הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

מבועי הנחל

קובצי ירחונים לתורה וחסידות
ע"ד רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

כרך ד'

ירחונים שיצאו לאור
בחדשים תשרי – אלול תשמ"א

ויאמר אלי הראית בן אדם ויולכני וישבני על שפת הנחל
... בשובני והנה אל שפת הנחל עץ רב מאד מזה ומזה
... ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבל עלהו
ולא יתם פריו לחדשיו יבכר (מדי חדש בחדש יבשל פירותיו. רש"י שם)
כי מימיו מן המקדש המה יוצאים והיו פריו למאכל ועלהו לתרופה
(יחזקאל מז. ו—ז—יב)

יו"ל ע"י מוסדות מבועי הנחל
ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א
באה"ק

ת ד 5404 — ירושלים

האריות שבחבורה

הרב החסיד רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
תאור חבורת ה"עובדים" באומן — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
הרב החסיד רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל — ירחון מס' 36 לחדש: כסליו
תיאור חבורת ה"עובדים" באומן (המשך ב') — ירחון מס' 36 לחדש כסלו
הרב החסיד רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל (המשך ב') — ירחון מ' 37 לחדש: טבת
תאור חבורת ה"עובדים" באומן (המשך ג') — ירחון מס' 37 לחדש: טבת
הרב החסיד רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל (המשך ב') — ירחון מס' 38 לחדש: שבט
הרב החסיד רבי מתתיהו הכהן מאומן זצ"ל — ירחון מס 39-40 לחדש: אד"א-ב'
תאור חבורת ה"עובדים" באומן (המשך ד') — ירחון מס' 39-40 לחדש אד"א-ב'
הרב החסיד רבי אליקום געציל ליבאוונא זצ"ל — ירחון מס' 41 לחדש: ניסן
הרב החסיד רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל (המשך ג') — ירחון מס' 41 לחדש: ניסן
הרב החסיד רבי שמשון ברסקי זצ"ל — ירחון מס' 43 לחדש: סיון
הרב החסיד רבי שמשון ברסקי זצ"ל (המשך ב') — ירחון מס' 43 לחדש: סיון
הרב החסיד רבי אהרן לייב ציגלמאן — ירחון מס' 46 לחדש: אלול

אבות החסידות

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א — ירחון מס' 43 לחדש: תשרי
הרה"ק רבי נחום מטשרנאבל זיע"א — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זי"ע — ירחון מס' 38 לחדש:
הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א — ירחון מס' 42 לחדש: אייר

בנתיבות הנחל

אמונה פשוטה — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי
במעגל התפילה — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי
השתטחות על קברי צדיקים — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
מנון ופרנסה — ירחון מס' 36 לחדש: כסליו
קירוב רחוקים — ירחון מס' 37 לחדש: טבת
קירוב רחוקים (המשך ב') — ירחון מס' 38 לחדש: שבט
צדיקים אמיתיים — ירחון מס' 41 לחדש: ניסן
צדיקים אמתיים (המשך ב') — ירחון מס' 42 לחדש: אייר
צדיקים אמתיים (המשך ג') — ירחון מס' 43 לחדש: סיון
צדיקים אמתיים (המשך ד') ירחון מס' 44-45 לחדשי: תמוז-מנ"א
האמת לאמיתו — ירחון מס' 44-45 לחדשי: תמוז-מנ"א
צדיקים אמתיים (המשך ה') — ירחון מס' 46 לחדש: אלול

משל ומליצה

המלך והכפרי	ירחון מס׳ 34 לחדש: תשרי
העשיר ובעלי חובותיו	ירחון מס׳ 35 לחדש: מרחשון
היין ההונגרי	ירחון מס׳ 36 לחדש: כסליו
בן המלך והחכם	ירחון מס׳ 37 לחדש: טבת
התבואה והצמור	ירחון מס׳ 38 לחדש: שבט
הדרך אל האוצר	ירחון מס׳ 39-40 לחדשי: אד״א-ב׳
הנכרי בליל הסדר	ירחון מס׳ 41 לחדש: ניסן
יצר הרע, הצדיק הגדול	ירחון מס׳ 42 לחדש: סיון
ערמתו של נגזל	ירחון מס׳ 43 לחדש: סיון
הסוס הדמיוני	ירחון מס׳ 44-45 לחדשי: תמוז-מנ״א
בן המלך החולה	ירחון מס׳ 46 לחדש: אלול

אז נדברו

שיחת הרה״ח ר׳ לוי יצחק בנדר שליט״א	ירחון מס׳ 34 לחדש: תשרי
שיחת הרה״ח ר׳ אליעזר ברלנד שליט״א	ירחון מס׳ 35 לחדש: מרחשון
שיחת הרה״ח ר׳ נתן ליברמנש שליט״א	ירחון מס׳ 39-40 לחדשי: אד״א-ב׳
שיחת הרה״ח ר׳ נתן צבי קעניג שליט״א	ירחון מס׳ 43 לחדש: סיון

בסוד שיח

עובדות מעניני חדש תשרי	ירחון מס׳ 34 לחדש: תשרי
עובדות מהנהגות רבינו, תעניות, תפילה בזמנה וכו׳	ירחון מס׳ 35 לחדש: מרחשון
עובדות מענותנותו של מוהרנ״ת, א״י, לימוד ש״ס וכו׳	ירחון מס׳ 36 לחדש: כסליו
עובדות מעניני צדקה, חצות, התבודדות, משיח וכו׳	ירחון מס׳ 37 לחדש: טבת
עובדות מעניני טלית, ריקוד, דבקות וכו׳	ירחון מס׳ 39-40 לחדשי: אד״א-ב׳
עובדות בשבח ר׳ נפתלי תלמיד רבינו ובנו, חצות וכו׳	ירחון מס׳ 41 לחדש: ניסן
עובדות מעניני התחזקות, העברה על המדות וכו׳	ירחון מס׳ 42 לחדש: אייר
עובדות בשבח ספר ליקו״ה, כחם של ״מקורבים״ וכו׳	ירחון מס׳ 43 לחדש: סיון
עובדות מעניני התחזקות, תאוות ממון, אלול וכו׳	ירחון מס׳ 46 לחדש: אלול

נחלי אבות — פנינים לפרקי אבות

ירחון מס׳ 42 לחדש: אייר

ירחון מס׳ 44-45 לחדשי: תמוז-מנ״א

במוסדות ברסלב

ת"ת "תורה תמימה" ירושלים — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי
ת"ת "תורה תמימה" ירושלים — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
ת"ת "תורה תמימה" ירושלים — ירחון מס' 43 לחדש: סיון
לקראת התארגנות בוגרי ישיבת ברסלב ב"ב — ירחוןמס'41 לחדש: ניסן
רשמי ביקור במוסדות "מבועי הנחל" — ירחון מס' 46 לחדש: אלול

עולת שבת בשבתו

פרשיות נצבים וילך — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי
פרשיות בראשית, נח, לך לך, ויצא — ירחון מס' 36 לחדש: כסלו

שונות

"במאזנים לעלות" — ר"ה והתבודדות — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי
"שיר נעים" — לכבוד רבינו זיע"א — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
"פרפראות" "פנינים" בספרי רביה"ק — ירחון מס' 37 לחדש: טבת
אנציקלופדיה "והלכתא כנחמני" לספרי ברסלב — ירחון מס' 38 לחדש: שבט
מכתב לידיד אמת — ירחון מס' 39-40 לחדשי: אד"א-ב'
"פנינים לפסח" — ירחון מס' 41 לחדש: ניסן
"שיחות וסיפורים לפסח" — ירחון מס' 41 לחדש: ניסן
קטעים נבחרים מכתבי הרה"ח רג"ק זצ"ל — ירחון מס' 44-45 לחדשי: תמוז-מנ"א
מטרונה של צפת העתיקה — ירחון מס' 44-45 לחדשי: תמוז-מנ"א

דבר ברסלב

לקראת ההתוועדות השנתית של חסידי ברסלב בא"י — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי
שמחת בית השואבה בצד ההילולא הקדושה — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון
עצרת חרום להצלת ת"ת "תורה תמימה" — ירחון מס' 36 לחדש: כסלו

מכתבים למערכת

בנושאי: רפואה, מנהיגות — ירחון מס' 34 לחדש: תשרי

בנושאי: התבודדות, ר"ה, קבלה, כח מדמה, מנהיגות, רפואה — ירחון מס' 35 לחדש: מרחשון

בנושאי: הירחון, התבודדות, מנהיגות, גדלות, — ירחון מס' 36 לחדש: כסלו

בנושאי: השתטחות, צפת, צדקה — ירחון מס' 37 לחדש: טבת

בנושאי: נתיבות, הירחון, השתטחות, ענווה, צפת — ירחון מס' 38 לחדש: שבט

בנושאי: המלה בחינת, גדלות, שאלות, הערות — ירחון מס' 39-40 לחדשי: אד"א-ב'

בנושאי: הירחון, בחינת, הערות, גירסאות — ירחון מס' 41 לחדש ניסן

בנושאי: הערות, תיקון הכללי, תורה חדשית, הירחון — ירחון מס' 42 לחדש: אייר

בנושאי: טעויות, הירחון — ירחון מס' 43 לחדש: סיון

בנושאי: בחינות, הערות, תיה"כ, ר"י חתן המגיד, היו חון — ירחון מס' 44-45 לחדשי: תמוז-מנ"א

בנושאי: התיקון הכללי והתפלה שלאחריו — ירחון מס' 46 לחדש: אלול

מאמרים ★ חדושים ★ פרפראות ★ מכתבים

קובץ לתורה וחסידות

מעיני הנחל

ע"ד רבינו הק'

נחל נובע מקור חכמה

מוהר"ן מברסלב

חו"ב בתורה
כ"ג
בלקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 34
תשרי תשמ"א

גליון מוגדל מיוחד לחגים

כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה...

עם פרוס ימי ראש השנה ויום הכיפורים הקדושים, מופנית קריאתנו הנרגשת לכל אנשי שלומנו היקרים, ה' עליהם יחיו. תנו ידכם להמשך קיומו של הת"ת הקדוש "תורה תמימה" דחסידי ברסלב! הצטרפו למעגל פרנסי היום לקראת השנה החדשה הבאה עלינו לטובה!

קריאתנו הקדושה גם לאלה שנשאו בעול פרנסת ימי השנה החולפת

אנא! עשו זאת גם בשנה הבאה לקראתנו!

אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר, הם הם השותפים הקרובים ביותר לחובותנו הרבים בתלמוד תורה, והם הנתבעים לשאת בעול החזקת הת"ת של רביה"ק זיע"א.

אליך חסיד ברסלב!

בעמדך בתפילה בימים הקדושים והנוראים, בהעתירך לפרנסה וכלכלה, אל נא תשכח את הת"ת הקדוש הטובע בעול החובות וההתחייבויות. התבונן אז במצבנו הקשה אליו נקלענו עם היוקר המאמיר וגמור בלבך ליטול על עצמך להיות

"פרנס יום" לשנת תשמ"א הבעל"ט

באותה שעה בה קוצבים לך מזונותיך, בראש השנה ויום הכיפורים, הוסף לעצמך זכות עצומה, להפריש מממונך בשנה הבאה דמי יום אחד מההוצאה השנתית הענקית של הת"ת הקדוש

הפרש צדקה למשכן הקדושה של הצדיק!

תבוא נא זעקת "תורה תמימה" לאזנך, בימי ראש השנה הקדושים, בבואך לחסות בצל רבינו הק' שימליץ טוב לכל המטים שכמם לביסוס הת"ת הנקרא על שמו בעיה"ק ירושלים ת"ו

בברכת רבנן ותלמידיהון וכוחי"ט

ה ה נ ה ל ה

קראו פרקים מעניינים:

☆ בתולדות **רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א.** צדקתו, גאונותו, דרכו המיוחדת וקשרו האמיץ עם רבינו ז"ל — כל זאת במדור החדש "**אבות החסידות**".

☆ בעקבות **הכנס הרבתי של חסידי ברסלב בארץ־ישראל וסעודת ההילולא של רבינו הק' המאה ושבעים.** — במאמר מיוחד על "**התוועדות וכנס רבתי דחסידי ברסלב**".

☆ ב"**אמונה פשוטה**" — דרך האמונה הקדושה של רבינו הקדוש, השקפתו על הפילוסופיה והדרכתו בעניני אמונה. זאת ועוד ב"**נתיבות הנחל**".

☆ ב"**סוד שיח**" — שיחות וסיפורים קצרים מרביז"ל ואנשיו **בעניני ראש־השנה,** מהם אשר לא שזפתם עדיין עין הדפוס.

☆ **בחובת השמחה בראש־השנה** ממקורות הפוסקים וספרי רבינו ז"ל ותלמידיו הקדושים, מוקדש לראש־השנה הבעל"ט, במדור "**מענינא דיומא**".

☆ ב"**חידושים וביאורים**", ב"**מדי חדש בחדשו**" — דברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים **מחשובי אנ"ש ואברכי חסידי ברסלב שליט"א,** בנויים ומיוסדים על ספרי לקוטי מוהר"ן ולקוטי הלכות, בהגיון רב וקישור נפלא.

☆ במאמר המעמיק והמקיף "**במאזנים לעלות**" — התאמות שרשיות בין אימרות רביז"ל **על ראש־השנה ועל התבודדות**

☆ בתיאור ימי ראש־השנה הקדושים אצל רבינו ז"ל ולאחר הסתלקותו — במאמר "**גאר מיין זאך איז ראש־השנה**", במדור הנ"ל.

☆ מכתבים מעניינים ☆ חומר מגוון ☆ חדשות מאנ"ש וכו'

בחיל וברעדה הננו פותחים את גליון "ירח־האיתנים", חודש ימי הדין, סוכות ושמחת תורה ה"מאותנים במצוות", חודש בו עלה רבינו בסערה השמימה, זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

"חדש תשרי" אצל חסידי ברסלב... ה"קיבוץ" בראש־השנה, שמחת ההילולא בחול המועד, כל אלה משרים אוירה קדושה ונשגבה על כלם.

כי על כן רעודים אנו כל כך, אם עלינו לתת ביטוי לכל זאת מעל דפי הירחון.

אמנם, לפנינו מאמרים וסיפורים מאלפים בעניני דירחא, גליון התואם לירח האתנים.

חידוש נתחדש הפעם, עם הוספת מדור "אבות החסידות" שאם כי לא בקביעות, תהיה זו מסגרת לתיאור גדולי החסידות מפעם לפעם. הפעם נכתב בארוכה, על רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א.

ברם, כבר הדגשנו לא אחת, שבד בבד עם פיתוחו של הירחון בכיוון המאמרים והסיפורים, הננו שוקדים על מטרתנו הראשונה, לפרסם "חידושי תורה" שכן, לא רק ענינו של הקורא דהיום לנגד עינינו, ממטרותנו העיקריות ליצור במשך הזמן ביאור מקיף לכל תורת רבינו ז"ל למען יעמדו ימים רבים.

עוד שנים רבות ישתמשו חסידים ואנשי מעשה בביאורים המובאים בגליונותינו ויהיו למקור לא אכזב של כל פירוש וביאור אפשרי לספרי רביה"ק וביחוד לליקוטי מוהר"ן חלק א' וב'.

וכאמור, עם זאת נוסיף ונוסיף בעזרת ה' לשפר ולהביא חומר מהסוג המובן יותר להמון, גם מזה וגם מזה לא ננח ידינו.

בברכת כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים אמיתיים.

מענינא דיומא

גאר מיין זאך איז ראש השנה *)
(עיקר ענייני הוא ראש השנה)

יצחק ברסלבר

קיץ תק"ע, הקיץ האחרון של רבינו ז"ל עלי אדמות. מזה חדשים ספורים שהוא עבר לגור לעיר אומן, לשם נסע כדי להסתלק **"אשר לא יכלה רעיון סודות נפלאות נוראות עצומות ונסתרות רבות שהיה בכל פסיעה ופסיעה ובכל ענין וסיבה של הסתלקותו".**

סודות נעלמים היו חבויים בהסלקותו הק' ולא נגלו אלינו כי אם מעט מן המעט וכמציץ מן החרכים. אך זאת אנו יודעים שעם כל דיבוריו על הסתלקותו הקרובה דיבר הפעם יותר מבשנים קדמוניות מ**"הראש השנה שלו" ו"כל ימי הקיץ היה מצפה מאד שנהיה שם, כי העיקר אצלו ראש השנה ואמר שכל עסקו הוא ראש השנה".**

יותר משלש שנים היה רבינו הקדוש חולה ב"חולי ההוסט" (שחפת). בכל אותה העת היה מדבר בפירוש וברמיזה, על אודות הסתלקותו ועל רצונו להקבר בעיר אומן. רבות עסק רבינו בענין אומן **"ואי אפשר לצייר מזה, אפילו מה שמתנוצץ בדעתנו בזה — כותב מוהרנ"ת — כי מאד עמקו מחשבותיו, בכל מה שעשה, בפרט בענין נסיעתו לאומן להסתלק שם, עמוק עמוק מי ימצאנו" — — —.**

וככל שהתקרב יום הסתלקותו הק' לגנזי מרומים, כן דיבר במפורש יותר על כך ואף **כי "מעת שבא עליו החולאת, הוא נחשב בעיניו שכבר נסתלק מן העולם"** הרי שבערב ראש השנה שנת תקע"א, כבר ידעו כל תלמידיוה הק' שרבינו בא לכאן, כדי להסתלק ולהקבר בבית החיים של אומן, שם נהרגו על קידוש ה' אלפים ורבבות מאחינו בני ישראל.

חלש היה רבינו ז"ל בגופו הקדוש כשנכנסו אנשיו, בזה אחר זה, לחדרו שבאומן, בערב ראש השנה האחרון לחייו הקדושים. כל אחד עם מעות הפדיון ו"הקויטל" (פתקא), נכנס ויצא מי בעיניים דומעות ומי בפנים קורנות. לפתע, שואל רבינו על איש אחד מעיר נעמרוב שלא בא לראש השנה. החל ר' נפתלי, מתלמידיו המובהקים של רביז"ל להתנצל עבור האיש הנ"ל שנבצר מעמו לבוא לאומן, אך רבינו אינו מקבל את טיעוניו. ניכר היה עליו שמקפיד הוא מאד על האיש הזה. שוב הזכיר את ר' אהרן "אב"ד ברסלב"

*) לשון רביז"ל חיי"מ ל"ז

— שהיה כאן לפני ימים מספר, להוועץ עם רביה"ק על כך שאין הוא יכול לעזוב את קהילתו למשך ימי החג הקדוש — באמרו, שרחמנות גדולה היא עליו, על שלא זכה לבא הנה על אף רצונו להיות כאן בר"ה ולקבל את כל תיקוני רבינו. לאחר מכן "**אמר בקול חזק מעומק הלב: 'זמה אומר לכם, אין דבר גדול מזה — היינו מלהיות אצלו על ראש השנה'!!!**".

דבר הסתלקותו הקרובה ודבר החובה להיות אצלו בראש השנה, כאילו התמזגו זה בזה, ומכלל דברין למר אז מוהרנ"ת "**שרצונו חזק להיות אצלו באומין על ר"ה תמיד לאחר הסתלקותו" ומכאן הקביעה לדורות להתקבץ יחד בימי ראש השנה באומן.**

בעוצם מעלת "ראש השנה של רבינו"

תכלה הירי"עה לתאר, את עוצם הפלגותיו של רבינו ז"ל בענין "**להיות אצלו על ראש השנה**" שעל כך אמר "**שיכולין אז אנשים לקבל תיקונים, מה שבכל השנה לא היה באפשר שיהיה להם תיקון בשום אופן**" — אף על פי כן, בראש השנה, יכולין אפילו הם, לקבל תיקון, אף על פי שבכל השנה, אפילו הוא בעצמו ז"ל לא היה יכול לתקנם. אבל בר"ה, גם הם יכולים לקבל תיקונים. **כי אמר שהוא עושה בר"ה ענינים ותיקונים, מה שבכל השנה גם הוא אינו יכול לעשות**". מעתה, צא וראה מה גדול כוחו של ראש השנה אצל רבינו — "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם" אמרו חז"ל, ואם מוהרנ"ת ור' יודל וכו' הבינו שאף לאחר הסתלקותו ישנו חיוב להיות אצלו בר"ה — מי יודע מה גדלו ועצמו התיקונים הנוראים שרביה"ק ממשיך עלינו גם היום בראש השנה.

"**הראש השנה שלי עולה על הכל**" — אמר רבינו ז"ל "**ומי שזוכה להיות על ר"ה ראוי לו לשמוח מאד מאד**" שוב ענה ואמר: "**הראש השנה שלי הוא חידוש גדול**". בביטויים כאלה וכאלה התבטא רבינו ז"ל, על אודות הר"ה שלו. כי על כן, כה נתייקר ונתחבב הדבר על אנשיו, בכל הדורות. מקרוב ומרחוק נסעו בחירוף נפש לרביז"ל בחייו ולאחר מכן "אם לאכול, אם שלא לאכול, אם לישן, אם שלא לישן, אם להתפלל אם שלא להתפלל" (חיי"מ) והעיקר להיות אצל רבינו בראש השנה. מסירות נפש זו אותה דרש רבינו במפגיע מאנשיו הבאים אליו לר"ה, התבצעה אמנם הלכה למעשה, מאז עד היום. אך כדאי לציין את מה שהעיר המעתיק דברים אלה בחיי"מ, באמרו "ובאמת כל דברים אלו הם רק דמיונות ופיתויים של הבעל דבר, כי ת"ל נראה בחוש שעל פי הרוב מתפללין יותר בכוונה בכלל הקיבוץ הקדוש על ראש השנה, ממה שהיה מתפלל בביתו"...

ראשי שנה אצל רבינו

ואכן, אם נתאר היאך התפללו אנ"ש בראש השנה, ומה היה סדר יומם בימים קדושים אלו, נעמוד מרעידים ומשתוממים, בראותנו עד כמה השפיעו תיקוני רביה"ק על נשמות הבאים אצלו לראש השנה. וביחוד באותו ראש השנה אחרון של רביה"ק עלי אדמות.

ימי ראש השנה הקדושים קרבים ובאים. פחד ורעדה שורריים בבית "נחמן נתן" אצלו התאכסן רבינו מאז בואו לאומן. הנה, ימי הדין ממשמשים ובאים, רבינו הקדוש מאויים

עד מאד, הפעם אין הוא מוותר לאף אחד מאנשיו, אלא שכלם, בלי יוצא מן הכלל, חייבים להיות אצלו בר"ה **"אויף ראש השנה דארפן אלע זיין!"** הכריז רביז"ל (לר"ה, הכל צריכים להיות), בעיצומה של מחלתו הגוברת והולכת מיום ליום.

עם הגיע ערבו של ראש השנה, היתה עיר אומן שוקקת חיים, מרוב חסידי ברסלב שהגיעו לשם. עוד משעות הבוקר המקודמות, עמד כל הקהל באימה וביראה באמירת הסליחות, ולאחר מכן היו נכנסים לרבינו, בכל מיני בקשות ופדיונות. רבים היו מתוודים לפני רבינו הקדוש על כל עוונותיהם, בבכי ובדמעות שליש. הלבבות רעדו מרוב פחד, ידעו כבר אנשי רבינו שאין נסתר מלפניו וכי בעת מסירת הקויטל יודע הוא ז"ל אם לחיים ואם למוות רח"ל. שכן, מי שהיה גזר דינו לחיים, היתה פתקתו נשארת על גבי השלחן, ואילו מי שנידון להסתלק ח"ו בשנה זו, היה הקויטל שלו מושלך מתחת לשלחן — —

מסופר, שפעם אחת עבר מוהרנ"ת סמוך לחדר רבינו, הבחין באיזה פתק המונח מתחת לשלחן. יחד עם זאת גם הבחין ששמו של אחד מגדולי תלמידי רבינו, ר' יהושע מז'ורין, מופיע עליו. נדהם מוהרנ"ת ומשך כל ימי החג, ציפה לאותו רגע, בו יפרד רביז"ל מעם תלמידו האהוב כל כך. ואכן בשעת הפרידה ראה מוהרנ"ת את ר' יהושע בוכה עד מאד. לימים אף הלך לעולמו (סיפור הסתלקותו של ר' יהושע, נפלא כשלעצמו, ומובא במלואו בגליון מבועי הנחל לחדש תשרי התשל"ט).

כך שבערב ר"ה היתה הרצינות וההתלהבות בקרב הבאים בשיאה. הרהורי התשובה גברו מרגע לרגע, התפילות נתארכו מאד, והדמעות נשפכו כמים בכל עבר ופינה. כי על כן "אמר רבינו הק' **שאחרים היו מאחלים לעצמם "ראש השנה" כמו "ערב ראש השנה" אצלו...**

כשליל ראש השנה היה מגיע, כבר היו יכולים לחוש באויר את קדושת היום. רבינו עמד בפינתו והתפלל בהתלהבות ודביקות נוראה ולעיני כל הקהל היה אך ורק בטחון בכוחו של רביז"ל, להטות אותם לכף זכות. **"דיפעט אויף מיין כוח"** (עבדו על סמך כוחי) אמר פעם רבינו, ואכן, רק בכוחו של זקן בטחו ולא בושו.

דומיה עמוקה שררה בבית הכנסת, עת עמדו בשמונה עשרה של תפילת ערבית. רבים געו בבכי חרישי ועוד יותר מהם האריכו בתפלתם עד מאד. אך יותר מכלם האריך רבינו בתפילה זו בה פעל ועשה את "תיקוני ראש השנה" שכדבריו גמרם בליל ראש השנה הראשון. ואכן, שעות ארוכות ארכה תפילת השמו"ע שלו בערבית זו, כשאנ"ש כבר הלכו לבתיהם ואף גמרו את הסעודה, מצאו עדיין את רבנו, כשהוא עומד בתפילתו.

אמירת התורה

לשיאם היו מגיעים תיקוני רבינו עם אנשיו, בעת אמירת התורה בליל ב' של ראש השנה. אז דיבר רבינו **"דיבורים חמים כגחלי אש"** כמבואר בתורה ט' **תיקונים** (ליקו"א כ') אותה אמר רבינו בר"ה, בהסבירו מה רב חלקם של השומעים את התורה, מפי חכם הדור, באמירת התורה. וכפי שהוסיף להסביר בתורה י"ג שכשבא אדם לחכם הדור עם נפשו ורצונו הרי החכם **"לוקח כל הרצונות ולוקט אותם אחד לאחד, כדי להעלות אותם... ויורד עמהם תורה".**

היה זה בשנת **תקס"ז**, בראש השנה, עת אמר רבינו את התורה **"פתח ר' שמעון"** — בה דיבר רביה"ק בין השאר על **"בני אדם שישנים את ימיהם ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את ה' ועוסקים בתורה ובתפילה, אף על פי כן, כל עבודתם אין להש"י נחת מהם"** (ליקו"א ס') — היתה אז התעוררות גדולה, עצומה נוראה בקרב הנוכחים, **עד שגעו כל העם בבכי גדול מאד**. רבינו ז"ל היה יושב אותה שעה ודומם, כשפסקה הבכיה קצת המשיך באמירת התורה.

דברים נוראים היו נעשים בעת אמירת התורה בראשי השנה. חוץ ממה שכל אחד מהשומעים מצא כל כלו ממש בתורה הנאמרת ע"י רבינו, הרי שגם במובן הרוחני, חשו הכל, כי דברים עליונים והשגות עליונות נאמרים כאן. כשאמר את התורה ט' **תיקונין** הנ"ל, בר"ה **תקס"ה**, קדם לכך **חזיון נורא** שסיפר בין פסח לעצרת ואילו על תורה ס' הנ"ל שאמרה בר"ה **תקס"ז** אמר **שהיה בכוחו לרתק את קהל השומעים, שלש ימים רצופים באמירת התורה, עד שלא ידעו בין יום ללילה** — — — והדברים אמנם נראו להם, לאלה שנוכחו ב"מתן תורה" זו, בקולות וברקים, כהר סיני בשעתו. וביחוד באמרו ז"ל **"עורו ישנים מתרדמתכם"** אז לא היה קץ להתרגשות הקהל כלו. אמות הסיפים רעדו וההתלהבות היתה שלא מעלמא הדין. כי על כן סיכם רביז"ל את המעמד הזה, באמרו: **"ס'געווען א שיין חתונ'קלע"** (היתה זו חתונה יפה) בהוסיפו, **שהיה ראוי להזמין את הפמליא של מעלה על החתונה** — — —.

אולם, בר"ה האחרון באומן בשעת אמירת התורה ע"י רביז"ל, אז היתה ההתרגשות גדולה ביותר. ולא רק התרגשות, אלא צורה נפלאה ביותר של אמירת התורה. הלא היא התורה הנפלאה בלקו"ת סימן ח' **"תקעו תוכחה"** שהיא אחת התורות הארוכות שבלקוטי מוהר"ן. בה עוסק רבינו, בין השאר, בענין חידוש העולם לעתיד לבוא והשיר שיתנגן אז על כינור של ע"ב נימים. דבריו מתובלים כדרכו ברעיונות לרוב, בעיקר בעניני ראש השנה ואף בענין "הריאה" במובנה הרוחני, המשתלבת בצורה נפלאה בכל הרעיונות המובאים בתורה זו — רמז כלשהוא לסודה של מחלת הריאה ממנה נסתלק רביה"ק והנורא. אמנם התבטא פעם רביז"ל "שכבר אמר כמה תורות על חולאת שלו, כי אחר שבא מלעמבערג, הזכיר כמעט בכל תורה מענין הריאה" (שיהר"ן קנ"ז).

הראש השנה האחרון בצל רבינו הק'

בבין השמשות שבין יום א' וב' של ראש השנה שנת תקע"א, היה בית רבינו ז"ל באומן מלא מפה אל פה. מאות אורחים מאנשי שלומנו שבאו מכל הסביבות, בנוסף לעוד רבים מאד מבין אנשי העיר, עמדו בבית החיצון וציפו לרבינו שכדרכו היה אמור לבוא ולהשמיע את תורתו לראש השנה.

אך רבינו בושש לבוא "והיו עינינו כלות כל היום שיכנוס **והיה שם רוחק גדול שלא היה אפשר לסבול וכמעט היה סכנות נפשות מגודל הדוחק** ונמשך לתוך הלילה ועדיין לא נכנס" (חיי"מ).

מה קרה לרבינו? בקרב הקהל עבר לחש רחש שחליו של רבינו הק' התגבר מאד. "חולי ההוסט" התפרץ הפעם והרבי הותקף בשיעולים מסוכנים "והתחיל לפלוט דם הרבה על ידי ההוסט מה שלא היה כן זמן רב... **והיה פולט דם הרבה כמו קילוח מים ממש אשר לא יאומן כי יסופר** כי נתמלאו כלים מדמו והיה לו הקאות הרבה ואמר

שמעולם לא היו לו הקאות, כ"א אז, באותה העת. **ותוקף התגברות החולאת אז היה בלי שיעור עד שכמעט היה נסתלק אז** ונמשך כמה שעות עד שנעשה לילה ונמשך גם לתוך הלילה איזה שעות ואנחנו כבר היינו עומדים מוכנים בבית אחר והיינו מצפים שיכנוס ויאמר תורה" (מדברי מוהרנ"ת שם).

לפתע נפתחת דלת חדרו של רבינו ומוהרנ"ת נקרא אל הקדש פנימה, עיני כל הקהל נתקעו לעבר הדלת בה נכנס מוהרנ"ת וסגר אחריו, אוירה של מועקה עמוקה הורגשה בקרב הקהל העומד ודומם וצופה לקראת הבאות.

בכל אותה עת ישב רבינו ז"ל על מטתו, לידו קערת נחושת מלאה דם והיה נראה נאבק בין חיים למוות **"וכבר היו נרות דולקים בחדרו"** — — — סביבו עמדו משמשו ר' שמעון, אחיו ר' יחיאל ועוד מעט אנשים מתלמידיו המובחרים. ואילו מוהרנ"ת שנקרא זה עתה עמד עד אז בחוץ ולכשנכנס פנה אליו רבינו ושאלו "מה לעשות, כי אי אפשר לו לומר תורה".

מוהרנ"ת שכל כך ציפה לדברי תורתו של רבינו, ביחוד בראש השנה ואחרי כמה שעות של המתנה הכיר בו ברבינו שבכל זאת רוצה הוא להתגבר ולומר תורה בהביעו רחמנות על הקהל שבא לכאן במסירות נפש, לכן החל לשדל את רבינו ז"ל בדברים, בהזכירו לו שגם בחזרתו מלעמבערג לא היתה באפשרותו לומר תורה, מחמת חולשתו, ואף על פי כן, אז בראש השנה, אמר תורה הרבה. כהנה וכהנה דברי שידול וחיזוק דיבר מוהרנ"ת לרבינו ז"ל, ואמנם נענה לו רבינו באמרו: **"אם כן, אמסור נפשי".**

מיד יצא מוהרנ"ת החוצה ופינה מקום בסמוך לפתח, כדי להעמיד שם את כסא רבינו "כי אולי יהיה ההכרח להוציאו באמצע ח"ו".

בחולשה גדולה מאד השתתף רבינו ועלה לכסא הגבוה שהיה מיועד לאמירת התורה. אחר התיישב ונח במקצת ומיד לאחר מכן, החל בקול דממה דקה לומר תורה.

לא היה שום דרך הטבע — כותב מוהרנ"ת — שרבינו יוכל לסיים את דברי תורתו, כי לא היה יכול כמעט להוציא הגה מפיו מרוב חולשתו ומכל שכן לומר תורה גבוהה וגדולה בה התחיל. אך בחסדי השי"ת, המשיך ואף גמר, את אחת התורות הארוכות ביותר שבליקוטי מוהר"ן, הלא הוא מאמר "תקעו תוכחה" שבליקו"ת סי' ח'.

רעש גדול ודוחק עצום היה בשעת אמירת תורה זו, ובמאמץ רב הצליח מוהרנ"ת לקלוט את דבריו העמוקים. ואמנם, לאחר מכן, חזר עליה עם "הירש בער" הידוע שהיה "תפסן נפלא" כדברי מוהרנ"ת בימ"מ.

אך סיים רבינו ז"ל את דבריו ביקש כדרכו לנגן ניגון וכשגמרו נכנס לחדרו, שם התגבר עליו חליו יותר. ביקשו כמה אנשים שעמדו סביבו לקרוא לרופא ורצו העירה לחפש אחריו, אך לא השיגוהו. נהנה רבינו ז"ל ואמר **"טוב להודות לה' על שלא בא הדאקטיר.** ואמר כל מי שרוצה לחוס על חייו, יתאמץ שלא יניח לבוא לשום דאקטיר אצלו".

ביום ב' של ראש השנה, שלא כביום א' כבר לא אכל ולא התפלל עם הקהל. חלש היה מאד והתפלל בחדרו. בכל זאת, דיבר עם כל אחד ואחד מה שהיה צריך לדבר עמו, ואף הניח לכלם, בלי יוצא מן הכלל, להפרד מעמו במוצאי ראש השנה.

אך לא עלה על דעת אף אחד מאנשיו ואף לא על דעת בנותיו וחתניו שנפרדו מעמו שאמנם עומד הוא להסתלק במהרה, אף כי רימז להם כמעט במפורש, שהסתלקותו סמוכה מאד.

עברו ימי ראש השנה וכל הקהל נסע איש למקומו "**והיה נדמה בעינינו שאי אפשר שהשי"ת יעשה זאת ליקח מהעולם אור צח וכו' וכו' כזה בימים האלה ועל ידי זה אבדנו מה שאבדנו מה שהיינו יכולים לשמוע ממנו עוד. אך ב"ה אשר חמל עלינו בחסדו וזכינו מקודם לשמוע ממנו הרבה שיש בו די להחיות כל העולם לדורי דורות**".

מיום אל יום הלך מצב רבינו והחמיר ובעיצומם של ימי חול המועד סוכות השיב נשמתו בסערה השמימה. זיעוכי"א.

לאחר פטירתו

הגיע ראש השנה של שנת תקע"ב, הראש השנה הראשון שלאחר הסתלקות רביז"ל, ומוהרנ"ת ועוד תלמידים כמו ר' יודל אבד"ק דאשוב וכו' באו והביאו עוד רבים אחרים לאומן. אמנם, היו מתלמידי רבינו שלא המשיכו לבוא אליו לאחר הסתלקותו — כמו ר' אהרן אבד"ק ברסלב שגם בר"ה האחרון לחיי רבינו לא היה ולכן לא שמע את דבריו הקדושים שמכללם למד מוהרנ"ת שרצונו שיתקבצו גם לאחר מותו באומן — אך ברובם המכריע, באו חסידי ברסלב לאומן, עוד יום לפני ראש השנה, כדי לזכות ולהשתטח על ציונו הקדוש של רביז"ל בערב ראש השנה.

משנה לשנה נתוספו עוד ועוד נפשות לקיבוץ הקדוש שבאומן שמנה ברבות הימים קהל רב. מוהרנ"ת היה אומר תורה והקהל כלו חש כי רוחו של רבינו אופפת את הקיבוץ הקדוש.

עברו שנים רבות והנסיעה לאומן לקראת ראש השנה הפכה לנחלת כל חסידי ברסלב, בלי יוצא מן הכלל. ברבות הימים, החלו נוהרים אנשים רבים מתושבי העיר אומן לבית הכנסת ברסלב שבאומן לשמוע את תורת רביז"ל שנאמר בליל ב' של ראש השנה. הדבר הפך שם למנהג קבוע ומדי שנה בפנות יום א' של ר"ה היה ה"קלויז" מלא מפה אל פה מן הבאים לשמוע את דבר רבינו הקדוש.

הגיעה המהפכה הקומוניסטית ושערי רוסיה נסגרו. רבים מחסידי ברסלב שהתגוררו אז בפולין, לא ידעו לשית עצות בנפשם, הם ניסו כל דרך אפשרית להגיע לשם. משלא עלתה בידם, ארגנו בלובלין "קיבוץ" שמנה אלפי איש. הרה"ג והצדיק **רבי מאיר שפירא זצ"ל** אף מסר את היכל ישיבתו למטרה זו, ושם רבינו התקדש בין כתלי **ישיבת חכמי לובלין**". ר' שמחה בארנשטיין הי"ד היה דורש בתורת רבינו ז"ל וקהל רב מקרוב ומרחוק הקשיב בדריכות לדבריו הבהירים והתעוררו לעבודת השי"ת.

באותה עת, עדיין היו ברוסיה חסידי ברסלב שהיו מתקבצים בר"ה באומן. אך לאט לאט שולחו רבים מהם לארץ גזירה, ואך מעטים מהם היו נאספים באומן בר"ה במקומות סתר.

מאז עד היום עומדים חסידי ברסלב ונכספים: אומתי תבוא לידם ויסעו לראש השנה לאומן!.

...כי חדות ה' היא מעוזכם

עם פרוס ימי ראש השנה הקדושים:
ברור הלכה בענין שמחת ראש השנה עפ"י דעת רבנו

ישראל חיים דויטש (בעיבוד המערכת)

ימי ראש השנה, ימי דין, כל ידיים רפות ונמס כל לב, ואף על פי כן אומר רבנו "בראש השנה צריכין להיות חכם שישמור מחשבתו שיחשוב רק מחשבות טובות שיטיב השי"ת עמנו ויתן לנו שנה טובה... **וצריכין להיות שמח בראש השנה** גם צריכים לבכות בר"ה (שיחות הר"ן סי' כ"א) הרי שימי ראש השנה, אם כי ימי דין הם, אין לחשוב מחשבות מבחינת דין, אלא רק מחשבות טובות. ולא עוד, אלא שצריכים "להיות שמח" בראש השנה, אף כי צריך גם לבכות שאת זו נסביר בע"ה להלן.

הוראה כללית היא זו לראש השנה, ועל אחת כמה וכמה שמי שזכה להיות אצל רבינו ז"ל בראש השנה "ראוי לו לשמוח מאד מאד — כפי שאמר רבינו — אכלו מעדנים [משמנים] שתו ממתקים, כי חדות ה' היא מעוזכם" (חיי"מ, גודל יקרת ר"ה שלו, א') פסוק זה, הנאמר בנחמי' ח', על ראש השנה שימש אסמכתא, לא רק לרבינו"ל שביקש לשמוח בימים קדושים אלה, אלא גם לדברי הפוסקים שמהם נביא להלן.

אך מבלי כל פירושים, פשטות הפסוק בנחמי' כשלעצמו, מעיד על מצוה מדברי קבלה להיות בשמחה בר"ה, לשון הפסוק: "ויביאו עזרא הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה וכל מבין לשמע **ביום אחד לחדש השביעי** ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, **כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם** והלויים מחשים לכל העם לאמר, הסו, כי היום קדוש ואל תעצבו. וילכו כל העם לאכול ולשתות ולשלח מנות **ולעשות שמחה גדולה** כי הבינו בדברים אשר הודיעו להם" — נמצא שאין להתעצב בראש השנה ח"ו ויש לשמוח ביותר.

אמנם, בטור או"ח סי' תקפ"א גם משמע כן: "לובשים לבנים ומתעטפים לבנים **ואוכלין ושותין ושמחין בראש השנה**, לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס" הרי שגם להלכה נפסק כן, שיש להיות בשמחה בראש השנה, מתוך מחשבות טובות "שהקב"ה יעשה להם נס" וכפי שדרש רבינו.

אך יותר מורחבים הם הדברים בשדי חמד חלק ט' דף ל"ג, שם הביא מספר "יפה ללב" ראיות ברורות מכמה מקומות בש"ס, לחובת השמחה בראש השנה. ולא עוד אלא שיש לאכול בשר בימים אלה, מחמת השמחה. ובהביעו תמיהה גדולה על המג"א שהביא בשם הממ"ש שאין לאכול בשר בר"ה, הוא אומר שמפורש בדברי תורה ודברי קבלה ובתלמוד שיום חג הוא ככל החגים בהם יש לאכול בשר בתורה — דכתיב "ושמחת בחגך" וראש השנה אקרי חג כדכתיב "בכסה ליום חגנו" חה נאמר על ראש השנה. מדברי קבלה — דכתיב בנחמיה "אכלו משמנים" דהיינו בשר שמן. ובתלמוד — בירושלמי עה"פ "כי מי גוי גדול" עיי"ש.

הדברים פשוטים היו גם למהרי"ל בתשובותיו סי' קכ"ח שכתב בפירוש ששמחת יו"ט שבר"ה הוא כמו בשאר ימים טובים, כי "מקרא קדש" הוא ולכן יש להרבות בו בשמחה כבכל יום טוב. (הובא בנודע ביהודה מהדורא קמא או"ח סי' ל"ב). ומסכים על ידו הגאון החתם סופר בסי' קס"ה בכתבו בזה"ל: "**כבר הסכימו רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים דראש השנה יום שמחה הוא** ואם כן מדתנן 'יום טוב של ראש השנה' שמעת מינה שהוא יום טוב דעבדי ביה יום טוב". הלא כאלה הם גם דבריו של המשנה ברורה בהלכות ראש השנה תקצ"ה, על מה שכתב המחבר "**אוכלים ושותים ושמחים ואין מתענין בראש השנה**" על כך כותב המ"ב: "רצה לומר, אף שהוא יום הדין, מכל מקום **מצוה של 'ושמחת בחגך' שייך גם בו** שגם הוא בכלל חג כדכתיב 'תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו' ועיין גם בחיד"א שכתב בהנהגותיו לליל ראש השנה: "**יבוא שמח לביתו ויעשה הסדר כנהוג**". כלומר שבראש השנה אין להתעצב כלל, אלא יש לבוא הביתה בשמחה ובלי דאגה כלל.

חשיבות מיוחדת לשמחה בראש השנה במודגש בחיי"א: "שיזהר מאד שלא יבעוס בימים האלו. מלבד גודל האיסור, כדי שיהיה לסימן טוב, **רק יהיה לבו שמח ונבון בטוח בה' עם התשובה**" וביחוד בספר דרך חסידים שם מוסבר הצד השלילי של העצבות בר"ה: "בראש השנה צריך להרחיק העצבות מאד, בכדי שלא יגרום בכה למעלה ח"ו. וצריך להראות את עצמו בחדוה בכדי לגרום למעלה גם כן חדוה, כ"ש אכלו מעדנים וכו' כי חדות ה' היא מעוזכם. כלומר מאין נמשך אליו יתברך בחינת 'חדוה' — הוא 'מעוזכם' — אתם גורמים בכה ע"ד 'תנו עוז לאלקים'" כלומר שעל ידי שמחתנו וחדוותנו למטה, אנו גורמים שמחה למעלה וממתיקים את הדינים. אך לא די בכך, אלא שעצה טובה מייעץ ספר ד"ח איך למנוע עצבות בר"ה, באמרו "ע"כ ראוי שכ"א מישראל אל ימתין בתשובתו ובכייתו עד ר"ה לעמוד בעצבות ובבכי על אשם נפשו. כי אם יתקן כל זה טרם יום הכסא, יוכל להרים כאש, לעבוד עבודת גבוה הראויה לעלות עתה" (בשם ספר אור המאיר לר"ה)

מעתה אתי שפיר דברי רבינו הנ"ל שאמר "וצריכין להיות שמח בראש השנה" שכן גם בד"ת וגם בדברי הנביאים וגם בש"ס ופוסקים משמע כן, שיש לשמוח בראש השנה ולא להתעצב כלל. ולא רק בשיהר"ן כתב רבינו כן,גם בלקוטי מוהר"ן ס"א כתוב שע"י שנוסעים על ראש השנה לצדיקים אמיתיים נמתקים כל הדינים "**ועל ידי זה שנכללים יחד כל הנפשות כנ"ל, על ידי זה נעשה שמחה, בבחינת אור צדיקים ישמח" (משלי י"ג)** נמצא שוב שבנוסף לשמחה הרגילה שיש לשמוח בראש השנה, יש בהתקבצות הנפשות אצל הצדיק, שמחה כפולה ומכופלת, ודייקא בראש השנה.

ברם, לכאורה הרי קשה הדבר מאד, היאך יתכן לשמוח דוקא בר"ה כשיראה חופפת על כל בשר ורוח, וכיצד זה ניתן לשמוח ביום הדין הגדול והנורא?! אלא שבעצם גם דברי רבינו עצמם שבשיחות הר"ן הנ"ל צריכים הסבר, כי היאך יתכן גם לשמוח בר"ה ו"גם צריכים לבכות בר"ה"?!

אלא שאין בין השמחה והבכי, המחשבות טובות ויום הדין, שום סתירה, אדרבא — בליקו"מ קע"ה כתוב: "**עיקר מעלת הבכיה הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה**"... וזה, בכיה הוא ר"ת ב'שמחך י'גילון כ'ל ה'יום (תהלים פ"ט) שעיקר הבכיה תהיה מחמת שמחה בשמו יתברך" ולא עוד אלא שבחיי מוהר"ן מובא שתורה זו נאמרה ע"י רבינו

בראש השנה אחרי ש"שאל לאחד אם בכה בר"ה ואמר אז שעיקר הבכיה כשהיא מחמת שמחה". נמצא שרוקא שמחה גדולה בהשי"ת מביאה דמעות, בבחי' בכיה מחמת שמחה. וזוהי הדבקות האמיתית בהשי"ת, כפי שמתבקש מיום הדין הגדול והנורא. שמחה ובכי, הם המהווים את כח המושך העיקרי לדביקות בהשי"ת "כי עיקר כח המושך הוא דמעות ובכיה של שמחה, בחי' ב'שמחה י'גילון כ'ל ה'יום, שמחמת גדל הדביקות וההמשכה לשורשו העליון, זולגין עיניו דמעות. כ"ש בר"ע כשהיה עוסק בשיר השירים" (ליקו"ה הל' יו"ט ה').

הרי שעיקר מעלת השמחה היא, כשהיא מורכבת מאהבה ויראה, בבחינת "וגילו ברעדה" כמובא בליקו"ה שלכן נקרא יצחק על שם השחוק, אף כי שרשו משרש הדינים מבחי' "פחד יצחק". ולכן גם הלוויים, שהם מצד הגבורות, נגנו בבית המקדש על כלי שיר — לקיים שמחה מתוך יראה. כלל גדול הוא בתורת החסידות, שעל־ידי שיתוף דין ורחמים ממתיקים את הדין ומעלים את הקדושה מהקליפות. כן למשל מובא בליקו"ה מהל' אישות על שמחת חתן וכלה, שכידוע האיש הוא מבחי' חסד והאשה מבחי' דין ולכן "מי שאין לו בנים, ישמח אשתו לדבר מצוה. כי עיקר עליית הקדושה מהקליפות, הוא על ידי שמחה" ועל ידי שמשמחין את הכלה, ממתיקין את הדין בשרשו ומהפכים אותו לשמחה, ועי"ז נמשכת שמחה גדולה. דברים ברוח זו מובאים גם בליקו"ה הל' בכור בהמה טה' ד' י"ט כ', שם מעמיק מוהרנ"ת לבאר את מהותה של שמחת פורים, באמרו "מרדכי הוא בחי' **שכל עליון ונורא כ"כ, שיכול להכניס יראת העונש, עד שיבואו לידי שמחה עצומה**, ע"י גודל העצות שנותן לכ"א בעומק נפילתו, שיוכל למצוא את השי"ת, עד שיהיה בשמחה. וזהו עיקר תקנתו. וע"כ, בסוף התוכחה שהיא יראת העונש, כתיב, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה".

יתר על כן ולענייננו, מצוות שמיעת קול שופר, שע"ז כתוב "היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו" "היא בחינת עשרה מיני נגינה, כ"ש הטיבו נגן בתרועה... וזה בחינת עקידת יצחק שמזכירין בר"ה, בכדי להמתיק הדינים, שהם גבורות יצחק משרשם... אשר על ידי זה נתהפך היגון ואנחה לשמחה" (מובא בתשובת השנה ר"ה).

נמצינו למדים, שמה שאמר רבינו שבר"ה "צריכין להיות חכם" לחשוב מחשבות טובות, דורש אמנם חכמה עצומה, מכיון שיש למשוך בר"ה את החבל משני הקצוות, מצד אחד לשמוח עד מאד, ומצד שני להמשיך בחינת יראה לתוך השמחה.

אי לכך, עלינו לקיים את חובת היום בשמחה וברעדה, ביראה ובאהבה. ואכן מה טוב ומה נעים מנהג אנ"ש, שאם כי בליל א' דר"ה חופפת יראה עילאה על כלם ואין הם מרקדים בו, הרי שביום המחרת, בליל ב' של ר"ה, כשכבר המתיקו את היראה, הריהם רוקדים ושמחים, בטוב לבב, בכל עוז. כי זה עיקר מעלת השמחה — כשהיא נובעת מתוך יראה.

ובזכות השמחה והיראה, נזכה להמתיק הדינים בשרשם, להכתב בספרן של צדיקים אמיתיים, בכתיבה וחתימה טובה, לאלתר, לחיים טובים ולשלום, אמן.

חדושים ובאורים בתורה החדשית

תורה כ"ג "צוית צדק"

ש.מ.קרמר

תורה חדשית – מנ"א

א) באות א'. ואלו בנ"א הנופלים בתאוות ממון וכו' עליהם נא' (יחזקאל ז') וזהבם לנדה וכו' היינו בחי' ע"ז וכו' ע"כ. ע"ד "להבין משל ומליצה" נראה דיתבאר ביותר מה שנא' על הממון שאינו כראוי בחי' "וזהבם לנדה" ע"פ המבו' בדבה"ק לקמן שהפרנסה היא בחי' אשה כמו שאחז"ל וכו' וע"ז נא' מצא אשה מצא טוב או להיפך ומוצא אני וכו'.

ב) שם. וזה שאחז"ל ויחן וכו' כי יעקב הוא בחי' אמת וכו' אור הפנים וכו' סימנא דחיי וכו'. ע"כ. וכאשר אנו רואים להלן סובב כל המאמר על בחינת "יעקב" ובזה תבין פנימיות כוונתו במה שהביא בתחלת המאמר ענין הכ' "יתחי רוח יעקב" (שאם רק לפשוטו להוכיח דשמחה וחיים הם בחי' אחת הלא הי' סגי באותו פסוק עצמו שהביא שם לעיל מיני' "שובע שמחות את פניך" שתחילת הפסוק הוא "תודיעני אורח חיים" והדר "שובע שמחות וגו'", ודוק).

ג) שם. וזה מרחצאות וכו' כמ"ש ותרד בת פרעה לרחוץ ודרז"ל לרחוץ מגלולי בית אביה וכו' היינו תאוות ממון כי כל הע"ז תחובין בממון וכו' ע"כ. זה יבואר ביותר ע"פ דבה"ק דלקמן בפי' המאמר "מלחא כי סריא וכו' אם נפל לסרחון תאות ממון וכו'" ובהשמטות שבסוף המאמר "וע"כ אפקוהו בלשון כי סריא שהוא לשון הנאמר בעכו"ם כמ"ש (שמות ל"ב) סרו מהר וכו'" ועיין בספמ"ע במעשה של הבעל־תפלה בסוף המעשה שמדבר שם מענין ביטול תאות הממון שיהיה לעתיד (כמ"ש (ישעי' ב') ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו) ע"י שירגישו אז את גודל הסרחון של הממון שמסריח כמו צואה ממש וכו' עיי"ש. והיינו דהע"ז נקראת קיא צואה וכלשון מאמר הנ"ל לרחוץ מגלולי בית אביה ובזה מבו' שמה שנא' בע"ז הלשון סרו מהר (וכן וסרתם ועבדתם וגו') הוא מטעם זה עצמו כי הוא לשון סרחון ולכן הממון שכלולה מכל הע"ז לכן היא מסרחת כצואה וגילולים ממש. ומבו' ביותר מכ"ז ענין האסמכתא שמסמיך רבינו לענין מרחצאות שתיקן יעא"ה שהוא תיקון הע"ז של תאות ממון כמו שאז"ל לרחוץ מגלולי בית אביה. כי תאות ממון מסרחת כצואה וגילולים וא"א להטהר מזה כ"א ע"י בחי' רחיצה

כמו שאדם צריך לרחוץ א"ע בגשמיות מלכלוך של צואה מסרחת.

ואולי אפשר לרמז בענין "מרחצאות" הנ"ל דההיפך מתאוות ממון שעקרו הוא מה שבהול מאד לרדוף אחר פרנסתו ביגיעות גדולות כמב"פ. הנה ההיפך מזה הוא מדת הבטחון שהיא תוצאה מהאמונה שמאמין שהשי"ת הוא הנותן לו כח לעשות חיל, וכמובן מבאור הכתוב המוב"פ בסוף המאמר "אנשי דמים וכו' וזה שסיים ואני אבטח בך שהוא ההיפך מתאוות ממון כי המשוקע בתאוות ממון אינו בוטח בה' כי הוא עובד כל הע"ז אך ואני אבטח בך וכו'" עי"ש. ותרגום של בטחון הוא רחיצה כמו בי' אנא רחיץ. וזהו "מרחצאות" שרומז על תיקון תאוות ממון שהוא מה שזוכה למדת הבטחון בחי' בי' אנא רחיץ.

ד) שם. וזה ויחן וכו' פני דייקא שהוא פנים דס"א וכו' ובשביל זה ממון ע"א גי' ק"מ וכו' שני פעמים עי"ן וזהו (אבות פ"ב) ואל תהי רשע בפני עצמך בפני זהו בחי' פנים דס"א וכו' ע"כ. ולקמן בהשמטות מסמיך לזה מאחז"ל פני הארץ הם העשירים. ונראה דלכן נרמז בחיבת פנ"י הנ"ל ג"כ גימ' ק"מ כמס' ממו"ן ע"א המב"פ.

ה) שם. ובשביל זה ממון עם אותיותיו גימ' ק"מ כנגד ק"מ קלין שהשכינה צווחת קלני מראשי קלני מזרועי על אלו הנופלים בתאוות ממון שהם ע"ז כלולים מע"ז של ע' אומות וע"כ הם ק"מ וכו' ב"פ ע' כי השכינה צווחת הקלין כפולין בחי' קלני מראשי קלני מזרועי וכו' כפליים כיולדה כי היולדת רמת ע' קלין וכו' ע"כ. צ"ב למה באמת צווחת השכינה קלין כפולין ב"פ ע'. וגם מהו ענין קלני מראשי קלני מזרועי, ואולי אפשר דמבו' להלן בדבה"ק באות ב' ודע שע"י תיקון ברית קודש הוא ניצול מפנים דסט"א וכו' תאוות ממון וכו'. וכמבו' גם להלן בדבה"ק שע"י שאין לו לאדם בחי' תקה"ב עי"ז הוא נופל לתאוות ממון וכמבו' ענין זה באריכות בלקה"ל. ויש לבאר הקשר ע"פ צרופי דבה"ק לקמן במאמר התיקונים "אבל לב מבין אשתויב מיני' דתמן צדיק וכו'" וכותב שם רבינו "כי צריך חכמה ודעת גדול לזה שלא יזיקנו הממון וכו'" ונלע"ד דזהו ענין העצה של תקה"ב כי עי"ז נתתקנין ונתרוממין המוחין כמבו' כ"פ בדבה"ק (עי' סי' כ"ט וסי' ל"ו) כי סילוקא דיסודא עד אבא ואמא, וכמובן בלשון התקונים הנ"ל "אבל לב מבין דתמן צדיק וכו'" וגם מלשון הפסוק (קהלת ב') "כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת" וטוב הוא ברית כמב"פ. היינו שע"י תקה"ב זוכין לחכמה ודעת להנצל מפנים דסט"א של תאוות ממון. אבל בהעדר תיקה"ב אז הוא בחי' כסיל הנז' שם בתיקונים שעי"ז נופל לתאוות ממון פנים דסט"א. וזהו שכתב בלשון קדשו דע"י תיקון ברית קודש ניצול מתאוות מממון כי ע"י תקה"ב זוכה לחכמה ודעת וכנ"ל.

והנה אלו הנופלים בתאוות ממון על כרחך שכבר נפלו ג"כ לפגה"ב שעי"ז נפגמו המוחין כי הא בהא תליא כנ"ל וע"כ השכינה צווחת עליהם קלני מראשי קלני מזרועי, כי ראש היינו המוחין שנפגמו ע"י פגה"ב, וזרועי היינו תאות ממון כחי ועוצם ידי וגו' המוב"פ.

והנה פגה"ב היא התאוה הכלולה מהתאוות של ע' אומות כמבו' בכ"מ בדבה"ק ועי' בסי' ל"ו דע"ז ראמת הנפש

ע' קלין ותאוות ממון הוא בחי' כפירה וע"ז הכלולה מכל הע"ז של ע' אומות, וזהו קלני מראשי קלני מזרועי ב"פ ע' קלין

ו) באות ב' ודע שע"י תיקון ברית קודש וכו' מאיר לעצמו אור פני מלך חיים ע"כ אפשר לפי המב"פ לעיל דעיקר הארת אור הפנים שהוא בחי' אמת הוא בתוך בחי' אמונה כי אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וע"כ ע"י מו"מ באמונה האדם דבוק באור הפנים דקדושה והוא סוד יחוד תפארת ומלכות כידוע כי אמת הוא בחי' יעקב כמב"פ שהוא בחי' תפארת כידוע (וכמבו' בדבה"ק בסי' מ"ז ע"ש) והוא מאיר בתוך המלכות שהוא בחי' אמונה כידוע. ואפשר שזהו ג"כ ענין הכתוב המובא בדבה"ק בתחלת המאמר ח"באור פני מלך חיים" היינו המשכת חיות והארת אור הפנים לבחי' מלכות. וידוע דבחי' הצינור הממשיך אור הת"ת אל המלכות הוא ספירת היסוד שהוא המחברם והמזווגם. וזהו שמבאר כאן דע"י תיקון הברית דייקא שהוא בחי' היסוד ע"ז מאיר לעצמו אור פני מלך חיים ודוק

וזהו ביאור לשונו הק' בפנים באות הנ"ל "וזהו ברית מלח וכו' כי ע"ז נתקשר באלקות וכו'" כי ברית הוא ענין קשר כידוע. כי הוא המקשר בחי' הת"ת עם המלכות וזהו ג"כ ענין המבו' להלן באות ג' "וזהו כשבקש רחב סימנא דחיי וכו' וא"ל את תקות חוט השני תקשרי לך. תקוה זה בחי' אמונה וכו' וחוט השני זה בחי' זריחת אור הפנים וכו'". ולפי הנ"ל מבו' לשה"פ "תקשרי" דייקא שהוא סוד בחי' תקה"ב שהוא מדת היסוד המקשר בחי' הת"ת שהוא זריחת אור הפנים עם האמונה וזהו "את תקות חוט השני תקשרי" היינו לקשר האמונה שהיא בחי' תקוה עם אור הפנים שהוא בחי' חוט השני.

ז) שם. ודע שע"י תקון ברית קודש הוא ניצול מפנים דס"א וכו' תאוות ממון כמ"ש (זכרי' ס') גם בדם בריתך וכו' ע"כ. שם לפני פסוק זה איירי בענין עשירותם של האומות (שהוא בחי' תאוות ממון בחי' עפר. עצבות כמב"פ) כמ"ש "ותבן צור וגו' ותצבר כסף כעפ"ר וחרוץ כטיט חוצות הנה אד' יורשנה וגו' גם את בדם וגו'" היינו שע"י דם ברית ניצול ומכניע הפנים דס"א השורה על הממון ועי"ז בעצמו מוציא את הממון מן הקלי' ומהאומות ומעלהו אל הקדושה כמובן בפנים

ח) שם ודע שע"י תיקון ברית קודש הוא ניצול מפנים דס"א וכו' בעצבון תאכלנה כי ברית הוא מלח הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה וכו' וזהו ברית מלח עולם וכו' ע"כ. עם זה מובן היטב הענין המובא בתוס' (ברכות מ. ד"ה הבא) רבי מנחם היה מדקדק מאד להביא מלח על השולחן כראיתא במדרש כשישראל יושבין על השולחן וממתינים זה את זה עד שיטלו ידיהם והן בלא מצוות השטן מקטרג עליהם וברית מלח מגין עליהם (ועי' ברמ"א או"ח סי' קס"ז סעי' ה') ולמה הקטרוג הזה דווקא בעת האכילה. וי"ל דאז נתעורר הקטרוג של החטא הראשון דבעצבון תאכלנה שמזה נמשכין כל המרירות והצרות הנמשכים מפנים דס"א כמב"פ. ומובן בפנים דכללות עסק המצוות כשהוא בשלימות הוא בחי' המשכת הפנים דק' והכנעת פנים דס"א כמבו"פ אות ה' ע"פ צוית צדק עיי"ש.

וזהו דייקא כשיושבין לאכול וכטלין מן המצוות אז דייקא יכול להתעורר הקטרוג הנ"ל וההמתקה הוא ע"י כחי' ברית מלח עולם כנ"ל

ט) שם כי ברית הוא בחי' מלח הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה וכו' וזהו (במדבר יח) ברית מלח עולם הוא וכו' ע"כ הנה ברש"י שם (פסוק ח) ואני הנה וגו' [ספרי] בשמחה. לשון שמחה הוא וכו' אף כאן כא הכתוב ונתן לו וכו' בברית מלח עולם, היינו כנ"ל מדבה"ק דע"י ברית מלח עולם נמתק בחי' בעצבון תאכלנה ובא שמחה היינו שובע שמחות את פניך וכל זה נא' על כ"ד מתנות כהונה שהוא היפך מדאגת וטרדת הפרנסה שבבחי' בעצבון וכו'

ונלע"ד עוד לבאר ביותר שייכות פסוק הנ"ל ברית מלח וגו' לכללות המאמר דהנה פסוק זה נא' כלפי מחלוקת קרח כפרש"י שם ואני הנה וגו' לשון שמחה הוא זה כמו הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב וכו' בא אחד וערער עליו אל המלך וכו' הריני כותב וכו' אף כאן לפי שבא קרח וערער על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם וכו' עכ"ל.

הנה ראשית נלע"ד לבאר שכל ענין הכהונה הוא שיהיו כהני ה' משרתי עלין בלי שום טרדות ושעבוד גשמי וע"ז נתנו להם כ"ד מתנות כהונה היינו שיהי' פרנסתם מצויה להם תמיד בלי יגיעה וטרדה וכמו שנא' שם אחר הפסוק "כל תרומת הקדשים וגו' לחק עולם ברית מלח עולם הוא וגו'" נאמר שם "אני חלקך ונחלתך", היינו כנ"ל שלא יהיה להם עסק אחר וטרדה אחרת בעולם רק לשרת את ה' שזהו שם כהונה היינו שירות כפרש"י והיינו ע"ד שיזכו כל ישראל לעתיד כמ"ש (ישעי' סא) ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו' ואתם כהני ה' תקראו. שזהו תכלית שלימות התיקון המבו' ביסוד מאמר זה שהוא לצאת מיגיעות וטרדות הפרנסה מבחי' הקללה של בעצבון תאכלנה ולהיות מקושר ודבוק להפנים דקדושה שכ"א זוכה לזה כפי זיכוכו בתיקון הברית כמכ"פ שלעתיד יזכו לזה כל ישראל בתכלית השלמות ע"כ יזכו לבחי' ועמדו זרים וגו' ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלקינו וגו'. ואפשר שזהו אשר נא' שם אח"כ "כי אני ה' אהב משפט שונא גזל בעולה ונתתי פעולתם באמת וברית עולם אכרות להם וגו' שוש אשיש בה' וגו'" היינו כל הבחינות המב"פ השייכים לזה

ועי' בפנים אות א' שע"י מו"מ באמונה הוא דבוק באמת שהוא אור הפנים בחי' שמחה וכו' ולמו"מ באמונה זוכין ע"י תקה"ב בחי' ברית מלח עולם. והנה לפירוש הפשוט של "מו"מ באמונה" היינו שיהי' משאו ומתנו ע"פ משפט התורה לבל יגע בפרוטה של חבירו ולפירושו של רבינו היינו שיהי' מו"מ "באמונה" שבעסקו במו"מ יאמין בהשי"ת כי הוא הנותן לו כח וכו'. ובאמת שניהם אחד ותלויים זב"ז כמובן ועי"ז הוא מקושר לאמת. וזהו "כי אני ה' אהב משפט שונא גזל וגו' ונתתי פעולתם באמת" וכ"ז תלוי בבחי' ברית מלח עולם. וזהו "וברית עולם אכרות להם" ועי"ז זוכין לשמחה וזהו "שוש אשיש בה' וגו'"

והנה מב"פ באות ג' בענין תיקון ד"ברית מלח עולם" שזוכין לזה ע"י ההתקשרות והאהבה להצדיק האמת שהוא

בחי' ברית עולם. ונראה דזהו שאהרן ע"י דביקותו למשה כמו שנא' הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו. זכה עי"ז להיות הוא ובניו מוצאים מכלל הקללה של בעצבון תאכלנה וזכו לכ"ד מתנות כהונה ולהיות בחלקו של השי"ת לשרתו ולעבוד אותו תמיד בלי שום טרדה גשמיית. שעי"ז בעצמו מקושרים בפנים דקדושה שהוא בחי' שמחה כמ"ש שובע שמחות את פניך כמב"פ היינו שמקושרים להשמחה של השי"ת שהוא בחי' אור הפנים כמובן בפנים וכ"ז נרמז בפסוק הנ"ל ואני הנה נתתי לך וגו' שדרשו בספרי לשון שמחה וכמו הנה הוא יוצא וכו' רמזו בזה שע"י שהי' אהרן דבוק למשה רבינו זכה להתקשר לפנים דק' בחי' שמחה כנ"ל ונכרת לו על הכהונה "ברית מלח עולם" והבן כל זה

וכל זה נא' אחר שקמו עוררין על הכהונה ע"י קרח כמבו"ש. ומובן היטב שהם היו ההיפך ממש מכל הנ"ל כי היו אנשי דמים ומחלוקת המוב"פ כי היו שקועים בתאוות ממון כידוע שהי' קרח עשיר גדול מאד שלא ביושר ומשפט כמובא בחז"ל וכמובא ברש"י (סנהדרין נ"ב) שקרח הסית את ר"נ ראשי סנהדראות ע"י ממון שנתן להם שע"י כ"ז נקשרים בפנים דסט"א ונופלים לע"ז וכפירות לבחי' בעצבון תאכלנה בחי' בור דא טחול כמב"פ בחי' מיתה בחי' ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד המבו' בפנים. וכ"ז הוא ענין אחד עם מה שחלק על משה הצדיק האמת בחי' ברית מלח עולם ועי"ז לא הי' לו מלח להמתיק מרירותו ונבלע בארץ בחי' בור דא טחול בחי' חשך מיתה. וזה דאיתא ג"כ שחלק על מתנות כהונה אע"פ שהוא בעצמו הי' עשיר גדול אך כל עשירותו הי' בבחי' בעצבון תאכלנה ההיפך מבחי' מתנות כהונה שהוא אכילה בשמחה. בחי' ואני הנה וגו' בשמחה.

וע"פ כל הנ"ל אפשר לבאר קצת רמיזת דבה"ק המובא בחיי מוהר"ן שאמר שבפורים מתקנים פגם קרח (ועי' בסי' יו"ד). וידוע מחז"ל שהמן וקרח הושוו לענין עשירותם שהי' שלא כראוי ועי"ז באו למה שבאו וזהו שמבו' בפסוקים שכל ענין התגברות קליפת המן ומלכות אחשורוש הי' ע"י השתקעותם בתאוות ממון ובאנפין חשוכין כידוע וכמבו' מזה הרבה בלקה"ל וזה שרצה להתגבר ע"י עשרת אלפים שקל כסף היינו שרצה להגביר ולהמשיך ח"ו על ישראל בחי' אנפין חשוכין. עצבות. מיתה. ע"י ממונו ועשירותו שהי' מבחינה זאת. וזה שאמר בלישנא בישא שלו ישנו עם אחד וגו' ומפורד. בחי' כודנייתא פרידה דלא ילדה המבו"פ בחי' אל אחר אסתרס וכו' כמב"פ שהוא בחי' פנים חשוכין וכו' אבל קדמו שקלי ישראל עם קודש לשקליו היינו תיקון המטבע תיקון הצדקה הנרמז בפנים שנתנו ממונם לצדקה לנדבת המשכן והקרבנות שעי"ז נשבר תאוות ממון והמשיכו אור הפנים שובע שמחות את פניך. באור פני מלך חיים כמב"פ. ועי"ז לא יכול להם המן הרשע ימ"ש להמשיך עליהם ההיפך ואדרבה נתקיים בו מקרא שכתוב (קהלת ב) כי לאדם שטוב לפניו וגו' ודרז"ל (מגילה י:) לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני האלקים זה מרדכי ואסתר דכתיב ותשם אסתר את מרדכי על בית המן (ועי' בדברי רבינו בסי' נ"ר אות ה'). וכל זה מכוון לענין המובא במאמר זה מתקו"ז לענין תאוות ממון שעי"ז נקשרים

בפנים דסט"א, וז"ל טחול דא לילית וכו' אל אחר וכו' ואיהי אסכרה לרבייא דאינון חייביא חייכת בהון בעותרא בהאי עלמא ובתר קטילת לון וכו' בגין דלית בהון דעת לאשתיזבא מינה אבל לב מבין אשתזיב דתמן צדיק ורזא דמלה (קהלת ז) טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה עכ"ל ובלשון רבינו שם כי צריך חכמה ודעת גדול לזה שלא יזיקנו הממון וכו' וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנא' טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' ע"כ וזהו ממש כלשון הכ' הנ"ל כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת וכו', שעי"ז הוא מעלה כל הממון להקדושה בבחי' לתת לטוב וכו' כנ"ל, ועיי"ש עוד לענין הכתוב מצא אשה מצא טוב. אין טוב אלא צדיק והוא בחי' ברית כמו שדרז"ל כי טוב הוא שנולד מהול, שהוא בחי' ברית מלח הממתיק מרירותא דעלמא שהוא עצבון וטרדת הממון כמבו' כ"ז בפנים שכ"ז הוא ענין לתת לטוב זה מרדכי שהוא האדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת וכנ"ל וזש"כ שם "ושמחה" היפך בחי' בעצבון תאכלנה ע"י התגברות הטחול שחוק הכסיל ע"י תאוות ממון

וע"כ הי' כל הנס ע"י מרדכי שהוא כנגד קליפת תאוות ממון של המן ואחשורוש שעי"ז רצו להתגבר להשמיד ולכלות את ישראל ח"ו כנ"ל וע"כ ניצולו על ידו ונהפוך הוא שזכו כל ישראל על ידו לחכמה ודעת ושמחה, הנמשך מאור הפנים דק'. וזהו תוקף גודל השמחה הנפלאה של פורים בחי' שובע שמחות את פניך. ובזה מובן ענין הנ"ל שבפורים נתתקן פגם קרח והבן.

י) שם. **וזה (כתובות ס"ו ע"ב) מלח ממון חסר כי ע"י מלח נתמעט אצלו** תאוות ממון ע"כ הנה לפי פירוש הפשוט שם בגמ' ר"ל ד"הרוצה למלוח ממונו כלומר לגרום לו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו" כלשון רש"י שם. וידוע מהכללים דרבינו בפירושיו אינו מוציא את המאמר מפשוטו אלא אדרבה ב' הפירושים מחזקים זה את זה ושניהם צדקו יחדיו והוא דלפ"ד רבינו ז"ל ר"ל שע"י מלח שהוא תקה"ב מחסר וממעט תאות ממון, ובאמת זהו בעצמו העצה לקיום הממון כפשוטו כמבו' בדבה"ק לקמן בהוספת מוהרנ"ת ממה ששמע מפיו הק' "וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון שהיא בחי' אמת כנ"ל וזהו בחי' קושטא קאי וכו'" ע"ש. ולכן ע"י תיקה"ב שעי"ז נתמעט תאוות ממון ונתקשר בבחי' אמת אור הפנים עי"ז נמשך לו שפע ופרנסה, נמצא שב' הפירושים הולכים אל מקום אחד והוא לזכות לקיום הממון בקדושה שהוא ע"י שבירת תאות ממון דייקא שלזה זוכין ע"י בחי' מלח שהוא בחי' תקה"ב ולפי פשוטו הוא ע"י צדקה שהוא ג"כ ענין שבירת תאות ממון שמחסר ממונו ונותנו לצדקה (כמבו' בסי' י"ג ע"ש).

והנה אף שבדברי רבינו כאן אינו מבו' להדיא ענין תיקון הצדקה אך מכללא אתמר מדבה"ק לקמן (באות ג') בענין יששכר וזבולון עיי"ש שמפרש הכתוב (דברים לג) ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו' כשהקב"ה רוצה לגרש אויביו של צדיק הוא מפיל את האויב בתאוות ממון כי צדיק הוא ברית עולם וזה האויב של צדיק שחולק על צדיק אין לו מלח להמתיק מרירותו כי מלח ממון חסר וכו' ובשביל זה זבולון שהיה אוהב לישכר נאמר בו (דברים לג) שמח זבולון, שמח,

היפך בעצבון, שובע שמחות את פניך" ע"כ. ומכלל דבה"ק ש"מ תלת. האחד, הוא בענין העצה של תיקה"ב שעי"ז נתקשר בפנים דקדושה המבו' כאות כ', דבאמת לאו כ"א זוכה לתקה"ב בשלימות אמנם עיקר העצה היא להתקשר להצדיק האמת שזכה לתקה"ב בתכלית השלימות שזהו עיקר בחי' צדיק כידוע ואז יש לו בחי' מלח להמתיק מרירותו (ומבו' מזה הרכה בעלים לתרופה) כי אז נתקשר עי"ז בפנים דקדושה ונמשך שפע וחיות לממונו, שזה בחי' שמח זבולון ע"י שהי' אוהב לישששכר. ועוד שמעינן מזה שעיקר העצה להמתקת ממונו מאחיזת הע"ז ופנים דס"א הוא ע"י שיחסר מממונו ויתמוך בהצדיק שהוא בחי' ברית מלח שעי"ז נתמלח ונמתק ממונו ביותר כדרך ששכר וזבולון.

ושמעינן עוד מדבה"ק, לפי מה דמב"פ דכאו"א מישראל הוא בבחי' תקה"ב כמב"פ, ועי' בלקה"ל חו"מ שותפין ה"ד אות ג' שמבאר הענין המבו' בדברי רבינו שכמו שע"י שחולקין על הצדיק שהוא "בחי' ברית מלח עולם מתגבר תאוות ממון כי אין לו מלח להמתיק מרירותו כמו כן ע"י מחלוקת שיש בין ישראל בכלל מתגבר ג"כ תאוות ממון", היינו כמבו' בפנים דע"כ נקראים ישראל צדיקים ע"ש שהם נמולים כי כולם הם בכלל שומרי הברית, וזה ידוע שאין כל ישראל שווין ונחשב אחד לגבי חבירו בבחי' צדיק בחי' שמירת הברית, וע"י שיש ביניהם אהבה עי"ז אחד עוזר ומקים את חבירו מתאוות ממון כי ע"י התחברותם יחד הם בכלל שומרי הברית וכו' כמ"ש ועמך כולם צדיקים, היינו "ועמך כולם" כשעמך ישראל הם כולם יחד שמתחברים יחד באהבה ושלום אז הם נחשבים צדיקים כי מתחבר יחד חלקי שמירת הברית של כ"א ועי"ז נחשבים כולם צדיקים, וגם ע"י שמתחברים יחד באהבה ושלום אז יש להם כח ביותר לקבל הארת הצדיק וכו' ועי"ז הוא מצילם ממרירותא דעלמא שהוא תאוות ממון וכו' אבל ע"י המחלוקת ח"ו אין יכולים לקבל הארת הצדיק וכו' ומזה בא התגברות תאוות ממון, ע"ש כ"ז היטב.

ונמצא דכמו שעיקר המתקת הממון ע"י התקשרות להצדיק הוא ע"י שתומכו בממונו כנ"ל בבחי' ישששכר וזבולון המבו"פ, כמ"כ ההתקשרות והאהבה שבין כאו"א שעי"ז יהי' נמשך על כ"א ביותר התיקון של שמירת הברית כנ"ל הוא ע"י הצדקה שנותנין זל"ז (בבחי' הון יוסיף רעים רבים, כבסי' י"ז ע"ש) ונמצא מעתה שפירוש הפשוט של מאחז"ל "מלח ממון חסר" מתאחד עם פירושו של רבינו והכל אחד ממש, כי ע"י הצדקה והאהבה שבין ישראל עם קודש נמשך על כאו"א בחי' ברית מלח עולם להמתיק מרירות תאוות ממון ולקבל שפע אור הפנים שמשם כל ההשפעות והברכות, שכ"ז נרמז בלשון חכמים מרפא "מלח ממון חסר" ר"ל להמשיך בחי' מלח ותיקון הברית להממון הוא ע"י חסר "שיחסר" מממונו לצדקה שעי"ז "יתחסר" ויתמעט תאוותו לממון שעי"ז דייקא יהיה קיום לממונו.

יא) באות ג'. וזהו ויגרש וגו' השמד לשון שמד לשון ע"ז היינו תאוות ממון וכו' הוא מפיל אותם האויבים בפנים דסט"א היינו השמד ע"כ. כ"ז מקושר לפי' הפשוט דהשמד הוא לשון כליון ומיתה שהוא נמשך מאנפין חשוכין שע"י תאוות ממון וכמבו' לקמן בדבה"ק בענין ועפר תאכל כל ימי חייך וכמ"ש בתקו"ז

המוב"פ חייכת בהו בעותרא וכו' ולבתר קטילת לון. ולהיפך בקדושה ע"י דביקותו באור הפנים נמשך עליו חיים גשמיים ג"כ וכמובן לקמן בענין רחב.

יב) שם. ובשביל זה זבולון שהי' אוהב לישׂשכר נא' בו (דברים לג) שמח זבולון וגו' ע"כ. לפי צרופי דבה"ק מבו' דיישׂשכר הוא בחי' אור הפנים המאיר לזבולון שהוא בחי' האמונה שעיקרה בממון ומו"מ כמב"פ. וע"י התקשרותם נעשה בחי' חיבור אמת ואמונה. ואפשר לפ"ז דזהו הרמז בסיום הפסוק הנ"ל "וישׂשכר באהלך" היינו בחי' "יעקב איש תם יושב אהלים" בחי' אמת אור הפנים כמב"פ ואפשר שאהלים הוא לשון אור כידוע כמו בהילו נרו (עי' סי' ו' אות ז' "אהל בחי' אור") היינו אור הפנים המאיר ומשמח לזבולון בצאתו למו"מ והבן.

יג) שם. וזהו כשבקש רחב וכו' ע"כ. הנה כל ענין זה לכאורה הי' שייך יותר לעיל באות א' ששם מבו' הענין שמזריחת אור הפנים נמשך חיים ושהוא בחי' אמת ואמונה. וצ"ב למה כתבו רבינו כאן. בפרט שמאמר זה הוא לשון רבינו ממש שיש לדייק בו כמו במקרא כידוע. ונלע"ד דשפיר מקומו כאן אחר שפירש הכתוב ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו' שמבו' מכלל דבה"ק שכל השמדת האויבים שהשמידו ישראל בכל מלחמותם הי' בבחינה זו ע"י שדבקו עצמם באור הפנים דק' ועי"ז הפילו את האויבים בבחי' אנפין חשוכין בחי' מיתה וכו'. וכמו כן ע"י בחינה זו הכניעו את יריחו. ואפשר שזהו הרמז במאמר רחב "ידעתי כי נתן ה' וגו' וכי נמוגו כל ישבי הארץ מפניכם" מפניכם דק' היינו פנים דק' בבחי' ויגרש מפניך אויב וגו' המב"פ.

ולכן תיכף אחר זה מביא מענין רחב שהצלתה מבין האויבים הי' ע"י שהמשיכו גם עליה מאוה"פ דק' שעי"ז נמשך עליה חיות והצלה.

יד) שם וזה כשבקש רחב סימנא דחיי וכו' ואמרו לה את תקות חוט השני תקשרי וכו' זריחת אור הפנים וכו' תיקון תאוות ממון וכו' ע"כ. מבואר מזה שעיקר הצלת רחב שהניחוה בחיים הי' ע"י שהאירו עליה משורש ומקור החיים מזריחת אור הפנים דקדושה שעי"ז נתמעט ונתבטל תאוות ממון כמב"פ.

הנה לפ"ז יבוארו סמיכות הענינים בס' יהושע שם בענין הצלתה של רחב. ויבואו וגו' ויוציאו את רחב וגו'. והעיר שרפו באש וגו' רק הכסף והזהב וגו' נתנו אוצר בית ה', ואת רחב וגו' החיה יהושע. כי ענין נתינת הכסף והזהב לאוצר בית ה' שלא לקחו מהם לעצמם היינו שביטלו תאוות ממון — וכמו שכ' שם להלן שעשו ע"ז חרם — זה בעצמו נמשך מאור הפנים דק' שמשם המשיכו החיות וההצלה לרחב. וכן שם (פ"ו פסוק י"ז) והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה לה' רק רחב הזונה תחיה וגו' שלכאורה קשה הסמיכות של ב' הדברים בחדא מחתא. אך ע"פ הנ"ל מבו' היטב.

והנה מבו' בפסוקים שאח"ז שהתגבר היצר ומעלו בחרם וזה הי' ע"י התגברות תאוות ממון כמ"ש (שם ז' כא) וארא בשלל אדרת וגו' ומאתים שקלים כסף ולשון זהב וגו' ואחמדם ואקחם וגו'. ועי"ז שלט עליהם המיתה ונפלו במלחמת עי. ולפלא שהמועל בחרם הי' דייקא עכן בנו של זרח (שם פסוק כ"ד. וע"י סנה' מ"ד) שמבו' בפנים שזרח נק' כן ע"ש

זריחת אור הפנים המבטל חמדת הממון, והענין מבו' ע"פ מאמר חז"ל ע"פ כי הגדיל לעשות וכו' והיינו שהיצה"ר רוצה לפגום כל דבר בשורשו שעי"ז ישתלשל הפגם בכל המקומות וע"כ באמת נגע הדבר בכל ישראל כמ"ש שם חטא ישראל

והנה בענין עכן יש לרמז ע"פ המבו' בפנים דתאוות ממון בא ע"י פגה"ב דזה שאמרו עליו (בסנהדרין מד) שמשך בערלתו ובא על נערה המאורסה, ודרשו כן מלה"כ "חטא ישראל וגם עברו את בריתי וגו' וגם לקחו מן החרם" שלפי פשוטו קאי הכל על מעילתו בחרם ולפי דרשתם ז"ל נרמז בכתוב זה גם ענין פגה"ב כי הכל אחד והא בהא תליא והנה ע"ז ציועקת השכינה ב' פעמים ע' קלין כמב"פ (וכבר נתבאר בדברינו באות ה' דזהו כנגד פגה"ג ותאוות ממון ע"ש, וזהו דשם עכ"ן בגי' ב"פ ע' היינו ק"מ קלין הנ"ל

טו) שם, וחוט השני זה בחי' זריחת אור הפנים כמ"ש (בראשית לח) ותקרא שמו זרח וכו' ע"כ. ר"ל כי שם נא' "ואחר יצא אשר על ידו השני ותקרא שמו זרח" ומזה ראי' שחוט השני הוא בחי' זריחה שהוא זריחת אור הפנים כמ"ש ועליך יזרח ה' שמובא בדבה"ק להלן

ואולי אפ"ל דנרמז בלשה"כ "אשר על ידו השני". על ידו דייקא, כי צריכין להמשיך זריחת אור הפנים לתוך האמונה בבחי' כד אתחבר בה אמת (שהוא אוה"פ) אתקריאת אמונה כמב"פ ועיקר האמונה הוא בידים כמבו' כ"פ, ולענין מאמר זה כי בידים הוא עיקר עסק הפרנסה והממון ושם סכנת הכפירה של כחי ועוצם "ידי" המוב"פ לעיל, וצריך לחבר בחי' אמת זריחת אור הפנים לתוך הידים שאז הם בבחי' אמונה כנ"ל, וזה משא ומתן באמונה כי משא ומתן הוא בידים שכשוזכין הם בבחי' ויהי ידיו אמונה, וזהו "אשר על ידו השני" כי זריחת השני שהוא אוה"פ הוא על הידים

טז) שם, כי החשך יכסה ארץ ועליך יזרח ה' (ישעי' ס') וכו' אמונת אלקות אור הפנים וכו' תיקון תאוות ממון וכו' עכ"ל ומבו' להלן בדבה"ק שעי"ז דייקא נמשך שפע הפרנסה כראוי בחי' קושטא קאי אבל להיפך ע"י תאוות ממון נחסר פרנסתו עי' בפנים ומובן לפ"ז המשך הכתוב הנ"ל אחר "ועליך יזרח ה'" שמבואר שם עוצם שפע העשירות שיהי' לישראל כמ"ש והלכו גוים לאורך (אור הפנים) וגו' שאי סביב עיניך וגו' כי יהפך עליך המון ים חיל גוים יבואו לך (בתרגום, ארי יתחלף לך עותר מערבא נכסי וכו') שפעת גמלים וגו' זהב ולבונה וגו' כל צאן וגו' אילי נביות וגו' כי כ"ז נמשך מזריחת אור הפנים בחי' ועליך יזרח ה' שזוכין לזה ע"י שבירת תאוות ממון כמב"פ

יז) שם כי הפרנסה הוא בחי' אשה כמשחז"ל (סנה' פ"א) היורד לפרנסת חבירו כאילו בא על אשתו וכו' ע"כ. אגב נרמז במאמר זה הענין המבו' בדבה"ק לעיל ולקמן דתאוות ממון קשור בענין פגה"ב

יח) באות ד' וזה בחי' מזוזה, כי איתא במדרש (במדבר פ' כ"ב) למה נקרא שמן זוזי מפני שזזין מזה לזה וכו' ע"כ. צ"ב דהא פשטות כיונתו ז"ל הוא לרמז דמזוזה הוא תיקון הממון כי הוא מלשון זוזי שהוא ממון, וא"כ מה הוסיף בהבאתו את המדרש בט"ס שנקרא הממון זוזי ואפשר

דשם במדרש דריש כן לגנותו של הממון שאינו מתקיים לאדם כמ"ש (תהלים ע"ה) כי לא ממוצא וממערב וכו' כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים וכו' שאין אדם מתרומם מן הדברים האלו מה הקב"ה עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה וכו' והיינו כמבו' בדבה"ק להלן "הי ניהו מילי דכדיבי שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין וכו'" וממילא אין לו לאדם לרדוף אחר פרנסתו ביגיעות גדולות כי אין הדבר תלוי בידו כלל כי אלקים שופט וכו' כנ"ל. ונמצא ששם "זוזי" מצד אחד הוא מורה על גנותו ואפסותו של הממון שאין לו קיום וזזין מזל"ז ומה יתרון לו לאדם בכל עמלו שיעמול ויטרח על הממון, ומאידך גיסא רומז שם "זוזי" על תיקון הממון שהוא האמונה שיאמין האדם כי לא כחו ועוצם ידו עשה לו החיל הזה כי לא ממוצא וממערב וגו' כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים וכנראה בחוש כי הממון זזין מזה לזה כפי משפטו ית"ש. שלאמונה זאת זוכין ע"י מצות מזוזה כמבו' בפנים ולכן נרמז לשון זוזי במצות מזוזה דייקא. (ואולי יש לרמז דתיבת מזוז"ה אותיות זו"ז מ"ה דאין להזוזי שום חשיבות מצד עצמו כלל והוא מילי דכדיבי ומ"ה הוא. ועי"ז בעצמו מתקן ממונו ומאיר בו אור אלקותו בחי' זו"ז מ"ה. הוי"ה במילוי אלפין בגימ' מ"ה, כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל בחי' מ"ה כוחינו (עי' בח"ב סי' פ"ב) ואז הוא רבוק באור הפנים כמב"פ).

יט) שם. מבו' בדבה"ק דמזוזה מבטל חמדת הממון. עי' רבינו יונה ברכות (דף י ע"ב) שבתפילין אדם משעבד לבוי"ת את מחו ולבו וכו' ובמזוזה משעבד אדם ממונו וכו' ע"כ.

כ) שם. וזה בחי' מזוזה וכו' עי"ז פרנסתו מעופפת לך וכו' וזה שאחז"ל שאריכות מים ע"י מזוזה וכו' ע"כ. ולפי הנ"ל בפנים שהפרנסה הוא בחי' אשה. ובדבה"ק במק"א מבו' שכן הוא גם בפשטות שכל הפרנסה מקושר לבת זוגו של האדם וכידוע ענין זה בכ"מ וכפי הנ"ל שע"י המזוזה נמשך בחי' אור החיים אל הממון מבו' רמיזת דברי חז"ל (קדושין לד.) לענין מצות מזוזה דגם נשים מצוות לזה ד"וכי גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי". וי"ל"פ דעיקר התמיהה היא דהלא אדרבא עיקר צורך המשכת בחי' החיים הוא לבחי' הנשים היינו לבחי' הממון דשם יש אחיזת בחי' ומוצא אני וכו' להמשיך שם בחי' אור הפנים בחי' חיים שיהי' בבחי' מצא אשה מצא טוב כמב"פ.

כא) שם. וזה והי' שדי בצריך וכסף תועפות לך וכו' ע"כ בברכות (סג.) דרשו ז"ל מפסוק זה כל המשתף ש"ש בצערו כופלין לו פרנסתו שנא' והי' שדי וכו' ע"ש. והמהרש"א פירש שם ענין המשתף ש"ש בצערו ע"ד עמו אנכי בצרה והיינו שיתפלל שיעשה למען שמו שהוא עמנו בצרה וכו' והיינו ממש והיה שדי בצריך וגו' עכ"ד ויש לקשר זאת עם המבו' בדברי רבינו שפסוק זה רומז על ביטול תאוות ממון שמזה נמשך כל המרירות והצרות של זה העולם כמבו' בפנים מצרופי דבה"ק. ובגמ' (סנהדרין מו.) אר"מ בזמן שאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו' כמובא בדבה"ק לעיל. וזה עצמו הוא ענין עמו אנכי בצרה כי לפי דבה"ק אין לך צרה גדול ממי שנופל לתאוות ממון שע"ז השכינה צווחת ע' קלין כפולין כמב"פ. וע"י בחי' שדי שהוא בחי' ברית ובחי' מזוזה הוא יוצא

מתאוות ממון ומציל את השכינה מזעקתה שזועקת על צערו של האדם שנפל לתאוות ממון קלין כפולין וע"כ עי"ז כופלין לו פרנסתו בחי' ריווח כפול נגד מה שהציל את השכינה מצער כפול, מדה כנגד מדה, והבן

כב) שם כי שדי וכו' כמ"ש אני וגו' פרה ורבה וכו' ע"כ י"ל שנרמז בזה ג"כ המבו' בקשרי דבה"ק שעיקר ההשפעה והרווחים שהם בחי' לידה הם דייקא ע"י שנתקשר באור הפנים ע"י תיקון הברית משא"כ זה שמשוקע בתאוות ממון שהוא בבחי' אל אחר אסתריס ולא עביד פירין כמבו' בפנים וזהו "אני א-ל שדי שהוא בחי' ברית שעי"ז נתקשר באוה"פ שמשם כל ההשפעות ועי"ז "פרה ורבה"

ומקרא זה נאמר אצל יעקב שהוא זכה להתקשר לאור הפנים בחי' אמת עד שניתן לו מדה זו כמ"ש תתן אמת ליעקב וכמב"פ כי הוא זכה לבחי' ברית בתכלית השלימות כמ"ש ראשית אוני (כמבו' בסי' כ"ט) עד שהוא בעצמו נעשה בבחי' ברית מלח הממתיק מרירותא דעלמא של תאוות ממון שזה בחי' ויחן פני העיר שתיקן תאוות ממון וכו' כמב"פ

כג) שם וזה שארז"ל וכתבתם שיהא כתיבה תמה וכו' וזה בחי' (בראשית כה) יעקב איש תם וכו' ע"כ הנה רמז רבינו בזה מה שרמז כמאן דמחוי במחוג דהנה איתא בספר הקנה (מובא בילקוט ראובני ע"פ ויעקב איש תם) דהנעלם של מזוז"ת מ"ם זי"ן זי"ן וא"ו תי"ו עולה יעקב, ויעקב איש תם ונתיירא מהיפוך ת"ם ושם זוז"ו באמצע זהו שם הוי"ה (ר"ל זוז"ו עולה כ"ו כמס' שם הוי"ה) להחזיקו זהו תתן אמת ליעקב שאל"ף של אמת מצטייר יו"י הוא הוי"ה, אמר לו רבי למה י"א אותיות בכ' מזוזות מזוזות א"ל א"י וכו' בא"ת ב"ש הוא תם ע"כ ע"ש. וע"ש עוד דתיבת מזוזות הוא ז"ז מו"ת.

והרי לך ככל המבו' בפנים דיעקב הוא בחי' אמת שהוא אור הפנים והוא סימנא דחיי ומכניע תאוות ממון שהוא בחי' מיתה וכ"ז הוא בחי' מזוזה, כי כ"ז נרמז במצות מזוזה בכמה אנפין כי הוא בחי' וכתב-תם היינו יעקב איש תם כמבו' בדבה"ק. וזהו עצמו נרמז בתיבת מזוזות שבפסוק, כי הוא אותיות ת"ם ובאמצע אותיות זוז"ו שהוא שם הוי"ה להחזיק שלא יתהפך ח"ו מת"ם למ"ת שהוא היפוכו ממש וזהו עצמו הרמז שבתיבת אמ"ת כי אות האל"ף הוא צורת יו"י שהוא מס' שם הוי"ה המצורף לתיבת ת"ם נמצא שתיבת מזוזו"ת הוא צירוף אותיות אמ"ת ועי"ז ז"ז מו"ת היינו שמכניע בחי' מיתה ומהפך מ"ת לת"ם, וע"כ הנעלם של מזוז"ת הוא יעק"ב איש ת"ם, תתן אמ"ת ליעקב, ואפשר שמה שהתחיל רבינו בענין סוד מזוזה עם דברי המדרש למה נקרא שמן זוזי וכו' שרומז בזה לאתוון זוז"ו שבתוך תיבת מזוזו"ת כי ע"י יעקב איש ת"ם ויחן פני העיר תיקון המטבע נעשה מאותיות זוז"י בחי' מזוזו"ת שרומז לתיקון אמ"ת המשכת אור הפנים בתוך הזוז"י כפי כל הרמזים הנ"ל

כד) באות ה'. **אבל כשחביב כ"כ המצוה עד שאין מרגיש בהפסד ממון זאת הבחינה נקרא אמונה וכו' וזה אמונה מאד זה ממון כמ"ש (דברים ו) ובכל מאדך (ברכות נד) ע"כ.**

אפשר להסמיך לזה מאחז"ל ופרש"י בסוף סוטה (מח:) ופסקו אנשי אמנה אר"י אלו בנ"א שהן מאמינים בהקב"ה פרש"י שמאמינים וכו' לוותר ממונם לנוי

הידור מצוה ולצדקה ולהוצאות שבתות וימים טובים עכ"ל. ודוק היטב ותשבע ענג

כה) בד"ה וזה פירוש כדנייתא זו פרידא, זה בחי' ע"ז דשרייא בפרודא כמובא בזוהר (משפטים צה.) שארי בחבורא וסיים בפרודא וכו' ע"כ הנה ידוע מהכללים שאין דרכו ז"ל להרכיב באמצע המאמר ענין חדש רק לשם ביאור איזה תיבה שבמאחז"ל או במקרא ושלא יהי' לזה קשר לכללות ענין המאמר. בכן צ"ב להבין ע"פ המאמר הזה הענין שנקרא הס"א פרידא ומהו ענין שארי בחבורא וסיים בפרודא לפי המבו' במאמר זה

ויש לבאר בעזהשי"ת. כי הנה כלל המאמר הוא לקשר ולחבר אור הפנים אל האמונה היינו אמת ואמונה וכלשון הזוה"ק המוב"פ כד אתחבר בה אמת אתקריאת אמונה. כי מבחי' אמת שהוא אור הפנים נמשך אור וחיות להחיות את האמונה. ועיקר הקשר והחיבור הזה הוא ע"י בחי' תקה"ב שהוא מדת היסוד המחבר ומקשר ת"ת עם מלכות כידוע. כי ברית הוא לשון קשר כידוע וכנ"ל באות ו' לענין לשונו ז"ל באות ב' שע"י תקה"ב נתקשר באלקות ולשה"פ המובא בדבה"ק באות ג' את תקות חוט השני תקשרי וכו'.

והנה מבו' בדבה"ק בתחלת המאמר כי יש פנים דקדושה שמשם עיקר החיות והאור ושמחה וכנגד זה יש פנים דסט"א שהוא בחי' מיתה וחשך ועצבות עיי"ש היטב והנה יש לבאר לפי המובן מצרופי רבה"ק דבאמת ענין "פנים" מורה על רצון ושמחה וחיות כנודע. ומה שנקרא א"כ גם הסט"א בלשון פנים אלא שנקראין אנפין חשוכין כמב"פ. הענין הוא כי הם מדמים עצמן כקוף בפני אדם להטעות את האדם שילך אחר תאוותיו ובפרט תאוות ממון כי באמת מי פתי יסור הנה להפריד עצמו משורש החיות והשמחה והאור רק שהם מטעין ומשקרין את האדם כאילו יש שם איזה חיות ומתיקות מדומה בבחי' לשון התיקונים המוב"פ חייכת בהו בעותרא שהוא לשון שחוק ושמחה מדומית שעי"ז הוא נפתה והולך אחר תאוותיו עד שלבסוף רואה שאין כל מאומה בידו כי באמת הפסיק א"ע משורש החיות והשמחה האמתית ונתקשר לבחי' מיתה וחסרון רח"ל שזהו בעצמו הוא המבו' להלן בדבה"ק הי ניהו מילי דכדיבי שנדמה להם שמרויחין וכו' ע"ש היטב כי ניתן להם כח מלמעלה להטעות את האדם ולדמות כאילו יש להם איזה בחי' פנים שמורה על בחי' שמחה וחיות. והוא הנק' פנים דסט"א שבאמת אין בהם שום בחי' שמחה וחיות כי הם בחי' מיתה רח"ל

והנה ענין חבורא הוא בחי' חיבור גוף ונשמה. שעי"ז נמשך חיות להגוף והוא נקרא חי. שזה כל בחינות הנ"ל שממשיך אור וחיות מאור הפנים אל כל ממונו ועסקיו ע"י שנושא ונותן באמונה שמאמין בהשי"ת שהוא הנותן לו כח לעשות חיל ועיקר העצה לזכות לזה הוא ע"י בחי' ברית שהוא מלשון קשר וחיבור כנ"ל. משא"כ הסט"א שארי בחבורא שבתחילה הם מראין פנים לאדם בחי' חייכת בהון בעותרא וכו' אבל לבתר קטילת לון וזהו דסיים בפרודא כי הם נפרדים לגמרי מהחיות היינו בחי' פירוד הנשמה מהגוף בחי' מיתה. כי הם סטרא דמותא רח"ל וזהו ששאלו "וכודנייתא מי ילדה כי עכו"ם אל אחר אסתרס ולא עביד פירין" כמבו' להלן בדבה"ק. היינו כי בוודאי אחר שנפרדין מן שורש החיות והשמחה

איך אפשר שיהי' שייך על ידם איזה ריווח אמתי, "והשיב להם הי ניהו מילי דכדיבי היינו השקר שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין" היינו שזהו כח השקר' שלהם שמרמין את האדם מתחלה שנדמה לו שיש בהם איזה חיות והוא מה שנדמה להאדם כאילו יש ממש בהתאוות של עוה"ז בבחי' שארי בחבורא אבל סיים בפרודא כנ"ל

ואולי יש לרמז כי שק"ר הם אותיות קש"ר (וכמבו' ענין זה בדבה"ק במ"א) והם זלע"ז כי עיקר הקדושה הוא בבחי' חיבור וקשר שיקשר האמונה עם אור הפנים שהוא בחי' אמת, שהוא ענין המשכת אור וחיות אמתי על כל הבריאה. היינו לקשר ולחבר כל העולם אל השי"ת שהעיקר הוא ע"י חיקה"כ שעי"ז נמתקין כל המרירות והצרות מן העולם, ולהיפך ח"ו הס"א הם בחי' שקר שהוא היפך הקשר כי הם בחי' פרידא שמפרידין ח"ו את העולם מהשי"ת שעי"ז באים כל המרירות והצרות רח"ל בחי' אלמלא מלחא המבו' בפנים כי שולט עי"ז בחי' מיתה ח"ו.

ולפכ"ז אפשר בענין הפסוק המוב"פ צוית צדק וכו' שרבינו מפרשו בענין המצוות שנקראים אמונה ע"י שבירת תאוות ממון דייקא עיי"ש, ומובן מדבה"ק כי עצם המצוות הם בחי' מלכות בחי' צדק מלכותא קדישא כידוע, אבל אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת אור הפנים היינו שיקיים המצוות באהבה ובשמחה ובחיות וזה תלוי בשבירת תאות ממון שע"י תקה"ב כמב"פ. ואפשר שזהו ענין לשון "מצוה" לשון צוותא וחיבור כנודע וזהו בעצמו לשה"כ צוית צדק וגו' ואמונה מאד, היינו לחבר ולהמשיך חיות ואור בתוך המצוות הנקראין צדק ואז אתקריאת אמונה. וזהו ע"י מאד שלא ירגיש בהפסד הממון בעשיית המצוה כמב"פ.

ולפכ"ז מה מאד מתקו לחיך דבה"ק דלהלן בענין המאמר "ותלי ליה פתקא וכו'" שרבינו מאריך שם בלשה"ק בענין השקועים בתאוות ממון שטרודים מאד תמיד להרוויח ממון ואינם מסתפקים במה שיש להם וכו' ומפרש בזה "ותלי ליה פתקא דהוה מסיק בי אבא וכו', בי אבא זה ע"ז וכו' וכל המתדבקים בהם הם בעלי חובות וכו' וכו' ומטריחים עצמם בטרחות גדולות וכו' בשביל לשלם חוב אביהם חוב ע"ז, כי מצוה לקיים דברי המת וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם שישלמו חובותיו וזה שפי' מהרש"א וכו' שטר צוואה וכו'". והנה לכאורה היה נראה שרבינו השתמש בזה בדרך מליצה שתפס לשון חז"ל מצוה לקיים דברי המת וכוונתו כי הסט"א והע"ז הם סטרא דמותא כמבו' בתחלת המאמר והאדם טרוד כ"כ בטרדת הפרנסה אע"פ שבאמת אין לו כלום מכל טרדותיו רק כאילו היה מצווה ועומד ע"ז מאביו המת אבל כפי המובן משאר דבריו הק' שם שמוסיף לזה "וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם" ומביא ע"ז דברי המהרש"א הנ"ל, שמכ"ז מובן שיש דברים בגו בענין לשון מצוה וצוואה, ואינו רק על דרך המליצה. והנה לפי כל הנז' אפשר להבין קצת. דכ"ז שמטריחין עצמן כ"כ הוא מחמת השקר שנדמה להם שמרויחין כמב"פ ושזהו בחי' שארי בחבורא כנ"ל שנדמה שיש שם איזה פנים וחיות ושמחה בחי' חייכת בהו בעותרא וכו' כנ"ל שזהו בחי' חיבורא וצוותא כנ"ל אבל באמת סיים בפרודא כי הם בחי' מיתה וחסרון ואין שם שום חיות כלל,

ולזה הוא רומז בלשונו הק' שזה הדבר להם כמו צוואה וכו' כי מצוה לקיים וכו', שגם לפי פשוטו הכוונה במאחז"ל "מצוה לקיים דברי המת" מלשון קשר וחיבור היינו הוא קשור לזה הדבר ומוכרח לקיימו והבן. וכלשונו הק' גם בתחילת המאמר שאלו בנ"א הנופלים בתאוות ממון וכו' נקשרים בפנים דסט"א אלקים אחרים וכו' בחי' מיתה וכו'" היינו בחי' מצוה (צוותא וקשר) לקיים דברי המת שהוא ע"ז שע"י הקש"ר הזה הם נופלים לבחי' שק"ר כי סיים בפרודא רח"ל וכנגדם בקדושה הוא מה שהאדם מקיים מצוותיו ית' בחיות ובשמחה שעי"ז נתחבר ונתקשר בפנים דק' וממשיך על עצמו אור וחיות ושמחה ושפע רוחני וגשמי תמיד

כו) שם. **וילדה זה בחי' ריווח המכונה בשם לידה וכו', (ולהלן) ושורש ההשפעות הוא מכונה בשם שליא ששם מונח הולד וכו' בחי' דלתי בטני כי יש שני דלתות לאשה וכו' וכן יש למעלה דלתי שמים שמשם נולד השפעות וכו' ע"כ כ"ז** מקושר ומבואר עם המבו' לעיל בדבה"ק שהפרנסה הוא בחי' אשה. וממילא מבו' שהריווח הוא בחי' לידה, ומבו' לפ"ז ביותר מה שמביא רבינו לענין מזוזה את הפסוק אני א-ל שדי פרה ורבה היינו שזוכה להשפעות המכונה בשם לידה ואפשר שזהו עצמו הוא ענין המזוזה העומדת אצל הדלת בחי' דלתי האשה, דלתי שמים, שהכל בחי' אחת. וע"י המזוזה בחי' שם שדי בחי' והי' שדי בצריך, בצירוף, היינו בבחי' הדלתות הנ"ל ע"ז פרה ורבה בחי' לידה כנ"ל.

ובכ"ז מבו' יותר רמיזת דבה"ק מה שהביא לעיל — לענין צעקת השכינה על הנפולים בתאוות ממון — את מאחז"ל קשין מזונותיו כפליים כיולדה כי הוא בחי' לידה ממש.

גם יובן מרחוק רמיזת דבה"ק בהבאתו לעיל — לענין זריחת אור הפנים אל הממון — את הפסוק "ותקרא שמו זרח" דאיירי בענין לידה דקדושה.

ומכלל צרופי דבה"ק בכללות המאמר שיסודו הוא להנצל מקללת "בעצבון תאכלנה" שזהו בעצמו בחי' קשיות הלידה והריווח של הפרנסה וזהו עצמו בחי' הנא' בנחש ועפר תאכל וכו' שהוא בחי' דאגת ועצבות טרדת הפרנסה כמב"פ אותיות בולטות ומצטרפות בענין ג' הקללות שנתקללו האדם וחוה והנחש ע"י פגם אכילת עה"ד טו"ר שהם כולם בחי' אחת ממש כי האדם נתקלל "בעצבון תאכלנה" שזה בעצמו בחי' צער הלידה שנתקללה חוה "בעצב תלדי וגו'" והנחש נתקלל "ועפר תאכל וגו'", ה"י

כז) שם **ותלא לי' פתקא בצווארא דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי זוזי וכו'** ע"כ ורבינו מפרש הענין על אלו השקועים בתאוות ממון שטרודים כל ימיהם להרויח ממון ויש לו מנה רוצה מאתים וכו' שזהו אצלם כמו שתלוי בצוארם שטר צוואה מאביהם המת לשלם חובותיו ע"י היטב בפנים, והנה צ"ב לפ"ז מהו הלשון "מאה אלפי זוזי" ולמה תפסו המספר הזה דייקא שבוודאי יש דברים בגו.

ואולי אפ"ל ע"פ השיחה הק' המובאת בשיחות הר"ן מענין חילוק אלפים למאות דיש אור שהוא מאיר באלף עולמות והוא אור אחד וא"א לקבלו מחמת גדלו וכו' ע"ש שצריך לחלק האור הגדול לחלקים כדי שיוכלו הקטנים

לקבלו ומי שיודע זאת הוא יכול להחיות מתים וכו' וכו' ומשיח יודע זה הענין בשלימות אבל שאר הצדיקים אינם יודעים אלא כשעושין מאלפים מאות ע"ש ועי' בלקה"ל חו"מ ה' עדות ה"ד מה שמפליג בענין הסוד הנורא הזה וכתב שם ז"ל כי ענין חלוקת אלפים למאות אע"פ שעצם הדברים שיצאו מפי רבינו הנשגב ז"ל א"א להשיגם אך מה שנוכל למצוא בהם איזה רמז אנו מחויבים לחתור בכל כחינו למצוא מה שנוכל. והנה ענין חלוקת אלפים למאות דהיינו לחלק האור הגדול שהוא בחי' אלפים לחלקו לחלקים שהוא בחי מאות כדי שיוכלו לקבלו זה בחי' כלל כל קבלת התורה. כי כל התורה שהיא פרשיות וסדרים ותיבות ואותיות הם כולם צמצומים נפלאים להאור הגדול וכו' כמובא בכתבים שלמעלה האור בבחי' אלפים ולמטה נתחלקים האורות בבחי' מאות וכו' וע"ש שכאמת שם למעלה בבחי' אלפים שם עיקר החיים נצחיים ואם לא הי' חוטא אדה"ר בעה"ד הי' מקבל התורה בבחי' כתנות אור באלף והי' חי לעולם אך ע"י שאכל מעה"ד נפגם הכל ואז שלטה הקלי' ונתעכר השכל וע"כ א"א לקבל האור בבחי' אלפים שמשם עיקר החיות ועי"ז שלטה המיתה וכו' ולולא חסדו ית' הי' העולם חוזר לתוהו ובוהו ח"ו אך בחמלת ה' הפליא לעשות והמשיך התיקון של בחי' חלוקת אלפים למאות והלביש האור שהוא התורה בבחי' כתנות עור כדי שיוכל להתקיים וכו' בבחי' חלוקת אלפים למאות וכו' וע"ש באריכות נועם דבריו הק' ענינים נפלאים ונוראים בזה. ולענינו הוא המבו' שם שעיקר כח השתלטות הס"א שהם סטרא דמותא הוא ע"י הסתלקות והעלמת האור העליון שהוא בחי' אלפים ששם עיקר החיות אבל ע"י שמחלקים אלפים למאות ע"י כלים וצמצומים היינו שממשיכים אור האמת בהדרגה עד שיכולין להודיע גם לכל הרחוקים את אלקותו וממשלתו ועי"ז מכניעין ומבערין השקר ומגלין ומבררין האמת מתוך השקר שעי"ז מעלין הנצוצות הק' מתוך הקלי' שזהו בחי' תחיית המתים וכו' ע"ש היטב.

ולענין מאמר זה שאנו עוסקין בו דהעיקר והיסוד הוא להמשיך אור האמת שהוא אור הפנים אל האמונה שעי"ז עיקר החיים בחי' באור פני מלך חיים היינו שמחמת קטנות השכל האנושי א"א להשיג אור הפנים כ"א ע"י אמונה שהוא בחי' מלכות שהוא בחי' מאות כידוע שבה נתצמצם ונתחלק אור העליון שהוא בחי' אלפים כנ"ל וזהו שמבו' שא"א לזכות לזה כ"א ע"י ברית שהוא שם שדי כמב"פ באות ד'. שהוא בחי' צמצום היינו שמצמצם וממשיך האור העליון בבחי' חלקים לתוך כלי האמונה שיתגלה בזה העולם ועי' בהשמטות השייך לאות ד' "וזה בחי' שדי שאמר לעולמו די דהיינו ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינו מתאוה יותר שזה בחי' שבירת תאוות ממון שזוכין ע"י שמירת הברית".

ונראה לבאר דגם בענין המשכת שפע גשמי צריך כל הענין הנ"ל של חלוקת אלפים למאות וכמש"כ בח"ב בסי' פ"ב וז"ל והדבר תמוה וכו' כי כל מה שאדם נתעלה ביותר בודאי הוא יותר קרוב לאלקות כי כל הטוב הוא אלקות וכו' ואנו רואים בהיפך כשאדם בא בעשירות בטוב אזי הוא שוכח בהקב"ה ותדע שזה בחי' (בראשית כז) ותכהינה עיניו מראות מחמת שנתקרב ביותר אל האור אלקות אזי האור מכהה עיניו ומזיק לו וכו'". והיינו שעי"ז

נסתלק האור לגמרי ונעשה בחי' שבירה ומיתה ח"ו כידוע שהעצה לזה הוא לחלק ולמעט את האור עד שיוכלו להמשיכו למטה ונראה שזהו ענין הסתפקות במועט ואיזהו עשיר השמח בחלקו שזה בחי' שדי ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו כנ"ל. שעי"ז בעצמו נעשה התחלקות וצמצום האור ונעשה עי"ז בחי' כלים עד שעי"ז יוכל לזכות גם לעשירות מופלג כפשוטו. מבלי שיזיק לו ח"ו. כי יש לו כלים לקבל האור כנ"ל ונמצא שע"י בחי' שבירת תאוות ממון שהוא בחי' שם שדי עי"ז הוא בחי' שמחלק ועושה מאלפים מאות שהוא בחי' המשכת האור הפנים לתוך האמונה משא"כ ע"י תאות ממון שמתאוה תמיד להרבות הון ואינו מסתפק בחלקו עי"ז היא בחי' רבוי אור שרוצה לעשות ממאות אלפים ועי"ז נעשה שבירת כלים ומיתה ח"ו. שנסתלק בחי' אור הפנים ונפגם האמונה ח"ו ונופל לע"ז וכפירה וכמבו' בסי' פ"ב הנז'. וכל זה אפשר שנרמז בלשון המאמר דמסיק בי אבא מאה אלפי זוזי שהוא ענין תאוות ממון שרוצה תמיד להרבות ממון בלי גבול וצמצום כלל. וזהו מאה אלפי דייקא כי עי"ז רוצה לעשות ממאות אלפים. שההיפך מזה בקדושה הוא ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו שעי"ז ממשיך ועושה מאלפים מאות שעי"ז הוא זוכה לעשירות דקדושה באמת כי נמשך חיות ואור אלקותו בתוך ממונו שעי"ז יש לו קיום וגם יש לו נחת ושמחה בממונו וגם יכול לזכות לעשירות מופלג ממש כמב"פ.

כח) שם. כי באמת יש עוד תיקון לתאות ממון היינו שיסתכל לשורש שמשם בא כל הממון וכל ההשפעות וע"י הסתכלותו שם יתבטל תאותו כי שם בשרשה השפע כולו אור צח ומצוחצח ותענוג רוחני ואין מתעבה אלא למטה ומי הוא הפתי יסור הנה להשליך תענוג רוחני וליקח תענוג עב וכו' ע"כ

עם זה אפ"ל מאמר חז"ל (ברכות יז:) אר"י א"ר וכו' כל העולם כולו ניזונין בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש וידוע מספה"ק ד"בשביל" היינו בהשביל והצינור של חנינא בני דכל השפע יורד ע"י הצדיקים וא"כ לכאורה קשה דאיך לא יקבלו הם עצמם מאותו השפע בשופי. אך ע"פ דברי רבינו הנז' א"ש דאדרבה היא הנותנת דע"י שזכו הם בגודל קדושתם לעלות ולהשיג עד שורש השפע ששם כולו אור צח ומצוחצח לכן אינם מרוצים שיתעבה ויתהוה ממנו שפע ותענוג גשמי ולכן די להם בקב חרובין רק כפי ההכרח ועיקר השפע נשאר אצלם אור צח ומצוחצח ותענוג רוחני שהוא דביקות אלקות נפלא כמוב"פ

כט) שם וכן יש למעלה דלתי שמים שמשם נולד השפעות כמ"ש (תהלים עח) דלתי שמים פתח וימטר עליהם כעפר שאר וכו' ע"כ הנה שם בסדר הכתובים נא' שם אחר פסוק דלתי שמים וגו'. וימטר עליהם מן לאכול וגו' ובפסוק הרביעי שאח"ז כתוב וימטר עליהם כעפר שאר המוב"פ. והן אמת שגם זה מוסב על מה שנא' למעלה דלתי שמים פתח. אבל בכ"ז צ"ב דלמה לא העתיק רבינו כסדר הכתוב דלתי שמים וגו' וימטר עליהן מן וגו' דגם מזה מבו' שמקום הולדת ההשפעות מכונה בשם דלתי שמים. — הלא דבר הוא. ונלע"ד ע"פ המבו' לקמן באריכות דבה"ק בענין פגם תאוות ממון שהוא בחי' בעצבון וכו' בחי' ועפר תאכל

כי עפר הוא בחי' עצבות וכו' לזה רמז בלשה"כ הנ"ל שהממון יורד משרשו בבחי' עפר כמ"ש וימטר עליהם כעפר. בבחי' עפרות זהב המובא בדבה"ק לקמן ולכן צריך זהירות גדולה שלא יהי' נאחז בי הפגם של ועפר תאכל בחי' בעצבון תאכלנה

ל) שם **בי אבא זה ע"ז כמ"ש (ירמי' ב) האומר לעץ אבי אתה** ע"כ. לפי צרופי דבה"ק יובן רמז המשך הכתוב שם "ולאבן את ילידתני" כי פנו אלי עור"ף ולא פני"ם" היינו כי הע"ז הוא היפך פנים דק' שמשם הלידה והריווח משא"כ אל אחר עץ ואבן הוא בחי' עורף ולא פנים שאין שם בחי' לידה כי אל אחר אסתרס וכו' כמב"פ

לא) בסוף ד"ה וז"פ וכו' ומילחא מי **סריא כי באמת מי שתיקן הברית אינו נופל לתאוות הממון** ע"כ. הנה לפי צרופי דבה"ק נרמז זה עצמו בפסוק המובא בדבה"ק לעיל לענין שהברית הוא בחי' מלח כמ"ש ברית מלח עולם. שפירושו הפשוט הוא כפרש"י "כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם". בין והתבונן איך שדברי רבינו ודרושיו הק' כלולים בפירוש הפשוט של המקרא

לב) בד"ה **אנשי דמים** וכו'. **מי שהוא בעל מחלוקת נופל לתאוות ממון** וכו' ע"כ. רבינו מפרש לשון הפסוק אנשי דמים וכו' כפשוטו היינו אנשים בעלי מחלוקת. אבל יש עוד דברים בגו לפי המבו' בדבה"ק לעיל שתאוות ממון הוא בחי' התגברות דם נדה בחי' וזהבם לנדה עיי"ש. דלפ"ז מבו' ביותר דע"י תאוות ממון נקראים אנשי דמים כי ע"ז מעוררים בחי' דמים הנ"ל. וכ"ז ע"י המחלוקת המכונה בשם דמים מטעם זה (ועי' בדבה"ק בסי' כ"ט אות ב' ואות ט').

לג) בהשמטות. **מלחא כי סריא וכו' שהוא לשון הנאמר בע"ז כמ"ש (שמות לב) סרו מהר וכו' כי המשוקע בממון עובד כל הע"ז** וכו' ע"כ נראה שרמז ג"כ בהבאת פסוק זה "סרו מהר וגו'" שהוא נא' בחטא העגל שחטא זה נגרם להם ע"י רבוי הממון שלא קבלוהו בקדושה כראוי כמ"ש בתחלת דברים ודי זהב פרש"י הוכיחן על העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם שנא' וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל

ואפשר שע"כ הי' התיקון ע"י השקלים שנתנו בשביל המשכן שזה בחי' הצדקה שעי"ז נתתקן תאוות ממון כמובן בפנים מענין יששכר וזבולון (וכנ"ל באות ט' י')

לד) בסוף המאמר. **ע"פ הדברים האלה יבין המשכיל לפרש כולה סוגיא דהזהב** וכו' **וסוגיא דכל הנעשה דמים באחר** וכו' ע"כ נלע"ד לבאר בזה קצת. ע"פ המבו' לעיל בדבה"ק דבעלי המחלוקת שעי"ז מתגבר אצלם תאוות ממון נקראים אנשי דמים. ומבו' עוד לעיל שכששנים חולקים זע"ז אזי מי שהוא שומר הברית יותר מחבירו הוא מפיל את חבירו לתאוות ממון. גם מבו' לעיל בדבה"ק שתאוות ממון הוא בחי' שקר בחי' ע"ז בבחי' כל המחליף בדבורו כאילו עוע"ז. גם מבו' לעיל שע"ז היא חובה שמכרעת את הכל לכף חובה וכו' ע"ש

ובזה מבו' באר היטב לשון המשנה "כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו". היינו "כל הנעשה דמים באחר" היינו שחולק על חבירו

שעי"ז הוא בכלל האנשי דמי"ם הנ"ל אזי "כיון שזכה זה" היינו מי שזכה ביותר לתיקון הברית (שע"ז אמרו ז"ל במ"א זכה ולא זכה כמבו' בסי' ל"ו) אזי נתחיי"ב זה בחליפי"ו" היינו שהשני נופל עי"ז לתאוות ממון שהוא בחי' חוב"ה בחי' שקר וחליפי"ן בחי' המחליף בדיבורו כנ"ל

ארוממך ה' כי ד'ל'תני...

מרדכי טורץ

קצת הארות וביאורים בתורה כ"ג

(דברינו בדרך אפשר בלבד)

א. בסעיף א. כי יש פנים דקדושה, שהם אנפין נהורין, בחי' חיים, כמ"ש "באור פני מלך חיים" בחי' שמחה וכו' ע"כ. מדברי רשב"י באידרא רבא יוצא מבואר שהכוונה על תיקון השביעי מי"ג תקוני דיקנא דאריך אנפין הנקרא "ואמת" ומקומו בדיקנא קדישא נקרא "תרין תפוחין". ונעתיק כמה שורות מהלשונות הקדושים המובאים שם ונראה שהם תואמים ממש לדברי רבינו כאן בהתורה. דאיתא שם בזה"ל: תקונא שביעאה פסיק שערא ואתחזון תרין תפוחין... ובגינהון אתקים באור פני מלך חיים ותאנא מהני תפוחין נפקין חיין לעלמא... תניא כד אתגלין תרין תפוחין אלין אתחזי זעיר אנפין בחדותא וכל אינון בוצינין דלתתא בחדותא, וכל אינון דלתתא נהרין וכל עלמין חדאן וכו' ע"כ. וע"ש עוד בדבה"ק והנוראים, הרי משורות קצרות אלו כבר נראה כמה ענינים המתאימים לדברי רבינו כאן בהתורה כי מפורש שם שמהפנים הקדושים האלו נמשך חיים ומפורש שם הכתוב שמביא רבינו וכן ענין השמחה, וענין האמת שמבאר רביה"ק בהמשך דבריו באריכות גם מובא שם שתקון זה נקרא ואמת.

מוהרנ"ת לדרכו בקודש מסביר את סוד אור הפנים עפ"י דרכי העבודה התמה ומתעכב שם בעיקר על הקשר שבין מדת האמת לבחי' אור הפנים, שפנים הכוונה על העיקרי שבדבר ז"א שלכל דבר יש "פנים" שהוא העיקר שלו והעיקר שבכל דבר הוא האמת והאמת הוא שידע שאין שום חיות בעולם אלא השי"ת בלבד. יוצא שאור הפנים שהוא אמת, הכוונה להאור העיקרי שבכל דבר ודבר שהוא חיות אלקותו ית' השוכן בכל ההווה, וכך אומר מוהרנ"ת שם בהל' גילוח ה"ד בזה"ל: כי מי שזוכה לידע האמת על בוריו כמו שהוא אמת שהש"י ברא הכל יש מאין ומחיה ומקיים הכל ברצונו. ומשגיח על הכל בהשגחה פרטיית, זאת הידיעה האמתיית היא בחי' הארת פני ה' כי האמת הוא הפנים של כל הפנים (מדברי רבינו בתורה קצ"ב) וע"ש בדבריו הנפלאים והנוקבים. ובדבריו אלו מובן שמאור הפנים הקדושים נמשכים חיים ושמחה כי רק חיות השי"ת הוא החיות של כל העולם

וכשאדם נתקשר בזה אין לו שום דאגה ועצבות כי הוא מקושר למקור השפע והחיים.

ובמ"א מדברי מוהרנ"ת (הל' הודאה ה"ו) יוצא מבואר שאמת היינו שיודע היטב האמת שאיך שלא יהיה סו"ס הרי הוא מזרע ישראל וזהו האור הפנים שיש אצל כל אחד ואחד כנ"ל שפנים הכוונה עיקרי, ואור העיקרי של איש הישראלי הוא נקודת היהדות הפנימית החבויה והנסתרה אצל כל יהודי מבלי יוצא מן הכלל, וכשאדם זוכה לזה, אזי זוכה לשמחה וחדוה וז"ל מוהרנ"ת בהל' הודאה ה"ו "כי עיקר השמחה שהוא החיות הוא ע"י נקודת האמת שבלב איש הישראלי שנפשו יודעת מאד קדושת אמונת ישראל שזה כל שמחתינו בחי' אנכי אשמח בה'. כי בו ישמח לבנו... וכל אדם כפי מה שהוא אם יזכור א"ע שאעפי"כ הוא מזרע ישראל והבדילנו מן התועים בכמה בחי' וכו' יכול לשמח א"ע בכל מקום שהוא עי"ז. וע"כ עיקר השמחה הוא בחי' קדושת יעקב שהוא בחי' אמת שנשרש בנו בכל אחד מישראל" ע"כ. דברים אלו נותנים לעינינו נקודת אור בדבורי רביה"ק בקשר האמת והשמחה שהוא החיות של כל יהודי.

ב. בהמשך דבה"ק אבל אלו בני אדם שמשאם ומתנם באמונה הם דביקים באור הפנים דק' כי אין אמונה בלא אמת וכו' ע"כ. מדבריו אלו וכן מהמשך המאמר הק' נראה שעיקר התיקון כשהאמונה היא במשא ומתן בדווקא כי לכאורה הי' אפשר לומר היות ועיקר סגולת אור האמת מאיר בתוך האמונה הק' כמו שמוכיח מדברי הזוה"ק אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת" היה די לו לרבינו לעורר על עניני אמונה היות והיא הכלי שבה מושפע אור האמת?, אך ע"כ משמע שהמשא ומתן ועסק הממון הוא עיקר חשוב בתיקוני האמונה ואור האמת.

וכמו"כ גם משמע שלא מספיק לעסוק באור האמת גרידא אם כי הוא העיקר בתיקוני אור האנפין נהירין אלא מוכרחים את האמונה שבה מאיר אור האמת — אולם זה כלל גדול בידינו שאת אור האמת כמות שהוא בלי כלי ובלי לבוש א"א להשיג כי האמת הוא אור הש"י אור א"ס ממש כמובא בדברי רבינו במ"א וכל שייכותינו לאור האמת הוא רק ע"י שמבטלין אנו את שכלינו ומאמינים באמונה פשוטה זהו הכלי והלבוש שעל ידו משיגין את אור האמת עצמו. וכך אומר מוהרנ"ת בהל' גילוח ה"ד סעיף ב' אבל עיקר אור הפנים א"א לקבל כ"א ע"י אמונה. כי עצם הפנים שהוא האמת דהיינו ידיעת אמתת אלקותו ית' א"א לקבל מחמת ריבוי אור. כי אם היה מתגלה לעין כל אמתתו באתגליא היה העולם בטל במציאות. כי אפי' אור השמש אי אפשר לבני אדם להסתכל באורו מחמת ריבוי האור מכ"ש וכ"ש אור הגדול והנורא הזה. ע"כ השי"ת ברחמיו שחפץ בקיום העולם צמצם והסתיר אור האמת שהוא אור הפנים... ודייקא ע"י ריבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו. כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה בצמצומים רבים ושונים בדרכים נפלאים ונוראים עד שנתהווה מדת האמונה ע"כ. דברים אלו ברורים ומובנים מהרבה תורות בליקו"מ.

וכמו"כ אפ"ל שענין המו"מ והממון הוא גם צמצום שלא סגי לתפוש ולהשיג בשלימות את האמונה רק ע"י העסק והממון שהוא לבוש יותר עב ויותר

מגושם השייך לכל אחד ואחד כי כל אחד ואחד שחי בעולם מבלי יוצא מן הכלל מוכרח להיות שייך לעניני מו"מ וממון וכל זמן שהאדם חי בזה העולם אינו יכול להפריש עצמו מפרנסה ומזון שהוא הכרחי וכאן הוא הנסיון הגדול שכל בני העולם מתנסין ומצטרפין בזה איך יפרנסו עצמן וכאן יכולין בקל לטעות וליפול במחשבת פיגול של כחי ועוצם ידי וזהו הנח"ר האמיתי של השי"ת שבנ"א המגושמים המוכרחים לפרנס ולזון את גופם בעוה"ז מדקדקים ושומרים שלא ליפול, ולזכור תמיד שעל אף עסקם ודיבורם עם בנ"א על דבר הפרנסה והריוח תמיד יודעים ומרגישים שרק ה' הוא המפרנס והזן וזו היא שלימות האמונה שהיא דייקא מתוך נסיון עב ומגושם כזה כי כלפינו גם אור האמונה הוא אור צח שלמעלה מתפישת שכלינו וכוחינו ורק ע"י לבוש כזה של ממון ומו"מ והתגברות כנ"ל יכולין להשיגו.

אולם אין הכוונה שכל המרבה בממון ובמו"מ הוא הזוכה וכל הממעט להיפך — כי "לא כל המרבה בסחורה מחכים" אלא "הוי ממעט בעסק" ולזאת מוסיף רבינו סעיף מיוחד שלכאורה אין לו שייכות לכל דברי המאמר שעד כה, והוא בסעיף ה. שאומר שם וכל המצוות שאדם עושה אותם בלא ממון שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחי' נקרא צדק... אבל כשחביב כל כך המצוה עד שאין מרגיש בהפסד ממון זאת הבחי' נק' אמונה. כי עיקר אמונה הוא בממון וכו' ע"כ. היינו שהאדם הכשר שכל עסקו משאו ומתנו הוא בהתורה הק' ובעבודת ה' יוכל לזכות לסגולת הממון ששם עיקר האמונה (כדבריו במפורש שם) ע"י שעושה המצוה בחביבות ומוכן ומזומן להפסיד ממון בשבילה אבל עכ"פ בלאו הכי לא סגי כי אז אין המצוה נקראת אמונה אלא צדק.

ד. יוצא מבואר שהממון הוא צמצום גדול מאד ולבוש גס ועב שדייקא ע"י משיגין את אור האמונה הק'. ואת אור השכל הנק' אור הפנים. ועיין בתורה ל' "מישרא דסכינא" שם מבואר ג"כ שהשגות אלקות א"א להשיג אלא ע"י צמצומים רבים הנקראים שערות ושחרות וע"ש באריכות ומוהרנ"ת שם מסביר שהכוונה ג"כ על ענין האמונה הק' בביטול השכל העצמי ובעשיות מצוות מעשיות השייכים לגוף וכו' והכל נוטה ושייך לענין הנז' כאן וגם שם מבואר שלזכות לצמצומים האלה הוא ע"י שישנא הממון בתכלית השנאה כי ממון הוא גם בחי' שחרות אך על ידו נופלין לאוכמא דס"א. וע"ש בסעיף ד' והבן.

בהקשר דברינו דלעיל שאור הפנים הוא בחי' תיקון הז' מי"ג תיקוני דיקנא קדישא הנק' ואמת ונק' תרין תפוחין סומקין הנה ידוע שכל הדיקנא קדישא הוא מלא בשערות, וכל תיקון ותיקון הוא בקבוצה מיוחדת של שערות במקום מסוים, והתיקון הז' הנז' שהוא ואמת הוא דייקא פנוי וריק משערות כידוע. ועתה נבין שע"כ לא סגי להשיג את אור הפנים הק' שהוא תיקון ואמת תרין תפוחין הפנויים משערות ומצמצומים כי בהם עצם אור השי"ת שאין להשיגו וכדבה"ק בתורה ל' שאין להשיג שום שכל אלא ע"י צמצומים שהם השערות הקדושות ע"כ מוכרחים בדוקא את תיקון המשא ומתן והממון שהם תכלית הצמצום תכלית השער השחור ושם הנסיון וכשמזדככין ומצטרפין שם עי"ז דייקא יכולין להשיג

את אור הפנים אור האמת הפנוי מצמצום.

ה) בתורה זו מביא רבינו פעמיים את הפסוק מבשרי אחזה אלוק (איוב י"ט) בסעיף כ' ובסעיף ה'. בסעיף כ' מפרש שע"י בשרי שהוא תקון הברית אחזה ואשיג את אור פני מלך חיים אור הפנים. ובסעיף ה' מפרש שע"י תקון הברית אחזה בשורש הממון וההשפעות שהוא אור צח ומצחצח. משמע שאור הפנים האמור כאן בהתורה ולפי דברינו דלעיל הכוונה על תיקון הז' תיקון ואמת תרין תפוחין ההם שורש הממון משם נמשך ונשתלשל הממון וע"כ נבין עתה שלא סגי בשום אופן להשיג את אור הפנים בלאו הכי בלי ההשתמשות בממון בפועל בעוה"ז אבל בקדושה עצומה וגדולה. וכן מובן להלן מדברי מוהרנ"ת על המאמר "קושטא קאי" והבן.

ו. בהמשך דבה"ק משמע שעוד עיקר ותיקון גדול לענין הנ"ל של המשכת אור הפנים הוא ענין השלום וההתרחקות ממחלוקת ומובא בסעיף ג. בענין המחלוקת שעל הצדיק נגרם שיפול החולק לתאות ממון וכמו שמפרש שם את הפסוק (דברים לג) ויגרש מפניך אויב וכו'. ובבאורי מוהרנ"ת בסוף התורה משמע שדבר זה שייך אצל כל אחד ואחד מבלי יוצא מן הכלל היות וכל אחד כלפי חבירו הוא בבחי' צדיק ואם חולק עליו הוא יכול ליפול לתאות ממון.

הנה יצא לנו בביאורינו שביטול תאות ממון הוא ע"י שנשפע אור מאור הפנים עד להממון. וידוע מספה"ק שענין השלום שייך לאור הפנים שהוא מדת ואמת וכך מפורש בדברי רבינו ז"ל לקמן בתורה כ"ז "רציצא" כדבה"ק שם: וא"א לבא לבחי' שלום, אלא ע"י הארת פנים וכו' וע"ש.

וגם מצינו שאור הפנים הוא ש"ע נהורין ועם הה' חיוורתא כידוע הוא שע"ח שהוא בגימ' בשלום (ליקו"מ תורה מ"א) וגם פעמיים תיבת "הפנים" גימ' ש"ע. ע"כ בתיקון המשכת אור הפנים צריך מאד לשמור ממחלוקת ומפירוד לבבות ח"ו וכן מוצאים אנו בברכות שמ"ע שבברכת שים שלום מתפללים על הארת אור הפנים כמ"ש ברכנו אבינו כלנו כאחד יחד באור פניך וכופלין את בקשת הארת אור הפנים עם בקשת כאחד יחד שבל"ז לא שייך.

ולאחר העיון נראה פשוט שהמתאוה לממון היינו שעינו צרה בשל אחרים וחסר לו את מדת השלום והאחדות וע"כ לא מסתפק במה שיש לו ובמה שהשפיעו לו מן השמים וכל העמל והלהיטה אחר הממון הוא כשיודעים שיש מציאות בעולם להשיג סכום כסף גדול שאם לא היה במציאות אצל אף אחד בעולם להשיג כ"כ הרבה לא היה מי שמתאווה לכך כמו שאין לאף אדם שאיפה לרכוש בנכסיו את כל העולם מבלי יוצא מן הכלל אלא כל שאיפותיו מתחילות מאחר ורואה או שומע על אדם מסוים (וביותר על חבירו הקרוב אליו) שרכש כך וכך מתחיל גם להתאוות ולחכות מתי אגיע לזה ועוד קצת יותר מזה וכן הלאה והלאה.

ודברים אלו גם נדייק בדברי רבינו הקדוש בהסמיכו את מצות מזוזה לכל התיקונים הנז' ומביא שם מחז"ל (ירושלמי ברכות פ"א) שעשרת הדברות הם בקריאת שמע, ודבור לא תחמוד כנגד וכתבתם על מזוזות. כי ע"י מזוזה נתבטל חמדת הממון. חמדת הממון היינו תאוה לממון אך פסוק לא תחמוד הוא כשחומד דבר וחפץ שנמצא אצל חבירו ולכורה מה הקשר לכל הענין? אלא ע"כ שהכל

מתחיל מהחמדה שחומד את של חבירו ועינו צרה, והכל נתתקן כאשר האדם בשלום עם חבירו ובאחדות יחד עמו. וע"כ כדי לינצל מתאות ממון צריך מאד ליזהר ממחלוקת ומפירוד.

וגם נבין עתה בביאור המאמר דסבא דבי אתונא בענין הבדנייתא ומסביר רבינו שהע"ז והעכו"ם נקראים פרידה ע"ש הפירוד וע"ש ולכאורה עד כה לא דבר רבינו מענין זה אלא ע"כ שענין המובא לעיל שלתאות ממון נופלין לאחר שחולקין על הצדיק וביותר לפי דברי מוהרנ"ת לקמן שהכוונה שלא לחלוק על שום אחד מישראל יובן כי זהו כל תיקון תאות ממון חיבור ואחדות היפך הפרידה שגורם לכל החמדות והתאות.

ז) ממון בגימ' ק"מ עם האותיות (שם בסעיף א) נ"ל כי מובא ששם הק' ש-ד-י, הוא באתב"ש שם הק' בק"ם ויובן לפי דברי רבינו ששם הק' ש-ד-י הוא תקון לתאות ממון כמבואר שם בסעיף ד' וע"כ באתב"ש שהוא מרמז על החילוף של השם הק' הנ"ל ז"א כשחסר התיקון של השם הק' ש-ד-י אז נעשה בק"ם שמרמז על צעקת השכינה קלני מראשי קלני מזרועי ב' פעמים עי"ן.

ח. שם בביאור המאמר דסבא דבני אתונא מובא ענין הצירים והדלתות כי יש למעלה דלתי שמים פתח וימטר וכו' שמשם שורש השפע והממון. נ"ל כי מובא בספה"ק ששם הק' ש-ד-י. מרמז על ענין הדלתות והצירים כי ציר בגימ' ש' וד' הוא הדלת. לרמז כי ההשפעה היא דייקא ע"י תקון הברית וההתקשרות להצדיק שמאיר את השם הק' הנז'.

חמר כל תורה ומחמר שחמר, יכולין לילך ולעבוד
גו כל תגיך ותורה שבעל-פה. (שיחות הר"ן ר"א)

בסוד שיח

א.י. ירושלים

א. אצל רביז"ל הי' נהוג בערב ר"ה, שכל אנ"ש היו עוברים לפניו בחדרו לוידוי דברים, וכל אחד הי' יוצא אח"כ בעינים דומעות, בשעת מעשה היה עומד רביז"ל ופניו לקיר, כדי שלא לחזות בעיני המתוודה. וכך עמדו לפניו בווידוי עד שהרים רביז"ל בידו לאות סיום. או אז נתן רביז"ל את סדר ההנהגות בכתב ידו הקי לכל אחד כפי שרשו ותיקונו. בהקשר זה דיבר פעם ראברי"ן באמרו בתמיהה: "היאך יתכן כזאת, הרי אצל רביז"ל באו כחמש ושש מאות איש לר"ה ואפילו אם נאמר שכל אחד שהה בקודש פנימה רגע אחד בלבד היאך הספיק אף כל היום כולו? צא וחשוב שבשמונה שעות אין אפילו חמש מאות רגעים ואיך הספיק לכ"א הוידוי?! על כך הסביר ר' אברהם כי כשנכנסו אצל רביז"ל הושפע זכרון למתוודים ועמדו לנגד עיניהם כל מה שעבר עליהם מילדותם ועד עתה ומספר משפטי חרטה שהשמיע כל אחד כללו את כל פגמיו וכבר פינה מקומו לבא אחריו".

ב. מוהרנ"ת אמר: "העולם כולו זועק 'המלך'. אבל ההכתרה היא באומן". [די גאנצע וועלט שרייט "המלך". האבער די קריינאצ'ע איז אין אומן].

ג. דרכו של מוהרנ"ת לאחר הסתלקות רביז"ל, היתה לומר הלכה מליקוטי הלכותיו בקיבוץ הקי ברי"ה. באותו זמן בו היה רביז"ל בחייו אומר תורתו הקי, היינו בבין השמשות שביום א' דר"ה. אמירת ההלכה היתה בהתעוררות עצומה וכל אנ"ש השתוקקו מאוד לשמוע אותה. בר"ה האחרון לחיי מוהרנ"ת לא הופיע מוהרנ"ת לומר את ההלכה ויהיה לפלא בעיני הקהל.

נכנס ר' אפרים ב"ר נפתלי לחדר מוהרנ"ת [אכסניית מוהרנ"ת באומן היתה אצל ר' נפתלי אביו שדירתו היתה בבנין בית המדרש שלנו באומן] ושאלו מדוע אינו בא לומר ההלכה כשכל אנ"ש משתוקקים כל כך לשומעה. דחה אותו מוהרנ"ת בטצדקי כי הוא חש עתה ברגליו. אך ר' אפרים הבין כי מוהרנ"ת מתחמק מלגלות את הסיבה האמיתית שבגללה נמנע הפעם מלומר ההלכה. ולכשהפציר גילה מוהרנ"ת את נימוקו באמרו לר' אפרים: "הנה כבר זקנתי ומי יודע מה יתרחש בשנה הבאה... ושמא ישנם אנשים שבאים לר"ה רק בכדי לשמוע ההלכה ממני ואילו כשאפסוק לומר את ההלכה שוב לא יבואו לר"ה. לכן אין ברצוני לומר בשנה זו כי הר"ה של רבינו ז"ל הוא נצחי ואינו תלוי כלל במאמר ההלכה שליי"...

ד. אחרי הסתלקות מוהרנ"ת בעשרה בטבת תר"ה. אמר עליו רבי נפתלי חברו: כ'האב שוין געזהען ר"ה אין זיין טאנצן אז דאס געזעגנט ער זיך פון אונז. [ראיתי כבר ר"ה בשעת ריקודו כי הנה נפרד הוא מאתנו].

ה. אחר הסתלקות רביז"ל נסע פעם "ר' חייקיל החזן" להרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל לר"ה. ורבי מרדכי כיבדו מאוד ובעריכת שולחנו הושיבו מאחוריו. (כיבוד שיחידים זכו לו) כשנסתיימה עריכת השלחן השמיע ר' חייקיל אנחה קשה ובהיותו חזן נשמעה האנחה בהטעמה מיוחדת. שאלו רבי מרדכי לסיבת הדבר, השיב ר' חייקיל כי נזכר עתה בראש השנה של רביז"ל... אמר לו רבי מרדכי: "א"כ תנגנו איזה ניגון מהרבי שלכם". ניגן ר"ח את ה"אשת חיל" (אנ"ש נהגו לנגן ה"אשת חיל בסעודת ליל א' דר"ה) אחר שסיים לזמר הפטיר רבי מרדכי שבניגון זה רואים את הרוח הקודש של רביז"ל.

ו. בימיו של מוהרנ"ת הי' הבעל תפלה בתפלת המנחה בערב ר"ה "רבי נחמן בר' יצחק לייב". מנחה זו שהיא האחרונה בשנה החולפת מלווה היתה בבכיות וגניחות רבות כעין פרידה מתפילות השנה... פ"א שאל רבי נחמן טולשינער את מוהרנ"ת: "היכי דמי תפלה במסירות נפש אותה מזכיר רבינו בתורה ט"ו בליקו"א"? השיבו מוהרנ"ת: "כשתתבונן בתפילתו של ר' נחמן ב"ר יצחק לייב בערב ראש השנה תראה שבשעה שאומר 'וידבר' הינו מרחף באויר" [אז ער זאגט "וידבר" איז ער שוין אויפן אויר]. כזאת היתה דביקותו והתלהבותו בתפילתו.

ז. רבי נחמן הנ"ל אמר על עצמו "אני דומה לשופר, בכל השנה הוא מונח בארון הקודש ובבוא ר"ה הוא משמיע תקיעותיו"... (איך בין אזוי ווי א שופר. אגאנץ יאהר ליגט ער אין ארון־קודש אין אז עס קומט ר"ה בלאזט ער). והוסיפו אנ"ש. שאכן, מי שזוכה להתקדש בכל השנה ולהיות בבחינת "ארון־קודש". הרי כשבא ר"ה הוא מריע.

ח. רבי נחמן הנ"ל נסתלק בעיר יאס שברומניה. כשהגיע ר"ה העמידו ש"ץ אחר תחתיו. אחר התפילה תמהו הזקנים שבאותו דור, מדוע לא התפלל רבי נחמן וכשאמרו להם שכבר נסתלק, השיבו בפליאה: "הרי ראינו אותו בעינינו היום בסליחות "זכור ברית"! — — —.

ט. פעם אחת בר"ה באומן עלה "ר' פסח זסלבסקי" מחשובי אנ"ש והכה על הבימה כנהוג להשקיט ההמולה. באותה שעה הכריז: "רבותי! הרבי נמצא כאן!" (דער רבי איז דא) ונפל פחד גדול על כל הציבור.

י. ר' נתן בייטלמאכער סיפר שבקטנותו נסע פ"א לאומן על ר"ה עם אביו ר' פינחס יהושע. ובליל ר"ה כשרבי נחמן טולשינער פתח בזעקת "לדוד מזמור" נפל מהספסל מרוב אימה ופחד.

יא. מוהרנ"ת אמר: "מיין זאך איז יום כיפור". (הענין שלי הוא יו"כ.) ופעם אף התבטא לפני ר' אבא'לע: "אף שבביתך אתה אוכל דגים גדולים ואצלי תאכל דגים קטנים בלבד. עם כ"ז כדאי לך לבא אצלי ליום כיפור".

יב. מוהרנ"ת בילה הרבה בסעודה הראשונה בערב יו"כ והרבה מתלמידיו נתקרבו מסעודה זו ביניהם ידוע "ר' עקיבא וועלוול" שהי' למדן גדול ונתקרב מהדיבורים ששמע ממוהרנ"ת בסעודה זו.

יג. פעם שאלה מרת אדל בת רביז"ל את מי מכבדים בפתיחת הארון בנעילה השיבו לה שזה שייך למוהרנ"ת אמרה שבאמת כך ראתה בחלומה.

יד. ר' אברהם שטרנהרץ ור' מרדכי שוחט היו חברים וידידים טובים כל הימים (לימים אף התחתנו ביניהם) וקבעו להם מידי יום זמן מיוחד ל"שיחת חברים" במקום מיוחד. כיון שהגיע יום הכיפורים חשב האחד אם ביום זה גם צריכים לשיחת חברים אחרי שעסוקים כל היום בתפילות וכו' אך בכל זאת החליט לנסות לגשת אל המקום המיועד בשעה הקבועה. כשקרב למקום נשתומם לראות שחבירו הקדימו...

טו. פ"א שתה ר' נחמן מטולטשין בשמחת תורה קצת יותר מהרגלו והי' קצת בגילופין נפל לרגלי מוהרנ"ת וצעק: "איהר זענט מיין חיות"... וכו' (אתם החיות שלי) ענהו מוהרנ"ת: "הדברים שאמרת נכונים הם, אך לא בגילופין..." ברצותו לומר שאזהרת רביז"ל היתה לבלי לשתות משקה משכר אפי' בשמחת תורה.

יעקב לב שמח

אמונה פשוטה

האזהרה להתרחק מחקירות ופילוסופיה ☆ מדברי הראשונים והאחרונים עד אדמו"ר זיע"א ☆ עצות והדרכות רבינו בעניני אמונה ☆ עובדות מרביז"ל ועוד.

ענה ואמר: "אצל העולם אמונה הוא דבר קטן ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד. ועיקר האמונה הוא בלי שום חכמות וחקירות כלל רק בפשיטות גמור"

(שיחות הר"ן ל"ג)

מיסודות האמונה הקדושה בדברי רבינו ז"ל הוא: "**ליזהר מאד להרחיק החקירות מלבו ולהשליכם מלבו לגמרי, לבלי להיות ח"ו שום חקרן כלל. רק להאמין בה' ובצדיקים אמיתיים באמונה לבד, בלי שום חקירות כלל**" (שיהר"ן ל"ב)

גדולה היא אזהרה זו, לא רק בדברי רבינו שהקדיש לכך שיחות רבות כפי שנביא מהם להלן, אלא גם בדברי הראשונים **כהרא"ש והרשב"א** ובאחרונים **כהשל"ה האלשי"ך** ויכו'. בכלם ישנם אזהרות עצומות להתרחק מחקירות ולהאמין בהשי"ת באמונה פשוטה זו שקיבלנו מאבותנו.

"מרגלא בפומיה דרבינו ז"ל לומר, כי טוב להודות לה' על אשר שלח לנו את נאמן ביתו הוא משה רבינו ע"ה שהוציא אותנו מכל המבוכות ונתן לנו את התורה וצוה עלינו להאמין בה' בלי שום חקירות כלל ולקיים כל דברי התורה והמצוות כפשוטן. אשרי מי שזוכה לילך בתמימות כו'!" (חיי"מ).

דברי התורה הפשוטים — "**בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ**" — הם המה התשובות לכל השאלות והחקירות. בדרכי התורה יודע האדם בדיוק מה עליו לעשות, ולא רק מה לעשות, אלא במה להאמין ובמה לא, ולא עוד אלא כיצד להאמין — "בלי שום חקירות כלל" כפי שציווה עלינו משה רבינו ע"ה כמו בפסוק "**תמים תהיה עם ה' אלקיך**" ועוד.

יתר על כן, האמונה בהשי"ת ובתורה הקדושה טבועה בלבו ובנשמתו של כל יהודי "**כי לולא השרשת נקודת האמונה בלב נפשות ישראל** — כותב ראבר"ן בכוכ"א — **לא היו עומדים רובם ככולם בנסיונות רדיפתם מהאומות ובנסיונות יציאת נפשם ממש שנתנסו מאז היו לגוי**". הלא כאלה הם דבריו של רבינו בליקוטי מוהר"ן רע"ד: "**שיש רשעים שעובדים ויגעים כל ימיהם כדי לעקור עצמן מהשי"ת ומתורתו לגמרי. כי הנקודה הקדושה של קדושת ישראל שיש עדין בתוכם, אף על פי שהם רשעים**

גמורים, היא מבלבלת אותם ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת הדין הגדול" ועד כדי כך טבועה נקודת היהדות בנפשם עד **"שיש מהם, כשמגיעין ובאים למה שהתאוו דהיינו לכפירה גמורה חס ושלום, בלי שום ספק אל האמת, אזי תיכף ומיד מתים מן העולם"** ועל כך מוסיף ר' אברהם כי **"בעקירת האמונה מהאדם נעקר מאתו גם הנשמה"**. כל כך טבועה היא האמונה בנפש האיש הישראל.

נמצא, שלא רק משום שצריך האדם ללכת בדרכי התמימות והפשיטות עליו להאמין בהשי"ת באמונה פשוטה, אלא גם משום שהוא צריך להיות אמיתי עם טבעו, ולא להתכחש ח"ו לאמונה הטבועה בנפשו, בלבו ובנשמתו, מצד היותו מזרע אברהם יצחק ויעקב **"שמחמת זה, אין שום אופן כלל, שלא יהיה נמצא בהם איזה נקודה מהאמונה האמיתית. ובזאת הנקודה יש ביכלתם לבוא להשלמת האמונה"**. כך כותב ראבר"ן בכוכבי אור, פרק שיחות וסיפורים, בהוסיפו, **שלפי זה "אין מקום כלל לשאלת הנבוכים ותמיהתם מהיכן יזכו לאמונה אפילו אם ירצו"** מכיוון שזה טבעו של האיש הישראל — להאמין באמונה פשוטה בהשי"ת, בתורתו ובצדיקיו הקדושים.

אי לכך — כותב רבינו בליקו"מ ס"ד — שעל כן נקראים בני ישראל עבריים, שעל ידי אמונתם הפשוטה, ביכלתם לעבור על כל הקושיות והחקירות. ובכך גם מובנים דבריו הקדושים בשיחות הר"ן (שם), באמרו **שכבר היו לנו "צדיקים רבים גדולים ונוראים בכל דור ודור, וראוי לנו לסמוך עליהם, בלי שום חקירות, ולילך בעקבותם, להאמין בהש"י בפשיטות ולקיים תורתו ומצוותיו כאשר מסרו לנו אבותנו הקדושים"**.

כל זה נכלל באמונה הפשוטה שאינה בדרך חקירה כלל, אלא ירושה מאבותנו. מה גם שיש לנו להתלות באילנות גדולים וצדיקים רבים ונוראים, עד שאין לנו כלל לחקור יותר.

וכאן המקום לציין, את שלשת האפיקורסים באומן, שכידוע היו בעלי שם עולמי בכפירתם רח"ל **"האחד שמו 'חויקל' ושני חתניו, אחד שמו 'הירש בער' והוא היה האפיקורס היותר גדול שבימיו, 'מצח הנחש' ממש. והשני שמו 'לאנדא' הוא היה רופא באומין, ג"כ אפיקורס גדול. אבל לא כהירש בער וכו' והם היו חשובים וקרובים למלכות, והיה להם חרב של זהב, מתנה מהמלך כי היו חכמים גדולים ונודעו לשם בכל ארץ רוסיא וגם בשאר ארצות, ממש בכל העולם"**. כן מובא בספר "כוכבי אור" בראשית פרק "סיפורים נפלאים מרביז"ל". ומה עלתה להם לאחר מכן, הרי ישתומם כל קורא שכלם חזרו למוטב **"והסוף היה שבר"ה האחרון באומין, שנת תקע"א, התפללו יחד בקיבוץ רביז"ל". וכשנסתלק רבינו ז"ל ומוהרנ"ת בכה והתאונן מאד כידוע, ענו ואמרו אליו: "אייך פעהלט דער רבי? אונז פעהלט דער רבי! וועז דער רבי זאל לעבן וואלטן מיר גיווארן בעלי תשובה גמורים!" (לכם חסר הרבי? לנו חסר הרבי! אם היה הרבי חי הרי היינו הופכים לבעלי תשובה גמורים!)**.

הרי שגם מבלי להבין בדרך חקירה, יש בהיכרות עם הצדיק ובראיית פניו, כדי להפוך אפיקורס הכי גדול בעולם למאמין שלם. וכמו שהתבטא הירש בער הנ"ל שכבר נשבע עם חבריו לא להזכיר את שם ה' ואילו בהכנסו לרבינו **"רייסט מען מיר ביי די פאלעס — הירש בער! עס איז דא א גאט אויף דער וועלט" — — — (מושכים לי בשולי בגדי — הירש בר! יש אלקים בארץ). וכאשר מת באמריקה "כתבו בניו להר'**

נחמן טולטשינרבאריכות מפטירתו וכי נפטר בתשובה ולא פסק מפיו: "אוי דער רבי, דער רבי וכו'" (**אוי הרבי, הרבי, וכו'**). כל זאת לא רק בגלל השיחות הנאות בעניני אמונה, שדיבר עמו רבינו ז"ל, אלא בעיקר בראותו את עוצם גדולת רבינו ושיעור קומתו המהווה מעין דוגמה של מעלה. ואלו הם אמנם הצדיקים עליהם יש לנו לסמוך, בנוסף על מה שיש לנו לסמוך על אבותנו. וכמו שכתב הרמב"ן בדברים ד'ט' על אודות מעמד הר סיני, הקולות והברקים וכו' "**כי כשנעתיק גם כן הדבר לבנינו, ידעו שהיה הדבר אמת, בלי ספק, כאילו ראוהו כל הדורות. כי לא נעיד שקר לבנינו ולא "ננחיל אותם דברי הבל"** אך בעיקרה היא האמונה הטבועה בלב.

אולם לימדנו רבינו שישנם סיבות המאפילות ח"ו על טבע זה הטבוע בנפש הישראלי "**כי יש עבירות שהם מכניסים כפירות באדם**" (כוכ"א) מאידך ישנה סיבה שהיא מצד ההולדה, כלומר שחסרון באמונה יכול לנבוע אצל אנשים שונים גם "מחמת שלא נולדו בקדושה". מבוכות בעניניאמונה, העולות על לב מי שלא נולד בקדושה, נובעות ממזגם הרע, עמו נולדו. ולכן יש בהם הטיה לחקירות. וכן "**מה שאנו רואים, שיש בני אדם שאין דעתן נמשכת אחר ספרים קדושים ונוראים מאר, כגון ספרי הזוהר וספרי האר"י זצ"ל וכיוצא, אף על פי שיש בהם חידושים נוראים מאד מאד המאירים עיניים ומתוקים מדבש, והם נמשבים דייקא אחר ענינים אחרים, כגון חקירות, ידע, כי זהו מחמת מזגם, כי מזגם בטבעם הוא מזג רע מן התולדה, שנולדו במזג רע, שאינם יכולים לסבול את הדבר הקדוש באמת**" — — — מאידך "**גם זאת צריך לדעת שיש נשמות בשרות שנולדו בכשרות, וגם לא קלקלו מעשיהם, שאין באים עליהם כלל מחשבות כאלו. ואפילו כשמדברים בפניהם מענינים אלו לא איכפת להם כלל, ואינו מבלבל דעתם כלל. וזה דומה כמו שמדברים... בפני סריס שבודאי אינו מבלבל דעתו כלל, כן אלו האנשים כשרים הנ"ל, אינם שומעים כלל ואינו נבנס באזניהם כלל עניני חקירות ובלבולים הנ"ל**" (*שיחות הר"ן שם*).

סיבה נוספת יש למה שאדם נוטה ח"ו לחקירות וכפירות "**כי כל אדם נולד עם רשעות, כי טבע כל אדם נמשך אחר רשעות. היינו, אחר תאוות רעות של עוה"ז ר"ל. רק מחמת יראת העונש, הוא שובר תאוותו ונכנס בדרכי ה'. אבל, כשלומד באותן הספרים של חקירות ח"ו, אזי מוצא לעצמו סְפיקות וכפירות שהם סיוע לרשעות שלו שיש בו בטבעו**" יתכן שאדם מסוג זה אינו מרגיש בכך, אך זוהי הסיבה לחקירותיו — למצוא לעצמו סיוע לרשעתו, אף כי אינו יודע מזה וכדברי מוהרנ"ת בלקוטי הלכות מהלכות שומר שבר סעיף ט' ט"ז, שם הוא מסביר בטוב טעם את רעיון 'גניבה ואבידה' בשרשו באמרו: "**יש כפירות ואפיקורסות שבא על ידי בחינת גניבה והטעאות. כי פנימיות כוונתם רק להנאתם, בכדי שיוכלו למלאות תאוותם הרעות, רק הבע"ד גונב ומאבד את דעתם בכמה הטעאות ועקמימיות, עד שנלכדים במצודת האפיקרוסות**" פירוש הדבר שישנם אנשים, ובדרך כלל כמעט כל החוקרים הם מסוג זה, שהכפירה בה' או בתורתו מהווה אצלם רק נקודת אחיזה, לעשות ככל העולה על רוחם. הם בעצמם אינם יודעים זאת, אלא שהבע"ד, היצר, מטעה אותם בדיעות כוזבות, כדי לספק להם תאוותם בהשקט ובטח רח"ל.

הרי, שאם כי נולד כל איש ישראל בנקודת אמונה המושרשת בטבעו, בכל זאת יש שעל ידי החטאים ממשיך האדם על עצמו כפירות. או שמצד ההולדה שלא היתה

בקדושה יבוא לאפיקורסות או שיטה לחקירות ובאמת בודאי יש לו בחירה ויש לו כח לשבר את מזגו הרע, אבל מאחר שנולד במזג רע כזה הוא צריך לסבול מרירות גדול לשבר את מזגו וטבעו הרע ואשרי לאדם שנולד בקדושה". וכאמור יש סיבה שלישית של "סיוע לרשעות שלו" כנ"ל.

נמצא שלדעת רביה"ק אין סיבות אחרות לנטיה לחקירה אלא אלו, ואין כל הבדל אם האדם הוא בעל-כשרונות אם לאו, כי מזגו הרע או פשעיו הקודמים, הם הקובעים את נטייתו הרעה הזאת, להתעסק בחקירות ופילוסופיה. וגם החכם הגדול ביותר, אם לא יהיו לו סיבות אלו, לא יעלו על לבו חקירות בעניני אמונה. מאידך ישנם כסילים ופתיים הלוקים בנטיות רעות הללו, כפי שאמר רביז"ל **שאף על פי שנדמה לנו שההמון עם רחוקים מחקירות ואינם מחקרים כלל, אף על פי כן, באמת, כלם הם מעורבים בחקירות, כי כ"א ואחד יש לו חקירות, ואפילו קטנים באים על מחשבתם חקירות ובלבולים".** וכאמור ישנם חכמים מחוכמים שהם אנשים כשרים מצד מעשיהם ומצד טבעם, אין נשמעים לאזניהם חקירות ובלבולים בעניני אמונה.

ואם כי משמע לכאורה מסיפורי מעשיות, במעשה החכם והתם, שהחכמה היא הגורמת לכל הרעות **"אין הכוונה** — כותב ראבר"ן — **בדבר החסרון שנמצא במדת החכמה, שהיא בעצמה רעה ח"ו, כי אדרבא, כל חסרון מדת החכמה היא מרוב הטוב שנמצא בה. כי מחמת זה בעצמו, שהחכמה והמוח הוא מאור זריחת הבורא האין סוף בעצמו יתברך, אין ביכולת האדם המוגבל לבוא בה, אם לא בצמצום האמונה והיראה" ולכן "כל שחכמתו ממעשיו... הרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו" כמ"ש בפרקי אבות וכמשל "התועלת המגיע ממימי הים לשוט ולבוא בהם ממדינה למדינה במסחרם זה עם זה, שגם זה לא יהיה רק בכלי הספינה שהיא כעין הצמצום המוכרח למימי הדעת כנ"ל** (שיחו"ס).

הרי, ש"**נשמה שנתת בי טהורה היא**" ולא החכמה מאפילים עליה. אלא הפשעים או הטבעים הרעים, הם הם הסולדים ח"ו מ"הדבר הקדוש באמת" וביחוד מן האמונה הפשוטה.

והנה העיקר שבכל המעשים המרחקים מהאדם את המבוכות ומביאים בלבבו את האמונה, הוא מה שנרמז בסמיכות הכתוב אחרי לבבכם וכו' — כפי דרשת חז"ל זו מינות — ואחרי עיניכם — זה ניאוף. כי הקדושה והטהרה מזאת התאוה נקרא בשם תיקון הכללי. ויש בזה רבבות רבבות מדריגות" (שם).

דברים ברוח זו נמצאים הרבה בספרי רביז"ל וליקו"ה ותמציתם הוא, שככל שאדם קדוש יותר, כן נשלמים יותר כלי שכלו ולבו לקבלת האמונה הקדושה. ואילו אם ח"ו שוקע האדם ב"פגם הברית" הריהו מקלקל את אמונתו ובא לכפירות ח"ו.

אך גם כל פשע אחר גורם לקלקול האמונה שכך כותב רביז"ל בספר המידות בערך אמונה כ"ב: **הפשע של אדם מכניס כפירה לאדם".** וכפי שמסביר ר"א זצ"ל הרי "שכפי הטבעיות הרוחניות אשר הטביע והלביש (השי"ת) באמצעות חלקי הבריאה, יש לנו להתיירא מכל חטא ועוון ופשע הגורמים הזיקות ומונעים גדולים להנפש מהאמונה והדביקות במקור החיים הנצחיים". כלומר שכל פשע מטבעו הרוחני, גורם בדרך רוחנית ובלתי נראית לעין, נזק מסויים לאמונה הקדושה.

מאידך, יש בכל מצווה ומצווה מין סגולה נפלאה לשפר את האמונה הקדושה ולטעת אותה בלב עושה המצווה **"כי כל מצוותיך — אמונה"** ובבחינת **"נעשה ונשמע"** שעל ידי המצוות והמעשים הטובים שעושה האדם, נשמעת לו האמונה בהשי"ת ומתבססת בלבו. והדבר חוזר חלילה, שככל שהוא מאמין יותר, כן הוא מרבה במעשיו הטובים. ושוב חוזר הדבר חלילה, וכן הלאה.

מעתה נבין היטב, מדוע כה הזהיר רבינו הק' להתרחק מספרי חקירות ופילוסופיה, **באסרו עלינו "מאד מאד לבלי לעיין בהם ולהביט בהם כלל ח"ו. והפליג מאד בגודל האיסור, כי הם מבלבלים דעת האדם מאד, בדיעות זרות שאינם מסכימים כלל לדעת תורתנו הקדושה".** ציטוט זה מדבריו הקדושים, אינו אלא חלק מזער ביותר מרוב דברי האזהרה וההרחקה הגינוי והדחיה שנרשמו מפי רביז"ל אודות האיסור החמור לעסוק בחקירות. אולם גם על מה שנרשם כותב מוהרנ"ת: **"וכבר כתבנו מהם הרבה... אבל עדיין לא נכתב חלק אלף מהם".** בספר שיחות הר"ן עוברים דפים רבים בנושא זה, ובספר חיי מוהר"ן ישנו פרק מיוחד **"להתרחק מחקירות"** וספר ליקוטי הלכות הלא מלא וגדוש הוא במאמרים חריפים על מחקרים ופילוסופים, ביחוד על אלה שהתפרצו בימי מוהרנ"ת, להוציא חיבורים זרים לדעת תורה ולחנך נערים בדרך זו. ביחוד הגדיל לעשות מחבר ספר **"קנאת ה' צבאות"**, שלפי דעה אחת חיברו מוהרנ"ת. בו הוא מבאר היטב את גודל איסור העיון בספרי חקירה אפילו באלו שנתחברו על ידי גדולי ישראל.

וכאמור, לא רק רבינו הקדוש הזהיר כל כך להתרחק מחקירות ופילוסופי' וכפי שציין לעיל הרי שעוד בימי הראשונים והאחרונים ואף בימי הגאונים יצאו גדולי ישראל חוצץ נגד העסק בפילוסופיה, ביניהם **רב האי גאון, הרא"ש, הרשב"א וכו'** וכמו שכתב הגר"א בביאורו על שו"ע יו"ד בהלכות מעונן ומכשף ס"ק י"ב על אחד מגדולי הראשונים שנמשך אחר הפילוסופיה, בזה"ל: **"כל הבאים אחריו חלקו עליו... והוא נמשך אחר הפילוסופיא ולכן כתב... אבל כבר הכו אותו על קדקדו... והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה, לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן. וח"ו אינו מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם, אלא כל הדברים הם כפשטן. אלא שיש בהם פנימיות — לא פנימיות של בעלי הפילוסופיא שהם חיצוניות, אלא של בעלי האמת" — — —**

וכן כתב הרא"ש בשו"ת שלו סי' נ"ה: "שאין התורה טבעית, אלא קבלה. אבל חכמת הפילוסופיא היא טבעית, ולכן אין להביא ראיה מדבריהם. ועל זה אמר החכם וכל באיה לא ישובון, רוצה לומר, כל הבא ונכנס מתחילה בחכמה זו לא יוכל לצאת ממנה, להכניס בלבו חכמת התורה, כי לא יוכל לשוב מחכמה טבעית שהורגל בה, כי לבו תמיד להמשך אחריה... ותעלה ברוחו להשוות שתי החכמות יחד ולהביא ראיה מזו לזו, ומתוך זה מעוות המשפט. כי שני הפכים הם, זרות זו לזו, ולא ישכנו במקום אחד" — — —.

וכשם שאילו באנו לצטט את דברי רבינו ז"ל ותלמידיו בענין החקירות, תכלה היריעה והם לא יכלו, כן גם אם נבוא לצטט את דברי הקדמונים בענין זה, לא יכילום כל אילי נביזות. כן כתב גם השל"ה הקדוש במסכת שבועות: "הרחקת לימוד פילוסופיה ואיסורה, מבואר בדברי הקדמונים והאחרונים. ואם להביא כל דבריהם הוא עלי למשא. אפס קצות מהם תראו, מה שכתב רב האי גאון, נמצא בעין יעקב במס' חגיגה, במאמר ארבעה נכנסו לפרדס' ע"ש. והרא"ש ז"ל כתב בתשובה כלל

כ"ה וז"ל: ואע"פ שלא ידעתי מחכמה חיצונית שלכם, בריך רחמנא דשיזבין מינה, כי בא האות והמופת, להדיח האדם מיראת הש"י ותורתו וכו'".

אך מעניינים הם דברי הרשב"א כפי שמביאם השל"ה: "המתמיד בספרי היוונים עושה אותם עיקר ועוקר תורת ה'... וישום למר מתוק ומתוק למר, מעורר על תורת אמת עצה ומריבה... וכמעט עוקרין כל תחומיה... ואך אסרו חז"ל להגות בספר בן סירא, כל שכן באלה יש שגורמים לסור מאחרי ה'. היחתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפינה?!" הרשב"א לא הסתפק בדבריו אלה, אותם העלה בתשובותיו סי' תי"ט, הוא אף יצא בחרב וחנית על יושבי עיר פרובינצה שהתעסקו בחכמות חיצוניות, **עד שעמדו הוא ובית דינו והחרימו בחרם חמור את כל המתעסק בחכמות אלה.**

נחרצים יותר הם דברי **רבינו־תם** בספר הישר שאגב דבריו החריפים נגד העסק בפילוסופיה, שלל לחלוטין את ההנחה שהיתה נחלת הפילוסופים שכאילו חכמת הפילוסופיה הוא פרדס סודות התורה... ובמנותו ארבעה עשר דברים המבטלים את עבודת השי"ת, מנה גם את חכמת הפילוסופיה בין המבטלים העיקריים: **"יש חכמות משחיתות האמונה, כמין חכמת חיצונית וחכמות הפילוסופיה ואין צריך לעובד אלקים לשקוד עליהם. רק ירחק מהם בכל כחו. כי טרם שישיג מהם תועלת, יאבד אמונתו. וכמה חכמים בעיניהם חשבו שעלו למרום החכמה ושעמדו בסוד גדול ולא ידעו כי רחקו מהאמונה. ולא יכירו הדבר כי המתעסק בחכמת הפילוסופיה תרחיקהו מעט מעט והוא לא ידע ולא יבטח הנכנס בפילוסופיה שלא תאבד אמונתו".**

גם נכד הרא"ש בעל **"שבילי אמונה"** כתב בספרו דף ק' נתיב ח' על הנותנים דעתם לחכמת הפילוסופיה **"וחושבין שזהו מעשה מרכבה וזה באמת אבדון ומות".** בהמשך דבריו אף הביא ראיה מפרק חלק שבסנהדרין, שלומדי פילוסופיה אין להם חלק לעולם הבא — — — ואף בעמח"ס **"עבודת הקדש"** דיבר מרות נגד חכמה זו, באמרו, ששלמה המלך ע"ה ברוח קדשו יסד את ספר משלי על **שתי נשים — האחת אהובה והאחת שנואה. השנואה היא הפילוסופיה, אשה מנאפת, אשה זרה, אשר אמריה החליקה, בפתותה את נפש האדם למינות רח"ל. ואילו האשה המשכלת היא התורה, אשה יראת ה' היא תתהלל וכו' וכו' — — —**

גם בדברי חז"ל ישנם דברים מפורשים נגד חכמה זו. בזוה"ק פרשת כי תצא דף רע"ז כתוב **שיש שדים תלמידי חכמים שמהם משתלשלים "בדיוקנייהו בארעא, אינון מארי פילוספיא" (בדיוקנם בעולם, הם בעלי פילוסופיה).** עוד יש במסכת ברכות **"כשחלה רבי אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו. אמרו לו: 'רבי למדנו ארחות חיים ונזכה בהם לחיי העוה"ב', אמר להם: '...ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבום בין ברכי תלמידי חכמים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא'"** עיין שם בעין יעקב בענף יוסף: **"ומנעו בניכם מן ההגיון, הוא הנקרא אצלנו לאגי"ק, שהוא ראשית למוד חכמות פילוסופיא"** הרי לנו "ארחות חיים" כפי שרבי אליעזר הגדול לימד את תלמידיו וכפי שמתבטא הזוהר לעיל בסיימו: **ואית אחרנין, מארי סתרי תורה, מארי מדות, דאינון ירתין נשמתין מסטרא דמלכותא קדישא דאיהו כלילא מעשר ספירן". (ויש אחרים בעלי סתרי תורה, בעלי מדות שהם יורשים נשמות מצד המלכות הק' הכלולה מעשר ספירות)** — שוב ראיה לדעת רביה"ק הצרופה, שהנטיה לחקירות היא מצד הנפש הפגומה ואילו הנטיה לסתרי תורה, לזוה"ק ולספרי האר"י הקדוש, נובעת מנשמה

קדושה, כזו הבאה מצד "**מלכותא קדישא**" הכלולה מעשר ספירות. **השל"ה הקדוש** המזכיר פרק זוהר זה בקצרה, מסיים: "**על כן אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, למלא כרסנו ממקרא משנה תלמוד ופוסקים ואחר כך לעסוק בחכמת הקבלה ואז מתקדש בקדושה גדולה ואז נשמתו תלך בדרך סלולה**" **אותה דרך סלולה שאין בה מחכמת הפילוסופיה היא הדרך בה דגל רבינו הקדוש והנורא.**

להשלמת הענין כדאי לעיין בספר "**שומר אמונים**" למהר"י אירגאס בויכוח ראשון, פרקים ט' – י"ג, שם מובא גם ציטוט ממגילת סתרים ששלח הרמב"ם לתלמידו החשוב בהם חזר מכל דעותיו הקודמות בהתוודע לו "**חכמת הקבלה האמיתית**". מגילה זו היתה גם לעיני **מוהר"ם אלשקר ז"ל** ונשמעה **למהר"י אברבנאל** ולאחר ממפרשי הרמב"ן, המספר על ר' יעקב אחד, שמסר את תורת הקבלה להרמב"ם "**ולרוב שמחתו בה, היה משתבח בה לתלמידיו. אמנם לא זכה לזה עד קרוב לאחרית ימיו**".

לאור כל זאת, מובן היטב, למה כה הרחיק אותנו רביז"ל מהפילוסופיה, עד שאמר שזהו "מזג רע" לחקור בחקירות. בהקשר לדבריו אלו עלינו רק לציין שמכיון שאין אדם שלא יהיה מעורב בו מקצת מן הרע, אמר רבינו – כנראה על כל אדם – "**ש"יש חקרן בתוך לב בני אדם, דהיינו הבעל דבר שהוא מכניס חקירות בלב האדם. וצריכין להכניעו ולגרשו**" (שיהר"ן שם), כי על כן, על כל אדם לדעת – חוץ מאזהרות רבינו להתרחק מחקירות – גם היאך להכניע את החקרן הזה. ננסה נא איפוא בזאת, לשרטט קוים מספר מדרכיו של רבינו, בהרחקת החקרן הלזה.

כבר צוין לעיל, שעיקר הנטיה לחקירות נובעת מפגם הברית ח"ו, וממילא מובן שככל שמתקדש האדם, כן יקל לו להאמין בהשי"ת, בתורתו ובצדיקים האמיתיים. תיקון זה, הוא תיקון מקיף ויסודי ביותר לרכישת האמונה הקדושה. אך ישנם גם עצות קטנות ושיחות נאות שדיבר רביז"ל שאינם נופלים בחשיבותם מידיעה זו האחרונה. כך למשה כתוב בשיחות הר"ן: "**יש בני אדם שהולכים עם איזה קשיא זמן רב ובאמת הקשיא שלו הוא תירוץ, רק מחמת שאין לו דעת נדמה לו לקשיא, כמו למשל ששואלים את התינוק שנשבר הזכוכית של החלון ולקחו הזכוכית השני שאצלו וקבעוה כאן, ואם כן יפרח הציפור דרך החלל הזה של זכוכית השני... וכששואלין את התינוק כך, דהיינו שכוללין לו התירוץ עם הקשיא ביחד, אזי נדמה לו לקשיא גדולה, ובאמת הכל שטות, כי ארברבא, הקשיא שיפרח הציפור הוא תירוץ על קשיא הראשונה של שטות, כי באמת אין לוקחין בשביל זה הזכוכית השני לסתום, כי יפרח דרך שם... רק התינוק, מחמת חסרון הבנתו, אינו מבין שכוללין לו הקשיא עם התירוץ ביחד... כמו כן ממש בני אדם שנכנס בלבם קשיות של שטות כאלו, שבאמת זאת הקשיא הוא תירוץ, אך מחמת חסרון הבנתו נדמה לו שהוא קשיא גדולה. והבן היטב. על כן צריך האדם לסלק מדעתו ולברוח מקשיות וחקירות ושטותים ובלבולים, רק לחזק את עצמו באמונה לבד**".

קראנו כאן משל נפלא לפחיתות דעתנו האנושית, קוצר השגתנו, והבנתנו הדלה. ומשנטיב להבין זאת נדע כמה ענייה היא דעתנו, עד שאנו מניחים הנחות המטרידות אותנו בקושיות גדולות לכאורה, בו בזמן שהנחות אלו בעצמם מופרכים מעיקרם, בהיותם תירוצים לקושיות שאנו שואלים. הודעה מעין זו, אותה הודיע לנו רביז"ל, כבר מסירה את הלוט, מהערפל הכבד שמוריד יצר הרע על האמונה הקדושה.

עוד כמה וכמה הודעות שיש בהם בכדי לפזר ערפל זה יש בדברי רבינו כפי שנביאם בזה:

"אמר שהולך אפיקורסות גדול על העולם, וכן סיפר כמה פעמים... אשרי מי שיחזיק עצמו באמונה באלו העתים... ואמר עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט, יהיה חידוש גדול כמו הבעל שם טוב ז"ל" גם להודעה זו יש כח להעמידנו על המציאות לבל נתבלבל ח"ו משטף האפיקרוסות שירד בדורות האחרונים בעווה"ר. **רביז"ל הודיענו למפרע "שזה יהיה הנסיון קודם ביאת משיח, שיתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים באמונה, ומי שיזכה לעמוד בנסיון וישאר קיים באמונתו אשרי לו... ואם כן היה ראוי שכל אחד ישכיל ויחוס על עצמו לישאר קיים באמונתו ולא יהיה לו עוד שום נסיון וצירוף כלל, מאחר שכבר הודיעו זאת מקודם"** ואכן, אם כי בדור הקודם היתה הכפירה בה' ובתורתו גלויה יותר, הרי שגם היום, עיקר ירידת ישראל נובע מחוסר אמונה, אותו גרמו המשכילים למיניהם וכל הבאים אחריהם.

הודעה נוספת: **"שמעתי בשמו שריבר עם איש אחד שהיה לו בלבולי אמונה וחיזק אותו רבינו ז"ל ואמר לו, שאיתא, שכל התהוות מעשה בראשית היה רק בשביל מה שצפה השי"ת שיהיו אנשים שיהיה להם יסורים בענין האמונה הקדושה, מחמת הבלבולים והכפירות העולים על מחשבתם רח"ל. והם יתגברו כנגד אלו המחשבות ויתחזקו באמונה, ורק בשביל זה ברא השי"ת את כל מעשה בראשית"** — — —.

בד בבד עם הודעות כאלה וכיוצא בהם, גילה רביה"ק עצות נפלאות וקלות, כדי להגיע לאמונה. בליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' מ"ד כתוב: "האמונה תולה בפה של אדם, בבחי' אודיע אמונתך בפי (תהלים פ"ט), היינו על ידי שמדברין האמונה בפה, זה בעצמו אמונה וגם על ידי זה באים לאמונה. ומחמת זה צריך להזהר מאד מדיבורים של כפירה ואפיקורסות". ובשיחות הר"ן קמ"ב **"ראה זה מצאתי מכתב יד החברים בביאור יותר קצת, וז"ל: כשנופל לאדם ספיקות באמונת הבורא ית"ש, יאמר בפה מלא אני מאמין באמונה שלימה שהוא יחיד ראשון ואחרון!"**

עצה אחרת שהיא אולי במעט קשה מזו הראשונה, אך מובנת יותר, היא עצת ה"צעקה מן הלב" ובלי קול — לצעוק להשי"ת מתוך הקשיא המתעוררת ח"ו, בבחינת "ש'מע י'-י ק'ולי א'קרא" (תהלים כ"ז) — **בראשי יתבות "קשיא"** (כמובא בתיקוני זוהר (תי' י"ג דף כ"ח ע"א) על הפסוק "וימררו את חייהם בעבודה קשה" (שמות א'), דהיינו שבמצרים שבעו בני ישראל תמרורים מ"קושיא"). וזו היתה עיקר זעקת בני ישראל במצרים, על אשר שקעו בקושיות ולא יכלו לתרצם **"שהם המניעה הגדולה מכלם. ואזי צריך לצעוק לאביו שבשמים בקול חזק ממעמקי הלב, ואזי השי"ת שומע קולו ופונה לצעקתו ויכול להיות שמזה בעצמו יפול ויתבטל לגמרי כל הקשיות והמניעות הנ"ל. ועל כל פנים השי"ת שומע קולו שזה ישועתו".** בהשלמת הדברים שבשיחות הר"ן קמ"ו כותב מוהרנ"ת: **"והעיקר, כי הצעקה בלבו בעצמה, הוא בחינת אמונה. כי אף על פי שבאים עליו כפירות גדולות וקשיות, עם כל זה, מאחר שצועק על כל פנים בלבו, בודאי עדיין יש בו ניצוץ ונקודה מהאמונה הק'. כי אם ח"ו לא היה בו עוד שום נקודה מהאמונה כלל, לא היה צועק כלל".**

עוד עצה חשובה שעל ידה מגיעים לאמונה הקדושה, היא "הבושה". כבר דובר לעיל בהרחבה שמסיבות שונות נוטה אדם לכפירות ח"ו, מהם סיבות מחמת מעשיו הרעים או מחמת הולדתו שאינה בקדושה. על כך אמר רבינו"ל: "ולזה צריכין בושה ולב נשבר, שמי שיש לו חקירות ומחשבות אלו ח"ו, ראוי לו להתבייש מאד על אשר נולד בגשמיות כזה, או שעשה מעשים כאלו, שבא לזה שיבואו לו מחשבות כנגד אמונתנו הקדושה, וכבוד ה' מלא את כל הארץ, כי מלא כל הארץ כבודו, ועליו באים מחשבות ח"ו לגרשו ולעקרו ח"ו מאלקים חיים, אשר הוא חי החיים, יתברך ויתעלה שמו. ואין צריך לבאר גודל הבושה שראוי שיהיה לו כשבאים עליו מחשבות כאלו ח"ו. וע"י בושה ולב נשבר, על ידי זה מגרש ומשבר החקירות והמחשבות הנ"ל".

אולם, עצה גדולה ביותר, היא לא רק עצה, אלא דרך השקפה אמיתית ביותר להגיע לאמונה הקדושה, מובאת בספרי רבינו ובליקו"ה הרבה. וזוהי תמציתה שבלקוטי עצות בפרק אמת ואמונה ד': "אי אפשר לבוא לאמונה, כי אם על ידי "אמת" — היינו, כי עיקר האמונה אינה אלא במה שאין השכל מבין, כי במקום שהשכל מבין אין שייך אמונה, ואם כן כשאין השכל מבין, מהיכן יבוא להאמין במה שצריך להאמין?! על כן, עיקר האמונה תלויה ב"אמת", שאם ירצה האדם האדם להסתכל על האמת לאמיתו, יבין מאליו שצריכין להאמין האמונה הקדושה בהשי"ת ובצדיקים האמיתיים הסתכלות על האמת, בעין האמת, יבין מרחוק, שהאמת הוא כך, רק שאי אפשר להבין בשכל וצריכין רק להתחזק באמונה שלימה והבן היטב".

"ניכרין דברי אמת" אמרו חז"ל, האדם ניחון בחוש להכיר את האמת, — ועל ידי חוש זה מסוגל כל אחד ואחד להבין היכן הוא האמת, כפי שאמנם קורה שעיקר חזרתם של הרחוקים אל היהדות ועיקר התקרבותם של רבים לדרך רביה"ק, נעוץ בהרגשה, יותר מבהבנה, שכאן כאן הוא האמת לאמיתו.

נמצא ברור לנו אפוא, מנין באים הכפירות באדם, והאיך יוכל להפטר מהם. מעתה נביט נא אל השבחים הגדולים שחלק רבינו ז"ל לאמונה הפשוטה וההולך בדרך קדש זו: "כשאדם הולך בתמימות באמונה לבד, בלי שום חקירות, יכול לזכות שיעזור לו השי"ת שיבא לבחינת 'רצון' שהוא למעלה מחכמה... דהיינו שיזכה שיהיה לו רצון מופלג, חזק מאד, אליו יתברך, בהשתוקקות נמרץ מאד, עד שלא ידע מה לעשות כלל, מגודל ההשתוקקות ויצעק וכו'" — — —

כאלו הם המדריגות הנפלאות, להן זוכים על ידי אמונה פשוטה. כי האמונה הפשוטה היא היא האמונה הטבעית הטבועה בלב האיש הישראלי. כי על כן, זוהי האמונה המקורית האמיתית והשרשית, שעל ידה ניתן להגיע למדריגות עליונות ונוראות, כאותה השתוקקות מופלגת וחמדה עזה להשי"ת "עד שלא ידע מה לעשות".

מעלה יתירה יש לאמונה הפשוטה על פני אמונה בדרך החקירה שעל ידה זוכה האדם לבסוף להבין גם בשכל את כל הדברים שלא הבין מתחילה בשכלו. שכן כתוב בספר המדות אות אמונה כ': "מתחילה צריך להאמין בהשם יתברך ואחר כך יזכה להבין אותו בשכל". צא וראה מה גדול כחה של האמונה הפשוטה שאינה מובנת

בשכל, שזוכים על ידה להשיג ולהבין את השי"ת כביכול בשכל — דבר שאין זוכים לו המחקרים שכל כלם מלאים ספקות וחזרה מדבריהם הקודמים. לא כן הוא המאמין הפשוט הזוכה לבסוף להבין, ואף לראות בעיניו, את כל מה שהאמין בהם מתחילה בדרך אמונה גרידא. ראשי תיבות נפלא נמצא כתוב על ניר בין גנזי מוהרנ"ת, שם היה כתוב שהפסוק "**נ'פתחו ה'שמים ו'אראה מ'ראות א'לקים** — **ר"ת "אמונה.**

"מראות אלקים" — אלו הם תוצאות האמונה הפשוטה שקדמה להן, "נפתחו השמים" — זהו שכרו של המאמין הפשוט.

יצחק א. זילברמן
ירושלים

במעגל התפלה

כשם שאנו עוסקים בתפלה מדי יום ביומו, כדבר שמובן מאליו. כך שומה עלינו לדבר ולכתוב כל פעם מחדש, אודות יקרת וחשיבות עסק התפלה, על מנת להבליט את גודל התועלת וכוחה העצום של התפלה. כי עלינו לדעת שעד כמה שאנו עוסקים בתפלה, אין עדיין ביכולתנו לצאת ידי חובותנו כפי שמרומז בדברי חז"ל: "ולואי שיתפלל אדם כל היום כלו".

מבואר בספר הק' ליק"מ ח"א סי' ב' שעיקר כלי זיינו של משיח הוא התפילה וכל מלחמתו שיעשה וכל הכבישות שיכבוש הכל משם כמ"ש (בראשית מ"ח) "בחרבי ובקשתי" ופירש אונקלוס "בצלותי ובבעותי" והמסקנה המתבקשת מכאן היא שכדי לזרז את ביאת המשיח על האדם להשתמש עם אותו הכלי זיין שהמשיח עצמו ישתמש בו במלחמתו, דהיינו בתפלה כנ"ל.

כמה מהרעיונות שעלו במוחי בע"ה הנני להציג בזה. — כתוב על לעתיד הפסוק "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים", הר"ת של כ"י ב'יתי ב'ית ת'פלה בגימטרי' **משיח בן דוד**, כי כאשר יבוא המשיח, יתגלה ביתר שאת, גודל ענין התפלה. ולעתיד לבוא יבינו הגוים שישראל זכו להתקיים בגלות הארוך הזה מחוץ לדרך הטבע, הודות לריבוי התפלות שלהם. ואז יכירו הגויים בגודל ערכה של התפלה וגם הם ירצו לעסוק בתפלה, כדי לזכות לנפלאות. ולפי זה אפשר לפרש את הפסוק (תהלים קכ"ו) "אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו" דהיינו, הנסים והנפלאות שעשה הש"י עם ישראל בזמן הגלות, היו בגלל תפילתם. כי המלה "גדול" מרמז על נסים כמ"ש בליק"מ ח"א סי' ס"ו. "כי כל הנסים והגדולות שעשה אלישע כולם היו ע"י תפילה, כמו שאמרו רז"ל (מגילה כ"ז) על פסוק 'ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע' ואלישע כי עביד בתפילה הוא דעביד". כי על כן יאמרו הגוים שגם הם רוצים לעסוק בתפלה, כדי לראות נפלאות הבורא בבחי' הגדיל ה' לעשות עמנו.

התפילה היא בבחי' "תשועת עולמים" הן בזמן הגלות והן אחרי הגלות וזה מרומז בסוף הזמר של ליל שבת "כל מקדש שביעי" שם כתוב "צדקתם תצהיר כאור שבעת

הימים ה' אלקי ישראל אהבת תמים, ה' אלקי ישראל תשועת עולמים" והס"ת של הימים' ה' אלקי' ישראל' אהבת' תמים' בגי' **תפילה**, דהיינו — התפילה היא בבחינת תשועת עולמים כנ"ל.

מבואר בליקו"מ סימן מ"ט שתפלה היא בחי' מלכות דוד כמ"ש דוד המע"ה (תהלים קט) תחת אהבתי ישטנוני "ואני תפלה" היינו שכל חיותו של דוד המע"ה היה מבחי' התפלה — ההודאה והבקשה כי בו היו כל התכונות השייכות למלכות דקדושה כי הוא הי' בבחי' מלכות וכמו שהמלכות דקדושה היא בחי' **"דלית"** (כמבואר באריכות שם בהתורה הנ"ל) **דלית לה מגרמה כלום**, כך מצינו אצל דוד המע"ה שהיה ראוי להיות **נפל** ואת השבעים שנה שחיה קיבל מאדם הראשון כדחז"ל, נמצא שהיה בבחי' לית לה מגרמה כלום וכל יום היה אצלו הולדה חדשה ממש וכל חיותו היה ממשיך ע"י תפלה כמ"ש תפלה לא-ל חיי (שם מב) כדברי רביז"ל בתורה ט'. שהיה מתפלל ומתחנן להמשיך לו חיות חדש בכל יום.

וגם היה מרבה בשבח והודאה להשי"ת על העבר ובכל יום ויום שהוא חי' הרגיש בזה את נפלאות מעשי הש"י וע"ז היה מורה ומשבח כמ"ש (שם קל"ט) "אודך על כי נוראות נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד".

בתיבות אלו של ונפשי יודעת מאד מרומז גם סוד הנ"ל כי הם ר"ת **"יום"** ומאד מרמז על הסטרא דמותא כידוע היינו כי דוד המע"ה ידע היטב שכל יום שלו הוא בבחי' הצלה מהמות.

וכך לימדנו רבינו הק' שספר תהלים שיסד נשאר מקור הישועות לכלל ישראל בכל הדורות שכל אחד יכול למצוא עצמו בתפלותיו של דוד המלך כי אמרם בקדושה כ"כ שכלל בזה את כל נשמות ישראל עד סוף כל הדורות (ליקו"ת סי' ע"ג) חזהו דוד מלך ישראל חי וקיים ר"ת הוא גימ' **ס"ח** דהיינו בחי' שיחה ותפלה (כמובא בענין פסח פה סח) והוא גם גימ' של חיים דהיינו שזה הנצחיות השאיר לדורות התפלה וההודאה.

כתיב בהפטרת "שבת שובה" קחו עמכם דברים ושובו אל ה'... ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד ג) פרש"י שם: ונשלמה פרים שהיה לנו להקריב לפניך נשלם אותם ברצוי דברי שפתינו ע"כ. כאן מפורש גודל כח התפלה במיוחד בזמן הגלות וחרבן ביהמ"ק שאין לנו קרבנות וכו'. ונראה לרמז בתיבות ו'נשלמה פ'רים ש'פתינו שהם ר"ת השם הק' שפ"ו בגימ' **"דוד בן ישי"**. (כמובא בספה"ק בשם מוהר"ש מאורסטרפאליא זצוק"ל) מרומז בזה גודל חשיבות כח תפלותיו של דהמע"ה בספר תהלים שפרקי התפלות שלו הם המגן והמחסה לנו עד עתה בעקבתא דמשיחא.

ברגע שהשכל האנושי מפסיק להשיג עוד יותר משם מתחיל לפעול הכוח של התפלה והאמונה. כי האדם זוכה רק לאמת לאמתו כאשר מרגיש את פחיתותו והגבלת כוחותיו. וזה מרומז במה שאמר שלמה המע"ה בחכמתו (קהלת ז) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" וזהו הר"ת של א'מרתי א'חכמה ו'היא ר'חוקה מ'מני בגימ' **רמח** שהוא נוטריקן מ'לא ר'וח ח'כמה כי שלימות החכמה בבחי' מלא רוח חכמה הוא דוקה כאשר ישכיל האדם שרחוק ממנו החכמה כמ"ש בליק"מ תנינא סי' פ"ג. ואז יעסוק בתפלה שעל ידה יגיע האדם לחכמה יותר גבוהה מה שלא השיג מקודם.

בפרשת ויצא כתוב "ויצא יעקב מבאר שבע וילי חרנה ויפגע במקום וילן שם וכו'

ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה וכו' וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי". ויעקב הוא בחי' שכל כי התרגום על המלה "ויעקבני" וחכמני. וחז"ל דורשים ש"ויפגע" הוא לשון תפלה. "וילן שם כי בא השמש" מרמז על הסתלקות המוחין כי שמש הוא בחי' שכל כמבואר במ"א. "והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". סולם בגימ' קול דהיינו הקול נמצא בארץ ואפשר להשתמש בו אבל ראשו דהיינו שורש הקול בשמים בבחי' משמים השמעת קולך. והחלום בא לרמז ליעקב אע"ה שקול התפלה של האדם נשמע היטב למעלה כי שם השורש שלו כנ"ל. יעקב אע"ה עסק כל הזמן בתורה בבית של שם ועבר כדי להגיע לשלימות בעבוה"ש וכאשר פגע במקום וילן שם נודע לו גודל כוחה של התפלה כי זכה להתגלות הש"י דוקא במקום הזה ולכן אמר אחר שהקיץ משנתו "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" דהיינו כל הזמן לא ידעתי גודל כוח התפלה עד שהגעתי למקום הזה.

מי זאת עולה מן המדבר וגו' (שה"ש)

הקב"ה מתאוה לתפלתם של צדיקים דהיינו של ישראל כי עמך כולם צדיקים כמ"ש במ"א והש"י רוצה שינצחו אותו בתפלה כמ"ש בליק"מ ח"א סי' קכ"ד וז"ל: **"שיר מזמור למנצח זמרו למי שמנצחין אותו ושמח** (פסחים קיט) כי כשמדבר לפני הקב"ה ומפרש שיחתו בטענות ובקשות רוצה לנצח את הקב"ה כביכול והשי"ת יש לו תענוג מזה ע"כ שולח לו דיבורים שיוכל לנצח אותו כביכול כדי לקבל התענוג כי בלא זה בודאי לא הי' אפשר לבשר ודם לנצח את הקב"ה אך הש"י עצמו שולח ומזמין לו דיבורים וטענות לנצח אותו כנ"ל עכ"ל.

וזהו **מי זאת** בגימ' **נחת** כי נחת רוח עולה למעלה **מן הארם המדבר** לפני הקב"ה כדי לנצח אותו כנ"ל.

את כח הדיבור כדי לפרש את שיחותנו כראוי שנוכל לנצח את הקב"ה כביכול אנו מקבלים מהצדיק כמ"ש בליק"מ ח"א סי' רי"ב וז"ל: "כח הדיבור בא ע"י התקשרות לצדיקים כמובא "פה איתקריאת מסטרא דצדיק". גם מובן מדבריו הק' בליק"מ ח"א סי' ב' שהתקשרות לצדיקים בזמן התפלה היא סגולה שיוכל לכוון היטב בתפלתו ולגרש את המחשבות זרות שבתפלה. ותפלה בלא כוונה כמו גוף בלי נשמה. ומבואר בליקו"מ ח"א סי' כ"ב שהחכם האמת הוא בחי' נשמה לעם שהם נגדו בבחי' בשר הגוף. נמצא שע"י התקשרות לצדיק נעשה איחוד של גוף ונשמה וזהו גופא אזהרת חז"ל תפלה בלא כוונה וכו' היינו בלא התקשרות להצדיק שהוא הנשמה כנז' וע"י התקשרות להצדיק יכול לכוון היטב בתפלתו ולפעול מה שצריך.

*

הקדמת המערכת:

השיחה דלהלן, נאמרה בשנת תשל"ה בשיעורו של הרלוי"צ שליט"א ועוסקת בשני נושאים חשובים שלא יאבדו לעולם את ערכם. ראשית, ענין לימוד התורה לשמה ודרך רביז"ל ותלמידיו בהשאת עצות למקורביהם

זכות גדולה היא לנו לפרסם מדבריו של אחד מזקני אנ"ש שהכיר מקרוב את הדור העבר "שראה את העיניים שראו את העיניים" של רביה"ק והנורא הדברים דלהלן, שיש בהם מטעם זקנים, עוסקים הפעם, בהרבה עובדות מן העבר, באומן ובברסלב וכו' וכו'. ולבטח ימצאו בהם הקוראים סיפוק ועונג רב, וילמדו מהם ללכת בדרכי רביה"ק, הצרופות והזקוקות אכי"ר

שיחת הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר שליט"א

(תרגום ועיבוד חפשי)

לשון רבינו בליקוטי מוהר"ן ח"א תורה י"ב: **"מה שאנו רואים, שעל פי הרוב, הלומדים, חולקים על הצדיקים ודוברים על צדיק עתק, בגאוה ובוז. זהו מכוון גדול מאת השי"ת. כי יש בחינת 'יעקב ולבן' 'יעקב הוא הצדיק המחדש חידושין דאורייתא ולומד תורתו לשמה... ולבן, הוא תלמיד חכם שד יהודי.** (עפ"י זוהר פנחס רנ"ג) **שתורתו להתייהר ולקנטר".**

ההבדל בין תלמיד חכם הלומד לשמה, למי שאינו לומד לשמה — אומר הרלוי"צ — מתבטא בכך, שהראשון אוהב את הצדיק וסר למשמעתו,ף ואילו האחרון, אינו סובל את הצדיק ,ואינו שומע לו, מכיוון שהוא מקבל את תורתו מבחינת **"שמאל"** מבחינת **"זפושעים יכשלו בם"** כפי שמבאר רביז"ל בהמשך התורה הזאת.

אמנם, ראינו מהו תלמיד חכם הדבוק לצדיק. הכרנו את ר' מתתי' באומן, הלה היה למדן מופלג וכל לימודיו היו נלמדים על ידו בהתלהבות נוראה. כל דיבור ודיבור מש"ס ופוסקים וכו', נלמדו על ידו בדביקות עליונה להשי"ת. ומוהרנ"ת — טרם התקרב לרבינו, היה אמנם למדן עצום, אך תורתו שלאחר התקרבותו לרביה"ק, האירה באור אחר לגמרי, אור יקרות. היתה זו תורה שונה לגמרי, נעלית יותר ונשגבה יותר.

רבי ראובן, רבה של אדעס, למד עם מוהרנ"ת בקטנותו. הלה, נודע לגאון עולם ולמדן מופלג. הוא זכר היטב את רוב חשקו ועומק בינתו, של מוהרנ"ת, בתורה. אך מאז שמע, כי היה לחסיד, שיער בלבו, שלבטח שכח מוהרנ"ת את תלמודו. וכשהתארח אצלו ר' נתן, בדרכו לארץ ישראל, שמח בו שמחה גדולה. אחר פנה אליו ושאלו: "נו, האם זוכר אתה עדיין את תלמודך?" הנהן לו מוהרנ"ת בראשו ומיד החל הרב להציע בפניו ט"ז מוקשה עד מאד בהלכות תרומות. ר' נתן עיין קמעא ותיכף הסביר את דברי הט"ז כיד ה' הטובה עליו. התקפץ הרב ממקומו כאיש נדהם אחר אמר בקריאת התפעלות: "לו הייתי יכול הייתי מדפיס את הפשט שלך באותיות זהב"...

כזה הוא הלימוד לשמה, הלימוד שלאחר ההתקרבות לצדיק, תלמודו של מוהרנ"ת שלאחר התקרבותו לרביה"ק האיר באור אחר ולא היתה דומה תורתו שלאחר ההתקרבות לזו שלפניה. את תורתו שלאחרי התקרבותו לרביה"ק היו אמנם צריכים להדפיס באותיות זהב כי "כשאדם לומד בקדושה ובטהרה, איזה דין ופסק שחידש איזה תנא או צדיק אחר. עי"ז נעשה בחינת נשיקין. ונשיקין זה בחינת התדבקות רוחא ברוחא... נמצא כשלומדין איזה הלכה שחידשו התנאים. עי"ז נתדבק רוח התנא עם רוח הלומד ודומה כאילו נושק עצמו עם התנא" (שם)

כסמך לגדולתו העצומה בתורה של מוהרנ"ת מביא רלוי"צ שליט"א את הסיפור הנפלא דלהלן: איש אחד היה בעירו של מוהרנ"ת שהיה ת"ח מופלג ולומד בהתמדה עצומה. הלה מרוב תשוקתו לדעת את כל דברי השלחן ערוך שינן לעצמו בעל-פה את "המגינים" (נושאי כלי השו"ע) נזדמן לו פעם לדבר עם מוהרנ"ת אודות הלכה מסויימת ועד מהרה נתגלע ויכוח ביניהם זה אומר בכה וזה אומר בכה ומשראה מוהרנ"ת שעד כמה שניסה לשכנע את הלה בצדקת דבריו לא זז מעקשנותו, יצא מגדרו וגליא לדרעיה באמרו לו: "עמי אתה מתווכח? הרי הוקשתה לי פעם הלכה אחת במגן אברהם ובא אלי המחבר בעצמו וגילה לי את פשט דבריו" — — — פעם אחת — מטעים רלוי"צ — הסביר לי ר' אברהם ב"ר נחמן מהו ההבדל בין לפני ההתקרבות לרביז"ל לבין אחר ההתקרבות — שמא אין מניחים ח"ו אותם תפילין או אין לובשים אותם ציצית? אלא שההבדל הוא בחיות ובנעימות שחשים בקיום אותם מצוות... הייתי בברסלב בבית מדרשו של מוהרנ"ת (ר' נתן"ס קלויז) ראיתי אף את השלחן הטהור עליו היה מוהרנ"ת אומר את דברי תורתו שבליקוטי הלכות. פגשתי שם ישישים שהכירו את ר' נתן, הללו סיפרו לי שהתלהבות שכזאת בה אמר ר' נתן את התורה אין לתאר...אש, אש, היתה יוצאת מפיו בשעה שהרצה את דבריו. ואף ר' משה ברסלבר שהכיר היטב את מוהרנ"ת התבטא כך, הלה היה למרן עצום ולכשהיה מגיע לאומן, לאחר שהיה מבלה כהוגן על ציון רביה"ק חזר אל ה"קלויז" (בית המדרש) שלנו באומן, נטל את הליקוטי הלכות והחל לומד בו בעיון נמרץ ובהתלהבות עצומה ולאחד הנערים שהיה נועץ עיניו בו אמר: "בני, מה אתה מסתכל כל כך? אילו היית שומע באיזה "ברען" (התלהבות) אמר ר' נתן את ההלכה הזאת! באיזה השתפכות הנפש אמר את דברי תורתו אלה — — — " ולא יסף.

לכל זאת זוכים — ממשיך רלוי"צ — אם מקבלים את התורה בבחינת "וצדיקים ילכו בם" וח"ו אם לא הרי התורה היא מצד אחר ח"ו שהרי בכל סיפורי התורה ביחוד סיפורי יעקב ורחל, ראובן ובלהה יהודה ותמר וכו' בכל אלה ישנה בחינת "ופושעים יכשלו בם" ומי שזוכה ושומע לצדיקי האמת הוא יודע להבין את הסיפורים הללו בדרך אמת. אך מי שאינו זוכה נכשל ח"ו ומפרש אותם בבחינת הלמדנות של "ת"ח שדין יהודאין" המובא בזהר"ק. כי על כן כמה עלינו להתפלל שח"ו לא נהיה בבחי' פושעים הנ"ל!

אולם, על ידי מידת האמת, על ידי ראייה נכונה ביותר "בלי הונאה את עצמו כלל" אפשר להפוך ממתנגד לצדיק לאוהבו באמת וכפי שהיו מוהרנ"ת, ר' יקותיאל מטירהאוייצא ועוד כיוצא בהם שהיו למדנים עצומים וזכו על אף התנגדותם להכיר בצדקת דרכו של רביה"ק והנורא — את האמת של מוהרנ"ת הרי רואים אנו בכל מקום! במכתביו בתפילות בהלכותיו ובכל כתביו שחוץ מהקדושה הרבה החופפת עליהם —

כמה אמת מונח בהם! אמת כזו! הרי זוהי חותמו של הקב"ה ואת זאת אוהב הקב"ה — אמת! והמגיד מטירהאוויצע — הוגיעו בעצמכם הוא היה או יותר מבן שבעים כשהתקרב לרביז"ל. על גדולתו בתורה וצדקתו יעידו דברי הצדיקים דאז שהיו אומרים על מה שבעיר טירהאוויצא עובר גשר החוצץ בין איזור קיוב לאיזור חרסאן שמן השמים הושיבוהו כאן כדי לשמור על רוחות ההשכלה שבפלך חרסאן לבל יחדרו חלילה לפלך קיוב המלא חכמים וסופרים... ר' יקותיאל זה בזקנתו המופלגת התקרב לרביה"ק שהיה כבן עשרים ושתיים ולמרות היותו רב ומגיד לכשמונים ערים ועיירות לא נטש את רבינו ז"ל שרצה להסתתר ממנו באמרו בכל לב: "איך זאל צושאסן ווערן וועל איך פונ'ם רבי'ן נישט אועק גיין!!!" (אם אפילו אתפוצץ ח"ו לא אסור מרבי זה).

מידת אמת זו היא שהובילה את מוהרנ"ת לרביה"ק ואף כי חותנו רד"צ גם הוא היה צדיק גדול — כפי שהעיד עליו רבינו וכפי שכותב מוהרנ"ת בסיפור לידת בנו יצחק "וחותני הצדיק" — וגודל פרישותו ותורתו הלא ידועה, בכל זאת "האמת לאמיתו" — כפי שכותב מוהרנ"ת בליקו"ה הלכות רבית ה"ה — היא דרגה יותר עליונה ויותר גבוהה עד שגם צדיק כמותו וכיו"ב לא זכו אליה.

מידה של "אמת לאמיתו" היתה בו במוהרנ"ת. ידוע מה ששאל פעם בעצת רביז"ל אם יקבל משרת רבנות המוצעת לו הסכים לכך רבינו ומששאל אם זהו האמת הסכים רבינו גם לכך אך כששאל אם זהו האמת לאמיתו שצריך הוא להתמנות לרב נענה לו רביז"ל "אם רוצה אתה את האמת לאמיתו אינך צריך להיות רב"... מידת האמת של מוהרנ"ת הריהי טבועה על כל כתביו וסיפורי חייו הקדושים ובדרך זו עצמה נהג מוהרנ"ת לשואלים בעצתו הוא לא היה ממהר להשיא עצה לא רק בגלל שהלך בדרכי רביה"ק אלא גם מחמת ענוותנותו היתירה שאף היא מהולה היתה באמת צרופה עד מאד היה זה כששוהה פעם בטפליק ניגש אליו אחד ושאל בעצתו על עסק מעסקיו שתק מוהרנ"ת ולא ענה לו דבר. שוב שאל האיש ושוב שאל אך מוהרנ"ת שותק אולם כשהפציר בו הלה נענה בענוותנותו העצומה: "איך קען זיך קיין עצה נישט געבן צו עסן נאך א לעפא צו איז שוין גענוג — און דיר זאל איך אזוי שנעל געבן אן עצה?!" (איני יודע לשית עצות בנפשי אם אוכל כף נוסף או שמא מספיק כבר — ולך אשית עצה מהר כל כך?!)

מרביז"ל בעצמו ידוע גם הסיפור על תלמידו החשוב "ר' אהרן הרב" שתינה בפניו את צערו על כי אין הוא יכול לעזוב את צאן מרעיתו שבעיר מנהיגותו ברסלב ולנסוע לרבינו ז"ל לראש השנה כדרישתו. וגם בספקותיו אלה, אף כי ענין ראש השנה הלא ידוע עד כמה גדול היה אצל רביז"ל, אף על פי כן לא נטל רבינו מר' אהרן את הבחירה והותיר בידיו את הברירה אם לנסוע אם לאו וככל שניסה ר' אהרן להוציא הוראה מפיו של רביז"ל לא רצה רבינו ליטול ממנו את בחירתו הפרטית. גם אנ"ש בכל הדורות שמרו עצמם מלהשיא עצות, פשוט יראו להשיא עצה אף כי ידעו מה לומר. הם ידעו שהעצה היחידה היא רק תפילה ורק כשהשואל היה מפציר ביותר ואף מביע בעצמו את נטייתו להכרעה כל שהיא היו מסכימים על ידו.

ואכן חורבות גדולות ח"ו יכולים לצאת מעצות בלתי הוגנות. למשל כשאחד מתלהב לעבודת ה' ולפי התלהבותו עתה הוא בא לשאול על "מסירות נפש" אחת אם יעשנה אם לאו מעתה אם נייעץ לו לעשות שמא תדרך אח"כ התלהבותו ויתחרט ממעשה זה! עוד ידוע שכשמעמידים את האדם מן השמים בפני נסיון אזי מסתלקים כל

המוחין שלו ונשארת לו רק "רשימו" כלומר רושם מהשגותיו הקודמים וככל שיהיה רושם זה חזק אצלו כן יעמוד בנסיון ויעברו בשלום מעתה אם שואלים אנו מדוע לא יכריע עבורו הצדיק מה לעשות בשעה קשה זו? התשובה שגם הצדיק יודע שזהו נסיון מן השמים ואין הוא רוצה להפריע נסיון זה כדי שיעמוד בו האדם בכוחות עצמו (א"ה עיין בב"ב דף י' בהא דבני אחתיה דריב"ז חזא להו בחלמא רבעו למחסר שבע מאה דינרי וכו' א"ל ואמאי לא אמרת לן דניתבינהו א"ל אמינא כי היכי דתיעבדו מצוה לשמה והדברים קרובים לכאן). כן היה כשמוהרנ"ת שאל לרביז"ל על אודות הרבנות לכאורה הרי היה רביז"ל יכול לומר לו מיד מהו האמת לאמיתו אלא שרצה לשמוע היאך ר' נתן מתקרב עצמו לתשובה האמיתית.

גם מוהרנ"ת כשלא מצא חן בעיניו מה שבנו מנהל בית דואר ור' אפרים תלמידו סוחר באבנים טובות ואינם ישבים ועוסקים בתורה ובתפילה כל היום והלילה (אף כי עבדו את השי"ת ברוב שעות המעת לעת בכל כוחם ומרצם — אף על פי כן קרא להם מוהרנ"ת "מארק מענטשן"[אנשי שוק]) — למה לא אמר להם זאת הרי היו מקבלים את דבריו כלשונם? התשובה היא, אין אומרים, אין נוטלים מן האדם את בחירתו.

לסיכום האמת מקרבת לרביז"ל אך האדם צריך לרכשה בכוחות עצמו ואם זכה והתפלל על כך הרבה ישיגה. כי אז אם היה מקודם למדן ילמד את תורתו ביתר הארה ויתר לשמה ואם לא למד מקודם יושפע מדרך רביז"ל ללמוד בעזהשי"ת.

מה שכשהאדם מתחיל לכנוס בעבודת ה' ולהתקרב לצדיק האמת באים עליו הרהורים ובלבולים גדולים — זה כמו למשל כלי מים שמתחלה נראה כאילו המים צלולים, ואח"כ כששופתין ומעמידין המים אצל האש ומתחילה להתבשל, אזי מתבלבל המים ומעלה הרתיחה כל הפסולת שהיה במים, ועולה כל הפסולת למעלה. וצריך שיעמוד אחד להסיר חלאת ופסולת המים בכל פעם ומתחלה נדמה כאילו המים צלולים לגמרי, ואח"כ נראה הפסולת שבמים העולה בכל פעם למעלה, ואזי כשמסירין בכל פעם חלאת ופסולת המים, אזי אח"כ נשארין המים צלולים וזכים באמת כראוי. כמו כן ממש, — קודם שמתחיל האדם ליכנוס בעבודת ה' אזי הטוב והרע מעורבין בו, ומחמת שהם מעורבים מאד אין נראה הפסולת והרע שבו כלל, כי הם מעורבים יחד לגמרי הרע עם הטוב, אך אח"כ כשמתחיל ליכנוס בעבודת ה' ומתקרב לצדיק האמת, אזי מתחיל להזדכך ולהתברר, ואזי עולה הפסולת והרע בכל פעם למעלה כמשל הנ"ל, וצריך שיעמוד אחד שיסיר ממנו חלאתו ופסולתו בכל פעם, ואזי ישאר אח"כ זך וצלול לגמרי באמת כראוי.

היה אפשר להוציא הפסולת והרפש מיד, מהאנשים שהיו בנשמיות תחלה ונתקרבו להש"י, אך מה יהיה אם יהיה מוציא הרפש — יוציא הרפש עם המוח, מאחר שמעורב הכל יחד, ע"כ ההכרח להיות מתון עד שיזדכך מעט מעט...

(שיחות הר"ן ע"ט)

מ. טורץ

נצבים

"אתם נצבים היום כלכם ראשיכם... עד שואב מימיך". פסוקים אלו מפרש בזוה"ק דקאי על יום הדין דראש השנה (שלעולם קורין פרשה זו בסמוך לר"ה) ואפ"ל שכאן מרומז סוד התמימות והפשיטות שבהם מתנהגים כלל ישראל בימי ראש השנה מקטן ועד גדול רק עוסקים באמירת תחינות ובקשות פיוטים ומזמורים ודברי שבח להשי"ת. כי פסוק זה הוא המשך לפסוק האחרון מפרשת כי תבא הקודמת לה ששם מסיים בתיבות: **"למען תשכילו את כל אשר תעשון"** היינו כי צריכים לראות להמשיך שכל וחכמה בכל עשיה ועשיה ובכל מצוה ומצוה להתבונן ולהשיג יותר ויותר וכמו"כ להסתכל בהשכל שיש בכל דבר גם בדברי גשמיות שבהן עוסק האדם יום יום כמו שמאריך רבינו הק' בכמה תורות (תורה א' בליקו"מ ח"א ועוד) וע"ז בא הכתוב **"אתם נצבים"** וכו' שביום ראש השנה חייבים להשליך את כל החכמות ולהתנהג ולעבוד את השי"ת בתמימות ופשיטות. הגדול בחכמה והקטן, כלם כאחד, בבחי' ראשיכם... עד שואב מימיך.

וידוע מכתבים הק' ומובא הרבה בספרי רבינו הק' (תורה ל"ה אשרי העם — זרקא) וגם בליקו"ה שסוד ראש־השנה הוא סוד השינה והדורמיטא שהוא הסתלקות המוחין דייקא ע"ז שמסלקין את החכמה והמוח **וצועקים מעומק הלב** אל ה' בבחי' **"תקיעת שופר"** מחזירים את המוחין ביתר שאת ובהתחדשות ונמשכין מוחין יותר עליונים חדשים והבן.

וילך

"בן מאה ועשרים שנה... לא אוכל עוד לצאת ולבא וה' אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה" נ"ל כי משה רבינו רמז בזה את סוד הסתלקותו, והוא לפי המבואר בתורה ד' "אנכי" שמשה רבינו היה מוכרח בחייו לקיים את הרצוא והשוב: ולא לישאר תמיד בבחי' הביטול לא"ס כי אם היה נשאר בטל ודבוק בלי הפסק לא"ס היה יכול מיד להסתלק מן העולם ובשביל שהקב"ה רוצה בעבודתינו דייקא כמ"ש ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר ע"כ צריך שלא ישאר כן, אלא עד עת שיבא הקב"ה בעצמו ויטול נשמתו, וע"ש עוד.

ולפי"ז אפ"ל בביאור הכתוב שמשה רבינו מודיע את סוד הסתלקותו כי הוא כבר לא בגדר של רצוא ושוב עייל ונפיק חדו **לא אוכל עוד לצאת ולבא** וממשיך ואומר ראי' לדבר שלא אוכל עוד להיות בבחי' ושוב כי **"ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה"** מובא בספה"ק כי אותיות **ירד"ן** הוא "ירד נו"ן" המרמז להארת נו"ן שערי בינה, וכידוע מחז"ל שמשה רבינו לא השיג בחייו את השער הנו"ן מחמישים שערי בינה רק מ"ט הוא השיג, וזהו שמרמז כאן ואומר שלא יכול כבר לעבור את שער הנו"ן ולהשיג וזהו הגורם שלא יכול להיות יותר בבחי' **"ושוב"**.

כי הירידות שהם בבחי' "ושוב" אצל הצדיקים הכל בשביל תכלית העליה ולפני שהצדיק צריך לעלות לדרגא גבוהה יותר מוכרח הוא לרדת לבחי' "ושוב" ע"מ להשיג השגה גדולה, וע"כ משה רבינו שאין באפשרותו להשיג את שער הנו"ן ועד שם כבר השיג א"כ אין לו גם אפשרות להיות בבחי' **"ושוב"** וישאר הוא רק בבחי' **"רצוא"** שהוא הביטול והדביקות לא"ס שמוכרח להסתלק מפני זה.

פנינים מאנ"ש

נתן יצחק שכטר

פנינים בספה"ק ליקו"מ תורה כ"א עתיקא

באות ב. היוצא לנו מדבריו הקדושים שעל ידי שמקדשין את הפה והחוטם והעינים והאזנים מעוררין את השפע האלקי לבוא והן המעוררין את המוח שיהיה בבחי' "פנים" והן הן שבעת הנרות, עי"ש.

ויש לבאר שכדי להגיע לבחי' "שפע אלקי" צריכים להכין כלי לקבל על ידם שפע אלקי והכלי הזה נעשה על ידי שמזככין את כל החושים מכל רע ועל ידי שמתאחדים כל החושים לעשות רצונו יתברך שמו הריהם נעשים כלי לקבל על ידם שפע אלקי. כי ההתאחדות של החושים לעשות רצונו יתברך שמו הם בבחי' "שלום" והשלום הוא "כלי המחזיק ברכה" כדאיתא בעוקצים פרק שלישי: "אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כ"ט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". נמצא מבואר שעל ידי התאחדות החושים לעשות רצונו יתברך שמו בבחי' שלום אזי נעשים כלי מחזיק ברכה והברכה הוא בחי' "שפע אלקי" הבא על ידי הזדככות שבעת הנרות.

עוד אפשר לבאר לפי זה את נוסח התפילה שבברכת "שים שלום" שזה "ברכינו אבינו כולנו כאחד" היינו שיתאחדו כל החושים שלנו לעשות רצונו יתברך שמו שיהיה שלום בחושינו בבחי' "כלי" לקבל על ידם שפע אלקי. וזה "באור פניך בחי' "פנים" שהוא בחי' שפע אלקי הנ"ל.

וזה פירוש המשך התפילה "כי באור פניך נתת לנו ה' אלקינו" שעל ידי שזכינו לקבל "אור פניך" שהוא בחי' שפע אלקי אזי שבעת הנרות מאירים ביתר שאת ויתר עז וזוכין לשבעה בחינות דהיינו "תורת חיים" "ואהבת חסד" "וצדקה" "וברכה" "ורחמים" "וחיים" "ושלום".

וזה ענין סמיכת התפילה של אלקי נצור לברכת שים שלום "אלקי נצור לשוני מרע" דהיינו שאנו מבקשים לזכך הפה מכל רע, כי הפה הוא הקנה האמצעי שממנו יוצאים כל הקנים שהם שאר החושים וגלל כן אנו מבקשים בעיקר על הפה שעל ידי שנזכך את הפה מכל רע נזכה לזכך את כל החושים כראוי. **ויאירו החושים בבחי' שבעת הנרות.**

☆ ☆ ☆

מדי חודש בחדשו

י. בן-חיל

"במאזנים לעלות"

לעילוי נשמת
חנה ליבא
בת ר' אליהו נחום ע"ה

בתנחומא פרשת שלח איתא: "אמר דוד לפני הקב"ה: "אך הבל בני אדם כזב בני איש במאזנים לעלות המה מהבל יחד" אמר ר' חייא בשם ר' לוי, כל הבלים שישראל עושים כל ימות השנה "במאזנים לעלות" הקב"ה מוחל להם במזל מאזנים בחדש תשרי". (כן מובא מדרש זה במקום אחר בשם ר' נחמן, עיין "מקדש מעט" על תהלים).

והנה פשטות לשון הכתוב "במאזנים לעלות" מורה שע"י המאזנים ניתן לעלות מההבלים ואילו במדרש מפורש שעל ידי **הזמן של מאזנים** שהוא חודש תשרי עולים. כן צ"ב הקשר בין המזל מאזנים וחדש תשרי.

הנה רביה"ק זי"ל אמר **"שכל ענינו הוא ראש-השנה"** וכאשר מבואר באריכות בחיי"מ "גודל יקרת הר"ה שלו" וכן ידוע **שכל עיקר ענינו של רבינו הוא התפילה** היינו **התבודדות**, כן אמר הר"ה שלו "שהוא עולה על הכל" כמו על ההתבודדות "שהוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל". מוכח מכל זה שר"ה וההתבודדות הם בחינה אחת ממש ושתי בחינות אלו שהם אחת הם כל ענינו של רבינו ז"ל.

"במאזנים לעלות", במזל-מאזנים, בחדש תשרי, שהוא חודש של ימי דין ומשפט, שוקלים את הזכות והחובה על המאזנים ומאזנים הוא בחי' משפט כידוע (עיין תורה ב'. משפט עמודא דאצעיתא) ויום הדין והמשפט הרי הוא בראש-השנה שבו מתחילים לומר **המלך-המשפט**. נמצא שבר"ה מאיר ובא לידי גילוי ביותר בחי' מאזנים-משפט ור"ה הוא השורש והמקור של כל חדש תשרי ראש-החודש כולל בתוכו את כל הבחינות של החודש.

ואף **ההתבודדות** היא בחי' **מאזנים — משפט** כמבואר בלקו"א תורה ט"ו באורך ש"אם יש דין למטה אין דין למעלה" "מלך במשפט יעמיד ארץ" עיי"ש שישפוט וידין בעצמו כל עסקיו עיי"ש. ועצם ההתבודדות הוא שהאדם עושה משפט ודין לעצמו ושוקל במאזנים כל מעשה שלו וע"י כך הוא יודע בעצמו מה מצבו והיכן מעמדו בעולם ומתעורר לתשובה, ובלי נקודת המשפט-המאזנים אין שום התחלה כי לפני כל תפילה בא התהליך של תשובה, שהרי נאמר "ולבבו יבין ושב", ורק ע"י התבוננות מעמיקה בתוך תוכו, כשהאדם מעמיד עצמו על כפות המאזנים ורואה לאן מהותו נוטה, לטב או למוטב, ועל ידי שהוא בוחן ושוקל היטב כל מעשה ומעשה בכפות המאזנים — הוא הגרעין שמצמיח את החרטה על העבר והקבלה על להבא, או אז לאחר עריכת המאזן

בוקעת ועולה מעמקי עמקים התפילה והזעקה אל הקב"ה באש־שלהבת ובוכה **ומתוודה** על כל חטאיו עוונותיו ופשעיו בבחי' "קחו עמכם **דברים** ושובו אל ה'".

ווידוי־דברים הוא מעיקרי התשובה כמו שפסק הרמב"ם בפ"א מהל' תשובה וז"ל "כל מצות שבתורה בין עשה ובין ל"ת אם עבר אדם על אחת מהם בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו **חייב להתוודות לפני הא־ל ברוך הוא** שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' **והתודו** את חטאתם אשר עשו — זה **וידוי־דברים, ווידוי זה מצות עשה**" וכן כתב הרמב"ם בספר המצות מצוה ע"ג "הוא שציונו **להתוודות** על העונות והחטאים שחטאנו" ובהל' תשובה פ"א ה"א מוסיף הרמב"ם "וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה ה"ז משובח". וזה "קחו עמכם דברים" **קחו** ר"ת ק'בלה ח'רטה ו'ידוי ע"ז "ושובו אל ה'" שג' אלו הם יסודי התשובה. נמצא שתחילת התשובה הוא ע"י דין ומאזני־משפט שהם הפשפוש והמשמוש במעשיו, בחינתם ושקילתם, וסופה הוא "וידוי־דברים", והרי זה כל ענין **ההתבודדות** שהוא בחי' **משפט** ובחי' תשובה.

והנה אחז"ל "ושוב יום אחד לפני מיתתך" — וכי אדם יודע מתי ימות? אלא יעשה תשובה בכל יום ויום שמא ימות בו ותשובה הוא וידוי־דברים כנ"ל **מכאן שיש חובה להתבודדות בכל יום** וכל המאריך בה, הרי זה משובח כדברי הרמב"ם.

ומעתה שמאזנים ותשובה הם שני צדדים של מטבע אחת לכן ראש־השנה שהוא היום הראשון למזל **מאזנים** בחי' משפט, הוא יום הראשון של עשרת ימי **תשובה**, ועיין לקמן שראש־השנה גי' מאזנים תשובה. שע"י בחי' המאזנים של ר"ה שהוא בבחי' יש דין למעלה משתלשל בחי' דין מאזנים אף למטה שהוא בבחי' תפלה והתבודדות ותשובה כפי הנראה בחוש וכמו שנפסק בספרי הפוסקים, שבימי הרחמים והסליחות אף מי שכל השנה עוסק בתורה יומם ולילה, מ"מ בימים אלו מרבים בתפילות ובתחנונים ועסוקים יותר ב"תשובה תפלה וצדקה" כדי לזכות ביום־הדין.

ואף מצות תקיעת **שופר** בראש־השנה הוא בבחי' המאזנים בחי' **משפט** בלשון הכתוב "תקעו בחודש **שופר** בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא **משפט** לאלוקי יעקב" דהנה ז"ל הרמב"ם בפ"ג מהל' תשובה ה"ד "אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם **וחפשו במעשיכם** וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו **השוכחים את האמת בהבלי הזמן** ושוגים כל שנתם **בהבל וריק** אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם וכו', **לפיכך** צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב חטא חטא אחד, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם **לכף חובה** וגרם לו השחתה עשה מצוה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם **לכף זכות** וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר, וצדיק יסוד עולם זה שצדיק, הכריע את כל העולם **לכף זכות** והצילו נמצא מבואר מדברי הרמב"ם שקול השופר הוא הקול המעורר את האדם לעריכת חשבון־הנפש וחפוש במעשיו כלומר **ההבטה** אל תוך נפשו **וההטבה** בדרכיו שכ"ז הוא כאמור בבחי' **מאזנים**. ורק משום כך מסיים הרמב"ם **לפיכך** צריך שיראה אדם עצמו בכל השנה כאילו חציו חייב "וחציו זכאי" וע"י כל מעשה ומעשה הוא מכריע את הכף לכאן או לכאן שזהו ממש עצם עצמותה של בחי' המאזנים. כי לכאורה הרמב"ם תמוה, מהו ה"לפיכך" ומהו הקשר בין ראיית האדם את עצמו ואת העולם כחציו זכאי וחציו חייב, לבין מה שאמר למעלה שקול השופר מעורר לתשובה? אלא

שהן הן הדברים שכל בחי' תשובה וכל התעוררות לתשובה אינה אלא ע"י בחי' **מאזנים** שלפי פירוש הרמב"ם הכוונה שהאדם יראה עצמו כעומד על כפות המאזנים וע"י כל תנועה ותנועה הוא מכריע את הכף להצלה או להשחתה ח"ו, ולכן מודגש ברמב"ם שאת פנימיות קול השופר צריך לשמוע בכל השנה כולה שזהו הקול התובע את האדם לעריכת מאזן וחשבון הנפש — בהיותו עומד על כפות המאזנים וכל העולם כולו תלוי בו.

ובזה מתפרש הפסוק כמין חומר: "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי **חק** לישראל הוא" כלומר שתקיעת שופר גזירת הכתוב הוא כדברי הרמב"ם שהוא חק. מ"מ הרי רמז יש בו, דהיינו שמעורר את הישינים והנרדמים לעריכת משפט מאזנים כנ"ל, אך גם **משפט** לאלקי יעקב שאף בחי' משפט, דהיינו דבר שיש בו טעם, יש בשופר והטעם הוא **המשפט** גופא, דהיינו הלפיכך של הרמב"ם שהוא ראיית האדם עצמו כמחצה על מחצה בחי' **מאזנים**. ובלשונו של הרמב"ם כך "אע"פ שתקיעת שופר **חק** הוא מ"מ **משפט** יש בו.

נמצא שבר"ה נשמעת החיצוניות של קול השופר שהוא גזה"כ — חק. ואילו בכל השנה נשמעת, וחייבים להמשיך את פנימיות קול השופר שהוא בחי' התבודדות, המשפט והמאזנים, המביא לידי תשובה, כ"ז מרומז בפסוק "אך הבל בני אדם כזב בני איש במאזנים לעלות המה מהבל יחד" "**הבל** בני־אדם **כזב** בני איש" הוא ממש דברי הרמב"ם: "אלו השוכחים **האמת**" — שהוא כנגד הכזב — "בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם **בהבל** וריק" והעצה לזה, לצאת מהבלי הזמן, הוא רק ע"י "**מאזנים**", דהיינו שמיעת פנימיות קול השופר ולראות עצמו כעומד על כפות המאזנים חציו זכאי חציו חייב ובכל ניע וזיע מכריע לזכות או לחובה שזהו בחי' התבודדות כנ"ל וזהו "במאזנים לעלות המה מהבל יחד" שע"י המאזנים ורק ע"י — כדברי רבינו "מקטן ועד גדול א"א להיות איש כשר אלא ע"י התבודדות" — ניתן לעלות מההבלים.

והנה "ראש־השנה" בגי' "מאזנים — תשובה" שהם בחי' אחת ממש כנ"ל, ו"לעלות המה" גי' "שופר" שע"י קול השופר מתעורר בחי' המאזנים כנ"ל. וכן ה'וא מ'שפט ל'אלקי י'עקב ר"ת ל'עלות ה'מה מ'הבל י'חד שזהו הטעם — המשפט לתקיעת שופר כדי לצאת ולהתעורר מתרדמת ההבלים כנ"ל. וסימנך "הבלא מפיק הבלא" הב"ל ר"ת ב'מאזנים ל'עלות ה'מה שע"י עולים מן ה"הבל" "ובמשוך היובל **המה** יעלו בהר" יובל הוא השופר.

והנה נאמר מלך **במשפט** יעמיד **ארץ** וכן אומרים תולה **ארץ** על **בלימה** והיינו **שבלימה** הוא בחי' אחת עם **משפט** שעליה הארץ תלויה ועומדת. שבלימ"ה ר"ת ב'מאזנים ל'עלות ה'מה מ'הבל י'חד שהם באמת בחי' משפט כנ"ל **ובלימה** הם אותיות **הבלים** שתיקון ההבלים והיציאה והעליה מהם הוא ע"י **בלימה** מאזנים שהוא ממש בחי' בלימה דהיינו "בלי־מה" שע"י תנועה קלה ביותר כבר משתנה כף המאזנים לכאן או לכאן וד"ק.

והנה ראה זה פלא ש"מאזנים" גי' "נחמן" שהוא סוד בחי' מאזנים בחי' תפלה **והתבודדות** וסוד בחי' ראש־השנה מזל מאזנים כנ"ל. ועל ראש־השנה נאמר **בכסה** ליום חגנו שבחי' ראש־השנה הוא בכיסוי בהעלם והסתר וכן על התפלה ההתבודדות נאמר "כרום זלות לבני אדם אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהם" ופי'

רש"י שזו תפלה שגם בחי' ראש־השנה וגם בחי' תפלה, התבודדות, הם בכיסוי ובהסתר וכן אורו הגדול של רבינו הוא עדיין בגדר כיסוי ורז וכמו שר' נתן אמר "אתה יודע רזי עולם" אתה יודע את הרז של הרבי כידוע. ונמצא **שמעלת** ראש־השנה — במאזנים **לעלות** שהוא **עולה** על **הכל** כדברי רבינו ומעלת התפלה העומד **ברומו** של עולם שהוא **מעלה** עליונה וגדולה מן **הכל** ומעלת רבינו שהיא עולה על הכל, "חידוש כמוני לא היה", וכבר אמר ר' נחמן בש"ס (ב"מ סו.) "דכולי עלמא לגבי דידי **בבדינא** דרדקי נינהו!", כולם אפופי רז טמירים ונעלמים עד שיתגלה האור הגנוז בב"א.

אולם "וצדיק **יסוד** עולם" היסוד לעולם גנוז בעמקי האדמה ונסתר מעין כל ואעפ"כ רק עליו עומד כל הבנין. חזה תולה ארץ על **בלי־מה** בגי' **בכסה** ואין העולם עומד אלא על מי שמשים עצמו כמי שאינו. וצדיק יסוד עולם לפי פי' הרמב"ם הנ"ל הוא ע"י שמכריע תמיד את כף המאזנים של עצמו וממילא של כל העולם, לכף זכות. וזה גופא נעשה ע"י בחי' מאזנים, תפלה, התבודדות כנ"ל שהיא בחי' ראש־השנה כנ"ל ונמצא שהצדיק בעצמו הוא בחי' ראש־השנה שמאחד את כל הבחי' הנ"ל "ומלך במשפט יעמיד ארץ — מאן מלכי רבנן". [ומרחוק נראה שמרומז כאן אף סוד **הקיבוץ** החבוי במלה **יחד** והיינו, במאזנים — נחמן — ראש השנה, "לעלות המה" הוא השופר, "מהבל" — ע"י **יחד** — הקיבוץ].

הקב"ה יזכנו להיות סמוכים על כוחו של הצדיק שהוא עמודו של עולם ושנזכה לצאת מהבלי הזמן ולעלות ב"מאזנים" "נחמן" — שע"י מזל־מאזנים הקב"ה מוחל וסולח לישראל כדברי המדרש הנ"ל — ולעבור מכף חובה לכף זכות ולהכריע את כל העולם לכף זכות, כמאמר הכתוב "במאזנים לעלות המה מהבל יחד".

הקבוצה הראשונה בבית־סלבּ ליד אשל על גיון הקן מהרן דמר לרב ראש השלה .

ש.מ. זינקובר

המלך והכפרי

מלך גדול אחד ישב על כסא מלכותו. לפניו עמדו שריו ויועציו לפקודתו וחלקו לו כבוד רב.

ויהי היום, והמלך חשק לו לצאת לציד, כדי להשתעשע קמעא בציד החיות.

פשט המלך את בגדי מלכותו, ולבש בגדים פשוטים, של איש פשוט "כדי יהיה נקל להצחוק". לקח עמו את עבדיו הנאמנים ואת גדולי שריו, למען יהיה לבו סמוך ובטוח מכל פגע.

המלך ומלויו הגיעו ליער, והחלו במשחק הציד, שהסב למלך עונג רב. אולם, לא ארכה השעה, ומטר עז וגשם זלעפות, החל לרדת "ממש מבול מים" ולמלך ושריו לא נותר אלא לברוח למערות הצוקים ונקיקי הסלעים. אלא שמרגע לרגע גבר הגשם, וכל אחד מהשרים ברח לנפשו, להיכן שנשאתו הרוח. ואילו המלך בעצמו, שלא נסתה כף רגלו ארצה מהתענג ומרוך, לא הצליח למצוא מחסה משטף המבול, ונותר לבדו בקלחת המים שהרטיבוהו עד לשד עצמותיו "והמלך היה בסכנה".

פנה המלך אנה ואנה, וירא כי אין איש וכי כל שריו ועבדיו הנאמנים עזבוהו לנפשו מצא עצמו המלך כמיואש הביט לפניו ולאחריו וחיפש "עד שמצא בית כפרי אחד" התבוסס המלך בבוץ, ובתוך שטף המים הזדונים הלך אל הבית הכפרי.

הבחין האיש הכפרי אשר על הבית באורח הקרב ובא, רץ לקראתו באהבה וחיבה, הלבישו והנעילו והכניסו הביתה.

בעייפות רבה, כשכלו רועד מקור, התיישב לו המלך בבית הכפרי בעל הבית נחפז להסיק את התנור והמלך החיה את נפשו בחומו שגבר והלך משעה לשעה. אחר הגיש למלך רוטב קטניות חם מסעודתו הכפרית הדלה והמלך סעד את לבו.

לא היו מילים בפיו של המלך, להודות לאיש הכפרי הפשוט שכיבדו כל כך ושרתו בכל לב, כפי שלא עשה לו אדם מעולם "וכל כך היה ערב ומתוק להמלך, שמעולם לא טעם טעם ערב כזה" ביחוד כשבעל הבית ביקשו לעלות לעליה ולישון שם "כי היה עיף ויגע וכו'".

לא יצאו שעות מרובות והגשם פסק. בני המלוכה, שברחו לפני כן ועזבו את המלך לנפשו, החלו לחפש אחריו עד שמצאוהו ישן בעליית בית האיש הכפרי.

שרי המלוכה, בראותם את המלך שוכב על משכב דל, על תבן ועצים, לא חשו עצמם בטוב, וביקשו מאת המלך לבוא עמהם הביתה שם יכבדוהו ויניחוהו על מטת בהט ושש, כהולם למלך גדול כמותו.

ענה להם המלך ואמר בנימה של רוגזה: "היכן הייתם בעת צרתי? מדוע ברח כל אחד מכם להציל את עצמו ולא דאג לי? לכן, רק האיש הטוב הלזה, הכפרי, שהציל אותי ממבול המים ומן הבוץ הטובעני הוא אשר ישרתני ויחזירני הביתה. בעגלתו הדלה יסיעני הביתה ובמלבושיו הדלים שהלבישני בעת צרתי ישיבני על כסא מלכותי וישים את כתר המלוכה על ראשי. דבריו של המלך, הכו את שרי המלוכה בתדהמה. זה עתה החלו להבין, כי עם כל נאמונתם למלך, עריין לא הגיעה מסירותם, לזו של האיש הכפרי, הפשוט — — —

גם בעקבתא דמשיחא, ערב ביאת המשיח, יהיה "מבול". אך לא מבול של מים, אלא של אפיקורסות וכפירה "מען וועט שיסן מיט אפיקורסות" (יורו, יתיזו, באפיקורסות) והנסיונות גדולים יהיו. ואף האנשים הכשרים, הלבבות הכשרות, אף אליהם יותזו טיפין טיפין של מחשבות זרות, של כפירה ח"ו. וכמו שבימי המבול, גם אם בארץ ישראל לא היה מבול, הרי שמרוב קילוח המים ניתז גם לשם, כן גם בעקבתא דמשיחא "וועט אריין שפריצן אפילו אין די כשר'ע הערצער" (יותז אף ללבבות הכשרים). וכמו שאמר פעם רבינו לאחד מתלמידיו, "אגלה לך סוד, שיהיה אפיקורסות גדול בעולם, כי מלמעלה יבא אפיקורסות בעולם בשביל נסיון".

ומה תהיה אז העצה? — כלך לך למשל נפלא זה, שלא על ידי חכמתם של שרי מלוכה באה הישועה למלך, מלכו של עולם. אלא דוקא על ידי תמימות ופשיטות, כזו של הכפרי הפשוט — ורק "עם פשוטי ישראל שאומרים תהלים בפשיטות וכו'" על ידם תושע המלוכה, משטף המים הזדונים, האפיקורסות, ואכן כשיבוא מלך המשיח, הם הם אשר יתנו את כתר המלוכה בראשו — — —

פרק מאלף ביותר, בנושא התמימות והפשיטות, מלמד לנו רביז"ל במשל זה, שבימות המשיח לא תהיה פליטה על ידי התחכמות כלשהיא, כי בכל התחכמות תאחז אש הכפירה שתבער אז. העצה האחת והיחידה שתהווה בית מנוס בימים טרופים אלה, אינם אלא העבודות הפשוטות" כאמירת תהלים בכוונה וכו' וכו' ואשרי מי שיאחז בהן בימים הללו.

היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני אדם האנשים הפשוטים הכשרים והיה אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחינות ובקשות בתוך הסידורים הגדולים כדרך המון עם הכשרים. והיה מזהיר ומוכיח אותנו כמה פעמים לזמר זמירות בשבת והיה מקפיד וכועס על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי שבת או שאר עבודות פשוטות. כי עיקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות גמור, בלי שום חכמות כמבואר אצלנו כבר כמה וכמה פעמים.

(לקוטי מוהר"ן ח"ב ק"ד)

נתן אנשין

הרב הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א

לקראת יום ההילולא המאה ושבעים ואחד — כ"ה תשרי תק"ע-תשמ"א

"**היופי והפאר והחן של כל העולם כולו**" — כך מכנהו רבינו ז"ל בלקוטי מוהר"ן, "**חד בדרא**" הוא מכנהו במקום אחר, **הסניגור של כלל ישראל**" קראוהו צדיקי הדורות, "**בכל יום אני קובע לי שעה להודות לה' על אשר שלח לעולם הזה נשמה גדולה וקדושה של הרבי ר' לוי יצחק**" — כך היה אומר ההי"ק **החוזה מלובלין** זיע"א, ואילו **ה**הי"ק **ר' שמעלקא מניקלסבורג העיד עליו שאינו שח שיחת חולין אחת בלי כוונות ויחודים קדושים** — — — יודעי חן היו אומרים עליו שהוא **ניצוץ מרבי עקיבא ש"אדם מניחו בזוית זו ומוצאו בזוית אחרת, מפני הכריעות וההשתחויות**", כל כך גדלה התלהבותו של רבי לוי יצחק בתפילתו ובקיום המצוות.

גאון אמיתי בנגלה ובנסתר היה הרב מבארדיטשוב, עד שההי"ק ר' שמעלקא הנ"ל כינהו במכתביו "**מורי בנסתר ותלמידי בנגלה**". עוד בהיותו בן שבע־עשרה "**כבר היה מלא וגדוש בש"ס ופוסקים כאחד מגדולי הדור**" (סו"ס קדו"ל בתולדותיו), וכשהגיע לכ"א שנה נקרא לשמש בקדש על כסא הרבנות, שעזב זה עתה הרבי ר' שמעלקא, בעיר **ריטשעוואל**. כעבור שנים מספר, נתקבל לרב ואב"ד בעיר **זעליחוב**. לאחר מכן, בעיר **פינסק**, ממנה עבר לכהן פאר בעיר גדולה לאלקים ה"ה ק"ק **בארדיטשוב**, בה הגיע אל המנוחה ואל הנחלה והעמיד תלמידים הרבה בנגלה כבנסתר ומשם התפרסם שמו בכל הארץ.

שמו הגדול של **הרב ר' לוי יצחק מבארדיטשוב** הלך לפניו, לא רק בגין גאונותו המופלגת בתורה וצדקתו הרבה, אלא בעיקר בגלל שמחתו העצומה בקיום התורה והמצוות שהיתה מלווה בהתלהבות בלתי מצוייה, אף בדור הדעה בו חי ופעל.

"את זו אינך יודע – אמר פעם רבינו ז"ל למוהרנ"ת – **שכשהרב מבארדיטשוב אומר 'דער בורא' [הבורא] מתיז אש מעיניו"**, "ויחק תיבת **'דער בורא'** ואמרם באימה ויראה והיו הדיבורים מרתתין כשיצא מפיו הקדוש של רבינו ז"ל", כן מספר מוהרנ"ת בחיי"מ.

שמחה והתלהבות שלא מעלמא הדין, בתפילה ובקיום המצוות, אפיינו את עבודתו הקדושה בימי חול רגילים, ובשבת ויום־טוב על אחת כמה וכמה, אז היו פניו קורנות כשלהבת ולחייו בוערים כלפידים. אין לתאר את גודל חיבתו לשבת קודש שלא היה זז מחבבה עד שהיה מחמיר בה בכל החומרות האפשריות, לצאת ידי שמירתה, בתכלית הדקדוק. לדברי אחד מגדולי דורו, **דקדק הרב ר' לוי יצחק בהלכות שבת יותר מבהלכות פסח** – – –

בליל התקדש החג, **חג הסוכות**, לא היה יכול לישון. בלבו בערה השמחה והצפיה ליום המחרת, בו יינטלו **ארבעת המינים.** כל הלילה ישב וציפה בכליון עינים לאור היום, וכשאך הגיעה שעת **נטילת לולב** היה שמח בו ובאתרוג כמוצא שלל רב. בכל לב היה נושק את ארבעת המינים והיה שמח בהם שמחה גדולה עד מאד.

במוצאי החג, היה עומד ומצפה שיאיר היום, בכדי שיוכל להניח תפילין... "ככה התנהג א"ע, **בכל חפץ של מצווה, היה נושקו בכל לב וכשעשה איזה מצוה עשאה ברתיחת כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו בדביקות נורא ונפלא** והיה אז ממש מופשט מחיי העולם הזה" (שם בתולדותיו).

אי אפשר לתאר את גודל התלהבותו בשעת התפילה, **בכל תולדות החסידות כמעט ולא נראה כזאת.** אנשים מגושמים בתכלית ולבות אבן היו נמוחים כדונג, בשעה שהיה אומר קדיש. הרהורי תשובה עזים היו עולים על הלב, בשעה ששמעוהו בתפילתו. נזדמן פעם לאפיקורס גדול להיות בשעה שהרבי מבארדיטשוב אומר **"ובא לציון"**, ולכשהגיע הרבי ל**"ולשבי פשע"** התעלף הלה מרוב התרגשות והחל להתוודות על חטאיו בבכי ובתשובה שלימה.

לידתו הקדושה

עיר **הוסיקוב,** איננה מן הערים הידועות בפולין וגליציה, אך מקום המצאה **"מחוז פשעמישל"** ידוע לאחד המחוזות היהודיים המובהקים שבמזרח אירופה. שם בהוסיקוב התגורר אז **ר' מאיר אבד"ק זאמושטש** עם אשתו הצ' **מרת שרה סאסיא** בשעה שעלה ברצונו יתברך להוריד את נשמתו ה**"מליץ יושר"** על ידיהם.

שלשים ושתה דורות שמשו אבותיו של ר' מאיר האב"ד ברבנות. גם אביו **ר' משה** היה רב גדול בישראל וגם סבו ואבי סבו, מאז ומקדם, כלם היו

רבנים, יושבים על מדין. גם אשתו של ר' מאיר לא היתה אשה פשוטה, ובנוסף לצדקתה המיוחדת, התייחסה לגזע **המהרש"א ז"ל**.

לא היה איפוא מקום מתאים יותר להוולדו של **ר' לוי יצחק** מאשר בבית קדוש זה. אך לא בקלות ירדה נשמתו לעולם. הרבה מקטרגים עמדו לה לאותה נשמה קדושה, לבל תרד הנה. ולא נתקררה דעתם עד שהבטיחום שלשה דברים: א) שהנשמה לא תתראה עם **הבעש"ט** הקדוש; ב) שיהיה נרדף ממתנגדים; ג) שישמש ברבנות כל ימיו ויהיה מוטרד בצרכי הקהילה — —

כך זכה הדור, והרב ר' לוי יצחק מבארדיטשוב נולד בשעה טובה ומוצלחת, לאביו **ר' מאיר** ולאמו הצדקנית **מרת שרה סאסיא, שאת שמה ושם בנה הצדיק, מזכירים בכל בתי החסידים, כסגולה להמתקת דינים ולכל צרה שלא תבוא.**

היה זה בשנת ת"ק, כשהבעל־שם־טוב הקדוש ״נתן לתלמידיו משקה עם לעקיך (עוגה), ב' פעמים עבורו, שאמר **שבא לעולם נשמה שתמליץ טוב עבור אחב"י**, כאשר ידוע ומפורסם לכל, מליצותיו עבור אחב"י, אין די באר ואין די ספר״ (עשר אורות).

התקרבותו לרבותיו

אכן, פלא הוא שלא התראה הרב מבארדיטשוב עם **הבעש"ט הקדוש**, במשך יותר מעשרים שנה שהיה חי עמו על אדמות.

עוד בהיותו כבן טו״ב שנה התקרב לצדיקי הדור, ותהי ראשית דרכו להרבי **ר' שמעלקע מניקלסבורג זי"ע**, שהביאו לאחר מכן, לרבו **המגיד הגדול ממעזריטש**, אצלו הצטרף לחברייא הקדושה שהתהלכה סביבותיו.

רושם אדיר עשה על ר' לוי יצחק הצעיר **הרבי ממעזריטש**, אצלו מצא את אשר אהבה נפשו **וממנו למד התלהבות ושמחה בעבודת השי"ת**, ר' לוי יצחק היה מתבונן הרבה ברבו זה, שם אזנו כאפרכסת לשמוע כל הגה היוצא מפיו והתבונן בכל תנועותיו ומעשיו, עד **שלא היתה שיחת חולין אחת שלא רשמה בפנקסו.**

הרבנות והמתנגדים

השנה שנת תקכ״א, זה אך נסתלק הבעש״ט הקדוש, וכמובטח... ר' לוי יצחק לא ראה את פניו מעולם, כי אם ינק מתלמידו הגדול ביותר, המגיד הקדוש ממעזריטש זיע״א. באותה שנה קויימה אף ההבטחה השניה שניתנה טרם ירדה נשמתו לעולם... **הרב ר' לוי יצחק בן ה-כ"א נקרא למלאות את מקומו של הרבי ר' שמעלקע** שנקרא אז לכהן פאר בעיר שינאווי, טרם הלך

לכהן ברבנות העיר הגדולה ניקלסבורג. כאמור, מני אז החלה שרשרת הכהונות של רלוי"צ בקהילות שונות, עד בואו לבארדיטשוב.

אך בד בבד עם קיומה של הבטחה זו, קוימה ההבטחה האימתנית ביותר, אותה הבטחה שרדפתו ארבעים שנה בקירוב. היתה זו המחלוקת שהציקתו הרבה ובגינה סבל סבל בל ישוער.

היתה אז עת תבערת המחלוקת בין מתנגדים לחסידים, ההתנגדות לדרך החסידות היתה בראשיתה כשר' לוי יצחק בא לכהן פאר בריטשעוואהל. חיציהם הראשונים של המתנגדים לחסידות ניתכו איפוא על ראשו הטהור, בשבתו על כסא הרבנות. ואילו הוא, **הצדיק עליו את הדין ואף דן לכף זכות את מתנגדיו,** בהוסיפו שמן למדורת ההתלהבות של עבודתו הקדושה.

הלא כן אמר רבינו ז"ל, שמחלוקת המשולה למים משקה את הצדיק כמים המשקים את האילן הגדל וצומח ככל שיעתירו עליו להשקות...

ברם, באו המים עד נפש... ביום הושענא־רבה, כשר' לוי יצחק בשיא דביקותו, כשארבעת המינים בידיו, נאלץ לברוח מחמת המתנגדים שציערוהו ללא רחם. הוא לא היה יכול להתמהמה עוד ובעיצומו של ההקפות הקדושות נמלט לקאזניץ, לבית אוהבו ומעריצו **המגיד הקדוש בעל "עבודת ישראל"**.

גם ביתר העיירות, שם כיהן, לא מצא מנוחה מכת המתנגדים. אך בעיקר שבע מרורות בליטא, בעיר פינסק, שם שימש כאמור ברבנות. כוונה מיוחדת היתה לו לר' לוי יצחק בעברו להתגורר שם; לא הרחק, בעיר ראוונא שעל גבול פולין-ליטא, נמצא אז רבו הגדול, **רבי דוב בער ממעזריטש** והיתה זו לו הזדמנות טובה ביותר לבקרו תכופות ולהשתעשע עמו בדברי תורה וחסידות. אך דוקא עובדא זאת הרגיזה יותר את אנשי קהילתו שהיו ברובם מתנגדים גדולים, עד שגם גיסיו, בני משפחתו, הצטרפו עמם לנגדו.

רק זוגתו הרבנית הצנועה והכשרה ידעה את תום לבבו והיתה לו לעזר רב בדרכיו הקדושים. אך אם היא היתה לו לעזר, הרי שכלם היו נגדו.

לא עברה שנה מאז התקבל ברבנות עיר פינסק, ובשבתו פעם בצל רבו הק' בראוונא, נתבשר על **הח' שהכריז הגר"א על החסידים**, ולא די היה לו בכך, אלא שנתבשר בשורה נוספת, שהציקתו לא פחות מן הראשונה, נודע לו שאנשי קהילתו בשמעם את דבר הגר"א, התנפלו על ביתו בשצף־קצף, הפסיקו את התמיכה השבועית במשפחתו ואף קיבלו עליהם רב חדש מכת המתנגדים לחסידות.

עוד זה מדבר והרבנית עם כל יוצאי חלציה באים לראוונא "וסיפרו זאת בין תלמידיו של הרה"ק ממעזריטש **והיה ביניהם רעש גדול ועשו את אשר עשו וענשו את אנשי יושבי פינסק"** (שם). היתה זו ענישה רוחנית שגרמה

להרס ואבדון בעיר פינסק. אך ידוע שהמגיד הקדוש, בשמעו על מה שעשו תלמידיו, הקפיד על כך, באמרו שבשל כך יסתלק בקרוב, בהבטיחו שבכל זאת תהיה מעתה יד החסידים על העליונה בכל מקרה דומה.

ברדיטשוב — תקופת הזוהר

הגיעה שנת **תקמ"ה**, כשהרב ר' לוי יצחק בן **מ"ה** שנים ובמ"ה לספירת העומר (י"א שרלוי"צ הוסיף "ונחנו **מה**"...) **"זרחה עליו שמש ההצלחה, כי אנשי ק"ק בארדיטשוב קבלו אותו בכבוד ובפאר גדול לרב אב"ד בעירם הגדולה"** (ע"א).

באותה עת, טרם היה רבינו ז"ל מפורסם כל כך באוקראינה. אך עצם בואו של רבי לוי יצחק לעיר בארדיטשוב הנמצאת בחבל ארץ זו, עתיד היה ליצור קשר הדוק בינו לבין רבינו ז"ל, כפי שנספר להלן בע"ה. רבינו ישב אז בעיירה מעדוועדווקע שאם כי אף היא באוקראינה, הרי שככל שעבר רבינו ז"ל לעיר נוספת לגור, התקרב יותר ויותר למקום הימצאה של העיר ברדיטשוב.

כך קרה שרביה"ק עמד מקרוב על דרכיו והליכותיו של הרה"ק מבארדיטשוב, כמו למשל כשנודע לו שר' לוי"צ נוסע על פני העיירות, ביקש מתלמידיו לבדוק את תפיליהם, בהטעימו שהרב מבא"ד מהווה **התפילין של ישראל "פאר הדור" הפאר שבראשם**, וכשהוא נודד מביתו ודאי יש לכך השפעה על תפילין שבראש כל אדם מישראל — — —

שוב פעם אמר רביז"ל לתלמידו מוהרנ"ת "הרי הרב מבא"ד עומד לערוך נסיעה, למה לך לתת לאחרים לשמשו, כלך לך אתה לדרך עמו ותזכה אתה להיות משמשו של צדיק גדול זה". ר' נתן אמנם עשה כן וידוע מה שהרב מבא"ד שיבחו על זריזותו. היה זה מנהגו של הרב לטבול במקווה טרם בואו לכל עיר, בעיר אחת היה המקווה במעלה ההר ולכשראה מוהרנ"ת שהעגלה עושה את דרכה לאיטה, קפץ ממנה ועלה אל פסגת ההר, טבל בזריזות ואף הספיק לחזור לקראת העגלה... הרב התפעל מכך וכאמור התבטא **בשבח מידת זריזותו של מוהרנ"ת.** אך ביותר התפעל מתפילתו של מוהרנ"ת, היה זה באחת מתחנותיו של הרב בנסיעתו, מוהרנ"ת שכדרכו התפלל בקולות וזעקות, נתבקש על ידי הנוכחים לא להפריע לרב בתפילתו, נענה ר' לוי יצחק ואמר: "שמא צריך **אני** לא להפריע **לו**?!" — — —

עוד נעמוד להלן בע"ה על ההערכה ההדדית האמיצה שהיתה קיימת בין רלוי"צ מבארדיטשוב לרביה"ק מוהר"ן זיע"א. אך גם באופן כללי יאמר שמני אז, **משעה שנכנס לבארדיטשוב, הלך שמו של הרב וגדל בקרב גדולי הדור והמון העם**. רבים נהרו לבארדיטשוב, מי לישועה ומי לשמוע את דבר ה' **והעיר בארדיטשוב, שהיתה עד אז עיר של מסחר וירידים, הפכה מעתה לעיר**

גדולה לאלקים ומטרפולין של חסידות. במרכזה ישב ר' לוי יצחק שהשרה אוירה של עבודת ה' במסירות נפש, תוך שמחה ואהבה וחסד אין קץ.

התלהבות ולימוד זכות

מן העובדות הנפלאות שבשמחתו ודביקותו בקיום המצוות מסופר שבסדר ליל פסח לא היה קץ להתרגשותו. מרוב חיבת המצוות שעמדו לפניו, לא יכול היה לעצור ברוחו ומרוב תנועותיו ודביקותו היה הופך את הקערות ומתחבט ברצפת הבית. לכשהיתה שבה רוחו בקרבו, היה נוטל את המצה בידיו בחביבות עצומה ובפנים קורנות מאושר כמי שמחיה עצמו, באמרו: **"אַה, אַה, מצה זו, אַה, אַה"** — — —

קרה גם, ובערב פסח, מרוב שמחתו בשאיבת המים למצות, נפל לבאר המים ומזל היה שהבאר לא היתה עמוקה. גם בעת קריאת המגילה רקד בכל עוז, עד שרגליו נשאוהו על הבימה, עליה רקד שעות ארוכות, בשמחה עצומה. בעיקר היה מחבב מצווה חדשה, עליה מצווים פעם אחת בשנה. תמיד בליל מוצאו של יום הכיפורים היה ער, בלמדו מסכת סוכה מתחילתה עד סופה, בעמידה ובהתלהבות עצומה **"וכאשר בא לידו חפץ של מצוה היה מנשקו בנשיקות גדולות ונאמנות... הכל בלהבת שלהבת כשרף ממש, וכשהביאו לפניו דבר מאכל לאכול והיה צריך לברך ברכת הנהנין מתחילה, היה מברך בהתלהבות אש גדול עד שנמצא הוא בזוית זו והמאכל בזוית אחרת ולא היה רגע אשר לא היה נראה בו מסירות נפש לה' באהבה ויראה".**

בלי ליאות ועייפות כלשהי, עבד את השי"ת יומם ולילה ואף בלמדו גפ"ת עם תלמידיו הרבים היה מתלהב ביותר ולא רצה לשבת מרוב אהבתו את התורה שהיתה מהולה באימה וביראה קדושה.

בסוד שרש נשמתו

כמין חסדים עליונים השתלשלו בו בנשמתו הטהורה, בלבו ובנפשו הקדושה. את הכל עשה בשמחה ובאהבה וכך זכה לעלות מעלה מעלה ולהחשב ל**"חד בדרא"**. אך יותר מבכך התבטאו חסדיו באהבת ישראל שלו שכמעט ואין לה אח ודוגמא בין הצדיקים ששמעם בא לאזנינו.

מאחד מחשובי אנ"ש שמע כותב השורות ישמה שאמר רביה"ק **בלקוטי מוהר"ן ח"א תורה י"ז** שהצדיק מחפש תמיד למצוא את **נקודות ההתפארות שיש בכל אחד מ"ישראל אשר בך אתפאר"** על ידי שהוא מגלה את הצד המפואר שבכל יהודי — זה היה הרב מבארדיטשוב, הנקרא בפי רבינו **"פאר ישראל"**. כי על כן כה שקד ר' לוי יצחק להבליט את היופי שבצד החיובי של כל אחד מישראל, כפי שנדגים בזה:

סניגוריה

סיפר הרה"ק ר' מנעסכיז שהיה סמוך על שלחן זקן אשתו הרב מבארדיטשוב משך ארבע שנים, שפעם אחת ראה את הרב קם בחצות הלילה והולך עם משרתו העירה, כשבידו בקבוק יי"ש, לכיוון בית המרחץ, שם היו ישנים אורחים שלא השיגו אכסניה. הקיץ הרב אחד מהם ואמר לו, שתה נא מעט יי"ש. נתרצה הלה, אך תיכף נזכר שאין לו מים לנטילת שחרית... ואף אין המקום כשר לברכה... נמנע ולא שתה. מצא הרב אחריו ערל אחד, הקיצו והציע לו לשתות ומבלי שיחקור וידרוש הערל אם עליו לשתות אם לאו, שתה לרויה וחזר לשנתו... חזר הרב מבארדיטשוב הביתה בשמחה גדולה וטען לפני השי"ת: "**רבונו של עולם! ראה נא ראה, מה בין אלו לאלו**" — — —

דברים ברוח זו טען פעם לפני אביו שבשמים בליל יום־כפור אחד עבור כלל ישראל, באמרו: "**אבינו שבשמים! נתת לנו יום העשור לתענית וכפרה ואילו את יום התשיעי שלפניו לאכול ולשתות. ראה נא ראה, עמך ישראל, כלם כאחד נמצאים בבית הכנסת, לא נפקד מהם איש, אין אחד מהם שיכור נרדם מיינו ואין אחד מהם שוכב בביתו מחמת אכילתו, אלא כולם עומדים יחפים, לבושים לבנים, באימה וביראה לפניך — אמור נא לי אבי, היש לך עוד אומה אחרת בדומה לזו!!**"...

הלא כן כתב בספר הקדוש "**קדושת לוי**" בפרשת שופטים, בזה"ל: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ושפטו את העם משפט צדק, דהנה חקב"ה שופט את הכנסת ישראל בבוא יום המשפט, בגודל רחמיו וחסדיו. אך צריכים אתערותא דלתתא, לעורר את המדה של רחמנות למעלה... **כשאנו למטה מתנהגים בחסד ולמדים זכות על כל איש מישראל... על ידי זה גם מלמעלה נתעורר אותה המדה ולמדין גם עליו ועל כל זרע ישראל חסדים...** וזה שכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' רצה לומר, שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה, על ידי '**שעריך**' והוא, השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו 'ושפטו את העם משפט צדק' רצה לומר, כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם '**משפט צדק**' ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל ואז האדם מעורר השער של מעלה ועי"ז יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה כי **במדה שאדם מודד מודדין לו**" — — —

חשיבות מיוחדת יש לדברים הללו לקראת ימי הדין, שכבר אמר רבינו הקי תורה שלימה בליקוטי מוהר"ן שחוץ ממה שצריך לדון את כל אדם לכף זכות שעל ידי כן מעלים אותו לכף זכות, הרי "**כמו כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות ולמצוא בעצמו איזה נקודה טובה עדיין, כדי לחזק את עצמו שלא יפול לגמרי ח"ו. רק אדרבה, יחיה את עצמו וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו**" (רפ"ב). על ידי כך, אומר רביז"ל, מטה

האדם גם את עצמו לכף זכות ועושה "ניגונים" שהם בחינת מכלול הנקודות הטובות שיש בישראל שעל ידן הם מוכרעים לכף טובה.

נמצא שמה שאמר רביז"ל בשיחות הר"ן **שבראש השנה "צריך להיות חכם" היאך לחשוב רק מחשבות טובות**, תואם ביותר לדבריו הק' בליקו"מ ודברי הרב מבא"ד בקדושת לוי הנ"ל.

הרי, שסיפורי הסניגוריה המסופרים על הרב מבארדיטשוב ז"ל, אינם בגדר מעשיות נאות ורעיונות שנונות, אלא פעולות רוחניות מקיפות להעלאת עם ישראל לכף זכות, על ידי מציאת הטוב שבהם, שככל שיטונף בעוונות הריהו נשאר בזוהרו ויפיו הגדול, עד שבכחו להעלות לכף זכות, אפילו פושע ישראל.

הוא היה אומר, שמאחר שהקב"ה בחר בעמו ישראל מכל האומות, אין אף אחד רשאי לומר על ישראל עמו שום דבר רע, רק ללמד זכות עליהם...

בפעם אחרת טען לפני תקיעת שופר: **"רבונו של עולם! אם אתה מוחל לישראל על עוונותיהם הרי טוב, אך אם לאו — הרי ח"ו התפילין שלך כביכול אינן כשרות, כי בפרשיותיהן כתוב "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" וכלום יחידים הם בארץ, לא חסרים גויים דוגמתם!! מחל נא להם, כי אז יהיו "גוי אחד" שאינו דומה לשאר האומות המטונפים בחטאים"...**

ואמנם כתוב בתולדותיו שם: **"ביותר הצטיין הה"ק במליצותיו בעד כלל ישראל בימי הסליחות, בר"ה ויוה"כ** בהקריבו מליצותיו היקרות וסניגוריו הנעימות לפני כסא כבוד אבינו שבשמים **ועמד להמליץ בעד אחיו כמלאך מיכאל השר הגדול בשמים. דבריו הקדושים היה אז כאש לוהט ובאהבה עזה לעם ישראל, כאב לבנו יקירו תבע שלומם וטובתם"**. פעם אחת בדרשה שלפני תקיעת שופר אמר במתק: **"רבש"ע! אמרת לנו "יום תרועה יהיה לכם' ולא תרועה אחת אנו מריעים, אלא שאנו משמיעים מאה קולות, זה כמה וכמה אלפים שנה. ואילו אנו, רבבות אלפי ישראל, מבקשים מאתך כל כך הרבה שנים: 'תקע בשופר גדול לחרותנו'! וטרם תקעת"...**

דברים וטענות כהנה וכהנה היה משמיע הרב מבארדיטשוב. ואם לעיני ההמון היו נראים דבריו כדברי שנינות גרידא, הרי שהרב הקדוש גילם בתוכם כוונות עליונות ונוראות, כפי שאפס קצתן זוכים אנו להבין מדברי רבינו הנ"ל ודבריו שבספרו קדושת לוי.

שיחות חולין מלאות רזים

ידועים כבר לנו דברי מוהרנ"ת הרבים על הסודות הנפלאים שיש בשיחות הפשוטות של הצדיקים. בנוסף על כך ידועים דבריו על מה שמשיחות ההמון

היה רבינו ז"ל לומד סודות עליונים באמרו: "**שיכולין הצדיקים להעלות אותן דיבורים ולעשות בסיפוריהם מעניינים של חול, עבודה גדולה. וכמו שמובן קצת מהדרכים וההנהגות שמספרים מהבעש"ט ז"ל ומשאר צדיקים נוראים שהיו בדורות הסמוכים**" (חיי"מ גה"ש ג').

מצדיקים נוראים אלה היה רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, מייחד יחודים עליונים על ידי סיפורי דברים של אנשים פשוטים. שכן כותב בן הרב הקדוש המגיד מקאזניץ בספרו "באר משה": "**אפילו מדיבורי איש לרעהו מפשוטי העם מה שנראה שהם דברים בטלים, אעפי"כ הצדיק מעלה כל דיבוריהן לשורש העליון וכמו ששמעתי מכ"ק אאמו"ר שסיפר לי מהרה"ק בוצינא קדישא מו"ה לוי יצחק זצ"ל אב"ד בארדיטשוב** שהיה לבוש בטלית ומוכתר בתפילין וסיפר עם כל אדם מעניני העולם... ובודאי שלא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, ללמוד ממעשה הצדיק הקדוש, קדוש עליון כמוהו, **שהיו לו מוחין קדישין והיה עושה כל מעשיו בהתקשרות ודבקות בלי הפסק מדביקותו אפילו רגע כמימרא, בודאי שהוא היה במדריגה ההיא, להעלות כל הדיבורים לשרש העליון**".

הרבי ר' שמעלקע, שדיבר פעם על מעלתו זו של ר' לוי יצחק מבא"ד, בהפליגו במעלת היחודים שהוא עושה בסיפורי דבריו עם אנשים פשוטים, הוסיף שזהו פירוש הגמרא (סוכה כח) על רבי יוחנן בן זכאי שלא שח שיחת חולין מימיו, שאף שיחותיו הפשוטות לכאורה היו מלאים סודות ויחודים קדושים.

שקוע היה ר' לוי יצחק במוחים עליונים וברעיונות עילאיים וכך כותב הרה"ק מוהרי"א מקאמארנא "פעם אחת היה הצדיק ר' לוי יצחק מבא"ד בעיר ווארשא ואמר לאיש אחד ששמו היה 'בינש' והיה איש מגושם מאד פחות הערך ואמר לו הרה"ק: 'תרצה, תרצה, קרון, קרון, (שמע נא, חביבי) **בינש אחי, קשר עצמך בשורש עליון, שורש כל השרשים, בדבקות ואהבה ותראה שאין לך דבר יקר כמותו'**... והיה זה לשחוק בעיני העולם, אף בעיני צדיקים היראים. אבל האמת, צדיק אמת שנשמתו שורפת כמו אש לוהט באהבה וחיבה ובלב שמח ואינו רואה שום פחיתות באדם, הוא רוצה להשפיע לעולם מאור הזה".

מרעיונותיו הקדושים

עם כל התלהבותו, מוצאים אנו את הרב מבא"ד מנהל שיחות רעיוניות עם אנשים פורקי עול. לאחד שבא להתחקות על דרכו הקדושה, אחרי שהיה אצל רבים מגדולי הדור והתלוצץ מהם, אמר: "עם כל כפירותיך וספיקותיך, **אולי, אולי, האמת היא שיש גיהנום ויש גן-עדן** ומה אמנם תעשה כשכך יהיה" ותיכף **נפלה אימה ופחד על מין זה ושב בתשובה שלימה.**

למופקר אחר שהיה גבר אלים ומטיל אימה אמר הרב: "כדאי לך לחזור למוטב כי אז אקנא בך כשזדונותיך יהפכו לזכויות"...

הוא היה אומר שתעניות וסיגופים הם עצת היצר, כמשל השונא הנלחם עם שכנגדו וחושב בלבו, למה זה אכה את אויבי באחד מאיבריו, אפגע במוחו וממילא אנצחנו. כן הסיגופים והתעניות מדכאים ומחלישים את מח האדם וממילא נופל ברשתו של היצר ח"ו.

ענוותנותו הגדולה

היה זה ביום חול רגיל, הרבי ר' לוי יצחק מבארדיטשוב אומר ברכת־השחר בהתלהבות נוראה כדרכו, הקהל עונה אמן אחריו, בהקשיבם היטב לכל מילה וברכה היוצאת מפיו בקדושה ובטהרה.

והנה, בהגיעו לברכת **'שלא עשני גוי'** הוא מדלג ועובר לברכה שלאחריה... הקהל נדהם, אך ירא היה לשאלו לפשר הדבר. אולם, לכשגמר תפלתו שאלוהו על כך ואמר להם "האמת אומר לכם, בקומי משנתי היום בבוקר **החילותי להתבונן בגדולת הבורא ולהבדיל בשפלות עצמי ולא קמה בי רוח להתייצב ולעמוד לפני השי"ת**, אך פתאום הבחנתי בנכרי אחד העובר בשוק והתבוננתי בהבדל הגדול שבינו לביני ונמלאתי חיות, **מיד קפצתי ממטתי וברכתי ברכת שלא עשני גוי"**...

כזאת היא ענוותנותם של צדיקים, שלא שאין מעשיהם הגדולים ידועים להם, אלא שמכירים הם כל כך בגדולת השי"ת, עד שאין הם יכולים לפתוח פה לפניו.

הוא היה אומר **שלולא נזכרה בתורה מדת הגאווה, לא היה מאמין שמדה שכזו תוכל להמצא בבני אדם שימיהם כצל עובר..**

פעם אחת נדחקו אנשים פשוטים לסוכתו והמקום היה דחוק, נענה ואמר: "כדאי לסבול את הלחץ והדחק הנגרם בשל אנשים פשוטים, שגם לעתיד, כשישבו הצדיקים בסוכה של לויתן אחמוק גם אני לשם, אף שלא יהיה מקום עבורי, וכשיבוא מי להוציאנו החוצה בטענה שאני מגושם מכדי להיות כאן, אשיבהו שגם אני הנחתי בסוכתי אנשים מגושמים"...

גם בחשבון הנפש שערך מדי ערב, בעלותו על משכבו, מצא עת עצמו בכל פעם כנשאר חייב, ולעצמו היה אומר: "בודאי לא אעשה כך יותר, מעתה אזהר במצוות ה'". לאחר מכן היה אומר: "אף כי גם אתמול אמרתי כך ולא תיקנתי את מעשי, הרי אתמול לא אמרתי אמת ומעתה בודאי אאמת את דברי"...

ועם כל השמחה שהיתה לו בעבודתו, היה תמיד מייסר עצמו על כי אין

הוא מקיים כביכול את מצוות השי"ת **פעם מצאוהו מכווה את עצמו לכפרה על החטאים, ואילו בפעם אחרת בדרשתו התבטא ברצינו ותמימות: "אוי לו לדור שאני מנהיגו"** — — —

הגיעו עצמכם, רבינו הקדוש שביקר את מנהיגי דורו יותר מכל צדיק אחר, אמר · **"הרב מבארדיטשוב הוא גדול בעיני מאד"** (חיי"מ גד"ה ל') ואילו הוא בעצמו, רלוי"צ מבארדיטשוב, עושה עצמו כאסקופה הנדרסת וכמדבר לדוש — — —

מוהרנ"ת במחיצתו של הרב מבארדיטשוב

עוד זמן רב לפני שדרך ר' נתן על מפתן בית רבינו ז"ל שמע את שמע רבי לוי יצחק. ואמנם ביום בהיר אחד הופיע בבית מדרשו של הצדיק בבארדיטשוב, **לפניו רואה חבורה קדושה של חסידים ואנשי מעשה שמימיו לא ראה כמותם... תפילותיהם בהתלהבות נוראה ומראה פניהם כלפידים...**

שאל על הרבי ר' לוי יצחק והצביעו לו על העומד בפינה אחת, עטוף בטליתו וכל עצמותיו תאמרנה... חיש מהר קיפץ הרב מפינתו והתהלך אנה ואנה בבית המדרש... לרגע נעצר והחל זועק בתפילה למרום אחר התחיל לנענע ידיו ברתת וכל גופו הזדעזע אחריהם... מוהרנ"ת מתפעל, רואה הוא לפניו תפילה מהי... הרב מגיע לברכת "הבוחר בעמו ישראל באהבה" ומוהרנ"ת רואה בו **סימני גסיסה...** עד כדי כך גדלה התלהבותו בתפילתו!

לאחר התפילה רואה הוא את הרב מבארדיטשוב לומד... והיה זה לימוד נלהב, כפי שלא ראה מימיו — — —.

הוא מחליט להשאר כאן... למחרת כבר הוא מתחבב על הרב, ולא עברו ימים רבים עד שהרב "קראו בחיבה **מיין נת'אלע"** (נת'לה שלי) — — — עברו עוד ימים ומוהרנ"ת גילה הבנה יוצאת מן הכלל בתורותיו של רבי לוי יצחק שנאמרו בשבתות וימים טובים, **עד מהרה נבחר מוהרנ"ת לכותב תורותיו** — — — ועד היום נכללים כמה מרשימותיו בספר **"קדושת לוי"**.

סיבב מסבב כל הסיבות ועל ידי חלום נורא שראה מוהרנ"ת בבא"ד, התקרב סוף סוף לרביז"ל. אך גם אז, לא משה ידו מתוך ידיו של רבי לוי יצחק, כמסופר בהמשך מאמרנו זה. לאחר הסתלקותו אף ישב שבעה אחריו, על ידי סיבה מעין זו שהיתה לו כשנסתלק רבינו ז"ל. אז מת עליו בן משפחה אחד ומן השמים השגיחו שימי השבעה יחולו עם סילוקן של צדיקים.

הקשר האמיץ בינו לבין רביז"ל

פרט נפלא ביותר מוסר הרב ר"ן אבד"ק טשעהרין זצ"ל בהגהותיו שבחיי מוהר"ן בפרק "מעלת המתקרביו אליו" הפרק כולל פרטים מספר על ההערכה הרבה שרחש הרב מבא"ד לרביז"ל ולמוהרנ"ת, אך מה שמעניין ביותר הוא,

מה שאמר הרב בנסעו מן הסעודה שערכו לכבודו בטירהאוויצע "בנסעו משם ישב עמו בעגלה שלו הרב ר' שמואל יצחק ז"ל מטשעהרין, ואז אמר לו הרב הקדוש הנ"ל: **'תאמין לי, אם הייתי יודע שהעולם ישמעו בקולי, אז הייתי צועק בקול גדול, מסוף העולם ועד סופו שכל מי שרוצה להיות איש כשר וצדיק ועובד ה' באמת, יהיה זהיר וזריז להתקרב להרב הק' הר"ר נחמן מברסלב**, אך ידעתי נאמנה, כי לא די שלא ישמעו בקולי, אף גם יתעורר על ידי זה מחלוקת גדול גם עלי, ואולי יש אחד שמהרהר בתשובה על ידי ואפסיד גם את זאת? על כן אני מוכרח לשתוק בענין זה" — — —

מי שהכיר את ר' שמואל יצחק מטשעהרין, מי שיודע עד כמה לא שינה מילה אחת בדבריו ועל אחת כמה עד כמה דקדק הרב ר' נחמן מטשעהרין המגיה להעתיק דברים על דיוקם, רק הוא יכול ללמוד את התוכן הנכון מדבריו של הרב מבארדיטשוב שהערכתו ואהבתו לרבינו הקדוש היו בלי מצרים, עד שחש צורך לצעוק **"מסוף העולם ועד סופו"** מעומק לבו ונפשו להתקרב לרבינו ז"ל. אך אמנם, זהו כחה של מחלוקת **"כי לא די שלא ישמעו בקולי, אף גם יתעורר על ידי זה מחלוקת גדול גם עלי"** לכך היה נאלץ ר' לוי יצחק לכבוש דעתו הקדושה — — —

זה מכבר ידע הרב מבארדיטשוב את רבינו הקדוש וגדולתו העצומה. הדבר בא לידי ביטוי **באיגרת החיזוק והידידות ששלח לרבינו בעיצומה של המחלוקת עליו.** היתה זו איגרת אחת מני רבות ששלחו אל רבינו גדולים וצדיקים כמו, החסיד רבי גדליהו מליניץ, החסיד רבי ברוך ממעז'בוז' והרבנים מנהיגי החסידות דאז: מקאליסק, מטשארניאוסטרע, מוואלטשיסק ומחמעלניק וכו' וכו'.

באותו קיץ, היא שנת תקס"ב, נסע רבינו לבארדיטשוב שאירחה אז את גדולי הדור שבאו להשתתף בחתונת בן מחותנו של רביז"ל, הרב הגאון מוואלטשיסק. ביניהם היו אדירי עולם, כמו הגאון רבי משה מקראסני, החסיד רבי יצחק מקאנסטאנטין ועוד.

בהזדמנות זו נדברו ביניהם גדולי הדור, על דבר הבזיון הגדול הנגרם לתלמיד־חכם אמיתי כרבינו, על ידי איש ריבו וכל הנגררים אחריו. הללו טיכסו עצה, עד שהחליטו לנדותו בח"ח. **הרב מבארדיטשוב שקיבל אז את רבינו "בכבוד גדול מאד באהבה רבה ובחיבה גדולה"** גם הוא עודד והחזיק את רבינו, אך ירא היה שהדבר ייעשה בעירו וכך שובש דבר הח'.

כאמור, היתה הערכתו של ר' לוי יצחק לרבינו גדולה עד מאד. כנזכר לעיל היה בטירהאוויצע בסעודה שנערכה לכבודו. באותה סעודה נכח קהל גדול, ביניהם תלמידי רבינו ז"ל המובהקים. הבחין הרב מבא"ד בר' יצחק חתן המגיד מטירהוויצע שהיה מגדולי תלמידי רבינו והתפעל מאד מנשמתו הגבוהה וצדקתו הרבה. לחש על אזני מקורביו ושאל: **"למי משתייך אברך**

זה?!" ולכשאמרו לו שהוא ממקורבי רבינו נענה בהתרגשות: "**הרי עודך אני נסיעות שונות, רואה אני שהיכן שנמצא 'עפעס רעכטס' (משהו רציני ומובהק) תפס הוא**" — — —

בהזדמנות זאת, החל הרב מבארדיטשוב לשבח את רבינו בפני עם ועדה באמרו **שחוץ ממה שרביז"ל גדול ונורא מצד קדושת אבותיו, הרי גם מצד עצמו הוא גדול ועצום עד מאד.**

לאחר מכן, החל להפליג בשבח מקורביו ותלמידיו של רבינו, באמרו "**שהוא יודע שרובם ככולם הם לומדים מופלגים יראים ושלמים ואנשי מעשה וכו**'". ביחוד התעכב על מעלתו של מוהרנ"ת. כפי שכבר סופר לעיל שיבח את זריזותו ותפילתו, אך עתה הגדירו כ"**צדיק**" — — —

בעצם, כבר צוינו לעיל דברי ההערכה שהשמיע רבינו ז"ל אודות הצדיק מבארדיטשוב, היה זה "כמים הפנים לפנים" — האהבה והחיבה שרחשו אחד לרעהו. אך טרם צייַנו שפעם אחת, כאשר סיפרו לפני רבינו שהרב מבא"ד לא רצה ללכת לטבול בשבועות עד שיראו לו מן השמים את מראות יחזקאל הנביא ה"מרכבה"... השתוממו הנוכחים לשמע הסיפור, נענה רבינו: "**למה הנכם מתפלאים, כלום לא היה יחזקאל הנביא בן אדם?!**"

לאמור, שאין כל תימה בסיפור זה והולמים הדברים את רבי לוי יצחק מבא"ד, כמו את יחזקאל הנביא — — —

הסתלקותו של רבי לוי יצחק זצ"ל

הימים ימי סוף חדש תשרי, זה עתה חלפו החגים, בכל קהילות ישראל סיימו את התורה "לעיני כל ישראל" וכבר מתחילים "בראשית ברא"...

רבינו ז"ל שעמד על סוד סיום התורה והתחלתה, השיג בכך דברים עליונים, ובשבת פרשת בראשית הביע את רצונו להסביר את הקשר שבין סיום התורה להתחלתה וכדרכו בקדש ביאר אמנם את הדברים (כפי שהיא כתובה בלקו"ת ס"ז) בטוב טעם, דברים המתובלים מרום ההשגות הגבוהות עד לדברי חיזוק והתעוררות. אך, משום מה, הקדיש רבינו ז"ל הפעם את דבריו והקשרם לנושא סילוקו של צדיק שהוא "**הפאר של כל העולם**" בצירוף דברים על בכי וגלות השכינה — דברים התואמים לימי אבל רח"ל...

אמנם, איש לא הבין, אך ימי אבל היו ימים אלה, אבל לכל העולם כולו, אף אחד מהנוכחים לא ידע ואף רביז"ל בעצמו לא התוודע בדרך גשמית, **אלא שברוח הקדש הגיעתו הידיעה שרבן של ישראל, פארם וקדושם, רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע נפטר ביום חמישי שקדם לשבת בראשית, "וכל ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'"** — — —

תחת רושם הסתלקותו אמר רבינו ז"ל את תורה ס"ז שבסופה מודגש: "**והנה להצדיק שנסתלק אין לו הפסד כלל במה שנתעלם ונסתלק, כי אם נתעלם ונסתלק מכאן, הוא גדול ומפואר שם בעולם הבא**".

דברים דומים אמרו אז גדולי הדור על הסתלקותו: "**שכמו שאצלנו הוא אבל כבד וחשכות נוראה בהלקח מאתנו אור שבעת הימים, צדיק המושל ביראת אלקים. לעומת זה, בעולם העליון, ששון ושמחה ישיגו ואור גדול האיר אצלם. כי נשמה היקרה הזאת קנתה שם מקומה בגן עדן העליון. ופירשו בזה הפסוק 'עת ספוד ועת רקוד' שבאמת אור וחושך, ספוד ורקוד, משמשים כעת בערבובי', בעוה"ז ספוד, ובעולם העליון רקוד**".

הרב הקדוש מאפטע אמר אז שיודע הוא שהרב מבארדיטשוב החליט בחייו **לא לשקוט ולא לנוח בעולם העליון עד שיביא את משיח צדקנו**, אלא שכל כך משתעשע הוא במלאכי מרום, עד שאינו יכול להסיח דעתו לצרכי העולם השפל".

דבר הסתלקותו של הרב מבארדיטשוב הגיעה לאחר שבת בראשית לברסלב ולכל הסביבות, אז נענה רבינו ואמר לתלמידיו: "**אפילו איש פשוט מחויב להרגיש החסרון, כי בודאי כל אחד מרגיש מה שנחסר דבר מן העולם, אך כל אחד מרגיש החסרון באיזה 'מרה שחורה', כי זה מרגיש בהפרנסה, שאין הפרנסה כסדר וכיוצא בזה (וחשב לדוגמא כמה דברים כאלו מה שכ"א מרגיש החסרון באיזה ענין משונה). אבל, מי שיש לו עינים פקוחות, הוא רואה ממש שנכבה נר מן העולם ונעשה חשך**".

רבים סיפרו שראו "**עמודא דנהורא**" בעת הסתלקותו ורבינו ז"ל האמין להם "אף כי רחוק קצת בעיני מחמת שעכשיו אין הדור ראוי לכך לראות דברים כאלו", אבל מצדו של הרב מבא"ד הסכים רבינו שיתכן והיה כן.

אלפים ליווהו אחר מטתו לבית החיים שבבארדיטשוב, צדיקים גדולים נשאו עליו הספדים בשעת ההלויה ובכל מקומות מושבותיהם.

עד עצם היום הזה נמצא האהל הק' בבארדיטשוב, שם קבורים עמו גם בניו הגאונים, ר' מאיר בעמח"ס "כתר תורה" על אגדה ופלפול, שמת על פני אביו רלוי"צ; ר' ישראל אבד"ק פיקוב ובעמח"ס "תולדות יצחק בן לוי", שמילא את מקום אביו בבארדיטשוב; והגאון ר' דוב בעריש זצ"ל, שנפטר בשנת תקפ"ד.

גם שתי בנות היו לו לר' לוי"צ מבא"ד ועד היום נמצאים עמנו יוצאי חלציו, מהם הקרויים עדיין בשם משפחתו "**דערבארעמדיגער**" — שם הקשור בסיפור ידוע ומעניין.

עוד לפני חג הסוכות, תיכף אחר יום הכפורים, נחלש הרב מאד ובא למצב

גסיסה ממש. אך מרוב חיבת מצוות חג הסוכות, עליהן המתין כל השנה, התפלל להשי"ת שיוסיף לו כמה ימים על ימיו. ואכן, נתקבלה תפלתו, ומיד אחר אסרו חג, בכ"ה לחדש תשרי תק"ע, הלך לעולמו ונגנז בגנזי מרומים. **זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.**

קשר מסויים יש להסתלקותו ולהסתלקות רבינו בשנה האחרת, כמרומז בתורה ס"ז הנ"ל, וכמובן "ממה שחזר ונשנה מאמר זה סמוך לכניסתו לאומן" (חיי"מ), אך מי יוכל לעמוד על סוד הדברים.

קדושת לוי

שונה הוא חיבורו "קדושת לוי" מכל ספרי החסידות. ובעוד שאלה האחרונים חוברו על ידי תלמיד שרשם את תורות רבו, הרי שספרו של הרב מבא"ד חובר על ידו ממש, כי על כן כה חשוב וספון הוא החיבור בעיני כל כתות החסידים בעולם כולו.

וכדרך רוב ספרי החסידות עובר הקדושת לוי בשני שלישיו על פרשיות התורה כסדרן, כשבשליש האחרון ליקוטים וביאורים שונים על אגדות חז"ל ומועדי ה' — הכל ע"פ דרך החסידות הצרופה, כפי שקיבלה מרבותיו הק'.

"**את הכל עשה יפ"ה יפ"ה בעט"ו, ובעצמו קרא שם ספרו בשמו הנאה "קדושת לוי"** (תולדותיו). וכשמו כן הוא, חלק א' שנדפס עוד בחייו עוסק בקדושת חנוכה ופורים וכללות הנסים. חלק ב' — על הקדושה הטמונה בכל פרשה שבתורה. חלק ג' — פירוש קדוש וטהור על פרקי אבות ועוד.

ספר "קדושת לוי" קנה איפוא את אחד המקומות המרכזיים בין ספרי החסידות.

מאמרותיו

☆ שאלו למשיח: "**אימתי קאתי מר**" השיב: "**היום אם בקולו תשמעו**" (סנהדרין צ"ח). ובקשה, הרי כתוב "**הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה'**" והרי לא בא אתמול?... אלא שאם "**ובקולו תשמעו**" ממילא לא תהיו טרודים בהבלי העולם הזה ויוכל אליהו לוותר על ההודעה למפרע...

☆ הכיצד אנו מברכים ביום הכפורים "**מלך מוחל וסולח לעוונותינו**" — אולי ח"ו הרי זו ברכה לבטלה?... אלא, שכמו שהתינוק מבקש תואנה לקבל מה מאביו על ידי שהוא מברך את הברכה, כן גם אנו מברכים כך כדי שהקב"ה לא יותיר ברכתנו לבטלה...

☆ "**משה קיבל תורה מסיני**", היינו שמהר סיני עצמו למד שאין לו לסרב כמו במצרים לבוא בשליחות ישראל שכמו שבין ההרים בחר הקב"ה הר נמוך ביותר לתת עליו את התורה כן — חשב — שהוא אמנם הנמוך ביותר מבין ישראל ולכן הוא מתאים ביותר לקבל את התורה עבורם...

☆ "**אנכי ה' אלקיך**". כביכול, אומר הקב"ה לצדיק "**אנכי ה' שלך**" גזור עלי כרצונך ואני אעשה בבחינת "**צדיק גוזר והקב"ה מקיים**"...

ודברי פי חכמים חן

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

על רפואות ודאקטורים

שלום וברכה למערכת מבועי הנחל ובפרט לעומד בראשה ר' מרדכי טורץ שליט"א.

רוצה אני להודיע לכם בשמחה שהירחונים האחרונים בעריכתם החדשה עשו רושם גדול כאן בעיה"ק ב"ב. כן חברי בכולל התרשמו מאד מתכנו העשיר, אחד מהם אמר לי שהיה משלם דמי מינוי כפול כדי לקבלו מדי חדשי ואמנם, הנני לברך בפה מלא, את העורכים החדשים, העושים עבודה בטוב טעם שיעשו חיל במשימתם החשובה.

קראתי את דברי כותב המכתב על המובא במדרש שמואל שהגוף הוא העץ והזבל הוא הסם ואיש האדמה הוא הרופא, ולא ידעתי מה ראה במאחז"ל זה יותר מהרבה דברי חז"ל בש"ס שמהם משמע שעצם הרופא או הסמים אינם דבר פסול מעיקרו כמו "שמואל ירחינאה" שהיה רופא מומחה ורשימות של סמי מרפא המובא בגמרא.

ולולא דמסתפינא הייתי אומר שמה שהזהירו הפוסקים ובראשם רביז"ל להתרחק מדאקטורים ורפואות הוא, מטעם שאין להם ידיעה ברורה ברפואה כבימי חז"ל ואין להם גם רפואות בדוקות בתכלית כבזמן הש"ס. וכפי שמוכח מדברי רביז"ל שאומר בשיחות הר"ן שהם מזיקים וממיתים ח"ו ושהם רוצחים ואי אפשר להם לכוון בכל הדקדוקים של החולי וכיוצ"ב עי"ש. ואף מי שירצה לומר שבזמננו אין הדבר כבימי רבינו ז"ל, אענהו שדברי רביז"ל הם נצחיים שכבר אמר שממנו עד משיח צדקינו לא יהיו חדשות. נוסף לכך ידוע, שגם היום רוב הרופאים הם כדברי רבינו הנ"ל ואפילו הרפואות והסמים דהיום, אף אחד מהם אינו בטוח בלי נזק כלל והשי"ת יצילנו בבריות גופא אכי"ר.

פנחס דוד א.

שאלה מן החוץ

כ' אלול תש"מ

לכבוד מערכת מבועי הנחל הנכבדה, שלום וברכה!

אינני נמנה על חסידי ברסלב, אבל מדי פעם מסתכל אני בלקוטי מוהר"ן וכו'. כמו כן אני לוקח תמיד את הירחון משכני רד"ב ואני מחיה עצמי בו.

עתה עם התקרב היא"צ של ר' נחמן זצ"ל, מתעוררת אצלי שוב תמיהתי הישנה, למה אין בברסלב אדמו"ר כאצל כל החסידים, הלא גם בליק"מ מובא הרבה על מעלת הצדיק, המנהיג את העדה וכו' וכו'.

אודה לכם אם תשיבו לי כהוגן במסגרת המכתבים למערכת.

בכבוד רב,

י. ירושלמי

הערת המערכת

יש לנו ב"ה די מה לענות לשואל הנ"ל, אלא שכדרכנו אנו משאירים זאת לקוראינו החשובים שלבטח ישיבו, כל אחד מהם כיד ה' הטובה עליו ועם השואל הסליחה.

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

לכל באי הקיבוץ הקדוש בראש השנה ברכת הת"ת הקדוש

יהא רעווא מן שמיא שנפשות הבאים הע"י יצטרפו יחדיו להיות "מטה עוז" בידי רביה"ק, להמשיך עליהם ועלינו את תיקוניו הגדולים

יכתבו ויחתמו כל הבאים לחסות בצל רביה"ק זיע"א לחיים ולשמחה ולשלום עכב"י

ביחוד מקדמים אנו בברכה את כבוד העסקנים החשובים למען הת"ת בארה"ב המוסרים נפשם לפיתוחו וביסוסו, ה"ה

הרה"ח ר' **יהודה ליכטער** שליט"א
עסקן וגבאי הת"ת בארה"ב

הרה"ח ר' **יצחק פרידמן** שליט"א
פעילנו הנמרץ בארה"ב

ישאו ברכה מן השמים לקראת השנה החדשה להכתב ולהחתם לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום

שנת הפארת שם רבינו הקדוש והרמת קרן התורה והחינוך הטהור.

ההנהלה

מזל טוב

בשם התלמידים תשב"ר הק' והורי התלמידים וצוות המחנכים יחדיו צרופה ברכותינו הלבביים לכבוד

הרה"ח ר' **יצחק הכהן ברזעסקי** שליט"א
מחנך ומלמד בת"ת

לנשואי בנו החתן החשוב

הרב **שמעון** שליט"א
מחנך ומלמד בת"ת ומשגיח בחברות הנערים שעל ידינו

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין ויזכו לראות נחת מתוך שמחה והרחבת הדעת

בכ"ר ובברכת כוח"ט

ה ה נ ה ל ה

דבר ברסלב

י. אברהם

לקראת התוועדותינו השנתית

בפרוס יום הילולת רביז"ל המאה ושבעים
תקע"א — תשמ"א

מספרים שבעת שהלכה לעולמה זקנתו הישישה של מוהרנ"ת, הי' מוהרנ"ת ממרר בבכי רב, בו בזמן שגם הבנים הקרובים לה יותר לא קוננו כל כך על פטירת אמם הזקינה. שאלו את מוהרנ"ת מדוע הוא מרבה לבכות, השיב: "הואיל ורביז"ל הפליג בגודל מעלת הבכי והדמעה בעיני הקב"ה, משום כן כדאי לנצל כל הזדמנות לבכיה ככל האפשר". סיפור זה עולה לפנינו בשעה שנערכים לקראת התכנסות חסידי ברסלב. ביום ההילולא המאה ושבעים.

כי כן גם לענינו, לא תאריך היובל של "מאה ושבעים" קובע את הצורך להתכנס, שמבחינת הנחיצות להתוועד אין זה משנה אם זוהי שנת המאה ושבעים או השבעים ואחד להסתלקות רביז"ל, אלא שיש בו במספר מעוגל זה הזדמנות נאותה להתחדשות והצלחה בעניני רביה"ק כמו שמוהרנ"ת קפץ על הזדמנות לבכיה וניצלה לעבודת השם. ברוח זו נחלצו לערוך הפעם את ההתועדות הגדולה.

פנינים רבים משתבצים בהתכנסות קדושה מעין זו. לפרט ולכלל תעניק אסיפה זו עידוד רב שימצא את ביטויו במרוצת השנה, כשעבודות ועשיות רבות לכבודו יתברך ישאבו השראתם משעה נעלה זו. ושפע פעולות נחוצות לכלל החסידים יזקפו לזכותו של יום זה.

אך גם עצם הישיבה בצוותא, עם אחים יקרים לדיעה ושאיפות, גם אם נתעלם מהדיבורים והריקודים שימלאו את חלל הכינוס, יש בה משום תועלת רבה לאין ערוך. ובגינה כדאי ומשתלם כל הטורח והמאמץ הלזה, כדי לזכות, ולו לשעה קלה, להסב יחדיו ביום ההילולא הקדוש ולקבל איש מרעהו התעוררות והתחדשות בתורתו של בעל ההילולא.

ולא זו בלבד, כי גם התחזקות עצומה בנצחיותו של רבינו הק' נשאבת מהתקבצותם הנלהבת של כלל אנשי שלומינו בשעה שמזדמנים לפונדק אחד, כאשר המשותף לכולם היא האמונה האיתנה ברבינו ז"ל עם הרצון העז ללכת לאורו ולדבוק בדרכיו ועצותיו הקדושים.

הנה כי כן, תואם להפליא, המיזוג החדש בין סעודת ההילולא לכינוס השנתי, כי בטבע הדברים הרי כל שנה נוספת להסתלקותו של צדיק, טומנת

בחובה לכאורה רפיון והתיישנות חלילה, בדרכיו הקדושים. לכך בא הכינוס לטפוח על פני המציאות לאמר: ראו למי נאספו ולמה נתלקטו הללו בהמוניהם! אין זאת כי אם כוחו הנצחי של רביז"ל, המוסיף להכות שרשיו ולהפרות גידוליו לאין שיעור! ואף אם בעוה"ר ארך עלינו הגלות וכבר עומדים מאחורינו מאה ושבעים שנה מאז הסתלקות רביז"ל, הרי שמאידך הגענו עם זאת למאה ושבעים שנות קיומינו, ולתקופת חיים שוקקת חדוה ויצירה בעבודת השם לחונים על דגלו הק'. וההוכחה לזה הוא הכינוס המיוחל, המכריז על התגשמות הבטחת רביז"ל על נצחיותו, כשגם בחשכת הגלות מתפשטת השפעתו הקדושה משנה לשנה, ועתידינו מובטח בע"ה לגאון ולתפארת.

אולם המטרה העיקרית עליה סובב ציר הכינוס הבעל"ט, הם השיחות שישמיעו זקני וחשובי אנ"ש מירושלים ובני־ברק. שיחות אלו המתובלות בשיחות רביז"ל ותורותיו, בעל כרחם שיעוררו הרהורי תשובה רבים בלב השומעים. כי "סגולה מנוסה לתשובה" הם דיבורי רבינו הקדוש. שאנ"ש אמרו עליו ז"ל שפעל אצל השי"ת שבכל עת שידברו ממנו יזכו להרהור תשובה. ובעולמנו השפל, אין לשער גודל ערכו של הזוכה לחטוף הרהור תשובה, שגם מבלי התוצאות המשובחות שמביא עמו הרהור התשובה שבכחו להביא לשלימות בכל המישורים, הרי גם עצם ההרהור חשוב למאד.

את ערכן האמיתי של שיחות אלו אי אפשר להעלות בשורות דוממות. אלה ישתקפו נכונה רק בעת שיקלטו לאזנינו, כי אז נחוש את השפעתם המרובה באורם הנכון. מה גם שתנאי המקום והזמן מוסיפים רבות לאוירה המיוחדת, המסגלת ביותר את הדיבורים ומחזקת השפעתם.

נוסף לכך קיים עוד חלק חשוב בכנס שאינו נופל בחשיבותו — השמחה, השירים והריקודים הנלהבים, מלכדים את הציבור לחטיבה אחת ומבטאים נמרצות את האחדות והאחוה בין החסידים. ומאידך, משמחים הם ומרוממים את הנפש, כאשר נצטוינו ביותר מרביה"ק על השמחה כמועילה ביותר לעבוה"ש.

כאן בא השילוב המוצלח בין הכינוס ושמחת בית השואבה שלאחריו וחותם את המטרה הנכספת של כל הכינוס שמגמתו היא, התאספות להתחזקות בעבודת השם מתוך שמחה המהווה תמצית דרכינו, כשאחרי החיזוק בעבוה"ש באה השמחה הגדולה ומשלימה את הקומה אשר לשם בנייתה נתקבצנו.

והנה, אם וכל הנמנים על מחננו מצפים לראות בכינוס הנכסף מנוף אדיר להרמת קרן רבינו וקידוש שמו הקדוש בעולם, הרי שאך טבעי לשער שאחדים מאנ"ש היקרים יבקשו להעיר ולהשיג על פרט זה או אחר בדרכי הכינוס ועיצובו שלדעתם הי' צריך לשנות ולשפץ באופנים שונים. ואם אמנם כוונתם טהורה היא לשפר ולהטיב, יש להזכיר להם את דברי חז"ל עד כמה אין דיעות הבריות שוות, כך שעבודה קשה מנשוא היא לבוא לתיאום מוחלט עם כל יחיד, דעתו והצעתו.

לכן נבקש בזה שיסתפק נא הקהל בעובדה שהמארגנים עומדים במגע הדוק עם כל חשובי אנ"ש בכל הקשור לתכנון הכינוס על כל חלקיו, ולא נותר לנו אלא להעתיר עבורם: "ידעם איך יפארו, באור פניך יהלכון"...

הבה נקוה כי אכן נזכה לראות בהצלחת הכינוס, שלמעשה זוהי הצלחתו האישית של כל חסיד ברסלב, ומכאן אף תצא הקריאה למי שביכולתו לסייע בכל צורה שהיא לאירוע שירתם במרץ לפעול ולהפעיל את כל הדרוש, להצלחת הכינוס, הן בתקופת ההכנות ערב הכינוס, והן בעת הכינוס עצמו ולאחריו, בחגיגת שמחת בית השואבה. ובוודאי תעמוד להם זכות רבינו ז"ל שאמר: "פון וועמען איך נעם גיב איך" להתברך בכל מחסורם ומילוי משאלותם לטובה.

מוסדות מבועי הנחל
התאחדות האברכים דחסידי ברסלב
ארגון הצעירים, מערכת הירחון וכו'

לקראת השנה הבעל"ט, שולחים אנו את ברכותינו הלבביות, לכל ידידינו הבאים לעזרתנו ולכל אנשי שלומינו בארץ ובחוץ לארץ.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו לאלתר לחיים טובים ולשלום

זכות רבינו הקדוש וזכות כל העוסקים בספריו הקדושים ובתוה"ק במסגרת מוסדותינו החשובים, תגן על כל העושים והמעשים למען מפעלנו המסונף, לראות הצלחה והרווחה בכל מעשי ידיהם.

ב/ ה ה נ ה ל ה

הננו לברך את צוות העורכים החדש של ירחוננו החשוב בברכת הצלחה ופוריות במעשי ידיהם.

תהא נא להם השנה הבאה לקראתנו **שנת פריחה והתעלות בהפצת דעת רבינו הק' בעולם** בביאגי"צ בב"א

ב/ ה ה נ ה ל ה

ירחון מבועי הנחל
שעל-ידי "אגודת מבועי הנחל" באי"י

לכל מנויינו, קוראינו, אוהדינו. ביחוד לממציאי דמי מינוי חדשי בעתם ולכל המסייעים "בגוף ברצון ובטרחא" לפיתוחו ופריחתו של הירחון

ברכת "כתיבה וחתימה טובה"

שנת הצלחה בהפצת דבר רביז"ל בעולם שנה שיפוצו בה מעיינות רבינו חוצה ומלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים.

בכבוד רב,
המערכת

צבי אבינדב

החדרת ערכי החסידות – מחידושי הת"ת

אולי הורגלנו לשמוע על ההצלחות המרובות של ת"ת "תורה תמימה" ואולי גם איננו מתרגשים עוד לשמע חידוש נוסף המיושם אצלם בשטח החינוך. אך הפעם, בטוחים אנו, שכל מי שדעת רבינו הקדוש יקר בעיניו, יודה וישבח להשי"ת על המפנה העצום שחל בת"ת.

ולא רק חסידי ברסלב, אלא הורים המשתייכים לכתות אחרות, הרחוקות מדעת רבינו, אינם יכולים לעצור ברוחם ובאים אישית למחנכי הת"ת, כדי להודות להם, על התרשמותם הגדולה מילדיהם עם הפעלת השיעור החדש.

שיעור חדש זה הניתן לבני הכיתות הגבוהות הניב פירות מפתיעים בקרב "בני הנעורים" שומעי לקחו השבועי של האברך החשוב **ר' משה ביננשטוק שליט"א** שידיו רב לו בקירוב נפשות לדרך רבינו.

ערכי החסידות בכלל ושל רביז"ל בפרט, מוחדרים על ידו בלבותיהם הרכים של בני שמונה עד עשר, מדי שבוע, למשך שעה וחצי. אין זה בא על חשבון סדרי הת"ת הרגילים, בימי ששי ויומא דפגרא בשעה שילדים אחרים בני גילם עושים כחפצם, יושבים בת"ת "תורה תמימה" נערים אלה, מרותקים לדבריו המושכים של רמ"ב.

שיעורו השבועי כולל, לא רק את רעיונות החסידות כפי שהם מותאמים לגיל הרך, אלא בעיקר שיחות וסיפורים מעניינים מרביז"ל ותלמידיו הקדושים. לחלק זה האחרון נצמדים אזני התלמידים כלאבן שואבת, אין כל צורך להשתיקם או לקראם לסדר, הדברים מכים בלבותיהם ופורטים על נימי נפשותיהם הטהורות הנפעמות מסיפורי הצדיקים יותר מכל דבר אחר.

הלא כן סיפר רבינו ז"ל, שבקטנותו הקשיב רבות לסיפורי צדיקים שסופרו על ידי תלמידי הבעש"ט שהתארחו בבית אביו, בהוסיפו שהיתה לכך השפעה מכרעת על עיצוב דמותו הרוחנית.

ואמנם, כבר בשבועות הראשונים שמו מחנכי הת"ת את לבם להתלהבות הילדים שהתעוררה תוך תקופה קצרה, ללימוד התורה, לתפילה בכוונה ולקיום המצוות. ואף הורי התלמידים חשו בכך, אלה האחרונים סיפרו שבניהם יושבים בשבת קדש ליד השלחן, בארשת פנים נלהבת ובדרך ארץ. מהם אשר חזרו על קטעים משיחתו השבועית של ר' משה הנ"ל.

גם על כך העיד רבינו ז"ל באמרו, **שקיסרים היו צריכים לשלוח את בניהם ללמוד דרך־ארץ אצלו** — אמנם כן, בחסדי השי"ת!.

ואם והורי הילדים שואפים נחת מכך, הרי אנו חסידי ברסלב רואים בכך התגשמותו של חלום — להקנות את עיקרי החסידות לילדינו בתלמוד תורה.

אמנם, מאז ומתמיד היו אצלנו עובדי ה', אך מעטים מהם זכו לכך בנערותם, ואילו כאן, **בין כתלי הת"ת, מחנכים דור שלם של נערים יודעי טעמה של חסידות...** איה לנו שאיפה נעלה מזו!.

"אייערע קינדער זאלט איהר דערציילן, וואס דא האט זיך געטהון" — אמר רבינו לאנשים (לבניכם תספרו מה שנעשה כאן) — לא די היה לרבינו במה שהאבות יודעים אותו ואת דרכו, אלא רצה שגם הבנים ישיגו אותו כפי שהשיגו הם.

ואכן, מלאכה זו עושה עבורנו הרה"ח רמ"ב המלא וגדוש בדברי רביז"ל ותלמידיו וידוע בהתמחותו בשטח בעלי תשובה, כראש ישיבת "**אור האורות**" בירושלים ומשגיח רוחני בישיבת "**שובו בנים**" בב"ב מלפנים.

את כל זאת סיפרו לנו מחנכי הת"ת, ואילו מבית הכנסת דחסידי ברסלב במאה שערים נמסר לנו מפי מארגני חברות התפילה בשבתות לנערי ביהמ"ד, שבזמן האחרון ניכרת היטב התארגנות טבעית אצל הנערים, המוכנים עוד לפני כן לתפילה בכוונה, להתנהגות בד"א ואף לניגונים המושרים כאן — בגין הטיפול הפנימי הניתן להם בשיעורים השבועיים, מהם הם שואבים חמימות והתמצאות בדרך חסידי ברסלב שמנהגיהם אינם זרים עוד לרוחם.

לדבריהם, אין להם עוד צורך בעונשים ופרסים... אלא ש"שכר מצווה — מצווה", שכרם ושאיפתם של הנערים עצמם הוא, לזכות ולהגיע לתפילה בכוונה ולכל אותן מדריגות עליהם שמעו בשיחה השבועית.

אכן, תשורה נאה לרבינו הקדוש — תינוקות של בית רבן יודעי חינה של חסידות!.

ברכת שנה טובה ומבורכת

שלוחה בזה למשגיח הרוחני המחנך הדגול, רב הכשרונות והתמים במעשיו למען תינוקות של בית רבן, ללא לאות, ה"ה

הרה"ח ר' **אהרן דוד ברזסקי** שליט"א

יצו ה' אתו את הברכה, להמשיך ולהצליח בשדה החינוך אשר בה עשה גדולות ונצורות, תוך בריאות ונחת והרחבה

בברכת כתיבה וחתימה טובה

הורי התלמידים

צוות המחנכים **ההנהלה**

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

מיטב ברכותינו לקראת השנה החדשה למנהלנו הנערץ, השם לילות כימים לפיתוחו וביסוסו של התלמוד תורה

הרה"ח ר' **מרדכי טורץ** שליט"א

מקרב לב הננו מאחלים לו הצלחה וברכה בעמלו הרב, בהגשמת שאיפותיו הנעלות בחינוך הנוער לתורה ולחסידות תוך הצלחה ויציאה ממיצר החובות במהרה

"כתיבה וחתימה טובה"

מברכים

המלמדים **התלמידים**

צוות העובדים

ארגון צעירי חסידי ברסלב

שע"י אגודת "מבועי הנחל" באי"י

ברכת שנה טובה והצלחה בעבודת השי"ת ובלימוד התורה הק' שלוחה בזה לכל חברי הארגון הקדוש די בכל אתר ואתר.

כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים אמיתיים לצעירי הישיבות משתתפי השיעורים השונים, סעודות ראש חדש ומלווה מלכה וביחוד לעושים ללא לאות למען הארגון החשוב

זכות רביה"ק תעמוד להם להצליח בדרכיו ולהפיץ מעיינותיו חוצה

כברכת

ועד הארגון

ארגון הצעירים דחסידי ברסלב

ברכה מיוחדת לקראת השנה הבעל"ט לחשובי אנ"ש שליט"א המשמיעים דבריהם במסגרת הארגון

זכות הרבים תעמוד להם, להכתב ולהחתם בספר חיים טובים.

ועד הארגון

מפעל גמ״ח ״עזר נישואין״
שעל ידי חסידי ברסלב בארץ ישראל

לכל ידידינו ותומכינו, אנ״ש די בכל אתר ואתר, חברי הגמ״ח
שלוחה בזה ברכת שנה טובה לשנה החדשה הבעל״ט שיחתמו לחיים
טובים וארוכים בספרן של צדיקים
יהא רעווא שיזכו לראות מצאצאיהם דורות ישרים, בונים ביתם על אדני התורה והיראה, בדרך רביה״ק, בנקל ובלי שום טורח, אכי״ר.
כברכת
ועד הגמ״ח

הרה״ח ר׳ לוי יצחק בנדר שליט״א — נשיא
הר״ר יעקב מאיר שכטר שליט״א — הר״ר שמואל משה קרמר שליט״א
הר״ר נחמן ישראל בודשטיין שליט״א
הר״ר נתן ליברמנש שליט״א — הר״ר יונתן לוינזון שליט״א
הר״ר משה אשר אנשיל פוקס שליט״א — מזכיר

איחוד האברכים דחסידי ברסלב בא״י
שע״י אגודת ״מבועי הנחל״

ברכותנו הנאמנות לאברכים החשובים עובדי ה׳ באמת, העוסקים בתורות החדשיות והולכים בדרכי רבינו הקדוש באהבת חברים שאו ברכה לקראת השנה הבעל״ט לזכות ולהצליח בעבודת השי״ת, תוך נחת והרחבת הדעת דקדושה

כעתירת
חבריכם בועד האיחוד

מוסדות ״מבועי הנחל״ בארץ ישראל
איחוד האברכים, ארגון הצעירים, מערכת היחון

עם פרוס השנה החדשה שלוחות בזה ברכותינו הנאמנות למע״כ מנהלנו המסור, איש האשכולות, כביר המעש, הנושא בעול ארגונינו החשובים והפצת דעת רביה״ק בעולם

ה״ה הרה״ח ר׳ מרדכי טורץ שליט״א

יתן לו השי״ת שזכות רבינו הקדוש, שאת שמו הוא מקדש ומפאר, תעמוד לו ולכל הנלוים אליו, להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים אמיתיים, לאלתר לחיים טובים, תוך הצלחה בהגשמת שאיפותיו הכבירים

ברכת

האברכים הצעירים העורכים

בתוכן

☆ **מבוא הנחל**	
☆ **מענינא דיומא**	ר"ה של רבינו ז"ל, שמחת ר"ה
☆ **חדושים ובאורים**	בתורה החדשית ליקו"מ סי' כ"ג
☆ **בנתיבות הנחל**	אמונה פשוטה, במעגל התפלה
☆ **אז נדברו**	שיחת הרה"ח רלוי"צ שליט"א
☆ **מדי חדש בחדשו**	במאזנים לעלות — בעניני ר"ה והתבודדות
☆ **אבות החסידות**	הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א
☆ **עולת שבת בשבתו**	חד"ת בפרשיות נצבים וילך
☆ **משל ומליצה**	המלך והכפרי
☆ **בסוד שיח**	שיחות קודש מרביז"ל ותלמידיו לחדש תשרי
☆ **דבר ברסלב**	לקראת ההתוועדות השנתית דחסידי ברסלב
☆ **מכתבים למערכת**	שאלות ותשובות מקוראים לקוראים
☆ **מהנשמע בת"ת**	תורה תמימה
☆ **שונות**	הודעות ברכות

ירחון **"מבועי הנחל"**
קובץ לתורה וחסידות
העורך מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**
המען: ת ד 6225 — 5404 ירושלים
מחיר הגליון: 60 ל"י ובחו"ל 2 $
גליון מוגדל 80 ל"י (לא כולל דמי משלוח)
עבור משלוח 20 ל"י

מאמרים ★ חדושים ★ פרפראות ★ מכתבים ★

קובץ לתורה וחסידות

ע"ד רבינו הק'

נחל נובע מקור חכמה

מהו"ן ברוקלב

חו"ב בתורה
כ"ד
בלקוטי מוהר"ן

שנה שלישית
קובץ 35
מרחשון תשמ"א

ספורים ★ שיחות ★ באורים ★ ידיעות מאנ"ש ★

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

קול זעקה

בעקבות קריאת זקני אנ"ש להצלת התי"ת הקדוש, הננו קוראים מקירות לבנו, לפרנסי היום מהשנה החולפת, להצטרף גם השנה, למעגל הפרנסים.

עם זאת, אנו פונים נרגשות, לכל אשר שם רבינו הקדוש נקרא עליו, **להשתלב ב"מבצע ההצלה", שמטרתו למנוע חובות נוספים, על אלה הישנים, בהם נאבק מרות התי"ת הקדוש!!!**

אחים יקרים! תבוא נא זעקתנו לאזנכם, ויתעוררו לבבותיכם, להחלץ חושים, ולהציל את מה שניתן עדיין להציל, במצב הכלכלי הקשה אליו נקלע התי"ת הק' "תורה תמימה" שע"ש רביה"ק זיע"א.

יהיו נא לעיניכם הפלגותיו הרבים של רבינו ז"ל במעלת הצדקה, וביחוד מה שכתב (ליקו"מ ל"ז ד'), שעל ידי הצדקה לא"י, נכללים בהבל פה של תינוקות שאין בו חטא, ו"**אין הדין נמתק ואין העולם מתקיים אלא על הבל פה של תינוקות**".

תשומת לבכם לתקציבינו דלהלן:

תקציב שנת תשמ"א: (שנת העיבור) _____ 1250,000 שקל

תקציב חדשי: _____ 96.000 שקל

תקציב יומי מלא: _____ 3200 שקל

בהתחשב ביכלת של כל יחיד ובשכר הלימוד המועט המגיע אלינו, קבעו תקציב יומי לתרומה בסך _____ 2.000

ובזאת מופנית קריאתנו לכל אחד ואחד מאנ"ש, בכל לשון של בקשה, ליטול על עצמו, לכל הפחות הוצאת יום אחד, כקריאת אנ"ש. וכל המוסיף אין קץ לשכרו.

בשבועות הקרובים, יופיעו בעזי"ה גבאי התי"ת בבתי אנ"ש, ויסכמו עם כל אחד על מספר ימי השנה הנתרמים על ידו, לביסוס התי"ת הקדוש, והחלצותו מן המיצר.

על התורמים למסור בהזדמנות זו, את תאריכי ימי הפטירה של קרוביהם ויקיריהם שהלכו לעולמם אשר לזכותם תרשם התרומה.

יום היארצייט ישמר בתי"ת בקפדנות לעילוי נשמת הנפטר. באותו יום יתנוסס שמו של התורם, בצירוף שם קרובו הנפטר על לוח הזכרון המיוחד, ובכל הכתות ינתנו הוראות למלמדים, להזכיר את שם התורם לפני כל סדר לימוד, משך כל שעות היום, ואת שם יקירו לפני לימוד המשניות.

למותר לבאר, כמה תגדל זכותה של נשמת המת, כשכל הלימודים וכל התפילות וכו' וכו' של כל תלמידי התי"ת, יהיו לזכותו ואין לשער את גודל עליית נשמתו.

תקוותנו איתנה, שאנ"ש הע"י יקבלו את גבאינו בסבר פנים יפות. עם זאת, הננו להודיע, שלמי שקצרה ידו, ניתנת אפשרות, לתרום "פרנס יום", על ידי ציקים חדשיים דחויים, כל אחד בסך 150 שקל כ"א ל 13 חדש כן ישנה אפשרות, לזקוף בבנק הדאר לחשבוננו מס' 5 — 16950 — 4 את הסך הנתרם, ועל ידי כן למנוע מאתנו טרחות של גביה וכדומה מעל העושים תבוא ברכת טוב.

הלב מלא עדיין ברגשות ימי הדין וחג הסכות, הקיבוץ שבראש השנה והילולת רבינו הקדוש זיע"א.

גם השמחה לא פגה, השמחה ברבינו הקדוש שזכינו לחסות בצל כנפיו ...בך רבינו נגילה, נגילה ונשמחה בך — שיר זה שפרץ מעומק לבנו בר"ה מוסיף להדהד באזנינו.

מתנה גדולה היה עבורנו חדש תשרי להגביר חיל בתורה ובחסידות. אולם, עתה, עתה, כשהאש הגדולה עדיין בוערת בנו, כשעוד שיחות אנ"ש בר"ה, תקיעת השופר, ליל כל נדרי, טעם סוכה וכו' טבועים בדמינו — הבה נא וננצל כל זאת להתחדשות בעבודת ה'!.

לקראתנו שנה חדשה, חורף חדש, "לילות זהב" של חצות, התבודדות, לימוד התורה וספרי רביה"ק. כשכל אלה לפנינו — הבה נתחדש בעבודת השי"ת!.

אמנם, מאמר מיוחד הקדשנו לנושא ההתחדשות בפתח הגליון "כי עיקר כל הדברים הן התחלה... שעיקר כח העבודה של כל הימים אינו אלא ההתחלה... וכפי כח וההתלהבות של ההתחלה, כן הולך ומתנהג בעבודתו" (ליקו"מ ס"ב).

בואו נא אפוא ונתחיל.....

בברכת הצלחה
ה מ ע ר כ ת

ואף מערכת מבועי הנחל, נאה דורשת ונאה מקיימת. "התחדשות" מפתיעה ו"התחלה" חדשה יש בהופעה של הירחון בחדש חשון — דבר שלא הצלחנו מעולם לעשות, מחמת חדש תשרי הקודם לו, בו אין החבורה עוסקת כל כך בתורה החדשית, ועל אחת כמה וכמה שאין להם פנאי להעלות את הגיגיהם על הכתב. כך, שרק שאר המדורים שאינם קשורים בתכנית לימוד מיוחדת או בפרשיות השבוע, אותם הצלחנו להכין בעזי"ה, הודות לצוות העורכים החדש והנמרץ.

בברכת קריאה מועילה ומהנה

ה מ ע ר כ ת

מענינא דיומא

יצחק ברסלבר

... וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים

עם השנה החדשה:
התחדשות בעבודת השי"ת

במאמרנו הקודם, לקראת ראש־השנה, במדור זה, התיחסנו לדברי רבינו שכל ענינו הוא ראש השנה. הפעם היה אולי צריך להיות ראש דברינו בכותרת **"כל עניני הוא יום כיפור"** כפי שאמר מוהרנ"ת.

ולמה? לא משום שיום כיפור הוא עתה "מענינא דיומא", אלא משום, שבדברים אלה, קיפל מוהרנ"ת את כל דרך ההתחדשות בעבודת ה', כפי שנדרשים אנו עם חלוף הימים הנוראים והתחלת השנה הבעל"ט.

והאיך? איך יש בדבריו הק' הללו דרך לעבודת ה'? שמע כותב הטורים מפי אחד מזקני אנ"ש המובהקים, שאין כיום הכיפורים, יום המביע התחזקות נפלאה לשבי פשע, לאמור: אף כי חטאתם ופשעתם — תשובה מכפרת כלא היה — — — ומי לנו כמוהרנ"ת שקיבל את דרך ההתחזקות מרביז"ל כל כך ש"אף אם יעבור עלי מה" אתחדש ואתחדש "בכל פעם מחדש" כאילו לא היה דבר מעולם... הרי זוהי כל דרכו של מוהרנ"ת — ללכת בעבודת השי"ת בהתחדשות תמידית והתחזקות תדירה שעל מהותן נעמוד בזה בע"ה.

הנה, בדברי חז"ל בספרי, על הפסוק "אשר אנכי מצוך היום" (דברים ו) דרשו חכמינו: **"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא בכל יום יהיו כחדשים"** כן גם על הפסוק "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהייתה לעם לה' אלקיך" (שם כ"ז) דרשו חז"ל: **"בכל יום יהיה בעיניך כאלו היום נכנסת עמו בברית"** הרי שאין כאן מידת חסידות אלא ... "דאורייתא" — — — להתחדש בכל יום!.

אלא שמדברי רבינו הק' ומוהרנ"ת נמצינו למדים שתורה שלימה היא תורת ה"התחדשות" — או כשגור בספריהם הק' — "לימוד עמוק" הוא, איך להתחדש בכל יום, לימוד ההולך שלוב זרוע עם לימוד ה"התחזקות" שבדרך רבינו ז"ל.

אמת, הרבה פנים יש לתורת ההתחזקות שבספרי רביז"ל ותלמידיו הק' אם זה מצד ה"נקודות טובות" שצריך כל אחד למצוא בעצמו, אם זה על ידי הגברת השמחה בלב, או אם זה דרך הסבלנות "אריכות אפים" שלימד רביט ז"ל בליקוטי מוהר"ן. אך דומה,

שעיקר דרך ההתחזקות של רביז"ל מתבטא בהתחדשות **"לחדש כנשר ימיו, להתחיל בעבודתו יתברך בכל פעם מחדש, ולא יפול לזקנה דסטרא אחרא שלא תהיה עבודתו בעיניו כישנה, אלא חדש ממש כאלו לא התחיל מעולם כלל"** (ליקו"ה תפילין ה' ה').

וכל זה למה? מדוע זה מצווה אדם להרגיש בכל פעם "כאילו לא התחיל מעולם" בעבודת ה'? את זו ביאר מוהרנ"ת בהמשך דבריו בכתבו **"כל ההתרחקות של רוב העולם מה' יתברך, הוא רק מחמת נפילות וחלישות הדעת. כי רובם התנסו כמה פעמים והתחילו בעבודת ה', ואחר כך נפלו למה שנפלו, כל אחד כפי נפילתו רח"ל וקצתם התעוררו להתחיל עוד הפעם, או כמה פעמים, אבל אחר כך, כשראו שאף על פי כן נפלו אחר כך, על כן נתיאשו בעצמן"** (שם ו').

— זוהי הסיבה העיקרית שבגינה נזקק אדם להתחדשות, לשכוח את הכל ולהתחיל מחדש כאילו לא התחיל מעולם, כי אז יסיח דעתו מעברו האפל וישים פניו אל העתיד המזהיר, בבחינת "וקוי ה'" שעליהם כתוב בישעיה מ' "יחליפו כח יעלו אבר כנשרים". כנשר הזה המחליף כנפיו מדי פעם בפעם כן קוי ה' "ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא יעפו", כי כל תקוותם אל מול העתיד המתחדש ולכך אין הם מתעייפים, בבחינת "שבע יפול צדיק וקם" (משלי כ"ד), שאין להם לצדיקים שום חלישות הדעת מנפילותיהם, כי בכל פעם הרי הם חדשים לגמרי בעיני עצמם וכבריה חדשה.

"כי זה כלל גדול, שצריך האדם להתחיל בכל פעם מחדש, כאשר הזהיר רבינו ז"ל על זה כמה פעמים אין מספר, כמבואר בספריו הקדושים בכמה מקומות, וכמבואר בסיפור שבחיו הק', שהוא בעצמו זכה למה שזכה על ידי שהתחיל בכל פעם מחדש ולא נפל בדעתו משום דבר שבעולם, ואפילו ביום אחר היו לו כמה התחלות" (שם יו"ד בב"ח ד'א').

נמצא שאין שיעור להתחדשות ואף אם אמרו חז"ל "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" הרי זו רק דוגמא לתדירות ההתחדשות שבכל שמרבים בה כן מתחזקים בתורה ועבודה. **"כי באמת אם יסתכל האדם על עצמו היטב יראה שכל הבלבולים ונפילות וירידות וחלישות הדעת שיש לו — הכל הוא על ידי ריבוי המחשבות מיום שעבר ליום הבא ומשעה לשעה, שרוב העולם הם כזקנים בעיני עצמם, וכל אחד נחשב בעיני עצמו כאילו כבר נזקן בדרכיו שרגיל בהם ימים רבים עד שאי אפשר לו לשוב לדרך אחר"** (שם).

אותה זקנה ביקש רבינו לעקור, אותה הרגשה של "עבר פלילי" רצה רבינו לשרש מלב האדם. שכן, בגין הרגשה זו נחשב אדם בעיני עצמו למיואש ואינו חושב עוד על תכליתו, ואף מעט העבודה והמצוות שהוא עושה הריהו מקיימם כ"מצות אנשים מלומדה", בלי טעם וחיות. כי על כן הזהיר רבנו ז"ל: **"אין טוב להיות זקן!"** (שיחות הר"ן נ"א).

אולם, יהרהרו בודאי קוראים רבים, הרי בכל זאת ישנו "עבר" בהם התנסינו בעבודה, ואם כל הנסיונות הללו נכשלו, מה טעם (רח"ל) להתחיל מחדש?! — — — **מנין אפוא הכח הגדול הלזה — להתחדש כאילו לא היה מעולם כלום?**.

על כך באו דברי האר"י הקדוש בעץ חיים בהיכל א"ק שער א' ענף ה', שם מדובר על

השינויים הרבים הנעשים בכל עת ובכל שעה במעמד ומצב העולמות שלפי דברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות (שם) "כל אלו השינויים לאין קץ של כל העולמות, הכל בשביל לקרב ולהמשיך את כל בני העולם בכל עת אליו יתברך, שזה עיקר התכלית, ובשביל זה האציל וברא ויצר ועשה הוא יתברך את כל העולמות מראש ועד סוף, הכל בשביל האדם השפל הזה, כדי שיכיר אותו יתברך בזה העולם דייקא כידוע, ובשביל זה משנה השי"ת הנהגת העולמות בכל עת ורגע, הכל בשביל האדם... לרמז לכל אחד ואחד רמזים כפי מה שהוא שיתקרב אליו יתברך ממקום שהוא שם בעת ההוא".

— כששומע אדם כדברים האלה שוב לא יתקשה להבין כיצד יתחדש **"שאין ראיה כלל מיום לחברו ומשעה לחברתה, כי העולמות והגלגלים וכו' משתנים בכל עת. ויכול להיות שאף על פי שעד הנה היה מה שהיה, אעפי"כ, עתה, עתה, יכול לעשות איזה נחת רוח להשי"ת באשר הוא שם. כי כל השתנות העולמות וכו' הכל בשביל האדם, כי 'חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם'**, (סנהדרין ל"ז) **ועל כן צריך כל אדם להאמין שבכל עת ושעה ורגע כל ימי חייו יש בכח האדם להתחיל מעתה, ואל יסתכל כלל על יום שלפניו"** (שם).

יתר על כן — כותב מוהרנ"ת במ"א — האדם הוא חלק בלתי נפרד מהבריאה כולה ולא עוד אלא שכל יניקת העולמות כלם וחיותם ממנו הוא ולכן נמצא הוא בכל עת ורגע במצב שונה בתכלית יחד עם העולמות העליונים המשתנים בכל עת. כי על כן, מה לו לאדם ולשעה הקודמת אם מצבו הרוחני אחר לגמרי?! ואם עקרון זה משיג אדם, הרי אין פניו אלא להוה ולאותו הרגע בו הוא עומד. או אז אין לו שום שייכות עם מה שהתנסה בעבר בעבודת ה' ולא הצליח, בידעו שאין בין הצלחתו עתה להצלחתו בעבר ולא כלום.

ולא בכדי נפסק בשלחן ערוך לברך ברכות השחר בכל יום, "שלא עשני גוי" "שלא עשני עבד" וכו' וכו' שכמבואר בפוסקים הרי זה משום שבכל יום נחשב האדם "כבריה חדשה" ממש. "כמו שכתוב בטובו מחדש בכל יום מעשי בראשית' ואין יום דומה לחברו... כי יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחוה דעת. **שבכל יום ובכל לילה ובכל עת ובכל שעה נתגלה גדולתו יתברך בדרך הכרה וידיעה חדשה שלא היה מעולם"** (ה"ת ה' ה').

סיפור נורא סיפר רביז"ל בשבע בעטלערס (קבצנים). בין השאר הוא מספר על "בעטלער עיוור" שהתפאר שהוא זקן מאד וכי הוא צעיר מאד עד שלא התחיל עדיין לחיות כלל "ואף על פי כן אני זקן מאד, ולא אני בעצמי אומר זאת, רק שיש לי הסכמה על זה מהנשר הגדול" — — —.

אם אמנם הדברים סתומים וחתומים — כמובא בהקדמת ה"סיפורי מעשיות" "שבימים הקדמונים כשהיו החברים מדברים ומשיחים בקבלה היו משיחים בלשון זה" — הרי שלמוהרנ"ת זצ"ל נגלו קצותם של דברים, כפי שהביאם בליקוטי הלכות זעיר פה זעיר שם.

בהלכות תפילין (שם) מבאר הוא באריכות שזוהי אמנם מעלת ה"**זקנה דקדושה**" שכבל שמזקינים הצדיקים, חשים הם יותר שעדיין לא התחילו לחיות, וכפי שראה ושמע

מפי רביז"ל בעצמו כמה פעמים שהתחדש לגמרי מפעם לפעם. וכנראה בדבריו, שלא רק על אנשים פשוטים להתחדש כדי להתחזק בעבודת ה', אלא גם, ובעיקר, צדיקים נוראים ההולכים "מדרגא לדרגא", כל עיקר עליותיהם נובע מהתחדשותם התדירה.

התפאר פעם רבינו ואמר: **"היום חייתי חיים שלא חייתי מעולם"**! וכן היה כמה פעמים, ואילו בפעמים אחרות, אחרי שהשיג וגילה השגות נפלאות לתלמידיו הקדושים, היה שרוי בצער גדול "וכמה פעמים פירש צערו ושיחתו לפנינו מעומק הלב, שהוא מצטער מאד: 'איך זוכין להיות יהודי! כמי שלא הריח מעולם ריח עבודת ה'. ומי שלא ראה זאת אי אפשר לצייר לו בכתב ענין זה" — כן כותב מוהרנ"ת שם — כל זאת משום שלא היתה שווה אצלו כלל עבודתו שבשעה הקודמת, חפץ היה להתחדש ולעלות למדריגה גבוהה יותר, שכן מימיו לא עמד על מדריגה אחת.

הרי שזוהי "זקנה דקדושה" לעומת "זקנה דסט"א" הנובעת מ"מלך זקן וכסיל" שהוא יצר הרע הרוצה "להפיל את האדם לידי זקנה ותשות כח ח"ו, כאילו כבר נזקן בחטאיו ובמעשיו, עד שאי אפשר להשתנות עוד" (משי"כ שם) מאידך, ה"זקן דקדושה", המתחדש בלי הרף, "סבא דסבין", רבינו הקדוש והנורא, מלמדנו בלקוטי מוהר"ן ח"א תורה ס': **"שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו, כי כל יום ויום ממקום שמתחיל אצל כל אחר, בוודאי בתחילה הוא קצר, היינו שבתחילת היום קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא ועל כן היום בתחילתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט ואח"כ מתרחב והולך בעבודתו, וצריך האדם לראות להגדיל ולהרחיב ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדילה ולהרחיבה בתוספות קדושה. וכן כשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדושה יתירה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבים בתוספות קדושה, וזה בחינת 'אריכות ימים'".**

☆

עומדים אנו עתה בראשיתה של שנה. ימי ראש השנה הקדושים, סוכות, הושענא רבה, שמחת תורה, חלפו עברו. וכאילו בבת אחת הכל נעלם מאתנו, כשלפתע נמצאים אנו שוב בימי חול רגילים, בחדש רגיל, חדש מרחשון, שאין בו חג או יום טוב, אלא כל כלו התחלה של חורף רגיל היונק את השראתו מימי הדין והרחמים.

כל אחד מאתנו, מי פחות ומי יותר, לבטח קנה קנין חשוב בשהותו בין אנ"ש בקיבוץ הקדוש שבראש השנה, שיחם ושיגם של אנ"ש החשובים בודאי עשו רושם גדול בלב כל אחד מאתנו. בנוסף לכך, יום ההילולא של רבינו הקדוש, ההתועדות המרשימה של חסידי ברסלב בחולו של מועד, הותירו מבלי ספק, רשמים עמוקים בלב כל המשתתפים.

אכן, מאחורנו כל אותם אירועים נשגבים, ובקרבנו אנו חשים כמלאי התעוררות מחדש גדוש מצוות זה — **האם אין כל זה מסייע בעדינו להתחדש לגמרי בעבודת ה'?! הרי בידינו הזדמנות בלתי רגילה לתת לכל מה שראו עינינו ביטוי מעשי, בהתחזקות בדרך רביה"ק ותלמידיו הקדושים!.**

הבה נא ונשכח את השנה החולפת עם כל השנים הקודמות! נתחיל נא בעבודת השי"ת כאילו לא התחלנו בה מעולם! כי כשם שכל יום שונה הוא בתכלית, כן כל שנה שונה היא ואינה דומה כלל לשנים הקודמות.

אמנם, השנה בתחילתה היא "קצרה" ו"קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות" באותה שנה. אולם, בכוחו של רבינו ז"ל ובכח עצותיו הקדושים, כפי שהובאו לעיל, לתת לכל אחד באשר הוא, תנופה מחודשת לעבודתו יתברך!.

✡

סיפר הרבה מענין גודל היראה והקדושה שהיה לו בילדותו, שהיה זריז וקדוש מאד. ואמר שהיה מתחיל כמה פעמים ביום אחד, היינו שהיה מתחיל להיות איש כשר, שמעתה יעבוד את הש"י. ואח"כ, באותו היום עצמו, נפל מזה וכו' וחזר והתחיל באותו היום פעם אחר, שמאותו השעה יהיה איש כשר וכו', ונפל וחזר והתחיל מחדש, וכן היה כמה פעמים ביום אחד.

שיחות הר"ן מ"ח.

חדושים ובאורים בתורה החדשית

תורה כ"ד "אמצעותא דעלמא"

ש. משה קרמר

א) באות ב'. השכינה שהוא בחי' לב וכו' ע"כ. בזוה"ק (קט.) ללבא דאיהו שכינתא וכו'.

ב) שם. וגלות השכינה וכו' שהוא שמחתן של ישראל עיקר גלותה כשעצבות וכו' גוברים עליה וכו' וזה הוא כשיצאו ישראל מהגלות כתיב כי בשמחה תצאו וכו' ע"כ. ר"ל דפי' הכתוב "כי בשמחה תצאו" היינו שיצאו מהגלות עם השכינה שהיא בחי' שמחה כנ"ל. ועי' זוה"ק במדבר (קי"ח). אר"י והא כתיב כי בשמחה תצאו ודא היא כ"י (השכינה) כיון דאמר תצאו מן גלותא הוא, ואקרי שמחה, א"ל ודאי הכי הוא דכל זמנא דאיהי בגלותא וכו' לא אקרי שמחה עד דקוב"ה ייתי לגבה ויוקים לה וכו' כדין חדוותא אקרי וכו' וכדין בשמחה תצאו ודאי וכו' ע"כ. ועוד בפ' בלק (ריב:) א"ר אבא מ"ד (ישעי' נה) כי בשמחה תצאו וגו'. אלא כד יפקון ישראל מן גלותא שכינתא נפקא עמהון ועמה יפקון הה"ד כי בשמחה תצאו וכו'.

ג) באות ג'. וכשאדם עושה איזה מצוה יש כח בהמצוה לילך ולעורר כל העולמות לעבודת השי"ת כבחי' בנערינו ובזקנינו נלך בצאנינו ובבקרינו נלך וכו' לילך ולעורר כל הדברים לעבודת השי"ת ע"כ. יובן ע"פ מש"כ בפנים לעיל שבעשיית המצוה בשמחה נעשה בחי' גאולה שהוא ענין עליית החיות והקדושה שבקליפות ורבינו מסמיך לזה ענין הכתוב שנא' בגאולת ישראל שלעתיד "כי בשמחה תצאו". והיינו כי גאולת ישראל מגלותם הוא עצמו בחי' עליית החיות והקדושה מהקליפות כי הם ענין אחד והא בהא תליא כידוע. ובזה מובן סמיכות ענין הכתוב "בנערינו ובזקנינו" וגו' שנא' בגאולת ישראל מגלות מצרים שכאמור הוא ענין העלאת החיות והקדושה מהקליפות ע"י עשיית המצוה בשמחה וע"ז נאמר בנערינו וגו' שרומז על כל בחינות הנצוצות העולות מהקליפות ונא' בהם לשון הליכה שהוא ענין הליכה לעורר כל העולמות וכו' כמב"פ.

ואפשר דזהו שמסיים הפסוק הנ"ל "כי חג ה' לנו", דמבו' בסי' ל' וז"ל והשמחה של כל המצוות שעושין בכל השנה הוא מתקבץ אל הלב שהם הג' רגלים וע"כ הם ימי שמחה כמ"ש ושמחת בחגך וכו' עיי"ש, והוא המבו' גם במאמר זה בדבה"ק לעיל דעיקר השמחה היא בלב שהיא השכינה שהיא היוצאת עמנו מן הגלות בחי' כי בשמחה תצאו. ולהנ"ל נמצא דהחג שהוא בחי' הלב הוא בחי'

השכינה שהיא בחי׳ שמחת המצוות (ושמחת בחגך) שהיא עמנו בגלות ועיקר הגאולה הוא בשבילה ואז היא הולכת לעורר וכו׳. בבחי׳ בנערינו וגו׳ ״כי חג ה׳ לנו״ היינו השכינה שהיא שמחתן של ישראל בחי׳ שמחת המצוות היא היוצאת עמנו מן הגלות והבן.

ד) שם. יש כח בהמצוות לילך ולעורר כל העולמות לעבודת השי״ת וכו׳, ובסוף הענין מסיים לילך ולעורר כל הדברים לעבודת השי״ת ע״כ. היינו שגם בעוה״ז עצמו מעוררת המצוה את כל הדברים שבחלקי דצח״מ לעבודת השי״ת היינו להלל ולשבח ולגלות גדולתו של יוצר בראשית כענין פרק שירה.

והנה ע״פ דברי רבינו יש לפרש הסמיכות בתהלים (סוף מזמור קמ״ז עם מזמור קמ״ח) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל וגו׳, שהן המצוות שעי״ז יש כח לילך ולעורר כל העולמות וכל הדברים לעבודת השי״ת, וזה שנסמך לזה הללו את ה׳ מן השמים וגו׳ במרומים וגו׳ כל צבאיו וגו׳, ועי׳ בלק״א סי׳ רל״ב וז״ל בשעה שאומר הללו את ה׳ מן השמים וגו׳ הללוהו כל מלאכיו הללוהו כל צבאיו וגו׳ אזי האדם קורא לכולם ומצוה לכולם שיהללו את ה׳, ומזה ראוי לאדם להתעורר וכו׳ מאחר שבתפלתו קורא ״לכל העולמות״ להללו ולשבחו ית׳ עכ״ל, ובפסוקים שאח״כ מעורר ״כל הדברים״ שבזה העולם לעבודת השי״ת כמ״ש הללו את ה׳ מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וגו׳. וחושב שם כל חלקי דצח״מ שכולם יתעוררו להללו ית׳. וזה שמסיים בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים וגו׳ עדה״כ הנ״ל בנערינו ובזקנינו בבנינו ובנותינו וגו׳.

ה) בד״ה וזה ששאלו וכו׳ וא״ל מי ימר מי הוא זה שיכנוס וכו׳ למקום הקלי׳ להעלות משם הקדושה וכו׳ והשיב להם אייתו אשלי ומושחו וכו׳ ע״י השמחה, ולעתיד בצאת ישראל מהגלות בשמחה וכו׳ ואז יכלו הקלי׳ לגמרי וכו׳ ע״י רבוי השמחה שיהי׳ בעת הזאת וכו׳ ע״כ. ובלקה״ל הודאה ה׳ אות יוד כותב ע״ז בזה״ל: הנה כלל דברי רביז״ל בזה שלעתיד בצאת ישראל מהגלות תוגדל השמחה מאד ועי״ז יתבטלו הקלי׳ וכו׳ אבל עדיין אין אנו מבינים מה נעשה עתה בעומק הגלות הזה שעיקר הגלות הוא עצבות וכו׳ ובמה נזכה עתה לזה לשמח נפשינו להכניע הקלי׳ וכו׳ ולצאת מגלות הנפש בפרטיות וכו׳ אך עיקר הענין הוא ע״פ מש״כ רבינו ז״ל לקמן בסי׳ ר״נ שכשהקב״ה רוצה להושיע את ישראל הוא ממשיך השגחה מקץ האחרון, וכמ״כ גם כאן שהשיב להם שבסוף האחרון בצאת ישראל מהגלות תוגדל השמחה מאד שזה בחי׳ אייתי אשלי וכו׳ ורומז בזה שבזה עצמו מוציאין כל נפש ונפש מישראל מגלותו גם עתה שעיקר הגלות הוא העצבות וכו׳ וע״כ העצה שיזכור א״ע בכ״פ בסוף האחרון שסוף כל סוף ישיע ה׳ את ישראל בוודאי בכלל ובפרט ושלעתיד תוגדל השמחה מאד והקלי׳ שהם בחי׳ עצבות יתבטלו לגמרי וכנ״ל ועי״ז בעצמו יוכל לשמח א״ע גם עתה שעי״ז יצא מגלותו וכו׳ עכ״ל (כ״ז מועתק גם בפל״ח).

ואפ״ל כי הסבא דבי אתונא חכמי יון הן הן עצמן הקליפות בחי׳ עצבות הכובשים את ישראל בגלות ע״י שמפילין אותו בעצבות ח״ו, וזהו עצמו ענין שאלתם מי ימר מי הוא זה שיכנוס

בהיכלי התמורות למקום הקליפות להעלות משם הקדושה וכו', היינו שמכניסים כל זאת במחשבתו של האיש הישראלי הרוצה לצאת מגלותו גלות הנפש ולהתקרב לעבודתו ית', — שכידוע א"א לכנוס בשלימות כ"א עד שיברר את כל הנה"ק שנפלו לקלי' ע"י עוונותיו. — שבאים על מוחו מחשבות כאלו שאיך יוכל להכנס לתוך הקלי' וכו' ועי"ז הוא נופל ביותר לעצבות ויאוש ח"ו ובזה בעצמו הוא נותן כח ותוקף להקלי' — שהם בעצמם בחי' עצבות — להתגבר ביותר, וכשיחתו של רבי"ל שאין היצה"ר מכוון כ"כ על עצם העבירה שמכשיל בה את האדם כמו אל העצבות ומ"ש שמפיל אותו אח"כ ע"י המכשול. כי כל מה שאיש הישראלי שהוא בחי' עצמיות השמחה (כמב"פ) נופל בעצבות ח"ו עי"ז נופלת השמחה בגלות והקלי' יונקים ממנה שמזה כל תוקף כחם והתגברותם כידוע. שע"ז נא' הפסוק "כי בשמחה תצאו" שהשמחה בעצמה תצא מהגלות כנ"ל.

וזה שהשיב להם ריב"ח החכם דקדושה העוסק לחזק נפשות ישראל להעלותם ולקרבם לעבודת השי"ת, והוא מחזק את נפש הישראלי בהזכירו לו שסוף סוף בוודאי דידן נצח ותוגדל השמחה לעתיד מאד ונזכה לכלות כל הקליפות שבכח זה מתגבר האיש הישראלי להיות גם עתה בשמחה ועי"ז הוא מתגבר ויוצא מגלותו גלות הנפש ואף גם יש בו כח עי"ז לכנוס לפי בחינתו לתוך הקלי' לברר משם מה שצריך לברר, שזהו ענין כל מה שעובר על נפש הישראלי הרוצה להתקרב להשי"ת בבחי' "כל המצדיק א"ע מלמטה מצדיקין עליו את הדין מלמעלה" (תענית ח) היינו שעוברים עליו מניעות ונסיונות שונות עד שנדמה לו כאילו רוצים להרחיק אותו מעבודת השי"ת (כמבו' בלקו"א סי' ע"ד ע"ש) והוא עובר על כל זה ואינו ניסוג אחור בכח התחזקותו של החכם האמת שמזכיר אותו גודל השמחה שלעתיד כנ"ל. שעי"ז בעצמו הוא מברר את הניה"ק וזוכה להכנס בשלימות לתוך הקדושה כידוע כ"ז. ועי"ז בעצמו שמתחזק בשמחה ע"י זכרון השמחה שלעתיד שזהו בעצמו בחי' הוצאת השמחה מהגלות ממילא נחלש עי"ז כח הסט"א כי כל כחם הוא מנפילת השמחה כנ"ל, וכן חזר חלילה, כי כן הוא הכלל דכשזה קם זה נופל כידוע.

וזהו שהשיב להם ריב"ח "אייתו אשלי ומושחו וכו' היינו על ידיכם ועל כרחם יחבטלו הקליפות כי אתם בעצמכם תביאו את בית ישראל מהגלות הנקראים אשלי היינו חבל נחלתו" כמבו' כ"ז בפנים, היינו שענה להם בלשון כזה שהוא בחי' תוקף ועזות דקדושה של נפש הישראלי שהוא מבזה אותם בכל תוקף ואינו מתירא מפניהם עד שאומר להם בלשון נוכח אייתו אשלי וכו' כי אתם בעצמכם וכו' כנ"ל. שהעזות דק' הזאת באה מעוצם השמחה של האיש הישראלי (כמבו' בסי' כ"ב ע"ש) שבא ע"י זכרון השמחה שלעתיד שעי"ז בעצמו מחליש דעתם ומוציא מהם ניצוצות השמחה שנפל אצלם עד שהם נכנעים עי"ז לגמרי.

וכעי"ז הוא המובא בב"י הלכות ר"ה סי' תקפ"ז על דברי הטור שמביא מהירושלמי כתיב בלע המות לנצח וכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. כד שמע קול שופר חדא זמנא בהיל ולא בהיל אומר שמא ההיא זמנא דשופר גדול. כד שמע תנינא אומר ודאי מטא זימנא

באמת "אין יאוש בעולם כלל" ודוקא אחרי הסתלקות הצדיק, דוקא אז, כשחושבים שאפס תקוה, ולא עוד, אלא שדוקא הירודים שבישראל, יכולים בנקל לחזור למוטב, על ידי השתטחות על קברי צדיקים, כפי שאמנם קורה עד היום הזה, שההתעוררות שעל קברי הצדיקים, גורם מפנה רב בחיי הבאים להשתטח שם, ואפילו יהיו אלה פושעי ישראל ח"ו, שכן כותב מוהרנ"ת שעל קברי הצדיקים "שם יכולים להתתקן אפילו מי שהוא בין שיני הס"מ" — — —.

כאלה וכאלה הם התיקונים הנוראים הנעשים על ידי השתטחות על קברי צדיקים. עוד דברים רבים מבוארים בספרי מוהרנ"ת במעלת ההשתטחות, אף קובץ אחד בשם "השתטחות" הוציא לאור הרב מקבציאל ר' נחמן אבד"ק טשעהרין, בעמח"ס דרך חסידים לשון חסידים וכו', בו "מבואר, גודל מעלת ההשתטחות על קברי צדיקים, ושעיקר תיקון פגם הברית הוא עי"ז, ועי"ז יכולים להנצל מכל הצרות, ברוחניות ובגשמיות" (מתוך השער). אך, כמובן, קצר המצע מכדי להעתיק את דבריהם הקדושים. אבל, אם הזכרנו את הקובץ הלזה, הרי כאן המקום להביא גרגיר אחד מהוספת הרב הנ"ל, בקדושת מקום גניזת הצדיק.

"ראיות ברורות מש"ס ופוסקים" יש לדברי הרב מטשעהרין, שקבר הצדיק מקדש כל סביביו "בכל הרואה". שלא רק מקום קבורתו קדוש, אלא שבכל מקום שהציון הקדוש נראה משם, חופפת קדושתו. אך, מתוק מדבש הוא הסמך שהביא לכך, מדברי המדרש על יוסף הצדיק "שבשכר שעיקם יוסף את עיניו מלהסתכל באשת פוטיפר, ולא במצריות וכו', אמר הקב"ה: 'עלי לשלם שכר אותה העין' — כיצד, שנו רבותנו, שהיו אוכלים במקדש קדשים קלים תוך החומה, לפנים מחומת ירושלים, אבל שילה, שהיה בחלק יוסף, אוכלין בכל הרואה. (מ"ר נשא י"ד)... ומזה מובן גם לענין קדושת קבר הצדיק האמת, שהוא בחינת יוסף, שעיקר מעלת קדושתו הוא, כפי מעלת ומדריגת קדושתו בקדושת הברית, שעיקרו תלוי בקדושת העיניים"

☆

מאז ומעולם היה מנהג ישראל ללכת לקברי צדיקים, על כל צרה שלא תבוא. ישן הוא מנהג קדוש זה, כימי אבותנו. היה זה **כלב בן יפונה, "שפירש מעצת מרגלים, והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להם, אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים"** (סוטה ל"ד). כן מצאנו בגמרא את ר' מני, שציערוהו, והלך ונשתטח על קבר אביו ר' יונה, ואמר לו: "אבא, אבא, הני מצערו לי"... (תענית כג).

אחד מסדרי התעניות שבמסכת תענית, הוא לצאת לבית הקברות. ועל כך אומרת הגמרא: "למה יוצאין לבית הקברות? — כדי שיבקשו מתים רחמים עלינו" (שם טז). אך לא רק בתעניות היו הולכים ומבקשים מן המתים, לעורר עלינו רחמים. אלא, בכל עת פורענות ח"ו. כמו שמובא בזוה"ק, פרשת אחרי מות דף ע': **"ובשעתא דאצטריך עלמא רחמי, וחייא אזלי ומודעי להו לנפשייהו דצדיקייא ובכאן על קברייהו... כדין אתערין נפשייהו דצדיקיא ומתכנפי ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודעי להו צערא דעלמא"** (ובשעה שצריך העולם רחמים והחיים הולכים ומודיעים להם לנפשות הצדיקים ובוכים על קבריהם... אז מתעוררות נפשות הצדיקים ומתאספות והולכות ושטות לישני חברון ומודיעות להם צער העולם). בהמשך הדברים מסופר, על ר' חזקיה ור' ייסא, שנקלעו

לגוש חלב, שמעו קול בוקע מקבר אחד שצווח על הבריות. שבאו הנה לבקש רחמים עם ספר תורה שהיה פסול. עד שבא זקן אחד, והביא ספרו של רב המנונא סבא, ונתעורר רבי אלעזר ב"ר שמעון (שהיה קבור שם לפני שהניחוהו אצל אביו), והלך לגן עדן להתפלל עליהם, והוטב לעולם.

וככל שהצדיק גדול יותר, כן מועילה יותר ההשתטחות על קברו הק'. כי על כן אמר ר' חייא בר חנינא: **"מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד ביהמ"ק ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם — שמא יבאו לקבורתו של משה באותה שעה, ויעמדו בבכיה, ויתחננו למשה, ויאמרו לו למשה רבינו, עמוד בתפילה בעדינו, ועומד משה ומבטל את הגזירה. מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם"** — — — . ואף יעקב אבינו קבר את רחל אמנו, דוקא על אם הדרך, בדרך אפרת. שצפה יעקב אבינו ברוח הקדש שהגלויות עתידות לעבור שם, ותתעורר רחל אמנו לבקש רחמים עליהם.

הרי, שבמקום גניזת הצדיק, שם נמצאת רוחו הקדושה, ושם אפשר לבקש ממנו להצטרף לתפילתנו ולעורר רחמים עלינו.

אמנם, "להצטרף לתפילתנו" אך ח"ו לא להתפלל אליו, שזהו בגדר "ודורש על המתים" רח"ל. אלא, כמו שאמר ר' יוחנן בסנהדרין: **"לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו הכל מאמצין את כחו למעלה"**. כי תפילתם של צדיקים, ביחוד לאחר הסתלקותם, גדולה היא עד מאד. וכמ"ש במדרש **"כשם שהגפן הזאת חיה ונשענת על עצים מתים, כך ישראל חיים, ונשענים על האבות כשהם מתים"** (כ"ת מ"ד) **כן מצינו, שרבנו ז"ל אמר בלילה שלפני הסתלקותו: "מה לכם לפחד, מאחר שאני הולך לפניכם?!"** שאין לנו אלא כחם של הצדיקים שכבר מתו, כמ"ש שלמה המע"ה "ושבח אני את המתים אשר כבר מתו, מן החיים אשר חיים עדנה" שכמובא בזוה"ק (שם), הם הם הצדיקים אשר במיתתם קרויים חיים.

כך, שמה שכתוב ודורש אל המתים הרי זה "אל המתים" דייקא, דאינון חייביא דאשתכחו תדיר מתים. אבל ישראל, דאינון זכאי קשוט, שלמה קרא עלייהו, 'ושבח אני את המתים שכבר מתו' — בזמנא אחרא ולא השתא, שכבר מתו ואינן חיין" ("אל המתים" דוקא, שהם הרשעים, שהם תמיד מתים. אבל ישראל, שהם צדיקי אמת, קורא עליהם שלמה: "ושבח אני את המתים שכבר מתו" — פעם אחרת ולא עכשיו, "שכבר מתו" — אך הם חיים). זו אחת מן התשובות שהשיב ר' חזקיה לר' ייסא על שאלתו, מדוע הולכים על הקברות בשעה שהעולם צריך למטר, שלכאורה הרי זה דורש אל המתים. נענה לו ר' חזקיה ואמר לו כדברים הנ"ל. עוד השיב לו, שאין כהשתטחותם של העמים, השתטחותם של בני ישראל, על קברי המתים. שהגויים באים על הקברות בכישופים, כדי להמשיך על עצמם רוח הטומאה, אבל ישראל, כשהם באים למתיהם "אתיין בכמה תשובה לקמי קוב"ה, בתבירו דלבא, בתעניתא לקבליה. וכלא, בגין דנשמתיהון קדישין בעון רחמי לקמי קוב"ה עלייהו, וקוב"ה חייס על עלמא בגינייהו" (באים בכמה תשובה לפני הקב"ה, בשברון לב, בתענית, לפניו. וכל זה בגין שנשמותיהם הקדושות מבקשים רחמים מלפני הקב"ה עבורם, והקב"ה חס על העולם בגללם).

נמצא לפי דברי הזוהר, שהן משום שצדיקים הם אותם מתים שעל קברותיהם

משתטחים אנו, והן משום שאין הבאים מתדבקים אל רוח המתים בדרך כישוף, אלא בדרך תשובה ותפילה, אין בזה ח"ו משום דרישה אל המתים ולא כלום.

אמנם, מדברי הרמב"ם משמע שיש איסור לאדם לבקש משום אדם שיתפלל בעדו, שכן אסור לעשות אמצעי בתפילה. אך כבר מתפלפל על כך ראבר"ן בביאור הלקוטים, בהביאו כמה וכמה מקראות מפורשים ומאמרי חז"ל, בהם מבואר, שבקשו ישראל ממשה רבנו ומשמואל הנביא וכו' שיתפללו בעדם. ועל כך ביאר ראבר"ן, שאמנם אסור להתכוון לעשות את הצדיקים אמצעיים לתפילותנו, אבל כאשר אנו מתכוונים לעוררם לתפילה, כדוגמת ההתעוררות שיש בין איש לרעהו בתפילת ציבור, לבקש ולהתפלל יחד להשי"ת על צרות ישראל, אדרבא, בזה ישנה מעלה יתירה של תפילת רבים, וביחוד תפילת צדיקים המתקבלת יותר מכל תפילה אחרת, והם יכולים להמליץ טוב בעדינו ולפעול ישועות בתפילתם. וכדברי המדרש בשה"ש על הפסוק "השבעתי אתכם בנות ירושלים" שכנסת ישראל אומרת למלאכים העומדים על שערי התפילה והדמעה: "הוליכו תפילתי ודמעתי לפני הקב"ה ותהיו מליצי יושר לפניו שימחול לי".

וכבר נידונה שאלת "ודורש אל המתים" בספרי גדולי האחרונים, כבמהר"ם שיק או"ח סי' רצ"ד, וביחוד במנחת אלעזר, שהאריך להוכיח שלא רק לדברי המתירים לומר בסליחות את תפילות "מכניסי רחמים" אין בהשתטחות כל חשש, אלא אפילו לאוסרים לומר את התפילה, אין כל איסור לבקש מן הצדיקים הגדולים במיתתם מבחייהם, להמליץ טוב בעדינו. אדרבא, מזוה"ק ומכתבי האר"י משמע שהשתטחות על קברי צדיקים הוא "ענין גדול עד מאד" (יו"ד ס"ח) עיי"ש טעמם של דברים.

כן אמנם מסכם הב"ח את דברי מהר"ח פלטיאל על הנודרים לילך לבית הקברות — ש"קצת היה נראה כדורש אל המתים" — שמותר "להשתטח על קברי אבות ולהתפלל לפניו יתברך על כל צרה שלא תבא בזכות אבותנו הנקברים פה" — אולם, דוקא בנוסח זה וכיוצא בו — בהדגישו, ש"כבר החזיקו במנהג הזה ואין מוחה ויש לזה סמך מספר הזהר... **ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה**" (יו"ד סי' רי"ז). כן הוא גם לשון המהרי"ל (שם) שכתב שהמשתטח על קברי הצדיקים ומתפלל "אל ישים מגמתו נגד השוכבים שם, אך יבקש מאת השי"ת שיתן אליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר". ואף בחיי"א נפסק כך: "שיתפלל להקב"ה שיעשה חסד בזכות הצדיקים המתים" שלדבריו אם יתפלל בנוסח אחר הרי זה קרוב להיות לדורש אל המתים.

אך, אם אמנם משמע מלשונות הפוסקים המובאים בזה שאין לבקש מן המתים ולא כלום אלא לקב"ה שיטיב לנו בזכותם, הרי שדברי הזוה"ק המובאים לעיל ודברי הגמרא על כלב בן יפונה שהלך להשתטח על קברי אבות ומדברי הגמרא על היציאה לבית הקברות בתענית נמצא מפורש שאפשר גם לבקש מן המתים בעצמם שיעוררו עלינו רחמים, ואין זה ח"ו בגדר "ודורש וכו'" או "אמצעי" ח"ו. כן ניתן גם להבין בלשונו של ספר חסידים שכתב: "כי הנאה יש למתים שאוהביהם הולכים על קבריהם ומבקשים על נשמתן טובה ומטיבים להם באותו עולם **וגם כשמבקשים מהם, הם מתפללים על החיים**, וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות" (סי' ת"נ).

נמצא, שנוסח התפילה על הקברות יכול להיות מופנה גם לשוכני העפר עצמם שיעוררו רחמים עלינו, כפי שצעק כלב על קברי אבות "אבותי! בקשו עלי רחמים שאנצל

מעצת מרגלים!". ואמנם, מתפלא הגאון רבי משה קליערס זצ"ל, רבה של טבריה, על דברי האחרונים המקפידים רק להתפלל בזכות המתים ולא לבקש מהמתים עצמם להתפלל, באמרו "באמת אינו מובן כלל, דמה שייכות לענין זה שיהיה בכלל ודורש אל המתים, דהאיסור אינו רק אם מרעיב עצמו ולן בבית הקברות, כדי שתשרה עליו רוח טומאה, כדאיתא בסנהדרין דף ס"ה ע"ב וכן פסק בש"ע יו"ד סי' קע"ט סעיף י"ג... ולא הבנתי כלל מ"ש החיי אדם דקרוב הדבר שיהיה בכלל ודורש אל המתים. ויש ליישב דבריו קצת דמ"ש שלא ישים מגמתו להתפלל ולבקש מהמתים, היינו לבקש מהמתים עצמם, דזה בודאי אסור, וכן יש לפרש דברי המהרי"ל, אולם מדלא מצאו אופן אחר רק לבקש מהשי"ת בזכות הצדיקים, מוכח מזה דגם לבקש מהמתים שהם יבקשו בעדינו אסור, וזה פלא, דאיזה סרך איסור יהיה בזה, ובפרט שמבואר בגמרא דסוטה הנזכר שכלב נשתטח על קברי אבות, ואמר אבותי בקשו עלי רחמים" עיין בדבריו שדחק עצמו מאד ליישב נוסח תפילה זה המובא בדברי הפוסקים החוששים מלבקש מן המתים שיתפללו בעדינו ואכמ"ל.

עם כל זאת, אנו כחסידי ברסלב ההולכים לאור תורת רביז"ל כפי שביארה מוהרנ"ת, יודעים, שכאשר מתשטחים על קברי צדיקים, יש לבקש מן הצדיק הגנוז שם לעורר רחמים עלינו, שכן בתפילה לל"ג בעומר ישנה פניה וזעקה גדולה לרשב"י בזה"ל: **"רבי! רבי! אבי! אבי! רכב ישראל ופרשיו! נהירו דבוצינא דאורייתא! קומו ועוררו עם כל הצדיקי אמת, להסתכל ולראות בצרות נפשינו! הקיצו ורננו שוכני עפר! קומו ישיני מכפל לסעדנו! צדיקי יסודי עולם! קומו בעזרתנו בעת צרה הזאת!"** — — —.

ומיד לאחר מכן פונה מוהרנ"ת בתפילתו: **"רבונו של עולם! תן בלב הצדיק הקדוש והנורא הזה השוכן פה ובלב כל הצדיקים האמיתיים לבל יסתירו פניהם ממני ויעמדו בעדי למליצי יושר להפוך בזכותי ולבקש ולמצוא בי נקודות טובות וימליצו טוב בעדי שתקרבני אליך ברחמים ותתן בי לב חדש ורוח חדשה תתן בקרבי שאזכה להתעורר מעתה באמת לשוב אליך באמת"** (לקו"ת ח"ב מ"ז). הרי כאן גם תפילה להשי"ת וגם בקשה מהצדיק להתפלל.

התפילה על קברי צדיקים היא אפוא ברורה לנו, מה גם כשכה רבות הפליג מוהרנ"ת בשבח התפילה על קברי הצדיקים.

אך, לא רק בתפילה על קברי הצדיקים פועלים הרבה, אלא אפילו בהליכה גרידא לקברם. בספר "טבור הארץ" מובאים דברי "ספר נחלה לישראל" (כת"י), שבנוסף לסודות הנוראים שיש בהליכה על קברי צדיקים יש טעם על פי נגלה: **"איתא במד"ר בשלח בקרא ויאמינו בה' — כל המאמין ברועה ישראל כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם'... ולא עוד אלא אותה האמונה שמאמינים בצדיקים אחרי פטירתן... נתעלה יותר מאמונת הצדיקים שהם בחיים חיותן כי אינו דומה באם רואים את הצדיק פנים אל פנים... נופל יראתו על פניהם — אם כן אין רבותא כ"כ שמאמינים בו בחייו. אבל הצדיקים שוכני עפר ומעולם לא ראו את פניהם... שרק נודע להם שמותם וזכרונם... אפ"ה מאמינים בהם ומדלגים על ההרים וגבעות על גבי נקיקי הסלעים, זקנים וזקנות כדי לראות ציונים שלהם וכבוד משכבותם והוא נחשב בעיניהם כמוצא שלל רב — היש לך אמונה גדולה מזו?! והרי אמונה היא יסוד כל התורה ומצוה? על כך מהראוי לילך על קברי צדיקים וכל מה שבכחך עשה"** — —.

אכן, ענין גדול הוא להשתטח על קברי צדיקים. ולא עוד, אלא שהיה "מצוה רבה", שבגינה מותר לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ. כמובא בספר הגדול והחשוב "שדי חמד" מערכת א"י א'. ואמנם, כן נהגו אנ"ש מאז עד היום לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ להשתטח על ציון רביה"ק, שבנוסף על המעלה הגדולה שיש בהשתטחות על קברו כעל קברי הצדיקים, עוד נוספת הבטחתו, להוציא את הבא על קברו — שיאמר את עשרת הקפיטל שבתיקון הכללי ויתן פרוטה לצדקה — משאול תחתיות! באמרו **"איך וועל מיר לייגן אין דער ליינג און אין דער בריט, איך זאל איהם א טובה טהון. ביי די פיאות וועל איך איהם ארויסציהען פון דער שאול תחתית" (אניח עצמי לאורך ולרוחב לעשות לו לטובה. בפיאותיו אוציאו משאול תחתיות)** — — —.

ומכאן כל אותה מסירות נפש לבוא על קברו הקדוש שמאחורי מסך־הברזל הסובייטי. עוד בשנות המהפכה הראשונות, כששלטון קומוניסטי ערץ שלט ברוסיה והטיל פחד מוות על כל הארץ, יצא לשם הרה"ח ר' שמואל הורביץ זצ"ל בחירוף נפש. במכתבי ר' מתתיהו מאומן זצ"ל לבן אחיו בא"י, נזכר פעמים מספר "האברך... מארץ ישראל", ש"רחמנות גדולה עליו" שאינו יכול לצאת את רוסיה ולחזור לארץ ישראל. הדברים הגיעו לידי כך, שרק בהשתדלות רבני ארץ ישראל הומתק דינו שנחרץ עליו שם, והומר בגירוש מרוסיה.

עוד ר' אפרים ב"ר נפתלי בשעתו שבא לגור בא"י התמרמר עד מאד בשנתו הראשונה על שלא יצא לחוץ לארץ להיות בראש השנה באומן. ואמנם לשנה הבאה כבר נסע לאומן. כן ידוע מכתבו של אחד מחשובי אנ"ש לתלמידו בארץ־ישראל, בו הוא מבקש מעמו לומר לר' שלמה וועקסלער שהקפיד לא לצאת אף מירושלים ש"הארון הוא בכאן", כלומר שאם אמנם עיר הקדש וקדש הקדשים הוא בירושלים הרי שהארון עם לוחות הברית נמצא באומן... — במקביל לסיפור הידוע בתלמיד הבעש"ט שראה במחזה את ארץ ישראל ואת ירושלים ואת קדש הקדשים ואילו את הארון לא הצליח לראות, על כך אמר לו הבעש"ט שאמנם הארון הוא במעז'בוז'...

דברים מעניינים בקשר ליציאה לחו"ל לציון רביה"ק יש בסו"ס מי הנחל על ליקו"מ, שם מובאים באחד ממכתביו של ר' אלתר טעפליקער הי"ד דברים לר' ישראל קארדאנער זצ"ל שלא בא לאומן לר"ה מחמת מניעות, בכתבו אליו שאם ומוהרנ"ת אמר שהיה מוכן להתגלגל פעם נוספת אם יזכה להשתטח על קברו של רביז"ל למרות אזהרת רבינו לא להסכים בעה"ב בשום אופן להתגלגל מחמת הסיכון הרוחני הכרוך בחזירה לעולם השפל הזה, הרי שעל אחת כמה וכמה שיש להסתכן ולצאת לחוץ לארץ כדי לזכות ולהשתטח על ציון רבינו הק' באומן — — —.

ואמנם ידוע שר' אברהם ב"ר נחמן שהתגורר בארץ ישראל, נסע מדי שנה לקיבוץ הקדוש שבאומן. ואף כי עני מרוד היה, ועסק בתורה ועבודת ה' יומם ולילה, עם הגיע ימי ראש השנה היה יורד לספינה ביפו ונוסע לאומן. (בהקשר זה אף מסופר, שביפו היה פותח את הליקוטי מוהר"ן ובאודיסה היה סוגרו... ומהרה"ח רא"מ קונסטנטינר שליט"א שמע כותב הטורים, שחותנו ר' משה פסטר ז"ל (אייזנבך), היה מוסר לראבר"ן, קויטל לציון רביה"ק).

על הרר"א שטרנהרץ ז"ל ששהה לעת זקנתו בא"י, ידוע, ששלש פעמים ביום, לפני

"יהיו לרצון" שבתפילת שמונה עשרה, היה מתפלל, שיזכה לנסוע לאומן ולהשתטח על ציון רביה"ק, ואף לחזור לארץ ישראל.

אכן, כדאים הם קברי צדיקים, ובפרט ציון רבינו ז"ל, לצאת בגינם מארץ ישראל לחוצה לארץ. שכאמור לעיל, אף קברו של הצדיק בקדושת ארץ ישראל הוא, כמו שדרש רביה"ק בליקו"מ ק"ה מהפסוק **"צדיקים ירשו ארץ" שצדיקים יורשים את מקום קבורתם לקדשו בקדושת ארץ ישראל וכפי שפעל הבעש"ט אצל השי"ת** אמנם, ר' שמואל הנ"ל, בבואו לאומן, לא רצה לצאת מן הציון הקדוש, באמרו, שאינו רוצה לצאת מא"י לחו"ל... אגב זה, שמע כותב השורות מאחד מזקני אנ"ש שעוד הכירו באומן, בהתבטאו: "אזא מין ליגן אין רבי'נס זאך ווי ער,האט מען נישט געזעהן" (השתקעות כזאת בעניני רבינו כמותו, לא ראו).

וכאן המקום לצטט את דברי הר"ר שמואל צ'צ'יק שליט"א אודות היציאה לחו"ל לקברי צדיקים בהוספותיו הח' לקונטרס ההשתטחות: "והנה, לא מיבעיא לדעת השאילתות שהובא בתוס' ע"ז דף י"ג, דהא דכתוב שם שמותר לצאת לחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה דלאו דוקא הני, דס"ל דכ"ש לשאר מצוות, **וא"כ להשתטח על קברי צדיקים ובפרט הצדיק הדור, השייך לדור הזה, הוי בגדר לימוד התורה, כיון דמבואר בדברי חז"ל, דעיקר לימוד התורה הוא ללמוד ולקיים. וכיון ששם על קבר הצדיק זוכין לתשובה שלימה, ושהצדיק עוסק בתיקונו ומעלהו, א"כ בוראי הוי בגדר לימוד התורה".** בהמשך דבריו הוא מוסיף צד נוסף "והנה אפילו אם יש כמה קברי צדיקים בא"י זיע"א, מ"מ הרי מבואר ברמב"ם בפ"ג מהל' אבל וטוש"ע יו"ד רס"י שע"ב (הובאו בספר פאת השלחן), דגם במוצא בא"י ללמוד תורה מותר כהן לצאת לחו"ל ללמוד תורה. וא"כ, גם לענין השתטחות על קברי צדיקים, לא ראי זה כראי זה, **וכל צדיק וצדיק יש לו אורו הגנוז אתו, אשר באורו הגדול יכול להאיר אור נפלא על המשתטחים על קברו. ובפרט על ציון רבינו הק', אשר הצדיק הק' והנורא הזה פקד על קברו, ואמר בזה הלשון "איך וועל וכו'" בוראי זכיה גדולה ונוראה היא. אשרי הזוכה לזה. ובפרט אם יוצאים אדעתא לחזור לארץ ישראל דיש סברי דהוי היתר גמור"** (דף ל').

בנוגע לכהנים, ישנם דיונים רבים בספרי הפוסקים, אם יש להם להשתטח על קבר הצדיק או לעמוד מרחוק. בשו"ע יו"ד סי' שע"ב הובאו דברי הרב בתי כהונה בפתחי תשובה, שאין כל סמך להתיר להם לכהנים להשתטח על קברי צדיקים כעל כל קבר אחר שאסור להם כנפסק בשו"ע שם. ואם אמנם מסיים הרב הנ"ל, שאינו רוצה לשנות את מנהג הכהנים להשתטח על הציונות הקדושים, מקדמת דנא, הרי שבפתחי תשובה נפסק להחמיר, מכיון שבבתי כהונה לא מצא סמך להתיר.

ככל הנראה, דברי הב"כ הם המקור היחידי לדברי העוררים על הליכת הכהנים לקברי צדיקים. אך יצויין שגם למתירים קשה מאד למצוא היתר ללכת לקברי צדיקים דרך קברים אחרים. בעיה זו מתעוררת בכל חריפותה בנסיעה על ציון רבינו הק' באומן, שם מנוחתו כבוד בלבו של בית קברות עתיק והגישה אל ציונו הקדושה כרוכה בהאהלה על קברים שלדברי הרב מטשעהרין בסו"ס ההשתטחות שלו "בזה פשיטא דאין להקל" אולם כפי הנשמע היתה ידועה לאנ"ש דרך מיוחדת לכהנים לציון רביה"ק אך כבר צוין לעיל שקדושת קברו של הצדיק היא "בכל הרואה" דברים אלה שציטטנו מדברי הרב מטשעהרין בספרו הנ"ל באים שם גם בקשר לכהנים שאינם יכולים לגשת לציון הק'

מחשש מאהיל אי לכך הוא מייעץ להם לעמוד מרחוק בהתקשרות והסתכלות על ציון רבינו הק' שעל ידי כן "בוודאי זוכה להמשיך בשלימות כל התיקונים הנפלאים שנמשכין על ידי קדושת קברי הצדיקים עצהיו"ט כמו אלו שזוכין להתפלל בהשתטחות על קברו ממש".

לדברי המתירים לכהנים להשתטח על קברי צדיקים (במקום שאין קברים אחרים) ישנם ראיות רבות שאין טומאה לצדיקים מתים וכמעט כלם מסתמכים על המסופר בגמרא **שביום שמת רבינו הקדוש, הכריז ר' ינאי, אין כהונה היום "וטעם הדבר מפני שהכהנים מוזהרים על טומאת המת, לפי שהם משרתי עליון מקודשים לעבודתו, וכיון שמיתתו היתה שלא על ידי כח המשחית, אלא על ידי שכינה לא היתה שום טומאה"** (רבינו בחיי ריש פר' אמור).

כן כתב הרמב"ן והעקדה המסתמך על מאחז"ל "צדיקים במיתתם קרויים חיים", וספר החינוך, הרקאנטי, השפתי כהן, הרשד"ם, התורת חיים, הכלי יקר, השבות יעקב, אגרא דכלה, שו"ת פרי הארץ, ארחות חיים וכו'. כלם כאחד מדגישים, שמיתת נשיקה בה מתו משה אהרן ומרים, ומיתת כל הצדיקים שמיתתם בטהרה אין בהם זוהמת מלאך המות הנוטל נשמת שאר המתים ומטמאם.

הלא כאלה הם דברי הזוה"ק בפרשת וישלח (דף קס"ח) **"דכל מאן דאשתדל באורייתא לשמה לאו מיתתו ע"י יצה"ר אלא בנשיקה וכו' ובגין כך, צדיקיא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבא גופא דילהון, דלא שארי עלייהו רוח מסאבא"** וכן אמר אליהו זכור לטוב: "צדיקים אינם מטמאים".

אין ספק שלא התכוונו האוסרים לומר ח"ו שקברי צדיקים מטמאים. בנידון זה מעניינים דבריו של הרה"ק מסאטמר זצ"ל המביא בספרו ויואל משה דברים בשם כ"ק זקנו ה"ישמח משה" שיש בכך גזירת חז"ל שלא יבוא כל אחד לומר על מת החשוב בעיניו שהוא צדיק וקברו אינו מטמא ולכן אסרו כל מת בישראל ואף הצדיקים בכלל. שאם כי מעיקר הדין אין צדיקים מטמאים הרי "שע"פ הלכה אין להתנהג כן" (מאמר ישוב א"י צ"ט).

על כל פנים, גם לדברי האוסרים, הכל מודים שרבים "גדולים ועצומים ... הלוך הלכו על קברי צדיקים, על כן נאלמתי דומיה ואינהו בקיאי, וכך נגלה להם לדורות הראשונים, מסוד ה' ליראיו" — כך מסכם האוסר העיקרי, הכה"ג, בעל "בתי כהונה". ואילו אנן מה נענה אבתריה?!.

אכן, שלח האר"י הקדוש את תלמידו ר' יצחק הכהן זצ"ל, לכפר עין זיתון, להשתטח על קבר ר' יהודה ב"ר אלעאי — — — (שבחי האר"י).

אולם אם הזכרנו את בעייתם של כהנים לא נמנע מלהזכיר שגם לישראלים ההולכים לאור תורת האר"י הקדוש יש בהליכה לקברי צדיקים הנמצאים בבתי קברות בעיה של "קליפות ורוחין" המתדבקים ח"ו בעומד בד' אמות הקברים הרגילים וכמו שידוע לגדולי הצדיקים שנהגו להתרחק מן הקברות וביחוד הגר"א זצ"ל. אך גם שאלה זאת נידונה באריכות בשו"ת מנח"א (שם) ולמסקנתו הרי ההולכים לקברי צדיקים דרך קברים אחרים הם בגדר "שומר מצוה לא ידע דבר רע ושלוחי מצוה אינן ניזוקין בגופן

וכל שכן בנשמתן הן בהליכתן והן בחזרתן ואדרבא יושעו בזכותם ותתקבל תפילתם בכל משאלותם לטובה וכמה עניינים בזה בכהאר"י ז"ל גודל ענין ההשתטחות בער"ח ובט"ו לחדש כו' ובפרט על קברי צדיקים".

הרי, שמעלת ההשתטחות על קברי צדיקים גדולה ועצומה היא עד מאד. כי על כן, הרי זה **אחד מעיקרי העבודה בברסלב, — להשתטח על קברי צדיקים!**.

יצחק א. זילברמן
ירושלים

שִׁיר נָעִים

לִקְדֻשַּׁת שֵׁם אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ רַבִּי **נַחְמָן** בֶּן **שִׂמְחָה** זַ"ל

נַ עַם זיו עליון במָקום נורָא
חַ דושי תורותָיו כנבואַת אַסַפַּקלַריָא הַמאירָה
מַ עַדני נפש לטַהַרנו ולקַדשנו
נָ כסוף נכסַפנו לראות תפאַרתו בביאַת גואַלנו

בָּ נאות דשא יַרביצנו בעצָה כלָלית שיחַת הַתפלָה
נַ חַלי אמונָה מַים עַמקים ידלם איש עיר גבורים עָלָה

שְׂ מחַת עולָם עַל רָאשנו, בוא יָבוא ברנָה
מֵ ראש אַמָנָה להַשמיע שיר לַעַדת מי מָנָה
חַ ייתָנו מרדת בור בדברי התחַזקות לדור וָדור
הָ פַך אבלנו לשָׂשון, פרץ חומותינו לגדר

הקדמת המערכת:

השיחה המובאת בזאת נמסרה על ידי הרה"ח ר' אליעזר ברלנד שליט"א, ראש ישיבת "שובו בנים" שבבני ברק, בערב יום כיפור שעבר בדבריו עומד ראי"ב על גדלות הצדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ומרחיב את הדיבור על תשובה ואמונה איתנה בהשי"ת, בהסבירו היטב את נושא העלאת הניצוצות מבין הקליפות וחשיבות החזרת נפשות לצל הקדושה.

אין ספק בכך, שהקוראים הנכבדים ימצאו ענג רב והתחזקות נמרצה בשיחה דלקמן, שהיא אחת מבין שיחותיו המקיפות והנלהבות של הרה"ח הנ"ל, הידוע בהשפעתו הרבה ופעילותיו הברוכות בשדה בעלי התשובה.

שיחת הרה"ח ר' אליעזר ברלנד שליט"א

(עיבוד חפשי)

"...ובל"ג בעומר נסתלק רשב"י... ועל כן עושין שמחה גדולה ביום הסתלקותו דייקא... כי הסתלקות הצדיק עושה תיקון גדול בכל העולמות יותר מבחייו, כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, והם מתקנים נשמות ישראל במיתתן יותר מבחייהם, ומכניעין הסטרא אחרא והקליפות הנאחזין בנשמות הנפולות בעוונותיהם. כי הצדיקים מכניעים ומבטלים אותם במיתתם יותר מבחייהם, בבחינת 'ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו' (שופטים ט"ז) — שהצדיק האמת, מנהיג הדור האמיתי, ממית שונאי הקדושה והס"א במותו יותר מבחייו..." (מתוך ליקוטי הלכות חלק חשן משפט בהלכות נזיקין סעיף ח').

שמשון הגיבור, שהיה מיועד להיות משיח, ושעליו אמרו חכמינו ז"ל בילקוט שמעוני: "ותחל רוח ה' לפעמו — שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כזוג" — כפעמון, ומכוונת לו את דרכיו, לכוון לאמיתה של תורה, בשפטו את ישראל. הוא הווה דוגמא אמתית של צדיק אמיתי שהשארתו לאחר מותו גדולה מפעולותיו בחייו. שכן, בכ' כתוב שאחרי שהכה בפלשתים "מכה רבה" — "ותשקוט הארץ ארבעים שנה", מהם עשרים שנה אחרי מותו, בהם שרר שקט מוחלט מצד הסטרא אחרא מהקליפות, אותם "המית במותו רבים מאשר המית בחייו". פחדו ומוראו של שמשון היה על הפלשתים ועל הסט"א שממנה משתלשלים הפלשתים, משך עשרים שנה נוספות על העשרים שבחייו, אף כי כבר היה מת. — כח כזה יש לו לצדיק האמיתי בהסתלקותו ובתיקונים הנעשים על ידה בהבערת הרע והקליפות!

ואמנם, מדוע התגרה שמשון בפלשתים? — סוד גדול נעוץ בכך ובעיקר בזה שחיזר אחר אשה פלישתית לקחתה לו. הסוד של בירור ניצוצות הקדושה מיד הסט"א נעוץ בזה, שכן גם בעמון ומואב היו רות ונעמה שהראשונה היתה זקנתו של ישי אבי דוד המלך, האחרונה אמו של רחבעם מלך ישראל.

היו הם, רות ונעמה, ניצוצות הקדושה, שבהם התרכז והתמצה הטוב שבעמון ומואב, ומאז התגיירו שתי נשים אלה, נחלו האומות, מהן יצאו, מפלה שכן כל זכות קיומם היה רק מפני "שתי פרידות" שרצה הקב"ה להוציא מהם, לבניית מלכות ישראל. ואילו כאשר יצאו פרידות הללו מהם ודבקו בישראל, שוב לא התקיימו עמון ומואב בעולם, שאותו ניצוץ קדוש שהיה להם ער כה נגוז והלך לו מהם. טוב זה שהתגלגל לעמון ומואב בא להם מלוט, בן אחי אברהם, שהיה "קלסתר פניו" שלו דומה לשל אברהם, כמאחז"ל שכל הרואה אותו חשב שזהו אברהם. פירוש הדבר, שזכה להארה גדולה מאת דודו אברהם, שהכניס בו מהשגותיו וטובו העצום. הרי, שבלוט אבי עמון ומואב היה טוב, "ניצוצות קדושה", מה גם שמסר נפשו עבור מצוות הכנסת אורחים בסדום, כשבאו אליו המלאכים. כי על כן, גם בבניו ובני בניו, עד אשר היו בני עמון ומואב לעמים גדולים, התגלגלו בהם אותם ניצוצות קדושים שירשו מלוט. ומרוב גילגולי הניצוצות האלה, באו והתרכזו כל הניצוצות הטובים של עמון — בנעמה, ושל מואב — ברות, ושניהן התגיירו. ובכך ניטלה זכות קיומם של העמים הללו, שלפני כן ציוותה עליהן תורתנו הקדושה: "אל תתגר בם מלחמה" ו"אל תצר את מואב" שכאמור "שתי פרידות" היו עדיין עתידים לצאת מהם. אך משיצאו הללו, קרסו העמים תחתם.

את זו רצה שמשון, שהיה צדיק גדול בעל השגה גדולה, שידע שכל זכותה של אומה מן האומות להתקיים בעולם הוא בגלל הגרים שעתידים לצאת מקרבה. רצה הוא אפוא למצוא את האשה הזאת, אשר בגינה מתקיימים פלשתים, ולגיירה. כדי שתהיה מפלה לפלשתים. ולכשמצאה, אמר לאביו: "אותה קח לי, כי היא ישרה בעיני. ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא, כי תואנה הוא מבקש מפלשתים" (שם י"ד). אותה "תואנה", להפיל את הפלשתים בשרשם על ידי עקירת הטוב מהם, היתה לעיני שמשון, שבדרכו מפלשתים רמזו לו מהשמים שאמנם "מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק", שמגוית הארי המת שהרג יוציא את הדבש, היינו שבגין האשה הטובה הזאת שהוציא מהם, אף כי היו הפלשתים אריות, הריהם עתה כגויית האריה המת, מכין שהדבש — הניצוץ הקדוש הלך מהם.

בהקשר זה ידוע שלכן נתפזרו ישראל בין האומות, כדי לגייר גרים. כלומר, להוציא את ניצוצות הקדושה מאומות העולם. וכל עוד לא תצאנה הניצוצות, לא יכלו האומות. ולכשיוצאו הניצוצות, יתמוטטו העמים מאליהם. אכן, לו זכו ישראל והיו "אור לגוים" ו"נס לעמים" "והלכו גויים לאורך", היו הגרים באים מאליהם ומתגיירים. אך, משלא זכו ישראל וקלקלו את מעשיהם, הוכרחו לגלות בין העמים ולהתפזר בכל קצוי ארץ, כדי להוציא את הניצוצות הקדושה מבין הקליפות והסטרא אחרא.

ומה אמנם קרה שלא הצליח שמשון להכניעם לגמ"י, אלא להשקיטם גרידא לארבעים שנה? ומדוע אמנם לא הביא גאולה לעולם? על כך מתרצים רז"ל — "פיו הכשילו" באמרו: "כי ישרה בעיני" ו"שמשון הלך אחרי עיניו לפיכך ניקרו פלשתים את עיניו" — אסור לו לאדם לומר "אני מבין" "זה מוצא חן בעיני" וכיוצא בזה אל לו לאדם לסמוך על דעתו "ואל בינתך אל תשען" כי באותו רגע שאדם סומך על דעתו אף בענינים רוחניים הריהו מקלקל את כל מחשבתו ונכשל כי אז הריהו מתגאה "והולך אחרי שכלו וחכמתו" ואינו הולך "אחרי ה'" — — —

מסופר על הרב בעה"ת זצ"ל, שכאשר הציג חלק מחיבורו לרבו הרב המגיד רבי דוב

בר ממעזריץ זצ"ל שאלו הרב "מי חיבר זאת?" וענה: "אני!" והדבר לא מצא חן בעיני המגיד. ואמנם לאחר מכן, בהיות הרב בעה"ת בפונדק, חשדו בו בעבירה, והלקוהו מלקיות. ואילו הוא, זעק: "לא אני! לא אני!"... בכל אותה העת. ולכשחזר לרבו, נענה לו: "אמנם... לא אני..." שהאדם צריך אמנם לעשות מעשים טובים, אך אל לו לסמוך על כחו, אלא על כחו יתברך. לכך, כשאמר שמשון "כי היא ישרה בעיני", ולא אמר "בעיני ה'" — כעדות הכתוב "כי מה' היא" — נמצא נכשל בכל תכניתו הגדולה.

אמנם, צפה יעקב אבינו בנבואתו כל זאת. הוא ראה ברוח קדשו: "דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל" שכמובא במד"ר "אמר ר' יוחנן, שמשון דן את ישראל כאביו שבשמים — — כדכתיב, דן ידין עמו 'כאחד'" — כלומר כמו השי"ת כביכול. כל כך זכה לכוון בשפטו לאמיתה של תורה. ואף על פי כן — "ויאמר שמשון אל אביו, אותה קח לי, כי היא ישרה בעיני", מיד נאמר: "ויאחזוהו פלשתים, וינקרו את עיניו" — — — ועל כך אמר יעקב אבינו: "לישועתך קויתי ה'!".

— ומה היה לו לשמשון לעשות שלא יכשל בגלל פליטת פיו? — פשוט מאד, היה לו לחזור תיכף בתשובה, וה' היה לבטח סולח לו ומחזיר לו העטרה. הלא כן גם מובא על משה רבינו ע"ה במדרש רבה (פר' וזאת הברכה): "אמר ר' יוחנן עשר מיתות כתובות עליו על משה ואלו הן: קרבו ימיך למות, ומות בהר, כי אנכי מת וכו' וכו' — מלמד שעד י' פעמים נגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל, ועדיין לא נתחתם גזר דין הקשה, עד שנגלה עליו בית דין הגדול, א"ל: 'גזירה היא מלפני שלא תעבור' שנאמר: 'כי לא תעבור את הירדן', ודבר זה היה קל בעיניו של משה שאמר: ישראל חטאו חטאות גדולות כמה פעמים. וכיון שבקשתי עליהם רחמים מיד קבל ממני — שנאמר הרף ממני ואשמידם, מה כתיב , וינחם ה' על הרעה וכו', אנכי בדבר אורישנו, מה כתיב תמן ויאמר ה' סלחתי כדבריך — אני שלא חטאתי מנעורי, לא כל שכן כשאתפלל על עצמי שיקבל ממני — — — וכיון שראה הקב"ה שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפילה מיד קפץ ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס לארץ ישראל".

עשר פעמים הזכיר לו השי"ת למשה רבינו שעליו לשוב מיד על עוון מי מריבה, — וכל כך למה, כדי להזכיר לו שעדיין לא שב על עוון מי מריבה, הכה על הסלע, במקום שהיה צריך לדבר אליו ולקדש שם שמים. עשר פעמים רימז לו הקב"ה שבעוון זה ימות ואם ישוב לא ימות, ואילו משה רבינו ע"ה, כביכול, הותיר את התשובה לאחר מכן, לסוף שנת הארבעים, שאז כבר היה גזר דינו חתום. או אז אף כי הרבה בתפילה, אמר לו הקב"ה: "רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה!" (דברים ג').

כי על כל, לימד אותנו רבינו הק' לקיים בכל יום שעה התבודדות, בה מתפייסים מדי יום עם השי"ת על העוונות המתחדשים רח"ל חדשים לבקרים. שכן אסור לנו להשהות את התשובה 'אף ליום' אחד. כי מי יודע אם לא יחתם לאחר מכן הגזר דין, שכידוע הקב"ה משהה את החתימה אף לאחר כתיבת הגז"ד, כמ"ש "בראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון" אי לכך, יש לנו לשוב בכל יום בתשובה, על החטאים של אותו יום, כדי לא לאחר ח"ו את המועד.

וכלום גלויים לו לאדם חטאיו? הרי ישנם חטאים לאלפים ולרבבות שאין אדם חש בהם! בדרך כלל חושב האדם, שעליו לשוב מגזל, מחילול שבת וכיוצא בזה, ואינו יודע

כלל, שרבים רבים ועצומים הם עוונות הכעס, הקנאה, והרדיפה אחרי תאוות ומידות רעות, שהם הם העבירות עליהם עוברים בכל עת ורגע, הרבה הרבה יותר מעל גזל, וכדומה. כי על כן כותב הרמב"ם בפ"ז ה"ג מהלכות תשובה: **"אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה, כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן — מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העוונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם. וכן הוא אומר, יעזוב רשע וגו'"** — אלו הם העוונות שאין אדם מודע להם, ועובר עליהם למכביר. אותן עבירות הכי גדולות בתורה, גזל, ג"ע, שפיכות דמים, שעליהם אחז"ל "יהרג ואל יעבור", אינן רבות כל כך במספר מקריהן מאשר המידות והתאוות הרעות, הפועלים בכל עת ורגע, וגורמים לו לאדם תילי תילים של לאוין ועשין, דבר יום ביומו. טלו לבם לדוגמא את האיסור של "לשון הרע", הרי רק אם אנו מזכירים מישהו, הרינו נכשלים באיסורים חמורים עד מאד. וכלום פלא הוא שחז"ל אומרים שלשון הרע חמור יותר משלשת העבירות הנ"ל שעליהם נהרגים?! שכן אחד ההסברים למאחז"ל זה הוא שאיסור לשון הרע מצוי בכל עת ורגע בין בני אדם, כמאמר האחר בגמ' על העבירות המצויות בבני אדם: "מיעוטם בגזל, רובם בעריות, וכלם באבק לשון הרע" — כולם! כולם נכשלים בזה, חיוך קל על חשבון השני, מלה קטנה, ביטול, היתול כלשהו, וכבר קולטים הנוכחים שהאיש המדובר אדותיו פחות חשוב... נמצא, שלשה"ר פועל בכל רגע, ולכן קובל הרמב"ם על כך שאין אנשים מודעים לחטאיהם.

עלינו אפוא לשוב בל יום, שמי כמשה רבינו עליו השלום יכול היה לבטל גזירות נוראות, ואיחר את המועד לתשובה. הוא לא שב תיכף ומיד על עוון מי מריבה אלא שבטוח היה בכוח התפילה שאף לאחר מכן יהיה יפה לבטל את הגזירה ולהכנס לארץ ישראל. ראשית, חשב, שמה ש"יפה צעקה בין לפני גזר דין ובין לאחר גזר דין" — כמאחז"ל — הרי זה תמיד ולא רק כל עוד לא נחתם הגזר דין. שנית, סבר, שכמו שבחטא העגל וכל כיוצא בו לא הרפה מתפילתו עד שנענה לו השי"ת, כן גם יעשה לעת יתפנה לתפילתו על עוון מי מריבה, שלא ירפה מן התפילה עד שיסלח לו השי"ת. ידוע משה רבינו ע"ה, ש"אין שום יאוש בעולם כלל", ואין כח בעולם ככח התפילה, ואם אך יתעקש האדם ויעמוד על עמדו, בבכי ובתחנונים, ויתפלל אף "כמנין ואתחנן" ינצח בתפילתו. כי על כן אמרו חז"ל, שאילו היה משה רבינו בדור המבול, לא היה מבול בא לעולם, ואילו היה בדור הפלגה, לא היתה נפוצה ומתפלגת הארץ, ואילו היה בימי סדום ועמורה, לא היו הערים נהפכות. כי בגודל כחו ועקשנותו בתפילה, היה מתקן משה את הכל, ומעביר את כל הגזירות הרעות. דורות אלו שבימי המבול, בימי ההפלגה ובימי סדום, היו, כידוע, נשמות ישראל, שחזרו בגלגול מדי פעם, כדי לקבל את התורה. אך, לא היה אז צדיק כמשה, שיוכל לתקנם מן הקליפות והסט"א, עד שנאלצו הנשמות להתגלגל שוב בנשמות הבאים מצרימה ולהצרף שם בעבודות קשות וגזירות השקולות כנגד דור המבול, הפלגה וסדום, ורק אז בא משה והושיעם.

כך, שמשה רבינו ע"ה הוא זה שידע את כח התפילה, את כח השיחה העקבית בינו לבין קונו, העקשנות בהתבודדות, כפי שלמדנו רביה"ק. לא היה לו למשה שום דבר בעולם שהיה מתיאש מעמו, והיה זה אפילו עבירות כדור המבול ואנשי סדום — אין

דבר בעולם שאין התפילה יכולה לתקנו! שום רפיון, שום יאוש בתפילתו, לא היה לו למשה, בידעו את כחה של תפילה. ידוע ידע את הסוד, את היסוד, של התפילה, שאפשר להתפלל ולהתפלל, עד שנעזרים. לא חלילה תפילות עם כעס, עם חוסר סבלנות, אלא פשוט, תפילה מתוך רחמים ותחנונים, בכיות, לב נשבר. לא עצבות, פשוט, מתוך אמונה שאם מתפללים לה' — ה' נותן. לא בעצבות ולא בעצבנות, אלא בסבלנות, בתחנונים, להפציר עד אין קץ אף אם אין יודעים כמה תפילות רוצה ה' מאתנו. מטרתנו האחת צריכה להיות, להשיג את הדבר הנכסף, נחליט! נתעקש! ונתפלל אל השי"ת, כי אז **חייבים** אנו להשיג את הדבר המקווה, כי אין דבר היכול לעמוד נגד תפילה! אין דבר כזה בעולם! — את זאת ידע משה רבינו, ולכן, בהיותו טרוד בתורה ועבודה והשגות אלוקיות, השאיר את תפילתו לאחר מכן — אבל לא כן, תנאי נוסף יש לתפילה — לעשות זאת מיד, לשוב להשי"ת תיכף על כל עוון, ולא להתעסק בדבר אחר כלל, אלא בבכי ובתחנונים.

את זו גם ראה יעקב אצל שמשון ברוח קדשו, הוא ראה, שאף כי יהיה שמשון צדיק גדול ונורא, משיח ה', "יהי דן נחש עלי אורח הנושך עקבי סוס" אך אף על פי כן — "ויפול רוכבו אחור", משהו לא יהיה כשורה, הוא יסוג "אחור", הוא יכשל בעוון פיו — ולא יחזור תיכף בתשובה. כי על כן העתיר עליו יעקב מעתה בתפילותיו הרבות, בקראו מרות: "לישועתך קויתי ה'!" שידע נא שמשון הגבור את כח התפילה - התשובה!

ואף על פי כן "ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו — שהצדיק האמת, מנהיג הדור האמיתי, ממית שונאי הקדושה והקליפות והס"א במותו יותר מבחייו" (ליקו"ה שם) — הרי כולנו רוצים להיות קדושים ולחזור בתשובה, לכן עלינו לדעת שלצדיק יש הכח הזה, להמית ולכלות את הקליפות הסובבות אותנו ומפריעות לנו בעבודת השי"ת. יתר על כן, יותר ממה שהיה הצדיק יכול לעשות בחייו הוא עושה במותו, "ורבים אשר המית במותו" מאותם קליפות רעות, שכן צדיקים במיתתם חיים הם — כמאחז"ל — אין הצדיק מת, אלא חי, ואם אנו נוסעים לציון רבינו הקדוש, הרינו באים לרבי חי הוא חי וקיים — אנחנו הם המתים!... כך שלא החיים נוסעים אל המת אלא המתים נוסעים אל החי, הצדיק החי וקיים.

ידוע למשל, מה שתלמיד רביה"ק, ר' יוד"ל, היה משוחח עם רביז"ל לאחר הסתלקותו, כן למשל ידוע שטרם מת ר' אלעזר ב"ר שמעון אמר לאשתו: "ידענא בדרבנן דרתיחי עלי ולא מיעסקי בי שפיר, אוגנין בעיליתאי ולא תידחלין מינאי" (יודע אני ברבנן שרוגזים עלי [על שהיה מתעסק בתפיסת גנבים והעמדתם לדין] ולא יעסקו בי היטב [לאחר מותי] השכיבי אותי בעלייתי ולא תתיראי ממני) ואמנם כשמת, הניחתו בעליה והעלימה את דבר מותו "כי הוו אתו בי תרי לדינא הוו קיימא אבבא, אמר מר מילתיה ומר מילתיה, נפיק קלא מעיליתיה ואמר, איש פלוני אתה חייב, איש פלוני אתה זכאי" (כשהיו שנים באים להתדיין, היו עומדים לפני הפתח, והיה אומר זה דבריו וזה דבריו, יצא קול מהעלייה ואמר: איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי) — — — כך היה ר' אלעזר ב"ר שמעון שוכב מת בעליה כעשרים שנה בקירוב, ופסק שאלות ודן דינים. מדי פעם היתה אשתו עולה לעלייה לבדקו אם גופו שלם עדיין, היא היתה מוציאה לו שערה אחת ורואה טיפת דם יוצאת במקומה — — —

☆ ☆ ☆

לפנינו יום כיפור שבו ניתנו הלוחות השניים. תארו לעצמכם, עם ישראל נכשל בחטא כבד כל כך, עבד לעגל זהב אחרי מעמד כה נשגב שבהר סיני, משה רבינו הגיע עם הלוחות והשליכם ארצה ושברם, בני ישראל מדוכדכים עד עומק נפשם, חשבו שעולמם חשך בעדם, ואילו המן, ממשיך לרדת מן השמים, המים מן הסלע ממשיכים לזרום, ענני הכבוד מקיפים אותם עדיין "בעמוד ענן יומם ובעמוד אש לילה" ההולך לפניהם ומישר הדורים ומכלה נחשים ועקרבים... מה זאת? אחרי חטא גדול שכזה, ניסים כאלה?! ולפתע גם משה רבינו חוזר מארבעים היום הנוספות, בסך הכל שמונים יום מאז עלה פעם ראשונה, ובידו לוחות שניים — עם ישראל לא האמין למראה עיניו, הוא הזדעזע והוכה תדהמה. — כלום יש חנון ורחום גדול מה'! כלום יש אהבה כזו שיש לו לאביהם שבשמים! החלו ישראל לבכות מתוך שמחה וחזרו בתשובה מאהבה בהכירם באהבת הבורא אליהם על אף חטאיהם.

אמנם, כשמכיר אדם באהבת השי"ת אליו, אז מחזיר הוא אהבה להשי"ת וחוזר בתשובה מאהבה, כי אז זדונותיו נהפכים לזכיות בניגוד לתשובה מיראה שזדונות נהפכים לשגגות. כמאמר חכמינו בגמרא.

כך נהפך גם אז לעם ישראל זדונו לזכות ואבלו למחול עד "שלא היו ימים טובים לישראל כ... ויום הכיפורים" והיום הזה נקבע לדורי דורות ליום תשובה וכפרת פשע. כן היה גם פורים בשושן הבירה שחזרו ישראל בתשובה מאהבה והיום הזה נקבע לדורות ליום שמחה וחדווה.

האריות שבחבורה

הרב הגאון החסיד רבי אברהם שטערנהארץ זצ"ל

— במלאת חמש ועשרים שנה לפטירתו —

אברהם ש. בורשטין

"**אחד היה אברהם**"
(יחזקאל ל"ג)

אחד שבחבורה ומיוחד שבין אנ"ש חסידי ברסלב ששלט בכל מקצועות התורה הנגלה והנסתר, היה הגאון הישיש ר' אברהם זצ"ל, שעוד זכה דורנו לראותו מקרוב, ליהנות מזיוו ולהתחמם לאורו שקרן בטוב נועם אור רבינו הק' זיע"א.

כמה הולם הוא סיפור ימי חייו המופלגים לקרוא עליהם את הכתוב "**אחד היה אברהם**" כי לו נאוה התהלה, שכן גילם בתוכו דמות אמיתית של איש ישראל השלם עם אלוקיו בכל דרכיו ומעשיו, עובד את ה' בכל עת והוגה בתורתו יומם ולילה, דמותו של חסיד אמת שלצד גדולתו וגאונותו בתורה והוראה, שקוד היה בכל לבו לקיים דבריו ועצותיו הק' של אדמו"ר זיע"א, כל דעתו וישותו, כל כוחו ומרצו מוקדשים היו כליל למען עסקי ועניני רביז"ל, החל מאז נתגדל כבן בבית זקנו הרה"ק מוהר"ן זצ"ל אב"ד עיר טשעהרין, וכן במשך עשרות שנות כהונתו הוא ברבנות בכמה ערים, ועד ליומו האחרון בארעא קדישא, בעלות נשמתו לגנזי מרום כאשר יסופר להלן מעט מזעיר מחייו ופעלו.

אחד היה ר' אברהם בדורנו האחרון, שריד דורם של אנשי רבינו הק' ותלמידי זקינו מוהרנ"ת אותם הכיר מקרוב וחי את חייהם הקדושים, פנים בפנים דיבר עמהם והתאבק בעפר רגליהם, בכל עת מצוא התוועד עמם, לחם בלחמם ושתה את יינם המשומר, ינק דברי תורתם ושיחתם שקלטם היטב בזכרונו, ספג לתוכו את כל דרכיהם והנהגותיהם בקודש אשר חזה, עד שנהפכו למהותו ממש.

יחיד היה בדורנו שספרי רבינו הק' ותלמידו מוהרנ"ת ספוגים היו בדמו, חרוטים על לוח לבו ודומים אצלו כמאן דמנח בקופסא, ומיוחד אף בדורות עברו בשטף דיבוריו הנלהבים. עת פתח פיו בחכמה ודרש ברבים מנחלי האמונה ומעייני הישועה אשר שאב מהנחל נובע, ובדומה לזה בשוחחו עם היחיד. שעות על גבי שעות ללא לאות, היו מתמשכין שיעוריו ושיחותיו הנעלות. כמעיין המיתגבר קלחו מפיו ללא הרף, פנינים יקרים ודברי חמודות מאוצרותיהם הכבירים של אדמו"ר ותלמידיו עם הגיגים משלו ששבו כל לב. כשאלה, שומעי לקחו, עמדו פעורי פה ובלעו כל הגה וכל שיח לקרבם.

אחד היה ר״א ואין דומה לו באדיר קולו ונעימות רינתו ותפלתו, חזן נדיר וש״ץ מיוחד במינו היה, תפילתו — תפילת מנחה פשוטה של ימי חול כחה רב היה לעורר התרגשות עצומה בקרב המתפללים וכל השומעם נמס לבו כדונג. תפלתו הזכה שיצאה מלבו הטהור היתה יוצרת הרהורי תשובה עמוקים בלבות מאזיניו, עד שנשבר לבם בקרבם והזילו דמעות שליש, שלא לדבר על תפילותיו הנלהבות בימי ראש השנה הקדושים, בהם שימש כ״בעל תפלה״ משך שבעים שנה. אלה חוללו פלאות בקרב כל הנאספים, הקרובים והרחוקים אותן נוסחאות ערבות ומעוררות המקובלות אצל אנ״ש שסלסל בקולו הנעים והשקם בדמעותיו, כבשו לבבותיהם ופילחו כליותיהם של הקהל הרב אשר הוריד כנחל דמעה משך כל זמן התפלה, ורשימתה נחקקה היטב ונחרשה עמוק בנקודה הפנימית שבלבם לכל ימות השנה.

כל אלה חברו יחדיו במיודענו, ענק הרוח, האיש החי ורב הפעלים, הגר״א שטרנהרץ זצ״ל, שדרך כוכבו בשמיה של חסידותנו והיה הרוח החיה בה עשרות בשנים. מעט מזעיר מאורך ימיו המזהירים יבואו כאן בכתובים כאשר נשמעו מפי אנשי שלומינו שחיו אתו במקומות מושבו ברוסיה ומאלה שהסתופפו בצלו ושהו במחיצתו כאן בארצנו הק׳ וקלטו בלבבם את העובדות הבאות.

צור מחצבתם

נצר לגזע רם יחס היה ר׳ אברהם וממקורות קדושים מחצבו, כאמור היה מיו״ח של מוהרנ״ת, נכד לבנו הבכור ר׳ שכנא. מצד אמו, נכד להרה״ק מטשערין בן **הרב ר׳ צבי אריה זצ״ל רב דברסלב** בן **מוה״ר ר׳ אהרן ראב״ד ברסלב** וחתנו של **ר׳ חיים שרה״ס** זצוק״ל, תלמידי אדמו״ר הק׳. ולמעלה בקודש חוטר מגזע תרשישים צדיקים קדושים וגאונים נפלאים (עי׳ קונטרס ה״**צוואה**״ להרה״ק מטשערין). ומצד מוהרנ״ת, חתנו של **הרב הצדיק ר׳ דוד צבי הגדול** רב ואב״ד בהרבה ערים ועיירות בישראל (עי׳ יחוסו ״מבועי הנחל״ מס׳ 30) כאלו וכאלו שושלות רבנים וגאונים, יושבי על מדין, שהורו הוראה בישראל.

בשנת תר״ג נולד בברסלב בן להר״ר **שכנא שטערנהרץ** ונקרא שמו בישראל **נפתלי הירץ** ע״ש הסב אבי מוהרנ״ת. עוד זכה ילד זה להתגדל שנתיים ימים על ברכי מוהרנ״ת, ויגדל הילד ויגמל וידבק בדרכי אביו, בדרך אשר סלל מוהרנ״ת. עוד בצעירותו, שקוע היה ראשו ורובו בתורת ה׳, ועסק בדרכי העבודה השלמה שהתווה רבינו הק׳. כה הלך מחיל אל חיל, עלה במעלות התורה והיראה עד שנודע לתהלה בין כל מכריו שהעריצוהו מאד, במיוחד בגין קדושתו ושמירת עיניו עד להפליא. עם הגיעו לפרקו, שם עליו עינא פקיחא הרה״ק מטשערין, ובחר בו כחתן לבתו מרת דבורה ע״ה. בסמוך נתקיימו נשואיהם של צאצאי גדולי תלמידי רביז״ל אלה, ברוב פאר והדר לשמחת כל אנ״ש, ולאחר הנשואין קבעו מושבם בברסלב.

כעבור כמה שנים, ב״אסרו חג״ דפסח (שבחו״ל), יום הרביעי, כ״ג ניסן, זרחה שמשו של ר׳ אברהם בנם, שנולד להם למז״ט בשנת ״**ויתן לך את ב׳ר׳כ׳ת׳ אברהם**״ (תרכ״ב), בעיר המעטירה ברסלב.

בקשר ללידתו, סיפר פעם זקנו הרה"ק מטשערין סיפור נפלא, היאך ניצל ר"א מסכנת "נפלי" ה"י ונשאר בחיים.

— מעשה שהיה כך היה: אותו חורף, שנה הנ"ל, בתוך ימי העיבור, נפטרה עלי זוגתי הראשונה, מרת טשארנא ע"ה, אם היולדת, ומרוב צער שנצטערה בתי על פטירת אמה, ומרוב בכיותיה, נחלשה עד מאד ואחזוה צירי לידה בחודש השמיני, וכך היו חייה וחיי העובר נתונים בסכנה.

בראותי כל זאת — המשיך הר"ן לספר — מרוב צערי מכל העובר על בתי — שכבר קודם לכן הפילה פעמיים ואף גם בתה הקטנה בת השנה מתה עליה — אחזוני פחד ורעדה, ורצתי מבוהל באישון לילה לבית מו"ה ר' אברהם בער זצ"ל נכד רביה"ק, עמדתי על הדלת וזעקתי אליו בקול גדול. לשמע הצעקה הקיץ רא"ב משנתו, קם בזריזות ויצא אלי, ושאלני מה זה ועל מה זה כל הבהלה הזאת. השבתי לו במרירות וסיפרתי לו את כל הצרה שפקדה את בתי, ועתה נפשי בשאלתי ובקשתי, שיעתיר תיכף בתפלה להשי"ת לחיי האם ועוברה, הנתונים בסכנה. כי מי יודע מה נעשה אתם בבית.

בסיימי את דברי ועם נתינת ה"פדיון", ענה לי רא"ב לאמור: "אל תירא ואל תפחד, בעז"ה הכל על מקומו יבוא בשלום — בהוסיפו לומר לי — הלא תבין גם כי בעל־מח כמוך צריך להזהר שלא יחשוב בזה מחשבה לא טובה, התחזק נא לחשוב אך ורק מחשבות טובות. כי אצל בעל מח המחשבה פועלת פעולות של ממש. וחיזק אותי בדבריו הנעימים והמשיך לעודדני, שלא אהיה בהול כלל, עד שחזקו עלי דבריו והלכתי לביתי בבטחון גמור בהשי"ת שיעזרנו לטובה.

בבואי הביתה, השתפר מצב בריאותה של בתי ופסקו ממנה צירים. ואמנם לסוף חודש ימים מאז, במלאות לה תשעה ירחי לידה נולד בנה למז"ט, באסרו חג דפסח.

— בספרו זאת פנה הר"ן לנכדו ר"א ואמר לו: "**אתה הנך מופת של ר' אברהם בער!**" בהמליצו עליו מאחז"ל, על דוד המע"ה, כי ראוי היה דוד להיות נפל וכו'.

כל ימיו היה הרה"ק מטשערין נותן שבח והודאה להשי"ת על שזיכהו להציל בחלקו ומשפחתו נכד אחד שיהיה מיוצאי חלציו של מוהרנ"ת.

אך לא ארכו הימים מאז, וכעבור כמשלוש חדשים שבקה אמו חיים ונסתלקה לבית עולמה, בהשאירה את ילדה הפעוט יתום מאמו. בעלה ר' נפתלי הירץ נישא תיכף לאשתו השניה וממנה נולדו לו שאר בניו.

שחר נעוריו

בעודו בשחר טל ילדותו כבר החדיר בו אביו את ערכי היהדות ונתיבות החסידות, אף בגיל לימוד האל"ף בי"ת חינך את בנו הצעיר בדרך האמונה הקי' כאשר קיבל מאבותיו הקי'. בימים ההם פשתה ונתפשטה המספחת של ההשכלה הארורה שרבים חללים הפילה. במיוחד שילחה את זרועותיה ללבות נערי בני ישראל, להטותם מדרך הישרה כמקובל מדור דור. מדרכיהם העקלקלות מנע אותו אביו ושמרו מכל משמר לבל יתפס במצודתם הרעה שפרשו לכל נער. ויצילהו מידם, הרחיקו מדרכם,

בהציתו בו מקטנותו את אשו היוקדת של אדמו"ר הק' זצוק"ל כדי לקיים בו את ציוויו של רבינו הק' שהזהיר לאנשיו: "**לבניכם תודיעו את כל אשר נעשה פה!**" כבר בגיל ארבע שנים קבע אתו שעור בספר "סיפורי מעשיות", וכן בכל הזדמנות ובכל עת מצוא של התאספות אנ"ש היה זה אביו שצירף את בנו הקטן אליו, למען יקלוט באזניו שיחותיהם הקדושות והמעוררות של אנ"ש. אלה עשו בנער רושם רב והקנו לו את חינוכו הטהור.

בן חמש היה עת לקחו אביו לנסיעה על ראש השנה באומאן בה המשיך מדי שנה בשנה, עובדא הוה בנסיעתו הראשונה על ר"ה, שבדרך מסעם פגעה בו בילד הרך "אבן" שנזרקה לעברם מידי "מתנגד" והחל שותת דם מגופו. נענה לו אביו ואמר לו: "**דם זה לך לאות ולכריתת ברית, כי "ברסלבר חסיד" תהיה עד עולם!!!**" ואמנם אביו הגדול ר' נפתלי הירץ הקדיש את ילד טיפוחיו המחונן, כליל לעסק התורה והעבודה על פי דרכי רבינו הק'

כמה שנים נתגדל בבית אביו ואמו חורגתו ולאחר מכן עבר לבית זקנו מוהר"ן בעיר טשערין שם גידלו כבנו וכל פרק זמן היה בא לבקר את בית אביו.

באותה עת הסתופף ר' אברהם גם בבית אבי זקינו הרה"ק מוהר"ר צבי אריה, אב"ד ברסלב, הידוע בפי כל בשם "**ר' הירש לייב דער רב**" שעוד הכיר בצעירותו את אדמו"ר הק', ונמנה על תלמידי ר' שמואל אייזיק תלמיד רביז"ל, בביתו ושהה זמנים טובא. בזכרונו עוד הספיק לקלוט את גודל קדושת עבודתו שהיתה מקשה אחת של שלהבות אש כידוע. פעמים אף סיפר סיפורים נפלאים מדרכיו הנלהבות אשר חזה בעיניו כד הוה טליא, ביניהם, שבעת הוציאו מהתנור את החלות שאפו בבית לכבוד שבת, מתלהב היה מאד, וזעק בחרדת קודש, "שבת קודש! שבת קודש!" והקול היה נשמע למרחוק, והיה כל השומעה מתמלא התרוממות הרוח לקראת יום השבת קודש הקרב ובא. (בשנת תר"ל נסתלק הרב ר' הירש לייב זצוק"ל, ומנו"כ בברסלב).

עוד בימי עלומיו הטה ר"א את שכמו לסבול וקיבל עליו עול תורה ולמאז לא התערב כלל בהוויות העולם, שכן נכסוף נכסף להיות עמלו אך ורק בתורה ויראה, לצלול בים התלמוד, להעמיק חקר ולהתעשר בבקיאות רחבה בתורה שבכתב ובע"פ כאשר הזהיר רביה"ק. הוא שם לילות כימים להתגבר כארי לעשות רצון קונו, יגע וטרח שעות ע"ג שעות, פעמים עסק ביגיעה מעבר לעשר שעות בלי הפסק, מרוב חשקו בתורה. וכה עלה ונתעלה עד להפליא את עין כל. כך שבעודנו נער, כבר יצא טיבו, כי לאילנא רברבא יתעביד.

מסופר, שבהיותו בן עשר עבר כבר בעיון על הרבה מסכתות שבש"ס וכבר אז שילחו אביו אל אחד מטובי הלומדים שבין אנ"ש, הוא **החסיד ר' הערשל חאמע'לעס מברסלב** שהיה ת"ח מופלג, בקי וחריף בכל התורה וחסיד במעשיו עד שלא עבר עליו חצות לילה בשינה. דרכו היתה לערוך "תיקון חצות" בבכיות עצומות ובלב נשבר, עד שאמרו עליו, ששמיעת קול ה"חצות" שלו מסוגל לשבירת לב האבן ולהרהורי תשובה. ומחמת עוצם עניותו, יושב היה כל העת בחשיכה, ולאחר מכן היה לומד ושונה גמרא ושו"ע בעל פה, עד אור היום, בקול חזק ונעים שנשמע אף למרחק רב מביתו. והיו רבים מאנ"ש שולחים את בניהם החריפים ללמוד תורה אצלו ולקבל

הדרכה מאתו בנתיבות התורה והיראה לביתו נהג ר' אברהם לבוא במשך זמן רב מדי לילה אחר חצות. ולאור הנרות שהביא ר"א מבית אביו, התעמקו יחדיו בהוויות דאביי ורבא כמה שעות רצופות ממנו קיבל את דרכו ומסילתו בעסק התורה בחריפות ועמקות.

מיוחדת היתה התמסרותו של זקנו הרב מטשערין אליו, מאז אימצו כבן הקדיש הרבה מזמנו העמוס עבורו נכדו היניק וחכים ר"א גם הוא היה עושה אזניו כאפרכסת ושאב הרבה מבאר תורתו. בעבותות אהבה נקשר הסב בנכדו, עד שהעדיפו על בניו שלו, וילך הנער מחיל אל חיל בשקידה עצומה וכבר בהיותו בן שתים עשרה שנים סיים את כל הש"ס בפעם הראשונה.

במחיצת גדולי אנ"ש

עם כל זאת, דאג אישית זקנו הרב, שיוסיף בחכמה וישמע לקח מזקני וגדולי אנ"ש שבאותו דור כדי שיעמוד על תהלוכות חייהם וילמד ממעשיהם, אי לכך היה שולחו בתדירות לגדולי אנ"ש, להסתופף בצלם. על ידם יצק מים בתורה ויראת שמים.

רבות היה ר' אברהם מספר על ארחות חייהם הנעלים שלא כאן המקום להאריך בהם. אלו נחרטו היטב על לבו ולא הסיחם מזכרונו כל ימיו. רגיל היה לספר על יראתו הגדולה של ר' נחמן פסחיל"ס זצ"ל מתלמידי מוהרנ"ת, יראת ה' היא אוצרו היתה חופפת עליו כל היום וכל דבריו היו באימה ברתת וזיע אצלו שהה זמן ניכר והתאבק בעפר רגליו בפקודת זקינו.

מאותו טעם נשלח פעם ע"י זקנו הרב לסעוד בבית **הצדיק ר' אברהם בער'ניו נכד רביז"ל, אשר** היה עשיר מופלג ובביתו היו מכינים עבורו סעודה רחבה כיד המלך אך לעומת זה היה איש חסיד ומפורסם ביראתו וקדושתו בכל רמ"ח איבריו. וכך היה מנהגו בעת אכילתו, תיכף כשהושיט לפיו פַּף ראשונה, זוקף היה עיניו למעלה בכיסופין והשתוקקות ככוסף לדבר מה, וכה שהה קצת בדביקותו העצומה אל השי"ת — — — תמונה זו חזרה על עצמה בכל כף וכף שהכניס לפיו במשך סעודתו כאשר שב ר' אברהם אל זקינו, סיפר לו בהשתוממות מכל אשר חזו עיניו, הפטיר לו זקנו **"גלל כן שלחתיך אליו"**! יצויין שהנהגה מעין זו באכילה היתה נחלת יחידי הדורות.

על אותו סיפור היה מוסיף ר' אברהם לאמר - "א:, זכיתי לראות במוחש את המובא בדברי רבינו (ליקו"ת א') 'מי שזוכה .. יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון המופלג, דהיינו שיאיר לו הרצון בעת האכילה וישתוקק ויכסוף מאד אליו יתי ברצון מופלג, בלי שיעור, בלי שום ידיעה. שלא ידע כלל מה הוא רוצה רק רצון פשוט בכלות הנפש אליו יתברך'".

כשרונותיו המצויינים בהם ניחון, לצד מידותיו הנעלות והנאצלות, התמדתו הרבה, בד בבד עם כושר זכרונו הנפלא, הועידוהו לגדולות, יצר הטוב שהשתכן בו בהכנסו לעול המצוות, הוסיף לו משנה קדושה ודעת, ולא בכדי נודע שמו לתהילה

בפי כל ובחיבה יתירה העריצוהו כל יודעיו ומכיריו, אף גדולי תורה אליהם הזדמן השתאו להבנתו העמוקה ומהירות תפיסתו והשתעשעו אתו באהבים, סלסלו ופלפלו עמו באורייתא. לעומתו היו משבחים ואומרים: **אשרי יולדתו!** ברבות הימים, סמכו עליו ידם ועיטרוהו בכתר ההוראה.

נשואיו

עם הגיעו לפרקו הוצעו לפניו נכבדות. גדולי אנ"ש שידעו מגדולתו קפצו עליו וכל אחד מהם היה חפץ להכניס את ברכת אברהם לתוך ביתו ולהשיאו לבתו הצעות רבות הגיעו מכל עבר, כאלה היו גם עשירים רבים שרצו להבטיחו עושר וכל טוב לכל ימי חייו, אך לא בזאת חפץ ואליהם לא שעה, אולם כאשר הוצעו בנותיהם המהוללות של הרב ר' יוסף יונה צעיר בניו של מוהרנ"ת, ושל הגאון החריף ר' ברוך אפרים בעל מחבר "באבי הנחל" על ליקו"מ, מצאו ההצעות חן בעיניו וכשלא ידע איזו מהן להעדיף התייעץ עם זקנו כדת מה לעשות, ועל פיו החליט לקחת את בת דודו הר"ר יוסף יונה זצ"ל לאשה.

איש צדיק ותמים בדורותיו היה ר' יוסף יונה, כאחד מבניו של מוהרנ"ת ירש מאביו את דרכי ה"תמימות" שבלטו בכל דרכיו ומעשיו. מעולם לא ראוהו יושב בטל. תמיד, בכל שעה ועת ישב בדביקות עצומה, רכון על שיעוריו הקבועים ועסוק בעבודותיו התמות והישרות, כשתמימות ופשיטות אופפות את כל הנהגותיו. אף היה מ"מארי דחושבנא", חתנו ר"א היה מספר מדרכו בקודש, כי מדי יום ביומו בהגיע זמן בין השמשות, היה יוצא לחצר ביהמ"ד, פורש לאיזה פינה לשם התבוננות פנימית וחשבון הנפש, והחל מחשב חשבונו היומי בטענו לעצמו: "מיט וואס איז מיר אוועק דער טאג? מיט וואס?" (במה עבר עלי היום? במה?) וכך, אגב גניחה עמוקה, היה מפטיר את יומו העמוס בתורה ועבודה החולף ועובר. וכבר ידעו באי ביהמ"ד, בעת רד היום, כי הנה הולך הוא ר' יוסף יונה להפרד מן ה"יום".. עליו המליצו "תמים פעלו, כל דרכיו משפט, צדיק וישר הוא".

אמרו עליה על בתו **מרת איטה בתיה ע"ה,** כי בדומה לאביה היתה אף היא מתהלכת בדביקות תמידית. כל מאוייה ודיבוריה היו מלאים כיסופים והשתוקקות לעשיית נחת רוח להבורא ית"ש, והיתה אשה "חסידה" במלוא המובן. אפשר היה לשמוע מפיה שיחות מאלפות ומעוררות ולא היה מורגש כלל שמפי אשה יוצאים דיבורים אלה. ואמנם זכתה שאנ"ש היו תמיד חוזרין על כמה משיחותיה "ויהללו בשערים מעשיה" (ראה "מבועי הנחל 33 עמ' נ"א).

עמה בא ר"א בקשרי שידוכין בסימן טוב ומז"ט.

בהגיעו לשנתו הט"ז, נקבע אז זמן החתונה. אך בהתקרב מועד חופתו, חסרו לו עוד כמה ימים למען יוכל לסיים בשנית את כל הש"ס — — — ודחו ע"פ בקשתו את זמן החתונה לשבועיים. ואכן, ביום חופתו עשה סיום על כל הש"ס.

(המשך יבוא בעז"ה)

☆ ☆ ☆

חבורת ה"עובדים" באומן

י אברהם
ירושלים

— במלאת שנה לפטירת החסיד ר' הירש לייב ליפר —*

נאמנים אנו למנהג המקובל אצל אנ"ש בקפדנות, שלא להאריך בהספדים וסיפורי שבחיו של נפטר. משום שלדידן, הרי זה טובתו ונחת רוחו, לבל ירבו בשבחו. ואמנם אף עתה, לא נעסוק במילי דהספידא. אפס, כי אמרנו להעלות מקצת מאורח חייהם הקדושים, של חסידי קמאי, עובדי ה' במסירות נפש ממש, שר' הירש לייב ע"ה נמנה על דמויותיה הבולטות של חבורה נפלאה זו.

בהערצה מיוחדת במינה, נזכרים בפי כל, ה"עובדים" מאומן. **זוהי החבורה שהשליכה מאחוריה כל מחמדי תבל, מאסו ובזו לכל ענין חמרי, ודחו מעליהם כל תענוג ועידון. ומאידך, לא נתנו מנוח ומרגוע לנפשם, ולא הסתפקו במה שתפסו והשיגו, רק שאפו ובקשו תמיד לעלות ולהעפיל עוד ועוד במעלות הקודש.**

בדורנו הנחות, כשמעטה של קרירות ואדישות עוטף את הכל, מן הראוי לשרטט במקצת, מסלולם הנעלה של חבורה נלהבה זו, אשר כל אחד ממנה מהווה דמות פלאים לעצמו, היאך זכה לעבוד את בוראו ביגיעה מאומצת, לה הקדיש תמצית דמו ולבו.

וזאת למודעי, כי טורים אלו, לא באו לשם מחקר ושעשוע חס ושלום, שכן עיקר מטרתנו ויעדנו הוא, לעורר הלבבות ולזעזע קצת את החושים הרדומים בראותינו איך "עבדו" אנ"ש שבדור הקודם, ואיך שבמסירות עילאית, מירקו וטיהרו נפשם ליוצרם וצורם. אפשר נתעורר אף אנו, לפרוץ את מעגל השיגרה והאדישות, ונלמד מדרכם ומעשיהם, שהיו שרשרת רצופה של עבודת השם לוהטת. אולי נזכה לראות שוב, בחידוש ה"עבודה" הבוערת והיוקדת. שמא נתעורר ל"תפלה־בכח", באימוץ המח, ובהשקעת כוחות ויגיעות בתפלתינו. שמא, נתחדש בקימת חצות בכל לילה בקביעות. שמא, נוסיף בהתבודדות ושיחה לבורא יתי בכל יום. שמא, נתעורר להרבות ב"הניעור בלילה", חוץ לישוב. שמא, נרבה להשתטח על קברי צדיקים. שמא, נפשוט של יצרנו, ונשליך כל חמדה. שמא... שמא...

אך טרם ניכנס ונתבונן בשיעור קומתם המרקיעה שחקים, הבה נפתח אשנב צר לעולמם החמרי, ונחזה באיזה נוחות ורווחה חיו עלי אדמות... ובאיזה שפע נתברכו, עד שזכו להתרומם כל כך, ולהתפנות כליל לה'.

והרי תיאור מקורי ותמציתי, ממה ששמענו, פרק מחייו הפרטיים של ר' הירש לייב ע"ה, ויהי זה פרט המלמד על הכלל. מכיון שגורל שוה היה להם לכל אלה שנמנו על חבורה קדושה זו.

ביום כלולותיו שחל תיכף אחר שבועות שנת תרפ"ג, יצאו השושבינים ותרו אחרי מוכרי "רהיטים" מוזלים, עד שעלתה בידם אחרי מאמצים ניכרים לרכוש מטה אחת

* כ"ג מרחשוון תש"מ

בת שלושה רגלים, כשלהשלמת הזוית הקטועה צירפו שרפרף מתפרק, שיצא מכבר מכלל שימוש... למצע נוסף, הסתפקו בספסל צר וקצר, שלישן עליו לא היתה כל אפשרות להתהפך על צידו השנית... ספסל זה, החזיק מעמד יציב, רק הודות לקיר הסמוך עליו נשען...

לאחר מכן הוסיפו לפאר את הבית בשולחן וכסאות, עשויים שלשה ארגזים רעועים ורופפים, שהגדול בהם שימש לשולחן... והקטנים לכסאות... וזאת בנוסף לשימושים נוספים... עתים שמשו כמדפים, ועתים כארון וכדומה, הכל לפי כורח השעה, ובכך תם ונשלם ריהוט הבית כולו...

מעתה בואו ונראה איזו פינה עלובה שימשה למעון מגורים, שבו אוכסן הריהוט הנכבד... לכך, סיפור משלו, והי' זה פרי המצאתו של אחד האריות שבחבורה, ר' ברוך געצע"ס שהלך ודיבר על לב ר' אבא לישינסקי, גבאי הקלויז באומן, (נכד רבי נחמן טולשינער זלה"ה), שימכור לו בהנחה ניכרת את הבית, שנפל לו בירושה מאמו. הבית עמד לו ריק ושומם, מאחר ולא נמצאו קופצים לדירה זנוחה ונטושה זו... נעתר לו ר' אבא, והעביר לו את הדירה בחפץ לב. עמד ר' ברוך, ובתבונת כפיו חילק את הבית לארבעה חלקים(!) ובארבע הדירות שנתהוו... הושיב ארבע משפחות מחוסרי דיור מעניי ויקירי אנ"ש, ביניהם נמנה ר' הירש לייב ע"ה.

פינה מצומקת זו, בנוסף לכמה כלי תשמיש שהכניסו שכנים טובים, בצירוף הריהוט הנזכר, היוו את הבית על כל אביזריו והצטרכויותיו השונות. על יתר הצרכים השוטפים של חיי יום יום, קשה לגולל ולספר כאן, שמנין סיפורים ומקרים אלו, הם כמנין הימים שישבו שם, בדוחק ובמצוקה, באין חתיכת לחם חריבה, שתקל על רעבונם המחריד או פיסת בגד־סחבות, להחם את בשרם הכחוש והדל, ובלי כל גוזמה יאמר שממש בכל יום נזקקו לנס, כדי לכלכל ולפרנס את נפשם, בלחץ וצימצום מאין כמוהו.

תיאור זה הוא אמון ומקורי, בלי שום שמץ של הפרזה, אדרבה, מי שעמד מקרוב לחיים מרים אלה, יעיד נאמנה, שכל הנכתב כאן אינו עדיין כטיפה מן הים, לעומת המציאות המסמרת שיער, אותה ידעה יהדות רוסיה, בימים ההם.

ועל אף התלאות וההרפתקאות שפקדו אותם, במדה גדושה כזו, צמחו ועלו לרום המעלות, אותם אברכים לוהטים, שצירפו וזיקקו עצמם בכור ההיתוך של ברסלב, עד שנתקפו בתשוקה עזה ובוערת להשי"ת, ששום גורם לא הצליח להפיגה ולצנן את נפשם השוקקת, ברוב כמיהה וערגון לבורא יתי"ש. מי שראה אותם שקועים בעבודתם הקדושה, נדמו הם לו, כאילו טבלו בשפע חמרי, של בתים מפוארים ועמוסים כל טוב, עם כלי בית נוצצים, בלי שום דאגה וטירדה. בו בזמן, שלמעשה, שררה בביתם עניות נוראה, שנתנה אותותיה המרות, בכליהם החלודים ובבגדיהם הבלוים והקרועים. אך בשום אופן לא, בעוז רוחם וגבורת נפשם.

☆ ☆ ☆

אומן — העיר החביבה, שזכרה מחלחל אל תוך נבכי לבנו, בכל עת עלותה על נימי רעיוננו. שם נתקבצה ונוסדה חבורה תוססת זו, ואך טבעי היה שעיר זו תשמש

להם לאכסניי נאותה, כיון שזכתה אומן למה שלא זכתה שום עיר אחרת, להיות חלקת מחוקק ספון בקרבה, בה בחר רבינו הקדוש ואיוה אותה למקום מנוחתו. ומאז הפכה העיר, לתל תלפיות ואבן שואבת, למאות ואלפים שפקדו בהמוניהם את הציון הק', אשר השרה עליה הוד קדומים.

שם באומן, מצאו ה"עובדים" מקום מתאים, להגשים את שאיפותיהם הטהורות והציון הק' אשר סביבו נתלקטה החבורה, שימש כגורם מכריע בעיצוב קומתם הכבירה. הוא אשר עורר את הניצוץ החבוי להם במעמקי הלב, עד שנדלקו כיקוד אש לוהטת, בגעגועים עזים להשי"ת.

מגמתם הטהורה של אלו, לא הי' מוגדר ומצומצם בעבודה מסוימת, או להשגת שלימות במצוות מסויימות. **תשוקתם ואוות נפשם היתה כללית וכוללת, לזכך את הגוף מכל שייכות לגשמיות, ולנתק כל מגע וקשר עם הבלי העוה"ז, כשמאידך, חתרו לזכות לתכלית השלימות בכל מצוה וציווי הבורא, ביסודה ושרשה.** וכל זאת בדרך שביל הזהב בו הורה והנחה רבינו את תלמידיו ותלמידי תלמידיו, עד היום הזה.

ולא בכדי נדבק להם השם "עובדים", הרי במילה זו מתגלמת כל מהותם ותכנם הפנימי. וכאותו עבד הקנוי לרבו ואנוס. הוא לעבדו ולשרתו בכל שעות היום והלילה ככל העולה על רצון אדונו, כך שיעבדו אותם אברכים את כל חייהם ומרצם, לאדון העולם. לא נחו ולא שקטו, ובמוחם ניקר ללא הרף מבוקשם הנכסף, כיצד יתענג מהם וממעשיהם בורא כל עולמים.

אם אמנם קשה לתאר בכתב דיוקנם של יצורי אנוש, אשר נשמת חיים מרחפת בקרבם, וכל הליכותיהם, תנועותיהם ועשתונותיהם באים לידי ביטוי בחיי יום יום, וכמעט שלא יתכן לצייר בשורות דוממות, סערת חיים של אדם ער ופעיל, **הרי כבד הדבר שבעתיים אם נבוא לשרטט בני אדם עם רגשות לב הומה ביותר, ומח סוער וסוחף, עם גרון ניחר ויבש מרוב גניחות וזעקות שבר בצד שירה וזמרה לוהטת. ומיהו המסוגל לתאר פנים זוהרות ולוהבות עם עינים תפוחות מרוב דמע ובכי. או רגלים רוקעות בקרקע ומזדקרות שוב אל על, בלהב הריקוד הנסער.** הן כל אלה לא ישתקפו הדברים נכונה בעיני הקורא, כי אם בנכחו במקום מקרוב. כי רק אז יבחין במתרחש. ואין ספק כי בכל מה שישתחל מהקולמוס, לא תתמשש אף בבואה דבבואה ושמץ של משהו, מדמותם המקורית של אותם מאורות מרקיעי שחקים.

מכל מקום, כדאי הדבר רק מפני התקוה, שאולי בכך זאת ישמשו טורים אלו כתובעים ומנקשים על קשיות ערפינו ונאזין לקריאתם המתחננת לאמר: אתם הדור ראו מה הי' לפניכם! שרק לפני דור אחד התהלכו ושוטטו בקרבינו גושי אש כאלו. ואילו עתה, מה עמוק הפער התהומי בינינו! ואם כי המרחק בשנים הוא כה קטן ומזער, ורק לפני שנה נסתלק אחד מהמיוחדים שבחבורה זו, ורבים הם עדיין חיים בינינו, אשר ראו אותו דור דיעה בעיניהם. הרי עם כל זאת, נותקנו מהם, מרוחם, ומאישם. וכאילו שנות דור רבות מפרידות בינינו. — הבה נא ויהיו שורות אלו, סוחבות ומושכות, לא רק אל הקסם המרתק שבעובדות המפליאות, אלא גם בהתעוררות וקבלה להבא, ללכת בעקבותיהם הטהורות, ולהמשיך בדרכם הקדושה,

אולי ונזכה ויתחממו שוב כותלי בתי מדרשינו, באישם ולהטם של עובדי השם.

☆ ☆ ☆

"כי עיקר החיות מקבלין מהתפלה!" — פנינת פז זו שהציב רביה"ק בראש המאמר תהומות יכסיומו (ליקו"א סי' ט'), התגשמה אצל העובדים כלשונה. כל חיוניותם וסיפוקם הנפשי שאבו מהתפלה, וממנה ינקו את חייהם התוססים והיא גם הפכה לציר המרכזי, אשר עליו סובבה עבודתם הלוהטת כשבמקום הרעב והמחסור שהציק להם כל כך, השביעו רעבונם באותיות התפלה. ומתוך נאמנות עקבית לתורת רביז"ל המעמיד את התפלה כאבן יסוד בכל שיטתו הצרופה, דבקו בה בתפילה, העובדים בהתלהבות והקדישו לה חלק מכריע בעבודתם הקדושה.

ואם עסוקים אנו בתפלה, צריך להזכיר ולפרט את הגוונים המרובים שבה, החל משלשת התפילות היומיות שתקנו אנשי כנסת הגדולה, דרך ספר התהלים שיסד נעים זמירות ישראל, בצד תפילות הנדפסות — כמו ה"לשם יחוד" וה"יהי רצון" הרבים שנאמרים לפני עשית המצוות, ו"השערי ציון" ו"הליקוטי תפילות", ועוד — ועד לתפלה שנתבצרה ע"י רביז"ל, שהורה לעושי רצונו הק' שבנוסף לתפלות היומיות, יתרגלו להתיחד גם לתפלה ושיחה פרטית להשי"ת בלשון המדוברת. תפלה זו, ידועה יותר בשמה: **"התבודדות"**.

אך אין כאן עדיין תמונה מושלמת, אם לא נזכיר את הסליחות והתחינות השונות, לצד זמירות ופיוטים לשבתות וימים טובים, הגדה של פסח, לצד אקדמות של שבועות. כללו של דבר, כל מה שהשפתיים יכולים ללחוש ולמלל להשי"ת נכלל בעמוד התפלה שאודותיו קבע רביז"ל לאמור, כי הוא מקור חיותו של האדם.

ועבודה זו לקחו היטב לידם, ובמובחר שבכוחותיהם נרתמו לעבודת התפלה. כל מילה מתיבות התפלה עלתה להם במאמצים מרובים, עד שנפלטה מפיהם בזעקה משוועת לבורא ית"ש. שום קטע לא הוזנח ולשום פרק לא ניתן לגלוש בריפרוף. לכל משפט בודד נתלוותה יגיעה וטירחה עצומה. וכך למשל, כשפלחו כליותם בשאגם הפסוק "יהי כבוד ה' לעולם" שבפתיחת "פסוקי דזמרה" הי' מורגש היטב איך הושקעו כוחות של ממש כדי להוציא את המילים החשובות הללו מגרונם: יהי — כבוד — ה' — לעולם — — —

כל מילה בפני עצמה, עבודה שלימה היתה. וכך נתמשכה התפלה שעות ע"ג שעות, ללא שום סימן של עייפות ורפיון. וכך גם נראו הדברים בברכת הנהנין והמצוות, או כל סוג אחר של תפלה כמפורט לעיל. לכל שיחם ושיגם עם הבורא ית"ש, צירפו עמל קשה וכבד, כשתנועת ניגון של נוסח קבוע מתלווה לתפלתם ורינתם, ומלחלחת במתיקות נעימה את מיתרי קולותיהם הבוקעים בסערה מתפרצת וגועשת.

זקני אנ"ש שליט"א, המעלים מזכרונם מראי הוד אלו, מדגישים כי היה ברור לכל מי שראה אותם מקרוב, שאין זה כח אנושי כלל, וכי עבודה נשגבה זו, חורגת הרבה מעבר לדרך הטבע הרגילה, ושאם בכל זאת הצליחו הללו להשאר בטבעיותם בעולם ולא כרעו תחת הנטל הכבד, אין זה אלא הודות לכך, שזכו ונתקיים בהם הכתוב "וקווי ה' יחליפו כח", שכושרם הגופני שתשש מן העבודה,

הומר מדי רגע, בשפע של רעננות מחודשת. אחרת לא תתכן שום מציאות, להחזיק מעמד מוצק כזה, בעבודה מפרכת מעין זו, ועוד במשך שעות מרובות.

ושמא תאמר, שהתכוננו הללו לעבודתם מראש, ולפחות, בלילה שקדמה לתפילתם שהו במנוחה ורגיעה מוחלטת, וכך נגשו בדיעה מיושבת וצלולה לעבודתם — לא מיניה ולא מקצתיה! יומם של אלו החל עוד שעות מרובות קודם שהאיר היום!

"**חצות לילה**", היא השעה שהעירה וניתקה את העובדים מתרדמתם. ואם כל אחד המציית לרבינו הקדוש בתמימות, מתגבר ומתעורר משנתו במשך שעות הרחמים של חצות הלילה, הרי עובדים אלה הקפידו, להדר ולדקדק על "נקודת חצות". ומשום כך, כבר קפצו וזינקו מיצועם שעה ניכרת קודם זמן חצות. כדי שתיכף בבוא הנקודה המדויקת של השעה הקדושה, ימצאו כבר עסוקים בעבודתם הקדושה. ועל כן, התחילו בסדר יומם הגדוש בשעה זו. ואחרי עבודות מייגעות וקשות ביערות ושדות קופאים מכפור נוראי, כזה השורר ברוסיה, (וכאשר עוד נעמוד ע"ז להלן בעז"ה) ובמשך זמן ארוך למדי, בלילות החורף הארוכים, — שברוסיה היו מגיעים לכדי שבע ושמונה שעות רצופות — שבוודאי יש בהם כדי להתיש היטב את הכוחות, פתחו מחדש בתפלת שחרית, ושוב בעבודה מאומצת, למספר שעות דומה — — — ואם עמדו להם כוחותיהם בכל זאת, הרי זה רק בדרך נס מופתי שאינו מגדרי הטבע כלל. ורק הודות לכך, שזה היה כיסופם ורצונם באמת בכל עומק הלב, לעבוד את הבורא במסירות נפש כזו, זכו וקבלו שפע עליון של כוחות הגוף והנפש, שהחזיקו ותמכו בהם לבל יתמוטטו ח"ו באפיסת כוחות.

כל אלה בתפילות הרגילות מידי יום. אולם, בהזדמן התפילות הבאים לעיתים רחוקות יותר, כמו הושענות או ספירת העומר, הלל ביו"ט ור"ח, וכל שכן בימי הסליחות והרחמים, אז נשתנו עד בלי הכר, כאשר בהשפעת הזמן המקודש ותוכן התפלה החדש, נתעטפו ברוח מחודשת ומרעננת, שעוררה אותם להתלהבות מוגברת לתפלות אלו, במשנה מרץ ושמחה.

(המשך יבא בעז"ה)

הצדיק רבי מנחם נחום מטשערנאבל זצוק"ל
ליום הסתלקותו המאה שמונים ושלש, בי"א מרחשון, תקנ"ח — תשמ"א

נתן אנשין

מתלמידי הבעש"ט הקדוש שאהבו את רבינו ז"ל אהבת נפש ואף אמר עליו גדולות, היה הרב ר' נחום מטשערנאבל, הנחשב בעולם היהודי כלו לאחד מ"אבות החסידות" המובהקים ביותר.

מאידך, רחש רבינו גם לו הערכה מיוחדת במינה. ברשימת הקדושים. והטהורים שבשבחם הפליג רבינו ביותר, מופיע שמו של "**קדושת הרב ר' נחום ז"ל**", בין צדיקים וגאוני עולם (חיי"מ פרק עבה"ש ק"ה).

היה זה בילדותו של רבינו, כשנזדמן לו להיות במחיצת ר' נחום על פרשת דרכים, בנסיעה כלשהיא. עברה לה עגלה רתומה לסוסים בדהרה. העגלון כדרכו, האיץ בסוסים, בהצליפו בהם ללא הרף בשבטו. אולם, מבלי שיבחין בכך פגע בשבט עברתו בציפור שהתעופף לתומו מעל העגלה, והמיתו. ניגש רבינו אל הציפור המת, גחן עליו קמעא, ולחש לו: "הנך שווה זאת"...

ר' נחום, שהיה כבר אז בשיא גדולתו, התפעל לשמע דבריו של הילד ונדהם ממבינותו, ומעינו הפקוחה, בנעשה בעולם הרוחות. נענה ואמר: "**הריהו יפה עינים!**" ברצותו לרמוז על ראייתו הטובה של רבינו.

נוהג היה ר' נחום מטשערנאבל, לערוך נסיעות רבות להפצת החסידות ולמטרות צדקה. מבקר היה בעיירות רבות, כדי להביא את דבר ה' ל"עמך ישראל". בדרך מסעיו, נקלע פעם למעדוועדעווקע, שם עשה רבינו את דרכו הראשונה, בעבודת השי"ת ובהשגות עליונות. אברך כבן עשרים היה אז רבינו וכל כלו שקוע בעבודת השי"ת. הביט בו ר' נחום ברבינו ז"ל, אחר נענה ואמר למלויו: "**את הפסוק ולמען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו רואים בחוש על פני ר' נחמן**" — — — **במעלה זו עצמה, התיחד ר' נחום בנוסף ליתר מעלותיו הנשגבות שיראת ה' חופפת היתה עליו כל היום, כמסופר להלן. ואין אפוא כל פלא בכך שמצא יראת ה' ב"אוצר של יראת שמים", כפי שהיה רבינו הקדוש.**

פעם אחת, כשביקר ר' נחום בעירו של רבינו, יצא רבינו לקראתו וקבלו בחביבות ובכבוד רב. לאחר מכן, בא רבינו לאכסנייתו, הסתגר עמו בחדרו, וישבו זה מול זה כל אותה הלילה. ר' חייקל, מנאמני ביתו של רבינו ז"ל, שעמד כל אותה העת בחוץ, השתוקק מאד לדעת מה עושים שני הצדיקים הנוראים בחדרם... התקרב בחשאי על הדלת, והציץ דרך חור המנעול, וראה אותם שרפי מעלה כשהם יושבים זה בצד זה בפינת השלחן, איש מול רעהו כשמצחם שעון על ידיהם, את פניהם לא ראה, אבל נראים היו כדבוקים באהבה וחיבה יתירה.

כך ישבו רבינו ור' נחום מטשערנאבל אחוזי שרעפי קודש כל הלילה.

קדוש מרחם ומנוער

מדמויות הפלאים היה "ר' אדם בעל שם". אישיות מסתורית שזרעה את הגרעין הראשון לחסידות, על ידי הכתבים הקדושים שמצא במערה אחת והורישה לבניו, בצוותו להם לא להסתכל בהם אלא לשמרם עד שיופיע "ר' ישראל מעיר אקופ", הידוע לבעל שם טוב הקדוש, לו ימסרו את כתבי היד האפופים רזים. כמה בנים היו לו לר' אדם. בין בניו היה "ר' נחום גאון", גדול בנגלה ובנסתר.

ר' נחום גאון זה, מת בצעירותו, כשעדיין היו לו בנים קטנים. ביניהם אביו של ר' נחום מטשערנאבל, ר' צבי, ודודו "ר' נחום הזקן" או ככינויו האחר "ר' נחום העיוור" — אחיו הקטן של ר' צבי שנולד אחרי מות אביו ר' נחום גאון.

לימים אף היה הוא למאמצו ומחנכו של ר' נחום הקטן, בן אחיו הגדול ר' צבי, שהותיר את בנו יתום, ללא אב ואם.

גדול בנגלה ובנסתר היה ר' נחום הזקן, עיוור בעינו האחת, משום מעשה שהיה. כאשר חשקה נפשו לעיין בכתבי היד שהיו שמורים במשפחה, בתוך ארגז בעליית הבית. צעיר היה עוד לימים, וטיפס חיש מהר לעלייה, ובמרץ רב, החל לעבור על כתבי היד שנאספו לעיון, על ידי בעליו הראשונים, אביו זקנו ר' אדם בעל שם. בקע אור גדול וסינוור את עיניו של ר' נחום. מני אז, נתעוור בעינו האחת. כי על כן קראו לו "ר' נחום העיוור". אולם, אם כי לא המשיך לעיין בכתבים שהיו שמורים לר' ישראל בעש"ט, החל מכאן והלאה, להרחיב את דעתו בתורת הקבלה, בד בבד עם התקדמות ולימוד בתורת הנגלה, מתוך מסירות נפש.

לא היה אפוא מקום מתאים יותר, לעיצוב דמותו של הנער ר' נחום הקטן, בן אחיו ר' צבי, שמת ועזב את בנו לאנחות. שם בביתו, עלה ונתעלה ר' נחום מטשערנאבל במעלות התורה והיראה. כפי המסופר, היה אז כבן שש, כאשר למד בשקידה עם הרב הקדוש רבי לייב מאוסטראה, בעל "אור הגנוז", את תורת הקבלה, מתוך... כתבי היד שנפלו לדודו בירושה, מר' אדם בעל שם. קרה פעם, ובישבם במערה אחת, שקודים על הכתבים הקדושים, נתקשו בהבנת פירושם של דברים. השביעו בשמות הקדושים את שר התורה, שהופיע עליהם, ופירש להם את דברי כתב היד — — —

בפעם אחרת, ראה בכתבי היד של ר' אדם בעל שם שם קדוש אחד, שעל ידו ניתן להחיות מתים. באותם ימים מת שמש בית המדרש, שהיה אהוב עליו במיוחד. לא יכול

היה ר' נחום להתאפק, והחייהו. אך, משהתערבו גדולי העיר במעשיו, החזירו שוב לקברו, על ידי שם אחר — — —

בשנת ת"צ נולד ר' נחום, לאביו ר' צבי ב"ר נחום גאון, בעיר נאריסק, הנמצאת בפלך וואהלין, שם דרך כוכבו של ר' ישראל בעל שם טוב, בסביבות שנים אלו. כמוזכר, היה הבעש"ט אמור לקבל את כתבי ר' אדם, ממשפחת ר' נחום מטשערנאבל — נכדיו. כך נתגלגל הדבר, שבעוד ר' נחום בילדותו, זכה לעסוק בהם, עוד טרם שזפתם עינו הק' של הבעש"ט הקדוש. — אמנם, נספר להלן עד כמה העריכו הבעש"ט, מאז דרך על מפתן ביתו שבמז'בוז', לשם נסע בחירוף נפש.

גם דודו ר' נחום העיוור, שם לב לגדולתו. היה זה כאשר הביא מתנות לילדיו, ולר' נחום לא הביא, התפלל ר' נחום, ושלח לו השי"ת אולר קטן, כאותם אולרים שנתן דודו לבניו. ולבששאלו דודו מנין לו האולר, נענה ואמר: "אמרתי לאבי שבשמים: ראה, אין לי אבא שיביא לי מתנה. אתה, שהנך אביהם של כל ישראל, אנא, שלח נא לי אולר, כשל בני דודי" — — — באותה שעה מצא אולר קטן.

ראה דודו שלגדולות ונצורות מיועד הנער, קם ושלחו לאחת הישיבות המובחרות שבליטא, כדי שיקנה את תורת הנגלה עובר לתורת הנסתר. עד מהרה הצטיין ר' נחום בישיבה, בלימוד התורה. לרוב חריפותו והתמדתו לא היה מתחרה, ולא ארכו הימים עד שקנה שמו לאחד המיוחד שבישיבה הגדולה. שנים רבות בילה שם, כשהוא שקוע רובו ככלו, בלימוד התורה הקדושה.

בקשרי שידוכין

סיפור מעניין כשלעצמו, הוא בואו בברית הארוסין. כאמור, יושב היה בישיבה בבחרותו ועוסק בתורה יומם ולילה. מספרת המסורה החסידית, ששני אורחים נזדמנו לאותה ישיבה בה למד, האחד יהודי סוחר עשיר, והשני לא אמיד, אבל בר אוריין. נדברו עם ראש הישיבה על אודות שידוך לבנותיהם, והציע לפניהם את טובי הבחורים, בפרטו את מעלותיו של כל אחד. נתנו שניהם עיניהם בר' נחום, ולא הרפו. שמע דוד ר' נחום על אודות ההצעות הנכבדות המוצעים לבן אחיו החשוב, והחליט, שמאחר ואין הסוחר עם הארץ ממש, כראי היה לנצל את עשרו, שיוכל ר' נחום להמשיך וללמוד תורה כל ימיו, בלי טורח.

לא כן היה לבו של ר' נחום הצעיר. רוח אחרת היתה אתו, הוא נטה להשתדך עם בת תלמיד חכם, ויהיה נזקק אפילו לאכול אצלו פת במלח. וכששמע את דעתו של דודו הזקן, נענה לו: "הרי כל מה שהוצרכה תורתנו הקדושה לספר לנו שיהודה לקח בת איש כנעני — סוחר, אינו אלא ללמדנו, שרק משום כך נולדו לו שני בנים, ער ואונן, שכעדות הכתוב היו רעים בעיני ה'. ואילו כשנשא את תמר, שהיתה בתו של שם, זכה והוליד את פרץ, שמחלציו יצא דוד המלך"...

אמנם, הוחלט להענות לבתו של התלמיד חכם שבא עם העשיר לראותו בישיבה. אך, גם בשידוך זה הראה ר' נחום את גודל צדקתו. היה זה כאשר בתו הבכירה של הלה לא הסכימה להשתדך עם ר' נחום, השקוע לגמרי בתורה ועבודה. היא חששה שלא תוכל לעמוד בנסיון העוני ותתבזה. החל אביה מתווכח עמה, והיא בשלה. החריף הויכוח, עד

שבא שמץ לאזניו של ר' נחום. לא היסס ר' נחום רבות, ושלח תיכף לאבי הבת לאמור, שמוכן הוא אף להשתדך בבתו הצעירה, שכידוע היתה נחותה בהרבה, מזו הראשונה, וכמעט שהיתה עיוורת. עמה זכה ר' נחום מטשערנאבל, לבנות בית נאמן בישראל, עם בנים גדולי תורה וחסידות. ממפורסמי הדור.

לאחר נישואיו

אך עברה החתונה, ור' נחום מתיישב רכון על תלמודו. לילה ויום, ללא ליאות, עסק בתורה. עם זאת, עסק הרבה בתפילה כדרך החסידים הראשונים. טרם היה מקורב לבעש"ט, אך כבר היה כלי מחזיק לחסידות, לא רק בתורתו ותפילתו, אלא גם במידותיו הנעלות.

הוא לא שת עיניו לפרנסה, וצרכי העולם היו בעיניו להבל הבלים. זה אך מילא כרסו בש"ס ופוסקים, בלימוד "לשמה", כפי שהעיד על עצמו פעם, מעתה התכונן לטייל בפרדס הקבלה. הוא החל לעסוק בתורת האר"י ובכתבי ר' חיים ויטאל, סיגף את גופו, כדי שיהיה מוכשר לכך. והיה כל כלו שקוע בעבודת הקדש.

ברם, משגבר הלחץ בביתו ואשתו ילדה לו בנים שביקשו טרף, השכיר עצמו למלמד תינוקות. במלאכה זו, ראה הזדמנות להתבודד ולהפרש מכל עניני העולם הזה.

באותם שנים, מרבה היה בטבילות, כדי לזכך ולטהר את גופו ונשמתו. בלילות חורף קרים עד מאד, יוצא היה לנהר בלי כסות ושמלה ראויה לשמה. אדרת אחת שעירה היתה לו, אך לא הלבישה אלא נתנה לאשתו שהיתה מלווה אותו בלילות, בלכתו לנהר לטבול, כדי לשמרו מן הפחתים ומן הסלעים. ורק בחזרתו, אחרי שעלה מן הנהר, והיה חשש רציני שיצטנן, קיבל מאשתו את האדרת, ולבשה. קרועה היתה האדרת מתחת לאצילי ידיו, ורוח פרצים היתה חודרת לתוכה. עני מרוד היה, ולא השיג לקנות חוט ומחט — — —

במחיצת הבעל שם טוב

בעת ההיא, אך זרחה שמשו של הבעש"ט, ובמהירות הלכה ושילחה קרניה לכל קצות הארץ, אורו של הבעש"ט בקע וחדר לכל פינה אפילה, והאיר שבעתיים את מקומות האור המוארים באור התורה. שכן לא רק פשוטי העם הלכו לאורו, אלא גם גדולי התורה, מאורי הדור, כהתה עיניהם מאותו מאור גדול, הבעש"ט הקדוש.

כך הגיעו קרני אורו של הבעש"ט לר' נחום, שנחשב כבר אז לאחד מגדולי הדור, הלנים לעומקה של תורה, ואין להם בעולמם אלא ארבע אמות של הלכה. הרהר ר' נחום בלבו: "אלך נא ואתאבק בעפר רגליו של הבעש"ט, אולי אזכה גם אנכי להבנות ממנו". אך לא היה לו לר' נחום פרוטה לפורטה, בני ביתו רעבים ואשתו לבושה בלויי סחבות, ואילו הוא בעצמו, אין לו אלא מלבוש עליון אחד שלם. יתר בגדיו, קרועים הם לגמרי, והיאך יסע לבעש"ט וישחר את פניו?! ניסה להסתייג מתכניתו,אך משנוכח לדעת שאין באפשרותו להתאפק מלראות את פני אותו איש אלקים, החליט לנסוע, ויהי מה. בדעתו עלה, לדרוש דרשות בכל עיר ועיר, ודמי הדרשות יהיו לו להוצאות הנסיעה.

הפשיל ר' נחום שקו לאחוריו, והחל מהלך לעיר הסמוכה. נכנס שם לבית המדרש, ואמר לגבאי, להזמין את הקהל לדרשה — והיתה זו פעם ראשונה בחייו שהרשה לעצמו להופיע בפני עם ועדה. דבריו מצאו חן רב בעיני העדה, זו שילמה לו ממיטב כספה. כך המשיך להלן, כשבכל עיר ועיר, הוא מוציא את שכר הדרשה לנסיעה לבעש"ט הקדוש.

מרחוק, חזה הבעל שם טוב שאדם גדול מהלך אליו, מיטלטל הוא בדרכים במסירות נפש, ובלבד לזכות ולהיות בצל קורתו. פנה הבעש"ט לאשתו ואמר לה: "מהרי והכיני סעודת שבת הגונה לאורח חשוב הקרב ובא אלי לשבת קודש". בערבו של שבת הופיע ר' נחום בבית הבעש"ט, כשכל כלו מאובק וקרוע מעמל הדרך.

בתחילה, לא מצא לו ר' נחום מקום בבית. התיישב לו בפינה אחת, וראה אנשים נכנסים ויוצאים מחדר הבעש"ט, אחר ראה את הבעש"ט עצמו, התבונן בהתנהגותו ולא ראה שום דבר מיוחד אצלו — — — ולהיפך, הבעש"ט הראה לו פנים זועפות. פירש לקרן זוית, והחל להתחנן לפני אביו שבשמים, שיפקח את עיניו, לראות את האור הגדול הזורח למרחקים.

ואמנם, מיד החל לראות נפלאות אצל הבעל שם טוב. היה אז יומא דפגרא, והבעש"ט התיישב לסעודה עם תלמידיו. ניגש אליו ר' נחום, וקיבל ממנו ברכת שלום. קראו אליו הבעש"ט, והציע לו ליטול את ידיו עמהם. היסס ר' נחום במקצת, ולאחר שקרא לו הבעש"ט פעם נוספת ליטול את ידיו לסעודה, הלך ואכל עם בני החבורה הקדושה שהשרתה עליו התרוממות הרוח שלא הסכין לה מימיו, מאז דבק ר' נחום בבעש"ט הקדוש, עד שהפך לתלמידו המובהק.

חסידים מספרים, שכשדרך ר' נחום על מפתן ביתו של הבעל שם טוב, נענה הבעש"ט ואמר: "אברך זה, גנב הוא"... ולכששאלוהו לפשר דבריו, הסביר "במעשיו הטובים, רוצה הוא לגנוב את כל טוב העולם הבא"... בכך רימז הבעש"ט רמזים עליונים בנוגע למהותו של ר' נחום מטשערנאבל, ומכלל דבריו שומעים אנו, מה גדול כחו של ר' נחום.

עוד מספרים, שאחרי שקירב אליו הבעש"ט את ר' נחום, ציוה לתלמידו הגדול ר' יעקב יוסף מפולנאה בעל ה"תולדות", שיובילו למקוה ויתפור לו לבוש עליון. העידו עליו שבאותו יום, כשחזר מן המקוה הבהיק קלסתר פניו כרקיע, וקומתו גבה לבלי הכר. כמין קדושה חדשה החלה חופפת עליו מאז טבל טבילה קדושה זו, וכשהיה מעילו החדש מוכן, היה קצר מכדי מדתו — — —

במסירות נפש היה ר' נחום עורך מדי פעם את מסעותיו לרבו החדש. פעם אחת, נדהם הבעש"ט לראותו בא הישר ממטה חליו, כדי לשבות אצלו במז'בוז'. היתה זו שבת קריאת התוכחה שבספר דברים, קרא לו הבעש"ט לעליית התורה עת הגיעו לתוכחה, שם מובאת רשימה של חלאים ומרעין בישין. בקושי שרך ר' נחום את רגליו אל הבימה, ובירך על התורה. כשהתחיל הבעש"ט לקרוא את התוכחה, חש ר' נחום, איך שכל פסוק ופסוק מביא מזור למכאוביו. וכשסיים הבעש"ט לקרוא, החלים לגמרי — — —

כרוך היה ר' נחום אחר הבעש"ט כילד אחר אמו. בכל הזדמנות, בה יכול היה

לשהות במחיצתו, לא ויתר על כך. עוד בתחילת התקרבותו, כשבוש עדיין להתלוות לנסיעותיו של רבו מבלי שיזמינו, ראה פעם את הבעש"ט מתכונן לנסיעה. התהלך ליד העגלה בהשתוקקות, כרוצה לומר דבר מה, הסתובב אנה ואנה, וציפה להזמנת הבעש"ט. ואמנם, כשעמד הבעש"ט לנסוע, השגיח בו ואמר לו: "אם תאמר לי, איזה הבדל יש בין תיקון לאה לתיקונה של רחל, [מושגים בקבלה הנעשים בעיקר על ידי קימת חצות], ארשה לך להלוות אלי". השיבו ר' נחום על אתר, בשאר רוח: "מה שפעלה לאה על ידי בכיה, פעלה רחל על ידי שמחה"... מיד צירפו הבעש"ט לנסיעתו, בה זכה להיות בצוותא חדא עמו ולהנות מזיוו.

לא ארכו הימים, וכשר' נחום מטשרנאבל כבן שלשים שנה נגנז אורו של הבעש"ט הקדוש ונמסרה לגדולי תלמידיו, ביניהם היה ר' נחום מטשרנאבל, שספרו "מאור עינים" משמש עד היום הזה, לאבן יסוד ושורש לכל מילי דחסידותא.

בצל קורת המגיד ממעזריטש זיע"א

ענוותנים ושפלי רוח היו תלמידי הבעל שם טוב הקדוש, כל כלם היה נתון לשפלות עצמם ולגדולת הבורא. בנוסף לכך, שבורים ומדוכדכים היו מדבר הסתלקותו של הבעש"ט הק', רועה ישראל, שעזבם לאנחות. אך יותר מכלם, היו ר' נחום מטשרנאבל ורבי דוב בער ממעזריטש, קטנים בעיניהם, ועושים עצמם כאסקופה הנדרסת "כי התפארות היא עבודה זרה ממש" — כותב ר' נחום בהנהגותיו הק' הנדפסות בסוף ספרו הטהור. ואילו המגיד ממעזריטש, נבחר רק הודות לענוותנותו לממשיך שושלת הבעל שם טוב. שכן, לא בחירה מכוונת היתה למינויו להיות רועה לעדת החסידים, אלא שכמאליו החלו נוהרים אליו תלמידי הבעש"ט, כר' מיכל מזלאטשוב ור' נחום דידן, שנסע אליו לבקש עצה, נגד... גאווה... השיב לו ר' דוב בער בתמימות: "יאמין לי כבודו, שאינני יכול להשיא לו שום עצה בנידון זה. שכן, אין לי שום מושג איך יכול אדם להתגאות" — — —

מאז דבק ר' נחום ברבו־חברו, המגיד ממעזריטש, והיה מבקרו תכופות, כדי לשמוע ממנו את דבר ה', זו חסידות.

אמרו עליו על ר' נחום, שהיה יושב אצל המגיד, כעבד לפני רבו, ושומע את דברי תורתו ברתת ובזיע. ובשפקד עליו המגיד לצאת על פני ערי ישראל, כדי להפיץ את תורת החסידות, נרתם לכך בכל עוז, עד שהיה לאחד המפיצים הגדולים ביותר שקמו לה לחסידות. בצורה של דרשות, בתפקיד של "מגיד משרים", נדד על פני עיירות וערי וואהלין ופודוליה, והחדיר מאור תורת רבותיו בין אלפים ורבבות שהלכו והתקרבו לחסידות.

המונים היו נרתקים למקומם, עת פתח פניו בחכמה. באחת מדרשותיו נכח קהל למדנים, שיצא מכליו מהחידושים הרבים שהשמיע בפעם אחת. פנה אליהם ואמר להם: "אל יפלא בעיניכם אם הפלגתי בחידושי תורה, שמשנה מפורשת היא באבות — כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, פשוטו כמשמעו, לדבר הרבה דברי תורה"...

בדרשה אחרת, הפליא את קהל שומעיו בשתיקתו הממושכת, עד שהתחיל: "מאד, מאד הווי שפל רוח", בחזרו על משנה זו כל הזמן, בלי להשמיע כל חידוש. אחר נתברר,

שבאותה שעה שעלה ר' נחום על הבימה, התהלך לו למדן מופלג, אך בעל גאווה ידוע, מאחורי בית הכנסת, ופטפט ביצרו, אם להכנס ולשמוע את דרשתו של ר' נחום, אם לאו. בסוף נכנס כמאליו, וכשאך הבחין בו ר' נחום, החל במאמר המשנה שחדר עמוק עמוק בלב הלמדן, שהפך מיד לתלמידו המובהק של ר' נחום מטשערנאבל. נוהג היה אותו למדן לעת זקנתו לספר על ההשפעה הנפלאה שהיו לדברי הרב עליו, באמרו, שעדיין מהדהדות המילים באזניו.

וכאמור, עניו היה הוא בעצמו עד מאד וישב לפני רבו, באימה וביראה. קרה, ורבו סיפר בשבחו והוא לא שמע. תמיד היה שומע ממקומו את דברי רבו, ואף פעם לא ראוהו מתאמץ לשמוע, ואילו עתה, החל מתקרב יותר ויותר לרבו כדי לשמוע את דבריו. כשנתפלאו התלמידים על שכשמספרים שבחיו הוא מתאמץ לשמוע יותר מאשר את דברי התורה כביכול, נענה להם הרבי ר' בער: "הרי זהו שבחו הגדול ביותר, שעיבד וטיהר את גופו כל כך, עד שאינו שומע אפילו עתה את מה שאני אומר. שאין גופו עושה מעצמו מה שאין רצון הבורא שיעשה. אבל הוא, בחשבו שאלו הם דברי תורה, מתאמץ לשמוע, אך אינו מצליח..."

כידוע, קרה סיפור דומה, עם ר' נחמן מהארעדענקע והבעש"ט.

בטשערנאבל

אך חזר ר' נחום בפעם הראשונה מרבו הקדוש, הרבי ר' דוב בער ממעזריטש, נתקבל למגיד מתא קבוע, באחת הערים החשובות. אך שכר זעום קיבל לשבוע, שבקושי הספיק לקנות משהו לשבת. לאחר מכן, עבר לעיר אחרת, שם הוסיפו למשכורתו, תוספת של... פרוטה אחת. בסך הכל, חמשה "פיטאקעס", השוים לחמישית רובל כסף. בו בזמן, שלשבוע היו נזקקים אז לכמה רובלים.

אולם, שנאת הבצע, בה הצטיין ר' נחום, כמסופר להלן, לא הניחה לו ממון בביתו, ואף כאשר עבר לאחר מכן לטשערנאבל, שם היו לו כחמשה רובלים לשבוע, גם אז היה ביתו ריקן מכל, שכן כל נכסיו הועיד לאחרים, מרי נפש ונשברי לב.

בנוגע למעברו לעיר טשערנאבל מסופר, שעד באותה עיירה שניה בה שימש למגיד משרים, יצא טבעו בכל הסביבות, כדרשן נפלא וקדוש עליון, המשיב רבים מעוון, והמונים היו נוהרים אליו מכל העיירות הסמוכות.

הגיע שמעו לקהילת טשערנאבל הנכבדה שעמדה על ערכו הגדול, וקראה אותו לכהן פאר, כמגיד מישרים קבוע. ר' נחום התרצה להם, מתוך הכרה שעשה די בקהילות הקודמות, וכי לפניו כר פעולה נרחב בטשערנאבל. הוא הגיע לשם, ונתקבל בכבוד מלכים. המוני העיר נשאוהו על כפיהם, ורקדו לפניו בהתלהבות.

קבלת הפנים לה זכה, הכתה גלים במרחבי הארץ, וכשהגיעה לאזן ר' ברוך ממעז'בוז', נענה בדרך צחות: "אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה... — הקב"ה חפץ בכבודם של צדיקים, ולכשבורחים מן הכבוד, הרידם עוברים על רצונו. מעתה, צא ולמד איזה כבוד מגיע לצדיק שאינו כר' נחום, וממלא את רצון קונו..."

אמנם, כבוד רב מזומן היה לו לר' נחום בעיר זאת, אבל דחה אותו בשני ידיים. הוא

ראה את יעודו, להפיץ את דרך החסידות בעולם. ולכן, לא קפץ על המציאה, לשבת על התורה ועל העבודה במנוחה ושלוה, אלא שערך מסעות מפרכים, בחום ובקור, בעוני וחוסר כל. הוא נדד בין עיירות, סיבב על פני כפרים, בהם יושבים בני ישראל, וכילה את ממונו בנסיעותיו הרבות, בהם פעל גדולות ונצורות, בהמשכת לב ישראל לאביהם שבשמים. לא נרתע מגשמים עזים ומסופות שלג שפגשוהו בדרכו, רותם היה בעצמו, את סוסו הכחוש למרכבתו, ועורך מסעות ארוכות בעיצומו של חורף או לילה. כשהיה סוסו מתעייף או עגלתו שוקעת בבוץ, לא הרשה לעצמו לבלות זמן בשל כך, והיה עוזב את מרכבתו ורץ לבית המדרש, להשמיע את דרשתו. אנשים נשים וטף באו לשמוע את דבריו, והושפעו עד מאד. כך, שעוני וסבל היה מנת חלקו אף בטשערנאבל, מקום שם היה יכול לחיות חיי עושר. דוגמא לעניותו הגדולה הוא הרשום בפנקס חברת המשניות של קהילת טשערנאבל, מקום שם נמצא כתוב "הרב המגיד מו"ה מנחם נחום נתן ספר חסידים, וכשיתן א' רז"כ יחזירו לו ספר הנ"ל. ואילו בספרו החשוב "מאור עיניים" (פר' נשא) הוא כותב: "אין חכם כבעל הנסיון, שכמה פעמים היו לי יסורים גדולים", שכן לא נתן מנוח לעצמו, ותבע מעצמו תביעות עולמיות, כהפצת דרך החסידות ודאגה לכלל ולפרט, עבורם היה נוסע לאסוף ממון, בכל עת צרה וצוקה נגע ומחלה.

לכל היתה ידו פתוחה וכשבתו מלכה הגיע לפרקה ובידו חמישים דנרי זהב לצרכי נישואיה, בא אליו נוכל אחד שיכור, שחסרו לו מעות לשתית יין שרף, בתואנה בדויה שיש לו בת להשיא, נתן לו ר' נחום את כל דנרי הזהב, והלה יצא ואכל ושתה לשכרה. מיהרו חסידיו לבית המשתה ונטלו את מותר הממון מהשיכור והביאוהו לרבם, באמרם לו שלדאבונם נכשל הרב בעני שאינו מהוגן.. הפסיקם ר' נחום ואמר להם: **"רוצה אני להדבק במעשי הקב"ה, המטיב לרעים ולטובים, היאך רוצים אתם להפריעני מכך? מהרו והחזירו לו את המעות שכבר קנה אותן בשינוי רשות"** — — —

ביום מן הימים, נאספו חסידיו מוקיריו לטשערנאבל, כדי לטכס עצה להתגבר על דלותו של רבם. החליטו ביניהם לתמוך בו בקביעות, אך משמע זאת ר' נחום, סירב בתוקף לקבל את מתת ידם, באמרו: "אל תטוני מדרך החסידות בה דבקתי מעודי ובה אלך כל ימי חיי". חסידיו שהתחבטו בפירוש דבריו, לא הבינו איזו דרך חסידות יש בסירובו לקבל תמיכה חיונית. נכנס אליהם ר' נחום לבית המדרש, ואמר להם **"דברי פשוטים הם, שכן אמרו חז"ל האי מאן דבעי למיהוי חסידא ליקיים מילי דאבות, (מי שרוצה להיות חסיד יקיים את הדברים הנאמרים בפרקי אבות), והרי בפרק ו' שבפרקי אבות כתוב, כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו' — כזוהי דרך החסידות!"**

ואף מבניו דרש לחיות חיים צנועים, ולא לנהוג בעשירות. כששמע פעם באחד בימי החול. שבבית בנו ר' מרדכי זצ"ל מבשלים שגים, בש בגדי שבת ועלה לביתו, נכנס ואמר: "שבת שלום לכם, הגם בימות החול מבשלים אתם דגים כבשבת?!..."

שנאת בצע בתכלית

"מי שיש לו חוש הריח — היה אומר — יודע שכספם של אנשים שאינם נותנים צדקה כראוי, מעלה ריח רע, כבשר השוהה בלי מלח"... — "מלח ממון חסר" —

אמרו חז"ל צדקה ממליח את כספו של אדם שיתקיים אצלו. ואילו לפי פירושו של ר' נחום מטשרנאבל, מעלה הממון ריח רע, כשאין מחסרים ממנו לצדקה. שהממון משול לבשר, והצדקה למלח, ואם אין מפרישים צדקה, נמצא הממון כבשר בלתי מלוח, הנרקב עד מהרה ומבאיש ריחו.

ותמיד היה חושש ר' נחום שעדיין לא עשה די לצדקה. לכן פיזר כל ממונו למטרות חסד, ולכן גם לא חיבב במיוחד את העשירים, והיה נפטר מהם בשיחה קצרה. וכשהיו מושיטים לו פדיון, היה מפנה אותם לעני פלוני ואלמוני, לתת לו את הכסף. בהבטיחו, שבכך ימולאו משאלותיהם. מאידך, אהב את העניים אהבת נפש, והיה להם לאב ולפטרון. שכיח היה באותה תקופה, שלאיש לא היה לשלם דמי חכירה לאדון הכפר, עבור פונדק או ריחיים. ולכולם היה ר' נחום מופיע כמלאך מושיע, בהרתמו לאסוף את הכסף הדרוש. תמיד היתה לפניו רשימת עניים וחולים, החבים חובות ואין להם במה לפרוע. או אבות, שאין להם במה להשיא את בנותיהם. העניים היו אפוא, אהוביו הגדולים. אך, לא כן העשירים. אכן, **שאלו פעם לר' נחום: "הרי מובא בגמרא שרבי היה מכבד עשירים?", השיב: "כלום לא אתנהג בדרכי הבורא שאמר אשכון את דכא ושפל רוח?!".**

בפעם אחרת שאלוהו: "הרי אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גיבור ועשיר?" נתחייך ואמר: "ילדים, ילדים, איזהו עשיר — אומרת המשנה — השמח בחלקו!".

שנאת בצע בתכלית היתה לו לר' נחום אל הממון. ומכאן מסירות נפשו הגדולה והנוראה לקיום מצוות הבורא, כפי שנספר בזה.

בכל מאדך — בכל ממונך

נפלאים מאד ומדהימים הם, סיפורי התמסרותו למצווה אחת שבתורה. ואולי החטאנו באמרנו שמסירותו זו נבעה משנאת הבצע שלו, שכן גם כאשר מדובר היה במצווה שאינה תלויה בממון, מכר פעם את כל חלקו שבעולם הבא.

היה זה, כשבמסעיו למען הכלל, נכנס לעיירה אחת ושמע שאין בה מקוה טהרה. פנה לעשיר אחד מתושבי העיירה, שהכירו זה מכבר, והחל לשדלו בדברים, לתרום למען הקמת מרחץ ומקווה. אולם משמע העשיר על הסכום הרב הנדרש לכך, לא יכול היה להסכים עמו. שידלו ר' נחום עוד ועוד, ומשראה שאין לפניו דרך אחרת, לחש על אזנו: **"מוכן אני למכור לך את כל חלקי לעולם הבא, ובלבד שתיאות לבנות את המקוה מכספך"** — — — העיסקא מצאה חן בעיני העשיר, ותיכף החל בבניית המקוה והמרחץ.

משמעו החסידים את מעשה רבם, הוכו תדהמה והעירו לו על כך. נענה להם ר' נחום בפשטותו הגאונית: **"בתורה כתוב, ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, ופירש רש"י בכל ממונך. פסוק זה, חוזר אני עליו ערב ובוקר, מדי יום. מעתה, שואלני אתכם, עני מרוד שכמוני, שאין לו אף פרוטה אחת, במה אקיים את מוצא שפתי, לאהוב את ה' בכל ממוני? — הרי, שאם חלקי בעולם הבא שווה להם לבני אדם ככסף, חייב אני אפוא למכור רכושי זה, כדי לקיים 'בכל מאדך', שלא אעשה את דברי בקריאת שמע פלסתר"...**

הדברים יצאו מפי ר' נחום, בלי כל צל של תמימות מעושה. טבעי היה זה אצלו, ומובן מאליו, שכך צריך להתנהג,וכי זהו רצון הבורא. כי על כן, אם את חלקו לעולם הבא, שזהו תכליתו של אדם, נתן בעד מצוות המקווה, הרי את כל ממונו, שאותו בין כה וכה שנא תכלית שנאה, מובן שנתן בעד מצווה שנזדמנה לידו.

וכך אמנם קרה. אוצר אשר לא יסולא בפז היה לו בביתו, הלא המה פרשיות התפילין שכתב ר' אפרים סופר בחייו, בקדושה ובטהרה. אותו ר' אפרים סופר, שהבעש"ט הקדוש ביקשו לכתוב לו פרשיות והתפלל בהם תדיר, ושצדיקי דורו העידו עליו שמימות עזרא הסופר לא קם סופר כמוהו, כתב בסך הכל ספר תורה אחת וכמה פרשיות תפילין, כמובן, ביחודים וטבילות — ביניהם כתב את הפרשיות שהיו בזוג התפילין של ר' נחום מטשערנאבל.

מבוקשים מאד היו פרשיות ר' אפרים סופר, ועשירים מופלגים הציעו לר' נחום סכומים נכבדים תמורתם, יהודי אחד בטשערנאבל, עמד לתת לו חמשים רובל בסף — סכום נכבד ביותר — אך הוא לא רצה למכרם. הגיע עת משבר בביתו והעוני הגיע על פת לחם. והוא, ר' נחום, לא מכר את התפילין כדי להשביע את ילדיו הרעבים ולתקן את צריפו המט ליפול. התחננה אליו אשתו למכרם והבטיח לה שכשתגיע מלכה"לה נכדתם היתומה לפרקה, ימכור אותם לנדוניתה.

לא ארכו הימים, וחג הסוכות קרב ובא, ובכל איזור וואהלין לא היה בנמצא אף אתרוג אחד. רבות טרח ר' נחום כדי להביא אתרוג מרחוק, אך העלה חרס. המחסור החמור באתרוגים בלט השנה בכל ארץ רוסיה ומעבר לה. לא ידע ר' נחום לשית עצות בנפשו. התחנן לה' שישיג אתרוג לסוכות. לפתע הגיעה ידיעה, שיהודי עשיר אחד מקיוב, הנוסע עתה הביתה מתאכסן בעיר וברשותו שני אתרוגים מהודרים בתכלית — — —

לא פחות מאשר חמשים רובלים דרש אותו יהודי עבור אתרוג אחד, אותו רוצה למכור. ואילו את השני, הותיר לעצמו. שמא תאמר שר' נחום היסס לרגע — לא מיניה ולא מקצתיה. הוא נחפז למכור את תפיליו הסגוליים שהיו כה יקרים לו, באמרו שגם בתפילין פשוטות יוצאים ידי חובת המצוה... וחיש מהר העביר את תמורתם לאותו עשיר שנתן לו את האתרוג — — —

עם שהיה ר' נחום חחר הביתה, נעשית העיר כמרקחה. השמועה בדבר מכירת התפילין, יחד עם השמועה על קניית האתרוג היקר, היתה לשיחת היום. תמהים היו אנשים גדולים וקטנים "כלום עשה ר' נחום מעשה טוב בשלמו עבור האתרוג מחיר גבוה כל כך?! — רטנו תושבי טשערנאבל — ר' נחום העני והאביון, הרי מציל היה את ביתו מחרפת העוני עם הכסף הזה"...

הגיעה השמועה לאזני הרבנית, וספקה כף מרוב צער. גם שאר בני הבית חרקו שן על מעשה זה, אך ביותר הצטערה היא על ששוב לא יהיה לה במה להשיא את נכדתה היתומה. על הארון עמד לו האתרוג, כשהיא מדי פעם מביטה עליו בכאב עצור. הושיטה ידה ונטלתו, כדי לעמוד על טיבו של האתרוג היקר הלזה. הצליח מעשה שטן והאתרוג נשמט מידיה ונפל לארץ ופטמתו נשברה מן החבטה — — —

היה זה בליל התקדש החג, ר' נחום מטשערנאבל חוזר הביתה בדחילו ורחימו, בלבו הוא מצפה לבוא העת של נטילת לולב. הוא נכנס הביתה ובשמעו על המקרה הפליט אנחה עמוקה. אחר נשא עיניו למרום ולחש בתפילה: "**ריבונו של עולם! התפילין — אינם, גם האתרוג — איננו, שמא גם שמחת החג לא תהיה לי — לא ולא! היה לא תהיה!**" ותיכף יצא בריקוד עליז, בה נטלו חלק כל הנוכחים. שעה ארוכה רקד כך ברוב שמחה ודביקות ועל כך היו מוסיפים ותיקי החסידים, שכל הפמליה של מעלה רקדה עמו באותה עת — — —

מעשי הצדקה

אם בכל מצווה ומצווה גילה מסירות נפש ממש, הרי שבמעשי חסד בלט ר' נחום עד מאד. כבר ציינו שהיה עורך מסעות למטרות צדקה, ושלכל קשה יום היה ר' נחום לאב ולפטרון. מעניינים הם אמנם הסיפורים המסופרים עליו בשטח זה שמאז ומתמיד היה לכר פעולה נרחב בעם ישראל, וביחוד באותה תקופה, בהם רבו הנוגשים והפריצים למיניהם, שירדו לחיי היהודי הפשוט ושרק הודות לשתדלנותם של רבנים ואדמורי"ם ניצלו פונדקאים, מוכסנים וכו' מהתמוטטות כלכלית ונפשית כאחד.

בנוסף לכך, לא חסרו יהודים הנמקים בבית הכלא, שלפדיונם נדרשים היו סכומים עצומים של רובלי כסף. מאידך, מי אשר לא היתה לו בת ונזקק לנדוניה כדי להשיאה להגון לה? — לכל אלה היתה אז כתובת אחת — **ר' נחום מטשערנאבל**, שלא חת ממסעות מפרכות, ולא חס על כספו הוא.

מסופר, שפעם הביא לו חסיד אחד הון עתק למתנה — סך שלש מאות רובלים. שמחו בני הבית ומשמשיו, על שמעתה יהיה בידם לסלק את החובות הרבים הרובצים על כלכלת הבית. וכבר למחרת היום, נכנס לחדרו אחד הגבאים, כשבידו רשימה מבעלי החובות, וביקש מר' נחום לתת לו כסף להחזרת החובות. הצביע לו ר' נחום על הארון, משם יוציא הכסף. ניגש הלה, ולא מצא אלא כמה מטבעות. השפיל עיניו, והחל לצאת בפנים זעופות. העיר לו ר' נחום על כך, באמרו ש"עלינו להודות לה' על המטבעות הללו". לא יכול היה הגבאי להתאפק ושאלו על אודות שלש מאות הרובלים שהביאו לו אתמול. סיפר לו ר' נחום ברצינות על מצבו של חסיד אחד, שבא אליו וגילה לפניו את מצוקתו, שזה קרוב לשנה שלא שילם שכר לימוד למלמד את בניו תורה. כן הוא חייב לפריץ שכר חכירת הריחיים מזה תקופה ארוכה, וכי עליו לסלק את החוב מיד, לפריץ הזועם. מאידך, יש לו בת ששידכה זה עתה, ועליו להכניסה לחופה כשבידו אין פרוטה אחת שחוקה. "שאלתי אותו בכמה מסתכמים החובות — שלש מאות רובלים ענה — נו, אם אמנם שמחתי בתחילה ששלח לי השי"ת שפע ברכה לרווחת אנשי ביתי, הרי לאחר מכן, אמנם הצטערתי, ובלבי חשבתי שזה בא על חשבון השפעה רוחנית. כך, שכשבאה מצוה זו לידי, עלה בדעתי, שבודאי לא באו לידי המעות הללו, אלא כדי לזכותני להיות גבאי צדקה, למצווה משולשת — תלמוד תורה, הצלת נפשות, והכנסת כלה" — — —

שוב פעם אחת, יצא לסובב בערי ישראל, כדי לגבות צדקה לפדיון שבויים. שהה זמן מרובה בדרך, חיזר על בתי נדיבים, ולא הצליח לאסוף את הסכום הדרוש. החל מהרהר בלבו, שבודאי רמז הוא לו מן השמים שלא יפה עשה במה שקם מתלמודו ושם לדרך

פעמיו. החליט לחזור הביתה. בדרך חזרתו שמע, שבבית האסורים ישנו יהודי אחד הידוע לגנב מימים ימימה. ביקש ר' נחום רשות מהסוהרים ונכנס אליו. פנה אליו ר' נחום ואמר לו לגנב: "ראה בני, עברת על לאו של "לא תגנוב" ואף נתפסת על כך. עליך להתבונן במצבך, ולעזוב את דרכך זאת". — "מה בכך? — נענה הגנב — אם לא הצלחתי בגניבה זו, אצליח בגניבה אחרת"... שמע ר' נחום את הדברים ודן קל וחומר לעצמו: **"ומה גנב זה שלא הצליח פעם אחת בעבירה איננו מתייאש לחזור על כך עוד. אני שהלכתי לעסוק במצווה רבה כפדיון שבויים, כלום נאה לי שאחזור הביתה מחמת כשלון אחד"**... וחזר לדרכו, לאסוף מחדש, ממון למטרה הקדושה של פדיון שבויים.

כך, שלא בכדי אמר עליו בנו הה"ק ר' מרדכי מטשערנאבל, ש"למעלה בעולמות העליונים נחשב אבא מארי בין בעלי הצדקות" — — —

גדולי הדור עליו

ברשימת גדולי הדור שרבינו הקדוש הפליג בשבחם, מקום שם מופיע שמו של הר"ר נחום מטשערנאבל זצ"ל, כותב מוהרנ"ת, ש"אין כאן מקום לבאר בפרטיות מה ששמעו ממנו ז"ל בענין כל צדיק וצדיק מכל הצדיקים הנ"ל". אך לנו די, שרבינו מאור עינינו — שמי במונו, חסידי ברסלב, יודעים משהו מגדולתו ורוב ערכו, וביחוד "מה שעשה לנפשינו" רוחינו ונשמותינו — הפליג בשבח ה"ר נחום זיע"א. ואם כי "חבל על האבדין" שלא הגיע לאזנינו מה שאמר עליו. הרי בבואנו לסקור את מה שאמרו עליו גדולי דורו, יש בהם די, כדי לתת לנו מושג מה, מהרגשתם הרוחנית של צדיקי הדור בר' נחום משטערנאבל זיע"א.

בחב"ד מספרים, על רבם ר' שניאור זלמן מלאדי, שישב פעם עם חבריו במעזריטש, ועסק עמהם בדברי תורה. לפתע, אחזתו צמרמורת וריעד כלו מפחד, עד שהכסא עליו ישב, רעד עמו. שאלוהו חבריו לפשר הדבר, הצביע רש"ז למרחוק על ר' נחום, העובר שם תמהו החברים, מדוע הוא פוחד מעמו ממרחק רב כל כך, נענה להם: **"ר' נחום מטיל פחד גם מרחוק"**.

— כל כך פחדו מפניו בני הדור השני לחסידות. אך, גם תלמידי הבעש"ט, התבטאו על רום ערכו. ר' יעקב יוסף מפולנאה, גדול תלמידי הבעל שם טוב, אמר פעם: "העולם חושב שרבי נחום הוא צדיק" ומיהר לבאר כוונתו: "חושבים שר' נחום הוא צדיק אחד, בו בזמן שהוא עשרה צדיקים. שאם וכל צדיק אינו אלא צדיק בדרכו המיוחדת לו, לפי שרש נשמתו, הרי ר' נחום הוא צדיק בכל השטחים".

גם ר' פנחס מקאריץ, מתלמידי הבעש"ט, התבטא פעם בצער, על שלא עברה אליו הנהגת העדה. ולא חס ושלום שחמד את הכסא, אלא משום שהפסיד את הארי שבחבורה, ר' נחום מטשערנאבל.

גם ר' ברוך ממעז'בח', שמעטים ממנהיגי הדור מקובלים היו עליו, רחש אהבה רבה לר' נחום, וידידות עמוקה שררה ביניהם.

ידעו גדולי אותו דור, מיהו ר' נחום, וכי כחו רב בעולמות העליונים, כי על כן הגדירו

אותו בהגדרות כגון אלה, ולא לחנם קראוהו אז: "בעל שם טוב קטן", שכן גילם בתוכו, לא מעט, מקדושת וגדולת רבו, מחולל החסידות, ר' ישראל בעל שם טוב זיע"א.

הידידות הגדולה ששררה בינו לבין המגיד ר' יקותיאל מטירהאוויצע

מפורסם היה אז בעולם, **המגיד ר' יקותיאל מטירהאוויצע זקן תלמידי רבינו** ז"ל, בצדקתו ובגדולתו בתורה. כידוע, היתה מגידותו על שמונים ערים ועיירות בישראל, וכל גדולי הדור כיבדוהו עד מאד. בסידור הגרש"ז הראשון נדפסה הסכמתו, והיתה לכך חשיבות מרובה.

אותו בחר ר' נחום לידיד אמת, שעמו יוכל לקיים אהבת ואחדות ישראל אמיתית. ובהגיע ימי חג השבועות, היה נוסע לטירהאוויצע, כדי לקיים בו את הפסוק "ויחן ישראל נגד ההר — כאיש אחד בלב אחד", ושוהה עמו באחדות ושמחה. לשנה האחרת, היה ר' יקותיאל בא אליו לטשערנאבל. וכך היה חוזר חלילה, כשמדי שנה בשנה בחג השבועות זמן קבלת התורה, באים איש לרעהו.

מספרים חסידים, שבעת הפגשם בשבועות, היתה מתעוררת אחדות נפלאה ביניהם, ומרוב דביקות להשי"ת, היו נאחזים זה בזה ומרקדים בהתלהבות נדירה כל אותה הלילה. מכך, היו הנוכחים שואבים השראה של חיות ושמחה בעבודת השי"ת, לכל השנה כלה.

שנים רבות נהגו כך הני תרי אילני רברבא, והיה מנהגם לשם דבר בין חסידי הסביבה.

לעת זקנתו, כאשר כחותיו של ר' נחום רפו ולא יכול היה עוד לרקוד כל כך לפני אביו שבשמים, המשיך במסורה זו בנו הר"ר מרדכי מטשערנאבל, שלימים אף היה למחותנו של רבינו ז"ל.

הערכתו הגדולה של ר' מרדכי מטשערנאבל לרבינו ז"ל ותורתו

עוד שנים רבות לאחר הסתלקותו של אביו הגדול ר' נחום, מרקד היה עדיין ר' מרדכי מטשערנאבל עם ר' יקותיאל המגיד, תלמיד רביז"ל, מדי חג השבועות. היה אז כבר ר' מרדכי ממנהיגי הדור הגדולים, ולא הרפה מידידותו האיתנה עם המגיד.

מבלי ספק, ידע ר' מרדכי, עד כמה העריך אביו ר' נחום זצ"ל את רבינו הקדוש, כי על כן מצאנוהו בשנת תק"ע, בא לשבות אצל רבינו בשבת קדש. ככל הנראה, יש גם קשר בין התקרבותו של ר' יקותיאל לרבינו ז"ל, לבין הערכתו הגדולה של ר' מרדכי לרבינו ז"ל. אבל, איך שלא יהיה, ידועים הסיפורים דלהלן, כפי שנמסרו מפה לאוזן, איש מפי איש, וכפי שמקצת מהם נדפסים.

כאמור בא ר' מרדכי לשבות אצל רביז"ל. היה זה, בפרשת יתרו שנת תק"ע, ורביז"ל קיבלו בחביבות מרובה. אף הוא מצדו, נהנה עד מאד מדבריו עם רביז"ל, וביחוד מדברי התורה שהשמיע רבינו על השלחן. היתה זו התורה הנפלאה שבלקוטי מוהר"ן "חיים

נצחיים" (ח"ב ע"ב), שם מתאר רביז"ל את שיעור קומתו של המנהיג, הצריך להתקדש בקדושת משה רבינו ע"ה. אגב ביאור, כמה יש בראיית פני הצדיק — המנהיג, כדי לגרום "התנוצצות המח" המביא לידי גדולה שהיא שפלות אמיתית. ועוד כהנה דברים, העומדים ברום רומו של עולם.

ר' מרדכי נסע הביתה, עם הרגשה חזקה יותר לרבינו. וכשלאחר שנה נסתלק רביז"ל, ותלמידו ר' חייקל בא אליו לראש השנה, כיבדו ר' מרדכי עד מאד, והושיבו לידו.

התבונן ר' חייקל בשלחנו היפה של ר' מרדכי מטשערנאבל, בתורותיו הנפלאות בחסידים ואנשי מעשה שישבו סביבו, ונזכר בנעימות ובחיות שהיתה שוררת אצל רבינו בשלחנותיו ונאנח. שאלו ר' מרדכי לסיבת אנחתו, גילה לו ממה שנזכר בשלחנו הנפלא של רבינו ז"ל שאיננו עוד, בתנותו את צערו על הסתלקותו מן העולם. — "אם כן, הבה נא ונשמע ממך ניגון מניגוני רבך ר נחמן" — אמר לו ר' מרדכי בנימה פייסנית.

הקהל כלו נרתק למקומו, עת פתח ר' חייקל בשירת ה"אשת חיל" של רבינו ז"ל. נעימת קולו הדהדה באזני הנוכחים, שהתעוררו עד מאד מן הניגון שהושר על ידו בטוב טעם. שכן, כידוע, פתח לו רביז"ל את עולם הנגינה, והיה לחזן הקבוע שלו.

כשאך סיים את הניגון, נענה ר' מרדכי לר' חייקל ואמר: **"בניגון זה רואה אני את רוח קדשו של רבך"** — — —

רבים רבים, השכימו לפתחו של ר' מרדכי בימי גדולתו. והעיר טשערנאבל המשיכה להיות, לתל תלפיות של חסידים ואנשי מעשה. נקלע פעם אברך אחד לטשערנאבל, וביקש עצה מר' מרדכי, היאך להטהר ממחשבות רעות. נתן לו ר' מרדכי עצה אחת, ומשלא הועילה נתן לו עצה אחרת. אך כשגם העצה האחרת לא הועילה לו לאברך, אמר לו: **"שמע נא ואיעצך, מדי לילה טרם לכתך לישון, למד בספר ליקוטי מוהר"ן"**

והפעם אמנם הועילה העצה — — —

גודל הערכתו לספר לקוטי מוהר"ן, בא לידי ביטוי בפעם אחרת. עת התאונן אחד על שחתנו, כליל המעלות, עוסק בספר ליקוטי מוהר"ן. על כך נענה ר' מרדכי ואמר: **"הרי אני עוסק בשיעורים קבועים, וכמובן גם בנסיעתי יש לי שיעורים, אם כי קצרים יותר, בכל זאת, על שיעורי הקבוע בלקוטי מוהר"ן, איני יכול לוותר אף בלכתי בדרך — אם כן, היאך אתה בא אלי בטענה שחתנך לומד ליקוטי מוהר"ן?!"** — — —

היה זה ר' יצחק'ל מהייסין, שלקחו הלה לחתן לבתו, מחמת מעלותיו הרבים. לאחר החתונה, הבחין בחתנו שלומד הוא ליקוטי מוהר"ן, הקפיד עליו ואמר לו: "מה זאת?" ובראותו שאינו מרפה מכך, ועוסק עוד ועוד בספר זה, החל לרדת לחייו. יצא ר' יצחק'ל מסבלנותו, נענה לו בתקיפות: "כן הנני חסיד ברסלב! אם אין הדבר מוצא חן בעיניך, יש ליהודים בריחה"...

אך אשתו, שידעה עד היכן מגיעים מעלותיו הנשגבות, לא רצתה בכל זאת להשתמש ב"ברירה" הנ"ל ולעזוב את בעלה. לכן לא נענתה להפצרות אביה, והלה החליט להמתין, עד שיגיע יום מגידותו של ר' מרדכי בעירו הייסין, ועל פיו יעשה.

באותו יום בו הגיע ר' מרדכי מטשערנאבל להייסין, נכנס אותו יהודי אליו והרשיט לו

פתקא, עליה כתוב היה: "לקחתי אברך לחתן, והוא... לומד לקוטי מוהר"ן"... התקפץ ר' מרדכי ממקומו וקרא בקול למשמשו: "חלבנה! הבא נא הנה את הלקוטי מוהר"ן!" ובלפתו את הספר היקר ללבו סיפר לאיש על שיעוריו הקבועים בנ"ל, שליקוטי מוהר"ן משמש לאחד משיעוריו העיקריים.

כאמור התחתן ר' מרדכי במשפחת רבינו. הדבר ארע כשמונה שנים לאחר הסתלקות רבינו ז"ל, בשנת תקע"ט. אז נערכה החתונה, בין בתו של בנו ר' אהרן, לבין בנו של בת רביז"ל שרה'קע.

מספרים, שהשמחה היתה אז גדולה עד מאד. חסידי ברסלב ריקדו אז בהתלהבות נדירה. ואף כי היה אז ר' מרדכי זקן וחלש, וכבר עמד לעזוב את החתונה תיכף לאחר החופה, נשאר רתוק ליד הדלת, במלבושו העליון. וכשהוא עומד על רגליו, התבונן שעה ארוכה, בריקודיהם של חסידי ברסלב.

בעמדו כך ליד הדלת, נענה ואמר: **"הייתי סבור שרוקדים כאן חסידים, ולבסוף רואה אני שצדיקים הם הרוקדים"** — — —

יש המוסיפים, שבהזדמנות זאת, בשעת החתונה, הושיטו לו רבים פתקאות לרפואות וישועות, ולאחר מכן סיפר, שכל האורחים הרבים ציינו בבקשותיהם בעיות גשמיות, ורק אחד, חסיד ברסלב שהושיט לו פתק, ביקש בקשה רוחנית, בפנותו אליו בפסוק: "צרות לבבי הרחיבו, ממצוקותי הוציאני" — — —

בהקשר לפגישתו של ר' מרדכי מטשערנאבל עם מוהרנ"ת מסופר, שהיה זה בעיצומם של ימי המחלוקת על ר' נתן. וכשראהו הזכיר את מאמר חז"ל על "הנעלבים ואינם עולבים" בהתכוונו למוהרנ"ת וסבלותיו. אחר אמר: **"אם אמנם אין בי מדה נעלה זו, אקנה לפחות חלק, באדם שיש בו מדה זו"** ומבלי שישאל על המקח ציווה לקנות ממוהרנ"ת ספר לקוטי תפילות והושיט תמורתו סך מוגזם של חמשה עשר רובלים — — —

כידוע, היה נחשב הדבר לכבוד גדול בעולם, לארח את ר' מרדכי מטשערנאבל, ועל כך התחרו ביניהם רבים. כשהיה עורך ר' מרדכי את מסעותיו, היה מתארח רק אצל מי שהבטיח לו לפדות שבוי פלוני מכספו וכדומה. פעם אחת, בבואו לעיר ואם בישראל, סיפסר לו אחד מחסידי ברסלב, גביר אחד, המוכן לתת הון עתק לפדיון שבוי מסויים שהתעסק בו ר' מרדכי. כשהסבו על השלחן, פנה ר' מרדכי לחסיד ואמר לו: "מה אתן לך עבור הספסרות?" רימז לו אחד הנוכחים שלהלה אין בנים, רצה ר' מרדכי לברכו בבן זכר, קפץ אותו חסיד ועצרו, באומרו, שיש לו כבר ברכה מעין זו מרבו ר' שמואל אייזיק, תלמיד רבינו הק'... התפעל ר' מרדכי מכך, ואמר לאנשיו בהתרגשות: **"זוהי אמונת חכמים אמיתית"**...

קריאת הצלה נרגשת לכל

בעהשי"ת

לא עת לחשות! עת משבר כלכלי כבד הגיע לת"ת הקדוש ע"ש רביה"ק! מזועזעים אנו עד עומק נפשנו, מהסבך הקשה מנשוא, אליו נקלע התלמוד תורה, המתייחד בחינוך למופת בכלל, ובדרך רבינו הק' בפרט.

אותו ת"ת, המשקיע זה כשמונה שנים את מיטב הכחות בדור העתיד של חסידי ברסלב, עומד עתה על סף התמוטטות, מבחינה כלכלית רח"ל. בו בזמן שבשטח החינוך עושים מנהליו, גדולות ונצורות, **והביקוש העצום מצד הציבור בירושלים להכניס ילדיהם לשם, גובר והולך הודות לחינוך המיוחד במינו הניתן שם.** בהתמסרות נדירה מתנהל הת"ת, על ידי צוות מומחים גדולים, השוקדים ללא ליאות, על שיפור והרחבת המסגרת. בלי כל פניה או וויתור, עושים הם בחינוך הבנים, עד מקום שידם מגעת ממש, "בלי להונות עצמם", כרצון רבינו ז"ל, וכאמיתתו הגדולה, אותה אימצו להם.

דור העתיד של חסידי ברסלב! גרעיני היסוד של הדור הבא! הלא המה התינוקות הלומדים שם, מקבלים בת"ת תורה תמימה, את החינוך היסודי לתורה וחסידות, למן הגיל הרך. עדים אנו כבר היום, לפירות הברוכים של הת"ת בחינוך לחסידות ברסלב, ומרחוק רואים אנו, כמה נאה ויפה יהיה גדולתם של תלמידי הת"ת הזה. התנהגותם היום, בבית הכנסת, ברחוב ובבית, מועידים אותם לגדולות — ובידינו הדבר!

ידוע, כמה המליצו רביז"ל ומוהרנ"ת, לקרב את בני הנעורים. שאינו דומה המקרב ילד לדעת רביז"ל, למקרב מבוגר. שאם אמנם, אין רואים תיכף את תוצאות החינוך הניתן להם, הרי חינוכם הוא יסודי ביותר, ותוצאותיו אין לשער ולבאר.

זה מכבר נחלץ לפעולה, **האברך החשוב והיקר ר' מרדכי טורץ שליט"א,** לשאת על שכמו את עול כלכלת הת"ת. פעמים רבות, כבר ערך נסיעות ממושכות לשם כך, וזכה להמשיך ולקיים את הת"ת, למרות הקשיים והגלגולים הרבים אליו נקלע.

אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר!

אי אפשר לבאר, את המסירות נפש הגדולה שבעבודת האברך הנ"ל, שקפץ לים החובות של הת"ת, כנחשון ממש, ולא נרתע מליטול על עצמו עול כבד מנשוא, לבסס את הת"ת מבחינה כלכלית. לדאבוננו הרב, למרות שטרח ויגע הרבה, לא די שלא נתבסס הת"ת, אלא שקע יותר ויותר, בסבך של חובות נוראים.

אי לכך, קוראים אנו נרגשות, לכל אשר בשם "חסיד ברסלב" יכונה, הן לאלה שיש להם טובת הנאה מהת"ת בחינוך בניהם, והן לאלה שאין להם בנים קטנים, או גרים בעיר אחרת — **הלא דור שלם של חסידי ברסלב, כל ענינו של רבינו ז"ל ממש בעתיד הקרוב, תלוי ועומד בתינוקות של בית רבן אלה, הזועקים להצלה.**

אולם עכ"ז עדיין לא אבדה תוחלתינו וקיום הת"ת לעתיד תליו בנו בכל אחד ואחד שבשם ברסלבר חסיד יכונה אשר ימלא מבוקשינו ויקבל על עצמו להיות שותף בכלכלת הת"ת וזה יתן בסיס ותקוה לתקציב השוטף של הת"ת מכאן ולהבא ומספחת החובות לא תתפשט להלאה יותר אזי בעזה"י יוכלו מנהלי הת"ת לעמול כדרכם בקודש לפתרון בעיית החובות שהצתברו עד כה

אנא! יקח נא כל אחד על עצמו לכל הפחות פרנסת יום אחד בשנה! אנא אחים! הצילו! החזיקו בעמודי התווך של חבורתנו הקדושה לבל יפלו ח"ו.

זכות רביה"ק תגן על כל העושים והמעשים למען הת"ת הק' להוושע בכל מילי דמיטב ברו"ג בביאג"צ בב"א.

כעתירת הבאעה"ח חדש מרחשון פעיה"ק ירושלים ת"ו

נאם לוי יצחק בנדר
נאם יחיאל מיכל הלוי דארפמן
נאם שמואל שפירא
נאם משה בורשטיין
נאם אלי' חיים רוזין
נאם נחום יצחק פראנק
נאם בנימין זאב חעשין
נאם יעקב מאיר שכטר
נאם נחמן ישראל בורשטיין
נאם שמואל משה קרמר
נאם נתן ליברמנש
נאם אליעזר ברלנד

נאם נתן צבי קעניג

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש.מ. זינקובר

העשיר ובעלי חובותיו

לעשיר גדול אחד היו אלפי אלפים דינרי זהב, ורכוש רב למאד. לב טוב היה לו לעשיר, ולא יכול היה לראות בעניים של עניי עירו, וכל אימת שהיה נזכר בעשירותו המופלגת ומחסורם הקשה, לא מצא את נפשו.

פעם אחת, בשבתו על מרפסת ביתו, שקט שרר מסביב ופניו נשקפו לעבר הגגות המטים ליפול של שכניו המסכנים. התבונן העשיר במר גורלם של בני סביבתו, והדבר היסב לו עגמת נפש רבה.

וככל שהרבה לחשוב על כך, כן הלך צערו וגדל, עד שלא יכל להתאפק עוד, קם והכריז שכל מי שירצה יוכל לבא אליו ולקבל הלוואה הגונה, לזמן בלתי מוגבל, ככל אשר יחפוץ...

הדברים הכו גלים בעיר ומחוצה לה, ולא יצאה שעה ארוכה וכל ביתו היה מלא אנשים עד אפס מקום. כל הלך עני, כל מר נפש ואף מבני העילית שבעיר, באו ללוות מעם העשיר, שנתן לכל אחד הלוואה ביד רחבה ובעין יפה.

העמיד העשיר פקידים, בעלי חשבונות לנהל את פנקסיו שהלכו ותפחו משעה לשעה ומיום ליום... לא ארכו הימים עד שהיו הלווים רבים ועצומים, עד כי אין מספר.

אך העשיר בטוב לבו ובהונו הרב לא שת לב להלוואות הרבות הניתנות מדי יום על ידי פקידיו, בהיותו שמח על הזכות הגדולה שנפלה לידו, להקים מעפר דל ומאשפות אביון.

ויהיה היום והעשיר עיין באקראי בפנקסי החשבונות, חשכו עיניו... הוא נוכח שאין איש, מבעלי חובותיו הרבים, שם על לב, לפרוע לו אף פרוטה אחת מחובו הגדול.

הדבר חרה לו היטב ונפשו עגמה עליו, ובלבו היה קובל על כפיות טובתם של העניים ואנשי העיר שבין כולם הלוו סכום המונה הון עתק.

ברם, לא כלם התעלמו אמנם מחובותיהם, איש אחד, עדין נפש, היה בין הלווים הרבים שבשעתו הלווה סך נכבד מן העשיר, אך לרוע מזלו השקיע את הכסף בעסק אחד שירד לטמיון.

לא הצטער אותו האיש כל כך על העסק שלא הצליח מאשר על החוב שהוא חייב לעשיר ולא יהיה בידו לשלמו, הוא לא ראה לפניו כל סיכוי להחזיר משהו מחובו, והצטער צער רב.

ביום מן הימים, התהלך האיש והרהר באותה הלוואה שלווה מן העשיר, מוסר כליות עמוק החל ליסרו, ולא ידע לשית עצות בנפשו, עד שגמר אומר שבכל אופן שהוא עליו להתראות עם העשיר פנים בפנים, כדי לספר לו את מר לבו.

בא האיש לבית העשיר ושפך לפניו את לבו, בתארו לו את גודל צערו על כי אין באפשרותו להחזיר מחובו אף פרוטה אחת...

נתחייך העשיר בחיוך מר על שפתותיו ואמר לו: "כלום יש חשיבות כלשהיא לחובך לעומת החובות העצומים המסתכמים מכל ההלוואות?! עשה זאת אפוא ואת נפשך הצלת, חזור על פתחיהם של בעלי חובותי ותבע אותם להחזיר לי את חובותיהם, ואף אם לא תצליח להוציא כי אם מעט מכל יחיד, הרי כל פרוטותיהם יצטרפו לחשבון גדול פי כמה וכמה מכל חובך שאתה חייב לי"...

☆

"**כמה פעמים היה (רבינו) מדבר הרבה עמנו** — כתוב בחיי מוהר"ן פרק עבודת ה' סי' צ"ו — **והזהיר אותנו מאד לקרב נפשות להשי"ת, להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם, כדי לעוררם ולהשיבם לקרבם להשי"ת... וגם היה רצונו שיסעו נסיעות בשביל זה, כדי לדבר עם בני אדם**" אף משל זה על העשיר ובעלי חובותיו משול על החשיבות הגדולה שבקירוב נפשות לעבודת ה', וכמעט אין במשל זה הממחיש מה רבה התועלת שגורם המקרב לעצמו על ידי קירוב נפשות אחרים לתורה ומצוות, שבכך מחזיר לקב"ה חובות העולים בהרבה על חובות עצמו כלפי שמים.

העשיר הוא הקב"ה כביכול, שנתן לבני אדם, בידו הגדולה והרחבה, מכל טוב ברוחניות ובגשמיות, ביחוד נתן לכל אחד מאתנו נשמה קדושה החצובה מתחת כסאו.

מצפה הקב"ה מן האדם שיפרע לו מדי פעם בפעם את חובותיו בקיום מצוות וכו' וכו', ישב הוא כביכול וממתין לו לאדם שישוב אליו, כדי שיחזיר אליו את נשמתו זכה ונקיה כפי שנתנה לו, ואילו רוב רובם של בני האדם אינם עומדים בהתחייבותם, אין הם מחזירים להקב"ה ולא כלום מהאוצר היקר שקיבלו בהלוואה מעמו...

כפיות טובה היא זו להקב"ה כביכול, אך מה עליו, על האדם, לעשות? אם ישוב בתשובה — אכן, מה טוב! אך מהיכן יחזיר להקב"ה כל כך אבידות שאיבד?! אם יחיה גבר שנין אלפין — כלום תרביק תשובתו את הקלקולים שקילקל?! — — — יקרב נא אפוא נפשות לעבודת ה' וידבר עם בני אדם ביראת שמים, וכל התעוררות וכל הרהור תשובה שיגרום להם יצטרפו ויהיו לחשבון גדול ועצום של מחשבות טובות, רצונות ומעשים טובים, שכלם כאחד יעלו בהרבה על כל ה"חובות" שהוא חייב לקב"ה על ידי מעשיו.

כי על כן, כה הרחיב רבינו הק את הדיבור על גודל זכותו של המקרב נפשות לעבודת השי"ת עד ש"היה מבזה אותנו בבזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופעם אחת

קרא אותנו, "עצים יבשים", על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשי"ת על ידינו" (שם).

זכאה מאן דאחיד בידא דחייביא... וקוב"ה משתבח ביה בכל עלמין"
— דברי הזוהר הקדוש!

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

התבודדות ומפנה לבו לבטלה

כבוד מערכת מבועי הנחל המשמיעים ברמה דעת רביה"ק הע"י.

אחרי דרך מבוא השלום והתודה על הגליונות הח' ששלחתם לי, הנני להשיג על דבריו הח' של הרמ"ק בתשובתו לאחד הקוראים ששאל מהו התבודדות שאינו כראוי, שכדברי רבינו בסהמ"ד אות כעס זה מביא לידי כעס רח"ל. אמנם, הטיב רמ"ק להסמיך את מאמרו של רבינו באות התבודדות ב', שם כתב רביז"ל: "על ידי התבודדות ומפנה לבו לבטלה בא לידי כעס" מכאן למד הרה"ח הנ"ל שבשני המקומות לא התכוון רביז"ל להתבודדות הידועה אצלנו, אלא להתבודדות המובא בספה"ק שאינו דוקא לשם תפילה, אלא להתבוננות ועבודה"ש בהשקט.

ייתכן שכן האמת, אך לא הבנתי מי הכריחו לכך. לענ"ד היה נראה דוקא שרביז"ל כן מתכוון להתבודדות הרגילה, ואדרבא מסמוכין אלה למדתי שהתבודדות שאינו כראוי פירושו שאיף ההתבודדות והתפילה בהמשך אחד, אלא בקטיעות והסחת דעת באמצע שזהו מפנה לבו לבטלה ושאינו כראוי המביא לידי כעס.

ומה שהביא לראיה שבאות התבודדות לפני המאמר על מפנה לבו לבטלה מביא רביז"ל שמי שמתבודד א"ע ובודל עצמו מבני"א מזדקקין עליו מלמעלה, ומזה רצה להוכיח שמדובר כאן בהתבודדות המובא בספה"ק, הדבר פשוט לי שגם בהתבודדות בתפילה יש הריוח הזה שמזדקקין עליו מלמעלה, כי גם שם הוא בודל עצמו מבני"א ובודאי גם להתבודדות רגילה כיוון רבינו. כן ראייתו מהמ"מ באות כעס ל"ה ובאות התבודדות ב' אינם מוכיחים בדוקא על התבודדות המובא בספה"ק. עיין במ"מ שם וז"ל: "והיוצא בדרך יחידי (בחי' התבודדות) ומפנה לבו לבטלה (כפשוטו שבתוך כך מסיח דעתו ולבו לדברים בטלים)" עכ"ל. ואין מכאן הוכחה שבדוקא מדובר על התבודדות המובא בספה"ק. כן גם המ"מ השני "בדד ישבתי כי זעם מלאתני" אינו מוכיח דוקא כדבריו.

לכל היותר היה נלע"ד שרבינו ז"ל מתכוון בכל המקומות לשני סוגי ההתבודדות הנ"ל כי בשניהם מזיק לאדם היסח הדעת, אך אין כל ראיה שאינו מתכוון להתבודדות הרגילה אצלנו,

אדרבה מסתבר יותר שרבינו אינו חורג מדבריו בליקו"מ "התבודדות דהיינו שיקבע לו ע"פ שעה אחת ביום לפרש שיחתו וכו'" וכיו"ב.

בברכת גמר חתימה טובה,
שלמה ליקר,

נ.ב.
רצו"ב דמי חדשי למפרע, חשון, כסליו.

על שיתוף דין ורחמים בר"ה ולימוד ספרי קבלה

לכ' מערכת "מבועי הנחל"
שלוכט"ס

בנוגע למאמרו הנכבד של הרה"ח ר' ישראל חיים דויטש שליט"א בירחון של ר"ה על שיתוף הדין ורחמים בר"ה שמזה נובע סוד השמחה והבכי שהוזהרנו על שניהם יחד בר"ה, אמרתי לעורר שמצאתי כדברים האלה באחד מגדולי הראשונים ה"ה הרמב"ן בדרשתו לר"ה וז"ל: "**והנה פירש הכתוב כי הוא יום דין ברחמים** (אולי צ"ל ורחמים) והוא שאמר באשרי העם יודעי תרועה, כי תפארת עוזמו אתה — כי תפארת מדת רחמים ועז מדת הדין, ואלו דברים מסתרי התורה ואין ראוי לדבר בהם ברבים וגם לא לכל היחידים וכו'" עכ"ל.

וע"ש גם מה שפירש מקודם הפסוק אשרי העם יודעי תרועה וגו'. "**אלא תרועה היא מדת הדין ולכך אמר, תרועה יתקעו למסעיהם ואומר עליה, 'קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך' וכן תראה כי חומת ירימו נפלה מפני התרועה וכו'**". והנה לפי דבריו אלו יש לומר שבפסוק זה עצמו נרמז ג"כ שיתוף הדין עם הרחמים דזהו שאמר "**אשרי העם יודעי תרועה**" היינו מדת הדין, **ה' באור פניך יהלכון**" הוא מדת הרחמים כמובן

ואחר זה נאמר הפסוק "**בשמך יגילון כל היום וגו'**" שאותו דרש רבינו ז"ל לענין שעיקר מעלת הבכיה ואפי' החרטה והתשובה על העבירות שתהיה מתוך שמחה וכו' וזה בכיה ר"ת ב'שמך יגילון כ'ל ה'יום וכו' כמבו' בלקמהר"ן סי' קע"ה ובחיי מוהר"ן מובא שאמר זאת לענין הבכיה שבר"ה כמובא כ"ז במאמר הנ"ל, והדברים מבוארים כי הרי כל עיקר פסוק זה נאמר לענין ר"ה כי הוא נאמר אחר פסוק אשרי העם יודעי תרועה וכו' (וכדברי הרמב"ן לענין הפסוק שנא' אחריו כי תפארת וגו').

ומה נפלאים כעת סמיכות ג' הפסוקים הנ"ל זה אחר זה אשרי העם וגו'. בשמך יגילון וגו' כי תפארת וגו'. כי בכל אחד נרמז ענין שיתוף הדין ברחמים שבראש השנה. וכנ"ל. א) **אשרי העם יודעי תרועה** — דין, **ה' באור פניך יהלכון** — רחמים. ב) **בשמך יגילון כל היום**, היא השמחה הנובעת ממדת הרחמים. והר"ת **בכי"ה** שהיא נובעת מהיראה שממדת הדין. ג) **כי תפארת** — רחמים, **עוזמו** — דין כנ"ל בדברי הרמב"ן

ואגב נלע"ד מתוך כל הנ"ל דמלבד הרמז שגילה רבינו בפסוק הנ"ל ב'שמך יגילון כ'ל ה'יום דהר"ת הוא בכי"ה ולרמז שעיקר מעלת הבכיה הוא כשהיא מתוך השמחה, נראה דהוא מוכרח גם מתוך פשוטו של מקרא — (שכן דרכו ז"ל תמיד לגלות איזה ביאור חדש במקרא רק כמאן דמחוי במחוג ואחר ההתבוננות אנו מוצאים שדבריו מיוסדים ומוצקים ותואמים בפסוק זה גם לפי פשוטו ואף גם לפי כל חלקי פרד"ס) — דלפי המתבאר הרי פשוטו של פסוק זה נאמר על ר"ה. וא"כ מה שאמר בשמך יגילון "**כל היום**" ר"ל כל היום של ראש השנה, היינו שאנו מחויבים לגיל ולשמוח בר"ה מתחלת היום עד סופו, ומעתה מאין נקח זמן גם לבכות באותו יום שכפי המבו' בספה"ק ובכהאריז"ל הרי שהוא ענין גדול מאד לבכות בר"ה. וא"כ

על כרחך אתה צ"ל שאף גם בעת הבכי עצמו אין הוא מסיח דעתו מהגילה והשמחה, והאיך, אלא שהבכיה עצמה היא מתוך השמחה וכדברי רבינו ודוק.

ולענין מש"כ הרמב"ן שם ד"**אלו הדברים מסתרי התורה ואין ראוי לדבר בהם ברבים וכו'**". כאשר העתקנו לעיל. נראה דזה היה בזמנו ובדורותיו שעדיין לא ניתן הרשות מלמעלה לגלות ברבים עניני לימוד הקבלה משא"כ מזמן האריז"ל והלאה ובפרט מזמן הבעש"ט ותלמידיו ואילך שהלבישו את כל לימודי הקבלה בדרכי העבודה, כבר הרשות נתונה לדבר ולסלסל בהם כמבו' זאת בספרי האחרונים, וכמו שאנו רואים שכל ספרי החסידות בנויים ומיוסדים על זה ואדרבה הן הן הרפואות העקריות של נפשות ישראל שבדור עקבתא דמשיחא כמאמר "כי בזוהר דא יפקון מגלותא".

וכל זה הוא לענין לימוד בספרי החסידות הק' שהם ידעו איך להלביש דברים שכיסה עתיק יומין באופן שיהי' יכולת לרפאות בהן אף חולי הנפשות כמונו היום. ועי' בלקומהר"ן סי' ל' "השגות אלקות א"א להשיג כ"א ע"י צמצומים רבים מעילה לעלול משכל עליון לשכל תחתון וכו' וצריך כ"א לבקש מאד מלמד הגון כזה שיוכל להסביר ולהבין אותו שכל עליון וגדול כזה וכו' כי כל מה שהחולה נחלה ביותר צריך רופא גדול ביותר וכו', עי"ש. עד שכאו"א איך שהוא מחויב ומוכרח לעסוק בספרי חסידות ובפרט ספרי רבינו ומוהרנ"ת ז"ל שכלולים מכולם כידוע. אך לענין הלימוד בספרי קבלה עצמן הנה אף שבוודאי לאו כל אחד ראוי לזה כמבו' בדברי רבינו המובאים בסי' חיי מוהר"ן "עבודת ה'" אות פ', אמנם גם אין אנו בני חורין להפטר מזה לגמרי כמו שמסיים שם בזה"ל: "**אבל לכמה אנשים הזהיר בעצמו שילמדו קבלה, וצריכין להתפלל להשי"ת שיוליכו בדרך האמת אם ללמוד קבלה ואם לחדול**" עכ"ל. בדברים אלו מבואר בעליל דלא כיש נוקטים שדעת רבינו ז"ל הוא למשוך ידינו לגמרי מענין לימוד ספרי קבלה כי הלא לפי דברי רבינו ז"ל הנ"ל כאו"א מאתנו מוזהר ועומד בזה לבקש ולהתפלל להשי"ת שיוליכו בדרך האמת אם ללמוד קבלה וכו'. ונשאלת השאלה מהיכן ידע האדם אחר תפלתו אם ראוי הוא אם לאו אלא ודאי דהאדם מצדו צריך לעשות כל טצדקי לזה היינו לקבוע לו שעורים עם רב או חבר וכו', כי הלא מי שראוי לזה "**מאד מאד מוכרחים לו לימוד כתבי האריז"ל**" כמו שכתב הרה"ק מוהר"א בר"נ טולטשינער ז"ל בהקדמת באור הלקוטים עי"ש. ואיך ימנע בידים את ההכרח לחיות ורפואת נפשו. אלא וודאי הוא שהאדם צריך לעשות תחבולות ללימוד הזה, אך יצרף לזה תפלה ובקשה להשי"ת שיוליכו בדרך האמת, וה' הטוב בעיניו יעשה שאם הוא אינו ראוי עתה לזה יסבב השי"ת סבות לטובה למנוע אותו מלימוד זה. כאשר אנו רואים בחוש שכמה וכמה ניסו להכנס לפרדס ומן השמים מנעום מזה. וכך ראינו להיפך שהרבה הרבה בעלי תורה מאנ"ש היו ידיהם רב להם בלימוד הקבלה ובפרט גדולי אנ"ש המפורסמים. **אשר באמת א"א להבין היטב ספרי רבינו שכלולים מכל ספרי הקבלה מבלי שיהי' לאדם עכ"פ איזה ידיעה כללית בספרים אלו.**

ועי' בשחהר"ן שיחה ע"ו "ופי"א חשב מה שהאדם צריך ללמוד בכל יום וכו' **ספרי הזוהר ותיקונים וז"ח וכל ספרי קבלה מהאר"י ז"ל**", ועוד שם שיחה רס"ז "אמר מי שרוצה לחדש בתורה וכו', והמובן מדבריו היה **שאפילו בכוונות האריז"ל ודרכי הקבלה מותר לחדש בהם כאשר ישיג שכלו** ובלבד שלא יוציא מהם שום דין ח"ו" עכ"ל.

ועי' מש"כ בלקה"ל או"ח עירובי תחומין ה"ה אות ג' שמעתיק ענין ארוך מספר פע"ח בכוונת ק"ש ומסיים בזה"ל: **עיין שם בכוונות שמבואר כל זה היטב. והנה אף על פי שאין לנו עסק בנסתרות להבין סוד כוונות האריז"ל לתכליתו אעפ"כ כל אשר תמצא ידינו להבין מהם רמזים ועצות לעבודת השי"ת ע"פ דרכי ההקדמות שהתר וגילה לנו רבינו ז"ל הקדוש והנורא מה טוב ומה נעים, כי כבר הודיע ורמז לנו רבינו ז"ל שכל כתבי האריז"ל כלולים בתורתו ומי**

שיש לו לב להבין באמת יוכל לזכות לפרש כל כתבי האר"י באר היטב ע"פ דברי תורתו הקדושה כמבואר מזה במ"א עכ"ל.

ועיין שם איך שמבאר בדרך נפלא ונורא דברי רבינו בלק"ת סי' ה' ע"פ הכוונות הנ"ל, ובוודאי מי שאין לו שום ידיעה ועסק בלימודים אלה — כל דברי מוהרנ"ת שם הם אצלו סתומים וחתומים וידלג עליהם מקוצר השגתו בהם. כי הלא מהרנ"ת ז"ל בעצמו מצווה שם על הלומד בספרו ואומר לו "עיין שם בכוונות וכו" משמע דלא סגי בלא"ה. וזה שזכה להיות עסקו בחכמה זו הרי שדברי מוהרנ"ת ז"ל שם הם כשמן בעצמותיו ויטעם בהם טעם מתוק ונפלא מאד ויתעורר ויתלהב מאד על ידם לעניני העבודה המבוארים שם.

וכן תמצא עוד בכמה וכמה מקומות בלקה"ל, כגון בה' פקדון ה"ד המיוסדת על מאמר אשרי תמימי דרך בלק"א סי' א', שמבאר שם ענינים נפלאים בדרכי עבודת ה' ע"פ מאמר הנ"ל בצירוף כוונות ספירות העומר שבכתבי האריז"ל ע"ש שמעתיק דברי האריז"ל בענין המשכת המוחין בימי הספירה, — ולא יובנו כלל לא דבר ולא חצי דבר למי שידיו משוכות מעסק הלימוד הקדוש הזה, וכן כמה מאמרים בלקוטי מוהר"ן לא יובנו כלל מבלי ידיעה מוקדמת בכהאריז"ל.

ובשחהר"ן שיחה מ' כ' בזה"ל: "זמה שאנו רואים שיש בני אדם שאין דעתן נמשכת אחר ספרים קדושים ונוראים מאד כגון ספרי הזוהר וספרי האר"י זצ"ל וכיוצא, אע"פ שיש בהם חידושים נוראים מאד מאד המאירים עינים ומתוקים מדבש, והם נמשכים דייקא אחר ענינים אחרים, כגון חקירות וכו' (ע"ש סיבת הדבר) ומבואר מדבה"ק שהדרך הישר והנכון לכל אדם שמזגו טוב הוא למשוך עצמו אל הספרים הקדושים והנוראים הנ"ל להחיות אל נפשו עם החידושים הנוראים שבהם המאירים עינים ומתוקים מדבש.

והנה בוודאי שיש עוד הרבה להאריך בזה ואכ"מ, כי גם לכל הנ"ל לא באתי כ"א בדרך אגב ע"י העתקת דברי הרמב"ן הנ"ל ולא היתה דעתי כ"א להעתיק ולעורר מה שנוגע למאמר הר"ח טוב שליט"א כנ"ל. ומתוך הכתיבה נתעוררתי לכתוב עוד מה שנוגע לסוף דברי הרמב"ן הנ"ל, ואמרתי אולי מאת ה' היתה זאת לעורר ע"ז מעל ירחוננו הנכבד.

ואם כבר באנו לזה אמרתי להוסיף מה שמובא ומובן בספרים שתנאי הראשון לעסק בספרי הקבלה הוא שיהי' רגיל הרבה להתמיד בתורת הנגלה היינו גמרא ושו"ע ופוסקים בעיון ובקיאות ובודאי יועיל לזה מאד ביותר לימוד ספרי רביז"ל ומוהרנ"ת ז"ל והרגילות בתפלה והתבודדות ע"ד שלימדנו רביז"ל ובפרט שירבה בתפלה על ענין הלימוד הזה עצמו שיורהו ה' דרך האמת בזה, אם הוא ראוי ללמוד כנ"ל, ובאיזה אופן ללמוד וכו' וכו'. ושיהיו לנגד עיניו דברי מוהרנ"ת ז"ל בלקה"ל או"ח ברהשי"ח ה"ג אות ל"ה בזה"ל:

"דרכי הקבלה צריכין לקבל בדרך אמונה להאמין שהעולמות נשתלשלו בדרך זה והשמות השייכים לכל ספירה ולכל מדה ולכל פרצוף וכו' ושאר כל דרכי חכמת האמת וכו' כפי אשר מסרו לנו הרשב"י ז"ל והאריז"ל והעיקר להאמין שאין אנו מבינים דבריהם כלל". עכ"ל.

או אז ילך לבטח דרכו בלימוד הקבלה ויטעום טוב טעם ודעת מתוק מדבש ונופת צופים ויאירו עיניו ע"ז בכל הלימודים הקדושים ובפרט בספרי רבינו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל.

ובזה אסיים את מכתבי, יתן ה' שנזכה כולנו לזה ויקוים מקרא שכתוב ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ונזכה לעבוד אותו יתי עבודה תמה במחשבה דבור ומעשה כדת מה לעשות אכי"ר.

בברכת הצלחה והתחדשות לשנה החדשה,
ידידכם נ.ב. קאמינעצקי

פעולת הירחון ותשובה לשואל

פה לונדון יצ"ו

בס"ד

ישאו הרים שלום לידידי הותיק כמו"ה ר' מרדכי טורץ הי"ו

אחדשה"ט באה"ר וחיבה כיאות לדכוותיה העוסק במסי"נ ממש להעמיד דעת רביה"ק על תילה, אין לשער גודל זכותו הרב הן בעניני התי"ת הק' ע"ש רביז"ל והן בעניני כלל אנ"ש ובעיקר בקובץ החדשי שבעז"ה עשה כאן פעולות לטובה וד"ל ובאמת גם חוטפים אותו בהסתר כידוע לי, כי גם להם יש בע"ד ורוצים להציל א"ע, כמ"ש "הכל חפצים ליראה שמך" וגם האברך מתחזק ממכתביכם ומן הקובץ, הכל בהצנע כנ"ל

בענין מה ששאל ידידו מברוקלין על מש"כ רביז"ל בתורה נ"ד שכח המדמה מבקש לשרות על שונה הלכות וא"כ למה הזהיר ז"ל במ"א ללמוד פוסקים בכ"י וכיו"ב ברור שאינה קשיא, כי גם דברי חז"ל מלאים, בש"ס ובזוה"ק, שהסט"א מתגרה ביותר בת"ח ומחפשת תמיד לינוק מן הקדושה וכהנה וכהנה כמו מה שרוח הטומאה שורה על ישראל ישן או מת ולא על עכו"ם שאינו מטמא גם במיתתו, כי זה הבריאה שכל המקודש יותר יצרו גדול ביותר, כאמחז"ל "כל הגדול מחברו וכו'" ודייקא משום שלימוד הפוסקים גדול וקדוש מחזר כח המדמה לשרות על הלומדו וד"ל

וח"ו אין מוכרח שהסט"א תשרה על שונה הלכות וכל דברי רביז"ל הם, על מי שלא זכה וכרהיטת לשונו שם שאמר "וזה הכח המדמה הוא מבקש תמיד כלי לשכון שם וע"כ הוא מחזיר תמיד לשרות ע"פ שונה הלכות" אבל לא ח"ו שזה הכח דסט"א מצליח תמיד בזה אלא שיש לשונה הלכות מלחמה חזקה יותר, ממי שאינו שונה הלכות, כמ"ש לעיל שכח קדושתו גדול יותר וכנ"ל.

ולקראת השנה הבעל"ט, הנני לסיים בברכת כו"ח טובה לכם ולת"ת הקדוש, בעז"ה אמשיך גם בשנה הבעל"ט להיות "פרנס יום" וזכות הצדקה לרביה"ק בודאי יגן עוכ"א.

ידידו, מברכו לנצח,
שרגא פייוול אייזענהארן אנגליה

האמת של רבינו ואדמו"ת

בין כסא לעשור תשמ"א

כבוד מערכת מבועי הנחל השם עליהם יחיו.

אמר אוהב ארדוף אשיג אחלק שלום!

בענין מכתבו של י. ירושלמי השואל שאלה פשוטה אשר נשאלת בפי תמימים וישרים "מן החוץ" [כי לאנ"ש אין זו שאלה כאשר אזכיר בסוף המכתב את השיחה המסופרת אצל אנ"ש] ואנסה קצת לשבר את האוזן בתשובה ע"פ מה ששמעתי לאחרונה מאחד שאינו מאנ"ש "ווארט" נפלא על מה שאומרים בסליחות · "אשמנו מכל עם בושנו מכל דור" שלכאורה זה תמוה, כי באמת הרי ידוע מאמר חז"ל "ריקנין שבך מלאים מציות כרמון", וכן "וירח את ריח בגדיו — אל תיקרי בגדיו אל בוגדיו" שאפילו הבוגדים והרשעים עושים מעשים נוראים של מס"נ וכו' [עי"ש במדרש פ' תולדות] וא"כ איך אפשר לומר שאשמנו מכל עמ"י ואמר שראה בספר אחד תירוץ ע"ז ע"י דוגמא מענינת שאצל היהודים היא להיפך מאומות העולם — שאצלינו כל אחד מודה שאביו או סבו היו יותר "עהרליכע אידן" מאתנו וכי כל הזמן קיימת ירידת הדורות, "ואיפה יש לנו כזה בעש"ט הק' ואח"כ המגיד ואח"כ ר' נחמן זצ"ל"... ואילו הגויים חשים עצמם כל הזמן כמתקדמים עם שכל ומחקר וכמשיגים יותר ויותר... וזהו "אשמנו מכל עם" — עי"ז "שבושנו מכל דור", שאצלינו אחרת היא מכל העמים כי "בושנו מכל דור" וכי יש "ירידת הדורות" תדירה, וא"כ זוהי תשובה ניצחת ופשוטה על מה ששאל למה אין בברסלב אדמו"ר כמו אצל כל החסידים דזהו גופא אין אנו חפצים שתהיה

ירידת הדורות ויהיה לנו בעיקר "אדמו"ר" ותו לא אלא את עצם האמת לאמיתה אנו רוצים בלי שום שינויים וסטיות (ואכמ"ל כמה סטיות ושנויים יכול לעשות אחד מהשושלת בדרך אבותיו הראשונים) ואם אדמו"ר צריכים בשביל שידוך או מסחר הרי זו שאלה טובה. . אבל אם צריכים בשביל דרך בעבודת ה' — כפי שאמנם היתה המטרה של החסידות — הרי התשובה הנ"ל בעינה עומדת.

ואצל אנ"ש ידוע הסיפור על חברו של הר"ר אייזיק מאומאן מנקה הארובות (רימער בלע"ז) שמלאכתו נחשבה לאחת העבודות הבזויות ואמו של הר"ר אייזיק היתה תמיד רוטנת ע"ז שאף כי הוא חסיד ברסלב אבל למה צריך בנה החשוב להתרועע עם אותו מנקה ארובות שבדרך לאומאן נזדמן פעם עם אנ"ש ודיברו על השאלה הנ"ל ענה ואמר אותו "פראסטר רימער" אחר "עצם האמת" שכזה כפי שהיה רבינו האם יכול לקום מישהו ולומר אני הרבי!!! וכל הנוכחים תמהו והתפעלו מדיבורו זה שנאמר בתמימות עצומה ואמונה פשוטה ועמוקה.

עוד ידוע שמוהרנ"ת ז"ל יכל לחסוך את כל המחלוקת העצומה והנוראה, עד כדי שפיכות דמים, אם אך היה נעשה לאדמו"ר, אלא שהסכים להפקיר את הכל ולהשאר בלי שום אדמורו"ת, כי הבין שזה האמת, כמו שרבינו אמר "ממני עד משיח לא יהיה שום חדשות".

נחמן שנתי בן צבי

בעקבות המאמר המקיף על "רפואות ודאקטורים" שהופיע במבועי הנחל לחדש אב תש"מ ממשיכים להגיע אל שלחן המערכת תגובות ומכתבים רבים מהקוראים.

אי לכך, יתכן וחלק מהתגובות שאנו מפרסמים בזאת כמעט וזהים בתכנם, אולם, מאחר וברצוננו לתת ביטוי לדעתו של כל קורא מעל דפי הגליון, לא נמנענו מלפרסמם תוך תקווה להגדיל תורה ולהאדירה.

עם זאת שמחים אנו לציין את ההד הנרחב שקנה מאמר זה, כמשתקף מהתגובות דלקמן:

עדותו של רופא

בין כסא לעשור

לכבוד המערכת הנכבדה!

ראשית, גח"ט לבבית, לכם ולכל הקוראים החשובים.
שנית, טרם שלמתי חובתי מרוב עומס, ואי"ה אשלם אחרי חג סוכות בהקדם.
שלישית, משום מה אין אצלי בכלל מבועי הנחל. קובץ 32 כנראה, או נאבד בדרך או פשוט טעות אנוש, ונשכח לשלוח אלי, אחרת הייתי עונה מיד על הנושא הדוקטורים ורפואות.

אשתדל בזאת להעביר ראשית תשובתי על הנושא מיד. לפי מה שאני מבין מן המכתבים למערכת בקובץ 33 שכרגע קראתי, ואחרי שאקבל בע"ה קובץ 32 אכתוב אי"ה תשובה מקיפה.

התפלאתי והתפלאתי מאד על ש. ברי"ן וח.ד. הכהן וכבוד המערכת שעומדים בגבורה עלאית בנסיון דברי מוהרנ"ת זצ"ל שמאירים לנו דעת רבינו זי"ע בבחינת "זכרו תורת משה עבדי" — שאור עצמי של מוהרנ"ת זצ"ל היה כולו בטל לאור האורות של רבינו זי"ע — כמו שמבאר המהר"ל מפראג זצ"ל שהתורה נקראת על שמו של משה מרוב התבטלותו ודי לחכימא ברמיזא.

עצם הכותרת · "מדרש פליאה" מצד המערכת כוללה כוונה עמוקה. שכן לדברי מוהרנ"ת המתוקים מדבש בלקו"ה בשר וחלב יו"ד ח"א בפירוש מאמר חז"ל "מה לי שחיטה מן הצוואר מה לי שחיטה מן העורף. אלא לצרף את הבריות" אין כאן שום קשיא. אבל ראשית דבריו מתחילים ביסוד הגדול של רבינו זצ"ל: "מה ישי לא מאבדים את התמימות ופשיטות והאמונה הפשוטה משום קשיא וסתירה". "כי לא דבר ריק הוא" "מכם", ואם ריק ח"ו הריהו כי בנו תלוי הקושי ואם אין מנוחת הנפש ממאמר זה שסותר דברי המקובלים וצדיקי אמת, אז אנו אומרים לעצמנו · הנה לפנינו "מדרש פליאה". — כנראה, דיבור זה ממוהרנ"ת זצ"ל היה בלב המערכת ורק אחר כך, מוהרנ"ת זצ"ל מעניק לנו הפירוש שמאיר לנו שבעתיים כאור הבוקר.

ועוד . בלקוטי תפלות בהתחלת חלק שני, רבי נתן זצ"ל כותב אש להבות, בדיוק נפלא, נגד הדאקטורים והתרופות. ולפי שיחה ידועה בין אנ"ש מוהרנ"ת בעצמו אמר שהוא כתב את התפילות משער הנו"ן של רוח הקודש ואין ח"ו לזלזל בזה. במיוחד שסיום התפילה מגלה תחינה עצומה · "ויתגלה האמת בעולם שאין שום רפואות בעולם" וכל זה אחרי מלים נוראות מעוצם נזק התרופות ובמקום אחר מוהרנ"ת זצ"ל מגיב על דברי רבינו זי"ע על הנושא באמרו שכדאי לבוא בעולם רק על ענין הזה לבד של הרופאים והדברים עמוקים מאד, נסתרים ועתיקים, ולבי לבי מלא אש להבות להוכיח באור אמת שלא נופל דבר אחד מדבריו.

בע"ה בהקדם האפשרי אני אבאר לכם בדיוק הכוונה של רבינו זי"ע ומוהרנ"ת זצ"ל וגם אין שום סתירה בין דברי רבינו זי"ע והמדרש שמואל שגם אני מכיר אותו מזמן והכל בא על מקומו בשלום. בס"ד אכתוב ביאור מקיף שעונה על כל הבילבול שמזמן שורר בין כמה מאנ"ש, אגב, אני מכיר מתקרבים לדעת רבינו רק בגלל גישתו בנושא הרופאים והתרופות. האמת היא שגמרא מפורשת הוא כדברי רבינו זי"ע, אבל מרוב קוצר ההבנה, הרבה הסתפקו בתשובות בדוחק כאילו יש כאן מחלוקת ודיעות שונות... ושאר מאמצים לגשר כביכול בין המציאות ובין דברי רבינו זצ"ל. אולי כדאי להפגש עם המערכת על הנושא החשוב והנורא למעשה הזה.

בברכה והצלחה בג' וברי וכל טוב.
שלכם
ד"ר אברהם נפתלי שטראוס
הגלבוע 6 ת"א

עוד על רפואות

כ"ג אלול תש"מ

לכבוד מערכת מבועי הנחל, הי עליהם יחיו.

בענין השאלה שנשאלה ממדרש שמואל שמובן משם שרפואה זהו דבר חיוני, ולפי דעת רבינו זי"ל צריכים להתרחק מזה.

ראשית, ברצוני להוכיח שכל אזהרת רבינו ז"ל הוא אך ורק מטעם שהרופאים אינם יודעים כלל ומזיקים הרבה מאד.ומה שמוזכר בעניין זה ענייני בטחון בלשונות רבינו ז"ל ומוהרנ"ת, פירוש הדברים, מכיון שבין כך הרופאים אינם יודעים, א"כ צריכים לסמוך על בטחון. כי הרי בשיחות הר"ן סימן נ' ששם המקור העיקרי המדבר בענייני רופאים, מאריך שם הרבה מאד רק בכוון שהרופאים אינם יודעים מאומה ומזיקים. ובאמצע דבריו כותב · "ואל יאמר האדם שהוא חולה ח"ו... א"כ על מי אסמוך, כי בהכרח לעשות איזה עסק בדרך

הטבע. כי באמת זה שטות כי מאחר שהדאקטור רחוק מחיים וקרוב להיפך כנ"ל וסוף כל סוף הוא צריך לסמוך רק על השי"ת, טוב טוב לסמוך מיד על השי"ת. וידמה בעיניו כאלו הוא יושב במדבר או ביער שבהכרח לסמוך על השי"ת לבד, מאחר שאין מה לעשות" ע"כ. ובזה יתיישב מה שהקשה כותב המאמר מדוע בשאר מקומות סבר רבינו לעסוק בעסקים גשמיים ולא לסמוך על בטחון לבד וכאן אסר לעסוק. כי פשוט, הרופאים אינם מבינים כלל, ואין מה לעשות, רק לסמוך על בטחון לבד.

ועתה נשוב למדרש שמואל הנה מצינו במפורש בדברי חז"ל, בפרק י"ד בשבת ובפרק ז' בגיטין, המון רפואות לכל מיני דברים, ובודאי שהם היו מבינים ברפואות, ועל כגון דא לא דיבר רבינו ז"ל ולולא שנשתנו הטבעים, גם אנחנו היינו משתמשים בזה, וע"כ ר' ישמעאל ור' עקיבא שהבינו טוב ברפואה, הורו לאותו אדם לעשות כך וכך ולהתרפאות

בברכה מרדכי עבאדי

יום א' כ"ו אלול תש"מ

לכבוד המערכת הקדושה מבועי הנחל ע"ש רבינו הנחל נמ"ח הי"ו.

אודות שאלת השואל מהמדרש שמשמע שמותר לקחת רפואות ולכאורה זה נגד מה שאמר רבינו ז"ל. וגם רבותינו דרשו: "ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות", ואפ"ה ידוע מה שאומרים בשם האבן עזרא שיש חילוק בין חולי חיצוני לפנימי. ושאמר הרמב"ן: "מה לרופא בבית יראי ה'

עכ"פ דברי רבינו נראה שלא כיון שזה אסור מצד הדין, אלא היות שראה רבינו שהרופאים מזיקים במציאות יותר ממה שהם מועילים, כיון שהם לא יודעים בדיוק את חכמת הרפואה שיש בה הרבה דקדוקים וחילוקים.

אבל ודאי מודה רבינו ז"ל לדברי רבותינו שאילו היה נמצא רופא ירא ה' ומבין ברפואה לא היה בו איסור, וכמו שמצינו ששמואל האמורא היה רופא והרמב"ם היה רופא, והרמב"ן עצמו היה רופא כמובא בשם הגדולים להחיד"א ז"ל וכן הר"ן מפרש הרי"ף היה רופא כמובא שם. ואין בזה סתירה.

דרך אגב שמעתי חידוש על הפסוק "אמר ה' מבשן אשי"ב אשי"ב ממצולות ים" שרמוז פה מ"ש רבינו ז"ל שאין שום יאוש בעולם, — אשי"ב ר"ת "אין שום יאוש בעולם" ופעמיים אשי"ב..

ממצולות י"ם בגמטריה 50, לרמז שאפי' ב־50 שערי טומאה גם אפשר להתקרב לה', כידוע.

וכמו שמובא בשם האור החיים ז"ל שבגלות מצרים שקענו רק ב־49 שערי טומאה וכנגדם זכינו ל־49 שערי בינה, ואם היינו נשארים עוד רגע לא היינו יוצאים, אולם בגלות זה נכנס גם ל־50 שערי טומאה, ונוכל לצאת בכח התורה שקבלנו, וכנגד זה בע"ה נזכה ל־50 שערי בינה!

בברכת התורה, עלו והצליחו להרחיב גבול הקדושה, ואין ישראל נגאלים אלא בתשובה, שנזכה שכלנו וכל עם ישראל נהיה בעלי תשובה, ויתגלה אורו של משיח, שהוא אור התשובה, אמן.

א. ח. רפאלי

שאלת החודש

בס"ד תשרי תשמ"א פעיה"ק ת"ו

כבי מערכת "מבועי הנחלי"

השלום והברכה!

מזה כמה חדשים שהנני קורא את הירחון היו"ל על ידכם ונהנה ממנו מאד, כי הדבר נתן לי הרבה יר"ש "כמים קרים על נפש עייפה" ובפרט הסיפורים על גדולי חסידי ברסלב, שמראה עד כמה אמת הדבר שאמר רבינו "שאם תלכו בדרכי אפשר להיות איש כשר באמת". ושמחתי לראות חדש בירחון המתחדש, את המדור "מכתבים" והנני גם רוצה להציע את הדבר הבלתי ברור לי מזה זמן רב, ועד היום לא עמדתי על בוריו

כשאני עובר על ספרי ברסלב, ובפרט על הספר "חיי מוהר"ן", ונקלע במה שדיבר רבינו מגדולתו, הרי אם אמנם יודע אני שלו נאוה תהילה ושעוד הרבה צדיקים אמרו גדולות על עצמם, בכל אופן לא די מוסבר לי איך מתיישב דבר זה עם המדריגות הנוראות שזכה להם רבינו ז"ל, אשר בודאי לא היה ענוותן ושפל רוח כמותו, כמו שאמר פעם בכליון עיניים ובלב נשבר - "איך זוכים להיות יהודי" וכמו שביזה עצמו בכל מיני בזיונות בדרך לארץ ישראל כידוע, שזהו בודאי תכלית הענווה.

כל זה כתבתי לא ח"ו לקנטר
אלא כתלמיד השואל פי רבו
בברכה
י ה. כ. ת"א — ירושלים

הערת מערכת:

שוב לפנינו שאלת קורא רצינית, והנני להזכיר את הקוראים שטוב ויפה, שיואילו לענות לתלמיד זה כהוגן.

בהזדמנות זו, הננו להודיע לכותבי המכתבים, ולכל מי שמגיש חומר מכל סוג שהוא, שאין לנו שום אפשרות להדפיס חומר שלא נכתב בכתב יד ברור, ועל המעוניינים שכתב ידם יתפרסם לדאוג לכך, שדבריהם יהיו קריאים.

קוראים ששלחו חומר ולא התפרסם, מתבקשים לשים לב לדברינו אלה. ועמם הסליחה.

עוד על התבודדות שאינו כראוי

לכבוד עורכי הירחון החשוב "מבועי הנחלי".

בענין השאלה מהו התבודדות שאינו כראוי וכו', שמעתי הרבה פעמים מהרה"ח רלוי"צ שליט"א שהכוונה שגומרים ההתבודדות בלי דברי התחזקות, כלומר, בלי הזכרת הנקודות טובות, ונשאר עם שברון לב, וזה מביא לידי כעס ח"ו.

בכבוד רב,
ג.ד.

בסוד שיח

א.י. ירושלים

א. רבינו ז"ל אמר למוהרנ"ת פעם: "ווערסטו אמאל ריטשע רויט פארן אויבערשטן" (האם אתה מסמיק פעם סימוק עז מפני הקב"ה?).

ב. רבינו הורה למוהרנ"ת שבכתבו את חידושיו, כשיגיע לעניני "אמונה" או "צדיק" — "זאלסטו צולאזן די פען און שרייבן וואס מער" (השתרע בקולמוסך וכתוב ככל היותר).

ג אחד בא פעם לרביז"ל וביקשו לפרנסה. הלה, לא נמנה על אנשי רבינו, אלה המבקשים תדיר עזרה רוחנית בעבודת ה'... נענה לו רביז"ל בדרך משל: "על פרשת דרכים נפגשו שתי עגלות, האחת נסעה בקלות, ואילו השניה התנהלה בכבדות. פנה בעל עגלה זו האחרונה לראשון ושאלו מהיכן השיג שמן טוב כל כך לאופני עגלתו (בלע"ז סמאלע). מסר לו חברו את שמו של סוחר פלוני שנתן לו את השמן. נחפז הלה אל הסוחר ההוא וביקש ממנו גם הוא שמן למרוח על אופני עגלתו הנעה בקושי רב על הדרכים. — אינני סוחר של שמן, עוסק אני במכירת סחורות אחרות לגמרי — טען אותו הסוחר. — אבל, לחברי הלא נתת שמן בשפע — ניסה הלה לשדלו בדברים. לגלג עליו הסוחר באמרו: "הרי חברך קנה אצלי עגלה מלאה סחורות, וכשראיתי שהוא נזקק לשמן נתתי לו, אבל אתה, מה רוצה ממני, כלום סוחר של שמן הנני?!"... החסיד הבין היטב את משלו של רבינו...

ד. העיר קרימנצ'וק היתה עיר גדולה לאלקים, בתורה ומעשים. עם כל זאת אמר רביז"ל עליה. "נאר די פיר איילן פונים מחותן (ר' לייב דובראוונער), זענען ריינע פיר איילן" (רק ארבעת אמותיו של המחותן [ר' לייב מדוברובנה], הינם נקיים) כלומר, מקליפות רח"ל.

ה. לענין המתנגדים העומדים בדרכו, התבטא רביז"ל פעם: "אז ער שטעלט זיך אין וועג, און ער מאכט צו אינגאנצן, נאר ער לאזט חאטש איבער עפעס אשמאל טשעטשקעלע — לאזט מען איהם. אבער טאמער מאכט ער צו אינגאנצן, נעמט מען איהם צו" (כשהוא ניצב בדרך לשטן וחוסם אותם, אך מותיר שביל קטן, [דרכו ניתן להדחק] — מניחים לו אבל כשחוסם לגמרי — נוטלים אותו מן העולם) — — —.

ו. עוד אמר לגבי ההתנגדות שעליו: "צדיקים, אז זיי קומען אלעס איבער, שטעלט מען מיר פאר א נסיון" (כשצדיקים כבר עוברים על הכל, מעמידים אותי לנסיון).

ז. רביז"ל אמר: איך האב געוואלט אז מיינע לייט זאלן נישט זיין קיין שוחטים, אבער, אוואו א שוחט — זאל ער חאטש זיין פון מיינע מענטשן"... (הייתי רוצה שאנשי לא יתמנו לשוחטים, אולם, היכן שישנו שוחט — שיהיה לפחות מאנשי...)

ח. כמו כן, הקפיד רבינו ז"ל על אנשיו שלא להיות מלמד. ועם כל זה אמר מוהרנ"ת: "איידער א סוחר אן התבודדות, איז שוין בעסער א מלמד (במקום סוחר בלי התבודדות טוב יותר מלמד).

ט. רביז"ל אמר פעם: "א נפטר קען האבן גאות פון א...שיינע לויה" (מת עלול להתגאות ב...הלויה מפוארת).

י. אצל רביז"ל לא נכנסו נשים מעולם. והקפיד על כך בכל החומר.

יא. רביז"ל היה משאיר שיריים על שלחנו הק', רק לעתים נדירות. אז היו מניחים את קערת השיריים באמצע השלחן, וכל אחד ניגש לו במתינות ולקח קצת, אבל מעולם לא חטפו אצלו שיריים ח"ו.

יב. פעם אחת, שיבחו בפני מוהרנ"ת איזה משכיל, הנזהר שלא להוציא שקר מפיו. נענה מוהרנ"ת, בזה"ל "זאגט ער נישט ליגן, טוט ער ליגן.. " (אמנם אינו מדבר שקר — עושה הוא שקר).

יג כשמוהרנ"ת שהה בגליציה, נזדמן לו לראות רב חשוב המתפלל בהתעוררות עצומה הדבר היה לאחר זמן תפילה. אמר על כך מוהרנ"ת "סיאיז א קארפינער אתרוג, אבער אום חנוכה..." (הרי זה אתרוג קורפיני [מין אתרוג משובח שמוצאו מקורפו] — אבל הוא בחנוכה...).

יד. זהירותו של מוהרנ"ת בענייני רפואות, כאזהרת רביז"ל, היתה מדוקדקת למאד. פעם שהה בבית המרחץ, נכנס למרחץ אדים, ניגש אחד ושפשף בגבו הק' בכלי המיוחד לכך. הוטבו לו למוהרנ"ת מיחושיו במקצת, ביקש מהאיש שיוסיף לשפשף לו והורע לו . נענה ואמר מוהרנ"ת "בראשונה כשלא התכוונתי לרפואה, אמנם הוטב לי, אך משכיוונתי לרפואתי, הזיק לי הדבר" — — —.

טו לענין תעניות, אמר פ"א מוהרנ"ת "איך האב געוואלט זיך אוועק לאזן אויף א קיילעכיג יאהר [כלומר חוץ לישוב], און בעטן השי"ת, עס זאלן מיר מבורר ווערן די ספיקות וואס איך האב וועגן דעם". (הייתי רוצה לצאת לשנה תמימה, כדי לבקש מהשי"ת שיתבררו לי ספקותי בענין זה). שמצד אחד מפליג רביז"ל בתורותיו הרבה מענין תעניות, ומצד שני ידוע שרביז"ל ציווה שלא להתענות. לכן גם אמר מוהרנ"ת בפעם אחרת, שבעת שמגיעים הזמנים שבהם חייבים לצום, "זאל מען עס כאפן ווי א לעקאכל". (יש לחטפו כעוגה).

טז בענין תענית שני וחמישי ושני (בה"ב), היו חילוקי הדיעות בין ר' נפתלי, תלמיד רביז"ל, ששלל להתענות, ובין מוהרנ"ת שטען שריבז"ל "האט געהאלטן פונים גראבן סידור" (אחז מהסידור העבה [כלומר סידור המכיל תחינות ודינים רבים]), אותו סידור מצווה להתענות בימים אלה — ולראיה, שנמצאים בו סליחות לשני וחמישי ושני.

יז פעם, בתחילת החורף, נזדמן לרבינו ז"ל לנסוע בדרך. בוץ טובעני שמילא את הדרכים, והקשה על תנועת העגלה. מצא בעל העגלה עצה לכך, ונסע בדרך צדדית, שבה קלה יותר התנועה. אחרי ההעקפה, חזרה העגלה למסלול הרגיל, התפאר העגלון בפני רבינו שהצליח לצאת למסלול בדרך צדדית, נענה רביז"ל לתלמידיו שישבו עמו — באותה עת: "תעניתים אין סיגופים איז א אלטער טראק [וועג] צום אויבערשטן — התבודדות און תפילות איז א נייער טראק צום אויבערשטן, אבער מ'קומט ארויס אויפין אלטן וועג". (תעניות וסיגופים הינם דרך ישנה להקב"ה — התבודדות ותפילות הינם דרך חדשה לקב"ה אך חוזרים על ידם לדרך הישנה").

דבר ברסלב

ג. פרץ

שמחת בית השואבה רבתי בצד ההילולא הקדושה

שכונת מאה שערים בעיה"ק ירושלים המתה, בחול המועד סוכות ש.ז. אלפים הגיעו לסעודת ההילולא של יום השנה המאה ושבעים של רבינו ז"ל, ורבים מהסביבה התענגו על דברי חשובי אנ"ש שנאמרו לכבוד היום ומשמחת בית השואבה שנערכה לאחריה בבית הכנסת ברסלב, ברוב פאר והדר.

מעמדים מרגשים היו אלה, לא רק לחסידי ברסלב הזוכים לראות בתפארת שם רבינו הק', אלא גם לבני ירושלים שחזו בשמחה האמיתית, כשהיא מהולה ביראת שמים וכבוד התורה. כעדות לכך ישמשו לנו דברי הבטאון החשוב "העדה" המובאים להלן, המתאר תיאור מפורט על כל מהלכי ההתכנסות והשמחה:

"מאה ושבעים שנה לפטירת אדמו"ר הקדוש
בעל לקוטי מוהר"ן מברסלב זיע"א

ביום א' ג' דחוה"מ סוכות י"ח תשרי העעל"ט, מלאו מאה ושבעים שנה להסתלקות האדמו"ר הקדוש מברסלב זי"ע. גם השתא כמשנה בשנה, התכנסו חסידי ברסלב במאותיהם מכל רחבי ארה"ק להתוועד בצוותא ביום נשגב זה.

ההתוועדות הגדולה התקיימה בסוכה הענקית שבחצר אולמי "בנות ירושלים". בסביבות השעה 4 אחה"צ התפללה העדה הקדושה תפלת מנחה. ואחריה הסבו לסעודת ההילולא בראשות זקני וגדולי החסידים. צעירי חסידי ברסלב הגישו את הסעודה לכאלפיים המסובים בסדר מופתי ונאות ביותר.

במהלך הסעודה האזינו המסובים לדברים היוצאים מן הלב של הגה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א ושל הגה"ח המפורסם רבי לוי יצחק בנדר שליט"א אשר נעל את הכינוס. בין היושבים בראש השולחן נראו גם החסידים המפורסמים: רבי שמואל שפירא שליט"א רבי אליהו חיים רוזן שליט"א רבי אלחנן ספקטור שליט"א ועוד. המנחה היה הרה"ח רב פעלים ר' מרדכי טורץ שליט"א, מנהל המסור של הת"ת "תורה תמימה" דחסידי ברסלב המתנהלת על טהרת הקדש כהוראת הבידי"צ שליט"א, אשר אף נשא דברים בפני מאות הבחורים דחסידי ברסלב בטרם הסבו אל סעודת ההילולא.

אחר ברכת המזון צעדו כולם בריקוד נלהב לעבר בית המדרש הגדול דחסידי ברסלב ברחוב מאה שערים, תוך כדי שירת המנגינה הותיקה והנעימה "בך רבינו נגילה, נגילה ונשמחה בך".

בטרם החלה "שמחת בית השואבה" הרוממה, התפללו ערבית ואחריה נחוגה שמחת בית השואבה בהמון חוגג, בליווי תזמורת אשר הלהיבה את כל הנוכחים במנגינות עתיקות ממבחר שירי ברסלב הנרגשים.

לפי הזמנת ראשי החסידים הגיע רבינו הגדול מרן הגאב"ד שליט"א להשתתף בשמחתם. בהודע כי מרן שליט"א יצא ממעונו, כונסו מאותיים ילדי חמד של הת"ת "תורה תמימה" דברסלב ליד שער הבנין, העמידום בסדר מופלא משני צדדי השער, ובהופיע רבינו שליט"א פצחו כל הנערים בשירת "ימים על ימי מלך", ואחריהם החזיקו החרו כל הקהל הקדוש.

מרן שליט"א עלה אל היכל בית המדרש, שם קבלוהו בכבוד מלכים — מאן מלכי רבנן, לקראתו יצאו חשובי זקני החסידים, לאחר מכן הושב על במת כבוד מיוחדת ומימינו ומשמאלו ישבו גדולי חסידי ברסלב.

הרה"ח רבי נחמן בורנשטיין שליט"א קידם את מרן שליט"א בדברי ברכה חמים ואיחל לו בשם עדת חסידי ברסלב כי יזכה לחוג את שמחת בית השואבה לשנה הבאה בירושלים הבנויה. הוא כיבד את רבינו שליט"א באמירת שיר המעלות, ואח"כ יצאו הזקנים שליט"א במחול יחד עם מרן הגאב"ד שליט"א ומסביבם נוצרו תיכף מעגלי רוקדים אשר שמחתם הלכה וגברה מרגע לרגע.

בשעה מאוחרת בלילה כאשר מרן שליט"א פנה ללכת, ליווהו כל הקהל הקדוש בתופים ובמחולות לכבוד התורה, אשרי עין ראתה, כן נזכה לחזות במהרה את פדויי ה' שבים ובאים לציון ברנה ושמחת עולם על ראשם."

זה מכבר נדעה הערכה הדדית בין יקירי ירושלים, לבין ת"ת תורה תמימה. כי על כן, טבעי הדבר, שבטאון "העדה" הקציב לאירועים הנ"ל מאמר מיוחד, **שכן, בראש מצעד המסירות נפש שהופגן זה מכבר על ידי המוסדות החרדיים, צעדה בכל עוז, תלמוד תורה "תורה תמימה", שהעומד בראשה הרה"ח ר' מרדכי טורץ שליט"א, הינו חלוץ הפעילות בברסלב.**

סעודת ההילולא שהתקיימה השנה במסגרת התכנסות כללית של חסידי ברסלב בארץ ישראל, הותירה רשמים עמוקים בלב המשתתפים, ועלינו לשבח לאדון הכל על ההצלחה הרבה שראו המארגנים בעמלם.

יהי רצון שזכות בעל ההילולא, רבינו הקדוש, תגן על כל העושים והמעשים למען שמו יתברך ברו"ג ויזכו לשבת לשנה הבאה בסוכת עורו של לויתן ולשמוח בשמחת בית המקדש בביאגו"צ בב"א.

לתשומת לב!

כתובת אגודת **"מבועי הנחל"** מעתה

ת.ד. 5177 ירושלים

מבועי הנ

מהנעשה ונשמע
בכתלי בית המשכן דקדושה
תלמוד תורה "תורה תמימה"
ע"ש מוהר"ן מברסלב זיע"א
פעיה"ק ירושלים תובב"א

צבי אבינדב

"תחילת זמן" אחרי "בין הזמנים מזהיר

עם התחלת זמן הלימודים החדש, עדים אנו לתופעה מעודדת בתלמוד תורה. בניגוד לקושי המוכר, לסגל את התלמידים מחדש למסגרת הלימודים, יש הפעם ב"תורה תמימה", זיקה חזקה בקרב התלמידים לספסל הלימודים.

אותה תכנית מיוחדת, שזכו מנהלי הת"ת לבצע הלכה למעשה לימים שבין החגים ולאחריהם, עמדה להם, להתחיל את הזמן החדש, בפחות קושי מאשר במקום אחר. שכן, נוצלו ימים אלה, לקיום חוגי לימוד עם התלמידים, כדוגמת "ישיבת מתמידים", המעניקים פרסים והטבות למשתתפים.

כך, שהילדים באו מרצונם הם, בימי הפגרא. למשך שלש שעות ליום, למדו בחברותות, ואף שמעו שיחות חשובות, מחשובי אנ"ש.

זה מכבר, ראו מנהלי הת"ת בדאגה, את העובדא, שילדים באים לחגים, כמו יום כיפור, סוכות, הושענא רבה, מתוך פריקת עול לימודים והשגחה. הדבר קיבל משמעות חמורה יותר, אצל חסידי ברסלב, כשחדש תשרי מבטא קירבה גדולה יותר לרביז"ל, ביחוד בגין ההילולא של רביז"ל, החל בימי חג הסכות.

אי לכך, אורגנו מסגרות לימוד קצרות בין כתלי הת"ת לשם כך נשכרו מחנכים מובהקים, ביניהם הרה"ח ר' משה בננשטוק שליט"א, שכבר במאמרנו הקודם עמדנו על חשיבות שיחותיו עם הילדים. בימים אלה, ניצל ר' משה את חוגי הלימוד, להחדרת ערכו של רבינו הק' בילדים, על ידי סיפורים שונים מחייו, ולהכנת הנערים לסעודת ההילולא, על ידי שירים וכדומה.

יצויין, שלא היתה לילדי הת"ת כל הרגשת קיפוח בימי הפגרא. אדרבא, שמחו הנערים להשתתף בחוגים אלה מרצון, ואף באו על שכרם. ביום האחרון ללימודיהם, אורגנה נסיעה לקבר דן בן יעקב, והיתה זו חוויתם של הנערים.

הדים נרחבים היה למבצע חשוב זה בקרב ציבור המחנכים – וההורים בעיר, בכך ראו בעליל, במה שונה החינוך הקפדני הניתן ב"תורה תמימה", מכל חינוך אחר. רבים בירכו על הרעיון, וציפו לתוצאות הברוכות.

והתוצאות לא איחרו לבא. כהיום הזה, עם התחלת הזמן, חשים זאת המלמדים על בשרם. הם רואים את התלמידים בלי אותה התפרקות מוכרת, ומודים לצוות המשגיחים בת"ת, על יזמתם שהניבה פירות הילולים.

בימי בין הזמנים, הוציאה התי"ת גם תכנית לימודים לבית. בני הכיתות הגבוהות, ד'ה'ו', קיבלו טבלה מפורטת, על גמרא, משנה, תפילה, תהלים. התנהגות בצירוף משבצת לחתימת ההורים בכל יום ואילו בני הכתות הקטנים, קיבלו טבלאות לחומש, תהלים וכו'.

אך לא רק זאת, הילדים קיבלו "דף ציונים להתנהגות התלמיד", בהם ציינו ההורים את הערכותיהם בין נושאי ההתנהגות יש, "עזר להורים", "לא רב עם אחיו וכו'", "שעת שינה וקימה לפי דרישת ההורים" — דברים שיש בהם משום עידוד חינוכי רב למאד

כך, שכשחזרו התלמידים לתלמוד תורה באסרו חג, מצאום המחנכים, מוכנים ומזומנים ללימוד ומשמעת וכך התאפשר למחנכי התי"ת להמשיך בחידוש הנוסף שהתחדש בתכנית הלימודים בזמן הקודם הלא הוא ה"חזרה בכתב" הנעשית בימי רביעי חמישי ששי בכל כתה, ביחד עם המלמד

שיטת חזרה זו, מבוססת על טבלאות בכל מקצועות התורה, הנלמדים בכתה מדי שבוע. טבלאות אלה, מכילים קטעים מקוטעים על החומר הנלמד, ועל התלמיד למלאות את המלים או הפרטים החסרים בכל קטע.

לדוגמה· הארון היה עשוי מ . מצופה. מבית ומחוץ. ואופן הציפוי היה, נתן את של עץ בתוך של... וכן בגמרא, נ"ך וכו'

תוצאות מפליאות היו בכך בזמן הקודם, ומנהלי התי"ת מקוים גם בזמן הבעל"ט, לקצור ברכה משיטה זאת

יתן להם השי"ת, ויצליחו בדרכם, תוך יציאה מעול החובות הכבד הרובץ עליהם. זכות התורה, וזכות רבינו הק', תסייע בעדם, להגיע לתכליתם הנרצית, בחינוך וכלכלה

כוס תנחומין

למע"כ ידידינו הדגול רב פעלים בקירוב נפשות להשי"ת ובהרבות דעת רבינו הק' בקרב רחוקים ידיו רב לו בסיוע ממשי בגוף ונפש למען מוסדינו ללא ליאות ה"ה

הרה"ח רבי **יצחק בסנסון** שליט"א

מנהל משרד התי"ת במדינות צרפת־שוויץ

לפטירת רעיתו הצדקנית אשת החסד והמעש אשה יראת ה' טהורה במידותיה ובצניעותה

הרבנית **ברכה באשע** ע"ה

אשר עמדה לימינו בכל פעליו הגדולים

המקום ינחמהו ואת משפחתו בנחמת ציון וירושלים ובהמשכת דרכה בקודש ימצא נחם ולא יוסיף לדאבה עוד

הנהלת התי"ת

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **יהושע בן ציון קנייבסקי** הי"ו
הר"ר **מרדכי קנייבסקי** הי"ו
להולדת הנכדה – הבת

הר"ר **שמואל יהודה ברלב** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **דוד נבומינסקי** הי"ו
ר"ר **מרדכי אלעזר רובינשטיין** הי"ו
הר"ר **יהושע דב רובינשטיין** הי"ו
להולדת הנכדה – הבת

הר"ר **אברהם אנשין** הי"ו
להולדת הנכד – ולארוסי הבת

הר"ר **משה גדליה אנשין** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **בנימין ריס** הי"ו
להכנס בנו **גדליה** לעוה"מ

הר"ר **שמואל שפירא** הי"ו
להולדת הנכדה – הנינה
ולארוסי הנכדה

הר"ר **נחום יצחק פראנק** הי"ו
להולדת הנכדה – הנינה

הר"ר **ח. יהודה לייב פראנק** הי"ו
הר"ר **יצחק יעקב זילבר** הי"ו
להולדת הבנות – הנכדה

הר"ר **אהרן לייב קרמר** הי"ו
להולדת הנכדים – הנינים

הר"ר **אברהם קרמר** הי"ו
להולדת הבן והבת

הר"ר **שמואל משה קרמר** הי"ו
הר"ר **חיים מרדכי גנזל** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

ר **אברהם יצחק מרמעלשטיין** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אריה אלבוים** הי"ו
הר"ר **צבי אלימלך אלבוים** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **יהושע העשיל פרנקל** הי"ו
הר"ר **פנחס פרנקל** הי"ו
להכנסת הנכד – הבן **אליהו** לעוה"מ

הר"ר **יעקב גדליהו טויסיג** הי"ו
להולדת הבן והבת

הר"ר **שבתי הורביץ** הי"ו
לארוסי בנו **נחמן** הי"ו

הר"ר **נחמן שלמה י. שפירא** הי"ו
לארוסי הבת

הר"ר **שמעון ברגשטיין** הי"ו
הר"ר **אליהו קרויזר** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **משה גלזר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **ברוך קליין** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **נחמן תפילנסקי** הי"ו
לאירוסי הבת

הר"ר **ישראל אבא רוזנפלד** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **מרדכי קרמר** הי"ו
להולדת הבת

מזל טוב

לידידנו עוז הנעלה העומד לנו בפעולותינו בקדש ה"ה

הר"ר צבי אלימלך אלבוים הי"ו

משגיח דחברת הנערים שעל ידינו

בבני ברק יצ"ו

לרגל הולדת **בנו בכורו** שיחי'

יה"ר שיגדלהו לתורה לחופה ולמעש"ט מתוך נחת דקדושה והרחבת הדעת

הנהלת מבועי הנחל באה"ק

בתוכן

☆ מבוא הנחל	הקדמה
☆ מענינא דיומא	עם השנה — התחדשות
☆ חדושים ובאורים	בתורה החדשית ליקו"מ סימן כ"ד
☆ בנתיבות הנחל	השתטחות על קברי צדיקים
☆ שירים	שיר נעים לכבוד רביז"ל
☆ אז נדברו	שיחות חשובי אנ"ש
☆ האריות שבחבורה	הרה"ח רבי אברהם שטערנהארץ זצ"ל העובדים ב"אומן בדור הקודם
☆ משל ומליצה	העשיר ובעלי חובותיו
☆ מכתבים למערכת	שאלות ותשובות מקוראים לקוראים
☆ אבות החסידות	הקדוש רבי נחום מטשערנאבל זצוק"ל
☆ בסוד שיח	שיחות קודש מרביז"ל ותלמידיו
☆ מהנשמע בת"ת	חדשות בת"ת "תורה תמימה"
☆ שונות	קריאות חשובי אנ"ש
	הודעות ברכות

ירחון **"מבועי הנחל"**
קובץ לתורה וחסידות

העורך: מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת ד. 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 8 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

מאמרים ★ חדושים ★ פרפראות ★ מכתבים

קובץ לתורה וחסידות

מעיני הנחל

ערך כספי תן

נחל נובע לעולם תכמה

שלהי"ן עברעלע

חו"ב בתורה
כ"ה
בלקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 36
כסלו תשמ"א

ספורים ★ שיחות ★ באורים ★ ידיעות מאנ"ש

קראו פרקים מעניינים:

☆ בתולדות **רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל**, לרגל יום השנה להסתלקותו הקדושה.

☆ בהשקפות והדרכות רביז"ל **בעניני ממון ופרנסה**, בשילוב הסברים וסיפורים, מתלמידיו ותלמידי תלמידיו זיע"א.

☆ בביאור המקיף על **ה"תורה חדשית" בלקוטי מוהר"ן** (ח"א כ"ה). בין היתר, השלכת אור על סיפורי התוה"ק ומדרשי חז"ל.

☆ בהמשך התיאור על **חיי ה"עובדים באומן"**, בדור האחרון, מבחר סיפורים מחייהם הקדושים.

☆ במהותם של **ימי חנוכה הקדושים**, לפי דברי רביז"ל ומוהרנ"ת.

☆ בשיחות המעניינות, המובאים **במדור "בסוד שיח"**, לקט סיפורים קטנים שנמסרו בעל פה מפי זקני אנ"ש מדור לדור.

☆ תגובות ומכתבים מעניינים ☆ חומר מגוון ☆ עולת שבת בשבתו ועוד.

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע

בעיה"ק ירושלים ת"ו

ברכת צאתכם לשלום

למנהל הדגול, רב הכשרון, הפועל במסירות נפש ממש למען הת"ת הקדוש

הרה"ח ר' **מרדכי טורץ** שליט"א

לצאתו לחו"ל, במסגרת מבצע ההצלה של הת"ת הקדוש

יהי צאתו ברוך, תוך הצלחה בכל אשר יפנה ויעשה.

כברכת

המלמדים **המחנכים** **צוות העובדים**

בעזרת ה' יתברך

עם פתיחת הגליון החדש של חודש כסליו, לא נוכל להסתיר את התרגשותנו, מהתהודה הגדולה שיש לאחרונה לירחוננו שבעוד שבועות ספורים ימלאו לו שלש שנים.

ההתלהבות המיוחדת, שבאה בעקבות המדורים החדשים למיניהם, הקנו לאחרונה משיכה גדולה לירחון, בקרב הקוראים ההולכים ורבים.

דמותו המקורית של ירחון מבועי הנחל, בשל היותו בעל תוכן חסידי רעיוני והסטורי כאחד, מהווה כשלעצמה מוקד מקורי להתעניינות. ביחוד, עקב השינויים המהותיים שחלו בעריכתו, מזה זמן ניכר.

ואם לציין תאריכים בתולדות הירחון, תהיה לכך חשיבות מרובה, שבחדש זה, תמלאנה חמש שנים, להתחלת לימוד התורה החדשית שבלקוטי מוהר"ן, בחוגי איחוד האברכים דחסידי ברסלב, שפרי עטם התפרסם רבות מעל דפי הירחון.

כשבעים וחמש תורות נלמדו על ידי האברכים, משך חמשת השנים, בעיון רב. מאות עמודים מילאו את גליונותנו החדשיים על ידי אברכים מצויינים ועובדי ה' באמת, ואם לכך הגענו, והיה זה שכרנו.

אי לכך, בהזדמנות זאת, הננו לקרוא מחדש לכל אברכי אנ"ש די בכל אתר ואתר, להתחדש בתקנה זאת שנתקנה לפני חמש שנים, ולראות בכובד ראש, את התוצאות הברוכות שהניב לימוד התורה החדשית.

כן הננו לעודד מחדש כתיבת חידושי תורה ופירסומם בגליונות מבועי הנחל "כי על ידי חידושי תורה שמגלין, על ידי זה נמשך אלקות כביכול... ולהיכן נמשך האלקות – לתוך מוח השומע!" (ליקו"ת ס').

כמדי חדש, מוגש גם בזאת, חומר מגוון ומענין. דברים, שבלי יוצא מן הכלל, יש בהם כדי לעורר ולחזק לב ישראל לאביהם שבשמים.

יהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל, ויפוצו מעיינות רבינו חוצה אכי"ר.

המערכת

מעניינא דיומא

יצחק ברסלבר

הנרות הללו...

"מאי חנוכה" באספקלריאת ברסלב

ימי חנוכה הקדושים, הנסים והנפלאות שארעו בהם, הנרות, אור הנרות, השמן והפתילות, לא דברים רגילים הם, ביחוד בברסלב — — —

כשאנו פותחים את הלקוטי מוהר"ן, או את הלקוטי הלכות, רואים אנו לפנינו עולם מלא במהותה של "חנוכה", או כדברי מוהרנ"ת, בהקדמתו ללקו"מ: **"בנין גדול נפלא ונורא וחזק מאד, בנוי לתלפיות, תל שהכל פונים בו, כלול מכמה וכמה חדרים, חדר לפנים מחדר וחדר לפנים מחדר וחלונות ופתחים פתוחים מזה לזה ומזה לזה"** — —

הסברים ומושגים נפלאים, הקנו לנו רבינו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, במושג "חנוכה". וככל שגבהו ועמקו דבריהם, כן יורדים ומחלחלים הם, עד עומק השתין של "עולם העשיה". כשהמיחד את כל דבריהם בנושא זה, הוא ה"למעשה" היוצא לנו מהשגותיו הנוראים של רביז"ל.

הלא כאלה הם הדברים המבוארים בכוונות האריז"ל: "שנר חנוכה, הוא בחינת אור גדול מאד, כולל כל השלש יחודים, וממשיכין אותו למטה, בתוך תוקף העשיה בימי החול" (תשו"ה חנוכה מ"ב).

כך, שאם ואין ברצוננו להלאות את הקוראים בדברים שהם למעלה מהשגת אנוש. הרי, שעניני חנוכה יש בהם די חומר מעשי, ובעיקרם דברי התחזקות נוראים, שבכחם לתת הרגשה חזקה לכל קורא, וזיקה מצויינת לימי החנוכה, הנרות וכו' וכו'.

בראש וראשונה: **"ימי חנוכה הם ימי הודאה, כמ"ש וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל וכו'"**. — בדברים אלה מתחילה התורה "ימי חנוכה" שבלקו"ת ב' — לכאורה מה חידוש בכך? — חידוש וחידוש נפלא ונורא! עלינו רק לקרוא להלן, את המשך התורה העמוקה הזאת, שנאמרה על ידי רביה"ק בשבת חנוכה שנת תקס"ט, כשכבר היה חולה בחולי הריאה, כנרמז בסוף התורה הזאת.

בתורה זו "ימי חנוכה", משמיענו רבינו, שעיקר תענוגם ושעשועם של ישראל בעולם הבא, היא ה"הודאה". שכן, כל מהותה של ההודיה להשי"ת, היא ההכרה בחסדיו, בהם מכיר האדם יותר ככל שהוא סמוך וקרוב יותר להשי"ת. כך, שעצם קרבת האלוקים, שזהו מתן שכרם של צדיקים לעתיד לבא, קשור קשר הדוק עם התודה וההילול להשי"ת.

כי על כן אמרו חז"ל, במ"ר צו פ"ט, שכל הקרבנות בטלין לעתיד לבא, חוץ מקרבן תודה. שכאמור זהו שעשוע העולם הבא – להודות ולהלל לשמו הגדול, מתוך הכרה והשגה גדולה, בחסדיו וברוממותו.

מהקדמה זו, אותה מקדים רבינו לתורה הנ"ל, כבר אפשר להוציא שימי חנוכה, מסוגלים ביותר להשיג ולהכיר בחסדי השי"ת שעל כל אחד מאתנו, ועד כמה שיש לנו להודות לו יתברך. ולכן, "המהדרין במצוות מדליקין נר לכל אחד ואחד, כדי שישים כל אחד ואחד אל לבו, שגם עמו בפרטיות, עושה השי"ת נסים ונפלאות, ומאיר לו בטובו לתוך דעתו, שיתעורר משינתו, על ידי נפלאות החסדים והישועות שעושה עמו בפרטיות, בכל עת".

– "כי יש הרבה שטועין בזה, שאפילו אם הוא איש כשר, ומשים אל לבו להתבונן קצת בעוצם החסדים שהשי"ת עושה עמנו בכל דור, שיש לנו קיום בגלות כזה מכל הצדדים. אבל אף על פי כן, הוא טועה בנפשו, ואינו מרגיש על עצמו בפרטיות תוקף הנס, מחמת שיודע בנפשו מה שעובר עליו, נגעי לבבו ומכאוביו. על כן, הוא טועה בנפשו לומר, שאין אור התורה (שהיא עיקר ישועתנו ועזרתנו סלה) מגיע גם אליו, בפרטיות. **על כן, המהדרין, מדליקין נר לכל אחד ואחד, כדי שישים כל אחד אל לבו, שגם אליו בפרטיות מגיע האור, שזה בחינת הנקודות טובות, שחוטף כל אחד בכל יום. בפרט, מה שזכה להתקרב לצדיקי אמת"** (לקו"ה שילוח הקן ה"ה ח').

להלן, מאריך רבינו לבאר, עד כמה מקושר לימוד הלכות בהודאה להשי"ת. שעל ידי שניהם, מכירים יותר ויותר, את מי שאמר והיה העולם. ועד כמה זוכים על ידי שניהם, ל"אור האמת" בדיבורו, כלומר, שדיבורו בתפילתו למשל, יהיה אמיתי ושלם, בבחינת "לשון הקדש", ולא "לשון עלגים".

דוגמא זו, של אור האמת המאיר בתפילה, מובאת בעצם בתורה אחרת שבליקו"מ. אך, מדברי מוהרנ"ת בליקו"ה נראה, שאותה דוגמה משמשת גם כאן, לדברי רבינו, על אודות "אור האמת, המאיר בריבוע הדיבור". שם באותה תורה כתוב, בזה"ל: **"והעיקר שבתפילתו ותחינתו ובקשתו, אף על פי שאי אפשר לו לדבר שום דיבור בתפילה ותחנונים, מגודל החשך והבלבול המסבב אותו מכל צד, אף על פי כן, על כל פנים, יראה לדבר הדיבור באמת, באיזה מדריגה נמוכה שהוא. כגון למשל, שיאמר: 'ה' הושיעה!' באמת, אעפ"י שאינו יכול לדבר בהתלהבות והתעוררות כראוי, אעפי"כ, יאמר הדיבור באמת, כפי מה שהוא. ועל ידי הדיבור האמת, יזכה לראות הפתחים שבתוך החשך, ועל ידי זה, יזכה לצאת מחשך לאור, ולהתפלל כראוי"** (צהר תעשה לתיבה – ליקו"מ קי"ב).

לכך, זוכים בנקל, בחנוכה. שהדיבור בכלל, וביחוד התפילה שהאדם מתפלל בינו לבין קונו והתורה שהוא לומד, מאיר באור האמת.

רבינו הקדוש ממשיך לבאר, ששלימות הדיבור, שכאמור נקרא "לשון הקדש", טומן בחובו שמחה גדולה, כזו השוררת בשבת קדש. ועל ידו, זוכים אף להמשיך את שמחת השבת לששת ימי החול.

וזהו בעצם מהותו של חנוכה, המכניס שמחת שבת לימי החול בשמונת ימי השמחה והדלקת הנרות.

זהו אפוא, התוכן הפנימי שבחנוכה, בהיותו חג בימי החול "כדי להמשיך לנו אור הפנים לתוך ביתינו, בתוקף גלותנו, שיזכה כל אחד בביתו בחנוכה, להדליק נר חנוכה, שהוא בחינת 'אור הפנים', בחינת 'להצהיל פנים משמן' (תהלים קד), שזהו בחינת השגת אלקות" (לקו"ה השכ"ד ד').

פרושם של דברים, **שכמו שכל אחד בביתו הפרטי, מאירים הנרות בחנוכה. כן גם במוחו של כל אחד, נדלק אור גדול, הקרוי "אור הפנים", על ידי שהשי"ת מאיר לו פניו, ומתחיל להבין ולהשיג דברים רוחניים, שלא הבינם עד כה. בהיותם מושגים רוחניים, הקרויים "השגות אלוקות".**

נפלאה היא הלכה זאת שבלקוטי הלכות. שם מבאר מוהרנ"ת בטוב טעם, את כל מהותה של חנוכה, על פי דברי רבינו הקדוש בתורה ל' שבליקו"מ "מישרא דסכינא", שם מדובר על הצורך שיש ברבי אמתי, הגדול ומופלג במעלה, שיכול להאיר ולהכניס "השגות אלוקות" בתלמידיו, בעוצם קטנותם וחליים הרוחני, על ידי שהוא מצמצם את דבריו בהקדמות וסיבובים שונים, עד שאפילו הקטן שבתלמידיו יבין את השגותיו הנעלות ויאור ב"אור הפנים".

הוא הדבר בחנוכה, בו זממו היוונים. להשכיח מעם ישראל את התורה ומצוותיה - שהם הם הצמצומים, השיעורים והכלים העיקריים, להשגת השי"ת, — על ידי חכמות חיצוניות המטמאים את השמן הטוב שבשבעת קני המנורה של המח "שהם השמן, והכלי והפתילה, שבהם נתלה האור, שנמשך מבחינת השגת אלקות, שמשם כל האורות, כי הוא אור כל האורות כ"ש ה' אורי וישעי (תהלים כ"ז)"

כלומר, כל דברי התורה והמצוות וכל דברי הצדיקים ועצותיהם, כלם הם אמצעים והרכבים רוחניים שונים, הקרויים "צמצומים", המכשירים את מוחו ולבו של האדם, להבין ולהשיג "השגות אלוקות". עיניו של האדם, שני אזניו, פיו, חטמו, יחד עם מוחו ושכלו, הם הם ה"כלים", כלי הקליטה, לאור ההשגות האלוקיות. וככל שמקדש האדם את אבריו אלו, על ידי קיום התורה והמצוות, הריהם הולכים ומוכשרים יותר לקבל את אור השי"ת ולהשיגו כביכול.

היפוך הדבר הוא כשמכניס האדם לתוך "כלים" הללו את החכמות החיצוניות, כי אז מקלקל הוא ח"ו את המוח, ושבעת קני המנורה — הפה העיניים וכו' — ואין לו שמן וכלי ופתילה מוכשרים להאחז בהם האור — ואת זו זממו היוונים לעשות, לקלקל את הכלים, את הצמצומים,ואת השיעורים (המידות ההרכבים) של בני ישראל, על ידי לימוד חכמות חיצוניות.

— "אבל השי"ת ברחמיו המרובים, הקדים רפואה למכה, ועשה עמנו נס גדול ונפלא, אז בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול, עד אשר לא די שהכניעו והפילו מלכות יון הרשעה מפלה גדולה, אף גם על ידי תוקף הנס, המשיכו (הצדיקים אנשי כנסת הגדולה), אור נפלא בעולם, לדורות, שיהיה לנו כח על ידי זה, להמשיך אור הנ"ל כל אחד בביתו, דהיינו השגות אלוקות, על ידי הצמצומים הנ"ל ...**ובחינה זאת, נמשכת עלינו בחנוכה על ידי הצדיקים הגדולים המופלגים במעלה, שתיקנו להדליק נר חנוכה... בדיוטא התחתונה מאד, שהוא בחינת למטה מעשרה טפחים, שמעולם לא ירדה שכינה לשם (סוכה ה). ועתה, על ידי תוקף הנס, מדליקים שם דייקא הנר חנוכה הקדוש והנורא,**

שהוא בחינת המשכת השגת אלוקות, על ידי הצמצומים, למטה למטה, להאיר בכל אחד מישראל, לכל מי שרוצה לקבל, אפילו החולה הגדול ביותר, בחליי הנפש, על ידי ריבוי עוונותיו, להאיר גם בו, הארה מהשגת אלקות, על ידי גודל כח הצדיקים הגדולים, שממשיכין תוקף הנס של חנוכה בעולם".

אותו רבי אמתי, היודע לטפל בחולי הנפש המופלגים בחליים, עושה זאת בחנוכה, ביתר שאת וביתר עז. וכדברי מוהרנ"ת, הרי שדוקא משום שחולה הוא האדם, בא הצדיק לבקרו, ולהאיר לו פנים שכן זוהי כל מצוות ביקור חולים, שכנפסק בשו"ע יו"ד סי' של"ה ס"ח, צריכים לבקר את החולה, ולהסביר לו פנים, ולפקח על עסקיו, ולעשות לו כל צרכיו — הכל כדי להמשיך עליו "אור פני מלך חיים" מן השמים.

וכך אמנם מתרחש בימי חנוכה שאינם אסורים במלאכה, כלומר שחולים אנו מבחינה רוחנית, ואין בנו כח להתקשט ולהתעדן כדי לראות פני המלך, כי מפני חטאנו גלינו מארצנו וכו', ואין אנחנו יכולים לעלות וליראות בבית המקדש, ולקבל את אור הפנים החופף עליו. כי על כן, **"השי"ת מרחם עלינו, והולך לבקרנו, ומאיר לנו פניו הק', בתוקף גלותנו, שאנו חולים כאלה, כאשר יודע כל אחד בנפשו, והוא ברחמיו מבקרנו, ומחיה אותנו באור פניו הקדושים, על ידי קדושת הימים הקדושים האלו שנתן לנו, שהם חנוכה ופורים, שהם מועדים קדושים בימי החול, שהם בחינת ימי הגלות, שאז אין בנו כח לעלות אליו לבית המקדש, לקבל מאור הפנים, רק הוא יתברך ממשיך לנו אור הפנים, כדי להחיותנו, על ידי הצדיקים הגדולים האמיתיים שבכל דור, שהם עוסקים בתיקונינו, שהם משתדלים ביותר להחיות החולים ביותר וכנ"ל"** (שם).

הרי לנו משהו, וכמציץ מן החרכים, ממה שמתרחש מבחינה רוחנית בחנוכה, ומה שמסמלים לנו הנרות השמן והפתילות. אך, הרבה הרבה מעבר לכל הדברים המובאים בזאת, יש בדברי רביז"ל ומוהרנ"ת. אף כל אותה תורה עמוקה ונפלאה שבליקו"ת ז' "כי מרחמם ינהגם", בה מדובר על דרך הנהגתו של מנהיג הדור, ועל אודות השגות ומקיפים והארת הרצון וכו' וכו', כל אותה תורה, כלולה בחנוכה. אותה השיג משה רבינו ע"ה, ורימזה בפסוק "סלח נא לעוון העם הזה כגודל חסדך וכאשר נשאתה וכו'" שהוא בר"ת **חנוכה"** — — — כן מבואר באופן נפלא, סוד ה"דריידל" (סביבון") שבחנוכה בשיחות הר"ן מ', ועוד דברי תורה וחיזוק לרוב בליקו"ה, שאין כאן מקומם, מחמת אריכותם וריבויים.

בכל אופן, כדאי לזכור, שימי החנוכה וכל המצוות התלויים בהם, מהווים תיקונים רוחניים מיוחדים, אותם ערכו צדיקים קדמונים, נגד השפעת הגלות והחכמות החיצוניות. והדברים האלו, הולכים ונעשים בכל דור ודור, על ידי צדיקי הדורות, וביחוד על ידי רבינו הקדוש, שעסק ביותר להאיר את אור השי"ת בחשכת הגלות, ולבלום את השפעת ההשכלה הארורה והאפיקורסות שבאה בעקבותיה.

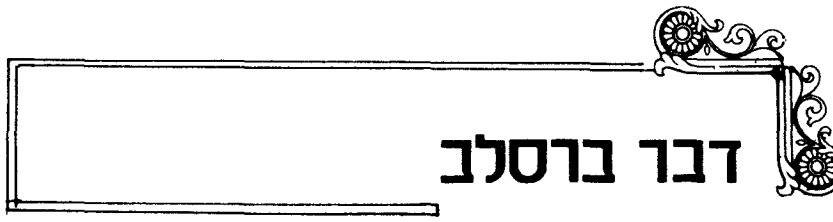
בימי חנוכה הקדושים, נפתחים כל אותם שערים לתיקונים אלה, והימים מסוגלים ביותר, להתחיל ו"להתחנך" (מלשון חנוכה), לכל אותם תיקונים נפלאים.

...וזהו בחינת הפלוגתא שבין בית שמאי ובית הלל (שבת כ"א), שבית שמאי אומרים, פוחת והולך. ובית הלל אומרים, מוסיף והולך. כי בית שמאי לטעמייהו, כי אמרו רז"ל (שם ל"א) ששמאי היה קפדן, ועל ידי זה, היה מרחק הגרים מלהתגייר, ודחפם באמת הבנין. אבל הלל, ע"י גודל ענוותנותו, קירבם ברחמים, אף על פי שלא היו הגונים להתקרב, ואמרו דברים זרים ושגעון, ללמדם כל התורה כשעומדים על רגל אחת וכו', אעפ"כ, לא דחפם, וקירבם בחכמתו וענוותנותו הנפלא. ועל כן, בית שמאי, שהיו תלמידי שמאי, שמגודל צדקתו וקדושתו לא היה יכול לסבול את הרחוקים המלוכלכים בחטאות נעוריהם וכיוצא בהם, על כן אמרו פוחת והולך. כי ב"ש וב"ה, שניהם מודים, שצריכים להוסיף ולהרבות אור בכל יום שבא אחריו. כי בודאי, הנס של ימי חנוכה, שדלק הנר שלא היה בו להדליק כי אם יום אחד, ודלק שמונה ימים, בוודאי כל יום שבא אחריו, הנס גדול ונפלא ביותר, ועל כן, בוודאי צריכין אור גדול ביותר, בכל יום שבא אחר כך.

אך בית שמאי סוברים, שמחמת זה בעצמו, מחמת גודל האור שנמשך בכל יום ביותר, מחמת זה בעצמו, פוחת והולך. כי, אין הרשעים והרחוקים כדאי, להשתמש עם זה האור. וכעין שארז"ל (מדרש רבה פי"ב) שראה הקב"ה שאין העולם כדאי להשתמש עם האור של ז' ימי בראשית, ועמד וגנזו לצדיקים וכו'. על כן, הם סוברים, שגם עתה, כשהצדיקים משיגים אור גדול, צריכים להעלים האור. וכל מה שמשיגים יותר ויותר, צריכים להעלים האור יותר ויותר, כדי שלא יהנו ממנו הרשעים והרחוקים כנ"ל, שזהו בחינת פוחת והולך.

אבל בית הלל, שהם מתלמידי הלל, שהיה עוסק לקרב הרחוקים מאד, על כן, אזלי לטעמייהו, ואומרים, מוסיף והולך. כי אדרבא, כל מה שהצדיקים ממשיכין אור גדול ונוסף ביותר ויותר, כמו כן, צריכים להאיר בהעולם יותר ויותר, להאיר לכל באי עולם, כדי לקרב כל הרחוקים מאד מאד, להאיר בהקטנים והנמוכים מאד, לרפאות כל החולים הגדולים ביותר ר"ל. כי, כמו שכל מה שהחולה גדול ביותר צריך לבקש לעצמו רבי הגדול ביותר (כמו שאמר רביז"ל), כמו כן, הרבי והצדיק, כל מה שמגיע למעלה גדולה יתירה ביותר, הוא צריך להאיר גם בהקטנים והנמוכים ביותר, כי זה עיקר מעלתו וגדולתו, לקרב הרחוקים ביותר, שזהו עיקר גדולת השי"ת וכבודו (כמו שאמר רביז"ל בליקו"א סי' י').

מתוך ספר לקוטי הלכות, הל' השכמת הבקר, ד' י"א.

ג. פרץ

עצרת החרום להצלת הת"ת הקדוש "תורה תמימה"

תכונה רבתי קדמה לעצרת הגדולה בעיה"ק ירושלים. קריאות אנ"ש השונות והכרזותיהם בבתי הכנסת דחסידי ברסלב בשבת פרשת חיי שרה, הכו גלים. ועד מהרה, התייצבו שורות אברכים בת"ת תורה תמימה, לארגון המאורע, הקרב ובא.

מאות קריאות, בסגנונים שונים, הופצו בקרב אנ"ש בירושלים ובבני ברק. כשלכל אלה, מתלווה מסע התעוררות בעל פה, בקרב אנ"ש, על חשיבות הת"ת הקדוש, ותרומתו הגדולה לחסידות ברסלב, בצד העמדה על חומרת המצב בהמשך קיומו, עקב המשבר הכלכלי, אליו נקלע.

בתחילה, היה זה האברך החשוב והיקר ר' אברהם יצחק מרמלשטיין שליט"א, ששמע החובות הרבים של הת"ת הגיע לאזניו, והחליט נחושות, לצאת לעזרת הת"ת, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

בכחותיו הכלכליים הדלים, אך ברצונו החזק כברזל, הופיע רא"י עם חברו האברך היקר רש"א גוטליב שליט"א. במשרדי הת"ת, ושניהם יחד החלו להרעיש עולמות, להצלת הת"ת של רביה"ק מהתמוטטות.

לעיני האברכים החשובים הללו, עמד העתיד הנפלא הצפוי מחניכי הת"ת. לעיני רוחם, ראו הם את צבא רבינו הקדוש בעתיד הקרוב, ב"יצאן קדשים" למאותיהם, המתחנכים היום בת"ת, לתורה וליראה, בדרך רביז"ל ותלמידיו הקדושים.

במכתבים אישיים ששלחו השנים לבתי אנ"ש בירושלים ובב"ב, הם כתבו בין היתר: **"איך תערב לנו שנתנו!! איך נוכל לשקוט!! איך נוכל לראות את הת"ת הקדוש נסגר ח"ו ולומר ידינו לא היה בזה!!"** כשלבסוף באה השורה: **"געוואלד! געוואלד! החזיקו ותמכו בת"ת לבל יפול ח"ו!!!"**

בד בבד, יצאה הכרזת שני חשובי אנ"ש, הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר שליט"א והרה"ח ר' שמואל שפירא שליט"א, שבמכתביהם לאנ"ש הם כותבים **"שמועה שמענו ותרגז בטננו, ומי יוכל לראות כבלע הקדש ויחשה... מזה חדש ימים, עדים אנו הח"מ למצב כלכלי נורא ואיום, בו נתון הת"ת הקדוש. וממש, אי אפשר לבאר את הסכנה... אי לכך, אנו קוראים בכל לשון של בקשה לכל אנ"ש... לבא אלינו לאסיפת חרום והתייעצות, שתתקיים בעזהשי"ת ביום רביעי, כ"ו מרחשון בשעה 7.00 בערב, באולמי בית יעקב הישן... איש בל יעדר! כי הדבר תלוי בנפש הילדים, וענין רביז"ל ואנשיו בדור הזה..."**

קדמה לכך קריאה אחרת, שהתפרסמה בגליוננו הקודם לחדש חשון, עליה חתומים, לא פחות מתריסר חשובי וזקני אנ"ש, חסידים ואנשי מעשה ראשי ישיבה ועובדי ה'.

קריאה זו, פותחת בכותרת: "**קריאת הצלה נרגשת לכל אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר**". הקריאה יוצאת בזעקה גדולה, על אודות התי"ת הקדוש, העומד להסגר על מסגר ח"ו, עקב מצבו הכלכלי הקשה. אך, עם זאת, בולטת ההרגשה הגדולה שיש להם לחשובי אנ"ש, בתועלתו של התי"ת מבחינת החינוך לחסידות ברסלב, מהגיל הרך. בין השאר, כותבים שם חשובי וזקני אנ"ש: "**אותו ת"ת, המשקיע זה כשמונה שנים, את מיטב הכחות, בדור העתיד של חסידי ברסלב, עומד עתה על סף התמוטטות, מבחינה כלכלית ח"ו. בו בזמן, שבשטח החינוך, עושים מנהליו גדולות ונצורות. והביקוש העצום מצד הציבור בירושלים, להכניס ילדיהם לשם, גובר והולך, הודות לחינוך המיוחד במינו הניתן שם... ידוע כמה המליצו רביז"ל ומוהרנ"ת, לקרב את בני הנעורים, שאינו דומה המקרב ילד לדעת רביז"ל, למקרב מבוגר. שאם אמנם, אין רואים תיכף את תוצאות החינוך הניתן להם, הרי חינוכם הוא יסודי ביותר, ותוצאותיו אין לשער ולבאר**".

להלן מציינים הם בהתרגשות, את קפיצתו הנחשונית של המנהל המסור הר"ר מרדכי טורץ שליט"א, לים החובות העצום של "תורה תמימה", ויגיעתו הבילתי נלאית, לביסוס התי"ת, הטובע והולך באותו ים סוער, כשלאחרונה הם קוראים: "**אנא! יקח נא כל אחד על עצמו לכל הפחות פרנסת יום אחד בשנה! אנא אחים! הצילו! החזיקו בעמודי התוך של חבורתנו הקדושה לבל יפלו ח"ו!**"

הגיע היום המיוחל, ורבים התנדבו לעריכת ההכנות, לקראת הכנס. — " היו נכונים ליום הרביעי!" קראה קריאה אחת מטעם התי"ת. ואמנם, ביום הרביעי

חלק מהקהל בעצרת הקדושה למען התי"ת

לפרשת חיי שרה, עמדו הכל על הרגליים, ובשעה 8.00 בערב, כבר היו אולמי בית יעקב מלאים מפה אל פה, מחסידי ברסלב בירושלים ובבני ברק, משם יצא אוטובוס מיוחד לאירוע.

ליד שלחנות ערוכים בטוב טעם, מול במה מפוארת, וקירות מקושטות בקריאות קורעות לב, התישב כל הקהל הקדוש בעיניים צופיות, לעבר ה"מזרח", שמעליו התנוסס סמל התי"ת, על גבי שלט ענק "ברוכים הבאים בשם ה'!"

כעשרים חשובים וזקנים מגדולי אנ"ש ומשפיעיהם לחוגיהם השונים פיארו את במת הכבוד שבמרכזה ישבו **הרה"ח ר' לוי יצחק שליט"א, הרה"ח ר' מיכל דורפמן שליט"א, הרה"ח ר' משה בורשטין שליט"א, הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א, הרה"ח ר' זאב חשין שליט"א, הרה"ח נתן צבי קעניג שליט"א, הרה"ח ר' אליעזר ברלנד שליט"א, הרה"ח ר' משה קרמר שליט"א וכו' וכו'**

בשעה שמונה בדיוק, פתח **הרה"ח ר' נחמן ישראל בורשטין שליט"א** את העצרת, ובברכו את קהל הבאים, ביקש מהרה"ח ר' לוי יצחק שליט"א לשאת את משא הפתיחה. אך, משום מה, סירב לפתוח תחילה, וכיבד את **הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א**, בפתיחה.

באולם הושלך הס, וכל אזן נעשתה כאפרכסת, לשמוע את דבריו הנרגשים. מיוחדים במינם היו הפעם דבריו של הרר"מ שליט"א, וריתקו את קהל השומעים, בקליעותם והתלהבותם.

הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א בנאומו

פעורי פה ישבו המשתתפים לשמע דבריו האמיתיים של ריי״מ, שאמר בין השאר, **שאף פעם לא היה להם לאנ״ש מוסד מוצלח כמו הת״ת, שהנו ״אילן נפלא של כסף וזהב״, הטומן בחובו עתיד מזהיר לחניכיו — דור העתיד של חסידי ברסלב!**

את דבריו קישר לרעיון שבנה על סיפור הגמרא בב״מ, על ר׳ זירא שהתענה מאה מתוך שלש מאות תעניותיו, שר׳ אלעזר לא ימות בימיו, כדי שלא יפלו על שכמו, כל עסקיו בצרכי ציבור. ״מכאן, — אמר ריי״מ — שלא שהעוסק בצרכי ציבור נרתם לכך באקראי, אלא שהוא הוא האיש, שנטל על עצמו את מה שהיה מוכרח להעשות. ואם הוא הוא העוסק בצרכי ציבור, הריהו רק חוסך את העבודה מחבריו אבל בלעדיו, היו חבריו מוכרחים לעשות זאת במקומו, **שכן כל יסוד ובנין הדת בכל הדורות, התקיים, רק הודות לפעילות ציבורית.** ומי יודע, כמה קהילות חרבו, מחוסר פעילים״.

בדבריו עמד גם, על **המהפכה הרוחנית, שחלה בקרב צעירי וילדי אנ״ש בשנים האחרונות, הודות לארגוני הנוער השונים, וביחוד הת״ת הקדוש, שבהנהלת העסקן הדגול ר׳ מרדכי טורץ שליט״א, שהפקיר כל עצמו למען הענין.** בהדגישו, שלעומת מסירות נפשו של הר״ר מרדכי, על כל אחד, לפחות, לעשות אחוז אחד, ממסירות נפש זו, על ידי תרומתו הנדיבה.

לאחריו, נתבקש שוב הרה״ח רלוי״צ לשאת את דבריו, אך, ביקש שוב מהמארגנים, לכבד את אחרים לנאום. מיד עטו המארגנים על **הרה״ח ר׳ משה קרמר שליט״א**, וביקשוהו לגשת למרכז לנאום. אך, ניסה להתחמק מכך, בהטעימו, שלא הכין עצמו וכדומה. אולם, עד מהרה גברו עליו הפצרותיהם, וניגש למיקרופון.

הרה״ח ר׳ משה
קרמר שליט״א
בנאומו

גם דבריו, עשו רושם בל ימחה על המשתתפים. בהסברים יוצאים מן הכלל, ובדברים משכנעים ביותר, הצליח הרר"מ להעמיד את הציבור, על חובת החלצותם לעזרת הת"ת, בעת צרתו.

בדימויים נפלאים, ומובאות מעניינות מחז"ל ומרביה"ק והאריז"ל, הצליח לתאר את כל ישראל, וביחוד את החבורה הקדושה, ל"קומה שלימה" של אברים וגידים, כגוף האדם ממש בהטעימו, שכשמרגיש אבר אחד שבאדם – ולו הקטן ביותר – בכאב או בחולי, חשים כל אברי הגוף האחרים לעזרתו, הרגליים אצים לחפש רפואה, והידיים מושטות לעזרת האבר החולה העיניים, האזניים, וכו' וכו' – כל הרמ"ח אברים ושס"ה הגידים, כלם אינם שוקטים, בבא עת צרה, על אחד מהם. לא כן כשאחד מהם שוקט על שמריו, ואינו מתרגש מצער האבר החולה, סימן הוא, שאינו פעיל, ושאבר מדולדל הוא, ומשותק עד לבלי הרגיש.

כן הדבר, בצרתו של אחד מישראל. אם ח"ו אין אחד חש בצרתו, הריהו אבר מדולדל ח"ו. ואם ציווה האר"י הקדוש שכל אחד יקבל על עצמו מצוות "ואהבת לרעך כמוך" לפני התפילה, מחמת שהוא עצמו בעל מום הוא בגלל עוונותיו. הרי שהמום הגדול ביותר הוא, כשאין חשים בצער הזולת, כדוגמת אבר הגוף, שאינו חש בכאב אבר חברו.

"אמנם, אין מדובר כאן בעשירים, אלא באברכים או זקנים, עניים וכו'. אך, אם יחושו את צרת הת"ת, כצרתם הם, בודאי יחושו לעזרתו, אם יוכלו או לא יוכלו"...

הדבר יקבל משמעות רבה יותר, והתחייבות חזקה בהרבה, כשמדובר ב"אבר שהנשמה תלויה בו", כמו הלב, שאז כל העורקים, המסועפים אליו, חייבים לחוש מחויבות גדולה בהרבה, מזו של אברי הגוף האחרים, לפעולתו התקינה של הלב. – כן הוא כשמדובר בענינו של רבינו הקדוש בדור הזה, שהקרובים אליו חייבים לחוש באחריות גדולה ביותר לגבי הצדיק, שנשמת קומתנו תלויה בו.

"על אחת כמה וכמה, כשמדובר בחינוך דור שלם לחסידות ברסלב, – מה גדול צריך להיות הכאב, ועד כמה צריך מצבו של הת"ת לזעזע את כלנו!"

כאן נתכבד **הר"ר לוי"צ בנדר שליט"א**, לשאת את דבריו. בראשית נאומו עמד ר' לוי יצחק שליט"א על מה שכתוב בליקוטי מוהר"ן שלכל דבר שבקדושה, לכל "קול דקדושה", יש "קול הברה" מצד הסטרא אחרא, המתנגד לקול הקדוש, ומפריע בעדו.

לדברי רביז"ל, יש אפשרות למנוע בעד הסט"א להשמיע קולה, – על ידי "שימוש חכמים", כמוסבר שם באריכות.

"ומהו שימוש? היאך משמשים את רבינו ז"ל? – על ידי שמקדשים ומפארים את שמו, "שיהיה שם שמים מתאהב על ידינו".

"הנה לפנינו תלמוד תורה נפלא, – אמר – המקדש את שם רבינו בחינוך הנפלא הניתן שם, בתורה ובדרך רביז"ל. אין לתאר איזו מעלה גדולה היא זו, לחנך נער מקטנותו לדרך רבינו הק'. הרי זהו גידול אחר, עם דעת אחרת, דעת קדושה מקטנותה, ענין אחר לגמרי!".

הרה"ח ר' לוי יצחק שליט"א בנאומו

ובתארו באריכות מה גדול עתידם של חניכי התי"ת תורה תמימה, יצא רלוי"צ בקריאה נרגשת לקהל הנוכחים, שיטול כל אחד על עצמו פרנסת יום אחד בת"ת, בגבורה ואומץ. ובכך, יטול חלק באותו "הבל פה שאין בו חטא" המתחנך בדרך רביה"ק

"*יום זה, אותו נטל אחד על עצמו לפרנסו – סיים – יהיה עבורו, יום ישועות, יום המתקת דינים, יום חיזוק לת"ת הקדוש, יום נקם בלבי ושנת גאולי באה"*.

בסיימו את נאומו, ציפתה הפתעה נעימה למשתתפי העצרת. ילד אחד מילדי הת"ת, ניצב על הבמה, ובירך את מחנכיו ומשתתפי הכנס הארצי למען הת"ת. רושם כביר עשו דבריו הקצרים של הנער בן השבע, שתרם להנעמת העצרת, והשגת מטרתה.

לאחר מכן, נתבקש **הרה"ח ר' זאב חשין שליט"א**, לכבד את העצרת בדבריו הנאים.

"אלה הילדים אשר נתן לי אלקים בישראל, לאות ולמופת" – בפסוק זה מישעיהו, פתח ר' זאב שליט"א, את משאו המעניין. "אלה הילדים – מי הם הילדים? שואל הזוה"ק, ועל כך בא התירוץ, שישעיהו הנביא, בהוכיחו את ישראל לפני חרבן בית המקדש, בראותו שאין תוכחתו נשמעת, בחר לעצמו כחות צעירים, יחידי סגולה שנשמעו לו, ואותם מינה למחנכי ילדים, כדי שלא תשכח התורה מישראל. הוא העמידם אפוא, על חומרת הדבר כשהנוער ירוד, ולעומת זה, על תרומתו הגדולה של החינוך הנכון, לקיומה של תורה".

רעיון חינוכי עצום, דלה ר' זאב שליט"א מעקידת יצחק. הוא שאל מדוע זה נזקף נסיון העקידה לזכותו של אברהם אבינו, ולא לבנו יצחק, שנשמע לו להשחט ולהשרף,

לעולה על המזבח!.. ועל כך השיב **שכל כלה של מסירות נפשו של יצחק, נבעה רק מהחינוך הנפלא שהעניק לו אביו אברהם.**

אברהם אבינו, שהוא בעצמו לא התחנך בבית טוב, אלא אצל תרח — ראש וראשון לעובדי ע"ז — הוא זה, שהשקיע את החינוך לאמונה ולמסירות נפש, בבנו יצחק. ורק הודות לכך, הסכים יצחק להעקד על העקידה".

להלן, עמד על הפסוק "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' ושמרו דרך ה'" שהעיד הקב"ה על אברהם אבינו ע"ה. ושאל, מדוע אין הקב"ה מזכיר לשבחו את עשרת הנסיונות, בהם עמד. ובמה גדולה היא צוואה זאת לבניו, מכל אותן נסיונות קשים! ואף על כך תירץ, שחינוך הבנים, בלי סטיה כלשהי מדרך התורה, הוא הדבר הגדול ביותר אותו יכול האדם לעשות. בהדגישו, **שגם היום, עיקר התגבריותו של היצר על ההורים, מתבטא, בסטיות בחינוך הבנים, את זו חפץ היצר, סטיה כלשהיא "קצת יותר מודרני" — וחסל...**

"אלה הילדים, לאות ולמופת — הרעים הר"ר זאב — בהצביעו על חניכי תורה תמימה — הת"ת שכל כך הצליח בשטח החינוך. נתלכד נא סביבו, כאיש אחד בלב אחד, ונאמר 'נעשה ונשמע' ככל שיושת עלינו".

משמאל לימין: הרה"ח ר' נתן צבי קניג שליט"א, הרה"ח ר' עזריאל זליג אורלנצ'יק שליט"א, הרה"ח ר' נחמן ישראל בורשטיין שליט"א, הרה"ח ר' זאב חשין שליט"א (נואם), הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר שליט"א, הרה"ח ר' מיכאל דורפמן שליט"א.

כאן הגיע תורו של **הרה"ח ר' נתן צבי קעניג** שריתק את הקהל בדבריו ההגיוניים והיסודיים ביותר.

מתוך אלפי ה"הלכות" שבליקוטי ההלכות הרחב מני ים, דלה הר"ר נתן צבי שליט"א, פנינים נבחרים, שתאמו להפליא, למעמד העצרת, ותרמו תרומה נכבדה, לפתיחת הלבבות

בתחילה עמד הר"ר נ"צ, על הפלא הגדול המתרחש לנגד עינינו, כשדבר רביז"ל פורח באי"י, וביחוד בירושלים ובבני ברק, כשמוסדות לתפארת קמים ומשגשגים. "בכך — הוא אמר — מתגשמים דברי רביז"ל שאמר, שמקומו הוא בארץ ישראל ושרק לפי שעה הוא רועה בברסלב" ועל כך הוסיף, שאף זה אחד מנצחונותיו של רביז"ל, שאמר "ניצחתי ואנצח"..

להלן, עמד הר"ר נ"צ שליט"א, על "קול הזעקה" העולה לאחרונה ממנהל התי"ת הקדוש, ושאל שאלה נוקבת: "**היאך קרה כדבר הזה, שאחד נושא על שכמו את הכל כאשר לכל, ואילו מצדנו, אנו מביטים עליו בשויון נפש?!** כאחים ורעים עלינו להתבונן רק לפני כמה עשרות שנים, יודעים אנו היטב איך היה נראה אצלנו בב"ב ובירושלים, ואילו אברך זה, נטל על עצמו , וביצע למעשה תלמוד תורה, עם מאות ילדים, והעמיד בראשו מלמדים ומחנכים מומחים, המטפחים דור נפלא של חסידי ברסלב, שידעו את ענינו של רביז"ל כצצית וכתפילין בלי בלבולים — ומה אמנם קרה שהוא כורע תחת המשא באין מושיע לו? הלא דבר הוא!"

"אולי רואה אברך זה עצמו ככהן המהלך בבית הקברות, ודאי הוא דן את כלנו לכף זכות, כל אחד טרוד בפרנסתו וכיוצא בזה אך **הבה נעשה חשבון נפש, איך הגיע המצב לידי כך, ששוב אין הוא יכול לשאת יותר**"

את סיבת הדבר מצא הרנ"צ בליקו"ה על הפסוק "כי תראה חמור וכו' רובץ תחת משאו", שם מסביר מוהרנ"ת, שעיקר היכולת להרים משא אינו נעוץ במיוחד בגבורה גופנית, אלא בעיקר בגודל השכל, שבאפשרותו להמציא המצאות שונות (כחכמת המנוף), איך להרים משאות כבדים ביותר כך, שכשאחד רובץ תחת משאו, בו בזמן שעד היום יכול היה לשאת את כל המשא בשכלו גרידא, סימן הוא שצמצמו את דעתו, על ידי ביקורת והטרדות מיותרות. **ומי יודע, אם לא חוסר העידוד מצדנו, ולא ההיפך מזה, היה בעוכריו?!**

בנוגע לשאלת המאמץ הכספי שהקהל נדרש היום לעשות, עבר רנ"צ לדבריו של רבינו בתורה ל"ז, שתשב"ר מהווים "משכן הקדושה" בהדגישו, שלבטח אם היו באים לבנות כיום "משכן" היו הכל מריצים כסף וזהב מעבר ליכלתם. ובכך דרש, להתייחס לדברי רבינו אלה, ולהחשיב את התי"ת הקדוש בדיוק כמשכן...

גם את דבריו של רביז"ל "שהממון הוא הנפש" הזכיר, בשואלו את שאלת מוהרנ"ת על הכופין לצדקה "איך אפשר ליטול מן האדם את הנפש — את ממונו שעליו נתן את נפשו?" על כך משיב מוהרנ"ת, שאדרבא הצדקה מגדילה את הנפש, על ידי נתינה באהבה, בבחינת "לא ירע לבבך בתתך לו", על ידי כן, מתרחבת פרנסתו של אדם יותר ויותר, על ידי הגדלת נפשו ברוחניות.

מימין לשמאל: הרה"ח ר' יצחק אייזיק אלבוים שליט"א, הרה"ח ר"מ דורפמן שליט"א, הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר שליט"א הרה"ח רנ"צ קניג שליט"א (נואם)

להלן, עמד רנ"צ על גודל המתקת הדינים שעושים העוסקים בצרכי ציבור, **ולאור כל זאת קרא בקריאה נרגשת, לכל קהל הבאים "לשפר את הראיה" על מנהלי הת"ת שהפקירו וביטלו את עצמם מכל וכל, לצרכינו, וביקש בכל לשון שכל אחד יקבל את גבאי הת"ת בסבר פנים יפות, ושכל מי שמרגיש שביכלתו לתרום גם בגוף, יחלץ לעזרת הת"ת "ויומתקו הדינים ויתרומם שם הצדיק, וזכותו תגן על כל העושים והמעשים".**

כאן ביקש הר"ר נחמן בורשטיין שליט"א לדרוש משהו, בכבוד אכסניה, ומסר את תודתו העמוקה של הת"ת הקדוש ושל קהל הבאים, לנדיב האלמוני, שתרם את דמי האולם והכיבוד, ולאברך שהכין את המודעות המפוארות, שהתנוססו באולם ובבית המדרש.

לאחר מכן, כיבד את הראש והראשון למסע ההתעוררות עבור הת"ת הקדוש, האברך היקר ר' אברהם יצחק מרמלשטיין הי"ו, לשאת את דבריו.

בהתלהבות עצומה ובשטף רב, הרצה האברך הנ"ל את דבריו. ניכר היה בו, עד כמה נוגעים הדברים ללבו. ואמנם, כשם שיצאו מן הלב כך נכנסו אל הלב, כשתיכף בסיימו את דבריו חתם רוב רובו של הקהל, על כתבי התחייבות ל"פרנס יום", לקראת השנה הבעל"ט. היה הוא, ראי', המכה בפטיש בדבריו הנרגשים.

בהתרגשות מרובה, הוא תיאר את **מסירות נפשו של מנהל הת"ת, הר"ר מרדכי**

טורץ שליט"א למען הת"ת שמהרגע הראשון להווסדו דרש מאמצים עליונים לקיומו. כן תיאר, את התוצאות הנפלאות שהניב חינוך הת"ת ביחוד בדרך רביה"ק.

לאחר מכן, התייחס למבקריו הספורים של הת"ת הקדוש, וביאר ביסודיות, את גישתו של רביז"ל למצוות התוכחה. הוא הזכיר את התורה רפ"ב שבליקו"מ, בה מבואר שאפילו רשע גמור חייבים לראות את נקודותיו הטובות, ולדונו לכף זכות. כן הזכיר, את דברי רביז"ל בתורה "תקעו תוכחה", שמי שאינו יכול להוכיח לא די שאינו מועיל, אלא שמבאיש את ריחו של מי שהוא מוכיחו. "הן לכל אלה – אמר – גישתו של רבינו היא רחמנות ואהבה לזולת. **ביחוד, כשמדובר באברך יקר כר' מרדכי, שהקריב את כל ישותו, כשרונותיו, משפחתו וכו' וכו', על מזבח הת"ת, כדי לפאר ולרומם את שם רבינו, וביחוד לקיים את מאמר רביז"ל שציוה, לספר לבנים את מה שנעשה אצלו, וכמו שכותב מוהרנ"ת באחד ממכתביו, ששמע מרביז"ל, שמצוות 'והודעתם לבניך' עולה על הכל, כך, שכשאברך שם לו דבר זה למטרה – כמה חבים אנו לו עזרה ועידוד וכו' וכו'!"**

ובפרשו את ידיו בבקשה לבבית, להושיט עזרה לת"ת הקדוש, ביקש מכל יחיד שיקבל את "נקודת החבר" מר' מרדכי הנ"ל, וללמוד במקצת ממסירות נפשו הגדולה, על ידי תרומת "פרנס יום". עם זאת הציע הצעה, שכל אברך יקח על עצמו למשך שנה, חלק קטן מחובות הת"ת, כדי שמשך שנה, יהיה לו לת"ת לשוב לאיתנו. בהדגישו, **שאין אנו עושים בכך לזולתנו, אלא למעננו, ולמען ילדינו, ולמען העתיד הקרוב של חסידי ברסלב!**

בסיימו את דבריו, חולקו טפסי התחייבות בקרב המשתתפים בעצרת, וברוח נדיבה החל כל הקהל למלאות את הפרטים האשיים אגב חתימה על התחייבות לפרנס יום, צמוד לדולר...

ההתרגשות המרובה מדברי הנואמים ניסרה עדיין בחלל האולם, וקהל הבאים חש בהתרוממות הרוח מאין דוגמתה. לכלם היתה הרגשה, שהת"ת הוא דאגתם הפרטית, וכי ענינו של רבינו הקדוש טמון בחובו

הרה"ח ר' אליעזר ברלנד שליט"א ניגש למיקרופון, ובנאומו נעל את הכנס המרשים, שזכרו לא ימחה מלבות המשתתפים

בדבריו החשובים, שנאמרו בדביקות רבה והתרוממות הרוח, נתן הרא"ב ביטוי, להזדהותו עם הת"ת. בין היתר אמר בהתלהבות: "**המסירות נפש הגדולה ביותר שמגלה ר' מרדכי טורץ, חייבת לדרבן גם אותנו למסירות נפש. בכך, שכל אחד מאתנו, יתחייב "פרנס יום" למען הת"ת.** הרי זוהי מסירות נפש ממש של 'בכל מאדך', ואם כל זה בצדקה רגילה, הרי שבנתינת צדקה ל"הבל פה של תינוקות של בית רבן" נכללים בהבל פיהם, שכדברי רבינו זהו ההבל פה הגדול ביותר, הבל פה של רבינו, התורה הגבוהה ביותר, שעליה צריך את המסירות נפש הגדולה ביותר".

בהמשך דבריו, עמד על מדריגת המסירות נפש של ר' עקיבא, ועל בקשתו של משה רבינו ע"ה, לתת את התורה על ידו באמרו, שמשה רבינו פחד מהרהור גאווה, שעלול להכשל בה בהתמנותו, לקבלת התורה ואילו הקב"ה הראה לו, שבדרך של מסירות נפש – כזו שציפה עליו ואף השיגה רבי עקיבא שסרקוהו במסרקות של ברזל ואמר שמע ישראל – אין נכשלים בשמץ גאווה.

אגב כך, ביקש הר״ר א״ב שליט״א להציג, את אשיותו של הר״ר מרדכי שליט״א, מנהל התי״ת שהפקיר את כל עצמו למעל התי״ת, והולך במסירות נפש. שזהו הסימן המובהק ביותר, עד כמה הוא מתכוון לאמיתו של דבר, להעמדת שם רביה״ק על תילו.

לאחר מכן, פנה לקהל הנוכחים, במה שהתחיל בנאומו: **״אצל רבינו ז״ל, אף אחד לא הפסיד, כמו שאמר הוא ז״ל: 'ביי מיר האט נאך קיינער נישט דערלייגט'.** בהדגישו, שעל ידי הצדקה בכלל, וביחוד הצדקה לצדיק ולעניניו, מקבלים כפל כפליים, מעם הקב״ה. הבעיה היא רק, המסירות נפש הנדרשת בשעת נתינת הצדקה. אך, **אם יעשה כל יחיד לעצמו את החשבון כמה הוא מפסיד במשך השנה, בגין נזקים וטיפולים שונים ומיותרים, יבין אל נכון, שבסך זה, שהוא מתחייב עתה, הוא חוסך לעצמו את כל ההוצאות הנ״ל.** כפי שמבואר בסיפור עם ר׳ יוחנן ובני דודיו, שהוציא מהם לצדקה, אחרי שראה בחלום את הסך שהם צריכים להפסיד במשך השנה. ואמנם, על ידי שהוציא מהם סך מסויים, נוכה הסך הזה מהפסדם, באורח פלאי״.

ואכן, בסיימו את נאומו, נפתחו הלבבות (קרי, הכיסים), וכל אחד מבאי העצרת, חתם על התחייבות ל״פרנס יום״, בבת אחת או בתשלומים. מהם, שהושיטו על אתר רובו או כלו של הסכום, המגיע לפרנסת יום, בתלמוד תורה הקדושה.

הקהל הרב, יצא בהרגשה מרוממת ביותר, והיה ניכר בהם באנ״ש שהתרגשו מאד מהמעמד הנשגב הלזה, שהשרה אווירה של אחדות מיוחדת בקרב חסידי ברסלב, וקירב את הלבבות איש לרעהו

לא נותר אלא לקוות, שכל אלה שחתמו על התחייבות, ימציאו את תרומתם בעוד מועד, למען יוכל הת״ת להמשיך במשימה — משימת חינוך הדור העתיד של ברסלב עד ביאג״צ בב״א.

תלמוד תורה "תורה תמימה"
ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א
בעיה"ק ירושלים ת"ו

מעומק לבנו, הננו מודים נרגשות, לכל משתתפי **עצרת החרום למען הת"ת "תורה תמימה"** שהתקיים ביום רביעי לפר' תולדות בירושלים ת"ו.

ממעון הברכות יתברכו, מאות המשתתפים מירושלים ומבני ברק, שנחלצו להצלת הת"ת הקדוש בעידן משבר, והזילו מכספם למגבית החרום, שנערכה באותו ערב.

יבואו על התודה ועל הברכה, המון המשתתפים שיצאו בהחלטה נחושה לבוא לקראת הת"ת הק', ולאור קריאתם הנרגשת של חשובי אנ"ש שליט"א, נרתמו בכל לב, לביצוע הרעיון הקדוש של "פרנסי יום" לכל אחד.

זכות התורה וזכות רבינו הקדוש, וזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן וזכות הצדקה במסירות נפש. תעמודנה לכל משתתפי מארגני ונואמי הכנס, שלא חשכו עמל, לתרום ולהתרים למען הת"ת הקדוש.

יתן השי"ת, וכשם שראו בעניו של הת"ת הק', כן יזכו ויראו בשמחתו ובהרווחתו, עם שמחת כל בית ישראל, בביאת גואל צדק בב"א.

בכבוד ויקר
ההנהלה

נ. ב.
לאלה שנבצר מעמם להשתתף בעצרת החרום, מופנית קריאתנו הלבבית, להשתלב במעגל "פרנסי יום", בהחלטתם הנחושה של כל משתתפי העצרת!

חדושים ובאורים בתורה החדשית

תורה כ"ה "אחוי לן מנא"

משה קרמר

א) באות א' כי צריך כל אדם להוציא א"ע מהמדמה ולעלות אל השכל וכו' ע"כ. מבואר שהמדמה והשכל הם הפכיים ונגדיים זה לזה. וענין המדמה הוא מה שמכנה רביז"ל להלן "הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות" או "הקליפות הקודמין לפרי וסובבים את הקדושה". מבו' מזה שהמדמה הוא כל מה שהוא מצד החומר וגשמיות הגוף, שהם התאוות והמדות רעות המונעים ומסבבין ומכסים את עצם הקדושה שהוא מה שבא מצד הנשמה האלקית שהוא עצם פנימיות השכל של האדם כמו שנאמר (איוב לב) ונשמת שדי תבינם (עי' תו' ל"ה אות ב) שמשם נובע כל מיני התעוררות דקדושה שהאדם נתעורר ונכסף אל השי"ת ולענינים רוחניים ולהתרחק מגשמיות החומר בחי' שרירות הלב בחי' המדמה שבלב כמב"פ.

ועי' לקוטי הלכות (שלוחין ה, א) "המדמה הוא שליח השכל כי השכל רחוק מכל ידיעות הגשמיות רק ע"י המדמה שהוא כח השכל עי"ז מגיע להשכל ידיעת תוארי הגשמיות, וע"כ שם בבחי' המדמה שם עיקר הבחירה, כי בפנימיות השכל האמתי אין שום בחירה כי פנימיות השכל האמתי רחוק מכל התאוות הגשמיות ומכל המדות, רק דבוק בשלימות בהשי"ת, רק מחמת שאין להשכל תפיסה בהגשמיות כ"א ע"י כח המדמה שהוא שליח השכל כנ"ל עי"ז כל כח הבחירה, כי בהמדמה יכולין להתאחז טעותים הרבה ע"י שהוא מדמה מילתא למילתא וכו' כי שם בהמדמה עיקר אחיזת הרע וכו'" עכ"ל.

וזה שקרא רבינו אותו "המדמה שבלב" אע"פ שלדברי מוהרנ"ת הנ"ל הוא כח השכל היינו חיצוניות ולבוש השכל, אך באמת הוא בחי' ממוצע בין רוחניות פנימיות השכל לבין המדות שבלב כמבו' במ"א. וכמו שאין לפנימיות השכל שום קשר ושייכות אל הגשמיות כ"א ע"י כח המדמה, כמו כן א"א להמדות שבלב לפעול שום דבר כ"א עי' כח המדמה של השכל, כי עיקר ההנהגה הוא ע"י השכל. ולזאת הצדיקים שלכם ברשותם היינו שמכניעים בחי' שרירות הלב - שהם התאוות והמדות רעות שבלב — לגמרי הם זוכים לבירור וזיכוך המדמה, היינו שנעשה המדמה טפל ונכלל לבחי' פנימיות עצמיות השכל והנשמה. משא"כ מי שהולך ח"ו אחר שרירות לבו הרע אז אדרבה כח המדמה שלו מתרחק מפנימיות עצמיות השכל הרחוק לגמרי מכל בחי' תאוות הגשמיות, והוא נטפל אל מדות ותאוות הלב, עד שנקרא עי"ז המדמה שבלב, כי הם ברשות לבם כמאחז"ל והבן.

והוא הדבר שמבואר בדברי רבינו כאן שצריך כ"א **להוציא א"ע מהמדמה (שבלב) ולעלות אל השכל**, היינו שתהיה כל הנהגתו לפי חיוב עצמיות ופנימיות השכל הקדוש הרחוק מאד מכל התאוות והמדות הגשמיות, (ומה שמוכרח לו לעניני גשמיות מצד מה שהוא אדם, יהיה רק ע"י כח המדמה המבורר והמזוכך).

וממילא מבואר שאין לטעות ולפרש כוונת דבה"ק "לעלות אל השכל" היינו שיהיה כל עסקו בפעולות השכל היינו להתעסק בחקירות ופילוסופיא וכיוצא ח"ו, שכידוע דעת רביה"ק הוא ההיפך מזה ממש, וכמבו' הרבה בדבה"ק בלקמוהר"ן ובחיי מוהר"ן ובשיחות הר"ן גודל עוצם אזהרותיו הק' להתרחק מאד מאד מכל מיני חכמות, להתנהג רק בפשיטות ובתמימות כי חכמות אין צריכין כלל וכו' וכו'. כידוע, כי באמת כל עניני חקירות השכל הוא רק ע"י כח המדמה של השכל. ואם לא זכה עדיין לתכלית הכנעת התאוות והמדות רעות. שבלב, אזי אדרבה גם המדמה נכלל ונטפל להתאוות, ואז כל מה שישתמש עם שכלו וירצה להבין עניני אלקות ע"פ שכלו המגושם אז השכל הזה יחטיאו מאד ויכול לבא למכשולות גדולות ה"י, כמבו' בדבה"ק.

ועניו השכל הנזכר בדברי רבינו כאן, הוא פנימיות עצם השכל האלקי שהוא אינו שייך לחקירות כלל, כי הוא אור פשוט הרחוק לגמרי מכל עניני גשם וגבול והוא בחי' חלק אלוק ממעל, ועל בחי' השכל הזה אמר דוד המע"ה "**כי אני ידעתי כי גדול ה'**" וכמבו' בשיחות הר"ן סי' א' שהוא ענין השגות אלקות שלא ניתן להסביר בשום שכל רק כל חד כפום דמשער בלבי' כמ"ש בזוה"ק ע"פ נודע בשערים בעלה עיי"ש. ועי' בלקמוהר"ן סי' ע"ב. שמי שזוכה לדעת הזה אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון ואינו נצרך לשום התגברות נגד התאוות כי כל התאוות הם הצלו שטות ושגעון גדול וכו' עיי"ש.

וזהו כוונת רביז"ל שצריך כ"א וכו' **ולעלות אל השכל**, היינו לבטל לגמרי כל התאוות הבאים מכח המדמה שבלב. רק יעלה אל עצם פנימיות השכל, שהוא, להשתוקק ולדבק עצמו אל השי"ת בכל לבבו ובכל נפשו, ולעבוד אותו באמת בתמימות ובפשיטות. כפי חיוב עצמיות השכל, שהוא המחייב לעזוב ולהשליך לגמרי כל עניני החומר ולהתדבק רק אליו ית'. ואז כשזוכה לזה אז עצמיות פנימיות השכל הזה מאיר ומחיה ג"כ את בחי' כח המדמה של השכל שיהי' בקדושה היינו שהוא זוכה עי"ז להבין ולהשכיל היטב בכל מקום שהוא לומד בתורה הק' שבכתב ושבע"פ ובכל ספרי היראה של הצדיקים הק' שבכל דור ודור שעל ידי זה בעצמו מאיר שכלו הפנימי בכל פעם יותר ויותר לזכות לשער ולהרגיש בלבו גדולתו של יוצר בראשית ולכסוף אליו ית' בכלות הנפש יותר ויותר כי דברי ומצוות התורה"ק ודבריהם ועצותיהם הקדושים של הצדיקים האמתיים הן הן בחי' המדמה דק' והם בחי' הצמצומים והלבושים והסיבובים הקדושים לבא על ידם להשגות אלקות (כמבו' בתורה ל' עיי"ש).

ב) ומה שכתב רבינו להלן בענין הג' בחינות שבשכל כח ופועל ונקנה כי ע"י שבירת המדמה "**אז נתקומם תכונת שכלו כי כשזה קם זה נופל אבל השכל עדיין בכח** וכו'" יבואר ע"פ הנ"ל, כי ענין פנימיות השכל שהוא לשער ולהרגיש

בלבו גדולתו ית' בבחי' כי אני ידעתי וכו' כנ"ל שזהו עיקר התכלית, זה תלוי כפי מה שמשתמש עם המדמה בקדושה היינו שמכניס שכלו החיצוני בלימודי התוה"ק שבכתב ושבע"פ וקיום מצוותיה וכו'. אבל כל זמן שעדיין לא השתמש עם שכלו החיצוני בפועל, אז עדיין אינו יכול לעלות כראוי לעצמיות פנימיות השכל כנ"ל, ואז שכלו הוא עדיין בכח.

ג) וכשזוכה להכניס שכלו בלימוד התוה"ק וכו' ומתבונן בה להבין דבר מתוך דבר הוא הנקרא שכל בפועל, אבל כל זה הוא רק הכנה להארת עצם השכל הפנימי שהוא עצמיות הנשמה כנ"ל. ע"י שיזכה לכלים שלימים לעורר ולקבל הארתה.

ד) "ואח"כ כשמשיג בשכלו כל מה שיש ביד אנושי להשיג אז שכלו שב שכל הנקנה". היינו כי הידיעות השלימות שבתורה"ק הם הכלים השלימים שעל ידם נתעורר הארת עצמיות השכל הפנימי. שהיא עצמיות נשמתו של האדם. כי היא עצם מעצמיו ממש, והוא עצם האדם מצד אמתת פנימיותו ועצמיותו שהוא עיקר האדם הנשאר חי וקיים תמיד והוא העולה ונכלל במקום שנכלל — לפי ערכו — ליהנות מזיו שכינתו ית' שהוא עצם שלימות השגות אלקותו ית' שבעוה"ב, עולם הנשמות. ששם בטלים כל עניני החומר לגמרי לגמרי בבחי' מה שאחז"ל (ברכות יז) העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' וכו' צדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה. וזהו מש"כ רבינו "ועיקר קיומו של אדם לאחר מיתתו אינו אלא שכל הנקנה וזה השארותיו לאחר מיתה" כי כפי מה שזכה לעלות אל השכל היינו להאיר את נשמתו העצמית שהוא בחי' פנימיות השכל, זהו עצמיות מציאותו האמתי באשר הוא אדם וכמו כן הוא זוכה לעלות וליהנות מזיו שכינתו ית' לנצח נצחים, והבן כל זה.

ה) באות ד'. והתגלות גדולות הבורא הוא ע"י צדקה וכו' כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגווינין וכסף וזהב הן הן הגווינין וכו'. ע"כ. עי' בזוה"ק (יתרו צ:) שנרמז שם כל הענין (כמו שצוין בפנים אחר התיבות ישעו אל ה') והנה שם מבאר עפ"ז את הפסוק כי גדו"ל אתה (בחי' כסף) וגדו"ל שמך בגבורה (בחי' זהב) ע"ש. הרי דב' בחינות אלו כסף וזהב שהם הגווינין הם בחי' גדולו"ת הבורא והבן.

ו) שם. כמובא בכוונות של הודו לה' קראו בשמו שזה המזמור נתקן להכניע הקליפות שביצירה וכו'. ולקמן בפי' מאמר דסדב"א, ואייתי בודיא ופשטוהו ולא עייל לתרעא שע"י התפשטות המדמה שהוא בדיות הלב לא יכול האיש ליכנס לשער הקדושה שהוא השכל וכו' עיי"ש. המבו' מכ"ז שבכדי להכנס לשער הקדושה שבכל דרגא ודרגא, צריך מקודם לגלות גדולת הבורא בחי' הודו לה' וכו', שעי"ז נכנע המדמה, ויכולין ליכנס לשער הקדושה.

ואפשר שזה נרמז בפסוק (שבמזמור לתודה) "בואו שעריו בתודה" היינו שכדי להכנס בשערי הקדושה צריך לזה בחי' תודה והודאה בחי' הודו לה' וכו' לגלות גדולת הבורא וכנ"ל.

ויובן לפ"ז מה שנתקן לומר מזמור הנ"ל שבו פסוק "בואו שעריו בתודה" תיכף אחר "ברוך שאמר" ששם מתחיל עולם היצירה שבשביל זה אומרים מקודם הודו לה' וכו' להכניע הקלי' שביצירה

שעי"ז זוכין אח"כ להכנס לשערי הקדושה שביצירה לכן תיכף בכניסה אומרים "בואו שעריו בתודה" כלומר שע"י התודה שאמרנו מקודם שהוא הודו לה' וכו' אנו זוכין עכשיו להכנס ולבא בשעריו.

והנה לקמן בדבה"ק (באות ה') כ' "גם דע שכדי להכניע הקלי' וכו' צריך שיעורר שמחה של מצוה וכו' וע"י השמחה הוא משבר הקלי' וכו'" עכ"ל, ואפשר שזה שאומרים גם במזמור הנ"ל "עבדו את ה' בשמחה וגו'".

ז) בפסוק (בראשית כו, יג) ויגדל האיש וגו' עד כי גדל מאד, פרש"י על "כי גדל מאד" שהיו אומרים זבל פרידותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך ע"כ. וצ"ב איך נרמז ענין זה בתיבת "כי גדל מאד". והנה בספר עטרת ישועה כתב על מאמר זה "זבל פרידותיו וכו" רזה רומז אשר בעת שאוה"ע חוטפין השפע מאתנו נקראת בשם זבל, וזהו "זבל פרידותיו של יצחק" היינו אם נפרד ח"ו השפע מן זרע ישראל נקראת זבל, כי פרידותי"ו מלשון פרידה והבדל, שבעת שנפרד השפע מאתנו שהוא צד הקדושה, לצד הסט"א נקרא זבל. "ולא כספו וזהבו של אבימלך" היינו שאינה נקראת אצל אבימלך כסף וזהב וכו' עיי"ש לפי דרכו.

אמנם ענין זה עצמו יתבאר ביותר ע"פ הקדמותיו של רביה"ק בתורה כ"ה. ותמצית דבה"ק שם באות ה' (הנוגע לענייננו): "וההתגלות גדולות הבורא הוא ע"י צדקה וכו' כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגווניין, וכסף וזהב הן הן הגווניין כי גווניין עלאין בהם, וגווניין עלאין וכו' אין מאירין אלא כשבאים לאיש הישראלי וכו' בבחי' ישראל אשר בך אתפאר כי מקום הגווניין אינו אלא אצל איש הישראלי וכו' אזי הקב"ה מתגדל ומתפאר בהם בבחי' לי הכסף ולי הזהב ונעשה מהם בגדי ישע וכו' אסתכלותא כמו ישעו אל ה' (זוהר יתרו ד"צ ע"ב) מחמת הפאר הכל מסתכלין בו וכו' אבל כל זמן שהכסף והזהב אצל העכו"ם אזי הגווניין נעלמין אורם ואינם מאירים כי אין שם מקומם וכו' ובשביל זה העכו"ם תאבין לממון ישראל וכו' אבל דע תיכף ומיד כשהעכו"ם מקבל ממון ישראל וכו' נתעלם החן והפאר בתוך הממון וכו' וכו'" עיי"ש.

ועפ"ז מבואר היטב "שהיו הכל אומרים זבל פרידותיו וכו' ולא כספו וזהבו וכו'" כי כשהכסף נפרד מיצחק ובא לאבימלך כבר אינו נקרא בשם "כסף וזהב" שהוא בחי' הגווניין עלאין בבחי' לי הכסף ולי הזהב ונעלם מהם הפאר והחן עד שאינם נקראים כ"א בשם זבל ופסולת. וזהו "שהיו הכל אומרים" כן כמ"ש רבינו שם שבעת שהממון ביד הישראלי נתגלה הפאר והחן והכל תאבין להסתכל בהם. משא"כ כשבא ליד עכו"ם נעלמין הגווניין וכו'.

ודוק היטב בלשון רבינו ז"ל שקרא לזה בשם גדולה ופאר, ושעי"ז נתגלה גדולות הבורא עיי"ש היטב. וכפשטות אפ"ל כי עי"ז רואים כולם גדולת ישראל שדווקא אצלם נתגלה בכסף וזהב גווניין עלאין שהם בחי' הפאר של השי"ת שהוא מתפאר בהם כמ"ש ישראל אשר בך אתפאר, וגם ע"י התגלות הגווניין רואים מזה גדולת הבורא ית' ודו"ק. וזה שפרש"י על תיבות "כי גדל מאד" — שהיו הכל אומרים וכו', כי דווקא עי"ז נתגלה גדולת"ו ותפארתו של יצחק.

ז"ל בתורה כ"ג ע"פ צויתי צדק וגו' ואמונה מאד — מאד זה ממון וכו' יע"ש. וזה כי גדל מאד — מאד זה ממון, כי עיקר גדולתו ותפארתו נתגלה ע"י הממון כנ"ל. ועוי"ל עפ"מ שפי' רביז"ל בתורה יו"ד ע"פ גדול ה' ומהולל מאד, מאד מסטרא דמותא שהוא בחי' עכו"ם (כשאחז"ל ע"פ והנה טוב מאד זה מאה"מ) כשהוא מהולל מהם אזי הוא גדול כי הוא עיקר גדולתו וכו' עיי"ש. ועפ"ז י"ל "כי גדל מאד" — מאד דייקא, שהיו העכו"ם (הנקראים מאד כנ"ל) אומרים זכל פרידותיו וכו', וכמבו' מדברי רבינו ז"ל בתורה זו, שהם עצמם מודים בזה שאין הגדולה והפאר אלא אצל ישראל וכמו שאמר אבימלך בעצמו הנה נתתי וכו' כמב"פ. וזה עיקר גדולת ישראל שגם העכו"ם יכירו וידעו באמתת גדולת ישראל, וזהו ע"י הממון הנקרא מאד. וזהו כי גדול מאד דייקא, מאד אלו העכו"ם. מאד זה הממון, שע"י הממון יודו העכו"ם בגדולת ישראל בחי' כי גדל מאד.

ח) שם. העכו"ם הנקראים בת רבים ע"כ. עי' שו"ט מזמור ג' ע"פ רבים אומרים לנפשי וגו' וכו' רבים הם אוה"ע שנא' הרי המון עמים רבים (ישעיה יז, יב) וכ"ה בתנחומא תשא אות ד', וע"ע שם בשו"ט מזמור ד' אות י' רבים אומרים וכו' אלו אוה"ע וכו'.

ט) באות ה' גם דע שכדי להכניע הקלי' וכו' צריך שיעורד שמחה של מצוה וכו' ע"כ. י"ל דהכוונה דגם ע"י השמחה של מצוה מתגלה גדולות הבורא (כמו ע"י צדקה) שעי"ז נכנע המדמה.

וי"ל דזהו שבפסוק המובא בפנים לעיל לענין התגלות גדולות הבורא "כי הלבישני בגדי ישע וגו'. — תחלת הפסוק הוא "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי כי הלבישני וגו'. היינו ע"י השמחה והששון בה' נעשה בגדי ישע כמבו' בפנים והבן.

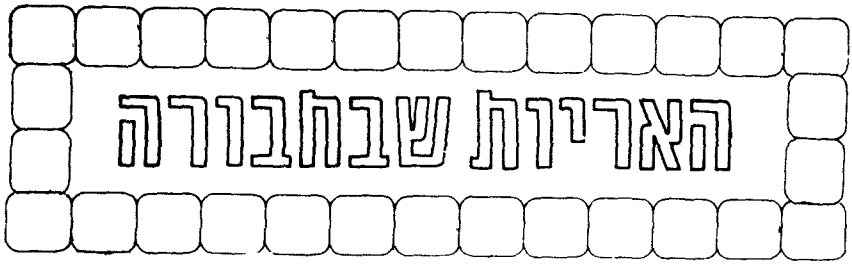
י) בסיום המאמר. אחר שאמר מאמר הנ"ל ושם מכנה וקורא כל תאוות היצה"ר בשם כח המדמה, אמר אז צריכין לקרוא לו ולכנות לו שם אחר, היינו להבע"ד והיצה"ר צריכין לקרות אותו בשם אחר, דהיינו שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע רק בשם כח המדמה, ואמר זאת בדרך שחוק, אבל הבנתי שהיה לו בזה כוונה שלימה ולא זכיתי להבין כוונתו בזה ע"כ.

כס' כוכבי אור חלק חכמה ובינה מהגה"ק מוהר"א בר"נ זצ"ל כתב בזה ז"ל נלפע"ד לרמז וכו' ע"פ מה שאחז"ל (סוכה נב.) ז' שמות יש לו ליצה"ר כו'. וידוע לי"ח שהם כנגד הז' מדות דסט"א כי זלע"ז עשה אלקים כנגד ז' מדות הנמצאים בהקדושה וכו' והנה עד הנה לא היה בעולם כ"א הארת הז' מדות האלה וכו' ע"כ לא היה כנגד זה כ"א ז' כוחות היצה"ר שהם בחי' ז' שמות שיש לו. אבל משבא אדמו"ר ז"ל לעולם, והתחיל להאיר ולהופיע עלינו המדה השמינית שהיא בינה עילאה, שהשיגה בתכלית השלימות וכו' ע"כ זלע"ז גברה ועצמה עד מאד גם המדה השמינית של הס"א שהיא בחי' מדמה, כי בינה דקדושה הוא בחי' מבין דבר מתוך דבר וזלע"ז בינה דס"א הוא בחי' מדמה דבר לדבר בשוא והבל עכ"ל.

ואמר לי ש"ב הרה"ח ר' בנימין פראנק שליט"א דלפ"ז מה יפה אף נעים הא דהפסוק "סביב רשעים יתהלכון" המוב"פ (באות ב') לענין סיבובי הדמיונות

המסבבין סביב הקדושה שבכל מדריגה ומדריגה עיי"ש. הוא נאמר בתהלים במזמור (י"ב) המתחיל למנצח על השמינית. היינו מדה השמינית בינה ליבא שהוא מכניע קלי' המדמה שבלב מדה השמינית דס"א.

והנה לפי דברי מוהר"א הנ"ל, נבין פלאות בענין מה שרביז"ל בעצמו קבע שם החסידות שלו בכנוי **ברסלב** כידוע. ומבו' בחיי מוהר"ן בשם רבינו ז"ל כי ברסלב מרומז בפסוק והסירותי לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ואיתא כמדרש א"ת בשר אלא בסר, **לב בסר** אותיות **ברסלב** עיי"ש. והנה בתחילת המאמר מבו' כי המדמה שבלב נקרא לב האבן עיי"ש שהוא נגד לב בשר, שהוא בינה לבא, היינו שזהו מדתו של רבינו ז"ל שבא לעולם להאיר בחי' בינה לבא — **לב בשר**, להכניע את המדמה — **לב אבן**. שזהו רמוז בכנוי **ברסלב**.

נתן אנשין

ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל

גדול עובדי ה' באומן, בעמח"ס ביאור הלקוטים, כוכבי אור וכו'

ליום הסתלקותו, חנוכה, ער"ח טבת, תרע"ח — תשמ"א

בברסלב, כשאומרים "ר' אברהם ר' נחמן'ס" מיד קמות האזניים, ונפתחות הלבבות, כדי לשמוע אודותיו — — — . אין שואלים מי היה ר' אברהם ב"ר נחמן. הכל יודעים, שהיה זה ענק רוח בברסלב, בדור העבר. ואין זו ידיעה היסטורית גרידא, אלא, הרגשה עמוקה בר' אברהם, ובתרומתו העצומה לחסידות ברסלב, בכתב ובעל פה.

ר' אברהם ב"ר נחמן, בהתמסרותו המוחלטת לעבודת השי"ת, בעומק בינתו, בכח אמונתו הנדיר ברביז"ל ומוהרנ"ת ז"ל, בלט כבר אז, באותו דור דיעה כזה שבאומן, בין צדיקים מופלגים חסידים וקדושי עליון.

מין מיזוג מופלא, של כשרונות עצומים ורגשות קודש, התמזג בה בדמותו המיסתורית, שגילמה את אחד החידושים הגדולים ביותר שקמו לה לברסלב. **ובצדק אמרו עליו גדולי אנ"ש ע"ה שהכירוהו, שאף אילו היה בימי רבינו הקדוש, היה בגדר חידוש מופלג — — —**

עשרות בשנים, היה מפשיל שקו לאחוריו מדי מוצאי שבת, והולך לו לנתיב בלתי ידוע, ביערות העד שבסביבת מגוריו, וחוזר בערבו של שבת הבא. "עשרות שנים, היה אברהם שלי נוטל עמו מדי מוצאי שבת שק מלא חתיכות לחם, והולך לו עד לשבת הבאה" — כך העידה עליו אחותו, שאף היא אשה גדולה וצדקנית היתה.

שם במעבי היערות, בנקיקי סלע, מקום שם שורר שקט עמוק, בילה ר' אברהם את מיטב שנותיו, תוך השתקעות בתורה ובתפילה, בדביקות עליונה, ובהתפשטות הגשמיות.

אישיות רב גוונית, שהנסתר מרובה בה על הנגלה, היה ר׳ אברהם זצ״ל. שכן כל ימיו, עמל על ״ימידת הענווה״, כפי שהעידו עליו אנ״ש לאחר פטירתו. ואף כל עצמם של תולדותיו וכתביו שהגיעו לידינו, אינם אלא השגחה מיוחדת מן השמים, כמסופר להלן.

יתר על כן, אותם שרידים, זקני אנ״ש, היודעים לספק אודותיו, הכירוהו בסך הכל, רק בארבעת שנותיו האחרונות. כך, **שכל אותה מסכת חיים נפלאה ושיחות נהדרות שמשמיעים הם היום בשמו, מהווים חלק מזער ביותר, מכל הגדולות אשר עשה ר׳ אברהם ב״ר נחמן זצ״ל בחייו הקדושים עלי אדמות** עוד בנעוריו התבלט בכשרונותיו הברוכים, ונטייתו העזה לעבודת ה׳. ילד צעיר היה אז, כשחזר מדי יום מתלמודו הביתה, ניגש לארגז הספרים, מוציא ספר, ומעיין בו שעה ארוכה, מבלי שיהין לבקש מאמו אוכל, להשקיט את רעבונו.

אביו, ר׳ נחמן מטולטשין, תלמיד מובהק למוהרנ״ת, צדיק וחכם מופלג, שימש לו לר׳ אברהם הקטן, דוגמה חיה של חסיד ברסלב אמיתי. אצלו ראה תפילה מהי, קדושה מהי, וממנו ינק את יינו הטוב של מוהרנ״ת, שזה אך נסתלק לשמי רום.

בשנת תר״ה נסתלק מוהרנ״ת, תלמידו המובהק של רבינו הקדוש, ארבעה שנים עברו מאז, אך השפעתו הגדולה על תלמידיו, טבועה עדיין היטב בדמם. רישומו טרם פג מהמון מקורביו ומעריציו.

אך יותר מכל, יש לו לר׳ נחמן מטולטשין הרגשה במוהרנ״ת. שכן, הוא זה ששימשו בכל לב ונפש, ונתלווה אליו בכל דרכיו. הוא אשר יצק מים על ידיו הקדושות, וקלט יותר מכלם, את סלתה ושמנה של חסידות ברסלב, מן המקור הראשון, ממוהרנ״ת.

באותה שנה, היא שנת תר״ט, בבית קדוש וטהור, כזה של ר׳ נחמן מטולטשין, נולד ר׳ אברהם בקדושה ובטהרה.

נקל לשער, איזה חינוך נפלא קיבל ר׳ אברהם, מאביו הקדוש, שמוהרנ״ת היה רבו המובהק, וסמך עליו את ידיו, לנהל את עניני אנ״ש, לאחר פטירתו. כמובא באבניה ברזל.

עוד בגילו הרך, כשאך ידע לדבר, כבר לימדו אביו הגדול, לשפוך את לבבו לפני אביו שבשמים. . . וכשלימדו תורה, היה מדי פעם נעצר על פסוק או מאמר חז״ל, ומבאר לו אגב כך, את דרך רבינו ז״ל. ובכלל, כל שיגו ושיחו עם הילדים בבית, היה כלו אומר רוך ועדנה, כשכל דבריו אינם ממילי דהאי עלמא, אלא דברי רבותינו הקדושים.

דוגמא מעניינת מן ההרגשות שהכניס בו אביו בעבודת התפילה, ישמש

הסיפור על בתו של ר' נחמן, אחות ר' אברהם, שישבה על המשבר וזעקותיה פילחו את האוויר. כל צעקה, כל אנחה, החרידה את הלבבות ר' נחמן ור"א בנו, עמדו תחת חלון הבית, כדי לעקוב אחרי הלידה. לפתע, נזדעקה הבת בצעקה ויללה נוראה, נפנה ר' נחמן לבנו והתבטא: "אזוי האבן עהרליכע אידן געשריגן, פריש או געזונט" (כך היו יהודים זועקים, כשהיו בריאים ושלמים) — — —

כך, שר' אברהם עוד בקטנותו, התבלט ביראת שמים נדירה, וניכר היה בו, שהרבה הוא עובד עם עצמו, כדי לכוף את יצרו, ולהשתעבד להי ולתורתו.

בעונג רב, היה אביו ר' נחמן, מתבונן בדרכו של הנער. רוח של קדושה וטהרה הריח בו, והתפעל מתבונתו בתורה ובעבודה. **פעם, התבונן בו הנער ובהליכותיו, פנה אליו ואמר לו; "בני, רואה אני אותך מורם מעם, אין אתה תואם לאוירה של חוצה לארץ, שייך אתה לארץ ישראל ולקדושתה"** — —

היתה זו צוואתו של ר' נחמן לבנו, לנסוע לארץ ישראל ולהשתקע בה. אך, כאמור, ענותן ושפל רוח היה ר' אברהם, ולא קיבל ברצינות את דברי אביו. חשב הוא, שאין הדברים מגיעים לכדי כך, שיזדקק לעבור דוקא לא"י. ולכן, אף כי נכנסו דברי אביו ללבו, סבר שהדברים סובלים דיחוי אך, לימים, כשהרבה שנים כבר עברו מאז, וצרות רבות נקפוהו, התחרט על שלא עלה לארץ ישראל רק לעת זקנתו. באמרו שאילו היה שומע בקול אביו לא היו עוברים עליו כל כך צרות.

מסופר, שכשהיה ר' אברהם מתהלך בארץ ישראל, מחיה היה עצמו בכל פסיעה, כשמדי פעם הוא מפליט; **אה**, היכן אני, בארץ ישראל, **אה** בארץ ישראל". . . פעם בשבת, התבטא; "וכי מהו היום הקדוש ביותר — שבת, ומיהו האיש הקדוש ביותר — היהודי, והיכן הוא המקום הקדוש ביותר — בארץ ישראל — האח מה מאושר הנני!"

ושמא תאמר, בגד ללבוש היה לו, או אפילו לחם לאכול בהרחבה, או שמא בריא בגופו היה, לא כן, עוני ומחסור, צרות בגוף ובמשפחה, היו לו כאן בארץ ישראל. במגיפות הנוראות שהשתוללו בירושלים, בשנות המלחמה העולמית הראשונה, מתו שתי בנותיו. ואילו לפרנסת ביתו, נאלץ היה לעבוד כסבל, הנושא שלחנות לחתונות — — — ואילו מעיו חולים היו מאד, חולי מעיים קשה פקדו לעת זקנתו מאור עיניו כהה מרוב בכי.

את כל זאת תלה ר' אברהם, במה שלא שמע לעצת אביו, לנסוע תיכף לארץ ישראל. אולם מדברי גדולי אנ"ש משמע ש"התגברות הבעל דבר" באופן מיוחד היה, שלא ידע שלווה מימיו, כפי שנספר בע"ה להלן. עוד בהכנסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, עת מלו את ר' אברהם, החל שטף הדם לזרום, מבלי שיוכל המוהל לעצרו. ואך בקושי רב, הצילוהו מסכנת מוות רח"ל,

בהקשר לכך אמרו אנ״ש שמאז נולד, מתגרה בו ה״בעל דבר״. בידעם, את גודל הכח הטמון בו, ואת ההתעוררות הגדולה שעלול ר׳ אברהם לעשות בעולם, כפי שאמנם קרה.

עם כל זאת שמח היה עד מאד בישיבתו בארץ הקדושה אך מאידך נכסף מאד לאומן, מקום גניזת רבינו הקדוש. שם קנה רוב חכמתו וצדקתו. אבל גם בהיותו באומן בימים הנוראים, התגעגע לארץ ישראל . . . ואילו כשהיה בא״י שוב התגעגע לאומן, וחוזר חלילה . . לאמור, שציון רביה״ק, הקדוש בקדושת ארץ ישראל (כמובא בליקו״מ), וארץ ישראל עצמה, היו מקורות ההשראה הרוחניים לר׳ אברהם ב״ר נחמן, שעשה את כל ימיו בהשגות עליונות, ועבודת השי״ת בתכלית.

מדי שנה, כשהיו מגיעים ימי ראש השנה הקדושים, עליהם ציווה רביז״ל להתקבץ אצלו, היה נוסע מירושלים ליפו, בשארית כספו קונה לו מקום בספינה המפליגה לאודיסה וגם נסיעה זאת ניצל כדבעי. ידוע למשל שפעם אחת כשהתיישב בספינה וראה שכולה מלאה נשים פתח את הלקוטי מוהר״ן ולא מש עיניו מדברי רבינו ז״ל עד הגיעו לאודיסה שם סגר את הלקוטי מוהר״ן

— — —

אף לעצם בואו לארץ ישראל קמו מתנגדים. ויכוח היה ניטש בינו לבין כמה מחשובי אנ״ש באומן, שטענו שיש לו לחסיד ברסלב לגור בסמוך לקבר רביה״ק, כדי לקבל את התיקונים הגדולים הנעשים בהשתטחות על קברו הקדוש. הם הצביעו על המובא בליקו״מ, שציונו של הצדיק קדוש בקדושת ארץ ישראל, ולא ראו בעין יפה את התרחקותו של ראבר״ן, ממקום קדוש זה, מקור כל ההשפעות דקדושה, צדיק יסוד עולם.

אך הוא, ר׳ אברהם, חלק על כך, בהצביעו על הפלגותיו הנוראות של רביז״ל, בשבח קדושת ארץ ישראל. שעל ידה ניתן להשיג השגות עליונות, ולעלות מדרגה לדרגה בעבודת השי״ת. כמבואר הרבה בליקו״מ וליקו״ה.

ואם אמרנו שמעטים הם השנים, בהם הכירוהו זקני אנ״ש החיים עמנו היום, הרי שהודות להיותו בארץ ישראל, נותרו לנו לפליטה עוד מעט, מסיפורי חייו הקדושים.

אביו זקנו של כותב הטורים, ר׳ שמואל מאיר אנשין ז״ל שהכיר את ר׳ אברהם ב״ר נחמן עוד במיטב שנותיו באומן, ושבשער הקונטרס ״מאיר עיניים״ שהו״ל כותב הוא שר׳ אברהם היה רבו המובהק — זכה לחסות בצילו אף כאן בארץ ישראל, ולארחו בביתו הרבה. מספרים בני הבית, שכשהיה נשכב במיטה שהוצעה לו, שמעוהו נוהם וממלמל, וכנראה לא נרדם כלל, שכן עד חצות הלילה נהם כך, כמתפלל או לומד, ואילו בחצות, הרי כבר קם בזריזות לעבודת ה׳ — — —. בפעמים אחרות, התפעלו בני הבית מברכת

המזון שלו, ומגודל התאמצותו לכוון מילה במילה. אוחז היה באצבעותיו בין עיניו, בצביתה חזקה, וכמעט היה תולש את בשר חטמו, מרוב מאמצו, לכוון היטב בתפילותו.

עוד סיפורים ושיחות נפלאות, שידע א"ז ז"ל לספר, מקדושת ר' אברהם, מדהימים ביותר, ואינם ניתנים לכתיבה. די רק לציין, שנוראים עד מאד, היו מדריגות ר' אברהם ב"ר נחמן, בעניני קדושה.

בהקשר לגאונותו העצומה, **שמענו בשם אחד מגאוני א"י, שהכיר את ר' אברהם, והתבטא עליו, שהיה המוח של העולם"** (מאחד מזקני עיה"ק ירושלים, נמסר פרט אחר, אך מעניין. לדבריו, היה זה אחרי הבר מצווה שלו, כשהיה לו שטריימל חדש, כמנהג ירושלים, ובטעות התחלף עמו ראבר"ן, במקווה. כמובן, היה של ר"א מרופט וישן, רץ הנער אחריו, והעמידו על טעותו. נענה לו ראבר"ן: "נו, מילא, אם היית נשאר בשלי, היית מרוויח שטריימל יפה"... כל כך שקוע היה ר' אברהם בעבודת ה' שלא ידע כמה ישנים ומרופטים בגדיו...)

ולא בכדי היו פשוטי עם באומאן, שהתייחסו אליו בבוז. שכן, לא השיגו אותו, מחמת רום ערכו. **וכמו שהיו אומרים חשובי אנ"ש דאז, שכדי להשיג את ר' אברהם, צריך להיות "א שטיק ר' אברהם" (חלק מר' אברהם)...** כך למשל טוען אחד משרידי תלמידיו, שהיו זקנים ברוסיה, שכל מה שזכרו מר' אברהם הוא, שהיה שותה הרבה תה... (—מחמת חליו במעיו). כן למשל, היה גם בעיר ברסלב, אחד שהכיר עוד את רבינו ז"ל. בעל סירות היה, ואיש פשוט. כינויו היה "יוסיל פאראניק" (בעל סירות), וכשפעם התבטא ר' נחמן מטולטשין לפני מוהרנ"ת בצער, על כי לא הכיר את רבינו ז"ל, נענה לו מוהרנ"ת: "וכי מי הכיר את רבינו הקדוש, יוסל פאראניק?!..." ברצותו להמחיש לו שעיקר ההיכרות עם הצדיק, היא ההשגה בו.

כך, שאף היום, ישנם כאלה שלא הכירו את ר' אברהם כלל וכלל, וחשים אותו בכל אבריהם, לומדים את ספריו, ומתענגים על שיחותיו הנהדרות. וכאמור, מאידך היו כאלה בזמנו שלא עמדו על מהותו. שכן בנוסף על עבודתו הגדולה על מידת הענווה, לא נשאר לו לר' אברהם זמן, לטפח את דמותו בעיני העולם. אותו עולם, שהיה בעיניו כאין וכאפס, כפי שנספר בע"ה להלן. בצורה זו, עלה בידו, להשליך אחר גיוו, את כל הבלי העולם הזה, ולבלות כל ימיו בתורה ותפילה, כאחד הקדמונים.

אך מאידך, השפעה גדולה היתה לו לר' אברהם ב"ר נחמן על חוג מקורביו. בקונטרס על חסידי אומן "ימים מקדם" שיצא לאור בשנת תשל"ה, מתוארת גם אשיותו של ר' אברהם ב"ר נחמן. בין היתר נכתב שם: "ר' אברהם זה, שעסק הרבה בתורה ובתפילה בין עצי היער, התפנה גם לשיחות

עם מקורביו. הדים משיחותיו השונות, אנו זוכים לשמוע עוד היום, מפי ישישים בירושלים. ולכאורה, **חלק רב יש לו לאותו ר"א, בכינונה של חבורת ברסלב, בארץ ובחו"ל. תלמידיו ותלמידי תלמידיו, עדיין מלאים רוח חיה, וממשיכים להטיף ברוחו.** כדוגמא להשפעתו הרבה בקרב חסידי ברסלב, תשמש לנו עדותו של אחד מן הזקנים: היה זה ר' מרדכי סוקולבר, שנקלע פעם לבית המדרש בבארדיטשוב. ר' מרדכי זה שהיה ידוע כאחד מגדולי התורה וחסידי ברסלב — הבחין באותו יהודי ברדיטשובאי בשם ר' ברוך, העומד ומתפלל בקרן זוית אחת, מתוך דביקות עצומה. מיד אמר בלבו: עובד ה' שכמותו שייך ל"חדר" שלנו!... וכאשר הגיע אחרי כן רבו ר' אברהם ב"ר נחמן, בישר לו ר' מרדכי, כי יש לו עבורו "סחורה טובה" לשבת זו...

ר' ברוך זה, שהושפע עדיין במקצת מדבריו הטובים של ר' מרדכי, הוזמן אפוא לסעודה שלישית, שהתקיימה בביתו של אחד מתושבי בארדיטשוב, ר' ישראל, שהיה מוכר כ"עורך דין", ואילו בסתר לבו הי' גדול בתורה וביראה ומתלמידיו המובהקים של ר' אברהם. (פעם כשישן ר"א, הפנה את חטמו לעבר פיו הקדוש, כדי לשאוף את האויר הקדוש היוצא ממנו בשנתו — —).

ר' ברוך שהגיע לביתו בין הערביים ולא מצא עדיין את יתר הקהל, נרתק למקומו, בראותו את בעל הבית עומד כשפניו מוסבות אל הקיר ומדבר בינו לבין קונו, כדרך הברסלבים. ובלבו אמר: "מה זאת? מה הריהו מפטפט? אם חפץ הוא להתפלל לה', יקח נא ספר תהילים!" אך מיד חלף בלבו הרהור שני: "אמנם, מדבר הוא להשי"ת, כדבר איש אל רעהו, ומה בכך אם בעיני אין הדבר מוצא חן?! הרי מעלה גדולה היא זו! ואולי, אם כן, אנסה גם אני אי פעם לעשות כן?...".

התקבצו אנשים, ובחדר נשתררה אפילה. ר' אברהם פותח בשיחתו, ומיד הבחינו בו בר' ברוך, כי עיניו זולגות דמעות. חלף זמן מה, והפך להיות לתלמידו היותר נאמן של ר"א. שוב עברו ימים, וחותנו הבחין בדרך מקרה בברכת "אשר יצר" שלו, שיצאה מפיו כאותה ברכה הנאמרת לפני התקיעות... לא היסס החותן יותר. ובישר לבתו, כי אמנם "נחטף ברוך על ידי הברסלבים" — "אצלי לא!" נצטעקו הבת והחותנת כאחד "את זגוגיות חלונותיו אשבר, ולא אניחו להיות ברסלבי בלוי..."

דבר לא עזר, והמשפחה נאלצה להשלים. חלפו שנים ונוכחו לדעת, כי ר' ברוך שלהם, הפך להיות לאחד הגדולים.

כזה הי' ר' אברהם. דבריו שנאמרו בחן רב, ועל פי דרכה של ברסלב, מהדהדים עד היום הזה, ועושים נפשות הרבה לברסלב. הי' הוא, בעל כשרונות נדירים ולמדן עצום, כעדות לכך, התבטא פעם לפני אחד ממקורביו, כי הי' ברצונו לחבר חיבור על ה"ספרי מגדים" שדבריו צריכים ביאור רב. ברם,

מכיון שראה את הפירושים השונים שהופיעו מקרוב על ספר זה, משך ידיו מכך".

מדברים חשובים אלו שבקונטרס הנ"ל, אנו למדים רק, על השפעתו של ר' אברהם על שומעי לקחו. אך יותר ממה שאנו קוראים שם, אנו חשים על בשרנו. **שכן, כל רוח העבודה השוררת עד היום בברסלב, היא הודות להשפעתו של ר' אברהם ב"ר נחמן, ובהשראת ספריו הקדושים, שאף על מהותם נעמוד להלן, בע"ה.**

ושוב יש לכותב השורות סיפור מא"ז ז"ל, בנוגע להשפעתו הכבירה של ראבר"ן על תלמידיו. א"ז רש"מ ז"ל, כשהגיע לארץ ישראל, בנה את ביתו בעיה"ק יפו. בכל אותה העת, עמד בקשר מתמיד עם ר' אברהם ב"ר נחמן, ששהה עדיין בחו"ל, ועל פיו עשה כל דבר. קרה פעם, ובעבודתו שנתפרנס הֵימנה, נקלע בשאלה הלכתית רצינית. היה זה ספרו של אחד מפורקי העול, שהודפס באותו זמן שהיה א"ז סַדָר בבית הדפוס ביפו, הצליח א"ז לבא בדברים עם אותו פוקר, ושיכנעו להוציא מחיבורו כמה ביטויים ארסיים. אך משראה א"ז שהדבר מהווה מעשים שבכל יום, ומכעט שאין כל אפשרות להתחמק מן האחריות להדפסת דברי בלע, פנה לר' אברהם במכתבו, ושיטח לפניו את בעייתו, בציינו, כי זהו מטה לחמו.

ביום מן הימים, מקבל א"ז מכתב דחוף מר' אברהם ב"ר נחמן, בו הוא מצווהו לעזוב את הכל ביפו, ולעבור תיכף לירושלים. שם יש תקוה בעיקר, לחינוך הבנים... בלי כל היסוס, ובלי דחיה כלשהיא, ציווה, א"ז מיד לאמ"ז ע"ה, לארוז את כל חפצי הבית. ועוד באותו שבוע של קבלת המכתב, באה כל המשפחה, ירושלימה. ואף שבמשך שנה שלימה התענה א"ז מחוסר פרנסה ודירה, לא הרהר אחר דברי ר' אברהם, שקדושים היו בעיניו, כיוצאים מפי הגבורה.

הרי לנו דוגמה נוספת מני אלפים, לגודל השפעתו של ר"א, שדבריו נשמעו לא בגין הרצאתם הנאה, אלא בגין ה"יחן של אמת", והקליעה למטרה, שאפיינו את דבריו הנלהבים והעמוקים גם יחד.

מסעות רבות היה עורך להפצת דעת רביז"ל בעולם, ולשיחות עם מקורביו. אך, היו ערים שבהם "קינן" יותר מן האחרות. ועל כך התבטא אחד מגדולי אנ"ש **שהיכן שקינן ר' אברהם, היתה בוערת אש העבודה, ונמצאו חסידים עובדי ה' באמת.** אך יותר מכל, היה מעוזו — בארדיטשוב. לשם נסע הרבה, ושם פעל ועשה רבות לענינו של רבינו ז"ל. בנסיעה אחת לבארדיטשוב — סיפר ר' מרדכי סוקולבר זצ"ל מגדולי אנ"ש — ראה את ר' אברהם סוטה פתאום מדרך המלך, ונכנס לסימטה צדדית. אך, טרם עמד הנ"ל על פשר הדבר, התברר לו שבקצה סימטא זו, בחורבה אחת, עמדו יהודים לעבור

עבירה. ואילו הופעתו של ר' אברהם, הקפיצה אותם ממקומם, והחלו לברוח — — —

בנסיעה אחרת — מספר אחד משרידי תלמידיו — עמד הוא עם ר' אברהם והמתין בתחנת הרכבת של בארדיטשוב, השגיח בו ר' אברהם, שהוא עומד ב"פה סגור", ואינו ממלמל בתפילה... העיר לו ר"א על כך, באמרו במליצה: "א מיל אז ס'מאלט נישט ווערט זי אן דאס מאלאכץ..." (מטחנה, כשאיננה טוחנת הריהי מפסידה את מה שהיתה יכולה לטחון באותה עת...)

סיפור אחר שגילה את כחו של ר' אברהם, קרה אף הוא בבארדיטשוב, עת ישב בסעודה שלישית עם אנ"ש. היה זה לעת זקנתו, וחליו הכביד, מעיו רפו, והיה נזקק למאכלים מיוחדים, שיתעכלו היטב. פנה למקורביו, ואמר להם, שאם היו משיגים עבורו קצת שמנת, היה זה טוב בשבילו. פנו המסובים איש לרעהו, ואף לאחד מהם לא היה כזאת בביתו. שמעה על כך אחת השכנות, ונענתה שיש לה שמנת בביתה. אך, אין היא מסכימה לתת את השמנת לר' אברהם, אלא אם כן יבטיח לה בן — — — מסרו זאת לר' אברהם, והשיב: "א טייער ביסל סמעטענע, א טייער ביסל סמעטענע, נו, זאל זי גיבן, זאל זי גיבן" (שמנת יקרה, שמנת יקרה, נו, שתתן, שתתן). וחזר ושינן לעצמו, כמה יקר עולה לו מאכלו זה. ואמנם לימים, נולד לאשה בן — — —

פעם שהה בפולין, במסגרת נסיעותיו להפצת דעת רבינו ז"ל, נקלע לשטיבל של חסידות מפורסמת, והחלו צעירים רבים נמשכים אליו. השגיחו בכך ראשי החבורה, והחליטו לעשות בו שפטים, על שהעיז להחדיר "רוח אחרת" בקרב הנוער. למחרת, בעת שיעורו, הופיעה קבוצת אברכים, כדי להפריעו ולסלקו. אך גם הם, נמשכו לקסם דבריו, החלו כלם להדבק בו ולינוק ממנו תורה והדרכה. עם זאת, החלו הם לחלוק לו כבוד של "גוטער־ייד" (אדמו"ר), אך הריח זאת ר' אברהם, מצא הזדמנות ונמלט מפולין אל ארץ אחרת.

בפעם אחרת, היה אצל הרבי מראדזין זצ"ל, והשתעשע עמו בתורה וחסידות. בראות הרבי את גדולתו, ציווה לאנשיו להכין עבורו חליפת משי, כלאחד מן המפורסמים..

אך נודע הדבר לר' אברהם, נעלם מהמקום כלא היה — — —

כל כך ברח מפני הכבוד!

קרה פעם בשבת, באסיפת חברים, הכה ר' ישראל קארדאנער זצ"ל על השלחן, בצעקת שא! כדי להשקיט את הקהל, למען יוכל ר' אברהם לקדש על היין, הדבר חרה לו לר' אברהם וכאב לו מאד, לא מסוגל היה לראות שחולקים לו כבוד, קרא אליו לאחר מכן את ר' ישראל לפינה אחת ודיבר אליו

דברים בוטים על ה"שא" שעשה לכבודו באמרו לו וכי מה אתה חושב שגם לך אחלוק כבוד כפי שאתה חולק לי...

אף הוא התבטא פעם: "מעך, אז מע גיט כבוד, שטעכט עס מעך" (לי, כשנותנים כבוד, הרי זה דוקר לי) — — — **יראה היה מן הפרסום בתכלית, ומי יודע אם לא בשל כך, לא הגיעו לידינו חיבוריו הק', אלא חלק מזער מהם. הלא המה, ספר "ביאור הלקוטים" וספר "כוכבי אור"**. יתר חיבוריו, והשלמת שני הספרים הנ"ל, שרוב רובם חסרים, התגלגלו בעליה באומן, עד שנשרפו בדליקה שפרצה שם. ואף ספרים אלה, הנמצאים אתנו היום, עומדים היו להשרף, והודות להרה"ח ר' שמואל הורביץ זצ"ל, הוצלו מאש, ונשארו לנו לפליטה.

ספרים אלה, מהווים עבורנו דוגמא לא קטנה, לענק רוחו ועומק בינתו. ספר ביאור הליקוטים, שאינו מגיע למחצית התורות שבליקוטי מוהר"ן. פותח אפיקים נפלאים בשטח העיון שבתורת רביז"ל. **בהקדמתו, קובע ר' אברהם ב"ר נחמן, שמונה עשר כללים ללימוד העיון בליקוטי מוהר"ן.** בהם מבוארים דרכי רביה"ק בהתגלות תורותיו, ודרכים אחידים להבנת כל תורה והקשרה, תוכנה העמוק, ומה שכתוב בין השיטין. ומעל לכל, את "הרוח הקדש שבדברי רבינו ז"ל", כפי שר"א זצ"ל רגיל להתבטא.

בין היתר, הוא קובע כלל לדרושי רבינו ז"ל, "שברובם ככלם מהמקראות ומאמרי חז"ל שדורש אותם בפירוש הפנימי והנסתר שבהם נראה ברוב ועומק הפלאת מסילתו הק', שסובב לחברם ולייחדם גם עם הפירוש הפשוט שבהם. ויש, שלא נראה חבורם ואחדותם עם הפירוש הפשוט, מקוצר דעת המשיג ועומק המושג".

עוד כלל מעניין לדרושיו הק', "שאין דרכו הק' להרכיב באמצעות קשרי דבריו הק' שבכל תורה, ענין מיוחד בפני עצמו, בלתי כוונה המיוחד לזה". כלומר, אין אף פרט באף תורה בליקו"מ, שאינה משתלבת בנושא שעליה נסובה התורה. ועוד כלל: "כל מקרא או מאמר חז"ל שמזכיר קצת מאתו לאיזה ענין, סובב כוונתו על כל הענין, ונכנס ונתבאר כל המקרא והמאחז"ל, בזה הענין".

מענין הוא הכלל השלשה עשר: "הוא אשר חיברתי בחיבור בפני עצמו, ונקרא בשם 'אמונה בידיעה הרוחניית, ועדיין לא נדפס". אותו חיבור, מהווה סיפור כשלעצמו. שכן, הוא עוסק בענינים דקים שבנושא האמונה, **"ולרוב עומק ודקות והפלאת הדברים אשר כתבתי בחדר הזה, יראתי ונפחדתי פן יהרסו הקוראים והמעיינים בו, לדרוש ולחקור על ידי זה גם במופלא ומכוסה לכל אדם, יותר מגבול דעתו. אצלתי וייחדתי אותו להיות לחבור וספר בפני עצמו, ולמשמרת מדור לדור, לבל יתגלה וינתן לדפוס, עד כי יבא שילה"**. אלו

הם דברי ר' אברהם בשער הספר העמוק הלזה, שאמנם נשמר עד היום בכתב ידו הקדושה, אצל חשובי חסידי ברסלב.

ואם וספר ביאור הלקוטים מהווה רק דוגמא מעומק בינתו ללמדנים, היודעים לצלול למעמקי כוונתו, הרי הספר "כוכבי אור", שאף הוא אוד מוצל מאש, מכיל דברי סיפור והשקפה שנונים, התואמים לכל. הערתו על הסיפורים עד כמה מהימנים הם, משכנעת ביותר. דבריו בעניני אמונה, שלום, יום המיתה, בפרקים הנבחרים "אמת ואמונה" "ששון ושמחה", מפליאים כל קורא. ומבליטים את האמת של ר' אברהם, ואמונתו הכבירה ברביז"ל, תלמידו מוהרנ"ת, ואביו ר' נחמן מטולטשין, שלדבריו, הם הם שרשרת הדורות, עד "הדור הרביעי" — "ר' אברהם ב"ר נחמן" — כולם לא השתקעו בארץ ישראל, אבל "דור רביעי — ישובו הנה" — לארץ ישראל, כפי שהטעים ראבר"ן, את בואו לגור בארץ הקדושה.

(המשך יבוא בעז"ה)

י אברהם

חבורת ה"עובדים" באומן

(המשך)

— במלאות שנה לפטירת החסיד ר' הירש לייב ליפל ז"ל —

אברכים אלו, שכינו אותם בשמם "העובדים", לא היתה חבורה מיוסדת ומתוכננת. איש לא הזמין את חבירו להצטרף לחבורה. הלבבות הבוערים שפעמו בקרבם, הם שקבעו, מי הוא העובד שיצטרף לחבורה זו. ומאליהם החלו מתקרבים איש לרעהו עד שיצאה מהם חבורת עובדים. כלומר, חבורת אנשים ששאיפתם היחידה היא עבודת ה'.

אבל בוודאי נמצאו עוד אנשי לבב כאלו שאף שלא שובצו למעשה בחבורה קדושה זו, הרי שהיו להלכה בין העובדים. וכך מצאנו הרבה גדולים מאנ"ש, שאם אמנם לא הי' קשר מעשי בינם לעובדים שבחבורה, הרי שבמציאות היו לגוף אחד.

כזה הי' למשל ר' געצי, העובד הגדול, שנסתלק כמה שנים, לפני שחבורת העובדים היתה בשנות הזוהר שלה. אך עבודתו ורוחו, היתה כשלהם. תפילותיו שקרעו כל לב שומעם, זעקותיו ובכיותיו שהדהדו יפה בחלל ביהמ"ד, העידו כאלף עדים, על עבודתו הנשגבה. כן יגע ביגיעות עצומות, להזדכך ולהנתק מכל חומר. וכך הי' אומר רבי ישראל כהן הי"ד תלמידו החביב של הרה"ק ר' אברהם בר"ן "שומר הברית מסוגו של רבי אברהם אינו בנמצא. הבה נזעק לפחות כמו שר' געצי הטיב לזעוק" שום חישוב לא הי' קיים לפני ר' געצי, שעה שהגיע זמן תפילתו. גם כשבקיאותו בעניני ביתו

העלתה, שלא נותר שום דבר מאכל לבני ביתו, לא עמדה כנגדו לפני תפילתו. ורק לאחר התפילה הארוכה, החל חושב על ביתו... וכך מספר הרה"ח רלוי"צ שליט"א, כי בהושענא רבה אחד, עמד ר' געצע, ו"שאג" את ההושענות ממש עד כלות הנפש. כשבכל הושע נא נדמה, כי הנה אוזלים כל כוחותיו ח"ו, מרוב זעקותיו הנרגשות. כשסיימו התפילה. ניגש אליו ר' געצע ואמר לו: "ידע לך, שבביתי עדיין אין כלום לחג. ואפי' עתה, לסעוד בהוש"ר, אין לי מאומה!"

אותו יום קדוש הושענא רבה, הי' ידוע באוקריינה כ"עת רצון" גדול לנתינת צדקה. הכל היו פושטים ידיהם, ומקבלים שפע של צדקה, שהספיקה לכל החג בהרחבה. אך דא עקא, שעכשיו כבר מאוחר, ובכל בתי הכנסת באומן כבר סיימו התפילה מזמן, ואין עוד מקום לאסוף משהו עבורו. אילו הי' ר' געצע מודיע זאת בבקר, בוודאי היו מכניסים לו בשפע, אך כזה הי' ר' געצע, שלפני עבודת תפילתו, לא עלה על דעתו כלל, הצורך להשתדל לפרנסה.

כל הגשמיות לא תפסה אצלו מקום כלשהו, כשהי' זקוק לרוחניות. כך הי' גם, בעת שהגיע החורף, וידיו נתמלאו פצעים רבים מהכפור, עד שנאלץ לעטפם בקביעות, בכפפות, שאם כי הגנו עליו מפני הקור ופיחתו מיסוריו, נדבקים היו לבשרו, מבלי שיוכל להסירם.

אך, שונים היו פני הדברים, עת הגיעה תפילת השחר, כשעמד לטבול במקוה, או כשהיה נזקק ליטול ידיו לאכילה. אז לא היה שת לבו ליסוריו, ותולשם מבשרו במהירות ובאומץ לב, כשדמו ניגר כמים, ויסוריו עצומים הם. אך כל אלה לא נחשבו למאומה בעיניו, נוכח תענוגו הרוחני העצום שקיבל, בטבילתו במקוה וכדומה.

כך קרה גם, שבשבת לא לבש את כפפותיו כלל, כדי שלא יכשל ח"ו באיסור שבת. ואף כי הקור גרם לו סבל בל יתואר, שמח היה לשמור שבת כהלכתה, בכל לבו ונפשו.

התמסרותו לענינים רוחניים והעדפתם על הכל, באו גם לידי ביטוי במוצאי ר"ה כשהאריך בתפילתו כדרכו, ואנ"ש שנחפזו לנסיעתם הביתה, המתינו לו להפרד מעמו, ואף לזַכותו במתת יד הגונה. אך, אצל ר' געצע, לא תופסים חשבונות אלו מקום, ותפילת הערבית דוחה הכל.

חלש וחולני מאוד הי' ר' געצי וגם נסתלק בדמי ימיו. אך, אחד הגיבורים, מאנשי השם, שהיו לרביז"ל בדור הקודם, שעבודתו הגדולה האירה את הדרך לאברכים שנתקרבו אחר כמה שנים מהסתלקותו, והמשיכו בדרכו בקדש.

הראשון שהי' ממשיך דרכו בעיקביות רבה, הי' חתנו ר' ברוך, שנקרא על שמו "ר' ברוך געצי"ס". הוא אשר נתעלה, והי' לאחד האריות שבחבורת עובדי ה'.

עוד בראשית דרכו, בחיי ר' געצע, אירע פ"א, שר' ברוך עמד בביהכ"נ והתפלל כדרכו, מתוך צעקה גדולה, ממש כשאגת ארי, כשהפסוק "כל עצמותי תאמרנה" לא היה שום גוזמא לתפילתו. בתוך כך, ניגש אליו אחד מהמתפללים ותפסו בזרועו, והוציאו לחצר ביהמ"ד לאות התנגדות לתפילתו המרעישה, הרה"ק ר' אברהם בר"ן, שראה בנעשה, יצא אחריו בסיום התפילה, ואמר לו בזה"ל: "דער רבי האט גיזאגט, אז א יונגער מאן דארף שרייען אין שרייען", (רבינו אמר שאברך צריך לצעוק ולצעוק) אימרה זו, שיצאה מפי רבי אברהם, היתה לאבן יסוד בחיי העובדים, ונסכה בהם עידוד רב, בדרכם הקשה. בכל הזדמנות, הי' ר' ברוך חוזר על אמרה זו, בפני חביריו. וביותר, כאשר אף הם נתקלו במקרים כאלו וכאלו שהפריעו בעד תפילתם הקולנית, היו לרוב.

עובדא מענינית מספרים אנ"ש, על תפילתו של ר' ברוך. היתה זו פעם אחת בתפילת הבקר, ור' ברוך עומד עם חביריו בעיצומה של תפלה, והנה התיצבה בפתח ביהמ"ד זוגתו של ר' ברוך, וביקשה לקרוא לו. כשניגש ר' ברוך, סיפרה לו, שעתה חלם לה, שרביז"ל בא, ושאל אותה: "איפוה ברוך?" וענתה לרביז"ל: "ברוך מתפלל" והפטיר רביז"ל: יודע אני שהוא מתפלל, יודע אני שהוא מתפלל..."

אשה זו, שהיתה חולנית מאוד, לא טיפלה בילדיה, וברוך עצמו הי' להם לאם. ולא אחת אירע, שבאמצע פסוקי דזמרה, לפני ויברך דוד, חלץ תפיליו, ונכנס לביתו, לטפל בילדים הרכים, לנקותם ולהאכילם, ואח"כ שוב חזר לתפילתו. זקני אנ"ש מספרים זאת בהתפעלות, איך שהפסק זה לא בילבלו כלל, ולא הפיג במאום, מהתלהבותו הגדולה והחמימות שהמשיך בהם בתפילתו.

בחריפות קיצונית בחר ר' ברוך את דרכו, וכך הדריך וחינך את חביריו ותלמידיו. יחידים היו אלו שיכלו לו, והשתלבו בעבודותיו העצומות, שהיו מבוססות על שלילת כל גשמיות והנאות עוה"ז מחד, ומאידך תפיסת כל דרך שיש בה משום התקרבות נוספת להשי"ת.

עד כמה שהרחיק לכת אפשר לראות בעובדא שחינך את חבריו, כי גם בחזרתם מההתבודדות ביער, אחרי ששהו שם כל הלילה בכפור המחריד, וכל גופם נתקשה כקרח, לא נתנו ידיהם על התנור להתחמם אלא עמדו לידו כשידיהם כלפי מטה בעוד ששאר האנשים ליטפו את התנור בהנאה.

עד כדי הבחנה דקה מעין זו הגיע בשלילת הנאות העוה"ז וכזו היתה הדריכתו לחבריו בכל הנוגע לענינים גשמיים ועל אחת כמה וכמה תאוות העולם הזה.

המשך יבא בע"ה

עולת שבת בשבתו

אפרים נחמן אנשין

(השלמה מחדש חשון)

בראשית

וישלחהו ה' אלקים מגן עדן לעבוד את וגו' ובפ' כ"ד "ויגרש את האדם וגו'". ויש כאן ב' תמיהות, א. כפל הלשון ב. שינוי הלשון — **וישלחהו — ויגרש**. ומאי קא משמע לן.

ואפשר להסביר בדרך המוסר והחן, כידוע כל ענין הגירושין ע"ד החטא וקללת העצבון ובזיעת אפיך אינו בגדר עונש במובן הפשוט, כדוגמת הנקמה, וח"ו לפרשו כך. כי אם, ע"י שהאדם אכל מעץ הדעת, ועירב טוב ברע, וקלקל את כל הבריאה, כי אז מוטל עליו לתקנו ולהחזירו לקדמותו וליופיו. והלא תכלית בריאת האדם היה מקדם "לעבדה ולשמרה" אולם, לפני החטא התפרש ה-לעבדה ולשמרה במובנים יותר נעלים ועדינים. אולם, אחרי החטא נאלץ האדם לתקן את העולם, כפי אשר הורה לו הקב"ה, דהיינו, בעצבון ובזיעת אפיים, שהם ל"ט מלאכות וטילטולי הפרנסה.

וזהו פי' הפסוק וישלחהו ה' וגו' לעבד את האדמה וגו', ולא היתה כאן מטרת עונשין, כ"א שליחות הכרחית. אולם, כ"ז בהתייחס לכביכול, ש"ממנו לא תצא הרעות". אבל, האדם הגשמי, שאינו יודע מכל אלה, וכל מה שהוא מרגיש ויודע, שבעת אשר באים עליו יסורין וטילטולין, בבחי' עצבון וזיעת אפיים, מצטיירת זאת לעיניו כעונש וכהלקאה, והוא מבין ותופס זאת בענין גירושין. ולכן, הפסוק הא' המתייחס כלפי כביכול, באומרו **וישלחהו ה' אלקים** כי אז, הוא בבחי' "וישלחהו", ענין שליחות ותיקונים לתכלית הנרצה, ולכל אחד ואחד כפי בחינתו וכפי חטאיו, כן שליחותו אח"כ, בעת אשר זוכה לכסוף לתכלית. ולכן, רואין בחוש, כשהאדם נכנס קצת בעבודת השי"ת, עוברין עליו כל מיני נסיונות ומרירות, והם הם שליחות התיקונים שצריך לתקן, ובידוע. אולם, האדם בעצמו לא חלי ולא מרגיש, דמרא דעלמא מסייעיה ומכוון לו דרך תיקונו, והוא מפרשו ומדמהו לענין התרחקות וגירושין ודומה לו כמי שאין רוצים בו ובעבודתו (כמ"ש בליקו"ת מ"ח).

וזהו פי' הפס' הב' "**ויגרש את האדם**", כי בהתייחסו אל האדם, הוא מתפרש בבחי' גירושין, אבל, שפת אמת תכון לעד, וכל הבחי' האלו, עצבון וזיעת אפיים והגירושין, הוא לתכלית הנרצה. וכד"א "וישלחהו וגו" לעבוד את האדמה" ולתקנה, אכי"ר.

נח

"זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו וגו'" ידוע, שכל ענין ל"ט מלאכות, הוא בחי' בירורים, **'שצריכים אנו** לברר אחרי אכילת עץ הדעת, וזהו כל ענין קושי הפרנסה לכאו"א כפי בחינתו.

אולם, כפי אשר אמר רבינו (לקו"א סי' ז') שתפילה וכו' היא בחי' נסים, וע"י התפילה יכול האדם להמשיך כל הבירורים, ואין צריך למלאכה כלל, יש לפרש הפסוק **"זה"** בגי' י"ב, שמרמז על י"ב נוסחאות התפילה שהם, היינו התפילה בשלימותה **"ינחמנו** ממעשינו" ומעצבון שבידינו ונהפך לידיים, בבחי' תפילה. כד"א "ויהי ידיו אמונה" ותרגומו "פרישן בצלו" (שם) ונעלם העצבון ובא במקומו התפילה בשמחתה, בבחי' "עבדו את ה' בשמחה" ואין עבודה אלא תפילה.

לך לך

"אל הארץ אשר אראך" ופרש"י: "לא גלה לו הארץ, מיד כדי לחבבה וכו'". והאריך בזה השפתי חכמים בכמה אופנים. הנה, כפי אשר גילה לנו רבי' הק' שכל קדושת איש הישראלי תלוי בקדושת ארץ ישראל, מובן וידוע כי לזכות לקדושת ארץ ישראל ובכללות לקדושה, צריך מקודם להתרחק מהיפך הקדושה, עד הקצה האחרון. וכל כמה שמתרחק מבחי' חול, עפרא טמא, ובכללות מכל מה שקשור ויש בו ריח טומאה וחולין, יותה מתקרב הוא לקדושה, בבחי' סור מרע ועשה טוב. וזהו שאמר הקב"ה לא"א ע"ה: "לך לך" א) "מארצך" ב) "וממולדתך" ג) "ומבית אביך", וזהו שפירש"י "התרחק עוד משם", ואז ורק אז כשתתרחק הרבה מכל בחי' החולין, אז תתחיל להרגיש ותזכה לראות את ארץ ישראל וקדושתה. וזהו "אל הארץ אשר אראך" ואימתי "אראך", אחרי שתתרחק הרבה מכל הקשור ל"מולדתך".

ואגב, אפשר עוד באופן הנ"ל משמעות **"ואעשך לגוי גדול וכו'"** וכל ההבטחות וכפירש"י שהדרך גורמת וכו' וממעט וכו', ופירושו, שבכאן גילה לו הקב"ה מה שעובר על האדם בהנתקו מכל אלו, ומתחיל להתקרב לצד הק'. שעוברין עליו כל מיני הרפתקאות ויסורים, שכל אלו הם רק לנסיון, בבחי' מניעות, וכשזוכה האדם ומתעקש והולך בתומו להדרך שציוה לו הבורא ית', ואפי' אינו יודע להיכן הוא הולך — וכפי שהיה בכאן אצל א"א, שלא ידע שהולך לא"י, למקור הקדושה, ובטח בה' ובתומו הלך ולא הסתכל על כל המניעות האלו שמנאם רש"י הק' — כי אז זוכה ונתהפכים המניעות ל"נעימות" וכד"א **ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך וכו' וכו'**. ומעתה מובן כמין חומר, דברי רש"י הק' "כדי לחבבה בעיניו" כי ע"י המניעות, נתגבר החשק כידוע מדברי רבינו ז"ל, וכדי לתת לו שכר, כי כל מה שמשברין יותר מניעות, השכר גדול יותר.

(לחדש בסליו)

ויצא

""וישכב במקום ההוא וכו' וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" ידוע את אשר היה פעם אצל רבינו בליל ש"ק, שאמר ונשבע בש"ק שאינו יודע כלל, וחזר על זה כמה פעמים. ונתמשכו דברי קדשו מענין אי ידיעתו, וזרק דיבורים קדושים מפיו, ונתלקטו דבריו, עד כי מוהרנ"ת כתב ועשה מזה תורה שלימה,

והראה אותו לרביז"ל ורבינו הפליא את התורה הזאת, והפליג בשבחה מאוד מאוד וכו'. ונתאמת ונתפרש ענין "תכלית הידיעה שלא נדע", כי ה"לא נדע" של הצדיק הנ', הוא גבוה מעל גבוה של ידיעתו.

וענין הלזה, הוא בכל איש ישראלי התקיף באמונתו בתמימות אמיתי, שזוכה ע"י האמונה הפשוטה והאיתנה, להשיג השגות, יותר ממה שזוכה ע"י חכמה וכו'.

והנה, יעקב אע"ה כששכב במקום ההוא וישן — וכמובא שהיה אז השינה הראשונה, אחרי שלא ישן י"ד שנה ששמש בבית שם ועבר — ע"י השינה הזאת, השיג מה שהשיג עד אין קץ ותכלית. ואז, וייקץ יעקב משנתו הק', ויאמר **אכן יש השם במקום הזה! שהשגתי השגות גבוהות כאלו, ומפני מה? — "ואנכי"** שהייתי תמים כ"כ באמונה (אנכי ה' אלקיך), בבחי' "ואמונתך בלילות". לכן, הגעתי להשגה, בבחי' **"לא ידעתי"** שהיא תכלית הידיעה.

ולפי"ז אפשר גם לפרש את מה שפרש"י "וילן שם כי בא השמש" "ששקעה עליו חמה שלא בעונתה", שכידוע חמה מרמזת על "חכמה" וזהו, ששקעה עליו החכמה, ונכנס לבחי' שינה, כד"א "וילן שם" וכנ"ל.

וישלח

"ותהר ותלד בן, ותאמר אסף א-לקים את חרפתי ותקרא את שמו יוסף, לאמור, יוסף ה' לי בן אחר".

ולכאורה היה די לקרוא את שמו יוסף ע"ש "אשר אסף א' את חרפתי" ומהו הוספת הטעם "יוסף ה' לי בן אחר"? והנה, למדנו הרבה רבינו ז"ל, דרך בעבודתו ית', לבלי להיות ותרן ומסתפק במועט, כ"א לבסוף בכ"פ לעלות יותר ויותר, ולבלי להסתפק במה שיש לו כבר. וזהו, כל מעלת הצדיקים שזכו למה שזכו, בעבור זאת המדה שהיתה בם כנ"ל. עד שרבינו העיד על עצמו, שלא עמד יום אחד, ואפי' שעה אחת על מדריגה אחת, כ"א שאף ונכסף, עד שעלה למעלה ומדריגה גבוהה יותר ויותר, וכן הלאה. וזה אחד מתכונותיו של הצדיק.

והנה, רחל אמנו, בקראה שם ל"יסוד צדיק", לא קראה רק ע"ש שאסף ה' את חרפתה, שהוא ענין שלילת הרע, אלא, שם הצדיק נקרא, ע"ש יוסף ה' לי בן אחר, עוד בן, עוד קדושה, עוד תורה וכו' וכו', ורק ע"ש המדה הזאת, יקרא יוסף הצדיק יסוד עולם.

ויבא יעקב לוזה אשר בארץ כנען, היא בית-קל, הוא וכל העם אשר אתו".

תמוה ייתור הלשון "הוא וכל העם", כי הלא ידענו כבר מי בא בארץ כנען בית-קל, כדכתיב "ויבא יעקב" ומה מלמדנו תיבת "הוא".

ידוע מדרש חז"ל "ויעקב קרא לו בית", בחי' "בית תפלה" (לקו"א סי' י') ובתפילה הלא ידוע שהצדיק מעלה כל תפילות עם ישראל יהם, עמך ונחלתך, צריכים רק לקשר את עצמם עם הצדיק, ועי"ז מעלה אותם ואת התפילה לבית קל, וזהו אומרו בבוא יעקב בית קל, "בא **הוא** וכל **העם** אשר עמו" — כלומר, אשר התקשרו עמו, ובאו כולם בברית יחד, לבית קל.

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש. מ. זינקובר

מפורסם הוא היין ההונגרי, בטעמו הנפלא ובריחו המשכר יינה הטוב של הונגריה, הינו לשם דבר בכל ארצות אירופה. אך לא על כל שלחן עולה הוא היין, לא כל אחד זוכה, אף לטעום ממנו. שכן, יקר עד מאד הוא היין המשובח הלזה, ורק על שלחנות מלכים הוא נראה, היין ההונגרי משפחות אצילים, ועשירים מופלגים, מרשים לעצמם, ללגום ממנו לגימות, מדי פעם

אותו יין, הידוע בטיבו העולמי, חביות מלאות הימנו, היו טעונים פעם על כרכרתו של סוחר גדול אחד, שעשה את דרכו אל אחד השווקים האיזוריים הגדולים ביותר.

ריח נעים עד מאד עלה מן החביות, ולעגלון ולמשמרת שישבו על גביהם ושמרום מכל משמר, לא נותר, אלא לעצור בעד תשוקתם לטעום מן היין המשובח, שלא טעמו מעולם. צער רב נגרם להם, בכל עת שהיה ריח היין נודף, ומגיע לאפיהם. אך, לא העיזו אף לתחוב אצבע, לחביות שעמדו לידם.

התמשכה לה הדרך, וככל שנמשכה יותר, כן הלך תיאבונם של המשרת והעגלון אל היין. ומשלא יכלו עוד לעצור ברוחם, פנו אל בעליהם, הסוחר, שישב עמם בעגלה, ואמרו לו: "הלא אנו נוסעים בדרך הזה, עם היין הזה, ואנו סובלים הצער כל כך, תן לנו לטעום מעט". נתן להם הסוחר, לגימה לכל אחד, ויטב לבם מאד. עתה, עתה, הבינו, מדוע כה מהולל הוא, היין ההונגרי שכן, לא טעמו טעם נפלא כזה מימיהם.

לימים, נזדמן המשרת לבית מרזח אחד, בעיירה קטנה, בין שותי יין. ישבו השותים, והיללו את יינם, שכמוהו לא טעמו אף פעם. הפעם, מצא היין חן בעיניהם, והתענגו על טעמו הערב.

שיבחו השותים את היין, באמרם, שזהו ה..יין ההונגרי המשובח"...

— נזדעק להם המשרת: ..הבו, הבו לי מקצת, האמנם יין הונגרי יש לכם?! תנו לי לטעום..." כשאך טעם המשרת את היין דחה את החבית מלפניו בשתי ידיים, באמרו בלגלוג: "כלום סבורים אתם שזהו היין ההונגרי! — לא מיניה ולא מקצתיה! רחוק היין הזה מלהיות הונגרי!". הביטו בו במשרת הצעיר שתיינים ותיקים בבוז, ואף גערו בו על שהוא מתערב בענינים שאין לו בהם מושג, ודחפו אותו החוצה. אך הוא בשלו: "הלא אני יודע שאין זה יין אונגירשיר כלל, כי הלא אני הייתי אצל יותר

גדול כזה, וכו'". אך הם לא השגיחו בו, והיו בטוחים שמשרת עלוב זה, לא טעם ולא ראה יין אמיתי בחייו, אף כי יין הונגרי שאינו מצוי אפילו בין עשירים. והוא, המשרת, צעק כל הזמן: הלא אני הייתי אצל... ושם טעמתי..." אך לא עזר לו כלום

— — —

בסיימו לספר את המשל הנפלא הזה, הפטיר רבינו בזו הלשון: "**אבל לעתיד, כשיבוא משיח, אז ידעו, כשיתנו יין המשומר, אזי, לאחרים יוכלו להטעות, ויתנו להם יין וואליחשין סטראוויצטיר [סוג יין משובח], ויאמרו להם, שהוא יין הטוב המשומר, אבל לאנ"ש, לא יוכלו להטעות, כי אנחנו טעמנו היין הטוב וכו'**" (חיי"מ עבוה"ש כ').

גם בכדי להבין משל זה עצמו על בוריו, חייבים להיות מאנשי רבינו ז"ל. לא די לדעת שיש "יין הונגרי" בעולם, צריך לטועמו ממש. כי אז, ניתן להבין, מדוע יין משובח אחר, אינו אלא "וואליחשין סטראוויצירי", שאם אמנם משובח הוא מאד, אינו אלא "תחליף" של היין המשומר, אותו טועמים המתקרבים לצדיק האמת, וטועמים מאורו הגנוז.

כך, שבביאת הגואל במהרה, כשישתו הצדיקים מן היין המשומר, כלומר כשצדיקים ישבו ויהנו מזיו נועם עליון שאין תענוג גדול הימנו, יהיה הבדל עצום, בין שכרו — תענוגו של כל אחד מהם, בבחינת "כל צדיק נכווה מחופתו של חברו", שאלפים ורבבות מדריגות של טעמים טובים, פחות ויותר, יהיה בשכרם של צדיקים לעתיד לבא.

שככל שמשיג האדם בעולם הזה בהשגת אלוקות, כן ישיג לעתיד, ויתענג מזה ביותר, ואם טעם ערב והשגה עליונה כגון זו, משיגים אנשי רבינו בעולם הזה, כלום יוכלו להטעותם בעולם הבא?!

לעתיד לבא, בימות המשיח, בעולם שכלו טוב, גם אז, ובעיקר אז, יורגש ההבדל העצום, שבין המקורב לצדיק האמת, לבין מי שאינו מקורב לו, ובין מי שהיה אצל "בעל היין המשומר", לבין מי שהיה אצל בעלי יין פחות משובחים...

בתיבות הנחל

יעקב לב שמח

ממון ופרנסה

☆ קדושת הממון ☆ התשוקה לממון ☆ ממפסידי הממון ☆ צדקה כמתקן הממון ☆ הדרכות רביז"ל בממון ופרנסה ☆ משא ומתן באמונה ☆ עובדות מאנ"ש.

ממון של ישראל, קדושים למקום כתרומה
(א"ב דר' עקיבא)

קדושת הממון

בהיכלות החסידות, ובפלטירי הצדיקים העובדים את השי"ת בכל צעד ושעל, קיים המושג, **"ממון ועשירות דקדושה"** — ממון ופרנסה, הנשפעים מן השמים אל האדם, בדרכים קדושות, ועל ידי מעשיו הטובים.

עשירות מסוג זה, אינו בא לו לאדם על ידי "יגיעות וטרחות", או בדרך נסיעות למעבר לים, אלא על ידי השגת שלימות בעבודת ה', והכנת הכלים לקבלת השפע. או אז, לא די שאין העשירות הזאת מסיטה את המקבלה מהדרך הישרה ח"ו, אלא שהיא מסייעת לו לעבד את השי"ת **"שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול מאד, שאי אפשר לבא להתבוננות הזאת כי אם על ידי עשירות... ועל כן משה רבינו וכל הנביאים, היה להם עשירות גדול מאר, כדי לבא על ידו להתבוננות הזאת"** (לקו"א ס').

וכשם שבפשוטם של דברים נזקק אדם לממון בהרחבה, כדי שיוכל לעסוק בתורה בשלווה, כי "אם אין קמח אין תורה", כן הדבר במדריגות העליונות, אליהם מגיעים הצדיקים, גורם להם הממון להתבונן ולהבין יותר ויותר בהשגות אלוקיות. וככל שעשירותם מופלגת יותר, כן הם עולים ומשיגים יותר, את התורה הקדושה.

בדרך רוחנית כלשהיא, יש לו לממון השפעה קדושה על בעליו. שכן הממון מצד עצמו קדוש הוא ונשגב, ולכן הוא כה יקר ומבוקש בעולם הזה. **כלל גדול הוא בכל תורת החסידות, שכל דבר הנמצא בעולם הזה, שרשו בעולמות העליונים.** ואף התאווה לממון, שהיא עבירה, אינה אלא השתלשלות ושירבוב של קדושה גבוהה שבה נערץ הממון **"כי זה ידוע שכל העבירות ר"ל, יש להם שורש בקדושה, ועל ידי חטאו הוא מוריד אותו הקדושה אל הס"א ח"ו, שזהו פגם כל העבירות רח"ל. והכל לפי החטא. וכל תאווה, שיש לה שורש בקדושה עליונה ביותר, על ידי זה למטה נאחז שם הסט"א ביותר, כי הם רודפים ונאחזים במקום שיש קדושה יתירה. ועל ידי זה, יש שם**

התגברות התאוה ביותר. וכשפוגם בזה, ונמשך אחריהם ח"ו, אזי הפגם גדול מאד ביותר, מחמת שהוריד קדושה גבוה לחוץ ח"ו. וזהו גם כן בחינת פגם תאות ממון הנ"ל. כי הממון שרשו בקדושה גבוה מאד, כפי המובן בפירוש ברברי רבינו ז"ל בכמה מקומות. כי הוא בחינת שורש נפשות ישראל, ושם כל הנצוצות הקדושים, ושם כל הגוונין עילאין, ומחמת שקדושתו גבוה ביותר, על כן נאחז שם הסטרא אחרא ביותר, ויש שם התגברות התאווה ביותר, והכל רודפים אחר הממון כל ימי חייהם, ומבלים ימיהם על זה" (ליקו"ה הל' מאבד מחומ"ס א').

מדברי מוהרנ"ת אלה, מקבלים אנו מושג מה, במה שמסתתר מאחורי כל תאווה, ומדוע פוגמים הם, חמדות העולם, בשרשים הרוחניים שבעולמות העליונים. אגב כך, למדים אנו מדבריו הקדושים, פרק חשוב ב"תאוות ממון" ורדיפת הבצע. לאמור, שהממון מתחילת ברייתו הינו מושג רוחני דק, הקיים בעולם האצילות. אלא, שככל חפצי העולם הזה, גם הממון, יורד ומשתלשל כלפי מטה, לעולם הזה. וככל שיורד מטה, כן הוא הולך ולובש צורה גשמית יותר, עד שהוא נהפך למטבעות ושטרות כסף, אותם עושה האדם. אך עדיין קדוש הוא בקדושתו, אלא שכשהוא מגיע לגויים, או להבדיל ליהודי העושה ממנו "אליל זהב", ורץ אחריו מתוך תאווה וחמדה, הריהו נפסל ומאבד את ערכו הרוחני. ואדרבא, אז נהפך הממון למכשיר הרס ח"ו לבעליו **"והממון הורגת וממית אותם"** — כלשון הליקוטי מוהר"ן (ח"א כ"ג).

באותה תורה, "צוית צדק" שבלקו"מ, מוסברת ומתוארת היטב דמותה הנורא של תאוות הממון, בין השאר מודגש, הקשר החזק שיש בין רדיפת הממון לעצבות, כשהפסוק "בעצבון תאכלנה", שהיא קללת הפרנסה הראשונה לאדם, משמש כבסיס לדברים הנאמרים שם. בין השאר, נכתב שם: **"ועל כן אלו המשוקעים בממון, כל מה שיש להם עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר. כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת 'בעצבות תאכלנה', שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה... וזה שאמרו חז"ל (אבות פ"ב) 'מרבה נכסים, מרבה דאגה'. כי בודאי, הוא מרבה דאגה ועצבות, על ידי ריבוי הנכסים והעשירות. כי הנכסים שלו, הם בעצמו בחינת עצבות.**

אותם נכסים, הבאים לו לאדם מתוך רדיפה אחרי העושר, "שמור לבעליו לרעתו". אך, לא כן נכסים הנשפעים לו לאדם מן השמים, על ידי תפילה ומעשים טובים, עליהם שורה חן הקדושה, "וגוונין עילאין המלובשים בכסף וזהב... **כי על ממונם של הישראלי שורה הפאר והחן והכל תאיבין להסתכל על הפאר והחן"** (מתוך התורה החדשית ליקו"א כ"ה).

דברים רבים יש בספרי לקוטי מוהר"ן ולקוטי הלכות, במעלת הממון מצד שרשו הקדוש, ומאידך — בגנות המנצל את שפע הממון לרעה. כך שנושא הממון בעצמו, על כל היבטיו ההשקפתיים והקבלתיים, מהווה חלק נכבד בתורת רבינו ז"ל. כי על כן, תהיה לכך חשיבות מרובה, להקנות לקוראים, מושג כללי, בתורה שלימה זו, כדי שבבואם בקשרי משא ומתן, תהיה תורת רבינו הקדוש, נר לרגליהם.

רבינו הקדוש בחכמתו העמוקה מני ים, ומוהרנ"ת בעקבותיו, נוגעים בכל צדדי נושא הממון והפרנסה, תוך נתינת הוראות מפורטות לגדול ולקטן, ביחסו לממון ובהתנהגותו

במשא ומתן, במפסידי העשירות ובגורמיה, במכשולות הממון והשלכותיהם, בתיקוני התאווה ובמסתעף מהם. כך, שכדי לתת בהם מושג כללי, נחלקם לפרקים פרקים.

התשוקה לממון

מן העוונות ה"קשים" שמונה הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ג), מזכיר הוא את רדיפת הממון. בהטעימו, שכאשר נשקע בו האדם קשה לו לפרוש ממנו.

דברים נחרצים יותר יש בסיפורי המעשיות של רבינו הקדוש. שם מסופר, על מדינה אחת, ששקעה בתאוות ממון כל כך, עד שמי שלא היה לו ממון, נחשב בעיניהם לחיה ועוף וכו', הכל לפי עניותו. ומאידך, ככל שהיה אחד מהם עשיר יותר, נחשב בעיניהם למלאך ושרף, ואפילו "אלוה" — — — בהמשך הסיפור מסופר, על בעל תפילה שרצה להוציאם מתאוותם לממון, נענה לו גיבור אחד, ששמע מהמלך, **"שמכל התאוות, אפשר להוציא את מי שנפל לתוכם. אך מי שנופל לתאוה זו של ממון, אי אפשר בשום אופן להוציאו משם"** — — —

גם בפירושו החשוב של אבד"ק טשעהרין על ליקו"מ, ב"פרפראות לחכמה" יש, שלכן הקדים רבינו ז"ל בליקו"ת א' את תאוות הממון בראש שאר ראשי התאוות "מחמת שרוב טרדת העוה"ז הוא בתאוות ממון והיא מפורסמת" כך, שמכיוון שאדם נשקע בממון קשה לו לצאת ממנו. מה גם, שאין הוא מתבייש בתאווה זו, מאשר בתאוות אחרות רח"ל.

התשוקה הבלתי מוגבלת לממון, בה לוקים רוב בני האדם, מהווה אפוא עבירה כשלעצמה, מה גם שהיא גורמת לעוונות אחרים חמורים ביותר, כפי שנבאר להלן. אך, גם התשוקה עצמה לממון, מהווה "עבודה זרה" ממש, כפי המובן בשכלנו הקט, ובעיקר כפי שמגדירה רביה"ק בליקוטי מוהר"ן: "כי כל עבדות זרות תחובים בממון" — — —

לא אחרת מאשר עבדה זרה היא תאווה זו, לה סוגד האדם ומוכר את כל היקר לו, ברוחניות וגשמיות, החל מעבודת ה', וכלה בבריאות גופו. ושמא תאמר, שמח ומאושר הוא האדם מהכסף הרב שהשיג — לא ולא! בדקו חכמינו ז"ל ומצאו ש"אין אדם מת וחצי תאוותו בידו", ואין לך אדם אחד בעולם — ולו העשיר ביותר — שהשיג כדי מחצית תשוקתו, **"שהם מתאוים כל כך לממון הרבה, עד שהם רצים ויגיעים מאד, כל ימיהם, ביגיעות גדולות, ומסכנים עצמם בסכנות גדולות, כדי למלאות תאוותם, כאילו היה עליהם חוב גדול לשלם... וכל ימיהם אינם יכולים למלאות תאוותם ולשלם החוב הזה של תאוותם, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו וכו' וכנ"ל נמצא שאין ממונו ממון כלל כי אין לו שום הנאה ממנו"** (שם כ"ד).

אולי תאמר, נהנה הוא לפחות מן הממון או מנכסיו כלך לך לדברי רבינו האחרים, בהם מזדקרת ועומדת המציאות המרה: **"ואפילו העשירים הגדולים, ואפילו השרים, אין להם שום 'עולם הזה' כלל** — — — **כי כל ימיהם כעס ומכאובות, וכלם מלאים טרדות ודאגות ועצבות ויגון ואנחה תמיד, וכל אחד יש לו יסורים מיוחדים, ואין גם אחד מכל הגבירים והשרים, שיהיה לו הכל כסדר, כרצונו תמיד. וכולם כאחד, מלאים יסורים ודאגות תמיד.** וזה ברור וידוע לכל מי שבקי קצת בהם ובדרכיהם.

כך, שאין הנכסים גורמים שמחה ואושר לבעליהם, ולא עצם העובדא שיש להם ממון משביעים את רצונם, ומשקיטים את תאוותם העז, לצבירת הון. וכפי שהגדירו זאת חז"ל, באמרם: "יש לו מנה, רוצה מאתיים" לאמור, שאף פעם אינו בא אדם על סיפוקו מבחינה כספית. ואדרבה — ככל שהוא מרבה הון, כן הולכת ונכפלת תאוותו, ממנה — למאתיים, וממאתיים — לארבע מאות, וכן הלאה והלאה. וכפי השגור בפי העולם לומר, שלעשיר חסר הרבה יותר מן העני, שכן הכפול מרכושו החסר לו מחמת תאוותו, הינו חסרון מופלג, לעומת הכפול מרכושו של העני, החסר לו לפי תאוותו ל"מאתיים"...

דרוש נאה יש בספר ליקוטי הלכות, בהלכות שבת הלכה ו'. שם מבאר מהרנ"ת, את סוף הסיפור המובא במס' בכורות דף ח', בסבי דבי אתונא, ששאלו שאלות לר' יהושע בן חנניא. בין השאר מסופר, שבנסעם עם ר' יהושע בספינה הגיעו סבי דבי אתונא ל"בי בלועי", מקום שם נבלעים כל מימי הים לתהום. מוהרנ"ת, המפרש את כל שאלותיהם ותשובותיו של ר' יהושע, כדרך שפירשם רבינו, מפרש גם מאמר אחרון זה מסוף הסיפור, בצורה בה רצה ר' יהושע בן חנניא להוכיח לחכמי אתונה "שכל חכמתם הוא מהתאוות", וכי כל דעותיהם אינם אלא פועל יוצא מתשוקתם לרע.

"כי מטו לבי בלועי" : כשהגיעו לנסיון תאוות הממון "שנקרא בי בלועי, שבולע כל המימות שבעולם, (כשפירש"י כפי פשוטו), דהיינו, **שבולע הכל, ואין מספיק לו כל הממון שבעולם. כי כל מה שיש לו, חפץ יותר, וכל מה שהש"י משפיע לו ממון, נבלע אצלו, כאלו לא הרויח כלום. וחפץ יותר ויותר" — — —**

כשהעמיד ר' יהושע בן חנניא את סבי דבי אתונה בפני נסיון הממון, הוכיח להם ש"אית ביה תלת צולמין, חד מטא ידיה אירשיה, וחד מטא אליבא, ובתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה" (יש בו שלשה צלמים, אחד מניח ידו על ראשו, ואחד מניח על לבו, ואחרון שבכלם מראה בידו לאחוריו), היינו, **שבתאוות הממון, יש שלשה עבודות זרות. "אחד מגיע אליו ומזיקו בראשו, ואחד בלבו וכו'. כי עיקר עבודת ה', תלויה בהראש והלב... ואלו הקליפות הם בהיפך מזה. כי 'חד מטא ידיה אירשא', שמזיק להדעת שבראש, שיחשוב מחשבות רעות של ממון ושאר תאוות. 'וחד מטא אליבא', שמזיק להלב, שיחמוד כל התאוות ר"ל. אך אף על פי כן, היה אפשר שנשאר בו איזה נקודה טובה, שעל ידי זה יחזור ויתגבר על תאוות הלב ועל המחשבות שבמח... אבל כנגד זה, יש עוד קליפה האחרונה, שקשה מכלם, שמשלכת את האדם. שזהו בחינת 'ובתרא דכלהו מחוי לאחורא' — שהקליפה האחרונה שבהם, מראת בידיה לאחור, שעוסקת להשליך את האדם, שיחזור לאחוריו מהש"ת והצדיקים, בבחי' 'נזורו אחור'. כי אומר לו, מה לך לייגע עצמך אצל החסידים והיראים האמיתיים, מאחר שאתה אצלם זמן הרבה, ועדיין כל המחשבות ותאוות הלב בתוקפם. ולמה אתה מתייגע בחנם — שוב לאחוריך, לרוץ אחר פרנסתך ואחר הממון, כשאר העולם. וקליפה זאת, קשה מכלם. כמבואר אצלנו כמה פעמים, שכל זמן שהאדם מחזק את עצמו, יש לו תקוה. כי ההתקרבות לבד, שמתקרב ליראים וכשרים, זהו בעצמו יקר, אפילו אם לא יקבל שום קדושה כלל, ואפילו אם הוא גרוע יותר מבתחילה. כי מי יודע מה הי' ממנו, אם לא הי' מתקרב כלל. כי בוודאי, אם לא הי' מתקרב כלל, היה עוד גרוע יותר ויותר.**

בכל אופן למדים אנו מדברי מוהרנ"ת אלה, שהתשוקה אל הממון נשארת תמיד

בגדר תשוקה גרידא. מבלי שיושג על ידה דבר מה. שכן, "בי בלועי" הוא האדם לגבי הכסף הבא אליו, וכל ממון המגיע לו שוקע ונבלע אצלו כלא היה...

כך, שהתשוקה אל הממון, הינה תשוקה אל התוהו ואל הבוהו. אך, מדוע אמנם מתאווה האדם כל כך לממון? לכאורה, יש לכך אותו הסבר פשוט שעל כל התאוות, שכל כלם "דמיון", הנובע מיצר לב האדם, הקרוי בלשון רביז"ל "מדמה". אולם, בעיון מעמיק יותר, יודעים אנו, שהחמדה לממון, אינה אלא "השתלשלות", הנובע מאותו פאר וויופי של הממון למעלה. ויתר על כן, כל הנפשות של בני האדם, שרשם באותו מקום, שם מושרש הממון. כי על כן, אומר רבינו ז"ל: **"כל הנפשות תאיבים ומתאווים אל הממון... מחמת שהנפש באה ממקום עליון שהממון בא ומשתלשל ומתהווה משם"** (ליקו"א ס"ח).

הסבר פשוט יותר יש בדברי הראשונים, לאותה תשוקה בלתי סבירה, לצבירת הון, ובניית ארמונות לדורות. **"ומה טוב אמר האומר, כי לולי המשתגעים נשאר העולם חרב. ושאין בעולם שגעון דומה לשגעון הארם, שהוא חלוש הנפש ודל ההרכבה, והוא נוסע מתחילת הגליל השני, משבעה גלילות הישוב, עד סוף הששי, והוא עובר ימים בזמן החורף, והולך בארץ תלאובות בזמן החורב והקיץ, ומסתכן בנפשו, לחיות השרה ולרמשים, כדי שירויח דינרים. כשיקבץ כלום מן הזהובים, שמכר בהם כח נפשו השלם, ויהיה לו מהם חלק, יתחיל לחלק אותם על אומנים, לבנות לו יסוד, על טבור הארץ, בסיד ואבנים, כדי להקים עליו קיר, שיעמור שנים רבות, והוא יודע, שלא נשאר משנות חייו מה שיוכל בהם לבלותן בנין העשוי מן הגמא — היש שטות ושגעון כזה?** (הר"ם בהקדמה)

ולאיזו סיבה נבראו אותן שגעונות? — על כך מסיים הר"ם: **"אבל הם סיבה לישוב העולם!"** את זו עשה השי"ת לישוב העולם, הכניס הוא תשוקה באדם לצבור הון שאינו צריך לו, ולבנות בנינים שאין חייו הקצרים מספיקים לבלותם, — הכל כדי ליישב את העולם.

אך, כל זאת לגבי אומות העולם, להם שייכת תאוות הממון, כדי שיבנו את העולם. אבל לישראל, לכתחילה אין להם ולתאווה זו ולא כלום. משום שאליבא דאמת, כל אותו ממון קדוש שאינו בא על ידי יגיעה, היה צריך להיות להם לישראל **"ודע שראוי שכל ישראל יהיה להם ממון. אך יש מדה אחת שמפסדת ומאברת מהם את הממון. והיא, מדה רעה מגונה, שקשה מאד להנצל ממנה. ואפילו אם ירצה אחד להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאוות הממון, כדי שלא תפסיד לו את הממון, עם כל זה, המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו, ועל ידי זה מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שיהיה לו"** (ליקו"א שם).

ממפסידי הממון

כאמור, מידה אחת ישנה המפסדת את הממון מבעליו, הלא הוא הכעס. "עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו" — אמר שלמה (משלי כה), ובו בזמן שהעושר משמש כ"חומה נשגבה" (שם יח) לבעליו — כדברי שלמה האחרים — הרי הכעס, פורץ את החומה הבצורה הזאת — כפירוש רבינו ז"ל.

וכל כך למה? כי גם הממון וגם הכעס יורדים משרש אחד, משרש ה"גבורות", כידוע ליודעי חן. שם בשרשם העליון, הריהם אחד ממש. ואילו כשהם מגיעים יחדיו למטה, הרי אם לא הצליח היצר לגרום כעס לאדם, נשאר לו לאדם שפע הממון היורד אליו מאותו שורש. אולם, כשמצליח היצר להכשיל את האדם המגיע לו ממון, בכעסנות, שוב אין לו לאדם את הממון הנשפע עבורו מן השמים, מאחר והוא לקח את הצד הרע שבהשפעת ה"גבורות" שנשפעה לו ושוב אין לו ממון.

יתר על כן — אומר רבינו — לפעמים, גם אחרי שהגיע שפע הממון לאדם, יש באפשרות ה"בעל דבר" לאבד לו את הממון, על ידי "כעס גדול מאד" שעליו אמר הכתוב "טורף נפשו באפו" (איוב י"ח), ועל ידי כן הוא מפסיד את ה"טרף נתן ליראיו" (תהלים קי"א), חס ושלום.

הרי לפנינו, שני דברים, שלכאורה אינם שייכים זה לזה, ואילו לפי שרשם הרוחני הריהם אחד, ובאים אחד במקום השני, הכעס במקום הממון ח"ו, והממון במקום הכעס.

מאידך, ישנו דבר בסיסי יותר שפרנסת האדם תלויה בו, הלא הוא "שמירת הברית". בזוהר הקדוש מובא בפירוש: **"מאן דזריק פירורין דנהמא, עניות רדיף אבתריה. כל שכן מאן דזריק פירורין דמוחא"** (פנחס רמ"ד ע"א). ואילו לדברי רביה"ק נראה, שבעיקר מתבטא הדבר ב"טרחא וכבידות" שיש לו לאדם הפגום, בפרנסתו. וכפי שכבר צויין לעיל, שממון בקדושה אינו בא ביגיעה וטורח (לקו"א כ"ג כ"ט ל"א).

הסבר קטן אחד, מהסבריו של מוהרנ"ת בליקוטי הלכות, על הקשר שיש בין שמירת הברית לפרנסה, אנו מוצאים בהל' פדיון פטר חמור א', אותה כתב עוד בחיי רבינו הק', והיו למראה עיניו הקדושות. לדבריו, מקבל הפוגם בבריתו את ממונו דרך הסטרא אחרא, מכיוון שבזוה"ק מובא, שהתעוררות התאווה הזאת באה מ"סטרא דשמאלא" (שורש צד שמאל) של הקדושה. וכידוע, שם בסטרא דשמאלא, יש לסטרא אחרא אפשרות להאחז יותר בקדושה. כי על כן, כשאדם מטמא עצמו ח"ו בתאווה זו, הריהו מוסר את שמאל הקדושה לסט"א. וכך, נמסרת פרנסתו — שאף היא משמאל הקדושה כמו שכתוב "משמאלה עושר וכבוד" — לידי הסטרא אחרא ח"ו וכל ממונו בא לו על ידם.

לא כן כשהוא שומר את הברית. אז, הריהו מטה את צד השמאל לצד הימין ולצד הקדושה. וכך, כל השפעת ממונו נשפעת מהקדושה.

נמצינו למדים, מה רעה גורם אדם לעצמו, על ידי פגם הברית ח"ו. שבדרך רוחנית בלתי נראית לעין, הריהו גורם לעצמו בגין כך, נטל פרנסה כבד מנשוא ח"ו.

עוד סיבות המפסידות או המשמרות את ה"ממון דקדושה" ישנם בדברי רבינו ז"ל, כמו למשל המושגים "מלכות הרשעה" (בתורה נ"ו) המוציאה את ניצוצות הקדושה שבממון, או "המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים" (בתורה תקעו אמונה ה'), ועוד כהנה מושגים מופשטים שכמובן אין כאן המקום להביא את הסברם.

אך באופן כללי יאמר, שלא רק פגמו של הפרט גורם להפסד פרנסתו, או יותר נכון, את ה"עשירות דקדושה". אלא, עצם חרבן הכלל, חרבן בית המקדש, גרם **ש"עכשיו בעתים הללו, קשה מאד מאד שיהיה מעות לאיש כשר"** (שיחהר"ן ד'). שמיום שחרב

בית המקדש, "נפל העשירות בעמקי הקליפות, בבחינת 'ותרד פלאים' — 'פלאים' אותיות 'אלפים'. היינו, האלפים של עשירות ירד פלאים. בבחי' ותרד פלאים. דהיינו, ירידה גדולה ונפלאה". ולפיכך, יש לו לאדם הכשר לרדת ח"ו ירידה גדולה ונפלאה, כדי להגיע אל הממון השרוי בירידה כזו. ואע"פ שנמצאים גם צדיקים ואנשים כשרים שיש להם מעות, אבל הוא כבד וקשה מאד מאד. וגם העשירות שיש להם לצדיקים, הוא מזיק להם לעבודתם. גם באמת, אע"פ שיש להם איזה מעט עשירות, אבל אעפי"כ, אין להם עשירות גדול מזומן, כמו שיש להקלי עולם, שיש להם אלפים ורבבות אדומים מזומנים"

— — —

עם כל זאת, יש ויש, גם היום, בכל עצותיו של רביז"ל לתיקון הממון והפרנסה, בכדי להשפיע שפע, לאיש הישראלי המקיימם. וביחוד, באותה עצה קדושה ש"צדקה" שמה.

כי על כן, לא נוכל להתעלם, מאותם דברים מלאי תוכן שהשמיע רבינו הק', ברום מעלת הצדקה, המהווה תורה שלימה, וקובעת ברכה לעצמה.

צדקה מעיקרי התיקון של תאוות ממון

בצד כל אותם תיקונים עליונים ונוראים הכרוכים במצוות הצדקה, בולטת הפעולה הישירה שעושה הצדקה נגד תאוות ממון. הרוח הנדיבה, הבאה לידי ביטוי בנתינת הצדקה, היא המקררת את "חמימות תאוות ממון" (ליקו"א י"ג).

השמחה האמיתית בממון, ה"אנפין נהורין", אינו בא לו לאדם, אלא כשכל כוונתו במשאו ומתנו הוא, "כדי שיזכה לעבוד את השי"ת על ידי הממון שירויח, וליתן צדקה, להחזיק לומדי תורה ועובדי ה' וכו'" (שם כ"ג). מאידך, התגלותם של ה"גוונין עילאין" בממון, כלומר, התקדשותו של הממון, נגרם על ידי צדקה. **ועל ידי צדקה שנותן מממונו נתתקן כל ממונו ונתגלין הגוונין ומאירין"** (שם כ"ה).

אותם "גוונין" שעליהם קראנו לעיל, תפקידם הרוחני הוא, לשבר את הקליפות, "היינו, הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות", שיש לו לאדם, בכל מדריגה שאליה הוא עולה בעבודת השי"ת. אך, ביחוד מתקנת הצדקה את תאוות הממון.

אחד מההסברים הפשוטים לכך, שהצדקה מועילה להנצל מתאוות הממון הוא, שאין כנתינת צדקה, פעולה שהיא כלה בטחון בהשי"ת. "כי אם אין לו בטחון, אינו יכול לעשות צדקה כראוי, כי מתיירא שיחסר לו מה שנותן לצדקה.ועיקר הצדקה הוא, על ידי בטחון שבוטח בה', שלא יפסיד, ולא יחסר על ידי הצדקה כלל. כי השי"ת יברכו, בגלל הדבר הזה" (שם רכ"ה). והרי "המשוקע בתאוות ממון אינו בוטח בה', כי הוא עובד כל עכו"ם. אך, 'ואני אבטח בך', שתוכל להזמין לי פרנסתי בסיבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהיה משוקע בתאוות ממון" (שם כ"ג).

הצדקה, מבחינת מהותה הינה ההיפך הגמור מתאוות ממון. שכן, אם והתאווה לממון היא צבירת הון והשתוקקות לכל פרוטה נוספת, הרי מצוות צדקה מהווה ויתור על ממון, שלעתים קרובות בא בקושי רב ואחרי מאמץ מרובה.

ולא לחנם הדגים רבינו הק', בליקו"ת מ"ו, את נתינת הצדקה, כדוגמה ל..."מסירות נפש". **כי הממון הוא נפשו של אדם "כי אליו הוא נושא את נפשו, (דברים כד) דהיינו, שמוסר נפשו ביגיעות וסכנות קודם שמרויח הממון, ואחר כך נוטל הממון ונותנו בשביל השי"ת, נמצא מוסר נפשו"** — — —

אך, אם דומה לו לאדם שיצטרך לעמול שוב כדי להחזיר לעצמו את הכסף שנתן לצדקה, ו"כמה קלין של אוי ואבוי, וכמה גניחות, וכמה כפילות וכמה הטיות", עושה הוא בנתינת הצדקה. הרי, "**התועלת של הצדקה גדול מאד מאד. כי הצדקה מועילה תמיד. כי צרכי הגוף הם רבים מאד, אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולים לבלות ימיו ושניו, אפילו על ההכרחיות לבד. והם מונעים את האדם מעבודת הבורא... וצדקה מועיל לזה**". היינו, לכל אותם דרכים שמונה רבינו בתורה ד' בליקו"ת, שעל ידם "אין צריכים לעשות שום עסק ומלאכה".

והרי, כל מה שגורם לו לאדם לעסוק ולטרוח בעניני פרנסה, אינה אלא התאווה המופרזת לממון, המנתקת אותו משורשו הקדוש של הממון, ומנחילה לו "אנפין חשוכין", ברדיפה עצבנית אחרי פרנסתו.

לא כן בנתינת הצדקה, על ידה מקבל הוא יותר ממה שנותן, בבחינת "**יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני — העני עושה עם בעל הבית**". מכיון שמעשה החסד שומרו מן התאווה, ומקיים את ממונו, גורם לו שמחה בחלקו, ונותן לו עוד יתרונות רבים ברוחניות וגשמיות, כפי שהם מובאים בדברי חז"ל וכל דברי החכמים הבאים אחריהם.

הדרכות רבינו ז"ל בעניני ממון ופרנסה

אזהרה מיוחדת יש בספר שיחות הר"ן, בה הזהיר רבינו לאנשיו לשמור את ממונם בשמירה מעולה וגדולה "והיה מקפיד מאד על זה, והיה מתלוצץ ומקפיד על אלו האנשים המתעצלים, שקורין בלשון אשכנז "שלים מזל'ניק', כי זמנים ועתים בטל עצמו מתורה ותפילה, וטרח ויגע ביגיעות גדולות בשביל להרויח ממון, כדי לפרנס ביתו. ואחר כך, כשהגיע לו הממון, הוא נעשה שלים־מזל'ניק, ואינו משגיח עליו כלל" (רפ"א).

ואף גם זאת, משום שכספם של ישראל קדוש הוא בקדושה עליונה. ביחוד זה, הבא מתוך משא ומתן באמונה ובכשרות. "צדיקים ממונם חביב עליהם יותר מגופם" אמרו חז"ל, בהטעימם: "שאינם פושטים ידם בגזל" (חולין צא.). בפשוטם של דברים הפירוש הוא, שיודעים הם הצדיקים שלא בקלות ישיגו ממון אחר, שכן ממון בכשרות שאינו מעורב בגזל, קשה להשיג. אלא, שלאור תורת רביז"ל יש להבין, שכל ממון המגיע לאדם, שייך לתיקון נשמתו מצד הניצוצות הקדושים המלובשים בהם. ולכן, אי אפשר להם לצדיקים לתת לממון ללכת לאיבוד.

יתכן, שזוהי גם הסיבה לכך שרביז"ל כה הקפיד לשמור את הממון שבנוסף לסיבה הפשוטה שהטעים בדבריו, הוסיף לומר בלשונו הק': "**כי ממון כשר של איש הישראלי, צריך שמירה כמו עין שבראש**" — — —

בסוף דבריו, מפטיר מוהרנ"ת: "**ובכל עת שנזדמן שאחד מאנשיו נאבד אצלו סך ממון בדרך, והיו באים בקובלנא לפניו, היה מבזה ומוכיח אותו מאד על זה, על שלא נזהרו בשמירתו יפה**".

ואף רבינו ז"ל בעצמו, נהג לשמור היטב על ממונו שלא יאבד. "ואמר על עצמו, שכשהוא מוליך ממון אצלו בדרך, הוא מדקדק מאד לגונזו יפה בבגד שלו, בתוך בית יד, כנגד לבו, ושלא יהיה בו שום קרע ונקב. ואעפי"כ, בכל עת כשהוא בדרך, הוא ממשמש בכיסו בכל שעה, אם יש אצלו הממון" (חיי"מ עבר"ה ק').

בשבת אחת, פרצה דליקה בעיר ברסלב. ובפעם אחרת, פרצה דליקה ביום הכיפורים. בשני המקרים, לא היסס רביז"ל, להקל בהצלת ממונו. לאחר מכן אמר, שישנם כמה ספרי שו"ת המקילים בזה. ובהזדמנות זאת הוסיף: "אני יודע מכבר, שיש אנשים, שבשביל חומרא אחת, מבטלין הרבה מאד מעבודת השי"ת. כמעט הכל"... בהתכוונו להטעים בעיקר, מדוע מקיל הוא בהצלת ממון מן הדליקה בשבת. **"כי הלא כמה האדם מייגע עצמו בשביל חפציו וממונו. ונוסע לדרכים, ומבטל עצמו הרבה מתורה ותפילה ועבודת ה', ימים הרבה, בשביל להרוויח ממון. ואח"כ, בשביל חומרא אחת, יאבד הכל ח"ו, ויצטרך שנית לבטל עצמו הרבה"** (שם).

רבינו הקדוש, עם כל גישתו הרחמנית לבלבולי הדעת וההפרעות בעבודת ה' הנגרמים מסיבות שונות, לא ראה בעין יפה, בלבולים בעניני פרנסה, הנגרמים בגין חומרות יתירות או בטלנות. וכך התנגד בכל תוקף לאלו הלווים הלוואות ומסבכים עצמם בחובות, מחוסר סבלנות לבוא עת השפע מן השמים. **"כי בכל עניני פרנסה צריכין להמתין עד שיבוא עתו"** ולא לדחוק את השעה — אמר.

בטחון בהשי"ת — את זו דרש רבינו הקדוש בעניני פרנסה, ואף אמר על עצמו: "שאם לא היה ממתין בבטחון לישועת ה', כבר היה איש נוסע ומטולטל, כמו כל הנוסעים ומטלטלים עצמם בשביל הפרנסה... רק צריכין להמתין, עד ירחם ה'. ואמר על עצמו ענין הנ"ל, שאם לא היה ממתין, כגון כשהיה חסר לו איזה דבר, אם היה דוחק את השעה, שיהיה דוקא תיכף, היה צריך ללוות לעצמו, ולהיות בעל חוב, עד שהיה מוכרח להיות נוסע ומטולטל... כי לכל אדם חסר הרבה... ואם נדמה לו שצריך מלבוש, או לאשתו ובניו, אף על פי שמוכרח לו, — אל ידחוק השעה, ללוות ולהקיף ולהיות בעל חוב. אך, ימתין עד שיבוא עתו. **ומוטב שיהיה בעל חוב לעצמו, או לבני ביתו במלבושים, מלהיות בעל חוב להחנוני או לאחרים"**... (שיחות הר"ן קכ"ב).

מאידך, יש בספר חיי מוהר"ן נ"ה, כדברים האלה: "מכבר אמר, שחפץ מאד, שיהיה לנו פרנסה. אעפ"י שבטחון גם כן טוב מאד, אעפי"כ, טוב מאד, כשזוכין שיש לו מעמד פרנסה. כי במקום עבודת הבטחון, במקום זה יעשה עבודה אחרת. כלומר, כי אם לא יהיה לו מעמד פרנסה, ויהיה לו בלבול הדעת מהפרנסה. ויצטרך בכל פעם לחזק עצמו במדת הבטחון, במקום זה, יעסוק בעבודה אחרת והתחזקות אחר, בשאר עניני עבודת ה', והבן".

נמצא, שאם ומצד אחד יש לבטוח רק בהשי"ת, ולא ללוות ולא להטלטל בדרכים עבור צרכי הבית. הרי, שמצד שני, אין להפריז בבטחון יתר על המדה. ויש לעשות ל"מעמד פרנסה". אך, גם כאן, מסיים רבינו ז"ל בדברים: "ואעפ"כ, העיקר הוא בטחון, נאר בטחון (רק בטחון)".

בהקשר לשיחה זאת על מעמד פרנסה, יתכן שכיום כשישנה אפשרות לשבת על התורה ועל העבודה בכוללים וכדומה, שונים פני הדברים ויש מדה סבירה להניח,

שהתמיכה הניתנת כיום לבני כוללים, נכללת ב"מעמד פרנסה", אותה דרש רבינו מאנשיו לעשות.

אך העיקר שבבטחון — "שלא לדחוק את השעה". פרק מיוחד על כך, יש בספר חיי"מ ואף בגמרא מובא "כל הדוחק את השעה — השעה דוחקתו". כי כלל גדול הוא ל"ישוב הדעת" בכלל, ובעניני פרנסה בפרט. שכל החובות וה"תשלומים" המצטברים, אינם אלא תוצאה של פזיזות וחוסר סבלנות, לשעת הכושר. חוסר בטחון הוא זה, שהרי מקרא מלא אומר: "עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו" (תהלים קמ"ה). ואם ימתין אדם, תבוא העת לכל צרכיו, מבלי שילווה על כך.

אולם, באותו פרק שבחיי"מ מוכח, שרביז"ל גם הקפיד, להחזיק את החבל גם בקצהו השני. ובו בזמן שהתנגד לדחיקת השעה במקום שאין אפשרות לעשות, הרי שבמקום שאפשר לסדר ענינים שונים הן בעבודת ה' והן בצרכי העולם, הקפיד רבינו ז"ל לא לדחותם למחר, אלא לעשותם תיכף ומיד, בלי דחיה כלשהיא.

ושני הקצוות מאותו טעם — שלא להיות מבולבל אף פעם. ואם ניתן לסדר משהו מיד, מה טוב. ואם לאו, אין צורך לדחוק את השעה.

עוד פנינה אחת בעניני כלכלת הבית הוא, דימויו של רביז"ל את סדר חלוקת הממון, לסדר עיכול האוכל בגוף. **"כי יש כמה כחות באדם לענין האכילה. כי יש כח המקבל וכח המעכב שלא יצא לחוץ המאכל תיכף, וכח המעכל, וכח המחלק המאכל לכל איברי הגוף להמוח המובחר וכן ללב... כמו כן אלו הכחות, צריכים לענין ממון. כי צריך שיהיה לו כח המעכב, שלא יפזר מעותיו מיד... וכן כח המחלק, שיתחלק מעותיו למקומות הצריכין לכל אחר כראוי כנ"ל, לענין האכילה. דהיינו, שמובחר יגיע לצדקה, וכיוצא בזה, בשאר המעות. כל אחד, למקומו הראוי לו"** (שיחורה"ן קצ"ג).

הרי לנו הדרכות מעשיות, לשמור את הממון בשמירה מעולה, להתרחק מהלוואות, לא לדחוק את השעה, לסדר ענינים בלי דיחוי, ולהשתמש בממון בצורה מתוכננת.

משא ומתן באמונה

כמה וכמה פירושים יש בדברי רביז"ל במושג "מו"מ באמונה". וכלם כאחד, נכללים בשאלה הנשאלת לאדם לאחר מותו: "נשאת ונתת באמונה? (שבת ל"א).

— "שיהיה ההן הן והלאו לאו", זהו התמצית של הפירוש הפשוט הידוע לכל, "ויהיה הדיבור דיבור אמת" כדברי רביז"ל בתורה ר"פ שבליקו"א, **"כי אי אפשר לעסוק במו"מ באמונה, כי אם בקי בדיני ממונות שלא יכשל בהם"** — — — (שם ל"ה). בצורה פשוטה זו של משא ומתן, כבר עושה האדם גדולות ונצורות. לדברי רביז"ל, הריהו עוסק ב"פשטא אורייתא" בכך, ומעלה ניצוצות קדושים מהקליפות, "בסוד י"א סממני הקטורת" (שם) — — —

אך, ישנה כוונה פנימית יותר בפירוש המלה "אמונה". ש"צריך אמונה בהמו"מ (ר"פ), שהאמונה בהשי"ת צריכה להתלוות לעסק במשא ומתן, שכן **"כל ההכחשות והגזילות שבמו"מ, הכל נמשך מפגם אמונה הנ"ל. כי אם היה מאמין שבכל דבר יש**

רזין, בוודאי לא היה מכחיש את חברו, ולא היה עולה על דעתו לשלוח יד בממון וחפצים של חברו. כי בוודאי, הש"י יודע מה שעושה, שנתן לזה כל חפצים ועשירות, ולרש אין כל — הכל, על פי חכמתו האמיתית, שיודע שהכל לטובתו הנצחית. ואיך יעלה על דעתו, לשנות רצון הבורא יתברך, ויגע בממון חברו שלא כדת התורה?!" (לקוטי הלכות הלכות חזקת מטלטלין הלכה ה').

נמצא שחוסר האמונה בהשגחת השי"ת על כל עניני העולם בשעת המשא ומתן, היא הגורמת לגזל ולמשא ומתן ברמאות. אך, גורם נוסף יש למשא ומתן ברמאות: **"כי באמת, מה שהביאו לידי עוון החמור הזה, לגזול או לעשוק או להטעות ולרמות את חברו, הכל היה על ידי תאוות ממון שהתגברה עליו כל כך, עד שבא לידי עוון החמור הזה של הגזילה"** (שם הלכות גזילה ד').

כך, שמהגורמים העיקריים למשא ומתן באמונה, הינם האמונה בהשי"ת ושבירת תאוות ממון. כי אז, יש לו לאדם אפשרות להתגבר על הפיתויים הניצבים בדרכו, במשאו ומתנו עם חברו.

צד נוסף במו"מ באמונה, מזכיר רבינו בשיחות הר"ן רפ"ט: "שמי שאינו להוט ונבהל להון, ואיננו נושא ונותן יותר מכפי ממונו שיש לו, רק עושה מו"מ באמונה בממונו לבד, ואינו לוה מאחרים לעשות מו"מ גדול, זהו מקיים ובכל מאדך".

בין כך ובין כך, נמצינו למדים, שמשא ומתן באמונה אינו אלא תוצאה של אמונה איתנה, ושבירת תאוות ממון. ושעל ידה מעלים ניצוצות קדושים מעמקי הקליפות.

"עיקרא דיצרא בישא על גזל ועל..." — כתוב בזוה"ק (עיקר יצר הרע הוא על גזל ועל...), כי על כן, המתגבר על יצרו, ונזהר בממון זולתו, אין קץ לשכרו, ורבינו בספר המידות קבע לאמור: **"הנושא ונותן באמונה, מוחלין לו על כל עוונותיו"** (ערך תשובה).

עובדות מאנ"ש בעניני ממון ופרנסה

סיפורים מדהימים יש בעניני ממון, מאנ"ש חסידי ברסלב בכל הדורות. אך לא את כלם נתן לספר במסגרת זו. זעיר פה, זעיר שם, נציין כאן. ואולי נקבל מהם מושג מה, מעולמם הכספי של אנשי שלומינו, עובדי ה' באמת.

היה זה לפני שעזב ר' יצחק בן מוהרנ"ת את רוסיה, כדי לעלות לארץ ישראל. קרא אליו את שני בניו, ר' מיכל ור' דוד צבי, שלידם עברה הנהלת בית הדואר שהיה ברשותו. ואמר להם: "שמעוני בני, אבי הגדול הדריכני פעם, איך להתנהג בהנהלת הדואר. הוא אמר לי, בלכתך מהבית לדואר, תהיה כל מחשבתך דבוקה אך ורק בהשי"ת, עד הגיעך לשם. ואילו לכשתבא לשם, תהיה ער לכל שיג ושיח עם הלקוחות, ותשגיח על כל מילה וענין בעינא פקיחא, כדי שלא תכשל בגזל ח"ו. אבל בחזרך הביתה, שוב תדביק מחשבתך, אך ורק בבורא יתברך שמו, ולא תהרהר בעניני הדואר כלל וכלל לא".

ואמנם מספרים זקני אנ"ש על ר' מיכל'ה, שאמנם כן נהג כל ימיו, והיה דבוק בהשי"ת מחוץ לכתלי הדואר כחד מן קמייא. ואילו בבית הדואר עצמו, הקפיד והשגיח על כל עסקיו היטב, שלא יכשל בנידנוד גזל ח"ו.

מאידך, ידוע גם ר' מרדכי מבברינץ זצ"ל, שבא על ציון רביה"ק, כדי לעשות שותפות עם רבינו במסחרו. ובהשתטחו על הציון הקדוש, הבטיח לרבינו ז"ל, שמהיום והלאה יתן לו ולעניניו מחצית מרווחיו, בבית החרושת לסבון שהיה בבעלותו. ואכן, מיום זה והלאה, היו לו שני קופות בביתו, אחת לצרכיו הוא, ואחת לביצור עניני חסידות ברסלב.

ואף עליו מעידים זקני אנ"ש, שמני אז, החל בית החרושת שלו לשגשג עד מאד. ועל אף שהיו עוד כמה בתי חרושת לסבון בסביבה, הרי שעוד בטרם הספיקו להתקרר פיסות הסבון שיצאו מתחת ידו, חטפום הקונים הרבים...

איש אחד היה בימי ר' אברהם ב"ר נחמן, שקראוהו "ר' יעקב פין וואלד" (ר' יעקב מן היער). כל ימיו עסוק היה בעבודת השי"ת בהתבודדות, ביערות ושדות. טרם נשא את בת זוגו, התנה עמה "תנאי", שאצלו "רובל" משמעותו "תשעים קופקות"... ולא מאה. כדי שתדע למפרע, שעשירית מכל כסף שיגיע לידו, ניתן לצדקה. ולכשהיה ר' אברהם ב"ר נחמן בא אליו, היה נותן לו את המעשר שהצטבר.

בהקשר לזהירות הגדולה שהיתה אצל אנ"ש, מלהיות "בעל חוב", כדרישת רביז"ל, כנ"ל. מסופר, שר' סנדר מטירהאוויצא, הידוע בהתמסרותו הגדולה לעבודת השי"ת, עוסק במסחר היה. מדי ערב ראש חדש, מגיע היה לאומן, להשתטח על ציון רביה"ק. פעם, בבאו לאומן בערבו של חדש, נכנס כדרכו לסוכן הבדים דשם, והורה לו להכין עבורו בד, תמורת מאה רובלים. אחר סר אל הציון הקדוש, ופירש שם את לבו, כיד ה' הטובה עליו. כשחזר, נוכח שהסוכן הכין לו יותר מכדי מאה רובלים, כשהעיר לו על כך, נענה לו הסוכן: "וכי מה יש, בפעם השניה תחזיר לי את החוב"... נעמד ר' סנדר בתוקף על כך, שיחתוך את יתרת הבד. בטענו, שרביז"ל הזהיר שלא להיות בעל חוב...

כל כך קיימו אנ"ש את צווי רביז"ל כגדול בקטן! הדרכותיו של רביז"ל רישומם ניכר היה לא רק בתורתם ובתפילתם אלא גם במשאם ובמקחם עם הבריות.

וכמה אוהב אחד מזקני אנ"ש לשנן, את הסיפור על ר' אייזיק'ל הנ"ל, שפיזר לעת זקנתו את כל הונו לצדקה, באמרו, שבזיון הוא עבורו, אם ישאר משהו ממנו לירושה... ובכלל ידוע, שרבים התקרבו לדרך רבינו, הודות לקשרי המסחר שהיו להם עם אנ"ש, בהם ראו ישרות ואמונה במשא ומתן, שגרמו להם התפעלות מרובה.

בקשו רחמים
עבור הרה"ח ר' **צבי יוסף בן לאנע שרה** (וואסילסקי)
שליט"א
לרפואה שלימה בקרוב
בתוך שאר חולי ישראל אכי"ר

בסוד שיח

א. י. ירושלים

א) ההתקבצות הראשונה של אנ"ש על הציון הקדוש אחרי הסתלקותו של רביז"ל, היתה בערב ראש חדש שבט תקע"א, ובלי קביעות מוקדמת, נזדמנו לשם ששים מאנשי רבינו ז"ל, ביניהם גדולי התלמידים, שבאו להשתטח על ציונו הק' באומן.

יום חמשי היה אז, ולכן שבתו כל הבאים בשב"ק באומן. בליל שבת, כשהסבו כולם אל השלחן, והגיעה העת לזמר את הזמירות, לא ידעו מי יהיה הפעם הפותח בניגון. כי זו הפעם הראשונה שרבינו, שהיה הפותח, לא היה בחיים. וכל אחד הביט על חברו, בהמתינו, שהוא יתחיל.

בתוך כך, נענה מוהרנ"ת בזה"ל "אזוי האט געזאגט דער 'נחל נובע מקור חכמה שלא טעם טעם חטא מימיו': אזמר בשבחין, למעל גו פתחין. האב איך מיט נפתלי'ן געענטפערט..." וכל הקהל שר אחריו: דבחקל תפוחין, דאינון קדישין. (כך היה אומר ה"נחל נובע מקור חכמה שלא טעם טעם חטא מימיו": אזמר בשבחין, למיעל גו פתחין... ואני ונפתלי הינו עונים אחריו) וכך המשיך הקהל בזמירות.

והענין, שמאז שרביז"ל חזר מלעמבערג עם חולי ההוסט (שיעול), לא היה בכחו עוד לאמץ את נשימתו משך כל הניגון. ולכן, התחיל רק "אזמר בשבחין", ומוהרנ"ת ור' נפתלי המשיכו בניצוח הזמירות, עד סופן.

ב) רביז"ל אמר: "איך האב געוואלט האבן א זון, זאל נאר גיין מיט טלית און תפילין דאוונען". (הייתי רוצה בן, שרק ילך בטלית ותפילין להתפלל). כלומר, אפילו איש פשוט.

ג) עוד אמר רביז"ל: "די וועלט זאגט, אז מען עסט א דבר אחר, זאל חאטש רינען איבער די בארד. אבער איך זאג, אז וען מען עסט ח"ו א דבר אחר, זאל חאטש נישט רינען איבער די בארד"... (העולם אומר, שכשאוכלים דבר אחר שלפחות יזל על הזקן, ואני אומר, שכשאוכלים דבר אחר ח"ו, שלפחות לא יזל על הזקן...) לאמור, שאם עוברים עבירה, יהיה זה לפחות בלי מלוא התאווה.

ד) הצדיק רבי משה העניע"ס, היה מחשובי תלמידי רביז"ל. (היה סבו של ר' אייזיק קראסנשטיין מאומן). הלה נודע בין היתר, כמכניס אורחים בכל ההידורים. אך משום מה, לא נהג לדבר עם אורחיו בעבודת ה'. פעם אחת, הזדמן לו לשבת, אורח חשוב, שארשת פניו אמרה, שאינו איש פשוט מן השורה. החליט ר' משה, שעמו צריך הוא לדבר בעניני עבוהשי"ת. והתכונן, שבליל שב"ק, יחטוף עמו שיחה.

בהגיע ליל שב"ק, הרהר בלבו, שעדיין כל השבת לפניו, ודחה את הענין למחרת, אז ידבר עמו. לשחרית, שוב החל מהסס, עד שדחה זאת לסעודה השלישית. ב"שלוש

סעודות", שוב חשב בדבר, והחליט, שעם צאת השבת, בסעודת מלוה מלכה, יתיישב עמו ללא דיחוי, וישוחח עמו בעבודת ה'...

כיון שהגיע מוצאי שבת, נעלם האורח, ולא יסף ר' משה עוד לראותו.

כשנכנס לרביז"ל, אמר לו רבינו: "אם הייתי נוהג לדבר עם כל אורחיך בעניני עבודה, היית זוכה אף לדבר עמו. עתה שאינך נוהג כן, לא זכית לשוחח עמו"...

ה) כשהתכונן רבינו ז"ל לנסוע לארץ ישראל, נדבר עם אחד מאנשיו, שיסע עמו. לפני הנסיעה, הלך הלה לשוק, וקנה לעצמו תפוחים יפים לדרך, והראה אותם לרבינו ז"ל... אמר לו רבינו: "אויב דו האסט אין זינען שיינע עפל, קענסטו מיט מיר נישט פארן".. (אם יש בדעתך תפוחים יפים, אינך יכול לנסוע עמי)...

ו) רביז"ל אמר: "דער אויבערשטער האט ליב א געפרעגלטן אידן" (השי"ת אוהב, יהודי מטוגן [=מרוקח כתרגומו של ראבר"ן]).

ז) היה זה ב"שבועות הגדול", כשלמוהרנ"ת הגיעו חסידים רבים מקרוב ומרחוק. השמיע מוהרנ"ת שיחה נלהבת ביותר, שהוציאה את השומעים מכליהם. החל הקהל להרהר, שהנה לפניהם רבינו ז"ל בעצמו... חש בכך מוהרנ"ת, והתחיל מצעק: "איך ווייס אז איך בין נישט דער רבי'" (יודע אני בעצמי שאינני הרבי), וכפל זאת פעמים מספר.

ח) כן היה גם בפעם אחרת, בסעודה שלישית של שב"ק, כשהרבה מאנ"ש מסובים היו אצלו. הגיע מוהרנ"ת לקטע שבזמירות "לבר נטלין ולא עאלין, הני כלבין דחציפין" התחיל צועק לעצמו: "כלב ארויסי כלב ארויס!" (כלב צא! כלב צא!)

ט) סיפרו לפני מוהרנ"ת, על הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זצ"ל, שכידוע היה סגי נהור, שבשעה שהיו מכינים בביתו את המאכלים לכבוד שבת, היה פיו מלחש מדי פעם: "לכבוד שבת קדש" והיה אומר שריבוי המלאכים והשרפים שנוצרו מאמירות הללו, סינוורוהו לעיניו. נענה לכך מוהרנ"ת, ואמר, שאמנם כך הוא מכל אמירה "לכבוד שב"ק", נברא מלאך אחד.

י) פעם אחת. שהה ר' נחמן מטולטשין על הציון הקדוש, והגיע לשם ר' חייקל החזן, תלמיד רבינו ז"ל. הקשיב ר' נחמן לשיחתו, ושמעו אומר: "רבי! איך האב דאך אליין געהערט פון אייער מויל, אז מען באקומט נישט קיין 'צלם אלקים', איידער מען ענדיגט ש"ס. בכן, בעט איך אייך, אז מיינע קינדער זאלן זיין מתמידים אין ש"ס. (רבי! הרי שמעתי בעצמי מפיך, שאין מקבלים "צלם אלקים", אלא אם כן, מסיימים את הש"ס. בכן, אבקש מעמך, שבני יתמידו בש"ס).

יא) כשהחלה התקרבותם של אנשי פולין לדרך רבינו, ובאו לראשונה לאומן, ניגש אליהם ר' דוד צבי דאשובסקע, נינו של ר' יודל תלמיד רביז"ל (בן ר' יונה, בן ר' ישעיה שלום, בן ר' יודל), ואמר להם: "דעו לכם, שענינו של רבינו ז"ל הוא סוד. אלא שסוד זה שונה הוא מכל סוד שבעולם. אלה האחרונים, כשמגלים אותם, שוב אין הם בגדר סוד, אבל ענינו של רבינו ז"ל נשאר סוד, גם לאחר שמגלים אותו).

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

תועלת הירחון

ב"ה כ' לחודש חשון הי' תשמ"א.

כבוד המערכת המפארת את שם רביז"ל בעולם "מבועי הנחל" ובראשם ידידינו הרה"ח ר' מרדכי טורץ שליט"א.

כאשר אני קורא את הירחון היקר כבר ג' שנים ויותר, ובפרט את הירחונים האחרונים אשר מאמריו וחדושיו הם כמים קרים על נפש עייפה, ובפרט המדור החשוב אשר הוא מעורר אותנו לעבודת השי"ת כרצון רביה"ק, הלא הוא "**האריות שבחבורה**", אשר ידוע מה שכותב מוהרנ"ת (בחיי מוהר"ן) שרביז"ל אמר שמכל אחד מאנשיו יהיה סיפורים הרבה (איני זוכר הלשון בדיוק), ודבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם ובס"ד, רואים אשר כל דיבור מרביז"ל הוא לעולמי עד ולנ"צ"ח נצחים, ובפרט הירחון של החודש אשר האיר לנו המאמר על הרה"ח מורינו ר' אברהם שטערנהארץ זצ"ל נכד מוהרנ"ת זצ"ל, אשר אילו כל הימים דיו אי אפשר לתאר את גודלו ותפארתו וענוותנותו של ר' אברהם זצ"ל אשר היה מלא וגדוש בספרי רביה"ק ותלמידיו הק' ובקיום עצותיו הק' "על כל מה שיאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול" בתמימות ובפשיטות כידוע אצל זקני וחשובי אנ"ש שליט"א לכך נתעוררתי גם לכתוב מאמר, ובפרט עתה שחנוכה קרוב ובא, ונוכל להוציא מזה בעהשי"ת התחזקות גדולה, ע"פ מה שקיבלנו מרביה"ק אור האורות הנמ"ח זיע"א. והנני מקוה, שתכניסו את המאמר בירחון הבא בעהזי"ת, ויהיה השי"ת מצליח דרכינו, שיצא מזה התחזקות והתעוררות, אשר כל זה שאיפותי במאמר הנ"ל, וכמבואר במכתבי מוהרנ"ת (כאשר כתבתם בירחון) שכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה לזכות את הרבים בכמה ענינים. לכן, גם אני רוצה לזכות בזה.

ויהי רצון שנזכה לפאר ולרומם את שם רביז"ל בעולם ונזכה לגאולה שלימה בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן

בכבוד רב,
נחמן ק. ברסלבר

הערת המערכת

בעת כתיבת שורות אלו, טרם נתברר לנו, אם ישאר מקום בירחון חנוכה למאמרך החשוב. שכן, ככל הנראה, החומר שהוכן לחדש כסליו, כבר מילא את הגליון עד אפס מקום, ועמך הסליחה. מכתבך השני, הגיע באיחור רב, ונקווה שבגליון טבת אי"ה, הוא יפורסם במלואו. ובינתיים, רב תודות על החומר ששלחת — חילך לאורייתא!.

"שיחות" על דיוקן, ותגובה על "התבודדות שאינו כראוי"

ב"ה כבוד המערכת שלום וברכה וכל טוב סלה.

מדי קוראי השיחות "בסוד שיח" המופיע לאחרונה בהירחון, התנוצצו במוחי אי אלו הערות — הארות, ותיקוני טעויות שאמרתי להעתיקם בזה, למען יוחקו בגליון.

בקובץ מס 33 סעי' ב', מייחס לרביז"ל הדיבור "שאפשר לפעול בליל שב"ק חורפי כבליל כל נדרי .." כפי ששמעתי פעמים רבות, דיבור זה נאמר בשם מוהרנ"ת

שם סעי' ח' "אמר מוהרנ"ת - איפה שאני רואה איזה חסרון, או שלא היה לי כלל התבודדות ע"ז, או שהיה לי מעט מדי" ע"כ. וטעות הוא, וצ"ל "או שלא היה לו — או שהיה לו", והכוונה על זה העושה החסרון, ולא על הרואה החסרון (אמנם, אפשר להטעים נוסחא הנ"ל ע"פ פי' הבעש"ט הק', במאחז"ל "כל הנגעים אדם רואה חוץ — מנגעי עצמו " והבן, אך קבל האמת ממי שאמרו, כפי שאמרו).

בקובץ מס' 34 סעי' ג'. מובא שם סיפור מהראש השנה האחרון של מוהרנ"ת, שלא אמר הלכה כדרכו בכל ר"ה, עי"ש בפנים. יש להעיר על זה, מדברי הגה"ק מטשעהרין זצ"ל, בס' "פרפראות לחכמה" סי' ו' סעי' ז', בתו"ד בזה"ל: "ועיין בליקוטי הלכות הל' שבת הלכה ז', שנתחדש בראש השנה שנת תר"ה, שהוא ר"ה האחרון מימי חייו הק' של הר"ר נתן ז"ל וכו' " והדבר טעון בירור כי סתרן אהדדי.

בקובץ מס' 35 סעי' יד. אודות "זהירותו של מוהרנ"ת בעניני רפואות", יש להוסיף עוד, את הנשמע בזה, שמוהרנ"ת לא השתמש אף בהסגולות המובאים לרוב ב"ספר המדות", הכל מטעמי זהירותו והתרחקותו, מכל מיני רפואות גשמיות, והדומה להן

*

ואצרף למכתבי תגובת רבים, על מכתב ר"ש ליקר, שהופיע בגליון האחרון המה ראו כן תמהו, והגיבו עליו, שלא לכבוד המערכת יאתה להדפיסו בהירחון. שבדבריו, השיג על מכתב קודם, אודות הכוונה בדברי רבינו בס' המדות, על דבר "התבודדות שאינו כראוי" (עי' ירחון אלול תש"מ — חשון תשמ"א במכתבים למערכת).

ואשאלה לו בלשונו, **לא הבנתי, מי הכריחו לכך?** והלמאי בא להשיג על דברים נכונים ומאומתים' **ואחרי דרך מבוא השלום ולענ"ד**, היה מן הראוי לחשוב הדבר קודם, פעמיים, טרם גשתו להשיג ולהסיק הטעמים.

ולגופו של ענין, יואיל נא בטובו לעיין שנית בסהמ"ד אות כעס ל"ה, וזה לשונו: "כעס בא ע"י התבודדות שאינו כראוי". ובמ"מ ציין שם מוהר"ן מטשעהרין, ב' הכתובים: [ירמיה ט"ו] "בדד ישבתי כי זעם מלאתני", וכן [ישעיה י"ד] "כי מצפון עשן בא ואין בודד במועדיו". והנה, שם מובן להדיא, כי כוונת הבדידות אינו התבודדות לתפלה ושיחה, אלא בירמיהו שם, המדובר, שפרש עצמו מן השחוק והשמחה, והתבודד מבני אדם, בסיבת התאבלותו על חורבן המקדש ובישעיה שם, הכוונה, שבעת המלחמה, לא יתבודד אף אחד משאר בני אדם, אלא כולם כאחד, יבואו ללחום. ועי' רש"י שם, והדבר פשוט ומובן. ומשני הכתובים הבאים כאחד,

נלמד על הכלל כולו, מה כוונת רבינו בסהמ"ד על "התבודדות". ומשום מה, השתמט הכותב הנ"ל בביאור מ"מ אלו, וכתב בקצרה, שאין מוכח מזה. ולא ירדתי אף לתחילת דעתו.

והשי"ת יצילנו משגיאות, ינהלנו על מי מנוחות, בשובע שמחות, ופנים מסבירות, דברי "אור האורות", בהשיחות והתורות, ובספר המדות.

הכותב וחותם בברכה,
א.ש.ב.

הערת המערכת

בנוגע לסתירה בענין הר"ה האחרון של מוהרנ"ת, יש מזקני אנ"ש הסבורים, שאמנם "נתחדשה" למוהרנ"ת הלכה זו באותו ר"ה, אך לא אמרה, מהטעם הנזכר בגליון 34, במדור בסוד שיח, סעיף ג'.

הערה ותשובה לשואל

ב"ה ירושלים ת"ו

שלום וכט"ס למערכת מבוה"ג שליט"א.

תמהתי קצת, על מה שאתם מפרסמים לאחרונה, שאלות ומבוכות, שלענ"ד עלולים להזיק לתמימים, שאינם עולים בדעתם דברים כאלה, ואצלם זה בחינת "מה למעלה מה למטה", כמ"ש רביז"ל שיש לכל אחד בחי' מה למעלה וכו', אחר מחבירו.

אבל מוחזקני בכם, שאינכם מוציאים דבר שאינו מתוקן לפני זקני אנ"ש, ושהכל עובר לפני כן ביקורת מאנ"ש החשובים הע"י, ומי אני כי אבוא אחר המלכים, מאן מלכי רבנן.

לשאלת אחד הקוראים, מדוע אין בברסלב אדמו"ר, היה צריך לדעתי לכתוב בירחון מאמר שלם, להסביר מהות הצדיק לפי דברי הזוה"ק עד רביז"ל, ולהרחיב את הדיבור על ההבדל העצום שיש בין בחינת צדיק מיחידי הדורות לבין מנהיג רגיל.

ואולי אמנם יקחו על עצמם עורכי מבועי הנחל, לכתוב על כך, מאמר מקיף ושלם, כדי לתת מושג לאנשים פשוטים מה זה צדיק אמיתי וכו'.

המכבדכם ומוקירכם,
צבי הירש טננבוים

תשובה לשואל אחר

ב"ה ער"ח כסליו תשמ"א

לכבוד המערכת החשובה!

בענין מה ששאל אחד במבועי הנחל על אודות הגדולות אשר אמר רביה"ק ע"ע, ואיך זה מתיישב בענוותנותו המפורסמת.

באמת, יש בזה הרבה לדבר, כזכור לי יש גם בביאור הליקוטים דברים עמוקים

וסודות נוראים בענין הזה, מה שהצדיקים מתפארים. שעי"ז הם מעוררים את מדת המלכות, בבחי' "ה' מלך גאות לבש" וכו'.

אבל גם על פי פשוט, כבר כתב על זה ר' אפריים'ל זצוק"ל באחד ממכתביו, שלדברי הגמ', צורבא מדרבנן הבא למקום שאין מכירין אותו חייב להודיע להם מעלתו, וכמו כן, הצדיקים שאין אנשים פשוטים משיגים אותם, חייבים הם להודיע את מעלתם, כדי שידעו איך להתייחס אליהם ולדבריהם הק'.

ומאנ"ש יבלח"ט שמעתי, שלולא הודיע לנו רבינו ממעלותיו, לא היינו יודעים להחשיב את עצותיו ותיקוניו, וע"כ הי' מוכרח לספר לנו עליהם.

עוד שמעתי מגדולי אנ"ש, שעיקר מדריגת הענווה ותכליתה היא ביטול הישות, שהצדיק מחזיק עצמו בבחי' "ונחנו מה", ואז אין מזיק לו שום התפארות, כי אינו מתכוון לעצמו כלל וכלל, מאחר שביטל כל עצמו אלא, מתכוון הוא לתיקונים כנ"ל, ולתועלת אנשיו כנ"ל

וה' הטוב יערה רוח טהרה ממרום, שנזכה להתאבק בעפר רגליהם של צדיקים, ולהתחמם באורם של חכמים עד עולם

מנאי הק',
יוסף גלובוביץ

תשובה כנ"ל

ב"ה כסלו התשמ"א

לכבוד מערכת מבועי הנחל הקדושה הי"ו

אודות השאלה שנשאלה בחוברת של מר־חשון, איך רבינו ז"ל ועוד צדיקים השתבחו בעצמם, ואמרו גדולות על עצמם.

תשובה לזה, נמצא בחיי מוהר"ן בחלק עבודת ה' אות נ', וז"ל: "פ"א היו מדברים לפניו בענין גדלות, ענה ואמר מה אתם צריכין לדבר מגדלות, הלא אני אין לי גדלות, (כלומר ואתם איך יעלה על דעתכם שיהיה לכם איזה גדלות, מאחר שאפי' אני אין לי גדלות). כי כבר התפאר עצמו רבינו ז"ל בזה, שהוא יכול לומר על עצמו שאין לו גדלות, שזה עיקר תכלית שלימות הענוה. כמו בחינת משה רבינו, שכתב על עצמו: "והאיש משה ענו מאוד", וכמובא בגמרא, שאמר ר' יוסף: "לא תתני ענוה, דאיכא אנא". עכ"ל.

וכן יש לעיי בליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' כ"ב.

בברכת התורה והיראה
א.ח רפאלי

כנ"ל

בס"ד כסלו התשמ"א

כבוד מבועי הנחל הע"י

אודות שאלת י.ה.כ.על ענוותנותו של רבינו ז"ל

גם בדברי הלל הזקן שהיה ידוע בענוותנותו אמר על עצמו "אם 'אני' כאן הכל

כאן" בשמחת בית־השואבה ועיין שם בגמרא בתוס' ובמהרש"א מה שעונים ע"ז. ונראה מדבריהם שיש להזהר מאד מכל מלה היוצאת מצדיק. כי הוא מכוון בכל דבר, דברים עליונים ושמות קדושים. וד"ל.
בכבוד רב

א.א

עוד על התבודדות

לכבוד מערכת נכבדה "מבועי הנחל"
רוב עוז ושלו' עד בלי די.

קראתי את אשר השיג על דברי הח' רש"ל הי"ו, וכך היא דרכה של תורה זה בונה וזה סותר, אמנם אנא בדידי קאימנא שפירוש דברי רבינו ע"ד "התבודדות שאינו כראוי" (ספר המדות, כעס ל"ה) הוא כמו שבארתי, כפי שהוכחתי זאת במכתבי, אך יתכן שלא יצאתי שם ידי חובת ביאור, לכן אפרש בזה את דברי בעזהשי"ת.

בראשונה נקדים בעזה"י ב' הקדמות ידועות ופשוטות

א. ע"ד השם "**התבודדות**" שכינה רבינו את ההנהגה הק' של "להשיח את לבבו לפני השי"ת" (זיך אויסרעדן דאס הארץ פאר השי"ת) שעה אחת ביום. — הנה פשוט וברור ששם זה אינו שם העצם של ה"שיחה בינו לבין קונו", כי הלא איך משתמע ענין זה במלת "התבודדות". אך להיות כי בניגוד לשאר סוגי תפלות נמצא תנאי הכרחי בתפלה הזאת שתהי' בהתבודדות בהיותו בחדר מיוחד או בשדה לבדו בהתבדלות מבני אדם. וגם כי במובן הרוחני כל ענין התפלה הזאת הוא להשיח את לבבו ולעורר את עצמיות נקודתו הפנימית שלכן תפלה זאת היא פרטית ואישית משא"כ שאר תפלות שכפי המבו' בספה"ק נכון יותר שיכלול את הרבים בתפלתו (גם במקום שנאמר בלשון יחיד ומדבר בעדו). מטעמים אלו הושאל השם "התבודדות" על התפלה והשיחה הנ"ל לסימנא בעלמא כדי להבין במה המדובר, ולכן אנו רואים שבדרך כלל כשנזכר בדברי רבינו "התבודדות" מצורף לזה בלשונו גם "שיחה בינו לבין קונו" או "תחינות ובקשות" פוק עיין ותשכח, אלא שבלשון אנ"ש הורגל לומר בקיצור "התבודדות".

ומזה תבין שטעות גדול הוא לייחס ולהסמיך יחד ענין ההתבודדות של רבינו שהוא השיחה בינו לבין קונו עם ענין ההתבודדות המוזכר בספה"ק, שבזה האחרון הריהו שם העצם ממש שהוא להיות מבודד ומובדל מבני אדם בזמנים מסוימים כדי שלא יטרידוהו מעבודת ה'. ושני ענינים נפרדים הם לגמרי ולא קרב זה אל זה רק מצד השם והכנוי, אך כאן הוא שם המושאל, ואין הכוונה בהזכרת מלת "התבודדות" על "ההתבדלות מבנ"א" אלא על התפלה ו"שיחה בינו לבין קונו". ושם הוא שם העצם שהכוונה הוא על "ההתבדלות מבנ"א" כמובן ופשוט.

ב. בענין המראה־מקומות של הרב מטשעהרין ז"ל על ספר המדות, שבאמת כבר קדמו והתחיל בזה מוהרנ"ת ז"ל בעצמו כמבו' בהקדמת הספר, והוא על יסוד דברי רבינו ז"ל שגילה אזנינו שיכול כ"א למצא איזה מ"מ ורמז לאלו הדברים מהיכן הם

נובעים ויוצאים מאיזה מקרא או מאחז"ל וכו' עי"ש. שמובן ומבו' מדבה"ק שכל הרמזים של הפסוקים ומאחז"ל אינם בדרך הלציי בעלמא כמורגל בעולם לפעמים להעמיס עד"ז ענינים במקראות ומאחז"ל אבל אלו המ"מ מרמזים הם באמת על הענין הזה הנז' בדבה"ק ע"פ אחד מהמון רבבות ביאורים הנמצאים בכל תיבה ומקרא או מאחז"ל (עי' בירחון "מבועי הנחל" א', טבת תשל"ח, עמוד ו').

ועתה נבא ונשנה פרק זה לבאר כוונת דברי רבינו בסהמ"ד בענין "התבודדות שאינו כראוי", ותחלה נשים עינינו ולבינו לדבריו הק' ב"התבודדות" אות ב'. **"ע"י התבודדות ומפנה לבו לבטלה בא לכעס".** והנה ננסה לפרש הדברים כרצון המשיג והוא - שאם בעת שהאדם משיח את לבו בינו לבין קונו הוא מפנה אז לבו לבטלה עי"ז בא לידי כעס. הרי לפניך שאין לפירוש זה שחר, כי ממ"נ אם הוא משיח לבו לפני השי"ת איך יכול להיות שיחד עם זאת הוא גם מפנה לבו לבטלה. ואם הוא מפנה לבו לבטלה איך הוא משיח לבו אז לפני השי"ת. והנה המשיג מצא פתרון לזה ע"י שהוא מפרש שהכוונה ב"מפנה לבו לבטלה" היא שמפסיק באמצע שיחתו ומסיח דעתו לדברים אחרים, היינו שעושה שיחתו קטעים קטעים. אך זה לא יתכן כלל, כי אין זה במשמעות דבה"ק לגמרי כי אם נאמר כדבריו הכי הול"ל ע"י התבודדות "ומסיח דעתו באמצע" וכו', אבל הלשון "ומפנה לבו וכו'" משמעותו ברורה שיחד עם התבודדותו הוא מפנה לבו לבטלה. וא"כ א"א לפרש דבריו הק' בדרך אחר כ"א שנאמר ש"התבודדות" הנזכר כאן ר"ל "התבודדות והתבדלות מבנ"א". וזה נלמד מענינו והוא הנזכר בפסקא הקודמת הסמוכה לזה, וז"ל: **מי שמתבודד א"ע "ובודל א"ע מבנ"א" מזדקקין עליו מלמעלה** ששם ודאי הכוונה היא על ענין ההתבודדות הנז' בספה"ק — שמתבודד ומתבדל מבנ"א כדי שיוכל לעבוד את השי"ת בלי מפריע ומטריד — ומודיענו רבינו מעלת זאת ההנהגה שע"ז מזדקקין עליו מלמעלה, וכמבו' מהמ"מ שע"ז עי"ש. (ומי שרוצה להתעקש ולפרש אף כאן על התבודדות של "שיחה בינו לבין קונו" אינו אלא מן המתמיהין, כי לפ"ז התיבות "ובודל א"ע מבנ"א" אין להם מקום כאן כלל, ולא פחות מתמיה הוא מי שירצה לפרש שהכוונה כאן היא אל ב' סוגי ההתבודדות הנ"ל יחד, כדבר האמור לעיל בהקדמה א'). ועל זה באה הפסקא השני' שאחריה להודיענו שכל מעלת ההתבודדות והתבדלות מבנ"א הנ"ל הוא רק אם אז בהיותו מובדל מבנ"א אינו מפנה לבו לבטלה רק הוא עובד אז את השי"ת. אבל אם מפנה אז לבו לבטלה. אז לא זאת לבד שאין התבודדותו מעליותא אלא אף גם לגרעון יחשב כי הבדידות תביאו לידי כעס.

ולזה הוא הוראת המ"מ. **אבות פ"ג, והיוצא בדרך יחידי (בחי' התבודדות) ומפנה לבו לבטלה (כפשוטו שבתוך כך מסיח דעתו ולבו לדברים בטלים) הרי זה מתחייב בנפשו בחי' כעס בחי' טורף נפשו באפו** ע"כ. הנה איך יעלה על הדעת לפרש אפילו בדרך רמז רחוק דהלשון "היוצא בדרך יחידי" יורה על "שיחה בינו לבין קונו". ואל תתפסני ממה שרבינו בעצמו מפרש מאמר זה על ענין השיחה בינו לבין קונו בלקמהר"ן ח"א סי' נ"ב עי"ש. דאדרבה גם שם אין רבינו מוציא את הלשון "המהלך בדרך יחידי" מידי פשוטו, אלא שרבינו מפרש את התיבות "ומפנה לבו לבטלה" שמבטל א"ע לגמרי עד שנכלל באחדותו ית' שזה א"א "כי אם ע"י התבודדות ושיחה בינו לבין קונו" שע"ז הוא זוכה לבטל מדותיו ותאוותיו זא"ז עד שזוכה לבחי' ביטול עי"ש, שזה צריך לעשות בעת "שמהלך בדרך יחידי" כפשוטו שלא יבלבלוהו עוברי

דרכים כמבו' שם, וא"כ בענינינו שגם "ומפנה לבו לבטלה" מתפרש כפשוטו א"כ אין שום מקום להכניס כאן ענין השיחה בינו לבין קונו". א"ו הכוונה כמו שאמרנו שאם בעת שהאדם יוצא ומבדיל א"ע מבנ"א להיות יחידי לבדו (שז"כ המ"מ שבסוגריים "בחי' התבודדות") אם אז הוא מפנה לבו לדברים בטלים ואינו עוסק אז בעבודת השי"ת הר"ז מתחייב בנפשו שהוא בחי' כעס כמב"פ.

ובסוף המ"מ הוא מציין "**עיין כעס אות ל"ה**" והוא המאמר שעליו אנו דנים וז"ל: "**כעס בא ע"י התבודדות שאינו כראוי**" וגם שם הוא מציין "**עי' התבודדות ב'**" שהוא מאמר הנ"ל, וא"כ מבואר שהן הן הדברים עצמם שנתבארו לעיל בכוונת מאמר הנ"ל וכוונה אחת להם. היינו דכשהאדם מתבודד ומתבדל מבני אדם, אך אין הוא מנצל זאת לעבודת ה' רק מפנה דעתו ולבו אז לדברים של מה בכך זאת היא ההתבודדות "**שאינה כראוי**" שמביאה את האדם לידי כעס.

ועי' שם במ"מ שמציין לזה ב' פסוקים א. ירמי' טו, **בדד ישבתי כי זעם מלאתני.** ב. ישעי' יד, **כי מצפון עשן בא ואין בודד במועדיו.** והנה כבר נתבאר שאין במלת "בדד" שום משמעות בעצם על ענין "שיחה בינו לבין קונו", ובלשון אנ"ש משתמשים בזה רק לסימנא בעלמא כנ"ל. וא"כ לא יתכן כלל לומר שהכתוב ירמוז במלת "בדד" על "שיחה בינו לבין קונו" בעת שאנו יודעים שאין רמזי הפסוקים שבמ"מ על דרך הלציי בעלמא כי אם כך הוא באמת סוד הכתוב כנ"ל.

תו תקשי לך קושיא עצומה אם נימא דכוונת רבינו כאן הוא על התבודדות של שיחה בינו לבין קונו כשהיא אינה כראוי היינו שבאמצע תפלתו ושיחתו הוא מסיח דעתו לדברים אחרים — כרצון המשיג לפרש — או כמו שיש רוצים לפרש בדרכים אחרים — שהתפלה והשיחה אינה על תיקונה — שהיא המביאה את האדם לידי כעס, אם כך הוא באמת אין מובן כלל איך נרמז הענין הזה בפסוק הראשון הנ"ל המצויין במ"מ. — הלא הלימוד שם הוא מסמיכות מלת בדד לכעס והיכן נרמז שם התבודדות "שאינו כראוי" הלא אדרבה יוצא מבו' לכאורה מהמ"מ שעצם ההתבודדות היא המביאה לידי כעס, כמ"ש **בדד ישבתי כי זעם מלאתני.** אך לדידי ניחא ומיושב היטב. כי הענין הוא שעצם הדבר מה שהאדם מתרחק ומתבדל מבנ"א היא הגורמת לעורר בו מדת הכעס, אך אם בעת הזאת הוא מתדבק אל השי"ת אז היא אגוני ומצלי שתתהפך התבודדותו לטובה. אבל אם ח"ו הוא מפנה אז לבו לבטלה אז עצם הענין של הבדידות והתבדלות מבנ"א היא מביאה אותו לידי כעס. וזה שנרמז בפסוק "בדד ישבתי כי זעם מלאתני" כלומר שהבדידות מצד עצמה מביאה לידי כעס. ודו"ק.

כלל הדברים דדא הוא ברירו דמילתא ד"התבודדות שאינו כראוי" שבדברי רבינו ז"ל הכוונה היא שהאדם מבודד ובודל א"ע מבנ"א שלא בשביל עבודת ה' אלא שמבלה זמנו אז בדברי בטלה, והיא המביאו לידי כעס, כמו שנתבאר ונתברר היטב, וכל דברי השגותיו של המשיג היו כלא היו, והדברים חיים וקיימים.

ויזכנו השי"ת ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו שבפי עבדיו וצדיקיו האמתיים זיע"א לטוב לנו כל הימים אכי"ר

בכבוד רב,
ש. משה קרמר

* להרה"ח רמי"ג שליט"א ב"ב. מקוים אנו שבעוד כחדש אי"ה, כשיחזור העורך האחראי רמ"ט מחו"ל, נשלח למע"כ את הכת"י.

* להר' יעקב ושלר צפת, מכתבך הגיע באיחור, ונפרסמו בעז"ה בגליון הבא.

* לי.ג. מת"א. נעיין בהצעתך, והננו שמחים לבשרך, שהצעה דומה מתגבשת והולכת במערכת.

* לז.ב. ששאל על דרך הלימוד של רבינו ז"ל!

חן חן לך על הערותיך החשובות, אבל, מדוע לא "עיינת" היטב בשיחה ע"ו שאתה עומד עליה? ראשית, כתוב שם בפירוש שצריך שיעור בעיון בכל יום. שנית, כתוב שם בפירוש שצריך לחזור על כל ספר אחרי שגומרים אותו. מאידך, אם ברצונך לקבל הסבר על חשיבות לימוד הבקיאות קרא את הקונטרס החשוב "תנו כבוד לתורה", בו מבואר באריכות מעלת לימוד הבקיאות בש"ס ופוסקים. ובנתיים, התחזק בדברי רבינו הקדוש, כי כל דבריו אמת וצדק — "עיין" היטב בדבריו הק' ותמצא מרגוע לנפשך!.

המערכת

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

מזלא טבא וגדא יאה

לידידנו עוז, האברך החשוב, מפרי הילולים דחסידי ברסלב, הפועל לשם שמים ובמסירות נפש להצלת הת"ת הקדוש

הרה"ח ר' **אברהם יצחק מרמלשטיין** שליט"א

להולדת בתו תחי'

זכות רביה"ק והבל פיהם של תינוקות של בית רבן, תעמוד לו, להכניסה לתורה לחופה ולמעשים טובים, מתוך נחת והרחבה.

ב/ההנהלה

הר"ר **בנימין ריס** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **נועם עטרי** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **נחום יצחק פראנק** הי"ו
להולדת הנכד

הר"ר **אברהם אנשין** הי"ו
הר"ר **זאב אטינגר** הי"ו
להולדת הנכד – הנכדה – הבת

הר"ר **זאב חשין** הי"ו
הר"ר **שמואל כהן** הי"ו
להולדת הנין – הבן

הר"ר **לוי משיח** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **אהרן קרמר** הי"ו
להולדת הנינה

הר"ר **יעקב ברזסקי** הי"ו
לאירוסי הנכדה תחי'
ולהולדת הנין

הר"ר **לוי יצחק בנדר** הי"ו
לנשואי הנכד

הר"ר **יצחק אנשין** הי"ו
להולדת הנכד

הר"ר **אלעזר וויצהנדלר** הי"ו
הר"ר **אברהם חיים כהן** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **מר"כי יוסף וילקומיץ** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **אפרים קעניג** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **יהונתן לוינזון** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **יצחק ברזסקי** הי"ו
לארוסי בתו תחי'

הר"ר **בצלאל לנדוי** הי"ו
לאירוסי בנו

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

בתוכן

☆ **מבוא הנחל**
☆ **מענינא דיומא** "מאי חנוכה" בברסלב
☆ **דבר ברסלב**
☆ **חדושים ובאורים** בתורה החודשית ליקו"מ ח"א כ"ה
☆ **האריות שבחבורה** רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל. ה"עובדים" באומן בדור הקודם
☆ **עולת שבת בשבתו** רעיונות בפרשת השבוע
☆ **משל ומליצה** היין ההונגרי
☆ **בנתיבות הנחל** ממון ופרנסה עפ"י דרך רביז"ל
☆ **בסוד שיח** שיחות קדש מרביז"ל ותלמידו
☆ **מכתבים למערכת** שאלות ותשובות מקוראים לקוראים ותגובות
☆ **שונות** קריאות חשובי אנ"ש הודעות וברכות

ירחון **"מבועי הנחל"**
קובץ לתורה וחסידות

העורך: מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת.ד. 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 8 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

קובץ לתורה וחסידות

מבועי הנחל

ע"ד רבינו הק'

נחל נובע מקור חכמה

יוהר"ן מברסלב

שנה רביעית
קובץ 37
טבת תשמ"א

ז"ב בתורה
כ"ח
קוטי מוהר"ן

הנה כבר עומד הגליון הנוכחי בסימן הקיצוץ שנאלצנו לעשות בהוצאת הירחון החשוב.

אלא שאין בכל אלה כדי לפגוע במאום בתכנו העשיר. מגוון סיפורים, מאמרים, חידו"ת, פנינים, מכתבים, ממלאים את דפיו גם היום.

מאמר חשוב בנושא אקטואלי ביותר, הוא המאמר על קירוב רחוקים באספקלריתה של ברסלב.

נאה ונפלא הוא המשך סיפור חייו של גדול עובדי ה' באומן ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל.

נפלאים הם החידושים בתורה החדשית, ויתר המאמרים הנכבדים.

קריאה לתועלת מברכת המערכת

הודעה נחוצה לאנ"ש

נמצא עתה למכירה הספר הנכבד שרבים ציפו לו, האנציקלופריה "והלכתא כנחמני" 2 חלקים הכולל תמצית מפורט מכל ערך המופיע בספרי אדמו"ר ותלמידיו, שבראשו מפתח כללי על ספרי ליקו"מ, ספהמ"ד, שיחוהר"ן, פל"ח, ובה"נ וכו' וכן מפתח תמציתי מכל חידשי רביה"ק מסודר לפי תנ"ך ש"ס מדרשים וכו'

המחיר 10 $

כן הגיע למכירה חומש בראשית עם חידושי מוהרנ"ת זיע"א, מסודר על כל פרשה ופרשה מספר ליקוטי הלכות

המחיר 5 $

הספרים נדפסו ברוב פאר ונכרכו בכריכה מהודרת המהרהיבים עין הקורא.

מחיר מיוחד למוכרי ומפיצי ספרי רביז"ל

להשיג: אצל המחבר ר' יעקב דב רח' עזרת תורה 4/11 ירושלים

טלפון 816187 או בין מנחה למעריב בביהמ"ד דחסידי ברסלב במאה שערים

מענינא דיומא

יצחק ברסלבר

שובבי"ם ת"ת

(שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים, תרומה, תצוה)

...וזה בחינת שובבי"ם, שבהם נוהגים הכשרים להתענות ולצעוק להשי"ת בתפילות וסליחות. כי באלו הימים קורין בתורה בענין גלות מצרים וגאולתם, שהיה על ידי צעקה... וכמו כן צריכין עתה בגלות הזה... וזהו בחינת "שובו בנים שובבים", שעיקר כל הצרות והגליות ר"ל הם על ידי חסרון הדעת, שזהו בחינת "שובבים", שכל אחד הולך בעולם כמו משוגע ושובב ממש, כמו שכתוב "וילך שובב בדרך לבו", וכשיבין האדם בעצמו כל זאת, איך הוא שובב ומשוגע ממש, כי הולך אחר שרירות לבו, ואינו מסתבל על תכליתו הנצחי, בודאי יחוס על עצמו, ויצעק הרבה להשי"ת (ליקו"ה הל' גילוח ה' ח').

כלל ישן הוא בעולמם של חסידי ברסלב, שכל אימת שמגיעים ימי התעוררות ותשובה, הרידם קופצים על כך בכל לב, ומנצלים היטב את ההזדמנות לשפוך שיח לפני שוכן מרומים. שהרי, לבם של אלה מלא וגדוש הוא ממילא בכל אותה התעוררות שהכניסה בהם חסידות ברסלב, בכל אותם דברים נוראים שהכניס בהם רביה"ק. די להם אפוא, למצוא הזדמנות, וכל אותה התעוררות בוקעת החוצה.

הלא כן אמר רביה"ק לתלמידו ר' נפתלי, **שהלב צריך להיות מלא כל כך שדי יהיה בפתיחה כלשהי כדי שיפרוץ החוצה.** אף על עצמו אמר רבינו ז"ל, שכל התורות הנוראות שהוא משמיע, אין הוא אומרם אלא לאחר שהם פורצים מלבו החוצה — — —.

כך, שלבם של חסידי ברסלב מאז ועד היום, מלא וגדוש הוא געגועים עזים לעבודת השי"ת, ואין לך הזדמנות קטנה שבה אין התלהבותם פורצת ויוצאת, בצורת תפילה, צעקה, ריקודים, המחאת כף וכו' וכו'.

כאלה הם הימים הקדושים **שובבי"ם ת"ת** שאם כי לא הכל יודעים את מהותם, הרי הם מנוצלים היטב על ידי עובדי השי"ת, היחידים והכשרים, וביחוד אצל אנ"ש חסידי ברסלב.

בימים הללו, בולטת הצעקה להשי"ת בתפילות ובסליחות הנאמרים השכם בבקר. אך ישנם גם, המתענים בימים קדושים אלה, אצל אנ"ש נהגו לא לטעום דבר הבא מן החי יום בכל שבוע מימי השובבי"ם ולהרבות בשבועות אלו באמירת תהלים שכן בליקו"מ ח"ב סי' ע"ג מובא ש"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו" בסופי תיבות "תהלים תשובה" שעל ידי תהילים זוכים לתשובה. ואם בימים אלו מתחילה פרשת שמות הרי יש לאמירת תהלים חשיבות מרובה. ידוע שלמוהרנ"ת היו בימי השובבי"ם שני שיעורים באמירת תהלים.

ובמה אמנם מיוחדים הם ימי השובבי"ם שבהם מרבים בתשובה ובתפילה? עוד בדברי המקובלים הקודמים למורינו האר"י הקדוש מוזכר, שימים אלה מהווים תיקון על אותן ק"ל שנה הידועים, של אדם הראשון. אותן ניצוצות קדושים, שהושלכו על ידו לעמקי הקליפות, הולכים ונתבררים בימים אלה, בכל שנה ושנה, וביחוד בשנת העיבור.

ומן הכלל על הפרט, ידועים שבועות אלו, ל"תיקון קרי", לכל יחיד ויחיד. ימי השובבי"ם מסוגלים אפוא, להוצאת הניצוצות הקדושים שנפלו לסטרא אחרא, ומתקנים את האדם ממכשולות נוראים הללו.

אלא שכמובן, אין עיצומם של ימים מכפרים מעצמם, ומבלי שתהיה התעוררות מלמטה — מצד האדם — לא תהיה התעוררות מלמעלה — מן השמים. כי על כן, נדרשים באותם ימים כל אותן תפילות וזעקות להשי"ת, וסליחות הבקר, בהם מחלים אנו פני שוכן מרום, לסלוח לעווינו ולחטאתנו.

מיוחדים הם שבועות אלו, בהם קורים בתורה את פרשת בני ישראל במצרים, ועבודתם הקשה, ממנה זעקו ויאנחו. וכידוע לכל מי שטעם מתורת רבינו, הרי כל מה שעבר על בני ישראל עד היותם לעם, קורה עם כל יחיד ויחיד בכל דור ודור. ואם באותן שבועות קורים בתורה בפרשת צעקותיהם של ישראל, הרי גם לנו הם ימי זעקה.

ואם אמרנו "צעקה", הרי כוונתנו לצעקה דווקא. שכן, בדברי רבינו הקדוש, מושם דגש רב על חלק הצעקה שבתפילה. ואם התפילה מתחלקת לעשרה סוגים, כמחכר בדברי חז"ל, הרי הצעקה היא המובחרת שבכלם. ומדברי רבינו אנו למדים, על הסגולה המיוחדת שהצעקה טומנת בחובה.

תורה מעניינת בלקוטי מוהר"ן, במושג "מקיפים", יש בחלק א' סימן כ"א. ואגב לימוד אותה תורה, מקבלים אנו הרגשה מצויינת, במעלת הצעקה להשי"ת.

"מקיפים" — הם הדברים השכליים הסובבים את מוחו של האדם מבחוץ, אותם טרם זכה להכניסם פנימה ולהבינם. המדובר הוא ברעיונות עדינים עד מאד, ומופשטים מכדי שיוכל האדם מבחינתו לעמוד עליהם. לכך דרושה רק התקדשותו של האדם, ב"שבעת הנרות" שלו. כלומר, "שיקדש את פיו וחוטמו ועיניו ואזניו" ועל ידי זה, יהיה הוא מוכשר להכניס את כל אותן ההשגות הרוחניות המקיפות את מחו.

מאידך, ישנם השגות מופשטות יותר, שעדיין לא הגיעו אף לידי הקפת מחו של האדם, מחמת דקותם וריחוקם מהבנתו האנושית הגסה, ועדיין אותן השגות "לא נולדו" והם בבחינת "עיבור", שלא יצאו עדיין לאויר עולמו של האדם הרוצה להבינם.

לכך, אומר רביה"ק, עלינו לפנות ולראות מה עושה היולדת בשעה שהיא עומדת להביא את העובר לידי לידה. שמן הטבע שהטביע בה הבורא יתברך שמו, הריהי צועקת ""וראמת ע' קלין", וכך בא הולד ויוצא לאויר העולם.

כן הדבר ממש, בהולדת המוחין. כלומר, כשחפץ האדם להביא לידי כך שהשגות והבנות עמוקות בתורה שלא הבינם לפני כן כלל, יבואו לידי גילוי ויתחילו להקיף את מוחו. ש"הצעקה שאדם צועק בתפילתו ובתורתו כשנסתלקין המוחין, בבחינת 'עיבור', אלו הצעקות הם בחינת צעקות היולדת, והקב"ה שהוא יודע תעלומות של המוחין, איך נתעלמו, הוא מאזין צעקותינו. והצעקה הוא במקום צעקת השכינה, כאילו השכינה צועקת, ואז מולדת המוחין. וזה בחינת 'הקול מעורר הכוונה'. — היינו המוחין".

כך, שיש לצעקה סגולה עצומה, להוליד את ה"מוחין". כלומר, המחשבה שהיתה לפני כן בהעלם ו"עיבור". ורק אחרי כן, כשנולדה המחשבה ובאה לכלל מקיפי המוח, יש בידי אדם להכניסה בשכלו ולהבינה במוחו, אם רק יקדש ויטהר את כלי הקליטה שלו, שהם הפה העינים האזניים והחוטם.

"וכשאדם לומד תורה ואין מבין בה שום חידוש, זה מחמת שהמוחין והשכל של התורה והלימוד הזה הן בבחינת עיבור". ובכלל מה "שאנו רואים כמה חכמות עמוקות שאין יכולת במוח האנושי להבין על בוריו" — כל זאת מחמת דקותם של הדברים וגסותו של האדם, שאינו מסוגל לקולטם טרם יצעק ויקדש עצמו.

ואם כל זה בפרטיות אצל כל אדם, הרי ישנן השגות גבוהות עוד יותר, "כמו הידיעה והבחירה שאין מוח של אנושי יכול להבין את הידיעה הזאת". ורק לעתיד לבא, כשתמָלא כל הארץ דיעה, נוכל להבין איך תואמת ידיעתו הקודמת של השי"ת במעשיו של כל אחד, עם חופש בחירתו. ועד כהנה השגות עליונות, שאז יבינם כל אחד לפי דרגתו, ואף 'זאב עם כבש ונמר עם גדי' יוכלו לגור יחדיו,

מחמת שלימות דעתם. שכן, כל החסרונות, הכעס, האכזריות "**וכל החסרונות שיש לאדם הן פרנסה או בנים, או בריאות הגוף, וכל שאר החסרונות, הכל הוא בחסרון הדעת**" — כדברי רבינו בהמשך הדברים.

כלומר, שלו היה אדם מבין בשלימות את מצבו הרוחני על בוריו, לא היה אצלו אף מחסור גשמי בגדר חסרון ואף לא היה בא לידי מחסור כלשהו "וגם הגלות, הוא רק מחסרון הדעת. כמו שכתוב, (ישעיה ה') לכן גלה עמי מבלי דעת", ורק לעתיד לבוא יושלם הדעת, ואז ימולאו כל החסרונות, ונצא מן הגלות.

הרי שמעתה מבינים אנו מדוע הועילה להם לבני ישראל במצרים הצעקה, כדי לצאת מן הגלות והשעבוד. שכן, על ידי צעקתם, השלימו את דעתם, והושלמו חסרונותיהם, ויצאו מן הגלות.

"**וזה בחינת הגלות הארוך האחרון המר הזה, שהכל נמשך מחסרון הדעת, מתעלומות המוחין דקדושה. ובשביל זה, השי"ת שולח צרות מצרות שונות ר"ל בכלל, ובפרטיות — על כל אחד ואחד — הכל כדי שיצעק האדם אל ה', שעל ידי זה יוליד המוחין מתעלומתן. כל אחד לפי בחינתו, שעי"ז תהיה הגאולה שנקראת 'לידה' בבחינת 'כי חלה גם ילדה ציון את בניה'. כי עתה, בסוף הגלות, הוא בבחי', 'כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה' הנזכר בהתורה הנ"ל. ולזה צריכין צעקה, שיצעק כל אחד כפי מה שיודע חסרון דעתו, שהוא רחוק מהשי"ת ומהתורה כל כך. וכל הצעקות שצועקין ישראל, הנם במקום צעקת השכינה, ועל ידי זה, מולדת המוחין, כמ"ש שם, שבזה תלויה הגאולה כנ"ל.** (לקו"ה שם).

מעתה, מובנת היטב פעולת הצעקה בימי השובבי"ם, בהם מעוררים אנו את פעולת בני ישראל במצרים, שצעקו ונגאלו הודות לצעקתם. "**ובל זה צריך כל אדם לידע בכל זמן, שכל זה עובר גם עתה על כל אחד ואחד, ומשכיל על דבר טוב, החפץ באמת לאמיתו, יבין מזה עצות והתחזקות, להתקרב לנקודת האמת. וכשרואה שבאין על רעתו קשיות ובלבולים, כמה וכמה הוא צריך לצעוק להשי"ת. כי על ידי צעקה מולידין המוחין מתעלומתן**".

עצם ההבנה שמבין האדם שדעתו חסרה היא וכי משום כך הריהו נבוך ומסתפק בענינים שונים שבקדושה, וביחוד בענין התקרבותו לצדיק האמת, עצם ידיעה זו, יש בה די, כדי לגרום לאדם צורך לצעוק, כדי להשלים את דעתו.

"**וזה בחינת שובבי"ם, שבהם נוהגים הכשרים להתענות ולצעוק להשי"ת... וכשיבין האדם בעצמו כל זאת, איך הוא שובב ומשוגע ממש... בודאי יחוס על עצמו ויצעק הרבה להשי"ת** — — —

חדושים ובאורים בתורה החדשית

י. בן־חיל

לעל״נ האשה חנה ליבא
בת ר׳ אליהו נחום ע״ה

חדושים וביאורים בתורה כ״ח

א) לשון רבינו אות א׳) ״המתנגדים המבזים יראי השם זה מחמת שמקבלים תורה מת״ח שידין יהודאין״ עיי״ש כל התורה היטב. ונראה לבאר את מהות ענין ״ת״ח שד יהודאי״, שאופן לימודו אינו אלא בשביל ההשכלה והחכמה שבדבר מבלי שהלימוד יביאו לאיזשהו תכלית ועשיה. הבא מלימוד כזה שאינו ע״מ לקיים אלא ע״מ להתייהר ולקנטר (תורה י״ב) ושורש הדבר הוא מחמת שאין מקדים יראת ה׳ לחכמתו וע״י כך אין חכמתו מתקיימת כלומר שאין לה קיום ואף עצם הלימוד הוא כזה שלא עמ״ל. (פרקי אבות. רחב״ד) כי ״ראשית חכמה יראת ה׳״ הראשית של כל חכמה הוא יראת ה׳ ותכלית חכמה תשובה ומע״ט (ברכות) ״ובלי ראשית בלי תכלית״. לימוד המנותק מיראת ה׳ אינו מביא לשום תכלית של תשובה ומע״ט והוא לימוד ע״מ להתייהר ולקנטר. ויש עוד בחי׳ שהופך את הלימוד לתכלית ומטרה בפנ״ע, וסובר שאין צורך בכלל במעשים והעיקר הוא ההשכלה שבלימוד וזה השלימות ח״ו והוא בחי׳ עמלק (כמובא בתורה י״ט ת׳).

ב) ובכל אלו הלימודים חסר הכלי שהוא המעשה שרק ע״י אפשר להשיג את כל ההשגות והתכלית הרצוי מהלימוד שהוא בחי׳ המאור שבה שמחזירן למוטב. שהוא עצם בחי׳ מה שהקדימו נעשה לנשמע. שכל שמיעה ושמיעה תלויה בכלי העשיה. ומי שאין לו כלים ומעשים שיהיו היסוד — והעמוד לתורתו הוא בבחי׳ ״שד״ שהוא נפש־חיה ללא גוף כידוע שעצם בחי׳ השדים שלא הספיק לברוא להם גופים עד שבא השבת (חז״ל) והם ״פורחים באויר״. וכך גם היא בחי׳ ה״אלפין הנפולין״ שהם בחי׳ חכמה ללא כלים שעצם הנפילה היא הרי מחמת ״שבירת־הכלים״ ותורות כאלו שאין להם כלים הם התורות של השדים שהם בחי׳ נפשות ללא גופים, ואותו ת״ח שאין מקיים מה שלומד מחמת שאין בו יראת ה׳ שהיא היסוד והראשית לכל חכמה ממילא אף תורתו היא נמשכת מאותן אלפין נפולים שהשדים מקבלים מהם. ולכך אין מביאים שום תועלת, שאין בהם שום דרך ונתיב לעבודת ה׳. שזה עצם מהות תורתם כ״מגדלים הפורחים באויר״, בחי׳ ״בני לן ביתא באוירא דעלמא״.

ג) ומכאן ששורש הסיבה לכל קלקולם הוא מחמת שאין בהם. ״יראת ה׳״ לכן הם מחרפים ומבזים את ה״יראי

ה'" בתכלית הבזיון ואדרבא לפי טעותם ושטותם הבא מהתורות של האלפין—הנפולין הנ"ל אין כל צורך ביראה ובמעשים, כיון שאין להה' ח"ו חפץ. בכל אלה, והעיקר הם המושכלות הטהורות ולא המעשים היבשים ללא שום השכלה וחכמה, ומהכפירות האלו נובעים ויוצאים החירופים והגידופים נגד יראי ה' הדבקים במעשה המצוות בדווקא.

ד) ונמצא שיש כאן ב' נקודות: א. הכפירה השכלית שהיא בראש ובמחשבה נגד כל היסוד בהכרח של היראה, והמעשים דווקא [שהם בחי' מלכות בחי' בית, כחי' אמונה בחי' אשה יראת ה' בחי' תפלה. שכל אלו שזורים בהחוט של אמונה ומלכות, שהם מיסודי התמימות והפשיטות השייך לכל, אנשים נשים וטף מחוטב עציך עד שואב מימיך]. ב. החרפות והבזיונות במעשה ובפועל נגד יראי ה' הדוגלים דווקא בעבודת ה' ע"י עשיות ופעולות גשמיות דווקא בבחי' נעשה ונשמע. ובכדי לתקן כ"ז נצרך לב' נקודות דקדושה שהם כנגד ה"ת"ח שד יהודאי". א. אמונה — שהיא נגד הצורך במושכלות דווקא, — שהוא בחי' אברהם ראש למאמינים, שהוא בחי' ואנכי תולעת בחי' האמונים עלי תולע וע"י כך נשמר מתולע דקליפה המבקש לכלות הכל כמובא בכוונות. ב. שמוש ת"ח האמיתי שהוא נגד החירופים ולא רק שמכבדו ומעריצו במחשבה. אלא שצריך לעשות פעולות גשמיות ומעשה־חסד להוריד את בחי' הכבוד שרוחש לו בפועל־ממש ע"י עובדות בבחי' "גדולה שמושה יותר מלמודה", ומכיון שכל עיקר גדולתו ומעלתו של הת"ח האמיתי הוא בזה שיש יסוד לתורתו בחי' בית בחי' דאחיד בשמיא—ובארעא" ואין הוא מרחף בשמים העליונים אלא כל רעיונותיו ומחשבותיו מתורגמים ע"י עשיות ופעולות גשמיות ממש שכ"ז הוא בחי' בית־המקדש, וכל תורותיו אינם אלא לתת דרך אמיתי לעבודת ה', בעצות טובות ומועילות לכל אחד ואחד, בכל מקום שהוא, ע"י דיבוריו הקדושים והמחיים אזי הדרך הנכון ביותר לביטוי חשיבותו ורוממותו הוא ע"י כך שנותנים לו את הבית הפרטי בחי' "יהי' ביתך בית ועד לחכמים" שע"י כך מרמזים שעצם מציאות של הבית שיש לכל אחד באופן פרטי אינו אלא ע"י הת"ח האמיתי שהוא הבעל־הבית והראש־בית האמיתי ע"ז שנותן לכל אחד בחי' בית בעבודת ה' שהם הדרכים להשגתו יתברך. כי "צדיק יסוד עולם" הצדיק הוא היסוד של כל העולם ומבלעדיו הכל בבחי' פורחים כאויר בחי' שדים ח"ו.

ה) וע"י שמקיים כבוד ת"ח אמיתיים באופן הנעלה ביותר בבחי' מסירת הבית הפרטי עבורו ועומד ומשמשו בכל מיני פעולות, בזה הוא מתקן את הפגמים הבאים ע"י האלפין הנפולין המשתלשלין, — להת"ח שאינו אמיתי דרך השדים שמקבלים כוחם מהאלפין הנ"ל שכל חיותם הוא בכך שאין להם כלים. ועי"ז נעשה בחי' כלים ובתים אף להאלפין הנ"ל ובזה מתתקנין, וזהו "ועושה־חסד לאלפים". המוב"פ. כי ביסודם אף בהאלפין האלו יש טוב וכל קלקולם הוא בכך שהם פורחים באויר ועושים מזה תכלית אבל ע"י ההתחזקות וההשתדלות בכבוד הת"ח האמיתי במעשה־חסד שכל עיסוקו אינו אלא ביצירת כלים ומעשים ע"י תורותיו והשגותיו העצומים. בזה

נתתקן הפגם בשרשו ואפשר להוציא את הטוב אף מהת"ח השד יהודאי. כמבואר בלקו"ה שרק ע"י שמכניס ת"ח לתוך ביתו עי"ז יכול לשמוע תורה מת"ח שד יהודאי ולזכות לזרוק את הקליפה ולאכול את התוך. (ועיין בתפילה על תורה זו וכן בפל"ח ודו"ק).

ו) וזה היה כל עסקו ועניני של אברהם אבינו בהפצת האמונה וחסדיו הנפלאים ע"י שסבב בכל המקומות והחדיר אמונה בבתים הנמצאים. וע"י שנטע אש"ל ונתן בית לכל אלו שסובבו ושוטטו בחוץ. ועי"ז קרא ב"שם ה' אל עולם" כי אבאע"ה ביטל את כל הכפירות ע"י החדרת אור האמונה והחסד וזהו ענין "וישכם אברהם בבקר" הנאמר בפרשה של עקידת־יצחק שהוא בחי' "את הכבש האחד תעשה בבקר" שהוא בגי' שד. המובא בכוונות. לענין קרבן "תמיד" של שחר. כי כל הנסיון של עקידת יצחק מוכיח בעליל את עיקר העיקרים ושורש־השרשים של כל הבסיס והיסוד של היהדות שהוא המעשה הנעשה באמונה פשוטה עד מסירות נפש בלי שום חכמות וחקירות כלל וכלל כי בשכל לא היה שום מקום לעקידת יצחק כאשר הקב"ה אמר במפורש לאברהם אבינו כה יהיה זרעך וכו' וכל ההבטחות הם לשוא ח"ו ע"י עקידתו ושחיטתו של יצחק כמובן אלא שאברהם אבינו השליך את שכלו מנגד ובפשיטות ותמימות הלך לקיים את ציווי הבורא יתברך שמו אף שאין לזה שום מקום ואחיזה בהגיון השכלי ועצם ההשכמה וההליכה לעקידה הוא נצחון האמונה על השכל. בחי' נעשה קודם לנשמע. זוהי נקודה אחת. ומאידך מתברר מתוך עצם נסיון העקידה עד כמה גדול ומרומם כוחו של המעשה שהרי כל מהות הנסיון היה להוציא לפועל את יראתו של אברהם אבינו כנאמר "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה" כלומר רק ע"י עצם מעשה העקידה הוכח יראתו של אאע"ה בזה שעשה עובדא למעשה בעלית יצחק לעולה אע"פ שלהקב"ה גלוי וידוע כל מסתרי הלב והוא חופש כל חדרי בטן וכו' וממילא לא נצרך לשום גילוי והוכחה מעשית על מדת יראתו של אאע"ה כלפי היודע תעלומות. ובזה הוי נצחון היראה הבא ע"י מעשה נגד השכל המופשט והטהור זוהי הנקודה השניה. ומכאן ילפינן שזריזין מקדימין למצוות להראות חיבת־המצוה שאין מעשה המצוה כעול ח"ו על צווארם אלא אדרבא ששים ושמחים לעשות רצון קונם... שהוא עצם הבחי' שהקדימו נעשה לנשמע בחי' עמא פזיזא... המובא בחז"ל.

ז. וזהו ולא התמהמתי לשמור מצוותיו היא הר"ת של וירץ לקראתם מפתח האהל ודו"ק. וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה "חשתי ולא התמהמתי לשמור מצוותך" חשתי ר"ת ת"ח ש'ד י'הודאי שהוא בקליפה, שכנגד זה בקדושה התיקון הוא הזריזות בעשיית — המצוות בהראת חיבתן בבחי' וישכם אברהם בבקר כנ"ל. וכן "דרך מצוותך ארוץ" שאף הוא נתחדש אצל אברהם אבינו במעשה־החסדים של "ואל הבקר רץ אברהם" "וירץ לקראתם מפתח האהל" שבפנימיות הוא שורש התיקון נגד השוטטות והפריחה של השדים.

ח) והנה בחי' זו של שדים הפורחים באויר שמהותם "נשמות ללא גופים" ושכן הוא גם בחי' תורתם ללא כלים

ומעשים הבאים מהאלפין הנפולין כנ"ל ושע"י כך באים ל"כפירות גדולות וחושבים ח"ו שלא יראה ולא יבין אלקים במעשה בני אדם" המוב"פ ואדרבא עוד רואים פחיתות כבוד ח"ו שכאילו יש איזשהו כבוד השם במעשה גשמי ועיקר השלימות אינו אלא ההשכלות המופשטות הוא בחי' "עמלק" המחקר המכניס כפירות בלב האדם והוא הוא אשר קרך בדרך שעי"ז מכניס ארס קר שכאילו אין הקב"ה חפץ כלל במעשים והעיקר הם החכמה והמושכלות (כמבואר בארוכה בתורה י"ט חלק ב', עיי"ש) וזהו "ויחנב בך כל הנחשלים ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים" כי הנחשלים היו אלו שהענן פולטן דהיינו שלא זכו לבחי' "בית" שהיו העננ הכבוד במדבר, ונפלטו החוצה אל "אוירא־דעלמא" מקום שלטונם של הפורחים־באויר השדים המצויים במדבריות שהם בחי' עמלק, בחי' עשו איש־שעיר היפך בחי' יעקב איש תם יושב אהלים. ומבואר בפנים שע"י התורות של השדים הבאים מהאלפין הנפולים עי"ז מייגעים בני־אדם ומכניסים בהם כפירה עד שע"י כך אין בהם יראת אלקים ולא עוד אלא שמחרפים את היראי ה' בחי' ע"ז הנקראת בושת עיי"ש וזהו ואתה עייף ויגע מחמת התוהות של עמלק ועי"ז ולא ירא אלקים ודו"ק. וזהו "ויזנב" אותיות "בזין" היינו החרופים הנ"ל שמבזים את היראה ה'.

ט) וזה גם בחי' "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" ודרשו חז"ל "שרפו ידיהם מדברי תורה" כי בחי' ידים הם בחי' כלי־המעשה שצריך להמשיך את התורה לבחי' מעשה שהוא בחי' נעשה ונשמע (עיין תורה י' וכ"ב) שהם בחי' הידים המעשים והפעולות, וכאשר ראה עמלק שהיה איזה רפיון בידים שהם בחי' אמונה בחי' מעשה שהם בחי' אחת כנ"ל בחי' "וכל מעשהו באמונה" מיד בא להלחם, כי שם שרשו כאשר מתחיל הניתוק בין הנאה דורש לנאה מקיים מיד בא עמלק. ולכן כל מלחמת משה בעמלק היה תלוי דווקא בהרמת הידים והורדתן בבחי' ויהי ידיו אמונה וכתרגומו פרישן בצלו שע"י התפלה ממשיכים את התורה — הדרוש למעשה וקיום... וזהו שהתרגום של אמונה לפועל ממש הוא ע"י פרישן בצלו... וכן מלחמת מרדכי ואסתר בהמן היה ע"י בחי' הידים — והרגלים — כמובא בדברי רבינו ז"ל תורה י' שהם כלי המעשה.

י) וזה מה שמכריזים למעלה "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" כלומר שכל מה שלמד גם קיים. וזהו מה שיעקב ביקש ושבתי "בשלום" אל בית אבי כי לבן הוא בחי' שד יהודאי כמובא בתורה י"ד ובשלום ר"ת מ' ש'בא ל'כאן ו'תלמודו ב'ידו. בחי' "קיים זה מה שכתוב בזה", שזה כל עיקר תכלית ביאתנו לעוה"ז כידוע ממאמר חז"ל ה"הלומד ואינו מקיים מוטב שנהפכה לו שלייתו על פניו" וביאר הגר"א כיון שכבטן אמו הרי למד כל התורה כולה למעשה את מה שלמד הרי מוטב שהיה נשאר עובר.

יא) וזהו "וקשרתם לאות על ידך" הנאמר על תפילין של יד, שתפילין של יד הם בחי' המעשה והבפועל של כל התורה כולה ולכן "כל זמן שבין עיניך יהיו שנים" שכאשר השל־ראש על הראש חייב להיות גם של יד ומצוות תפילין הוא מצוה מעשית ממש, הנעשים בכלי

המעשה, שצריך לחבר ולקשר את הראש אל היד והיד אל הראש והשח בין תפילין של יד לתפילין של ראש כלומר שגורם איזשהו הפסק ופירוד בין הראש והיד עבירה היא בידו וחוזר מעורכי המלחמה, והעיקר שאף בשעה שעוסק בראש לא יהיה אלא באופן של על מנת לקיים ולקשר את כל החכמה והידיעה אל המעשה ואדרבא המעשה "השל־יד" קודם ל"של ראש" בחי' מעשיו מרובין מחכמתו בחי' נעשה קודם לנשמע, הנ"ל וזה מה שאמרו חז"ל ירושלמי ברכות ה. "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וירא ממך "כל" לרבות את השדים דהיינו כאשר יראו ששם ה' נקרא עליך דייקא שאתה מקיים את מה שאתה יודע אזי ויראו ממך, וזה מה שאחז"ל אלו תפילין שבראש ולא תפילין שעל הראש. וזה עצם ענין התפילין שמכניסים את פרשיות התורה לתוך "בתים", ודו"ק.

יב) והנה רבינו ז"ל מפרש — מה דאיתא בגמ' "ואמר שם וקם בין שמיא וארעא" היינו הת"ח האמיתי הוא בין שמים וארץ כתרגומו כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא שהוא בחי' החיבור בין נשמה הנקראת שמים (כמבואר בחז"ל סנהדרין ובלקו"מ י"ד) ובין הגוף הנקרא ארץ שזהו בחי' ת"ח אמיתי שיש לו כלי וגוף לעצמו ולתורתו היפך בחי' השדים ממש ומוכח שהוא דווקא ע"י "השם" שהוא המחבר ומקשר שמים וארץ ש"שם" גופא הוא בחי' מלכות ויעש לו דוד שם.. בחי' כלי אל החכמה שבו משפיע היסוד שהוא בחי' "כי־כל" כידוע שהוא עצם בחי' הת"ח האמיתי שיש לו "יסוד" והת"ח השד יהודאי נקרא "זיין" בחי' לשעירים אשר הם "זונים" כמוב"פ לקמן עיי"ש היפך בחי' יסוד שאין להם יסוד. וזהו וראו כל עמי הארץ הנ"ל כי "שם" ה' נקרא עליך שיש לך בחי' שם בחי' מלכות בחי' תפילין של ראש שכ"ז שבין עיניך יהיו שנים עי"ז ויראו ממך כי זה עיקר מוראם. ולכן "שם" הוא נגד "שד" שם ר"ת ש'נאה מ'קיים ושד ר"ת ש'נאה ד'ורש.

יג) וזהו וקשרתם לאות ר"ת "ו'נתן ל'נו ת'ורת א'מת" ש"שקר אין לו רגלים" בחי' פורח־באויר, ו"קושטא קאי" ו"דברך אמת וקיים לעד" שע"י אמת יש קיום ועמידה בחי' "אמת ויציב" וזהו רק עי"ז שהם יהיו על ידך כלומר ע"י מעשה ואמונה, וכן לאות ר"ת "ל'מען ת'זכרו ו'עשיתם א'ת כל מצוותי" הנאמר לאחר הפסוק ולא תתורו וכו' אשר אתם "זונים" אחריהם דהיינו שהשמירה מבחי' לשעירים אשר הם "זונים" הוא ע"י ועשיתם את כל מצוותי ע"י בחי' עשיה בפועל ממש וכן ע"י בחי' אמונה שהיא בחי' כל — מצוותי בחי' "כל מצוותך אמונה" [בחי' אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך" שהוא בחי' אמונה (כנאמר בספר המדות) בחי' ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם המבוב"פ שמבטל את החרפות ע"י אמונה].

יד) והנה אותיות "לאות" הם אותיות "תלאו" הנאמר בפסוק "המעט מכם הלאות בני אדם כי תלאו גם אלקים" המוב"פ שהתיקון נגד ה"תלאו" דקליפה הוא ע"י "לאות" דקדושה, והיינו שכנגד העייפות והיגיעות דסט"א צריך להיות דווקא בחי' עמלות בתורה ע"י עבודות ופעולות מעשיות אף ללא הבנה והשגה בדרך של קבלת עול מלכות שמים אף בלי

טעם ודעת רק בבחי' אמונה בחי' חק בחי' "אמת ואמונה חק ולא יעבור" בחי' "בחקתי" תלכו שתהיו עמלים בתורה, בחי' יוצר "עמל" עלי "חק". והיינו עמ"ל על' מ'נת ל'קיים בחי' אדם לעמ"ל יולד הנ"ל שכל בריאתו וביאתו לעולם אינו אלא כדי לקיים מצוות מעשיות שזה כל האדם... שזה בחי' בחקתי תלכו דייקא עם הרגלין בחי' אמת הנ"ל ונתן לנו תורת אמת ששקר אין לו רגלים...

טו) וזהו סוד בחי' "עולת־תמיד" שהוא בעולם העשיה כמבואר בכוונות. שהוא תיקון הד' אלפין הנפולין שעיקר הנצחון נגד הקליפות והת"ח שדין יהודאין הוא ע"י בחי' "תמיד" דייקא בחי' "חק ולא יעבור" בחי' "לחם חוקם דבר יום ביומו" בחי' "שנים ליום עולה תמיד" כי התמיד הוא בחי' העבודה בדרך אמונה ותמימות אף בלא הבנה והשגה, שעושה אותה מעשה פעם אחר פעם בתמידיות ללא הפסק בדרך חק ללא טעם... שהוא ההיפך ממש מבחי' השדים הנ"ל שעיקר תורתם אינה אלא השכל והחידוד המחודש וטעמים נפלאים כמבוב"פ. ובלי זה אין להם שום חיות. והירא ה' חוזר חלילה על אותה עבודה אלף אלפים פעמים ממש יום יום, וזהו התיקון נגד האלפין הנפולין ושורש הדבר שאינו נכנס לבחי' עייפות דסט"א ומתחיל כל פעם מחדש מבחי' אלף ממש שעדיין אוחז ב"אלף־בית" של עבודת השם ובכל יום ויום הם בעיניו כחדשים שהוא בחי' הקרבן — "תמיד" ודווקא "שנים ליום עולה תמיד" פעם ועוד פעם... ודו"ק.

וזהו "לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים" ואמרו חז"ל א"ת שָׁנים אלא "שנַיים" דהנה שלג גי' גימל אלפין שהם בחי' השלשת אלפים משל דסט"א שמביא קרירות ואדישות שלא לעסוק בשום עבודה מעשית בלי חכמה ושכל כנ"ל בחי' אשר "קרך" בדרך כנ"ל וזהו לא תירא לביתה דייקא בחי' "בית" דקדושה בחי' מעשה המצוות כנ"ל משלג מקרירות הבאים מהאלפין הנפולין מדוע כי־כל בחי' כי־כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא ובארעא שהוא הת"ח האמיתי שיש לו על מה שיסמוך בחי' כי כל יסוד כנ"ל ביתה לבוש שנים היינו שניים בחי' תמיד בחי' "שנים ליום עולה תמיד" וכן בחי' שניים דאחיד בשמיא — וארעא שהם שניים משא"כ השדים שאין להם בחי' גוף רק נשמה פורחים באויר שהם בחי' אלף ולא שנים ודו"ק. וזהו בחי' "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו" שמה שחטאיכם כשנים בחי' אודם בחי' יאדימו כתולע דסט"א שמכלה הכל המובא בכוונות הוא ע"י בחי' של"ג בחי' האלפין הנ"ל והתיקון לכ"ז הוא א"ת שנים אלא שניים בחי' עולת־תמיד שניים ליום שהוא כנגד התולע דסט"א.

יז) וזה בחי' דואג האדומי בחי' יאדימו כתולע דסט"א שביקש לכלות מלכות בית דודו ולפוסלו מלבא בקהל ה'. שדואג האדומי כל תורתו בא מבחי' האלפין הנפולין ולכן היה יכול למיבעי ד' מאות ספיקות ב"מגדל הפורח באויר" שהוא ממש בחי' הת"ח שד יהודאי שהוא פורח באויר וע"י כך ביקש לכלות מלכות בית דוד שהוא בחי' מלכות־דקדושה בחי' בית־המקדש הנבנה ע"י שלמה שזכה לאלפין דקדושה ובחי' בית־דקדושה, ולכן ד'ואג א'דומי ר"ת ד' אלפין שכל

בחי' מהד' אלפין נפולין, ושמו דואג שאין שום דרך ונתיב מתורתו ומלא ספיקות כרמון בחי' הבעיות במגדל הפורח ולא מפשט ליה אפי חד (עיין גמ' סנהדרין קו:) וזה בחי' כל תורתו של דואג אינו אלא מן השפה ולחוץ וכן שלא אסקי ליה שמעתתא אליבא דהלכתא (המבואר בגמ' שם). ודוד זכה ל"וה' עמו" שהלכה כמותו בכל מקום שהוא בחי' הת"ח האמיתי שיש לתורתו קיום ועשיה בחי' הלכה כמותו הליכות־הלכות.

יח) והנה עצם טענתו לפסול את דוד מלבא בקהל ה', בא עי"כ שפגם בבחי' בית־דקדושה דהנה הוא טען שא"א לומר מואבי ולא מואביה, כמו בממזר שלא אומרים ולא ממזרת, והשיבו לו שהרי בתורה מפורש הטעם על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ודרכו של איש לקדם ולא של אשה וטען דואג היה להם לצאת אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים ולא ידעו מה להשיבו עד שרצו להכריז על דוד שהוא פסול לבא בקהל ה' ח"ו, מיד בא עמשא בן איש וחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של שמואל עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ומקשה בגמ' (יבמות ע"ז) מ"מ קשיא הקושיא של דואג וחי' בגמרא הכי תרגמו "כל כבודה בת מלך פנימה" במערבא אמרי ואיתמא רב יצחק "ויאמרו אליו איה שרה אשתך והנה באהל".

יט) ונמצא שכל היסוד להכשרו של דוד ולימוד הפשט האמיתי בהלכה של מואבי ולא מואביה הוא רק ע"י הבחי' של "כל כבודה בת מלך פנימה או ע"י איה שרה אשתך והנה באהל" שרק ע"י בחי' הבית ובחי' פנימה היפך החוץ. [שהוא עצם בחי' האמונה בחי' אשה. וביתו זו אשתו וכן אהל זו אשה כידוע] זהו היסוד לכל הבנין דקדושה שהיא מלכות בית דוד ומי שפוגם בבחי' זו ומוציא את האמונה מהבית אל החוץ עי"ז מתמוטט כל הבנין של מלכות בית דוד שהוא עצם בנין האמונה והקדושה. בחי' ואני־תפילה וביתי בית תפלה ובחי' אשה יראת ה' היא תתהלל. ולכן דואג שפגם בבחי' בית והיה פורח באויר עם האיבעיות במגדל הפורח באויר הבאים מהאלפין נפולין ממילא הוציא את בחי' האמונה אל החוץ ולכן ביקש להשמיט את הבסיס למלכות בית דוד שהוא שלמות מלכות דקדושה ע"י הבית והאהל דייקא. וזה מה שאמר דוד "יחתך ויסחך מאהל" הנאמר על דואג עיין בגמ' הנ"ל כי מבחי' אהל בחי' "והנה באהל" היא כל מפלתו של דואג ונצחונו של דוד. וזה הקשר בין "איה השה לעולה" לבין "איה שרה אשתך והנה באהל" שע"י האיה שרה אשתך וכו' התחדש בחי' בנין בית המקדש וכל התקונים הנמשכים מבחי' עולת תמיד בחי' איה השה לעולה ר"ת אה"ל, שהוא כנגד התולע דקליפה בחי' דואג בחי' יאדימו כתולע. ודוד זכה לבחי' תולע דקדושה בחי' ואנכי תולעת בחי' עולת תמיד ועי"ז ניצל מהחרפות והגידופים שביזה אותו דואג האדומי התולע דסט"א. והנה דוד בגי' יד וכן היה תם מכתם לדוד מך ותם ולכן תמיד בגי' "תם־דוד", כ'בשים ב'ני ש'נה תמימים שנים ליום עולה תמיד. וזה שעצם העולת־תמיד הוא כנגד הד' אלפין הנפולין המוב"פ ש"תמד" בגי' ד' אלפין

שאף אותיות תמיד הם "תם־יד" דהיינו תמימות שהוא בחי' אמונה היפך החקירות והשכלנות ו"יד" דהיינו בחי' מצות מעשיות שהוא נגד השדים הפורחים באויר, כנ"ל.

כ) ועיקר התיקון של האלפין הנ"ל הוא ע"י החסד שעושה עם הת"ח האמיתי שמכניסו לביתו שהוא כאילו הקריב תמיד הנלמד מ"איש קדוש עובר עלינו תמיד" שהוא בחי' ועושה חסד לאלפים המוב"פ. וזה שהפסוק מסיים שם, "נעשה נא עלית קיר קטנה" דהנה נא ר"ת אלפין נפולין וע"י שנכניס את האיש קדוש ע"ז נעשה נא עלית שנעלה את האלפין הנפולין ועלית היא בחי' עולת תמיד, והנה "קיר קטנה" בגי' "כתמיד" שהכנסת ת"ח אמיתי הוא כתמיד שע"י מעלין את האלפין הנפולין כנ"ל, וכן מה שאמרו חז"ל "יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם" הנה הס"ת של "בית' ועד' לחכמים'" הוא תמ"ד בגי' ד' אלפים שזה התיקון, וכן הס"ת של והוי' מתאבק' בעפר' הוא קיר שהוא בחי' עלית קיר הנ"ל. וכן הס"ת של ועד' לחכמים' והוי' מתאבק' בעפר' בגי' שדים שזהו התיקון נגד השדין יהודאין, וכן הס"ת של יהי' ביתך' בית' ועד' לחכמים' הוא "כתמיד" בגי' "קיר־קטנה" הנ"ל, וכן גי' דעת בחי' ת"ח שיש בו דיעה. ולכן אמרו דווקא בעפר רגליהם כי עיקר מהותם ויחודם של הת"ח האמיתיים היא בזה שיש להם רגלים כי שקר — השדים — אין להם רגלים, ודו"ק. ועפר הוא אמונה בחי' שכן ארץ ורעה אמונה בחי' ואנכי עפר הנאמר אצל אברהם.

כא) לשון רבינו אות ג' "ובשביל זה היה התמיד כבש כי ממנו נתתקנו האלפים בבחי' "ואני ככבש אלוף" (ירמיה י"א) וזה בחי' כבש שכבוש תחת יד רבו ו"משמש אותם" ומבואר שתיקון האלפין הוא ע"י בחי' עבד שכבוש תחת יד רבו ומשמשו שעצם בחי' היותו "כבוש" ואינו בן־חורין ברשות עצמו אלא שהוא בטל אל רבו ומשמשו בעבודות ופעולות שעבד עושה לרבו זה גופא הוא כנגד בחי' "שד" שהוא פורח באויר "ואינו כבוש" תחת שום אדון, ובעבד נאמר "יד עבד כיד רבו" שלית ליה מגרמי כלום ואין לו אלא רצון קונו ואדונו שהופך עצמו לכלי של רבו עד שנעשה ע"י השמוש בבחי' בשר של הת"ח האמיתי כמבואר בתורה כ"ב בארוכה ועי"ש שזה בחי' נעשה ונשמע וזהו עצם תיקון האלפים בבחי' ועושה חסד לאלפים.

כב) והנה על "רבי חנינא בן דוסא" אמרו חז"ל בברכות ל"ד שהיה בבחי' עבד לפני המקום ובמשנה בסוטה נאמר "משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה" ובתורה י"ח אומר רביה"ק וז"ל "כי ר' חנינא בן דוסא זה בחי' אמונה כי מדתו אמונה" והוא אומר במשנה בפרקי אבות "מי שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת, וכן מי שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת" ומבואר לעיל שכל אלו הבחי' דהיינו עבד שהיא בחי' "כבש" שכבוש תחת יד רבו וכן אמונה שהוא בחי' יד בחי' ידיו אמונה וכן בחי' תם תמימות ופשיטות וכן בחי' מעשה בחי' נעשה־ונשמע כל אלו הם בחי' "תמיד" כנ"ל. והנה "רבי חנינא בן דוסא" בגי' "תמיד" שהוא היה כלול מכל הבחי' שיש בקרבן "תמיד" כנ"ל ולכן היה בכוחו לבטל מציאותה של אגרת בת

מחלת וי"ח רבוא מלאכי חבלה שלא יעברו בישוב בכל יום משום שהשדה אמרה לו שהכריזו ברקיע הזהרו בחנינא בני ובתורתו (עיין כל המעשה בפסחים קיב:) והוא כמבואר בדברי רבינו ז"ל שבכח התמיד מעלין את האלפין הנפולין שהוא מקור תורתם של השדים וממילא מתבטל כל כוחם וחיותם ולכן גזר עליה שלא תכנס בישוב דווקא, שהוא מקום הבתים והאהלים ששם דרים בני־אדם ודו"ק. והנה גם בשלמה שזכה לאלפין אלו בקדושה כמוב"פ נאמר בחז"ל במד"ר י"א וז"ל: "עד שלא חטא שלמה היה רודה בשירים ושירות והיה מושל על השדים".

כג) והנה עצם בחי' האלפין דקדושה הוא כשמביאים לידי מעשה וקיום כנ"ל בבחי' "גדול למוד שמביא לידי מעשה" ובחי' האלפין הנפולין שלא מביאים לידי מעשה ואדרבה שמביאים ש"עי"ז את יראי ה' האנשי־מעשה" לא יכבדו ומחרפים ומביישים אותם בבחי' "למי מדנים למי שיח" שי"ח ר"ת חכם שד יהודאי" כמבואר בפנים. ובבחי' זה לעומת זה הרי "למוד ש'מביא ל'ידי מ'עשה" הוא הר"ת של ל'מי מ'דנים ל'מי ש'יח שבקדושה זה ל'מוד ש'מביא ל'ידי מ'עשה ובקליפה זה ל'מי מ'דנים ל'מי שיח' והם עצם אותיות "משל" הנאמר "בשלשת אלפים משל" שבקדושה הוא בבחי' ש'מביא ל'ידי מ'עשה ובקליפה מ'דנים ל'מי ש'יח.

כד) והנה חז"ל אמרו בפרקי אבות "ולא המדרש עיקר אלא המעשה" דהנה אותיות מדרש הם מצד הקדושה [כנ"ל שזלע"ז] שם־דָר שהוא בחי' ה"שם" הנ"ל שע"י קם בין שמיא וארעא שע"י החיבור בין התורה והמעשה, ודר הוא בחי' דירה בחי' בית שהעיקר של המדרש שיהפך לבחי' דירה ובית אולם מצד הקליפה היא אותיות "שד־מר" בחי' מה שאחז"ל "כל מי שהשד בו הוא ממררי" לכן נקרא קטב מרירי (ילקוט האזינו) וכן מר גי' עמלק שהוא בחי' שד (כנ"ל בארוכה) ו"קטב" גי' "אלף" שע"י האלפין הנפולין שהוא תורתם של השדים עיקר המרירות [בחי' דואג כנ"ל].

כה) וזה בחי' "נרגן מפריד אלוף" שאלוף הם בחי' האלפין הנפולין בבחי' "ואני ככבש אלוף" המוב"פ. והנה "נרגן מפריד אלוף" בגי' "שד ואלף אלף אלף אלף" שע"י התורות של ד' אלפים הנפולין מזה בא כל החירופים נגד היראי השם בבחי' למי מדנים למי שי"ח הנ"ל וזה ממש בחי' נרגן בחי' לשון הרע וחירופים שהוא בא ע"י "מפריד אלוף" שהוא גי' ג' אלפין ואלף. ונרגן עם אלף גי' "שד".

כו) והנה מבואר בלקו"ה ברהמ"ז ששלמה זכה לבנין בית־המקדש ע"י שזכה להאלפין בקדושה, עיי"ש בארוכה וי"ל שהוא מרומז בעצם הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" דהנה "מקדש" בגי' "תמ"ד" ממש כמנין ד' אלפין. ובאמת שבבית המקדש היה עיקר מקום העבודה של עשיות גשמיות דווקא ע"י הקרבת הקרבנות המנחות והנסכים ששורש ועיקר התיקון הוא דווקא להעלות את כל הבחי' והמדריגות אל הקודש פנימה גם את הדומם צומח חי וכו' כידוע והוא עצם בחי' וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו"

שכל עשיה ופעולה אפשר להעלותה מן החול אל הקודש והוא בחי' הד' אלפין דקדושה שדווקא ע"י המחשבה מתקדש אף מעשה־החול ועולה אל הקדש פנימה. [וזה מה שהיה בחי' שלמה־המלך שזכה לבחי' שירה בשלימות בחי' שיר השירים קדש־קדשים שהוא בחי' העלאת כל הבריאה כולה אל הקדושה שהיא בחי' שלום שאין רשות שאינה תחת הקדושה והכל הוא בביטול אל הקב"ה. וזהו משלי ר"ת מ'עשיך י'היו ל'שם ש'מים. ואכמ"ל]. ובבית־המקדש הקריבו בכל יום את ה"עולת תמיד" שע"י עולין האלפין הנפולין כנ"ל והנה עולת ר"ת ו'תהי ל'רצון ת'מיד ע'בודת ישראל שהוא עצם בחי' העולת־תמיד" דקדושה שהעבודה עולה לרצון ולריח ניחוח אשה לה'. נגד הכופרים הסוברים שח"ו לא יראה ולא יבין ה' במעשה בני אדם. וז"ל המכילתא בא "ועשו לי מקדש למה נאמר והלא כבר נאמר את השמים ואת הארץ אני מלא אלא כדי ליתן שכר על העשיה" ודו"ק.

כז) והנה מבואר באות ג. "בני לן ביתא באוירא דעלמא כי אלו בנ"א הרוצים לערוך עבודתם ע"י התורה ששומעין מת"ח שידין יהודאין ובאמת אין להם על מה שיסמוכו והוי כאילו רוצים לבנות בית באוירא. כי ת"ח שידין יהודאין הם פורחים באויר ואין להם על מה שיסמוכו כמו השדים שפורחים באויר" ומוכח ממילא כי ה"ת"ח האמיתי" הירא ה' "איש המעשה" "האיש קדוש" "הבעל־הבית" "והראש־בית" יש לאנשים — המשמשים אותו ובטלים אליו ושומעים את תורתו הקדושה ועצותיו האמיתיים — יש להם על מה שיסמוכו כי הוא בבחי' כי־כל בשמים ובארץ בחי' יסוד בחי' צדיק יסוד עולם דאחיד בשמיא וארעא כנ"ל. וזהו רבינו הק' והנורא שהוא ה"ת"ח האמיתי" שאמר ש"בכל דיבור ודיבור שלו יכולים לעבור כל תורה שבכתב ותורה שבע"פ" כי כל דיבור שלו הוא יסוד־כלל ואמר "בתורה שלי יש כלליות גדול" כידוע והתנאי לכך הוא יראת חטא שמי שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת" שיש קיום לחכמתו כנ"ל" ורביה"ק אמר "אני אוצר של יראת שמים" וכאשר העידו עליו שהפסוק "למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו התקיים בו (שהוא הבושה דקדושה) וכן עיקר העיקרים הוא הנעשה קודם לנשמע בחי' אמונה בחיף תפלה בחי' מלכות ורביה"ק אמר "נכספתי להמשיך את העולם אל העשיה" וכן שכל ענינו הוא תפילה בחי' מלכות בית דוד בחי' ואני תפלה ובחי' "איש קדוש" שאמר "איך בין האמת'ר סר מרע" "איך בין אריין פעלכל" ובחי' אמונה "אצלי אמונה היא דבר גדול" וכו' תקצר היריעה מלהכיל.

כח) ודרישתו העצומה בכל תוקף ללימוד שולחן־ערוך והלכות פסוקות ושלא לזוז כהוא־זה מהשולחן ערוך כידוע ומפורסם... והדברים גלוים וברורים לכל מי שרק פתח את ספריו הק' של רבינו עד כמה הם כלולים ובלולים רק מבחי' אלו הנ"ל אמונה ברית תפלה תורה בנין מלכות דקדושה וכו' ועצות טהורות לעובדא ולמעשה והתחזקות והתחדשות לא להיות זקן שהוא ממש בחי' התמיד כמבואר בלקו"ה הנ"ל. והיסוד שאין לזוז ממנו לעשות מתורות תפילות שרק עי"ז התורה מתקיימת "והמאור שבה מחזירן למוטב" שהוא סימן ההיכר של "ברסלב"

"הלימוד שמביא לידי מעשה" "התכלית" ה"לעובדא ולמעשה"... ואין לנו הוכחה גדולה יותר מעוצם הפלגת החירופים והביזויים שהיו מנת חלקה כל הימים וד"ל.

אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו שיש לנו על מה שנסמוך ועל מה שנשמח... ויה"ר שנזכה להיות נאה דורשים ונאה מקיימים להכניס את הת"ח האמיתי אל תוך ביתנו ממש שעי"ז יתתקנו הד' אלפין בשלימות ונזכה לבנין בית־המקדש בב"א.

פרפראות

יצחק אייזיק זילברמן
ירושלים

א) בספר שיחות הר"ן קכ"ט "**עיקר התגברות התאוה הידועה הוא רק מחמת עצבות ומרה שחורה וצריכין להתגבר בכל עוז להיות אך שמח תמיד ואפילו כשנופלין ח"ו לתוך רפש וטיט שקשה לו מאד לצאת משם, צריכין באמת לצעוק על זה להשי"ת וצועקין וצועקין וצועקין** וכו' עכ"ל. ומבואר בספר ליק"מ ח"א סי' ז' שע"י מצות ציצית האדם ניצול מתאוות ניאוף

כל זה מרומז בפרשת ציצית בפסוקים "הכנף פתיל תכלת והיי לכם לציצית" "ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם" כי ר"ת של פיתיל תכלת בגימ' כמנין שם הקליפה (לילית) שגורמת את הפגם הנ"ל כידוע והר"ת של והייתם קדושים לאלקיכם הם אותיות **קול** דהיינו ע"י קול הצעקה האדם זוכה לצאת מתאווה זו כנ"ל.

ב) מובא בליק"מ ח"א סי' פ"א התקרבות לצדיק מה שדרשו חז"ל על הפסוק "**כי זה כל האדם" (קהלת יב) — "כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה"**. ובענין התחברות לצדיק הלא ידוע שיהושע תלמידו של משה רביע"ה הי' הדוגמא המאלפת לכל תלמידי הצדיקים שבאו אחריו

וזה מרומז בפסוק (שמות ל"ג) "ויהושע בן נון לא ימיש מתוך האהל" כי הר"ת של ל"א י"מיש מ'תוך ה'אהל הם הס"ת של כי' זה' כל' האד' דהיינו שכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה כנ"ל

ג) בליק"מ תנינא סי' ב' "**כשנופלין לאיזה צרה ח"ו, אזי עיקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כ"ש (משלי יד) "לב יודע מרת נפשו"**.

י"ל כי עיקר המרירות שאנו סובלים הוא מחמת שביהמ"ק לא נבנה עדיין וזה מרגישים ביותר בירושלים, כאשר רואים מקום המקדש בחורבנו ולכן אנו מתפללים כל יום "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", כי ירושלים היא בחי' לב כמ"ש "דברו על לב ירושלים" וס"ת של לב' יודע' מרת' נפשו' הם אותיות ו'לירושלים ע'ירך ב'רחמים ת'שוב, כי עיקר מרירות הנפש הוא מפני שאנו נמצאים בגלות וביהמ"ק עדיין לא נבנה כנ"ל

ד) בליק"מ תנינא סי' ס"ו "**ע"י ראיית פני הצדיק, האדם רואה איך שהוא אוחז בכל המדות. כי כל המדות נמשכין מהארבע יסודות, אש, רוח, מים, עפר, והצדיק הוא בחי' יסוד הפשוט שממנו נמשכין כל הד' יסודות וזה והיו ע'יניך ר'ואות א'ת מ'וריך ר"ת א'ש ר'וח מ'ים ע'פר שהם הד' יסודות שמהם נמשכין כל המדות שכולם נמשכין מהצדיק עכ"ל.**

וי"ל שהאדם יכול ליפול ממקומו ולהתרחק מתיקונו דייקא, כאשר רואה את גודל ריחוקו מהקדושה, לכן אומר רביז"ל בליק"מ ח"א רפ"ב ע"י שהאדם מוצא בעצמו מעט טוב ע"ז מעלה את עצמו לכף זכות ויכול לעשות תשובה בבחי' (תהלים לז) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו.

וזהו הר"ת של ו'היו ע'יניך ר'ואות א'ת מ'וריך, הם אותיו ע'ד מ'עט א'ין ר'שע ו'התבוננת, כי הצדיק מקדים הרפואה למכה.

נתיבות הנחל

יעקב לב שמח

קירוב רחוקים

הוי מתלמידיו של אהרן... אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. (אבות א')

☆ על החובה לעסוק בקירוב רחוקים ☆ כוחו של יחיד ☆ התועלת למקרב הנפשות ☆ התענוג הנגרם לקב"ה כביכול על ידי קירוב רחוקים ☆ הדרכות רביז"ל בעסק הקירוב ☆ עובדות מאנ"ש ועוד.

אחד מעיקרי חסידות ברסלב, בו עסקו אנ"ש בכל הדורות היה קירוב רחוקים, הרחמנות הגדולה שיש בה בדרך רביז"ל, באה לידי ביטוי נמרץ ברחמנות הגדולה שריחם על עוברי עבירה, בהיותם שקועים ברע, לנצח ח"ו.

הרחמנות הגדולה שהביא רביז"ל לעולם, על הנשמות "דאזלין ערטילאין" בעולם הרוחות. שם סובבות נשמות בלי לבוש, ומצטערים צער הרבה, הרחמנות הגדולה שהביא רביז"ל לעולם, על ידי דברי תורותיו, הנותנים תקווה טובה לפושעים, ומחזיקים בידי חטאים בדרכם אל התשובה, ומעל לכל, "הנהגתו" הרחמנית מאז עד היום, בבחינת "כי מרחם ינהגם" (ישעיה מט), עשתה תלמידים ותלמידי תלמידים, ההולכים בדרך קדושה זו שהרבתה בעלי תשובה בישראל, כמסופר להלן.

בתורה שלימה המופיעה בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ז', מוצאים אנו את ההגדרה האמיתית של המנהיג לאמור: **"כי מרחמם ינהגם, היינו, מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות... ורחמן כזה, הוא רק משה רבינו... כי משה רבינו היה לו רחמנות באמת על ישראל ומסר נפשו בשביל ישראל... כי עיקר הרחמנות היא, כשישראל עם קדוש נופלין ח"ו בעוונות ר"ל. כי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות... כי מי שיודע קדושת ישראל... הוא יודע שישראל הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שייך להם כלל כלל לא, לפי גודל קדושתם משרשם וגודל דקותם ורוחניותם. וע"כ, כל היסורים שבעולם, אינם נחשבים למשאוי, כנגד המשאוי הכבד של עוונות ח"ו ר"ל... וזהו עיקר הרחמנות, לרחם על ישראל עם קדוש, להוציאם מהמשאוי הכבד של עוונות. ועל כן, משה רבינו ע"ה, בכל עת שנפלו ישראל באיזה עוון, היה מוסר נפשו עליהם, והתפלל בעדם".**

בכך הגיע משה רבינו למדריגת מנהיגותו, ובכך זוכה כל צדיק לדורות, להקרא בשם מנהיג אמיתי בחינת "משה". לפי דברי הזוה"ק, הרי "אתפשטותא דמשה בכל דרא

חדרא", בכל דור ודור ישנו מנהיג שהוא משרשו של משה. כי על כן, היה זה רביה"ק, שרחמנותו של משה בולטת בכל שורה ושורה מתורותיו הקדושים שגילה.

ואמנם, באותה תורה "כי מרחמם ינהגם" מאריך רבינו לבאר, עד כמה חשוב הוא לרחם על ישראל, ולהעמיד מהם תלמידים ההולכים בדרך האמת, בהדגישו, שלא רק מידת רחמנות היא זו "לרבר עם חברו ביראת שמים", אלא **"שעיקר התענוגים והשעשועים של השי"ת... כשעולה למעלה העבודה מעולם השפל הזה"**. לפיכך כה חשוב הוא להעמיד תלמידים בעולם הזה, עד כדי כך שאף לאחר מות הצדיק, המנהיג, עיקר שלימותו הוא, שהשאיר "בן ותלמיד" בעולם, ההולך בדרכיו.

על החובה לעסוק בקירוב רחוקים

כמה וכמה תורות יש בלקוטי מוהר"ן, העוסקות בצורך לקרב רחוקים. אלא שבספר חיי מוהר"ן פרק עבודת ה' סי' צ"ו נמצא מפורשות: **"כמה פעמים היה מדבר הרבה עמנו והזהיר אותנו מאד לקרב נפשות להשי"ת להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם כדי לעוררם ולהשיבם ולקרבם להשי"ת"** — כך כותב מוהרנ"ת שם, בהוסיפו לספר, שפעם אחת בליל מוצאי שבת "הוכיח אותנו מאד כמה שעות על ענין זה, וסיפר אז הרבה מענין זה". ובכלל "האריך לדבר עמנו כמה וכמה פעמים מזה, וזירז אותנו לזה מאד, בכמה מיני לשונות, וכמה פעמים היה מבזה אותנו בבזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופ"א קרא אותנו 'עצים יבשים', על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשי"ת על ידינו".

זוהי אפוא האזהרה היותר גדולה של רביז"ל לאנשיו, לעסוק בקירוב נפשות. בהזכירו את דברי הזוה"ק **"זכאה מאן דאחיד בידא דחייביא וכו', וקוב"ה משתבח ביה בכל עלמין"** (אשרי מי שאוחז בידי החייב וכו' והקב"ה משתבח בו בכל העולמות).

קטע חשוב מתוך הזוהר הק' על חשיבות הענין לעסוק בקירוב רחוקים, מופיע בפרשת תרומה: **"ההוא זכאה, בעי למרדף בתר חייבא... בגין דיעבר מניה ההוא זוהמא ויתכפיא סטרא אחרא... ודא איהו שבחא דאסלק ביה יקרא דקודשא בריך הוא יתיר משבחא אחרא, ואסתלקותא דא יתיר מכלא... תא חזי, כל מאן דאחיד בידא דחייבא ואשתדל ביה למשבק ארחא בישא, איהו אסתלק בתלת סילוקין, מה דלא אסתלק הכי בר־נש אחרא. גרים לאכפייא סטרא אחרא, וגרים דאסתלק קוב"ה ביקריה, וגרים לקיימא כל עלמא בקיומיה, לעילא ותתא. ועל האי בר נש כתיב 'בריתי היתה אתו החיים והשלום'. וזכי למחמי בנין לבנוי, וזכי בהאי עלמא ובעלמא דאתי, עאל בתריסר תרעי ולית מאן דימחי בידיה. ועל דא כתיב: "גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד"** — — — (צדיק זה, צריך לרוץ אחרי הרשע... כדי להעביר ממנו את הזוהמה ושתכנע הסטרא אחרא... וזהו השבח שבו מתעלה כבודו של הקב"ה יותר מכל שבח אחר, ועילוי זה גדול מהכל... בוא וראה, כל מי שאוחז בידי הרשע, ומשתדל בו שיעזוב את דרך הרע, הריהו מתעלה בשלש עליות, מה שלא התעלה כך אדם אחר. גורם להכנעת הסטרא אחרא, וגורם שיתעלה כבוד הקב"ה, וגורם שיתקיים כל העולם בקיומו, למעלה ולמטה. ועל אדם זה כתוב "בריתי היתה אתו החיים והשלום". וזוכה לראות בנים לבניו, וזוכה לעולם הזה

ולעולם הבא, נכנס בתריסר שערים ואין מי שימחה בידו. ועל זה כתוב: "גבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים יבורך, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד").

הרי שלדברי הזהר חובה היא על הצדיק לעסוק בזה, ובכך הריהו מענג ומכבד את השי"ת יותר מכל, ולא עוד אלא שהוא בעצמו זוכה בשל כך למדריגות גדולות ביותר בזה ובבא.

ואף בדברי חז"ל, בגמרא ומדרשים, יש, שאבותנו היו עוסקים בכך הרבה, בראש וראשונה, ידוע מאחז"ל על הפסוק "ואת הנפש אשר עשו בחרן", שאברהם אבינו ושרה אמנו ע"ה עסקו לעשות נפשות — אל תחת כנפי השכינה. וכל מטרת הכנסת האורחים של אברהם היתה בעיקרה, כדי ללמד לבני אדם את דרך ה'. כשהיה איש סועד אצלו היה מסביר לו, עד כמה עליו לשבח למי שהאוכל שלו. וכך היה משפיע על בני האדם, להכיר במי שאמר והיה העולם.

"והיה ברכה" אמר הקב"ה לאברהם ואף על כך אמרו חז"ל בב"ר ל"ט: "קרי ביה 'בריכה', מה בריכה זו מטהרת את הטמאים אף אַת מקרב רחוקים ומטהרם לאביהם שבשמים" לאמור, שכל עיסוקו היה, לקרב רחוקים.

מידת החסד היתה בו באברהם, ולכן ריחם כל כך על הבריות, וקירבם להשי"ת. **ואכן, מידה גדולה של רחמנות ואהבת הבריות צריכים לכך, לקרב את הבריות לתורה.**

ולא לחנם קישר התנא בפרקי אבות את אהבת הבריות שבאהרן הכהן ל"מקרבן לתורה", שכן, כדברי רביז"ל, זוהי אהבה, זוהי רחמנות, להוציא את ישראל מן העוונות.

על מאמר זה בפרקי אבות, מביא הרע"ב את דברי התנא באבות דרבי נתן: "כיצד היה אהרן... מקרב את הבריות, כשהיה יודע באדם שעבר עבירה, היה מתחבר עמו, ומראה לו פנים צהובות, והיה אותו אדם מתבייש, ואומר: 'אילו היה יודע צדיק זה מעשי הרעים, כמה היה מתרחק ממני', ומתוך כך היה חוזר למוטב. הוא שהנביא מעיד עליו (מלאכי ב): בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוון".

הרי, שאותם פנים צהובות, מבלי לדבר אפילו, קירבו,לו לאהרן הכהן נפשות רבות אל תחת כנפי השכינה. (עיין בתוי"ט שמקשה ע"כ ממאמר נתאי הארבלי שאמר "ואל תתחבר לרשע" ותירץ מאדר"ן פי"ב, שם כתוב שרק נתן להם שלום ולא התחבר עמם ח"ו. והוסיף, שכ"כ הרמב"ם. ואגב, גם בדברי רביז"ל בענין לימוד זכות על רשעים יש סתירה מספר המידות שם שלל ללמד זכות עליהם, והדברים מיושבים בביהל"ק ע"ת רפ"ב, ועוד חזון למועד לבאר זאת בארוכה). שכן, קשר הדוק יש בין אהבת ישראל אמיתית, לבין העסק בקירוב רחוקים.

גם על יעקב אבינו ע"ה דרשו חז"ל בב"ר פ"ד. את הפסוק "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", שהיה עוסק בגיור גרים וקירוב נפשות רחוקות. (מובא בליקו"מ ח"א רכ"ח) "וזה, אלה תולדות יעקב יוסף' (הנסמך לפסוק וישב יעקב הנ"ל), היינו שיוסף הלך בדרך אביו, והיה עוסק גם כן לגייר גרים ולקרב הנפשות הרחוקות... וזהו 'והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה' וכו', שהם בני השפחות, שהם בחינת משפחות הירחדות בישראל, שהיה

מוריד את עצמו אליהם ביותר, כדי לקרבם... וזהו, והוא נער... ופירש רש"י שהיה עושה מעשה נערות וכו', **כי הצדיק האמת, בעוצם חכמתו, מוריד את עצמו אליהם כ"כ, עד שנדמה כאילו עושה מעשה נערות... אבל כוונתו רצוייה להש"י לבד, בשביל לקרב הרחוקים להש"י שאי אפשר לקרבם כי אם על ידי זה** (ליקו"ה השכ"ה ד', טז).

ולא רק אבותנו הראשונים עסקו בכך, גם הבאים אחריהם, נביאי ה', כל עסקם היה לקרב את ישראל לעבודת השי"ת, ולכך לא חסכו עמל, בתתם את גוום למכים ולחיים למורטים, ריחמו הנביאים על ישראל, ורצו למונעם מן העוון ומן העונש הצפוי להם על כך, ולכן העתירו דברים רבים כל כך על לב ישראל.

הלא כן אמרו חז"ל בפסיקתא רבתי מ"ד: "כל הנביאים קוראים לישראל לתשובה", בהוסיפם שבעיקר התייחד בזה הושע הנביא, שלימד את ישראל אף את דרכי התשובה בפרטיות "הושע אמר עשו תשובה, ומלמדם מה יפייסו על עצמם, שובה ישראל, קחו עמכם דברים ושובו... והושע אמר לישראל 'שובה ישראל עד ה' אלקיך' — עד שנתון במידת רחמים עשו תשובה, כי הקב"ה רחום וחנון, ורוצה בתשובה, עד שלא ימתח עליכם מידת הדין".

כל כך דיבר הושע על לבם, כדי שיחזרו בתשובה. ולא עוד, אלא שלימדם את דרך התפילה בתשובה קחו עמכם דברים, שאת זו אמנם לימד גם רביה"ק, בגלותו את רחמי השי"ת עד היכן מגיעין, כהושע בשעתו.

ואף חכמינו ז"ל, תנאים ואמוראים עסקו בכך. כמו למשל ר' זירא, שהיו לו שכנים בריונים, והיה מקרבם כדי שיחזרו בתשובה (ואם כי הקפידו עליו רבנן, יתכן שחלקו על דרכו עמהם, אך בוודאי לא על מה שהשתדל בכך שיחזרו בתשובה) ואמנם לבסוף חזרו בתשובה.

את אחרים מקדמונינו מצאנו מתפללים על הרשעים שיחזרו בתשובה, ויש אשר ערכו נסיעות מיוחדות לשם כך, כמו שכותב מוהרנ"ת בחיי"מ שם: "וגם היה רצונו, שיסעו נסיעות בשביל זה, כדי לדבר עם בני אדם". בהקשר זה, הלא ידועים דברי חז"ל בגיטין דף נז על הפסוק 'וילך אלישע דמשק' "למה הלך? שהלך להחזיר לגחזי בתשובה", עד דמשק נסע ישעיהו הנביא, וכל זאת, במטרה להחזירו לגחזי בתשובה.

וגדולי החסידות, תלמידי הבעש"ט, כלום למודעי אנו צריכים, על נסיעותם הרבות וטלטוליהם בדרכים, למען קירוב נפשות לתורה ולמצוות. ואין כאן המקום לספר את הסיפורים הרבים המסופרים בהקשר זה. אך יצויין, שהיה זה אחד מיסודותיו של הבעש"ט הקדוש, שכל עסקו בעולם התחיל והיה, לקרב נפשות לאביהם שבשמים. וכך אמנם נמסר לו מפי אליהו הנביא: "כשיפוצו מעיינותיך חוצה", אז תהיה הגאולה השלימה.

כוחו של יחיד

על כחו של איש אחד לחולל מהפיכה רוחנית בעולם כלו, וביחוד בעם ישראל, אין כל חולק. **אחד ויחיד עם רצון עז לקרב נפשות לעבודת השי"ת, מסוגל להביא את הגאולה השלימה ממש.** דומה אפילו שאין צריך לכך ראיה, תולדות ישראל הוכיחו

זאת, שמענו על הבעש"ט הקדוש, שמענו על רביה"ק ושאר גדולי החסידות, שבעוז רוחם קירבו אלפים ורבבות לעבודת השי"ת, ודורות דורות , גדלים ויגדלו על ברכי שיטותיהם ודרכיהם בקודש.

אך כבר העיר רבינו ז"ל באחת מתורותיו, שיש לו לאדם להאמין בעצמו, בכחו ובאפשרותו הרבה, לעשות חיילים בתורה ועבודה. ושלא ישכח מגבורתו שהאציל עליו הבורא יתברך שמו.

בתורה אחרת מביא רבינו ז"ל את מאמר חכז"ל: "כל העולם לא נברא אלא בשבילי", ומוסיף, שמשום כך, משום שהעולם נברא בשבילי, עלי לדאוג לתיקונו, ולא להתחמק ח"ו מאחריותי על הבריאה כולה.

בהרגשה זו התהלכו כל אותם מחוללי המהפיכות הרוחניות בישראל, שהכירו בכחו של היחיד להכריע את כל העולם לכף זכות, על ידי פעלתנות בלתי נלאית, בצד תפילה ובקשת רחמים על העולם, כמובן.

פשוט מאד, אם היה כל אחד מנצל את כשרונותיו לעם סגולה, ומאציל מהשגיו בעבודת ה' על חבריו וסביבתו, כי אז היה נראה עם ישראל אחר לגמרי. **וכל זה מחמת שכל אחד מישראל יש בו אלוקות, כי כל אחד מישראל הוא חלק אלוה ממעל, על כן יש בו כח להכניס ידיעת אלוקותו בעולם ולהוציא ישראל מעוונות ולהשיבם אל התורה"** (ליקו"ה יו"ד נדרים ד').

הדבר מקבל משנה תוקף ומשמעות, לגבי חסידי ברסלב, שהפשוט שבהם מלא וגדוש דיבורי התחזקות והתעוררות נפלאים עד כמה שהוא יודע את תועלתם העצומה, אין הוא משער לעצמו שאם אך היה פותח את פיו, בשבתו בביתו או בלכתו בדרך, ובקיצור, בכל מקום שהוא פוגש באנשים, היה מרים את הכל לרום המעלות, והיה פועל נפלאות ונוראות בקירוב רחוקים וקרובים לעבודת השי"ת ותורתו.

— **"כי הצדיק מאיר דעת אמיתי ונפלא כזה, עד שכל מי שזוכה לקבל הארה מדעתו, יש לו כח להאיר יותר לחבריו ותלמידיו, אפילו אם הוא בעצמו קטן במעלה מאד. כי דעתו (של הצדיק), שגבה מאד, עד שכל בני אדם גדולים וקטנים, יכולים לקבל את דעתו, ולהאיר להלן יותר בחבריהם ותלמידיהם"** (שם ו').

על כגון דא אמרו חז"ל: **"אמר ר' נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה כעץ, שנאמר 'עץ חיים היא למחזיקים בה' לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול אף ת"ח קטנים מחדדים את הגדולים"**, או כמו שאמר פעם רבינו לאיש פשוט: "א שפענדאלע קען א קלאץ אונטערצינדן" (קיסם בוער יכול להבעיר עץ ענק), לאמור, שגם הוא הפשוט לכאורה, מסוגל לקרב אדם גדול לעבודת השי"ת. והדבר הוכיח את עצמו, כפי שנספר להלן בע"ה, אין חסר לו לקיסם הבוער, האדם הפשוט, אלא לבוא במגע עם העץ הענק, לדבר אליו על מה שהוא יודע, לא פחות ולא יותר, כי אז יתחיל גם הוא לבער. ועוד ביתר שאת וביתר עז.

אך כאמור, כל זאת בתנאי שנאמין בכך, ושנרע מה רב כוחנו הרוחני שאינו נמדד בקני מידות גשמיות, אלא רוחניות. **עלינו לדעת, שכל נקודה רוחנית, כל שיחה קטנה**

מרביז"ל שאנו יודעים, כל גרעין מתורתו, בידה לקרב הרבה הרבה מעבר למה שאנו משערים לעצמנו.

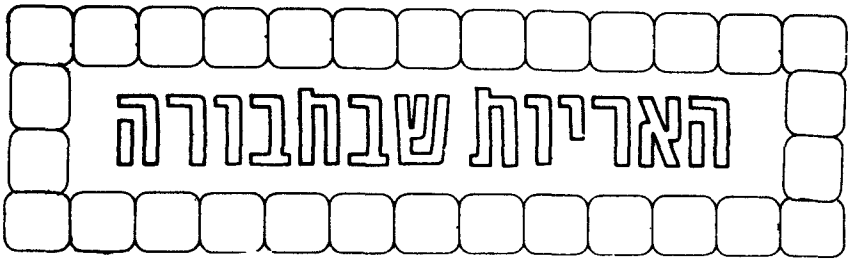
הלא כן אומר רביה"ק בתורה ז' הנ"ל: **"וכל אדם יכול לעשות זאת, להעמיד תלמידים. כי כששניים מדברים יחד ביראת שמים, אזי, כשאחד מאיר לחברו באיזה דיבור, נחשב חברו אצלו בחי' תלמיד, ולפעמים נעשה להיפך, דהיינו שאח"כ הוא מקבל מחברו איזה דיבור, אזי נעשה הוא בחינת תלמיד לגבי חברו"** פירוש הדבר, שבכדי לגרום לכל אותו נחת רוח לבורא יתברך בהעמדת תלמידים, אין צריך יותר מאשר "לדבר עמו ביראת שמים", לפתוח את הפה, ולדבר בעניני עבודה פשוטה. כי אז, הריהו בבחינת מנהיג רחמן, המקרב בני ישראל לאביהם שבשמים.

ושמא תאמר אין הכרח לעסוק בכך, או שמא די לדבר עם חבר אחד ביראת שמים, על כך אנו קוראים להלן: **"וצריך כל אדם ליזהר ולהשתדל בזה**, כי לא תהו בראה, לשבת יצרה, (ישעיה מ"ה), כי צריך כל אדם לעסוק בישובו של עולם, שיהיה העולם ממולא מבני אדם... כל זמן שאין מאיר הדעת בבני אדם ואינם יודעים ומרגישים אלוקותו יתברך וממשלתו אינם בכלל בני אדם, מאחר שאין בהם דעת לדעת את ה', שזה עיקר גדר האדם... כי צריכין ליישב את העולם, שיהיה מיושב העולם מבני אדם דייקא, דהיינו מבני דיעה שיודעין את השם יתברך".

הרי כאן שוב חובה לעסוק בקירוב נפשות, בנוסף לדבריו ז"ל שבחיי מוהר"ן צ"ו אותם הבאנו לעיל. עלינו רק להוסיף את מה שמוסיפין אנ"ש בכל הזדמנות, שבמעשה ג' שבסיפורי מעשיות מסופר: **"מעשה בחכם אחד, קודם מותו קרא את בניו ומשפחתו וצוה אותם להשקות אילנות. גם יש לכם רשות לעסוק בשאר פרנסות, אבל בזה תשתדלו להשקות אילנות".**

השקיית האילנות, אלו נפשות ישראל הזקוקים להשקייה, כדי לגדול ולהתקרב לעבודת ה' מהווה אפוא צוואתו של רבינו ז"ל לעסוק בקירוב נפשות במרכז עיסוקינו ומעשינו כלם.

(המשך יבוא בעז"ה)

נתן אנשין

ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל

גדול עובדי ה' באומן, בעמח"ס ביאור הלקוטים, כוכבי אור וכו'

ליום הסתלקותו, חנוכה, ער"ח טבת, תרע"ח — תשמ"א

תמצית מהפרקים הקודמים:
ר' אברהם, בנו של גדול תלמידי מוהרנ"ת ר' נחמן מטולטשין זצ"ל, מתבלט בהתמסרותו המוחלטת לעבודת השי"ת דמותו עוטה מסתורין, מתבודד הוא רבות בשנים ביערות, אך עם זאת הינו בעל השפעה רבה על מיוחדי החבורה הקדושה שבאומן לעת זקנתו, עולה הוא לארץ ישראל ומשתקע בה כצוואת אביו. סבל רב מנת חלקו, אך גם כאן, הוא עושה נפשות לחסידות ברסלב. ספרים רבים חיבר, ורובם נשרפו. בספריו שנותרו לפליטה, בולט הגיון מעמיק ביותר, בצד אמונה איתנה ברביז"ל, תלמידו מוהרנ"ת, ואביו הקדוש ר' נחמן, שלדבריו, זוהי שרשרת מוסרי מסורת רבינו ז"ל על בוריה, כשהדור הרביעי ר' אברהם בעצמו "ישובו הנה" לארץ ישראל.

אכן, מורשת רבינו הקדוש ודרכו המקורית ללא כחל ושרק, נמסרה על ידי ר' אברהם ב"ר נחמן לדורות הבאים, כמשתקף מספריו הקדושים שבאו לידינו, ומשרידי תלמידיו החיים בינינו לאויוש"ט, דייקן גדול היה ר' אברהם, אף בשיחה קלה ששמעה בשם רבינו או מוהרנ"ת, ולא הוסיף עליה אף מילה אחת שלא שמע אותה. וכשהיה מסופק באיזה סיפור, או שהיה לו צל של חשד שאין מקור הסיפור מהימן, לא מסרה כלל.

"כל ימי גדלתי בין החכמים בחכמת התמימות והפשיטות, והן המה אנשי מוהרנ"ת ז"ל, אשר הפקירו את כבודם בכל מיני הפקרות בעבור האמת, מצוה וחובה עלי להודיע לדורות הבאים, את דבריהם אשר שמעתי מפיהם. כי לא נעלם ממני עוצם אמיתת דבריהם, וברור כיום וכשמש, ויודע אנכי כי בצדק וביושר כל אמרי פיהם". — כך כותב הוא במבוא סיפוריו על אנשי מוהר"ן, כשהוא מוסיף בהגהה שבשולי העמוד: "ואחר כל אלה, גם את הדברים אשר שמעתי מהם בדרך השתלשלות מפה לפה, שלא נודע לי היטב מי ומי האנשים שהגיע אלי הסיפור על ידם, לא רציתי לכתוב אותם, מפחד הטעותים השכיחים בסיפורים אלו" (כוכ"א ל"ו)

כך למשל, מעיד אחד משרידי תלמידיו, שראבר״ן לא סיפר אף פעם את הסיפור על הבעל שם טוב שמספרים אנ״ש בשביעי של פסח, שדבר זה לא היה ברור לו בתכלית. ״ומי שהכיר את ר׳ אברהם, — מוסיף הנ״ל — יודע, שדבר שלא היה מבורר לו היטב, לא היה מזכירו״.

כי על כן, כה מהימנים גם היום כל אותם דברים הנאמרים בשם ר׳ אברהם, שכן גם בתלמידיו הבאים אחריו החדיר אותה תחושת אחריות לגבי כל פרט, מנהג וסיפור, הנמסר אודות רביז״ל ואנ״ש מהדורות שעברו. ולא בכדי היו תלמידיו רושמים על אתר את מה שדיבר, כדי לשמור על צביונם הנכון ואמיתתם. כזה היה ר׳ אלתר טעפליקער, שגם כשלעצמו היה מגדולי אנ״ש ומחבר ספרים נפלא, שכשהיה מארח את ראבר״ן בשבת, היה רושם שיחותיו במוצאי שבת — זוהי אגב גם הוכחה טובה כמה החשיב את ר׳ אברהם ואת דבריו הקדושים היוצאים מפיו בטהרה.

עם זאת, היו לו לר׳ אברהם דברים שלא גילה אותם, ולא יצאו מפיו כלל. אך, ידעו מקורביו שאין הדברים אמורים בסיפורים סתם, אלא דברים העומדים ברום רומו של עולם, אותם קיבל מיחידי יחידים שידעום. היו אלה ברובם דברים העוסקים בענין הקץ, שבחלקם באו אליו על ידי ה״מגילת סתרים״ שהוריש רביז״ל למיוחדי תלמידיו.

אומרים היו אנ״ש, שאחד בכל דור יודע את תוכן המגילה המסתורית. לפני כן, היה זה ר׳ אהרן ליפאוועצקי, תלמידו של ר׳ נפתלי תלמיד רבינו, שידע את סודות הקץ הכתובים בו. לאחר מכן, עברו הדברים לאזן ר׳ אברהם ב״ר נחמן, שמפיו ללבו לא גילה אותם. אך התבטא פעם בפני מקורביו, באמרו לצעירים שביניהם: ״קינדערלאך, אז איהר וועט זיך היטן פון איסור כרת ח״ו, וועט איהר דערלעבן גיטס״ (ילדים, אם תזהרו מאיסור כרת ח״ו, תזכו ותחיו ותראו טובה) — — —

טרם נסע ר׳ אברהם לארץ ישראל, התעקש אחד ממקורביו, שיספר לו משהו בדבר הקץ, וכשהפציר בו גילה לו ר׳ אברהם פרט כלשהו. אך לאחר מכן, הצטער עד מאד, מדוע זה לא שם לפיו מחסום בענינים גבוהים ונעלמים דוגמתם והתפלל רבות שישכח הלה את מה שנאמר לו ואכן, לשנה הבאה כשחזר ר׳ אברהם לאומן, ניסה לגשש בידיעותיו של הלה, ונוכח לדעת שאמנם אין הוא יודע ולא כלום על מה שאמר לו אשתקד...

אך, את זאת ידעו לא מעטים באומן, שר׳ אברהם יודע דברים בענין הקץ ואינו מגלה. היו כאלה באומן שטענו, שאף השעה בה יופיע הגואל צדק ב״ב, ידועה לו לר׳ אברהם. ולא היתה זו מילתא דבדיחותא, שכן המון ידיעותיו של ראבר״ן, יחד עם צדקתו הגדולה, והיותו בן לר׳ נחמן, תלמידו המובהק ביותר

של מוהרנ"ת, תלמיד רבינו, איפשרו לו כאמור, לקבל את מורשת ומסורת רבינו ז"ל בשלימותה.

רק מאפיינים הם הדברים שהיה מתבטא לא אחת בפני תלמידיו: "הלוואי ולא הייתי יודע ידיעות רבות כל־כך, כי אז לא היו עוברים עלי כל כך מעברים קשים" (=וואלט זיך מיט מיר נישט אזוי איבער געקאכט). ואם הזכרנו (בגליון הקודם) את דברי גדולי אנ"ש עליו ש"התגרות הבעל דבר" ישנה עליו, הרי זה רק הודות להיותו מן השרידים אשר ה' קורא עליהם ומגלה סודו להם.

מספר אחד מזקני אנ"ש, מתלמידיו המובהקים: "כשבאתי לאומן לראשונה, היה זה שנת תרע"ה, — וזה לי הראש השנה הראשון באומן. כשפנה היום, בין מנחה למעריב, היו כמובן מקשיבים הכל לדרשתו הנפלאה של ר' אברהם שטרנהרץ זצ"ל שנאמרה בבית הכנסת בטוב טעם ודעת. אך, היו עוד משפיעים מחשובי אנ"ש, שאליהם נאספו מקורביהם, בבתים שונים, שם הרצו את דבריהם הלוהטים, בפני חוג מצומצם. ר' אברהם ב"ר נחמן הסב אז על שלחנו של ר' נחום שוסטער, כשסביבו מגדולי אנ"ש, כאב"ד סוקולוב ר' מרדכי, ר' שלמה גבריאל וכו', וגם אני — מספר הנ"ל — הגעתי לשם באמצע השיחה שמעתי את ר' מרדכי מעיר לר' אברהם ברצינות: נו... ור' אברהם מתחמק ומסב את שיחתו לענינים אחרים. אחר שמעתי שר' אברהם נכנס לשיחה אודות מלך המשיח ור' מרדכי ביקש להוציא מעמו פרטים כלשהם בדבר הקץ אך לא נענה.

אכן, יָדוֹעַ ידע ר' אברהם ב"ר נחמן דברים גבוהים ונעלמים, וביחוד בעניני הקץ, אותם שמע מר' אהרן ליפאוועצקי, שמצא אותו כשר לקבל דברים קדושים ועדינים כל כך, הן בגלל שיעור קומתו בתורה ויראה, והן בגין מדת אחריותו, כזו שצויינה לעיל.

ולמי עברו אותם סגדות הלאה? — על כך אין יודעים ולא כלום. היה זה בשעותיו האחרונות לחייו הקדושים של ר' אברהם, אצה בתו הצדקנית של ר' אהרן הנ"ל לביתו בזעקה ובבהילות: "למי גילה ר' אברהם את מה ששמע מאבי" — — — אך לא הספיקה למצוא את ר' אברהם מדבר, נשמתו כבר יצאה ונגנזה בגנזי מרומים.

בקיצור ייאמר, שסלתה ושמנה של תורת ברסלב היתה אצל ר' אברהם, גם בגלל יחוסו וגם בגלל השגתו המקורית ביותר בדרך רביז"ל ותלמידיו הקדושים.

דוגמא מאלפת להשגתו והרגשתו בתורת רביה"ק, פעם ישב ועסק עם תלמידיו בליקוטי מוהר"ן, החל מסביר את התורה "ויהי נא פי שניים ברוחך",

גילה דברים גבוהים והתלהבו התלמידים עד מאד מעוצם מתיקות הסבריו בעומק דברי רבינו, נענה אחד מהם ואמר: "אם תורות כאלו יאמר מלך המשיח, ייתי ואחמיניה!" — — —

משהו מעין השגותיהם של צדיקים מופלגים ראו בו בר' אברהם. כשסיפרו לו פעם על מאן דהוא שהיה לו גילוי אליהו, נענה ברצינות: "ישנו דבר גדול יותר מגילוי אליהו"... בהקשר זה אמר תלמידו ר' מרדכי סוקולבר שאמנם היה לו לר' אברהם גילוי אליהו, בהסתמכו על מקור מהימן

ידע ר' אברהם והשיג רבות, אלא שאחריות גדולה היתה לו לגבי כל מטען הידיעות שאצר בקרבו. בספרו "כוכבי אור" מוצאים אנו אותו כותב: "והנה בכל אשר כתבתי עד הנה, יש בזה הרבה לדבר ולרמז ולבאר, אבל ההכרח לשום קנצי למילין, כדי שלא לכנוס בחקירות ח"ו" (דף צ"ג).

פעם אחת, ראה את תלמידו מחזיק בידו קונטרס מועתק משיחות שונות המסופרים בין אנ"ש מפה לאוזן, והקפיד עליו על כי אין הוא ירא להעתיק בכתב, דברים שהשתיקה יפה להם, באמרו: "דברים כאלה כותבים?!".

כאן בענינים הרגישים, מתבלט ר' אברהם ב"ר נחמן בכל עומק בינתו ורוחב דעתו. בהדרכותיו השונות ובענינים שחיווה בהם דעתו, קם לפנינו ר' אברהם במלוא הדר קומתו. פעם העמיד את תלמידיו על ההבדל בין הדורות הראשונים לאחרונים, בנוגע לכבוד ציון רבינו הקדוש באמרו: "נוכחתי פעם בהיות הרב מטשעהרין על הציון הקדוש ולמרות היותו בעל בשר עמד משך כמה שעות על רגליו ורק לקראת הסוף פרש סודר על הריצפה וישב עליו, ואילו היום מביאים כסאות לציון"... בהזדמנות זו התבטא שאף לא כדאי שהשררוי בלא אשה ילך לציון הק'. שמע זאת תלמידו ר' ישראל כהן שהיה "פלג גופא" והבטיר בגניחה על כי הולך הוא לציון רבינו בהוסיפו בשברון לב: "כאשר אבדתי אבדתי" השיבו ר"א: "אם כן אתה דובר, יכול אתה ללכת לציוה"ק"...

פעם שוחח בגנות הרודפים אחרי הבלי העולם, שכל ימיהם מרים כלענה. ענה ואמר: "הבלי העולם הזה דומים למרה מרוחה בדבש, אם מלקקים ממנה, עדיין יש לכך מתיקות כלשהי. אך, אם נושכים בה במרה, הרי נהיה מר, מר מאד"... הוא היה אומר "אצל הקב"ה אם מתעקשים משיגים", לאמור שכדי להשיג מדריגות "צריך להיות עקשן גדול" כביטוי רביז"ל, על ידי תפילה ועמידה על המשמר. "תפילת שמונה עשרה — היה טוען — הינו פרדס שלא כל אחד זוכה להכנס בו". בהתכוונו גם למאמץ הנדרש לכך. פעם שאלוהו, האם נכון שמוהרנ"ת אמר: "ארץ ישראל, ארץ ישראל, אבל אומן..." הסכים לכך, אך העיר, שלא אמר זאת בנימה מפליגה כל כך".... סיפר ר' בן ציון אפטר ז"ל מיקירי חסידי ברסלב, שפעם שהה בין נכרים עם ר' אברהם, והעיר לו לר"א על התנהגות כלשהיא שיכולה לגרום לגיחוך בעיני הנכרים,

נענה לו ר' אברהם "וכי מהו צחוק חתיכת בשר (=שפה) עולה וחתיכת בשר אחרת יורדת (=השפה השניה) ומתגלה תיבה מלאה שיניים"...

בהקשר לגילויי מסירות נפש שמגלים חסידים בעניני עבודת ה' אמר שיש לחשב למפרע אם ינתן לעמוד במסירות נפש כזו שעומדים לעשות, בהתבטאו: "אז מ'ווייזט א מסירות נפש, זאל מען זיך דערנאך נישט קראצן"...

פרק לימוד בפני עצמו, הוא דרך קירוב הנפשות שלו. כשהגיע פעם לביהמ"ד דחסידי ברסלב אברך חשוב מן המשפיעים שבחבורת ר' דוד מאטלנא שלימים נודע בשמו ר' פנחס מקיבליטש — וביקש לתהות על קנקני ברסלב, השתדל ר' אברהם להתחמק עמו לעזרת הנשים, ידע הוא שבעל כשרון רב הוא ומיוחד באופיו העדין, והבין אל נכון שרק הוא בעצמו מסוגל לטפל בו. הקדיש עבורו זמן, ולמד עמו את התורה הנפלאה שבליקוטי מוהר"ן ח"א סי' כ "טי' תיקונין", בה מדובר נפלאות על דרך השתלשלותם של ביאורי התורה לעולם, וגודל כחם, אגב ביאור מעמיק בפרק השלישי של "ספרא דצניעותא". אותה תורה מסתיימת בדברים שכתב מוהרנ"ת: "קודם שאמר (=רבינו) את התורה הזאת, סיפר איזה זמן מקודם מעשה נוראה שראה במקום שראה, בהקיץ או בחלום. ואמר שהתורה טי' תיקונין הנ"ל, הוא פירוש על המראה הנוראה הזאת שסיפר" — — —

ר' אברהם סיפר לר' פנחס את נפלאות ה"מראה", והטיב להסביר לו מעט מתכנו הפנימי של החזיון הנורא, בהקשר לתורה שנאמרה על ידי רבינו יחד עם זה. ואמנם, תוך תקופה קצרה, הפך ר' פנחס לאחד מגדולי חסידי ברסלב, שעליו אי"ה עוד נקדיש מאמר שלם בסידרה זו.

ר"א ב"ר נחמן, אף קירב יהודים נבוכים שנפלו ברשת ההשכלה. ידע הוא היטב איך לדבר עמם ולהוציאם משאול תחתית. כזה היה "נייאחע" ככנויו (=נחמן), נכדו של ר' אבא'לה שהיה מתלמידי מוהרנ"ת המובהקים, הלה היה מלומד גדול ובעל כשרונות טובים, ואף הרב מטשעהרין שביקש לקרבו לא הצליח להכניעו. ניסה בו ר' פנחס יהושע, מחשובי אנ"ש, את כחו, ואף הוא לא הצליח להוציאו לגמרי מסבך ההשכלה, הוא כתב לו שיר פיוטי שהיה מכוון לתהיותיו ותעתועיו בהם הסתבך בלכתו "אחר שכלו וחכמתו", הדבר השפיע עליו במידת מה עד שבא ר' אברהם והוציאו לגמרי מדרך החתחתים של ההשכלה הארורה.

עשיר גדול היה באומן ור' יונה שמו, למדן עצום היה ועוסק במצוות. אך גם ללבו התגנבו דעות משכיליות, וכשהיה נייאחע מגיע לאומן, התאכסן אצלו. קרה פעם וחלה אצלו בדלקת ריאות ור' יונה לא הרשה לאיש להכנס אליו שכן היה אסור לו הדיבור מחמת החולי, הופיע ר' אברהם, ונעמד ליד הדלת. שמע נייאחע את קולו, והתחנן לבעל הבית להתיר לו את הכניסה. נכנס ר' אברהם,

והחולה שוחח עמו כמה שעות, מבלי שירגיש בחליו הכבד... לכשהלך הביע ר' יונה את תמהונו בפני נייאחע על הקשר שיש לו עם יהודי כמותו, נענה לו נייאחע, בהצביעו על כף ידו: **"אלע שבע חכמות ליגן איהם אויף די דאלאניע"... (כל שבעת החכמות מונחות לו על כף היד) — — —**

בכך קנה ר' אברהם את הרחוקים ביותר, המתחכמים בעיניהם, בהראותו להם שיודע הוא שבעתיים מחכמותיהם, וכי **"כל אשר חלק לו ה' בבינה והשכלה אמיתית, להשכיל שרחוק ממנו החכמה, ולהבין מדעתו גודל ועוצם החסרון וקטנות דעתו האנושי והקצרה והמעוטה, האנושה והחלושה, וכאין ממש היא חשובה נגדו יתברך, אשר א"ס ואין תכלית לרוממות ותעלומות תבונתו ודעתו יתברך, יראה בעיניו, את עוצם הפתיות והכסילות של הנבוכים והמותעים ומוטעים לחקור בדרכיו, ימששו ויגששו בהשכלתם בכל זאת. כי כאשר גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכיו מדרכינו ומחשבותיו ממחשבותינו"** (כוכ"א).

גם ר' נחום כהן (קאהן), שהיה מטובי חסידי ברסלב, נתפס בתחילה להשכלה ושקע בה מאד. נתעסק עמו ראבר"ן, והפכו ליהודי כשר, עד שבטרם מותו התפאר, שמאז לא הביט בספר חקירות. באמרו: "אם הגיתי דַיָי בספרי רבינו ז"ל, איני יודע, אלא שזאת אוכל לומר, שהיכן שאסר רבינו להגות לא הגיתי". כלומר, בספרי חקירות והשכלה. ואף על ר' נייאחע הנ"ל מעידים זקני אנ"ש, שהפך לאיש כשר, הדבוק בכל נימי נפשו ברבו ר' אברהם ב"ר נחמן. כך למשל אכל בצלחת אחת עם ר' אברהם, מרוב חיבתו אליו, למרות היותו איסטניס ואנין הדעת מימיו.

סיפורים אלה, אותם מספר אחד משרידי תלמידיו של ר' אברהם, הינם כאמור, רק מעט מזעיר מסיפורי חייו הקדושים שנגוזו יחד עם תלמידיו הרבים שאינם עוד עמנו. אך כאן המקום להוסיף הגדרה מעניינת, אותה השמיע המספר הנ"ל, אחרי סיפורי המשכילים, באמרו: **"ההבדל הבולט שהיה בין תלמידיהם של משפיעים אחרים באומן, לבין תלמידי ר' אברהם, שאלה האחרונים התבלטו יותר בחצות והתבודדות, ריקודים והמחאת כף"...**

עוד פנינה קטנה אמר בהזדמנות זו, שמאחות ר' אברהם שמע, שאשתו של ר' אברהם היתה מבליגה היטב על העדריו הרבים מן הבית וכל עבודותיו בקדש רק הודות לכך, שכשהיה חוזר הביתה, היה מדבר ברכות כזאת, וגילה טוב לב גדול כל כך, שחיפה על כל סבלותיה, והמתיק לה את צרותיה... ברוב תבונתו וטוב לבו, הצליח לטעת הרגשה טובה בלב בני ביתו, יחד עם התמסרות לעבודת ה' מחוץ לישוב וכדומה. יראה היה לפגוע באיש, ומימיו לא השאיר טינה בלב זולתו.

בצורה זו עלה בידו להתבודד רבות ביערות, ואף לקיים "תשובת הקנה",

כשבמשך זמן רב אין הוא מדבר כלל, עד שהיו כאלה שחשבו שניטל ממנו כח הדיבור ח"ו. לדברי אחד מחשובי אנ"ש, עסק עוד בנערותו בתשובות של סיגופים, ובגיל תשע היה מכניס ידיו לאש כדי להסתגף.

גרגירים אחדים מימי חייו ומדרכיו בקודש, מופיעים בהקדמת המו"ל של ספרו החשוב "חכמה ותבונה". בין השאר יש: "**היה דרכו שהיה לוקח תורה ומאמר מליקו"מ, וחושב ומעיין בה כמה חדשים ברצוף... ובסוף ימיו אמר: ב"ה שכבר עברתי על כל הלקו"מ. והכל היה בהתעוררות נשגב והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, ולא הפסיק כל ימי חייו לרגע קט מלעסוק בעבודת ה' יתברך" ידוע למשל שעם תורה ס"ו הילך כמחצית השנה — — —.**

גם מספר פרטים על נסיעותיו והיותו בארץ ישראל מביא המו"ל: "כשקבע דירתו בירושלים עיה"ק, היו פוגשים אותו בחשכת ליל ואפילה, כשיושב ועוסק בביהכנ"ס צנוע במשך לילות שלמים, בספר עץ חיים להאר"י. בדרך נסיעתו מא"י לאומן ומאומן לא"י "היה עובר מעיר לעיר, ומפיץ ומקרב לדעת אדמו"ר, ועשה התעוררות גדול בעולם. **גם היה נפגש עם הרבה מגדולי הדור, ומרבה לדבר עמם מגדולת אדמו"ר והיו לו תלמידים גדולי תורה אשר היו מכהנים פאר כאב"ד ורבנים וכן עובדי ה' מופלגים אשר היו מקושרים ומסורים אליו בכל נפשם".**

כבר סופר לעיל (בגליון הקודם) איזו דביקות עצומה גילה כלפיו ר' ישראל העו"ד מבארדיטשוב, בשואפו את נשימתו הקדושה בשעת שנתו, אלא שבהקשר למסירות שגילו תלמידיו אליו, יש להזכיר את תלמידו האחר ר' משה גלידמן הידוע בכינויו ר' משה טשענסטחובר זצ"ל ששירתו בנאמנות בחולי המעיים שממנה נסתלק, מבלי כל הסתייגות מאי הנעימות הרבה הכרוכה בטיפול בחולי מעין זה. כן עלינו להזכיר בהקשר לגדולתו בתורה שעם כל הנסתר שבו שהה פעם בבית גיסו ר"א מטפליק הנ"ל, היה זה לעת זקנתו של ר' אברהם, כשמאור עיניו כבה שמעו ר' אלתר חוזר בעל פה משניות טהרות. רצה לעקוב אחריו ולקח ספר, וגילה שחוזר הוא במדוייק מילה במילה, מדברי המשנה והרע"ב — — —

להלן מתאר המו"ל את אמירת התורה שלו ועבודתו בקדש: **אמירת תורתו היה בעמקות נוראה ומוסיף חידושים נפלאים אשר מעטים היו אשר זכו להבין דברות קדשו אך כל אחד מהעומדים סביבו, היה מרגיש כאילו אש חופפתו, מגודל הלהב והקדושה שהיו דבריו יוצאים כחיצים מיד גיבור וכגחלי אש. ובשעה שאמר תורה, היה ניטל כח הבחירה מהעומדים ויושבים סביבו, ולבו היה ער ובוער כלהבת אש העולה מאליה תמיד. והיה קם בכל לילה, והולך אל הנהר ושובר את הקרח אשר הגליד מרוב קור, וטובל א"ע,**

ואח"כ הולך על הציון אדמו"ר הקדוש, ונכנס בפחד ובמורא מרוב קדושת המקום ושופך לבו בבכיות ותחנונים באמירת תקון חצות".

עם כל זאת כל כך גדלה ענוותנותו עד שהיה כאסקופה הנדרסת בפני כל, אומרים היו על אביו הגדול ר' נחמן מטולטשין זצ"ל, שאף הוא ענוותן גדול היה יחודו בענוותנותו היה שהצליח להחדיר בלב יודעיו ומכיריו שאמנם קטן הוא כל כך... בדיוק באותו סוג עניוות התייחד ר' אברהם בנו, שכאמור התייחסו אליו רבים בבוז, מחמת התקטנותו בעיניהם. את הקדמתו הנפלאה לספרו "ביאור הלקוטים" הוא מסיים במילים: **"נאום ה'מ'ב'א'ר' והמבוער מבינת אדם, שפל ונבזה ולא בלשון ענווה, אברהם בן ותלמיד לאבי ומורי ר' נחמן ז"ל"**

מעתה יובנו אפוא דבריהם של גדולי אנ"ש שלאחר הסתלקותו התבטאו, שכשעמלים ששים שנה כדי להיות גדול בתורה, הופכים לגדול. ואילו כשעמלים כל אותם שנים, להשגת מדריגת הענווה, הופכים באמת לענוותן מיוחד במינו, שאין יודעים מגדולתו בתורה ומענק רוחו כלל כפי שהיה ר' אברהם, והצליח להסתיר כל זאת מעיני בני אדם.

ובאמת אמרו, שעד כמה שיספרו ויהללו את ר' אברהם, הרי זה רק מעט קט מעוצם מעלת קדושתו ורום ערכו. כי על כן, לא נותר אלא לסיים בדברי המו"ל הנ"ל: **"ידעתי נאמנה, שלא כתבתי עדיין אף קצה פחות מטפה מן הים הגדול שאפשר לכתוב על גדולת וקדושת המחבר, אך אפשר שזה יועיל לאלו שלא שמעו עדיין שמעו הקדוש, ולא הגיע לאזנם גדולת פרשת המחבר, להם יהיה הדבר קצת מה לעזר, שיתעורר לבם להתחקות אחר גדולתו ומעלתו, ולשום עיונם בספריו הקדושים, בכדי להוציא מהם העצות לעובדא ולמעשה".**

בשנת תרע"ח, בימי חנוכה הקדושים, התגבר עליו חליו, וכשטרם מלאו לו ששים ותשע שנים נתבקש לישיבה של מעלה ונגנז בשמי מרומים.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

העובדים באומן
(המשך ג')

אחד הצירים המרכזיים בחיי העובדים הי' ה"פעלד". כלומר, ההתבודדות בשדה וביער, שם היו פותחים בסדר יומם באישון לילה.

הגישה למקום, וביחוד השהיה במקום בימי החורף, היה קשה שבעתיים. קור של ארבעים מעלות מתחת לאפס, והאדמה מכוסה מעטה שלג בגובה עצום, כשבמקומות מסיומים הגיעה לכדי קומת איש, במקומות אחרים היתה הדרך מלאה בוץ סמיך בעומק ניכר, כשבכל פסיעה שוקעת שם הרגל, ונצרכים למאמצים קשים כדי להחזירה. ופסיעות כאלו צעדו למאות ואלפים, עד שהגיעו ליעדם.

כשכבר עמדו על מקומם בתפלה, נאלצו להמשיך בתנועה מתמדת בכל אברי הגוף, כדי שאלו לא יקפאו, פשוטו כמשמעו. נוסף לזה, שוטטו בסביבה כלבים עזים, שבנביחתם לבד הטילו פחד על איכרי הסביבה, אבל אברכים אלו לא הושפעו, ולא נעצרו משום כח שבעולם. **הכפור היה אמנם מחריד, ואימת המוות עוד יתירה הימנו, אך הלהבה שבערה בלבותיהם ניתקה אותם לגמרי מהמציאות, כאילו כל זה אינו נוגע אליהם כלל.**

מעולם לא התעניינו במזג האויר טרם צאתם לדרך, כשם שלא התעניינו במצב הכלבים בשטח. כמה סמרטוטים שזרקו על גופם, היו האות ליציאה לדרך. אליה צעדו במין שמחה וסיפוק כזה, משל נתבשרו על מיקומו של אוצר חשוב ביער. כזה הי' להם ה"פעלד". — אוצר ומטמוניות! כל שאגה וזעקה הורגשה כחציבת אבנים טובות, וכל אנחה ודמעה נדמתה להם כדליית מרגלית משובצת.

שעה אחרי שעה התהלכו שם, בלי שיזדקקו לתור מדי רגע, לבחון אם כבר עברה שעה... איש לא חלם שם על שיעורי שעות, בלבם פנימה היו מתברכים שיתארכו השעות ויוכפלו, כדי שיהיה סיפק בידם לכפול את עבודתם בשדה.

עד שעת התפילה היו מבלים שם, ולכשבע ושמונה שעות הגיעו בלילות החורף הארוכים. וכך המשיכו בלי שום סימני עייפות, לבכות ולצעוק, או לרקוד ולזמר. כל אחד ועבודתו ופינתו. מדי פעם השמיעו גם קטעים נבחרים מפרקי התפילה והתהילים, בנעימות מיוחדת מלאת כיסופים וגעגועים להשי"ת. גם על ניגוני הדבקות של הרה"ק מבארדיטשוב לא פסחו, והרבו לחזור עליהם. בפרט אלו המושרים בלשון אשכנז המדוברת, שכחם רב לעורר את המנגן.

כך נהגו בעקביות לילה אחרי לילה, שנים ע"ג שנים, בכל פעם ברוח מחודשת, ובעיקר בעבודות מחודשות.

ר' הירש לייב ליפל ע"ה סח פעם, כי **אילו היה אחד מבני דורנו חוזר על עבודות אלו בלילה אחת, היה מתפאר משך כל ימי חייו, על "זכייתו"... ואילו העובדים באומן שקדו על כך אלפים פעמים.**

מי שנזדמן לו לעמוד מקרוב לעבודתם, לא היה מוצא מרגוע לנפשו מרוב

התפעלות, ממה שראו עיניו. כזה היה גם החסיד ר' נחמן קמינסקי מקרימנטשוק שהגיע לאומן בתקופת חורף קשה, וראה את העובדים יוצאים לדרכם במזג אויר סוער, והחליט כי הוא מוכרח לדלוק אחריהם, ולראות מה יכולים לעשות ביער בשעה קשה כזו. ובהיותו בעל בית מכובד לבש פרווה משובחת ונעל מגפי עור טובות, כשהם מחופים מבפנים בשכבת צמר עבה המגינה בפני כל רוח צוננת. וכך יצא אחריהם...

בחזרתו משם יצא מכליו ממה שראו עיניו, איך אותם אברכים מתהלכים ביער הקפוא בלי פרוות, ורק כמה סחבות לראשם, כשהם מתניעים את ידיהם ורגליהם ברציפות, כדי שלא יקפאו ח"ו מהקור. וכך הם מתפללים, ושופכים כל לבם לשמים.

שעה ארוכה לא נרגע ר' נחמן מהם, ומעבודתם הנוראה. אם כי מקומם ביער היה קבוע, הרי שבסמוך נמצא "יער גרעקוב" שנקרא בפיהם "דער גרעקובער וועלדעל". שם שהה רבות ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל, למקום זה שמורה מסורת קדומה, שרביז"ל בעצמו היה מתבודד שם בהיותו באומן. עדות נוספת לקדושת המקום מסר רבי אבר"נ, ששם נתגלתה פיסת קמיע מהרה"ק רבי נפתלי כ"ץ זיע"א, וזה ניסוחה: **"לך ליער גרעקוב אל עיר אומן פלך קיוב כי שם מקומך".** כך שגם קדושת המקום הפיחה בקרבם רוח מחודשת לרצונות וכיסופים לשמים, כאן גם נעדרו הכלבים וכל מיני פורענויות אחרים. הוד קדומים הי' נסוך על המקום, והשרה בו אוירה ניחוחה ורגועה, המנעימה למתבודדים בו.

אחרי שעות מרובות של עבודה רצופה בפעלד, חזרו העובדים לביהכ"נ. עידי ראי' מספרים, שצורתם לא הי' אז כשל איש, כי אם גושים בנים, כעין מעטה לובן כיסה אותם, וכל גופם נקרש ונקפא. ושמא תאמר הלכו להתחמם ליד התנור, לא רצו ואף לא יכלו להתחמם, שכן כל המקום סביב לתנור היה תפוס ע"י הקצבים שישבו שם, ותפסו את כל המקום. ברם, הקדושה והטוהר שספגו לקרבם מעבודה נלהבה שכזו, ציננה את הכפור, והרגיעה את גופם הקפוא.. אגב, כדאי לציין, כי אחד הקצבים הללו נסע אח"כ לאמריקה, ומשם כתבה בתו, שבהגיע אביה למקום, וראה את תפילתם בנוסח אמריקה... נזדעק: **"כך מתפללים?! אני הייתי באומן ושם ראיתי היאך מתפללים"** ואכן, בעקבות זאת היה לירא ושלם, ודיבר עם אחרים מדעת רביז"ל, ונפטר שם כחסיד לכל דבר, שמו הי' "ר' אהרן קצב". ז"ל.

כל העולם כולו והאפשרויות הרבות שבו, היכולת להתעשר ולצבור הון, או להתחכם בחכמות עולם, לא דיברו אל לבם כלל, לכל אלו לא הי' להם שום רצון ושום שאיפה. במחי יד אחת או בבת צחוק מלבבת, דחו מעל פניהם מכל וכל כל הצעה קוסמת של מסחר ועיסוק, ובחרו בדרך אחרת, בדרך חיים בטוחה לנצח. **לשום כיבוד לא זכו בעולם על עבודתם, איש לא נתן להם יישר כח על כך, אך מי יוכל להגיע למחיצתם מאחורי הפרגוד של אנשי הצדיק האמת!.**

שאגותיהם ואנחותיהם לא ימושו מתודעתנו, ושמם המקודש ימשיך להיות גורם מדרבן לכל חפץ בעבודת השם. אמנם, מי יכול לחקותם ולהלך באותו שביל בו צעדו הם. הזמנים נשתנו, והדורות נתמעטו, אך הרבה נותר ללמוד מהם, מויתוריהם על תענוגות ומשאיפתם ותשוקתם לקדושה ועבודה, אלה היו האנשים, שידעו והבינו שרצונו הפשוט של רביז"ל הוא. שכל יהודי באשר הוא שם יעמול על מידותיו

ונטיותיו, ירבה ללמוד ולהתפלל, ובכך בלבד יבלה ימיו ושנותיו, ואז הוא ה"ברסלב חסידי" שרבינו ז"ל חפץ בו.

בתור שכאלה ישאר זכרם בקרבנו.

אלו היו האנשים שנקראו "עובדים", שעבודת ה' שלהם היתה בגדר חידוש אף אילו חיו כמה דורות קודם. אך שוב אינם בתוכנו, וספק רב אם נזכה עוד לראותם, שכן גורל אנשי לבב אלו — פרט לְכמה שרידים — היה מר ונמהר, כשהוגלו על ידי המלכות הרשעה לארץ גזרה, משם ישובו בביאת גואלנו בקרוב בב"א

ת.נ.צ.ב.ה. והי"ד

אי"ה בפרקים הבאים — תיאורים על כל אחד מהם בנפרד

פנינים

יצחק א. זילברמן
ירושלים

ה) בליק"מ ח"א סי' ס"ד "**יש שני מיני אפיקורסות, יש אפיקורסות שבא מחכמות חיצונית ועליו נאמר (אבות פ"ב) 'ודע מה שתשיב לאפיקורס'. ועל האפיקורסות הזאת יש עליה תשובה וכו', אבל יש עוד מין אפיקרוסות, והם החכמות שאינם חכמות, אלא מחמת שהם עמוקים ואינם משיגים אותם הם נדמים לסברא וחכמה גדולה. והמבוכות וקשיות הללו באים מחלל הפנוי אשר בתוך החלל הפנוי אין שם אלקות כביכול וע"כ א"א בשום אופן למצוא תשובה על הקשיות הנ"ל ועל האפיקורסות הזאת נאמר (משלי ב) כל באיה לא ישובון, כי אין שום תשובה על האפיקורסות הזאת**".

וי"ל שהס"ת של כל' באיה' לא' ישובון' בגימ' **הטבע**, כי אלה האפיקורסים תולים הכל בכח הטבע, ואינם מאמינים שאלקים ברא גם את הטבע שהוא חלק מכל הבריאה שברא, ולכן נאמר עליהם 'כל באיה לא ישובון' כנ"ל.

ו) ספרי מוהר"ן זצ"ל מברסלב הם מלאים דברי התחזקות ועידוד כי רביז"ל אמר שאין שום יאוש בעולם כלל גם כאשר האדם נמצא בדיוטא התחתונה, ובשפל המצב עדיין יש לו תקוה וידוע שעל דוד המע"ה עבר הרבה צער ועגמת נפש מכל צד והוא תמיד מצא הכח להתחזק בלי להתיאש, ואיתא במסכת מנחות פרק התכלת "בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה את עצמו ערום, הי' אומר אוי לי שאני עומד בלא מצות, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתישבה דעתו" עכ"ל.

וי"ל שזה מרומז בדברי רביז"ל כאשר אמר, אם ליהודי אי אפשר למצוא במה להתחזק עדיין נשאר הענין שלא עשני גוי שיכולים לשמוח בזה, כי זהו חסד גדול מהש"י שבחר בו להיות יהודי, ויש להתחזק בזה מאד. והענין של מילה הוא בחי' "שלא עשני גוי" כי בזה נכנסים ליהדות. גם המלה "ערום" מרמז שאין שום יאוש בעולם כי **ערום** הוא אותיות ע'ד מ'עט ו'אין ר'שע כמ"ש בליק"מ ח"א ס' רפ"ב

ומובא בספרים שהרבה חרפות עברו על יהושע בן נון, שהחזיקו אותו לעם הארץ ואעפי"כ כתוב אצלו "ויהושע בן נון לא ימיש מתוך האהל" (שמות ל"ג) דהיינו, שיהושע לא מש מתוך אהל התורה ולמרות כל הבזיונות, מצא כח להתחזק וזהו הר"ת של ליא ימיש מ'תוך ה'אהל הם **אותיות מילה**, דהיינו יהושע התחזק עצמו בענין של שלא עשני גוי, וע"י התחזקות זו זכה אח"כ להיות מנהיג ישראל, אחרי משה רבו.

ויש בזה מוסר השכל גדול עבור כל אחד שזקוק להתחזקות.

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש. מ. זינקובר

בן המלך והחכם

אסון קרה בבית המלוכה, בן המלך שהיה עד כה שפוי ומנומס, שקע במרה שחורה, והחל הוזה הזיות. מתגולל מתחת לשולחן האוכל, על הרצפה, וגורר חתיכות לחם ועצמות שמוצא שם, באמרו שהוא תרנגול הודו...

ולא די לו בכך, אלא שמתעקש הוא לבלי ללבוש עוד את בגדיו, בהטעימו, שתרנגול אינו לובש בגדים... אלא יושב ואוכל פרורים וחתיכות בשר הנופלים על הרצפה משיירי האוכל...

צער רב נגרם לו למלך בשל כך, קיווה הוא לראות את בנו מתבגר וקונה לו שם בארץ, כתואם לבן מלך, ואילו לדאבון לבו, נאחז בו שגעון נורא שכזה, אשר מי יודע עד היכן יוליכנו.

קרא המלך לרופאיו וחכמיו, וביקש מעמם עצה ותושיה, מזור ותרופה, לבנו זה, המהלך עליו אימים בהתנהגותו הבלתי נסבלת. ניסו הרופאים את כחם בסמי מרפא, והחכמים בחלקלקות לשונם, אך ללא הועיל, בן המלך בשלו: "תרנגול הודו אני, ואין כל תימה בהתנהגותי, שכן כל תרנגולי הודו נוהגים כך"...

ביום מן הימים, זה מכבר נואשו כל הרופאים והחכמים מלרפאותו, בא חכם אחד מעיר רחוקה, וטען שמקבל הוא על עצמו לרפאותו כליל. מרוב יאוש, כשהוא שבור ומדוכדך מדרכי בנו הנלחות, הרשה לו המלך לחכם לטפל בבנו, בחשבו שבין כה וכה לא יעלה ולא יוריד מחומרת מצבו.

אלא שהמציאות היתה אחרת, החכם חכם היה באמת והתכוון אמנם לעשות עבודה יסודית שעל ידה ירפא את הבן הנעצב.

מה עשה החכם, פשט גם הוא את בגדיו, והתיישב אל מתחת לשלחן אצל בן המלך, והחל גם הוא גורר פרורים ועצמות, בארשת פנים תמימה, כאילו הדבר מובן מאליו...

נעץ בו בן המלך עיניים תמיהות, אחר שאלו: "מי אתה, ומה אתה עושה פה" השיבו החכם: "ומה אתה עושה פה?!" " — "תרנגול הודו הנני" נענה הבן בתמימות — "גם אני תרנגול הודו" הפטיר אחריו החכם...

קיבל בן המלך את טיעונו של החכם, באותה רצינות בה התייחס לשגעונו הוא, בסברו שבנסיבות מסויימות, הרי גם אחד בצורת אדם מסוגל להיות תרנגול...

עברו ימים מספר, אף שבועות, והשניים התרגלו זה לזה, באכלם יחדיו מאותו אוכל, בלי לבוש לגופם, כשבין אחד לרעהו נוצר קשר אמיץ.

הבין החכם שהגיעה העת להתחיל בפעולה ממשית, רימז לסובבים להשליך שני כתנות אל תחת השלחן, ובפנותו אל בן המלך אמר לו החכם: "כלום סבור אתה שתרנגול אינו יכול ללבוש כתונת, אפשר ללבוש כתונת ולהמשיך ולהיות תרנגול הודו"... וכך לבשו שניהם כתונת.

עבר זמן סביר, רימז החכם, והשליכו אליהם מכנסיים ללבוש, ואף עתה, בפנותו אל בן המלך אמר לו: "החושב אתה שעם מכנסיים אי אפשר להיות תרנגול?!"...

כך לבש בן המלך בגד אחר בגד, בלי כל התנגדות. שוב עבר זמן ניכר, והחכם רימז לנוכחים להשליך מאכלי אדם מהשלחן, ושוב טען לבן המלך: "חושב אתה שאם אוכלים מאכלים טובים יוצאים מכלל תרנגול הודו? יתכן לאכול אותם ואף להשאר תרנגול", ואכל.

כאן הגיע אחד השלבים הסופיים לקראת ריפויו המוחלט. כעבור זמן מה, פנה החכם אל בן המלך וביקשו לשבת עמו על כסא אצל השלחן, ומכאן לא ארכו הימים עד שהחזירו לכל מסלול החיים התקינים, מבלי שיחוש בן המלך בכך, שהפך לתרנגול העושה מעשי בני אדם, בכל מכל כל...

✡ ✡ ✡

היטב משקף משל זה את הקושי הרב שיש לו לאדם הלבוש בחמריות להתרגל בהרגלים רוחניים, כמה מיני תחבולות וגניבות דעת נזקק האדם לעצמו כדי שיתרגל בדרכי העבודה הצרופה ולא בקלות ניתן לו לקפוץ אל תוך הרגלים רוחניים כלמשל לימוד בהתמדה, תפילה בכוונה, חצות, התבודדות, וכו' וכו'.

צא ואמור לו לאדם ביום בהיר אחד שיעשה משהו מהעבודות הללו, ודאי יטען לך שאין הוא בר מדריגה כזו... כלומר אינו "אדם" אלא "תרנגול" אין הוא שייך לאותן עבודות כביכול.

או צא ואמור לעצמך לעשות עבודה שלא הסכנת מימיך לעשות, הרי מה אתה חושב באותה שעה — "פשוט אינני בר הכי" או "דרך זו שייכת לצדיקים ולא לאדם פשוט כמוני"... וכהנה וכהנה.

פירוש הדבר שלא הקושי שבעבודות הקדושה הם המעכבים לעשותם אלא בעיקר ההנחה שמניח האדם שאינו בר הכי כביכול, כי על כן עסק עמנו רבינו בדרכיו ועצותיו כדי להראות לנו שגם הוא נברא כמונו ואף על פי כן אף לנבראים כמונו מותר ללבוש כתונת, מכנסיים, ולאכול מאכלים טובים רוחניים "כמוני ממש" מבלי לצאת מכלל "אדם פשוט" כלל...

ליתר ביאור, שיטתו של רבינו ז"ל היא להראות לנו שכלנו שייכים לכל המדריגות הקדושות שבעולם ואל לנו לחשוב חס ושלום שכל דרכי הקדושה וההנהגות הקדושות שייכות רק לבני אדם גדולים מערכנו, זוהי טעות מרה, זוהי גם הנחה מופרכת מעיקרה שכן כל איש ישראל מצד נשמתו הינו "בן מלך" ולא "תרנגול הודו" ולשם כך עליו להתרגל למנהגים רוחניים אט אט עד שיהפוך ברבות הימים לאדם כשר.

הדברים מובאים בקיצור בהערת המעתיק של משל זה: "א"ה יכולים לומר שהאדם רוצה להתקרב לעבוה"ש הלא הוא הינדיק מלובש בחמריות וכו' ובדרך זה יכולים מעט מעט לקרב א"ע לעבוה"ש עד שנכנסים לגמרי וכן בהתקרבות אנשים על דרך זה וד"ל".

ואף גם זאת מדרכי העבודה התמה לא לקפוץ בבת אחת לרום המעלות "פן יהרסו לעלות אל ה' ונפל ממנו רב", עלינו אפוא להתרגל ולהתקדם לאטנו שליבה אחר שליבה בסולם המדריגות הרוחניות.

בסוד שיח

א. י. ירושלים

א. רביז"ל אמר: "וואו ס'איז דא א הרהור תשובה נעמט זיך עס פון מיר" (היכן שישנו הרהור תשובה הרי זה נובע ממני).

ב. רביז"ל אמר עוד, "משיח צדקנו וועט אפנעמען גאר די וועלט, אן איין שאס פולווערי". (משיח יכבוש את כל העולם כלו בלי ירייה חומר נפץ אחת).

ג מוהרנ"ת אמר פעם לרביז"ל: "מה שהעולם רחוקים מכם, זה לא קשה לי, אך זאת קשה לי מדוע אני הוא זה שזכיתי להתקרב אליכם". וענה לו רביז"ל: "גם זה לא קשה"... וכששמע מוהרנ"ת מרביז"ל שגם זה לא קשה, אכן יצתה התמיהה מלבו.

ד ר' יצחק בן מוהרנ"ת אמר פעם לאביו, כי בעירו טולטשין ישנו אחד בשם ר' נתנאל, וכל מה שהוא אומר מתקיים. וביקש מוהרנ"ת שימסור לו ממעשי צדקתו, מסר לו ר' יצחק כמה מארחות חייו הקדושים של האיש, השיבו מוהרנ"ת שעדיין לא די בזה, עד שאמר ר' יצחק שהלה קם כל לילה בחצות, התקפץ מוהרנ"ת ואמר. "היינו דאהני ליה"!.

ה. רבי יודיל הסתובב פעם אנה ואנה בביהכנ"ס של רביז"ל בדביקות גדולה, כשאיש לא הי' אז בביהמ"ד. לפתע פתח רביז"ל הדלת וניגש אליו מיד ר' יודיל בפחד ואימה אמר לו רביז"ל: "אתם הכרתם את רבי פנחס קאריצער, ספרו משהו ממנו" סיפר ר' יודיל איזה מעשה מרבי פנחס (ר' יודיל הי' כידוע מתלמידיו). כשסיים לספר, ענה רביז"ל ואמר: "אשרי העינים שראו את ר' פנחס". ראבר"ן ידע את המעשה, אך לא אבה לספרה

ו. מוהרנ"ת דיבר פעם שעל כל דבר צריך לתבודד ולפרש שיחתו לפני השי"ת. ושאלו בנו ר' יצחק: "אם אני נותן צדקה לר' מרדכי, האם צריך ע"ז התבודדות קודם". (ר' מרדכי הי' חבירו הטוב ביותר) ענה לו מוהרנ"ת: "אם תעשה התבודדות מקנא אני בך, ואם לאו, לאו".

ז. כשנכנס מוהרנ"ת, אמר ר' נפתלי: "כבר הבחַנו בריקוד שלו בר"ה. כי הנה הוא נפרד מאתנו"

ח. כשחזרו מהלוית מוהרנ"ת וכ"א דיבר בשבחו, נענה רבי מאיר לייב בלעכר ואמר "זה הי' יהודי אמיתי, הנה כך צריך לנהוג יהודי אמיתי".

ט ראבר"ן אמר שכל סיפור מסיפורי מעשיות מתחיל מראשית הבריאה ויסתיים בביאת המשיח.

י ר' מיכעלע מטולטשין (בן ר' יצחק, בנו של מוהרנ"ת) הי' בזקנותו משרך רגליו בדרך הארוכה למקווה במשך כשתי שעות, ואמרו לו היתכן לבלות שעתיים בשביל מקוה והשיב: "די היטל שטייט מיר נישט גיט אויפן קאפ אן מקוה"

יא בביהכנ"ס בטשעהרין היתה קופת "מתן בסתר" בנויה בקיר מצאו בה פ"א רענדיל שלם (=כדי פרנסה למספר חדשים) ונתברר שרבי פנחס יהושע הכניסו — על אף דלותו המחרידה נפתחו ידיו לצדקה עד כדי כך.

יב. ר' יצחק דעכאוונער מטפליק, הי' חסיד נלהב, ורלוי"צ בבחרותו הי' בטפליק והזמינו לסעוד בביתו, וא"ל: "אני היום בן ארבעים שנה" כי הי' כבר ארבעים ראשי שנה באומן, ולפי מספר הר"ה שלו באומן כן מנה את שנות חייו, כי אלו בלבד הם חיים עבורו

יג ר' נחמן טולטשינער אמר פעם "אם אנחנו לא נלמד את ספר רביז"ל מי א"כ ילמד אותו!"

יד. ר' מאיר טעפליקער נהג לערוך סעודת ר"ח בכל חודש במסיבת אנ"ש מטפליק. פ"א שלח את חתנו ר' יעקב יוסף שילך להזמין את רבי יצחק בער לסעודה, בהטעימו לפניו שיזדרז לתפסו לפני שיפתח בתפילתו, כי אז שוב א"א לדבר עמו. כשהזמין ר' יעקב את ר' יצחק בער אמר לו ר"ב הבא נא את הליקוטי מוהר"ן ואמור משהו שאלו ר' יעקב יוסף, היכן אפתח, והשיב ר' יצחק בער: "וואו דו וועסט עפענען, דאנקען גאט, דער ליקו"מ וואו מען עפנט מיר שיינט עס מיר" (היכן שתפתח, תודות לק-ל, הלקוטי מוהר"ן היכן שפותחים לי הריהו זורח לי)

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

י"א כסליו תשמ"א
למע"כ היקר הרה"ח והעסקן והנבון הר' מרדכי טורץ שיחי' ושאר חברי המערכת הקדושה שלום רב וכ"ט

נדהמתי ונפחדתי ואני חייב לגלות לבבי לפניכם, כי אחד מכותבי המערכת ח"ו כ"ד מתיר לכהנים ללכת להשתטח על קברות צדיקים בפשטות כזאת כמאן דמישחל ביניתא מחלבא וכביעתא בכותחא ומתיר זאת הלכה למעשה.

וכותב האי בר בי רב בהאי לישנא: "ככל הנראה, דברי הב"כ הם המקור היחידי לדברי העוררים." (עמוד כ"א) ואני משתומם הכי לכך. והמערכת והמבקרים ולא שאלו פיותיהם של מו"צ ורבנים היושבים על מדין, מה דעתם.

והנה, בקיצור שלחן ערוך (סי' כ"ב סעיף י"ד) כותב: "יש כהנים **הדיוטים** נוהגים ללכת על קברי צדיקים, באמרם שקברי הצדיקים אינם מטמאים, וטעות היא בידם **וצריכים למחות להם** (ועי' בפי' פאת השלחן)"

והנה הב"כ מסתמך לא פחות ולא יותר אלא על **תוספות** ונדמה שלאנ"ש זה מספיק הלא התוס' הוא ידוע לכל בן תורה בב"מ קי"ד ע"ב שהדיבור "צדיקים לא מטמאים" שאמר אליהו הנביא — זוהי דחיה בעלמא ועיקר טעמו שרע"ק היה מת מצוה ולא שלא מטמא. אלא שצריך להטמאות לו ככל כהן שעליו לטמא עצמו למת מצוה ע"ש.

ומהרי"ל שהוא עמוד ההוראה של השו"ע בתשובה (סי' ק"ו) כותב שאסור לכהן להיות על קברי צדיקים ומי לנו גדול מיוסף הצדיק שנושאי ארונו נטמאו ונדחו לפסח שני וכו' יע"ש ובס' פאת השלחן להגאון תלמידו של הגר"א בסי' ב' סעיף י"ח המשיך להבהיר הענינים מפורש מש"ס ופוסקים לאיסורא וכותב **שכן מורים כל הרבנים הקשישים והקדמונים** ע"ש בפנים. ובפאה"ש נימק הטעות בפשט הזוה"ק יע"ש.

ומי לנו גדול בתורה ובחסידות כהגאון בעל "אבני נזר" שאוסר לכהנים ללכת על קברי צדיקים ורע"ק שלא מטמא שאני שכן הצדיק שנהרג ולא מת מיתה טבעית יע"ש (יו"ד סי' תסו ס"ק י"ז) ובעוד תשובות יע"ש היטב ובס' שדי חמד פוסק ג"כ לאיסור לכהנים להשתטח כהב"כ **וכל הרבנים הפוסקים שבדורותינו מורים לאיסורא** חוץ ממיעוט דמיעוט דלא שכיחא.

גם השתטחות של הר' יהודה כהן שמובא בשבחי האר"י שהטרידה את הכותב להוי ידוע לכם שההשתטחות היא לכהן לא על הקבר ממש, כי אם ד' אמות (שכן, הכותב בעצמו הדגיש במאמרו את חשיבות "כל הרואה") ובעיני ראיתי אדמו"ר גדול ולמדן שעלה על קבר התנא הקדוש רשב"י במירון ונשאר בחוץ ובקשני שאהיה שליח מצוה שלו להניח את כל הקוויטלאך על הקבר ולהדליק לו נר ולומר "פב"פ הכהן ממתין לרבינו על הפתח ובא מארה"ב להשתטח בכאן" ורואים רבנים כהנים הממתינים בחוץ בכל אתר.

ואאמו"ר הגאון הנסתר והצדיק ר' שפטיה זצ"ל היה מספר לי שרב רבן של ישראל בעל "אור שמח" הגאון ר' מאיר שמחה מדווינסק היה עולה על קברי צדיקים ומחכה על יד השער

בחוץ ועורך שם כל הנצרך וכידוע בין לומדי הקבלה (שיש לי קצת ידיעה בזה) משתטחים במרחק ואני מקוה שלהבא יזהרו בפסקי הלכות בחוברת שלנו

רצוף כאן 80 ל"י לחוברת. אם נפגעו ח"ו ע"י מכתבי, כמובן שאני מבקש סליחתכם אבל תורה היא וחייבים להודיע והמקילים הם כידוע ממיעוט דמיעוט שאיני רוצה להאריך בהם

בענין התבודדות שהרהרו אחרנו אם נהגו כן קדמונים, נא לציין ספר היראה לרבינו יונה בסופו ובפירוש מקור היראה להגה"צ ר' בנימין זילבר שליט"א ס"ק שלא ותמצאו תשובה מספקת.

הקי יהודה סגל
רב קרית שלום ת"א

תגובת המערכת

בהוקרה על הערותיו החשובות, הננו מתנצלים בפני מע"כ והקוראים, על אי הבהירות שבסגנון המאמר בנושא הכהנים. עם זאת, עלינו לציין, שאין במאמר כל ביטוי מכריע "להלכה למעשה" כפי שכותב מע"כ, וידוע לכל שמוהרנ"ת התבטא בנידון שמודה הוא להשי"ת שאין הוא כהן

קיבלנו תגובות שונות בנידון, כשהמאחד את כולם, היא ההסתייגות מהבנה שלילית של המאמר בנוגע לכהנים, תוך הערות חשובות לאיסורא.

באחד המכתבים שהגיעו אל שלחן המערכת מופיע אף הסתייגות מהזלזול בקדושת ארץ־ישראל על ידי שהיה יתירה בחו"ל במסגרת מסע לציון רביה"ק, תוך התייחסות למאמר הנ"ל המביא את דברי המתיר לצאת מא"י להשתטח על קברי צדיקים בהמשך מכתבו מקדיש הכותב עמודים רבים להסברת החששות הרבות שיש בהשתטחות כהנים על קברי צדיקים, בצטטו רבות מדברי האוסרים ואף לפניו הננו להתנצל, על שנבצר מעמנו לפרסם את מכתבו הנכבד, מחמת סגנונו הכבד ואריכותו היתירה

ומכאן קריאה לשולחי מכתבים למערכת, לדאוג לכך, שיהיו מכתביהם כתובים בבירור, ובסגנון סביר, ובמקוצר, כדי למנוע מעצמם ומעמנו אי נעימות מיותרת

חסידי ברסלב משקמים את צפת

כבוד מערכת מבועי הנחל

חורבנה של צפת מהווה עדות כואבת לעבר מפואר העומד בחורבנו צפת, שהיוותה מקור הקדושה והקבלה, וממנה יצאה תורה והוראה לכל קצווי תבל, חרבה הרובע היהודי העתיק בעיר העתיקה חרב, ולא שוקם עד עתה. וכן, בתי כנסיות וקברות הצדיקים, חרבים, ללא טיפול מתאים, כאשר רוב רובם של תושביה החרדים עזבוה, ומוסדות חינוך על דרך ישראל סבא נסגרו, וחדשים לא נפתחו.

לפני מספר שנים, התישבה בצפת קבוצת חסידי ברסלב, ובראשם אחד מזקני ומנהיגי ברסלב, הרהגה"צ ר' גדליה אהרן קניג זצוקללי"ה. קבוצה זו, שמנהיגם הרה"ג ר' גדליהו, קבל מרבו הרה"ג ר' אברהם שטרינהרץ, מתלמידי תלמידיו של מוהר"ן מברסלב, צוואה מפורשת להשתדל בגוף נפש וממון, ולשקם את צפת במסירות נפש, ותוך כדי מניעות עצומות התישבה בצפת, במטרה להקים קריה חסידית, ע"ש מוהר"ן, נחל נובע מקור חכמה מברסלב. לקבוצה זו, כיום, כולל מפואר לאברכים, וגם קיים ת"ת מפואר, ולומדים שם הרבה ילדים

כ״י, וגם חסידי ברסלב מקרבים ליהדות, באירוח אורחים מבחוץ, ובהרבצת תורה לכל העדות והחוגים בישראל וכן עומדים באמצע בנית ״קרית נחל נובע מקור חכמה״, שבודאי תשקם ותחזיר עטרה ליושנה.

מאת יעקב ושלר
צפת

עניים שאינם מהוגנים

כסלו התשמ״א
כבוד מערכת הירחון ״מבועי־הנחלי״, עיה״ק תובב״א

ברצוני להעיר נקודה חשובה, אשר היא אחת היסודות בחסידות ברסלב והיא, נתינת צדקה, אשר רבים שואלים על כך, ואין להם מענה, ע״כ, אמרתי ללקט מליקוטי הלכות וכו׳, קצת מהענין הזה

כידוע לנו מאמרי חז״ל ודברי רביה״ק, מגודל הפגם, כשנותנים צדקה לעני שאינו הגון רח״ל. אולם, איך אפשר להבחין ולדעת מי הוא הגון ומי אינו הגון רח״לי ע״כ אמרתי, להעתיק כנ״ל, את המאמר בליקוטי הלכות, הלכות שבועות הלכה ב׳ אות ל״ד, וזה לשון מוהרנ״ת זצ״ל

״יעל כן מצויים הרבה טעותים מאד, בנותני צדקה. כשרז״ל, שאין זוכין בנקל ליתן צדקה להגון כשרז״ל שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ ת״ל מה יקר חסדך אלקים׳ וכו׳, כי אינם מצוים לזכות עם מהוגנים ע״ש בפירש״י. ע״כ צריכין להתפלל הרבה לפני הש״י, לזכות לקיים מצוות צדקה כראוי, שיזכה ליתן להגון באמת, **והכל תלוי בהאמת שבלבו.** שמי שכוונתו רצוי׳ לשמים באמת, יזכהו הש״י שיתן לעניים הגונים, ויתקן ע״י הצדקה הרבה, שיכניע השקר לגבי האמת, שזה התיקון נעשה ביותר ע״י צדקה כראוי וכנ״ל. אבל מי שאין כוונתו ליתן, כ״א בשביל עצמו וכבודו, ובפרט כשהוא בעל מחלוקת, וחולק על הכשרים האמתיים, אזי מכשילו הש״י בעניים שאינם מהוגנים, כדי שיאבד עולמו על ידם, כמ״ש ׳בעת אפך עשה בהם׳ ודרז״ל ׳הכשילם בעניים שאינם מהוגנים׳, שזה נאמר על החולקים על ירמי׳ הנביא, שהוא היה אז הצדיק האמת שבדור כי אמונה תלויה באמת״ וכו׳ ע״ש

וכן הנימוקי יוסף בפירושו על מסכת בבא קמא דף ו׳ ע״ב, כותב על כך, וז״ל ״הא דאינו מקבל שכר, היינו במי שיודע בו (שאינו הגון), אבל אם אינו מכירו, ואפשר שהוא הגון, שכר יש לו, **שהרי לשם מצוה מכוון״** (וכן אפשר לעיין שם, כמבואר שם קצת באריכות)

המקוה ומייחל לישועת ה׳
נחמן ק ברסלבר

אל מנהלי הירחון החשוב ״מבועי הנחלי״

אין מילים בפי בכדי להודות להעסקנים החשובים שעוסקים להפצת הירחון החשוב והטהור, מכל התורות שנכתבים בכתב, שמבחינות מסוימות הם יותר מועילים מאשר נאמרים בע״פ, וכן הוא בדבר הזה, מכל התורות שמבארים אנ״ש, והגר״מ קרמר שליט״א את התורה החדשית, וסתם פנינים לתורה ע״פ דרך רביז״ל. והאמת אין צריך להחביא, שמחמת ירחון זה הוכנס בי השתוקקות עצומה והתחזקות גדולה, ללמוד ביתר שאת וביתר עוז את ספרו הק׳, ליקוטי מוהר״ן וגם לקחתי לעצמי פה חברותא לזה, מבחורי ישיבתנו הק׳

אולם, הייתי רוצה לבקש מהממונים על הירחון, לכתוב בירחון משך זמן מסוים מאמרים נכבדים וביאורי תורות ומראי מקומות על ענין אחד, ואח"כ על ענין אחר. כגון, בתחילה על התבודדות, ואחרי חודשיים או ג' חודשים לעבור לשמחה, וכו' וכו'. וכמו"ש רביז"ל שצריך לילך עם תורה אחת שלו איזה זמן, ואחר שראה ששבר תאוה זו וכו' אפשר ללכת עם תורה אחרת, עד שיזכה לשבר מכל וכל. וכן הענין פה בירחון, כי ע"י שכותבים איזה זמן על דבר אחד, הרי הוא נכנס לפני ולפנים, עד שחייב האדם הקורא זאת לעשות כרואה בעיניו וכבר כתבתי שיש דברים שמועילים ע"י כתב יותר מבע"פ, והנני חושב שעי"ז תזכו את הרבים בעניני התבודדות, ובעניני חצות, ועוד דברים קדושים וטהורים

וכעת ראיתי במאמר מכתבים למערכת את שאלתו של י ה.כ , וכפי שהבנתי השאלה איך דיבר כאלו גדלות ע"יע אם כך השאלה, הרי תשובה לי על זה ידוע שפעם נכנס אחד הצדיקים לערוך את שלחנו, ואמר שיש לו יראת שמים גדולה מאוד, ושאלו אותו מקורבי ביתו, היתכן שיאמר דברים אלו שמורים על גאוה? וענה להם, גאוה שייך בדבר שבן אדם השיג בעצמו, משא"כ יר"ש שלי קיבלתי מתנה מהשמים, ובזה לא שייך גאוה.

אבל זה לא יתרץ את קו' השואל, כי ידוע ומפורסם לכל, שרביז"ל לא קיבל כ"כ הרבה מתנות מיד, אלא עבד עבודה רבה וקשה, על כל מידה ומידה, עד שזכה למה שזכה ונראה להסביר, שרבינו ז"ל הי' באמת בתכלית הענוה, אלא ענוה פירושו, שהוא מצידו אוחז שאין לו כלום, ואין לו שום זכות לשום דבר, וזה הי' אצל רבינו ז"ל וכשאמר רביז"ל כל מה שאמר על עצמו, הכל הי' כדי להוכיח לאנשים אחרים שכולם יכולים ללמוד ממנו כמו שהוא לא מגיע לו כלום, ובכל זאת ע"י בכיותיו וע"י הפצרותיו והתבודדותו ולימוד התורה שלו ותפילה שלו וכו', ע"ז הוא זכה לכל מה שזכה.

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

מלוא חפניים ברכות

שלוחות להני תרי צנתרי דדהבא, חשובי אנ"ש שליט"א, מקימי עולה של תורה ויראה, הלא המה ידידי הת"ת ואוהדיו

הרה"ח ר' **יעקב מאיר שכטר** שליט"א

חבר הועד החינוכי וההנהלה

לנשואי בתו תחי'

הרה"ח ר' **נתן צבי קעניג** שליט"א

ראש כולל ברסלב בני ברק

לארוסי בנו המצויין

זכות רביה"ק תעמוד להם לראות ברכה בפעלם הרב תוך נחת מצאצאיהם והרחבת הדעת הקדושה.

ה ה נ ה ל ה

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **יעקב מאיר שכטר** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **אלעזר אנשין** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **יעקב שמחה ברגמן** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **צבי יוסף וואסילסקי** הי"ו
להולדת הנכדות

הר"ר **נתן מנדלאיל** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **אברהם אנשין** הי"ו
לארוסי הבת

הר"ר **אהרן חשין** הי"ו
לכניסת הנכד — הבן
ישראל נ"י לעול המצוות

הר"ר **בן־ציון פרסברגר** הי"ו
הר"ר **ב. יוסף פרסברגר** הי"ו
להולדת הנכד — הבן
הר"ר **יצחק מנדלסון** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **מרדכי אלעזר רובינשטיין** הי"ו
הר"ר **בנימין זאב סגל** הי"ו
להולדת **הנכד — הבן**

הר"ר אריה לייב שפירא הי"ו
לנשואי הבת
להולדת הנכדה

הר"ר **שמעון אנשין** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **אלעזר ויצהנדלר** הי"ו
הר"ר **שמעון דוב ויצהנדלר** הי"ו
להולדת הנכד — הבן

הר"ר **שלום לנדסברג** הי"ו
לארוסי בתו

הב' **דוד פייערמאן** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **אברהם שטרנגר** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **נתן לבל** הי"ו
לכניסת בנו נ"י לעול המצוות

הר"ר **ישראל קניג** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אלימלך הכהן זילביגער** הי"ו
מנצ'סטר
להולדת הבן

הר"ר **אליהו יצחק פילמר** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **פנחס צ'צ'יק** הי"ו
לנישואיו עב"ג תחי'

הר"ר **יעקב שלמה דייטש** הי"ו
לכניסת בנו לעוה"מ

הר"ר **ליב אדלר** הי"ו
לכניסת בנו לעוה"מ

הר"ר **נחמן בראל שפירא** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **חיים חזקיהו קניג** הי"ו
לנשואי הבת והולדת הנכדה

הר"ר **אהרן קרמר** הי"ו
לארוסי הנכד

הר"ר **יהושע העשל פרנקל** הי"ו
לארוסי הנכד

הר"ר **אליעזר אינגבר** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **מרדכי סגל** הי"ו
לארוסי הבן

הר"ר **משה בורשטין** הי"ו
לנשואי הנכד

הב' **רפאל שמואל** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **אריה אלבוים** הי"ו
לארוסי הבן

הר"ר **נח שטרנפלד** הי"ו
הר"ר **נחמן שטרנפלד** הי"ו
להולדת הנכדה — הבת

הר"ר **אלי' חיים רויזין** הי"ו
הר"ר **קלמן רויזין** הי"ו
הר"ר **יעקב רויזין** הי"ו
להלדת הנין — הנכד — הבן

הר"ר **משה רוזנטל** הי"ו
הר"ר **נטע רוזנטל** הי"ו
לנשואי הנכד — הבן

הר"ר **זאב ליברמנש** הי"ו
הר"ר **נתן צבי קעניג** הי"ו
לארוסי הנכד — הבן

בתוכן

☆ **בשער**	
☆ **מענינא דיומא**	שובבי"ם ת"ת
☆ **חדושים ובאורים**	בליקו"מ ח"א תורה כ"ח
☆ **בנתיבות הנחל**	קירוב רחוקים
☆ **אריות שבחבורה**	הרה"ק ר' אברהם בה"ר נחמן זצוק"ל
☆ **חבורת העובדים**	עובדי ה' מלפנים באומאן
☆ **פרפראות**	
☆ **משל ומליצה**	
☆ **בסוד שיח**	שיחות קודש מרביז"ל ותלמידיו
☆ **מכתבים למערכת**	שאלות ותשובות מקוראים לקוראים
☆ **שונות**	הודעות ברכות

ירחון "**מבועי הנחל**"
קובץ לתורה וחסידות

העורך: מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת.ד. 5179 ירושלים
מחיר הגליון: 7 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

קובץ לתורה ותסידות

ע"ד רבינו הק'

נחל נובע מקור חכמה

מוהר"ן מברסלב

חו"ב בתורה
כ"ט
בליקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 38
טבת תשמ"א

בגליון הנוכחי, כרגיל, מאמרים וסיפורים רבי תוכן.

במאמר על ט"ו בשבט, (שמי יודע אם יגיע בעתו מחמת שיבושי הדואר התמידיים). נעשה נסיון להסביר לקורא הממוצע דברי חסידות עמוקים, לפי דברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות.

הפעם ישנו גם ההמשך השני לסיפור תולדות רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל, בשילוב תיאורים חיים מן העבר.

כן יתר המדורים, מלאים זיו ומפיקים נוגה, כשאורם מהלך מסוף העולם ועד סופו ומחדיר הרהורי תשובה בלבות ישראל.

המערכת

חסיד ברסלב!

זכור את תלמוד תורה "תורה תמימה" השרויה במשבר כלכלי כבד ומתאבקת על המשך קיומה!.

זכור את קול הקורא של גדולי חשובי אנ"ש על תפקידו העצום של הת"ת למען ענינו של רבינו!.

זכור את השבחים הגדולים שהעתירו חשובי אנ"ש בקריאת על התלמוד תורה ומנהליה!.

זכור כי בנפשנו ובנפשך הוא!

השתלב תיכף במעגל מפרנסי הת"ת הקבועים!!!

המשגיחים — המנהלים

הילדים — המלמדים

מענינא דיומא

יצחק ברסלבר

חמשה עשר בשבט

חדש שבט הוא לכאורה חדש רגיל בשנה. חדש האחד עשר, המספר אחד עשר, כלום משמעות מיוחדת יש לכך, לכאורה.

וראש השנה לאילנות החל בו בחדש זה, מה סוד טמון בו, מה קשר יש לחג זה ולחדש שבט ?!

מה בכלל גנוז בכל אותו יום טוב שט"ו בשבט שמו?

הבה נא ונראה מה כותב על כך מוהרנ"ת, שחיבורו הגדול לקוטי הלכות מהווה מעין "טעמי המצוות" יחיד במינו.

פתחנו את הלקוטי הלכות, הגענו להלכות ערלה הלכה ג', ולפננו נפתח אשנב אל עולם אפוף מסתורין, המהווה סודן של דברים.

רזי תורה נעלים הגלומים באחד עשר סממני הקטרת, הצרי, והצפורן החלבנה וכו', סודו של השבט האחד עשר יוסף הצדיק שירד למצרים לפני כל ישראל, אחת עשרה הברכות שברך משה רבינו את ישראל, ואחד עשר הארורים שאמרם בדברי תוכחתו — כל אלה יחדיו מהווים — לדברי מוהרנ"ת — פעולות ותיקונים רוחניים. העושים גדולות ונצורות לתיקון חטא עץ הדעת. בו חטא אדם הראשון.

יתר על כן, דברי הכתובים הקודמים לדברי תוכחתו של משה:... **אחד עשר יום** מחורב דרך הר שעיר... **בעשתי עשר חדש**... דיבר משה אל בני ישראל... אחרי הכתו את סיחון... ואת עוג מלך הבשן... הואיל משה באר את התורה הזאת" קשורים אף הם עם כל אותם ראשי פרקים שנמנו כאן, שביסודם אינם אלא בבואה מתורת רבינו הק' בליקו"ת סי' ח', על מהותה של מצוות התוכחה.

ואף אותה תורה שבלקוטי מוהר"ן עמוקה מני ים, כשבהמשכה נפתחים אשנבים לעולמות עליונים, לעולמם של צדיקים נוראים, שהם "בעלי כח גדול" ויכולים להתווכח עם הקב"ה כביכול, ולהוכיח את ישראל בלי לקלקלם יותר על ידי תוכחתם, אלא להטיב ריחם במוסרם בבחי' "נרדי נתן ריחו".

על תורה נפלאה וארוכה זו השתית מוהרנ"ת את דבריו על ט"ו בשבט, על החדש העשתי עשר, אחת עשרה יריעות עזים וכו', כפי שנבאר בזה.

בתורה זו המכונה "תקעו תוכחה", מדובר נכבדות על הדרך בה ניתן להוכיח את ישראל, מבלי להחלישם יותר על ידי התוכחה. אלא שאין הדרך פשוטה כל עיקר, כי "**אף על פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומוטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו כשרואה בו שאינו מתנהג כשורה, כמו שכתוב (ויקרא י"ט) הוכח תוכיח את עמיתך, אף על פי כן, לאו כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר רבי עקיבא (ערכין טז ע"ב): תמה אני אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח'. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל שכן בדור הזה של עכשיו. כי כשהמוכיח אינו ראוי להוכיח, אזי, לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו כי על ידי תוכחתו, הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכיחם. כמו כשמונח איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזיזין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל כשמתחילין להזיז אותו הדבר, אזי מעוררין הריח רע"...**

למותר הוא כמובן להסביר את הדברים היסודיים הללו שכל אדם חייב לדעת אותם, הן לגבי עצמו, הן לגבי אחרים. שכן, "כל מי שרוצה להוכיח אפילו את עצמו, צריך לדקדק מאד שלא יפיל א"ע ח"ו יותר ע"י תוכחתו, שלא יחליש את דעתו ונשמתו ע"י שיזכור את מעשיו הרעים, עד שיוכל ליפול לגמרי ח"ו. על כן, צריק לדקדק להטות כלפי חסד, לחפש למצוא בעצמו עכ"פ איזה נקודות טובות. והתוכחה תהיה בדרך חסד, לחזק את עצמו בהשי"ת שיש אצלו חסד כזה, שגם כל מעשיו הרעים יכולים להתהפך לזכויות, אפילו אם הרבה לפשוע מאד מאד, ימים ושנים הרבה" (לקו"ה ציצית ה') ולכן "אין מי שיוכל להוכיח לא את עצמו ומכל שכן אחרים, כי אם כשיקשר עצמו לצדיקי הדור האמתיים, שהם בחינת משה, שיכולים להוכיח בקול התוכחה של משה".

הדברים נכוחים אפוא למבין. אלא שיש בהמשך דברי רביז"ל הסבר שלם, איך זוכים הם הצדיקים האמיתיים לקול תוכחה כזה שאינו מבאיש ריח השומעים.

לקול תוכחה כגון זה זוכה הצדיק, רק לאחר שהתפלל "תפילה בבחינת דין". כלומר, תפילה של טענות וויכוחים עם הקב"ה כביכול, כדוגמת תפילתו של פנחס, שעליו אמרו חז"ל בסנהדרין מ"ד: "ויעמד פנחס ויפלל ותעצר המגפה, ואמר ר' אלעזר: 'ויתפלל' לא נאמר, אלא 'ויפלל' — מלמד שעשה פלילות (=דין, רש"י) עם קונו. בא וחבטו (את זמרי בן סלוא וכזבי בת צור) לפני המקום, אמר לפניו: "רבש"ע! על אלו יפלו עשרים וארבע אלף מישראל ?!

תפילה שכזאת — לא כל צדיק יכול להתפלל אותה, אלא צדיק שהוא "בעל כח גדול", הוא אשר יכול לחגור מתניו ולהתפלל תפילת דין. שכן,

בתפילת דין, נאחזים הקליפות, כדי לינוק מהקדושה, שכל חיותם ממנה.

אותה תפילה שהיא בבחינת דין, היא אשר מביאה לו לצדיק "קול תוכחה" על ידה מסוגל הוא להוכיח את ישראל, מבלי להבאיש את ריחם ח"ו. אך, אם באנו להסביר איך גורמת תפילה זו לאותו קול נעים, יארכו הדברים. שכן, יש לתפילה זו שרשרת של פעולות רוחניות (תיקונים), הקשורות אחת בחברתה, עד שהיא גורמת לקול התוכחה הנ"ל, כשכל פעולה ופעולה כרוכה בתורה שלימה, שאין כאן המקום להאריך בהם.

כי על כן, הבה נא ונשמע רק על הפעולה הראשונה, התיקון הראשון, שעושה תפילה בבחינת דין.

ובכן, יסוד גדול ישנו בתורת הקבלה — "חיל בלע ויקיאנו". כשהסטרא אחרא, הקליפות, בולעות "חיל" — דבר קדוש במיוחד, הרי אותו דבר קדוש נעמד להם בבית הבליעה ומוכרחים הם להקיאו החוצה יחד עם כל הקדושות שבלעו עד הנה, "עם עצמות החיות שלהם ממש".

הסטרא אחרא מטבעה, תרה אחרי הקדושה, לנקת מעמה. כי אחרת לא תוכל היא לחיות, וכל קיומה תלוי הודות לניצוצות הקדושה שבלעה. הנה כי כן, מתערבת היא בכל דבר שבקדושה או חוטפת היא תפילות העולות למרום וכדומה, עד שלפעמים היא בולעת משהו קדוש במיוחד אותו אין היא מסוגלת לסבול אותו בקרבה, ונאלצת להקיאו החוצה, יחד עם ניצוצות רבים אחרים שבלעה מכבר.

יסוד נוסף יש בקבלה, שתפקידם של אחד עשר סממני הקטרת הוא לרדת לשפל המדריגות, אל הסטרא אחרא והקליפות, ולאסוף מהם את ניצוצות הקדושה שנפלו אליהם, מאז חטא אדם הראשון באכילת עץ הדעת.

לקיטת הניצוצות הלזו — משמע מדברי מוהרנ"ת — נעשית בצורה של פתיון לסט"א, על ידי התוספות הסממן האחד עשר — החלבנה, על עשרת הסממנים האחרים. שכן, ידוע הוא ש"אין דבר שבקדושה פחות מעשרה", ואילו מה שניתוסף על עשרה הרי זה כבר בתחום יניקת הקליפות, כי"א אלופי עשיו וסוד עשתי עשר יריעות העזים, כידוע ליודעי חן. כי על כן, ניתוסף החלבנה על עשרת הסממנים האחרים, כדי להשוות לכלל סממני הקטרת אופי של "אחד עשר", עם תבלין של ריח רע כזה של החלבנה, כדי שתדמה הסט"א לבלוע את סממני הקטורת כלם, הללו יעמדו לה בבית הבליעה, ויוציאו ממנה הקאות רבות...

ומכאן יחודו של חדש שבט, האחד עשר במספר, שאף בו נעשה אותו תיקון של כל בעלי מספר הי"א, היורדים אל הקליפות ומוציאים מהם ניצוצות. "ועל כן, ראש השנה לאילנות הוא בשבט, שהוא חדש הי"א. כי אז

יכולין לברר ולתקן חטא אדם הראשון... ועל כן, אז הוא ראש השנה לאילנות, כי חטאו היה במין אילן. על כן, אז בשבט, בחדש הי"א, אז זמן התיקון

וזהו בחינת מה שהתחיל משה בתוכחתו (דברים א'): אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע'... היינו, כשרוצים לחרוב מדור הקליפות, שאז צריכין לעבור ולילך דרך הר שעיר כדי להוציא החיות משם. על כן, צריכים לזה בחינת אחד עשר יום דהיינו, בחינת אחד עשר סמני הקטרת, שהיא בחינת תפילה בבחינת דין', שהיא עומדת בבית הבליעה שלו. ואזי, הסט"א הוא צריך להוציא ולהקיא כל הקדושה שבלע, עד שמוכרח לנענע ולהוציא כל הקדושה לבר. וזה ברנע – לשון הקאות שמוציא כיחה וניעה לבר ולחוץ".

וזה בחינת **יוסף הצדיק**, שהוא היה השבט העשתי עשר, כפי סדר תולדותם... בבחינת 'אסף אלקים את חרפתי' הנאמר ביוסף, שעל ידו נאספין ונתבטלין כל החרפות שהם הקליפות כי יוסף היה בעל כח גדול. כי כבש את יצרו ועמד בנסיון... ועל כן, ירד יוסף למצרים קודם לישראל כי הסט"א סברה שתבלע את יוסף ח"ו... ואזי, אדרבא על ידי שירד למצרים הוציא מהם כל הקדושות שבלעו ע"י חטא אדם הראשון ובירר כל הניצוצות ממצרים. ועל כן, עיקר הגאולה היה על ידי יוסף הצדיק, כמו שכתוב: פקוד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי וכו'".

מעתה יובן גם מדוע היה זה פנחס "שעשה פלילות עם קונו", ומדוע דוקא משבט שמעון יצא זמרי בן סלוא אשר חטא את המדיינית כזבי בת צור. ולמה באמת לא נתברך שמעון על ידי משה רבינו בברכו את השבטים בי"א ברכותיו. כי שמעון הוא כידוע ליודע חן "תוקפא דדינא" ולכן נאחזו בשבטו הקליפות של תאוות ניאוף יותר מבאחרים, כשמזרעו יצא זמרי זה שחטא.

את כל זה חזה משה רבינו ע"ה ולא רצה לא לברכו ולא לקללו "להורות, שהכנעת תוקף הדין של שמעון, דהיינו תאות ניאוף, הוא על ידי בחינת י"א, דהיינו, י"א סמני הקטרת, שהוא בחינת תפילה בבחינת דין של הבעל כח', שהוא פנחס" שהיה מיוצאי חלציו של יוסף הצדיק שאף הוא תיקון זה עשה בעולם, לעשות דין, על ידי הבאת דיבת אחיו אל אביהם וכו' – הכל מאותה סיבה, כדי להכנס בבליעת הסט"א ולהוציא את ניצוצות הקדושה שבלעה מכבר

וזה בחינת (ר"ה א') 'ארבעה ראשי שנים הן' כי בכל ראש השנה אז התפילה בבחינת דין... וכן בכל הד' ראשי שנים שהם ימי דין... שמשתמשין עם זאת התפילה בד' ראשי שנים, כדי לברר הדעת דקדושה מן הקליפות, כדי לתקן ולהשלים הדעת הקדושה, שהוא בחינת ראש בחינת ראשי שנים כנ"ל".

מכאן שבראש השנה לאילנות, בחמשה עשר בשבט, יוצאים כמה וכמה ניצוצות קדושות, נשמות קדושות, מיוון הקליפות **כי על כן, כמה מסוגל הוא**

חדש שבט לחזור למוטב, לצאת ממעמקי העוונות, ולשוב להשי"ת בעזרת ובהתקשרות לצדיק האמת, ה"בעל כח גדול", המתפלל עבורנו תפילה בבחינת דין.

ישמשו נא ימי חדש שבט עבורנו לכמעין ראש השנה, ויהיו מנוצלים היטב על ידינו, הודות להזדמנות המיוחדת הניתנת בהם, להיות מוקא ומוצא מן הקליפות, יחד עם כל אותן ניצוצות קדושות, נשמות ישראל וכדומה, שהיא מקיאה החוצה.

*

מוסדות "מבועי־הנחל" בארץ־ישראל
איחוד האברכים, ארגון הצעירים, מערכת היחון

מזל־טוב וגדא יאה

לידידנו עוז הנעלה מסופרינו הנכבדים ומראשי מערכת היחון

כמוהר"ר **נתן אנשין** שליט"א

להולדת הבת שתחי'

יה"ר שיגדלה ויחנכה לתורה לחופה ולמעש"ט ויראה מכל צאצאיו רוב נחת דקדושה

הנהלת המוסדות

ועד מערכת היחון

חדושים ובאורים בתורה החדשית

ש.מ. קרמר

חדושים וביאורים בתורה כ״ט

א) באות א׳ **כי דיבור שאינו נשמע וכו׳ אינו נקרא דיבור בחי׳ (תהלים יט) אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם** ע״כ. עי׳ הקדמת הזוהר (ד״ח ב׳) אין אומר ואין דברים בשאר מילין דעלמא דלא אשתמעו קמי מלכא קדישא ולא בעי למשמע לון עכ״ל והמתרגם תרגם לית מימר וגו׳ ולית מלי דשגושא דלא משתמע קלהון ע״כ. הרי שגם לפי דרשת חז״ל הכתוב מדבר מדיבור שאינו הגון שאינו נשמע ונתקבל. ורימז רבינו ז״ל בפסוק זה שהדיבור שאינו הגון ולא נשמע ונתקבל אינו נקרא בשם דיבור בבחי׳ אין אומר וכו׳.

ב) באות ב׳. **נשרא דא רוחא וכו׳ בחי׳ צדיק וכו׳. ועי״ז נעשה הדיבור וכו׳** ע״כ. עי׳ רע״מ (פנחס רלח) ההוא נשרא דהוא דבור וכו׳ ע״כ.

ג) שם. קנו דא קנה חכמה וכו׳ ע״כ. עי׳ ברכות (נו:) הרואה קנה בחלום יזכה לחכמה שנאמר קנה חכמה וכו׳. ובזוה״ק (פנחס רל״ב.) דלית קנה דאיהו פחות מתרווייהו דאינון י׳ חכמה ה׳ בינה וכו׳ ע״כ

ד) שם. **ואפי׳ מלאכים כשרוצים לעשות דבור שיהי׳ נשמע ונתקבל אצלם וכו׳ אזי הם משבחין ומפארין את השי״ת תחלה וכו׳** ע״כ י״ל דזהו שנא׳ בהם ״וקרא זה אל זה״ (כתרגומו ״ומקבלין דין מן דין״) ״ואמרין קדיש וגו׳״ היינו שבח צדיקו של עולם שעי״ז דבריהם נשמעים ונתקבלין בחי׳ ומקבלין דין מן דין.

ה) שם **ואפילו מלאכים וכו׳** ע״כ. יש לבאר דענין תיקון הדיבור היינו תיקון המלכות פה כמב״פ. כי כל ההנהגה הוא ע״י הדיבור ועי׳ בלק״ת סי׳ א׳ וז״ל. וכל כוכב ומזל מקבל כח מהכוכבים שלמעלה ממנו והעליון מהעליון ממנו עד שמקבלים כח מהשרים העליונים כ״ש בתק״ז וכו׳ והשרים מקבלים מהעליונים מהם גבוה מעל גבוה עד שכולם מקבלים משורש הכל שהוא **דבר** ה׳ כ״ש בדבר ה׳ שמים נעשו וכו׳ ע״ש. וזהו שכל השתלשלות ההשפעה מזל״ז הוא ע״י בחי׳ הדיבור וכמארז״ל אין לך עשב מלמטה שאין לו כוכב ומלאך מלמעלה שמכה אותו **ואומר לו** גדל ועי׳ בסי׳ נ״ז ז״ל וכל מלאך מקבל חיותו מהדיבור ומשפיע לתוך הדבר שנמנה עליו וכו׳ ע״ש. והנה תכלית הכל הוא כדי שיגיע מזה שבח והלול להשי״ת וזהו תכלית קיום וחיות כל הבריאה. וע״כ כשה־ מלאכים רוצים לעשות דבור ולהשפיעו למטה צריכים לקבל ולהמשיך חיותם משורש הדיבור שהוא דבר ה׳ בעצמו.

וע"כ צריכים מקודם לשבח ולפאר את השי"ת ואז הם ממשיכים חיות וטוב מדבר ה' ואז דבורם והשפעתם נשפע ונשמע ונתקבל מזה לזה היינו מהעליון להתחתון ממנו עד שיורד ונשפע לזה העולם

ו) שם. **שהוא צדיקו של עולם בחי' (תהלים קמה) צדיק ה' בכל דרכיו** ע"כ. עי' ב"ר פ"א מהקב"ה שנקרא צדיק דכתיב צדיק ה' בכל דרכיו ע"כ.

ז) באות ג' **כל מי שגדול יותר** מדקדקין עמו **יותר** ע"כ כדאמרינן (יבמות קכ"א) וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדקדק וכו'

ח) שם. נחש משיך וכו' **זוהמא בבחי' דם נדה בבחי' (ישעי' סג) מדוע אדום ללבושיך וכו'** ע"כ. עי' מאורי אור ערך ז' אות ט'. זוהמ"א גימ' נד"ה וכו' זוהמת הנחש אך יניקתם אינו אלא בלבושים וכו'

ט) שם **בבחי' מדוע אדום ללבושך וכו'** ע"כ ואז הדיבור אסור כמב"פ. שמעתי מהחסיד ר' יצחק אייזיק זילברמן שליט"א דזהו הרמז בר"ת מ'דוע א'דום ל'לבושך ר"ת אל"ם כי אז יעשה עצמו כאלם כי הדיבור אסור. וזה מתאים עם המבו' להלן דאז נאמר נ'א'ל'מ'תי דומיה.

י) שם **בכל עת וכו' השכינה וכו'** ע"כ. עי' תק"ז תי' ו', בשכינתא וכו' דאיהי עת לעשות לה' וכו' ע"ש. ובזוהר וירא (קטז:) עת דא כנס"י וכו' לחברא לה בקוב"ה וכו' ע"ש.

יא) שם. **ואז היא נק' עיר הדמים וכו'** ע"כ. ולקמן באות ה' "עיר הדמים בבחי' מדוע אדום ללבושך" היינו שעיר הדמים היא בחי' פגם המלבושים. וי"ל דע"כ עי"ר הדמי"ם עולה בגימט' כמספר מלבו"ש עה"כ. גם בגדי"ם בגימ' נד"ה. ובחי' בגדים לבנים היינו טהרת הנדה.

יב) שם **כי שס"ה ל"ת תלויים בשס"ה גידים וכו'** ע"כ. עי' זוה"ק וישלח (ק"ע:) ואית בבר נש שס"ה גידין ולקבלהון שס"ה פקודין דלאו וכו'.

יג) שם. **וזה בחי' בגדים לבנים וכו' כי הבגדים הם בחי' מלכות וכו' וזהו בכל עת יהיו בגדיך לבנים וכו'** ע"כ. הנה ס"ת של הפסוק הזה בכל' עת' יהיו' בגדיך' לבנים' " היינו **מלכות**.

יד) באות ד'. **כי קודם התיקון אזי הרקיע וכו' יגלו שמים עונו ואחר התיקון אזי מזהיר ומטהר את הרקיע וכו'** ע"כ עי' ב"ר (פ"ד סי' ז') אם זכו והגידו שמים צדקו ואם לאו יגלו וכו'.

טו) שם **וע"י תיקון כלליות הגידין (שכנגדם שס"ה לאוין) נתרומם המוחין וכו'** ע"כ. כמבו' בזוה"ק בכ"מ שמי עם י"ה הם שס"ה. וידוע די"ה המוחין (וכמובא בסוף המאמר ענין הכ' מן המצר קראתי י-ה) ועי' בהקדמת שעהמ"צ ז"ל כי המוחין דז"א הנרמזים בב' אותיות י"ה וכו' הם מתלבשים תוך נה"י דאמא שהם הלבושין שבה והם דינים כנודע והם בחי' הדם המתפשט תוך שס"ה גידים שבז"א להחיותו כי הדם הוא מן אמא וכו' ולכן מתחברים המוחין הנק' י"ה עם שמי ונעשים שס"ה לאוין שהם כנגד הדם שבשס"ה גידים וכו' ע"ש

טז) שם **אמך פרש"י כנסייתך** ע"כ זהו בירמי' (נ'ב') אמכם. פרש"י כנסתייכם.

יז) שם **וזה עיקר וכו' בבחי' ואשא אתכם על כנפי נשרים וכו'** ע"כ י"ל דרומז "נשרים" לשון רבים, כי רבינו מפרש לעיל את הכ' כנשר יעיר וכו' על ב' אופנים, הא' כנשר וגו' היינו שבח הצדיקים, והב' תיקון הכללי של הגידין וזה שדייק על כנפי נשרים תרין, היינו ב' נשרים הנ"ל שעל ידם עיקר התקרבות וכו' (מפי השמועה).

ואולי ירמוז "כנפי" על תיקון הבגדים המב"פ שתלוי בתיקון הכללי כמב"פ

יח) באות ה. **וזה (במדבר יא) והמן כזרע גד הוא, זרע גד, דא טפה חוורתא (תק"ז תי' כ"א) וכו' ונוזלים מן לבנון וכו' תקה"ב וכו'** ע"כ. הנה שם בתק"ז י' ודאי, טפה חוורתא דבי' אשתלים גד ואתעביד גיד, וכן בתי' י"ט בההוא יו"ד אתעבידת גיד. ובלקוטי תורה מהאריז"ל בפ' בהעלותך כ' והטפה י' נכנסת בג"ד ונעשית גי"ד גימ' טו"ב. אמרו צדיק כי טוב עכ"ל (כמובא שם בבל"ר) ובזה אותיות בולטות ומצטרפות בדברי רבינו שבמאמר זה. כי המשכת הטוב מהדעת לתוך המלכות פה (שע"י שבח הצדיקים) המבו' באות ב' הוא בעצמו בחי' המשכת לבנונית המוחין לתוך הדמים שיהי' נעשה מכב"ד מלא דם בחי' מלך הכבו"ד. שהוא ענין המשכת הטפה חוורתא לתוך הגידים שעי"ז דייקא הוא שנעשה גי"ד בגי' טו"ב אמרו צדיק כי טוב. היינו בחי' תקה"ב שהוא בחי' צדיק כידוע.

ומה מאד מבו' לפ"ז דבריו הק' לעיל בסוף אות ג' דדריש הפסוק בכל עת יהיו בגדים לבנים "בגידיך דייקא להמשיך להם לבנונית" שלכאורה קשה דהלא בפסוק כתיב בגדיך בלא יו"ד אחר הג' ואיך נדרש בגידיך (עם יו"ד) אלא דע"י המשכת הלבנונית דייקא שהוא בחי' יו"ד טפה חוורתא נמשך היו"ד ונעשה בגי'דיך כעין המבו' בתק"ז שנעשה מג"ד גי"ד.

יט) שם. **כ"ש מאן דזריק פירורין דמוחא (זוה"ק פנחס רמ"ה)** ע"כ. ע"ש מש"כ עוד דכ"ש מאן דמגלה רזין דאורייתא לאנשים שאינם הגונים וכו'. שהוא הפגם של הולך רכיל מגלה סוד המבו' לקמן בפנים באות ו'.

כ) באות ו' **וכל זמן שלא תיקן תקה"כ וכו' אזי הדיבור אסור וכו'** ע"כ. בלקה"ל יו"ד מאכלי עכו"ם א' ז"ל: כי כשהוא בבחי' תקה"ב אזי יכול לשמור את הסוד שלא לגלותו שלא לעבור על הולך רכיל מגלה סוד כמו ששמעתי מפי רבינו הקדוש נ"ע בעצמו עכלה"ק.

כא) שם. **וכ"ז שלא תיקן תקה"כ והשכינה היא בבחי' מדוע אדום ללבושך וכו' אז הדיבור אסור וכו' וז"ב בתר דשכיב ר' שמעון וכו' כי' ר"ש הי' קשת הברית וכו'** ע"כ. מבו' מכלל דבה"ק כי רשב"י הוא התיקון של בחי' מדוע אדום ללבושיך. וזהו שמספר התיבות של שמעו"ן ב"ן יוחא"י עולה בגימ' מכוון כמספר מדו"ע אד"ם ללבוש"ך (ככתוב חסר ו' וחסר י') כי הוא התיקון.

כב) שם. **וכל זמן וכו' והשכינה וכו' בחי' דם נדה אזי הדיבור אסור בבחי' (תהלים לט) נאלמתי דומיה, שמאלו הדמים נעשה דומיה וכו'** ע"כ. שמעתי זה זמן כביר ממחו' הרה"ח ר' נחמן בורשטין שליט"א. שלפדה"ק זהו שנרמז בר"ת נ'אלמתי ד'ומיה ה'חשתי אותיות נד"ה שע"י בחי' דם נד"ה נעשה דומיה כמב"פ

גם יל"פ ע"פ דברי רבינו המשך הכתוב "החשתי מטוב וכו'" כי מבו' מצרופי דבה"ק דענין המשכת הטו"ב מהדעת אל המלכות המבו' באות א' הוא עצמו בחי' המשכת הלבנונית מהמוחין אל הדמים להמתיקם וללבנם. וכידוע דטוב דא צדיק, וזהו דע"י שהחשתי מטו"ב שהוא לבנונית המוחין אז מתגברים בחי' האדמימות של הדמים עד שנאסר הדיבור בחי' נאלמתי דומיה

והמשך הכתוב "וכאבי נעכר חם לבי בקרבי וגו' דברתי בלשוני". אפשר שירמוז להמשך דברי רבינו דע"י בחי' ביומוי דר"ש בחי' קשת הברית. אז דם נעכר ונעשה חלב (כי נמשך הטו"ב והלבנונית) ואז הדבור מותר. וזהו וכאב"י היינו כאב העוונות שהוא בחי' התגברות האדמימות של השס"ה גידין, נעכ"ר ונעשה חל"ב ד"ת ח"ם ל'בי ב'קרבי (כי ע"י המשכת הארת המוחין נתחמם ונתלהב אל השי"ת) ואז דברת"י בלשונ"י כי אז הדיבור מותר.

כג) שם. **וכ"ז שלא תיקן וכו' אזי הדיבור אסור בבחי' נאלמתי דומיה וכו'** ע"כ. ולהלן מבו' דכשזוכין לתקן תקה"כ אז הדבור מותר בבחי' למען יזמרך כבוד ולא ידום, ולא ידום דייקא ההיפך מהכתוב נאלמתי דומיה, וע"כ מספר התיבות "למע"ן יזמר"ך כבו"ד" כחושבנא של "נאלמת"י דומי"ה" כי הם זלע"ז.

כד) שם. **ומי שהוא מדבר אז כשאין תקה"כ הוא עובר על לא תלך רכיל בעמיך (ויקרא יט) והוא הולך רכיל מגלה סוד (משלי יא)** ע"כ. עי' אד"ז (רצד ב) ע"ז שמגלה סודות לאלו שאינם ראויים שהוא עובר על לא תלך רכיל וכו' ע"ש.

כה) שם **וזה למען יזמרך כבוד ולא ידום, כבוד זה בחי' בגדים כנ"ל שנתלבנין וכו' ואז ולא ידום וכו'** ע"כ. כפי המבו' בדבה"ק לעיל שזה נעשה גם ע"י שבח צדיקו של עולם הרי זה מקושר גם לפשטות ענין הכתוב שמדבר מענין שבחו של השי"ת שזהו למען יזמרך כבוד ולא ידום כפשוטו שעי"ז נעשה תיקון הכבוד והדיבור והבן.

כו) באות ט'. **וזה בחי' מו"מ באמונה וכו', כי הצדקה הוא בחי' כלליות הגידין וכו'** ע"כ. הנה בשתי הבחינות תיקון הכללי, של הדיבור ושל השס"ה לאוין. פירש רבינו את הכתוב כנשר יעיר קינו, וכו' שבחי' "נשר" מעורר את המוחין שהם בחי' קנה חכמה וכו' ומרחף ומגין על המוחין שהיו מתחילה נגזלין. ובבחי' הראשונה הנ"ל מפרש רבינו שבחי' "נשר" הוא בחי' שבח הצדיקים כי "נשרא דא רוחא" בחי' הצדיק שנקרא איש אשר רוח בו (ודבר פלא שמעתי מהרה"ח ר' אברהם ווייצהענדלער שליט"א כי תיבת כנש"ר עולה בגימט' כמספר שב"ח — הצדיקי"ם עה"כ) ובבחינה השניה הנ"ל מפרש רבינו נשרא דא רוחא שהוא כלליות הגידין וכו'. וא"כ מסתמא מתפרש הכ' כנשר וכו' גם על בחי' תקה"כ של המו"מ המבו' כאן. וי"ל ע"פ המבו' בדברי רבינו ז"ל בסי' ל"א ע"פ דרך הנשר בשמים "נשר דא רחמי (זוהר יתרו פ') היינו צדקה (ב"ב י' זוהר נשא קמ"ח.)" ע"ש. וא"כ שפיר מתפרש הכ' כנשר יעיר קנו וכו' על תקה"כ של המו"מ שהוא ע"י צדקה בחי' נשר

כז) שם. **וזהו דמים תרתי משמע** ע"כ. עי' רע"מ פנחס (ר.ט) דמאן דנטלין מיני' ממוניה דאילו שפיכו דמיה.

כח) שם. **כי הצדקה הוא בחי' כלליות הגידין בבחי' (הושע י') זרעו לכם לצדקה בבחי' זרע גד הוא טפה חוורתא וכו'** ע"כ. עי' פל"ח ע"ז והוא בחי' ג"ד ג'ומל ד'לים כמו שדרז"ל (שבת קד.) עכ"ל. הנה כך דרש בתק"ד המובא בדבה"ק לעיל (באות ה') בענין הכ' והמן כזרע גד דא טפה חוורתא וכו'. (ונרמז בדבה"ק כאן) וז"ל: מאי כזרע גד. אלא ג"ד איהו ימינא ושמאלא ג'מול ד'לים וכו' טפה חוורתא וכו' ע"כ

כט) שם **משא, זה בחי' (תהלים לח) כי עוונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו וכו' שמתגברים על הראש שהוא המוחין וכו' וזה כבד יכבדו היינו בחי' מלך הכבוד הנ"ל. כבד, היינו בחי' הדמים, שהכבד מלא דם שהוא בחי' דם נדה הנ"ל** ע"כ. ביאור הדברים. דהמלכות היא בחי' **כבוד**, והיא בחי' דינים כידוע וכדלעיל בדבה"ק באות ג'. שהם בחי' הדמים בחי' **כבד** מלא דם, וצריך להמתיק הדינים היינו להמשיך לבנונית מן המוחין לתוך הדמים שזה נעשה ע"י תיקון הברית כמב"פ. וזהו בחי' הוא"ו של כבוד כמבו' בדבה"ק במק"א. שהוא בחי' תיקה"כ בחי' וי"ו מוסיף. תוספות קדושה (עי' סי' י"א) והוא בחי' צנור והמשכה. היינו המשכת הלבנונית מן המוחין אל **הכבד** מלא דם ונעשה **כבוד** בחי' מלך הכבוד.

ועפדה"ק הנ"ל יובן מרחוק דקדוקי לשונותיו הק' לעיל באות ד' "ולתקן כל העבירות בפרטיות וכו' **וכבד** על האדם וכו' בכן צריך לתקן כלליות הגידים וכו' תיקון הברית וכו' ונמשך להם לבנונית וכו'". ובאות ה' "כי פרנסה שהוא **בטרחא ובכבידות** הוא מחמת שלא תיקן וכו' תקה"ב וכו'" שכ"ז מהתגברות בחי' **הכבד** מלא דם, שמזה נמשך כל מיני **כבידות** ברוחניות ובגשמיות. והתיקון ע"י בחי' ברית שעי"ז ממשיך בחי' לבנונית בחי' הוי"ו לתוך הכבד מלא דם ונעשה כבוד.

ובזה מבואר ג"כ הא דמבו' בדבה"ק לעיל שע"י פגם הברית, התגברות הדמים, אז הדיבור אסור, וע"י תיקון הברית, תיקון הכבוד אז למען יזמרך כבוד ולא ידום ואז הדיבור מותר (עי' לעיל באות ו). היינו כי ע"י פגה"ב נחסר הוא"ו מהכבו"ד ונעשה כב"ד פה (כמבו' בסי' י"א). וע"י תקה"ב נמשך הוא"ו ונעשה כבו"ד ולא ידום.

גם מבו' קשר ענין תיקון משא ומתן באמונה המבו' באות זה עם ענין "פרנסה בלי טורח וכבידות" המבו' לעיל באות ה', כי "משא" הוא בחי' "כמשא כבד יכבדו" שהוא ע"י התגברות העוונות בפרט פגה"ב על המוחין כמ"ש כי עוונותי עברו ראשי כמשא וכו'. ועי"ז נעשה פרנסה בטורח **ובכבידות**, וע"י תקה"ב בכלליות וע"י צדקה שהוא ג"כ בחי' תקה"ב כמב"פ נמשך הוא"ו ונעשה מכב"ד כבו"ד ואז זוכה לפרנסה בלי טורח וכבידות.

ל) שם. **ומתן הוא בחי' תקה"כ וכו'** ע"כ. ועי"ז הוא תיקון המלכות כמבו' מכלל דבה"ק, ואפשר שע"כ ומת"ן בגימ' מלכו"ת.

לא) באות י'. וז"פ האי גברא וכו' ונעשה פירוד וכו' ע"כ. לפ"ז סובב האי "גברא" על ה' עזוז וגבור, והבן.

לב) שם וז"פ **האי גברא וכו' היינו בחי' אשה יראת ה'** ע"כ. עי' רע"מ פנחס (רכט:) שכינתא דאיהי יראת ה'.

לג) שם. **האי נמי אתרמיא לי' בת מזלא, היינו בחי' המוחין בחי' ונוזלים וכו'** ע"כ. צריך להבין לפ"ז מהו "בת" מזלא, ואפשר דהלא כל תכלית תיקון התרוממות המוחין הוא כדי לטהר ע"ז את האתתא, אשה יראת ה', בחי' המלכות, בתולת ישראל (המב"פ באות ז') שהיא נקראת בת כידוע שהיא בת המוחין חכמה ובינה (אבא ואמא) כידוע. והיינו "בת מזלא" והבן

לד) שם **וזה האי נמי אתרמיא לי' בת מזלא היינו בחי' המוחין וכו'** ע"כ. בלקוה"ל (מעונן ומנחש ה"א) המיוסד על מאמר הנ"ל מבו' שע"י התרוממות הדעת עולה למעלה מן הזמן כי הדעת הוא בחי' עלמא דאתי ועי"ז נתבטל העת רעה כי שם כולו טוב למעלה מן הזמן וז"ש מאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה, כי ישראל שהם בבחי' שומרי הברית אין להם לירא מאותות השמים שהם מורים על הזמנים וכו' ע"ש כל הענין. ואפשר עפ"ז דזהו שמב"פ שע"י תקה"כ אתרמיא לי' בת מזלא שהם המוחין בחי' ונוזלים מן לבנון וי"ל שעי"ז נתבטל המזל התחתון שבהם תלויים שנויי העתים והזמנים

לה) בהשמטה השיך לאות ח'. **בחי' ז' מדות שחולפין ועוברין במחשבה** שבמוח ע"כ. עי' צוואת הריב"ש (ד"י ע"ב) ובלקוטי אמרים (די"ח ע"ב) ד"ה וחשוב, מובא בספר הבעש"ט עה"ת בראשית ע"פ ויהי ערב ועי"ש בהגהות.

לו) שם **וזה בחי' מן המצר קראתי י-ה אותיות צמר וכו' והבן**, ע"כ. היינו לשון של זהורית, עמר נקי, בבחי' אם וגו' כצמר יהיו, וזהו ע"י התרוממות המוחין שהם י"ה, וזהו קראתי י"ה

לז) **מאמר האי גברא וכו'**. עי' בחיי מוהר"ן (מובא בפל"ח) שמאמר זה נא' בחג השבועות (תקס"ו) ע"ש. והנה אף שלא נזכר בהדיא ענין שבועות במאמר זה, מ"מ נראה בעליל שהמאמר יש לו שייכות גדול לענין חג השבועות. וזה שכלליות ענין המאמר הוא לתקן את המלכות בחי' השכינה היינו להקים סוכת דו"ד הנופלת (כמב"פ באות ז'), ושתיקונה הוא ע"י בחי' "דם נעכר ונעשה חלב" שזה ענין מאכלי חלב שאוכלין בשבועות (עי' בלק"ת סי' א' אות ה' ובפל"ח שם וע"ש שמביא מאחז"ל תינוק יונק וכו', שמובא גם כאן).

וזה שמביא בפנים את הכתוב "ויגד לכם את בריתו — וגו'" (בדברים ד') שסיום הכתוב הוא "עשרת הדברים" שקבלו בשבועות.

גם מובא בפנים הכ' (שמות י"ט) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, נשרא דא תקה"כ שהוא בחי' ויגד לכם וכו' שמקרא זה נאמר ג"כ בעת קבלת התורה בשבועות.

ועי' עוד בפנים באות יו"ד שקל סיכתא וכו' בחי' דברי תורה וכו'. ומזה מובן שתיקון הדיבור תלוי ג"כ בתיקון כלליות הגידין (כמבו' במק"א), שע"י תיקון זה זכו אז לקבל עשרת הדברים. ואשר לפ"ז יתבאר המשך הכתוב הנ"ל "ואשא אתכם על כנפי נשרים" הוא תיקון הכללי "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי" היינו כי ע"י תקה"ב עי"ז הדיבור נשמע ונתקבל כמב"פ היינו שנמשך בו טוב ה', היינו קול העליון ית' שבו הכל חפצים ונשמע ונתקבל כמובן מצרופי דבה"ק והבן.

ואח"ז נאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' " היינו תיקון המלכות המב"פ שתלוי בתקה"כ ואז "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל" כי אז הדיבור (בדברי תורה) מותר כמב"פ.

וענין קריאת רות בשבועות. רומז לענין תיקון הדיבור הנ"ל שהוא ע"י "שבח צדיקו של עולם" כמב"פ כי "למה נקרא שמה רות שיצאה ממנה דוד שריווה להקב"ה בשירות ותשבחות" כמשארז"ל וזהו "דוד" דייקא, שהוא בחי' מלכות פה שתיקונו ע"י שבח הצדיקים.

וכלל המאמר מיוסד על מאמר "האי גברא דאזיל בעי אתתא". שמפרש רבינו לענין יחוד קוב"ה ושכינתי' ע"ש. כי כ"ז נעשה בשבועות כמשאחז"ל ביום חתונתו זה מתן תורה היינו יחוד קוב"ה וכנסת ישראל שע"ז נאמר הפסוק המוב"פ "ואשא אתכם וגו' ואביא אתכם אלי" וזה שהשיב ריב"ח ושקל סיכתא וכו' פי' רביז"ל שהשיב להם שא"א לתקן כ"א ע"י תקה"כ והראי' כי בימי ר"ש הי' הדיבור על תיקונו וכו'. וה"ה כל הדברים א"א לתקן כ"א ע"י תקה"כ וכו'. וצ"ב דלמה תפס לדוגמא את תקה"כ של הדיבור דווקא ולפי הנ"ל מובן כי כ"ז רומז על קבה"ת בשבועות. וזהו גם מה שהתחיל רבינו את המאמר בענין תיקון הכללי של הדיבור.

ועי' בזוהר אמור. שמפרש כל המזמור השמים מספרים (שבו מובא הפסוק אין אומר וכו' המוב"פ) על ענין קבה"ת ויחוד קוב"ה ושכינתי' שנעשה בשבועות.

וזה תינוק יונק משדי אמו וכו'. הוא מאחז"ל בברכות (ג·) יש לפרש ע"פ קשרי המאמר מה שאמרו שם אשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק וכו'. היינו בחי' האשה יראת ה' בחי' האתתא המב"פ מספרת ומאירה ע"י בעלה בחי' הגברא המוב"פ. בחי' תקה"כ בחי' זוהר הרקיע. בחי' השמים מספרים כבוד א-ל כמב' בדברינו לעיל וזה ע"י "תינוק יונק משדי אמו" כמו שפי' רבינו ז"ל שהוא התרוממות המוחין ע"י תקה"כ שעי"ז נמשך לבנונית לספר ולהאיר את האשה יראת ה' וכו'.

בתיבות הזהב

יעקב לב שמח

קירוב רחוקים

הוי מתלמידיו של אהרן... אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. (אבות א')

(המשך)

התועלת למקרב הנפשות

דומה, שדברי הזוהר הקדוש בפרשת תרומה שהובאו במלואם בגליון הקודם, דיים כדי לשבר את האזן, מה רב זכותו של המקרב רחוקים. ואנו ולדעתנו הפשוטה גדולה זכותו, הרי שדברי הזוהר הנ"ל מעתירים שבחים נוראים על ראש מקרב הנפשות, שמהם משתמעת התועלת הגדולה אותה גורם לנפשו, ע"י שהוא מכניס נפשות ישראל תחת כנפי השכינה.

ממשלי רבינו הק' המופיעים בסדרת "משל ומליצה" בירחוננו, הובא (בגליון 35) משל נפלא ונורא אותו השמיע רבינו בקשר לגודל זכיותיו של מקרב נפשות ישראל לאביהם שבשמים. **משל זה מלמדנו דבר, שלולא השתמע מפורשות מהמשל היינו יראים לאמרו. רביז"ל המשיל את מקרב הנפשות לבעל חוב המשדל אחרים להחזיר חובותיהם למלוה הגדול ריבון כל העולמים, מבלי שהוא בעצמו החזיר עדיין את חובו — — — בציינו, שעל ידי שהוא מחזיר חובות אחרים בשידוליו, הריהו מכניס לאוצר המלווה פי כמה וכמה מחובות עצמו כלפי שמיא.**

כך, שנשמתו של מקרב הנפשות גדלת והולכת מאליה, ככל שמרבה הוא לקרב אנשים אל תחת כנפי השכינה, על ידי שנתוספים והולכים זכיותיו בזיכוי הרבים. והרי, על המזכה את הרבים כבר העתירו רבות חז"ל שבחים רבים.

וכשעוסקים אנו ברווחים הרוחניים העצומים שצובר מקרב הנפשות על ידי עיסוקו בקירוב רחוקים, יהיה זה מעניין מאד לעמוד על גילוי אחד נפלא שגילה רבינו הקדוש, שעל ידו נטיב להבין איזו פעולה רוחנית טובה עושים עצם הדברים שמדבר המקרב אל הקטן ממנו, המתקרב, על המקרב עצמו.

בכתבי האר"י ז"ל מדובר על מושג של "אור ישר ואור חוזר", ובעיון רגיל הייתי אומר שהדברים עוסקים באורות עליונים, שאין להם כמעט כל קשר מעשי בשביל אנשים פשוטים. אלא, שרבינו כדרכו מגלה לנו עד כמה שייכים הדברים דוקא לנו, באמרו: "כשמדברין עם חברו ביראת שמים, אף שאין חברו מקבל ממנו, אף על פי כן, הוא מקבל

התעוררות מחברו. כי על ידי ההכאה שיצאו הדיבורים מפיו לחברו, על ידי זה, חוזר האור אליו, **כמו מי שמכה בכותל, שחוזר הדבר אליו, כמו כן, כשמדבר לחברו, אף על פי שאין חברו מקבל ממנו, אף על פי כן, הוא בעצמו יכול להתעורר מהם, על ידי ההכאה שיצאו הדיבורים לגבי חברו, והכה בו, וחזרו אליו.** ועל כן, אם היה מדבר אלו הדיבורים בינו לבין עצמו, יכול להיות, שלא היה מתעורר מהם כלל, ועל ידי שדיברם לחברו, נתעורר מהם, אף שחברו לא נתעורר. כי חזרו אליו, על ידי בחינת ההכאה, כנ"ל" (שיחות הר"ן צ"ט).

הרי לנו, שמקרב הנפשות משופע אורות חוזרים, על ידי שהוא מטיף דברים לאחרים. ואם השפעה טובה כל כך יש לדברי המקרב על עצמו, הרי אם עונה לו המתקרב בדברים שיש בהם יראת שמים, ההשפעה על המקרב היא על אחת כמה וכמה. שכן, בכל יהודי ויהודי ישנה נקודה אחת טובה, שבה הוא מתייחד ושבה הוא "צדיק" ממש. וכפי שכבר שצויין לעיל, הרי שכשמדבר אדם עם חברו ביראת ה', הריהו הופך לתלמידו של מי שהוא מדבר עמו מבחינה מסויימת, כי מכל אחד יש מה ללמוד בבחינת "איזהו חכם הלומד מכל אדם". ואם כן, הרי הולך וגודל אוצרו הנקנה (=שכל הנקנה) של מקרב הנפשות, ככל שהוא מרבה לקרב אנשים.

הדברים יתבהרו יותר, כאשר נעיין בלקו"מ ח"א סי' ל"ד, שם מדובר בין היתר, שבכל יהודי קיימת נקודת צדקות. כלומר, צד טוב מסויים, שבה הוא "צדיק" ממש לגבי חברו כמובא בגמרא, שכאשר התפלא אביי על העובדא שלחברו "אבא אומנא" נשלחת ברכת שלום מן השמים מדי יום, בו בזמן שאף הוא, אביי, היה לכאורה ראוי לכך, נענו לו מן השמים: "לא מצית למעבד כעובדא דאבא אומנא" (אינך יכול לעשות כמעשיהו של אבא אומנא). כלומר, שעם כל גדולתו של אביי, היה בו באבא אומנא צד נוסף, שבכך הוא צדיק יותר מאביי (כביכול).

ואם כן הדבר, שבכל אחד ישנו צד צדקות שבכך הוא גדול מחברו, הרי **"צריך כל אדם לדבר עם חברו ביראת שמים, כדי לקבל התעוררות בלבו מהנקודה שיש בחברו יותר ממנו, כמ"ש ומקבלין דין מן דין". כך שכששני אנשים מדברים בעניני יראת שמים, מוסר וחסידות הרי לא די שאחד משפיע בדבריו על חברו הריהו גם מושפע מנקודתו הטובה של חברו.**

ומי לנו כמקרב נפשות לעבודת השי"ת הבא במגע עם הבריות בעניני יראת שמים ומתדבר עמהם בכל הנוגע לכך ורבים רבים הם ההזדמנויות בהם הוא "חוטף נקודות טובות" מחברו, לומד ממידותיו הטובות ומוסיף כח ועצמה לעבודת השי"ת.

"הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר, ומתלמידי יותר מכולן" — מאמר מאלף זה שאמר רבי חנינא בגמרא מבטא יותר מכל את התועלת הגדולה שנגרמת לו למקרב הנפשות על ידי ההתדברות עמהם אגב הכוונתם בתורה ועבודה ורק מי שעוסק בכך זוכה לעמוד על אמיתת דבריו הקדושים של רבי חנינא.

בדברי רבינו ז"ל מוזכר מאמר זה, כאמצעי גדול ביותר להגיע לשלימות הדעת והשגות אלוקות. באמרו שעל ידי תלמידים הגונים (בצירוף עבודה עצמית), ניתן לאדם להגיע "קרוב לדעת השי"ת", ושלא יהיה בין דעתו לדעת השי"ת כביכול אלא חמשה הבדלים שבהם נבדלת דעת השי"ת מן האדם: א) "שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות

ואין ריבוי במדעו". ב) "יודע הדברים קודם המצאם, אפילו כשאין להם הויה כלל". ג) "שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית". ד) "שאין שינוי בידיעתו, ואין שינוי כשיודע הדבר בכח ואח"כ שב פועל". ה) "שידיעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו" — — —

עד כדי כך מסוגלים תלמידים להרים את דעתו של המלמדם תורה ודרך בעבודה השי"ת! בתורה אחרת בליקו"מ מבואר, שעל ידי שאדם מוציא מפיו את מה שיש בדעתו כדי להשפיע על חברו ממה שהוא יודע בעבודת ה', ובתורה, על ידי זה מפנה הוא בדעתו מקום לכניסתם של הבנות חדשות בתורה ועבודה, והדבר מכשירו להשיג השגות נעלות יותר מאלה שמסרם לחברו לפני כן.

ואף זאת אמר רביז"ל, (בליקו"א יד) שגם מי שרק לומד תורה "על מנת ללמד", בענווה ובשפלות, הריהו גורם שרחוקים מתקרבים מאליהם אל הקדושה בהוסיפו שגם הוא עצמו, הלומד בשפלות, זוכה ל"שלום בעצמיו" **"כי לפעמים אין שלום, כמ"ש (תהלים ל"ח) אין שלום בעצמי מפני חטאתי"** ואילו על ידי לימוד בשפלות ע"מ ללמד **"יכול להתפלל"**. לך נא ראה שמה, תורה שלימה במעלת הלומד תורה על מנת ללמדה.

התענוג הנגרם לקב"ה כביכול ע"י קירוב רחוקים.

לכאורה, כשמדברים על נחת רוח, תענוג, שעשוע, שיש לו לבורא יתברך שמו כביכול, אין אנו תופסים את הדברים "כי הלא לפי גדולת השי"ת אין שייך אצלו כלל לקבל נחת רוח ממעשה האדם, אפילו אם היה הצדיק הגדול, רק שבאמת אי אפשר לנו להשיג זאת" (ליקו"ה נדרים יד).

עלינו איפוא לדעת, שאין אנו משיגים בכלל מדוע יש לו להקב"ה תענוג ממעשי האדם בעולם השפל הזה. אולם, הואיל ובכל זאת נמסר לנו מפי צדיקים שיש לו להקב"ה נחת רוח מעבודתנו, סימן הוא — אומר מוהרנ"ת — שככל "שהמדריגה יותר נמוכה, כשעולה איזה נחת רוח לפניו יתברך משם, זה עיקר שעשועיו ותענוגיו. ועל כן, במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד', מחמת שבעלי תשובה, הם מרימים מדריגות התחתונות ביותר".

בכל אופן, כך כתוב בזוהר הקדוש פרשת יתרו דף ס"ט ע"א: **"כד אתא יתרו ואמר 'עתה ידעתי כי גדול ה', כדין אתיקר ואתעלא שלמא עילאה" (כשבא יתרו ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' אזי התכבד והתעלה שמו העליון)**, לאמור, שכאשר מתקרבות נפשות רחוקות אל הקדושה, מתכבד ומתעלה שמו יתברך ביותר.

כי על כן, כה הפליג רבינו בשבח קירוב הרחוקים אל הקדושה, בהוסיפו לאמור: **"כי עיקר גדולתו של הקב"ה** (לקו"ת י) או: **"זהו כבודו, כשבני אדם שהם מחוץ לקדושה מקרבין את עצמם לפנים מהקדושה, הן גרים שמתגיירים, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מבחוץ. וכשמקרבין ומכניסים אותם לפנים, זהו כבודו"** (לקו"מ י"ד).

באותה הלכה שבלקוטי ההלכות בה עוסק מוהרנ"ת בתענוגו של השי"ת מהרחוקים, הריהו מציב יסוד שעיקר תבליתה של הבריאה כלה היתה "כדי לקשר תחתונים בעליונים". כלומר, שעיקר רצונו יתברך כביכול ומטרתו בבריאת העולם, היתה כדי להביא לידי כך, ששפלים כבני אדם יתקשרו וישתייכו לדברים רוחניים, עליונים, שזהו

עיקר שעשועיו של הקב"ה. בהוסיפו לבאר, שרק משום שתכלית זו רחוקה מהבנת האדם, ישנם גדולים וצדיקים שאינם יכולים לקרב את הפחותים במעלה, שכנדמה להם מגושמים הם הפחותים מכדי לקרבם לתורה, לעומת גדולתה וגדולת השי"ת.

בכך אפוא מתייחד צדיק האמת שהוא בבחינת משה — מטעים מוהרנ"ת — שלגדל השגתו את דרכי הבורא, יודע הוא שזוהי תכלית הבריאה, לקשר תחתונים לעליונים. ושאדרבא, ככל שמדריגת האנשים שהוא מקרב נמוכה, כן נגרם שעשוע רב יותר לקב"ה, כנ"ל.

הלא כן אמרו חכמנו ז"ל: "נתאווה לו הקב"ה דירה בתחתונים" — — —.

גם עיקר ויכוחם של בית שמאי ובית הלל נסוב על נושא זה. לדברי מוהרנ"ת במקום אחר, הרי כל מחלוקתם בנר חנוכה אם להתחיל מנר אחד ולהיות "מוסיף והולך" כל יום, או להתחיל משמונה ולהיות "פוחת והולך", קשורה קשר ישיר בגישותיהם השונות לעניני קירוב נפשות רחוקים, וכאותו סיפור על הנכרי שבא לשמאי וביקשו ללמדו תורה על רגל אחת ודחו באמת הבנין, ואילו כשבא להלל קיבלו וקירבו.

שלדעת בית שמאי, יש להעלות לפני כן אור גדול ביותר בקרב התלמידים הגדולים במעלה, ורק לאחר מכן מתאפשר בעזרתם לרדת אל הפחותים אט אט, ולהדליק מהם "נרות", ואילו לדעת בית הלל, יש לטפל ללא דיחוי ברחוקים, כדי שלא תאבד ח"ו פליטת ישראל. ואדרבא, בכך מתעלה שמו יתברך כנ"ל, כי על כן מתחילים מן המעט. מנר אחד, ממקורב אחד למשנהו, עד שמעלים אור בכל בית ישראל.

בצורה שונה קצת מבאר מוהרנ"ת את מחלוקתם בדבר "מוסיף והולך פוחת והולך" בהלכות השכמת הבקר ד' י"א, (התפרסם במלואו בירחון הקודם). לדבריו שם, הסתייגו בית שמאי מלגלות את האור לרשעים, מכיון שגם הקב"ה בראותו שאין העולם כדאי להשתעשע עם האור של ששת ימי בראשית עמד וגנזו לצדיקים לעתיד לבא, ואילו ב"ה סברו, שדוקא משום שחולי נפשות הרשעים רב כל כך יש לרפאותם באור גדול ביותר, וכדרך שאמר רביז"ל לגבי הצורך לחפש אחר רבי הכי גדול במעלה, שככל שהחולה אנוש יותר כן נזקק הוא לרופא גדול יותר.

זוהי אפוא מחלוקתם הקדושה. והלכה מהי? — מובן שכבית הלל, כבכל הלכה אחרת בש"ס. כי על כן כה הזהיר רבינו הקדוש לקרב נפשות לעבודת השי"ת, באמרו, שזהו עיקר שעשועיו, גדולתו וכבודו של השי"ת. שכן, כפי המובן בדברי מוהרנ"ת, הרי גם רביז"ל הוא מסוג צדיקים אלה שהשיגו עד כמה משתעשע הקב"ה בקירוב הרחוקים לעבודתו ולתורתו.

וכך הוא מסביר את הלכות חול המועד, מדוע זה נמסרו דיני חול המועד לשיקול דעת החכמים ולמה כל עיקר היתרם לעשות מלאכה בחוה"מ הריהו בדבר האבד כמו להשקות בית השלחין (=שדה מושקה בידי אדם) וכדומה "**כי דבר האבד מרמז על האובדים והנדחים בעוונותיהם, שגם אותם צריכים לתקן... שזהו בחינת 'משקין בית השלחין' שנקרא 'שלחין' ע"ש 'ושולח מים על פני חוצות' — זה בחינת הצדיקים הגדולים שיכולים להשקות גם אותם שהם מבחוץ לגמרי בבחינת 'יפוצו מעיינותיך חוצה' — 'חוצה' דייקא וזהו, בין ממעין שיצא בתחילה בין ממעין שלא יצא**

בתחילה' היינו לא מיבעיא (=אין צורך להשמיענו) שהם יכולים לשלוח מים על פני חוצות, שהם מקום הרחוקים מאד, להודיעם ג"כ מאלוקותו יתברך. ולא מיבעיא שהם יכולים להשקותם ממעין שיצא מתחילה, שכבר היה מעין, אלא שנתקלקל ולא היו יכולים להשקות ממנו על ידי ריבוי קלקוליהם, אלא אפילו ממעין שלא יצא מתחילה, שלא היה שום מעין החכמה יוצא משם תחילה, אבל כשיאמין בצדיקים ויעשה ככל אשר יאמרו כי הוא זה, יכולים לתקנו ג"כ. כי הצדיקים חותרים וחופרים מעיינות חדשים תמיד, ועיקר בשביל נפשות אבודים, לשלוח להם מים על פני חוצות, אפילו אותן שהם מבחוץ לגמרי — וזה רמז התנא הקדוש בהתחלת מסכת מועד קטן: 'משקין בית השלחין' — שהוא בשביל דבר האבד — 'בין ממעין שיצא בתחילה ובין ממעין שלא יצא בתחילה'" (הלכות ר"ח ז' נ').

בעקבות צדיקים אלו הולכים מקורביהם, ובעקבות רביז"ל יש לאנשיו ללכת, לקרב את אלה העומדים מבחוץ ולהכניסם תחת כנפי השכינה "כמו שראינו אצל רבינו ז"ל שעיקר החשיבות היה אצלו כשבא איש חדש להתקרב להשי"ת, שהיה יקר בעיניו מאד יותר מכל האנשים שהתקרבו מכבר" "שעיקר גדולתו והתפארותו יתברך הוא, כשמתקרבים הרחוקים להשי"ת. כי ההתפארות הוא בחינת 'לבושים' בחינת 'ה' מלך גאות לבש'. כי 'ר' יוחנן קרי למאניה, מכבדותי (קרא לבגדיו, 'מכבדי'), ועיקר חשיבות הלבושים הוא, כשזוכים לעשות בחינת לבושים חדשים להשי"ת, שזהו עיקר כבודו והתפארותו, כי אין המלך מתפאר בלבושי מלכות שיש לו מכבר — אפילו אם הם יקרים מאד — כמו שמתפאר בלבוש חדש וגוון חדש שעולה למעלה, על ידי שנתקרב הרחוק להשי"ת, שזה עיקר שעשועיו והתפארותו וכבודו וגדלו, כי תענוג תמידי אינו תענוג, ועל כן עיקר תענוגיו ושעשועיו והתפארותו יתברך הוא על ידי חידושים דייקא, ועל כך איתא בזוה"ק: 'ולבושא דאיהו לביש בצפרא לא לביש ברמשא וכו' (...והלבושים שהוא לובש בבקר אינו לובש בערב), כי הש"י מתפאר בכל עת בלבושים חדשים הנעשים ע"י התקרבות הרחוקים".

הדרכות רביז"ל בעסק הקירוב

כבר אמרו חז"ל: "הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר חדש. הלומד זקן למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר מחוק" (אבות ד'). כן היה דרכו של רבינו ז"ל, שהיה עוסק ומצווה להתעסק ביותר עם "בני הנעורים", כדי לקרבם לעבודתו יתברך. ואם אמנם "אני יכול לקרב גם זקנים" (עבוה"ש ה'), הרי חשוב ביותר להכניס כוחות צעירים לעבודת ה', אם משום אפשרותם היותר גדולה להשתנות ולהתחזק מחדש בדרך ה', ואם משום מרצם וכוחם הבריא.

עם זאת "היה מתלוצץ מאלו המשתדלים לקרב להשי"ת רק הפחותים במעלה מאד, כגון עניים ואביונים ועמי הארצות וכיוצא בזה, אנשים השפלים במעלה", שאם כי חשובה כל נפש בישראל, ואל ידח ממנו נדח, הרי העיקר הוא לדעת רבינו הק' "להשתדל לקרב להשי"ת בני האדם הגדולים במעלה שיש להם איזה חשיבות, כי בני אדם כאלו קשה לקרבם מאד, וכשזוכה לקרבם, אשרי לו. כי הוא דבר גדול מאד, כמשקרב נפשות גדולות להשי"ת, ואז אלו הקטנים והשפלים במעלה נופלים

ונטפלים ממילא אליו ומתקרבים להשי"ת, כי מתבטלים לגבי הגדול מהם, כשנתקרב לדרך האמת להשי"ת".

כלל גדול הוא, שכל חשיבות שיש לו לאדם בעולם, אם זוהי למדנות, או אם זוהי להבדיל עשירות, או אפילו יחוס, הרי זה סימן לגובה נשמתו. ואם נשמה גבוהה יש לו לאדם, הרי כמה וכמה נשמות קטנות תלויות בו, בידוע. כשמאידך, יש לו גם יצר הרע גדול יותר. כי על כן, כה חשוב הוא לקרב אותו, מאשר את הפחות יותר, שכן לא רק עבודה קשה היא זו אלא שעל ידי קירובו מתקרבים כבר מאליהם הקטנים יותר **"ועל כן העיקר להשתדל לקרב מבני הנעורים החשובים שבעיר, כגון בני העשירים ואותן שמוחזקים בלימוד, ואז הקטנים מתקרבים ממילא"** (חיי"מ עבוה"ש צ"ו).

גם על דרך ההשפעה ידועה השיטה בברסלב. אין מטיפים מוסר, אין מוכיחים הישר אל מול הפנים, מחזקים, מלמדים זכות, מרעיפים טל תחיה ועידוד, ומטפחים את הנקודה הטובה שיש בו במתקרב. שכך היא דרכה של נקודה טובה, שמעט מן האור דוחה הרבה מן החושך.

אף מסרבים לשמוע וידויים אישיים, במקום זה מראים את הכתובת הנכונה — הקב"ה. כלומר, מלמדים אותו לבעל התשובה האיך להתבודד ולשפוך את לבו לפני אביו שבשמים, בפניו ניתן להתוודות ולבקש עצה על פרטים ופרטי פרטים שאין ידו של אדם הוגנת לטפל בהם. אין נותנים עצות ישירות, מלמדים את עצותיו הכלליות של רביז"ל, כי אז יודע הוא כבר, הבעל תשובה בעצמו, מה לעשות.

ובכלל, אמר רבינו, אין צורך אף לומר ל"מקורבים" את דברי רבינו בשם אומרם אפשר בהחלט להסתיר את הזהות הברסלבית כשמדברים דברי אמת הלקוחים מתורת רבינו הקדוש, רבינו הסכים לכך ובלבד שהדברים יפעלו את פעולתם הטובה בלב שומעיהם.

יתירה מזו, משוחחים עמהם, עם אלה שרוצים להחזירם למוטב, אף בדברים של מה בכך, כדי להכנס עמם בדברים, ובצורה זו מגלגלים שיחה גם בעניני עבודת ה' עד שניצתת בהם השלהבת. שכן היה רבינו אומר שרצונו היה "אפילו לדבר עם בני העולם שיחות חולין בעסקי העולם, אולי יצמח ויתגלגל מזה דיבורים שיעוררו אותם להשי"ת. ואפילו אם לא יפעול כי אם תנועה בעלמא, שיכנוס בהם איזה הרהור תשובה או התעוררות לפי שעה, ג"כ טוב מאד. מכל שכן, שיכול להיות שברבות הימים, כשידבר עמהם ויחזור וידבר, אולי יזכה לעוררם באמת להשי"ת ולקרבם לעבודתו יתברך, אשר אין דבר גדול מזה" (שם).

עובדות מאנ"ש

מעשה בר' פנחס מקיבליטש, שקירב בני נעורים רבים בעיירתו לעבודת השי"ת. והיו הנערים נלהבים ביותר בתורה ועבודה. חשק רב הכניס בהם ר' פנחס לכל דבר שבקדושה, והדריכם "בדרך של צדיקים גדולים מאד", בהתבודדות, חצות, וכולי. עד שעשאם לכלים נפלאים בתורה וביראה טהורה.

מלמד בשכר היה ר' פנחס בקיבליטש, אחרי שהתקרב מכבר לחסידות ברסלב, על

ידי רבי אברהם ב"ר נחמן. ניצל הוא את השפעתו בקרב הנערים, ומשך אליו כבמטה קסם עשרות עשרות שנמשכו אליו כבעבותות אהבה.

רב היה אושרם של הורי הנערים, לראות את בניהם עוסקים בתורה בתפילה בחשק ובהתלהבות. ואף הנערים עצמם, חשו במין אושר רוחני, שאין דומה לו בשעשועים גשמיים.

זמן רב עבר, ור' פנחס קירב וקירב נערים רבים אל דרכו בקודש, כשאין הוא מגלה להם כלל את מקור שיטתו, חסידות ברסלב... הדבר היה כל כך מוסווה, עד שאפילו מתנגדים מושבעים לא יכלו להבחין שחסיד ברסלב הינו ר' פנחס, וכי כל דרכיו שאובים ממעינות רבינו זיע"א.

אלא, שככל הנראה הגיע הזמן שר' פנחס הבין שאין זו תכלית וכי בלי התקשרות לצדיק אין ערך גדול כל כך לכל התורה והעבודה של תלמידיו, החליט לגלות להם את מקור הדברים — — —.

והנה, ביום בהיר אחד, "ויאמר אליהם אני יוסף"... אני הוא מחסידי הצדיק האמיתי, נחל נובע מקור חכמה, ר' נחמן מברסלב — — —.

רבים מהם הוכו בתדהמה, ולא אחרה השמועה להכות גלים בעיירה. הורים השתוממו למשמע אוזנם ובנים לא ידעו את נפשם, אם לשמוע לדברי ההתנגדות שהחלו בני העיירה לדבר על ברסלב, או להמשיך ולהסב על שלחנו הטהור של ר' פנחס, המציל נפשם מני שחת.

סוף דבר, שמעשרות הנערים נשרו רובם החוצה והתרחקו מר' פנחס. ואילו סלתה ושמנה של החבורה, כעשרה נערים לערך, נשארו תחת השפעתו, וגדלו בתורה ועבודת השי"ת, לשם ולתפארת.

ידוע הוא ר' אהרן מקיבליטש זצ"ל ממיוחדי חסידי ברסלב בדור העבר. שנמנה בין אלו הנערים שנותרו לפליטה אצל ר' פנחס. במסגרת מסעיו של ר' אברהם ב"ר נחמן לחשובי אנ"ש, ביקר רבות בקיבליטש, כדי להפגש עם ר' אהרן, ולהתבשם משמחתו האמיתית, בה היה שרוי כל ימיו.

וכאן המקום לספר על הגץ שהבעיר את העץ הגדול, ר' נחום הסנדלר שקירב את אב"ד סוקולוב ר' מרדכי, לחסידות ברסלב. היה זה, כאשר באו בני העיירה סוקולוב, וסיפרו לו לרבם על ר' נחום הסנדלר הקם בחצות הלילה ומקונן על חרבן בית המקדש, כאילו היה אחד הגדולים אשר בארץ...

הרב קראו אליו, והסביר לו שדבר זה שייך (כביכול) רק לבעלי השגה גדולה, ולא לסנדלרים פשוטים, שאינם משיגים את צער השכינה וחסרונו של בית המקדש.

פתח ר' נחום את פיו הטהור, והחל מדבר מכל מה ששמע וקלט בברסלב, על אודות החרבן הפרטי והכללי, באמרו ברצינות: "אמנם אין הרבּ חש בחסרון רוחני, שכן, מלא וגדוש הוא בתורה ובמצוות. אולם אני, מה גדול כאבי הרוחני, שאין בי לא תורה ולא יראת שמים אמיתית. לפיכך מה מאד הנני כוסף שיבנה בית המקדש במהרה, ומלאה הארץ דעה את ה', כולי האי ואולי, אף אני הדל, אזכה לתוכן רוחני כלשהוא"...

הניצוץ פגע בו באב"ד סוקולוב, ודבריו הפשוטים של הסנדלר הדליקו בו אש, שהלכה וגדלה מיום ליום, עד שהפכתו ברבות הימים לאחד מחשובי חסידי ברסלב. הלא הוא הידוע "ר' מרדכי סוקולבר", ממיוחדי אנ"ש בדור הקודם.

אך אם סיפורים אלו עוסקים בקירוב לחסידות ברסלב גרידא, הרי בא הסיפור הבא ללמד האיך התקרבו בני שאול תחתיות ורשעים, ליהדות, הודות לטיפול הרוחני שניתן להם.

היה זה יהודי שלא בוש להופיע בשבת לתפילת מוסף בבית הכנסת של מוהרנ"ת, כשידיו מוכתמות בדיו טרי מכתיבה. עבד הוא בעיריית ברסלב, וכתב בעיצומו של שבת. ואילו אחרי עבודתו, היה סר לביהכנ"ס ומרים ידיו בתפילת "כתר" כמי שמתפלל בהתלהבות...

הכל ראו את ידיו, ונדהמו על תעוזתו הרבה, עד שהחליטו המתפללים, שעליהם לדחותו החוצה, אחת ולתמיד.

הציעו לפני מוהרנ"ת את משאלתם, ולא הסכים לכך. אלא הורה להניחו. ואמנם, לא יצאו ימים מועטים, ופה ושם קלט האיש דברים מפי מוהרנ"ת ובני חבורתו הקדושה, עד שהפך לבעל תשובה גמור.

עמו (ועם עוד אחד שאכמ"ל) — היה אומר מוהרנ"ת יתפאר לפני כסא הכבוד, על שזכה והביאו מעמקי השאול, אל תחת כנפי הקדושה.

ולעת זקנתו, אחרי שנים רבות של עבודת ה' באמת, שמע פעם האיש את אנ"ש מנהלים שיחה בעניני פרנסה, נענה ואמר: "הנני נוסע כבר ארבעים שנה לרבי לראש השנה, ואף פעם לא ביקשתי מרבינו פרנסה — כלום לא חסר לי אלא פרנסה?!".

נסיעות מיוחדות ערך רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל אף כאן בארץ ישראל, בזקנתו המופלגת, לקירוב רחוקים. מגיע היה רבי אברהם לכפר או מושבה, ודורש דרשה, בה הציית לבות ישראל לאביהם שבשמים.

ר' אפרים'ל קראקאווסקי זצ"ל, אף לא חָת לנסוע אל אחד מגדולי האדמורי"ם שבפולין ורַבבות חסידים סרו למשמעתו, כדי ל...קרבו לדרך רבינו הקדוש.

רבים רבים קירבו אנ"ש ליהדות בכלל ולחסידות ברסלב בפרט. וכך, עד עצם היום הזה, זרועות פתוחות לה לחסידות זו, לבעלי תשובה, שב"ה הולכים ומתרבים בה מיום ליום.

האריות שבחבורה

(המשך ב')

אברהם שמעון בורשטין

קיצור מהפרקים הקודמים:

אחד היה רבי אברהם שטרנהרץ, נכד מוהרנ"ת והר"ר נחמן אבד"ק טשעהרין, שכל ימיו גדל בין החכמים בוצין בוצין מקטפיה ידיע כי לאילנא רברבא יתעביד, כל רואיו ומכיריו מנבאים לו גדולות ונצורות ולא אחר הנער להגשים זאת, ובשחרית ימיו עשה חיל בלימודיו, מרבה בשקידה ויגיעה, וירכב על במתי התורה והיראה וטרם היותו לאיש, כבר סיים את כל הש"ס, כשהוא בן י"ב שנים בלבד עם כל זאת, מסתופף הוא בצל גדולי אנ"ש, תלמידי מוהרנ"ת, מהם שהכירו עוד את אדמו"ר זיע"א הוא שומע לקחם ויוצק מים על ידיהם הללו מטביעים רושמם עליו, ונוסכים בקרבו קדושה והוד קדומים

מיוחדת היא התמסרותו של זקנו, רבה של טשעהרין, אליו מחשיב הוא ביותר את נכד שעשועיו, כבן יקיר לו, כשהוא מאציל עליו מהודו כוכבו של ר' אברהם הצעיר דורך בשמי ברסלב, בלכתו מחיל אל חיל במעלות התורה והחסידות, עד הגיעו לפרקו גדולי אנ"ש ונכבדי העיר שמים עליו עינא פקיחא, וחפצים לזכות בו כחתן לבנותיהם כך זכה ר' יוסף יונה בן מוהרנ"ת, להכניס את ברכת אברהם לתוך ביתו בשנתו הט"ז נקבעת החתונה, יום החופה קרב ובא, ובו ביום הריהו מסיים שנית את כל הש"ס

(אגב, במאמר הקודם נשמט פרט מאלף מימי ילדותו, פעם בערב ראש השנה באומאן, ישב לו החסיד ר' פנחס מקיבליטש עם חבר תלמידיו שעטו סביבו לשמוע את דבריו הקדושים, האיץ זקנו ר' נחמן מטשעהרין בנכדו הצעיר, באמרו "גיי זעה ווי א יונגערמאן רעדט פון דעם רביע' [לך נא ראה היאך מדבר אברך מרבינו] כן חלה טעות במאמרנו בנוגע לתאריך פטירת ר' הירש לייב אב"ד ברסלב, וצ"ל תרכ"ח ולא תר"ל)

בית נאמן

היה זה בקיץ תרל"ח, בהגיע עת דודים, נערכה שמחת החתונה ברוב פאר והדר, בעיר ברסלב, מקום מגורי המחותנים. שם הועמדה החופה, תחת כיפת השמים, והובל החתן בשמחות וגיל לנוה אפריון.

רבה היתה שמחת הנשואין, בה נטלו חלק אישים חשובים, רמי מעלה, מהעיר ומחוצה לה, שפיארו חגיגה זו בנוכחותם, והוסיפו לה משנה הדר. ביניהם בלטו, סב החתן מוהר"ר נחמן רבה של טשעהרין, אחיו מוהר"ר חיים, רבה של ברסלב. ועמם, רבנים ודיינים, חסידים ואנשי מעשה, מאנ"ש, שבאו לקחת חבל בשמחת צאצאי מוהרנ"ת. ששו אתם משוש, בשמחה וברננה, ורקדו ריקודים נלהבים משך שעות רבות. ותשתפך תדוות הקדש עלי חוצות זמן רב.

כה נתמשכה השמחה בבית **משפחת שטרנהרץ**, בכבוד והתרוממות, משך כל ימי השבע ברכות.

כפולה ומכופלת היתה השמחה. שכן, לצד מצוות שמחת חתן וכלה, משמעות רבה לכך שיום מחילת עוונות הוא להם לבני הנשואין — דבר שביחוד בברסלב קובע הוא לו ברכה לעצמו. בנוסף לכך, שמחת התורה, העוז והחדוה לגמרה של תורה, שכאמור בו ביום סיים החתן דנן את כל הש"ס כולו, עוז וחדווה זו, היא אשר נתנה אותותיה בקרב הנאספים, גדולים ותלמידי חכמים, שחשו עצמם שושבינים קרובים לשמחה מעין זו. ובצדק, שכן עמם היה ר' אברהם משתעשע בתלמודו בענוות חן, במשאם ומתנם של תלמידי חכמים, המנעימים זה לזה בהלכה. ובדרך זו, זכה לסיים אף הפעם את הש"ס, מתחילתו עד סופו.

באותו יום, יצאו וראו בעטרה שנתעטר בו החתן ביום חתונתו וביום שמחת לבו, "יום חתונתו" — זו מתן תורה שסיימה והתחילה מחדש, "ויום שמחת לבו" — זה בנין ביתו בקדושה, להקים בית נאמן בישראל.

עם בואו בברית הנישואין, חזר ר' אברהם לעיר מולדתו, מקום מגורי אביו ר' נפתלי הירץ זצ"ל — ברסלב. בה קבע מושבו, תוך שהוא מתפנה מכל טרדות העולם. כאן הוסיף להקדיש עתותיו במשנה מרץ, ולהתמסר כליל לתורה ועבודה, כאשר היתה באמנה אתו מימים ימימה. לא רָעַב ללחם, ולא צָמָא למים, כי אם לשמוע דבר ה', ללכת בדרכיה, ולהתעלות בנתיבותיה, כשכל רגעיו קדושים הם לתורה ויראת שמים.

באותם ימים שלאחר הנשואין, הגיע ר' אברהם לפרשת דרכים. עליו היה להחליט עתה על הליכות חייו ודרכו בעולמו. מצד אחד הוצעו לו הצעות רבניות נכבדות, לדון ולהורות בתוככי קהלות ישראל, כפי שנהגו זקנו ואבי זקנו, ולמעלה בקדש, שכולם הורו הוראה בישראל בקהלות גדולות.

בעטרה זו חָפצו בני המשפחה לענוד גם את ר' אברהם, שהיה מוכשר לדבר זה עד מאד וציפו להסכמתו.

אלא שמאידך, מקובל היה לו מבית אבא הנהגת מוהרנ"ת, שאם כי כחו רב היה לו לקבל משרה רבנית, ואף כי חותנו כבר הועיד לו כסא לשבת עליו כידוע, בכל זאת, התרחק מכל הצעה שהוא ממין השררה, והתמסר כליל למען ענינו של רביז"ל בעולם.

ר' אברהם ניצב היה איפוא על פרשת דרכים, ולא ידע באיזה דרך יהלך. והנה, הגיע דבר זקנו אליו, והורה לו את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה. זקנו מוהר"ר נחמן מטשעהרין, בהכירו את תכונותיו וכישוריו המבורכים, חזה בו עתיד מזהיר בשטח הנהגת אנ"ש, להם יוכל להאיר נתיבות ולהועיל הרבה בימים יבואו.

קרא הרב מטשעהרין לנכדו ר' אברהם, ושוחח עמו על תכליתו. בין השאר אמר לו: "אברהם, זאלסט וויסן אז דו ביסט דעם רבי'נס א מענטש. דו ביסט א באדינער פארן רבי'ן און פאר אלע אונזערע לייט, סיי אין תורה און סיי אין תפילה". (אברהם, דע לך שהנך איש חילו של רבינו, אתה הינך משמש לרבינו ולכל אנ"ש הן בתורה הן בתפילה!)

ר' אברהם שמע את הדברים, וכבר ידע לשית עצה בנפשו, ואל הצעות של רבנות לא שעה. מאידך, קלט היטב את מימרתו זו האחרונה של זקנו הגדול, שקנתה שביתה בלבו, לכל ימי חייו. ואכן מני אז, לא הצטמצם בד' אמות של הלכה בלבד, אלא גם קיים חובתו זו באמונה, לשרת את אנ"ש. לא הסתגר בפינות ביתו, ולא החזיק טובה לעצמו בלבד, מיטב כשרונותיו וסגולות נפשו הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, וכבר אז בהיותו עול ימים, החל רוח ה' לפעמו, להאיר הלבבות ולאמץ הנפשות. ביתו פתוח לרווחה לכל דורש, ומבורו שאבו את מימיו המפכים של הנחל נובע מקור חכמה.

מאז, משחר נעוריו, התמסר כליל למשימת קדש זו שהטיל עליו זקנו, אותה לא עזב עד זקנה ושיבה, ועד בכלל. וכך זכה הדור ההוא, לענוד לראשו עטרה ההולמתו, את רבי אברהם שטרנהרץ, ששרת את אנ"ש באמונה, כמשפיע ובעל תפילה כל ימיו. החדות לכך, זכו גם הדורות הבאים עד דורנו זה, להתחמם באש תורתו הבהירה ותפילתו הזכה, שתרמו רבות לשגשוגה ופריחתה של חסידות ברסלב, בכמות ובאיכות.

פרי קדש הילולים

מצויינים למופת בחינוכם הטהור היו בני משפחת מוהרנ"ת, כחוט השני עברה מורשת אבותיהם הגדולים לבניהם אחריהם, ללא כחל ושרק. ידועה היא התמסרותו ללא גבול של מוהרנ"ת למען חינוך הבנים מקטנותם. בזעיר אנפין משתקף הדבר מתוך מגוון מכתביו שהריץ לרוב, בהם לא פסח כמעט על נידון זה. ועוד יותר משתקף הדבר מהסיפורים המאלפים המסופרים עליו, על פיהם גזל מזמנו העמוס לעיפה זמן רב, אותו הקריב על מזבח חינוך הבנים, כשאף סדרי עבודתו הקדושה לא עמדו לו נגד נושא נעלה זה.

מידת הקרבה זו, היא שעמדה לו, לטפח ולהצמיח לתפארה נטעי אילן רבי פארות של דורות ישרים ומבורכים.

אותן נתיבות חינוך קדושות, שקרנו בין כותלי ביתו, נספגו היטב בדמם של בני

הבית הקטנים והגדולים, בנים ובנות נכדים ונכדות. אלה האחרונות, קיימו ביחוד את דברי הכתוב· "שמעי בת וראי והטי אזנך" (תהלים מ"ה), כשהן מקשיבות בדריכות לדברי אביהם הצדיק, ועוקבות אחר ארחותיו הקדושים וטוהר מעשיו, שנמזגו לאורח חייהן — הן בצניעות ופשיטות נהגו עצמן, כל כבודה בת מלך פנימה, כשמעטה תמימות והצטנעות חופף על פניהן כל היום, מתוכן ניכרים היו הכיסופין והערגונות לאל חי, לעבדו וליראו, בעשותן רצונו בלבב שלם. לפיכך, נתקיים בהם המשך הפסוק (שם) "ויתאו המלך" — הוא מלכו של עולם. "את יפיך" — את יופי ונוי מעשיהן מאחר "כי הוא אדוניך והשתחוי לו" — כי אותו עבדו, את חוקותיו שמרו ותורותיו נצרו, כל ימי חלדן

לא יפלא אפוא אם כן, מדוע הצליח מוהרנ"ת לקצור ברנה פרי קדש מיוצאי חלציו המהוללים דוגמת ר' אברהם וזוגתו עד כי כל רואיהם הכירום כי הם זרע ברך ה'. שכן, כידוע טרח והשקיע עמל רב בחינוכם ומאמר רבינו הקדוש שציוה לאנשיו, להודיע לבניהם מכל אשר הראם באשו הגדולה, היה נר לרגליו, בקיימו גם את משאלתו השניה של רבינו הקדוש לאמור: "עשו מנשותיכם חסידיות", עד שזה וזה עלתה בידי מוהרנ"ת וכך הניבה השקעתו פרי הילולים לגאון ולתפארת.

עם כל אלה, מסופר בפי אנ"ש, שנכדי מוהרנ"ת אלה ר' אברהם וזוגתו הצנועה משכמם ולמעלה גבהו מיתר בני דודיהם, בהתייחדם במעלות נשגבות אשר בהם יברך ישראל לאמור, ישימך אלקים כאלה. . ויתן את ברכת אברהם וביתו... הן החתן והן הכלה מובחרים היו, ר' אברהם בשיעור קומתו התורנית ודביקותו בעבודת הבורא יומם ולילה, ומרת איטה בתיה, כמוה כבעלה, נעלה היא מכל נכדות מוהרנ"ת, ומושלמת במעשיה וצניעותה, כשכלה קודש לעשות רצון קונה, וכל עסקיה בלתי לה' לבדו. עליה קראו את דברי הכתוב: "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה".

אכן, "ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל" (פסחים מט) השתדכותם של השניים בסימן טוב, מצאה חן בעיני אלקים ואדם, ומבורכת היתה בפי הבריות.

יצויין דרך אגב, שיחוסה של הכלה למוהרנ"ת כפולה היתה ומשני הצדדים, הן מצד אביה ר' יוסף יונה שהיה בן למוהרנ"ת והן מצד אמה מרת אסתר שיינדל שהיתה נכדת מוהרנ"ת, הידועה כמי שניצלה מסכנת מוות בעת המחלוקת דשנת תקצ"ה, כאשר הושלכו אבנים לבית מוהרנ"ת מידי המתנגדים, ברכה אז מוהרנ"ת שיצאו ממנה דורות ודורי דורות יראי ה' ואנשי אמת (מתוך עלים לתרופה קס"ג). היתה היא בתו של חנה צירל בת מוהרנ"ת שבחרה בו באחיה הצעיר ר' יוסף יונה הנ"ל כחתן לבתה זו כך קנתה הכלה המהוללה משנה טוהר בחייה בספגה בקרבה פי שניים ברוחו של זקנה הגדול מוהרנ"ת זיע"א.

ברם, מנשים באהל תבורך, אשת־חבר, היא זוגתו הצנועה של ר"א, שסייעה רבות ביד בעלה להקדיש עתותיו לתורה וחסד ולהגביר חילים בתורה וביראה, ותט שכמה לסבול בעוני ומחסור שהיו מנת חלקם, למען לא יופרע אישה מלימודיו ועבודותיו

בקדש. בבחינת "אשה כשרה העושה רצון בעלה", היתה גורמת במעשיה הטובים שיתהוו בלב בעלה רצונות אדירים ושאיפות עזות בדרכי ה' הוא שנאמר "מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'".

היא גם היא, אשת החיל והעזר שכנגדו, כאשר נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ. וכשהיה נוסע תכופות מעיר לעיר, לאנ"ש במקומות פזוריהם, אף לימים ושבועות, לא חסכה כל, למען הקל לו בדרכו ולהיות לו לעזר בכל אשר יפנה.

צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל. מעולם לא ביטלה זמנה, ותלך לדרוש את ה'. וכמנהגם של נשים צדקניות, עוסקת היתה תמיד לעשות נחת רוח ליוצרה בתורתה שרגלה על לשונה, ותפילתה ומעשיה הטובים. חסר רב גמלה עם הבריות, כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון, להקל להם בסבלותם, עד שמעשי צדקתה לא יספרו מרוב.

בהזדמנויות היתה מעוררת על עסקי שמים שהוזנחו, או הקלו בהם. נכדיה סיפרו גם, שפעמים בהמצאם בביתה שמעוה פונה לסבם שיואיל לומר לה תורה מליקוטי מוהר"ן. לעת זקנתה, משוחחת היתה דברי חסידות בהבנה מובהקת ודביקות עצומה כאחד מבני עליה, עד שכל שומעיה לא חשו שאשה היא זו המדברת כך.

כל כך דבקה נכדת מוהרנ"ת בדרכי רבינו, קיימה עצותיו הקדושות וביחוד את הוראתו לכסוף בכיסופין דקדושה ולהרבות בתפילה, אלו היו מנת חלקה תמיד, כפי שקיבלה מאביה החסיד ר' יוסף יונה זצ"ל. היוותה היא דוגמה של אישה "חסידה" במלוא המובן, במאסה בהבלי ותענוגי העולם הזה, ואך ביראת ה' היא תתהלל. אנ"ש הכירו בצדקתה, והקשיבו לשיחותיה הטהורות ויהללו בשערים מעשיה.

עם זוגתו זאת, ראה ר' אברהם, חיים דקדושה, כיאה לנטעי קדש חוטרי גזע מוהרנ"ת. יחדיו היו תמים להשתית את ביתם הנאמן על בסיסי התורה והאמונה הטהורה, במסילה העולה בית א—ל, אותה סללו בקודש אדמו"ר ותלמידו הקדוש מוהרנ"ת זקנם זיע"א.

העיר ברסלב

ברסלב של אותם ימים, עיר ואם בישראל, מלאה זוהר והוד, תפארת קדומים לה מאז קבע בה רבינו הקדוש את אהלי אפדנו, אליה העביר את משכנו, ועליה טבע את חותמו, משך שמונת שנות ישיבתו בה, ובשמה נקרא בפי כל עד היום.

גם תלמידו המובהק מורינו ר' נתן זצ"ל מעיר נעמירוב הסמוכה עקר דירתו משם ועבר בסופו לגור בק"ק ברסלב קרית מלך רב, מאת ה' היתה זאת, וסיבב בנפלאותיו, שעוד בטרם חלוף השנה הראשונה להסתלקותו של אדמו"ר זי"ע, קבע מוהרנ"ת את ישיבתו בה, **שם החל בפעולותיו העניפות להפיץ דעתו הקדושה של רבינו במלוא עוז**

ותעצומות. ואף ששים גבורים התלקט סביבו, ומכל אלה זכינו להשארת דעת האמת וקרן צמיחתה לדורות הבאים לנצח. בכך הפכה העיר למטרופלין של חסידות זו.

יותר משלשים שנה עשה חיל בעבודתו זו, היו אלה שנים פוריות לחסידות ברסלב שהחלה לרקום עור וגידין מחדש עם התקרבותם של תלמידים רבים, שבאו לחסות בצל קורתה וסרו למשמעתה. דור שני גדל וצמח, דור חדש שגם כי לא ידע את יוסף, ולא הכירו את הצדיק — מחוללה, פנים בפנים, הרי נהרו הם בהמונם וצבאו על בית התלמיד הנאמן, מוהרנ"ת. חנו תחת דגלו, ושמעו לקח מפיו. ואמנם, זכה מוהרנ"ת לחשוף לפני מקורביו את אורו הגנוז של אדמו"ר זי"ע, על כל גווניו וסממניו, וחולל פלאות במערכי לבבות החסידים מבקשי דרך ה', ונהנו מזיו האש הגדולה אשר הבעיר רבינו הק' בלבות תלמידיו, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה.

אף לאחר פטירת מוהרנ"ת, בשנת תר"ה, המשיכו בניו ותלמידיו אחריו לטוות את שלשלת הזהב. בעיר ברסלב התגוררו אז האריות שבאריות, שכח השפעתם היה רב. הללו נרתמו גם להפיץ המעיינות חוצה, כשסביבם מתלכדים כל החרש והמסגר **ומשם יצאה אורה זו תורה של בית רבי על פני תבל מלאה זיו ומפיקה נוגה פילסה לה השיטה מהלכים בקרב ההמונים, והיה נאה זיוה בכל העולם.**

התלמידים כשלעצמם, כולם אהובים כולם ברורים, אגודים ומקושרים בחבריא קדישא, כל אחד מזוית ראייתו, מביט במעלות זולתו, נכוה ונבער מחופתו של חבירו ומן "הנקודה שבו", עד ששלהבתם עלתה מאליה בלבת קודש, והיתה יוקדת במלא עוזה. קמעה, קמעה, מתפשטת היא האש לצדדין, מלהטת ומלחכת את כל סביבותיה, והארץ האירה מכבודם.

בין סגל חבורת אנ"ש והעומדים ממעל בעיר הזאת, נמנים גם רבני העיר. הלא הם הגאונים הצדיקים לבית "גאלדשטיין". תחילה וראש **הוא הרה"ק ר' אהרן, אב"ד ברסלב, מגדולי תלמידי אדמו"ר זי"ע, שעוד טרם עבר רבינו לגור בברסלב התנה עם נגידי העיר תנאי קודם למעשה להושיב את תלמידו רבי אהרן על כס הרבנות בתור אב"ד בעיר, בכנותו אותו בפניהם בלה"ק "מיין כשר'ער רב" (הרב הכשר שלי).** לאנשי סודו גילה רבינו, כי לא בנקל הצליח להשיג מבוקשו זה — כנראה שדברים גבוהים ורמים עמדו תלויים בדבר, שכן בגלל הדבר הזה נזקק רבינו להשתמש בזכות אבות — — — בהוסיפו שחבים אנו תודה לאותם סוסים שהביאו במרכבתם את הרב לתוך העיר, והדברים עתיקים.

עם הסתלקותו של הרב הגר"א הנ"ל בשנת תר"ה, מילא את מקומו בנו החריף רבי הירש לייב, גאון ולמדן עצום, שבשנות ילדותו שמע לקח מפי אדמו"ר זי"ע, ולאחר מכן קיבל תורתו מפי התלמידים הגדולים, כמוהרנ"ת ור' שמואל אייזיק זצ"ל. משך כ"ג שנה כיהן ברבנות והורה הוראה בעיר ברסלב, עד עת פטירתו בשנת תרכ"ח ויכהן תחתיו בנו השני הרב ר' חיים שישב על כסא אביו עד הסתלקותו לגנזי רום.

על ברכי המאורות הגדולים האלה, ראשי וגדולי אנ"ש, תלמידיהם של אדמו"ר ומוהרנ"ת, התחנכה וגדלה עדת יראים וקדושים, הלכה והתרחבה קהלה מפוארת של אנ"ש ברחבי עיר ברסלב המעטירה, זו הפכה להיות עיר ואם בישראל, ומשכן לתורה וחסידות.

קיבוץ אנ"ש ששכן שם למשפחותיו עשה רושם רב על פני העיר. וכשם שחן מקום על יושביו, כך ולא פחות היה חן היושבים על המקום, הללו אישים מורמים מעם ומטובי הכוחות בה, מהווים הם הודה־זיוה־והדרה של העיר, ומקדשים שם שמים בארחות חייהם הנעלים. רבים הם ביניהם עובדי ה', תמידין כסדרן, שארי רוח ואנשי קודש, שמושבם בבית ה' כל ימיהם, לצדם של בעלי בתים, נגידים וסוחרים, שהכרת פניהם ענתה בם כי תואר "אנשים כשרים", הדר הוא להם. ואם כי מהם ששלחו ידם במסחר, עסקו בפרקמטיא, לא גרע זאת מאומה מעיצוב דמותם הנעלה. יודעים הם היטב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי אם על כל מוצא פי ה'. משאם ומתנם, באמונה הם עושים, ומפליאים ביושרם את כל הבאים בקשרי מסחר אתם, מלאכתם נעשית ארעי, ותורתם ועבדותם קבע. אלה ואלה מצויינים בכל הליכות חייהם, דרכיהם דרכי נועם וכל נתיבותיהם שלום.

מועטת היא בידינו פרשת גדולת דור דעה זה, — אם כי עובדות בודדות מחיי הפרט נמצאים באמתחתינו — מאחר ולא נרשמו הדברים בזמנם. הועלו בכתב אלא מעט מזעיר, וברובם נשכחו ואבד זכרם, וע"כ לא יראו הדברים כתמונה מושלמת, אלא כמאן דמחוי במחוג.

רובם ככולם של חבורת אנ"ש יושבי העיר ברסלב, הם מעבדי ה', העומדים בבית ה', יום ולילה לא יחשו, מי בלימודו ומי במסחרו, מזכירים תמיד את ה' אחוזים ודבוקים בו ית' ובתורתו אמת, שהנחיל מורשה לעם סגולה. ארשת של קדושה נסוכה על פניהם, ואש תמיד תוקד בקרבם. אהבת ה' ויראתו היא חלקם ונחלתם, היא כל תכליתם ותקוותם לעולמי עד. זו היא משאת נפשו של כל חסיד נלבב, העומד כחייל על משמרתו ומבקש ה'.

בית מדרשם של חסידי ברסלב השוכן בטבור העיר ומהווה פנינה יקרה בה, נושא שם רבינו עליו ונקרא בפי כל "דעם רעבינ'ס ביהמ"ד" (בית מדרשו של רבינו) (ראה "טובות זכרונות" עמוד קכ"ח).במקום קדוש זה החל מוהרנ"ת בפעולותיו הנשגבים להפצת דעת רביה"ק בעולם,וברבות השנים הפך ל"בית היוצר" של החסידים, יפה נוף משוש כל הארץ, משם יצאה יראה טהורה בישראל. מקום זה, שימש כור המצרף לזיכוך הלבבות וצחצוח הנפשות, בו נתעלו רבים וכן שלמים, ממנו צמחו אילני רברבתא רבי־פארות, לגאון ולתפארת.

בית־מקדש מעט זה הועד מתחילתו כמקום של התוועדות אנ"ש מדי יום בתורה תפלה ועבודה, מ קום בו יאתיו כל לעבדך, מקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרום. אלו לאלו בשיח משוחחים, מנהירים זה לזה באהבה דקדושה.כל אחד

מהנקודה שיש בו מגלה סגולתו בין חבורה סגולית זו. בסוד שיחותם של אלה, הקולחים בשפע רב, אתה שומע שיחות נלהבות ואמרות טהורות "הפותחים גידי קשיות הלב" — כלשון רבינו על הליקו"מ. בנים שומעים מוסר אביהם, תלמידים מקבלים לקח מרבותיהם. דברי התעוררות המחיין ומשיבין את הנפש והיא שעמדה לאבותיהם ולהם, להנצל מפגעי הזמן ומשטף המים הזידונים, שהמו גליהם בימים ההם בסערה אין זה כי אם בית אלקים, זה שער השמים, לשעבד כל הכוחות וכל החושים לעשות נחת רוח לבורא יתי"ש, ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו.

דמויותיהם הקורנות של הנשרים הגדולים הללו, הצדיקים והחסידים, זקני שארית פליטת בית רביה"ק ומוהרנ"ת, פניהם המשולהבות ומזוקקות של ה"עובדי ה'" וכמיהתם וערגתם לה', נפשם צמאה לאלקים לאל חי, לאמר, מתי אבוא וארא..ה.. מתי.. **הם הם המעצבים את דמותו של ה"קלויז", להיותו בית שמגדלין בו תורה ויראה. דומין הללו לכמין אבן שואבת, שמשם שואבין רוח קדושה והשראה עילאית. כל הקרב במחיצתם, שומע את לחישתן בשיח שרפי קודש, נתקף כמו מאליו בתשוקה עזה וגעגועים נוראים להשי"ת ומיד מאירות פניו, כאילו הוצפו בקרני נוגה באור יקרות וחש כתינוק שנולד.**

והתוצאות אינן מאחרות לבוא, הדברים היוצאים מלב טהור, יורדים כרביבים על תלמי נשמותיהם, ומהפכין את לב האבן ללי־ב־ש־ר', וכל עצמותיהם תאמרנה, ה' מי כמוך, כל מעיני בדי

*

סדר יומם של החסידים, עמוס הוא לעיפה אין להם בעולמם זמן פנוי, כל רגע ורגע עם תפקיד משלו. היום קצר הוא והמלאכה מרובה, וצריך להזדרז בעשיית הטוב, לחטוף תורה ומצוות בפרוזדור זה, למען יכנס עמוס וגדוש בטרקלין העוה"ב. ימים כצל עוברים ואם לא עכשיו אימתי, ולמי יערב לבלות זמנו ולהניח חיי עולם, בעוד הרגעים השמורים להם בימי חלדם ספורים הם. **זכירת התכלית, זכרון עלמא דאתי, אינו פורח ממחשבתם כלל, וכעדות הזוה"ק "זכאי חסידי, בכל יומא ויומא מסתכלי בלבייהו כאילו ההוא יומא מסתלקן מעלמא, ועבדין תיובתא שלימתא קמי מאריהון"** (זוהר בראשית). עם הסתכלות מעין זו, עם זכירה כזאת, הרי שעות היממה מתנהלים בפנים אחרות, וסדר היום מדוקדק הוא ומחושב היטב, לבל תיטרף אפילו שעה אחת. אלא שלדידם "סדר הלילה" קודם ל"סדר היום", מאחר "שעיקר עבודת איש הישראלי הוא לקום בחצות לילה" (שיחות הר"ן). ואם זהו עיקר העבודה, אף כי יקשה הדבר ויהיה להם לטורח, מקיצים משנתם כבר באישון לילה, ובעידן חצות נרתמים לסדר עבודתם.

באפלולית הליל, כשהחושך תכסה ארץ, וכל בני העיר נמים את שנתם, חשכת הלילה בעיצומה ושיאה, היו אלה החסידים בני עליה, שקידמו עיניהם אשמורות, מתגברים הם כארי לעשות רצון קונם, משברים את שנתם וקמים ממשכבם. כי על כן שעת "חצות" הגיע, מזומן ומקודש הוא העת ומאד נעלה, כוחו רב לו ומסוגל כמו

"פדיון" להמתיק הדינים (ליקו"מ קמ"ט), שעותיו עתות רצון, תקפו לאין ערוך, ערכו לא יסולא בפז ותמורתו לא תמצא בכל שעות המעת־לעת. וכמובן "אורח לילה" זה, מדי לילה הוא בא, והיו רבים מבין החסידים, משכימים לפתחו ומצפים לקראת בואו כי במשנתם של אלו שנו, שיהא הוא מעורר "חצות", ולא "חצות" מעורר אותו, למען יהיה עתו נתון בידו וינצל היטב את כל רגעיו לרצון.

תמיד בזו העת, רגע כמימרא של "נקודת חצות", היא פתיחתה והתחלתה, של עבודתם בקודש.

שעות אלה, שמחצות לילה ואילך, קודש הם בלתי לה' לבדו ראש לכל מתייחדים עם צער השכינה, מבכין מרה את חורבן המקדשד ועל עם ה' אשר הלך בגולה עיניהם זולגות דמעות, ובוכין ללא הפוגה — ווי שכינתא בגלותא! עבודה קדושה זו הנעשית בהצנע בגבורת ארי, סימן יפה הוא על יראתו הקודמת לחכמתו של אדם, שכן נפסק בשו"ע **"ראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן ביהמ"ק** (או"ח א') עטופי יגון יושבין על הארץ, ואומרים "תיקון חצות" בהשתפכות הנפש קול יללה חרישי מלווה את קינתם, ומדי רגע פורצים גניחות עמוקות מעומק לבם. זאת בשמעם תמס כל לב. שעה ממושכה טרודים הם ביגונם ואבלם, כל אחד כפי שיעורי לבו, עד שבת קול מנחמתם· **"כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה"**

מיד מפנים הם החסידים עצמם לעמלה של תורה, וקול תורתם משתפכת על פני חוצות. מי במשנה, מי בגמרא, מי בהלכה ומי בקבלה צוללים במעמקי ים התלמוד, ומתענגים על משנת התנאים בהתמדה רבה והיה כל האויר מתמלא זוך, מצלילי הגמרא ומהוויות דאביי ורבא. דברי הבית־יוסף והב"ח, הט"ז והש"ך ושאר נושאי כליהם, מרחפים בחלל, בקול נעים ומתיקות נפלאה, ואלו אנשי סגולה שזכו לתורת הח"ן, מתעמקים בדברי הזוהר הק' כתבי האריז"ל וגוריו, המסוגלין באותן שעות למאד

ועדיין לא נגענו בקצה העבודה, שהיא עליונה וגדולה מן הכל הלא זוהי "עצת ההתבודדות" שכל כך הרבָּה רבינו הק' לדבר אודותה והיא אף היא, תפסה את מקומה באותה עת, שכן, **בלילה, "אז עיקר הזמן של ההתבודדות, להתבודד בינו לבין קונו, ולפרש שיחתו לפני השי"ת ולשוח עם לבבו, בבחי' אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי"** (ליקו"מ נ"ד). שעה של קורת רוח היא למקיימיה בה מתייחדים עם קונם בתפלה ובקשה ומשיחין לפניו כל לבם, כדבר איש אל רעהו. והיו המהדרין בה, נוהגין לקיים "הניעור בלילה" מחוץ ליישוב, להתבודד על פני שדות ויערות, במקום שאין שם איש. וכבר נכתב בספר (שם נ"ב) ריבוי מעלתה של ההתבודדות באותו זמן ובמקום כזה, עד שכל המרבה ה"ז משובח

מקום מיוחד היה להם לאנ"ש מחוץ לעיר ברסלב, תחת ההר, על שפתי נהר בוג, ונקרא בפיהם "דעם רעבינס הייל" (מערתו של רבינו) היתה זו בקעה עמוקה לא גדולה, כמין מערה, שעמדה מחוץ לעיר, ומהלך של כחמישים דקות הפסיק בינה

לעיר. מקובל היה בידם שרבינו הקי נהג לפקוד את המקום לפרקים ולהתייחד עם קונו בקדושה וטוהר ולהתבודד שם. וע"כ, קידשו אנ"ש גם הם את המקום הזה להתבודדותם. מקום זה, היה מאויים במקצת, ועצם מראה חיצוניותו העלה באדם רגשי התעוררות. שם צעק לבם אל הי, בקולי קולות, בתפלות ובקשות לאין ספור, כשדמעתם על לחיים. כאן, באותן שדות, הדהדו עוד קולות זעקותיו של מוהרנ"ת בתחילת התקרבותו אל רבונא דעלמא כולא לאמר: **"אין ברסלב ברענט א פייער, פייער דאס פייער ביי מיר אין הארץ אריין" (בברסלב בוערת אש, הבער את האש אל תוך לבי), ואותה אש עליה נזעק כל כך, המשיכה בתבערתה ללהט לבבות ולא אוכלה.**

במעונות החסידים, לילה כיום יאיר רבים נוהרים לעבר בית המדרש, להגות שם בתורת הי, לעסוק באמירת תהלים ושאר תחנות, קודם אור היום בני תשחורת ועטורי שיבה, פוסעים בדרכם לביהמ"ד, ונוטלים חלק בשיעורי התורה הנלמדים בצוותא. חבורות של קובעי עתים לתורה, יושבים רכונים על ספריהם באיזו קרן זוית, ומטים אזנם לשיעורים למיניהם, משניות גמרא ושולחן ערוך. משמרה נכנסת ומשמרה יוצאת, וקול התורה בוקע ועולה מחלל ביהמ"ד, עד עלות השחר.

אמר שומר אתא בוקר, וזמן תפילת שחרית קרב ובא. משכימי קום, אלה שעדיין לא טיהרו עצמם במים, יורדים לבית הטבילה, ומקדשין עצמם עובר לתפלתם. ואח"כ, אצים לבית הכנסת. מרגע לרגע מתמלא היכל הי, עד שהומה הוא מהמון מתפללים. אלו אנשי "וותיקין" הסומכין גאולה לתפלה בהנץ החמה. ובהגיע הזמן, עוטפין בטליתות את גופם, ומתעטרין בתפילין. וכך, כשפארם חבוש עליהם, פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה, בעבודה שבלב זו תפלה.

ואותה תפלה, סדורה היא בפיהם, ככתבה וכלשונה מתחילין הם פרי העקידה והקרבנות וכו' בלי לדלג ולקצר. והתפלה עצמה ערבה היא במאד, נאמרת באיטיות בחיות ודביקות עצומה, שפתותיהם מוצקות חן, כל דיבור ודיבור פנינה יקרה ואבן טוב, ונפשם משתפכת מבעד לכל תיבה ומילה. אט, אט, מתרומם קול הרנה בעוז והדר, ותבערת לבם מתניע ומנענע את כל גופם. שלהבת י—ה מתלקחת בתוכם פנימה, ונשמע קולם בבואם אל הקודש. **קולם החוצב להבות יוצא בכח גדול ובמסירות נפש, כשמשעבדים לתוכה כל חושיהם, וכל עצמותיהם תאמרנה. פניהם נלהבות ומחליפות גוונים, עיניהם דולקות כלפידים ויוקדות באש התפלה.** וביני לביני, מנקשים הם כף אל כף, זו היא "מחאת כפים בתפלה" המובאת בליקו"מ, המוסיפה חיות והתלהבות, כח ועצמה, להמשיך ביתר שאת ויתר עז. תפלתם מתארכת שעות מתוך דביקות עילאית וחיות דקדושה, וכבהחל, כן עד גמירא.

ויהי ערב ויהי בוקר, יום חדש. השמש יצאה על הארץ, ואתה עמה חידוש מעשה בראשית. עתה, עם אותו "חוט של חסד" הנמשך ביום על הלומדים תורה בלילה, פונה כל אחד לדרכו ולעסקו, סמוך לבו ובטוח בהי. כאלה ישנם, שפיהם לא פסיק מגירסא והוגים בתורה יומם ולילה. מסעדין קט את לבם בפת שחרית ושוקדים שוב

על תורתם. מניחים חיי שעה ועוסקים בחיי עולם. אין להם בעולמם, אלא ד' אמות של הלכה בלבד, בהן משכימין ובהן מעריבין בבתי כנסיות ומדרשות וממזרח שמש עד מבואו לא נדם שם קול התורה.

וכאלה תמצא ביניהם, בעלי בתים וסוחרים, שלאחר התפלה נשארים לשבת בבית ה' ושוהים בביהכ"נ עד צהרי היום. תיכף בסיום התפלה מחזרין אחר הספרים הנצרכים להם, ומכינים אותם ליד מקומם על השולחן. וכך, כשערימה של ספרים מונחת לצידם, מתחילים ב"שיעורים קבועים" בעשרות ספרים, בחומש, נ"ך ומשניות, גמ', שו"ע, מדרש, זוהר, וכו' ובפרט בספרי רבינו ותלמידיו וכו'. פותחים ספר, לומדים בו פרק זמן, ובגמר סוגרים ופותחים את השני. ומאחד למשנהו, עד תומם. ורק אז, שבים הם לביתם ולמסחרם. וכך מנהגם דבר יום ביומו.

ויותר ממעשיהם בחול הוא מעשיהם בשבת, **"שבת בברסלב" עולם אחר הוא, עולם נשמה, שמחה וחדוה מהול בעידון רוחני, ממש מעין עולם הבא. ובבית המדרש, עוז וחדוה במקומו, הוד של קדושה חופף עליו, מבואו ועד צאתו.** ובברסלב העיר, מקבלין את השבת כמה שעות קודם זמנו. מאז ה"מקוה" של חצות יום השישי, ירדו עשרה קבין מקדושת השבת על כל סביבה. והאנשים ממהרין לבא אל ביהמ"ד, לומר "שיר השירים" בחרדת קודש, ובטעמיה ונגינותיה רבי־הדביקות, בהם מתבטאים יותר מכל געגועם ותשוקתם העזה אל דודם בשמים בחי' "אני לדודי ועלי תשוקתו". ושירה זאת משמשת כפרוזדור לטרקלין השבת, נועם הנשמות ועדן הנפשות.

ולאחריה תפילת "הודו" בפניא דמעלי שבתא, המשברת הלב בסערות הנפש ותלאותיה, זו היתה נאמרת בלהב ואש עצורה. בה פירשו כל שיחתם (ראה שיחות הר"ן ר"ע), באותו קצב עלו ונתעלו באמירת "פתח אליהו" ו"ידיד נפש", בדחילו ורחימו. עתה, התנערו לגמרי מאבק החולין של ימי המעשה, ונסחפו במלוא הלהט לנועם קדושת השבת־קודש, חדותא דמלכא קדישא. וכך, בנהירו דאנפין, בעונג ובשמחה היתה תפלת המנחה ולאחריה "קבלת שבת". וכן להלן, בשאר תפלות השבת שהתקיימו בהתעוררות רבה ועצומה ומלאי חיות ולהט קודש, הביעו שפתותיהם שיר ושבח לחי העולמים.

לשיא התרוממות הנפש הגיע הקהל ביומא דשבתא. כד מטא עידן דצלותא דמנחה ו"רעוא דרעוין" אשתכח, אז, בעת "שלוש סעודות", סעודתא דזעיר אנפין, כשהשמש נטתה לערוב, ובחסותה של הנשמה יתירה, הסבו בצוותא לזה השולחן אשר לפני ה'. שרו הזמירות יחד, בהתעלות ובדביקות. נוגה פניהם מזדהר שבעתיים, ושופעים זיו וחן. כל שנכנס במחיצתם באותה שעה, ראה לפניו במוחש, הני בני היכלא דכסיפין למחזי זיו דזעיר אנפין, יהון הכא ובהאי תכא... הנה הם נמצאים כאן מסובים אצל השולחן, ובניגונים מזדמרים מעומק הלב, בכמיהה ותשוקה למלך יוצר כל.

עם דמדומי חמה, בא תורו של ראש החבורה להשמיע דברי אלקים חיים, מדברי תורתו של רבינו הק', והיו הכל יושבים פעורי פה, וגומעים בצמאון את מי הנחל הנובעים, אשר לשמם ולזכרם תאות נפשם

זכרה עוד ברסלב, את מעמדי ההוד, בם הקרין אדמו"ר הק' מאור פניו, והשפיע נועם שפע עליון, השגות אלקות, מקור מים חיים, המנביעים מקורות חכמה מתורתו אמת.עדיין חרותות על לוח לבם התורות הקדושים שחזר עליהם מוהרנ"ת לפני בני־הנעורים, עם חידושי־הלכותיו הנוראים, שערבו לכל חיך, כדבש ונופת צופים. לאחר הסתלקותו, פתח פיו בחכמה תלמידו **הר"ן מטולטשין**, שלימד התורות ברבים, וכל דבריו היו של קסם וחן עד שנת תרכ"ו, כאשר העביר את מושבו לאומאן, אז ירש את מקומו הארי שבחבורה **רבי משה שוחט**, שו"ב דברסלב ומנקיי־הדעת שבה, שהיה דורש ב"שלש סעודות" את התורות בעל־פה כלשונים בחן רב. לאחריו, נבחר איש ספורנו **הגר"א שטרנהרץ**, לדרוש לפני אנ"ש, התורות בלקוטי־מוהר"ן, בנועם וטוב טעם.

ארכו הדברים, ועדיין לא מיצינו אפס קצותם של הליכות אנ"ש בעיר ברסלב. עדיין לא עמדנו על ימי חגיהם ומועדיהם ושאר ימים טובים לישראל. ובכלל, לא נגעו דברינו בדוגמאות הפרט, ואפילו מעט, וברצות ה', בהזדמנות, נייחד להם דברים במקומם, ועוד חזון למועד ולא באו הדברים, אלא למען תת תמונה קצרה, ממראות ברסלב באותם הימים, בם החל ר' אברהם להקים את ביתו בד בבד עם הפצת דעת רביה"ק, עליהם נידון בע"ה בפרקים הבאים.

זוהי העיר, שקדשה רבינו, בשמונה שנות שבתו בה, קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא, ע"פ דרכו ומסילתו, דור אחר דור יקדה אשו בגאון ועוז, ע"י אנ"ש חוסי צלו, שהמשיכו דרכו בתום, ולא חרגו מכל אשר הדריכם.

עתה, בשנת תרל"ח, נצטרף אל קהלת אנ"ש דברסלב, אברך משי מטובי הכוחות בה, אב בחכמה ורך בשנים, הוא ר' אברהם ב"ר נפתלי הירץ נכד מוהרנ"ת שעשה חיל בלימודיו וקיבץ וריבץ פעלים בתורה. ויתלקטו סביבו אברכים בני גילו, נטעי שעשועים הצמאים לדבר ה', שנתקשרו אליו בעבותות אהבה, ועלו מעלה מעלה, בסולם התורה והעבודה, כשר"א בטוב למדנותו וחסידותו מנצח עליהם.

רושם רב עשתה חבורה זו שהתלכד סביבו לתפארה, לשביעות רצון זקני וחשובי החסידים שראו ברכה בעמלם של אלו, ושמם יצא לתהלה בקרב העיר.

במאמר הבא, פרקים מאלפים בתולדותיו:
"על התורה ועל העבודה" "חסד לאברהם"

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש. מ. זינקובר

התבואה והציפור

מדינה אחת עשירה בכרכי הים, נשלטת היתה על ידי מלך וחבר יועצים חכמים. ביניהם נמצא היה איצטרולוג, חוזה כוכבים מומחה, שחזה כל מאורע למפרע ובדייקנות רבה.

התבונן פעם אותו חוזה בכוכבי השמים, ונרעש לראות, שאם לא תקצר תבואת הארץ תוך תקופה קצרה ביותר, צפוי לה לתבואה קלקול מוחלט. קרוב הוא הזמן הקצוב לכך, ובדרך הטבע ישנה אפשרות קלושה למאד להספיק לקצור את התבואה.

סיפר חוזה הכוכבים את תחזיתו למלך, בתארו לפניו את הנזק הרב שיסב קלקול התבואה לכלכלת המדינה כולה. שכן, לא רק רעב ללחם יגרם בשל כך, אלא מחסור חמור בכחות עבודה, האדם והבהמה, המניעים את גלגלי הכלכלה.

נועץ המלך עם יועציו, הללו עמדו על חומרת המצב והחליטו לגייס פועלים רבים לעבודת הקצירה. אלא, שגם להחלטה זו סיכויים קלושים היו לפתרון הבעיה, שעד כמה שיגוייסו פועלים לעבודה, אין בהם בכדי לקצור את כל התבואה הדרושה למדינה. החליטו שוב, להעסיק את הפועלים יום ולילה ללא הפסק, תוך תקווה שבדרך זו תקצר התבואה כלה.

אלא, שלצעד מעין זה דרושה היתה הצעת עזר כזו שהציעו יועצים אחרים שנכחו באותו מעמד. לדבריהם, אמנם אין מנוס מתכנית עבודה רצופה, אלא שלשם כך יש לדאוג שהפועלים לא ישברו מרוב מעמסה. לפיכך, יש "ליתן להם כל התענוגים וכל צרכם, כדי שיהיה להם הרחבת הדעת לעבוד ביום ובלילה, ויספיקו לקצור קודם הזמן הנ"ל".

ציווה המלך. ולרשות הפועלים הועמדו מעדני מלכים מחלב וזארץ. בנוסף לכך, צורפו אליהם צוותות של זמרים, כנרים, וכל שעשוע שבעולם, כדי שלא יאבדו הם את חשקם ומרצם בעבודה, ויזדקקו לשעות מנוחה מועטות.

הגיעו הקוצרים אל השדות, נָפשו קמעא והתבוננו סביבם, קסם להם קול הזמר וריח המעדנים הגיע לאפם, אף עיניהם הלכו שבי אחר השעשועים הרבים שהוכנו עבורם. החלו נסחפים אחר המאכל, המשקה והזמר, ושוקעים בתענוגות...

יותר ויותר שקעו הם בהבלי השעשועים. בשכחם לגמרי את מטרת בואם הנה אותו תפקיד חיוני שהוטל עליהם, כשבידיהם נתונה אחריותה של כלכלת המדינה כולה.

ימים ולילות חלפו ביעף, ואין איש מהם שם לב אל התבואה המתקלקלת והולכת. ובטרם התפנו הפועלים משעשועיהם, כבר עמדו בפני שוקת שבורה, הם איחרו את המועד...

המלך, בחשבו שבעיית התבואה הולכת ונפתרת, לא התעניין במהלך העבודה, בהסתמכו על מצפונם של הפועלים, שמבלי ספק עמדו אף הם על חומרת המצב...

התפנה המלך לעיסוקיו היומיים, ואף הוא לשעשועיו, בסגולות המלכים. סוג ציפור נדיר המרהיב ביפיו העסיקו רבות, אוהב היה מאד את הציפור הזה, אותו הצליח לצוד מספר פעמים אחר עמל רב, ואילו היום לא היה בידו ציפור מסוג זה, והשתוקק מאד להשיגו.

לפתע, מתוך התענוגות והעידונים, התנערו הפועלים, והשקיפו על פני השדות הגדושות תבואה, ועיניהם חשכו... לנגד עיניהם ראו את המשבר הגדול בעיצומו, שדות שדופות, שבלים משחירים, ותבואה רקובה למכביר...

אחזתם חלחלה, וצמרמורת עברה בכל גופם. חרטות עמוקות החלו לנקר בראשם, והצטערו נואשות על מה שעוללו הם לעצמם ולכל תושבי הארץ גם יחד לא ידעו הפועלים להשית עצות בנפשם, פחדם הגדול מהרגע בו יצטרכו להופיע בפני המלך ולהודיע לו על ביצוע העבודה הילך בהם אימים, וחששו לגורל חייהם.

אך לא היה להם לפועלים זמן רב לחשוב שכן הולך וקרב היום, בו עליהם להופיע בטרקלינו של מלך, כדי למסור לו למלך על סיום עבודתם ולבוא על שכרם.

פגש בהם חכם אחד, וראה אותם סופקים כף אל כף. תינו הללו בפניו את צערם הרב, בצפותם למענה מפיו. סיפר להם החכם: "איך שהמלך אוהב איזה ציפור, ובזה שיביאו לו זה הציפור, אז על ידי הנחת רוח והתענוג מזה, יכפר על הכל".

אלא שכאמור, אין אותו ציפור ניצוד בהישג יד, עמל רב נדרש כדי להשיגו

שכן מקנן הוא הציפור בגובה רב, וכדי לעלות לקנו נזקקים לסולמות מיוחדים, שעבור בנייתם נזקקים לזמן רב. ועד שיכינו הללו סולמות גבוהים כגון אלו, יעבור הזמן, בו עליהם להופיע לפני המלך.

הוסיף החכם לייעץ להם עצה מקורית ביותר, להרכיב מעצמם "סולם אדם" כשאחד יעמוד על חברו, וחברו על חברו, כשראשו של האחרון מגיע אל קן הציפור הנדיר.

מצא הדבר חן בעיני הפועלים, והחלו לתור אחר מקום המצאו של ציפור נהדר זה. אחרי נדודים רבים ביערות, מצאו לבסוף קן ציפור שכזה, המקנן על פסגת ארז גבוה ביותר. מיד החל ויכוח מתנהל ביניהם: "מי בראש" מי ירכין עצמו תחילה כדי שחברו יעלה עליו, ומי אחריו, ומי אחרי אחריו, כשכל אחד מהם רוצה להיות הגבוה שבהם...

הגיע הרעש אל קן הציפרים, "ועל ידי מריבתם נתרשלו, והציפור פרח, ועל ידי זה נשאר להם הכעס מהמלך על התרשלותם מקצירת התבואה".

*

נשלחו בני אדם אל העולם הזה, כדי לקצור תבואה, לקצור מצוות ומעשים טובים, נשמה טהורה ניתנה בהם, מוח נקי מכל רבב, כדי לקנות על ידם תורה ומצוות. עליהם למהר רבות — כמו שאומר רבינו ז"ל "עליכם למהר ביותר כדי שעוד תשיגו דבר — מה" — שכן "המלאכה מרובה ובעל הבית דוחק". טרם יבוא יצר הרע בנכליו, ויטמא את המח, ויקלקל את הנשמה, בעוונות וחטאים כי אז, לא יתאפשר לקצור עוד תבואה רבה, תבואת המח, שהם תורה ומצוות, הללו מקולקים יהיו כשהמח מקולקל הוא בהרהורים רעים ובתאות רעות ח"ו.

כי על כן, עוד בטרם יתקלקל המח, טרם יכשלו ח"ו בפגם הברית המקלקלו יותר מכל, על האדם לנצל את מחו הטהור, את הנשמה שבה, עד תום לתורה וליראה.

אמנם, העבודה רבה היא, "המלאכה מרובה", אבל כבר הכין לנו בורא כל העולמים "תענוגות" למכביר, לחם לאכול ובגד ללבוש וכו' וכו', המספקים לנו את צרכנו, לבל נשָבר ח"ו, לבל נתעייף מלעסוק "בקצירה"

לפיכך, עלינו להזהר מאד לזכור את מטרת בואנו הנה, ולא להמשך אחר הבלי התענוגות, המזניחים את התבואה, את המח, וגורמים לו רקבון ח"ו.

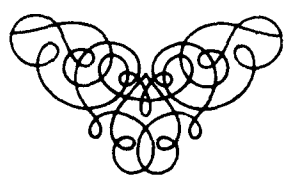
אמנם, המציאות היא הפוכה, רבים הם ששכחו לגמרי את תפקידם בעולם, ונסחפו אחרי ההבל. אלא שעדיין יש לכך עצה, ציפור אחד יש לו להקב"ה, אותו אוהב הוא ביותר ומשתעשע עמו, הלא הוא "הצדיק", כי בן יקיר הוא לו, ילד שעשועים. ולכן: **כשמקורב להצדיק אף שאינו מקבל ממנו כלל הוא גם כן טוב**

מאד. והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק מועיל לעבודת השי"ת "(לקו"א עצור קכ"ט).

ומי מאתנו אינו יודע נגעי לבו ומכאוביו, כלום יש לנו עוד לסמוך על עצמנו, על מוחנו, על שכלנו, שמא נקי הוא ראשנו מכל רבב?! כי על כן, הבה נא ונתקרב אל הציפור הנדיר, ציפור הצפרים, הצדיק הנבחר מכל הצדיקים, שעליו נאמר **"צדיק יסוד עולם" ו"כל העולם ניזון בשבילו"**, כי אז, לא נירא בהמיר ארץ, כשיאחז ה' בכנפות הארץ, לנער את הרשעים ממנה, שכמובא בשיחות הר"ן, הרי **"מי שהוא מקורב לצדיק אמיתי, אזי יחזיק ויאחז עצמו בהצדיק, ויהיה נשאר קיים, ולא יהיה ננער עם הרשעים. מאחר שיחזיק ויאחז עצמו בהצדיק".**

אל נא נסָחף אחר המחלוקת,- שכן **"אלו המניעות מלהתקרב אל הקדושה הבאין על ידי המחלוקת שבין ישראל בעצמן — אלו המניעות גדולים מהכל"** (משולש מח' כ'). הלא כמוה כמחלוקת שהיתה בין הפועלים, מי יעלה על מי, אל הציפור. **חישובים של כבוד ונגיעות, או פניות דקות מן הדקות, הם הם המונעים העיקריים מלהתקרב אל הצדיק האמיתי**

לא "סולמות" ולא תחבולות אחרות יגיעונו אל קן הציפור, אלא האחדות — "סולם אדם" — ההתקשרות הגמורה באהבת וכבוד חברים, וביחוד על ידי התרחקות גמורה מהתנגדות לצדיק. כי אז, מובטח לנו שהבטחת רבינו להלוך לפנינו, תעמוד לנו לעד.

אבות החסידות

נתן אנשין

הרבי ר' זושא מהאניפולי

גליציה של הימים ההם, כמה חום ואהבה יהודית ברחובותיה, שווקיה של קראקא, סמטאותיה של ז'ולקוב, וחוצותיה של ברודי, כמה חן יהודי נסוך בהם, ואיזו חיות נשמתית של טוהר וקדושה, של תורה ותפילה, יש בו בבית־המדרש ובבית־הכנסת של העיירה בגליציה, כמו בליז'נסק, האניפולי וכוליה.

יהדות גליציה הלא חרותה היא על לב כל שוחר תורה וחסידות. העיר לעמבערג המעטירה על סלתה ושמנה, "חכמי בראד", הלא לשם דבר הם בעולם היהודי כלו.

גזע רב פארות

בקרב יהדות מלביבה ופורחת זו, לא הרחק מן העיר לבוב, בכפר קטן, התגורר אביהם של **הני תרי אשלי רברבי האחים הקדושים ר' אלימלך ור' זושא, שלימים היו לזרקורי החסידות ומפיציה הראשונים במרחבי גליציה.**

האב, ר' אליעזר ליפא, מוכסן עשיר שאין כמוהו מוסר נפשו על מצוות הכנסת אורחים ומעשי חסד אחרים. כשהיה נוסע לעסקיו בכרכרתו המפוארת, היה עוצר לכל עני וביש גדא שפגשו בדרך, מושיבו היה אותו על ידו ומסיעו למחוז חפצו.

פעם הבחין בהלך עני לבוש סחבות, הנושא שק כבד על שכמו. עצר את עגלתו, וביקש מעמו לעלות אליו לנסוע עמו הביתה. סירב העני, באמרו, שכדאית היא לו ההליכה הרגלית בה הוא מחזר על פתחי יהודים רחמנים ומקבץ נדבות...

לא וויתר לו ר' אליעזר ליפא, והציע לו לעני אותו סכום כסף העולה לו מנדבות ישראל. דחהו העני, וטען שחזקה יש לו אצל "לקוחותיו" הקבועים, כשמדי שנה באותה תקופה, הוא בא "לגבות" מהם את "חובו" ואין ברצונו להפסיד את חזקתו זו...

מצא ר' אליעזר תואנה: "אם כן, הנח לי ליטול מידך את השק הכבד

ואביאו העיר. שוב היסס העני קמעא, ועד שר' אליעזר ליפא הושיט לו נדבה הגונה הסכים הלה למסור לו את תרמילו כדי שיביאו העירה...

שמח ר' אליעזר ליפא על המצווה הגדולה שנפלה לידו, כשם ששמח על מצוות דומות שעשה למכביר, בעיר ובכפר, בדרך ובשוק. "חידוש" היה בשמחתו בעבודת הבורא ובעצם יהדותו. כבר מודגש בספרי רביז"ל כמה שמחה וחדווה אפשר לו ליהודי לשאוב מעצם היותו יהודי ולא גוי, ואכן, היה זה ר' אליעזר ליפא שעליו מספרים, **שבכל בקר בשעת ברכת השחר, שש ושמח למאד בברכת "שלא עשני גוי", עד שהיה מרקד מרוב גיל וחדווה.**

שמע פעם ר' אליעזר ליפא, על מוכסן יהודי מבני הכפר הסמוך, המתענה בבית האסורים אצל אדונו הפריץ, בגלל חובות שלא סילקם לו, נטל את כל ממונו בידו, ואץ אל הפריץ לסלק לו את החוב. ומשלא הספיק כל הונו בכדי לפדות את היהודי המעונה, הפציר בו ר' אליעזר ליפא בפריץ, עד שניאות לקבל את מחצית הסכום, והוציא את האסיר לחרות.

אותו ר' אליעזר ליפא, ששמח היה הרבה בעבודת הבורא, פדה שבויים והרנין לב אלמנות ויתומים בכל כחו, זכה, ומחלציו יצאו ר' זושא ור' אלימלך זיע"א, מתלמידיו המובהקים ביותר של הרבי ר' בער ממעזריטש, שעסקו יחדיו בעבודת ה' בהסתר ובהחבא, טרם דרך כוכבם בשמי גליציה.

לתולדותיו של ר' זושא

גדול בשנים מאחיו ר' אלימלך היה ר' זושא, אך דבוק באחיו כשלהבת בגחלים. יחד התעלו הם במדריגות עליונות, ויחד שתו בצמא את דברי המגיד ממזריטש, כפי שגם את נידודיהם הרבים בתפוצות ישראל ערכו יחדיו.

"זושא, זושא" קרא ר' אלימלך לאחיו הגדול, ו"מלך, מלך" קרא לו ר' זושא, וחסידים היו אומרים שלא בכדי הקפיד כל אחד מהם לנקוב בכינויו של השני, שכן "זושא" בגימטריה שם "שד-י" החתום במדת היסוד, ואילו השם "מלך", מרמז על מדת המלכות. — שתי מידות וספירות עליונות הזקוקות זו לזו ונשלמות זו מזו — — —.

אמנם, סיפורים רבים, ביחוד משנות נידודיהם, קושרים קשר של קיימא בין שני האחים הקדושים שאינם ניתנים להפרדה, מה גם שאף לאחר שהתפרסמו וכל אחד ניהל עדה לעצמו, זה בליזינסק וזה בהאניפולי, הרי יחסי גומלין ושייכות רבה היתה להם גם אז.

אך עם כל זאת, קובע לו ר' זושא ברכה רבה לעצמו.

צעיר לימים היה אז, כשהגיע לבית מדרשו של הרבי ר' בער, וחיש מהרה שקע כל כלו בעבודת השי"ת, כשראשו ורובו בגדולת הבורא ובשפלות עצמו.

חביב היה ר' זושא עד מאד על רבו הקדוש, ושמו הלך בין התלמידים כנורא ונשגב, בתמימותו, ביראתו, בשמחתו בחלקו ובענוותנותו, כפי שנספר על כל אחת ממידות אלו להלן.

כשנסתלק הרבי ר' בער, חזר לארץ מולדתו לגליציה, תוך שהוא עורך מעין גלות, יחד עם אחיו ר' אלימלך. לאחר כשש שנות נידודים, חי חיי דחקות, והיה עני מרוד. אשתו וילדיו רעבים, והוא יושב בבית המדרש, ומברך על הרעה מעין הטובה. ואם כי ברוב ימיו עני מרוד היה, הרי הגיעה העת ואף הוא ככל חבריו בבית המגיד הקדוש, עמד בראש עדה קדושה, שמנתה עובדי ה' גדולים וקטנים, הסרים למשמעתו ופונים לעצתו.

אולם בטרם נספר בפרוטרוט על מדריגותיו הנוראים ופעלו הרב, ספק אם נעמוד על אישיות נפלאה זו שהארץ האירה מכבודו.

ממדריגותיו הנוראות

עוד בהיותו בבית המגיד הקדוש ממעזריטש, בלט ביותר ב"מדת ההשתוות". כל מאורע גשמי שווה היה בעיניו, ולא הפיל את רוחו. **וכשהרבי ר' שמעלקע ואחיו החסיד ר' פנחס בעל ההפלאה, גדולי התורה שבדור ההוא, התקרבו אל המגיד הגדול ממעזריטש, היה ר' זושא בעיניהם לסמל התלמידים שגרמו להם התפעלות.**

היה זה כששאלו הללו את שאלתם הראשונה לרבם החדש, הרבי ר' בער, שאלה שניקרה במחם זה שנים.

ומעשה שהיה כך היה, עוד בבית מדרשו של הגר"א מווילנה, שמעו ר' שמעלקע ואחיו על אודות החסידות הנוסכת שמחה נפשית לוהטת בקיום התורה והמצוות, וכמהים היו לעמוד על משמעותה של שמחה זו. תמהים היו, היאך אפשר לו לאדם לשמוח בארץ תלאובות, העולם הזה, המלא פגעים, כשם שתמהו על דברי חז"ל בברכות נ"ד שאמרו: "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" — — —.

בשאלה זו על דברי חז"ל, פנו אל הרבי ר' בער. הפנה אותם הרבי אל ר' זושא, כאל מי שישיב להם תשובה הגונה. נפנו אליו, ושאלוהו על כך. "תמה אני — השיב ר' זושא ברצינות — כלום לא היה לו לרבינו הקדוש אל מי לשלוח אתכם אלא אלי, שלא ראיתי רעה מימי!! כלכו לכם לאחד מבעלי הייסורים, שטעם טעם רעה, ויאמר לכם את פירוש דברי הגמרא בברכות"...

התבוננו האחים בבגדיו הבלויים, ובעניות הרבה שהתנסכה בין קמטי פניו היגעים, וכבר הטיבו להבין היאך מברכין על הרעה. שכן, אצל ר' זושא הכל טובה היא לו, ומברך הוא תמיד רק על הטובה...

בקשו להדבק בו בר' זושא, נכנסו עמו בדברים, והרבי ר' זושא נדהם לראות את גדולתו של ר' שמעלקע בתורה. הביע ר' זושא לפני ר' שמעלקע את משאלתו, שילמד עמו, נענה לו ר' שמעלקע: "אם כבודו ילמד עמי חכמת הנסתר, אלמד עמו נגלות התורה".

הסכים ר' זושא, ופתחו מסכת ברכות. החל ר' שמעלקע אומר: "מאימתי קורין את שמע בערבית — פון וועו..." (מאיזה זמן), נרגש ונזדעזע ר' זושא ונפל לארץ, בזעקו: "מאימתי — פון פאַרכט (מרוב פחד, מלשון אימה) — — — מתוך אימת השי"ת קורין את שמע בערבית — — —".

ור' שמעלקע למד פרק נוסף בדרך החסידות.

אכן, אומרים היו התלמידים בבית המגיד הקדוש ממעזריטש, שארבעה תלמידים יש לו לרבי ר' בער המיוחדים במינם, ואלה הם: רבי אהרן הגדול מקרלין, שנפלא היה באהבת ה', הרבי ר' זושא, שנורא היה ביראת ה', הר"ר מנחם מנדל מוויטפסק, שהדהים בגאונותו, והר"ר יעקב שמשון משפיטובקה, שהתייחד בעמקות שכלו.

כזה היה הרבי ר' זושא, ירא ה' שבחבורה, שיראתו קודמת לשמחתו שאף בה הצטיין.

סח פעם הרב בעל התניא לפני מקורביו: "רבון כל העולמים: מה זה שהצדיק ר' זושא, כאשר ברוח קדשו השיג את כח הפועל של כוכב אחד לבד, נפלה עליו יראה עצומה כל כך, עד שמיד נפל לחולי השלשול, (ע"ד משאחז"ל במגילה טו על ותתחלחל המלכה), מצד היראה הגדולה שנפלה עליו".

עוד מספרים, ביקש פעם הרבי ר' זושא מהשי"ת, שתהיה לו יראת ה' כמלאך ושרף. מילא הקב"ה את משאלתו, ופחד אף להתנועע מול הדר גאון השי"ת — — — מיד ביקש מהשי"ת להחזירו ליראתו הקודמת.

וכבר הדגיש רבינו ז"ל, את ההתלהבות והשתוקקות העצומה להשי"ת שהיתה לו לר' זושא. היה זה כשסח רבינו בעוצם מעלת ההתלהבות שיש לו לאדם בשעה שהוא מתחיל להכנס בעבודתו יתברך, בהתבטאו "שעיקר הוא הלב של ההתחלה. כי אז, בהתחלת עבודת ה', מתלהב להשי"ת. וטוב מאד להשתדל ולהתאמץ, שיאריך זמן הרבה, בהתלהבות והשתוקקות להשי"ת של ההתחלה".

אחר אמר "שהצדיק הקדוש ר' זוסיא ז"ל, היה בענין זה חידוש גדול

מאד, נגד כמה צדיקים גדולים. כי הלך עם הלב של ההתחלה זמן רב" (חיי מוהר"ן, עבודת ה', עב), על כך מובא בסו"ס והלכתא כנחמני בזה"ל: "אמר המעתיק, שמעתי מאנ"ש, שמקובל מרביז"ל, שאמר, שהרה"ק ר' זוסיא זצ"ל, הלך עם הלב של ההתחלה עשרים ושתיים שנה".

הלא כך מצאנו את אחיו הקדוש בעל הנועם אלימלך כותב בשמו, על הפסוק "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקדש": "שמעתי מאחי הפירוש, שאל יבוא בעתים אל הקדש. דהיינו, שלפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים יחלש, רק שיהיה תמיד בקדושה, בלי עת" (לקוטי שושנים).

אכן, "הוא היה אומר" מה שהוא, ר' זושא, היה, היה אומר במאמריו הקדושים. מהם, ניתן לעמוד, עד היכן מדריגותיו הנוראות מגיעות.

לדברי מוהרנ"ת (שם קה) "הפליג מאד מאד" רבינו ז"ל בקדושת הרבי ר' זושא מהאניפולי.

עבודתו הקדושה

בתולדותיו של הרבי ר' אלימלך שנרשמו בגליון הט"ו של מבועי הנחל, הודגשו דבריו הקדושים של רבינו ז"ל, בדבר הצורך לעמול ולהתייגע רבות, כדי להגיע למדריגות עליונות. וכי לא היתה דעת רבינו נוחה, מהאומרים שצדיקים קדושים מרחם הם, ושמצד גובה נשמתם זכו למה שזכו. לא כן, אלא רק ברוב עמל ויזע, קונים כל מעלה והשגה.

בהקשר זה נכתב, **שבין תלמידי המגיד ממעזריטש בולטים האחים הקדושים ר' אלימלך ור' זושא ביגיעותיהם הרבות בעבודות מעשיות שאמנם רק על ידי כך זכו ועלו, למדריגות עליונות.**

טלו למשל את עבודת החצות של הרבי ר' זושא, כפי שנמסר בין אנ"ש. הרי הודות לכך, החליט מוהרנ"ת לנסוע אליו, בצעדיו הראשונים אל עולם החסידות. פרק מיוחד הוא התקרבותו של מוהרנ"ת לחסידות. נתיב קשה של הבחנה דקה מן הדקה עבר מוהרנ"ת כדי לעמוד אל אמיתת החסידות ומנהיגיה, ובכך היה לרבי ר' זושא חלק מכריע.

היה זה בעיר מולדתו של ר' נתן, נמרוב. זה לא מכבר חזר מוהרנ"ת מבית חותנו, אצלו שהה משך שנתיים, מאז נשא את בתו. על שלחנו אכל, ואת לקחו שמע. בין השאר, שמע מפיו דברי התנגדות רבים על החסידים. כך, שגם עתה, אחרי שעבר לאכול על שלחן אביו, מתרחק היה מן החסידות כמטחוי קשת.

ידיד אחד בשם ר' ליפא קנה בנמרוב. הלה מקורב היה לחסידות, וניהל ויכוחים רבים עם מוהרנ"ת, על הצדק שעם החסידים.

ביום מן הימים, בעיצומם של ויכוחיהם, התארח איש אחד מעיר האניפולי בנמרוב "וקיימו בו הכנסת אורחים, ונטל ידיו לאכילה, ובירך ברכת נטילת ידים וברכת המוציא בכוונה, ויישר מאד בעיניהם. וישאלו אותו: 'האם אתם מכירים את הרבי ר' זושא' וענה: 'בודאי אני מכירו, וגם אני רגיל ליכנס אצלו, וכל ההתעוררות לעבודת ה' קבלתי ממנו"...

החלו מוהרנ"ת ור' ליפא מכתירים אותו בשאלות על אודות רבו ודרכו בקדש. סיפר להם הלה מקצת דרכיו של רבו: **"בחצות הלילה מפיל הוא עצמו ממטתו, וצועק: זושא! זושא! זושא! הייב זיך שוין אויף! די רעשט וועסטו שוין דערשלאפן אין קבר!"** (זושא! זושא! קום ממטתך! את מותר שנתך תשלים כבר בקבר!) — — —.

מוהרנ"ת התפעל מכך, כמו מיתר דרכי העבודה אותם תיאר האורח, איש האניפולי. וזה אשר הביאו לנסוע לרבי ר' זושא, לר' דוד מקרעמניץ ולרבי ר' לוי יצחק מבארדיטשוב, בהתגברו על מניעות עצומות ויסורים רבים מצד בני משפחתו, שעיכבוהו רבות בדרכו אל החסידות, ששימשה לו פרוזדור לטרקלינו של רבינו הקדוש.

כך משך אליו הרבי ר' זושא רבים וטובים, ואיהב את שם הבעל שם טוב ושיטתו על הבריות.

בתיאור אחר על קימת חצות של הרבי ר' זושא, הפליא את הרב הצדיק הזקן מנעסכיז שאירחו בביתו ומסר לו חדר מיוחד לשינה. לפי סיפור זה, אחר חצות הלילה שמע הרבי מנעסכיז את הרבי ר' זושא קם ממטתו בהתלהבות, ורץ בחדרו אנה ואנה. אחר, החל מצעק: "רבונו של עולם! הנני אוהב אותך! אך מה אוכל אני לעשות לכך, הרי אינני יכול לעשות מאומה" שוב רץ ר' זושא אנה ואנה וחזר על דבריו פעם פעמים ושלש, לאחר מכן נעמד ואמר כלפי מעלה: "את זו אני יכול; לצפצף בפה בעבור הבורא יתברך שמו" והחל לתקוע בפיו בהתלהבות נוראה עד מאד. עד שאמר הזקן מנעסכיז לחברו ששהה אצלו באותה עת: **"לכה ונברח מפה, כדי שלא נשרף בהבל פיו הקדוש!!!"**.

עוד בצעירותו, כשאך נסתלק רבו הגדול המגיד ממעזריטש ערך גלות, שלפי מסורה אחת קיבלו זאת על עצמם ר' זושא ואחיו בתור "תקון גלות", אותו היו עורכים יחידי סגולה, מגדולי המקובלים.

לבושי סחבות, ובשקים מופשלים לאחוריהם, סובבו האחים מעיר לעיר, וסבלו קור ורעב, בזיון ומחסור. נסתרים היו מעיני בני אדם, והחביאו את גדולתם, תחת מסוה הקבצנות והעניות.

הגיעו פעם לכפר אחד, נכנסו לפונדק של יהודי, וביקשו מעמו מקום ללון. השכיבם על גבי התנור, כשר' זושא גבו כלפי חוץ. באותו לילה, נערכה חינגא

של חתונה בפונדק זה, בה רקדו ושתו אכרי הסביבה. שתו המסובים יותר מכדי הצורך, והחלו טופחים בגבו של ר' זושא בין כל כוס וריקוד... הכאיבו לו לר' זושא המכות האלימות, וקיבלם באהבה. ורק כאשר הפציר בו ר' אלימלך אחיו, ניאות להחליף עמו מקום. נשכב ר' אלימלך בגבו כלפי חוץ מבלי שישגיחו בכך השיכורים. נחו השיכורים במקצת, אחר חזרו אל ריקודיהם. אמרו איש לרעהו: "מה פשעו של זה השוכב עם גבו כלפי חוץ יותר מחבירו, הבה נא ונטפח גם על שכמו של הפנימי"... ושוב ספג ר' זושא את כל המכות וקיבלם באהבה. ליחש הוא לאחיו ר' אלימלך: "רואה אתה, שמי שנתחייב מלקות אינו יכול להתחמק מהן"...

בפעם אחרת, חשד בהם מוכסן נכרי אחד, שגנבו הם את סוסיו שנעלמו באותו לילה. הפליא בשני האחים הקדושים מכות נאמנות ושתקו. רצו הם לקבל על עצמם עונשים בעולם הזה. אחר פנה ר' אלימלך לאחיו ר' זושא ואמר לו: "בוא וראה ענשם של גנבים, ומה אנו שלא גנבנו ספגנו מכות אכזריות, הגנבים עצמם על אחת כמה וכמה שיבואו על ענשם ביום הדין הגדול והנורא"...

כשש שנים נטלטלו האחים בגולה, ולא היו אלה שש שנים קלות כלל ועיקר, אך מלאי תוכן. בהם קנו מעלות רמות ונשגבות, עד שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן.

מרבית שנותיו היה עני ומחסור נורא שורר בביתו של ר' זושא, אך הוא עצמו שרוי בשמחה והתלהבות ודביקות עצומה בבורא יתברך שמו. פעם ביקר בביתו אחד מקרוביו ולא מצאו. ראה את אשתו וילדיו רעבים ללחם, ושרויים בצער העוני, חיפש אחריו בבית המדרש ומצאו יושב ומפזם זמירות תהלים בשמחה והתלהבות, נזף בו האורח: "אשתך ובני ביתך גוועים ברעב ואתה אומר שירה?!".

"אמנם — ענה ר' זושא בתום לב — צודק אתה, אך אם היו גם בני ביתי עיניהם נשואות למרום ולא אלי, שאני בשר ודם, גם הם שמחים היו כמוני"...

בפעם אחרת הוכיחוהו בני עירו של שאינו דואג לפרנסת ביתו, באמרם לו: "עושה צדקה בכל עת — זה הזן את בניו ובנותיו כשהם קטנים" כמאמר חז"ל. נענה להם: "אכן, אבל מקרא מלא אומר: 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש' אי אפשר להכנס אל הקדושה עם 'צדקה בכל עת' מעין זו...".

עניות רבה שררה בביתו, אך הוא רואה הכל לטובה וכשפעם הוגדשה סאת העניות, עוללים שאלו לחם ופורש אין, ובבית אין פרוטה לפורטה התערב צערם של בני הבית בתפילתו הזכה, ובברכו ברכת "שעשה לי כל צרכי" נעצר לרגע קט, והרהור חלף במחו, אם אמנם יש לו כל צרכו... אך מיד התנער

ממחשבתו זו, והעלה בדעתו, שודאי ודאי כל מה שנתן לו הבורא יתברך הרי זה כל צרכו...

את הסיפור הזה אוהב אחד מחשובי אנ"ש לספר, כשהוא לומד את התורה הנפלאה בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' י"ד "אנכי ה' אלקיך". בתורה זו מבואר ש"כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא". רבינו מאריך לבאר איך זוכים לכך, שהוא ממקד את עיקר המבחן לכך בשעת התפילה (עיין מבועי הנחל 16 חידו"ב כהררמ"ט עת"ד). באמרו, שלפעמים "נתערב שרץ, היינו טומאה, בתפלתו ועבודתו" של האיש הישראלי, שלכך דרושים כמה וכמה עצות שעל ידם מגיע המתפלל למדריגה כזו "שממשיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות שה' הוא האלקים (=שמידת החסד — ה' — ומידת הדין — אלקים, חד הוא) ויברך הטוב והמטיב על הכל, כמו לעתיד לבא".

כזו היתה תפילתו זו של הרבי ר' זושא — אומר הנ"ל — שביקש שרץ קטן להאחז בתפילתו, על ידי הרהור על מצבו המביש. אלא שמיד הגיע להתפשטות הגשמיות ואור אין סוף, על ידו השיג ש"כולו הטוב והמטיב", ו"בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר", שגם מידת הדין — יסוריו, רחמים הם לו וכל צרכיו הם.

מידותיו הנעלות

"שקר צריך להיות באיסור חמור כמו עריות — אמר — וכשיהיה שקר מתועב וחמור כמו איסור עריות ושקרן יהיה מתועב ובזוי אצל בני אדם כמו נואף, אזי יבא משיח" — — —.

תכלית שנאה, שנא ר' זושא את השקר ואת "עולם השקר" כולו. במדת השקר על כל שלוחותיה, ואף לא שקר ממש, אלא מנהג רמאות או אפילו תנועה שקרנית, ראה בה עיכוב הגאולה. כי על כן, הגיע הרבי ר' זושא למעלות רמות ונשגבות כגון אלו המסופרים עליו, ירא היה מאבק מידה רעה, ולפיכך עלה ונתעלה עד שמי רום.

עד כמה שנזהר בפרוטות חברו, תעיד העובדה דלהלן, בה בולטת גם מידת רחמנותו על הבריות.

פעם אחת היתה אשתו מפצירה בו לעשות לה שמלה חדשה, אלא שכלום לא היה בכיסו בכדי שיעשה. יום יום ביקשה זאת מעמו, עד שניאות לה. הלך והלווה כמה זהובים, וקנה לה אריג, כדי שתמסרה לחייט פלוני, שאף הוא עני מרוד היה.

חשב ר' זושא שבכך פתר את בעיית השמלה שכה רבות ביקשה מעמו, אך

לא כך היה, בה בשעה שהלכה אשתו לקבל מהחייט את הבגד המוכן, השגיחה בו בחייט שהוא מתאנח, שאלתו לסיבת הדבר, וסיפר לה שזה לא מכבר אירס את בתו, והחתן בראותו אותו תופר שמלה, סבר בתחילה שעבור ארוסתו הוא עושה זאת. אולם, כשנודע לו שהבגד בשביל אחרים הוא, רגז, והשמיע דברים בוטים לעבר חותנו לעתיד, החייט העני.

לא היססה אשת ר' זושא לרגע, ותרמה את שמלתה לכלה העלובה. התערם עליה ר' זושא: "ובמה יאכלי וישקה עני זה את בני ביתו הרעבים?! הרי שבוע ימים עבד בשבילך, ומה אשם הוא אם תרמת את השמלה לבתו הכלה?! לכי נא להשיג הלוואה, ושלמי לו את שכר עבודתו"...

טוב לכל היה ר' זושא, וריחם על כל אדם באשר הוא שם. הדבר בלט ביותר בשעה שהשיב מעוון רבים מבני ישראל שנפלו בעוונות.

בספר ברכות שמים מצאנו את המחבר מבאר ענין שלם, באמרו: "**ויתבאר על פי המסופר מדרכו של הרב הקדוש, אור העולם, רבינו ר' זושא זצלל"ה מאניפאליע, שזה היה דרכו, לסובב מעיר לעיר, ומכפר לכפר, וממקום למקום, לעורר לבות החוטאים לתשובה. ונודע, שהיה דרכו לדבר אל עצמו, כל מה שרצה להזכיר את אותו האדם החוטא, ותלה קלקלת האחרים בעצמו, כאלו חס ושלום הוא מתודה על עצמו, עוונות האחרים**".

גם בספר מצרף העבודה מובאים כדברים האלה אגב הערה ש"כאשר נראה אדם למראה עיניו הקדושים, נודעו לו כל מעלליו מיום הוולדו".

את זו השיג ר' זושא, הודות לכך, שנקי היה מכל וכל מכל פניה של שקר גאווה וכו'. ועם כל זאת, אף כי ידע לקרוא על מצחו של אדם כל עברות שעבר, נזהר היה ביותר, לא לפגוע באיש, ובמקום להעיר לו על כך, הפקיר את כבוד עצמו, והחל "מתוודה" על "עוונות" כאלו וכאלו שעשה כביכול, גם אם כרוך היה הדבר בבזיון רב למאד. וגם אם לא היה בטוח כלל ועיקר שהאדם שאליו הוא מתכוון יענה לו.

כך נהג כאשר לן פעם במלון, ומצא את בעל הבית מלא עוונות. המתין עד שילך הלה לישון, אז נתיישב לו ר' זושא בחדרו על הארץ, והחל מזמר פרקי תהילים בדבקות נפלאה, כשמדי פעם בפעם הוא צווח בקול מר: "זושא! זושא! הלא כזאת וכזאת עשית, ביום פלוני ובמקום אלמוני" וכך פרט עוון אחרי עוון, מכל מלאי העוונות שנשא עמו בעל הבית...

הגיעה יללתו לאזני בעל הבית, והחל רועד... אחר נפל ממשכבו על הארץ, והרים בקול בוכים: "רבינו הקדוש! נקי אתה מכל חטא ועוון ואשמה ורשע, קדוש אתה ונורא, אני הוא זה שעשיתי כל זאת — אנא! תקן אותי ואת

נשמתי״ כך יבב בעל הבית כל הלילה, בהתחננו על נפשו. ניחמו ר׳ זושא, ולא יצאו ימים מועטים, עד שעשאו לבעל תשובה גמור.

כזאת וכזאת פעל ועשה ר׳ זושא במידותיו התרומיות, ברוך לבו ורחמנותו. סניגוריה היה מלמד על ישראל בכל עת מצוא, ואמר פעם: **״מימי לא ראיתי רשע יהודי, ואף אם ראיתי הרבה מלאכי חבלה שנוצרו מעוונות בני ישראל, יכולני להעיד, שמעולם לא ראיתי מלאך רע שאינו בעל מום אלא שזה חסר יד, וזה רגל. זאת משום שאין לך איש ישראלי שיחטא בחפץ לב, אלא שיצרו אונסו לכך, ואין הוא עושה את העוון בלב שלם כלל. לפיכך, נוצרים מכך מלאכים שאינם שלמים באבריהם״...**

אוהב היה את ישראל עד מאד, ומדי בקר היה מתפלל תפילה לשלום כלל ישראל לאמור: ״ריבונו של עולם, יהי רצון מלפניך שתשפיע שפע ברכה והצלחה חיים ובריאות ופרנסה טובה לכל אחד ואחד מישראל״.

ומרגלא בפומיה לומר: ״ורם לבבך ושכחת את ה׳ אלקיך — שיהיה לך התרוממות הלב, היינו שיהיה לך עושר וכבוד, ואז — ׳ושכחת׳, תמצא ויהיה שכיח לך ׳ה׳ אלקיך׳ היינו, שתוכל לעבוד את השי״ת, ותמצאנו מרוב הרחב הדעת״ — — —.

תו מרגלא בפומיה: **״הלואי והייתי זוכה לאהוב צדיק בישראל, כמו שהקב״ה אוהב רשע בישראל״... לעתים, הוציא לאנשיו סגולה ליראת שמים: ״לאהוב כל איש מישראל״. הוא היה אומר: ״כל עוד אוהב אני את יוצאי חלצי יותר מיהודי אחר, לא הגעתי לעקבותיה של אהבת ישראל אמיתית״...**

מספרים היו חסידים, שמידה זו של סניגוריה מברכת רבו המגיד באתה לו. היה זה, כאשר חש פעם בבית מורו באיש אחד העומד לפני הרבי לבקש על ענייניו כשכלו מלא עוונות, חרה אפו, ונתן בקולו על האיש המעיז לעמוד בד׳ אמותיו של הרבי. אחר התחרט למאד, ושח לבו לפני רבו המגיד, בירך אותו הרבי, שמעתה והלאה לא יראה רע באף אחד מישראל. ואמנם, מני אז, רק טוב ראה בכל אחד מישראל.

לא מחזיק טובה לעצמו

למדריגות שכאלה זכה, אך לא התגאה בהן כמלוא נימא. עוד בהתהלכו את אחיו בנדודיו, היה ויכוח ניטש ביניהם, אם על האדם קודם להתבונן ולהכיר בשפלות עצמו ועל ידי כן להגיע להכרה בגדלות הבורא או שמא לפני כן עליו להתבונן בגדולת הבורא ועל ידי כן יבוא להכיר בשפלות עצמו...

אל אפיקים אלו נישאו עיניהם של האחים הקדושים האלה. כשהגדול

שביניהם ר' זושא, גם הוא כאחיו הקטן ר' אלימלך, התפרסם לימים, לענוותן ושפל רוח מאין דוגמתו.

עוד בחיי רבו המגיד ממעזריטש, היה איש אחד עשיר רגיל לבוא אליו ולהנותו במתת ידו. עסקיו של אותו עשיר משגשגים היו למאד, ותמיד היה טוען שרק בזכות הצדקה לצדיק ר' זושא נכסיו מצליחים.

קרה, והחסיד בא לבית ר' זושא ואינו מוצאו, שאל לשלומו, ונודע לו שנסע לרבו המגיד ממעזריטש. תמה אותו עשיר על כך, שאף לרבו ר' זושא יש רב ומורה. חישב בדעתו שכדאי הוא לו לנסוע אף הוא לרב זה שבמעזירטש, אצלו — הרהר — בודאי יצליחו עסקי על אחת כמה וכמה...

ואכן, הפסיק הלה לבוא אל ר' זושא, והחל נוסע לרבי ממעזריטש, אך לתדהמתו, החלו עסקיו לרדת מטה מטה...

התבונן אותו יהודי ברוע מצבו, והחליט, שעליו לחזור ולנסוע להאניפולי, לרבו הקודם. בא אל הצדיק, ונכנס אליו. קיבלו ר' זושא בסבר פנים יפות, וכמעצמו החל האיש מספר לו את כל הקורות אותו מאז ועד עתה, בהביעו את פליאתו מן העובדא, שנסיעותיו ל"רבי של הרבי" השפיעו לרעה על עסקיו...

נענה לו ר' זושא: "מה פלא הוא בעיני מר שמן השמים הורידוהו מנכסיו, הדבר פשוט הוא, לפני כן, כשפרנסת אם אותי, אף שאיני כדאי והגון לכך, גם עמך לא דקדק הקב"ה ושלח ברכה במעשי ידיך, אבל עתה כשהחילות לדקדק אחרי, והחלטת שהרבי ממזריטש גדול ממני וכי אני אמנם לא ראוי לכך, החל גם הקב"ה לדקדק עמך, אם ראוי אתה לכל אותו שפע בפרנסתך, ושמצאך בלתי ראוי, חדל לנהוג אף בך לפנים משורת הדין...

מטיף היה ר' זושא לעצמו מוסר, משנן היה לו תדיר את מה שאמר לו פעם עגלון נכרי אחד: "אתה יכול, אך אינך רוצה להיות יכול". היה זה, כשחלפה לפניו פעם עגלה עמוסה מספוא, עמרים עמרים, נפל עומר אחד, נזדעק לו העגלון לר' זושא: "הרם את המספוא והשלך אותו אלי", סירב לו ר' זושא ואמר: "אינני יכול", נעץ בו העגלון עיניים קוצפות: "כלום אינך יכול, אינך רוצה להיות יכול"... ואת זאת שינן לו ר' זושא תדיר, בהטעימו, שאין כל עיכוב מצד יכלתו של אדם להגיע לכל מדריגה שהיא "הדבר נעוץ ברצונו יותר מאשר ביכלתו", אמר.

ור' זושא אמנם רצה, וגם יכל, השיג הוא השגות אלוקיות נוראות, עד שהתבטא פעם, שאינו מצפה כבר לשום תשלום שכר עבור עבודתו מאז הגיע להשגת השי"ת, ואם יש שכר צפון לו, הרי זה בודאי רק על אותם שנים בהם עבד את בוראו רק מצד אמונה גרידא. כי על כן "שיבח ביותר את העבודה של

ימי הנעורים, שהוא 'עבודת משא', מה שאין כן אחר כך, הוא 'עבודת מתנה' מהשי"ת ליראיו, מתיקות, נעימות, עריבות, ידידות, יוצרנו יתברך שמו" (מתוך ספר אגרא דפרקא ג').

הוא היה אומר: אל תתן לחית נפש תורך" — אל תעשה חיי נפש, פרנסה, מתורתך; "חיית עניך את תשכח" — אל תשכח שאתה חי חיי עוני ובגינה אתה נזקק לנדבה...

עתים היה מכניס ידיו באש, ולכשנכווה היה אומר לעצמו: "הוי זושא, כמה מגושם אתה עדיין שידיך נכווים באש" — — —

אותות ומופתים

אמנם, אין זה מדרכם של חסידי ברסלב לספר "מופתים", ולא בכך הופך אצלם אדם סתם לצדיק, שכן, בכדי להיות צדיק ישנם מופתים אחרים ואותות שונים לגמרי, הלא המה סיפורי הגבורה בעבודת ה', שבירת המידות וכו', המסופרים על הצדיקים האמיתיים.

הלא כן כותב מוהרנ"ת זיע"א: "כבר אמרנו, שאין זה רצוננו לספר מופתים מרבינו ז"ל, כי לא באלה תהלתו" ובמ"א: "ומי שהיה רגיל לפני קדושתו הנוראה, היה יכול לראות מופתים גדולים ונוראים בכל עת ובכל רגע. ועיקר החידושים והמופתים הנוראים שראינו ממנו ז"ל, הוא רק בענין התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, שתיכף כשנכנס אחד אצלו, ורצה להתקרב להשי"ת, תיכף נהפך מיד לאיש אחר ממש. ועוצם היראה וההתעוררות וההתלהבות וההרהורי תשובה באמת לאמתו שהכניס בכל אחד ואחד שזכה לעמוד לפניו, אי אפשר לבאר ולספר, אילו כל הימים דיו וכו'. כי לא נראה כזאת, ולא נשמע בעולם שיעורר להשי"ת כל כך בהתעוררות כזה, לכל אדם שבעולם, מגדול ועד קטן".

באלה תהלת הצדיק, ובכך הנו מתפאר, בעניני עבודת ה' ובכדומה. אלא שבכל זאת, מעניינים עד מאד סיפורי אותותיו של הרבי ר' זושא זצ"ל שהגיע לשיאים על אנושיים בהשגתו האלוקית, ומאלפים הם הסיפורים הללו.

סיפור נאה, בו מעורב גם הגאון מוילנה מסופר בפי כל. איש אחד בא להתלונן בפני הרבי ר' זושא בדבר חלום מוזר אותו חולם הוא זה כמה לילות רצופים ואין לו מנוחה מכך, שכן בכל לילה נשנה החלום ביתר בהילות והפחדה.

בחלומו, והנה אביו מעולם האמת בא אליו ומשיא לבו להמיר את דתו ח"ו, ואף איים עליו לעשות כן בלי כל דיחוי.

נענה ר' זושא בפשטות: "יפתחו נא את קבר אביך, מבלי ספק נפל לשם שתי וערב"... חפרו את הקבר, ומצאו מטבע אחת קטנה שנפלה בטעות מאחד הקברנים, עליו חקוק שתי וערב. סילקו את המטבע, ועמם נעלמו החלומות.

נתגלגלו הדברים עד לאזני הגר"א מוילנה, נענה הגר"א: "מה פלא הוא אצלכם, הלא ירושלמי מפורש הוא! אך על זאת הנני מתפלא, מנין לו לרבם של חסידים מה שכתוב בירושלמי?...

שוב נתגלגלו הדברים לאזני ר' זושא, ונענה ברצינות: "אמנם, את הירושלמי לא ראיתי, אבל ראיתי זאת במקום שראה זאת הירושלמי" — —

ומענין לענין, בכה פעם ר' זושא על שאינו מבין את דברי הגמרא בחולין ז' שם מובא בזה"ל: "ישראל קדושים הם, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה" והדברים אינם מובנים, במה קדוש הוא זה שיש לו לתת לצדקה ואינו רוצה? בדברי התוספות אף מובאת הערה זו, אך קשה לעמוד על כוונת דבריהם באמרם: "ויש שיש לו ואינו רוצה, ואפילו הכי אקרי קדושים — שמזמן את חברו לאכול אצלו מפני הבושה" הדברים תמוהים אף הם, וכי משום שמזמן אדם את חברו לאכול מתוך פניות של בושה רצונו הריהו כבר קדוש? ושוב, מה לשון הוא זה בדבריהם "אקרי קדושים" בלשון רבים, הרי מדובר רק במי שיש לו ואינו רוצה שהוא יחיד?.

בכה ר' זושא והזיל דמעות, שישיג את דברי הגמרא והתוספות גם יחד. והנה בחלומו, הופיע הר"י מבעלי התוספות, ויאמר לו: "שמע בני, אל תבכה עוד, כוונת הדברים היא, שכשעושה אדם מצווה, הרי נוצר מכך מלאך. מעצם מעשה המצווה נוצר גופו, ומכוונת הלב שלו נוצרת נפשו של המלאך. אולם, הואיל ויש אנשים שעושים מצווה בלי כוונה, ויש המכוונים לעשות ואינו עולה בידם, הרי, ישראל ערבים זה בזה' ואחד משלים את חברו. וזהו פירושם של דברים: "ישראל קדושים, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה — זה עושה מעשה בלבד ויוצר גוף של מלאך, וזה מכוון בלבו ויוצר נפש של מלאך — ואפילו הכי, אקרי קדושים — ששניהם יחדיו בראו מלאך שלם, זה במעשהו וזה בכוונתו"...

מסופר, שפעם אחת מל הרב ר' פנחס מקאריץ תינוק אחד. ולא היה באפשרותו לעצור את דם המילה, נזדמן לשם ר' זושא, והחל מזרז את הקהל להסב אל השלחן ולאכול את סעודת המצוה. ומיד נעצר הדם.

שאלוהו לפשר הדברים, השיב: "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו — כשרואים שדינים שורים, בבחינת אלקים, מידת הדין, יש לאכול ולשתות ולשמוח, כדי להמתיק את הדינים" — — —.

פעם, קרא אליו הרב המגיד ממעזריטש את תלמידו בעל התניא, ואמר לו שישנו קטרוג גדול בשמים על ישראל על כי אין בין הפוסקים והמקובלים השוואה בנוגע לצורת כתיבת אותיות התורה. וביקש מעמו להמציא שיטה שתתאים לכל הדעות.

החל הרב מעיין בדבר, וכעבור זמן ניכר הצליח לעשות כן. וכשהביא את פרי עבודתו לרבו, מצא חן רב בעיניו, בהביעו בהתפעלות: "הנה אמנם הכריזו עתה במתיבתא דרקיעא שכך צריכות להיות צורות האותיות".

למחרת, נסע הרב בדרך, עבר דרך האניפולי, והתאכסן אצל ר' דוד סופרו של ר' זושא, ראה את ר' דוד כותב ספר תורה ולא רצה להפריע לו. ניגש מאחוריו בלט, ולתדהמתו ראה אותו כותב בדיוק באותה צורת אותיות, אותם צייר הוא אחרי עיון רב — — — ישב הרב והמתין, עד שיגמור ר' דוד לכתוב. לאחר מכן שאלו, מהיכן קנה שיטה זו בכתיבת האותיות, סיפר לו ר' דוד, שרבו הקדוש ר' זושא בא אליו היום, ומסר לו שכך הכריזו בפמליא של מעלה, לכתוב בצורה זו ולא אחרת ואף צייר לו לסופר את תמונת האותיות, כדי להמחישם לו — — —.

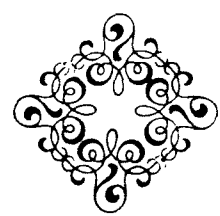
התרגש הרב, ורץ לקבל את פני הרבי ר' זושא טרם המשיך בדרכו.

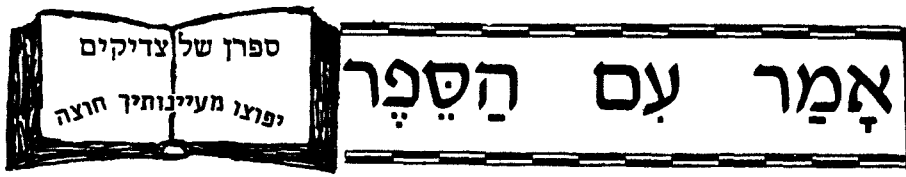
ואם במגיד עסקינן מן הענין לציין, שציוה לתלמידיו לבל יעשו את ר' זושא לאדמו"ר, בהטעימו שגדול הוא ר' זושא הרבה יותר ממדריגה של אדמו"ר.

אך הָיה היה ר' זושא למנהיג גדול בישראל, ואף פעל ישועות, רבות בשנים. רבים, רבים, מכל קצוות הארץ, נסעו אליו להתברך מפיו הקדוש ולקבל עצתו והדרכתו.

והוא, ר' זושא, נשא את כל דאגות ישראל על שכמו. ביקש לפטור את ישראל מן הדין, וקיבל על עצמו יסורים נוראים. וכשבע שנים לפני הסתלקותו, חלה את חליו הכבד, בו נפטר ונגנז בגנזי מרומים.

זכותו הקדושה תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

והלכתא כנחמני
אנציקלופדיה לספרי רבינו ז"ל

התרגשות מרובה נגרמה לרבים מאנ"ש בארץ ומחוצה לה עם הופעת הספר החשוב והלכתא כנחמני. ספר המהווה חיבור מושלם המקיף את כל תורת רבינו הק' ומושך אף במראהו החיצוני המפואר. כהולם לספר רב תוכן זה.

מאז נחתמו ספרי ליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות, ספר המידות וכו' התפתחה ספרות תמציתית עניפה, סביבות ספרים אלה. כדוגמת הליקוטי עצות, קיצור ליקוטי מוהר"ן, ליקוטי עצות המשולש וכדומה. כשמגמתם האחת והיחידה היא, לרכז את "הדינים היוצאים" למעשה מדברי רבינו הק', וישמשו שימוש רב לעבודת השי"ת.

אכן, רבה היא תפוצתם של ספרים אלה, המבוססים על ערכים (אותיות) כאמונה ברית וכו', למען תת לפני הקורא את כל מבוקשו תחת כל ערך ונושא אותו הוא מתאווה לדעת על בוריו.

אלא שמכיון שהקב"ה מנהיג עולמו בכל פעם באופן יפה ונפלא יותר — כדברי רבינו — הרי גם בשטח חיבור הקיצורים והתמציות לספרי רביז"ל התפתח ועלה ספר נפלא בצורת אנציקלופדיה "והלכתא כנחמני".

מחבר הספר, הרה"ח ר' יעקב דב הלוי, מתלמידיו המובהקים של הרה"צ ר' אפרים'ל קארקאווסקי זצ"ל מגדולי אנ"ש בדור העבר, עשה עבודה יפה, בחסות מכון "זכר נפתלי", שבראשות הרה"ג ר' אליהו חיים קרלבך שליט"א, העושה בשטח זה רבות בשנים.

לפנינו אנציקלופדיה בעלת שני חלקים. בחלקו הראשון **כשלש מאות ערכים מכל ספרי רבינו ז"ל, לפרטיהם ופרטי פרטיהם.** כאן אתה מוצא ערכים רבים שמקומם לא הכירם לא בליקוטי עצות הראשון ולא באחרון, כמו גלגול, שבעה רועים, יצר הרע, ספרים, הסתפקות וכהנה רבות.

כך, שכמעט ואין לך נושא הנידון בספרי רבינו שאינו מופיע שם כערך בפני עצמו, המכיל מעשרות עד מאות סעיפים קטנים שאינם אלא מובאות מספריו הקדושים כלשונם וככתבם.

מפתח מסודר למופת, המכיל את מאות הערכים שבספר, מופיע בתחילת הספר לפי סדר האלף בית, ומגיש לפני המעיין את מבוקשו כעל שלחן ערוך. מפתח נוסף המופיע לפניו, מסודר לפי סדר התורות שבליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות וכו', כשכל תורה וסיפור מחולק לפי נושאים הנידונים בו, עם ציון מדוייק של המראה מקום לאנציקלופדיה, שם מופיע אותו נושא.

מפתח זה האחרון בא במטרה לשרת את הלומד בלקוטי מוהר"ן, כאשר נקלע לנושא כלשהו ורוצה לדעת את כל מה שאמר רבינו הק' על אותו נושא במקומות אחרים. האנציקלופדיה מגישה לו אפוא מראה מקום לעיון באותו ערך מתאים.

בחלקו השני, מוצא אתה חיבור שלם, מחולק על כל חמשה חומשי תורה, נביאים כתובים, מגילות, בבלי, ירושלמי, ספרי מוסר וחסידות, שמות גדולי החסידות וכו' ומכיל את כל מה שפירש רבינו בספריו בכל פסוק, מאמר חז"ל וכו' או אמר על גדול זה או אחר.

ואף חלק זה רב תועלת הוא, כשבזכרונו של המעיין מתנוצץ רק הפסוק או המאמר מהגמרא ואינו זוכר את מה שאמר על כך רבינו, או כשחפץ הוא לעיין מה בפרשת השבוע או באגדתא הנלמדת על ידו.

יש כאן בספר והלכתא כנחמני כמין מיזוג מושלם בין כל צדדי צרכיו של המעיין, אם הוא מחפש נושא או מחפש הוא פירוש מסויים, אם הוא לומד ספרי רבינו, או סתם רוצה לדעת מה אמר רביז"ל על המגיד ממעזריטש או תלמידיו הקדושים. בכל מקרה, מזומן לו למעיין מפתח מפורט, על ידו ימצא בנקל את מבוקשו.

מעלה נוספת יש לו לאותו חיבור, שאין הוא פוסח גם על פירושים ממפרשי הליקוטי מוהר"ן, אם זה ביאור הליקוטים, או פרפראות לחכמה, באבי הנחל וכו' ובמידת הצורך, הרידהו מגיש ביאורים נבחרים מאותם ספרים תחת ערכים מסויימים, למען הקל על הלומד בספרי רבינו את הבנת הענין.

זכה המחבר, וגילגלו זכות על ידו, להגשים את רצון רבינו הק' שהצביע על הצורך לסדר את תורתו כמו בבית מסחר לאריגים וכל בד "עם הקצה בחוץ", כדי שיוכלו לשלוף כל אריג בנקל... הרה"ח ר' יעקב דב הלוי עשה עבודה יפה זו, וסידר את כל תורת רביה"ק לפי נושאים, עם מפתחות מפורטים, המקילים בהרבה לשלוף את דברי רבינו המתאימים לעת הצורך.

טרח המחבר, והוציא מתחת ידו דבר מתוקן למופת, עם כריכה מהודרת וניר משובח באותיות מאירות עיניים. יהי נועם ה' עליו לזכות ולראות בתפוצת מעיינות רבינו חוצה בביאת הגואל, במהרה אמן.

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

אנשי רבינו בנתיבות

לכבוד מערכת מבועי הנחל
התאחדות חסידי ברסלב להחדרת והמשכת דעת רבנו הנחל הנובע מקור חכמה מוהר"ן זיע"א ירושלים.

יהי נועם ה' עליכם ועל כל אנשי אהליכם ה' עליהם יחיו אמן.

קראתי את מכתבכם מחדש כסלו השנה ומאד כאב לי על המצב שבו שרויה ההתאחדות.

מתפלא אני על החלטות הועד לעשות קיצוצים הם צריכים היו לכתוב לאנשים החייבים לסלק את חובם, על מנת להמשיך בפעולות הטובות שעשיתם.

נדמה לי, אם אני לא טועה, ביום האזכרה של רבנו ר' גדליה אהרן קעניג זצוק"ל דברתי אתכם ובקשתי מכם לשלוח לי כמה אני חייב ואני חוזר שנית ומבקשכם שוב לשלוח לי את פירוט החשבון בדיוק כמה אני חייב, ובלי נדר בע"ה אשלם לכם עד הפרוטה האחרונה כי אין ברצוני להשאר חייב לכם ולהשאיר את העוון תלוי בי, חס וחלילה.

לכן, לאור האמור לעיל, אני מצרף לכם בזה, שיק על סך 50 שקל, כמקדמה על החשבון, עד לקבל החשבון הסופי, ובלי נדר אשלם לכם הכל

שנית, שמח אני לבשרכם שהקימונו בעיירתנו נתיבות קבוצה שקוראים ולומדים בספרי רבנו יש חלק גדול שמשתתף בלמודים וכבר אני הזמנתי ספרים של רבנו וחלק מהחברים קנו ממני את הספרים.

היה רצוי, אם אפשרי הדבר, להואיל בטובכם לשלוח לנו אחד הרבנים שלכם שיתן לנו שעור בליקוטי מוהר"ן ובספרי רבנו.

בכבוד רב ובברכת התורה
בנימין ברכה

התרשמות

ב"ה. לכב' פעילי "מבועי־הנחל"
שלום רב,
תודה על הירחון המלא ענין ותוכן
מאוד התרשמתי מהמאמר על "ממון ופרנסה"
מצ"ב תרומתי לאגודתכם ולת"ת.

ברכות לבביות,
יהודה מילר

תגובות על השתטחות כהנים ושלימות הענווה

י' שבט תשמ"א

כבוד מערכת הירחון מבועי הנחל עיה"ק תובב"א.

ברצוני להעיר איזה נקודות שהובאו בירחון של טבת.

ראשית רציתי להשיב להרב סגל נ"י על מכתבו "נדהמתי ונפחדתי בענין השתטחות כהנים על קברי צדיקים". מובא בליקוטי הלכות ע"ת ו' אות ל"א וז"ל: "וע"כ צריכין לבוא על קברו הקדוש, כי כל הקברים מטמאין באהל אבל הצדיק אינו מטמא באהל כשרז"ל. כי אדרבא, כל הקדושות וכל התיקונים נמשכין משם" ע"פ ע"כ.

ושמעתי ממורי, הרב הצדיק, קדוש וטהור, ר' אפרימ'ל זצוק"ל כי ע"פ נסתר, ההלכה כמו שאמר אליהו הנביא: "קברי צדיקים אין מטמאים באהל!" אמנם, אלה הכהנים ששואלים אם מותר, עבורם חיבר הרהגה"ק מטשערין ז"ל קונטרס ההשתטחות, שקדושת הצדיק מתפשט בכל הרואה, ושלא צריכים לגשת קרוב, אבל להתרעם על הכהנים שכן הולכים — כידוע שהרבה כהנים נכנסים לקבר הרשב"י במירון, וכן בחברון אצל האבות הק', וקבר רחל — אסור בהחלט לחשוב עליהם כאילו עוברים איזה איסור, ח"ו, כי יש להם על מה לסמוך, וד"ל.

ב. בענין הגדלות שדיבר רבינו ז"ל על עצמו, ראשית, מובא בתורה ד' בל"ק ששלימות העניוות הוא, כמו שמצינו אצל משה רבינו שראה בתורה 'ויאמר ה' אל משה' ולא הי' לו מזה שום גדלות. ועיין גם חיי"מ (עבודת השם נ') "עיקר שלימות הענוה שיכול לומר על עצמו שהוא עניו, כמו שאמר ר' יוסף: 'לא תתני ענוה דאיכא אנא". גם אפשר לענין בספר החדש "והלכתא כנחמני' בענין ענוה, ואות צדיק, או צוואה, אז יתורצו כל הקושיות. וכן, מה שקשה בכלל על חסידי ברסלב שצריכים לנסוע לצדיקים, הכל יתורץ אם יעיינו על כל ענין שמבקשים.

יעקב דב הלוי

השמחה במעונם של חסידי ברסלב בצפת

כ"ט טבת ה'תשמ"א לפ"ג

כבוד מערכת "מבועי הנחל" של הירחון המהולל בכל התשבחות, בחדושים ובאורים, שיחות וספורים, אליכם יסגא החיים והשלום. הברכה והטוב. ולכל העוסקים בהפצת דעת רביה"ק זיע"א בקרב עדת ישראל.

זה עתה נקרה אלי ירחון חודש טבת (שמשום מה עדיין לא הגיע לביתי), ועלעלתי בו לקרוא הדברים החרוטים עליו, ונהניתי מאד בראותי מדור המכתבים, תחת הכותרת "חסידי ברסלב משקמים את צפת". עלה במחשבתי, כי בוודאי מדובר בהשמחה הגדולה ששרתה בין אנ"ש שם, אך עדיין לא מצאתי את שאהבה נפשי. אמרתי בלבי, אנסה אני להודיע זאת לכל אנ"ש, לשמח לבב אנוש, ברישומי השמחה רבתי שהתקיימה ב"זאת חנוכה", תחת הרושם של "נר מצוה ותורה אור", בעיר הקודש צפת תובב"א.

כאחד מרבים שבין אנ"ש, נסעתי בתחבורה המאורגנת שיצאה מירושלים ובני

ברק, ביום המיועד ל"הכנסת ספר תורה", בבית הכנסת דחסידי ברסלב שבצפת. הנסיעה עצמה, היתה חוויה מיוחדת, בשמעי על אם הדרך דברי התעוררות, הנובעים מהמעין הזך של הנחל הנובע ומנביע מקורות חכמה וכן גם, זכירה מיוחדת שצפה ועלה על אודות היישוב החסידי בצפת, שהיה לאנ"ש חלק בו מאז התיישבות רבי שמעון זצ"ל מקרימנטשוק משמש רביה"ק, בשנות תק"פ – צ', (שנטמן סמוך לציון האר"י הק' זיע"א). ואח"כ, עלייתו של ר' יצחק בן מוהרנ"ת, ועוד רבים וכן שלמים המוזכרים בספר היקר "נתיב צדיק" ואח"כ, בהשתקעותו של הרה"ק ר' ישראל קארדונער זצ"ל, ראש חבורת אנ"ש באי", שקירב הרבה לדעת האמת. וכיום, בעלייתם הנחשונית של כעשרים אברכים מאנ"ש המוסיפים והולכים, שפועלים רבות בכל התחומים בעיר השוממה והעזובה, להחיותה כבתחילה. והכל, תודות למסירות נפשו של ענק הרוח, מגדולי אנ"ש, הגה"ח רבי גדלי' אהרן קעניג זצ"ל, שהשקיע כוחות מרובים, בהחייאת יישובה ברוח התורה והאמונה, ע"י פעליו הברוכים שהקים, במסגרת מוסדות נ"נ"מ"ח בצפת, המשגשגים והולכים לתפארת שם רביה"ק, אור האורות, מוהר"ן מברסלב, זכותו יגן על כל העוסקים להפיץ דעתו, ולרומם שמו בעולם.

– וזה עתה, ביום רביעי, ג' טבת, התקיימה חגיגה של תורה ברחובה של עיר צפת העתיקה, שכבר ימים רבים לא ראתה כזאת. הוכנס ספר התורה ברוב עם הדרת מלך, לבית הכנסת דחסידי ברסלב בקרית ננמ"ח, בשירה וריקודים, בשמחת המצוה.

כשבאנו מירושלים, כבר ראינו את כל הקהל מכל שכבות הציבור, שהתאספו על פני רחבת "תלמוד תורה" ברסלב, המתנוסס לתפארה בטבורה של צפת משם יצאו כמתוכנן עם ספר התורה, עד להיכל ביהכ"נ. ותיכף ומיד, החל קול ה' בהדר להשמע בחלל, וכבוד ה' נגלה על העיר. מצעד של קידוש השם גדול הופגן על ידי היהדות החרדית בצפת בחרדת קודש מתוך שמחה והתלהבות, בפזזם וכרכרם בכל עוז לפני הספר תורה. ואח"כ, השתוממתי למראה ההוד, עת ראיתי כחמישים ילדים ויותר נושאים אבוקות של אור, שהקדימו לילך, וקול גדיי הצאן נשמע בנועם ומתק, בשיר ורננה, מהבל פה שאין בו חטא, בסדר למופת, ופניהם קורנים אל מול לפידי אש, שהחזיקו בידם כל הדרך.

כששאלתי מי ילד לנו את אלה? קבלתי מענה, כי אלו הם מתלמידי התלמוד תורה שנחל הצלחה רבה. אבות שולחים שם בניהם מכל קצוי העיר, כן הכילה הכבודה נערים מלומדי חברות המתמידים בכל ערב וביום השבת.

נפלא היה המחזה, והתעוררות של תשובה מתוך שמחה וחדוה נגרם בשל כך בלבות כל המשתתפים, אף כאלה רחוקים מיהדות, שהתבטאו, כי הנה החסידים הברסלבים הם כלשונם: "קומנדקר של עבודת השם" – גדוד חיל מצבאות ה' העושים רבות בשטח היהדות, וניכרין פעליהם בעיר הזאת.

כך צהלה העיר צפת, לקול הזמרה הגובר והולך עד למרחוק. והתנשא בכל עוז בגילה ורנה. התהלוכה החגיגית רבת הרושם עברה דרך כמה רחובות ראשיים, עד הגיעה להיכל הקודש, באולם בית הכנסת, שהפעם צר היה מהכיל את כל הכבודה שמלאה את כל החדר והצטופפה עוד בחוץ. ובתוך ההיכל, עלתה השמחה פי כמה

במעגלי ריקודים של חסידים ואנשי מעשה זמן רב. ממש, הוד והדר לפניו, עוז ותפארת במקדשו.

"ובנוחה יאמר. כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזובו, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.. חדש ימינו כקדם". נאמו לפני הקהל, הרב קפלן שליט"א רבה של צפת, שדרש מענינא דיומא, לשבחה של תורה, ה"לקח טוב", ולשבח ה"מחזיקים בה ותומכיה מאושר". הרה"ח ר' יעקב קליין שליט"א, עסקן נמרץ ופעיל למען הקריה ומוסדותיה, שהעלה בדבריו שבח המוסדות ופעולותיו בעבר בהווה ובעתיד, הודה בדבריו לנדיב המהולל ר' יוסף בוק הי"ו שהקדיש את ספר התורה להיכל ה' מתוך הוקרה לפעולותיהם הנשגבות של מפעלי ננמ"ח, אשר חזה אותם בעיניו בקיץ העבר, ולאחר התרשמותו החליט לנדבו לבית מקדש מעט זה, המפיץ מאורו בכל הסביבה, ואיחל לו ברכת ה' למחזיקים בה, אורך ימים בימינו, עושר וכבוד בשמאלו כן הודה לכל הנוכחים והמשתתפים בשמחתה של צפת, שיזכו לראות בבנינה ובעטרת תפארתה, בהתחדש ימיה כקדם, לאור דרכי רבינו הק' זיע"א. ואחרון חביב, הרה"ח ר' ירוחם רויכר שליט"א, שהאיץ בקהל להיות מעלין בקודש, עושים ומעשים, למען קידום בניית הקריה על תלה, ומוסדותיה על מכונם, יפה נוף משוש כל הארץ

כן התקיימה סעודת מצוה על אתר, ברוב פאר, ובשעה מאוחרת הסתיימה השמחה שהשאירה רשמים עמוקים בלבות הנוכחים שהביעו שבח ותהלה לאנשי שלומנו העוסקים במלאכת הקודש מתוך אהבה ואחוה, במשנה מרץ וקידוש שם שמים רבה באויר הנשמות דעיה"ק צפת תובב"א.

בכבוד רב, המוקיר ומכבד את כל הפעלים הברוכים של חסידי ברסלב בערי מושבותם, בקירוב רחוקים וחיזוק קרובים, להפיץ המעיינות חוצה.

ב. שטיין ברסלבר
ירושלים ת"ו

נ ב

ראוי מאד לפרסם בירחון בפרוטרוט ובאריכות אודות מוסדות אלו המתנהלים על טהרת הקודש לאות ולמופת

הכרת טובה

כבוד מבועי הנחל, שלום

הירחון כולו הפלא ופלא, אין מילים בפה ואין כדוגמתו

ב"ה ות"ל אלף פעמים' וישר כחכם על המאמץ הגדול הזה לזכות את הרבים לאנ"ש ולאחרים

ומחיל אל חיל
מאחל אברהם נפתלי שטראוס
הגלבוע 6 ת"א

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הבי **חיים ישעיה הויכהויזער** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **שמואל שפירא** הי"ו
הר"ר **נחמן שלמה יצחק שפירא** הי"ו
להולדת הנכדה—הבת, הנין—הנכד
ולנשואי הנכדה — הבת

הר"ר **יצחק אנגל** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **משה נפתל טריגר** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **משה שלגי** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **שבתי הורביץ** הי"ו
לנשואי הבן **נחמן** שיחי'

הר"ר **דוד בובליל** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **משה יעקב רוזין** הי"ו
להכנס בנו **נחמן** הי"ו
בעול המצוות

הבי **מנחם גרשון פרידמן** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הבי **צפריר ארם** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **גבריאל גרוסמן** הי"ו
להולדת בנו

הבי **דוב שארף** הי"ו
ארה"ב
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **נחמן תפילינסקי** הי"ו
להכנס בנו בעוה"מ
ולנשואי בתו תחי'

הר"ר **בנימין ברכה** הי"ו
להכנס בנו בעוה"מ

הר"ר **שלום קרויס** הי"ו
להולדת בנו

הר"ר **זאב חשין** הי"ו
הר"ר **שלמה זלמן חשין** הי"ו
להולדת הנכד—הבן
ולארוסי הנכד

הר"ר **נחמן קנילסקי** הי"ו
לכניסת בנו נ"י לעוה"מ

הר"ר **נחום מילר** הי"ו
לארוסי הבן

הבי **עמנואל מנג'ריצקי** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **ישראל ברסקי** הי"ו
הר"ר **נחמן ברסקי** הי"ו
ארה"ב
להולדת הנכדה—הבת

הר"ר **מנחם רוזנברג** הי"ו
ארה"ב
להולדת הבן

הר"ר **יצחק אנשין** הי"ו
הר"ר **ישראל נחמן אנשין** הי"ו
להולדת הנכד—הבת

הר"ר **בנימין חנן** הי"ו
לארוסי הבת

הר"ר **חיים פוקסברומר** הי"ו
הר"ר **אפרים פוקסברומר** הי"ו
להולדת הנכד—הבן

הר"ר **בן ציון פרסברגר** הי"ו
לארוסי בנו **שמעון** נ"י

הר"ר **שאול דוד ברמץ** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אברהם אנשין** הי"ו
הר"ר **נתן אנשין** הי"ו
להולדת הנכדה—הבת

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

בתוכן

☆ **בשער**

☆ **מענינא דיומא** — ט"ו בשבט

☆ **חדושים ובאורים** — בתורה החדשים ליקו"מ סי' כט

☆ **האריות שבחבורה** — הגה"ח רבי אברהם שטערנהארץ זצ"ל (המשך)

☆ **משל ומליצה** — התבואה והצפור

☆ **אבות החסידות** — הקדוש מורנו רבי זושא מהאניפולי זצוק"ל

☆ **בנתיבות הנחל** — קירוב רחוקים

☆ **אמר עם הספר** — אנציקלופדיה "והלכתא כנחמני"

☆ **מכתבים למערכת** — שאלות ותשובות מקוראים לקוראים

☆ **שונות** — הודעות ברכות

ירחון "**מבועי הנחל**"
קובץ לתורה וחסידות

העורך: **מרדכי טורץ**
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת ד 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 8 שקל ובחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

קובץ לתורה וחסידות

מכנעי הגלל

עיי"ד רבינו הק'

נחל עבע מקור חכמה

מוהר"ן מברסלב

חו"ב בתורות
לי–לי"א
ליקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 39-40
אד"א-ב תשמ"א

משנכנס אדר מרבים בשמחה ומשנכנסו שני אדרים הרי כפולה היא השמחה...

מדורים שונים בגליון הנוכחי, כפולים גם הם, ולקוראים שמחה כפולה ומכופלת.

את שערי השמחה בגליוננו פותח המאמר החשוב הראשון ב"מענינא דיומא". המאמר השני באותו מדור עוסק ב"סוד העיבור" — — חומר שיפליא לבטח בעמקותו ובבהירותו כאחד.

ובמדור הנפלא "חידושים וביאורים בתורה החדשית" הרי לנו ג"כ חומר כפול לשני תורות חדשיות — אדר א' ואדר ב' — ל' ול"א. בין היתר, הקשרים נפלאים בין מאמרי חז"ל לבין דברי רבינו הקדוש, בנושאים חשובים ביותר, כמו; הלבשת שכל עליון בשכל תחתון, שנאת הממון בתכלית, עניני צדקה, אמונה ועוד.

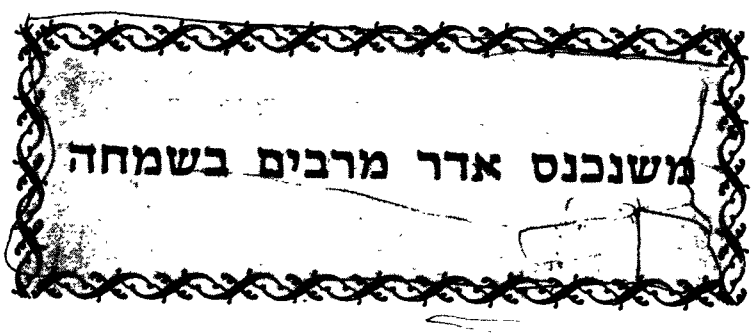
ושוב במדור האהוב האריות שבחבורה — מאמר ארוך על חייו ופעלו של ר' מתתיהו הכהן ברזעסקי מאומן הי"ד; מגדולי חסידי ברסלב בדור העבר.

הפעם גם נעתרנו לבקשת קוראים רבים לחדש את המדור החשוב "אז נדברו" (ראה מכתבים) ובעז"ה עלה בידינו להעתיק שיחה חשובה ביותר השייכת לפורים פסח וכו'.

זאת ועוד בגליון הנוכחי — קראו ותחי נפשכם!

בברכת פורים שמח

המערכת

מענינא דיומא

יצחק ברסלבר

"הנה הולכים וממשמשים לבא ימי הפורים האלה, ויהיו ישראל מרקדים וימחאו כף, ועל ידי זה ימתיקו הדינים" — כך אמר רבינו ז"ל בחורף שנת תקס"ג לפני פורים, היתה זו שעת גזירות ושמד, ורביז"ל בטוח היה בכחה של שמחת ישראל שתבטל הגזירות.

באותה עת יושב היה מוהרנ"ת לפניו וכותב את התורה "ואלה המשפטים" שליקו"א סי' י' אותה השמיע רבינו ז"ל לפני כן, כשבפתיחתה הקטע: **"כשיש ח"ו דינים על ישראל — על ידי ריקודים והמחאת כף אל כף נעשה המתקת דינים"**. "דינים על ישראל" פירושו, חרון אף ה' על ישראל רח"ל, הבאים לידי ביטוי בצרות וסבלות שונות ח"ו הפוקדים את עמנו "המתקת הדינים" פירושו, ביטול החרון אף או שיכוכו, על ידי תפילות וכדומה, המרככים או מבטלים לגמרי את הגזירות והדינים בהם נידונים ישראל.

רבינו ז"ל מגלה לנו אפוא, שעל ידי שמחתנו, ריקודינו ומחיאות כפינו, ממתיקים אנו את הדינים מעלינו, ומשככים חרון אף ה' כביכול. אלא שישנם זמנים בהם יש, לא רק הזדמנות טובה לרקד ולשמוח, אלא גם מסוגלים ביותר לשמחה ולגרימת שמחה למעלה כביכול.

ימים שכאלה הם ימי הפורים, ימי שמחה ומשתה וששון ליהודים. ולדעת רביז"ל הרי ריקודינו ושמחותינו בכלל ובפורים בפרט, ממתיקים את הדינים.

בדבריו על שמחת הפורים בא רבינו "להעיר לבבנו, שנדע ונבין, שכל דברי תורתו, אעפ"י שיש בה עמקות גדול ונורא מאד מאד ורזין עילאין וסודי סודות עמוקים ורחבים מני ים בכל דיבור דיבור, אעפי"כ, עיקר כוונתו שנשמע ונקבל דבריו הקדושים בפשיטות, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תורתו בפשיטות ובתמימות, כמו למשל התורה הקדושה הזאת שנאמר שם על ידי המחאת כף וריקודין נמתקין הדינים, היתה כוונתו כפשוטו, שיחזקו עצמן לשמוח בימי שמחה, כגון פורים וחנוכה וימים טובים או חתונה וכיוצא בזה, כל מיני שמחה של מצוות, שיחזקו עצמן בשמחה גדולה, עד שיזכו להתעורר לריקודין והמחאת כף, ועל ידי זה ימתיקו הדינים. **כי כל דברי התורה, לא בשמים היא לאמור שאין מי שיכול לזכות לזה, להמתיק דינים על ידי המחאת כף וריקודים, כי אם גדולים בני עליה; רק כל אחד מישראל, יש לו כח הזה, כשיקיים הדברים כפשוטם באמת ובתמימות**" (שיחות הר"ן קל"א).

מאז ומתמיד רצים היו אל צדיקים "שימתיקו דינים", שהצרות והיסורים השונים ל"ע יומתקו ויתהפכו לטובה, ואילו כאן טוען רבינו ז"ל שביד כל אחד מאתנו הוא, והוא מקדיש על כך תורה שלימה בלקוטי מוהר"ן (שם), בגלותו לנו סוד גדול, שמרדכי שרשו בידיים, ואסתר ברגליים, ועל ידי הריקודין המנשאים את הרגליים ומפיחים רוח שמחה בידיים למחוא כפיים, מתבטל המן, שהוא סמל הגאווה והעבודה זרה.

הרי שפורים הוא המועד המתאים ביותר לרקוד ולמחוא כפיים, ועל ידי כן לבטל ולהשבית את הדינים, הצרות הכלליות והפרטיות, את הגאווה ואת העבודה זרה הכללית והפרטית. שכן, בכל אדם ישנן נטיות לגאווה, ניצוצות של המן הרשע, שהיה חפץ שישתחוו לו כלאליל. ברם, על ידי השמחה, **וביחוד שמחה זו של פורים, שאז "נתגלה אור גדול מאד מה שאין נתגלה בשום זמן אחר, והאור הזה הוא בחינת הארת מרדכי"** (תשו"ה פורים ע"ה), **על ידי זה נכנע הרע, היינו "המן — עמלק, שהם בחינת הצנור הרע שכולל כל הצנורות רעים של כל הסטרין אוחרנין שכלם יונקים משם"** (שם ס"ט).

ושמחה זו של פורים אינה מצווה קטנה כלל ועיקר, בעשרות עשרות מקומות מבאר מוהרנ"ת את ההשלכות הנפלאות שיש לה לשמחת פורים על השמח בה ועל כלל ישראל כלו.

בהתייחסו אל העצבות, שהיא אם כל חטאת, כותב מוהרנ"ת, שכל עיקרה של העצבות נובעת מאפיקורסות, בה הצטיין עמלק, שמזרעו יצא המן הרשע. שכן "מי שיש לו אמונה שלימה בהשי"ת, בחֲאי ראוי לו לשמוח תמיד בהשי"ת, וזה הדבר אי אפשר לבאר בכתב, כי הוא לכל חד כפום מה דמשער בלביה... ומי שמאמין בהשי"ת ובתורתו הקדושה בתמימות ובפשיטות, כמו שכל ישראל מאמינים, בודאי אין שמחה בעולם כמו שמחת עשיית המצוות; שאנו זוכין

לעשות נחת רוח ליוצרנו ובוראנו יתברך, ואנו קונים לנו חיי עולם, לעולמי עד ולנצח נצחים, על ידי חוטי הציצית, שקונים אותם בעד גדול אחד (=מטבע קטנה), ואנו נכללים על ידי זה באור האין סוף — היש שמחה גדולה מזו?!" (ליקו"ה נפ"א ד"ד).

מאידך, הכופר, שאינו מאמין בכל אלה, מלא עצבות ומרה שחורה, ואינו רואה שום מקור לסיפוק ולשמחה בעולם הזה המלא יגונות "כי מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ואם יצבור כעפר כסף וזהב, סוף כל סוף מה יתרון לו בכל זה, כי לא במותו יקח הכל, והכל יודעין שסוף אדם למות וימינו כצל עובר, ומי שיש לו רק איזה רשימה בעלמא של שכל אמיתי, אפילו נכרי, יכול להבין שאין שום שמחה בזה העולם כלל".

אין כאן המקום לעמוד על הכלל החשוב העובר כחוט השני על כל ספרי רבינו ותלמידיו: שהשמחה בתורת ה' ובמצוותיו, היא היא השמחה האמיתית, ומבלעדה אין כל מקור לשמחה, בעניני העולם הזה, המלאים עצבות המכונה "זוהמת הנחש" בפי רביה"ק.

בכל אופן, כדאי לדעת; **"כי עיקר הכנעת הסטרא אחרא, שהוא זוהמת הנחש, הוא בפורים. כי אז מכניעין קליפת המן — עמלק, שהוא עיקר זוהמת הנחש, שנמשך על ידי חטא עץ הדעת, שמשם אחיזת המן הרשע ימ"ש. כשארז"ל (חולין קל"ט): המן מן התורה מנין, שנאמר (בראשית ג' המן העץ וכו'. נמצא, שהמן הרשע ימ"ש הוא בחינת פגם עץ הדעת טוב ורע, שעל ידי זה נמשך זוהמת הנחש, ועיקר זוהמת המן, זוהמת הנחש, הוא בחינת עצבות ומרה שחורה, שמתגברים בכל עת על ישראל, ואינם מניחים אותם לשמוח. כי עיקר הסטרא אחרא הוא עצבות כנ"ל".**

הרי, ששמחת פורים מהווה פגיעה ניצחת והכנעה לסטרא אחרא, לעצבות, לגאווה, לכפירה, לדינים, ליסורי הגוף והנשמה. ובקיצור, ל"המן" שבלב כלנו.

מעתה, תתקבל תמונה שונה לגמרי, השמחה שבפורים, ומה שעושים אז "כל מיני צחוק ושחוק בשביל להרבות שמחה" כלשון מוהרנ"ת כולם הם ענינים נשגבים **"כי עיקר מצוות פורים הוא השמחה כנ"ל, ועל כן עושים כל מיני שחוק ומילי דשטותא ועושים אז מעשי שכרות ושטות בשביל השמחה — כי איתא בדברי רבינו ז"ל בכמה מקומות, כמה אזהרות גדולות שצריך האדם להרגיל את עצמו להיות בשמחה תמיד, ואיתא בדבריו הקדושים שאי אפשר להיות בשמחה כי אם על ידי מילי דשטותא דייקא; שעושין עצמן כשוטה, ומשמחין את עצמם במילי דשטותא, כי מחמת שטבע האדם נמשך אחר העצבות מאד, כי כל אדם מלא יסורים ויגונות כידוע לכל אחד ואחד, על כן צריכין להכריח את עצמו בכל הכחות להיות בשמחה. ועיקר השמחה אי אפשר, כי אם על ידי מילי דשטותא. כמו ששמעתי מפיו ז"ל שאמר בזה**

הלשון: 'סע האט א פנים אז מע קען מער ניט פרייליך זיין נאר מיט נאריש מאכין זיך' (=כנראה שאי אפשר עוד לשמוח כי אם על ידי מילי דשטותא), וכן דיבר עוד מזה כמה פעמים. וזהו הענין מה שהיו נוהגין כל הצדיקים הגדולים המפורסמים שהיו בימינו, שעל פי רוב היה להם אנשים שהיו כמו בדחנים, והיו עושים לפניהם כל מיני צחוק ושטות, כמפורסם. והכל בשביל שמחה. כי אין דבר מזיק לעבודת ה' כמו העצבות כמובא בכל הספרים הקדושים. ומגודל מרירת וצרות הגלות המר הזה בגוף ונפש וממון, אי אפשר להיות בשמחה, כי אם על ידי מילי דשטותא דייקא כנ"ל. וזהו בחינת מילי דבדיחותא שהיו נוהגים התנאים והאמוראים הקדושים קודם הלימוד, כדי לבא לשמחה על ידי מילי דבדיחותא, שהם מילי דשטותא דייקא. וזהו בחינת מה שכתוב בזוהר הקדוש (ויקרא ד' מ"ז ע"ב), שרב המנונא סבא 'הוה מסדר קמי חבריא פרקי דמילי דשטותא' (היה מסדר לפני החבריה פרקים של דברי שטות)"

פורים הוא אפוא היום, בו משתדלים ביותר לשמוח בכל עוז, — משום שבשטח זה, בשטח העצבות והשמחה, מתנהלת המלחמה בפורים, מאז עד היום הזה. וככל שמצליחים אז, ביום קדוש זה, להכניע את העצבות כן מנצחים במלחמה זו, מלחמת עמלק מדור דור.

...כי בתחילה היו כל ההתחלות מפסח ועל כן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים (ולא סיום) — — — (ליקו"ת ע"ד)

...כי עכשיו ההתחלה של הגאולה ותיקון כל העולמות הוא מפורים.
(ליקו"ה בה"ר ד' כ"ח)

פורים אתקריאת על שם יום הכיפורים דעתידין לאתענגא ביה ולשנויי ליה מעינוי לעונג. (תקוני זהר פ"ו)

סוד העיבור

חכמת ישראל הגלומה בעיבור השנה

י.ב. ויאמר ה' אל משה... אמור להם לישראל עד עכשיו אצלי היה סוד העיבור מכאן ואילך שלכם הוא לעבר את השנה (פרד"א ח').

סוד גדול אדיר ונורא היה לו להקב"ה בבית גנזיו עת ברא את העולם, ומסרו לאדם הראשון בגן עדן.
— סוד העיבור.

מאדם הראשון עבר הסוד לחנוך, ומחנוך לנח, ומנח לשם, ומשם לאברהם, ליצחק, ליעקב וליוסף. משמת יוסף, חזר הסוד לשמים. ומשעמדו בני ישראל לצאת ממצרים, מסרו הקב"ה למשה. מכאן ואילך, היה נמסר הסוד לחכמי ישראל, יחידי הדורות, איש מפי איש.

והסוד עמוק עמוק הוא מי ימצאנו, שכן, אין זה סוד אחד ויחיד **"כי מבואר בספרים, שסוד העיבור בו כלולים כל סודות התורה"** (ליקו"ה יו"ד ר"ח ז') ויתירה מזו, השאלות הקשות ביותר, כמו שאלת הבחירה החפשית של האדם, אשר בידו לעשות גם נגד רצונו יתברך כביכול, או שאלת "אתה בחרתנו מכל העמים", שהעדיף הקב"ה את עם ישראל על פני כל אומות העולם להיות לו לעם, ועוד שאלות סבוכות כהנה, באים לפתרונם בסוד העיבור, הסוד הנגלה רק ליחידי סגולה. — כדברי מוהרנ"ת.

וסוד עיבור השנה עצמו גם הוא אינו מהווה סוד חשבון גרידא, אין זה רק סוד האיך לחשב את תקופות השנה ומחזורי החמה והלבנה לדברי רבינו ז"ל הרי זו גם "חכמת תהלוכי הרקיע לידע כל ההשתנות ועתידות הבאין על ידי גלגלי הרקיע" אך מושגים עמוקים יותר בקבלה, כמו "סוד פגימת הלבנה ומילויה" או "יחוד השמש והירח לעתיד לבא" המהווים את סוד העיבור בפנימיותו, הם הם גופי הסוד הגדול הלזה.

בלקוטי מוהר"ן חלק א' ישנה תורה אחת, תורה ס"א העוסקת בהשלכות הרצויות שיש לה לאמונת חכמים מחד ומה רעה גורם האדם המאמין במנהיגים "שאינם יכולים להנהיג את עצמם ומכל שכן שאינם יכולים להנהיג את אחרים". מאידך, מנהיגים אלו — מבאר רבינו — יש להשתדל מאד לא להכיר בהם כמנהיגים "כי אלו הנותנים להם תוקף ועוז ונסמכים על ידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין ליתן דין וחשבון" שכן, בשל כך, נגרם קלקול רב לכמה וכמה יסודות רוחניים המהווים יחודו של עם ישראל מול העמים, כמו סוד העיבור, הנלקח משום כך מעמנו ונמסר לגויים.

רבינו מאריך הפעם במקצת בסוד העיבור והסתרתו מן הגויים, באמרו: **"כי יש בזה שכל, שישאר הסוד אצלנו אף על פי שמודיעים להם מחכמתנו שאנו יודעין חכמה זו, כמו שכתוב: 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים'. ואם כן, מאחר שמודיעין להם, אינו סוד כי הלא גם הם יודעין, אך יש בזה שכל שיכולין להוריע להם החכמה ואף על פי כן ישאר הסוד אצלינו".**

הרי, שלא רק עצם סוד העיבור חכמה גדולה היא, אלא גם החזקת הסוד "לעיני העמים" מהווה חכמה נפלאה, ולדברי רבינו הנ"ל מגלים ואין מגלים להם לגוים את הסוד. כך, שהם רק מקבלים מושג בעומק בינתנו, אך אינם יודעים את הסוד עצמו כלל.

דברים ברוח זו כותב מוהרנ"ת גם לגבי סוד פרה אדומה המהווה סוד כמוס וחק מן התורה בלי טעם נגלה, אלא שמדבריו אנו עומדים גם על כלל חשוב מאד, על החובה לחתור בכל סוד **"כל מה שאפשר, למצוא איזה רמזים... כי גם בכל הספרים הקדושים לא ביארו לנו זה הסוד של פרה ואף על פי כן גילו לנו כמה רמזים בהסוד הנעלם הזה". ובהמשך הדברים מסביר הוא שכך הם דרכם של סודות התורה שהצדיק מגלה מהם קמעא לתלמידיו כדי שיבין מרחוק שיש חכמות אמיתיות והשגות נפלאות בתורה כדי שיתחזק אמונתו... אבל תיכף כשרוצה להבין ולהכניס בדעתו הוא פוגם בזה וצריך לברוח מזה מאד בבחינת במופלא ממך אל תדרוש".**

רבינו הקדוש מגלה לנו תורות רבות העוסקות בדברים עליונים נפלאים ונוראים, שאם אמנם לכאורה אינם שייכים לנו, הרי הם מיועדים לגרות את רגשות הקודש בלבנו ואת התפעלותנו הרוחנית, כדי שתתחזק האמונה בקרבנו. אך גם לכך יש שיעור, גם להתבוננות בסודות התורה יש גבול מחשבתי שעד שם מגיע כחו של כל אחד לפי דרגתו ואדרבא "עיקר ההתבוננות שמבינים על ידי התגלות תורתו של הרבי האמת הוא מה שמבינים ממנו כל אחד לפום דרגיה שעד כאן תחום שבת ואי אפשר להבין יותר".

זוהי אפוא החכמה הגדולה בה משתמש הצדיק כאשר הוא מגלה סודות למקורביו, שהוא מגלה ואינו מגלה, פותח וסותם את דבריו.

"וכל זה הוא ענין מה שכתב אדמו"ר ז"ל (בהתורה חדי ר"ש) על פסוק כי היא חכמתם ובינתכם לעיני העמים וכו' לענין סוד העיבור, שיש בזה חכמה שיכולין לגלותו, ואף על פי כן לא ידעו הסוד, רק יבינו שהסוד-אצלינו וכו' ע"ש, וכמו כן הוא בין ישראל בעצמן בין הרב והתלמידים ושאר העולם, שהם מגלים חכמות ועצות עמוקות וגבוהות מאד מאד, ואעפי"כ הסוד נשאר אצלם, רק שעל ידי ההתגלות שלהם הם מסבירים להעולם שנשאר הסוד אצלם" (שם).

זהו אפיין של סודות התורה שסוד העיבור בנין אב הוא להם, כי על כן הבה

נא ונתחקה אחר אותם רמזים שמוהרנ"ת גילה במקומות שונים בנוגע לסוד העיבור.

ידוע שבשעה שברא הקב"ה את העולם היתה גם הלבנה זורחת כשמש ורק אחרי שבאה הלבנה בקובלנה "שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד", אמר לה הקב"ה: "לכי ומעטי עצמך" מאורע זה — מסביר מוהרנ"ת — מספר לנו את מה שהתרחש בשעת בריאת העולם: אור האין סוף של השי"ת האיר אז בכל תקפו מסוף העולם ועד סופו בבחינת "שמש", ומכיון שברא את העולם הזה הזריח בה מאורו כשמש לירח והיה אור השי"ת מאיר לארץ ולדרים עליה, לא כאורה של לבנה אלא כשמש בצהרים ממש, כעין דוגמה של מעלה וכאורו יתברך כביכול.

טענה הבריאה — שהיא בבחינת לבנה המקבלת אור השמש, האין סוף אל תוכה — ושאלה, כלום אפשר להם לשני אורות אין סוף כדוגמת אורו יתברך כביכול ואור הבריאה להיות שוים, וכדברי מוהרנ"ת: "איך נוכל לקבל אור גדול כל כך כאור האין סוף, הרי בכך שוב יהיה הכל אין סוף ולא יהיה מקום לעולם גשמי כלל", ולכך ציוה השי"ת והתמעט אור הבריאה על ידי "צמצום אורו יתברך לצדדין, כדי שיהיה מקום להבריאה" (ליקו"ה). מעתה היה "חלל פנוי" מאורו הגדול ובו בחלל נוצרה הבריאה הגשמית הלזו, אשר בה מידות וגבולות גשמיים המשמשים כלי קיבול להשגת אור האין סוף בהדרגה ובמידה ראויה.

אך בכך עדיין לא נסתיימה העבודה, לא די היה לו לעולם בצמצום האור, דרושה היתה לה לבריאה מידת אור חזקה שבה לא יתאחזו ח"ו החיצונים, הסטרא אחרא, העלולה לינוק באין מפריע ממדת קדושה נמוכה מעין זו. כי על כן, מדד הקב"ה כביכול בחכמתו הגבוהה מעל גבוה מידת אור מדוייקת בתכלית, אשר תוכל לענות על שתי הדרישות גם יחד. דהיינו, שלא תהיה חזקה מכדי כח סבלה של הבריאה, ולא חלשה מכדי לדחות את החיצונים.

זהו אפוא — לדברי מוהרנ"ת — סוד העיבור, הסוד הגדול של המידה והגבול של האור הניתן לעולם — — —.

הנה, לכאורה, הרי זה ענין עמוק ואולי יהיו קוראים שיסברו שאלו הם דברים כדי לחזק אמונתנו גרידא ולעורר את התפעלותנו מסודות התורה כנ"ל. אולם, דוקא כאן אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן מ"ט, שבלב כל אחד מישראל מתרחש אותו תהליך של אור אין סוף וצמצום האור, רבינו מספר לנו שאור התלהבות לב האיש הישראלי הוא "אין סוף ואין תכלית" וכי לתשוקתו וחשקו אל הקדושה אין קץ ממש.

"ולפי גודל ההתלהבות הלב של איש הישראלי שהוא עד אין סוף, לא היה אפשר לעשות שום עבודה, ולא היה יכול לגלות שום מדה טובה... ועל כן בהכרח צריך האדם לצמצם אור התלהבות לבו שהוא עד אין סוף, כדי שיוכל

לעבוד את ה' בהדרגה ובמידה... ועושה מעשים טובים ומדות טובות, שכל זה הוא בחינת התגלות המדות שהן העולמות בתוך החלל הפנוי שבלב".

נמצינו למדים, שהאדם כחלק מן הבריאה כלה פועל אף הוא לפי אותה דרך בה נברא העולם, וכשהוא, האדם, רוצה לברוא עולם בלבו, עולם של קיום המצוות יש לו לשמור על איזון נכון בהתלהבותו, לבל יתלהב פחות או יותר מהמדה. ואף הוא חייב לעשות חלל פנוי מהתלהבות יתירה ורק כך הוא יכול לבנות את עולם המעשים הטובים והמידות הטובות שלו, בדיוק כפי שהתאפשרה בריאת העולם רק אחרי שעשה הקב"ה צמצום ושיעור מסויים של אורו יתברך אותו האציל על הבריאה.

ואם לבו של אדם ומעשיו הטובים הם בבחינת אור אין סוף חלל פנוי, ובריאה, הרי הצדיקים יחידי הדורות הם בבחינת בוראי עולם, מתדמים הם לקונם בהנהגת העולם ולדרכו בצמצום האור, שכן אין סוף של סודות התורה נמצא אצלם ורוצים הם בכל מאדם לזכות בהם את תלמידיהם, אבל יודעים הם *שיש* גבול להתגלות האור של סודות התורה שאין לגלות פחות מדי ואין לגלות יותר מדי, כאן משתמשים הם בסוד העיבור לפיו ישנם גבולות, מידות, שיעורים, צמצומים מסויימים להשפעת האור אל הבריאה. יודעים הם בדיוק איזו מידת אור האציל הקב"ה אז על העולם וכך יש להם אפשרות לדעת גם היום מה וכמה ואיך לגלות סתרי תורה וסודות לישראל.

הרי לנו אשנב קטן למהותו של סוד העיבור המהווה סוד ידיעת המדה והגבול להתגלות אור האין סוף של השי"ת על הארץ ולדרים עליה וטומן בחובו את חכמתם העיקרית של הצדיקים בהנהגת העולם, בגלותם תורות גבוהות וסודות עליונים בצמצום והדרגה מדוייקת ביותר.

עוד צדדים רבים יש בדברי מוהרנ"ת בסוד העיבור, אך דומה שתפסת מרובה לא תפסת, ודי בזה לפחות כדי לסבר את אזן השומע "שיבין מרחוק שיש חכמות אמיתיות והשגות נפלאות בתורה כדי שיתחזק אמונתו".

אכן, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים והיא היא חכמת ובינת הצדיק לעיני צאן מרעיתו.

... אחדשה"ט, ת"ל אתנו החיים והשלום ... הנה יש לומר מה שקבעו חז"ל בשנת העיבור להוסיף חדש אדר-דוקא; בודאי הוא הלכה למשה מסיני ויש בו רזין דרזין עילאין, אך יש לומר בדרך הפשוט; יען כי חדש אדר הוא חדש שמרבין בו בשמחה כדכתיב "והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה; בשביל זה מוסיפין בשנת עיבור, חדש זה דייקא, להרבות השמחה עוד.

(עונג שבת רנ"ה)

נתן אנשין

חייו הקדושים של הגאון הצדיק ר' מתתיהו הכהן מאומן זצ"ל

— מגדולי חסידי ברסלב בדור העבר —

אחד מהצדיקים והגאונים המופלגים שבדור הקודם, היה ר' מתתיהו בארזעסקי זצ"ל. איש צדיק תמים, שכל כלו שקוע בעבודת ה' ולימוד התורה שיש עוד מזקני אנ"ש הזוכרים אותו היטב.

בהתמדתו הנדירה בש"ס ופוסקים, ובגודל תמימותו, בלט באומן, בין צדיקים נוראים, גדולי חסידי ברסלב; כר' שמשון, ר' אברהם שטרנהרץ, ר' געצע, ר' יעקב מזיטאמיר וכו'. בין אדירי עולם אלה, שמי שיודע מעט מתולדות חייהם עומד מרעיד, נחשב היה ר' מתתיהו לקדוש עליון, גאון עצום, הגבוה משכמו ולמעלה.

אמנם, ענוותן ושפל רוח היה, גוץ קומה, שייף עייל ושייף נפיק, בכל זאת, ידעו יודעי דבר, המבינים בטיבן של מרגליות, מה גדול שיעור קומתו הרוחני, עבודתו בקדש והתמסרותו המוחלטת לדרך רביה"ק, "**וכל אנ"ש חרדו לקראתו ביראת הכבוד, כי ראו עין בעין שהאיש כלו קדש לה', ואין לו שום קשר לעולם**" (יקרא דחיי).

כמין מיזוג פלאים של גאונות, לימוד התורה בהתמדה, עם תפילה בכח, קימת חצות, התבודדות וכו', היה בו בר' מתתי', בנוסף לפשטות גמורה וישרות, שכמעט ולא נמצא דוגמתם.

"**ותוקף אהבתו ללימוד התורה, היה ללא גבול. פעם הכניס אורח דברן לביתו, התנה עמו תנאי, שלא ישאל ולא ידבר עמו כלום,** והסביר לו כי אם ידבר עמו, אחר כך יתיישב בדעתו, ויצטער למה הפסיק אותו מלימודו, ויתרעם עליו" (שם). היה זה אמנם הסברו המשכנע של ר' מתתי', אך ההסבר

הפנימי לכך, היתה אהבתו הבלתי שכיחה ללימוד התורה, שבאה לידי ביטוי, בשמירת הזמן בתכלית.

צעירותו

בחור צעיר היה אז ר' מתתיהו, כשמדי יום הוא יושב ולומד כשמונה עשרה שעות ברציפות. ארשת של רצינות נסוכה היתה על פניו, והכניס את כל מרצו בלימוד התורה. השגיחו בו יודעיו ומכיריו, והועידו לו גדולות. רצו לקשור עמו שיחה, אך הוא אינו פוסק מלימודו. אולם, פעם, כשלא יום ולא לילה, הצליח אחד מבאי בית המדרש לחטוף עמו שיחה, בנוגע לעתידו, הלה ייעץ לו לצאת ללמוד באחת הישיבות המפורסמות שבליטה.

אליבא דאמת, לא היה ר' מתתיהו נזקק לכך. בפולין, בה נולד והתגורר, היו בתי המדרש מלאים צעירים וזקנים לומדי תורה ומפלפלים בחכמה. כאן, לא היה נפוץ כל כך מושג של ישיבה, כאן ישבו ולמדו בבתי הכנסת, למן עלות השחר, עד השעות המאוחרות שבלילה, מבלי שאיש ישגיח על כך. אך, בכל זאת, שמע הישיבות הגדולות בליטא, לשם נהרו טובי המוחות מפולין וכו', קסם לו לר' מתתיהו, והחליט לצאת לישיבת החפץ חיים בראדין.

מאות רבות של תלמידים מילאו אז עד אפס מקום את ספסלי ישיבת ראדין, והמצב הגיע לידי כך, שכשהיו מגיעים תלמידים חדשים ללמוד תורה, היו מפנים אותם לסניפים שבעיירות הסמוכות, כשמדי פעם ניתנת להם ההזדמנות לבקר בישיבה המרכזית, ולעמוד מקרוב לשיעוריו של החפץ חיים, ויתר גדולי התורה והמוסר שפעלו בישיבתו הק'.

כשהגיע ר' מתתיהו הצעיר לראדין, והחפץ חיים תהה על קנקנו, מצאו חדש מלא ישן. התפלפל עמו בתורה, והתענג מחידושיו הנפלאים. אולם, לא היה לו לח"ח אף מקום אחד נוסף בישיבתו הגדולה. כי על כן, הציע גם לו לנסוע לכפר הסמוך, שם התקיימה ישיבה חשובה, בהנהלת אחד מגדולי התורה של הימים ההם.

ניכר היה על פני ר' ישראל מאיר הכהן זצ"ל, כמה קשה עליו פרידת העילוי הצעיר מפולניה. ואף כי לא שילחו מעליו לגמרי, הרי הצטער על שאותו בחור לא ישהה כל הזמן במחיצתו, בישיבתו הקדושה. אך ר' מתתיהו, שפל ברך הוא. ואם הח"ח מצווהו לנסוע לשם, הריהו נוסע. הושיט ר' מתתי' ידיו לקחת את חבילותיו הכבדות, נדחף אליו החפץ חיים, וחטף מידיו את החבילות. וכך, כשהחבילות הכבדות בידיו הקדושות, ליווהו כברת דרך ארוכה, עד הגיעו למקום יציאת העגלות, לעיירות הסמוכות.

כשהגיע ר' מתתיהו לכפר, התקבל לישיבה בזרועות פתוחות. ולא ארכו הימים, ושמו הטוב התפרסם בישיבה, כלמדן עצום, ומתמיד בלתי שכיח.

נהוג היה אז בישיבות הקדושות, שמדי יום לפנות ערב, היו טובי הלמדנים והשקדנים בלויית ראשי הישיבה, יוצאים ושואפים אויר צח, כדי להתרענן מעמל התורה, ולהתחדש בלימודה. בדרך מתפלפלים היו בתורה, וכעבור כמחצית השעה, חוזרים היו ללימודיהם בישיבה, במשנה כח ומרץ.

לכלם היה הדבר תואם, אך לר' מתתי' אין המנהג הולמו. הוא אינו יוצא עמהם, אין הוא מסוגל להפסיק ממשנתו, ראשי הישיבה, תלמידים מגדולי השקדנים, יוצאים לשוח בשדה, ואילו הוא, חובש בית המדרש. חבל לו על כל רגע פנוי, אין הוא יכול להפסיק מן העיון— — —.

לימים פונה אליו ראש הישיבה, ואומר לו: "כלום חושב אתה שטוב אתה עושה בהשארך כאן ללמוד? האמן לי, סופך ח"ו להתבטל מלימודך לגמרי, מרוב העמל. עליך להפסיק קמעא, כדי שלא תִּשָּׁבר ח"ו"...

אך ר' מתתיהו לא שמע אליו. פשוט לא מסוגל היה להשמע לו, כי על כן היתה לו סייעתא דשמיא, שלא הפסיק ממשנתו עד יום מותו. ואם לפני התקרבותו לדרך רביז"ל התמיד כל כך בלימודו, הרי אחרי שהתקרב לדרך הקדש, הוסיף חיילים, והגה בתורה יומם ולילה, בנוסף לספרי רביז"ל ותלמידיו, בהם הגה בכל עומק העיון, כמסופר להלן.

נישואיו

אך הגיע ר' מתתיהו הצעיר לפרקו, וחשובי הסביבה הציעו לו נכבדות. שמעו הטוב הכה גלים, וכל אחד חפץ בו לבתו. מדמים היו בנפשם, שמבלי ספק יהיה ר' מתתיהו לאחד מגדולי ראשי הישיבה שבאותו דור, ובנוסף לרצונם לזכות בתלמיד חכם כמותו, נצנץ להם עתידו המזהיר וכבודו הגדול, בעולם הישיבות.

כזה היה אותו יהודי, שבא ביום מן הימים ולקח את ר' מתתיהו לחתן לבתו, תוך תקווה, שברבות הימים, יצמח ויעלה על במתי הפרסום, והדבר יוסיף כבוד רב לו ולמשפחתו.

אולם, ר' מתתיהו, רוח אחרת היתה בו. חפץ היה בכל לב לעשות רצון קונו, ולא התהלך בגדולות כלל וכלל. ראה בני עניים שאין ידם משגת להשתכר למלמד שילמדם תורה, הלך וקיבצם אליו לבית המדרש, ולימדם תורה מבוקר עד ערב, חנם אין כסף — — —.

חותנו שהעריכו עד מאד, לא ראה בעין יפה את התנהגותו "הפשוטה" הזאת. ומדי פעם בפעם, דיבר עמו קשות, על שהוא מתחבר עם פשוטי העם, עניים ואביונים. אך הוא בשלו, השכם והערב למד עם עמי הארץ, שנדבקו אליו באהבה עזה, ואף הצליח לראות בהם תוצאות ברוכות.

קרה פעם, ובחזרו בערב הביתה, אחרי יום מפרך בלימודו עם בני העניים, החל חותנו מחרפו ומגדפו מאד, על כי אין הוא לומד עם בני עשירים "שהיא תפארת לעושיה" ומתן שכרה בצידה. בדברים בוטים זעק עליו חותנו, על שהוא קונה את עולמו בית "ארחי פרחי", רקים ופוחזים, בו בזמן שהיה יכול לנצל את כשרונותיו, בקרב טובי הלמדנים בעיירה. שעה ארוכה דיבר כך החותן עם חתנו האברך הצעיר, שישב נפעם מחירופיו וגידופיו, אך לא ענה דבר.

בראות חותנו שאין דבריו זוכים לתגובה מצד ר' מתתיהו, נקט באמצעים אלימים, עד שנאלץ ר' מתתיהו לברוח מביתו, לבית המדרש. שם התיישב על גבי גמרתו, ובקול בוכים התחיל לומד. דמעותיו חנקו את גרונו, עת הזכיר את שמות אביי ורבא, ומבלי משים, נזדעק בבכי מר: "אביי הצילני! רבא הצילני!" — — —.

"והכל היה בפשיטות ובתמימות בלי שום ערמימות וחכמות כלל" (שם).

באותה עת, חי ופעל בפולין, הרב הגאון והצדיק האדמו"ר מראדזימין זצ"ל. נאמן ביתו היה ר' מתתיהו, ושימש בקדש בתור "חוזר" על תורותיו. נודע לו, לאדמו"ר מרדזימין, שחותנו רודפו, ומפריע את דרכו בקדש. קרא אליו את החותן, וביקש מעמו להניח לו לר' מתתיהו, שלדעתו ראוי הוא לכל הכבוד שבעולם, מכיון שמיחידי סגולה הוא, ולומד תורה לשמה — — —

הניח לו חותנו, ולא התערב עוד בעניניו. אך, עברו שנים, ובראות חותנו שאין כל סיכוי לכך שיפרנס ר' מתתי' את אשתו, ניסה את מזלו, ופתח עבורו חנות, כדי שירויח בעצמו את פת לחמו, הושיבו לר' מתתיהו בחנות, והוא, ר' מתתיהו, עם הספר בידו, החל לנהל את העסק...

נכנסו קונים סקרנים, וביקשו לראות את ר' מתתיהו כשהוא "חנווני", השפיל ר' מתתיהו את עיניו, ומבלי שיסתכל על מי מהנכנסים, ביקש מעמם לקחת את הסחורה לבדם... יראה היה עד מאד, מראיה אסורה, ולא הרים את עיניו כלל, כדי שלא יכשל בראיית פני אשה ח"ו.

קרה פעם, שנדמה לו שאשה נכנסת לחנות, והפך פניו אל הקיר, כדי שתקח היא בעצמה את הסחורה הנקנית על ידה. את קולה לא שמע, אך שמע את חיטוטיה הרבים בין הסחורות השונות, וסמך עליה, שהיא בעצמה, תטיב לשרת את עצמה, בלי עזרתו... עברה שעה, שעתיים, ואף כי החל לחשוד בה באשה החטטנית, לא הרהיב בנפשו להפוך את פניו לעבר הפתח, כדי לראות את מעשיה — — —

לפתע, נכנסה אשתו של ר' מתתיהו לחנות, ועיניה חשכו. ראתה היא לפניה "עז", העומדת לה בשלווה בין שקי הסחורה, ואוכלת לה מכל טוב...

חיפשה את ר' מתתיהו, וראתה אותו יושב בפניו אל הקיר, ושקוע בקריאה בספר — — —

הנזק הסתכם אז בסך ניכר, ולא היתה אשתו יכולה להתאפק, מלספר זאת לאביה. ראה אביה, ש"כל כלי יוצר עליו לא יצלח" הניחו לגמרי לנפשו, ומאז שקע ר' מתתיהו כליל, בתורה הקדושה ובעבודת ה', באין מפריע.

התקרבותו

כבר אמר רבינו ז"ל, שהיכן שישנו "משהו רציני ומובהק" (עפעס רעכטס), הריהו מתקרב אליו. ואף בר' מתתיהו התקיימו הדברים הללו, ביום מן הימים, נקלע לידו של ר' מתתיהו, אחד ממכתבי מוהרנ"ת, הנדפסים בספר עלים לתרופה.

היה זה מכתבו הראשון משנת תקצ"ו, (קפ"ב), בו מציין המעתיק בסוגריים, בזו הלשון: "כי לן אז לינת לילה בלאדיזין, וסבבו המתנגדים את הבית, אשר שם התאכסן, והתחילו לזרוק אבנים, אשר היו בסכנה, כל מי שהיה בבית, ובפרט מורנו ז"ל...".

באותו מכתב כותב מוהרנ"ת, בזו הלשון: "הנה באמצע הכתיבה, הגיע הפקודה מהפאליציע (המשטרה), לנסוע מיד לנעמרוב, ובודאי הכל בחסדי ה' ונפלאותיו". ובלי כל התרגשות מיוחדת, ממשיך הוא כדרכו, בדברי התחזקות לבנו יצחק: "וראה והבן, כי הכל הבל הבלים... שהבעל דבר מוצא דחיה ובלבול על כל יום... על כן, זכור היטב, שאין לאדם בעולמו, כי אם אותו היום וכו', היום אם בקולו תשמעו" — — —

ר' מתתיהו התפעל מן הדברים, ובעיקר מאותו ישוב הדעת, בצוק העתים, בעיצומה של מחלוקת, שהגיעה זה עתה לשיאה. אותם דברים שכותב מוהרנ"ת, גם לאחר בואה של פקודת הגירוש מעירו, גילו לו לר' מתתיהו, טפח מרום קומתו של מוהרנ"ת, שכל חיי העוה"ז הבל הבלים היו בשבילו, ושכל תקוותו היא תקוות הנצח, העולם הבא.

ובכן, התחיל ר' מתתיהו להתעניין בחסידות ברסלב, ולפניו מצא כר נרחב של ספרות גדולה מרביז"ל ומוהרנ"ת. בתנופה רבה, החל ר' מתתיהו עוסק בספרים הללו, וככל שנכנס בהם, כן עמד על עמקותם המרובה, ותועלתם הגדולה לנפשו. תפילתו, לימודו, מגעו עם הבריות, קיבלו לפתע משמעות שונה בתכלית, כשכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, מתמלאים רוח חיה, בעבודת השי"ת ובלימוד התורה.

מפנה גדול חל מעתה בחייו. ואם עד עתה לא היו מספיקים עבורו עשרים וארבעת שעות היממה, הרי מאז ואילך, הלך זמנו והועמס יותר, בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, בחצות וכדומה.

בד בבד, שקע בעיון עמוק בליקוטי מוהר"ן. סיפוק רב מצא בליקו"מ. כאן מצא את שאהבה נפשו. עד שלעתים, קשתה עליו הפרידה מתורה אחת בליקו"מ. והיה מעיין בה, מתחילת הלילה, עד סופה. שכן, לא אחת ראוהו באומן, עומד על ציון רביה"ק, ומעיין בליקו"מ עד עלות השחר.

עוד בפולין, בראשית התקרבותו לדרך רביז"ל טרם תפס אל נכון את דרך הקודש, התוודע לר' יצחק ברייטער, ראש החבורה הק' בפולין, שסייע בעדו להתקרב לרבינו ז"ל, וללכת בדרכיו הקדושים. שכן, במכתביו של ר' יצחק זצ"ל הנדפסים בספר שארית ישראל (ק"ו), מוצאים אנו את ר"י מעיד ע"ע, שהוא אשר קירב את ר' מתתי'. כך, שאין ספק שחלקו המכריע של קירובו של ר' מתתיהו לדרך רבינו ז"ל, בא הודות להשפעתו של ר' יצחק ברייטער זצ"ל.

באומן

שלא כמרבית חסידי ברסלב בפולין, הצליח ר' מתתיהו לקבוע דירתו באומן, לכך שאף רבות. מנסיעותיו הקודמות לאומן, לציון רבינו הקדוש, נוכח לדעת, שמקומו הוא שם. וכי בכל מקום אחר, אין אדם כמותו מסוגל לנהל את חיי הטוהר והשקדנות, בהם חי, ביחוד מאז התקרב לרבינו ז"ל.

עד מהרה התפרסם ר' מתתיהו באומן, לאחד המיוחדים, שידיו רב לו, הן בנגלה והן בחסידות. ועם כל זאת, הריהו ענוותן גדול, המכבד כל אדם, וירא לפגוע בו. כמו למשל, כשרק היה נדמה לו, לפני קריאת התורה, שכהן אחר זולתו, נמצא בבית הכנסת, מיד היה בורח החוצה ונעלם, שמא יעכב את הלה, מלהתכבד בעלייה לתורה...

"ומדת טוב לבו אין לשער, — כתוב עליו בספר החשוב יקרא דחיי — פעם בא אל אחד המקומות שהיה שם קיבוץ מאנ"ש, ואספו כסף עבורו, למען החיות נפשות ביתו, ותוך כדי שהותו שם, שפך אחד לפניו דוחק מצבו. תיכף הוציא ר' מתתיהו כל הכסף שקיבצו עבורו, ונתנם להאיש ששפך לבו לפניו. הלה, לא רצה לקבל את זה, גם לא עלה על דעתו בדברו אליו, כי יתן לו את הכסף. אבל ר' מתתיהו, עמד בתוקף על כך, שיקבל את הכסף". בפעם אחרת, במסגרת מאמציו לעלות לארץ ישראל יחד עם חברו משה שמואל, בא לעיר אחת, שם הושיט להם מאן דהוא, מתת יד רחבה. אולם, כשנוכח ר' מתתיהו לדעת, שלו נתן אותו יהודי יותר מלחברו, הניח את הכסף על שלחנו של הנדיב, ולא הועילו כל תחנוניו של הנותן, שיקבלם בחזרה בהדגישו שאינו רוצה להנות מכבוד תורתו.

מאנשי המעמד באומן, ומעמודי התווך של אותה חבורה רוממה היה ר' מתתי'. בחוג זה, שם לילות כימים, בתורה ועבודת השי"ת, עם חברו ר' לייבליה צרטנר — זה הידוע לאחד ממובהקי חסידי ברסלב (ראה אודותיו

במדור העובדים באומן) — עמו ישב והתעמק בש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים, ברוב שעות היממה.

ותפילתו באומן, מספרים שרידי החסידים דשם, שכל עצמותיו אמרו בשעת התפילה. והתלהבותו הגדולה, נשאה את ידיו למחוא כף בסערה. ואף כי הדבר הפריע לפעמים למתפללי בית המדרש, ידעו הכל, כי לא מעלמא הדין היא התלהבותו, וכי במחיאת כפיו הקדושות, גלומים כל אותם תיקונים נפלאים, עליהם דיבר רביז"ל, בתורות י' מ"ד מ"ה מ"ו, שם מוסבר, עד כמה ממתיקים בכך את הדינים, והקשר שיש לכך עם מעלות הקדושה והטהרה.

על דביקותו הגדולה בהשי"ת, אף שלא בשעת התפילה, מספר אחד מזקני אומן: "פעם בלילה לאחר תפלת ערבית, קור עז שרר אז, פגשתי את ר' מתתיהו, בחזרו מבית הכנסת, מובן מאליו, שמה דיברתי עם ר' מתתי' — בעניני עבודת ה'. אך לא תיארתי לי, שהוא יכנס בשיחה ארוכה כל כך. הוא דיבר בשטף רב, דברים היוצאים מן הלב, מעניינים רמים ונשגבים, בהתלהבות והתעוררות עצומה כשאני קופא כולי מקור, ורועד מכף רגל ועד ראש, מהרוח החזקה שנשבה אז. אך הוא, ר' מתתיהו, לא הרגיש כלל בקור. בשיחתו, ניכר היה שאין הוא נמצא עתה, בעולם חמרי. הוא מרגיש אחרת לגמרי, כשכל כולו דבוק בענינים רוחניים. וכך עמד עמי ר' מתתי', — מסיים הנ"ל — ושוחח כמה שעות רצופות בחוץ, ולא חש לא בקור העצום, ולא בזמן החולף. אחר פנה, והלך לו הביתה" — — —

כזה היה ר' מתתיהו מהורהר כלו במחשבות אלוקיות. ולא לחנם העריכוהו וכיבדוהו כל כך גדולי אנ"ש, **ואף ר' אברהם ב"ר נחמן שלא הניח כמותו בין צדיקי אומן, היה קם מפניו מלוא קומתו, כשהיה נכנס ר' מתתי' לשיעורו, ידע הוא בו, שגדול וצדיק הוא.**

ואם אמרנו "גדול וצדיק", הרי זה כמובן לא במושגים הקטנים שלנו, אלא במושגים של ר' אברהם ב"ר נחמן, וכל שאר גדולי אומן, שכל מהותם וכל חייהם, קדושים היו לתורה ועבודת ה', בדרך קדשו של רבינו הקדוש והנורא. מהסיפורים הרבים המגיעים אלינו אודותם, אנו יודעים, שלבם של אלה היה מבעית בתורה ועבודה, ובקושי רב מסוגלים היו לקיים את חובותיהם הגשמיים, כלפי עצמם ובני ביתם. כי על כן, **החליט פעם ר' מתתיהו, להסתגר למשך שנה שלימה בביהמ"ד, ה"קלויז" של אנ"ש באומן.**

הושיב עצמו ר' מתתיהו בבית המדרש, ועסק יומם ולילה בתורה ובתפילה, ולא דיבר עם איש. ניצל הוא את זמנו עד תום. ספרי רביז"ל, ש"ס, פוסקים, תפילות מרקיעות שחקים, בכך עבר יומו. ואילו לילותיו — כלום לשינה הוא נזקק? חצות, התבודדות, תפילת וותיקין, באלה בילה את "שנת השבתון" הלזו, ולא התעניין ולא כלום בעניינים אחרים. ואף לא בנעשה עם בני ביתו, שידעו עד היכן מגעת גדולתו וקדושתו.

וכאמור, הכל היה עושה בתכלית הפשטות ובענווה גדולה. ובכך, קיבלו כל מעשיו משנה חשיבות, בעולמות העליונים. שכן, לא החזיק טובה לעצמו, אלא היה שבור ורצוץ כל הימים. צרותיו ויסוריו רבים היו, אך בה' שם מבטחו. באחד ממכתביו לבן אחיו הוא כותב, שלולא אמונתו ב"אור האמת" שיתגלה כבר היה גווע מזמן. כל אחיזתו בחייו, כל נחמתו היתה תורת רבינו הקדוש, המתבטאת בעיקרה בתפילה והתבודדות. מכל צרותיו ומכל בעיותיו, ברח אל התפילה, "על כל פרט התפלל להש"י, ידע בנפשיה, כי אין למי לפנות. אלא ראשית ואחרית, צריכים לפנות רק להשי"ת. קרה, שהיה צריך לסדר וויזע (דרכון) עבורו, וכבר היו לו כל המסמכים לזה, וכשהלך בדרך לסדר את הענין, נפלו ונאבדו. הוא הגיע לשם, והחל מחפש את הנירות בכיסיו, ולא מצא אותם. מיד קם, והלך אל ציון אדמו"ר, והתפלל, שיחזירו לו אבידתו. בתוך כך שהוא עוסק בתפילה על הציוה"ק, בא אחד לביתו, והחזיר את הניירות שאבדו. הלכו בני הבית לר' מתתי' בביהמ"ד, ושאלוהו אם נאבד לו משהו, וכשהשיב בחיוב, שאלוהו אם דאג לחפש את הנירות שאיבד, נענה להם ר' מתתיהו: "וכי מה יש לחפש? תיכף כשראיתי שהנירות אינם, הלכתי אל הציון הקדוש, והתפללתי שיחזירו לי את אבידתי" (מתוך יקרא דחיי) — — —

עניותו

ואם כל מוחו של ר' מתתיהו שקוע היה בעבודת השי"ת, הרי שכאשר נקלע היה בבעיה גשמית כלשהיא, שוב לא חיפש עצה גשמית לכך, אלא עצה רוחנית, כזו שלימדה רבינו ז"ל: "לשיח בינו לבין קונו, ולספר לו בלשון אשכנז, כל מה שעובר עליו". את התירוץ לכל הקושיות והבעיות, ראה בחצות, בהתבודדות, ובספרי רביז"ל. באחד ממכתביו לידידו ר' אלתר בן ציון מגדולי חסידי ברסלב, הוא כותב: "**ועיקר לקבל על עצמו, ללמוד בכל יום ספרי רביה"ק, לעובדא למעשה, ולשמור עת ההתבודדות. ועיקר בחצות, כידוע, ואז יתורץ לכם הכל על נכון**". במכתב אחר, הוא עומד על עיקר נוסף, בכתבו "**כי עיקר הכל, בפשיטות ובתמימות**". במכתבו לר' שמואל (הורביץ?), הוא מתבטא: "**ולא תניח את מקומך, ועיקר בכל יום, עכ"פ שעה התבודדות, מעומקא דליבא. ואם ביכלתך להרבות, ינוח דעתך. ואם תוכל לילך בכל יום, או פעמיים, חוץ לעיר, בין העשבים והאילנות, אז עולמך תראה בחייך**" — — —

במכתב זה האחרון, בולטת עניותו הרבה. בכתבו: "**תאמין לי, כי פה אין לי אפילו פרוטה אחת לחדש, רק על כח פריטי שפוותיה** (עפ"י ליקו"מ), **תפילה שלא על פי טבע כלל**". ובכלל, אגב רפרוף במכתביו הנדפסים בספר שארית ישראל, ניתן להשתומם מעניותו המופלגת. במכתב קי"א משמע, שלא היו בידו אף מספר פרוטות, כדי לשלוח מכתב. ורק הודות לבנו פישל, שנתן לו להוצאות המשלוח כתב את המכתב, המלא וגדוש דברי חיזוק והתעוררות,

כשבסופו הוא מציין: "ואם תכתוב לי מכתב, וגם על הוצאות מארקעס (בולים), אז אשיב לך הכל בפרטות".

תיאור חי על מצבו ואישיותו של ר' מתתיהו, שכתב אלי אחד מילידי ותושבי אומן, החי היום בארה"ב, אצטט בזאת: "**ר' מתתיהו הכהן, געווען ממש א גאון, נישט געפאטערט זיין צייט, געלערנט יומם ולילה, געהאט צווייא קינדער, פישעל און דבורה'לע, וואס האט נישט געקענט לייבן מערער פין אכט יאהר... אמי עה"ש פלעג מיר גיבן יעדן וואך פארזארגן עסנווארגן. ס'איז געווען זיין שטיב, א קאלטער, א קליינער צימער, בעדעקט מיט אייז אויף די פענסטער, וועו מען דערמאנט זיך, געהט איבער א ציטער". (ר' מתתיהו הכהן, היה גאון ממש, לא ביטל זמנו, למד יומם ולילה, היו לו שני ילדים, פישל ודבורה'לה שלא יכלה לחיות יותר משמונה שנים. אמי ע"ה היתה נותנת לי מדי שבוע כסף, כדי לסדר מאכלים עבורם. ביתו היה, חדר קר וקטן, שחלונותיו מכוסים קרח. כשנזכרים בכל זאת, עובר רעד)** — — —

תיאור מבהיל על הרעיון ממותה של בתו דבורה'לה הנ"ל, מסר אחד מאנ"ש שהתארח באותו ליל שבת, בו שבקה חיים, בבית ר' מתתיהו. לדבריו חזר אז יחד עם ר' מתתי' מבית הכנסת הביתה, כשנתבשר על פטירתה. ר' מתתי' לא ענה דבר אלא התיישב בחדר הסמוך ליד השלחן ועשה קידוש, ובמשך כל זמן הסעודה היו פניו מאירות כבליל שבת רגיל, ודיבר הרבה חידושי תורה בהתלהבות ודבקות, כאילו לא קרה דבר — — —

כזה היה מצבו של ר' מתתיהו, ולא הסיח דעתו מלימוד התורה, על אף דחקו הנורא והצרות שפקדוהו. אף הוא חלש היה עד מאד, שכן כל שמץ כח שהיה לו, ניצלו לעבודת השי"ת. בנוסף לכך — כותב ר' מתתיהו לידידו — "הימי חורף מזיקים מאד לבריאות גופי, וגם זוגתי תחי', מאד מזיק לה הקור, ואני צריך לרחמים מרובים".

ושמא תאמר, בית חם היה לו, בגדים לאשתו, לא ולא, אותה עניות ששררה באומן בכלל, ואצל ר' מתתיהו בפרט, אין לתארה במילים, ואם תמצי לומר, הרי רק אלו שחיו שם, יודעים אל נכון טעמה של עניות וחרפת רעב. ודוקא בצורה זו, עלה ונתעלה ר' מתתיהו בתורה הקדושה.

גאונותו

כאמור, תורה מתוך הדחק למד ר' מתתיהו, ועלה במעלותיה בתוך מעוף הצרות והיסורים. כך, שעם כל צדקתו, בלט בגדלותו בתורה, ונחשב לאחד מגאוני הדור. במכתבים רבים, מזכיר ידידי מארה"ב, את גאונותו של ר' מתתיהו. באחד מהם, הריהו עורך רשימה ארוכה של למדנים עצומים, שהיו בקרב אנ"ש באומן.

בין היתר, הוא מונה את ר' בעריש מוואַרשה, ר' וועלוועל'ה ושני בניו, ר' געצע וכו', ועל כך הוא מעיר: "וואַר שמיסט ר' מתתי' — א גאון! יומם ולילה בא די גמרא". בהוסיפו, פרט מעניין, על הענינות הגדולה, ששררה באומן, בקלויז של אנ"ש. בכתבו: "אפשר איז געווען איין ש"ס ספרים — — — חוץ דעם רבינ"ס א פאר ספרים, וואס מען פלעג זאגן אין זיי א שיעור, מיט קרעכצן" (אולי היה ש"ס ספרים אחד — — — חוץ מכמה ספרי רבינו, בהם אמרו שיעור תוך אנחות)...

ובסיום מכתבו, אחרי רשימה ארוכה של גדולי אנ"ש, אותם הכיר באומן רבות בשנים, הוא מפטיר: **"חבל אזעלכע לייטע, נישטא מערער און סע וועט נישט זיין מערער, עד ביאת הגואל" (חבל, אנשים כאלה, אין עוד ולא יהיה יותר עד ביאת הגואל)** — — —

בשלל הסיפורים על אודות גאונתו של ר' מתתיהו, יש סיפור אחד, ברבה של אומן, ר' שלום פרולוקר ז"ל (מנו"כ בהר הזיתים), שהתקשה פעם בסוגיה סבוכה של קידוש החודש. הדבר היה כרוך בסיבוכים הלכתיים רבים. שמע מפי באי ביתו שר' מתתיהו "בר הכי" הוא, ובא אליו ל"קלויז" של חסידי ברסלב, והציע בפניו את שאלתו הסבוכה. השיב לו ר' מתתיהו תשובה הוגנת, כלאחר יד ובקיצור נמרץ. דבריו הדהימו את המרא דאתרא, ופתרו לו על אתר את כל שאלותיו, מבלי שיזדקק עוד לעיון כלשהו.

ומספרים זקני אומן, שהכניסה לקלויז של חסידי ברסלב עלה לו לרבה של אומן בהתנגדות רבה מצד מתנגדי חסידי ברסלב שהגיבו בזעם על כניסתו לקלויז. אמנם בתחילה ירא היה הרב להיכנס לר' מתתיהו, אך משראה שאין כל פתרון לשאלתו, לבש עוז ונכנס לבית המדרש דחסידי ברסלב, כדי לדבר עם ר' מתתיהו, שעל גאונותו הנדירה שמע זה מכבר. משחזר הרב נעשתה העיר כמרקחה, והרב הגיב: **"מה אעשה שאין לי באומן גדול בתורה דוגמתו, כדי להתייעץ עמו בשאלותי"...**

והכל — בפשטות ותמימות גמורה, מבלי כל גאות, או החזקת טובה כלשהיא לעצמו.

אף בספרי רביז"ל, מעמיק היה עד מאד. כבר סופר לעיל, שלילות שלמים ישב על פרק אחד בליקוטי מוהר"ן. באחד ממכתביו לבן אחיו שבירושלים, הוא שואלו, אם הוא "הולך עם תורה" מליקוטי מוהר"ן. כלומר, אם הוא מקיים את צוו רביז"ל, לחיות ולהתנהג תקופה מסויימת עם תורה מתורותיו שבלקו"מ, בציינו: **"ואני הולך כעת, עם התורה, 'תקעו תוכחה', שהיא כלליות גדול, התורה האחרונה (שאמר רבינו), ומן הסתם כלול בה כל ההשגות, וד"ל. ועיקר הכל, כי שם הבטיח רביה"ק, אשר הס"א תהיה מוכרחת להקיא הכל, עם עצמות חיותה ממש, ושם מדבר גם מענין ארה"ק,**

אשר היא כעת ג"כ בין הס"א, ואין יכולין לבוא ולנסוע לרביה"ק, ולבוא מכאן לשם, ובודאי זה הפסד גדול, לנפשינו ורוחינו ונשמותינו. אמנם, הודיע לנו רביה"ק, כי עיקר הוא הרצון, ומי שיש לו לב, אין שייך אצלו מקום, כמבואר בלקו"מ".

ואכן, שָׁאוף שאף ר' מתתיהו לקדושת ארץ ישראל, אך לא זכה לעלות אליה, כפי שיסופר בזאת.

כיסופין לארץ הקודש

ככל חסידי ברסלב שבכל הדורות, כן גם ר' מתתיהו, נכסף להגיע לכל אותן מדרגות קדושות, אליהן זוכים בארץ ישראל. רבות דיבר רבינו ז"ל ממעלת "קדושת ארץ ישראל", והשפעתה הטובה על הנמצא בה. בין היתר אמר בזה"ל: "**מי שרוצה להיות יהודי, דהיינו לילך מדרגא לדרגא, אי אפשר כי אם על ידי ארץ ישראל**" ובהסברו של ר' נתן על כך: "**כוונתו כפשוטו, על ארץ ישראל הזאת, שבני ישראל נוסעים לשם, שרצונו שכל איש ישראל, כל מי שרוצה להיות איש ישראל באמת, יסע לא"י. ואף על פי שיש לו מניעות רבות על זה, ישבר כל המניעות וילך לשם**" (חי"א שה"ל ט"ו).

כי על כן, כה נכסף גם ר' מתתיהו לבא לארץ הקודשה, כפי שבא לידי ביטוי, במכתביו שהריץ לידידיו ובני משפחתו שבא"י, בהם הביע את "בושתו" מהם, למול עוצם מעלת מדריגתם, בהתגוררם בארץ ישראל. "**כי אני מתבייש את עצמי ממך, במדריגתי כנגדך... כי ב"ה, זכית יותר ממני... כי זכית לשכון בארצינו הק', אשר הבטיחו חכז"ל: המהלך בה, אפילו ד' אמות, מובטח וכו' ואתה זכית להיות שוכן שם בקביעות, ולטעת שם עץ פרי לדורות עולמים, ב"ה. ומה גם, להוודע מהדעת האמיתי של רביה"ק, ולעסוק בהם במקום קדוש ומסוגל לזה**" — כך כותב הוא בערגה, לאברך אחד מתלמידיו שבארץ ישראל.

במכתבים אחרים, הריהו מתבטא: "**הנה, אני מוכן ממש להיות משרת נאמן, כל ימי חיי, עבור מי שישתדל עבורי" לבא לארץ ישראל "רק שלא אצא מגדר תוה"ק, אפילו ללמוד שעה אחת ביום, והשאר לעסוק במה שהוא. כי הרחמנות גדולה על פליטתי הנשארת**". במכתב שני הוא מתבטא: "**לא אוכל לבאר לכם, הטובה הנפלאה שיהא לי, במה שאזכה לבוא לארה"ק, להרבה טעמים בגשמיות ורוחניות. כי הרבה ודי סבלתי פה, אני וב"ב, עד אין שיעור. ובודאי לולא כח רביה"ק, כבר אבדתי בעניי. ועתה, אני רוצה וכוסף להוציא מכח אל הפועל, רצוני אשר זה הרבה שנים, לבוא לארצנו הקדושה. ואני יודע בודאי, בלתי ספק, שאני מקבל עלי לסבול שם הכל, ולהיות דר שם בא"י".**

ואם מאז ומתמיד היה ר' מתתיהו מתגעגע לארץ ישראל, הרי עם דחיקת רגלי החבורה הקדושה, על ידי הקומניסטים ימ"ש, הלכה וגברה אצלו הדאגה

לבנו יחידו, שלא ישטף ח״ו בשטף הכפירה והאפקירוסות המציף את המדינה, באותה תקופה, כתב ר׳ מתתיהו מכתבים לא״י, הזועקים מרות להצילו מתחת יד המלכות הרשעה. בכתבו: ״ואפשר אוכל להציל את בני יחידי מהאפיקורסות השוטף במדינת אקריינא, השי״ת ירחם מהרה״. ובמכתב נוסף לאחד מאנ״ש באי״י הוא מתאונן, על כמה אנשים שהבטיחו לו להשתדל עבורו טרם נסעם לארץ ישראל להביא אותו הנה, ועדיין לא קיימו את הבטחתם, בהתחננו: ״לכן תיכף להשיב לי, ובוודאי יעמוד לו ענין הזה לנצח, לדורות עולם. כי אני מקוה עוד להציל הדורות שלי, וגם אני בעצמי, להציל מעט ימי, ולחדש המוח שלי. ובע״ה, ג״כ אטיב עם כל מי שצריכין, כמו דרכי בימים הקודמים״.

ומעניין, שעם כל את מתחנן הוא ביותר, על האברך... מארץ ישראל״ שבא לאומן במסירות נפש, כדי לשהתטח על ציון רביה״ק בהדגישו ״והוא קודם אפילו ממני״, להשתדל ולהביאו בחזרה לביתו שבארץ ישראל, ״כי ממש הוא בכלל לא תעמוד על דם רעך שישאר פה״ — הוא מסיים.

אך יחד עם זאת, אין הוא שוכח לבקש גם על נפשו, לבקש רחמים על המקומות הקדושים ״עבורי מתתיהו הכהן בן גיטיל —... ולהנצל מחבלי משיח וכו׳״.

על קידוש השם

ואכן, חבלי משיח הגיעוהו, ולא ארכו הימים, ובני הבליעל, מחוללי המהפיכה הקומוניסטית, באמצעות המשטרה החשאית הידועה לשמצה, נטפלו לשארית הפליטה, חסידי ברסלב, שנותרו באומן. בהם ראו את גרעיני אויבי המהפיכה, שכן עומדים הם בעקשנות על שמירת התורה, ויהי מה.

לצורך זה נפתח עוד לפני כן, במטה הנ.ק.וו.ד., תיק מיוחד, עליו רשום היה ״תיק ברסלב״, שהיה תופח מיום ליום דוחו״ת רבות על פעולותיהם של חסידי ברסלב, ממעצרים וחקירות שערכו ביניהם סוכני המשטרה החשאית, מילאו את התיק מפה אל פה. די היה בהאשמת השתייכות לארגון ״ברסלבסקה״ ככנויים, כדי לעצור מאן דהוא, בעוון פלילי.

ובכן, היה ר׳ מתתיהו אחד מקרבניהם הראשונים. ביום בהיר אחד, התנהלו מעצרים בזה אחר זה בקרב חסידי ברסלב שבאומן, אותם ״האשימו״ הפעם בקבלת ״תמיכה בלתי חוקית״. לקחו את ר׳ מתתיהו לחקירה, ידעו הם שאין הוא מתמצא הרבה במילי דהאי עלמא, וביחוד בחוקיהם החדשים, ושאלוהו בערמה, האם נכון הדבר ש. אין הוא מקבל את מלוא התמיכה החדשית המגיעה לו... התקפץ ר׳ מתתיהו ממקומו: ״חס ושלום! מארגן התמיכה, נותן לי את כל המגיע לי, מדי חדש״ — — —

די היה להם לחוקרים גביית עדות זו, שהתייחסה במפורש למארגן

הכספים הבלתי חוקיים וחלוקתם. כשחזר ר' מתתיהו, וסיפר למארגן את דבריו במטה החקירה, הוכה בתדהמה, ולבו פעם בקרבו מרוב פחד. נענה לו ר' מתתי' בלשון רכה: "אולי הרי זו דרך לארץ ישראל עבורך..." ומספר הלה, הנמצא כיום בא"י, שאכן עובדה זו, היא שהביאתו לא"י, בברחו מצפרני המשטרה החשאית הרוסית, שרדפתו בשל "עוונו" זה, כקורא בהרים.

סיפור אחר המסופר בפי הלה הינו כבר בגדר "מופת": "לאחר נישואי נולדו לי ילדים ולא זכיתי לגדלם ר"ל. מתו הם בזה אחר זה ולא ידעתי להשית עצות בנפשי. אחר נולדה לי בת, וגם היא חלתה אנושות ופירפרה בין החיים לבין המוות. לפתע נכנס ר' מתתיהו לביתי בנוגע לתמיכה שלו. נעניתי לו: ר' מתתיהו ראה נא, גם זו נוטה למות. נענה לי ר' מתתיהו בזה"ל: 'זאג איך דיר אז זי וועט בלייבן לעבן' (אומר אני לך שזו תשאר בחיים) ואכן חיה היא עד עצם היום הזה בחסדי השי"ת — — —

שוב מספר אותו חסיד: "פעם הייתי חולה אנוש. שכבתי על מטתי וחשתי כבר כאילו נושאים אותי לבית העלמין רח"ל, והנה נכנס ר' מתתיהו לביתי וסחב אותי החוצה בכח רב, ותיכף הבראתי בלי כל הגזמה" — — —

עוד הספיק ר' מתתיהו לכתוב לאותו מארגן הכספים, מכתבים על כתבתו שבארץ ישראל, להשתדל עבורו ולהביאו הנה, **אך, עד מהרה נדם קולו, עם קולם של עשרים ושבע חבריו הצדיקים, אנ"ש חסידי ברסלב שבאומן, שנשלחו אל ארץ גזירה לערבות סיביר, ועקבותיהם לא נודעו עד היום הזה.**

ביום מן הימים, נתקבלה חבילה בדואר עבור בני משפחתו של ר' מתתיהו שבאומן. באותה חבילה, מונחים היו בגדיו הקדושים, והיה זה אות לבני המשפחה, שר' מתתיהו אינו כבר בחיים. שכן, זה דרכם כסל למו, של הרשעים הארורים הללו, שבמות אחד האסירים, הריהם מחזירים את בגדיו למשפחתו....

הדבר גרם לתדהמה רבה בקרב אנ"ש שבא"י, שידעו היטב מה גדול היה האיש. ורישומו הקדוש נשאר טבוע בדמם, לדורות עולם.

תהיה נשמתו הקדושה צרורה בצרור החיים!

בגלל קשיים טכניים יופיע המשך הסיפור על הגה"ח רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל רק בגליון הבא אי"ה. המערכת

חבורת ה"עובדים" באומן

(המשך ד')

י. אברהם

רבי **ארי' לייב צערטנר** הי"ד

תרנ"ב — תרצ"ח

בפולין החסידית עמדה עריסתו של ראי"ל, ושם נתגדל בשנות נעוריו, עד שנתפס ונתקרב לחסידי ברסלב בלובלין. משם לא ארכו הימים, עד שנשתקע באומן, והפך לחלק בלתי נפרד ממנה.

א אומינער איד! — לייבל'ע; כך נחקק שם האיש בלב מכריו וכזה נשאר עד היום.

כשהעלינו את שמו באזני השרידים שהכירוהו, נחה עליהם רוח אחרת, שנתנה אותותיה בארשת פניהם הנרגשות. ניכר היה איך שמתעוררת בקרבם כמיהה וערגה לעבר הלא רחוק; עת שהו במחיצתו הנעימה, שטעמה לא פג עדיין ולא יפוג לעולם.

אה ... לייבל'ע; העובד הגדול והלמדן המופלג, איש החסד וטוב הלב לכל נברא. רבים הם הלמדנים בעולם, כשם שרבים הם בעלי החסד; אך אם העובד הוא למדן, והעובד הוא איש חסד, הרי זה ענין אחר לגמרי; חסד הנעשה מתוך "עבודה", ותוספות הנלמד מתוך עבודה לוהטת, זעירין אינון הזוכים לזה.

ומיחידים אלו הי' ר' לייבל'ע צערטנר, מסיים איש שיחי, אשר אגב אינו נמנה על אנ"ש.

בני ביתו כבני עירו, כולם אהבוהו אהבת נפש שאינה תלוי' בדבר. גם מתנגדים מושבעים הוקירוהו וחפצו קרבתו. מזיגה נפלאה ומיוחדת נתמזגה בו בר' לייבל'ע; כשמצד אחד, הלא הוא העובד הגדול, מהאריות שבחבורת השרפים, ומצד שני; מין לב רחום ורך, ער לכל נדכה וכואב, מלבין שינים לכל סביבתו. אף בהיותו מופרש בפינתו ומכונס בתוך עצמו בתפילה ארוכת שעות ובקולי קולות, לא ניתק ממעורבתו הפעילה בין הבריות.

נצרך לבריות היה בחייו הפרטיים; אך יותר מזה נצרכו אליו הבריות... גם כשנדמה היה שאינו נותן לה'ס מאומה, קיבלו ממנו הרבה. בצורות שונות ומחוכמות היה מעודד ומחזק כל מר נפש, ודואג למחסורם. לא אחת קִבלה זוגתו לפניו ש...העכברים סחבו חלות מהתנור; כשלאמיתו של דבר מצאו אלו את דרכם לפתחי מרי נפש שר' לייבלע היה המחבש לעצבותם...

בכל דרכיו ניחון ר' לייבל'ע בעקשנות ועקביות. ברם, נפלאה וכשרה היתה

עקשנותו; עליה המליץ והמריץ רבינו בתורה מ"ח בליקוטי מוהר"ן תנינא, — התורה שזכתה לכינוי "האיגרת" — "...תצטרך לזה מאוד; כשתתחיל קצת בעבודת ה'". מיושב ומתון היה צועד פסיעה אחר פסיעה לקראת מבוקשו הנצחי; ללא ויתור כלשהו. אם כי בזהירות מופלגת; לבלי להצר צעדי מאן דהוא. ר' לייבל'ע הי' בזה מהיחידים שידעו להלך בין הטיפים ולצאת ידי כולם, עם בני ביתו וסביבתו, חרף היותו עובד נשגב וחסיד מובהק.

פרק מיוחד הוא הלמדנות של ר' לייבל'ע, בצוותא עם ר' מתתי' הכהן ברזסקי הי"ד הי' משים לילות כימים בעומקה של הלכה; גאון עצום הי' ר' מתתיהו, ורבים לא הצליחו לקלוט מחידושיו וביאוריו; אך ר' לייבלע, בעל כשרון גדול הי', וזכה ל"חברותא" כזו שנים רבות. וכך נתעלה ללמדן מופלג, נוסף על גדולתו בתורה, עוד משנות נעוריו. אישיותו המושלמת של רבי מתתיהו השפיעה רבות על נפש האברך ר' לייבל'ע וחרצה בהרבה את ארחות חייו.

כשנתגברה מלכות הרשעה והחלה נועצת טלפיה בבתי מדרשות ובתי ישראל הכשרים; לעקור אמונתם ודתם, [כידוע היו אנ"ש כמעט היחידים שזקפו קומתם בכבוד ובגאון נגד מזימתם; ועוד חזון למועד בע"ה לגולל מסירותם והקרבתם אז], נרתם ר' לייבל'ע בכל כוחו לפרוץ דרך, לצאן מן המיצר, ולעלות לארצנו הקדושה. מסעות הרפתקניות לאורך המדינה עשה ר' לייבל'ע, וחדשים ארוכים שהה מחוץ לביתו; למצא דרך לארץ ישראל. פעמים רבות נסע עם ר' מתתי', ופעמים עם עמיתו ר' הירש לייב ליפל ע"ה; אך לא זכה, ונשאר בעמק הבכא, עד שנשלח לארץ גזירה, יחד עם עוד כ"ו מחבריו; צדיקים ושלמים, שקידשו שם שמים בחייהם ובמותם.

טראגי ביותר הי' סופו של ר' לייבלע, איש אינו יודע כמה טראגי הי' סוף נמהר זה; כשם שאיש אינו יודע אם בכלל זכה לקבר ישראל, אך בעולם האמת; בין אנשי האמת של הצדיק האמת שמור לר' לייבלע מקום נכבד. כאברך שספג לקרבו את אור הצדיק במלואו. בודאי עומדים לצדו אלפי שעות ההתבודדות, החצות, ה"פעלדער" (השדות) וה"רבינ'ס ציון" (ציון רבינו) והדחקות והיסורים, ואלו גם יעמדו לגורלו בתחית מתי ישראל בקרוב, אמן.

לכבוד ידידי מו"ה ר' צבי יהודא נ"י ב"ה, יום ב' ער"ח סיון

ת"ל עבור החיים והשלום אני מבקש ממך מאד שתכתוב לי מכתב התחזקות מענין א"י כי המניעות משחטחים לפני מאד מאד מכל הצדדים אך אעפי"כ איני מייאש עצמי ואני חותר חתירות על כל הצדדים. וה' יהיה בעזרי זאת נחמתי מה שאני זוכה לילך בכל יום על ציונו הק' ותזכור היטב את המסי"נ שהיה לך לבוא לאומין ואת ההתחלה שהיה לך בכאן שכאשר אני מדבר כ"פ אם אנ"ש. אפילו עם הזקנים שבאנ"ש. אני רואה שהתחלה כזאת שהיה לנו ובפרט הוא חידוש על כמה שנים ואני מאמין שאפי' בא"י אינם נמצאים הרבה בני הנעורים שמתנהגים בהנהגות כאלו כאשר היה בינינו יהודה לייב בן רעכיל צערטנער

חדושים ובאורים בתורה החדשית

ש.מ. קרמר

תורה ל' — "מישרא דסכינא"

(תורה חדשית — אדר ראשון)

א) באות א' השגות אלקות א"א להשיג כ"א ע"י צמצומים רבים מעילה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון וכו', כמו המלמד וכו'. (באות ב') כי צריך לזה רבי גדול מאד מאד וכו' (באות ד') וע"כ זכה שלמה לזה השכל התחתון הנ"ל. (ר"ל הכח הזה להלביש שכל עליון בשכל תחתון ולהסבירו ע"ז לקטנים) וכו' עכ"ל.

ע' קהלת (י.ב.ט) ויותר שהיה קהלת חכם עוד לימד דעת את העם ואזן וחקר תקן משלים הרבה. ענין המשל היינו הלבשת שכל עליון בשכל תחתון בכדי שיובן לקטנים. ואפשר לבאר הפסוק לפי המובן בפנים דענין זה להלביש שכל עליון בשכל תחתון הוא מדריגה מיוחדת של צדיקים שלאו כולם זוכין לזה וכמו שמב"פ "כי צריך לזה רבי גדול מאד". ומובן שיכול להיות צדיק כזה שהוא בעצמו חכם גדול ובעל השגה אבל אין לו הכח הזה להוריד השגותיו גם לקטנים. וזה שמספר הכתוב "ויותר שהיה קהלת חכם" היינו לבד מזה שהיה קהלת חכם גדול היה לו "עוד" מעלה יתירה ש"לימד דעת את העם" שהיה יכול להוריד א"ע גם לפשוטי העם ללמדם דעת ע"י ש"אזן וחקר תקן משלים הרבה" היינו שהיה יכול לצמצם השגותיו ולהלבישם בשכל תחתון שהוא המשלים שעי"ז היה יכול להסבירם וללמדם לכלל העם כולו.

ועי' עירובין (כא:) אמר עולא בתחלה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לו אזנים. ובשהש"ר (פ"א ע"פ שיר השירים אות ח') זשה"כ ויותר שהיה קהלת חכם וכו' א"ר חנינא לבאר עמוקה מלאה מים והיו מימיה צוננים ומתוקים וטובים ולא היתה בריה יכולה לשתות ממנה. בא אדם אחד וסיפק לה חבל בחבל משיחא במשיחא ודלה ממנה ושתה התחילו הכל דולין ושותין כך מדבר לדבר ממשל למשל עמד שלמה על סודה של תורה וכו'. ע"כ. הוא מה שמב"פ שאופן ההסברה הוא מעילה לעלול משכל עליון לשכל תחתון. היינו מה שמבו' במדרש הנ"ל "מדבר לדבר ממשל למשל".

והנה מב"פ באות ג' שהשכל התחתון הוא בחי' בת עין וזה בחי' (ב"ב טז:) בת היתה לו לא"א ובכל שמה, זה בחי' בת עין דהיינו השחור שבעין וכו' שהוא

מצמצם ומגביל וכולל בעצמו כל הדברים הגדולים וכו' ע"ש. ר"ל דזהו הרמז "בכל שמה" מפני שהיא כוללת הכל היינו כי בה מתלבשים כל השכליות העליונות. ולפי הנ"ל מבו' שגם שלמה המלך ע"ה זכה לזאת ה"בת". ועי' זוה"ק (ויקרא ע"ד:) ה"ד ותרב חכמת שלמה, מאי ותרב דסלקא שפירו דמטרוניתא ואתרכיאת בדרגהא וכו'. ועי' בספר הקנה הגדול (דף פ"ו ע"ב מדפוס קארעץ) דאיתא שם בזה"ל: ועל חכמה אחרונה נאמר וה' נתן חכמה לשלמה כי אמר הואיל ושמך כשמי אתן לך את **בתי** וכו' ונתן לו הה' וכו' והרי היא העטרה **בת אברהם** וכו' ע"כ. ובשהש"ר (פ"א ע"פ שה"ש אות ט') ר' סימון בשם ר' חלפתא לבליוטס וכו' אמר הריני שואל **בתו** של מלך **והכל בכלל** וכו' אמר שלמה וכו' **הריני שואל את החכמה והכל בכלל** וכו' ע"ש.

ב) באות ד' **ולבא להשכל התחתון הזה א"א כ"א ע"י שונא בצע שישנוא הממון בתכלית השנאה וכו' השכל התחתון הוא מסטרא דמלכות וכו' וע"כ ביומי דשמואל שנפלו ראשי הדור אל הממון כמ"ש (שמות א' ח') ויטו אחרי הבצע, ע"כ תיקף פגמו במלכות דקדושה כמ"ש (שם) כי אותי מאסו ממלוך עליהם וכו'** ע"כ.

עי' שבת (נו.) ארשב"נ אר"י כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה שנא' וכו' בדרכיו, בדרכיו הוא דלא הלכו מחטא נמי לא חטאו אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנא' והלך מידי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהם ולסופריהם ע"כ ועפ"ז מבואר הא דהתנה רבינו ז"ל דלבא להשכל התחתון א"א כ"א ע"י שונא בצע **"שישנוא את הממון בתכלית השנאה"** ואז המלכות על תיקונה. אבל ביומי דשמואל **"שנפלו ראשי הדור אל הממון"** היינו לא ח"ו לתאוות ממון. אך לא שנאו את הממון "בכלית השנאה" כשמואל אביהם כי **"בדרכיו הוא דלא הלכו"** וע"כ פגמו תיקף במלכות דק' כי לתיקון המלכות צריך שיהיה שנאת הממון בתכלית השנאה כשמואל. ובזה שמבו' ששמואל עצמו זכה לשנאת הבצע בתכלית השנאה. מקושר לפ"ז מה שמובא לקמן בדבה"ק (באות ו') ענין הכתוב **וישסף שמואל את אגג** שרומז על הוצאת המלכות הק' מגלות הארבע מלכיות דס"א שעמלק הוא כללותם כמב"ש. וזה שדייקא שמואל עשה זאת, ע"י שזכה לשנאת הבצע כנ"ל שעי"ז עיקר תיקון המלכות. ואפשר שזהו אשר מלכי ישראל הראשונים נמשחו ע"י שמואל דייקא כי כל תיקון המלכות דק' תלוי בשנאת הבצע בתכלית השנאה ששמואל דייקא זכה לזה.

והנה מבו' בפנים שענין המלכות סוד חכמה תתאה הוא מה שזוכה הצדיק עי"ז להסביר השגות אלקות גם לפחותים ולקטנים במעלה ולקרבם עי"ז להשי"ת כי יכול להוריד את השגותיו "מעילה לעלול משכל עליון לשכל תחתון" עד אשר יושגו לכל המדרגות הנמוכות, שגם הם ידעו מהשי"ת. עוד מבו' בדבה"ק (באות ג') שהתלבשות השכל העליון בשכליות קטנים הם בחי' עיגולים

וסבובים כמו שמצינו (יבמות טז) שסבבוהו בהלכות וכו' ע"ש.

והיוצא מבואר ומובן מכל זה שדייקא הצדיק הגדול מאד שזכה לשנוא את הממון בתכלית השנאה הוא אשר יכול לסבב ולהוריד א"ע עד מקומם של הנמוכים והפחותים ולהאיר בהם וללמדם דעת דק' עד שישובו ויתעלו ממקומם הנמוך ויתקרבו אל השי"ת. לא כן מי שלא זכה לדרגא זאת של שנאת הממון. אע"פ שגם הוא חכם וצדיק גדול אבל אינו יכול להוריד א"ע אל הקטנים והם מוכרחים לעלות מעצמם ולבא אליו אל מקומו כדי לקבל ממנו שבוודאי זעירין אינון שיכולים לבא לזה. כי הקטנים והפחותים בוודאי אינם יכולים מאליהם לזוז ולהתעלות ממקומם מבלי שהצדיק יוריד א"ע אליהם.

וכפי המבו' שזה תלוי כפי מדריגתו של הצדיק בשנאת הממון. מה מאד מבואר לפ"ז רמזי הכתוב ומאחז"ל בענין ההבדל שבין שמואל לבניו בענין שנאת הבצע. שבשמואל נאמר "והלך מידי שנה בשנה **וסבב** בית אל וגו'" היינו "**שהיה מחזר בכל המקומות ישראל ודן אותם בעריהם**". וכו' "והם לא עשו כן. "**אלא ישבו בעריהם**" וכו'. היינו כי שמואל היה מוריד א"ע לכל מקומות ישראל באשר הם שם, ועשה להם **סיבובים** והקדמות להכניס בהם דעת התורה. והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם היינו שלא היה להם כח זה להוריד א"ע. כ"א נשארו יושבים על מקומם ומדריגתם וכו' והבן.

תורה ל"א — אית לן בירא בדברא

(תורה חדשית — אדר שני)

א) באות ב'. **ומה שחסר מהברכות הלא היה צריך להיות שבעה ברכות וי"ב וכו' דע שעיקר שלימות הגלגלים שלימות הצדקה אינו אלא בשבת וזה (תענית ח:) שמש בשבת צדקה לעניים וכו' כי עיקר חשיבות הצדקה היא האמונה וכו' ושבת היא אמונה וכו' ואמונה היא מקור הברכות וכו' ואין שלימות להברכות אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה כתוב בהם שש ברכות ואחד עשר להורות שאין להם שלימות** ע"כ.

צריך ביאור. דבאמת מה זאת דכשהגמרא מספרת מעלת הנותן צדקה והמפייס. היא מדברת דווקא מכזה שאין לו אמונה שהיא עיקר שלימותה של הצדקה כמב"פ. ועוד צריך להבין דהלא האמונה היא מקור הברכות וא"כ כשנחסרה האמונה הלא הי' צריך להיות מחוסר לגמרי מהברכות ומדוע חסר רק אחת.

ואפשר לבאר ע"פ מה שהביא רבינו מאחז"ל **שמש בשבת צדקה** וכו' ומבאר ששבת היא בחי' אמונה ועל ידה מאירה הצדקה כשמש. וגם מביא בפנים את הכתוב (בראשית ט"ו) ויברך אלקים את יום השביעי, כי שבת שהיא בחי' אמונה היא מקור הברכות. דנראה מכל זה ששאלת רבינו מדוע חסר אחת מהברכות היא עצמה שאלת הזוה"ק על ענין השבת שבמקרא הנ"ל ויברך אלקים את יום השביעי ע"ש (יתרו פ"ח.) ע"פ זכור את יום השבת לקדשו: "**ר"י אמר כתיב ויברך**

אלקים את יום השביעי וכתיב במן (שמות טז) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון דלא משתכח ביה מזוני מה ברכתא אשתכח בי', אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דההוא יומא מתברכאן מיני' כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזונא לתתא כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה וכו' עכ"ל. והיינו שהזוה"ק שואל למה אין השפעת המזון רק ששת ימים ולא שבעה ובפרט שדייקא על שבת נא' ויברך וכו'. וע"ז מתרץ כי ביאור הכתוב "ויברך אלקים את יום השביעי". היינו שהשי"ת ברא את השבת שהוא יהי' מקור הברכות והוא ישפיע לכל ששת הימים העליונים (ר"ל המדות העליונות) והם משפיעים כל חד ביומו'. ולכן אין שפע מיוחד ליום השביעי. כי אדרבה הוא למעלה מכל הששת ימים והוא משפיע בהם.

וזהו עצמו ג"כ שאלת רבינו בענין הז' כוכבי לכת שעל ידם יורדים הברכות למטה ע"י הצדקה. שא"כ היה צריך להיות שבעה ברכות נגד כל שבעת הכוכבים ולמה אין רק ששה ברכות. וע"ז מתרץ כי האחד החסר הוא נגד האמונה שהיא בחי' שבת שהיא מקור הברכות והיא משפעת לכל שאר הששה כוכבים שהם נגד הששת ימים ע"י הצדקה. וזהו שהביא רבינו המאחז"ל שמש בשבת וכו'. כי כן הוא באמת גם כפשוטו שהשמש שהיא אחת מהשבעה כוכבי לכת היא המאירה בכל הששת כוכבים האחרים. וכולם מקבלים אורותיהם ממנה. ואפשר שכמ"כ הוא ג"כ בענין הי"ב מזלות שאחד מהם הוא המשפיע בכל שאר הי"א מזלות. ונמצא שבאמת הברכות הן ששה ואחד עשר. והאחד החסר בכל אחד הוא העומד למעלה מהם ומשפיע בהם את כל הברכות. והיינו שע"י האמונה של האדם בזה הוא מעורר למעלה את הבחינה של מקור הברכות להשפיע הברכות למטה. אכל עדיין צריך לעורר את הצנורות של הברכות שהם ששה ואחד עשר והם נתעוררים ע"י הצדקה והפיוס. אבל כשאין לו אמונה מה בצע בהתעוררות ותיקון הצנורות כשאין מי שישפיע בהם.

ונמצא שבאמת בסיפור מעלת הנותן צדקה והמפייס שמתברך בי"ז ברכות ודאי מירי בכזה שיש לו אמונה דאם לאו היה נעדר מכל הברכות ומש"כ רבינו דחסרון האחד מורה שאין לו שלימות בלתי האמונה. הכוונה דחסרון האחד מורה לנו שהאחד הזה הוא העומד למעלה מכל הששה והי"א. והוא בחי' האמונה שמשפיע בכולן ובלתי האמונה אין ברכות ח"ו, וכענין השבת שבו לא ירד המן כי הוא העומד למעלה מהששת ימים ומשפיע בהם הברכות.

ב) שם. **וזה שמסמיך התנא יציאות השבת שתים שהן ארבע וסמיך לי' פשט העני, כי עיקר התנוצצות אור הצדקה ושלימותה, אינה אלא בשבת וכו' ע"כ.** הנה התיו"ט במשנה שם מקשה דהא לר' יהושע (שם פי"ט מ"ד) ולר' יוסי (סוכה פ"ג מי"ד) טעה בדבר מצוה ועשה פטור. וא"כ הכא הלא עשה מצות צדקה ואמאי חייב עיי"ש. ולדברי רבינו י"ל דהלא כל חשיבות הצדקה תלויה ועומדת בקדושת שבת. ואם ע"י הצדקה בעצמה נתחלל השבת ממש ודאי שנפגמה המצוה של צדקה לגמרי ולא מקרי עשה מצוה. (כן

י"ל ע"פ חסידות). וי"ל דזהו עצמו מה שרמז רבינו בדבה"ק שלכך הסמיך התנא פשט העני ליציאות השבת להורות לנו שכל עיקר מצות צדקה תלוי בשבת, דהרי לך שאע"פ שעשה מצות צדקה לכאורה, ואעפ"כ חייב חטאת משום שחילל שבת והלא טעה בדבר מצוה ועשה מצוה, אלא ע"כ דכל עיקר הצדקה תלוי בשבת וכשחילל שבת אין הצדקה נחשבת למצוה כלל. ודו"ק.

והנה ע"פ מסילות הלימוד במאמריו הק' של רבינו עדיין צריך ביאור למה נרמז הדבר במלאכת הוצאה דווקא.

ונקדים קושית התוס' הידועה בריש שבת דלמה התחיל התנא מסכת שבת במלאכת הוצאה שהיא האחרונה מהל"ט מלאכות במשנה דפ' כלל גדול (עג.), וכמדומה דאיתא בספה"ק התירוץ. דידוע דסוד הל"ט מלאכות שבששת ימי החול הם בסוד הבירור, שע"י עסק המלאכות שהאדם עוסק בחול כראוי עי"ז הוא מברר הניה"ק שנפלו לתוך הקליפות ונתונים בכל הדברים הגשמיים ומעלה אותם אל הקדושה, שזהו סוד הוצאה מרשות הס"א לרשות הק' ובשבת הוא מעין לעתל"ל שאז אין בירור כי כבר נתברר ונתעלה הכל בששת ימי החול (לפי ערך אותה השבוע). וע"כ נאסרו בשבת כל הל"ט מלאכות, ולפי הנ"ל הרי כל המלאכות רמוזים במלאכתם הוצאה מרשות לרשות (כי גם ההוצאה מרה"י לרה"ר הוא בשביל הכנסה כי תכלית הכל להביא את הכל בפנים לתוך הבית, והיינו שהאדם מוציא החפצים מביתו כדי לסחור בהם ולהרוויח ולאסוף הריווח לתוך הבית, וכיוצא) ולכן התחיל שפיר התנא במלאכת הוצאה כי היא רומזת על סוד כל המלאכות כולם. (ואולי י"ל דמה"ט גופא סיים התנא בפ' כלל גדול את הל"ט מלאכות במלאכת "הוצאה". כלומר שכל המלאכות כלולים במלאכת הוצאה והבן).

ועתה כאשר נשים לבנו אל כלל המאמר הזה המיוסד ונתבאר בהויכוח של ריב"ח עם סד"א ששאלו "**אית לן בירא בדברא עיילי' למתא וכו'**" ומפרש רבינו בסוף המאמר "**בירא זה בחי' בר ומזון שהוא בחרן ולאחורי הקדושה וכו' עיילי' למתא לפנים שיהי' בבחי' לחם הפנים וכו'**" והשיב להם "**אייתי פארי ושדי להו וכו' זה שבת אמונה וכו' בריית וכו'**. וכאשר נתבונן נראה שכל המאמר סובב על ענין זה, וזה ענין הדרכים המבואר בפנים באות ד' וכן בסוף המאמר בהשמטות. כי ענין הדרכים הוא הממוצע בין חרן לפנים, כי המדבר הוא בחי' חרן הגמור שע"ז אמרו אית לן בירא "בדברא" שהוא בחרן לגמרי וצריך להכניסו לפנים, וזהו ע"י בחי' הדרך שבאמצעותו היא ההוצאה וההכנסה ושם עיקר המלחמה, וע"כ "כל הדרכים בחזקת סכנה" המב"פ (באות ד'), כי שם מתגבר היצה"ר ביותר שלא לתת לאדם לברר ולהכניס את הניה"ק בפנים, שעי"ז עיקר הכנעת הרע ותיקון העולם כידוע. וזה ענין הכנעת הטבע שמצד מערכת המזלות והתגלות ההשגחה (המבו' באות ט') שזה בחי' הכנעת עצם בחי' החרן לגמרי, ושיהי' הכל בבחי' רשות יחידו של עולם, בחי' התגלות ההשגחה הפרטית כמו שיהי' לעתיד. שכ"ז נעשה ע"י האמונה (בהשגחתו ית') בצירוף נתינת הצדקה (שהוא נוגד להנהגת חיוב הטבע שע"י

המערכות שחייבו את שפע הממון לזה והוא הולך ונותנו להעני. כלומר שהממון שייך לעני ולא לו) ושלימות האמונה הזאת שיאמין בכל לבו בזה באמת, זה תלוי בשמירת הברית. כמבו' כ"ז בפנים שע"ז נעשה אהבה והשתוקקות ע"ז הוא מכניס מחוץ לפנים עד שמבטל את בחי' החוץ לגמרי כמו שיהי' לעתיד לבא שיהי' כולו השגחה וימלא כבודו את כל הארץ אכי"ר. והוא המבו' בפנים בביאור תשובת ריב"ח "אייתי פארי ושדי להו וכו' פארי זה שבת — אמונה כפרש"י את ה' האמרת וה' האמירך לשון פארי ושבח שאנו מפארין את השי"ת ואנו מאמינים בו, ואומרים ה' אחד. ושדי להו זה בחי' ברית בחי' שדי כנ"ל וכו' " שע"י כ"ז מכניס את הבר ומזון (שכולל כל ענין הגשם) מדברא למתא היינו מחוץ לפנים כמב"פ.

והנה תבין נפלאות מצרופי דבה"ק שזהו סוד המזוזה העומדת אצל הפתח מקום הכניסה מחוץ לפנים (שגם היציאה מפנים לחוץ הוא לצורך זה כנ"ל) כי עצם הפרשיות הכתובות על המזוזה בפנים, הם בחי' אמונה שמאמינים בו ואומרים "ה' אחד" כמב"פ היינו הפסוק "שמע ישראל וגו' ה' אחד" הכתובה במזוזה שהיא כלליות כל פרשיות המזוזה. ומבחוץ כתוב עלי' שם "שדי" שהוא בחי' ברית כמבו' בפנים. שע"ז זוכים להכניס כראוי מחוץ לפנים וגם שחחי' היציאה ג"כ לתכלית הכניסה כנ"ל והבן.

ונחזור לתחלת דברינו שמכ"ז מבואר באר היטב ענין סמיכת הצדקה שתלויה בשבת — אמונה למלאכת "הוצאה" דווקא, כי כל תכלית האמונה והצדקה וכו' הוא לשם ההוצאה מרשות לרשות היינו מרשות הסט"א לרשות הקדושה עד שנזכה לבחי' שבת שיהי' הכל בחי' רשות הקדושה ויתקיים (מלאכי ג') "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. (ישעי' ל') ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך. בחי' שלימות התגלות ההשגחה. (עי' בפנים סוף אות ט' ודו"ק) ואז תתבטל בחי' ההוצאה מרשות לרשות לגמרי כי יהי' הכל אחדות אחד ונהיה כולנו דביקים בו ית' בלי הפסק כלל בב"א.

★

א' מאנ"ש
ניו־יארק

על התורה מישרא דסכינא
תורה ל'

כאות כ' כתוב: בת זה בחי' בת עין. דהיינו השחור שבעין. שהוא בחי' החשרות הנ"ל וכו' וכמובן. הוא בחי' שכל תחתון. לצמצם השכל העליון. וע"ז רואין ומבינים ומשיגים את השכל העליון הגדול כנ"ל.

ובתהלים מ"ה נאמר: שמעי בת וראי והטי אזנך. אפשר לומר שמרומז הנ"ל בזה הפסוק: בת היא בחי' שכל תחתון כנ"ל. שקודם לשכל העליון צריכין בחי' בת. בחי' שמיעה. על איזה דבר שהוא השגה. ע"י אמצעי שני. היינו מפי אחד. אבל אין זה דומה לראיית העינים ממש. שהוא בחי' שכל העליון. והיינו "וראי" — שע"י בת. ושמעי בת. זוכין לבא מהשמיעה על דבר לראייתו. היינו. משכל תחתון לשכל עליון.

בסוד שיח

א.י. ירושלים

דמעות רביז"ל

פעם אחת, נתן רבינו את טליתו במתנה, לתלמידו החשוב ר' יודל זצ"ל. בשעת הנתינה אמר לו: "ידע לך שכמספר הנימות שיש בו בטלית זה כל כך דמעות שפכתי כדי להשיג טלית מהו" (וואס טלית איז).

עטיפת טלית של מוהרנ"ת

עמד פעם מוהרנ"ת לפני תפילת השחר בטליתו על כתיפו כמתכונן להתעטף בציצית, סיפרו לפניו מעשה ברבי ייבי מאוסטרא, שהתעסק פעם במצוות צדקה, ובא לבית עשיר אחד, והלה לא רצה לתת לו מאומה לצדקה. יצא והתעסק במצווה אחרת ולאחר שעה קלה חזר לבית אותו עשיר שקיבלו הפעם בסבר פנים יפות ונתן לו מתת יד ביד רחבה. הסביר ר' ייבי את העובדה בכך, שאחרי שעשה את המצווה האחרת קבל פנים יפות יותר נתלהב מוהרנ"ת מאותו סיפור והתעטף בטליתו במשנה התלהבות, אחר פנה אל הסובבים אותו ואמר בהתרגשות: "נכון הדבר שעתה יש לי פנים אחרות" (א יא איך האב א אנדער פנים).

עמל חנם

כידוע, ציוה רבינו ז"ל למוהרנ"ת, לשוחח עם ראשי הכופרים החוקרים שהתרכזו אז באומן, כדי להחזירם למוטב. באחת משיחותיו אמר להם מוהרנ"ת: "למה לכם להשחיר חייכם בעמל שוא שלא ישאר ממכם כלום, עמלו פחות וישאר מעמכם יותר" (וואס דאפרט איהר אזוי פארשווארצט ווערן עס זאל פון אייך גארנישט בלייבן, ווערט וויניגער פארשווארצט זאל פון אייך מער בלייבן).

משיירי כנסת הגדולה

מספר אחד מזקני אנ"ש שליט"א, שר' דוד צבי ב"ר יצחק בן מוהרנ"ת בא בשארית כחותיו לאומן בר"ה שנת תרע"ה חולה היה כבר בחליו אשר מת בה ואמנם מיד אחרי ראש השנה נסעתי לבקרו. כשנכנסתי שאלני מי אני, וכשהשבתי לו שהנני יהודי מאומן נתמלא שמחה, והתאמץ בכל כחו לרדת ממטתו. אחז בידי וסיבב עמי סיבוב קטן, זכר לריקודין והמחאת כף.. "

באמצע שנת תרע"ה אכן נסתלק ר' דוד צבי ונגנז בגנזי מרומים.

דביקות באמצע השוק

נקלע פעם אחד מאנ"ש לעיר חרקוב ביום השוק, נתקל בר' אפרים ב"ר נפתלי וראהו עומד ובוכה סבר הלה לתומו שאבד לו חפץ בעל ערך או הפסיד ביריד. אולם, כשנתקרב אליו, שמעו מלחש. הטה אזנו לשמוע את דבריו, ושמעו אומר קטע

מליקוטי מוהר"ן תורה ח' ח"ב: "מחנה ישראל כמה הוי — תלתי פרסי (ברכות נד). מחנה ישראל זה בחינת קדושת המחנה של ישראל בחי' והיה מחניך קדוש (דברים כ"ג) ועיקר קדושת מחנה ישראל הוא על ידי שמירה מתאוות נ'... ועיקר השמירה מתאוה זו הוא על ידי בחינות תלתא פרסי, היינו תלת מוחין (זוהר), שכל אחד ואחד הוא מחיצה פרוסה בפני תאוה זו".

ר' אפרים עמד וחזר על כך פעם ופעמיים ושלש בבכי ובדמעות שליש נפנה אליו אותו חסיד והעיר לו: הלא באפשרותכם לסור לבית מדרש ולבכות שם, מדוע עושים אתם זאת כאן ברשות הרבים?!" נענה לו ר' אפרים: "הרי עד שאסור לבית המדרש תפוג ממני ההתעוררות, וכדי שלא להחמיצה מנצלה אני כאן ככל יכלתי". בהזכירו את דברי רבינו שיש להשאר משך זמן באותו מקום בו קבלו התעוררות, כדי שלא תפוג על ידי ההליכה למקום אחר.

מחיצתו של רבינו הקדוש

תלמיד מובהק היה לו למוהרנ"ת ור' עוזר שמו; נסתלק לעולמו והיה ר' נחמן מטולטשין מספר בשבחו. פנה אל מוהרנ"ת ואמר לו. "ודאי ננוצא הוא כבר במחיצת רבינו" (ר' עוזר קערט שוין זיין ביים רביין), התקפץ מוהרנ"ת ואמר: "כל כך מהר עוברים מהעולם הזה לרבינו?!" (אזוי שנעל איז מען פון דעם עולם ביים רביין)

גודל מעלת קימת חצות

ויכוח התגלע בין ר' אברהם ב"ר נחמן לבין אחד מאנ"ש, שטען שאין באפשרותו לקום בחצות הלילה, יותר טוב עבורו הוא לדעתו, לקום בשעה שלש לפנות בקר, כי אז יהיה רגוע יותר במשך היום, ויוכל לעסוק בתורה ובעבודת ה' ביתר שאת... התעצם עמו ראבר"ן בטענות שונות, ומשלא עזרו התבטא: "כדאי אפילו לישן ביום ובלבד לקום בחצות". (א"ה, השווה: פלא יועץ ערך שינה, שם מובא שכדאי אמנם לישון כמה שעות ביום ובלבד לקום בחצות, וע"ע בספרי יראים ובעיקר בקטעי הזה"ק המובאים שם בגודל גנות הישן בחצות הלילה ואינו מתעורר לעבודת בוראו).

הרגשה ב"לא תחמוד"

ר' חיים קיבליטשער ז"ל, מחשובי חסידי ברסלב, נמנע היה להכנס לבית מכריו בתקופת החורף, ונימוקו עמו; הואיל ובביתו שורר קפאון עז מחמת העוני ואילו בבית חברו עלול להיות חם ונעים, כי אז יבוא ח"ו לידי חמדה, ומקרא מלא אומר: "לא תחמוד בית ריעך"

מכתב לידיד אמת

זה מכבר, העיר אחד הקוראים במכתב למערכת, שיש בידי רבים מאנ"ש, מכתבים נפלאים מחבריהם לעבודת ה'. מכתבים המלאים וגדושים דברי אמת ויש בהם, לא רק כדי להלהיב את הלבבות, אלא גם, דוגמה חיה מדבר רבינו ז"ל, החי וקיים כמימים ימימה.

ובכן, איקלע לידיך מכתב חשוב מאד, מאחד מצעירי הצאן כחו"ל, שהתקרב לדעת רביז"ל וכבר הספיק ללמוד ולעשות הרבה בדרכו הקדושה.

הכותב, שהה אז במחנה קיץ "רב טוב", משם נכספה גם כלתה נפשו לחברו ששהה במחנה אחר, אותו קירב כותב המכתב ואף השפיע עליו לעסוק למעשה, בדרכי רביה"ק. כפי שאפשר להווכח במכתב שלפנינו.

בעזהי"ת. ליל שישי פ' מטו"מ תשל"ט לפ"ק מחנה רב טוב

לכבוד ידידי היקר לי מאד האברך... נ"י ויזרח לנצח נצחים.

באתי בזה לקיים את מה שהבטחתיך לכתוב לך מכתב, אעפ"י שבאמת כעת, בעת התחלת כתיבה, אין לי שום דיבורים במחשבתי. רק בעזהי"ת, אנסה לכתוב קצת דיבורי התעוררות והתחזקות שנחוצים מאד בעתים אלו לכלנו. כי כל אחד, עובר מניעות ועיכובים, נסיונות ובלבולי הדעת שונים, וכל אחד צריך לעמוד חזק, באיזה מצב שהוא נמצא, לחטוף בכל זאת, בכל יום דיבורים טובים וקדושים, תורה ותפלה ושאר עניני קדושה, כדי להכין בזה איזה סחורה נאה ויפה לעוה"ב. ע"כ צריכין לחיות עם ישוב הדעת אמיתי, (כמו שכתבתי לך מזה הרבה, רק צריכין לחזור זאת כמה וכמה פעמים בלי שיעור, כדי לזכור בכ"ע ובכל שעה) וצריכין להסתכל על עצמו בכל יום וליישב דעתו היטב, אם זכה כבר לחטוף ולעסוק בהסחורה של קדושה, דהיינו, לימודי תוה"ק, משניות וגמרא וכו' ובעניני תפלה, תהלים, כמה מזמורים וגם בליקוטי תפלות וכו'. ומורינו הקדוש מוהרנ"ת זצ"ל מעיד על אדמו"ר הק' זי"ע בענין זה וזלה"ק: (שיחות הר"ן סי' ע"ו) ודרכו (של רביז"ל) הי' תמיד שהי' לומד הרבה הרבה כל ימיו, עד הסוף. אפי' בעת החולאת הכבד שהי' לו בסוף ימיו. ואעפ"י שהי' עליו טירחא דציבורא שהי' עוסק עמנו ועם כל אנשיו, לקרבם לעבודת ה' וליתן לנו עצות בכל עסקינו וכו'. אעפי"כ הי' עוסק בלימוד התורה בפשיטות הרבה בכל יום ויום ולא הי' טרוד כלל, רק הי' תמיד בישוב הדעת. ובענין זה, הי' חידוש נפלא וא"א לספר מזה כלל. ומחמת זה הי' לו פנאי על כל דבר וכו' עכלה"ק. כי באמת, כשעובר ימי חייו עם ישוב הדעת אמיתי, היטב היטב, אזי הולך הסדר של כל יום ויום באופן אחר לגמרי. ומה נקרא ישוב הדעת — זה כשיודעין בידיעה ברורה שימינו בעוה"ז הם כצל עובר, כצל עוף הפורח באויר, היום כאן ומחר בקבר וכו' והימים

והשנים עוברים ופורחים במהירות ואי אפשר לעצור אותם בשו"א. וכשידיעה זו נחקקת היטב בדעתו, אזי אין לו זמן לבטלה, רק כל מגמתו הוא, למלאות שעותיו ורגעיו, או בתורה, או בתפלה ושאר מצות ומעש"ט, כדי שיהי' לנו אכילה ושתי' ומלבושים יקרים שם בעוה"ב, כמבואר בשיחות הר"ן (סי' כ"ג.)

מה אומר לך, ידידי היקר! צריכין להאריך ולדבר מזה עו"פ ועו"פ ובכל יום ויום וזהו עיקר עבודת אדמו"ר ז"ל ותלמידו הק' מהרנ"ת ז"ל שהם רוצים להאיר בדעתינו שלא נהי' בטלנים ולא נישן ימינו ושנותינו בהבלים. וכמבואר בהמכתב של האדמו"ר ז"ל: "ידעתי גם ידעתי שגם העסק שעסקתי עמכם, להוציא אתכם משיני הס"מ וכו' בכן, אהובי אחיי ורעיי, חזקו ואמצו ביראת ה', כל אחד ואחד לפי בחינתו ולא יהי' לריק יגיעי. ושמרו תורת משה עבד ה' כאשר למדתי אתכם וכו'", עכלה"ק. ועוד בשאר מקומות בספרי אדמו"ר ז"ל מבואר הרבה הרבה פעמים, אין מספר מזה, שכל עניני העוה"ז אינם חשובים כלום, רק תורה ותפלה, תשובה ומעש"ט, כמבואר באבות (פ"ד מכ"ב) "יפה שעה אחת בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב" וע"כ עמד אדמו"ר ז"ל ולחם עם הס"מ וצעק, מי לה' אלי. והרבה לדבר עמנו ולהראות לנו שכל חיי איש הישראלי צריך להיות, היאך להרבות אכילה ומלבוש רוחני בכל יום. כי העוה"ז דומה לפרוזדור בפני העוה"ב "התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין" (אבות פ"ד), ואז יהי' נחוץ לנו מאד מאד מצות ומעש"ט וכל דיבור ודיבור של תורה ותפלה, יהי' לנו אז לשלל רב וכו' וכו'.

והנה אהובי אחי, לא הסתפק אדמו"ר ז"ל בזה, להרבות בדיבורי ההתעוררות "שצריכין" להיות איש כשר "וצריכין" ללמוד ולעסוק בתורה ותפלה וכו', רק עוד זאת מעלה גדולה ויתירה הנחילנו, שגילה הרבה גילויים נפלאים ועצות עמוקות ונוראות — "איך להיות" איש כשר באמת ולבוא בחוך שער המלך ובאיזה אופן נזכה לחיי עוה"ב ועוד יותר מזה, שנזכה גם לעבור ימינו בעוה"ז בשלום ובנחת — על כל זה יש לנו הרבה הרבה דרכים טובים וקדושים, שזכינו לשמוע מאדמו"ר הק' זי"ע. ואח"כ עמד עוד תלמידו הק' מוהרנ"ת ז"ל והעלם כלם על הכתב והדפיסם בספרינו הק' לקו"מ ושיחות הר"ן וכו', ואדמו"ר ז"ל בעצמו הפליג מאד בגודל מעלת ספריו הק' ובגודל מעלת כל עצה ועצה שגילה לנו וכמו שאמר בפירוש בזה"ל: (שיחות הר"ן סי' קפ"ה) כל הנהגה והנהגה שאני מצוה לעשות, הוא סגולה ותיקון ומועיל על מה שעבר ועל העתיד ולאחר הסתלקות של האדם ולימות המשיח ולתחית המתים ולעתיד לבא עכלה"ק. עמוד והשתומם, אחי יקירי, בדיבורים אלו, מגודל כוחו של הצדיק הזה ומגודל כוח עצותיו הק' ובאם העולם היו יודעים, מה רוצה הצדיק הזה לעשות עמנו ועם נפשינו וכו' היו הכל רצים אחריו והיו שותים בצמא מימיו הק' שנובעים מהנחל הנובע מקור מים חיים. כי כמו *כשאחד חולה בגשמיות ובפרטיות כשהוא מסוכן ח"ו*, אזי אינו מסתפק עם סתם רופא שבשוק, רק מחפש בחיפוש אחר חיפוש, אחר רופא גדול מאד, שבדוק ומנוסה לו שהוא מבין חליו הכבד ויכול בוודאי לרפאותו. כ"ש וכ"ש אנחנו, חולי הנפש, כמה וכמה צריכין אנו לחפש, אחר הרפואות הנצחיות, שיכול לרפא נשמותינו ולהביא אותנו להתכלית הנצחי וכו'.

רק אהובי אחי, מבואר (בלקו"מ ח"א סי' קל"ג) שכמו שהשמש בעצמה, מאירה במקומה בשוה, בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא, מחמת הארץ המפסקת בין בני אדם ובין השמש. על כן אין האור של השמש מתפשט כל כך בתחלת היום, רק מקצת, מקצת, עד שנתפשט על כל הארץ. כן הצדיק בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה הוא מחמת המקבלים ומחמת הארץ המפסקת, דהיינו העוה"ז והבליו. (ומבאר שם באריכות) שכל העולם כולו, הוא כזרת א' מג' אלפים ומאתים שבתורה, נמצא, שהתורה גדולה ורחבה מאד ואעפי"כ הזרת הקטן הזה, עומד בפני עיני האדם ומונע אותו מלראות אור גדול של התורה הק'. ולכאורה קשה, איך יוכל דבר קטן כזה, להפסיק ולחצוץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים כמותו וכו'?, אך הוא כמשל למטבע קטנה, אם תחזיק אותו נגד עיניך, ימניעך מלראות הר גדול, אעפ"י שההר גדול אלפים פעמים מהמטבע הקטנה, אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, ע"כ חוצצת בפני ראיית עינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים. כן כשנופלים בתוך הבלי וגשמיות עוה"ז ונשאר שקוע שם, נדמה לו שאין לו טוב יותר מזה והעוה"ז הקטן והמועט מונע אותו מלראות אור גדול ומופלג של התורה שהוא גדול כמה אלפים פעמים כנגדו. וכמ"כ הוא על אורו הגדול של הצדיק שמאיר תמיד באור נפלא, רק המניעה הוא מחמת המקבלים שהמטבע קטנה עומדת נגד עיניהם ומונע אותם מלקבל אור התורה ואור הצדיק והמטבע הקטנה הוא הבלי עוה"ז שעומד נגד עיניו וחוצץ בפניו מלראות אורות גדולות ונפלאות מהתורה והצדיקים, אעפ"י שהם גדולים אלפים פעמים מכל העוה"ז והבליו. אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהיינו, שיטה עיניו מן העולם ולא יסתכל על העולם, רק ירים ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק וחוצץ, אזי יזכה לראות את אור הגדול והמופלג של התורה והצדיקים. כמו שיכולים בקל, ליקח ולסלק המטבע מנגד עיניו ותיכף יראה ההר הגדול ממנו וכו' כמו כן ממש, לענין עוה"ז ואור התורה והצדיק שבהעברה בעלמא, יכולין להעביר העולם מנגד עיניו ואז יזכה לראות את אור הגדול של התורה והצדיקים שמאירין בכל העולמות כולם באור גדול מאד. וכתב שם עוד בזה"ל וכן שמעתי בשם הבעש"ט זצ"ל זי"ע שאמר: "אוי ואבוי שכל העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים והיד הקטנה עומדת בפני העינים ומעכבת מלראות אורות גדולות" עכלה"ק. (וטוב מאד שתעיין בעצמך שם בלקו"מ, כי קצרתי קצת וכתבתי רק תמצית דבריו הק' שהם התעוררות גדול למי שיש לו מוח בקדקדו ומבין עמקות דברים אלו).

טייערער און ליבער ברודער!!! לאמיר אועק נעמען די "מטבע קטנה" וואס שטייט פאר די אויגען, דהיינו, די הבלי עוה"ז וואס דער יצה"ר פארשפילט אונז דערמיט טאג טעגליך! לאמיר נישט פארגעסען שיום ולילה חולפים ועוברים במהירות ופתאום אנו עומדים כבר עו"פ כמעט לסוף השנה דשנת תשל"ט ואיה שכלינו ששוכחים בכ"ע מה שרואין עין בעין שנתקיים הפסוק (תהלים פ"ט) "מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאול סלה" ו"לא יועיל הון ביום עברה" "כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו" (תהלים מ"ט). ואעפי"כ שוכחים זאת בכל יום ובכל שעה ונופלים עו"פ ועו"פ לשינה עמוקה ונשארים שם לזמן רב!...

ע"ז בא אדמו"ר ז"ל ותלמידו הק' מהרנ"ת ז"ל שראו ברוח קדשם גודל ירידות

דורותינו אלה ועסקו כל ימיהם בעסק הרבים, לגלות ולהודיע לכל הדורות עצות עמוקות, לכל איש ואיש באיזה מקום ובאיזה זמן שיהי', וכל עצותיהם ולימודיהם הם בבחי' "עורו ישינים מתרדמתכם"! דהיינו, לעוררינו משנתנו העמוקה ולהאיר בנו שגם אנחנו יכולין להרים עינינו, מהבלי עוה"ז ולזכות לאור התורה והקדושה ולזכות לתשובה ולתיקון נצחי. רק אהובי אחי זכור שצריכין עכ"פ לעורר "הרצון שלו" ער זאל "עכ"פ וועלין" להיות איש כשר באמת. ולבחון איך עומדים בענין "הרצון" — זה ע"י שפותחים בכל יום ספרינו הקדושים ומחפשים שם עצות ודרכים ופתחים האיך ליכנס לתוך הקדושה. ע"כ כמה נחוץ ללמוד בכל יום איזה ענינים בספה"ק לקו"מ (ועכ"פ בקיצור לקו"מ כמו שדברנו הרבה מזה) ולומר עליו התפלה מליקוטי תפלות, שכל תפלה ותפלה, הם מלאים התעוררות גדולה מאד ויצאו מלב טהור של מורינו הק' מהרנ"ת ז"ל, שכידוע היו כל תפלותיו בהתעוררות נפלא ובבכיות גדולות ועצומות ובלב נשבר באמת. (ויש סיפור אצלינו, שהיה בזמן המחלוקת הגדולה שעבר על מהרנ"ת ז"ל ואחד משכניו, שהי' גם מחסידי הרב החולק הגדול שחלק מאד על מורינו ז"ל וכידוע שהתיר לחסידיו לשפוך דם נקי של מורינו ז"ל ותלמידיו והם קיימו צוואת רבם ורדפו את אנ"ש ברדיפות גדולות עד מאד ובפרטיות על מהרנ"ת ז"ל עבר צרות ורדיפות גדולות והיה צריך לישב בתפיסה וכו' אבל השכן של מורינו ז"ל הנ"ל שחק ולא עשה לו כלום ושמו הי' ר' יונה מלמד ופ"א כשבא ר' יונה אל רבו החולק הנ"ל שאל לו רבו: "יונה! מדוע אתה שוחק ואין אתה עושה כלום נגד שכינך ר' נתן! ענה ר' יונה ואמר: "מה אומר ומה אדבר, בכל לילה ולילה אני מתעורר משנתי כשהוא אומר תיקון חצות ואני שומע התמרמרות לבבו ובכיותיו וצעקותיו בכל קינה וקינה והוא מרים ממש כל גופי וכל אברי מלשכב על מטתי (עס הייבט מיך ממש אינטער) ואיך אפשר לי לחלוק עליו"?!) עכ"פ, מזה תבין אפס קצהו, מגודל עבודת התפלה של מוהרנ"ת זצ"ל.

והנה מובא עוד בלקו"מ שבאמירת תפלות על התורות שלומד הוא מעלה בזה שעשועים גדולים מאד. ועיין עוד בהקדמה של הליקוטי תפלות שכתב שם, שמי שיהי' רגיל בתפלות אלו, באמת ובתמימות "בודאי יזכה לחיי עולם". ע"כ, אהובי אחי תתחזק מאד בזה, ללמוד תורה מלקו"מ ולומר עליו התפלה מלקות"פ, לטובתך הנצחית. וכבר דיברתי עמך, הרבה הרבה פעמים, שתעיין הרבה בספה"ק שיחות הר"ן וגם תעיין בכל יום באיזה מכתבים שבעלים לתרופה, מכתבי מוהרנ"ת, שהם יקרים מפז ומפנינים ושם תמצא העתוררות והתחזקות, על כל ענין וענין.

כל זאת הוא בענין לימוד ספריו הק'. וכעת נבוא ונדבר מאיזה עצותיו הק', שהם יסודות חזקים, לימי חיי האדם בזה העולם. הנה מובא בליקו"מ (ח"ב סי' כ"ה) "התבודדות הוא מעלה גדולה ועליונה מן הכל דהיינו לקבוע לו איזה שעה ביום להתבודד לבדו באיזה מקום ולפרש שיחתו להשי"ת בלשון שמדבר בו ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו ית', הן חרטה ותשובה על העבר והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו ית' מהיום והלאה באמת וכו'. ויזהר מאד, להרגיל עצמו להתמיד בזה, מידי יום ביומו. והנהגה זו, היא גדולה במעלה מאד מאד וזאת הוא עצה כללית שכולל הכל והוא דבר השווה לכל נפש מקטן ועד גדול וכולם צריכים לנהוג בהנהגה זו אשרי מי שיאחז בזה

לעולם". ומבאר שם עוד בסוף הסי' בזה"ל: גם טוב מאד לעשות מהתורות תפלות וענין השיחה זו עולה למקום גבוה מאד ובפרט כשעושה מתורה תפלה, מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה". (ע"כ תמצית דבריו הק' ועיין שם באריכות). והנה, אחי, ידוע אצלינו, שזו העצה הכללית שקבלנו מאדמו"ר ז"ל. ואחריו קם תלמידו הק' מוהרנ"ת ז"ל וכנה על יסוד זה בנינים גדולים בספריו הק' לקוה"ל ועלים לתרופה. וגם בשיחות הר"ן, מובא שם, הרבה ענינים נפלאים ונוראים ממעלת ההתבודדות. ומובא שם, שכשאחד מישראל רוצה לדבר עם השי"ת ולפרש שיחתו לפניו ית' אזי, השי"ת משליך כל ענייניו וכל הגזירות שרוצה לגזור ח"ו וכל העסקים שלו שהוא ית' עוסק בהם כביכול והוא משליך הכל ופונה עצמו לזה האיש שרוצה לדבר עמו ולפרש שיחתו לפניו וכו' (שה"ר סי' ע') ובספה"ק עלים לתרופה, מכתבי מהרנ"ת, (מכתב ר"ב) כתב שם באמצע, בזה"ל: כי כל העולמות עם כל עבודתם הגדולה שעובדים אותו ית' באימה וביראה תמיד "אין עולה אצלו ית' כלל, כנגד שיחה אחת ותפלה אחת של בן אדם השפל הזה שבזה העולם" עכלה"ק. עוד ראיתי להעתיק לך, מה שמובא בתנא דבי אליהו זוטא, מגודל מעלת תפלת איש הישראלי, יהי' מי שיהי'. וזלה"ק: (פרק ו') א"ל הקב"ה למשה, הרי אני מודיעך מקצת מדותי, כשאני רואה בני אדם אעפ"י שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומעש"ט, לא במעשי ידיהן ולא במעשי אבותיהן, אלא בשביל שהן עומדין ומודין ומברכין וכו' ומרבין תחנונים לפני, אני נזקק להם שנא' פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם עכלה"ק. (וראוי לך לעיין במדרש רבה בשלח פרשה כ"א על פסוק ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, דברים נלהבים מענין תפלה).

מה אומר לך ידידי, יקירי, באם הי' קצת לנו שכל, היינו רואין לאיזה חיים טובים, בזה ובבא, רוצה אדמו"ר ז"ל להביא אותנו ועלינו מונח רק לסלק דעתינו ולצייית אותו, על כל מה שיאמר (עי' בלקו"מ סי' קכ"ג) וידוע מה שאמר אדמו"ר ז"ל, שעל שני כתות אנשים, יש לו רחמנות — על אלה שאין יודעים ממנו כלל ועל אלה שיודעין ממנו ואינם מקיימים עצותיו הק'. ואמרו אנ"ש, שעל כיתה ב' עליהם הרחמנות גדולה ביותר, די ווייסען שוין פין דעם רבי'ן אין פין זיינע תיקונים אין זיי האבען נישט קיין שכל עס מקיים צי זיין!... ע"כ, אהובי, אחי, מה שעבר כבר עבר, אבל מהיום, בוא נא ונחזק עצמינו, לקיים דברי נחמני ונראה נא להתבודד עצמינו ריל יום, בינינו לבין אבינו שבשמים.

ובפרטיות אחי, בשבועות אלו אנו יושבים על ההרים, בין אילנות ועשבים, ששם הוא מקום מסוגל מאד וכל העשבים משתפים עצמם בתפלתו, כמבואר בלקו"מ ח"ב סי' י"א ובשיחות הר"ן סי' קמ"ד ובסי' קס"ג עיין נא שם ויערב לך מאד. והיות שכעת הוא עש"ק, אמרתי לכתוב לך עוד מענין תפלה והתבודדות. דהנה, כידוע, יש ד' זמני תשובה, א) בכל לילה ולילה ב) בכל עש"ק וכו' וע"כ ראוי ונכון וטוב מאד לעסוק בעש"ק, הרבה, בתפלה ותשובה וכו' ואני ראיתי כמה מאנ"ש, יושבים בעש"ק עם הלקוטי תפלות, זמן רב מאד ומתפללים בתוכו, בהתעוררות גדול ועוסקים הרבה בהתבודדות ותשובה וכו' ובזה יש להם הכנה רבה לשבת קודש, אשרי להם!

והנה, אהובי, אחי, בודאי הוצרכתי להאריך עוד הרבה, רק היות שאמרת שתבוא

בקרוב למחנינו, ע"כ לקצר אני צריך. רק רוצה אני לכתוב עוד, מענין אחד, שזהו גם מהיסודות של אדמו"ר ז"ל ולא דיברתי עמך עוד מענין זה רק מעט דמעט. מענין "לימוד שו"ע כסדרן" (בכלליות מענין לימוד כסדרן, כבר דברנו הרבה. ואני מצפה, שאתה אוחז עוד בהלימודים, משניות וש"ס, שזהו חלקינו מכל עמלינו. כי רק זאת ישאר לנו לעת הצורך, דהיינו לאחר פטירתנו. ומה מאד יהיה שמחתינו מרובה אז, כשנדע שזכינו לחטוף ששה סדרי משנה כמה פעמים וזכינו כבר לסיים ש"ס ונ"ך. עוז והדר לבושו ותשחק ליום אחרון וכמבואר במדרש ע"ז "אימתי התורה משחקת למי שעוסק בה — הוי אומר ליום אחרון", כי שם בעולם העליון יהי' לנו כל זאת גדול, אין דער פארמעגין, קען אונז קיינער נישט צינעמען והם יקרים מכל כסף וזהב ומרגליות שבעולם הזה שע"ז נאמר כי לא במותו יקח הכל וכו' אין דאס ווערט איבערבלייבען אויף יענער וועלט. ועיין נא "בשיחות הר"ן (סי' כ"ח) "ראוי לאדם שילך ויעבור בזה העולם בכל הספה"ק וילמוד כולם וכו' כדי שיוכל להתפאר בעוה"ב שהי' בכל מקום דהיינו בכל הספה"ק. ולעתיד בעוה"ב מזכירין אותו כל מה שלמד בעוה"ז". עיין שם באריכות יותר דברים נפלאים עד מאד.

ונחזור כעת לענין לימוד שו"ע ואעתיק לך עוד מה שכתב שם (בס' כ"ט) וז"ל: ועל לימוד הפוסקים (שו"ע), הזהיר מאד מאד, ביותר מכל הלימודים וראוי ללמוד כל חלקי שו"ע, מראשם עד סופם כסדר וכו' והוא תיקון גדול מאד מאד. כי ע"י חטאים, נתערב טוב ברע וע"י לימוד שו"ע נתברר ונתפרש הטוב מן הרע וכו' ואמר (אדמו"ר ז"ל) שכל איש ישראלי מחויב ללמוד בכל יום ויום שו"ע חק ולא יעבור ואף אם הוא אנוס ואין לו פנאי, ילמוד עכ"פ איזה סעיף שו"ע באיזה מקום שהוא, אפי' שלא במקומו שהוא עומד עתה בשו"ע. כי צריך ללמוד איזה דין בשו"ע, בכל יום ויום, כל ימי חייו. וכשאינו אנוס, ילמוד כסדר, כל הד' שו"ע, מדי יום ביומו. וכשיגמור ויסיים הד' שו"ע, יחזור ויתחיל ללומדם כסדר. "וכן ינהוג כל ימי חייו" עכ"ל עי' שם היטב. הכלל אחי, יקירי, רואין אנו שיש לנו שני יסודות עיקריים, שזהו חוב לכל אדם, בכל יום. (מלבד שאר הלימודים ועצות נפלאים ונוראים שקבלנו מאדמו"ר ז"ל ונדבר מהם במכתב אחר אי"ה) והשני יסודות הם "התבודדות ושולחן ערוך". והרה"ח ר' לוי יצחק מארץ־ישראל מספר כמ"פ, שברוסלאנד, בימיו, כשהיו רוצין לידע מי הוא ברסלבר חסיד, היו מחפשים בתוך התיק טלית ותפלין שלו, אם מונח שם שו"ע, בזה ידעו שהוא ברסלבר חסיד. כל כך היו אנ"ש זהירים ללמוד בכל יום איזה סעיפים שו"ע.

ואני יודע מאיזה אנ"ש, שכמ"פ השכיבו עצמם כבר על מטתם בלילה ונזכרו שעוד לא למדו שו"ע ביום זה, אזי ירדו ממטתם ולקחו שו"ע ולמדו איזה סעיף, או ב' סעיפים שו"ע.

ע"כ אחי, תחזק עצמך ותתחיל ללמוד שו"ע בכל יום ויום ותתחיל מחלק א' סי' א', בפעם הראשון תלמוד רק מחבר ורמ"א, סעיף אחר סעיף וסימן אחר סימן בהתמדה גדולה, עד שתסיים חלק א'. ותתחיל חלק ב' וכו' ולא יעבור יום אחד, בלי לימוד שו"ע, וכ"כ תחזק עצמך לחטוף זמן בכל יום ויום. לתפלה והתבודדות ליתן תודה והודאה על העבר ולבקש הרבה על העתיד. ויש לזכור מה שאחז"ל: לעולם יקדים אדם תפלה לצרה והקב"ה ירחם עלינו שנזכה לשמוע קול שופר גדול לחרותנו במהרה בימינו. אכי"ר.

הדו"ש באה"ר ובברכת שבתא טבא

אז נדברו

שיחות חשובי אנ"ש – בעריכת נ א ירושלים

שיחת הרה"ח ר' נתן ליברמנש שליט"א

(באדר אשתקד)

ידועים דברי רבינו ז"ל בליקו"ת ע"ד, שפורים מהווה הכנה לפסח. על דברים אלה עוד נעמוד להלן, משום שלפני כן עלינו להסביר דברי רבינו האחרים; שפסח הוא ענין של חרות ויציאה מגלות התאוות והמידות הרעות – גאולת מצרים הפרטית. **שכן, אם אין יודעים ח"ו שנמצאים בגלות זה ואין מרגישים אותו; מה שייך להתכונן לכך בפורים כדי לצאת ממנו בפסח הבא אחריו!!** כך, שראשית דבר הוא לעמוד על מהותו של גלות זה הפרטי, ורק לאחר מכן, מבינים אל נכון, כמה יש להתכונן כדי לצאת מן הגלות הלזה.

רבינו ז"ל מספר בסיפורי מעשיות (מעשה ד'): "פעם אחד היה מלך וגזר על המדינה גירוש בגזירות שמד; שמי שירצה לישאר במדינה ימיר דתו, ואם לאו יהיה נתגרש מהמדינה". אמנם, מעשיות דומות יש בספרים; אבל דברי רביה"ק במעשיותיו הריהם לבוש של סודות נוראים; דברים המרמזים לענינים רמים ונשגבים מאד. נתבונן איפוא במה שממשיך רבינו לספר: "והיו קצת מהם שהפקירו כל רכושם ועשירות שלהם ויצאו משם בדלות; כדי לישאר באמונה; שיהיו ישראלים. וקצת מהם חסו על רכושם ועשירותם, ונשארו שם והיו אנוסים; בצנעא היו נוהגים דת יהודית, ובפרהסיא לא היו רשאים לנהוג כמו יהודים. ומת המלך ונעשה בנו מלך... אחר כך מת המלך ונעשה בנו מלך... וציוה לקבץ ולקרות את כל חוזי כוכבים שיגידו מאיזה דבר יוכל להיות נכרת זרעו; כדי שישמור מזה. ואמרו לו, שזרעו לא יוכרת, רק שישמור משור ושה... ונעשה בנו מלך ... וציוה להכריז שלא ימָצא במדינתו שור ושה... והלך המלך וזרעו ושלט בהם האש ונשרף הוא וזרעו... היה תמוה בעיני השרים הלא היה נשמר משור לשה ... ענה האנוס ואמר על ידי נכרת" – על ידי טליתו העשויה צמר שה ותפיליו העשויים עור שור, אותם לבש יום יום בצנעא, על ידם נכרתה המלוכה.

אמנם, אין לנו כל השגה בסיפורי רבינו הקדוש, ולדברי רבינו ז"ל; מלובשים בהם השגות שאין לנו כלים לקבלם. וכמובן, אם היינו מבינים באותן השגות עליונות, לא היה צורך להלבישם בסיפורים, שכן, הדברים עוסקים בענינים שלפני תיקון העולם ושלאחר התיקון, בעניני הצדיקים שהיו מאז ומעולם ושיהיו מעתה ועד עולם; הכל כאשר לכל כלול בכל מעשה. אלא,

שדוקא משום שכל כך שרשיים הם סיפוריו הקי וכל כך כוללניים הם — דוקא לכן; ככל שמוצאים אנו את עצמנו בסיפור, הרי זה לא רק רמז עבורנו, אלא אמנם כולל גם אותנו, שכן, כאמור, הסיפור כוללני הוא ושרשי לכל הבריאה והנבראים, שאף אנו ומאורעותנו בכלל. וראיה לכך; מוהרנ"ת בדברו על המעשה מבעל תפילה, בהגיעו להסביר את מעשי מדינת העשירות שפלחו אל ההון והעושר, הריהו מתבטא שכלנו מאותה מדינה, מי פחות ומי יותר; כל עוד לא השגנו "תכלית שנאה" לממון, כביטוי רבינו בתורה ל' בליקו"מ.

בכן אפוא, גם באותה מעשה במלך שגזר שמד מצויים אף אנו; אנוסים אנו בערכנו; כלנו במדריגת אנוסים תחת יד התאוות, אחד פחות ואחד יותר. אמנם, ישנם צדיקים, שמכיון שהביטו וראו את הנעשה בעולם החליטו לעזוב את הכל, את כל רכושם במדינת השמד, וברחו אל מחוץ למדינה — העולם והבליו — כדי שיוכלו לקיים בפרהסיא — כדת וכדין — את כל התורה והמצוות.

אנו לדאבוננו איננו במדריגה זו, איננו רוצים לוותר על רכושנו בעולם הזה; בפרהסיה חפצים להשתייך ולעסוק בעניני העולם ואילו בצנעא, בתוך נבכי לבנו — כמה משתוקקים אנו לעשות רצון קוננו, כשאנו מביטים סביבנו — כמה איננו מרוצים מהרדיפה אחר הבלי העולם; רוצים אנו בלבנו פנימה בכל מאודנו להתקרב להשי"ת, עמוק עמוק בנבכי לבו של כל אחד ואחד, חבוי כח רצון עז להשי"ת — אך מדוע אין הדבר יוצא לפועל? התשובה: כמין אדם אחר יש בקרבו של אדם — כדברי רבינו בשיחות הר"ן לגבי תפילה — הסוחף אותו לתאוות רעות ולמידות מגונות, וכאילו כח הרצון מסור בידו. כך שאם אמנם רוצה כל אחד מאתנו בפנימיותו את הטוב, הרי בפועל, היצר הוא השליט על כח זה, הוא הבעלים, כי על כן מבצעים אנו דברים בניגוד לרצוננו היהודי — הפנימי.

על כך אמר רבינו פעם לאחד ממקורביו: **"ווילסטו חאטש וועלן?" (רוצה אתה לפחות לרצות?)** והדברים עמוקים לאמור, שאם אמנם הרצון בפועל הוא למעשים רעים ח"ו, הרי "בצנעה", בשורש, בפנימיות הלב, רוצה כל אדם לשלוט על רצונו ולעשות רצון קונו — אותו רצון, אותה השתוקקות לשלוט על הרצון הגופני, את זו ביקש רבינו להחדיר בנו לפחות.

כלומר, על האדם לרצות, לכסוף ולהשתוקק שיהיה כח הרצון שלו מסור בידו היינו "לרצות את הרצון הטוב". רביז"ל ביקש לפעול אצלנו אף לבטאות רצונות אלה בפה; שלפחות נהיה מסוגלים להתישב ולומר: ריבונו של עולם רוצה אני רק אותך ורק אותך, ואם מעשי אינם כן, הרי יודע אתה שכמעט ולא אני בעליו של רצוני. אך אני, אני בפנמיותי, רק אותך רוצה — — —.

רגיל אני לומר, כתוב שה' בוחן כליות ויודע מחשבות, אימרה זו נראית

לכאורה קטע של תוכחה, אלא שבחשבון קטן הרי זה חיזוק נפלא — אדרבא, אתה ה' בוחן כליות, יודע אתה שבנבכי לבבי מקננת תשוקה עזה אליך, ב"ה אין לי שם בנקודת לבבי ונשמתי שום ענין אחר בלעדיך — אך מה אעשה, אדרבא, רחם עלי שגם מעשי יעָשו בהתאם לרצוני הפנימי הזה.

זאת ועוד נמצינו למדים מאותו סיפור קדוש; המלוכה, זרע המלוכה, שסוף סוף נכרתה על ידי המצוות של השר האנוס הינה אפוא מלכות עמלק, זרע עמלק — המן — "קליפת המן-עמלק", שמגמתה "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", בבחינת המלך שגזר שמד, באותה מעשה שבסיפורי מעשיות, שגזירותיו נועדו לעקור את הנקודה היהודית כליל ח"ו. מוהרנ"ת בליקוטי הלכות כותב על כך רבות; שקליפת פרעה למשל עברה מן העולם לגמרי, שכן, היתה קליפה זו רק משער המ"ט של שערי הטומאה, ומשה רבינו ע"ה בהגיעו למ"ט שערי בינה כילה את הקליפה הזאת עד תום, ומקרא מלא מעיד על מצרים "לא תוסיפון לראותם עד עולם". אולם, לא כן היא קליפת עמלק; שלא כפרעה שגזר גזירות גשמיות גרידא, ביקש עמלק לפגוע בשער החמשים שבקדושה, שכן משער החמשים שבטומאה היא כי על כן "ראשית גויים עמלק" בראש שערי הטומאה ובפסגתו רח"ל.

קליפה זו של עמלק לא עברה ולא תעבור מן העולם עד ביאת גואל צ"ב; "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור" ו"אין שמי שלם ואין הכסא שלם" עד אשר יכלה זרעו של עמלק.

לגבי קליפה נוראה זו המכוונת נגד הקדושה עצמה לעקרה ח"ו מתוך ישראל ישנה רק אפשרות אחת — "ויחלוש יהושע את עמלק". ובימי מרדכי ואסתר — להכניע את המן ולהגביר את הקדושה עליו; אך לא לכלות לגמרי את זרע עמלק המתגבר נגד כל אחד בפרטיות ועל ישראל בכלל, עד עצם היום הזה.

ומה עושים במלחמה מעין זו, מספר רבינו את המעשה הנ"ל; כדי שנדע, שאם אמנם רבים מבני המדינה עזבו את כל רכושם כדי להיות יהודים בפרהסיא, הרי שזרע המלוכה נכרת הודות לאנוסים שהתחזקו בתוך מדריגותיהם הנמוכות, והיו יהודים בצנעה. אכן, מי ידמה לאותם צדיקים שעזבו את כל הבלי העולם אחר גווים, צדיקים אלה הרי עוסקים בתיקון העולם, וכמו שאמר רבינו ז"ל "**אתם תנו לי אבנים וסיד ואני בונה מהם בנינים נפלאים**" (חיי מוהר"ן). אבל; "אתם תנו לי" דייקא, שבלעדי האבנים והסיד, ההתחזקות בעבודת ה', ההתגברויות על הרע של הפשוטים, תלמידי הצדיק, אינם נבנים אותם בנינים נפלאים. לאמור, שאותם מעשים טובים "בצנעא" של האנוסים תחת יד היצר וחיילותיו, מוסרים בידי הצדיק כביכול את הכח לבנות את היכלות הקדושה, שעל ידם נכנעת קליפת עמלק, כפי שנכרתה זרע המלוכה באותה מעשה ע"י האנוס.

ואימתי ניכר אדם ברצונו הפנימי הלזה, מתי הוא המבחן לכך שאמנם כל מעשיו הרעים הינם רק בגדר אונס, שלבו אונסו לכך, ואילו הוא בפנימיות לבבו רוצה הוא עד מאד להתקרב להשי"ת — המבחן לכך הם ההזדמנויות השונות להיות יהודי בהפרהסיה — כאותו שר אנוס הנ"ל שהותר לו פעם על ידי אחד המלכים להניח טלית ותפילין בפרהסיה ועשה כן בכל לב — אז, כאשר מגיעה לו לאדם התעוררות ואפשרות ללמוד או להתפלל בכוונה וכו' וכו' והוא מנצלה היטב, או אז הריהו מאותם הנותנים אבנים וסיד ומאותם המכריתים את זרע המלוכה; שכן לאו כל אדם מנצל הזדמנויות נפלאות אלה, ישנם הבאים לפעמים לידי התעוררות, אך אינם מחשיבים את ההתעוררות, מסתייגים הם מכך, בטענה שאין הם אנשים כשרים המסוגלים לעשות מעשים רמים ונשגבים, כאלה הבאים לידם באותן הזדמנויות. אכן, כאן בזמן אתערותא דלעילא, נבחן כח רצונו הפנימי של האדם עליו שוחחנו לעיל.

חשבתי, אומרים בעשרת הקפיטל את דברי דוד המלך ע"ה: "**אלקי עלי נפשי תשתוחח, על כן אזכרך מארץ ירדן וחרמונים מהר מצער**"; פירשו המפרשים שמדובר כאן בהשתוקקות של התעלפות ממש — "עלי נפשי תשתוחח" — ובמה התבטאה התשוקקות נפלאה זו שהיתה לדוד — "על כן אזכרך מארץ ירדן" הוא נזכר — כדברי המפרשים — בפלאות שעשה השי"ת עם ישראל במעבר הירדן. אולם, מהו המושג הפנימי של "מארץ ירדן" ששם השתוקק כל כך דוד המלך להשי"ת? — רבינו ז"ל אומר בליקוטי מוהר"ן תורה י"ד שהירדן המהווה גבול בין קדושת ארץ ישראל לחו"ל; רמז הוא אל "הבגדים הצואים" ול"כל המניעות והמסכים המבדילים" בין האדם לבין הקדושה. רבינו מפרש בכך את דברי רבה בר בר חנא בסיפור ה"אורזילא בר יומא דהוי כהר תבור... ורמא כופתא וסכרא לירדנא" עי"ש. כך, שגם כאן המושג "מארץ ירדן" מרמז אפוא לאותו מצב גבולי בה נמצא אדם מסוג האנוסים הנ"ל העומד ליד גבול הקדושה, אך הירדן — אותו שער בו נכנסו ישראל לארץ ישראל — חוצץ בינו לבין הקדושה, והוא בכל כחו משתוקק להכנס, אך אינו יכול; נתון הוא במדינת השמד הנ"ל, בהשפעת קליפת המן — עמלק — "אשר קרך בדרך" — הקליפה המקררת מן הקדושה ומחממת לעבירה — אך בפנמיות הלב ההשתוקקות היא נוראה, הכיסופים עזים הם והגעגוע עצום הוא למאד.

או אז נזעקת הנשמה מתוך גרונו של האדם: "אלוקי עלי נפשי תשתוחח על כן אזכרך מארץ ירדן — — —.

ו"אזכרך" מהו; אומר למשל רבינו בתורה נ"ד "כי צריכין לשמור מאד את הזכרון ... לזכור תמיד בעלמא דאתי ... ועל ידי מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאתי; על ידי זה נעשה ה' אלקי הנ"ל (כי ה' אלוקים הוא בחינת שם מלא שהוא בחי' עלמא דאתי ... ה' אלקי דא שירותא דמהימנותא סליקו

דמחשבה ועלמא דאתי)" פירוש הדבר; שהדבר המקשר את האדם אל העולם הבא או אל כל דבר שבקדושה הינו בעיקר הזכרון; כח הזכרון, שבפנימיותו אינו רק זכרון מאורעות והתקשרות אליהם מבחינת ההזכרות בהם, אלא כח אלוקי הנתון באדם להתקשר לענינים רמים ונשגבים בעלמא דאתי וכדומה; על ידי התדבקות מחשבתית תדירה בהם ובכל כיוצא בהם.

כך, שזכרון מארץ ירדן הינו השתוקקות וקשר מחשבתי — אף כי לא קשר מעשי — בכל הטוב והיקר בעבודת ה'. ובכך הרי האדם קשור הוא לאותם דברים קדושים אליהם הוא נכסף — **את זו לפחות על האדם לעשות בארץ ירדן, במצבים בהם הוא כאילו אנוס מלעשות טוב, בזמנים בהם כאילו אין הוא שליט על רצונו, בעתות ירידה ח"ו, כשנמצא הוא במדינת שמד, שם אין רשאים להניח טלית ותפילין בפרהסיה, שם שם יגלה נא בצנעה את רצונו העז להיות איש כשר באמת ואף כי עדיין לבוש הוא בגדים צואים ובינו לבין הקדושה מניעות ומסכים רבים, אף על פי כן, ישתוקק עד כדי התעלפות אל הקדושה — על כל אזכרך מארץ ירדן — עלי נפשי תשתוחח — — —.**

רבות מדבר רבינו אודות הרצון, הכיסופין דקדושה, באמרו, לא להתייאש אף פעם מעבודת ה', אפילו בתוך השאול ח"ו, במעמקי הקליפות והחטאים ח"ו; גם שם ובעיקר שם, לכסוף ולהשתוקק להשי"ת. שכן, כאמור, בכך לבד, בגעגועים אלה עצמם, כבר מקושרים קשר חזק בקדושה.

אך רבינו ז"ל בתורה ל"א אומר: "ודע שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד; כי צריך האדם להוציא בשפתיו כיסופיו". התגלותו של הרצון הפנימי הלזה שיש בו בלב האדם אינו אלא בתפילה. ולכן אמנם, עיקר החלשתו של עמלק בימי משה רבינו היה על ידי תפילתו, כתרגום הפסוק "ויהי ידיו אמונה — והוו ידוהי פרישן בצלו". ובימי מרדכי "דברי הצומות וזעקתם" כל מטרת הצום היא הכנעת הלב, הכנעת הרצונות והתאוות הרעות, והגברת הרצון דקדושה הבא לידי ביטוי ב"וזעקתם". מרדכי הצדיק אף אסף את התינוקות של בית רבן שיתפללו, בלבשו שק ואפר בתפילה להשי"ת — הרי שלגבי עמלק אין כל עצה אחרת אלא תפילה, שהיא הביטוי לרצונות הקדושה החבויים בלב. ויתכן מאד שרק משום שקליפת עמלק מתגברת ביחוד בעקבתא דמשיחא, לפיכך כל התיקונים הנעשים היום בעולמות העליונים הוא על ידי תפילה.

ידועים הם דברי רבינו חיים ויטאל שעיקר התיקונים הנעשים כיום בעולמות העליונים הוא על ידי תפילה, ואם כי בדורות הראשונים עיקר התיקונים היו נעשים על ידי תורה, הרי היום בנין הקדושה נבנה על ידי תפילה.

בדרך אגב כדאי מאד להעיר שחס ושלום אין מאמר קדוש זה בא לגרוע

מחשיבות לימוד התורה היום, או להפחית בגודל התיקונים על ידי תפילה בדורות הקודמים; אלא לסבר אזנינו על הנעשה בעולמות העליונים מאז עד היום; כדי שנדע כמה צריכים לעמול כיום על תפילה; כפי שלימדה אמנם למעשה הבעש"ט וביחוד רביה"ק בהורותו להתבודד ולפרש שיחה לפני השי"ת. שכן, לעומת התגברותה של קליפת עמלק בדורות האחרונים יותר מבדורות הראשונים, קשה עד מאד להגיע אל מעלות התורה מבלי הכנה של תפילה והשתוקקות בפה להשי"ת, בו בזמן שבדורות הקודמים הגיעו לרוב פסגת המעלות בעיקר על ידי לימוד התורה עצמו.

בכך אולי נבין מדוע אומר רבינו שפעם היו כל ההתחלות מפסח, ואילו כיום כל ההתחלות מפורים; כפי שיתבאר מדברינו.

שונה הוא תענית אסתר מכל תענית אחר, שאינו בגדר אבילות אלא כל כלו תשובה ותפילה "לקיים את דברי הצומות וזעקתם" כימים ההם בזמן הזה. כי על כן, סעודת מצוה דוחה אותו וכדומה, שכן הצום הזה אינו אלא להכרתת זרעו של עמלק בפורים הבא לאחריו, בכך מקבלים את קדושת הפורים, ובזה מכניעים את קליפת המן — על ידי תפילה ורצונות דקדושה.

נמצא, שההשתוקקות בעצמה גדולה כל כך, עד שכמעט אין לנו השגה במעלתה, שכן, מכריתה היא את זרעו של עמלק, מלכות הרשעה; אותה מלוכה שגזרה שמד. **אך לעתיד, ודאי נראה הבדל גדול בין מי שהשתוקק והיה מקושר במחשבתו אל הקדושה לבין מי שלא התשוקק; אז יראו בעליל למי היה חלק בגאולה, או אז נשתומם לראות כאלה שבפרהסיא אולי לא הצליחו להפוך לאנשים כשרים ואילו בצנעה בער לבם כאש ונכספו תדיר להגיע אל הקדושה, ובמידה שעלה בידם היו נאחזים אל הקדושה כשלהבת בגחלים, בהתלהבות ובדביקות, האיך הכריתו את זרע עמלק...**

אמנם, מי מאתנו יכול להתפאר שאינו בגדר אותם אנוסים ושעזב את המדינה עם כל רכושו והונו; מיהו אותו צדיק שיוכל לומר שיצא מחוץ למדינה, מחוץ לישוב, והיה לאיש כשר בפרהסיה? הרי רק רבינו היה "בתכלית השלימות שאין שלימות אחריו" — כפי שמגדירו מוהרנ"ת, הרי רק אליו נרמזה המעשה בסיפ"מ עם הבעל תפילה שיצא חוץ לישוב — אך את זו לימדנו רבינו, לכסוף אל השלימות הלזו, ולהשתוקק לכך, ולא להתייאש לעולם מכך.

מעתה, כשאומר רבינו ז"ל "פורים הוא בודאי הילוך ודרך לפסח" (ליקו"א ע"ד); הבה נא ונתבונן מהו פסח. הרי פסח הוא חג החרות, ימים אשר בהם יצאו בני ישראל ממצרים מתוך עומק הקליפות, התאוות הרעות, הרצונות הרעים, פרקו הם מעל עצמם עול השעבוד אל הרע ונשתעבדו אל רצון השי"ת שהוא רצונה של כל נשמה יהודית.

מדי שנה בשנה מתחדשת התעוררות זו וימי הפסח מסוגלים ביותר ליציאה מגלות הנפש הלזו. גלותו של כל יחיד ויחיד באשר הוא, באה לקיצה בחג החרות, בו משתחררים מעול הגלות.

אין הגלות במשמע דוקא יסורי הגוף, יתכן להמצא בגלות ולאכול ולשתות וכו' בלי כל הפרעה; הגלות החמורה מכל היא השעבוד לרצון בעלים זרים, כשהלב המח ותאוות הנפש מסורים בידי הסטרא אחרא ח"ו. — **זוהי גלות, גלות הנפש, בכל עומק משמעותה.**

אולם, מר ביותר הוא אותו גלות שאין מכירים בו, כשחס ושלום אין האדם מבין שנמצא הוא תחת שלטון זר, שלטון התאוות והמידות הרעות המנהיג את רצונותיו כחפצו הוא, לעבירות ולחטאים חס ושלום. כי על כן, על האדם לפני כן להכיר בגלות זו ושצריך לצאת ממנה, ורק אז, כשיגיע חג החרות, ימי הפסח, הימים המסוגלים ליציאה מן הגלות, ינצלם כראוי.

וכפי שאמרנו לגבי התיקונים הנעשים כיום על ידי תפילה בגלל התגברות הקליפות בדורותנו אלה, כן גם לגבי פסח המצב הגיע לידי כך ששוב אין אפשרות ישירה להגיע לפסח ויציאה לחירות, אלא על ידי הכנה קודמת לה — **פורים.**

ומהי אותה הכנה? כמו שאמרנו — תפילה, השתוקקות, כיסופין להשי"ת. אמנם "שמחה וששון", אבל — "דברי הצומות וזעקתם", או אז השמחה היא אחרת, שמחת הנפש בהשי"ת, התקשרות אליו על ידי השתוקקות וגעגועים דקדושה — בכך מחלישים את עמלק, בתפילה והתבודדות וכיסופין בפה המכריתים זרעו של המן — עמלק ומכינים הכנה נפלאה לפסח הקרב ובא.

הנה לפנינו ימי הפורים הקדושים. אמנם, מקיים כל יהודי את מצוות היום, ובכך מקבל הוא את האורות הנשפעים בשל כך; אולם, חיות דקדושה שונה בתכלית קונים על ידי שמתפללים על כך; לזכות לאורות הללו ולאותה הכנה לימי החרות הבאים לאחריהם.

יתן השי"ת, שנזכה להכין כלים נפלאים לימים קדושים אלה, אכי"ר.

עיקר מלחמת עמלק הוא שעל ידי עינו הרעה רוצה לפגום ולהשכיח הזכרון דקדושה שהיא לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, ועל כן נצטוינו לזכור מעשה עמלק ולמחות שמו וזכרו מן העולם.
(תשובת השנה פורים מ"ט)

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש. מ. זינקובר

הדרך אל האוצר

בעיר אחת, המרוחקת אלפי מילין מהעיר וינה, התגורר יהודי עני, תמים במעשיו, שתדיר מצפה היה להשי"ת, שישלח לו פרנסה בהרחבה, ולא יזדקק עוד לידי מתנת בשר ודם.

בלילה אחת, חולם אותו יהודי חלום, אשר לפיו אין כל ספק שבעיר וינה תחת גשר פלוני שעל נהר אלמוני נמצא אוצר זהב וכסף וכל אבן יקרה...

החלום מציאותי היה למאד, והיהודי העני הישן נישא על כנפי האושר, עוד בטרם שם פעמיו לוינה, שכן, רק אליו נתגלה סוד האוצר הטמון, אשר יעלהו לרום פסגת ההצלחה...

ויהי בבקר והנה חלום... אבל הוא אינו אומר נואש, בטוח הוא הפעם בהתגשמותו של החלום, ובלבו גמלה החלטה, שהנה אמנם הגיע על סף העושר; עליו רק לנסוע לוינה — הרהר — כדי לקחת את האוצר החבוי תחת הגשר...

ארז העני את חפציו, ויצא לדרכו לוינה הבירה. הדרך עברה ביעף, והנה עומד הוא כבר על אדמת העיר, אליה כלתה נפשו. שעה קלה עברה, והיהודי הגיע אל הגשר הנכסף. מיד החל שואל עצות בנפשו; האיך יחפור את הגשר מתחתו, שמא ישתלשל אל תוך הנהר, או יחפש דרך צדדית, מאידך חשב; הרי יום הוא עכשיו, ומה יאמרו הרואים, הרי לא יניחוני לחפור את האוצר.

בתוך כך, מבחין בו איש חיל אחד משומרי העיר, ויאמר לו: מה תבקש ואנה פניך מועדות — — — חיכך היהודי קמעא בדעתו, אך מיד החליט, כי מוטב לו שיגלה לשומר את מטרת בואו הנה, כדי להפטר מן החשד, וביחוד כדי שיהיה לו לעזר בהוצאת האוצר, עמו אף יתחלק בשלל הכסף והזהב.

סיפר לו היהודי שחלום חלם לו על אוצר הנמצא כאן. לגלג עליו האיש: "הוי יהודי, שועה לחלומות שוא... למה זה תשים לב לחלום לילה; אף אני

בחלומי ראיתי, שבעיר פלונית, במחסנו של יהודי פלוני, נמצא אוצר זהב וכסף; האם אטרח לנסוע לשם בעבור החלום?!"

היהודי שומע את הדברים יוצאים מפי החייל, וצמרמורת עוברת בכל גופו, הוא שומע אותו מזכיר את שמו הפרטי ושם עירו, ומתאר אף את מחסנו העלוב, מקום שם נמצא האוצר — — —.

"נסע האיש לביתו, וחפר בהמאקזאן שלו, ומצא האוצר. ואמר אחר כך: **איצט ווייס איך שוין, דער אוצר איז בא מיר נאר וויסען פון דעם אוצר מוז מען פארין קיין ווין". (= עתה ידעתי, האוצר נמצא אצלי, אלא שבכדי לדעת אודות האוצר נאלצים לנסוע לווינה)** — — —

(כוכבי אור, מעשיות ומשלים דף כו)

☆

בני אדם נמשלו לאותו עני, והצדיק העוסק בתיקונם — לאותו איש חיל — — נכסף הוא האדם לעבודת השי"ת, רוצה למצוא את הדרך, את הנתיב, להציל את נפשו. אך, אין הוא מוצא. מחפש הוא ומחפש, שואל ודורש על מקומו של אוצר היראה, אותו אוצר, שיאיר לו את מחו ולבו, ושיספק לו עידוד והכוונה נכונה, אל המסילה העולה בית א-ל.

חותר הוא האדם ומחפש, עד שמוצא הוא את הצדיק האמיתי, היודע את נפשו והאיך להתעסק בתיקונו.

אין הצדיק מאציל עליו ממדריגותיו שלו, אין הוא נותן לו כל מתנה, הוא פשוט מגלה לו לתלמידו הבא אליו; איזה אוצר נפלא טמון בו בעצמו, באותן הרגשות שיש לו, ובאותם כשרונות, באותה מציאות בה שתלו הקב"ה, ובאותם תנאים בהם הוא נמצא. שם, שם, ודוקא שם, ניתנת לו האפשרות האחת והיחידה למצוא את אוצר התורה והיראה, ואת כל הטוב והישר בעיני ה'. אין צורך לחקות מישהו, ואין שום צורך בשינוי המציאות, באותם מצבים ובאותן תכונות שיש לו לכל אדם באשר הוא שם, בהם טמונה הצלחתו, ועל ידם, ורק על ידם, מסוגל הוא לגדול בתורה ועבודת השי"ת.

טעות גדולה היא אצל אדם, בחשבו שתנאי חייו המיוחדים מצבו המשפחתי או הכלכלי, מהווים עיכובים החוצצים בינו לבין הקדושה — לא ולא, דוקא כאן, דוקא באותו מקום וזמן וכו', נמצאים התנאים הנאותים ביותר להצלחתו הרוחנית.

"כך הוא בענין עבודת השי"ת, שהאוצר הוא אצל כל אחד בעצמו, רק לידע מהאוצר, מוכרח ליסע לצדיק" (שם)

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

שאלת החודש

כבוד מבועי הנחל
המערכת הנכבדה!

שמחתי לראות שמעל דפי גליונכם החשוב הולכות ומתבררות שאלות בעניני עבודת ה' שלפי דברי רבינו בעל חובת הלבבות שאלות אלה קודמין לכל שאלה אחרת ואיני זוכר כעת היכן הוא מביא את הדברים ועפ"י הזכרון הנני רושם

ובכן, גם אני בשאלתי שהיא בודאי שאלת רבים שלא זכו עדיין ללמוד היטב את ספרי רביז"ל. שאלתי ובקשתי להסביר לי מה פירושה של המילה "בחינת" המופיעה הרבה בליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות. זה מכבר שמעתי שרבינו ז"ל אמר שהתורה שלו "כולה בחינות" וכמובן גם שיחה זו לא הבנתי לאשורה

ובתקווה ששאלתי תמצא מקום בגליון הבא הנני להודות לכם מקרב לבי על העבודה היפה שאתם עושים, יש לי רק הערה אחת, מדוע הפסקתם לפרסם את המדור "אז נדברו" שבמסגרתו הובאו שיחות אנ"ש החשובים הנאמרים לפני אברכים וצעירים.

בכפל ושילוש תודתי העמוקה על התוכן הרב שבגליוניכם,
נחמן נתן פ.

תגובת המערכת

מחמת קשיים טכניים איננו יכולים להבטיח הופעה סדירה של המדור "אז נדברו", אך נעשה בעז"ה כמידת יכלתנו להביאו מדי פעם בפעם.

הצעה לירחון ותשובה לשואל

מכתב זה כבר נדפס חלקו הראשון במבועי הנחל טבת דנא, ובטעות הושמט חלקו האחרון. אי לכך הננו מפרסמים אותו שוב. המערכת

אל מנהלי הירחון החשוב "מבועי הנחל"

אין מילים בפי בכדי להודות להעסקנים החשובים שעוסקים להפצת הירחון החשוב והטהור, מכל התורות שנכתבים בכתב, שבבחינות מסויומות הם יותר מועילים מאשר נאמרים בע"פ, וכן הוא בדבר הזה, מכל התורות שמבארים אנ"ש, והגר"מ קרמר שליט"א את תורה החדשית, וסתם פנינים לתורה ע"פ דרך רביז"ל, והאמת אין צריך להחביא, שמחמת ירחון זה הוכנס בי השתוקקות עצומה והתחזקות גדולה, ללמוד ביתר שאת וביתר עוז את ספרו הק', ליקוטי מוהר"ן. וגם לקחתי לעצמי פה חברותא לזה, מבחורי ישיבתנו הק'

אולם, הייתי רוצה לבקש מהממונים על הירחון, לכתוב בירחון משך זמן מסוים מאמרים נכבדים וביאורי תורות ומראי מקומות על ענין אחד, ואח"כ על ענין אחר. כגון, בתחילה על התבודדות, ואחרי חודשיים או ג' חודשים לעבור לשמחה, וכו' וכו'. וכמו"ש רביז"ל שצריך לילך עם תורה אחת שלו איזה זמן, ואחר שראה ששבר תאוה זו וכו' אפשר ללכת עם תורה אחרת, עד שיזכה לשבר מכל וכל. וכן הענין פה בירחון, כי ע"י שכותבים איזה זמן על דבר אחד, הרי הוא נכנס לפני ולפנים, עד שחייב האדם הקורא זאת לעשות כרואה בעיניו וכבר כתבתי שיש דברים שמועילים ע"י כתב יותר מבע"פ, והנני חושב שעי"ז תזכו את הרבים בעניני התבודדות, ובעניני חצות, ועוד דברים קדושים וטהורים

וכעת ראיתי במאמר מכתבים למערכת את שאלתו של י.ה.כ, וכפי שהבנתי השאלה איך דיבר כאלו גדלות ע"ע? אם כך השאלה, הרי תשובה לי על זה: ידוע שפעם נכנס אחד הצדיקים לערוך את שלחנו, ואמר שיש לו יראת שמים גדולה מאוד, ושאלו אותו מקורבי ביתו, היתכן שיאמר דברים אלו שמורים על גאוה? וענה להם, גאוה שייך בדבר שבן אדם השיג בעצמו, משא"כ ירי"ש שלי קיבלתי מתנה מהשמים, ובזה לא שייך גאוה.

אבל זה לא יתרץ את קו' השואל, כי ידוע ומפורסם לכל, שרביז"ל לא קיבל כ"כ הרבה מתנות מיד, אלא עבד עבודה רבה וקשה, על כל מידה ומידה, עד שזכה למה שזכה.. ונראה להסביר, שרבינו ז"ל הי' באמת בתכלית הענוה, אלא ענוה פירושו, שהוא מצידו אוחז שאין לו כלום, ואין לו שום זכות לשום דבר, וזה הי' אצל רבינו ז"ל. וכשאמר רביז"ל כל מה שאמר על עצמו, הכל הי' כדי להוכיח לאנשים אחרים שכולם יכולים ללמוד ממנו כמו שהוא לא מגיע לו כלום, ובכל זאת ע"י בכיותיו וע"י הפצרותיו והתבודדותו ולימוד התורה שלו ותפילה שלו וכו', ע"ז הוא זכה לכל מה שזכה.

וזה מוסר השכל לכל אחד מאתנו, אשר בכל מצב ובכל קושי וכו', ואפי' אחד שהוא קשה הבנה, וקשה לו להבין כל דבר, אעפ"כ הוא יכול לזכות לכל זה ע"י תורה ותפילה וכו'. ולכן, רביז"ל תמיד אמר ע"ע כל מה שאמר, לרמז להנ"ל. וכן מצאתי שמתרצים בערך תי' זה על קו' המפורסמת על הגמ' בסוף מס' סוטה: "אמר ר' יוסף לא תיתני ענוה דאיכא אנא", והאיך זה אמר על עצמו שהוא עניו? אלא זה התירוץ, שענוה הפי', לי לא מגיע, כי אני מרגיש א"ע בשפלות אמנם זכיתי למה שזכיתי, ואפ"ה אני מרגיש שלי לא מגיע, ואני באמת כלום.

וראיתי שיש מתרצים על הקו' על משה רבינו, שכתוב בתורה "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", והרי הוא זכה לגילוי שכינה, ולדבר עם ה' פנים אל פנים, והאיך הי' עניו, אלא התי' שמשה רבינו ע"ה הי' עניו מכל האדם, ולכן הוא זכה למה שזכה, כי הוא אפי' עם כל מה שזכה, בטוח הוא שלא יגיע לגאוה, ולכן נתנו דוקא לו את כל הדברים האלו, וה"ה אצל רבינו ז"ל זיע"א, הוא הי' בכזה ענוה, שאפי' בכל הדברים שזכה, הוא כלל לא התפאר בזה, ואדרבה, הוא אחז שכל מה שזכה הוא בגלל שהוא כלום, ואין לו במה להתגאות.

לסיום, הנני מבקשכם, היות וחוברת מס' 32, כמדומני שהי' שם המאמר מהדוקטורים, לא הגיע אלי, ומרוב התשובות הבנותי, שמאמר זה הוא חשוב מאוד. רציתי לבקשכם, לשלוח לי חוברת זו, ותודה מראש.

הנני שולח כאן שיק ע"ס 50 שקל, ובע"ה אהי' מוסיף והולך.

בברכת עלו והצליחו

י.ח.כ.

שאלות שונות בספרי רביז"ל

בעזרת השי"ת
אור ליום כ"א אדר א' יארצייט ציס"ע נועם אלימלך זיע"א

כבוד מערכת מבועי הנחל הנכבדה,
וכבוד העומד בראשה הרה"ח הנכבד מחשובי אנ"ש העוסק ללא לאות לטובת הכלל והפרט **ר' מרדכי טורץ** שליט"א.

ברצוני להעלות כמה ספקות לבירור ענינים המבוארים בליקוטי מוהר"ן ובספר המצוות:

א) הנה, נמצא מבואר בליקוטי מוהר"ן ח"א תורה מ"ג, כי דיבורים של רשע שהוא בר דעת מולידים בשומע מחשבות והרהורים רעים וכו' ונסתפקתי באם שומע הדיבורים ע"י מכשיר הקלטה אם ג"כ זה בכלל, כי בלשה"ק מביא "והשומע ממנו הדיבורים ונושם הנשימות מכניס בגופו אלו האוירים", וזה לכאורה דוקא אם שומע מפיו ממש, כי אזי שייך נושם הנשימות, משא"כ באם שומע ע"י מכשיר הקלטה.

ב) בליקו"מ ח"ב ע"ב מבואר: "דע שלראות א"ע עם הצדיק האמת דבר גדול מאד וכו' וזהו מעלת הזוכה לראות א"ע עם הצדיק האמת, כי ע"י שזה החכם הכולל רואה אותו ומסתכל בו, ע"י"ז מתנוצץ מוחו". ונסתפקתי ברואה הציור והתמונה של הצדיק, כי אזי אין שייך שהצדיק רואה ומסתכל בו.

ג) בספר המדות, **אות** בנים: "מאגניט (אבן שואבת) סגולה לבנים". ונסתפקתי, איך לישא את המאגניט, וכפי ששמעתי מפי הרב הצדיק והחסיד ר' גדליה קעניג ז"ל שאמר בשם מורנו הרב הגאון הצדיק החסיד רבי אברהם שטרנהרץ זיע"א, שכוונת רבינו דהאשה תחגור כעין חגורה עם המגניט.

ד) בספר המדות, **אות** בנים: "קוצים מסוגל להולדה". מה כוונתו, האם לגדל הקוצים בביתו, או אפשר — כדעת כמה רופאים, שמיץ של הקוצים הנקראים סרפדת מסוגל לעניני הולדה — דכוונת רבינו לשתותו כנ"ל.

ה) בספר המדות שם: "**הא** הנעשה מכסף, מסוגל להולדה". מה כוונתו, האם לחרוט על חתיכת כסף צורת הא בחריטה שקועה או שיעשה צורת הא בחריטה מפולשת מעבר על עבר שזה אינו אולי "הא של כסף" אלא של אויר.

וכיון שדברים אלו ענין של זיכוי הרבים ברו"ג, העליתים בירחונכם הנכבד לבירור הדברים, ואשמח לשמוע חוות דעת הלומדים.

בכבוד רב ובברכה
ישראל חיים דויטש

הערכה ותיקוני טעות

לכבוד
עורכי הירחון הח' והמופלא שליט"א

אחרי דרך מבוא השלום, אודה לכם מעומקא דליבא על הירחונים; כי יש על ידם הרהור תשובה, וכדאים הם להיות נפוצים בישראל.

בענין המשל שהבאתם בחדש שעבר על התבואה והצפור, יעויין בספר כוכבי אור, שם תראו שלא היה למלך חוזה בכוכבים בין שריו, אלא הוא עצמו היה חוזה כוכבים, שראה מקודם את ענין קלקול התבואה.

גם מה שכתבתם בסיפור ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל, ששאלו אותו אם נכון מה שמוהרנ"ת אמר "א"י א"י **אבל אומן...**" — שיחה זו אמר רבינו ז"ל, ולא מוהר"ר נתן זצ"ל

כן הנני מתפלא מדוע לא הזכרתם את הסיפור שמספר אחד מתלמידיו שיחי', שכשהיה בחור ישיבה ועסק בשו"ע יו"ד היה ר' אברהם מדבר עמו בלימוד וחזר על קטעי ש"ך וט"ז ארוכים בעל פה.

ובסיפור על הר"ר זושא מהאניפולי זצוק"ל חסר הסיפור ברי יודל תלמיד רבינו, שהיה לפני כן תלמיד הרר"ז, ולפני הסתלקותו שאלו לאיזה רבי יתקרב, ואמר לו - לרבי שיורה לך להתוודות — ולגירסא אחרת לרבי שתשאל! עצה על גאוה ויאמר שאין עצה רק תפילה.

ובתודה ובברכה אסיים, שיתן לכם השי"ת הצלחה בכל מעשיכם חזקו ואמצו להגדיל תורה ולפרסם שם הצדיק שהוא הרוח חיים שבתורה, בביאת משיח צדקנו בב"א.

שלמה ליקר

*

כולל צבי לצדיק

ע"ש רבי **צבי אריה רוזנפלד** זצ"ל

פעיה"ק ירושלים ת"ו

ברכות מאליפות לראש משביר

הלא הוא האברך היקר והמופלא,

המלא וגדוש בתורה וחסידות, ידיד רב

לו בסתרי אורייתא, ממשפיעי ישיבתנו

הקדושה

ר' אליהו מירב שליט"א

להולדת בתו תחי'

יהא רעוא מן שמיא שירווה רוב נחת

דקדושה בשאיפתו הטהורה, אכי"ר

ההנהלה

חסיד ברסלב!

זכור את תלמוד תורה "תורה" תמימה" השרוי במשבר כלכלי כבד ומתאבק על המשך קיומו!

זכור את קול הקורא של גדולי חשובי אנ"ש על תפקידו העצום של הת"ת למען עתידנו של רבינו!

זכור את השבחים הגדולים שהעתירו חשובי אנ"ש בקריאתם על התלמוד תורה ומנהליו החשובים!

זכור כי בנפשנו ובנפשך הוא!

השתלב תיכף במעגל מפרנסי הת"ת הקבועים!!!

המשגיחים המנהלים

הילדים המלמדים

פנינים לפורים

יין יש בו שני בחינות "זכה משממחו" היינו בחי' השמח' דקדושה הנ"ל שהיא בחי' הכנעת המדמה "לא זכה משממו" בחי' שממון ושגעון, שהוא בחי' בילבול המדמה ביותר, כמו שנראה בחוש, שהשיכור הוא מבולבל ומדבר דברי שטות שבאין מבלבול המדמה וע"כ, צריכין להתרחק מהשכרות מאד מאד כדי שלא יתגבר בילבול המדמה, שמשם באין כל התאוות אבל בפורים, אז נכנע הרע שבמדמה כ"כ, עד שיכולין ע"י ריבוי השתיה להפוך המדמה עצמו ג"כ אל הקדושה, ושיהי' בבחי' ייו המשמח כנ"ל

(תשובת השנה פורים מ"א)

כמו שהמן מתגבר בכל דור על כ"א מישראל, אפילו נגד הקטן במעלה הוא מתגבר כנגדו בכח הסתות ופיתויים ודמיונות ורעיונות ובילבולים בלי שיעור הנמשכין ממדריגות הגבוהות ממנו הרבה הרבה כמו כן, שולח השי"ת בכל דור, צדיק שהוא בחי' מרדכי שכלול מכל המדריגות שבקדושה שיש לו כח להאיר אפילו בפחות שבפחותים, הארה נפלאה ועצומה מאד מאד הנמשכת ממדריגות גבוהות ממנו הרבה מאד ועי"ז, הוא מצילו מקליפת המן, שרוצה להתגבר כנגדו, בכח הקליפות הגבוהות ממדריגתו וכנ"ל ולזאת ההארה של מרדכי הצדיק, אנו זוכין בכל דור ודור, ובכל שנה, בימי הפורים האלה הק', כ"ש והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור וכו'

(תשו"ה פורים מ"ג)

וזה בחינת מה שקורין פרשת פרה אחר פורים, כי פרה אדומה הוא חוקה וזה בחינת מקיפין הנ"ל שאי אפשר להבינם שהם בחינת חוקת התורה שאי אפשר להבין טעם הדבר כמו פרה אדומה שמטמא טהורים ומטהר טמאים וזה בחינת חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, זה בחינת המקיפים הנ"ל שמאירין בפורים כנ"ל ועל כן אחר פורים שמאירים אז המקיפים הנ"ל כנ"ל קורין אז פרשת פרה שהיא גם כן בחינת מקיפים הנ"ל כי היא חוקת התורה שאי אפשר להבין

(ליקו"ה אפוטרופוס ב' יא)

וזשארז"ל "מפני מה אין קורין הלל בפורים, בשלמא התם, הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, אבל הכא, אכתי עבדי אחשורוש אנן ורבא אמר, קריאתה זהו הלולא" — היינו הך ולא פליגי, כי הלל אומרים על גאולה שלימה, כמו יציאת מצרים שיצאנו מעבדות לחירות לגמרי, שע"ז נקבעו כל הימים טובים, שהם מקראי קודש, שבהם הוא ביטול מלאכה, כי אז נתבטל זוהמת הנחש, מלכות הרשעה אבל בפורים, עדיין לא נתבטלה מלכות הרשעה לגמרי, כי אכתי עבדי אחשורוש אנן, וע"כ באמת, פורים מותר בעשיות מלאכה, וע"כ אין בו הלל אבל באמת, זהו בעצמו תוקף הנס הנפלא של פורים, שהוא גדול מכל המועדים, כשרז"ל כי עיקר הנס וההארה הנפלאה והעצומה של פורים הוא, שאנו ממשיכין עלינו הארה נפלאה כזאת, שהוא הארת מרדכי, שנזכה להתגבר בתפילה גם בימי אריכת הגלות הזה כנ"ל וזה עיקר שמחת פורים, שאנו שמחים בחסדו, שאנו בטוחים שגם עתה ישמע תפילתנו ויגאלנו מהרה, וזהו קריאתה, זהו הלולה, כי עיקר ההלל של פורים הוא, קריאת המגילה, שמפרסם תוקף הנס, שגם בעת אריכת הגלות, בעת שנדמה שהש"י מסתיר פנים ממנו, גם אז הש"י שומע תפילינו, כמו שהי' בימי מרדכי ואסתר, שאז הי' בסוף הגלות, והרבה חשבו וטעו, ונדמה להם שלא ישוב עוד הש"י אלינו ח"ו, ומרדכי ואסתר התחזקו בתפילה גם אז, עד שזכו לנס ואנו ממשיכין עלינו ההארה הגדולה הזאת בכל שנה ושנה, להתחזק בתפילה תמיד, בכל ימי אריכת הגלות הזה, שאעפ"י שאכתי עבדי אחשורוש אנן ומלכות הרשעה מושלת עלינו כ"כ, אעפי"כ, אנו בטוחים בחסדו, ומחזקים עצמינו להתפלל תמיד, עד שיכמרו רחמיו עלינו

וזה עיקר ההלל של פורים, בחי' "קריאת זהו הלולא" כי זה עיקר ההארה שממשיכין בפורים, שגם בעבדותנו באריכות הגלות, נתחזק בתפילה תמיד, שזה עיקר מחיית קליפת עמלק, ע"י תוקף גדולת מרדכי שמאיר עלינו אז כנ"ל

(ליקו"ה נחלות ד')

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר משה בורשטיין הי"ו
הר"ר **חיים בורשטיין** הי"ו
להכנס הנכד – הבן בעוה"מ

הר"ר **אהרן קרמר** הי"ו
הר"ר **שמואל משה קרמר** הי"ו
להכנס הנכד – הבן בעוה"מ

הר"ר **משה נחום הורביץ** הי"ו
להכנס בנו בעוה"מ

הר"ר **שמואל טרנובסקי** הי"ו
להכנס בנו בעוה"מ

הר"ר **יעקב קרלבך** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **בנימין חנוך** הי"ו
לארוסי הבת תחי'

הר"ר **גבריאל גרוסמן** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **שמשון ברסקי** הי"ו
להולדת הנכדה

הר"ר **יעקב קרלבך** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אהרן פנחס גרונדמן** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **חיים שלמה רוטנברג** הי"ו
להולדת הבן

הב' **נפתלי פרלמוטר** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **ישראל נחמן ברש"מ אנשין** הי"ו
הר"ר **מאיר בלוי** הי"ו
להולדת הנכדה – הבת

הר"ר **נפתלי דובינסקי** הי"ו
להולדת הנכד

הר"ר **יצחק גלבך** הי"ו
הר"ר **משה ביננשטוק** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **אברהם שלמה ראנין** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **לוי יצחק בנדר** הי"ו
הר"ר **אברהם נח בנדר** הי"ו
להולדת הנין־הבן

הר"ר **דוד רוזנפלד** הי"ו
הר"ר **נחמן רוזנפלד** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **רפאל שמואל** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **משה פרידמן** הי"ו
לארוסי בנו

הב' **נחמן פרידמן** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **יעקב גדליה טויסיג** הי"ו
להולדת הבן והבת

הר"ר **ראובן קרישבסקי** הי"ו
לנשואי בנו

הר"ר **נתנאל קרישבסקי** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **מרדכי סגל** הי"ו
לנשואי בנו

הר"ר **רפאל שמואל** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

בתוכן

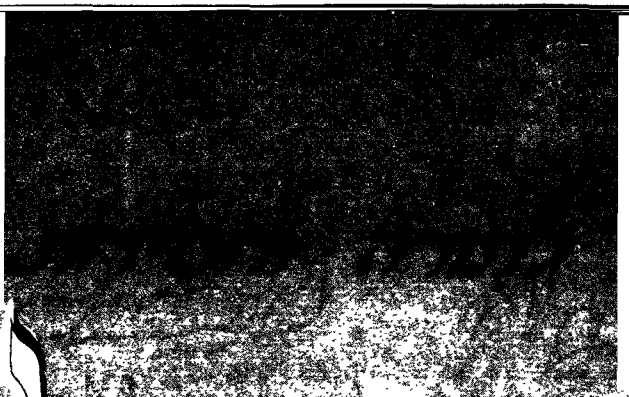
☆ **בשער**	
☆ **מענינא דיומא**	שמחת פורים
	סוד העיבור
☆ **האריות שבחבורה**	רבי מתתיהו הכהן זצ"ל
	חבורת העובדים באומן
☆ **חידושים ובאורים**	בליקו"מ ח"א תורות ל' ל"א
☆ **פרפראות**	
☆ **בסוד שיח**	שיחות קדש מרביז"ל ותלמידיו
☆ **על גדות הנחל**	מכתב לידיד אמת
☆ **אז נדברו**	שיחת הרה"ח ר' נתן ליברמנש שליט"א
☆ **משל ומליצה**	הדרך אל האוצר
☆ **מכתבים למערכת**	שאלות והערות
☆ **שונות**	הודעות וברכות

ירחון **"מבועי הנחל"**
קובץ לתורה וחסידות

העורך: מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת.ד. 5179 ירושלים

מחיר הגליון: 8 שקל ובחו"ל 2 $!
עבור משלוח: 2 שקל.

מכתבי הגר"ל

עיי"ש רבינו הגר"ל

נחל נובע בעמוי חכמה

שהר"ן שבדרלב

חו"ב בתורות
ל"ב ל"ג כ"ט
בליקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 41
ניסן תשמ"א

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **ישראל נחמן ברש"מ אנשין** הי"ו
הר"ר **שמעון אנשין** הי"ו
להולדת הנכדה – הבת

הר"ר **נתן גרינוואלד** הי"ו
הר"ר **דוד גרינוואלד** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **שמואל שפירא** הי"ו
הר"ר **יעקב שפירא** הי"ו
להולדת הנכדה – הבת

הב' **מרדכי לוינגר** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **בנימין רוזנבלט** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אברהם אנשין** הי"ו
להולדת הנכדה

הר"ר **יעקב מנחם מנדל דויטש** הי"ו
הר"ר **ישראל חיים דויטש** הי"ו
להולדת הנכדה – הבת

הב' **אברהם ישעיהו קרלבך** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **בנימין פיש** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אלעזר קעניג** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **אליהו קורנהויזר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **דוד פראנק** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **יצחק זאב גולדברג** הי"ו
הר"ר **שלמה זלמן גרוסמן** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **נחמן יונתן גרינוולד** הי"ו
הר"ר **ישראל גרינוולד** הי"ו
להולדת הנכד – הבן

הר"ר **צבי יוסף וואסילסקי** הי"ו
לארוסי בתו תחי'

הב' **אהרן נתן ליכטנשטיין** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הב' **שמואל כהן** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **נתן צוק** הי"ו
לארוסי הבת תחי'

הר"ר **מאיר שמעון זילברמן** הי"ו
הר"ר **חיים זילברמן** הי"ו
להכנס הנכד – הבן בעוה"מ

הר"ר **משה בורשטיין** הי"ו
הר"ר **שמעון בורשטיין** הי"ו
להכנס הנכד – הבן בעוה"מ

הר"ר **שמחה דוב קורץ** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **בנימין רוזנברג** הי"ו
להולדת הבן

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

מעניינא דיומא

יצחק ברסלבר

יציאת מצרים וספירת העומר בכל אדם ובכל זמן

קו מחשבה מעניין נתגלה לעולם עם הופעת החסידות על פני תבל: האדם הוא עולם קטן וכל מה שהתרחש מאז ומעולם עם ישראל בכלל חוזר ומתרחש אצלו, בלבו ובנפשו בפרט — — —

והדבר פלאי, כל אדם מישראל עובר בדיוק באותה דרך בה הלכו בני ישראל ממצרים, בה הולך כל יהודי עד שהוא זוכה למדריגתו בעבודת השי"ת, קרי: לקבלת התורה שלו.

כשאך מפציע שחר ההתלהבות הראשונה לעבודת ה' בלב האדם, מיד קורה דבר מוזר: **"שבתחילת התעוררות לעבודתו יתברך התלהבותו גדולה עד למאד, וכאשר מתמיד בתורתו ועבודתו יתברך נתקררה התלהבות אש אהבתו — והוא היפך הסברא, כי כאשר יתמיד בדבר, ראוי להתחזק יותר בדבר ההוא ?!"** (צפנת פענח, בשלח). — תופעה מוזרה זו מוסברת על ידי תלמידו הגדול של הבעל־שם־טוב בכך ש"האדם נקרא 'עולם קטן' וכולל סוד יציאת מצרים ופסח וסוד ספירת העומר ומתן תורה והוא על פי מה שכתבתי במקום אחר: 'דע מה למעלה' — הוא 'ממך' נלמד הכל" — — —

כדרכו קיצר הוא ז"ל בלשונו, בספרו מזכיר הוא בדרך אגב את יסוד דבריו, שהם כתבי האריז"ל, שעל דבריו בעניני פסח בנוי ההסבר על תופעה מפליאה זו בהתלהבות הראשונה של האדם. כי על כן נזקקים אנו לדברי מוהרנ"ת, המוסר את תמצית הנס של פסח לפי המבואר בכתבים, והמדגיש לפני כן ש"נמשך הארת תוקף הנס הנורא הזה בכל שנה ושנה בכל פסח ופסח". אלא שגם כדי להבין את דברי מוהרנ"ת יש לזכור כלל גדול: שמן השמים יורד תמיד בכל השנה שפע של "הארות" והתעוררויות לתשובה ולהשגת אלקות, ויש סדר מסויים והדרגה מכוונת בהשפעת אורות אלה על מוח האדם המקבלה, שמכיון שהארות אלה גדולות הן למאד ממדריגתו של בשר ודם וכל אדם באשר הוא שם, הרי יש צורך לתת לו את השפע הקדוש הלזה בהדרגה ובמידה "כסדר", כדי שיוכל לעמוד בהן.

אחרת אירע בליל ראשון של פסח שביציאת מצרים "והענין בקיצור: **שאז היו המצרים, שהם הקליפות, נאחזין בהם מאד מאד עד שאם היו האור והמוחין יורד להם בהדרגה, לא היה אפשר להם לצאת בשום אופן. כי היו נאחזין בהן הקליפות ביותר**" לדברי תלמיד הבעש"ט הנ"ל הרי זה משום ש"כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו" ואם יקבלו הם מדריגה גבוהה יזדקקו אף לעמוד במבחן "יצר גדול" — דבר שאינו עתה לפי כחם. "**על כן** — ממשיך מוהרנ"ת למצות את דברי האר"י ז"ל — **עשה השי"ת עמהם נס נפלא ונורא שהאיר אור גדול ונורא מאד, פתאום בפעם אחת, שלא בהדרגה ושלא כסדר**" (ליקו"ה פסח ו' ה').

כזאת קורה עם כל יהודי, בתחילה כשיש צורך דחוף להוציאו מהקליפות — העוונות בהם הוא שקוע מאד הולך הכל "בחיפזון" כנאמר ביציאת מצרים, מאירים אז עליו מן השמים מין התעוררות גדולה למאד בבת אחת. ואילו לאחר מכן, נוטלים זאת מעמו, כדי שילך מעצמו ובכחו הוא. במילים אחרות: מעתה צריך שיתחיל לספור ספירת העומר יום אחר יום, שבוע אחרי שבוע, עד שיהיה ראוי לקבל את התורה הקדושה, את דרך חייו הקבוע, את "תרי"ג העצות" שלו בעבודת השי"ת.

כאן מפסח ועד שבועות, בימי הספירה, מצטיירת דמותו של הנכנס בעבודת השי"ת, טרם זכה לקבלת תורת חיים, לפיה ידע איך להתנהג. נמצא הוא עתה במצב של לבטים וחוסר ידיעה ונסיון בעבודתו יתברך, וכל כלו אינו אלא השתוקקות וכיסופין אל התורה הקדושה ואל השי"ת.

— "**כי פסח הוא תחילת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, כי אז עדיין קודם מתן תורה ובתחילת ההתקרבות, אזי העיקר הוא רק ההשתוקקות והכיסופין דקדושה, כי עדיין אין יודעין כלל מה לעשות, כי עדיין לא קיבלו את התורה. ואזי, העיקר הוא רק ההשתוקקות והכיסופין דקדושה... וכן בכל אדם ובכל זמן, כל אחד ואחד, קודם שזוכה לאיזה התגלות בתורה או לאיזה עבודה מעבודת השי"ת, כל אחד כפי מה שהוא, שזהו בחינת קבלת התורה. כי כל אחד מישראל, אפילו הפחות שבפחותים, צריך לקבל את התורה בכל דור ודור, כ"ש רז"ל על פסוק אשר אנכי מצווך היום — בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. וכ"ש: היום הזה נהיית לעם, ופרש"י: שיהא דומה בעיניך כאילו היום באת עמו בברית, היינו, שכ"א מישראל כפי מה שמקבל על עצמו עול מלכות, שמקבל על עצמו מעתה לחדש כנשר ימיו שעברו בחשך ורוצה מעתה ליכנס בתורה ועבודה באמת, זהו בחינת קבלת התורה אצלו. ואי אפשר לזכות לזה, כי אם על ידי... בחינת פסח, היינו ע"י ההשתוקקות והכיסופין דקדושה, שצריך להרגיל עצמו מאד כשיהיה לו כיסופין והשתוקקות דקדושה, שיכוסף וישתוקק ויתגעגע מאד תמיד מתי יזכה להתקרב להש"י באמת, לצאת ממדריגתו הפחותה והשפילה וליכנס אל הקדושה באמת, לשוב אליו יתברך. וצריכין להוציא בפה הכיסופין והגעגועים דקדושה... ועל כן נקרא פסח — פה־סח כמובא... וזהו בחי' ספירה, שהוא בחי' השתוקקות וגיעגועים, כמו מי שסופר הימים מחמת שמתגעגע ובוסף ומשתוקק מאד לאיזה דבר, מחמת זה סופר הימים — מתי יזכה לבא לאותו הדבר!**"

תולדותיו של כל אחד מישראל הם איפא בבואה של תולדות עם ישראל מאז היותו לגוי. כי על כן, אין הפסח וספירת העומר רק "זכר" ליציאת מצרים, אלא ענינו הפרטי של כל יחיד הוא זה, לזכות ולצאת "מגלות מצרים שהוא ערוות הארץ, בחי' תאוות ניאוף" (תשו"ה פסח ט"ז) ולקדש עצמו במ"ט ימי הספירה עד שיזכה לקבלת התורה.

בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים!

פנינים לפסח

אברהם ש.

ע"פ הקדמות דברי רביה"ק בלקוטי מוהר"ן

"משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, והלכות חג בחג" (מגילה ד.). שאלה ודרישה זו אפי"ל מלשון "דרשו ה' " "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש", לשאול בבקשה ולדרוש מלפני אביו שבשמים, שיזכה לדעת אמיתי להבין ענינו של יום, מהותו ופנימיותו לקיימו כהלכתו, לדעה מה יעשה לו ככל משפטו וחוקתו. ובהתאם להנפסק בשו"ע (או"ח תכ"ט) הרי "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום" וזו היא ההכנה הראויה והרצויה לקראת כל חג ומועד ושאר זמנים.

[ברם זכור אותו איש לטוב ה"ה הרה"ח רבי נחמן "שותק" הלמן זצ"ל שרמז לי פעם באותו ענין, כי מן הראוי לומר מדי יום ביומו תפלות לקראת כל הימים טובים במשך כל ימי השנה, ונאה ראיתיו לקיים זאת מתוך ה"לקוטי תפילות", ודפדף בהתפלות המיוחדים לזמני השנה] גם באמצע השנה.

"הנזהר ממשהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה" (האר"י ז"ל). מובא בלקוטי מוהר"ן ה' בזה"ל: "ועיקר לשמור מוחו שלא יחמיץ, רביה"ק מכנה שם את המחשבות זרות התאוות רעות וחכמות חצוניות לחמץ, שביותר צריך לשמור מוחו מהם בל יחמיצוהו אפי' במשהו. וכבר ידוע זה כמה, כי יסוד ועיקר העצה לכל זה הוא "תפלה", שישוח לבו בינו לבין קונו ברחמים ותחנונים שלא יכשל חלילה ולא ילכד ברשת היצר, ולא יתחמץ מוחו ולבבו אפילו כל שהוא.

ויתפרש בזה מאמר האריז"ל: "הנזהר ממשהו חמץ בפסח" שנזהר ממה־שהוא חמץ היינו שלא יוחמץ, בפה־סח ע"י העצה של פה־סח שמרמז לענין תפלה כמובא בספה"ק, אזי "מובטח לו שלא יחטא כל השנה" — כי "ע"י תפלה יכולין לבא לכל, לכל טוב, לתורה ועבודה, ולכל הקדושות ולכל העבודות, ולכל הטובות שבכל העולמות" (ליקו"ת קי"א) והבן.

☆ ☆ ☆

נתן אנשין

הצדיק והחסיד רבי אליקים געציל המכונה "ר' געצע ליבאוונא" זצ"ל

— מגדולי עובדי ה' באומן —

(תרל"ד — תרע"ח)

"ר' אברהם מלאך" — כך קראו לו בעיירה רבוצק שברוסיה, מלאך היה בצורת אדם, התהלך בדביקות ובתמימות עצומה עם ה' אלקיו, ולא במקרה נדבק לו הכינוי "מלאך", כשמו כן היה אישיותו כאילו לא מעלמא הדין, ושיחו ושיגו עם הבריות לשיעורין, כל כלו שקוע בתורה ומצוות משל לא היה לו ענין אחר חוץ מעבודת השם יתברך.

וביתו של ר' אברהם — קשה כיום להעלות דוגמתו על הדעת, היתה זו ביקתה חפורה במעבה האדמה, כשרגבי העפר והאבנים משמשים לקירות, ואילו מכסה החפירה משמש לתקרה — — — כעין תעלה מרובעת מכוסה בפחים וענפי עצים, שימש לו לבית, כשפירצה צדדית באותה "תקרה" מיועד למאור, אויר, כניסה ויציאה גם יחד. בלילות חורף קרים למאד, כבימי שרב קשים, התגוררה שם משפחת ליובאוונא; באותה בקתה שבעיירה רבוצק, כשהעוני הנורא אינו עולה אצלם כהרף עין, שכן, כל מעיינם — לעשות נחת רוח ליוצרם.

אך אפייני הוא שאותו רב, גאון וצדיק, שישב על מדין ברבוצק ושמו הלך לפניו כענק בתורה וצדקות, בחר בו בר' אברהם להיות משמשו בקדש..

אשתו של ר' אברהם מרים רעסי, אף היא כבעלה יראת חטא למאד וכל כלה שקועה ביראת שמים ודקדוקי מצוות. כל שאיפתה לגדל ילדים שיהיו כבעלה, שלא ילכו אחרי הבלי העולם, וידבקו בתורה ומצוות. היתה היא בתו של אחד מגדולי חסידי ברסלב, ר' פנחס יהושע מטפליק זצ"ל שדרכו הקדושה היתה נר לרגליה, ביחוד בחינוך בניה.

אכן, בעת ההיא, ברוסיה שמלפני כמאה שנה, היתה זו שאיפתם של כל אב ואם בישראל, לגדל בנים ובנות צדיקים וחסידים. אמהות שפכו דמעות על כך ואבות שימשו לבניהם דוגמה מוחשית לשלימות וטוהר המידות — זו היתה בימים ההם משאת הנפש האחת והיחידה בכל בית יהודי — אך היא הנותנת, **דוקא בדור זכאי כזה, בלטה משפחה עניה זאת בצדקותה ודביקותה בתורה ומצוות, כשהאב זוכה לכינוי מלאך, ומירכו יוצא בן כר' געצע, אותו מזכירים בסילודים עד היום הזה בין חסידי ברסלב.**

אה... ר' געצע, ר' געצע — נזכר אחד מזקני אנ"ש בצדיק וחסיד זה, שהיה לסמל של עובד ה' במסירות נפש ובכל הכחות באומן של הימים ההם, טרם פרצה המהפיכה הקומוניסטית "דביקות שכזו בהשי"ת — מתבטא הלה — ושבירת לב כדוגמת לבו הטהור של ר' געצע — אהה אם עוד נראה פעם" — — —

ר' געצע היה אפוא אחד היחידים באומן שבצדקתו ומסירותו לעבודת ה' שבר שיאים על אנושיים "ידוע מגודל מסירות נפשו בעת התפילה כי היה מתפלל בהתלהבות ובשאגות ארי עד שמגודל הצעקות והקולות יצא דם מנחיריו ובזמנו לא היה דומה לו בענין מסירות נפש בעבודת התפילה" (יקרא דחיי).

ואם בעבודת התפילה לא היה דומה לו, הרי כבר אמרו ש"איש לפי מהללו" (משלי), שלפי תפילתו — מהללו את השי"ת של האיש נודעת שיעור קומתו, שאין התפילה אלא ביטוי לרום ערכו של אדם וככל שתפילתו גבוהה היא, כן קומתו גבוהה ונשגבה (בשם החיד"א). כך, שר' געצע ארי היה לא רק בתפילה אלא בין חבורת האריות שבאומן בדור האחרון.

מן המשפיעים המופלגים באומן, המוסרים שיעורים כסדרם בפני באי בית המדרש דחסידי ברסלב היה ר' געצע; בן דודו ר' שמשון ברסקי היה מתחלף עמו לסירוגין באמירת השיעור בליקוטי מוהר"ן, כשערב אחד מוסר הוא את השיעור וערב אחד ר' געצע.

מין גיוון נדיר — מוסרים זקני אנ"ש — היה בין שני מגידי שיעורים אלה, ר' שמשון בצחות לשונו ובהיגויו הבהיר, הבריק "בדיבוריו המלאים חן אמת ואמונה טהורה... בישוב הדעת ובדרך צמצום נפלא" (הגדרת ר"י"ב, בש"י מכתב ע"ב), ואילו ר' געצע באנחותיו ובהתלהבותו בשיעורו, בתנועות גופו וסבך דבריו העמוקים, הכניסו כמין הרגשה והבנה דקה מן הדקה בדברי רבינו הקדוש שבליקוטי מוהר"ן.

— "זיין שיעור האט געריסן שטיקער" מתבטא אחד משומעי לקחו, משהו מעין דוגמת דבריו של רבינו ז"ל שאמר שהליקוטי מוהר"ן "יבקע כל גידי

קשיות הלב" ומכוונת דברי הנ"ל, ששיעורו של ר' געצע בליקוטי מוהר"ן היה "קורע נתחים" מהגוף החמרי ותבע תביעות עזות בעבודת ה' "בדבריו — מדגיש הלה — השתקפה העבודה והיגיעה של ר' געצע בתו"מ, למדן עצום היה, ואם כי לא היה לו חיתוך הדיבור נאה כזה שנתברך בו ר' שמשון, הרי מראהו ודבריו המועטים המחזיקים את המרובה סביבות הליקוטי מוהר"ן "האט געריסן שטיקער" (קרעו נתחים) — — —

ר' געצע נמנה היה על אותם נבחרים שלמדו בישיבת "אנשי מעמד" שנתיסדה באומן ומנתה פחות מתריסר צדיקים ומתמידים נוראים שהקדישו את כל חייהם לתורה ועבודת ה', כשמשכורתם פירושה רעב ללחם וקפיאה מקור.

עם זאת — כמה טוב היה ר' געצע כלפי בני ביתו, מפליגה היתה זוגתו הצדקנית בעדינותו ולבו הרחום, ואף כי אצלו שָׂבעה עוני וחרפה, קור ומחסור, התגעגעה עוד שנים רבות אחרי פטירתו למסירותו וטוב לבו שמילא את החלל שנוצר בעקבות עבודתו בקדש, תפילותיו הארוכות למאד ודביקותו בתורה. על נסיעתו לאומן הוא מתבטא באחד ממכתביו: "והנה זוגתי עם בני ביתי סבלה הרבה מיום נסיעתי עד הנה, וצריך ליתן לה ריוח מעט לא לשברה עוד הפעם מחדש שבר גדול, אשר צריך רחמים רבים עד שיתרפא" היו אלה, דברי תשובתו לר' שמשון שביקשו לעבור לאומן לישיבה הקדושה "אנשי מעמד" עוד לפני שיעביר הנה את משפחתו ועל כך השיב: "כי היא בעצמה אינה יכולה ליסע... עם בנים קטנים בחורף ואינם מלובשים כפי צרכם די בקור".

צדקות וטוב לב בלי מצרים, עבודת ה' בכל הכחות, למדנות עצומה, מעברים קשים בחיים — אך התחזקות והתגברות נפלאה — כל אלה היו נחלת חלקו של "העובד הגדול ר' געצע" — כפי שהוא מכונה בפי אנ"ש, ואשר עליו סיפר חתנו כבנו שאף הוא ממיוחדי "העובדים" באומן, ר' ברוך, שלאחר מות חמיו ר' געצע, ראהו בחלום, ושאלו מה מצבו בעולם האמת ונענע לו בראשו: "איך האב גיט גימאנט וכו'" כלומר: "מעשי עלו יפה בחיי עלי אדמות".

צעירותו

באותה עיירה רבוצק, בפור העוני, בשנת תרל"ד, נולד ר' געצע לאביו ר' אברהם ולאמו מרת מרים רעסי. עם צאתו לאויר העולם טעם טעמה של עניות מרודה, שנתלוותה אליו כמעט עד יומו האחרון.

עיירה זו הנמצאת באוקראינה, לא הרחק מאותה שדרת ערים וכפרים המוכרים לנו כל כך מתולדות רביז"ל — בה נולד וגדל ובה קנה את קניני היסוד לכל ימי חייו.

עוד בשחר ילדות התגלתה בו התמדה נדירה ושקדנות בתורה, וכשאך ידע ללמוד מעט גמרא החל מוצא מהלכים בים התלמוד, אוהב את התורה אהבת נפש ומשקיע כל מרצו בה.

נסחב היה אליקים געציל הקטן בגמרתו הגדולה, שהיתה כבדה ממנו, לעבר בית המדרש, פגשתו ישישה אחת מצדקניות העיירה, וקראה אליו בבדיחות: ילדון חביב, הרי הגמרא גדולה ממך...

כל כך צעיר היה אז ר' געצע, כשבקושי שרך רגליו הקטנות באותה גמרא רחבה וארוכה ממנו. אך הוא מוצא בה בגמרא סיפוק רב, מדיר שינה הוא מעיניו עליה עד שהוא הופך לאחד מלמדני בית המדרש שברבוצק.

ר' געצע גדל והיה לאיש, וכנראה בהשפעת סבו הגדול ר' פנחס יהושע התוודע לחסידות ברסלב. היה הוא אז בחור צעיר, אבל מלא וגדוש בתורה ויראת שמים. בעצם לא חסר היה לו דבר וחוץ מעובדת היותו חלש וחולני מעודו מצא את עצמו בש"ס ופוסקים כבספרי מוסר וחסידות. אלא שתמיד הרגיש בכמין צמאון לדרך אמת שלא ידע לה שוב הסבר, וכמאליו היה מחפש ומחטט בין ספרים ואנשים, מזדמן היה לסביבה אחרת מיד היה תוהה על חכמי המקום, חסידים ואנשי מעשה, נכנס בשיחה עם כל בר אוריין ושוטט בבתי מדרשות רבים.

לבסוף מצא ר' געצע את חסידות ברסלב, ונסחף אליה בסחף אדיר. רגשות עמוקים מלבו פנימה החלו לפרוץ החוצה, כשרונות וכחות נפש חבויים ניצתו פתאום כבאש שלהבת, ור' געצע הצעיר מתמלא חיות עד אין קץ.

הגיע לבין חסידי ברסלב, האזין לשיחותיהם המעמיקות והנלהבות, והחל מתפלל בלהט ולומד ביתר השתייכות לתורה הקדושה. מיום ליום הריהו משתלב יותר ויותר בדרך הקודש, עד שהחל מתבלט במסירותו הגדולה לעבודת השי"ת. וחסידים ותיקים החלו מתלחשים: מי יזכה בו לחתן לבתו...

אך הנה קרה, ושלטון הצאר ניקולאי שם עיניו בו ולקחו בכח לצבא רוסיה. לא הועילו לו לגעצע הצעיר שום תואנה, נאלץ היה להתגייס לצבא פוחזים וריקים, ולשרת בו תקופה ניכרת.

כאן בצבא רוסיה נתגלו כחותיו העילאיים, בעמידתו על משמר היהדות לבל יסטה ממנה בניד כלשהו. מתפלל היה באותה כוונה בה התפלל לפני כן, ואף עלה יותר במעלות עבודת השי"ת, בהיותו בודד בשדות, במדברות וביערות העד. שם עשה בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו בזעקות עד לב השמים, ולמד תורה הרבה בהתלהבות ודביקות. לא התרגש מנידודיו בנכר, זכר הוא את דברי רביז"ל **ש"כשיש לאדם לב אין שייך אצלו מקום כלל, כי**

אדרבא הוא מקומו של עולם וכו' כי האלוקות הוא בלב... נמצא, מי שיש לו לב ישראלי אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שייך אצלו מקום כלל וכו'" (ליקו"ת נ"ו).

ואכן, בכל אותם מקומות בהם עבר משך ימי שירותו בצבא, מצא אלוקות. ניצב היה מאחורי אילן עבה או נכנס לחורבה עזובה ועוסק בעבודת השי"ת בכל כחו, כשמלבו פורצות חליפות אנחות כיסופין להשי"ת שפילחו את האויר.

אבל רושם נורא הטביעה עליו עבודת שירותו בצבא. לא היה זה מטבעו לבא בקשרי מלחמה עם אויבים, והדבר הדריך את מנוחתו. מוסר כליון קשה היה מיסרו ולא נרגע עד שקיבל על עצמו כמה "קבלות" שהם בגדר "תיקונים" לנפשו. את קבלותיו אלה לא גילה לאיש אלא שביניהם בלט מנהג אחד כלפי חוץ. היו אלה "תפילין דשימושא רבה" אותם הניח בנוסף לתפילין דרש"י ור"ת — שלשה זוגות תפילין הניח מאז בכל בקר, אלא שבזוג שלישי זה ישב מעוטר כל היום ועמם למד הרבה שלחן ערוך, כפי שלדעתו הטהורה נראה היה לתיקון נפש עבורו.

נשואיו

חלפה תקופה ניכרת, ור' געצע חזר לחיק הוריו, שלם בגופו ובנפשו. ניכרים היו על פניו אותות הסבל מימי השירות בצבא האכזרי, אך לא היתה שמחה לאביו ולאמו, כשמחת שלימותו בתורה ובמצוות, שהבהיקה עוד ביתר שאת ויתר עז.

לא תתואר גם השמחה ששררה בקרב חסידי ברסלב עם שובו לעבודתו בקודש; מעתה החלו לדבר בו נכבדות, במשנה כבוד והערכה.

בת היתה לרבינו הקדוש זיע"א ושרה שמה. אותה בת קדושה שהיתה שניה לאחותה הבכירה שבבנות מרת אדל, נישאה ראשונה לאחיותיה לבנו של הרב הצדיק והקדוש ר' לייב מדוברובנה זיע"א, שעליו אמר רבינו שבכל עיר מגוריו קרימנטשוק, הרי רק ארבע אמותיו כשרים הם — — —

ר' לייב זה, השתדכו עמו הרבה מצדיקי דורו. את בנותיהם נתנו לבניו ואת בנותיו לקחו לבניהם. הגיע תורו של בנו המהולל בצדקתו ר' יצחק אייזיק, וזכה בבת רבינו ז"ל לאשה.

אין כאן המקום לספר על כל הגדולות שאמר רביז"ל על בתו שרה; בין השאר התבטא, שעל אף רוח הקדש שיש להן לכל בנותיו, הרי בתו שרה עולה על כלנה (חיי"מ עבו"ה קל"א) — — — בחתונתה שנערכה בר"ח ניסן

תקס״ב, ריקד רביז״ל הרבה יותר מכדרכו ״ומי שלא ראה ריקודין שלו לא ראה טוב מימיו ...וכל מי שעמד שם, בודאי היה לו הרהור תשובה על כל פשעיו, וגודל ההתעוררות וההתלהבות של כל האנשים שעמדו שם בשעת ריקודין, אי אפשר לבאר ולצייר זאת בשום אופן״ (שם מקום ישו״נ י״ג).

אך, סבל רב וחלאים היו מנת חלקה, והסבו צער רב לרביז״ל, שכדבריו במכתבו: **״נפשי קשורה בנפשה״**. לא עברו חמש שנים מנישואיה, חלתה אנושות, בעקבות לידת בנה הבכור ישראל. מוהרנ״ת, בתארו את צער רביז״ל מחלייה הכבד, כותב. ״כי מה שעבר עליו בענין בניו ויו״ח שיחיו לאורך ימים ושנים, אי אפשר לספר, כי בניו ויו״ח הם סגולות יקרות מאד מאד. והעולם צריכים אותם מאד מאד. **ואמר, שהם אילנות יקרים מאד ויוגדלו מהם פירות נפלאים מאד״ (ימ״מ ט״ז) בהוסיפו שביחוד מבתו שרה יצאו נפלאות מיוצאי חלציה** (ד״א פון יר״ש ת״ב נ״א).

בן נוסף בשם ר׳ שמחה ברוך ילדה לאחר מכן, ואילו בשנת תקצ״ב, בערבו של שבת חנוכה, כרעה ללדת את בנה השלישי. ויהי בהקשותה בלידתה, החלה מפרפרת בין החיים למות ולמחרת היום נפטרה ושבקה חיים לכל חי, כשהיא בס״ה כבת ארבעים ושתיים שנה.

לאותו בן קראו אפרים הוא אביו של ״ר׳ נחמן הזקן״ שיש עוד מזקני אנ״ש הזוכרים אותו היטב.

אותו ר׳ נחמן איוה לו את אליקים געציל הצעיר לחתן לבתו החשובה אסתר, שהיתה צדקנית וישרת לב, כיאות לנינת שרה בת רבינו הקדוש

עד מהרה נכתבו התנאים בין המשתדכים, והחתן ר׳ געצע חש עצמו למאושר ביותר להיות נספח לבני משפחת רבינו המפוארת, אשר שמותיהם חצובות מעולמות גבוהים מעל גבוה, כפי שציין פעם רבינו בהזכירו את הפסוק ״ובני רחביה רבו למעלה״ ודרשו חז״ל: למעלה מששים רבוא נשמות ישראל (ליקו״א רע״ג ובחיי״מ).

מאז עד חגיגת החתונה הצנועה שנערכה לו, גיבש החתן את דרכו שלאחר נשואיו. גדולי וטובי אנ״ש שימשו לו לדוגמה, ובנתיבותם התווה את אורח חייו הקדושים, בבנותו את ביתו הקדוש והטהור.

מיטב שנותיו

כבר תוארו לעיל קוים כלשהם לדמותו הנשגבה ולחייו היפים עלי אדמות. חייו אמנם מעטים היו וקצרים, אך מלאי תוכן. וכאותו רב בון שחיה עשרים ושמונה שנה (ירושלמי ברכות וקהלת רבה פרשה ה׳) ועשה מה שאין

תלמיד ותיק עושה במאה שנה, כן השקיע ר' געצע בארבעים שנות חייו, בתורה ותפילה, מה שלא השקיעו אחרים בדורו ובבאים אחריו עד זקנה ושיבה הלא כן אמר רביז"ל: "אין צריכים יותר מאשר לחיות מעט "רק שיהיה יפה ונאה" (חיי"מ עבו"ה קכ"ה).

— "אוהב אני חסיד מטוגן" (= א געפרעגלטן חסיד) — היה אומר רבינו ז"ל — וכזה היה ר' געצע ליבאוונא זצ"ל, אש קודש בערה בו בעבודתו הקדושה, כשעוני בל יתואר וחלאים רבים כרוכים בעקבותיו, ממש "מטוגן" או "מרוקח" — כדברי המתרגם דבה"ק של רביז"ל הנ"ל — מרוקח היה מכל מעלה ומידה נכונה שבחסידות, למדן מופלג היה, בעל מידות להפליא ולב חם ונכון למסירות והקרבה גמורה להשי"ת ולתורתו. וכתבשיל זה העשוי במחבת, שכל תבלין ומרקחת נתונים בו, כן היה ר' געצע מתובל ומרוקח, מעובד ומשולהב כל כלו בדרכי ה' וצדיקיו האמיתיים.

מראהו, שחוח גיו וכחוש למאד, יראת ה' חופפתו, ידיו צמודות זו לזו, כמוחא כפים בהשקט, ופיו מלחש דברי תורה ותפילה, זקנו עשוי קווצות שיער דבוקות, לא ההין חלילה להעביר מסרק, או אפילו את אצבעות ידו, על זקנו לבל תתלש ח"ו שערה אחת, וכדברי הזהר הקדוש: "וי למאן דאושיט ידא לדיקנא קדישא"! (אוי למי שמושיט ידו לזקן הקדוש).

רגיל הוא בלימוד תורת הנסתר, מרבה הוא בטבילות, מקפיד הוא מאד להיות ער מעת קומו בחצות הלילה עד הבקר ואינו מתפתה אף לתנומה קצרה.

בחשאי, הריהו ממלא גליונות רבים מחידושיו, והחסיד ר' בן־ציון אפטער זי"ל העיד, שראה עֲלָיָה מלאה, מִפִּתְבָיו של ר' געצע.

בד בבד, הריהו מלמד תורה לבן דוד אשתו ר' שמשון בארסקי זצ"ל, שלימים היה לאחד המשפיעים הגדולים באומן. היה הוא, ר' שמשון, בן אחות ר' נחמן הזקן חותנו של ר' געצע שלזכותו תזקף שיעור קומתו של ר' שמשון שגדל על ברכיו מאז נישא לבת דודתו אסתר.

לאחר חתונתו התגורר ר' געצע בעיר מרוחקת במקצת מאומן, ככל הנראה בטשערין, שאף בה היה קיבוץ נכבד של חסידי ברסלב. בתחילה הוא מנהל חיי בדידות, עוסק הוא הרבה בדרך רבינו הקדוש, בחצות התבודדות וכו' וכו', ובבית אין לחם ושמלה, אשתו מרת אסתר שהיא בת קדושים רגילה בכך, עוד מבית אביה, שאף שם היו חיי העולם הזה טפלים לגמרי לחיי העולם הבא.

זמירותיו על שלחן השבת פילחו כליותיהם של בני הבית ועד שניגש לעשות קידוש על היין, היו לעתים מזומנות כבר רדומים כל בני הבית.

ובכלל "**בשבת קדש היה ר' געצי, כאש שורף** — כתוב בספר החשוב

יקרא דחיי — **ואמירת 'שלום עליכם' ו'אשת חיל' היה אורך אצלו זמן רב — והכל בהתלהבות והתעוררות, עד שנתעלף פעם בעת אמירת שלום עליכם ואשת חיל, ובקושי עוררו והחיו אותו'' — — —** סיפור זה סופר על ידי בחורים מאנ''ש באומן שחמלו עליו ואספו מדי פעם כסף וצרכי אוכל עבור ר' געצע לשבת, היו אף הם מסבים עמו על שלחנו ואוכלים מסעודתו ובליל שבת חרפי אחד בילו רבות על שלחנו וראוהו מתעלף.

כך בכל העניינים השייכים לעבודת ה' לא חשש לגופו והתאמץ בכל כחותיו לעשות רצון הבורא יתברך שמו, כפות ידיים מבוקעות וזבות דם ומוגלה היו לו, לובש היה כפפות בתדירות כדי שלא תזיקנו הרוח אולם כשהיה נזקק לנטילת ידיים או לטבילת מקוה לא חש לכאב הגדול הכרוך בהפשטת הכפפות הדבוקות לפצעים וקרעם במהירות במסירות נפש נפלאה.

זהיר היה מאד בטבילת מקוה, עד שלפעמים טבל כמה פעמים ביום. פעם אירע שרצה לטבול בחצות הלילה והמקוה היה סגור על מסגר. הבלן קפדן היה וכעסן, ולא הועילו תחנוני ר' געצע לפתוח עבורו את הדלת. התחנן אליו עוד והבטיחו לבלן את כל כספו הנמצא באמתחתו ובלבד שיתיר לו הכניסה. למזלו של הבלן היה סכום נכבד בכיסו של ר' געצע — שלשה רובלים כסף שהספיקו לכדי מחיית חדש ימים — ואת זאת קיבל בשכרו עבור טבילה זו...

ר' געצע במסירותו ודביקותו הגדולה הגיע לשיאים בל יאומנו ועוד בעז''ה נעמוד להלן על תפילתו, שבקעה שחקים והרעידה כל נימת לב אדם.

סיפרה בתו מרת רחל ע''ה שנפטרה לפני כשנתיים, שבילדותה חיפשה פעם אחר אביה, היה זה בליל שבת לפני קידוש, הביטה סביבתה, עד שהבחינה באור הבוקע מאשנבי המרתף שבשולי הבית — — — נכנסה למרתף, ראתה את אביה יושב מעוטף בתפילה מרקיעה, ובדביקות נוראה, נבהלה מהמחזה הנורא שראתה והחלה רותתת ומרעידה, נפנה אליה ר' געצע ואמר לה: ''מיין קינד שרעק דיך נישט, דאס בין איך'' (בתי אל תתיראי, הרי זה אני).

ואכן, לא בכדי, העריכוהו כל כך אנ''ש חסידי ברסלב כגדול כקטן, ובבוא פעם אביו הצדיק לאומן וראה עד היכן מגיע מעמדו של בנו ר' געצע בחבורה הקדושה, היה מתפאר בפני כל נכנס שהוא אביו...

מאנשי סודו של ר' אברהם ב''ר נחמן היה, ואנ''ש היו אומרים שלר' געצע היתה השגה ב''ר אברהם זצ''ל.

בגודל עניותו היו נכנסים אצלו צעירי אנ''ש עם פתם שבידם לאכול אצלו, כדי שישארו כמה חתיכות לו ולבני ביתו הרעבים... חמלו הם עליו בחורים אלה, אך רצו לתת לו לחם בדרך כבוד, ועשו עצמם כנזקקים למקום לסעוד,

ובדרך אגב כורתים היו לחם מפיהם ומשאירים על שלחנו הדל. עדיין זוכר אחד מאותם בחורים החי עמנו היום כיצד ראה פעם את ר' געצע אוכל לחם מעופש מרוב עוני ולאחר מכן בירך בירכת המזון בכח גדול וברעם אדיר "כאילו אכל זה עתה שור שלם" — כביטויו של הלה.

מסופר שפעם בראש השנה בא ר' יצחק מבבריניץ לאומן במכנסיים חדשות שזה אך קבלם מהחייט, ראה את ר' געצע כשהוא לובש מכנסיים קרועות ובלויות, קשה היה הדבר בעיניו שאדם גדול כר' געצע יהיו בגדיו נבזים משלו החליף עמו במכנסיו המרופטות ונתן לו את שלו החדשות, למחרת שמו אנ"ש לבם לר' יצחק שמכנסיו קרועות ודהויות העירוהו על כך ושאלוהו למה זה לא דאג לכבד את החג בבגדים נאים, נענה להם ר' יצחק: "זוהי האמת שהוא צריך בגד חדש ואני בגד ישן"...

שקוע היה ר' געצע בעבודת הקודש ולא היה מסוגל להתפנות לצרכיו האישיים מה גם שלא היתה לו פרוטה לפורטה לתת לחייט כדי לתפור לו בגד. אך, היה אחד מאנ"ש שדאג גם לכך. ר' אבא לישינסקי בן אחות ראבר"ן מרת רחל ע"ה יודע היה שר' געצע לא יבטל מזמנו ללכת עמו לחייט כדי למודדו, קרא אפוא את החייט לר' געצע כדי שיראה את מידת ארכו ורחבו של גופו הטהור כדי לתפור לו בגד חדש, נטל אף ר' אבא משיחה וכרכו לגופו של ר' געצע כדי לעמוד בדייקנות על מדתו, ובשעת כריכתו אמר: "כורך אני עתה ספר תורה חי" — — —

לימים הצליח ר' געצע להוציא לפועל את כיסופיו לארץ ישראל ונסע לחונן עפרה. שם התידד עם ר' שלמה וקסלר זצ"ל מגדולי אנ"ש שבירושלים. שנים התכתב עמו גם אחרי שובו. באחד ממכתביו לארץ ישראל הריהו מוסר שלום לכל אנ"ש "בפרט לר' שלמה וועקסליר", ובהקדישו לו לר' שלמה שורה אחת רבת משמעות הוא מוסיף: "יזכור נא מאמר הבעש"ט ז"ל: 'אז דער ארון איז אין מעזשבוז' ודי לחכימא ברמיזא"... התכוון הוא לגדרו של ר"ש שגדר לעצמו לא לצאת מירושלים בשום אופן וגם לאומן, לציון רביה"ק לא יצא, ועל כך מזכיר לו ר' געצע את הסיפור בר' נחמן מהורדנקה תלמיד הבעש"ט שראה בחזונו את ארץ ישראל ואת ירושלים ואת המקדש ואת קדש הקדשים ואילו את הארון לא ראה, שאל על זאת לרבו הבעל שם טוב והשיבו ש... הארון הוא במז'בוז'... כן הדבר בציון רבינו הקדוש — ביקש ר' געצע לטעון — שאם אמנם ירושלים קדושה היא, הרי ארון הקדש ספון באומן — — —

בקטע מעניין בראשיתו של אותו מכתב הוא מתחיל: "אציעה לפניכם מה שעלה בדעתי עתה יום ג' בעת תפילת הבקר באמירת תפילה לדוד ע"פ 'כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלקים לבדך הורני ה' דרכך וכו'" — ומה ענין זה לזה? אך לפי דרז"ל בהתו' ל"ד, שעיקר הממשלה של הצדיק לעשות מופת

לקרב בני אדם לעבודתו יתברך, וכמו שמורגל בפי אנ"ש: 'אני הלא בעצמי המופת', זה הפירוש: כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה, ומכיון שאתה עושה נפלאות, עשה עמי ג"כ מופת, והוא המופת הגדול: הוריני ה' דרכך... יחד לבבי ליראה שמך!" (ש"י ע"ז).

איש מופת היה ר' געצע, בו התגלם המופת הגדול של הצדיק מוהר"ן זיע"א, שאנשים שכאלה היו תלמידיו ותלמידי תלמידיו. ר' געצע בעבודת ה' שלו, הינו ממש בגדר מופת. אלא שגולת הכותרת בעבודתו הנוראה הריהי העבודה שבלב — זו תפילה — שסיפורים מדהימים נמסרים על כך. במסירות נפשו בתפילתו, וביגיעתו הנוראה, בשפכו שיח לפני שוכן מרומים, לא הניח דוגמתו. כפי שנספר בזה.

תפילתו הנוראה

רבות הפליג רבינו הקדוש במעלת התפילה ובגודל כחה, שיחות רבות הקדיש לכך, כשהצד השוה שבהם הוא הדגש החזק שיש לו לאדם לשים על עבודה זו שבלב — התפילה; אם זו התפילה הסדורה שאנו מתפללים שלשה פעמים ביום, או אם זו "התבודדות" — התפילה הפרטית שעל כל אחד להתפלל מדי יום ביומו בשפתו הוא.

בין הביטויים היותר עזים לגבי התפילה: "**שמעתי מפיו הקדוש שאמר זאת בתוך שיחתו לדבר פשוט — כותב מוהרנ"ת — שצריכין להתפלל במסירות נפש**" (ליקו"א פ'). בתורה אחרת בליקו"מ מוהר"ן מתבטא רביה"ק: "**הצדיק שממית את עצמו ומוסר נפשו בצלותיה ובבעותיה" (=בתפילתו ובבקשתו).** נמצא, שעבודת התפילה דורשת יגיעה רבה, עד כדי מסירות נפש ממש.

דוגמה חיה לכך היה ר' אליקום געצע, זעק הוא בתפילתו עד קצה גבול היכולת. דם מנחיריו, התעלפות, בית ריקן מכל, את כל אלה הקריב, במסירות נפש ממש, על מזבח עבודת התפילה. אנ"ש היו מתפעלים ביותר מתפילותיו הנוראות, רבים מהם אחזו במדריגות גבוהות בתפילה בכוונה, בזעקה, ובלב נשבר; אך כלם כאחד עמדו נפעמים לנוכח התשקעות, אריכות, ודביקות, כזו שנתגלתה אצל ר' געצע, שתפילתו היתה לשם דבר.

עוד משעות הבוקר המוקדמות, החל מזעק באנחות קורעות לב, קולו הטהור בברכות השחר ובפסוקי דזמרה בקעו רקיעים, ונשמעו מסוף העיירה עד סופה. ישנים הקיצו לעבודת השי"ת, וערים התעוררו יותר לכוונת הלב והתלהבות יתר בתפילתם, וכדוד המלך בשעתו, שהיה קם בחצות לילה ולומד תורה בנעימות, עד שכל העיר קמה לתחיה בעקבותיו כדי לעבוד את השי"ת.

"קרה בעת הרעב, שאחד מבחורי וצעירי אנ"ש שבק חיים. והמנהג שאמירת צידוק הדין והפסוקים שאומרים בשעת טהרה אומר אחד מחברי הגחש"א, אבל כאן הבינו חברי הגחש"א כי לא יעשו ריווח מטיפולָם בָּרָש הזה, כי לא היה לו גואל וקרוב שיתנו דמי טירחה, ואמר אז ר' געצי את הפסוקים שאומרים בשעת הטהרה בקול בכי ויללה, וכפל הרבה פעמים תיבת ברחמים... ברחמים... עד שכל העומדים על הבית עלמין הזדעזעו והזילו כנחל דמעה" (מתוך יק"ד).

התבטא פעם ר' ישראל כהן, מאנ"ש החשובים באומן: "אם אין אנו זוכים למדריגת קדושתו וטהרתו של ר' אברהם ב"ר נחמן, הבה נא ונתפלל בכל הכחות כר' געצע" (איינרייסן די קיילע ווי ר' געצע) — ר' געצע שימש אפוא דוגמא לתפילה בכל הכחות, באותו דור של אנשים כשרים וצדיקים, מובחרי חסידי ברסלב.

מספר אחד מזקני אנ"ש שליט"א, שפעם בהושענא רבה התפלל ר' געצע בקולות וזעקות נוראות מעלות השחר עד השעות המאוחרות שלאחרי הצהריים. ההלל וההושענות נאמרו על ידו בדביקות שלא מעלמא הדין, ואנחותיו המיסו כל לב "ממש קולות וברקים — כהגדרתו. "כשסיים ר' געצע את תפילתו הנוראה הזאת — מוסיף הנ"ל — ניגש אלי ואמר לי: 'עדיין אין לי כל אוכל בבית, לא להיום ולא לסעודת החג — — — השתוממתי לשמע הדברים ונעניתי לו בתדהמה: 'לו הייתם אומרים לי בבוקר הייתה לי אפשרות ושהות לדאוג לכך' — כל כך שעות — הפטיר המספר — מסוגל היה ר' געצע לשקוע בתפילה ארוכה מעין זו מבלי שמחסור נורא שכזה יטרידו, הלא זוהי מדריגה, זוהי מסירות נפש בעבודת התפילה".

ואם באומן השתוממו מתפילתו הנוראה, הרי כשנזדמן לו לר' געצע להיות בדרך, נפעמו אנשים מתפילתו הקולנית, ולא רק עוברי אורח רגילים התרגשו בשל כך, אלא אפילו גדולי ישראל, גאוני הדור, נעמדו מרעידים לנוכח תפילתו של ר' געצע. כשישיבת "אנשי מעמד" שנוסדה באומן בקרב חסידי ברסלב נמצאה בגרעון כלכלי קשה, והדבר איים על המשך קיומה, נשלחו ר' מרדכי אב"ד סוקולוב ור' געצע למגבית הצלה בערי ישראל. נקלעו לבריסק שבליטא, ושמו פעמיהם לבית מדרשו של ר' חיים הלוי סאלוויציק זצ"ל, כדי לבקש מעמו המלצה עבור הישיבה הקדושה. ראו שאנשים רבים צובאים על פתחו ותור ארוך מזדנב מחדרו, חסו על הזמן ונעמדו להתפלל תפילת ערבית. פתח ר' געצע ברעם: "והוא רחום יכפר עוון" וערדה כל הסביבה... נבהל ר' חיים מבריסק לשמע הזעקות הנוראות ויצא לראות את אשר קרה בחוץ... סיפרו לו שהגיע לכאן אחד מחסידי ברסלב ותפילתו היא זו, ענה ואמר: "האמת אומר שמימי לא ראיתי תפילה עצומה דוגמתה" — — וכשאך נכנסו ר' מרדכי ור' געצע לר' חיים קיבלו מעמו על אתר המלצה עבור הישיבה הקדושה באומן.

"השי"ת יזכנו לצעוק עד שבועות קולות זכות וטהורות ולקדש שבעת הנרות המרומז במזמור למנצח בצורת המנורה ואנא בכח שהוא שבעה, והסוף: צעקתנו יודע תעלומות וכו'" — כך מסיים ר' געצע מכתב ארוך, העוסק כלו בגדולת מצוות ספירת העומר ובכמה ענינים המסתעפים מהם.

לצעוק ולצעוק! — את זו ידע ר' געצע "אפילו אם מונחים בשאול תחתית צועקים וצועקים" אומר רביז"ל, ור' געצע חש עצמו תמיד כאילו נמצא הוא בשאול: "איך זינק אלע מאל טיפער, גא-ט וויסט וואס וועט זיין פון מיר... אלע מאל נייע נסיונות בגו"ר, אלע מאל נייע הסתרות בגו"ר... ועל הכל מועיל תפילה... איי איז אויף מיר אליקום געציל בן מרים רעסי א גרויס רחמנות' איך ווייס עפעס, און בין אליין נאך נישט מקיים מיין געפיהל, — איז זייער ביטער, נאר איין גא-ט זאל אויף מיר רחמנות האבן למען שמו יתברך" (אני שוקע תדירות עמוק יותר, ה' יודע מה יהיה ממני... תמיד נסיונות חדשים בגשמיות ורוחניות, תמיד הסתרות חדשות בגו"ר... ועל הכל מועיל תפילה... אהה רחמנות גדולה היא עלי אליקום געציל בן מרים רעסי — יודע אני דברים עליונים ואינני מקיים בעצמי את מה שבהרגשתי — אם כן, מר מאד רק א-ל אחד ירחם עלי, למען שמו יתברך. (מתוך מכתבו המובא בשארית ישראל צ"ב).

ברם, שונה היתה התנהגותו בראש השנה, או אז היתה אימת הדין בולמתו, ותפילתו שקטה היתה. מכוסה היה אז בימי הדין מעין כל, וקולו לא נשמע בחלל בית המדרש. בכמין בחינת "בכסה ליום חגנו" היו מסבירים זאת אנ"ש, אחרים היו אומרים שלא רצה ר' געצי להתבלט בראש השנה, משום שאז היא עת של התקבצות והתכללות אחד בחברו באחדות גמורה, ויש מזקני אנ"ש המצביעים על תורה כי שבליקו"א שנאמרה בראש השנה שם מובאים דברים, על תפילה בתחנונים: "ויבקש מאת הקב"ה מתנת חנם... כי צריך להקטין את עצמו ולא יתלה בזכותו בבחינת (משלי כ"ה) אל תתהדר בפני מלך". יושב היה ר' געצע מכונס בתוך עצמו ומתפלל בדביקות נוראה, אך בלחש. מתאפק היה משך יומיים קדושים אלה מלהרעיש בתפילתו, אולם מיד עם צאת החג הרים קולו בבת אחת, וב"והוא רחום" של מוצאי ר"ה כבר רעדו אמות הסיפים מזעקותיו הנוראות.

על כך היה מספר אחד ממיוחדי אנ"ש, החסיד הישיש ר' בן ציון אפטער ז"ל: "הבאתי פעם את אבי מפולין לקיבוץ הקדוש באומן בראש השנה, ומכל התפילות הנוראות שבמשך שני הימים הקדושים לא התפעל אבי כל כך מאשר מתפילת ערבית של ר' געצע במוצאי ראש השנה. אבי ז"ל ניגש אליו לאחר התפילה ושוחח עמו קמעא בדברי תורה, והתרשם אף מלמדנותו" כבוד רב גרמה אישיותו של ר' געצע לתפארת שם רביז"ל: "חזי במה ברא קאתינא

קמ"ז — הכריז בודאי רביז"ל לפני כסא הכבוד, באותה שנה, בשביעי של פסח, היא שנת תרע"ח, בה נפטר ר' געצע והלך לבית עולמו.

פטירתו

היה זה בחדש כסליו שבאותה שנה מרה ונמהרת, ר' אברהם ב"ר נחמן עלה על ערש דוי ורעש גדול גרמה השמועה באומן. הכל התפללו לשלומו של הארי שבחבורה ר' אברהם, בנו של תלמידו המובהק של מוהרנ"ת ז"ל ר' נחמן מטולטשין.

נכנסו חכמי וצדיקי חסידי ברסלב לבקרו, הלך גם ר' געצע לראות את פני הצדיק לפני מותו, נתן לו ידו ולא הרפה ממנו ר' אברהם זצ"ל, כאומר: **"בוא ונהיה יחד גם בעולם האמת"** — — נבהל ר' געצע ובשובו אמר לבני ביתו "מי יודע מה התכוון ר' אברהם בכך" — — —

עוד במוצאי ראש השנה שקדם לו — סיפרה בתו מרת רחל הנ"ל — שח בדאגה על העניות שפסקה לשרור בביתו בימי החורף, היה זה הודות לר' מרדכי קנילסקי מטולטשין שבבואו לאומן לר"ה התעכב במוצאי החג כדי להסדיר את צרכי ר' געצע לימי החורף. עגלה מלאה צרכי אוכל, עצים וכדומה, מילא עבורו ר' מרדכי, ומעל כתפיו של ר' געצע ירדה דאגת צרכי הבית למשך כל החורף, אותו הקדיש ביתר שאת לתורה ותפילה.

אך עם זאת, החל לוקה בחלאים יותר מתמיד. ולפני בני ביתו הביע את חששותיו, אם לא היתה העניות תחליף לחייו — — —

לא יצאו ימי הקור של שנת תרע"ח, ובראשית חדש אדר, חלה ר' געצע את חליו אשר בו מת. נכנסו אליו תלמידיו וידידיו ונפעמו לראותו שוכב אין אונים והוא לא יותר מארבעים וארבע שנים. שמו לב שמתפלל הוא תפילת שחרית, נפנה אליו ר' שמשון ושאלו בבדיחות: מה לך ר' געצע, איפה הם הקולות והברקים שלך... נענה לו ר' געצע: "האמן לי, גם אז היתה זו מסירות נפש בפועל ממש"...

נכנס אליו ר' מתתיהו הכהן, מגדולי אומן (ראה אודותיו בגליון הקודם) שהיה גם גיס חתנו, שאלו ר' געצע: מה עושים... נענה ר' מתתיהו בתמימותו וצדקתו: עושים תשובה... מיד התכנף ר' געצע בטליתו הקטן שהיה שיעורו גדול כדי עטיפה (הביאו מארץ ישראל) והחל בוכה ומתחרט על חטאיו בתשובה שלימה מעומק הלב. חששו בני המשפחה לבריאותו והעירו לר' מתתיהו על התשובה הבוטה שהשיב לו, נענה ר' מתתיהו ברצינות: וכי מה רציתם שאומר לו, וכי יש משהו אחר לעשות?!

ימי הפסח הלכו וקרבו ועמם הלך חליו והכביד מיום ליום. בת כלה היתה

לו, ובני הבית יָראו שלא יזכה עוד לראות בשמחת כלולותיה, עמדו והשיאו אותה בליל בדיקת חמץ. במשך זמן החתונה השקיף ר' געצע מעל מטתו אל החדר הסמוך, בו נערכה השמחה. ראה את ר' בן ציון אפטער משמח חתן וכלה, והתעודד קמעא. אך יצא שבוע ימים, באור ליל חמשי בשביעי של פסח, שבק חיים לכל חי, בעקבות אהובו בחייו רבי אברהם ב"ר נחמן, **בחייהם ובמותם לא נפרדו.**

"... אויה לנו אשר בזמן קצר כזה נלקחו מאתנו שני אוהבים כאלו וכל הטוב מאתנו נתבקשו למעלה" — כותבים אנ"ש שבאומן במכתבם "אל אנ"ש עיר טעפליק". באותו מכתב פותחים הם לאמור: "באנו להודיעכם, אשר אור ליום חמישי העבר שהוא חג שביעי של פסח, נהפך לנו הששון של יום החג להספד, על אור נשמת החסיד המנוח ר' געצי, אשר נלקח מאתנו ונתבקש למעלה, ושבק לן חי". בשולי המכתב רושם בן דודו החסיד והצדיק ר' שמשון בארסקי כמה שורות, בהפטירו: "ומחמת גודל דאבון לבי מהצרה הנ"ל איני יכול להאריך".

באומן העיר השתררה תדהמה וחסידי ברסלב חשו ביתמות כבדה. עוד שבועות רבים אחרי פטירתו, שאלו אנשי המקום ובאי בית הכנסת — היכן הם הצעקות היכן הוא אותו מתפלל נלהב, ובעגמה היו משיבים להם: נלקח הוא לבית עולמו.

זכותו הקדושה תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

שיחה זו היתה אז בימי ניסן קודם פסח, בעת שהיה הברית מילה של בנו שלמה אפרים ז"ל, ביום שלישי למילה. ודיבר אז, שבחורף כל העשבים וכל הצמחים כולם מתים, כי בטל כחם בחורף, והם אז בחי' מיתה, וכשבא הקיץ, כולם נתעוררים וחיים, ואז טוב ויפה מאד כשיוצאים לשוח בשדה — שיחה זו תפילה ותחינה ותשוקה וגעגועים להש"י — ואז כל שיח ושיח השדה המתחילים לחיות ולצמוח אז, כולם נכספים ונכללים בתוך שיחתו ותפלתו והאריך אז בשיחה נפלאה בענין זה.

(שיחות הר"ן צ"ח)

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן זיע"א מברסלב

אל כלל אנ"ש היקרים חסידי ברסלב יצ"ו ובמיוחד אל כל אשר נדבה רוחם אותם לקבל על עצמם להיות פרנסי יום קבועים במוסדנו

שלוחה בזה ברכתנו לקראת החג הק' הבעל"ט

פסח כשר ושמח

יהי רצון שזכות רבינו הקדוש והנורא תעמוד להם להתברך מעתה בשפע ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות ויזכו לאכול מן הזבחים ומן הפסחים בבנין בית מקדשנו במהרה אמן.

ילדי התשב"ר המחנכים ההנהלה

אגודת מבועי הנחל בארץ ישראל

התאחדות האברכים, ארגון הצעירים, צוות עורכי הירחון, חברות המתמידים חברות התפילה וכו'

מברכים את כל אנשי שלומינו די בכל אתר ואתר וביחוד את העומד בראש מפעלותינו, איש האשכולות, מוצא חן בעיני אלקים ואדם, העסקן הנערץ והבלתי נלאה, המנהל הדגול

ר' **מרדכי טורץ** שליט"א

בברכת חג כשר ושמח

חג אשר בו נזכה לצאת מכל הגלויות הכלולות בגלות מצרים, בהרווחת והרחבת המוסדות הקדושים שע"ש רביה"ק זיע"א ההולכים בדרכיו ומפארים שמו הקדוש

הרב הגאון החסיד
מוה״ר אברהם שטערנהארץ זצ״ל
רב ומשפיע לקהל אנ״ש בק״ק ברסלב טשעהרין קרימנטשוק אומן

אברהם ש. בורשטין

המשך ג׳

על שלשה דברים

נשמה גבוהה נשתלשלה בו בר׳ אברהם מגנזי מרומים, אשר האירה לארץ ולדרים. — מתוך מחצב הנשמות החקוק תחת כסא הכבוד, חוצבה לגור בארץ עַרְבָה, וירדה לתוך גופו הטהור, נשמה אשר בה נתמזגו, במדה בלתי מצויה כלל, כל שלשת העמודים עליהם העולם עומד, ואלו הן: ״תורה — עבודה — גמילות־חסדים״; אותם דברים שפירותיהם בעוה״ז והקרן קיימת לעוה״ב, היוו הבריח התיכון בכל אורך שדרת ימי חייו הק׳; ויהי האיש פרי הארץ לגאון ולתפארת.

כשם שעשה חיל בתורתו בהתמדה רבה, כך, לא פחות, עשה חיל בעבודתו את בוראו, מתוך יגיעה עצומה. וכמו כן במדת החסד, להטיב עם זולתו. וכשם שבגדולת תורתו רב היה ועצום, כך ביגיעתו ועבודתו הרבה בהצנע לכת עם אלקיו התייחד למאד. נודע לתהלה בגודל טוב חסדו לכל בשר; עדי זכה ל״כתר שם טוב״ שעלתה וגם ניצבה מעל גבי עמודים הללו, המחוטבות בתבניתו, עליהן הושתתו אדניו, ומהן צמחה אישיותו הרב־גוונית שהוסיפה משנה הדר לחסידות בכלל ולברסלב בפרט.

והחוט המשולש ממנו לעולם לא ניתק; משך כארבע דורות שימש בכל אלה את אנ״ש בכל פזוריהם. כך, שאין בדומה להם בדברי ימיה של חסידות ברסלב. **ואם כי מצינו עוד רבים וכן שלמים שעשו חיל בעמודי עולם אלו, זה בכה וזה בכה, הרי שעלה הוא על כולנה בצירופם השלם בו, שלשה המה נפלאו, נדיר היה הדבר שכל אלה יתמזגו באדם אחד, כפי שאמנם התבטאו בנשמת ענק הרוח, מיחידי הסגולה, ר׳ אברהם זצ״ל.**

וגדולה מזו אמרו עליו: כי "חד בתלת קיימא", בכל אחת מאלה השלשה, נכללו שתי חברותיה, כלולין היו זה בזה, ובחדא מחתא מחתינהו. שכן גם לעמוד ה"תורה" שלו חברו יחדיו ה"עבודה" וה"חסד" שכל עיקר טרחו ושקידתו בתורה לשמה, היה ביגיעה רבה ובכח (כפי המובא בליקו"מ א') ועיקר מדרשו, לא היה אלא לעובדא ולמעשה. כן נהג בתורתו במדת החסד; למדה ולימדה לאחרים, ותורת חסד על לשונו (ראה סוכה מט:) וכך בעמוד ה"עבודה", נשתלבו "תורה וחסד"; כל הילוכו ועבודתו היו בתורת ה' ובייחוד בעבודה שבלב זו תפלה; שהרגיל עצמו לעשות מכל לימודי תורתו, תפלות לאביו שבשמים; כציווי רביה"ק. כן הטה כלפי חסד, להורות לאחרים הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו. ובפרטיות, בתחום עבודתו, השתדל מעולם שלא יופרעו אחרים מסיבת עסקיו בקדש ויגיעתו, בכל אופן שהוא. וכך, בעמוד ה"חסד" שלו היתה לו תורה שלמה היאך לקיימו בסתר ובצנעה, בל יגרום עלבון או אי נוחיות לזולתו. ואף טרח והתייגע לקבץ צדקות ולהחיש עזרה לכל הנצרכים שהתעניין במצבם והחזיק בם בהתאמצות מרובה. ועל זאת היענותו לרבים שנצרכו לישועה שיזכרם בתפלתו ואלה נושעו מברכתו ותפלתו הזכה.

בכל אלה זכה וגם רבים זיכה, וצדקתו עומדת לעד.

וכגדולתו בג' דברים אלו, כן תהלתו בעבודת ה"הצנע לכת עם אלקיך". בכל מקום שאתה מוצא מגדולתו, שם אתה מוצא ענוותנותו וצניעותו להסתיר הדבר מעין זר ולחפות על מעשי צדקו; גם בדברים שפעל למען הציבור לא ניסה להתבלט ולא החזיק טובה לעצמו.

אשר על כן, רב בהם הנסתר מהגלוי, ואשר ידועים לנו, הם אחד מני אלף.

על התורה ועל העבודה

כאמור, תיכף לנשואיו קבע מושבו בברסלב, כשכל מעיינו נתון הוא אך לתורה ועבודה, אדיר חפצו היה שבתו בבית ה' כל ימי חייו, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו; זו היא משאלתו התמידית מלפני בוראו "ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה...". מתוך שאיפות כנות אלה, שפרצו מלבו הטהור, רכב וצלח על דבר אמת כאות נפשו, ויהי ה' אתו; יומם ולילה לא פסיק פומיה מגירסא, ולמד בדחילו ורחימו בשקידה נחרצה ללא הפוגות.

כיסוד ועיקר בתלמודו ראה ב"ידיעת התורה", לעבור בה לארכה ולרחבה בכל חדריה, כאשר דיבר רביה"ק: "**ראוי לאדם שיעבור וילך בזה העולם בכל**

הספרים הקדושים וילמוד כולם כדי שיהיה בכל מקום" (שיחות הר"ן כ"ח), כך בהתמדה מירבית, רכש לו ידע רב בכל מכמני התורה וצפונותיה; ותהי לו משנתו שלמה וערוכה, קב ונקי ושמורה בכל. מיום ליום הוסיף חכמה ודעת, עלה ונתעלה לרום מעלה, עד שהפליא בבקיאותו וידיעתו הרחבה בתורת הנגלה והנסתר גם יחד.

אף שבביתו שרתה עניות ודחקות ולרש אין כל, לא שת לבו לכל אלה; חיי צער חיה ובתורה הוא עמל. יד ושם לא היה לו עם סוחרים בעסקיהם ושאר אנשי משא ומתן למיניהם; העסק הקרוב לנפשו הוא, מלאכת שמים, "כי טוב סחרה מסחר כסף" ומעולם לא נבהל להון ולא אץ להעשיר; כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו הגה יום וליל. מיעט בכל שיחה של בטלה; בדברים של מה בכך. שכן אם אין קשורים אל התכלית הרי דינם כשאר הבלי עוה"ז, בהם מאס, באין להם תפיסת מקום אצלו כלל. וכבר אמר החכם מכל אדם: "יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה" (משלי ג'). כך השליך אחר גוו כל מיני תענוגות וחמדות מדומות, ובחר לחלקו את האוצר של יראת שמים, עם אותן ד' אמות של הלכה, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא הן. שקט ושאנן ישב ושקד באהלה של תורה.

כבר אמרו חז"ל (תענית ד.): "האי צורבא מרבנן, דמי לפרצידא דתותי קלא; כיון דנבט נבט"; תלמיד חכם, כיון שיצא שמו, הולך וגדל למעלה (רש"י) — אם עוד בצעירותו כבר הוכר כגדול בתורה ושמו הלך לפניו כ"העילוי מברסלב", הדי שברבות הימים גדל מעלה מעלה, ורבים החלו להתדפק על פתחו ולשאוב מבאר תורתו.

אברכים וצעירים, ואף כאלה מבוגרים יודעי בינה ובני עליה, מובחרים שבעיר ברסלב, נמשכו אליו לשמוע אמרי פיו המלא וגדוש. והוא נענה להם בחפץ לב, והרצה בפניהם שיעורי תורה לרוב; בלוית חן שעליו שובב נתיבותם להדריכם בדרכי הלימוד, והתווה בפניהם מסילת ישרים; לעלות בסולם התורה והיראה. רבים רבים היו אלה שקבלו ממנו רוב חכמתם, גם בהיותו "קל לראש ונוח לתשחורת" התמסר לכל אחד בלב ונפש ונשאו על כנפי רוח תורתו; כאשר ישא האומן את היונק, הרכיבהו על במתי התורה ויעל, ומכוחו נחלו את הצלחתם בעולמה של תורה, תיכף לכניסתם בים התלמוד.

לימים, בשוחחו אודות הרבצת התורה, סיפר נופך זה משלו, בהוסיפו, כי עוד מטל ילדותו נדבו לבו להטיב עם חבריו בני גילו; והיה חוזר אתם על לימודי רבם, מאשר לא הבינו היטב, עד שידעו הדברים על בוריים. וכן, להורות נתן בלבו, ללמדם צורתא דשמעתא, ולהסבירם כל הדבר הקשה. מדה זו טבועה היתה בדמו, וחקוקה על לבו, בהראותו סבר פנים יפות בלב רחום

לכל דורש ומבקש ולכל חלש במזגו, וממנו נהנו עצה ותושיה, והסתייעו בתורת־חסד שהיה על לשונו.

חיבה יתירה נודעת לו, מגודל אהבת התורה שיקדה בקרבו; בה הפליא עשות כמדתו; לאהבה גם על אחרים. נוהג היה לעורר ולדרבן בני תורה, צעירים ואברכים, בעמל התורה; בשתפו אותם בפלפולי אורייתא; למען הרגילם להתעמק במחשבתם, ללבן ולברר השיטות ולפרק קושיות ותמיהות, עד מקום שידם מגעת, ולחדד שכלם בתורה (ראה ליקו״מ ל״ח). ובאלו היו הצורבים מתפלפלין ביניהם כדי ליישבם, ושמעתתיה הוו מבדרן בבי־מדרשא.

אמו״ר שליט״א סיפר לי: כי פעם בתוך שלושים יום קודם חג הפסח, שוחח ר׳ אברהם עם אברכים על דבר לימוד הלכות החג; בזה שמסתפקים הם בלימוד ה״משנה ברורה״ בלבד; באמרו, מלפנים בהיותי אברך, היינו יושבים בביהמ״ד בימים אלו, ויגעים מדי שנה בהלכות החג הקרב, עם המפרשים הגדולים; הט״ז והמגן אברהם ושאר הנושאי כלים. והיה כל ההיכל גועש רועש כמרקחה; בליבון כל הדינים היוצאין למעשה. ותפס לדוגמא את סימן תמ״ז — ״דיני תערובת חמץ בפסח״ — שהוא מהסימנים הקשים, ופירט תוך כדי דיבור, ענינים מסובכים בסימן זה, עליהם היינו עמלים ימים ושבועות, עד שנתבררו הדברים כשמלה, וכיום — הפטיר בשיחתו — מתעלמים מהם, ויוצאים ידי חובה בלימוד משנה ברורה — — —

אף כאן בעיה״ק ירושלים, בזקנותו, כאשר הוזמן לבחון בחורים בישיבה מסויימת מסכת שלימה, גמ׳ ותוס׳ בע״פ, היה מוסיף להתפלפל עם התלמידים מדברי הראשונים, כדי להעמידם על אמיתת דברי הגמרא ודברי רש״י ותוספות על דיוקם.

הוא גם הוא, בצד כשרונותיו הברוכים, לא שקט על שמריו, לעתים מזומנות משכים היה לפתחם, ומשחר פניהם של גאונים וגדולים בתורה; לשמוע הגיגי תורתם, ולהפליג אתם בשיח של תורה. שעות ארוכות היה עוסק אתם, והוא עוד אברך צעיר, בבירורי שמעתתא, ואסוקי הלכתא. זה בונה וזה סותר, זה מקשה וזה מפרק. בדרך זו התידד במרוצת השנים עם הרבה מגדולי ישראל, וגם רבנים מפורסמים מהגלילות הסמוכים ששקל וטר עמהם בשמעתא והלכתא, בסוגיות חמורות בש״ס ובארבעה חלקי שו״ע, והפליאם ברוחב תבונתו ועומק דעתו, בדברים נכוחים; המה ראו כן תמהו, ושמחו מאד לתהות על קנקן כלי חמדה זה, תלמיד חכם מובהק המוכתר בנימוסין ובכל מדה נכונה, להשתעשע באמרותיו השנונות ופלפוליו החריפים וישרים, עד כי סמכו עליו ידיהם, להורות הוראה בישראל, והפליגו מאד בשבחו, כעילוי וגדול בתורה הנודע לתהלה, בשערים המצויינים בהלכה. ועם זאת, אברך נלבב, ירא

שמים מרבים, ששרשיו וענפיו מרובין. מפי זקני אנ"ש שליט"א שמעתי, כי נסמך מפי רבנים גדולים ומפורסמים עוד באותו דור.

במיוחד הרבה לשחר פני סבו הרה"ק מטשעהרין זצ"ל, שכידוע ישב תמיד באהלה של תורה ומיעט בכל האפשר בעסקי רבנותו; אליו היה קשור בקשר נפשי בעבותות אהבה, ונסע אליו תכופות, עד אשר העביר מושבו למקום מגוריו. וגם הוא, סבו, חיבבו מאד, והיו מתענגין ומתדשנין בשעשועי התורה ומכמניה, ובצחצחות דברי סבו השביע את נפשו ומילא כריסו בם. ואת ספקותיו וכל תהלוכות חייו פתר על פיו, וראה בו את רבו המציב דרכו בתורה וחסידות. בו דבק, וכל היוצא מפיו קיים, ממנו גם נסמך להוראה, ופעמים צירפו לדיני תורה. כן שלח אליו להשיב לשואלים דבר ה' אמת זו הלכה.

בימים כתקונם יושב היה בבית המדרש בהתמדה רבה מן הבוקר עד הערב ושקד על שיעוריו הרבים בגמ' ש"ס ופוסקים ועוד, זאת מלבד שיעורים קבועים בספרי היסוד בתנ"ך משנה והלכה ספרי רבינו ובתורת החי"ן.

כל זמן קט יקר היה עבורו כמוצא שלל רב וממלא על כך את סדר יומו העמוס למען לא ישאר רגע פנוי מעבודת ה'. ואמנם, כל אלה שהבחינו בו מקרוב יצאו מכליהם ולא גמרו מלהתפעל על יכולת עמידתו ביגיעת התורה.

מרבית שעות היום, היו סדורות לו לעמל התורה בשיעורי עיון ובקיאות, מחוץ לאותן שעות בהם קיים שיחות חברים ועסק בעבודת הבורא, אף מכסת השינה שקבע לעצמו היתה מועטת, וכן במאכלו קמעה כבשאר צרכיו הגשמיים שהסתפק במועטם.

ואם כי פעל בכל אלה, לא החזיק טיבותא לנפשיה ולא מנע הטוב מבעליו בהיות לאל ידו לעשות. **אמרו עליו: כי ממנו אפשר היה להבין משמעות "ברכת ה' היא תעשיר" ולחוש זאת היטב, באשר שבזמנו המשומר ושעותיו המנוצלים לרגעיהם, הצליח למלא תפקידים רבים ומקצועות שונות בעולמה של תורה וחסידות. וכעין מאחז"ל על חסידים הראשונים (ברכות לב:): "מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת" — בדרך זו אסף בחפניו רוח חכמה ובינה לתורה ולתעודה, ומוניטין יצאו לו בתורתו חכמתו ומעשיו המרובין כאחד הגדולים.**

☆

בה במדה שקיים את ציווים של חז"ל באבות "עשה לך רבי" קיים גם את "וקנה לך חבר" בדביקות נאמנה. עיקר גדול הוא זה במעלות הצדיקים והיראים, כאבן ליסוד בנין גדול וכבר הגדירו זאת חז"ל במשפט קצר: "או חברותא או מיתותא" (תענית כג.). גם בדברי החסידות מדובר נכבדות ברום

ערך הדבר של טובים השנים מן האחד. ואנ"ש היו אומרים: כי כשם שישנו חיוב לקביעת זמן ב"שיחה בינו לבין קונו" לא פחות משעה, כך החובה על "שיחת חברים" "נקודת החבר" שבה מקבלין דין מן דין.

היה זה חבירו בן גילו, **החסיד ר' מרדכי שכטר ב"ר משה שוחט זצ"ל שו"ב דברסלב,** שאף הוא מגידוליה של ברסלב היה וירא ה' מנעוריו. באותו פרק זמן של נשואי ר' אברהם, נשא אף הוא לאשה את נכדת מוהרנ"ת בת ר' נחמן בן מוהרנ"ת הצדקנית מרת דישל ע"ה שהיתה גם היא מפורסמת בצדקתה ונערצה בפי אנ"ש. עם רעו זה התעלס באהבים, עוד משחר נעוריהם. לרע אהוב דבק מאח, היה לו ר' מרדכי, יחדיו עמלו והתעלו בתורה, יחדיו התרועעו ועסקו בעבודת השי"ת ע"פ עצות רביה"ק, וכרתו ביניהם ברית אמונים. **והם שהיוו אצל אנ"ש דוגמא למופת במדת הקשר שבין ב' חברים דבקים, תרין רעין דלא מתפרשין.** אהבת נפש עזה נקשרה בין הרא"ש ועמיתו הר"מ, וייחדו להם זמן לשוח ב"שיחת חברים" מדי יום ביומו, להתדבר יחד בתורה וירא"ש דיבורי אמת ואמונה.

עובדא מפליאה שגורה בפי אנ"ש המבטאת את שיא התקשרותם והימנה משתקף כמה חזקה עליהם חברותם זאת באין מעצור ומונע.

היה זה פעם ביום הקדוש "יום כפורים"; שכרגיל קדוש היום לה' בתפלה וסליחה כל שעות היום. והנה הגיע זמנם היומי הקבוע בו היו מתוועדים יחד; משנזכר האחד על דא, החל הספק לכרסם בלבו, האם גם היום עליו להתפנות ולהתעסק בשיחת חברים? — אך בלי שהיה החליט הלה לנסות הדבר, והלך למקומם המיוחד למטרה זו, ומה נשתומם עם הגיעו, במצאו את חבירו שהקדימו וציפה לבואו.

לילה בלילה היו ניעורים חברים אלה בחצות, והוסכם ביניהם; כי על כל אחד לעורר את השני בחצות הלילה, ואם לא בא האחד לחברו להעירו ידע השני שצריך הוא להקיצו.

הר"א היה חוזר תמיד אחר אי אלו דיבורים שהיה ר' מרדכי אומרם בנועם ובקול מנגן. בעת עורר אותו. והיו הולכים יחדיו באישון לילה חוץ ליישוב במקומות מיוחדים, (ראה מאמרנו הקודם), להתבודד במקום שאין שם איש, כדי להיות איש, לשוח את אשר בלבבם, בתפילה ותחנונים ובצעקת הלב אל ה'. ובשובם העירה קבעו להם שיעורים בתורה ובספרי רבינו ולמדו בצוותא.

רבה היתה אמונתם ועבודתם עוד בימי חרפם, כולה ספוגה התעלות רוחנית. תורתם ותפלתם ושארי יגיעתם בעבודת הבורא קיימו בלהט ובהשתפכות הנפש, מיין מתיקין בלב זך ומתוך יראה טהורה. כוונתם האחת

ושאיפתה היחידה בכל פעלם — "לעשות רצון קונם", עליה היו ששים ושמחים, ומתעלים טפח מעניני העוה"ז בהסיחם דעתם מכל מחסורם במצבם החמרי המט וירוד, בזהירות יתירה מצניעים היו לכת, שלא תשלוט בם עין זר. שבילם במים רבים ועקבותיהם לא נודעו.

בעיצוב דרכם וקניית השלימות, מוצאים אנו אותם גם, עורכים נסיעות תכופות אל גדולי אנ"ש בדורם, ומכתתים רגליהם לבתיהם כדי להרוות צמאונם מדברי קדשם ולהתענג בנועם זיוום. מאלה, שגם הכירו בטיב ערכם של התרין־רעין, זכו להערכה גדולה וקרבה יתירה; בהרעיפם עליהם כמטר לקחם וכטל אמרתם, בשיחות מרגשות ומרוממות, במדת אמונת צדיקים ודרכי החסידות.

ואמנם השפעה ניכרת ננסכה על אורח חייהם, בגודל אמונתם הזכה וברה ברבינו הק' ותלמידיו. אמונת צדיקים היתה מושרשת בהם בלב ונפש; אל כל אשר יאמר כי הוא זה; לקיים עצותיו ולשוח באמרותיו תמידין כסדרן. ומכח אמונה זו הגשימו נסיעות רבות בצוותא אל ציון רביה"ק בעיר אומאן; להשתטח על מקום מנוחת הצדיק־אמת, שורש חיותם כשבד בבד עסקו בהפצת מעיינות הנחל חוצה בקרב תבל..

על אחת מנסיעותיהם מסופר בספרו (טובות זכרונות קנ"א), ה"חזיון" הגדול, שסיפר להם החסיד ר' פנחס יהושע תלמיד מוהרנ"ת, בשהותם אצל ה"ציון" הקדוש, מכל אשר עבר על נשמתו בזה העולם: שנתגלגל כמה פעמים מחוסר תיקון, עד שזכה עתה להתוודע מהנחל נובע "המטהר מכל הכתמים" שעל ידו יש תקוה לאחריתו של אדם; לתקן הכל בשלימות (עיי"ש). זקני אנ"ש שליט"א מספרים: כי כאשר היה הר"א חוזר על אותו החזיון לפני קהל ועדה, היו הדברים מחדירים הרהורי תשובה נעלים בקרב הנוכחים.

סיפר הרב ר' אברהם: כי חברו זה ר' מרדכי חיבר "פירוש על תהלים", ע"פ הקדמות דברי אדמו"ר הננמ"ח ותלמידיו זצ"ל (נוה צדיקים קפ"ט). ובספר "טובות זכרונות" (קמ"ז) מביא משמו רמז נאה בתהלים (קפי' ט"ז), עה"פ "נעימות בימינך נצח", אודות גדולת אדמו"ר הק', שבחינתו וגם שמו בגימ' נצ"ח וכו' עי"ש.

עבותות אהבתם נמשכה שנים על גבי שנים, אף בעת העתיק הר"א מושבו לעיר טשעהרין המשיכו בקשרים הדוקים והיו נפגשים לעתים קרובות. לימים נשתדכו ביניהם; ר' נתן בנו הבכור של הר"א, נשא את בת ר' מרדכי הצדקנית

מרת מאריאסע לו לאשה והקים אתה את משפחתו, בכך הפכו החדרים למחותנים.*)

(ההמשך יבוא בעז"ה)

יש לומר, הגם שבכל יום ההתבודדות היא מעלה עליונה וגדולה מן הכל, עם כל זה, בימי הספירה – עליונה וגדולה ביותר. כי אז ימי תיקון המידות, כמו שאומרים: יתוקן מה שפגמתי בספירה. ויש לומר, שאז בימי הספירה, בשעת התבודדות, שולח לו השי"ת דיבורים מענין תיקון הספירה שבכל יום.

(עונג שבת ע"ז)

●

בפסח צועקין בתפילה.

(ליקו"ע ד')

●

...והלב של כל השנה הם השלש רגלים... והשמחה של כל המצוות שעושים בכל השנה הוא מתקבץ אל הלב שהם השלש רגלים.

(ליקו"א ל')

●

*) יצויין דרך אגב, שצאצאיהם של אלה, מהם החיים כיום אתנו לאוי"ט בארץ ישראל, חוטרים מגזע מוהרנ"ת מארבעה צדדים [א] הרב ר' אברהם שטערנהארץ היה נכד לר' שכנא בן מוהרנ"ת [ב] היה חתן ר' יוסף יונה בן מוהרנ"ת [ג] והוא ר"י היה חתן אחותו מרת חנה צירל בת מוהרנ"ת. [ד] ר' מרדכי שכטר (שו"ב דברסלב) היה חתן ר' נחמן בן מוהרנ"ת.

חדושים ובאורים בתורה החדשית

ש. משה קרמר

תורה ל"ב — "אד' שפתי תפתח

א) ריקודין של חתונה וכו' להמשיך ה' אלפין שבבינה וכו' ע"כ. עי' ברכות (ז:) דהמשמח חתן וכלה זוכה לתורה שנתנה בה' קולות וכו' עיי"ש. היינו כנגד ה"א אלפין שבבינה שנמשכין ע"י הריקודין כנ"ל. (כך מבואר בלקוטי תפלות על תורה זו.)

ב) אד' שפתי וכו' והוא בחי' ריקודין של חתונה וכו' כי הרגלין הם בחי' נצח והוד וכו' וזה בחי' אד' שפתי תפתח שע"י השפתיים שהם נצח והוד נפתח ונמתק הכלה וכו' ע"כ. מבו' דהריקודים שע"י הרגלין, ופתיחת השפתיים הם בחי' אחת שע"י נמתקין הדינין שבה ע"י ה' אלפין שבבינה. לפ"ז יובן לשון הגמ' (כתובות טז:) ת"ר כיצד מרקדים לפני הכלה פרש"י מה אומרים לפניה ופליגי ב"ש וב"ה ע"ש. שלכאורה קשה דהול"ל מה אומרים לפני הכלה ולמה נקט מרקדין אבל לפי הנ"ל הרי הם בחינה אחת שהריקודין ברגלין הוא לעורר נצח והוד להמשיך ה' אלפין שבבינה להמתיק הדינין של הכלה, וזהו עצמו סוד פתיחת השפתיים שהם ג"כ בחי' נו"ה וכנ"ל. ואפשר שזהו שבה"א "כלה נאה וחסודה" וי"ל נא"ה ר"ת נ'צח ה'וד א'לפין או ה' א'לפין נ' שהוא סוד בינה כידוע. שעי"ז נמתקין הדינים ונמשכין חסדים וזהו "וחסודה".

ג) כל זמן שלא נתונה לזיווג היא אתקריאת נער בלא ה' (זוהר דל"ח ע"ב) גימ' ש"ך דינים וכד אתתקנת לזיווג אתקריאת נערה בה"א וכו' וז"ב אד' שפתי תפתח שע"י השפתיים שהם נו"ה נפתח ונמתק הכלה בבחי' זיווג ונעשית בחי' אדנ"י שהיא נערה שהיא ראוי' לזיווג וזה דאיתא במדרש (בראשית פ"ע) כשנשא יעקב את לאה וכו' ע"כ. והכלל שע"י הריקודין ובחי' פתיחת השפתיים נמשך לה ה' ונעשית ראוי' לזיווג. והנה ידוע דכל ההולדה תלוי בה' בחי' הא לכם זרע.

ועפכ"ז אפשר לרמז בפסוק שאמר יעקב ללבן (בראשית כ"ט, כ"א) הבה את אשתי ואבואה אליה. ופרש"י והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כך ע"כ. שלכאורה אינו מובן התירוץ. ויבואר ע"פ הנ"ל כי הי' צריך להמשיך לה ה' ועי"ז יוליד תולדות כנ"ל. וה' הזה נמשך לה כד אתתקנת לזיווג ע"י פתיחת השפתיים כמב"פ. ואפשר שזה עצמו נרמז בפתיחת שפתיו של יעא"ה באמירתו הבה את

אשתי ואבואה אליה שהו״ע ההכנה לזיווג וזה ואבואה, דלכאורה ואבוא הול״ל, אלא ואבוא ה׳ אליה, היינו להביא ולהמשיך אליה הה׳ כדי להוליד תולדות, וזשפרש״י אלא להוליד תולדות אמר כן. שע״י האמירה דייקא שהוא פתיחת השפתיים המשיך לה הה׳ להוליד תולדות, כנ״ל בד״א.

תורה ל״ג — ״מי האיש החפץ חיים״

א) באות ב׳ וצריך לדעת שמלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניי׳ וכו׳ אפי׳ במדור הקליפות וכו׳ כי הוא מחיה את הכל כמ״ש ואתה מחיה את כולם וכו׳ אלא ששם רבו הלבושים וכו׳ (אות ג׳) נמצא אפי׳ במדור הקליפות וכו׳ שם יכולים למצוא אותיות התורה אבל מחמת רבוי הלבושים וגודל הצמצום אינם נתראים וכו׳ אבל מי שכופה את יצרו הרע וכו׳ כשהוא מדבר עם העכו״ם או שרואה מדותיהם אזי תיכף הרע ששוכן על הטוב וכו׳ נתבטל ונופל וכו׳ ע״כ.

וע׳ בלקוטי הלכות יו״ד בה׳ מילה המיוסד על מאמר ואתחנן שכל הקליפות המסתירים כבודו ית׳ נתבטלים כנגד הצדיק הגדול שנקי מן החטא לגמרי ואין שום דבר שיכול להסתיר כבודו ית׳ כנגד זה הצדיק, וע״כ הוא מוצא חיותו ית׳ בכל מקומות הרחוקים אפי׳ בעשר כתרין וכו׳ כי בלעדו ית׳ אין שום חיות לשום דבר שבעולם וכו׳ ע״כ בכל מקום שנכנס לשם אפי׳ במקומות הרחוקים מן הקדושה מאד הוא מוצא גם שם אלקותו וחיותו ית׳ הנסתר שם כי אין שום רע עומד כנגדו שיוכל להסתיר ממנו אורו וחיותו הנעלם שם מאחר שאין בו שום אחיזת הרע כלל וכו׳ ע״ש.

בהקדמה זו מבואר היטב הא דגרסינן בחולין (ז:) אין עוד מלבדו א״ר חנינא ואפי׳ כשפים, ההיא אתתא דהות קמהדרא למשקל עפרא מתותי כרעי׳ דר״ח (פרש״י ולעשות לו כשפים להמיתו) אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתיך, אין עוד מלבדו כתיב, והא״ר יוחנן למה נקרא שמו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה, שאני ר״ח דנפישא זכותיה. דלכאורה אינו מובן דהא קרא כתיב אין עוד מלבדו ואיך יכולין להכחיש וכו׳. ומאי נ״מ אם נגד ר׳ חנינא או מישהו אחר. אך לפי הנ״ל מבואר דמצד רבוי הלבושים שיש במדריגות התחתונות יש להם כח כביכול להסתיר ח״ו אלקותו, אבל נגד הצדיק שנקי מן החטא ונפישא זכותי׳ הרע נתבטל ונופל ונתגלה אלקותו ית׳ שבמקומות אלו ונתגלה האמת כי אין עוד מלבדו ומבלעדו אין שום חיות לשום דבר שבעולם ולית אתר פנוי מיניי׳.

ב) באות א׳. שלא יהא לו חילוק בין בטיכו בין בעיקו, תמיד ימצא בו השי״ת, היינו (תהלים נ״ו) בה׳ אהלל דבר באלקים אהלל דבר ע״כ.

ע׳ לקמן בפנים באות ג׳ **כי אורייתא כולא הם מדותיו של הקב״ה וכו׳ ואותיות התורה הם המחיים את כל דבר ודבר וכו׳ נמצא זה שכופה את יצרו וכו׳ אזי תיכף הרע ששוכן על הטוב וכו׳ נתבטל ונופל ואותיות התורה בולטין אזי הוא יודע הטוב שבאותו הדבר** וז״ש בזוה״ק (לך לך

צ.) ברכו ה' מלאכיו וכו' אילין אינון דמתגברין על יצריהון וכו' לשמוע בקול דברו וכו' כי התורה נקראת דבר כמ"ש (תהלים קה) דבר צוה לאלף דור וכו' ע"כ. וזהו ביאור דבריו שבאות א' הנז' לעיל דע"י שימצא אותיות התורה הנמצאים בכל **דבר ודבר** היינו בכל מאורעותיו והנהגותיו בין בטיבו ובין בעיקו כי בכולם מלובשים אותיות התורה הנק' **דבר** שהיא כולא מדותיו של הש"ת ממילא ימצא את הש"ת בכל מאורעותיו ולא יהי' לו חילוק במדותיו, וזהו רמז הכתוב הנ"ל בה' אהלל **דבר** באלקים אהלל **דבר**, כי **דבר** היינו התורה הנקראת דבר על ידי זה ימצא את הש"ת בכל **דבר** ויהללו תמיד.

וזהו דקדוק לשונו הק' הנ"ל (באות ג') **"ואותיות התורה הם המחיין את כל דבר ודבר וכו'"** — דבר ודבר דייקא, היינו בה' אהלל **דבר** בא' אהלל **דבר**, כי שורש חיות כל הדברים היא התורה הנקראת דבר, ומטעם זה הוא אשר תיבת **"דבר"** היא שם כללי לכל דבר ודבר. ובשורש העליון בתורה כל הדברים הם דבר אחד ולמטה נתפרדין ונתחלקין לדברים הרבה משונים זמ"ז, ושורש כל הפירודין והשינויין הם השני בחינות דין ורחמים (ב' השמות הוי' אלקים), וע"כ ע"י שהאדם זוכה למצא אותיות דבר התורה המלובשין בכל הדברים ע"ז נעשה שלום ואחדות ואין חילוק אצלו במדותיו בין בטיבו ובין בעיקו הוא מוצא את הש"ת בחי' בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר.

ג) באות א', **הכלל הוא שצריך לבקש שלום שיהיה שלום בין ישראל וכו' ע"י התורה הנק' שלום וכו' וע"י הצדיקים שנקראו ג"כ ברית שלום וכו'**, ע"כ.

הנה בהמשך המאמר אינו מבו' לכאורה להדיא איך נעשה ענין השלום בין ישראל. אך עיין בלקה"ל (פורים ה"ד ג') כי ע"י הצדיק הנ"ל נתגלה האהבה שבדעת כמב"פ. ושם בבחי' אהבה שבדעת הוא כולו אחד, ושם כל ישראל בבחי' אחדות גמור ואין שום גבול ופירוד בין אחד לחבירו ח"ו וכו' ע"ש כי דבריו הק' מתוקים מדבש ונופת צופים.

והנה יש לבאר עוד בפשיטות, כי כל הפירודים והמחלוקת שנעשה בין אחד לחבירו נתהוה ע"י שנדמה לאחד שחבירו הרע לו וכדו' אבל כשזוכה למצא את השי"ת בכל דבר כי אין עוד מלבדו כתיב ממילא בטלים כל המחלוקת ונעשה שלום.

וגם אפי' הפירוד והשנאה שבאה מסיבות רוחניות שמוצא איזה פגם וחסרון בחבירו, אבל ע"י שמאמין שהשי"ת נמצא בכל מקום אפי' בעשר כתרין ועי"ז מוצא גם בחבירו שהוא עדיין מקושר בו ית' והוא מוצא בו נקודות טובות כי כל הרע נופל נגדו ונשאר רק הטוב כמבו' לק' בפנים וממילא נתבטל השנאה ונעשה שלום.

עוד יש לבאר, דששים רבוא נשמות ישראל הם כנגד ששים רבוא אותיות התורה כידוע, ולק' בפנים מבואר שע"י החטאים נתפזרים ונתפרדים האותיות הק' בין לשונות העכו"ם — וי"ל שזהו סיבת הפירודים והמחלוקת שבין נפשות ישראל — אבל ע"י שהצדיק מקבץ ומלקט ומאסף את האותיות ומצרפם יחד

בצירופים טובים (כמבו' לקמן) ממילא נעשה עי"ז חיבור ואהבה בין ישראל.

ד) באות ב', **וצריך לדעת שמכה"כ ולית אתר פנוי מני' ואיהו ממלא כל עלמין וסכ"ע וכו' ואפי' במדור הקלי' אלא ששם רבו הלבושים וכל מה שהאדם הולך ממדריגה למדריגה הוא מתקרב יותר אל השי"ת ויכול לידע את השי"ת בהבנה יתירה וכו' ויכול לאהוב א"ע עם השי"ת באהבה יתירה** ע"כ. הכלל שע"י הידיעה של מכה"כ ולית אתר פנוי מני' עי"ז בא לאהבת השי"ת. ובזה יבואר סמיכות הכתובים שמע ישראל וגו' **ה' אחד.** וכמובא בגמ' (ברכות יג: ובשו"ע או"ח סי' ס"א ס"ו) שצריך לכוין בתיבת אחד להמליך את השי"ת בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם, והיינו דמכה"כ ולית אתר פנוי מיני', ועי"ז **ואהבת את ה"א.** כי עי"ז בא לאהבת השי"ת כנ"ל.

ה) שם, **וצריך לדעת כשמלא כל הארץ כבודו וכו' שבכל דברים גשמיים יכול למצוא בהם אלקות וכו' כמ"ש (נחמיה ט) ואתה מחיה את כולם וכו'.** ולקמן באות ג' ואותיות התורה הם **המחיין את כל דבר ודבר וכו'** ע"כ. היינו שבכל דבר מלובש בו אותיות התורה ובתוך האותיות גנוז בהם חיות א"ס ית' (וכמבו' בסי' ד' אנכי עי"ש באות ט'). ונראה בד"א דהן הן הכ' בחינות אהבה המבו' לקמן באות ה', היינו אהבה שבימים ואהבה שבדעת ע"ש היטב. כי אהבה שבימים היינו בחי' האותיות התורה שהם בחי' תמונות וציורים שהם בחי' גבולים ומדות. וחיות הא"ס הגנוז בתוך האותיות היינו אהבה שבדעת. וזהו מה שבמו' בדבה"ק (באות ג') שאחר שמפילין את הרע אזי האותיות מאירים ביותר כי מקבלים אור רב מלעילא, ועי' בלקה"ל (חנוכה ה"ג) שהוא בחי' אהבה שבדעת המאיר בתוך הימים והמדות שהם האותיות ע"ש.

ו) באות ג'. וזש"כ בזוה"ק (לך צ.) **ברכו ה' מלאכיו וכו' אילין אינון דמתגברין על יצריהון וכו' אזי הרע היינו לשונות העכו"ם נכספין ונתבטלין כנגדו וכו' אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר וכו'** ע"כ. ועי"ז מגלין לכל באי עולם דמלכותו בכל משלה ולית אתר פנוי מיני' כלל כמובן מצרופי דבה"ק. ולפ"ז מבואר המשך הכ' דברכו ה' וכו' דנאמר שם אח"ז **ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו,** היינו דע"י ברכו ה' מלאכיו וכו' עי"ז יברכו ה' כל מעשיו ע"י שיתגלה להם כי בכל מקומות ממשלתו (מובן בלקוטי תפלות) וזהו שגם לפני הפסוק ברכו ה' מלאכיו נא' שם **ה' בשמים וגו' ומלכותו בכל משלה.** וע"כ ברכו ה' מלאכיו וגו' כי הם מגלין זאת ועי"ז ברכו ה' כל צבאיו וגו' כל מעשיו וכו' כנ"ל.

ז) שם, **נמצא זה שכופה את יצרו וכו' כשהוא מדבר עם העכו"ם או שהוא רואה מדותיהם אזי תיכף הרע וכו' נתבטל ונופל ואותיות התורה בולטין וכו'** ע"כ. ומובן שזהו הכנעתו וביטולו ע"י שמוציא חיות הק' הנמצא בו. ומובן שכמ"כ כשהצדיק מסתכל ורואה את האיש הישראלי המתקרב אליו ורוצה לשוב בתשובה ולהתתקן. אזי ג"כ הרע שבו נופל ונתבטל וחלק הטוב העצמי שבו מתחיל להאיר וזהו תיקונו. כי הישראלי עצמיותו טוב ולכן הוא מתתקן ומתעלה ע"י נפילת

הרע, משא"כ העכו"ם שעצמיותו רע אלא שלפי שעה הוא מקבל חיות מהטוב המלובש בו וע"כ ע"י הסתכלותו של הצדיק שנופל הרע והטוב מתברר ועולה אזי זהו הכנעתו וביטולו של העכו"ם.

ובזה מתבאר הא דאות א' בפנים שע"י הצדיק זוכין למצוא אלקותו בכל מקום ובכל מדותיו. היינו כי בהתקרבותו אל הצדיק והצדיק מסתכל עליו ע"ז נופל הרע שבו, והבן.

ח) שם, **נמצא זה שכופה את יצרו וכו' ע"כ.** ולעיל באות א' שהצדיקים נקראו ברית שלום, והיינו ע"י כפיית היצר שעיקרו הוא בענין ברית כידוע, ולהלן באות ו' בפנים מבאר הכ' כי שפתי כהן וכו' כי מלאך ה' צבאות הוא, היינו הצדיק שכופה את יצרו וע"ז נתגלה אהבת חסד וע"כ נקרא כהן שהוא בחי' חסד וכו' ע"ש. וזה שענין **"ברית שלום"** הנ"ל נא' אצל פנחס בקנאו קנאת הברית "הנני נותן לו את **בריתי שלום** והיתה לו וגו' **ברית כהונת עולם"** ויכפר על בני ישראל. היינו כי הוא גילה אור אלקותו המחיה כל דבר ע"י כפיית היצר בחי' ברית שלום וע"ז זכה לכהנת עולם שהוא בחי' התגלות חסדו ואהבתו ית' לישראל כמב"פ, שזהו בחי' ויכפר על בנ"י ולא כליתי וגו'. ועי' בלקה"ל (חנוכה ג') שעיקר הכפרה שהיתה ע"י הכהנים בהקרבת הקרבנות ובפרט ע"י הכה"ג ביוהכ"פ הי' ע"י ענין כפיית הימי רע וגילוי הטוב שבכ"א המבו' כאן.

ט) שם (בתחלת האות) **וביום רעה ראה, היינו שצריך לאדם להסתכל שם היטב היטב בודאי ימצא שם ימי טוב היינו תורה** ע"כ. הלשון **ראה** מתבאר ביותר ע"פ המבו' בדבה"ק לקמן שע"י שהצדיק (שכפה את יצרו) מדבר עם העכו"ם או שרואה מדותיהם אזי תיכף הרע וכו' נתבטל ונופל ואותיות התורה בולטין וכו'.

י) שם, **ומי שמפשיט את אותיות התורה מהלבושים הוא דומה כמי שבונה את התורה למשל אותיות התורה שהיו מפוזרין ומפורדין בלשונות העכו"ם וכו' וכשבא זה האדם שהוא דומה למלאך ה' וכו'** ע"כ. שמעתי מהרי"מ שכטר שליט"א. שענין פיזור ופירוד אותיות התורה בלשונות העכו"ם הוא אשר נרמז במאחז"ל המובא בדבה"ק לעיל באות ב' לענין שחיותו ית' נמצא בכל מקום אפי' בלשונות העכו"ם **"כמשחז"ל ט"ט בכתפי שתים פ"ת באפריקי שתים להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחי' אותה".** נמצא מזה שאלו האותיות שבתורה שהוא טטפ"ת שבהם רמוזים אורות התפילין היו מפוזרין ומפורדין בין לשונות העכו"ם כי נתפזרו ונפרדו ט"ט בכתפי ופ"ת באפריקי, והצדיק ע"י מעשיו הטובים מוציא אותם משם ומחברם ומצרפם כראוי.

יא) שם **וז"ש בזוה"ק ברכו ה' מלאכיו וכו'** ע"כ. לפי המבו' בפנים שע"י כפיית היצר של הצדיק שהוא בחי' מלאך ה' ע"ז נופל הרע השוכן על אותיות התורה ואזי אותיות התורה מקבלין אור רב מלעילא. אפשר לומר שז"פ ברכו ה' מלאכיו וגו'. "ברכו ה'" דייקא, היינו שעל ידם מקבלין אותיות התורה שהיא כולה שמותיו ית' הארה וברכה ושפע רב מלעילא. (שמעתי מהרי"מ שכטר

שליט"א) ואפשר לומר עוד דמבו' לעיל בפנים באות א' שע"י כ"ז זוכין למצא את השי"ת בכל מדותיו בחי' בה' אהלל דבר בא' אהלל דבר ע"ש. וזהו "ברכו ה'" דייקא שזוכין עי"ז לברך ולהלל ולהודות לה' ית' תמיד כי יודעים שהכל הוא רחמים בחי' שם הוי"ה. (עי' תו' ד').

יב) באות ב', **ומשם אתה יכול לדבק א"ע בו ית' ולשוב אליו בתשובה שלימה, כי לא רחוקה היא ממך וכו'** ע"כ. רמז בזה להכתוב (דברים ל', י"א) **כי המצוה הזאת וכו' ולא רחוקה היא.** וע"ש ברמב"ן דקאי על מצות התשובה הנא' שם מקודם. והנה מסיים שם (בפסוק י"ד) **"כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו".** כי המובן בפנים שעיקר התשובה היא למצוא אלקותו ית' בכל מקום, וזהו ע"י מציאות אותיות התורה שבכל דבר ע"י כפיית היצר שבלבבו המבו' לקמן. שזהו שמבו' באות א' "ע"י התורה והצדיקים" והבן. ולפ"ז מבואר דפשטות הכתוב הנ"ל כי המצוה הזאת מדברת על כלל התורה (כמ"ש שם הרמב"ן) והכל אחד כי כל ענין התשובה הוא למצוא אותיות התורה המלובשין בכ"ד. והמובן מצרופי דבה"ק דהעצה למעשה הוא ע"י עסק התורה בפשטות וגם ע"י כפיית היצר (ובאשר שלאו כ"א זוכה לזה בשלימות כראוי ע"כ צריך יחד עם הנ"ל להתקרב לצדיקי אמת שזכו לעסוק בתורה במעלה עליונה מאד ולכפות את יצרם בתכלית השלימות עד שעליהם נא' ברכו ה' מלאכיו המובא בדבה"ק להלן. והפסוק כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא המובא להלן בדבה"ק), וזהו **"בפיך ובלבבך"** דייקא היינו עסק התורה וכפיית היצר שבלב. וזהו **"לעשותו"** כמב"פ ע"פ ברכו ה' מלאכיו וגו' עושי דברו וכו' ע"ש שעושין ובונין עי"ז את אותיות התורה ע"ש.

וזה שנא' שם מקודם (פסוק ח') **"ואתה תשוב ושמעת בקול ה'"**. היינו כמב"פ ע"פ הנ"ל "לשמוע בקול דברו" שע"י שכופין את יצרן ומגלין אותיות התורה המלובשין בכ"ד, אזי האותיות מקבלין אור רב מלעילא וזהו שמיעת התורה עיי"ש. וזהו **"ואתה תשוב"** שהו"ע גילוי אותיות התורה שבכ"ד ע"י עסק התורה וכפיית היצר כנ"ל, עי"ז **"ושמעת בקול ה'"** בחי' "לשמוע בקול דברו" כנ"ל.

וע"ש עוד בתחלת פ' התשובה **"והיה** וגו' **והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה"א שמה ושבת עד ה"א ושמעת בקולו** וגו' **ושב ה"א את שבותך** וגו' **ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה"א שמה".** ועי' ברש"י שם "ושב ה"א וגו' הול"ל והשיב את שבותך רבותינו למדו מכאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם וכו'" בזה נרמז כל הענין המב"פ בענין הנצה"ק שהם אותיות התורה המפוזרין ומפורדין בלשונות העמים שהוא עצמו ענין חיות אלקותו ית' המלובש כביכול בכל הדברים ובכל המקומות אפי' בעשר כתרין וכו', וכל גלות ישראל הוא בשביל לברר את כ"ז וזהו עיקר התשובה. וזהו **"והשבות אל לבבך"** היינו כפיית היצר שבלב כנ"ל, **בכל הגוים** וגו' — ע' לשונות, **ושמעת בקולו** זכיין למשמע קלין מלעילא כמב"פ

וכנ"ל, "**ושב ה"א וגו'**" הכתיב גאולה לעצמו, היינו מציאת גילוי אלקותו בכל המקומות. ועי"ז נעשה בחי' בנין אותיות התורה ונפשות ישראל התלויין בהם ע"י שנתקבצין ומתאספין מפיזורן ומפירודן כנ"ל.

ועפ"ז מובן ומבואר ענין הכ' הנא' שם "**כי המצוה הזאת** (מצות התשובה) **לא נפלאת היא ולא רחוקה היא לא בשמים וגו' ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו**" היינו דהואיל וכל ענין מצות התשובה הוא להשיב ולקבץ אותיות התורה שנתפזרו ונפוצו בכל הגויים כביכול ע"י עוונותיו של האדם, וע"כ יחשוב שא"א לו לשוב בתשובה כ"ע עי"ז שיטלטל עצמו בכל קצוות תבל בכדי לקבץ האותיות הק' שנתפזרו לשם, כי הלא אין האדם יודע באיזה מקומות שנתפזרו האותיות השייכים אליו. ועי"ז אמר "**לא רחוקה היא וגו'**" כי השי"ת מסבב סיבות שהאדם יגיע אל המקומות שהוא צריך, אם ברוחניות או בגשמיות, ויש בזה סודות נעלמים, והוא כבשי דרחמנא כידוע. עכ"פ בכל מקום שהאדם נמצא, ובכל מצב שהוא, צריך לדעת שבמקום זה דייקא הוא צריך לברר האותיות השייכים אליו, כי הם נמצאים במקומו דייקא (ע"ד שנא' במ"א ובקשתם משם את ה"א וגו' משם דייקא כידוע) אך העיקר ע"י "**בפיך ובלבבך לעשותו**" היינו עסק התורה וכפיית היצר שבלב כ"א כפי מה שהוא, ובאיזה מקום שהוא, עד שזוכה כ"א לפי ערכו ומדריגתו לשמוע קלין דלעילא, שמאיר עליו אור השי"ת ויוצא מחשך לאור גדול וזוכה למה שזוכה היינו לאהוב א"ע עם השי"ת באהבה שבדעת ושבימים וכו' וכו' כמב"פ. וכמו שנא' שם (באותה פרשה) "**ומל ה"א את לבבך וגו' לאהבה את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך**".

ובלשה"כ הנ"ל **כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך וגו'. הדבר** דייקא, היינו אותיות התורה הנק' דבר כמב"פ בענין הכתוב עושי דברו, וזהו "**הדבר וגו' לעשותו**".

גם יבואר לפי כל הנ"ל סמיכות הכתובים שאח"ז "**ראה נתתי לפניך וגו' את החיים ואת הטוב וגו' ואת הרע וגו' ובחרת בחיים וגו'**". היינו כמב"פ שעיקר התגלות הימי טוב מתוך הרע הוא ע"י שמשעבד את לבו לדעתו שזה בחי' מי האיש החפץ חיים, החפץ הוא בלב והדעת הוא החיים כמב"פ, דהיינו שהוא כופה את יצרו שבלב וכו', ואז ע"י ראיתו והסתכלותו לבד הוא מבטל ומכניע את הרע ומגלה את הטוב בחי' לראות טוב כמב"פ. ומובן בפנים שעיקר ושורש הטוב הוא הדעת שהוא בחי' חיים. וזהו **ראה נתתי לפניך את החיי"ם ואת הטו"ב וגו' ואת הר"ע**. וזהו ראה דייקא. **ובחרת בחיי"ם**.

יג) לפי המב"פ שע"י כפיית היצר שבלב זוכין לבא לשלום. לפ"ז מבו' לשה"כ (בתהלים כ"ח) אשר דוד המע"ה קורא תגר על הרשעים שהם **דוברי שלום עם רעיהם ורעה בלבבם**" דהואיל ולא הכניעו את הרע שבלבבם בוודאי רחוקים הם משלום והם רק דוברי שלום בפיהם ולבם רחק.

יד) באות ז', **וזה מי האיש החפץ חיים, חפץ הוא בחי' לב וכו' חיים הוא בחי' דעת וכו' וכו' אוהב ימים הוא ממשיך את האהבה מדעת לתוך הימים וכו' לראות טוב ורואה ומשיג וכו'** ע"כ. ע"פ צרופי דבה"ק יבואר גם המשך הכתוב (כידוע)

נצור לשונך מרע ושפתיך וגו'. כי מכלל דבה"ק מבואר דשורש הכל הוא ענין אותיות התורה המלובשים בכ"ד אף בלשונות העכו"ם. וכבר מבו' דלכן א"א לבא להתגלות הטוב שבכ"ד כ"א ע"י עסק התורה שהוא שורש הדבור דק' להכניע פגם הדיבור של לשונות העכו"ם, וז"ע הכתוב המוב"פ כי שפתי כהן וגו' ותורה יבקשו מפיהו. וגם מובן משכ"כ רבינו בלשה"ק (באות ג') "נמצא זה שכופה וכו' כשהוא מדבר עם העכו"ם וכו' אזי תיכף הרע וכו' נתבטל וכו'". — "כשהוא **מדבר**" דייקא, כי ע"ז הוא מכניע בחי' הרע **שבלשונות העכו"ם ומגלה אותיות דברי התורה.** ומובן מכ"ז שע"י דבורים רעים ח"ו מגבירים ח"ו בחי' לשונות עכו"ם היינו בחי' הרע שגובר על הטוב ח"ו, וע"כ **מי האיש החפץ חיים** ע"ד המב"פ, **נצור לשונך מרע ושפתיך** וגו' ועי"ז **סור מרע ועשה טוב.** היינו שיפיל ויבטל את הרע החופה על הטוב היינו אותיות התורה המפוזרין בלשונות העכו"ם וחוזר ובונה אותם בבחי' **עושי דברו** כמב"פ. וזהו **ועש"ה** טו"ב דייקא. ועיכ"ז זוכין לבקש שלום כלשונו ז"ל בתחילת התורה, "הכלל הוא שצריך **לבקש שלום** וכו' ע"י התורה וכו'" וזהו המשך הכתוב הנ"ל **"בקש שלום ורדפהו".** וזהו **"עיני ה' אל צדיקים"** ע"ד שמבו' בדבה"ק במ"א שהצדיקים יש להם **עיני ה'**, ועי"ז זוכין להכניע את הרע בכל מקום שמסתכלין כמב"פ. ומגלין את הטוב והתורה והשלום שבכל מקום כמבו' בפנים.

והיוצא לעובדא ולמעשה. שבכל המצבים ובכל המקומות צריכים להתחזק מאד בעסק התורה וכפיית היצר, יהי' באיזה בחינה שהיא, כ"א לפי מקומו ושעתו, ולהיות דבוק תמיד בצדיקי אמת (המגלין סודות אלו) היינו להאמין בהם ולאהבה אותם אהבת אמת ולילך בדרכי עצותיהם הק' ובפרט העצה הכללית הנק' "התבודדות" שבזה נכלל ענין כפיית היצר שבלב ולקשר הלב להדעת (כמבו' בתו' ל"ד ע"ש), שעיכ"ז מגלין הטוב והתורה שבאותו מקום ולהמשיך לשם אור השי"ת וזוכין לאהבה שבימים ושבדעת שבכל דרגא שזהו תכלית הטוב והענג שאין למעלה ממנו אכי"ר.

מהרה"ח ר' גדליהו קעניג זצ"ל

סימא אשכחנא, מתניתא עתיקתא מהאי גברה רבה מוהרה"ח ר' גדליהו קעניג זצ"ל שרשמה מפי מורו ה"ה הגה"ח מו"ה ר' אברהם שטערנהרץ זצ"ל.

קטע חשוב זה שנקלע לחבורת האברכים השוקדים על התורה החדשית, מועתק מכתב ידו של הרג"ק זצ"ל הנמצא אצל אחד מאנ"ש שליט"א.

המערכת

בע"ה, התורה אדני שפתי תפתח סי' ל"ב. וכד אתתקנת לזיווג אתקריאת נערה בה"א, שנמתקין הדינין ע"י ה' אלפין של אהי"ה שבבינה ע"כ. ענין ה' אלפין של אהי"ה שבבינה ביאר לי מו"ר עט"ר הרב רא"ש זצוק"ל, כי הנה בינה בגימ' ס"ז והוא כולל שם הוי' במילוי יו"ד ה"י ואו"ו ה"י שהוא בגימ' ס"ג עם ד' אותיות השם אהי"ה וביחד הם ס"ז כמנין בינה. זהו פי' אהי"ה שבבינה. והנה שם ס"ג הנ"ל הוא סוד שורש הדינים וממנו דינין מתערין, והשם אהי"ה הוא סוד המתקתן בשורשן בבינה ע"י ה' אלפין שבו, כי הנה נזכר בהתורה ג' פעמים השם אקי' וכנגדם יש בו ג' מילויין, באלפין, אל"ף ה"א יו"ד ה"א. בההי"ן, אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה. ביודי"ן, אל"ף ה"י יו"ד ה"י. הרי לפניך שיש בג' מילואי אהי"ה ה' אלפי"ן, והם ה' אלפין של אהי"ה שבבינה שע"י נמתקין הדינים בשרשם.

יהודה סגל

רב ק. שלום ת"א

כסופים לתקון: נשרא דא רוחא – התיקון הכללי

(הערות לתורה כ"ט – תורה חדשית שבט)

נדרשתי על ידי כמה בני תורה לפרש להם דברי רביה"ק (בתורה כט ס"ק י') בזה"ל: "שצריך לתקן תחילה תקון הכללי ועל ידי זה ממילא יתוקן הכל בפרט. ואף שתיקון הכללי הוא גבוה ומרומם יותר מתקון כל דבר שבפרט, עכ"ז מחמת שתקון כל דבר תלוי בהמוח וכו' על כן צריך לילך מתחילה אל המדריגה היותר עליונה וכו' " עכ"ל.

ותמוה, היתכן לתקן למעלה מה שאינו מתוקן למטה; כיון שכל התיקונים הפרטיים תלויים בהכללי, איך יוכל להגיע לתקן שורש הענינים כל עוד לא תקן בדרך פרטי. ועוד תמוה שרבה"ק בעצמו לעיל (בסק"ד) מדריך בזה"ל: "ולתקן כל העברות בפרטיות הם רבים מאד וכבד מן האדם, ואי אפשר לתקן אותם וכו' בכן צריך לתקן כלליות הגידים, שהוא בחינת ויגד להם את בריתו. ואז על ידי תקון הברית שהוא כלליות הגידים נתקן ממילא כל הלאוין שעבר וכו' ועל ידי תקון כלליות הגידין נתרומם המוחין בבחינת כנשר יעיר קנו – נשרא דא רוחא שהוא כלליות הגידין וכו' יעיר קנו – שהוא מעורר קנה חכמה קנה בינה וכו' וזה עיקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים וכו' " עכל"ק – אם כן מבאר שתיקון הכלליות דגידין שהוא תקון הברית – "דא רוחא", וכאן כותב שהתקון הוא "בהמוח" – ש"מ שזה וזה אחת הן, והיינו רוחא היינו המוחין של התיקונים.

זאת ועוד שבראש דבריו הקדושים

כתב (סק"א): **"נשרא דא צדיק, כדכתיב איש אשר רוח בו"** עיי"ש, אם כן כנראה רצה לומר שצריך להשתדל להיות צדיק ואז יהא רוח בו ומוחו יתוקן על ידי זה. ופלא הדבר — מי שלא מתוקן, איך יקפוץ לראש האילן ויהא לצדיק. ורבים רצו לפרש ד"ק שיתקשר ויתקרב לצדיק ועי"ז יזכה, אבל לא כ' כן בד' רביה"ק, וחסר העיקר מן הספר — כך נשאלתי.

ולדעתי, דברי קדשו ברורים כשמלה. ואכתוב למען יובהרו לכל מי שטרם חָדַר להבנתם: הלא ידוע שכ"ק אדמו"ר זיע"א מעריך מאד את התשוקות הנשגבות להתעלות ואת הגניחות והאנחות היוצאות מלב טהור. נמצא שהכיסופים העזים ורוח הטהרה, שיש בלב כל יהודי כשר, להיות באמת צדיק ויר"א, הם המה המיתרים הקדושים שגורמים בהמשך הזמן להביא רוח טהרה על המבקש ודו"ק. והקרים רביה"ק שם לבאר היטב שעל ידי שבחי הצדיקים שבפיו תמיד — שגורמים כולם שבח ותהלה לבורא עולם והמשגיח עליו בכל עת — עי"ז זוכה להתרוממות דעתו, ועי"ז זוכה להתלבש בו רוח טהרה והתגברות כסופיו. ועיין בסוטה פ"ה (ג' א') **"מסתברא כמ"ד רוח טהרה וכו'"** ע"ש — משום שחובה לאדם להשרות רוח טהרה עליו יעו"ש.

ולכן, כאשר זוכה להדבק יותר ויותר לניצוצות רוח הטהרה, זוכה שתשרה עליו רוח טהרה אמיתית, ואז מזכהו הקב"ה למצוא לו ריע חסיד שיוכיחנו וידריכהו ויהא דבורו נשמע עליו (עי' היטב בד"ק של רביה"ק ובסגנונו). ובפרט אם זכה ללמוד ולהתחבר אל ת"ח גדול יראי"מ ומוכיחים זא"ז תמיד (ועיין היטב בצעטיל קטן לרבינו ר' אלימלך זיע"א בענין זה). ובזה זוכים להיות בבחינת **נשרא דא רוחא** שמכאן מתחילים ההתעוררויות לטהר את המוחין שלו; קנה חכמה קנה בינה, כמו שמבאר רביה"ק בבהירות יע"ש היטב.

וממילא, כשמרים את דעתו, ורוחו נכספת לטהרה — מצוות **צדקה** לעניים הגונים נתפסת בו תיכף ממילא ומעצמו והוא מחפש את הנצרך כאברהם אבינו ע"ה בשעתו שישב בפתח האהל לחפש את האורחים; שהרי לבו ומחו פתוחים לעזרת חברו, ולכן תיכף ומיד מבאר רביה"ק ענין צדקה סמוך לרוחא שהוא כלליות המו"מ באמונה (ע"ש אות י'). [וראיתי שבבאורים שנדפסו בחוברת שבט התקשו בנשרא שהוא צדיק והוא רוח והוא צדקה ופי' בו שזה "בבחינות רבות" באות כו יע"ש. והמעיין בד"ק של רביה"ק נדמה שרואה שלא מדבר מ"הרבה בחינות", רק מבחינה אחת ויחידה אודות הצדיק ורוח הטהרה של הצדיק וצדקה, ועוד ענינים בין השיטין] דזה גם כן מובן שברוח הטהרה נכללו השרשים של התיקונים בכל העניינים. ולכן, צדקה — שכמפורסם באה לכפר בתיקון כללי וקורעת גזר דינו של אדם (ר"ה ט"ז ע"ב) ועיין בדברי חז"ל בהרבה מקומות כי רבו — ע"כ שצדקה הבאה בבחינה כזאת של התרוממות הדעת מכוח טהרה אמתית ואהבת ה' יתברך ועמו — שהשכינה שורה עליהם, שכל יהודי הוא פרטי — בצרוף שיעור קומתו הכללית של הדור על כל הנבראים כלם ללא יוצא דופן והבן, ואין להאריך.

ומובן גם כן מה השייכות "גידין" ל"רוח"? — מפני שהדם הוא הנפש והרצון העז נכלל בדמים (וכמו שמבאר

רביה"ק במקום אחר שע"י הדופק מרגישים) ודו"ק.

בכל המבואר ומובן מזה, שדיבורו של אדם כזה, שהוא נושא בקרבו רוח טהרה אמתית, הוא בקדושה וברור שאינו מוציא מפיו איזה דיבור שאין בו בחינת טהרה וזוכה לשלימות בדיבור.

לפי זה נמצא דאם זכה אדם ומרגיש שדבורו נעשה זך והוא שומר דיבורו בבחינת "בגדים לבנים" שכ' רביה"ק (בס"ק כו) והוא נכסף מאד ומשתוקק ומתגעגע להטהר ומרבה **בצדקה** כפי כחו ומרבה **בת"ת ובמעשים טובים** — ש"מ שהתחיל להכנס מעט לשורש התיקון הכללי ומעתה יוקל לו לתת דעתו ולבבו יותר לתקן גם הפרטים במדותיו ובמעשיו כדברי אדמו"ר כאן שנקל לו לתקן, אחרי תיקונים כלליים, גם במסתעפים למיניהם וגם כאן עליו לתקן שרשיהם כראוי להם ואח"כ יכנס לפרטי הפרטים.

ויעויין בספר תומר דבורה לרבנו הרמ"ק, שמדריך איך להתדמות, משהו לפחות, ליוצרנו בכל י"ג המדות רחמים ובעצם ס' המדות של אדמו"ר בדרך פרט, וכל ספריו הק' בדרך כלל, מכוונים לסדר התיקונים.

ובזה נתבאר מש"כ רבה"ק כאן שהצדקה תקון למשא ומתן באמונה; וההסבר כי מי שרוחו טהורה, אינו יכול ואינו רוצה כלל להרויח איזה פרוטה שלא באמונה ורוחו קצה בזה, וגם סייעתא דשמיא יש לו שמשאו ומתנו יהא באמונה ויתקדש שם שמים על ידו (עי' יומא פ"ו א.) והבן.

והקב"ה יזכנו לעשות רצונו בלב שלם, מתוך חדוות עולם ובריאות הגוף והנפש אנו וכ"ב בתוך כלל ישראל וזכות רביה"ק ותלמידיו הק' יעמדו לנו בזה לאוי"ט ובבא בכל ענין ובכל דבר בבי"א

מודעה רבה

לקראת הקיץ בעלי"ט עם התחלת לימוד פרקי אבות בשבתות הננו לעורר לכי"א מאניי"ש לעסוק בלימוד זה ע"פ דרכי רביז"ל ולהעלות מפרי הגיגיהם על הכתב ולשלחם אלינו.

חומר ראוי לדפוס יתפרסם בעז"ה

שיחות וסיפורים לפסח

המשך לירחון ניסן תש״מ

א.ש. בורשטין

והבוטח בה׳ חסד יסובבנהו

חזק היה מוהרנ״ת מאד במדת הבטחון. וסיפר תלמידו הר״ן מטולטשין כי פעם אחת בשעת דחקו היה הדבר, וכבר הגיע היריד האחרון של ערב פסח ועוד לא קנו את צרכי הפסח בבית מפאת חסרון כיס, התאוננה זוגתו בפניו על מצבם הבלתי נסבל, עד שדאבה נפשו מני עוני והתעצב בלבו, אולם, בהגיע זמן התפלה חיזק את עצמו בכל עוז ותעצומות באמונה בהשי״ת ושם בטחונו באלקיו כי את נפשות אביוניו יושיע, כך התפלל תפלתו בחדוה כהרגלו, ולא ניכר בו שינוי מיוחד. על אף מצבו אחר התפלה ראה הר״ן את פני מוהרנ״ת מאירים ושמחים ומתהלך מאושר כמי שנתמלא חסרונו, על אף שבינתיים לא נראתה צמיחת קרן ישועה, ויהי הדבר לפלא.

בתוך כך, סיבב השי״ת ובאותו יום עוד באו כמה מאנ״ש מעיר סמוכה, להיומא דשוקא שנערך בעיר ברסלב, וביני לביני בקרו גם אצל מוהרנ״ת והפרישו לו סכום הגון, ובכך נתמלא חסרונו כל צרכו. והעיד אח״כ תלמידו הר״ן בגדולת רבו לאמר, כי באותה שעה שנתנו לו את המעות לא נראה על פניו אפילו צל של שמחה יתירה, מאחר ועוד קודם בואם אליו חזק היה בבטחונו כל כך, משל היו המעות כבר בכיסו.

אור לארבעה עשר

הגה״ק ״רבי הירש לייב דער רב״ (הרב) אבד״ק ברסלב, דרכו בקודש היה בקיימו מצוות ה׳ בהתלהבות גדולה למאד, בייחוד מצויין היה בהכנות קדושות ובדקדוקו לקיים כדת כל מצוה ומצוה, והיה כאשר נשמע קולו בבואו אל הקודש וקרנו אור פניו בלהב ויראה עצומה, אימה ופחד נפלה על הנוכחים ונגרפו גם הם בהתלהבות והתעוררות רבה. עליו יסופר, כי מרוב דקדוקו בודק היה את החמץ אור ליי״ד כל שעות הלילה ואף גם זאת בהתלהבות עצומה אחוז שרעפים בחיפוש אחר חיפוש בחורין ובסדקין עד מקום שידו מגעת, לשם זה הסתייע אף עם בני ביתו ונטלו גם הם חלק בבדיקה אריכתא זו.

פעם אחת, באמצע הבדיקה כאשר קרא לבניו הצעירים שיבואו אף הם לעזרתו לסייעו בחובת הלילה הזאת, והנה למרבה פליאתו הרגיש כי נפקד

מפניו בנו ר׳ נחמן (הגה״ק אבד״ק טשעהרין) שעוד היה עול ימים יניק וחכים, הקפיד על זה אביו הרב רה״ל, והלך לחפש אחר בנו זה עד שמצאו יושב בעליית הבית והדלת סגור אחריו, כשהוא הוגה במסכת ״פסחים״, ונוכח לראות כי בנו זה שמוניטין יצאו לו בעצם ״שקידת התורה״ עוד מטל ילדותו. התכונן אף הוא בהכנה דרבה לקראת החג הממשמש לבא, בקבלו על עצמו לסיים מסכת זו עוד באותה הלילה — — —.

חסל סדור פסח ״כהלכתו״

מסופר עליו, על הרה״ק רבי שמואל יצחק רוזנפלד זצ״ל, רבה של טשעהרין (ע״פ פקודת רבוה״ק נתמנה לכהן ברבנות עיר זו, ולאחר פטירתו ירש מקומו הרה״ק מוהר״ן מטשעהרין), כי חיבה גדולה ויתירה נודעת היתה לו לאנשי עירו, בדאגתו לממונם כגופם, למען לא יצא מכשול מתחת ידם ואף לא יגיעום נזקי ממון.

עובדא מענינת אחת מספרים על מנהגו: מדי שנה, כאשר אך יָצָא יצא החג [מוצאי אחרון של פסח] חיזר על בתי יושבי העיר, מלא אושר וגיל, ובחדוה נסוכה על פניו פנה לעבר אנשי קהלתו לבשרם: ״ב״ה, אֲ כשר׳ן פסח אָן שאלות!״ [ב״ה, עבר חג הפסח כשר, בלי שאלות]. (שאלה של פסח שהזדמנה בימים ההם, בכחה היה לערער את כל כלי הבית על מאכליהם ותבשיליהם באיסור חמץ, דבר שגרם מבוכה ויגון לכל המשפחה, כאשר בעיצומה של חג הפסח נשארו בעירום וחוסר כל, וזו היתה השמחה שפרצה מלבו הטהור של רבם תיכף בצאת החג).

מועדי ה׳ אל בני ישראל

הרב הגה״ח רבי אברהם שטרנהארץ זצ״ל סיפר משם סבו הגה״ק מטשעהרין זצ״ל, כי פעם אחת שוחח אם אחד מאנ״ש והתאונן הלה בתוך דבריו באמרו ״עס איז שוין אריבער דער פורים, עס איז שוין אריבער דער פסח״ [כבר עבר חג הפורים, וכבר עבר חג הפסח] כאומר שכבר עברו חיש מהר מאתנו. הפסיקו בדברו, רבה של טשעהרין, ואמר לו: ״ב״ה, אריין געגאנגען א פורים, אריין געגאנגען א פסח״ (ב״ה, נכנס בנו פורים אחד, נכנס בנו פסח אחד). כלומר התעשרנו בעוד נכס רוחני מכפי שהתנוצץ והאיר בעצם חג הפורים וחג הפסח, וחלילה מלומר בלשון המשתמע, כאילו חלפו עברו הימים ואין לנו מהם, וכן כך בכל חג ומועד מתקופת השנה שאנו זוכים לאצור בחלקנו וכל אלה הם גוף בלתי נפרד מקנינינו הנצחי, וכמובן, כי כל אחד רוכש ע״פ פעלו לפום צערא אגרא והכל לפי רוב המעשה.

זהירות — בכשרות החג

עוד סיפר הגה״ח הרא״ש משם סבו הגה״ק מטשעהרין, כי מלפנים נוהג היה לאפות ה״מצות־מצוה״ בערב פסח דייקא, כאשר נהגו רבים להדר בזה, וכ״כ בספרו ״נחת השולחן״ (הל׳ פסח עמ׳ כ״ה) ״וע״כ נוהגין ללוש מצות־מצוה בערב פסח אחר שש שעות וכו׳״, אך אח״כ נוכח לראות כי רבים המכשולים המזדמנים ובייחוד בערב פסח שצריכין זהירות יתירה, ועל כן חדל ממנהגו זה. והגיעו הדברים עד כדי כך שנזהר מלאכול בפסח, מצות אלו שנאפו בערב החג.

ומעשה היה פעם שבא החסיד ר׳ דוד שוחט זצ״ל שו״ב דטשעהרין (היה ה״בעל תוקע״ ראש השנה באומאן), לבית הרב, כדי לכבדו בהמצות מיוחדות שאפה בעצמו בערב פסח, ואמנם הגה״ק מטשעהרין קיבלם ממנו והודה לו על תשורתו בסבר פנים יפות, אך לאח״כ הניחם על הארון בביתו, ולא אכל מהם כל ימי החג.

ת״ת תורה תמימה

ע״ש רביה״ק מוהר״ן זיע״א

ברכות מאליפות לראש משביר

חג כשר ושמח וברכת ברוכים הבאים

למעלת כבוד המנהל הדגול, איש המעש, פטרון מוסדותינו הקדושים, הנושא על שכמו את עול החזקת התי״ת הקדוש במסירות נפש ממש, הלא הוא היקר והנכבד

הרב ר׳ מרדכי טורץ שליט״א

שחזר זה עתה ממסע הצלה למען התי״ת יזכה לראות בתפארת שם רבינו, ביסוד מוסדותינו הקדושים וביסוסם האיתן בקרוב

ומן השמים יגמלו לו כפעליו הגדולים והעצומים, בהצלחה ונחת מכל צאצאיו, עם הרחבת הדעת דקדושה, בביאת גואל צדק בב״א

המלמדים **צוות העובדים**

בותיבות הוחל

יעקב לב שמח

צדיקים אמיתיים

הארץ על מה עומדת... על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם
(חגיגה יב:)
עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו
(ז"ח ח"א רס"ה)
כד ברא קוב"ה עלמא, קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמו
(זהר בראשית ר"ח)

☆ מהותם (כביכול) של צדיקים אמתיים ☆ יעודם בעולם ☆ תכונותיהם המיוחדות ☆ החובה לחפש אחריהם ☆ האמונה בהם ☆ ההתקשרות לצדיקים ☆ מעלתם לאחר הסתלקותם ☆ מעלת מקוריהם ☆ סיפורים ועוד

בברסלב שומעים אנו וקוראים הרבה על המושג "צדיק", בליקוטי מוהר"ן בלבד מוזכר מושג זה יותר ממאה פעמים, ובליקוטי עצות, הרי האות "צדיק" גדול מכל פרקי הספר. אף בספר המידות ח"א וב' מוקדשים סעיפים רבים מאד לאות צדיק, עשרות עשרות של תפילות בליקוטי תפילות מוקדשות לכך, ואילו בליקוטי הלכות מגיע מספר הרעיונות על הצדיק לכדי חמש מאות בקירוב.

כל כך הרבה דובר ונכתב על אודות הצדיק, עד שקשה מאד לרכז ולו רק למצות היטב את מה שיש למצות על מהותו, זהותו, תכונותיו, חובת החיפוש אחריו, מעלת המקושרים אליו וכו' וכו'. יתר על כן, **לנוכח קדושתו עליונותו ורוחניותו של אותו צדיק, חיל ופחד, יראה ורתת נופלים על כל מושך בעט סופרים, למתוח קוים כלשהם ולקבוע מסמרות בנושא רב ונישא זה שצדיק שמו.** וכמו שכותב בעל התולדות בשם מורו הבעש"ט זיע"א בפרשת בא: "כי להבין מעלת ומדריגת צדיק או חכם, צריך הוא עצמו להיות במדריגה זו, להיות מבין מעלת ומדריגת חכם ונבון". אלא שאין בכל אלה כדי לפטור אותנו ממלאכה חשובה זו, בדבר שהוא היסוד והבסיס לכל תורת רביז"ל בפרט ותורת הנסתר בכלל ועם זאת לא הכי ברור וידוע לכל כפי שצריך דבר כה יסודי וחשוב להיות בלב כל איש ישראל הרוצה להגיע לתכליתו הנצחי.

— כולי האי ואולי נצליח בזכות רביז"ל וכל הצדיקים האמיתיים, להעמיד את הקורא על אמיתת ונחיצות ענין נשגב זה.

מהותם של צדיקים אמיתיים

אם וכל תורה בליקוטי מוהר"ן וכל הלכה בליקוטי הלכות מעוגנת במישרין או בעקיפין בענין הצדיק, הרי ברפרוף קל על פני דפי הזהר הקדוש מבחינים אנו מיד באותה רוח דברים. בזהר חדש בראשית כתוב: **"צדיק יסוד עולם — זהו יסוד הראשון שברא הקב"ה בעולמו"** (י"א). ובזהר ויקרא רמ"ז מובא: **"צדיק איהו כל כליל כלא... וביה אתעבידו כלל ופרט וכלל" (הצדיק כולל את הכל כאשר לכל... ועל ידו נעשים כלל ופרט וכלל)** ובסוף תקוני זהר: **צדיק כליל כל ספירן וביה מתיחדין כלהו" (ובו מתאחדים כלם)**; "אם כל חי איהו צדיק חי עלמין" (זהר בראשית רס"ו); "כל עץ נחמד — דא צדיק" (שם ר"ס); "בנוי לתלפיות — דא צדיק דאיהו תל שהכל פונים בו" (ת"ז שם); "צדיק מגיה נפקין ברכאן לכלהו תתאי" (צדיק — ממנו יוצאות ברכות לכל התחתונים, (בראשית רל"א); "כל עלמין אתזנו בפסוקא דההוא גננא דאקרי צדיק" (כל העולמות ניזונים בפיסוקו של גן זה הקרוי צדיק (שמות קס"ו).

— הכל כאשר לכל תלוי אפוא בצדיק, וכלשון רביז"ל בליקו"ת ס"ו: **"שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט שממנו נמשכין כל הד' יסודות... שכולם נמשכים מהצדיק" "כי הצדיק הוא יסוד עולם כ"ש (משלי י) וצדיק יסוד עולם וכל הדברים עומדים עליו... כי זה הצדיק הוא רק יחיד בעולם, שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו, ואפילו כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כל אחד לפי בחינתו** (ליקו"א ע).

לקורא הממוצע יקשה אולי להבין, היאך יתכן שכל העולם הגשמי והרוחני תלוי בצדיק והוא היסוד לכל הבריאה? אמנם, מדובר כאן בדבר שאין לאף נברא השגה בו, אבל יש ויש בספרי הזהר, רביז"ל ותלמידיו, בכדי לסבר את האזן, ולתת מושג מה במהותו של הצדיק.

ממעט המובאות שהבאנו לעיל מספרי הזהר רואים ראשית כל, שצדיק זה היחידי בעולם אינו אלא התגלמות של יסוד רוחני, של "ספירת היסוד" שבעולמות עליונים. נשמתו ורוחו לקוחה היא וחצובה מאותו יסוד עליון שאין לבן תמותה כל תפיסה בו, וכל המצאותו בעולם אינו אלא במסגרת תפקידה של ספירת היסוד בתיקון העולמות. במילים אחרות: הצדיק אינו הבשר והדם או "הדקין והכרכשות" — כפי שמתבטא רבינו — הוא איננו גם רק בעל כושר מנהיגות או נצר למשפחת מנהיגים, הצדיק הוא השתלשלות של כח עליון בסיסי מאד שהכל תלוי בו ונמשך ממנו, הוא הוא "היסוד הפשוט" שכל ארבעת היסודות, אש רוח מים עפר וכל הנבראים והמידות טובות ורעות הנובעים מהם, יוצאים הימנו וקיימים בכחו.

להמחשת הדברים, יש בלקוטי הלכות (הל' מצרנות ד') הסבר פשוט כדלהלן: "כי עיקר התהוות של כל העולם ומלואו הוא מהד' יסודות, אשר רוח מים עפר (ארמ"ע). כי השי"ת ברא הד' יסודות ומהם הרכיב והמזיג כל העולם ומלואו, שהם דומם חי צומח מדבר (דצח"ם), שבכל אחד מעורבים כל הד' יסודות, רק שבדומם העיקר הוא בחינת

עפר ובו כלולים השאר, והצומח עיקרו בבחינת מים וכו', אבל כל אחד כלול מכלם, כמובא כל זה בספרים. ועיקר קיום כל הדברים שנתהוו מהד' יסודות, הוא על ידי סדר ההרכבה שנתמזגו ונרכבו במזג השוה, כפי הראוי לאותו הדבר. כי הד' יסודות, כל אחד ואחד משונה הרבה מחברו, כי העפר משונה מאד מרוח ואויר ואש ממים, וכן כלם. רק השי"ת בחכמתו הנפלאה, בראם בחכמה כזאת, שיוכלו להתערב ולהתמזג זה עם זה, עד שיתהוה מהם כל הדברים שבעולם, ויתקיימו ויחיו כל זמן קיומם, עד שיגיע הזמן שיכלו... וע"כ, ברא השי"ת כחות ממוצעים בין הד' יסודות, כדי שיוכלו להתמזג זה עם זה, כי עפר קר ויבש, ומים שסמוך לו הוא קר ולח ויש לו שייכות עם העפר על ידי ששניהם קרים, וכן מים הוא קר ולח, ורוח לח וחם וכו' כמבואר בספרים. נמצא, שעיקר קיום כל הדברים שבעולם שנתהוו מהד' יסודות, עיקר קיומם, על־ידי החיבור וההרכבה שלהם, כשהם ממוזגים במזג השוה, כפי הראוי לאותו הדבר".

— זהו ראשיתו של ההסבר, אשר לפיו כל חפץ שבעולם מורכב מארבעת היסודות, בצורת הרכבה מחוכמת של אש ומים רוח ועפר שהם ניגודים בטבעם. ההרכבה נעשתה על ידי בורא כל העולמות, על ידי שברא "כחות ממוצעים" ועל ידם מיזג וחיבר את ארבעת היסודות לאין מספר של דוממים שונים ומשונים, צומחים מכל המינים, בעלי חיים בתכונות מגוונות, ומדברים בעלי תכונות מפליאות — הכל לפי ההרכב והמיזוג.

להלן מבאר מוהרנ"ת כלל נוסף: שכל אותו כח שיש בכל יסוד מארבעת היסודות להתמזג עם חברו המנוגד לו מטבעו, מתאפשר הודות לכך, שכלם כאחד נובעים (נמשכים) מיסוד אחד שרשי, מ"היסוד הפשוט" יסוד פשוט זה הוא הצדיק, שעליו כתוב "וצדיק יסוד עולם" (משלי י) **"על כן, עיקר קיום כל העולם ומלואו הוא על ידי בחינת היסוד הפשוט, שהוא הצדיק יסוד עולם. כי הוא מחיה ומקיים את כלם, כי ממנו נמשכין כלם, והוא מחברם ומרכיבם וממזגם יחד במזג השוה, ועושה שלום ביניהם. שעי"ז, עיקר קיום כל הדברים כנ"ל. כי מחמת שהוא בבחינת יסוד הפשוט, שהוא פשוט בתכלית הפשיטות בלי שום שינוי כלל, על כן, הוא יכול לחבר כלם ולכוללם יחד, למזגם במזג השוה, ולעשות שלום ביניהם אף על פי שהם משונים מאד כל אחד מחברו וכוחותם מהופכים זה מזה, אף על פי כן, מאחר שבאמת כל כוחותם המשונים נמשכין מיסוד הפשוט שאין בו שום שינוי, ושם שורש כל הד' יסודות עם כל כוחותם, על כן, הוא מאיר בהם, וממשיך בהם כח פשיטותו, ועי"ז עושה שלום ביניהם".**

מכאן מגיע מוהרנ"ת להרכבים הרוחניים שבבריאה: המידות שבאדם הטובות והרעות, תאוותיו, שאיפותיו, נטיותיו וכו' וכו' שאף הם מורכבים מאש ומרוח ממים ומעפר, מדומם, מחי ומצומח וממדבר, כמבואר במשנת חסידים (מובא בליקו"א ד')

ואם ובגשמיות שומר הצדיק, היסוד הפשוט, על מזג שוה ושלום בין היסודות — **"מכל שכן ברוחניות, לענין המידות הנמשכין מהד' יסודות וכל מדה כלולה מכולם, וצריכין לידע איך להתנהג בכל מידה לברר הטוב ממנה ולבער הרע, שבודאי אי אפשר לידע איך להתנהג בכל המידות, כי אם על ידי הצדיק האמת שהוא בחינת יסוד הפשוט: שהוא יסוד כל המידות הנמשכין מד' יסודות, שהוא יודע למזגם ולחברם ולעשות שלום ביניהם, לברר מכל מדה ומדה הטוב מהם ולהתנהג בהם**

במזג השוה — הכל בעתו ובזמנו, באופן שיתקיים ויחיה חיים אמיתיים על פי התורה, שזה עיקר החיות של כל העולמות שכלולים מד' יסודות".

— כל זאת בנוגע לשרשיותה של הבריאה בצדיק שהוא השורש לה, אבל בנוגע לשרשו של הצדיק עצמו, שורש נשמתו ומקור מחצב נפשו הגבוהה, גם בזה סיברו את אזננו הספרים הקדושים:

מקטעים רבים בזה"ק ובספרי רביה"ק ניתן ללמוד, שנשמת משה רבינו ע"ה ונשמת משיח, היא היא הנשמה הקדושה הזאת הבאה ומתגלגלת בכל פעם בנשמת הצדיק שהוא יסוד העולם. בזהר בראשית (כז.) כתוב הביטוי "משה — משיח", ובזהר ויקרא (רס:) מוסבר ביתר הרחבה: **"משה — שירותא הוה בעלמא ... סיומא — מלכא משיחא הוא" (משה תחילתו היה בעולם ... סיומו — מלך המשיח הוא),** ובדף רטז.: **"רעיא מהימנא שזיב שתין רבוא כמה זמנין אתי בגלגולא" (הרועה הנאמן המושיע ששים רבוא — כמה פעמים הוא בא בגלגול)** ובזהר חדש (מג:) **"בסוף גלותא שוי קב"ה למשה בההיא תיבה ואייתי ליה בגלותא, הה"ד: ותשם בסוף" (בסוף הגלות שם הקב"ה למשה באותה תיבה ומביאו בגלות, זה שאמר הכתוב: ותשם בסוף)...**

באותה רוח ובהזדמניות רבות מדגיש רבינו בליקוטי מוהר"ן את שרשו של כל צדיק בנשמת משה רבינו, והקשר שיש בין משה למשיח, אלא שמכל אותם קטעים בספרי הזהר וליקו"מ אתה למד, שאם אמנם יש בכל צדיק וחכם ניצוץ ממשה רבינו ע"ה ו"אתפשטותיה דמשה הוא בכל דרא ודרא" (ת"ז ת' ס"ט קז:), הרי משה רבינו בשלימותו עם כל סממניו, אינו בא בגלגול אלא אחת לדורות רבים.

רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל בהקדמתו לספר ביאור הליקוטים מציב כלל גדול, בו הוא ממצה היטב את הכוונה, בכתבו: **"בענין השגותיו (של רבינו) והודעותיו ברוממות הצדיק ותורתו, עיקר כוונתו הוא על יחידי הדורות (כרשב"י והאריז"ל). וברובם ככלם לא היה עיקר כוונתו, זולת על משה — משיח בעצמו שאנו מחכים אליו" — —** כלומר, רבינו בליקוטי מוהר"ן מייחס עשרות תכונות נשגבות והשגות עליונות לצדיק, המשקפים אישיות נוראה עד מאד שאיננה אלא משה או משיח בעצמו, ולכל היותר "יחידי הדורות", כמו הרשב"י והאריז"ל וכמה מדומיהם, שאותם הולמים דברי רבינו ז"ל הרמים אודות הצדיק.

מעתה הוה אומר: "צדיקים אמיתיים" הם אלה השייכים לאותו שרש "צדיק יסוד עולם" ונשמת משה — משיח, ואילו "הצדיק" בהא הידיעה המוזכר בדברי רביז"ל ותלמידיו הק' או "הצדיק האמת" הוא גלגולו השלם או כמעט שלם של משה רבינו עם כל מה שייחד אותו משה מבחינת תכונותיו פעולותיו ויעודו (חוץ מנביאותו כידוע). השם "אמיתי" ניתן להם, משום שהינם שייכים למקור, לאותה ספירה רוחנית הנקראת "יסוד", או "צדיק", או "ברית", כפי שיתבאר בהמשך בעז"ה ובגין אותם תפקידים שהם ממלאים בעקבות שייכותם למסגרת זו. ולא שהאחרים אינם "אמיתיים", אלא שהם קרובים בהרבה לשרש, כדוגמת הביטוי "חכמת האמת" בה מכונה תורת הנסתר, הרי לא ח"ו שחכמת התורה הנגלית נפרדת ח"ו מן האמת, אלא שלעומת שרשיותה של חכמת הקבלה הקרובה יותר אל רוחניות התורה, לא נתכנתה תורת הנגלה בכינוי חכמת האמת.

יעודו של צדיק אמיתי

יעודו — תפקידו של צדיק אמיתי בעולם הזה עומד אף הוא מעל ומעבר להשגתנו, אלפי אלפים מילין, תפקידו בעולם אינו מצטמצם בחוג מקורביו, לא רק עבורם הוא עושה ופועל, מגוון פעולותיו רחב למאד, ונפרש כרקיע על פני הארץ, החל בתיקון נשמות ישראל וכלה בפעולת לקירוב הגאולה השלמה.

נענה רבינו ז"ל ואמר: **"אני אין לי מה לעשות בזה העולם כלל, כי בשבילי אינו צריך לעשות כלל, רק באתי להעולם לקרב נפשות ישראל להשי"ת"** (חיי"מ גדו"ה ס"ז). בואו לעולם של הצדיק, הוא אפוא אך ורק עבור כלל ישראל, וכל מנהיגותו וממשלתו בעולם, כדי לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, "ועיקר הממשלה להאיר ולהתעורר לבם לעבודת השי"ת" (ליקו"א ל"ד).

אליבא דאמת, בכל דור ודור ישנם מנהיגים המקרבים לב ישראל לאביהם שבשמים, אלא שמצבי הדורות המשתנים וירידת הדורות דורשים כוחות עליונים ביותר, כדי להדוף את המפריעים, ולסלול דרך מתאימה בים הסוער, לפי גלי ונחשולי הזמן. למטרה זו באו יחידי הדורות, וגילו סודות כמוסים, לפי צורך השעה. כך היה רשב"י מגלה את הזהר הקדוש, שעל ידו נצא — כדבריו הקדושים — מן הגלות. כך היה האר"י הקדוש, כך הבעל־שם־טוב. וכך רביה"ק.

— "שמעתי בשמו שאמר: מן רשב"י שהיה חידוש כמפורסם, היה העולם שקט עד האר"י ז"ל. היינו, שמרשב"י עד האריז"ל לא נתגלו חדשות כמו שנתגלו ע"י רשב"י. עד שבא האריז"ל שהיה חידוש כמפורסם והוא גילה חדשות לגמרי שלא מצא מי שיגלה חדשות כאלה עד הרשב"י ז"ל (האר"י ז"ל). ומן האריז"ל עד הבעש"ט ז"ל, היה ג"כ העולם שקט בלי חידוש נפלא, וגילה חדשות. ומן הבעש"ט ז"ל עד עתה, היה ג"כ העולם שקט בלי חידוש כזה, והיה העולם מתנהג רק על פי ההתגלות שגילה הבעש"ט ז"ל עד הנה. עד שבאתי אנכי, ועתה אני מתחיל לגלות חדשות נפלאות לגמרי וכו' " — — — דברים אלה שמתוך חיי מוהר"ן (גדו"ה ל"ט), מגלים לנו טפח מיעודם של בחירי הצדיקים בהופעתם הנדירה עלי אדמות. באים הם הנה, כדי לגלות חדשות, ולסלול מסילות לפי צרכי הדור ותיקוניו המיוחדים במינם. ובעצם, אם יש את נפשנו לדעת את תפקידו של הצדיק האמיתי בעולם, עלינו לשים לב, מה אמנם עשו צדיקים מיוחדים אלה, החל ממשה רבינו ע"ה, וכלה ברביה"ק. או אז נבחין במשותף הנפלא שביניהם.

לא נעמוד עתה על תכונותיהם המשותפות, על כך נקדיש בע"ה את הפרק הבא, ברצותנו להצביע על פעולותיהם הזהות, שהם סימני ההיכר הבולטים ביותר לצדיק מיחידי הדורות — בחירי צדיקיא — כפי שמכנם הזהר.

הפעולה הכי גדולה של משה רבינו ע"ה, ר' שמעון בן יוחאי, האר"י הקדוש, הבעל־שם־טוב, רבינו ז"ל, הם חידושי התורה שגילו, חידושים המקפלים בתוכם תורת חיים שלמה, שהם בבחינת סודות התורה שהגיע זמנם לגלותם, לפי מצב הדור ותיקון העולמות שבזמן הזה.

גם התורה הקדושה שמסרה משה לישראל נקראת בזהר "תרי"ג עצות" ואף כל עניני

הקבלה שנתגלו בימי רשב"י והאר"י, כמו גם תורת החסידות שנתגלתה ע"י הבעש"ט וע"י רביה"ק הינם עצות היאך לעבוד את השי"ת ולהשיגו — **"כי כל ספרי הזהר הם תיקונים וכלים שהמשיכו ברוב השגתם הקדושה, שעל ידי זה נזכה להשגות אלקות, שזהו כל דרכי הקבלה הקדושה שגילו רשב"י ותלמידיו. ועל כן: בזהר דא יפקון מן גלותא (בזהר זה יצאו מן הגלות), ויקויים: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, היינו: כמו ביציאת מצרים, שהיתה הגאולה על ידי משה רבינו, על ידי שגילה לנו אז השגות אלקות בדרכים נפלאים, כמבואר בתחילת התורה הנ"ל (ליקו"א ל'), כמו כן עתה, בגלות האחרון הזה, שקשה וכבד יותר... ועל כן גם אחר התנא רשב"י, זכינו לכתבי האריז"ל, שהוסיף לגלות תיקונים נפלאים וכו', וכן בדורותינו זכינו למה שזכינו, ע"י גדולי הצדיקים שהיו מימות הבעש"ט ז"ל עד עכשיו, ומי שהוא בעל נפש ודורש את ה', יוכל להבין מעט את כל מעשה תקפם וגבורתם של הצדיקים הגדולים המובחרים, שעשו ותיקנו לנו בכל דור ודור"** (ליקו"ה חו"מ נזיקין ד' י"ג).

כמין תורה שבעל פה, שמגיע זמנה לגלותה, נמסרת על ידי בחירי צדיקים אלה המופיעים אחת לדורות רבים, דרך חיים והשקפת עולם נפלאה מתגלים על ידי חידושיהם הנפלאים, דברים שבלעדם לא היתה הגולה מסוגלת עוד להתקיים, הלא הם "דרכי התשובה, להורות את בני ישראל איך להתנהג בתוקף ההסתרה, באופן שיחזרו ויתקרבו לאביהם שבשמים. וזה עיקר בחינת תורה שבע"פ שנמסרה לצדיקי הדור האמיתיים ... שהוא בחינת סתרי תורה שמשם נמשכין כל השכליים וכל העצות שבעולם" (ליקו"ה סוכה ז' ד').

לכך חותר כל אחד מצדיקים נוראים אלה, **וזה אמנם מה שיעשה משיח צדקנו, יגלה הוא דרך נפלאה לעבודת השי"ת שהכל יסורו אליה ומלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים.** עבודה זו מתחילים עוד לפני ביאתו "הצדיקי אמת, הממשיכין אורו של משיח בכל דור ודור בכל אדם ובכל זמן" (ליקו"ה מתנה ה' ע') **"כי ימי חייהם של הצדיקים, כל יגיעתם וטרחתם — לגלות האמונה הקדושה בעולם, להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו".**

עסק מיוחד יש להם לצדיקים אלה להכניס השגות אלוקות בנחשלים שבָעָם, בשפלי המדריגה, להם צעק רבינו: **"גיוואלד! זייט אייך נישט מייאש, קיין יאוש איז גארניט פאר האנדן" (אהה! אל תתייאשו, יאוש אינו בנמצא כלל) — "דערמאנט אייך איטליכער ווי אזוי איך האב אייך געפונען ... און וויפיל כחות ברוחניות וגשמיות איך האב אויסגעבראכט ארום אייך" (הזכרו כל אחד מכם באיזה מצב מצאתיכם ... וכמה כחות ברוחניות וגשמיות השקעתי עבורכם** — מתוך מתתבו מאוסטרהא, (עלים לתרופה מכתב א') — **"שלא יהיה לריק יגיעי שיגעתי עם כל אחד ואחד ושמתי את נפשי בכפי בשביל טובת נפשיכם"** (מכתב מזסלב, שם מכתב ג').

"... ורמז לנו מדבריו הקדושים, אשר כל ענינו שבא לזה העולם הוא רק בשביל לתקן כל הנפשות הנפולות... וכן כל יסוריו שסבל בעולם הזה, וגם כל התגברות ההעלמה שנעלם אורו הקדוש מהעולם, עד שיש רבים שלא זכו להנות מאורו הקדוש, הוא רק בשביל זה" (מתוך ההקדמה לספר משיבת נפש).

אלא שעם כל זאת הרי זה עדיין מן הדברים הקטנים אצל הצדיק, מה שהוא עוסק עם החיים לקרבם לעבודת השי"ת. תפקיד נכבד וגדול בהרבה, אבל גם קשה וכבד ביותר, הוא עסק תיקון הנשמות, לאלפים ולרבי רבבות, העומדים ומצפים דורי דורות לצדיק האמת, שיבא לעולם הזה ויתקנם.

בדרך נסיעתו לאומן, קודם שנכנס לעיר, סיפר רביז"ל מעשה מהבעל־שם־טוב, שהימנה למדים עד כמה סבוכה וקשה היא עבודת תיקון הנשמות: פעם אחת, הגיע הבעל־שם־טוב הקדוש זצ"ל למקום אחד עם חבר תלמידיו, הבחינו בו התלמידים, שענן כבד של עצבות ומרה שחורה ירד על פניו, והיו יראים לשאלו לסיבת הדבר. סברו הם שהדבר יחלוף, אך עברה יממה ואף מחצית יממה נוספת, עד אשר הגיע ערב לאחר חצות, או אז נתגלה הדבר **"שבאותו המקום היו שם נשמות משלש מאות שנים, שלא היה להם עליה. וכשבא הבעש"ט ז"ל לשם, נתקבצו כולם אליו. כי הם מצפים תמיד על איש כזה, שיוכל לתקנם.** ומחמת זה, היה לו עצבות, כי היה כבד עליו ענין זה מאד" (חיי"מ נסוי"ש באומין ו').

כידוע בא רבינו לאומן כדי להסתלק שם, טרם הסתלק לבית עולמו, יום אחד קודם, פנה לתלמידו ר' נתן זצ"ל ושאלו אם הוא זוכר עדיין את הסיפור הנ"ל שסיפר לו עובר לכניסתו לאומן. השיבו מוהרנ"ת, הן **"ענה ואמר, זה זמן רב שהסתכלו עלי לתופסני כאן. שוב ענה ואמר: לא אלפים נשמות כאן, כי אם רבבות רבבות. גם בלילה שלאחריו סיפר גם כן מענין זה".**

— עבודה קשה זו עושים צדיקים בעולם, עבודה הכרוכה במאמץ בל ישוער והקרבה עצמית גמורה, בגשמיות ורוחניות.

ומהיכן נובעת מידת הקרבה שכזאת — על כך בפרק הבא.

תכונותיהם המיוחדות

שוב נתחיל ממשה. מספר המדרש, שכשהיה רועה את צאן יתרו חותנו במדין, גילה רחמנות יתירה על הכבשים והעזים. רחמן היה מעצם טבעו, וכשנזדמן לו מרעה צאן, עשאו בכל המסירות והרחמנות האפשרית. פנה אליו הקב"ה ואמר לו: **"יש לך רחמים לנהג צאנו של בשר ודם, חייך אתה תרעה צאני ישראל!"** (שמ"ר ב' א').

— זוהי התכונה העיקרית למנהיג ישראל — משמע אף מדברי רבינו — להיות רחמן אמיתי, כמו שכתוב בישעיה מ"ט: **"כי מרחמם ינהגם"** — **"היינו, מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג ... ורחמן כזה הוא רק משה רבינו, כי הוא היה מנהיג ישראל, והוא יהיה המנהיג לעתיד. כי מה שהיה הוא שיהיה וכו'** (קהלת א), **כי משה רבינו היה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל. כי הש"י אמר לו** (שמות לב): **ואעשך לגוי גדול, והוא לא השגיח על זה כלל, רק אמר אם תשא חטאתם וכו'** (שם). **כי הוא היה רחמן ומנהיג אמיתי".**

הרחמנות היא אפא אַב־תכונה לשלל תכונותיו הנפלאות של הצדיק האמיתי, עליהם נעמוד בע"ה להלן. ובמה מתבטאת רחמנותו, לא רק בתפילה עבור ישראל ובפעולות רוחניות עבורם, רחמנות גדולה מגלים הם, הצדיקים האמיתיים, בכל שיגם ושיחם עם הבריות, וביחוד בגלותם חידושי תורה, המהויים דרכים בעבודת השי"ת לשומעי לקחם ולעולם כולו. בדרכים אלה בולטת רחמנותם בכל עבר ופינה וכפי שכבר כתבנו על כך בגליון 37 במדור זה.

ברם, מעניינת היא אותה מידה אצל רביז"ל: **שפע של דברי חיזוק במידה מרהימה, גילוי סודות נסתרים על מידת האין קץ של רחמנות השי"ת אף על פושעים וחטאים, והתמסרותו עד כדי הקרבה מוחלטת — כל אלה הם אָפיים של כל דבריו ופעולותיו בעולם, כפי שבולט מאד בספריו הקדושים ותולדות חייו הטהורים.**

ניטול לדוגמה את התורה "אזמרה לאלקי בעודי" בליקוטי מוהר"ן סימן רפ"ב — הלא מוהרנ"ת מתמוגג כל אימת שהוא נזכר בה, במכתביו הריהו חוזר ומשנן לבנו: "נאָר אזמרה! נאָר אזמרה!" (רק אזמרה, רק אזמרה), ומה כתוב בה באותה תורה נפלאה — גילוי נפלא על "הוי דן את כל אדם לכף זכות". לדברי רבינו ז"ל שם הרי גם האדם כלפי עצמו צריך לדון לכף זכות את עצמו... זאת בנוסף על גילוי נפלא אחר שהשמיע לפני כן: שאפילו "מי שהוא רשע גמור", על ידי מעט הטוב שמשתדל אדם למצוא בו, "על ידי זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה". כלומר, במחשבתנו על מעט הטוב של הרשע "שבאותו המעט אינו רשע", הננו גורמים שאף מן השמים יתייחסו למעט טוב זה, ויכריעוהו לכף זכות, וידחפוהו לתשובה שלימה — — וכאמור אף על עצמו צריך האדם "לחפש ולמצוא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצווה ודבר טוב?!" — — —

— כמה רחמנות על האדם בדכדוכי נפשו יש בגילוי סודות נסתרים הללו! וכמה התייחסות לבבית ללבטיו ויסוריו של החוטא יש בדברים אלה ובעוד הרבה הרבה תורות ושיחות שהשמיע רבינו, כדי לחזק ידים רפות ולאמץ ברכים כושלות!

וכך כתוב בספר החשוב תשואות חן, שהוא אחד מספרי החסידות הבסיסיים: "**קיבלתי מרבותי, שבחינת משיח יהיה, שביכלתו ללמד זכות על כל ישראל. ועל ידי זה יפיל הרהורי תשובה בכולם, ויהיו כלם צדיקים**" — כאלה הם הצדיקים האמיתיים *שנשמת משיח נשמתם, נשמת משה — משיח.*

ואם בכל אלה נודעת רחמנותו של הצדיק האמיתי, הרי בעסק תיקון הנשמות מתגלית היא, רחמנותו, שבעתיים. היה זה בשנת תק"ע, בפרשת נח, נכנסו תלמידי רבינו לחדרו כדרכם בכל לילה, ענה ואמר: "מה שאני עושה עמכם הוא דבר קטן לפני — זה אתם צריכים לעשות" — — השתומם מוהרנ"ת ונעמד כנדהם בחשבו: כלום יש עבודה חשובה מזו, לקרב בני אדם להשי"ת כפי שעוסק רבינו עם אנשיו?! הבחין, רביז"ל בהשתאותו וביאור לו: "**יש נשמות ערטילאין (ערומים) שאין יכולים ליכנס בגוף כלל, וגודל הרחמנות שעליהם גדול ועצום מאד מאד, יותר מעל החיים, כי הם כבר נכנסו בגוף, ויש להם בנים ויש להם מצוות, אבל הרחמנות שעל אלו הנשמות הערומות הוא גדול מאד מאד, כי אינם יכולים לעלות למעלה, וגם למטה אינם יכולים להתלבש בגוף כנ"ל**" — — —

זו אשר אמרנו — הצדיק האמיתי רחמן הוא למאד כי על כן נחלץ הוא, על אף הקושי הרב, לעזרת נשמות המתים הטובלים בים של צער ויסורים כפי שהוא נחלץ לעזרת ישראל עם קדוש הנופל ח״ו בעוונות **״כי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות, כי כל היסורים הקשים שבעולם, אינם נחשבים כלל כנגד המשאוי הכבד של עוונות ח״ו״** (ליקו״ת ז׳).

(ההמשך יבוא)

...וגם בענין החומרות יתירות בפסח לא היה מסכים כלל, על המרבים לדקדק יותר מדאי ונכנסים במרה שחורות גדולות. והאריך בשיחה זו אז, כי איש אחד מאנשינו שאל לו ז״ל שאלה אחת בענין איזה חומרא בפסח, איך להתנהג, ואז התלוצץ ממנו מאד, והרבָּה לדבר מענין זה, שאין צריכין לחפש אחר חומרות יתירות ושגעון ובלבולים. ואמר, שהוא בעצמו גם כן כבר היה שקוע בענין זה מאד, שהיו עולים על דעתו חומרות יתירות מאד מאד. ופעם אחד היה חושב מחשבות בענין המים על פסח, שחשש שמא יש איזה משהו במים ששואבים, ואם יכין לו מים על כל ימי הפסח, כמו שנוהגים קצת — גם זה לא הוטב בעיניו, כי קשה לשמור היטב המים מערב פסח על כל ימי הפסח. ולא הוטב בעיניו שום מים, רק מי מעין הנובעים ויוצאים והולכים ובאים מים חדשים בכל עת, אבל במקום שהוא ז״ל היה יושב לא היה שום מעין כזה, והיה בדעתו לנסוע על פסח למקום שיש שם מי מעין כזה — כל כך נכנס בחומרות ומרה שחורות ודקדוקים יתירים. אבל עכשיו הוא מתלוצץ מזה, כי אין צריכים לחפש אחר חומרות יתירות אפילו בפסח. והאריך בשיחה זו, כי עיקר העבודה באמת הוא תמימות ופשיטות, להרבות בתורה ותפילה ומעשים טובים, בלי לחפש לחדש דוקא חומרות יתירות, רק לילך בדרכי אבותינו הקדמונים.

(שיחות הר״ן רל״ה)

בסוד שיח

א.י. ירושלים

תפילה ברומו של עולם

שח רבינו ז״ל, שוטטתי בעולמות עליונים, ראיתי שהכל רצים מבוהלים ושאלתי אותם — להיכן ? השיבו לי: אברך אחד מתפלל ״געשמאק״ (בנועם וכוונה נאותה) ותאבים אנו לראותו ולשמוע את רנתו. רצתי גם אנכי אחריהם, עד שראיתי אברך אחד עומד בקרן זוית ומתפלל בהתלהבות נפלאה, הסטתי את טליתו מעל פניו ונוכחתי שאמנם נפתלי שלי הוא זה...

ציצית בכל דקדוקיה

אמר פעם רבינו ז״ל לר׳ נפתלי: דע לך, שכל עניך הוא ציצית. (דיין זאך איז ציצית). לקח ר׳ נפתלי את הדבר אל לבו, ומני אז נזהר היה לא לפסוע פסיעה בלעדי טליתו המצוייצת בהידור רב. פעם עלה בסולם, נתקע חוט אחד מן הציצית בשליבות הסולם, לא זז משם עד שהתקין בכנף טליתו חוט חדש, מאלה המהודרים שהחזיק בכיסו תדיר.

שמחה ושבירות לב

מחצות הלילה עד חצי היום ברצף אחד, היה יושב ר׳ אפרים ב״ר נפתלי ועובד את השי״ת בלי הפסק. קולי קולות היו בוקעים מדי פעם בפעם מחדרו והרעידו כל לב. לכשגמר עבודתו, שוב היה שש ושמח כמאושר שבעולם, רטנו פעם שכניו: מה זה עם הזקן הלזה, חצי היום תשעה באב הוא אצלו וחצי היום שמחת תורה ?!...

יחול ל״לדברך יחלתי״

באחרית ימיו זכה ר׳ אפרים ב״ר נפתלי לחונן עפר ארץ ישראל, הגיע משם לאומן, להשתטח על ציון רביז״ל, קיבלו ר׳ נחמן מטולטשין בשמחה גדולה, נענה ר׳ אפרים ברצינות: אכן ״יִרְאֵיךְ יראוני וישמחו״ נתקיים בי, אבל היאך זוכים ל״לדברך יחלתי״ (וואו נעמט מען דעם ״לדברך יחלתי״).

בין דין לרחמים

בן אחר היה לו לר׳ נפתלי שנתפס להשכלה ונסע לברלין ללמוד מפי ״קרחיהם״. נצטער ר׳ נפתלי למאד, וביקש מהשי״ת שיטול את בנו מן העולם, לבל יקלקל יותר. וכך הוה, הבן נפטר. שמע מוהרנ״ת את נסיבות מותו, הקפיד על חברו ר׳ נפתלי ואמר לו: היה לך להתפלל שיחזור בתשובה!

בזכות המקוה של מוהרנ״ת

דרכו של מוהרנ״ת ז״ל היתה, לטבול במקוה בחצות הלילה, מלבד טבילתו שמלפני התפילה. רחוקה היתה המקוה מביתו כמה מילין, אך הוא לא חש לכחו וטרח ללכת בקור

החרפי בחצות הלילה אל המקוה. חולה היה אז בחולי מעיו, וקור המים הצוננים של המקוה לא השפיע לטובה על מעיו הרפים. חמלה עליו אשת הבלן שהיה מתגורר בסמוך, והכינה לו קערת מים חמים מדי לילה, כדי להחם עצמו כשיצא מן הטבילה. נודע טוב לבה למתנגדים, ופיטרו את הבלן מִמשרתו בשל כך, ואף סילקוהו מהדירה שהוקצתה לו כבלן. החורף היה אז בעיצומו, ולא היתה למשפחה המסכנה לאן לפנות. באה האשה לפני מוהרנ"ת בבכי ובדמעות שליש ושאלתו: זו מצווה וזה שכרה !! שמע מוהרנ"ת את טענותיה ונענה לה: הרי במה אוכל להושיעך — כסף אין לי, שלחי נא אלי את שני בניך, משה וזאנוויל, ואלמדם תורה. נרגעה האשה, ושילחה אליו את שני בניה. לא ארכו הימים, ושניהם היו למאורות גדולים בקרב חסידי ברסלב, הלא המה האחים הקדושים ר' זאנוויל ור' משה ברסלבי'ר.

ארבע קושיות אמיתיות

היה זה בעיצומם של ימי המחלוקת על מוהרנ"ת מצד המתנגדים לו. קושיות רבות של "מה נשתנה" המטירו הם על מוהרנ"ת ואנשיו הק', ופתחו אף במסע של הלשנות ושיסוי השלטונות נגדו. בערב פסח אחד אף הצליחו להשפיע על השלטונות לפתוח סנדלריה בבית מוהרנ"ת, כדי לשבש את פעילותו הקדושה בדרך רבינו הקדוש. אך מוהרנ"ת לא איבד עשתונותיו, נהג הוא כסדרו. ובהגיע ליל הסדר אף פנה בבדיחות לבניו: שאלו נא את הקושיות, לא את הקושיות של המתנגדים אלא את קושיותיה של התורה הקדושה...

כלי עבודה — חצות

התבטא פעם ר' מיכל'ה מטולטשין: כמו שאי אפשר לו לרצען בלי מרצע, כך אי אפשר לו לאדם כשר באמת בלי קימת חצות...

בחצות — בריה חדשה

בעיר טפליק היה אחד מאנ"ש ושמו ר' חיים לייב שהיה למדן גדול ועובד ה' ויחד עם זאת עני מרוד ומדוכא ביסורים. פרנסתו היתה, לנסוע ביום היריד לשוק, עם חביות דגים מלוחים, ומכך היה מוציא כדי מחייתו בצמצום. פעם אחת אחרי יום עבודה קר מאד, בליל חרפי עז, חזר הביתה מצונן כלו, ונפל על מטתו מתעלף. בקושי רב עוררוהו, וחיין נמצאו אז בסכנה גדולה, עד שהיה חשש רציני אם יזכה לאור הבקר.

מול ביתו היה דר איש אחר מאנ"ש, ר' אהרן יוסי'ל שמו שהיה סוחר גדול, כשהגיע חצות הלילה קם הלה כדרך אנ"ש לערוך את התיקון, אמר בלבו: ארדה נא ואתיצבה ליד חלון ביתו של ר' חיים לייב כדי לראות את הנעשה עמו. ירד וראה אור עולה בביתו, חשב בלבו: מי יודע כבר מה נעשה שם עמו... ניגש מקרוב לחלון והביט פנימה ונשתומם לראות את ר' חיים לייב יושב והוגה בספר שו"ע יו"ד גדול לאחר שכבר סיים לפני כן תיקון חצות — — —.

פשט על יהודי פשוט

ענה מוהרנ"ת ואמר: נקל עלי יותר לומר פשט במהר"ם שיף מוקשה וסבוך, מאשר לומר פשט על יהודי פשוט...

* *

לקראת התארגנות "התאחדות התלמידים"
בוגרי ישיבת ברסלב בני־ברק

בסימן חלוקת פרסים למצטייני תלמידי הישיבה התקיימה התכנסות רחבה של האברכים לומדי הישיבה בעבר מירושלים ובני־ברק שמלאו את היכל הישיבה. חלוקת הפרסים באה ביזמתו של ידיד הישיבה הרה"ח ר' **אלימלך קורמן** הי"ו, בנו של הרב החסיד רבי **יצחק מאיר** זצ"ל שמבית אביו, רב הפעלים, המפורסם להפצת דעת רביה"ק בעולם, למד לפעול למען ענייני רביז"ל וביותר עבור הישיבה הנקראת על שמו הק'. וכך זיכו לו משמים, להביא להקמת הקרן הנכבד שנוסד על ידי **הנדיב היקר הר"ר אברהם ארליך הי"ו מוותיקי חסידי ברסלב בוורשא ומלומדי הישיבה שע"י השטיבל הברסלבי דשם.**

מרנין היה המהזה כשנגשו התלמידים הנבחרים בזה אחר זה לקבלת הפרס החשוב כשארשת פניהם הרציניות מעידות על יגיעתם בשקידה על החומר הרב, עליו נבחנו זה עתה בהצלחה מרשימה. מעמד מרגש זה נסך תקוות רבות בלבות הנאספים, הכל חשו היטב בשיפורים המובהקים שחלו בישיבה בתקופה האחרונה, בהשפעת הצוות המסור, העושה מלאכתו באמונה וזוכה ב"ה לראות ברכה רבה בעמלו.

קדם לחלוקת הפרסים, נאומו המרכזי של **רו"מ הישיבה הרב החסיד רבי שמעון ברגשטיין שליט"א** שסקר בקצרה את עשרים שנות קיומה של הישיבה, והרים על נס את התלמידים הבוגרים, המגלים התעניינות מרובה מהנעשה בישיבה, לשם כך טרחו להגיע אל המעמד, מתוך מטרה להוסיף משנה עידוד וחיזוק לישיבה בתנופה מחודשת.

מילא אחריו **הרב גולומבק**, מרמ"י הישיבה בעבר, שעמד על סגולותיה הרבות של הישיבה, בה זוכים התלמידים ללמוד תורה מפי תלמידי חכמים מובהקים, תוך כדי קיום עצום רביז"ל בשלימות.

דברים נרגשים, נשא אח"כ הנדיב הנכבד **הר"ר אברהם ארליך הי"ו,** שהודה לה' על הזכות שנפלה לידו, לעודד ולחזק תלמידים הלומדים בישיבה ע"ש רביה"ק מוהר"ן זי"ע. הנדיב החשוב, שהנו בעצמו בוגר ישיבת ברסלב בוורשא, סיפר על הימים ההם, בהם זכה לשמוע תורה וחסידות מפי הרה"ח המפורסם **ר' אהרן לייב ציגלמן הי"ד.** בצטטו מספרי רביז"ל על מעלת לימוד התורה וקדושת ארץ ישראל, הדורשת גם הסתפקות במועט, כמו שראה אצל חסידי ברסלב בארץ מולדתו. לבסוף, הביע תקוה, להגביר את עידודו לישיבה ותלמידיה. דבריו הותירו רושם רב.

לאחר מכן הסבו בוגרי הישיבה ליד שולחנות ערוכים, לאסיפה ענינית, בה לובנו שורה של צעדים לאיחוד התלמידים. בין היתר נקבע, לערוך כינוס יסוד רבתי עבור כל יוצאי הישיבה, בר"ח סיון הבעל"ט, באולם נהדר, בירושלים.

באותו מעמד נבחרו פה אחד, חברי ועד הפועל מקרב התלמידים, בהרכב ה"ה: ר' בצלאל פרידמן (י-ס), ר' אברהם עקשטיין (י-ס), ר' שאול דוד ברמץ (ב"ב), ר' יעקב פרנק (י-ס), ר' אליעזר גלבך (י-ס), ר' משה שור (ב"ב), ר' א. ירבלום (י-ס). האסיפה ננעלה, בהחלטה נחושה מצד כל הנוכחים, לפעול ולהפעיל למטרות ה"התאחדות" בכל המישורים לתועלת הישיבה ותלמידיה, בעבר ובהווה.

מוגש ע"י מזכירות "התאחדות התלמידים"

ש.מ. זינקובר

הנכרי בליל הסדר

שני נודדים עניים, יהודי וגוי גרמני, חיזרו על ערי וכפרי ישראל. מבית לבית הלכו הם יחדיו ועזרו איש לרעהו בחיפוש אחר מקורות מחיה. שפתם כמעט ודומה היתה שכן לא רחוקה היא שפת יהודית מהשפה הגרמנית, ורבים אף טעו בו בגוי ואמנם חשבוהו כחברו ליהודי.

כך הלכו השניים במשך כל החורף, בוססו בבוץ ולנו בחורבות, יהודים רחמנים חמלו עליהם ונתנו להם לחם ושמלה בכל עת מצוא. עלה לו לגרמני הגוי להתחזות כיהודי בשפתו ובלבושו, ומצא מהלכים אצל מארחים בעלי בתים בכל עיר ועיר.

החרף קרב לקיצו וימי הפסח ממשמשים ובאים, יהודים מתכוננים לפסח ובַכל ניכרת תכונה רבה, עגלות עמוסות תפוחי אדמה, חביות יין נודפים למרחוק וריח מאפה מצות נישא על פני הרחוב היהודי. לבו של הגרמני יוצא משלל המאכלים, רעב מכרסם בקרבו ועיניו כלות להיות — ולו הפעם — יהודי החוגג את חג המצות הנפלא הלזה...

שח דאגתו לפני חברו היהודי, יעץ לו, לא לגלות לאיש כי גוי הוא"... ולימד היהודי את הגרמני שיעשה את עצמו כמו יהודי — כיון שהלשון הוא אחד — והיהודים רחמנים וירחמו עליו, וכיון שבא סמוך לפסח למדו איך שיתנהג (שיקרא אותו בעל בית לבית על הסדר) בכל הסדר: שעושין קידוש ורוחצים ידיים, רק שכח לאמור לו שאוכלים מרור"...

הגיע ליל הסדר, ואמנם קפצו על שני העניים הללו יהודים רחמנים הזמין בעל בית אחד את הגוי לביתו כשחברו היהודי הוזמן לבית אחר. רָעב היה הנכרי למאד וציפה לבוא הארוחה הדשנה. נזכר הוא בכל אותם דברים טעימים עליהם סיפר לו היהודי, אולם, למגינת לבו אין מגישים ממאכלי הדגים והבשר ולא כלום... כל היום לא בא אוכל אל פיו והסעודה בוששת לבוא... לא במהרה ניגשו המסובים לסעודת החג, הגישו הם כל מיני דברים שלא ערבו לחכו של הגוי: חתיכת כרפס ומי מלח שאך הגבירו את צמאונו ליין הטוב שעליו חלם כל ערבו

של פסח אלא שבינתיים אוכלים כל מיני דברים לא טעימים כשלכל אלה נלוית אמירת הגדה קולנית, בניגונים שלא הסכינם הגוי לשמוע מימיו.

בכליון עינים ציפה הגרמני לעת האוכל, ובראותו כי כבר מגישים מצה, שמח בלבו ונזכר בכל אותם תבשילים ומאכלים טובים עליהם סיפר חברו... אולם עד מהרה התאכזב אכלו רק כזית ותו לא... והנה הנה מגישים מין מאכל שלא ראה מימיו, היתה זו החזרת למרור, ובנפשו דימה שבודאי זהו המאכל החשוב ביותר בסעודת היום, הכניס מנה הגונה לפיו נצרב לשונו כבאש "והוא חשב שזהו הסעודה, שרק זה יאכלו, ברח תיכף במרירות ורעבון וחשב את עצמו: יהודים ארורים, אחר כל הצערעמאניא (טכס) נותנים זה לאכול... ובא לבית המדרש וישן".

כשהוא רעב וצמא וקופא מקור, התגולל הגרמני בשנתו על ספסל בית המדרש כשמדי פעם הרים ראשו לבדוק אם חברו חזר מהסדר. עברו כמה שעות, נפתחה הדלת, והיהודי נכנס "בפנים שמחות, שבע מאכילה ושתיה. ושאלו (לגוי) איך היה לך הסדר? סיפר לו בכעס. אמר לו: 'הוי גרמני שוטה! אם היית מחכה עוד מעט היית אוכל כל טוב כמוני"...

☆

מה הבדל היה בין היהודי לגרמני, האם לא האמין הגרמני לחברו המסור שיגישו לו סעודה דשינה בליל הסדר? — האמין והאמין, אך לא היתה לו סבלנות כזו שלמוד היה בה היהודי.

"וזה בחינת מרור שאנו אוכלים... וזהו עיקר המרירות מה שצריך כל אדם לסבול קודם שיזכה לעבודת ה' באמת, כי אין מרירות גדול מזה, כשאינו יודע לשית עצות בנפשו איך להתנהג" (ליקוטי הלכות פסח הלכה ו' ס"ק ט').

סבלנות קשה כברזל צריך לו לאדם הנכנס בעבודת השי"ת — "צריך להתמהמה הרבה" אומר רביז"ל. ובינתיים עוברים בלבולים ומרורות רבות, ועל האדם להתעלם מהם ולצפות להצלחתו.

— "וזה בחינת ארך אפיים, היינו מה שאינו ירא משום דבר ואינו משגיח על שום ביטול ובלבול בעבודתו, רק עושה את שלו — זה בחי' ארך אפים, שאין שום דבר יכול לבלבל אותו, כי לא איכפת ליה שוב דבר, רק עושה את שלו בעבודתו את השם יתברך" (ליקוטי מוהר"ן ח"א קנ"ה).

(כדאי לעיין באותה תורה קנ"ה שבליקו"מ, רביז"ל מתווה בה דרך חיים שלמה בתורה קצרה אחת — אריכת אפיים סבלנות אמונה ש"עי"ז הוא גדל וצומח ומצליח בעבודתו, כי לא יוכל לבלבלו שום מונע להפילו בעצבות ועצלות ח"ו, רק יעשה את שלו בזריזות ושמחה ולא יסתכל על כל הבלבולים כלל").

"כן הוא בענין רבינו ועבודת ה' שאחר כל היגיעות והטרחות, עד שבאים ונתקרבים לרבינו או לעבודת ה' לזכך הגוף, נותנים מעט מרור — מרירות כי זיכוך הגוף בא במרירות, אבל האיש חושב שתמיד יהיה רק המרירות וזהו הכל רק המרירות וכו' על כן בורח תיכף, אבל כיון שמחכה מעט וסובל זה המרירות מעט מזיכוך הגוף, אז מרגיש אחר כך כל מיני חיות ותענוג". (כוכבי אור, מעשיות ומשלים דף כ"ה).

אוכלים מעט מרור, מתאזרים בסבלנות, לאחר מכן זוכים ואוכלים ושותים מכל טוב — זהו כחו של היהודי לקוות אל ה' ולחזור ולקוות מבלי ליפול ברוחו מכל הירידות וההפרעות שהם הם המרור הקודם לסעודה הדשינה.

...מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו, שבכל מצווה ומצווה ובפרט בכל הזמנים המקודשים ובכל המצוות הנוהגים, בכולם זכינו לשמוע דברים נוראים ונפלאים ונשגבים כאלה המחיין כל נפש ונפש בכל מקום שהוא, כגון מענין קדושת פסח שמדבר בו הרבה... אשרינו מה טוב חלקנו וכו', מי יתר שנזכה לילך בהם ולעסוק בהם במועדו ובזמנו — הלכות פסח קודם פסח — לפרש שיחתנו לפניו יתברך קודם פסח, לזכות ולהתקרב אליו יתברך על ידי קדושת פסח...

(עלים לתרופה מכתב שצ"ה)

●

...כי בפסח נתתקן תאות ממון, כמו שכתוב (שמות יב) וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום — בעל כרחם (ברכות ט), כי הם לא רצו כלל, כי אז נתתקן תאוות ממון.

(ליקו"ת א')

●

...ועיקר לשמור מוחו שלא יחמיץ. וזהו (תהלים סח) "גער חית קנה" כדאיתא בזהר (פנחס רנ"ב): קָנֶה חי"ת תשבר ותעשה ממנה ה"א, ותעשה מאותיות חמץ — מצה. היינו, שלא תחמיץ חכמתך... היינו כשתשמור את חכמתך שלא יכנס בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים — שהם בחינת קנה דסטרא אחרא, כנגד קנה חכמה קנה בינה דקדושה — על ידי זה תנצל מבחינת חמץ שהיא סטרא דמותא כדאיתא: מחמצת (חמץ — מת) — תמן סטרא דמותא.

(ליקו"א ה')

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

דברי הערכה לירחון

לכבוד המערכת החשובה המפיצה את אור זרקורי תורת רביז"ל בעולמנו ה' עליהם יחיו, שלום וברכה.

אציגה בזה את רחשי לבי ניצוץ אור מהלהב הגדול שהוחדר בקרבי להצית את נקודת לבי, תודות לירחון החסידי הנכבד מבועי הנחל, הפועל גדולות ונצורות במסילת דרך חסידות ברסלב הרוממה.

היה זה בשבוע העבר, בו חל ה"פורים המשולש", התכוננתי לשבות בשבת קודש בעיה"ק ירושלים תובב"א, אני עם עוד כמה אברכים שבאנו מב"ב, אחר שקיימנו מצוות היום בעירנו. אני במיוחד ציפיתי לדבר זה, כי הרגשתי בעצמי, כי עדיין אין לי טעם וריח והרגש נפשי ביום הגדול של פורים, וקויתי כי בבואי לבית מדרשנו בירושלים ואפגש עם חשובי אנ"ש, אדרוש מהם לשוחח אתי ע"ד גודל קדושת היום, ובכך אתעורר לפחות אל מה לכסוף, ולְמַה להשתוקק ולהחיות נפשי בשאלתי ובקשתי.

כשבאתי אל ביהמ"ד במאה־שערים לקבלת שבת, נתקלתי בלוח המודעות שבפרוזדור, והנה הקרה ה' לפני את אשר אוותה נפשי, כי תלו בפנים מאמר אחד מהירחון של פורים שעבר, הנקרא "פורים דברסלב". נעמדתי תיכף, ואמרתי בלבי. הלא הדברים מכוונים אלי, וקראתיו בכובד ראש, ואורו עיני בו, בקראי בו על תקפו של יום מגודל השמחה בו, יחד עם התגלות פרשת גדולת הפורים הק' בכמה פנים, ובייחוד התיאור הנפלא בדיוקנו של ברסלבר חסיד, בקיום מצוות היום, עם כמה עובדות מאלפות. והם השפיעו עלי כבר לא מעט, ושמחתי מזה לבד, שהיה כדאי לי לבוא עבור זה בלבד. וכשמן למדורה הוסיף לי הריקוד והשירה שהתקיימו בזמר לכה דודי, שרקדו כל המתפללים לכבוד שמחת פורים, וגם תפילת ערבית אח"כ שהיתה בהתעוררות רבה.

כל אלה הדירו שינה רוחנית מעיני, להתעורר מתרדמת הזמן, בהארת היום הקדוש הנורא פורים — יום כפורים.

כתודה על זה, חשתי ולא התמהמתי, להודות ולהלל מעל הירחון מפעל חשוב זה, שאתם מוציאים לאור, לשם ולתפארת ולתהלה, ולחזק ידיכם, להמשיך בזה ביתר שאת ויתר עז. וכמו"כ תודתי נתונה להסופר ר' אשר בן ישראל שליט"א להמאמר הנ"ל, המלא־אורה ושמחה, ויש בו טופח על מנת להטפיח, יישר כוחו, וימשיך חילו בדרך זה, להאיר עינינו באור שמחת חגי ומועדי ישראל בתקופת השנה.

בהוקרה, פ.ש. ב"ב

על פירוש המילה "בחינת"

בס"ד יום ג' י"א אדר ב' תשמ"א לפ"ק פהעיה"ק ירושלים ת"ו.

לכבוד מערכת מבועי הנחל.

בקשר לשאלת נחמן נתן פ. על פירוש תיבת "בחינת", יש להעיר קודם כל שלשון זה איננו חידושו של רבינו ז"ל, אלא מצוי לרוב בכל ספרי קבלה.

כאן המקום להעיר שמצוי מאד שהמתחילים לעיין בספרי רבינו ז"ל אינם רגילים בלשונות ספרי קבלה הקדמונים אינם מכירים היכן רבינו תופס לשון האר"י הק' או הרמ"ק כו' או אפילו לשון הזהו"ק ותקונים, והיכן מתחיל רבינו ז"ל לבנות חידושיו הנפלאים, וגם עלולים לקלקל פשט הענין ע"י זה. ובכן, רצוי מאד שמי שאיננו רגיל בלשונות אלו, יעשה לו רב וילמוד ממי שיוכל להסביר לו כל זה. ואם כי בודאי ספרי רבינו הם שוים לכל נפש, וכל אחד יכול למצא בהם חידושים ועצות למעשה כל אחד לפי ערכו, מ"מ כל אחד צריך לדעת מהו "ערכו" ועד היכן הוא יכול להבין לפי הבנותיו.

וכן בהרבה מקומות, זה כל עסקו של הרב מטשערין ז"ל בספר הפרפראות. להראות היכן דברי רבינו בנויים על דברי האר"י ז"ל.

ונחזור לענייננו. ע' בספר טל אורות ח"א פי"ב אות ד' בד"ה שסוד נקודת המלכות, וז"ל שם. "דע כלל הזה בדברי המקובלים, שכל מקום שנאמר 'סוד' או 'בחינת' הוא עדיין בהעלם, לכן נקרא סוד המלכות או בחי' המלכות וכה"ג, כי באמת אין גילוי עדיין כלל" עכ"ל. ונראה פירוש הדבר: שדבר זה הוא מה שניתן להבחין משרשו הנעלם, ולכן נקרא דבר זה "בחינת" הדבר הנעלם מדעת אנושית.

וא"כ לכאורה יש לפרש דברי רבינו, שהתורה שלו כולה בחינות: דר"ל שמה שהוא מגלה לנו הוא לפי מה שהשיג בשרשי הדברים הנעלמים מאד, היינו אפילו במקום שרבינו ז"ל מגלה חדושים נפלאים על המדריגות הכי גבוהות בראש תחילת האצילות, מ"מ איננו כ"א בחינה ממקום שהוא משיג. וע' בחיי מוהר"ן ח' מעלות תורתו אות כ"ו, וע' שיחות הר"ן אות רכ"ה ודי"ל, ואכמ"ל.

בכבוד רב,
דוד שפירא
רח' הרב עוזיאל 52, ירושלים

תשובה לשואל והערות שונות

לכבוד עורכי מבועי הנחל הע"י.
שלוכט"ס.

א) להשאלה המובאת במדור "מכתבים למערכת". "מה פירושה של המלה "בחינת" המופיעה הרבה בליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות וכו'".

תשובה: שמושה של תיבת "בחינת" הוא באותו משקל של תיבת "בסוד" הרגילה בספרי קודש אחרים, וכשרבינו אומר (בתורה א') "וזה **בחי'** יעקב", הוא כאומר וזה **סוד** יעקב. כלומר, שענין ההסתכלות על השכל שבכל דבר, וענינו של יעקב, אע"פ שמצד הנגלה והפשט אין אנו רואים קשר מיוחד ביניהם, אבל מצד הפנימיות והסוד הרי הם ענין אחד. וזהו עצמו

הוראת תיבת "**בחינת**" שהוא מורה על הבחנת השכל, כמ"ש הנותן לשכוי **בינה להבחין.** כלומר, שאף שמצד ההשקפה השטחית אין נראה קשר בין שני הענינים, אבל ע"י הבחנת השכל בתוכן הדברים הרי הם ענין אחד.

ב) להמובא במדור "בסוד שיח" שיחתו הק' של רבינו ז"ל, שכמספר השערות שיש בהטלית כל כך דמעות שפך כדי להשיג מהו טלית (כמובא בשחהר"ן קע"ב). יש לציין את המובא בשעה"כ להאריז"ל בדרושי הציצית, שהטלית הוא סוד אור המקיף הכולל וכו' ולפי שאור המקיף גדול מאד **ואין בנו כח להשיגו,** לכן אין הקדושה חלה על הטלית עצמו. אבל הציציות הנמשכים ויוצאים מן הטלית הזה יש לנו בהם יותר השגה וכו'. ושם להלן כ': "כי אור המקיף העליון הנקרא טלית לבנה, אורו גדול מאד מאד. והוא מבטל הארת המקיף הפנימי הנק' ציציות, כדמיון אור הנר בפני השמש, דשרגא בטיהרא מאי מהני. ואע"פ שביארנו כי אין אור הטלית מושג אלינו, אשר לסיבה זו אין בו קדושה, עכ"ז זהו בערכינו אנחנו, אבל לא מפני זה נאמר שאין אורו מכבה ומבטל אור הציצית כנז'" יע"ש. ואם כי אין לנו שום מושג בענינים אלו, אבל מרחוק אנו רואים עד היכן מגיעין דברי רבינו וגודל מדריגותיו והשגותיו שהשיג ע"י רבוי תפלותיו ובכיותיו לפני השי"ת, שלעולם לא הסתפק עצמו בשום השגה ומדריגה שכבר השיג, רק יגע וטרח ורדף להשיג עוד ועוד גבוה מעל גבוה כמבו' במ"א. עד שזכה להשיג "**מהו טלית**". שכפי המבו' בכהאריז"ל הנז' הרי זו השגה עליונה מאד מאד שבדרך כלל היא נק' דבר שאינו מושג אלינו מעוצם גדולה אורו, עד שהוא מכהה אור הציצית כדמיון אור הנר בפני השמש, בין והתבונן.

גם לפי המבו' שם בכהאריז"ל שכל סוד הטלית והציצית נעשין מבחי' השערות העליונים יע"ש, יובן לנו מרחוק סוד שיח שפתותיו הק' הצריכה לימוד, שאמר שכמספר **השערות** יש בהטלית כ"כ דמעות שפך כדי להשיג מהו טלית.

ומכאן תוכחה למעתיק השיחה הנ"ל במדור "בסוד שיח", שלא נזהר, ושינה מלשון המובא בשחהר"ן, וכתב "נימות" במקום "שערות" (זולת עוד שנויים אחרים). ולא דבר ריק הוא, כי עי"ש בשעה"כ, שיש ג' בחינות · קוצין, ונימין, ושערות. ומבו"ש שהקוצין הם ממוחין דעיבור, ונימין הם ממוחין דיניקה, ושערות הם ממוחין דגדלות.

ודבר זה ישמש לנו לדוגמא, עד היכן שיש ליזהר בהעתקת או במסירת שיחה, שלא לשנות אפילו שנוי כל דהו מכפי מה שהובא במקור. וכך היה מורגל אצל גדולי אנ"ש מדור דור, לדקדק בזה עד מאד, כידוע בזה מדברי הרה"ח מגדולי אנ"ש המיוחדים מוה"ר אברהם ב"ר נחמן ז"ל. ולדאבוננו, בזמן האחרון, הוזנח הדבר במקצת.

ודוגמא אחת קטנה מה שראיתי זה עתה מכתב נדפס, שמביא בדבריו שרבינו "**אמר לאחד מאנ"ש שהתאוה להיות מפורסם בעולם, ואמר לו הלא לא תוכל אפילו לברך ברכת המזון אחת באמת**". והנה זה דבר שאין הדעת סובלתו כלל, שאחד מאנ"ש ותלמידיו של רבינו ז"ל עלה על דעתו והתאוה להיות מפורסם ומנהיג בעולם. ואיך אפשר להאמין כזאת למי שיש לו קצת מושג מהשפלות והביטול שהיה לאנשיו ומקורביו של רבינו ז"ל. ואחרי שראו מה שראו ושמעו מה ששמעו, עוד יעלה על דעת מי מהם ויתאוה תאוה להתנשא ולהיות מנהיג ומפורסם — אתמהה ! אבל האמת, שכך כתוב בשיחות הר"ן סי' מ"ז, אחר שמדבר מהשטויות והבלים הנמצאים בעולם "בפרט התאוה שיש לכמה בני אדם להיות מפורסם" וכו' "גם כבר הוכיח את **אחד מאנשים כאלו** שהתאוה להיות מפורסם, וא"ל לא תוכל אפילו לברך ברהמ"ז באמת", וחס מלהזכיר שהיה זה אחד מאנ"ש — דבר שלא יאומן ולא יסופר. (זולת עוד איזה שנויים ששינה מכפי מה שכתוב בשחהר"ן, כאשר תראה. וכל המשנה ידו על התחתונה), וכהנה רבות נמצאים לאחרונה בחוברות ומכתבים, אשר באמת מלבד התוצאות הנגרמות ע"י

השינויים אשר לפעמים נוגעים בעיקרי תורה. עוד עצם הדבר לשנות את האמת מכפי מה שהוא, הוא דבר מגונה וד"ב.

ובהיותי בזה, אמרתי להעיר על מה שנדפס במדור "סוד שיח" בירחון מרחשוון העבר (אות י): "אצל רביז"ל לא נכנסו נשים מעולם, והקפיד על כך בכל החומר". הנה, זה חדש שלא שמעתי מעולם, והלא מתוך כמה סיפורים ידועים אנו רואים ההיפך מזה, עי' בכוכבי אור (אנשי מוהר"ן) עמוד כ"ה: "... התנצלה אמו לפני רבינו ז"ל" ובעמוד מ"ו: "... ופעם אחת נסעה אל רבינו ז"ל... אח"כ אמר לה רבינו...". וכן ידוע הסיפור מה שאמר רבינו לאו"א, "שיוושעו אצלו בין יום ללילה", וכן ידועים סיפורים כאלה ג"כ אצל מוהרנ"ת ז"ל.

ואסיים בברכה, שתשרה שכינה במעשה ידיכם
מ.ק.

חילופי גירסאות

בס"ד אד"ש התשמ"א פעיה"ק ירושת"ו

כבוד מערכת "מבועי הנחל" שוכט"ס.

נתעוררתי זה כמה בדבר אמירת "תהלים" מזמור ק"ה, והוא גם מן העשרה מזמורים "תיקון הכללי" שגילה רביה"ק לאמרם, וכן יאמרוהו השתא בסדר "ברכת החמה" ביום ד' ניסן, ושם הלשון שונה במקצת בתשע שינויים מכפי נוסח תפילת "הודו" הנאמרת בשחרית, שהוא ע"פ הנוסח המובא ב"דברי־הימים" (א'-ט"ז) ואם כי הענין אחד הוא הרי שצריך משנה זהירות לדייק בעת אמירתם שלא להכשל בלשונם כפי השגור בפה, וראיתי אצל כמה שטעו בזה ובהעירותי להם הבנתי כי לא ידעו שישנם חילוקים כל כך אלא אחת או שתים, על כן אמרתי להעתיק בזה את ט' חילופי הגירסאות הטעונים תשומת לב בעת האמירה, כדי להדפיסם בירחון לתועלת הרבים.

	בנוסח התפלה	**בנוסח התהלים**
א	מופתיו ומשפטי **פיהו**	מופתיו ומשפי **פיו**
ב	זרע **ישראל** עבדו	זרע **אברהם** עבדו
ג	**זכרו** לעולם בריתו	**זכר** לעולם בריתו
ד	ושבועתו **ליצחק**	ושבועות **לישחק**
ה	לך אתן ארץ כנען	לראתן **את** ארץ כנען
ו	**בהיותכם** מתי מספר	**בהיותם** מתי מספר

ואגב אציין בזה מה ששמעתי מפי זקני אנ"ש שליט"א, כי רביה"ק אמר שלענין התיקון הכללי די היה לומר באותו פרק ק"ה עד "ולנביאי אל תרעו", אלא מכיון שהתחיל המזמור שיסיים כבר את כולו.

בברכת מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון,

א.ש.ב.

הערות שונות

כבוד עורך מבועי הנחל שליט"א

שוכט"ס!

קבלתי את הירחון המהודר לחדשי אדר, אך ראיתי כמה טעויות שנכון וראוי לתקנם לתועלת הרבים.

במדור "בסוד שיח" הביא בתחילתו בזה"ל: — דמעות מרביז"ל — "פעם אחת נתן רבינו את טליתו במתנה לתלמידו החשוב ר' יודל זצ"ל, בשעת הנתינה אמר לו: "ידע לך שכמספר הנימות שיש בו בטלית זה, כל כך דמעות שפכתי כדי להשיג טלית מהו (וואס טלית איז)" ע"כ. והנה הרי הדברים נדפסו בשיחות הר"ן קע"ב, ולא ידעתי מה ראה צורך לשנות מכפי שאמרו רבינו, כנרשם ע"י מוהרנ"ת שם, וז"ל. "שמעתי בשמו, שפעם אחת נתן הטלית הישן שלו במתנה לאחד מחשוביו, ענה ואמר רביז"ל להאיש הזה שנתן לו הטלית: הזהר מאד לכבד הטלית הזה, כי כמו מספר שערות שיש בהטלית, כל כך דמעות שפכתי עד שידעתי מהו טלית".

ועל זה נאמר, חכמים הזהרו בדבריכם, כי כל המשנה ידו על התחתונה, כי מחסר וגם משנה מהמכוון.

גם בהמכתב האחרון שבא "לתקן תיקוני טעויות" העיר, על שבסיפור הר"ר זושא לא סופר שר' יודל תלמיד רביז"ל היה לפני כן תלמיד הרר"ז וכו'. הדבר פלא, מנא ליה הא?! כי בחיי מוהר"ן ח"ב (עבודת ה') מסופר, שהיה מקורב להרה"צ ר' פנחס מקאריץ ז"ל. וראה בספר "נוה צדיקים" פרק חמישי, שאחר כן היה בעצמו מנהיג, עד שנתקרב לרביה"ק יעו"ש באריכות.

גם חבל מאד שאין אתם מחדשים את המדור "בחצרות הצדיקים" מימי חגים ומועדים. וגם על פורים לא הבאתם איזה שיחות וסיפורים על היום הק' הזה, כמו שנדפס בהשנים הקודמות "אורה ושמחה". וכן נא תחדשו את המדור "עולת שבת בשבתו", שהוא דבר השוה לכל נפש ודבר בעתו מה טוב.

בברכת תודה על השתדלותכם ברציפות הוצאת הירחון זה כבר שנה רביעית, חזקו ואמצו כל המיחלים לה',

נ. אברהם

תגובת המערכת

בתודה על ההערות החשובות, מתברר שאמנם לא ר' יודל זצ"ל היה זה תלמידו של ר' זושא זיע"א אלא ר' יצחק חתן המגיד מטירהאוויצא. בנוגע לחידוש מדורים שפסקו להופיע, לפי תנאי המערכת כיום איננו רואים בינתיים סיכוי לחדשם. עם זאת, דומה שיש במדורים הקיימים חומר די טוב ומעניין.

ארגון הצעירים דחסידי ברסלב

שע"י אגודת מבועי הנחל

כנס רבתי

מזמינים אנו בזה את כל צעירי אנ"ש היקרים שיחיו לבא ולהשתתף בכנס שמחת החג הבעל"ט אשר יתקיים ברוב פאר והדר בחסותם של חשובי אנ"ש שליט"א אשר יביאו את דבריהם בפני באי הכנס הקדוש

ביום ד' ג' חוה"מ בשעה 3.00 אחה"צ בבית מדרשנו פאר הנחל רח' דובב משרים 3 עזרת תורה ירושלים

בתכנית:

- ☆ כיבוד קל
- ☆ נאומים
- ☆ שירים וריקודים
- ☆ החלטות מעשיות

בואו בהמוניכם!

בברכת חג כשר ושמח

ועד הארגון

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רבינו הקדוש מוהר"ן מברסלב זיע"א

מזלא טבא וגדא יאה

להאי גברא רבה ויקירא, מחשובי משפיעי אנ"ש שליט"א בארה"ב ומגדולי תומכי מוסדותנו הק', ראש וראשון להתעוררות למען הת"ת הקדוש

כמוהרה"ח ר' **צבי יוסף וואסילסקי** שליט"א

לארוסי בתו החשובה תחי', עם אחד מבחירי צעירי אנ"ש, מחשובי ישיבת לייקוואוד

הרב **אהרן נתן ליכטנשטיין** הי"ו

ענבי הגפן בענבי הגפן הוא דבר נאה ומתקבל, בורא עולם בקנין השלם זה הבנין, על אדני תורת רבינו הקדוש עד עולם

ה ה נ ה ל ה

בשערי גליון פסח, חג החרות, מוגשת ברכת מערכת הירחון לכל הקוראים די בכל אתר ואתר, שיזכו לצאת מכל "מיצריהם" הרוחניים והגשמיים, לחרותה של תורה וחסידות.

בגליון הנוכחי, מבחר מאמרים, חידו"ת, שיחות, סיפורים, כתואם לימי חג ומועד.

— מאמר המוקדש לנושא יציאת מצרים וספירת העומר מהווה פרק לימוד מעניין בתורת החסידות — החידושים והביאורים לתורה החדשית צוללים לעומק פשט דברי רבינו ושילובם, ועל פיהם מסבירים הם פרקי מקרא שלמים וקטעי חז"ל הקדושים.

המדור המושך "האריות שבחבורה" מקיף הפעם את מסכת חייו היפים של "העובד הגדול" ר' געצע מאומן זצ"ל שיום היאהרצייט שלו בשביעי של פסח, כן מופיע שוב המשכה המעניין של סדרת פרקי חייו הקדושים של רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל רב בקרימנטשוק ובאומן ומראשי משפיעי אנ"ש בחו"ל ובארץ ישראל.

וב"בסוד שיח" — שיחות ומעשיות קצרות בעניינים שונים ובעיקר בענין קימת חצות שהיא מיסודות עדתנו הקדושה, הצד השנה שבהן שמעוררים ומלהיבים לעבודת השי"ת. לא פסחנו גם על מסגרת שיחות מיוחדות לחג הפסח — "שיחות וסיפורים לפסח" — שאף בה שיחות ומעשיות נפלאות, בעניני דיומא.

במדור הנכבד "בנתיבות הנחל" נעתר הפעם חבר המערכת החשוב, יעקב לב שמח, לבקשת קוראים רבים וכתב על הנושא היסודי ביותר "צדיקים אמיתיים" — נושא הדורש אמנם ביאור רב.

ובכן,

קריאה מהנה וחג כשר ושמח

מאחלת

ה מ ע ר כ ת

בתוכן

☆ **בשער**	
☆ **מענינא דיומא**	יצ"מ וספיה"ע בכל אדם ובכל זמן
☆ **האריות שבחבורה**	ר' געצע מאומן זצ"ל, רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל
☆ **חידושים ובאורים**	בליקו"מ ח"א, תורות: ל"ב,ל"ג,כ"ט
☆ **שיחות וסיפורים לפסח**	ממוהרנ"ת ותלמידיו
☆ **בנתיבות הנחל**	צדיקים אמתיים
☆ **בסוד שיח**	שיחות קדש מרביז"ל ותלמידיו
☆ **משל ומליצה**	הנכרי בליל הסדר
☆ **מכתבים למערכת**	תגובות והערות קוראים
☆ **שונות**	הודעות וברכות

יוֹרחון "**מבועי הנחל**"
קובץ לתורה וחסידות

העורך: **מרדכי טורץ**
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת ד. 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 8 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

קובץ לתורה וחסידות

מעיני הנחל

עיין רבים הק'

נחל נובע מקור חכמה

מוהר"ן מברסלב

חו"ב בתורות
ל"ד
בלקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 42
אייר תשמ"א

בעיצומם של ימי ספירת העומר, ימי הטוהר וההתעלות, ימים שהם הכנה והקדמה לקבלת התורה מחדש, מגישים אנו שוב את הגליון האהוב, מלא התוכן והענין, לקוראים הנכבדים.

אלא שהפעם יש את נפשנו לבשר על התעוררות מצד כמה וכמה אברכים, קוראי מבועי הנחל בארץ ובחוץ לארץ, להרחיב את לימוד התורה החדשית ולהעמיקו, עד כדי העלאת היסודות והפרושים היוצאים על הכתב, מעל דפי הירחון.

זה מכבר הורגש חוסר התחדשות ברעיון נשגב זה של לימוד תורה חדשית. ואם כי מדור החידושים וההערות על התורה החדשית לא פסק במבועי הנחל, הרי היה זה מן הדברים הצריכים חיזוק. הרהרנו רבות על כך, אך טרם קראנו ונענינו מצד אותם אברכים, שנטלו עצמם שוב אל הליקוטי מוהר"ן, והחלו לחתור בעומק דברי רבינו.

אנו תקוה, שאותה התעוררות תניב פירות, ובגליונות הקרובים כבר יהיה מדור החידושים והביאורים לתורה החדשית מלא וגדוש, כבשנים הראשונות ללימוד התורה החדשית.

כעתירת

ה מ ע ר כ ת

מודעה ובקשה

בזה אנו מודיעים לכל אנשי שלומינו שליט"א, כי מעתה"ת מקרים אנו בחודש לאור בקרוב, הספרים "הנאת ה' צבאות" — "שמות הצדיקים", בהוצאה יחד ובמהדורה מפוארת.

בהזדמנות זאת, בדעתנו להנציח זכרם של כל אנשי בדורנו ענדן, נחל מולמידי אדמו"ר זצוק"ל — בניהם, תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, — עד דורנו זה, למקום בספר בזכרון נצח.

לצורך מטרת בקשתינו, לכל אחד ואחד מהחסידים, א) על אשר בדרי תבל ותאורים, ציקונים וכדומה, הנוגעים לספרים הנ"ל, ב) על האחד שמותיהם של אנ"ש בכל מקומות מושבותיהם, ברוסיא, פולין, גאליציע, ליטא, אמעריקא ארץ ישראל וכו' כל אחד, שמות הורים סבים וקרובים, אשר היו מקושרים לדעת רביה"ק מברסלב זיע"א

בכל אשר ירשמם בכתב ברור ולמסרם אלינו, שמות אנ"ש ירשום באופן זה, רשם שם אביו — המשפחה, העיר, תאריך מגוריה. נקוה שיודיע כל אחד לבנו לאחרינו, בדי לברר ההתואמה לאחר לעילוי הנשמות ולתועלת הצבור.

כל הקשור אשר לענין ההקדמה הנה, בבית המדרש לחסידי ברסלב בירושלים, רח' אחי"ה אליעזר שטיינמן נכ' רח' אברהם ע. בהתערבות

מענינא דיומא

יצחק ברסלבר

מל"ג בעומר עד שבועות

— אשנב אל המסתורין שבהסתלקות הצדיק —

...ובל"ג בעומר נסתלק רבי שמעון בן יוחאי ואז מתחיל להתנוצץ ההארה והקדושה של שבועות...
(לקוטי הלכות חו"מ נזיקין ג')

בל"ג בעומר נסתלק רבי שמעון בן יוחאי, הצדיק האדיר והנורא שהרעיש מוסדות תבל בגילוייו האדירים והנוראים בתחום סודות התורה ורזיה. בו ביום נסתלק **"בר נש, דמאריה אסתכם עמיה, לגלאה רזין טמירין דלא הוו מתגליין למלאכיא קדישא"**[1] (=האיש אשר אדונו הסכים עמו, לגלות סודות נסתרים שלא נתגלו למלאכים קדושים); **האיש אשר הודות להשארתו הכבירה והשראתו העצומה לא נשכחה התורה מאתנו עד עצם היום הזה. שכשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו: "עתידה תורה שתשתכח מישראל"**[2] **ואמר ר' שמעון בן יוחאי שלא תשתכח כמו שכתוב בתורה "כי לא תשכח מפי זרעו"**[3] ועל כך אמר רביז"ל[4]: **"כי סופי תיבות של זה הפסוק כי' לא' תשכח' מפי' זרעו', הם אותיות יוחאי... כי על ידי זרעו של יוחאי... שהוא רשב"י, על ידו לא תשכח התורה, כי בזהר דא יפקון מן גלותא"**[5] (=בזהר זה יצאו מן הגלות) — — —

בל"ג בעומר נסתלק, בעיצומה של ספירת העומר, בימים שבהם שולטת מידת הדין[6] בעולם; ימים של אבלות על מות עשרים וארבעת אלפי תלמידי רבי עקיבא; ימים שלאחר ההתעוררות העליונה שירדה לעולם עם התקדש ליל ראשון של פסח, שבו — כדברי האריז"ל — נשפע על מוח האיש הישראלי דעת עליון "מוחין דגדלות" והשגה עליונה בה' יתברך — לא כן מיום המחרת עד ליל שבועות, אז נסתלקים כל אותם "מוחין", כל אותה התעוררות, ובמקומם שוקע המוח בכמין "שינה" כפי שמכנה זאת מוהרנ"ת[7], כשמדי יום ומדי שבוע בשבוע. עד השבוע השביעי לספירה, הולך המוח

---

1) זהר בראשית דף קמד 2) שבת דף קלח ע"ב 3) דברים לא, כא 4) תחילת ליקוטי מוהר"ן
5) זהר ויקרא קכד 6) ליקוטי הלכות, חו"מ, נזיקין ג, ד 7) שם 8) שמות יט טז 9) ליקו"ה

ומתחדש בהדרגה, עד הגיעו לשיא "ערָנותו" ו"גדלותו", ביום הקדוש והנורא — **חג השבועות, זמן מתן תורתנו!**

או אז, באותו לילה, אכן **"נוהגין להיות נעורין כל הלילה כלה... כי ספירה הוא בחינת שינה דקדושה, שעל ידי זה דייקא נתחדש המוח... ואז זוכין לשבועות שהוא התעוררות השינה, שאז מקבלין שכל חדש ונשמה חדשה... קבלת התורה... וזהו בחינת קול השופר של מתן תורה, כמו שכתוב: 'ויהי ביום השלישי וכו' ויהי קולות וברקים כו' וקול שופר חזק מאד וכו'**[8]. **כי שופר הוא בחינת התעוררות השינה**[9]... **שהוא התחדשות המוחין והנשמה, שזהו בחינת קבלת התורה"**[10].

קבלת התורה היא אפוא שיאָה של התרוממות המוח בהשגת השי"ת, על ידי הכרת חוקיו ומשפטיו, שאינם אלא אמצעים להשיגו ולהדבק בו. אלא שעובר לקבלת התורה, על המוח לעבור תקופת התחדשות ואגירת כחות רעננים — הלא אלה ימי ספירת העומר, שאינם אלא הכנה ועליה איטית ומודרגת למעמד מתן תורה החוזר ומתרחש בכל שנה ושנה אצל כל אחד ואחד מישראל.

ניטול לעצמנו משל מן המציאות הגשמית: האדם הולך לישון בלילה כשהוא עיף ויגע. הוא נרדם, נשאר גופו כאבן דומם. ואילו לקראת הבקר, הריהו כאילו מתעורר לתחיה, וכחותיו חדשים הם, כאילו לא התעייף כלל — חידה נעלמת היא זו — מנין לו לאדם אותם כחות חדשים? — הזהר הקדוש בפרשת ויקהל[11] מגלה, שהנשמה שבמוח האדם עולה למעלה, אל העולמות העליונים, ונכללת בספירת המלכות הנקראת "אמונה", שם שוהה היא משך הלילה כעוֹבָר במעי אמו כביכול, ועם בקר הריהי נולדת מחדש, עם "מוחין" חדשים, כמו שאמר הכתוב: "חדשים לבקרים רבה אמונתך"[12] — "אמונה", שם נתחדשות הנשמות.

כלל זה נקוט בידך — "ואמונתך בלילות"[13], שבלילה שולטת האמונה הקדושה בכל העולמות. ראשית כל, **"כי בלילה בעת החשך, הסתלקות הדעת, אז צריכין להתחזק רק באמונה לבד"**[14]. כלומר, כל אדם כשהוא נמצא במצב של "לילה וחשך", כשאין לו כל השגה והרגשה בתורה ומצוות, עצתו היא להתהלך בתמימות ופשיטות ולסמוך רק על אמונה בהשי"ת ובתורתו לבד. שנית, — והיא הנותנת — כשהלילה פורש כנפיו עלי אדמות, אזי נסתמים שערי הגן עדן בעולמות העליונים — כדברי הזהר הקדוש[15] — ומידת הדין וחיילותיה ואף ה"קליפות", כמו השדים והרוחות הרעות, יוצאים לעולם. בו בזמן אוצרת השכינה הקדושה — ה"אמונה" — ספירת המלכות הנ"ל — בתוכה את נשמות הצדיקים הישינים, ובכח זה, בכח ה"יחוד" הקדוש הנגרם ע"י נשמות הצדיקים עולות ניצוצות קדושות הנמצאות בין הקליפות אל הקדושה — כידוע ליודעי ח"ן — סוד העלאת מ"ן[16].

במלים פשוטות יותר: הלילה והחשך כאן בעולם הזה יוצרים מצב של לילה והעדר האור בכל העולמות העליונים — מצב בו ניתנת שעת כושר לכחות טומאה לשלוט, להזיק, בעולם. אלא שהשכינה הקדושה מתהלכת אז כירח בלילה בין "קליפות" הללו,

---

שם. 10) שם ס"ק ט' 11) דף ריג ע"ב 12) איכה ג' כג 13) תהלים צב 14) ליקו"ה, או"ח, השכ"ה ג, ב 15) מובא שם 16) שם, חו"מ, נזיקין ג, ח 17) ליקוטי מוהר"ן ח"א סי' לה,

ובוררת מתוכם נשמות קדושות שנלכדו במצודתם הרעה, והיא גורמת לאותן נשמות לשוב בתשובה שלימה.

כזאת וכזאת מתרחש בעולם המסתורין של הלילה. אלא שיש כמה סוגי שינה היוצרים מצב של לילה בעולמות, שבנוסף על השינה הגשמית הרגילה ישנה שינה של צדיקים הדבוקים בבורא יתברך שמו שמוחם הקדוש ערני ביותר ונמצא תדיר במצב של השגת אלוקיות נעלות ביותר **"ואדם הדבוק תמיד בעבודת הבורא אזי ילמוד פשטא אורייתא (תורת הנגלה). וכשלומד פשטא אורייתא, אזי המוחין שלו, היינו נשמתו, באה בתוך אמונה, בבחינת 'חדשים לבקרים', ומתחדשים ומתחזקים מעייפתם"**[17] — — —

אצל הצדיק הגדול ישנה אפוא שינה שאינה אלא עזיבה זמנית של הדביקות בבורא יתברך שמו. או אז עוסק הוא בלימוד תורה רגיל, עד שמוחו הטהור מתחדש ומתרענן והוא חוזר אל הדביקות העליונה.

עוד סוגי שינה ישנם אצל הצדיק הגדול, ביניהם: **"על ידי שהצדיק מוריד עצמו אל העולם ומסלק את דעתו ומדבר עם העולם שיחת חולין וסיפורי מעשיות, שזהו בחינת שינה... ועל ידי זה דייקא הוא מעורר ומחזיר לה' יתברך. כי בשעת שינה נכנס המוח בתוך האמונה וכו' והאמונה היא שוכנת תמיד בין הגויים והקליפות, לברר משם ניצוצי הקדושה שנפלו לשם, שהם בחינת הנשמות הנפולות של הרחוקים מהשי"ת, שנפלו על ידי עוונותיהם למקום שנפלו ר"ל, והאמונה מרחמת עליהם ועוסקת תמיד לבררם. אבל עיקר כח האמונה לבררם ולהוציאם הוא, כשנשמות הצדיקים עולים אליה ונכללים בה בשעת שינה... כמו שזה הענין נעשה בשינה ממש... על כן, עיקר העסק שהצדיק עוסק לקרב בני אדם להשי"ת הוא בשעת בחי' שינה שלו דייקא, היינו, כשמדבר עמהם שיחות חולין וסיפורי דברים, שהם בחינת שינה, ואפילו כשהצדיק האמת מגלה תורה להעולם, אף על פי שהיא תורה גבוה מאד, אף על פי כן הוא בבחינת שינה לגבי השגתו של עצמו, שהיא גבוה מאד, עד שאי אפשר להשיגה"**[18] — — —

פירוש הדברים שכמו שעל ידי שנתו הרגילה עולה הצדיק אל ספירת המלכות, ה"אמונה", ונותן בה כח להעלות ניצוצות קדושים מהקליפות, היינו להחזיר רשעים למוטב, כן על ידי ירידתו אל העם ועיסוקו עמהם, שלפי דרגתו הגבוהה הרי זו השפלה ו"שינה", גם על ידי זה נכנס הוא אל המלכות, וגורם לה להעלות ניצוצות, דהיינו לקרב רחוקים מן הקדושה.

ר' שמעון בן יוחאי היה איפוא הצדיק הגדול שכלו היה במצב של התעוררות — תדיר היה מרחף מוחו הטהור בהשגת סודות התורה ודבוק היה בדביקות הבורא. כי על כן, מרומז שמו בדברי דניאל: ע'יר ו'קדיש מ'ן ש'מיא נ'חית[19] "כי 'עיר' הוא היפך השינה, ועל כן גילה ביותר כל רזין דאורייתא וסתרי תורה... כי סתרי תורה הם בבחינת התעוררות השינה, כי פשוטי אורייתא הם בחינת שינה"[20].

"ועל כן היה הסתלקותו בימי הספירה, בל"ג בעומר, שאז מתחיל להתנוצץ

ז 18) ליקו"ה שם 19) דניאל ד, י 20) לקו"ה שם ס"ק ג' 21) שם ס"ק ד' 22) שם ס"ק

ההארה של שבועות, שהוא קבלת התורה. כי כל ימי הספירה הם בבחינת שינה דקדושה, שהוא טובה גדולה להמוחין, שעל ידי זה בא המוח בתוך האמונה ונתחדש שם ומקבל שכל חדש ונשמה חדשה... וזהו בחינת יציאת מצרים בפסח, ואחר כך ימי הספירה, ואחר כך שבועות, שהוא קבלת התורה. כי הכל בשביל תיקון הדעת והמוחין כמובא בכוונות (האריז"ל)... וכן בכל דור ודור צריכין לתקן אלו התיקונים שהוא תיקון הדעת... כי במצרים היו המוח והדעת בגלות כידוע... וכן הוא בכל אדם, שכל זמן שאינו זוכה לקדש את מוחו ממחשבות וחכמות חיצוניות וזרות, אזי הוא בחינת גלות מצרים... שבפסח בשעת יציאת מצרים נשלם הדעת, אבל... אף על פי כן, עדיין אין הדעת בשלימות, עד שמחדשין אותו בבחינת 'עיבור', על ידי השינה. וזהו בחינת ספירת העומר, שהוא בחינת שינה הסתלקות הדעת. כי אחר יום ראשון של פסח חוזרין ונסתלקין כל המוחין והדעת כמובא (בכתבי האריז"ל)[21]. ובל"ג בעומר נסתלק רשב"י. ואז מתחיל להתנוצץ ההארה והקדושה של שבועות, שהוא בחינת התעוררות השינה, התחדשות המוחין"[22].

הרי שבל"ג בעומר, שאז הגיע רבי שמעון בר יוחאי לרום פסגת מדריגתו, אז הוא היום בו מתחילה "התעוררות השינה". שכן, זוהי תכונתו, זהו אפיו של רבי שמעון — "עיר וקדיש"! ער מן השינה תדיר!

יתר על כן: באמור לעיל, עיקר כח השכינה הקדושה — ה"אמונה" — להחזיר נשמות למוטב, שאובה מנשמות הצדיקים הנכנסים בה בשעת שנתם בעיבור. מעתה, נתאר לעצמנו כמה כח ניתוסף בה כביכול, להחזיר נשמות למוטב, כשצדיק כמו רבי שמעון בן יוחאי מתעבר בה! הרי כל הנדחים והאובדים עולים בכך ומתתקנים! שכן, תלוי הדבר במידת גדולתו של הצדיק ולפי מידת "שנתו" — עליית נשמתו **"כי כל מה שהיחוד גדול ביותר, נתבררין ניצוצות ביותר וגדולת היחוד הוא, כפי גודל נשמת הצדיק. וגם יש חילוק בין שינה (רגילה), שהוא אחד מששים במיתה, שאז עולה נשמת הצדיק לתוך האמונה להתייחד רק לפי שעה, בבחינת 'פקדון'. אבל בשעת מיתה ממש, אז עולה כל הנשמה לגמרי, לזמן ארוך, עד התחיה. ואז היחוד גדול ביותר, מאד מאד.** כמבואר בספרים, מגודל הפלגת גדולת היחוד שנעשה בשעת הסתלקות הצדיק שנקרא 'הלולא רבה', בחי' חתונה, שהיא בחינת יחוד, וכמובן ומבואר בזהר הקדוש ב'אידרא' (—מעמד הסתלקות רבי שמעון), בהסתלקות רשב"י שאנו עסוקים בו, מגודל היחוד שנעשה אז, שנסתלק נשמתו לתוך בחינת המלכות, לתוך יסוד האמונה, כמבואר על פסוק 'כי שם ציוה ה' את הברכה חיים' — לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים עד דאסתלק נשמתיה וכו' ע"ש" (=לא סיים הנר הקדוש [רבי שמעון בר יוחאי] לומר "חיים" [בשעת מותו], עד שנסתלקה נשמתו)[23] — — —

"כי הצדיק בשעת הסתלקותו, שאז זוכה לתכלית שלימותו — כי כל ימיו היה עוסק בעבודת ה', ועלה בכל פעם מדרגא לדרגא, ועל כן בכל פעם שעלתה נשמתו בשינה עדיין לא היתה בתכלית השלימות כמו בשעת מיתתו — שאז הנשמה בתכלית שלימותה ועולה כל הנשמה לגמרי לתוך האמונה. על כן אז נתגדל... היחוד מאד. וכפי גדולת היחוד, כן נתרבין לעלות ניצוצות הנפולין יותר, שעל ידי זה חוזרין בתשובה רשעים רבים ביותר"[24].

ו 23) שם ס"ק ח 24) שם

כך, שהסתלקות הצדיק הגדול מהווה "תיקון" גדול ביותר עבור הנשמות הנדחות, החטאים בנפשותם, המקבלים התעוררות מיוחדת לתשובה, וכאז עד היום הזה, ביום הסתלקותו הקדושה.

אלא שכמובן מותנה הדבר גם באדם עצמו. האדם הוא "בעל בחירה", ואי אפשר לתקנו בעל כרחו, אלא אם כן יתעורר גם מצדו לקבל את תיקוניו של הצדיק. ולכן, רק **"כשבא על הקבר, במקום גניזתו (של הצדיק), ומעורר עצמו בתשובה, שאז יש כח להצדיק לבררו בכחו הגדול ולהוציאו ממקום שנפל לשם ולתקנו".**

"ועל כן, עושין שמחה גדולה ביום הסתלקותו דייקא, שהוא בל"ג בעומר, כי הסתלקות הצדיק עושה תיקון גדול בכל העולמות יותר מבחייו כי 'גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם' והם מתקנין נשמות ישראל במיתתן יותר מבחייהם ומכניעין הסטרא אחרא והקליפות הנאחזין בנשמות הנפולות בעוונותיהם... בבחינת 'ויהיו המתים אשר המית במותו יותר מאשר המית בחייו'[25]. שהצדיק האמת, מנהיג הדור, ממית שונאי הקדושה והקליפות והס"א במותו יותר מבחייו. כי המיתה היא בחינת שינה ארוכה, ותחיית המתים— (זה שהוא גורם להחיות רעים לתשובה) — הוא בחינת התעוררות השינה. כמו שכתוב: 'הקיצו ורננו שוכני עפר'"[26].

... וזהו בחינת הלולא דרשב"י שעושין ביום הסתלקותו דייקא. כי דייקא על ידי הסתלקותו הוא מתקן ומחזיר נפשות רבות יותר כנ"ל, שעל ידי זה נתרבה השמחה ביותר, בחינת השמחה שלעתיד בעת התחיה, כמו שכתוב: 'ושמחת עולם על ראשם' שהוא בחינת קבלת התורה כמו שדרשו רבותינו ז"ל[27] ועל כן אז יתקע בשופר גדול, שהוא בחינת התעוררות השינה (כדברי הרמב"ם על קול השופר האומר: "עורו ישנים משנתכם")... ועל כן באמת היה בחינת תחיית המתים בשעת מתן תורה, כמו שדרשו רבותינו ז"ל על פסוק 'גשם נדבות תניף אלקים' — שיצאה נשמתן אז בשעת מתן תורה וחזר והחיה אותם"[28].

"ועוצר השמחה הזאת נתעוררה בשעת הסתלקות הצדיק אמת... כי אין שמחה לפניו יתברך כמו בעת שמחזירין אליו יתברך נדחים, דהיינו כשמחזירין בתשובה את הרחוקים מאד לה' יתברך. כי הש"י חפץ חסד הוא, והוא צופה לרשע וחפץ בהצדקו. וכל זמן שהאדם רחוק ממנו יתברך בעוונותיו צר לו מאד בביכול... ועל כן על ידי שהצדיק מעלה ומתקן כמה נשמות ישראל ומחזירם אליו יתברך, על ידי זה נגדלת השמחה מאד מאד. כמו שמחזירין להמלך את בנו שגרשו מעל פניו בעוונותיו... וכשנמצא אחד שמרחם על המלך ועל בנו והולך אל המקום המזוהם שנפל לשם (הבן), ומרמז לו רמזים ומתנהג עמו בחכמה נפלאה פלא והפלא, עד שמכניס בו הרהורי תשובה ומחזירו אל המלך — כמה שמחה ותענוג גורם אל המלך עד אין שיעור".

"... וזהו בחינת השמחה הגדולה של הלולא דרבי שמעון בר יוחאי ביום הסתלקותו הקדוש בל"ג בעומר".

---

25) שופטים טז 26) ליקו"ה שם 27) שבת פח 28) שם ס"ק ט' 29) שם 30) שם.

יש לבאר כפי מש"כ לקמן בפנים באות ד' שורש ענין הממשלה הזאת דז"ל שם: כי קודם מ"ת הי' הממשלה ביד הש"י ואחר מ"ת נתן הממשלה ליד כל ישראל כ"א לפי בחינתו, — כי אותיות התורה הם התלבשות רצונו של הש"י. כי רצונו של השי"ת שהמצוות יהיו כך וכו' נמצא שרצונו מלובש בכל התורה, ועכשיו שהתורה מסורה בידינו גם הרצון של השי"ת מסורה בידינו שאנו מושלין כביכול להיות רצונו כפי רצונינו וכו' עכ"ל. וביאור פשוטן של דברים. כי השי"ת בורא ומנהיג את העולם ע"י התורה, היינו שכל הפעולות הנעשים בעולם הם רק ע"י אותיות התורה כפי הבחינות והצירופים של אותיות ותיבות התורה השייך לכל פעולה ופעולה. וע"כ ע"י שרצון השי"ת המלובש בתורה מסור ביד הצדיק עי"ז הוא יכול לעשות ג"כ פעולות בעולם כרצונו.

נמצא שעיקר שורש הממשלה של הצדיק הוא מה שרצון השי"ת שבתורה מסורה בידו רק שממילא לפ"ז נמסרו לידו פעולות הגשמיות שנפעלים על ידי התורה, וא"כ מבואר שעיקר ועצם הממשלה של הצדיק הוא בענין התורה עצמה היינו להאיר ולעורר לב ישראל לקיום רצונו ית' שבתורה רק שממילא כפי זה יכול גם לעשות פעולות גשמיות כרצונו והבן.

ז) שם, **ועיקר הממשלה להאיר ולהתעורר לבם לעבודת הש"י** וכו' ע"כ. גם זה נרמז שם באותו פסוק שמשם דרז"ל "מי מושל בי צדיק". דכן כתוב שם "אמר אלקי ישראל וגו' מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים" ומפרש הגמ' דהשי"ת אומר "אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזירה ומבטלה", ועי' במהרש"א שעמד דהתיבות "יראת אלקים" צ"ב לפי דרשתם ז"ל. ועפ"ד רבינו א"ש כפשוטו, דעיקר הממשלה של הצדיק בעולם הוא בענין "יראת אלקים" היינו לעורר לב בנ"א לי"ש ולעבודת השי"ת שמזה נשתלשל גם ענין הממשלה שלו לפעול פעולות בעולם ולבטל גזירות כנ"ל.

ח) והנה המהרש"א מפרש שם וז"ל: ויל"פ עד"ז ומי מושל בי צדיק ע"י יראת אלקים ע"ד שאז"ל הכל ביד"ש חוץ מיר"ש זו הגזירה אינה בידי שמים שהצדיק מושל עכ"ל. הנה לכאורה הוא מוציא דברי חז"ל מפשוטם שהכוונה הפשוטה היא שהצדיק מושל כביכול לבטל גזירותיו שנגזרו בעולם, ולפי דברי המהרש"א אין הכוונה כ"א לגבי הגזירה דיר"ש אינה כביכול ביד"ש.

אמנם באמת ביאורו של המהרש"א והביאור הפשוט שניהם אחד ותלויים זב"ז דהלא כל הממשלה שביד הצדיק הוא כפי התורה שמסורה בידו כמבו' בדברי רבינו לקמן, דאחר מ"ת ע"י שהתורה מסורה בידינו גם הרצון של הש"י מסורה בידינו שאנו מושלין כביכול להיות רצונו כפי רצונינו" ונראה לבאר כוונת לשונו ז"ל "**שהתורה מסורה בידינו**" היינו מה שניתן לנו בחירה חפשית בענין קיום התורה שהיא תלוי' ברצונינו דייקא. שבאמת ענין זה הוא פלא גדול מאד כמבו' בלקה"ל שענין הבחירה הוא הפלא היותר גדול שבכל הבריאה. שיהי' לו רצון חפשי להתנהג ולעשות כרצונו, שזהו עצמו ענין מושל וממשלה. שהוא מושל ומנהיג ופועל פעולות כרצונו ואין מוחה בידו, שזה נמשך ממה

שנתן לו הבורא ית' בחי' כח רצון עצמי כביכול ובחירה חפשית בענין קיום התורה שעי"ז נעשה בחי' מושל ומנהיג ועושה פעולות כרצונו בעולם, וזה ביאור הגמ' לפי דברי המהרש"א, דעי"ז דייקא שהצדיק מושל כביכול ביראת אלקים כי הכל ביד"ש חוץ מיר"ש, בזה ניתן לו כח למשול ולהנהיג ולבטל גזירות כרצונו.

אמנם כפי מה שנתבאר דכל הממשלה של האדם הוא ע"י שמושל ביראת אלקים ומקיים את התורה שהעולם מתנהג על ידה. וע"כ יכול עי"ז לפעול פעולות בעולם. נמצא לפ"ז שאין ממשלתו מתפשטת בעולם אלא כפי חלקו בתורה ובחלק העולם השייך לו, שזהו באמת ענין ישראל ממשלותיו המבו' בדבה"ק שלכ"א מישראל יש לו בחי' ממשלה כפי בחי' הנקודה שלו שיש לכ"א מה שאין בחבירו. אך הצדיק הדור שממשלתו בענין "יראת אלקים" הוא ג"כ בכלליות היינו שיכול להאיר ולהתעורר לבם של ישראל ליראת שמים ולעבודת השי"ת, נמצא שיש לו עי"ז ממשלה ג"כ בכלליות העולם לפעול פעולות ולבטל גזירות גם מה שנוגע בפרטיות לכאו"א מישראל.

ט) ולפכ"ז יתפרש הכ' הנ"ל בדרך צחות כמין חומר. דנמצא לפי הנ"ל דממשלת הצדיק שנתן לו השי"ת בעולם הוא כביכול יותר מממשלתו של השי"ת בעצמו, כי הלא הכל ביד"ש חוץ מיר"ש, היינו שהשי"ת מושל ומנהיג את הכל כרצונו חוץ מבענין יר"ש שכביכול נמסר לרצונו החפשי של האדם, אבל להצדיק הדור ניתן ממשלה יתירה למשול גם ביראת אלקים להאיר ולעורר לבם של ישראל לעבודת השי"ת (אע"פ שבודאי גם צריך איזה אתעלד"ת. מ"מ אי לאו הארתו והתעוררותו של הצדיק לא הי' יכול, ואין זה נוגד לבחירה, לצד כי כלליות נשמות ישראל הם קומה אחת וכולם נשרשים בהצדיק שהוא בבחי' ראש הקומה ואכמ"ל). וזה שאומר השי"ת "אני מושל באדם (אבל חוץ מיר"ש שבזה כביכול אין אני מושל בו, אבל) צדיק מושל (גם) ביראת אלקים, להטות רצונותיהם של ישראל ליראה את ה' ולעבדו ית'. והיא עצמה הגורמת שיש לו גם ממשלה לפעול פעולות ולבטל גזירות כנ"ל.

י) באות ב' **צדיק מושל וכו' בחי' ויוסף הוא השליט וכו'**, ע"כ. היינו כי עיקר בחי' הממשלה הזאת תלוי במדת צדיק יסוד עולם שהוא בחי' יוסף, וכמבו' בדבה"ק לקמן באות ג'. ובאות ז'. וזה שהביא רבינו את הפסוק ויוסף הוא השליט כלומר שמי שהוא בבחי' יוסף, הוא השליט והמושל.

יא) שם, **להאיר הארת הצדיק בענפים וכו' וזהו ואל עמו תביאנו** ע"כ. היינו שיהיה כל אחד בחי' צדיק מושל כמבו' לקמן בדבה"ק באות ד'. ומה נפלא לפ"ז דמספר העולה מהתיבות וא"ל עמ"ו תביאנ"ו מכוון כמספר התיבות יוס"ף הו"א השלי"ט ודו"ק.

יב) באות ג'. **אבל מחמת שהדבור הוא כלי השפע וכו' כמ"ש ויברך אתכם כאשר דבר לכם, היינו לפי הדיבור כן השפע וכו'** ע"כ. לכאורה מתבאר הפסוק לפ"ז בדרך רמז שהברכה היא "כאשר דבר לכם" כפי בחי' הדבור שאצלכם, היינו כפי אחיזתו בשלימות הדיבור כן יש לו כלי לקבל השפע. אמנם לפי הכלל

הידוע מקושר פירוש זה גם לפירושו הפשוט של הפסוק ד"כאשר דבר לכם" סובב על דבורו של השי"ת. והיינו כפי המבו' בדבה"ק בכ"מ דכשהאדם זוכה לתפלה בשלימות אז דברי תפלתו הוא דבר ה' ממש, עי' בסי' מ"ח "והדבורים שאדם מדבר בכח, הם עצמם הדבורים של הקב"ה וזה בחי' (ישעי' נ"א) ואשים דברי בפיך וכו'" עיי"ש. ובסי' קנ"ו "כי מה שמדברים בינו לבין קונו וכו' הם דברי הש"י ממש וכו' עיי"ש. ובלק"ת סי' א' אות ט'. "כי התפילה היא בחי' דבר ה' וכו'" ע"ש. ולפ"ז שפיר מתקשר הרמז עם פירוש הפשוט של הפסוק כי דבורו של כ"א כשהוא כראוי הוא עצמו בחי' דבורו של השי"ת ונתקיים בו "ויברך אתכם כאשר דבר לכם".

יג) **באות ה'. ומלאפום היינו בחי' ויוסף הוא השליט הוא בחי' נקודה עם ואו וכו' חכמה ובינה וכו' וחכמה היא בחי' נקודה היינו יו"ד וכו'** ע"כ. היוצא כי יוסף הוא בחי' יו"ד וא"ו, שהם חכמה בינה, וי"ל שזה נרמז בשם יוס"ף היינו י"ו והאותיו ס"ף בגימ' חכמ"ה בינ"ה מכוון ממש.

יד) **שם וע"ש המשכות הוא ואו נקרא נחל וכו'** ע"כ. עי' רע"מ פנחס רנג. ו' איהו נהר וכו' וההוא נהר נפיק מעדן וכו' ע"כ.

טו) **באות ז'. וזשארז"ל (נדרים לב:) ביקש הקב"ה להוציא וכו' וכשביל שהקדים וכו'** ע"כ. הנה כפי קישור הדברים נראה שרבינו הקדים זה להוכיח דהכהונה היא בחי' אברהם שהוא אהבה וחסד שבזה יובן ביאור הענין מה שבעת שניתנה הכהונה לפנחס הנני נותן לו את בריתי שלום, והוא כי הכהונה שהוא בחי' אהבה שהוא אור הנקודה שורה אצל ברית שלום כדלהלן בדבה"ק.

אך ק"ק לפ"ז דלכאורה לא הו"ל להאריך ולהביא כל ענין מאחז"ל ביקש וכו', והי' די בהבאת הפסוק אתה כהן לעולם שנא' אצל אברהם שבזה מבו' שהכהונה הוא בחי' אברהם שהוא בחי' אהבה וחסד. ובפרט שכל עצם ענין זה שכהן הוא בחי' חסד הוא דבר ידוע ומפורסם מזוהר וכהאריז"ל. ובכגון דא בכ"מ אין רבינו מביא שום ראי' ואסמכתא וסומך על הידוע, כמבו' בהכללים של ראבר"נ ז"ל. ועי' כפל"ח.

ואולי אפ"ל כי בענין מאחז"ל הנ"ל נרמז שורש הענין המבו' במאמר זה ועפדרז"ל כאן יבואר סוד הענין של הפגם של הקדמת ברכת אברהם לברכת הקב"ה. כי הנה מובא בשם א' מגדולי הצדיקים שפי' ענין הכתוב, **ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא'ל עליון"** כי כאשר נתוועדו יחד אברהם ושם הוציא ולמד כ"א ממדתו של חבירו. כי מדתו של אאע"ה הי' גמ"ח וצדקה להכניס אורחים להאכילם ולהשקותם. ומדתו של שם הי' שהי' עוסק בתורה ועובד את השי"ת היינו עבודה שבין אדם למקום. ואז **מלכי צדק מלך שלם** (שהוא שם) **הוציא** ולמד מאברהם אבינו את מדת החסד להאכיל ולהשקות **לחם ויין. והוא**— אברהם אבינו הוציא ולמד משם המדה של כהן לא'ל עליון היינו עבודת ה' בין אדם למקום.

והנה זוהי הבחינה האמצעית של ומקבלין דין מן דין המבו' במאמר זה. לקבל ולהתעורר כ"א ממדתו של חבירו

שעי"ז יכול אח"כ לקבל בשלימות אור נקודתו ולהמשיכה אל הלב ע"י שידבר בינו לבין קונו. אבל בתחלה צריכין כולם לקבל מהצדיק שהוא הנקודה הכללית כמבו' בלשונו הק' לקמן בד"ה וכל הנקודות וכו'. כי בלא"ה בוודאי א"א לקבל בשלימות אור הנקודה אם אינו ממשיך אותה משרשה שהוא הצדיק.

והנה ממה שהביא רבינו "ומקבלין דין מן דין" שנא' אצל מלאכים נראה שנרמז בזה דענין לקבל זה מזה שיך ג"כ אצל צדיקים גדולים לפי בחינתם כענין אברהם ושם הנ"ל. אמנם ענין הנקודה הכללית לגבם הוא השי"ת בעצמו שתחלה צריכים לעורר ולהמשיך אור הנקודה משורשה מהשי"ת ואח"כ לקבל דין מן דין ואפשר שזהו מה שאמר שם ברוך אברהם לא"ל עליון וגו' וברוך א"ל עליון וגו'. כי ברוך היינו הארת הנקודה שהיא בחי' ברכה כמובן מדבה"ק באות ג' בענין הכ' ויברך אתכם וכו'. וגם כי הנקודה היא בחי' חכמה כמב"פ. הנקרא ברוך כמובא בדבה"ק בסוף מאמר תהלה לדוד (לק"א סי' י"ב) ע"ש. וזה שאמר ברוך אברהם וכו' לעורר ולהמשיך הנקודה מאברהם בבחי' ומקבלין דין מן דין. וברוך א"ל עליון היינו לעורר ולהמשיך הנקודה משרשה.(ואפשר דזהו שמסיים "ויתן לו מעשר מכל" היינו הארת הנקודה שהוא בחי' יוד כמב"פ) ואפשר דלכן הזכיר שם א"ל דייקא שהיא מדת חסד ואהבה שהיא עיקר אור הנקודה כמב"פ.

אמנם כדי לזכות לאור הנקודה בשלימות שהיא בחי' הכהונה צריך להקדים בתחילה לעורר שורש הנקודה מהשי"ת כנ"ל, וע"כ הי' צריך בתחלה להקדים ברכת הקב"ה, ובשביל שהקדים ברכת אברהם לא הי' אפשר לו שוב לזכות בשלימות לאור הנקודה שהיא הכהונה ודו"ק.

טז) שם, **וזה כשהקב"ה נתן הכהונה לפנחס וכו'** ע"כ. בזוהר (פנחס רטו:) מבו' שאז נתוסף לו יו"ד בשמו. ומכוון לדברי רבינו כי הנקודה שהוא בחי' אור החסד שהוא הכהונה היא בחי' יו"ד כמב"פ.

יז) שם. **וזהו כשהקב"ה נתן הכהונה לפנחס וכו' כי הכהונה בחי' אהבה וכו' ברית שלום** ע"כ. מבו' מצרופי דבה"ק כי פנחס זכה לתקן את בחי' החרפה הנ"ל בפנים, כי על כל פשעים תכסה אהבה כמב"פ. ומה נפלא לפ"ז דברי המדרש (שו"ט תהלים טו) וחרפה לא נשא על קרובו זה פנחס וכו' כדי שלא יהי' חרפה על ישראל ע"כ.

יח) בסוף המאמר בד"ה וזה פירוש **ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וכו' וכו', כי כשתקבל מן כל הנקודות הללו וכו' ששם שורה אהבה וכו' ברית שלום כמ"ש בע"ח שאור החסד נשאר ביסוד דאצילות** ע"כ. כל מעיין פשוט יראה שחסר כאן המשך וסיום הדברים. ועי' בנוסחאות והגהות מכת"י שנדפס ע"י הרה"ח ר' נתן צבי קעניג שליט"א שם נמצא השלמת הענין וז"ל — **עי"ז תהיו לי ממלכת כהנים היינו האהבה הקדושה ויתבטלו האהבות חצוניות שהם ערלת לב ויהי' קדש ואו כנ"ל ע"כ.**

נתן אנשין

רבי **נפתלי צבי מרופשיץ** זצ"ל

(תק"כ — תקפ"ז)

ליום הסתלקותו המאה ששים ושש בי"א אייר

מן המשפחות המפוארות בישראל, גדולי היחס, היא מבלי ספק **משפחת הורביץ המהוללה.** — משפחה של לויים המתייחסת למשפחת היצהרי בן קהת בן לוי, ושמענפיה השתרגו ועלו גאונים וצדיקים, כבעל **השל"ה הקדוש** הידוע מקצה העולם ועד קצהו בחיבוריו הטהורים, או כרבי שבתי הלוי הורביץ, אביו של ר' אברהם הורביץ בעל "חסד לאברהם" על שמונה פרקים להרמב"ם, שהיה **"יחיד בדורו, וגברא רבה ויקירא אשר כל התורה כולה היתה על פיו שגורה"** — כפי שמעידים עליו רושמי הקורות[1].

מגזע רב פארות זה, יצא לתהילה **רבי יצחק הלוי הורביץ זצ"ל, אב בית דינה של עיר ואם בישראל "ברודי" שהיתה מלאה חכמים וסופרים.** ולאחר מכן, ממלא מקומו של הגאון הגדול רבי **יהונתן אייבשיץ זצ"ל,** שהותיר לו לאחר פטירתו את כס הרבנות, בשלשת הקהילות החשובות בישראל: **אלטונה המבורג ונדסבק (אה"ו).**

עילוי צעיר, פיקח ושנון, היה ר' יצחק הלוי כבר בשנתו השתים עשרה, ומוניטין יצאו לו בעולם, כחריף ובקי בכל מכמני התורה. אביו ר' יעקב־יוקל, שהיה אז אבד"ק גלוגא רבתי, התכבד בו בבנו ר' איציק'ל, וכאשר דיברו בו נכבדות הלך עמו אחר כבוד, ושידכו עם **"הרב הטפסר רבי יעקב באב"ד"** מעיר ברודי, שהיה עתיר נכסין ונערץ על רוב צדקת פזרונו ויראתו, בקרב כל חכמי העיר.

לימים היה ר' יצחק לרבה של ברודי, ולכשהיה הבעל שם טוב הקדוש בא

---

1) כנראה מועתק מלוח הזכרון ב"פנחס שוהל" בפראג 2) עשר צחצחות מערכת רנ"צ מרופשיטץ

לשם בדרך מסעיו, היה אומר שבחדש אלול שורה רוח הקדש בבית מדרשו לאחר מכן, כשנתקבל לרבן של קהילות אה״ו, יצא טבעו בעולם, כחכם וצדיק ממיוחדי הדור.

מאז נודע בכינויו ״ר׳ איציק׳ל המבורגער״. שכן, מהמבורג יצאה תורתו, ושם בנה בית לשם ולתפארת. בניו הלכו בדרכו, והוסיפו נדבכים מפוארים למשפחת הורביץ המהוללה. אף בנותיו התפרסמו בצדקותן וחכמתן, וכשהגיעה בתו הראשונה לפרקה, קפצו עליה בהצעות נכבדות, מבני גדולי הדור ורבנים יושבים על מדין.

מפורסם היה אז **ר׳ יעקב אבד״ק ליסקה** ואף לבנו **ר׳ מנחם מנדל** יצאו מוניטין. בן זה, שלימים נודע כ״**ר׳ מנדלי לינסקער**״ שמילא את מקום אביו ברבנות, זכה, והיה לחתנו של ר׳ יצחק הלוי הורביץ, אבד״ק אלטונה, המבורג, ודנסבק.

שחרית ימיו

לא ארכו הימים, ובחג השבועות שנת תק״כ, **ביום בו עלה הבעש״ט הקדוש בסערה השמימה, נולד להם לר׳ מנדלי ולזוגתו הצדקנית בת ר׳ איציק׳ל מהמבורג בן, שאת שמו קראו בישראל ״נפתלי צבי״** — ונתקיים בו הפסוק ״וזרח השמש ובא השמש״ — עד שלא שקעה שמשו של זה זרחה שמשו של זה[2]״, שבאותו יום בו נסתלק הבעש״ט נולד הוא **רבי נפתלי מרופשיץ** על סיבת השם נפתלי צבי מספר ״הרב הגדול, מעוז ומגדול החכם הכולל... בנש״ק מו״ה אברהם איטינגא סגל זצ״ל מדוקלא, בעל מחבר ספר שם הגדולים השלישי: שר׳ נפתלי מרופשיץ נקרא על שם צדיק אחד שלאחר פטירתו היה רגיל לבוא בהקיץ לסבו של ר׳ נפתלי, הגה״ק ר׳ מאיר מטיקטין זצ״ל, ללמוד עמו[3] — — —

אכן, שמא גרים, שר׳ נפתלי מראפשיץ היה לאחד ה״חידושים״ שקמו לה לחסידות. מבין מנהיגי הדור השני לחסידות, היה הוא החכם בה״א הידיעה, והמייחד יחודים בכל שיגו ושיחו, כפי שנספר להלן בע״ה.

נשמתו הגבוהה של ר׳ נפתלי — היו צדיקים אומרים — חצובה ממקור עליון. ומכיון שכל נשמות ישראל שרשם בתורה הקדושה, הרי נשמתו נעוצה במצוות סוכה הכתובה בתורה. כי על כן — הסבירו הם כבר בהיותו מנהיג ישראל — עוסק הוא בכל השנה במצוות סוכה, ובכל יום ויום עושה הוא איזו עבודה בסוכתו; פעם נועץ יתד ופעם קרש, פעם לומד מסכת סוכה ופעם אומר פלפול או דרוש על סוכה. בכל אופן, בכל יום מזכיר היה את המלה סוכה,

---

בשם מו״ה ר״א איטינגא. בשם איש נאמן 3) שם בשם הנ״ל 4) חיי״מ גדו״ה ג׳ 5) ליקו״מ

ומיסב את דיבורו לנושא הסוכה — — — חכם מחוכם היה, ובעיקר התבטא הדבר בכח הדיבור שלו, בו שלט שליטה רוחנית נפלאה, כפי שאת גם זאת נקרא להלן בע"ה.

עוד בילדותו גילה שנינות בלתי מצויה. אביו שמתנגד היה לדרך החסידות, נתקל בליל הסדר בשאלתו המביכה והקולעת גם יחד; היה זה כאשר אמרו המסובים את ההגדה, הגיעו ל"חסיד הוא, טהור הוא", פנה נפתלי הקטן לאביו ושאל: "אם הקב"ה חסיד הוא — מדוע זה אינו אומר, 'ויצמח פורקניה ויקרב משיחה' ומביא את הגאולה ?!..."

אמנם, נודע הוא ר' נפתלי צבי אחרי שנים לפה מפיק מרגליות, ואמרותיו השנונות והמבריקות היו לשם דבר. אלא שכאמור חסידים מבינים היו יודעים, שכל אלה אינם אלא "הלבשות" של יחודים עליונים בסיפורי דברים ומלות בדיחה. **הלא כזה היה מנהגם של כמה וכמה מגדולי החסידות, מעין מעלתו הגבוהה מעל גבוה של רבינו הקדוש והנורא, ש"גדולת חכמתו ועוצם קדושתו בענין זה, בענין סיפורי שיחות חולין וכו' היה מופלג ונשגב מאד"** [4].

בני המשפחה, שעוד בשנות נעוריו הראשונות שמו לבם לכשרונותיו המזהירים של ר' נפתלי, עודדוהו להתמסר ללימוד התורה, ואף שגרוהו לדודו גאון הגאונים שבאותו הדור **ר' משולם איגרא שלבו היה מבעית בתורה ולחריפותו לא היה אך ורע בקרב גדולי הזמן**.

למד עמו ר' נפתלי הצעיר זמן וזמנים טובא, מילא כריסו בש"ס ופוסקים, ועם התבגרו היה אף הוא לתלמיד חכם מופלג, הגבוה משכמו ומעלה מכל בני גילו.

מעתה, חיפש לו ר' נפתלי הצעיר רב ומורה דרך בעבודת השי"ת ובחובת הלבבות, דברים שבלב, כתפילה בדביקות, טהרת המחשבה, שבירת תאוות ומידות רעות וכו' וכו' — דברים שאינם נקנים אלא בהכוונה נכונה. ידע הוא את העובדא המכאיבה **"כי אפשר להיות למדן ורשע גמור, ולא זכה נעשה לו סם מות"** [5]. ואם כי גם אביו וגם דודו זכו ונעשתה להם התורה סם חיים, הרי בכל זאת הרגיש הוא בלבו בחסרון חיות מספקת בלימוד התורה הקדושה, והעדר תוכן ראוי לשמו בקיום מצוות מעשיות. והרי **"לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה"** [6]. חסרה היתה לו השייכות האמיתית אל המצוות והקשר הנפשי אליהן.

לפניו ראה אפוא שני מחנות — כת חסידים וכת מתנגדים, שתיהן מונהגות בידי גדולים וצדיקים, ושתיהן חותרות לקיים מצוות הבורא יתברך שמו. אלא שאת האחרונה הכיר מחוג משפחתו, ואילו את הראשונה — כת החסידים — לא הכיר עדיין, ולבו אמר לו, שכדאי הוא לתהות על קנקנה, תקוה חבויה קיננה בלבו, ששם שם ימצא את אשר חסר לו בעבודת השי"ת.

בצל החסידות

אזר ר' נפתלי הצעיר אומץ, ושם פעמיו לליז'נסק, מקום שם קיוה להתקבל כתלמיד אצל רבי אלימלך, ששמעו הגדול הגיע לאזניו מזה זמן רב.

הגיע לליז'נסק, נכנס הוא ל"רבי ר' מלֶך" והציע לפניו את משאלתו, להתקבל אצלו כתלמיד המתאבק בעפר רגליו. שאלו הרבי לשם משפחתו ובית אביו, ומכיון שאמר לו שהוא מבית הורביץ ואף נקרא בשם משפחה זו (על שם בית אמו), לא רצה ר' אלימלך לקבלו, ודחה אותו בשתי ידיים — "אינני רוצה בתלמידים מיוחסים!" — פסק. התחיל ר' נפתלי לבכות לפניו ולהתחנן לו, באמרו: "במה אשם הנני שאבותי מיוחסים הם". אלא, שלא הועילו תחנוניו, הרבי לא רצה לקבלו.

נקל לתאר שכוונות עמוקות היו בכל דרכיו של צדיק גדול כר' אלימלך מליז'נסק, — שספרו הטהור מלא רזין וסודות כידוע, ושרבינו ז"ל אמר עליו שהוא גבוה בהרבה[7] מספרו — מבלי ספק היתה לו כוונה שלמה בדחותו אותו מעל פניו, אלא שר' נפתלי עצמו לא השלים בכך, הפציר הוא בר' אלימלך עד בוש, ולכשראה שאין הוא רוצה בשום אופן לקבלו, נפל ארצה מתעלף. ורק כשדם החל זב מגרונו, סָבר וקבלו ר' אלימלך מליז'נסק[7].

לפי מסורה חסידית אחרת, הכיר רבי אלימלך את אביו של ר' נפתלי, 'ר' מנדלי לינסקער', עוד מדרך מסעיו, בגלותו עם אחיו ר' זוסיה. לפי מסורת זו, באו הם לעיר ליסקה, וכשנתוודעו לר' מנדלי רב העיר, ושמע על הגלות שהם עורכים, הטיח בהם: "אם אני הייתי עורך גלות כמותכם, הייתי נראה יפה מכם" — — — נרעדו האחים לשמע דבריו, והחליטו לערוך שנה נוספת של גלות. ומסיבה זו דחה את בנו מעל פניו, מידה כנגד מידה — — —[8].

ימים ושנים נקפו, ור' נפתלי היה לאחד מתלמידיו המובהקים של הרבי ר' אלימלך מליז'נסק. מעמו עבר אל החוזה מלובלין, שקירבו אל לבו ואהבו כבן. ביחוד מתפעל היה מחכמתו העצומה שיראה היתה קודמת לה. ראה הוא בו "ברכה" לאותו דור שכאלה הם גדוליו. ובהתפעלות קרא עליו פעם את הפסוק: "ראה הנני נותן לפניכם היום ברכה וקללה"[9] — ברכה הריהו ר' מנדלי מרימונוב, ברכה — הריהו ר' נפתלי שלי, וכך המשיך למנות במיוחדי הדור ההוא. אחרי כן — מספרים — החל לפרש ולמנות במי שהם קללה לאותו דור, אך חסידים היו שמים יד לפה, ולא רצו למסור בשם מי קרא החוזה מלובלין.

היה הוא, ר' נפתלי, לנאמן ביתו של הרבי מלובלין, ואף עסק בצרכיו האישיים ביותר. כשנתאלמן הרבי מאשתו הראשונה, פנה ר' נפתלי לאבד"ק

ח"א לא ט 6) אבות א 7) ע"ד שם 8) שם 8) דברים יא 10) שם כבג 11) פרשת

לובלין, המפורסם בכינויו "ראש הברזל", ר' עזריאל הורביץ זצ"ל וניסה לשדך את בתו לרבו הגדול. נעץ בו ר' עזריאל עיניו, אחר אמר לו: "כתוב בתורה 'את בתי נתתי לאיש הזה'[10] ורבך הריהו — כדברך — 'מלאך' ולא 'איש'..."

לא הלך ר' נפתלי בגדולות, עסק הוא בדרך קבע בשדכנות לפרנסתו, ולעתים רבות אף בבדחנות.

בשידוך אחד שלא רצה החתן ללכת לחופה עד שיספרו לפניו ויריצו אל ידו את הנדוניה, התבטא בדרך צחות: "מעתה מובן לי מנהג ישראל שאין קובעים חתונה אלא לאחר ימי הספירה, שכן על פי רוב אין החתן רוצה ללכת לחופה עד שיספרו לו את הנדוניה"...

אלא שחכמתו לא התגדרה בדברי צחות כפי שחשבו כמה מסופרי עמי הארץ חכמתו הגדולה בלטה בתחבולות היצר שלו ובתבונתו הרבה בעבודת השי"ת אולם פעם אחת נפנה אליו רבו החוזה מלובלין ושאלו: "הרי אין הכתוב אומר "חכם תהיה" אלא "תמים תהיה עם ה' אלקיך"... — אכן, החזיר לו ר' נפתלי — "לכמה חכמה נזקקים בכדי להגיע לתמימות".

אמנם, בתמימות עצומה נכרכה חכמתו הרמה, כפי שמשתקף מעבודתו התמה את בוראו. כלמשל, עדותו של בעל עשר צחצחות — ששמע מפי גדולי חסידי רופשיץ שפעם אחת בערב יום הכיפורים, נאסף הקהל אל השלחן הטהור, והמתין עד בוש שיבא הרה"ק להשלחן כנהוג, ולא בא. נכנסו חשובי אנשיו ומצאוהו בוכה מאין הפוגות, עד שלא היה אפשר להתקרב ולדבר אליו, לגודל מרירות בכיותיו, והגידו זאת לבנו החכם הקדוש ה"ר אליעזר זצ"ל, שיכנוס הוא, ביודעם כי מאד מאד הוא חשוב אצלו. ונכנס ושאלו על הבכיות, והשיב לו: אהובי בני, בושני מאד לכנוס להשלחן, ולכנוס לבהמ"ד להתפלל ביוה"כ זה, אחרי התבוננני שבכל השנים הבטחתי להשי"ת בכל ימים נוראים כי אשוב בתשובה שלימה ואלך בדרך הישר, ואני בודק במעשי והמה מקולקלים, ולא תיקנתי מאומה וכו' והתמרמר מאד. וענה אליו בנו החכם הקדוש בחכמתו: אהובי אדוני אבי! אנכי מבטיחך שמעתה תשוב בתשובה שלימה, ותלך בדרך הישר. ובא עמי להשלחן. ונענה לו: אם אתה מבטיחני אני מאמין לך. ונכנס להשלחן הקדוש!" — — —

ואף כשדיבר דברי בדיחה — כדרכו — היו אותם דברים מלמדים עד היכן מגעת קדושתו וצדקתו, יראתו או ענוותנותו. פעם נעצר על דברי המדרש: שהראה הקב"ה למשה רבינו ע"ה "דור דור ודורשיו" — "תמיהני, אמר, מדוע זה הקדים כביכול להראות את הדור לפני דורשיו — מנהיגיו? אלא שכשאני מסתכל על עצמי מתורץ לי הדבר היטב; אם היה למשל הקב"ה מראה את נפתלי בתור אחד ממנהיגי הדור, הרי היה משה מתעלף על אתר, לפיכך הראה

לו הקב"ה תחילה את הדור ואחר כך את דורשיו, כדי שיבין שלפי ערך הדור כך הם המנהיגים"...

— במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו!

עבודתו הקדושה

בעצם, היה הוא, ר' נפתלי, מאותם סוג צדיקים שלרוב חכמתם העליונה אין לנו בהם השגה כלל. רבי חיים מצאנז בעל ה"דברי חיים" שהיה מתלמידיו המובהקים ונסע גם לרבי צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל, כשהיה מזכיר דבר תורה מר' נפתלי לא היה אומר "שמעתי מרבי", אלא "שמעתי מהרב הקדוש מרופשיץ", ואילו כשהיה מוסר דבר בשמו של הרבי מזידיטשוב, היה אומר: "שמעתי ממורי ורבי". תמהו על כך חסידיו, עד שביאר להם תכנם של דברים: **"אם אמנם היו שני רבותי אלה צדיקים נוראים, קדושי עליון, הרי מר' צבי הירש זכיתי ללמוד משהו, שכן, היתה לי בו בכל זאת השגה קמעא. אולם, ברבי מרופשיץ לא היתה לי כל השגה, ראה ראיתי בו שכל דבריו יחודים עליונים הם, וחושבני שתהא זו גסות מצדי לומר שהינו רבי"**

כך, שאם באנו לספר אודות עבודתו בקודש, יהיו אלה פרטים אחדים, שרק בקושי הרי הן עובדות התואמות להשגתנו. לילה לילה היה מתעורר בחצות ועורך תיקון חצות בבכי ויללה. מסתגר היה בחדרו, ובפישוט ידיים ורגליים שופך לבו כמים נוכח פני ה'. פעם נזדמן לפונדק אחד עם תלמידו החשוב של ר' מיכל מזלאטשוב ר' פייבל מז'בריז', ראה ר' פייבל את עבודתו הקדושה ונתפעל מאד. אחר שם לבו לתפילת השחרית שלו, שכולה שלהבת י-ה וציפה לסיום התפילה, כדי לזכות ולשוחח עמו דבר-מה.

מכיון שסיים ר' נפתלי מרופשיץ להתפלל, נפנה אליו ר' פייבל במעט יין שרף כדי להשיב לבו. התיישב ר' נפתלי, ובטרם הכניס לגימה לפיו החל מספר ביחוס עצמו, היאך הוא מגיע עד השל"ה הקדוש. שמע ר' פייבל את סדר היחוס, אחר שאלו: "אחרי תפילה בוקעת רקיעים מעין זו, נזקק אתה עדיין ליחוס ?!" — — — "האח! — הפליט ר' נפתלי אנחה עמוקה — מה משמש לי היחוס? כבודו למשל, כשהוא קם בחצות לילה ועובד בקדושה את השי"ת עד תפילת שחרית, הרי שבבואו ללגום לגימת י"ש, תערב לו אותה לגימה, בידעו כי אבותיו ואבות אבותיו לא עבדו עבודה נאה כזו. אולם, אני, אם גם אני עומד על משמר העבודה, הרי בבואי אחר התפילה לטעום משהו נהפכת לי אותה טעימה למרה כלענה, בהזכרי באבותי הגדולים. חושב אני באותה שעה לעצמי, האם כך עבדו אבותי את השי"ת ?! — בכן אין היחוס מועיל לי ולא כלום לעבודתי, אלא למעט הי"ש"...

בפעם אחרת בחצות לילה שכח לנעול את דלת חדר ההתבודדות שלו, נכנס אחד מבעלי הבתים שבעיר ומצאו שכוב על הארץ בפישוט ידיים ורגליים, בתפילה ותחנונים, בעד קהלו ובעד כל ישראל. נצטער מאד על כך, וירא היה שבעל בית זה יפרסם את הדבר בעיר — והלא דרכו בקדש היתה להסתיר את עבודתו הקדושה מעין כל חי ; ומה יעשה עתה ? עמדה לו אפוא חכמתו והצליח להפוך את הרושם שעשה בעבודתו, מכבוד לבזיון. הוא שאל את האיש בקצרה למבוקשו, וכשפנה הלה ללכת, אמר לו : "האמנם, אין אנשי העיר יודעים את גדולת רבם — אילו היו יודעים זאת בודאי היו נוהגים בו כבוד"... חשב האיש לתומו שר' נפתלי מתהדר בעבודתו הקדושה, וכל ערכו נפל בעיניו, יצא וסיפר לבני העיר בגנותו...

מספר הרב מקאמארנא זצ"ל בספרו זוהר חי[11] בזה"ל: **"ראיתי למורי ורבי, רבינו הקדוש מו"ה נפתלי הנ"ל, שבכל דבריו היו יחודים, שכליות נפלאות, עד שהייתי מרעיד עליהם. פעם אחת עמדתי אחריו ולא ראה אותי, והיה יושב בערב שבת קדש בעת שרצה לילך למקוה, למרחץ, והיה מדבר עם אשתו בסיפורים. והבנתי שמדבר בכוונת רחיצת מים חמין ומקוה, והייתי מרעיד: האיך יהיה זה בכח אנושי להלביש ענינים כאלה בסיפורי מעשיות ודיבורים ?! והרגיש, והחזיר ראשו אלי, ושתק, והיה מספר, עד שגמר ענין כל היחודים וכוונת מים חמין ומקווה. ומימיו לא שמעתי ממנו שיהיה מדבר איזה דיבור שיהיה נוטה לצער שום בר ישראל" — — —**

היתה זו מדריגתו העצומה של ר' נפתלי מרופשיץ, לא לדבר שום דבר ריק, אף עם אשתו ובני ביתו. שאף כאשר היה נזקק לדבר עמהם במילי דעלמא, דיבר בנוסח כזה שיבינו הם את מה שהם צריכים, ואילו הוא כשלעצמו ייחד בזה יחודים עליונים.

אכן, הפלא ופלא !

אף הוא עצמו מספר היה, שכאשר עסק בצעירות בבדחנות בחתונה, כשהיה מברך את החתן ואת הכלה "שזיווגם יעלה יפה" מתכוון היה ליחוד שם י-ה-י-ה שיהיה לעתיד לבא וא-ד-נ-י העולים במספר "יפה" — כמובא בכוונות ראש השנה, כידוע ליודעי חן.

כשחלה פעם לעת זקנתו פסק מלדבר, והיה כאלם ממש. בני הבית נבהלו, ולא ידעו מה היה לו. הדבר גם הקשה עליהם מאד, לא יכלו הם לשמשו שכן לא ידעו את מבוקשו, מאחר שלא דיבר ולא כלום. חלפה תקופה ניכרת, ועדיין בשתיקתו הוא עומד, נכנס אליו בנו ר' אברהם חיים זצ"ל ואמר לו : "אבי יקירי, לפי ראות עיני יכול אתה לדבר, אלא שאינך רוצה לדבר מכל מקום אמור לי לפחות מהי סיבת הדבר". פתח פיו הקדוש ואמר : "בני, מיום עמדי על דעתי לא דיברתי דבר וחצי דבר בלי יחוד, אולם עכשיו נחלש מוחי מחמת זקנה, ואין בי כח לנהוג כך, אמרתי אפוא בלבי, אבלום פי מלדבר כל עיקר"...

מאימרותיו

רבים מאמרותיו של הרה"ק מרופשיץ הינם עד היום הזה ככסף עובר לסוחר, קולעים הם למטרה ויורדים חדרי בטן. אלא שאין בכך עסקנו כאן, ברצוננו רק להציג כמה מאמרותיו, שהם תואמים ביסודם לאמרות רבינו ודרכיו — עובדא המוכיחה יותר מכל שדרכיהם של צדיקים אמיתיים נפגשות וממקור אחד יהלכון.

☆ הוא היה אומר: מי שהוא חכם אי אפשר לו להיות בעל עבירה שכן אחז"ל: "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"[15] ובליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ע"ב.

" .. ובאמת, מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה הוא אצלו שטות גדול ושגעון, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו ואפילו מה שנחשב בעיני ההמון לנסיון גדול... הוא אצלו שטות ולא נחשב לו לשום נסיון כלל... ותדע, שהיצר הרע של רוב העולם, שהוא עכירת הדמים, הוא שטות ושגעון וסכלות גדול, כמה שאמרו (סוטה ג) אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"

☆ אמרו חז"ל במדרש שה"ש. אמר הקב"ה לישראל, בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו" — הפתח האחד של תשובה שעלינו לפתוח — היה אומר — היא התפילה, השיבנו אבינו לתורתך וקרבנו מלכנו לעבודתך[14].

— בכך מלאים ספרי רבינו ז"ל ותלמידיו ואין צורך להביא מדבריהם הקדושים.

☆ רגיל היה בפיו לומר: הכתוב בישעיה אומר: "סַפֵּר אתה, למען תצדק" כוונתו אל האדם: ספר אתה את חטאיך בינך לבין קונך למען תוכל להצדיק עצמך בפניו על מעלליך כי הקב"ה חפץ חסד הוא ורוצה בהצטדקותך כדי לזכותך בדין[12].

ובליקוטי מוהר"ן ח"א סימן רפ"ב:

"... ועל ידי זה שמחפש ומוצא בעצמו עדיין מעט טוב, על ידי זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות... היינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות... ועי"ז מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות... כמו כן הוא אצל האדם בעצמו שצריך לדון את עצמו לכף זכות ולמצוא בעצמו איזה נקודה טובה עדיין".

ויחי דף שצ"ה 12) ספר רביד הזהב דף ס"ו 13) ע"צ שם בשם כת"י אמרי שפר בשם הרב

☆ שוב היה אומר, שכל התפילות והעבודות שעושין ישראל, אף שעדיין בן דוד לא בא, הרי הקב"ה מצרפם כולם ולעת הגאולה יראו הכל שכל אותן תפילות ועבודות לגאולה היו נצרכים[13].

ובליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ב':

"... וכשאנו רואים אורך הגלות, ובכל יום אנחנו צועקים אליו ואינם נושעים, ויש מעמנו בני ישראל שטועים ח"ו בלבם שכל התפילות הם לריק. אבל באמת, כל התפילות, הצדיקים שבכל דור ודור הם מעלים אותם ומקימים אותם... ובונין קומתה של השכינה מעט מעט עד שישתלם שיעור קומתה אז יבא משיח".

משינאווא זצ"ל 14) רביד הזהב שם 15) שם פרשת בלק

... ביום שחל ל"ג בעומר, הסתלקות רשב"י ז"ל יחול לעולם יום ב' דחול המועד סוכות, יום הסתלקות רבינו הק' ר' נחמן זללה"ה... וכמו כן ל"ג בעומר הוא תמיד ביום ח"י אייר, ויום ב' דחוהמ"ס גם כן ביום ח"י תשרי ... ומכל הנ"ל תבין וכו'.

(מָכְתָּבי הר"ר נחמן אבד"ק טשעהרין זצ"ל
כוכבי אור סוף פרק חכמה ובינה)

.. ועיקר כוונת הספירה בפשיטות הוא, שצריכין לדעת שימי האדם מנויים וספורים במספר ובמנין, כל יום ויום. והאדם יצטרך ליתן דין וחשבון מכל יום ויום כי אין שום יום הולך לבטלה ח"ו. שעל פי הרוב נדמה לו (לאדם), כאילו אין זה היום נמנה ונספר כלל בימי חייו, כאילו היום הזה אי אפשר לעבוד את השם יתברך... כגון ביום זה הוא יריד ויומא דשוקא, וביום זה צריך לחשוב חשבונותיו, ובזה היום יוצא לדרך, ובאלו הימים הוא בדרך נע ונד ומטולטל, ובזה היום בא מן הדרך, וצריך להרים המשוי מעל העגלה, ולסדר הסחורה, ולחלקה כראוי וכו', וביום זה מזדמן לו איזה מריבה וקטטה עם אחד, וביום זה נקרא על איזה סעודה. וכיוצא בזה ביטולים ובלבולים שונים, עד שכמעט בכל יום נמצא בו ביטול ובלבול גדול...

(ליקו"ה חו"מ פקדון ד' ו')

"נחלי אבות"
חדושים ובאורים על "פרקי אבות"

א ש ב

(אבות פ"ד ב') **"בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה וברח מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה".** – לכאורה יש לתמוה מה חידש לן בן עזאי, הרי מצווים ועומדים אנו לקיים את כל מצוות ה' ולעשותם קלה כחמורה? (ובפרקין דלעיל (ב'-א') דנקט, והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, מובן כי מזרזו שלא יקל ראשו במצוה קלה, אלא יזהר בקלה כבחמורה). ובכלל, ריצה זו לשם מה? גם מאי קמ"ל "וברח מן העבירה" פשיטא שצריך לברוח ולהתרחק ממנה כמטחוי קשת, ובלבד שלא לעבור על פי ה' לעשות קטנה או גדולה? ועוד, מהו לשון "העבירה" דנקט התנא, שמשתמע בזה כי מדובר באיזה עבירה מיוחדת? ואף גם זאת צריך ביאור, המשך המשנה "שמצוה גוררת וכו'" שזהו כנתינת טעמא למילתא לדבריו הקודמין, ומה אמנם הקשר ביניהם?

ונראה לבאר המשנה ע"פ הקדמות דברי רביה"ק בליקו"מ מ"ט, מבואר שם בסופו עה"כ "ישיש כגבור לרוץ אורח" (תהלים י"ט) וז"ל: "... לענין בני אדם הזוכים לעשות תשובה על העבר. ואמר: שאעפ"י שזוכים לתקן מה שעובר אעפ"כ עדיין היכן הוא אותו הזמן שהיו רחוקים מהש"י שהיו יכולים לעבוד את הש"י באותו הזמן; ובודאי צריכין לתקן זאת, דהיינו, להשלים ולמלאות את העבודה שהיו יכולים לעבוד את הש"י. בכל אותו העת שהיו נזופים מלפניו ית' ורחוקים ממנו. ע"כ אחר שזוכין להתעורר לתשובה צריכין זריזות גדול בעבודתו ית', ולרוץ מאד מאד, כדי שיזכה ע"י זריזות עבודתו, לתקן להשלים גם חסרון העבודה של הימים שעברו, כי עכשיו צריך לרוץ במהירות גדול, זה הדרך שהיה יכול לילך בזמן שהיה רחוק מהש"י. ואמר לאנשיו בזה"ל: איהר דארפט זיך זייער יאגין, איהר זאלט קענין עפיס חאפין!" עכלה"ק. (ובהמשך דברינו יתבאר מה שטעון בירור לכאורה בזה, כי קשה, אם אפשר שיזדרז וירבה במצוות, הרי הדבר מוטל עליו גם עתה לקיימם, ואיך א"כ יועילו לו לתקן ולהשלים חסרון הימים שעברו?).

ובהקדם הנ"ל יתפרש בעז"ה, כי המדובר כאן, הוא באותו אחד **הברוח מן העבירה**, היינו אותם עבירות שעשה מכבר ועתה רוצה לשוב עליהם ולתקן חטאיו, לזה אומר בן עזאי **הוי רץ למצוה קלה כבחמורה**, מאחר וצריך לרוץ ולהזדרז לעשות מצוות הרבה קלות וחמורות כדי להשלים חסרון המצוות שלא קיימם בימים עברו כנ"ל, לפיכך הורה לו התנא זאת, שיהא "רץ" דייקא, כי זהו מסממני תשובתו ותיקוני חטאיו לבעבור ישלים חסרונו, וע"כ נקט התנא בלשון "העבירה", לרמז בזה אותם עבירות שכבר נכשל בהן, שיברח מהם ולא יעמדו לו למכשול ולפוקה ולא יגררו עוד אחריהם.

ומבואר לפי"ז המשך דבריו **שמצוה גוררת מצוה וכו', ששכר מצוה מצוה וכו'**, כי בזה שירוץ להמצוות ויעסוק להרבות עוד ועוד ממצוות ה', יזכה בסופו שיגררו לחלקו עוד מצוות כהנה וכהנה, ובשכר כל מצוה יקיים עוד מצוה, וממילא יתקן וישלים כל

החסרונות שנגרמו בעטיים של העבירות שעבר. ומבואר ביותר ע"פ פי' הרע"ב שם, שביאר ענין שכר מצוה מצוה וז"ל "שמן השמים מסייעין ומזמינים בידו מי שעשה מצוה אחת שיעשה אחרת, כדי לתת לו שכר על שתיהן וכו'. פירוש אחר: שכל מה שאדם משתכר ומתענג בעשיית המצוה נחשב לו למצוה בפני עצמה, ונוטל שכר על המצוה שעשה ועל העונג וההנאה שנהנה בעשייתה" עכ"ל.

והשתא יובן שפיר ענין תיקון חסרון הימים, כי הרי בשכר המצוות שעושה עתה מזדמנים לו מצוות כאלה שלא היה מקיימם בלא סיוע מן השמים ואלה באים לו אך ורק משום זריזותו להרבות מצוות, קלות וחמורות, ולכך זוכה גם להשלים במעשים טובים חסרון העבודה ואי העשיה, של הימים שעברו בחושך עד שמחזירם אל הקדושה. ואולי זהו גם כוונת "רץ כצבי" בדברי ר' יהודה בן תימא ואכמ"ל.

☆

ואפשר דזהו גם מה שמסיימין אחר לימוד פרקי אבות, "**רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות**", כי ע"י ריבוי התורה והמצוות שניתן לנו ויזדרז האדם וירוץ, יזכה לתקן ימיו הדלים ממעשים טובים ולהשלים חסרונם, וזהו הזכות הגדול לישראל, שיש להם ריבוי תורה ומצוות, ובכל עת ובכל שעה אפשר להם לדבוק באיזה שהוא מצוה, וכמובא בליקו"ה לבאר ענין זיכוי זה, עד שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, ועי"ז בכוחם להזדכך, בחי' "לזכות את ישראל" היינו לזככם מכל חטאתם ע"י ריבוי תורה ומצוות.

☆

שיחות — פנינים — ספורים

ע"פ אמרות טהורות של חז"ל ב"פרקי אבות"

א.ש בורשטין

(פ"א ד') "**והוי מתאבק בעפר רגליהם**". מסופר בין אנ"ש, על נס נפלא שקרה פעם באומאן בזמנו של הרה"ק מוהר"ן אבד"ק טשעהרין זצ"ל, אשר גם גדולים וטובים לא פסקו מלהתפעל, בגודל כוחה של "אמונה פשוטה" שהעלתה ארוכה למכה אנושה, עד בלי הכר.

מעשה ובא אחד מאנ"ש על ראש השנה באומאן, ואתו הביא גם את בנו הצעיר להסתופף בצלו של הצדיק בראש השנה, אלא שבנו זה משותק היה ברגליו ולא יכל להלך בהם, משום כך הרכיבהו האב על כתפו וכך היה מהלך אתו על אף הקושי ובלבד שלא יחסר זה את הר"ה של הצדיק. כרגיל, ביום האחרון של השנה, ער"ה, היו אנ"ש שוהים ברוב היום אצל הציון הק', ומאז גמר התפלה בבוקר עד השעות שלאחר הצהריים, היה ה"ציון" והחצר סביבו, מלא אנשים מפה לפה, זקנים עם נערים ששפכו שיח באמירת ה"עשרה

מזמורים", תפילות ותחינות ו"וידוי דברים" בהתעוררות רבה מעומק הלב. וכך התארכה עבודתם בו במקום, שעות רצופים, ועד קרוב לשעת המנחה היה המקום גדוש אנשים. המתין האב לאותה שעה, עת התפזר כל הקהל להתכונן ליום הקדוש, ונכנס לחצר הציון, ובזריזות קיבץ את האבק הרב שנוצר על הארץ, בסיבת ההמון שיצא ובא לשם, ואספם למקום אחד. אחר לקח את בנו החיגר, והעמיד את רגליו על אותו האבק, ואך דרך עליהם תיכף ומיד נתרפאו רגליו המשותקות והיה כאחד האדם, וכבר בחזרתם מן הציון הלך בכוחות עצמו על ב' רגליו.

משהבחינו כמה מאנ"ש בהליכתו של החיגר בתום, קראו תמה על נס גלוי זה — הפלא ופלא. וחיש מהר התפשטה השמועה בקרב קהל אנ"ש, והחלו הכל מתקבצים לראות במו עיניהם את דבר הנס שהתחולל באותה שעה; שמחו ונאספו אף החשובים, ושאלתם בפיהם אל האב המאושר, היאך נעשה לו הנס? והלה סיפר להם בתום מכל אשר עשה, איך **שהתאבק בנו בעפר רגליהם** עד שנתרפא. הוסיפו אנ"ש לתמוה, איך עמד על טיבה של סגולה זו, וזאת מנין לו? ענה להם האב בתמימות — תוך שהוא מתמיה על שאין יודעים זאת בעצמם — הא הרי סיפר רביה"ק ב"ספורי מעשיות — מעשה מחיגר" שלקח לעצמו האבק מן ה"דרך של צדיקים" ששם שוטחים האבק לרפואת הרגלים: — והמשיך הלה בתמיהה — וכי היכן ישנו הדרך של צדיקים והאבק המסוגל לזה, כמו האבק שבכאן אצל ציון רבינו, בו שהו ודרכו במשך היום, כל כך אנשים צדיקים וכשרים, בקדושה ודעת; בתפלות, בכיות, ותשובה שלימה?! — — —

זכה לאלה אותו איש תם וישר, תחת, אשר היה **מתאבק בעפר רגליהם** של אנשי שלומינו לשמוע לקחם, וחוזק אמונתו בם; ומכוחו הגדול מאד נעלה, של ציון רבינו הקוה"ט, זה, השער להי', שצדיקים באו [ואף רשעים נתעלו] בו; ובכח ספרי רבינו שהגה בהם בתמימות, לקיימם; **הם שהיו נר לרגליו — וארוכה לרגלי בנו!**

☆

(שם י"ד) "**אם אין אני לי, מי לי, וכשאני לעצמי, מה אני**". שח פעם רבינו הק' לפני מוהרנ"ת ואמר לו: "אתה, בלעדי אינך יכול לעשות. אבל אני בלעדיך גם כן איני יכול לעשות כלל"; כלומר, בלעדי כוחו ועצותיו של הצדיק, לא יצליח לעשות ולעסוק בעבודת ה' כראוי; ולעומת זה גם שיהא בכח הצדיק לסייעו ולעשות לו טובה, גם כן לא יתכן זאת אם לא שישתדל בעצמו בזה, כי הרי מה שצריך מצדו לעשות, עליו לקיימו בעצמו, — אם כי באמת הכל בכח הצדיק — אלא שבכח אתערותא דלתתא, שהוא פעולת החסיד כפי שעשה; ע"ז איתער לעילא, והצדיק פועל בזה מה שצריך לתקן ולהשלים. וכן אמר פעם אחת רביה"ק לאנשיו: "מה לכם לחשוב מחשבות אין אתם צריכים, כי

אם לתת אבנים וסיד, ואני בונה מהם בנינים נפלאים ונוראים! [ובלה"ק] "איר דארפט נאר צו טראגין שטייינער און וואפנע און איך באווע דער פון בנינים" — — — וכוונתו, היתה בזה, שאנו צריכין רק לעסוק בעבודת ה' בפשיטות בתורה ובתפלה ומצוות, והוא עושה בזה מה שעושה.

וזהו, **אם אין אני לי** כשלא אעסוק בעצמי בהמוטל עלי, **מי לי**, מי יזכה בשבילי, כי גם הרי הצדיק, לא יוכל לפעול לטובתי מאומה, בלעדי מעשי; ואם יבוא לכלל טעות וידמו בעצמו לומר שאין הוא צריך לסיועו של הצדיק, מאחר, ובין כה הדבר תלוי בו, הס מלהזכיר כדבר הזה; דהא **וכשאני לעצמי מה אני**, באיזה פנים מקיים אני המוטל עלי, והיאך איעול בכיסופא קמיה מרן דבשמיא, הבוחן לבות ויודע מחשבות: — אלא, עצת ה' היא תקום, ששתל צדיקים בכל דור להדבק בם בהתקשרות אמת, ומהם יוושע תשועת עולמים, לסייעו ולהיטיבו, בקיימו המצוות ומעשים טובים.

☆

(שם) "**ואם לא עכשיו אימתי**". בדרשות לרוב נדרשה התורה בסימן ע"ד שבלקוטי מוהר"ן (תנינא), דור דור ודורשיו הוסיפו לשבץ בו פנינים רבים ופרפראות לחכמה, מהם על דרך ה"פירוש" בפשוטן של דברים, אחרים התעמקו בהם יותר לבאר ע"פ שאר חלקי הפרד"ס, ברמז דרוש וסוד; כדי להאיר מושג מה, בכבשונם של הדברים, אשר כסה בהם רבינו הק' יותר ממה שגילה, בתיבה האחת "ועכשיו" עיין שם.

אחת מני הפירושים שרמזו בה אנ"ש, הוא בהקדם דברי בעל ה"הגדה" הנאמר בחג הפסח, "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו; ועכשיו, קרבנו המקום לעבודתו"... ותמהו בזה, מה בא להודיענו זו ההתחלה, ולהשית עלינו חטאת האבות, שנוח לה יותר שלא היתה? — אלא, הסבירו את הדבר; — הוא, היצר הרע, אורב לו לאדם תמיד בכל דרכיו ומעשיו, משאין האדם שומע לו, בא הוא בהמצאתו להפילו לאחור, והוא עומד עליו ומזכירו; ראה נא גם ראה כי חוטא ופושע אתה, ואיך לא תיבוש לעסוק בתורה ומצוות, בזמן שקופה של שרצים תלויה לך מאחוריך, — ובאלה רוצה להביאו לידי יאוש, ולאבד את עולמו בזה ובבא. הקדים לכך בעל ה"הגדה" ואמר; אם כי מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו, הרי "ועכשיו" קרבנו המקום לעבודתו. השמר לנפשך ואל תביט אחריך, עשה טוב מעתה ותתקן בזה את מעשיך הקודמים. וכן ביאור דברי רבינו שם, שכיום כל ההתחלות הם מ"ועכשיו", עתה, משעה זו בו נתת לבך לפני המקום ברוך הוא, מכאן התחל ועלה במעלות התורה והיראה, זו היא העצה היעוצה לכל אחד באשר הוא, היא תשועתו לנצח ותקותו בכל דור.

בדרך זה נפרש: **ואם לא עכשיו אימתי**, אילולא עצה עמוקה זו של **עכשיו** בלי דיחוי ושהיה, **אימתי**! אימתי היה משתחרר האדם מעול יצרו, באשר

בתחבולותיו היה אוסרו באזיקי הייאוש, וככסיל בחשך, היה האדם נמשך אחריו קשור בכבליו.

☆

(פי"ב ד') **"ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע, שסופו להשמע".** פי' הרע"ב: לא תגלה סודך אפי' בינך לבין עצמך ותאמר שאין כאן מי שישמעך, לפי שסופו להשמע וכו' עי"ש. יתפרש בדרך התחזקות, על ענין שיחת האדם בינו לבין קונו שפעמים נדמה לו לאדם כי לא שומעים ולא פונים אל תחינתו כלל, ונופל ממדריגתו, כי מקבל הדבר שאין חפצים בו ובעבודתו. על זאת בא התנא להשמיע באזניו, כי לא יחשוב כך, **אל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע,** אל תאמר זה שאין כאן מי שישמעך, **שסופו להשמע** כי אף דיבור אינו הולך לאבוד, ולבסוף תווכח שנשמעו דבריך; אלא שלא בכל פעם מראין לו לאדם כי פעלו דבריו, אך לאמיתו של "דיבור" הוא, כי כוחו רב מאד ואינו נאבד כלל.

☆

(שם ח') **"אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך. כי לכך נוצרת".** אם צלחה דרכך, הספקת וזכית **ללמוד תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך,** אל תחזיק יעילותך זאת לעצמך בלבד, אלא, ראה גם לזכות את הרבים מטובך אשר צפנת לך, **כי לכך נוצרת** זו היא תכלית לימוד התורה לשמה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות. פעמים רבות הרבה רביה"ק לדבר עם תלמידיו, והזהירם, להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם כדי לעוררם ולקרבם להשי"ת. וזירז אותם מאד לעסוק בזה, ופעם קרא להם "עצים יבשים" על שאין מולידים נפשות שיתקרבו להשי"ת על ידם, וגם היה רצונו שיסעו נסיעות בשביל זה כדי לדבר עם בני אדם, ולא להחזיק טוב לעצמם.

ומעשה היה בימיו של מוהרנ"ת, שקיבל אחד מאנ"ש על עצמו שתיקה, ועשה עצמו כאילם לכל דבר כדי לא להכשל בדיבורים של איסור. הגיב מוהרנ"ת כנגד זה, ואמר: ענינו של רבינו לא היה לשתוק, אלא לשוח עם בני אדם, אלא, על האדם להזהר לנפות דיבורו.

☆

(שם י"ג) **"הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה"**, פי' הרע"ב **"לקרותו בעונתו. וכן בתפלה להתפלל כל תפלה ותפלה בעונתה".** פעם אחת דיברו לפני מוהרנ"ת מענין הפירצה שנפרצה במדינת אשכנז שהתחילו אנשים מישראל לגלח את הזקן והפיאות. עמד ביניהם ר' מאיר מטעפליק — איש ירא וחרד לדבר ה' — והתחיל מאד לתמוה על זה, וקרא בתמיהה "איך עוברים בכל יום על חמשה לאווין? השיב לו מוהרנ"ת "הלא איך עוברים בכל יום זמן קריאת שמע"? שגם זה חמור לא פחות, ובני אדם מזלזלים בה.

וכן בתפלה התבטא על זה פעם רביה"ק ואמר: "הצדיקים שוגים בזה, במה שמאחרים זמן תפלה"י! כי לכל עת וזמן, וגם ההכנות לתפלה, ראוי להשלימם מבעוד מועד, ולא לאחר בעבורם התפלה שלא בעונתה.

☆

(שם י"ד) "**ודע מה שתשיב לאפיקורוס**" נענה פעם רבינו הק' ואמר: איין **ודע מה שתשיב לאפיקורוס** בין איך! היינו לענין היכולת לדבר ולהשיב לאפיקורסים כאוולתם, כי לאו כל אחד ראוי לזה, ואף סכנה גדולה הוא שלא יתפש במצודתם מתוך שישא ויתן עמהם. ואת כוחו של רביה"ק בזה ראו בעליל, בפרט התיישבותו בעיר אומאן, שנתקרבו אליו האפיקורסים המפורסמים דשם, והראה להם קירבה יתירה בשוחחו אתם בעניני העולם, עד שהצית בהם את ניצוץ היהדות ושבו בתשובה; בעוד, שבאותם עיתים השתוקקו עוד כמה צדיקים להתיישב באומאן, אך הוצרכו לחזור בם מפאת התנגדות האפיקורסים הללו, ולא יכלו להם כידוע, ורק רביה"ק ניצחם.

ופעם אף הוסיף רביה"ק לשיחתו הנ"ל: "איך און מיינע לייט"י! [אני ואנשי!]. עם כל זאת ידוע, כי לא מסר רשות אלא למוהרנ"ת ורבי נפתלי בלבד, לשוחח עם האפיקורסים, ואף אותם הגביל לשוח רק עם אחד, כפי שייחד להם ע"פ ציוויו. ומקובל היה אצל אנ"ש, מאז ומקדם, ביחס לקירוב רחוקים; היה בא אחד רשע ואפיקורס, והביע רצונו להתקרב ליהדות, התנו אתו תנאי כפול, שלא יאמר הוא את דעתו המשובשת, אלא ישמע את שיחתם בלבד, — למען לא יתבלבלו אפילו לרגע קט, בחקירות ובלבולי אמונה שהם בחזקת סכנה — והשומע ישמע והחדל יחדל. וכך אמנם, נתקרבו אל רביה"ק, אנשים כאלה אשר לא הי' אף השאול תחתית די עבורם — כפי שהתבטא פעם — ושבו למקור הקדושה.

☆

(שם) "**ודע מה שתשיב לאפיקורוס, ודע לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך.** פעם אחת בסוד שיח רביה"ק עם מוהרנ"ת, אמר לו בזה"ל: "די שמוסט זיך יא מיט מענטשין, קערסטי זייא צו פרעגען, וואס?" [אתה, שכן הרי משוחח עם בני אדם, ראוי לך שתשאלם, מה?], "ואמר תיבה זאת, "וואס", בהמשכה ובקול גדול מעומק הלב. כלומר, שראוי לשאול לבני אדם שאין חושבין על אחריתם, **מה?** כלומר, לאחר כל הסכסוכים והבלבולים והמניעות והטענות ואמתלאות של שטות והבל שיש לרוב בני אדם תירוצים של שקר על שרחוקים מהשי"ת; אעפ"כ סוף כל סוף, **מה** יהיה ממך, **מה** תעשה באחריתך, **ומה** תשיב שולחך דבר, **ומה** אתה חושב. וכי אין אתה יודע שאתה גר בארץ הזאת, וכל ימי שנותינו הבל וריק, כצל עובר וכענן כלה וכו'. וכל זה אדם יודע היטב, ואם כן **מה** אתה חושב? —

ומוסיף עוד מוהרנ"ת (שיחהר"ן רפ"ו) — שים לבך לדברים האלה היטב, והכניסם היטב בעומק לבך, ואל תשליכם אחרי גיווך, הפוך בהם והפוך בהם למען תהיה לך נפשך לשללי".

וזהו **ודע מה שתשיב לאפיקורוס** היינו **דע להשיב מה** לאותה "אפיקורסות שבלבך" (ראה ליקו"מ ס"ב), הוא היצה"ר המבלבלו ומונעו בטענות ואמתלאות של שקר, ומרחיקו מהשי"ת **לפני מי אתה עמל** אחרי שאתה גר בארץ הזאת, וימיך ושנותיך חולפים כצל, בשטויות והבל, והרי מה תשיב לשולחך דבר על מעשיך; ועוד זאת זכור... **ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתיך,** כפי עסקך בעוה"ז לטב או לביש, וראה ע"כ לא לאבד עולמך, והצלת את נפשך.

☆

(פ"ג א') "**ולאן אתה הולך ? למקום עפר...**" ידוע הוא על הנהגת מוהרנ"ת זיע"א בצעירותו — עוד קודם התקרבותו לרביה"ק — שכאשר היה מהלך בדרך לא הביט מחוץ לד' אמותיו.

וסיפר נכדו הרבני הגר"א שטערנהארץ זצ"ל, כי פעם הלך מוהרנ"ת ברחובה של עיר ופסע צעדיו בזריזות כדרכו, ועיניו לנוכח הארץ הביטו. פגשו אחד ממכריו בדרכו ועצר בעד מוהרנ"ת, ושאלה בפיו: רבי נתן מה אתם מחפשים על האדמה? — והתכוין בזה על דבר שכובש עיניו בקרקע בדרך הילוכו — נענה לו מוהרנ"ת, ואמר: בנוהג שבעולם אדם קונה לו בית ונחלה וכדו', אף אם לשנים מספר בלבד, בודק הוא מקודם היטב את המקום אם יפה הוא וטוב עבורו; אף אני- סיים מוהרנ"ת — בהגיע עת פקודה אשתכן באדמה לשנים הרבה, תר אני מעכשיו אחר מקום הגון עבורי במלאות ימי ושנותי — — —

זו גם היא זכירת התכלית שיתבונן בה האדם **לאן אתה הולך — למקום עפר...**

☆

(שם ב') "**שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר (מלאכי ג'), אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו**". כלל זה נקוט היה בידי אנ"ש, לקבוע עתים ל"שיחת חברים" לדבר דברי תורה [תורה'דיגע רייד], שיחות של התחזקות והתעוררות בין יראי ה' וחושבי שמו. בעבודת השי"ת, וקבעוה להם כחובה שעה אחת ליום בדומה לציווי רביה"ק על "התבודדות". **שנים** מאנ"ש שהיו **יושבין** יחדיו, היה **ביניהם, דברי תורה — שכינה שרויה ביניהם;** על אלו הדברים סובבה שיחתם: **דברי** התעוררות על חובת האדם בעולמו כאשר

מחייבין חוקי התורה, ודברי התחזקות בחי' **שכינה שרויה ביניהם**, השי"ת עמך, אתך, ואצלך; **שנאמר אז** שיחות כאלה וכיוצא נאמרו אז, כאשר **נדברו יראי ה'** הללו איש אל רעהו, דברי חיזוק כי ויקשב ה' וישמע שהקב"ה מקשיב לכל אחד בכל מקום שהוא, ושומע את תפילותיו ושיחותיו, תחינותיו וריצויו; ומכל אלה **ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו**, כמבואר בספר המדות (יראה ה' — מ"מ מוהרנ"ת) "מי שמדבר ומסית את חבירו ליראת שמים, כל הדיבורים שמוציא מפיו בשעה שמדבר עם חבירו נעשה ממנו ספר".

☆

(שם ט"ו) "**ובטוב העולם נידון**". תחת אחד השיחים, שחו פעם אנ"ש עם רבינו הק', בחשבונו של עולם הזה ומצבו, שכפי הנראה, הרי מלפנים טוב היה יותר. מאחר, וכל קניני העולם ודרכיו היו בזול יותר מכפי שעכשיו, ואף ההוצאות של איש פשוט כיום הוא הרבה יותר, מאשר הוצאותיהם של נגידים בדורות עברו; וכך הוא דרך העולם לומר בכל עת, שעכשיו אינם עתים טובות, ובשנים הקודמים היה טוב יותר. ענה רביה"ק ואמר: הלא אדרבא, השם יתברך מנהיג עתה העולם יפה יותר! ואמר בזה"ל: "אדרבא, דער אייבערשטער פירט היינט שעניר דיא וועלט"!.

וז"פ **ובטוב העולם נידון** שהקב"ה דן את העולם בטוב, ומתנהג עם בריותיו בחסד וברחמים, ובכל פעם מנהיג את העולם יפה יותר, עד שאין יום דומה לחבירו אף בענינים הגשמיים, שמייצרים ומשכללים בכל עת דברים חדשים. ומדי פעם מתגלים המצאות חדשניות בכל השטחים, ואף ענינים רוחניים מסתייעים בהרבה מגילויי חכמת המדע כידוע, ואמנם כל אלה, הם להשריש בנו את גדולת הבורא יתי ורוממותו, בחי' "חדשים לבקרים רבה אמונתך". וטוב ויפה הדבר הזה עלינו — ובזאת אנו משבחים ומפארים את יוצרנו בתפילת השחר, "המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים" כי מאיר פנים לארץ ולדרים עליה ברחמנותו, "ובטובו" מתוך טוב וחסד, "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית" ובכל פעם טוב ויפה יותר. הוא שאמר התנא "**ובטוב העולם נידון**".

☆

(פ"ד א') "**איזהו חכם הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קי"ט) מכל מלמדי השכלתי**". מכאן נמצאת למד, כי כל אחד ואחד איך שהוא, אף שעדיין אינו חכם ולא חונן בשכל ובינה, אפשרי לו גם להשיג החכמה עד שיהא ראוי להקרא "חכם"; כי הרי כאן מכנהו התנא בתואר "חכם", על שם סופו, לאחר שילמוד מכל אדם; נמצא תלוי הדבר ועומד לבחירת כל אחד להשתדל לקנות החכמה, ולאו דוקא לחכמים מחוכמים. כי אדרבא פעמים נהפוך הדבר; וזה אשר הוא חכם ומחונן, אלא שמחזיק עצמו חכם ומתייהר ביכלתו, ואינו לומד

מכל אדם; הרי הוא בכלל מאמרם ז"ל "כל המתייהר, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו" (פסחים ס"ו) ומקרא מפורש הוא זה "והחכמה מאין תמצא" (איוב כ"ח) ודרשו בפסיקתא (זוטא, נצבים) "מאותן שעושין עצמן כאין", כי דייקא מי שעושה עצמו כאין כאילו אינו יודע, בו תמצא החכמה, וממילא מתעניין הוא ללמוד מכל אדם ושוקד על זה תמיד עד שזוכה להשיג החכמה.

מעשה, ושאל פעם רבי נפתלי, את רבינו הק', פתח ואמר: למדנו (ברכות נה.) "אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר: (דניאל ב') יהב חכמתא לחכימין", ואם כן מה יעשה האיש שלא השיג חכמה? השיב לו רבינו על אתר: די חכמה האט יעדער איינער" ווייל "כולם בחכמה עשית" נאר יעדער איינער דארף דאס ב'ארבעטין".[חכמה זו נמצא אצל כל אחד] היינו כי בכח נמצאת היא אצל כל אחד, אלא שאינו מוציאה לפועל כי מתרשל בהשגתה ואינו לומד מכל אדם.

☆

(שם ב') "**ועבירה גוררת עבירה**". ברבות הזמן, משגילה רביה"ק לפני תלמידיו הק' דברים העומדים בכבשונו של עולם מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, הרווה את צמאונם מנחליו הנובעים מקורות חכמה; הפטיר פעם, ואמר בפניהם: "עס איז שוין איין עבירה, אז איהר טיטאיין עבירה"! [עבירה היא לכם זאת, שתעברו עבירה!] כלומר, לאור כל השיחות התורות וההשגות, שהאיר והשפיע והדריכם בארחות חיים, הרי מעתה, אם ועוד אפשר אחר כל אלה שיעברו עבירה, תטמון היא בחובה עוד עבירה, על דבר שלא נתגברו למנוע זאת מעצמם. עשייתם כיום **עבירה, גוררת עבירה** אחרת אחריה; זו אשר לא כבשו את יצרם להמנע מעשייתה.

שוב פעם אחת נענה רביה"ק ואמר: "מיינע לייט, וועט שוין נישט באקומען קיין עבירה. אז מען וועט טאן אַעבירה, וועט דאס זיין אן הענט און אן פיס"! [אנשי, לא תערב להם כבר עבירה. אף אם יעשו עבירה, תהא זו, בלא ידים ורגלים!] כמובן, מאחר ומיאס בפניהם כל כך דבר עבירה, הרי גם אם ויכשלו בה אי פעם, לא תבוא להם זאת במלוא ההנאה הגשמית.

☆

(פ"ה כ"ה) "**בן תשעים לשוח**". כך היה דרכו הק' של הרב הגה"ח רבי אברהם שטערנהארץ זצ"ל, עד יומו האחרון; בשיחותיו המאלפות, המאליפות ומרובבות, שחבקו זרועות עולם.

דיבורו בנחת עם איש שיחו, התארך בדרך כלל, שתים, שלש שעות, כבלימודו השיעור לקוטי מוהר"ן ברבים. ופעמים, גם ארבע וחמש שעות. לרוב התמקדה השיחה בנושא אחד, כפי מבוקשו של האיש, ובסתם, שוחח בדברי

חפץ מפרשת השבוע, או שאר דברים שעיין בהם באותה העת, ואת זו העשיר בדעתו הרחבה וזכרונו העצום. חורז היה בדבריו, החל מפסוקי התורה והנ"ך, מדרשי חז"ל בגמ', מדרש, וזוהר הק'; ספרי "קבלה", כתבי האריז"ל ודברי אחרונים, ועד לספרי תורת החסידות; כשכל אלה משולבים ואגודים סביב ספרי רבינו ותלמידיו הק', שהם כמובן, היוו יסודי דבריו מהמבוע הצח, אשר בנחלי חכמת "נצח", לימד דעת את העם, ואזן וחקר יושר דברי אמת מעילה לעלול, עד שלא היה דבר קטן וגדול, שלא הסבירם בדעת נכון והבנה ישרה, אף לבר־בי־רב דחד יומא. תמיד היה ביתו פתוח לרווחה לכל דורש ומבקש ה' ומעולם לא אמר לו לאדם צר לי הזמן ואפס הפנאי.

כאלה היו פני הדברים תמידין כסדרן, גם בזקנותו בהיותו בן תשעים — לשוח עם הבאים בצל קורתו לקרב לבבות ולהחיות נפשות, בלשון למודים אשר נתן לו ה' וחננו, לדעת לעות את יעף דבר.

מעשה, ועלה הגאון והחסיד ר' צבי אריה רוזנפלד ז"ל לחון עפר הארץ הקדושה, לראשונה בשנת תש"ט. בהגיעו לירושלים, שיחר פני גדולי וזקני אנ"ש, ושתה בצמא את דבריהם; משהגיע לביתו של הגר"א שטערנהארץ (שהיה שאר בשרו, וגם רבו של אביו), קיבלו בחמימות, וכדרכו, החל שטף הדיבורים קולח מפיו, ודלה לו פנינים מאוצרותיו בשיחתו, משך ארבע שעות. בתום השיחה הנפלאה שכבשה את לבו של האורח, שאל את הגר"א "כמה ימי שני חייו"? וענה לו: הרי אני כבן תשעים!, נדהם הרצ"א, ועמד משתאה ומחריש; הרגיש רבי אברהם בדבר, ושאלו לפשר תמיהתו? ענהו ר' צבי אריה: — ושח לו את הרהורי לבו — אתמהה ואשתומם! ישיש כבן תשעים, יאריך בשיחה עמוקה זמן כזה, ועוד זאת, כי הרבה לתבל את דבריו בכל מכמני התורה הקשורים לאותה שיחה, ולא סטה כלל מהנושא בו התחיל? — אי משום הא לא קשה מידי, הפטיר אחריו הגר"א — בהוסיפו: קבעו לנו מכבר, חכמינו ז"ל באבות "**בן תשעים לשוח**"!!! — — —

☆

(פ"ו א') "**רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה**". רגיל היה בפי אנ"ש, לחזור אחר הסיפור הבא, המלמד לאדם דעת, חובת התקשרות להצדיק וגודל ערכו.

בימי המגיד הק' ממעזריטש זיע"א, נתפרסם איש אחד בליטא ור' חייקא שמו, עליו העידו כל מכיריו כי עוסק בתורה "לשמה", ומתמיד הוא בכל עת באהלה של תורה. והשמועה כי באה לאזני המגיד הק', חזה ברוח קדשו כי אדם גדול הוא זה, ויחפוץ בו לקרבו תחת כנפי החסידות, מיד קרא אליו את תלמידו הגדול רבי אהרן מקארלין זצ"ל, ופקד עליו לאמר: "איך האב געהערט אז אין ליטא, געפינט זיך אַ אנגעגאסענע מנורה גיי צינד איהם האן"! [שמעתי, כי בליטא ישנה מנורה יצוקה בשמן, לך והדליקהו י], משמע זאת

הצדיק מקארלין, נחפז תיכף לקיים ציווי רבו, להיטיב את הנרות, — אם כי לא ידע, מי הוא זה ואיזהו מקום מושבו, — ובאין אומר ודברים, ארז חפציו נטל צידה לדרך והלך לדרכו לאן שהוליכוהו רגליו, סמוך ובטוח בלבו בכח רבו המגיד הק', כי יגיע למחוז חפצו בשלום, למלאות תפקידו על נכון.

עם הגיעו למדינת ליטא, נזדמן לו להכנס לעיר "אמדור" (המדורא), ונכנס שם לבית המדרש ומצאו לאברך שיושב ועוסק בתורה, והכרת פניו ענתה בו כי גדול הוא האיש. פנה אליו רבי אהרן ושאלו: מי אתם ומה מעשיכם? השיבו האברך: יושב אני ועוסק ב"תורה לשמה". כיון ששמע תשובה זאת, הבין כי הצליח ה' דרכו וזהו האיש המדובר, ר' חייקא, ששלחו רבו אליו. פתח רבי אהרן והקשה לו: שנינו באבות "**רבי אומר: כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה**"! היכן הם ה"דברים הרבה" שלכם? משסיים דבריו, נשא את רגליו ויצא את ביהמ"ד. רץ אחריו ר' חייקא, צווח ולא הרפה ממנו: רבי, מאי תקנתיה דההוא גברא?

השיבו רבי אהרן: "מאי תקנתיה? ילך אצל חכם!" סע לרבי המגיד הק' בעיר מעזריטש, ושם, **תזכה לדברים הרבה!!!** — — —

כך נתעלה הרה"ק רבי חיים חייקל (חייקא) מאמדור זצ"ל, ועל דרכיו נגה אור, עם התקרבותו לרעיון ה"חסידות", ולימים, דרך כוכבו בשמיה הזכים, והפיץ גם הוא את אורה, כיתר המאורות הגדולים, שנפוצו מבית מדרשו של המגיד, על פני תבל.

☆

(שם) "**ונעשה כמעין המתגבר, וכנהר שאינו פוסק**". התבטא פעם רבינו הק' בגודל השגתו ואמירת תורתו, וכה אמר: "הלא אני יכול להחזיק אצלי הרבה מאד, ואיני אומר כי אם כשהמים כבר עולים על כל גדותיו, עד שיוצא לחוץ בעל כרחו". ואמר בזה"ל "נאר אז סע גייט איבער די זאסטאווקיס". כי מרוב יגיעתו בתורה לשמה מקטנותו וכן בעבודה הגדיל לעשות ביגיעה עצומה, עד **שנעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק**, ונכלל בסוד "ניחל ניובע מיקור חיכמה" ר"ת שמו הק', שגם השגותיו והקדמותיו הק' הם **כמעין המתגבר** ופרים ורבים, והם כלליות גדול; וכל מה שאתה ממשמש בהם, אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש, מתוק לחיך ומאיר עינים מאד. אשרי הזוכה לדבק מחשבתו בם; כי הוא זכות גדול להאדם וטובה לנשמתו, שיהיו מחשבותיו משוטטות בדברי רביז"ל הקדוש והנורא מאד, אשר אין ערוך אליו.

☆

(שם ד') "**כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל... וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך; אשריך בעוה"ז, וטוב**

לך לעוה"ב". לכאורה ישאל השואל, מה יעשה זה אשר גם פת במלח לא השיגה ידו מרוב עניות, האם אינו בכלל אם אתה עושה כן וכו' ? ועוד איך יתכן שזה וזה יתקיים בידו, אם חיי צער תחיה, הרי זה לא אשריך בעוה"ז, כי במציאות מתייסר הוא בעוני מופלג כל כך ? אלא י"ל הכוונה כי "אשריך בעוה"ז" גם הוא תנאי לזה, כלומר, אף כי חי בצער הרי הוא מאושר מגורלו ומקבלו באהבה ושלם עם מצבו, דייקא אז טוב לו לעוה"ב, היינו כאשר "**אם אתה עושה כן ואשריך בעוה"ז**" מתוך אושר וסיפוק, ומובן ממילא כי כל שכן זה שאין בסלו אף פת במלח, ואעפ"כ מאושר הוא, וודאי שטוב לו לעוה"ב, ומדוייק זה בהסמיכות **וחיי צער תחיה — ובתורה אתה עמל** ע"פ המובא (ברכות ה.) "אלו הן יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר: (תהלים צד) אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה ומתורתך תלמדנו" כאשר גם מתוך חיי הצער הוא עמל בתורה מתוך אהבה בחי' **אשריך בעוה"ז.**

מעשה בחסיד אחד מאנ"ש, ושמו ר' יצחק לעווין מלובלין העיר, הלה עני מרוד היה, ופעמים לא השיג לפרנסתו מאומה, ביתו היה ריק מכל, ולא היה לו במה להזין את בני ביתו ולכלכל להם טרף, בכל זאת התחזק במדת הבטחון והשליך על ה' יהבו. עובדא הוי באחד מן הימים, שנכנס לביתו אחד מידידיו, ולמרבה פליאתו, ראה הידיד את בעל הבית עומד עם ילדיו סביב לשולחן, אוחזים זה בזה ושרים במעגל כביום חג, שאלו האיש בתמהון, מה יום מיומים ? שמחה וריקוד כעת מה זו עושה ? ענהו החסיד בעל הבית לידידו, לאמר: לדאבוני, אוכל לא בא לפיהם של אלו, והיות והרעב מציק להם, ע"כ רוקד אתם ומשמחם בשירי אמונה ובטחון, שמא מתוכם ישקיטו את רעבונם.

נתקיים בו **ואם אתה עושה כן — "אשריך וטוב לך"...** בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך; הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'" כי לא התאונן על דחקותו "ומתורתך תלמדנו — להשקיט לו מימי רע" ותחת שיתעצב בלבו ממצבו, התחכם, ליישב רוחו במדות אמונה ובטחון. על אלה אמרו: **אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב!**

☆ ☆ ☆

... והש"י ישמח לבבינו בישועתו, ונזכה לקבל השבת בשמחה רבה כראוי, ולהתחיל פרקי אבות מחדש, להרגיש בלב נעימת המוסר והדרכים קדושים שהעלימו הצדיקים בדבריהם העמוקים מאד.

(מכתבי מוהרנ"ת רל"ח)

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש. מ. זינקובר

משל ומליצה

☆ יצר הרע דומה למי שהולך ורץ בין בני אדם כשידו סגורה ואין איש יודע מה בתוכה... רץ הוא האיש בין האנשים ומעמיד פנים כאילו אוחז הוא משהו בידו הסגורה, מתגרה הוא בבני האדם ושואלם בכל פעם: מה אני מחזיק בידי? ולכל אחד נדמה שבתוך ידו של הלה נמצא מה שהוא מתאווה אליו, לפיכך הכל רצים אחריו, שכן כל אחד סבור שיש ביד אותו האיש מה שהוא חפץ..

לאחר מכן, לפתע, פותח הוא את ידו והכל נוכחים לדעת כי אין בה כלום...

"כמו כן ממש היצר הרע, שהוא מרמה כל העולם, והכל רצים אחריו ומרמה לכל אחד ואחד עד שנדמה לכל אחד ואחד כאלו יש בידו מה שהוא חפץ, כל אחד כפי שטותו ותאוותו. ואח"כ בסוף פותח את ידו ואין בה כלום, כי אין מי שימלא תאוותו אצלו".

(שיחות הר"ן ו)

☆ הצדיק הגדול בפני הצדיקים הפחותים הימנו דומה, לעור בהמה שעיבדוהו ומירקוהו עד שאין בו אפילו ריח לא טוב. לעומתו, הצדיקים הפחותים הימנו, דומים לעורות שעיבדום כיוצא בו, אך עדיין לא פג הריח הבלתי נעים שיש לו לעור בהמה — הבהמיות שבאדם.

"כמו כך הנמשל, שיש ששברו התאוות, אבל עדיין נשאר קצת שמץ מהם, ועדיין התאוות כרוכים אחריהם במקצת"...

— "כך צריך שיהיה הגוף נקי ומעובד לגמרי מתאוות, עד שממש יהיו יכולין להפכו ולראות שהוא נקי לגמרי מכל התאוות והמדות רעות ולא נמצא בו שום שמץ וריח כלל משום תאווה ומידה רעה שבעולם" — —

—

בתיבות הזהב

צדיקים אמיתיים

יעקב לב שמח

הארץ על מה עומדת... על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם
(חגיגה יב:)
עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו
(ז"ח ח"א רס"ה)
כד ברא קוב"ה עלמא, קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמו
(זהר בראשית ר"ח)

☆ מהותם (כביכול) של צדיקים אמתיים ☆ יעודם בעולם ☆ תכונותיהם המיוחדות ☆ החובה לחפש אחריהם ☆ האמונה בהם ☆ ההתקשרות לצדיקים ☆ מעלתם לאחר הסתלקותם ☆ מעלת מקוריהם ☆ סיפורים ועוד

(המשך ב')

מן התכונות המיוחדות והמעניינות ביותר באפיים של צדיקים אמיתיים מיוחדי הדורות, בולטת ידיעתם בשרשי הנשמות, על כל גלגוליהם ומעבריהם מאז ומעולם. בשבחי האר"י ז"ל אנו קוראים, שהיה האר"י הקדוש **"מגיד לאדם מה שעשה מזמנים ושנים, ומה שעשה בחדרי חדרים, ומה שמחשב בתוך קירות לבבו, ומה שחטא בגלגול שעבר, ועל איזה ענין בא לעולם לתקן"**[1]. בנוסף לכך, היה אומר על כל אחד מתלמידיו ומקורביו לאיזה שורש נשמה הוא שייך. ולתלמידו ר' חיים ויטאל זצ"ל סיפר, על כל נשמה מנשמות קדמוננו לאיזה שורש וענף שייכת היא, עד שמכל דבריו חיבר הוא את שער הגלגלולים שבספר עץ חיים, בו מבוארים עניני גלגולים וכל שרשי הנשמות.

ואילו בשבחי הר"ן קוראים אנו: **"שתיכף כשאחד בא אליו (לרבינו ז"ל) והוא נותן לו שלום ופושט ידו לידו — כמנהג העולם בשעת נתינת שלום — אז תיכף הוא יודע כל מה שעבר אותו האיש... והיה נחשב אצלו לדבר פשוט וקל, מה שיודע את כל אחד ואחד כפי מה שהוא, מתחילה ועד סוף, כל מה שעשה ועברו וכו'**[2]. **"ואמר רבינו ז"ל שהוא יודע כל שרשי נשמות ישראל... והיה יודע לתת תיקונים לכל אחד ואחד כפי שורש נשמתו... לאחד ציווה להתענות איזה הפסקות... ולפעמים ציוה להתענות**

---

1) דף ל' 2) פרק קפד 3) פרק קפה 4) שמות דף עח ע"א 5) שמות יח כא 6) חלק ב'

משבת לשבת, וציוה לכמה אנשים שיהיו נעורים לילה אחת בשבוע ושלא יאכלו מעת לעת אחר בשבוע רבר מן החי, לכמה אנשים ציוה להתענות ערב ראש חרש, וכן ציוה על רוב אנשים שיזהרו לילך למקוה לטבול בימים שאין אומרים בהם תחנון. וזה ציוה לכמה אנשים. לכמה אנשים ציוה לומר ח"י פרקים משניות בכל יום, וכן כמה וכמה הנהגות שציוה בענין הלימוד, שלזה ציוה ללמוד זאת ולזה ציוה ללמוד זאת"[3]. ואין כאן המקום להאריך בסיפור כל אותן עובדות שהוכיחו בעליל את ידיעתו הבהירה של רבינו הקדוש בעניני שרשי הנשמות.

עוד על משה רבינו עליו השלום קוראים אנו בזהר הקדוש פרשת יתרו.[4] — על הפסוק "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע"[5] — שרואה היה משה ברוח קדשו את כל תכנו של האיש אותו ביקש למנות בין שרי העם, ואף לא היה נזקק לשרטוטי הפנים והידיים כדי לדעת את מהותו של כל אדם, רוח הקדש היתה מופיעה עליו עת ביקש לבחון את שרי המאות, האלפים וכו', וידע על אתר את כל מהותם.

כזה היה הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, כמסופר רבות בספר שבחיו, **וכאלו היו רק מיוחדי הדורות**, כי על כן כה חרדו תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לכל תג של דבריהם והזהירו את הבאים אחריהם, ללכת אך ורק בדרכיהם המיוחדות שהן המבוררות ביותר בהתאמתם לשרשי נשמות הדורות שבזמנם. כמו למשל דרך החסידות לבני הדורות האחרונים ששרש נשמותיהם מעקבות קומת השכינה הקדושה כביכול (עקבתא דמשיחא).

הרי, שדרכיהם של הצדיקים האמיתיים בהנהגת אנשיהם, אינו אלא פועל יוצא מידיעתם והבנתם בטיב נשמות ישראל. כלומר, שדרכו המיוחדת של כל צדיק אמיתי בעבודת ה' וכל אותם דרכים ותיקונים מיוחדים במינם שהוציאו לאנשיהם, מבוססים על המצב הרוחני המיוחד בו נתונים בני דורם מצד נשמותיהם. כי על כן, כאשר מלמדנו רבינו בליקוטי מוהר"ן שעל הצדיק האמיתי לדעת איך להראות לקטן ביותר שה' עמו ואצלו וכו' ולגדול ביותר שעדיין לא ראה ולא פשפש כלום בהשגות אלוקיות וכי **"בלא זה אינו נקרא בשם צדיק כלל"** — או אז מתברר לנו אל נכון, כמה כללית ושרשית היא ידיעת הצדיק האמיתי בנשמת כל יחיד ויחיד.

אומנות זו להראות "לדרי מעלה ולדרי מטה" הינה אפוא סימן היכר למנהיג אמיתי. שכן, **"עיקר שלימות הצדיק, שיוכל להיות למעלה ולמטה; שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדמה בדעתו שהוא במדריגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההיפך. וכן להיפך, למי שהוא למטה מאד, במדריגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להש"י. וזה השלימות מוכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל"** — — —[6].

רבינו מבסס את דבריו הנ"ל על אמרת הזהר הידועה, שהצדיק "אחיד בשמיא וארעא" — אוחז הוא בשמים ובארץ... כן הוא מסביר את הדבר על ידי תמיהה עצומה: "הלא העיקר, שצריך האדם לשבר עצמו לגמרי מן החומר, ואם כן למה הוא חיוב כשהאדם נסתלק לגמרי למעלה, דהיינו אחר ההסתלקות, שיניח אחריו בנים בזה העולם הגשמי שימלאו מקומו בזה העולם? הלא אדרבא, טוב להסתלק לגמרי למעלה?! אך

באמת עיקר השלימות להיות למעלה ולמטה, בשמים ובארץ... שיהיה נשאר ממנו שארית בארץ, בן או תלמיד... ועיקר הוא המח, שיהיה נשאר למטה ממחו" — זהו רצונו יתברך וזהו עיקר השלימות, לקשר עליונים בתחתונים תדיר, להיות גם בשמים וגם בארץ...

והלא **"עיקר שלימות הצדיק הוא כשמקשט אחרים גם כן ומקרבם להשי"ת בבחינת משה זכה וזיכה את הרבים" — דברי התולדות יעקב יוסף**[7].

תכונה נפשית אחרת יש לו לצדיק האמיתי, שאין הוא מסתפק לעולם במה שהשיג, הן בשבירת המידות הרעות, הן בהשגות אלוקיות. חותר הוא ללא הרף להשיג הלאה והלאה, ותמיד דומה הוא בעיני עצמו שלא השיג עדיין ולא כלום.

"... כי הצדיק, כל תשוקתו תמיד לעלות מדרגא לדרגא. וזה עבודתו כל ימי חייו, ואפילו כשעולה למקום שעולה, אינו מסתפק עצמו בזה כלל, רק חותר ומתגעגע וכו' לעלות יותר ויותר"[8]. כמין משיכה עזה לאין סוף של מדריגות מסתמנת בצדיק האמיתי העולה ועולה מחיל אל חיל, כשכל מדריגותיו שהשיג עד כה אינם שוים לו כקליפת השום נגד מה שהוא שואף ועומד להשיג הלאה. לא אחת מצאנו צדיקים כגון אלו שבורים ורצוצים, כמי שלא השיגו כלום. שכן, אין הם חשים בשום יתרון, מבלי כל אותן מדריגות נוראות, להם הם משתוקקים. כך למשל מוצאים אנו את רביז"ל ניצב לא אחת בכליון עיניים ובשברון לב גמור: "האיך זוכים להיות יהודי" — — — או נשבע בשבת קדש שאין הוא יודע עתה ולא כלום — — —

הלא זוהי תכונתם של צדיקים אמיתיים, שמרוב השגתם את המדריגות העליונות יותר, אין כל מדריגה שהשיגו חשובה בעיניהם. ומכאן ענוותנותם הרבה, המהווה פלא כשלעצמה — והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה[9] — שלמרות כל מדריגותיו של הצדיק הריהו ענוותן ושפל רוח מאין רוגמתו, מכיון שמי כמוהו יודע את מה שצריכים עוד להשיג, השגות עליונות למאד, שבפניהן מתבטלות כליל כל המדריגות התחתונות מהן.

וכאן עובר קו ההבדל בין צדיקים מיוחדי הדורות לבין צדיקים פחות מיוחדים — אותם מיוחדי הדורות נמצאים תדיר עד יום מותם במצב עליה בלתי פוסק, ואילו אותם האחרים, אם אמנם השיגו מעלות נוראות, הרי נעצרו בשלב מסויים ולא הלכו הלאה.

"...וכבר נשמע מפיו הקדוש (של רבינו) שאמר: כי יש צדיקים שעבדו וטרחו, עד שזכו לאיזה מדריגה ומעלה, כל אחד כפי מעלתו. כמו למשל אצל מלך, ששריו זוכין על ידי עבודתם, כל אחד לאיזה מעלה, לאיזה התמנות גבוה, כפי עבודתו"[9]*** אבל יש צדיקים שלא הסתפקו באף מדריגה. וכך אמר פעם רביז"ל: "שאם היה יודע שהוא עכשיו באותה המעלה ומדרגה של אשתקד, אינו רוצה את עצמו כלל, רק בכל פעם הוא עולה ממדריגה למדריגה"**[10].

"... כי זה כלל גדול, ומבואר ומובן בדרז"ל ובכתבי האר"י ז"ל, שאפילו המדריגה הגבוה שבמדריגות, אף על פי כן, כנגד המדריגה הגבוה עוד יותר, נחשב הכל

סח 7) פרשת לך לך 8) ליקוטי הלכות הל' מתנה ה"ה כ"א 9) במדבר יב ג' *9) שבחי

כנקודה בעלמא כנגדה. כמו שכתוב בזוהר הקדוש (תיקונים ע' ד' קכג): אפילו כתר עליון אוכמא הוא קדם עילת העילות וכו' (=**אפילו הכתר העליון, שחור הוא לגבי סיבת הסיבות**)[11]. כלל גדול זה, שאינו אלא קטע אחד מדרוש ארוך אחד של מוהרנ"ת בספרו הגדול, משמש בהקדמה לקטע נוסף המובא שם, על "**הצדיקים שהתחילו בכל פעם מחדש, שאפילו כשהגיעו למדריגה הגבוה שבמדריגות שנדמה שאין מעלה גדולה מזו — ואשר באמת הוא מעלה ומדריגה נפלאה ונוראה מאד שכמה צדיקים גדולים ונפלאים לא זכו לזה — והם אף על פי שהגיעו לזה ויותר ויותר וכו' וכו', אף על פי כן, לעולם לא היו מסתפקים בזה, וחשבו בכל פעם להתחיל מחדש**"[12].

הרי לנו תכונה נוספת — בנוסף על הענווה — התחדשות! ושניהם, הענווה וההתחדשות, נובעות מאי ההסתפקות באף מדריגה גבוהה שתהיה. שתי תכונות פלאיות, שהן עצמן עבורנו מושגים בלתי נתפסים, הענווה מחד — לאדם כמשה רבינו עליו השלום — היאך תואמת היא עם ידיעתו את המציאות הברורה על עצמו, שהוא הוא נבחר הבריאה שהגיע לרום פסגת המדריגות. וההתחדשות מאידך — כיצד זה יכול אדם עם עשרות שנים של עבודה בלתי נלאית מאחוריו, להתחדש ולחוש כתינוק בן יומו, מבלי להשגיח בכל עברו הגדוש לעיפה, **כדוגמת רבינו "שפעם היה מצטער מאד לפני, ואמר: איך זוכין להיות יהודי?!"** — מספר מוהרנ"ת — "**והיה בעיני לפלא גדול, מחמת שזה סמוך גילה נפלאות ונוראות וכו'. ענה ואמר: מי יודע מה שיש עוד להשיג וכו', כי הלא מעולם לא עלה על דעתי לבקש ולכסוף להגיע להשגה כזאת ולמדריגה כזו, על כן מי יודע גם עתה מה שיש עוד וכו'. וכן היה דרכו לעולם, כל ימי חייו וכו'. נמצא, שיש צדיקים גדולים כל כך, שאפילו כשמגיעים למדריגה הגבוה שבמדריגות שנדמה שאין מדריגה גבוה מזו, אעפי"כ הם מתגעגעים ומבקשים ומחפשים ומתחילים מחדש לגמרי כי מי יודע מה שיש עוד**"[13].

יש כאן בדברי מוהרנ"ת האחרונים צד עמוק יותר על סיבת התחדשותם התדירה של הצדיקים האמיתיים שלא רק בגלל שהם מרגישים את המדריגה הגבוהה יותר, שואפים הם אליה ורודפים אחריה, אלא גם בגלל נסיונם העשירה בעבודת השי"ת למודים הם ש"מי יודע מה שיש עוד". ואף זוהי סיבה לתכונתם הפלאית להתחדש אף לעת זקנה ושיבה מופלגת. הלא כאלה היו שבעת ה"בעטלירס" (קבצנים) שבסיפורי המעשיות אשר לרבינו, שלדברי אחד מהם: "**אני זקן מאד ועדיין אני יניק לגמרי ולא התחלתי עדיין לחיות כלל, ואף על פי כן אני זקן מאד**"[14].

והלא כן העיד הכתוב על משה רבינו ע"ה: "**ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו, לא כהתה עינו ולא נס לחה**"[15] — לא כהו עיניו רוחו ולא נסה לחלוחיותו ורעננותו בעבודתו את השי"ת, כי על כן גם עיניו הגשמיות ולחו הגופני שמרו על כחם והתחדשו תדיר.

וכך מתאר מוהרנ"ת את רביז"ל בהקדמתו לליקוטי מוהר"ן: "... **כביר מצאה ידו בכל התורה כלה, בנגלה ובנסתר, בים התלמוד ופוסקים, ראשונים ואחרונים ובכל סתרי השגות גבוהות ועצומות, כל רז לא אניס ליה וכל סתום לא עממוהו, שם אנו מוצאים ענוותנותו: הפשוט, הסבלן והעלוב ותמים במעשיו, עובד את ה' במסירות**

הר"ן לד 10) שם 11) לקו"ה הל' תפילין ה"ה א' 12) שם ט' 13) שם 14) סיפור

נפש נפלא, יומם ולילה לא ישבות לא ישקוט ולא ינוח מעבודתו יתברך בחכמה והשגה גדולה ונוראה מאד, מאד"[16].

— ענווה ופעלתנות תדירה בצד רחמנות וסבלנות בלתי שכיחה, מהווים אפוא גרגירים אחדים משלל התכונות הנפלאות והנוראות המאפיינות את הצדיקים האמיתיים "בחירי דצדיקיא". אך טרם ניגש לבאר את חובת החיפוש אחריהם המוטל עלינו, כדאי לקרוא את הקטע הבא, מתוך דברי מוהרנ"ת הנ"ל, על התחדשות:

— **"בכח צדיקים כאלו, בכח הזה, יכולים להתחדש בכל פעם אלו הנופלים. כמו ששכיח עתה הרבה בחשך הגלות הזה שהתגברה הסטרא אחרא והבעל דבר מאד על כל הרוצה להתחיל לעסוק בעבודת ה', ומפילים אותו בכל פעם, כל אחד ואחד כפי מה שמפילים אותו חס ושלום, רחמנא ליצלן. וצריכים לחזק אותם ולהחיותם בכל פעם, בשבעה משיבי טעם, שלא יתאיישו עצמן לעולם, ויתחילו בכל פעם מחדש כנ"ל. וכל זה הכח מקבלים מהצדיקים הנ"ל, כי כל מה שהחולה גדול ביותר, צריך רופא גדול ביותר...**

— **כי מחמת עוצם כחם והשגתם של אלו הצדיקים הנ"ל — שהתחילו בכל פעם מחדש והשיגו בכל פעם יותר ויותר גדולת חסדי ה', איך הוא יתברך חושב מחשבות בכל עת לבל ידח ממנו נדח וכו' — על ידי זה יש להם כח להמשיך חיות והתחזקות חדש לכל הנופלים, לחזקם ולעוררם בכל פעם שלא יפלו משום דבר לעולם, רק יאריכו אפם ורוחם על הכל, ויאמינו בה' ובכח הצדיקים אמתיים, כי לא אפסו חסדיו לעולם, ויתחזקו להתחיל להתקרב להש"י מחדש בכל פעם בכל מה שיכול"**[17].

אכן, אחת מן הסיבות היא זו לחובת החיפוש אחרי הצדיקים האמיתיים דוגמתם, היודעים לגלות לעם סגולה את חסדי השי"ת עד היכן מגיעים, ומחזקים את המתקרבים אליהם בשבעה משיבי טעם. סיבה אחת היא בין עוד הרבה סיבות, שכמה מהם יתבארו בהמשך הפרק הבא בע"ה.

החובה לחפש אחריהם

אם ובתחילת מאמרנו הנוכחי הדגשנו, שנושא ההתקרבות לצדיק האמיתי אינו ברור דיו להמון העם כפי שצריך דבר כה יסודי ובסיסי להיות הרי עם הגיענו לפרק זה מגיעים אנו לנקודת המרכז — הנקודה היסודית ביותר והנעלמת ביותר:

— — — החובה "לנדד שינה מעיניו ומעפעפיו תנומה, לשוטט, לבקש, ולהרבות בתפילה ותחנונים, שיזכה למצוא הצדיק האמת שיוכל לרפאותו ולהכניס בו השגת אלקות, כדי להציל את נפשו מני שחת"[18] — — —

ובכן, מובא במדרש שיר השירים רבה[19]: **"על משכבי בלילות — זה לילה של מצרים, בקשתי את שאהבה נפשי — זה משה ... אקומה נא ואסובבה בעיר בשווקים וברחובות — בכרכים ובמדינות, אבקשה את שאהבה נפשי — זה משה ... מצאוני**

מעשיות מעשה יג 15) דכרים לד ז' 16) דיבור המתחיל וכאמת 17) ליקו"ה שם
18) ליקו"ה הל' השכמת הבקר ה"ד (ז) ו' 19) שיר השירים רבה פרשה ג' 20) ליקו"ה הלכות

השומרים הסובבים בעיר — זה שבטו של לוי ... את שאהבה נפשי — זה משה. כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי — זה משה".

— מחפשים את משה, כנסת ישראל מחפשת את הצדיק שאהבה נפשה, על משכבי בליליות, כשמסביב לילה, לילה של גלות מצרים... כשאדם נמצא בעולם הזה, החשוך, האפלולי, צריך הוא לחפש את "משה", הצדיק האמיתי שהוא בבחינת משה ... אבל מכאן והלאה עוד רחוקה הדרך — "ביקשתיו ולא מצאתיו, כי צריכים לבקשו ולחפשו מאד מאד בעיר ובשווקים ברחובות, בכרכים ובמדינות. כי בכל העסקים שעושין, הן תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים, והן משא ומתן ושאר עסקים, צריכין לכוון בכל עשיה שעושין ובכל דרך ועיר וכרך שהולכין, אולי יזכה ע"י עסק ונסיעה זאת למצוא את שאהבה נפשו, זה משה שהוא בחינת הצדיק האמת הנ"ל, כי כל חיותו ותקותו לנצח וזרעו וכל דורותיו עד סוף כל הדורות וכל הנפשות וכל העולמות התלויים בו ובזרעו כולם תלויים בהצדיק האמת הנ"ל[20].

— כך מפרש מוהרנ"ת את דברי המדרש, כשלדבריו, "שבטו של לוי" המוזכר שם, הם תלמידי הצדיק העובדים את השי"ת לפי דרכיו, שאף על ידם ניתן למצוא את הצדיק "וכמו כן בכל דור, התלמידים הנשארים דבוקים בהצדיק הם בבחינת לוי, בחי' וילוו עליך וישרתוך,[21] ... ועל ידי כל חיפוש ובקשה מוצאין בודאי קדושת השארתו אצל בניו ותלמידיו"[22].

במקום אחר מוצא מוהרנ"ת את האזהרה לחפש את הצדיק בדברי שלמה המלך ע"ה: "אל תתן שינה לעיניך ותנומה לעפעפיך הנצל כצבי מיד וכצפור מיד יקוש — וזה על ידי שיבקש עד שימצא את הצדיק המנהיג האמת שיקרבהו להשי"ת, כ"ש שם במקרא הקודם הסמוך לזה: עשה זאת אפוא בני והנצל, כי באת בכף רעיך ופרש"י: הרבה רעים שיתפללו עליך לפניו — היינו צדיקי אמת שהם נקראים אחים ורעים להש"י שצריכין להכניע את עצמו כאסקופה הנדרסת ונרפסת, לבקשם בכל תמצית כחו, עד שיזכה למוצאם (וכעין שפירש"י שם על לך התרפס ע"ש). וזה שכתוב שם: מעט שנות מעט תנומות מעט חיבוק ידיים לשכב ובא כמהלך ראשך ומחסורך כאיש מגן — שצריכין למעט בשינה ותנומה, כדי לבקש הצדיק האמת שנקרא 'מהלך ואיש מגן'. כי הצדיקים נקראים 'מהלכים' על שם שהולכים מדרגא לדרגא תמיד, כ"ש (זכריה ג') 'ונתתי לך מהלכים בין העומדים וכו'. וגם נקרא הצדיק 'איש מגן', כי הוא מגן לכל החוסים בו. וזהו 'מעט שנות מעט תנומות וכו'', עד אשר תזכה שיבא 'כמהלך ראשך' ופירש"י: דברים שאתה רש מהם 'ומחסורך יתמלא וכו' — היינו כל הדברים שאתה רש מהם, וכל מה שחסר לך בגשמיות ורוחניות, הכל יבא לך מהרה, 'כמהלך ואיש מגן' — היינו כפי מעלת הצדיק שתזכה למצוא שנקרא, מהלך ואיש מגן' — כמו כן יבא לך כל מחסורך וראשך, דהיינו, הדברים שאתה רש מהם. כי כל החסרונות נתמלאים על ידי הצדיק, כי הוא ממשיך כל ההשפעות בגשמיות ורוחניות, על ידי שמכניס ידיעת אלקותו בהנלוים אליו, שעי"ז נתמלאים כל החסרונות, כ"ש (נדרים מ"א): דעת קנית מה חסרת"[23].

אלא שכל דבריו הללו של מוהרנ"ת אינם אלא ביאורים אל הדברים העיקריים

שלוחין ה"ה טז 21) שם 22) שם יז 23) ליקו"ה הל' השכמת הבקר שם 24) סעיף ז'

המובאים בליקוטי מוהר"ן (חלק ב' סימן ח') שם מדובר על אודות האמונה הקדושה ודרך קנינה. לדברי רבינו שם הרי הכח להאמין נעוץ "בכח המדמה". **"כי במה שהשכל מבין אין שייך אמונה. ועיקר האמונה היא רק במקום שהשכל נפסק ואינו מבין הדבר בשכלו, שם צריך אמונה. וכשאינו מבין הדבר בשכלו, אזי נשאר רק בבחינת כח המדמה, ושם צריכין אמונה"**[24]. רבינו מסביר אפוא, שלאמונה נזקקים להשתמש בדמיון בהדגישו על אתר, שאותו דמיון חייב להיות מבורר בתכלית, כדי שלא יתערבו בו "אמונות כוזבות". ובהמשכם של דברים מוסיף הוא לבאר, שאף הנבואה נעוצה בכח דמיון מבורר ביותר וכי לכל "מנהיג אמיתי" מעין רוח נבואה, או "רוח הקדש", אשר ממנה נשפעת ומתבררת אמונתם של המתקרבים אליו, ואשר **"על כן, כל המתקרבים למנהיג אמתי זוכין לאמונה ישרה דקדושה. אבל באמת צריכין לחפש ולבקש מאד מאד אחר מנהיג אמתי כזה. וצריך לבקש מאד מהש"י שיזכה להתקרב למנהיג אמתי, כדי שיזכה לאמונה אמיתית בשלימות. כי כשמתקרבין ח"ו למנהיג של שקר, עי"ז באין ח"ו לאמונות כזביות. כי מנהיג של שקר הוא בחי' 'נביא שקר' בחי' (מלכים א' כב) 'רוח שקר', ועי"ז, אדרבא, נתקלקל המדמה ובאין לאמונות כזביות. כי עיקר תיקון האמונה היא על ידי רוח נבואה שיש להמנהיג אמיתי, שעי"ז נתברר המדמה ועל ידי זה נתתקן האמונה כנ"ל"**[25].

מעתה אין פלא מדוע זה כיתתו גדולי עולם רגליהם וערכו נסיעות מתישות בקור ובשלגים כדי להשיג את הרבי האמיתי, שכן אמרו חז"ל: "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו **ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו**"[26] — התורה הקדושה אם כל קדושתנו ויסוד חיינו תלויה ומותנית בגודל מעלת המלמדה — **מלאך ה' צבאות** ולא אחרת! וכמה חיפוש אחר חיפוש ולכמה יגיעות וטרחות נזקקים כדי למצוא צדיק כגון זה!

אחד מגדולי האישים שמדבריו ציטטנו לא אחת לעיל, האיש אשר חיפש ומצא את הצדיק הגדול שבדורו, הוא מבלי ספק **רבי יעקב יוסף מפולנאה זצ"ל** שהיה גדול בתורה וביראה מעודו, עד שמצא את הבעל שם טוב הקדוש והיה לו לתלמיד מובהק ביותר — תלמיד שהעביר כמעט את כל תורת רבו הקדוש בכתב.

הבה נא ונראה מה כותב הוא ז"ל — **"ישראל הם הנשמה והחיות של כל העולם וכו' וצדיקי הדור הם הנשמה והחיות של כלליות הדור, וכמו שבאדם הפרטי עיקר תכלית ביראת האדם שיהיה נעשה מן חומר צורה, היינו, שיהיה הגוף נכנע ומשועבד תחת רצון הנשמה הקדושה שהיא חומדת ומתאוה רק דברים קדושים רוחניים, כמו כן, תכלית כלליות העולם, שיהיו האומות עכו"ם נכנעין תחת יד קדושת ישראל הדבקים בעץ החיים וכו' וכלליות ישראל יהיו נכנעים ודבוקים ומקושרים באמת אל הצדיק אמת וכו'**[27] — — —

את הדברים הללו כתב הוא רק בתור הקדמה לספרו, כי על כן כלליים הם הדברים, ואינם יורדים אל יסודם של דברים מדברי חז"ל והפוסקים. כדאי איפוא להביא קטע או שתיים מעצם ספרו, בו מוכיח הוא בהוכחות ברורות כמה חובה היא לאדם להדבק בצדיק האמיתי שהוא בבחינת משה רבינו ע"ה, ומכך נבין, עד כמה צריך לרדוף ולחפש אחריו כדי להשיגו.

---

25) סעיף ח' 26) מר"ק דף יז 27) תולדות יעקב יוסף בהקדמה 28) צפנת פענח פרשת יתרו

— "תכלית כל המצוות להגיע למצוות 'ובו תדבק'. כמו שכתב המפרש להרמב"ם והחסיד מוהר"י יעב"ץ וכו'. ולהבינך זו בקצרה: כי כל הש"ס והתוספות ופוסקים ראשונים ואחרונים נכללו בארבע טורים וארבע שלחן ערוך. וטור אורח חיים צריך ל'בו תדבק' כ"ש רמ"א בסימן א': שיותי ה' לנגדי תמיד, ועיין גם בסימן צח וכו'. וטור יורה דעה — להרחיק ממאכלות אסורות, שלא יהיה שכלו נוטה לחוץ ולא יוכל לדבק בו יתברך. וטור חושן משפט — להרחיק מגזל, שאם לא כן לא יקובל תפילתו, שנאמר: 'ובפרשכם כפיכם וכו' ידיכם דמים מלאו'. וטור אבן העזר — שלא יהא בני טית מדות וכיוצא, בקדושת משגל, על ידי שידע בטיב גיטין וקדושין, שיהיה אשה כשרה, והבֵּן שלו יהיה קדוש לדבק בו יתברך וכיוצא בזה. ישמע חכם ויוסיף לקח! העולה מזה: כי תכלית הכל — ובו תדבק. אמנם חז"ל דרשו: וכי אפשר לדבק בו וכו' אלא הדבק בתלמיד חכם"[28] ולא סתם תלמיד חכם אלא כמשה בדורו, כפי שהוא מבאר בהמשך דבריו שאכ"מ.

יוצא אם כן, שזוהי תמצית כל התורה כלה, או יותר נכון: כל מטרת התורה והמצוות, על כל פרטיהן ודקדוקיהן, להדבק בה', על ידי דביקות בצדיק האמיתי. וכפי שכותב הוא ז"ל בספרו האחר: **"משה אמר: 'מי לה' אלי' — הכוונה: מי שירצה לדבק בהשי"ת ידבק אלי תחלה ועל ידי זה יכה לדבק בו יתברך"**[29].

הדבקות אל הצדיק הינה אפוא יסוד ועיקר לכל !!! (עיין בפרקים הבאים) ולכן כה הזהיר רבינו לחפש אחר הצדיק. ובראש השנה האחרון לחייו, כשבקושי יכל לגמור את אמירת התורה הנוראה הנ"ל אודות השפעת הנבואה על האמונה, אז אחר אמירת התורה הנ"ל, לא שח שום דבר אחר, אלא — כעדותו של מוהרנ"ת — "הזהיר אותי ביותר לכתוב האזהרה הגדולה הזאת שצריכין ליזהר בנפשו מאד מאד לבקש ולחפש הרבה אחר הצדיק שיש לו בחינת רוח הקדש" כנ"ל[30] על כך מוסיף מוהרנ"ת בהמשך הדרוש הארוך הלזה, **ש"אפילו מי שזוכה למצוא לעצמו רבי או חבר אמתי שקיבל מצדיק אמת דברי אמת המועילים לנפשו באמת, אף על פי כן עדיין צריך לחפש הרבה בכל יום. כי אפילו אם היו כבר מעשיו מתוקנים כראוי, צריך גם כן לחפש עוד ועוד. כי ידוע שאין אדם עומד וכו'. וכתיב: 'לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד'... כי בודאי אין החיפוש אחר הגוף הגשמי של הצדיק, כי אם אחרי רוח הקדש שלו. שעי"ז עיקר בירור המדמה, שזה תיקונו. וזה צריכין לחפש תמיד, כי ממה נפשך, אם לא מצאו עדיין כלל, בודאי הוא צריך לילך על ידיו ועל רגליו לבקשו ולחפשו בכל כחו בכל העולם כלו מקצה ועד קצה, כל ימיו אשר הוא חי על פני האדמה, אולי יוכל למצוא חיי נפשו לנצח, על כל פנים יום אחד או שעה אחת לפני מותו. ואם כבר נדמה לו שמצא את הצדיק האמת, בודאי זה צריך לבקש ולחפש עוד יותר ויותר. כי יכול להיות שהוא יושב אצל הצדיק ועדיין אורו חשוך אצלו ואינו מרגיש נעימות אמיתת עצותיו הק' ולזה צריכין יגיעה גדולה וחיפוש הרבה עד שימצא ואם יחפש באמת בודאי ימצא"**[31].

ובדברים נפלאים ממש ברבר החיפוש אחר רוחו של הצדיק לאחר הסתלקותו, מוכיח מוהרנ"ת מדברי חז"ל בש"ס ובזוה"ק, שהצדיק מצד עצמו לא מת. אלא שמצדנו

---

29) תולדות יעקב יוסף פרשת שלח 30) ליקו"ה הל' שלוחין שם ד' 31) שם ו' 32) שם יא

מותנה הדבר, בחיפוש אחר רוח הקדשו, ובמידה שמחפשים אותו הריהו חי וקיים ממש[32] (עיין להלן בפרק מעלתם לאחר הסתלקותם).

וכאמור, עיקר מטרת החיפוש אחרי הצדיק הוא, כדי לזכות לאמונה. וכבר אמר רביז"ל: **"אצל העולם אמונה הוא דבר קטן ואצלי אמונה הוא דבר גדול מאד"**[33] שכן בדבר כאמונה התלוי בדמיון, יש מקום לטעות הרבה; עלול הוא כח המדמה **"להפוך את השכל מסברת האמת לסברא של שקר, עד שאין מכירין את עצם אמתת השכל האמת... ועל כן צריכין להתגבר מאד לברר את המדמה... ועל כן צריכין להשתדל מאד לחפש ולבקש מהש"י, לזכות להתקרב לצדיק אמתי שיש לו בחינת רוח הקדש, כדי שיזכה על ידו לאמונה, שהוא יסוד הכל"**[34].

בכן, יחפש האדם ויחפש, אך מה יעשה בינתיים, עד שהוא מוצא? כלום אבוד הוא חס ושלום? מוהרנ"ת כדרכו, אינו מתעלם גם ממצב זה, כפי שאין הוא מתעלם מכל מצבי הנפש ולבטיו. במאמר ארוך על הפסוק "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"[35] חוזר מוהרנ"ת על הכלל הידוע שכל תכלית הבריאה היא, כדי לגלות את כבוד ה'. בהבהירו, שהדבר תלוי במדת פרסומו והתגלותו של הצדיק האמיתי בעולם — **"ואם זה הצדיק האמת שבכל דור היה נתגלה בעולם וכל העולם היו מקורבים אליו באמת, היה העולם כבר מתוקן. כי זה הצדיק יש לו כח לתקן כל העולם, אם לא היו מעלימין ומסתירין אותו"**[36] — — — . בהמשכם של דברים מרחיב מוהרנ"ת את היריעה על אודות קדושת שבת, כשהוא משווה את הצדיק לשבת קדש בדרוש מתוק מדבש: **"וזהו משארז"ל המהלך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת מונה ששה ימים ומקדש שביעי ואמרו שם שגם בכל הששה ימים אסור לעשות מלאכה, כי אם כדי חייו לבד. וגם ביום השביעי שלו עושה מלאכה כדי חייו ולמאי נפקא מינא — 'מקדש שביעי' — לקדושי ואבדלתא כי הצדיק האמת הוא בחי' שבת כנ"ל, כי עיקר שם ה' נתגלה על ידי שם הצדיק האמת, וכל מה שיגדל שם הצדיק האמת יותר ויותר יגדל שם ה' יותר ויותר. כי שמו יתברך משותף בשם הצדיקים כנ"ל, שזהו בחינת שבת, שהוא שמא דקוב"ה (—זהר)**[37] **וכמו שאמרו החברים לרבי שמעון בן יוחאי: 'אנת הוא שבת דכולה יומי'**[38] **(אתה הוא השבת של כל הימים). אבל בעוונותינו הרבים, נתבלבל העולם מאד, ונתרבה המחלוקת בעולם, ונעשה קטיגוריא גדולה בין התלמידי חכמים בעצמם, עד שאין האחד יודע האמת לאמתו, מי הוא הצדיק האמתי שיוכל לתקן אותי בשלימות. ומחמת זה, מתגברים המתנגדים החולקים לגמרי על כל החסידים והצדיקים שהיו מימות הבעל שם טוב ראש כל בני הגולה זצוק"ל, כי מתלוצצים ואומרים שהם מאמינים לכל דבריהם של כל החולקים זה על זה, וממילא לא נשאר אצלם גם אחד מהצדיקים שיאמינו בו, כידוע ליצנות זאת בעולם. אבל באמת לא כך המדה, ולא כך יפה להם, והש"י יסלח להם על זה וישיב לבם אל האמת והאמונה. כי ארבא, אנו צריכין להאמין בכלם, בכל מי שמנהיג ישראל על פי דת תורת משה בכתב ובעל פה, על פי הספרים המיוסדים על אדני פז של הגמרא הקדושה, מדרשים וספרי הזהר הקדוש וכתבי האר"י ז"ל וכו', בוודאי אנו צריכין להאמין בכלם... וכמובן בדברי רבינו**[39] **שמי שרוצה לחוס על נפשו אסור לו לשמוע כלל המחלוקת שבין הצדיקים השלימים, רק להאמין בכלם".**

---

33) שיחות הר"ן לג 34) ליקו"ה הל' ציצית ה"ה ד' 35) ישעיה ז' מג 36) ליקו"ה הל' שבת ה"ה ט' 37) פרשת יתרו דף פח ע"ב 38) נשא דף קמד ע"ב 39) ליקו"מ ח"א סי' ה'

— "וזהו 'המהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת', דהיינו, שהוא מסופק מי הוא הצדיק האמת שהוא 'שבת דכולה יומי' — הדין הוא שצריך לקדש את כל הימים בקדושת שבת. דהיינו, שצריך להאמין בכלם, ויחזיקם כולם בבחינת קדושת שבת... ולא יעשה מלאכה, כי אם כדי חייו לבד היינו, מאחר שאינו זוכה לדעת מי הוא הצדיק האמת להתקרב אליו ולתקן נפשו, הוא צריך לפרוש עצמו ממלאכות וטרדות ועסקי העולם הזה, ולא יעשה מלאכה ועסק פרנסה כי אם זמן מועט, כיד חיונו בצמצום לבד, וכל שאר היום יבלה על הבקשה והחיפוש שיחפש ויבקש הרבה את הצדיק האמת להתקרב אליו"[40].

40) ליקו"ה שם י'

...כי שבועות הוא בחינת שכל גדול וגבוה מאד, שהוא חסד עליון ורחמים גדולים... וזה בחי' המקוה של שבועות, שהיא בחינות מקוה של שער החמשים, שהוא שער העליון מנון שערי בינה, (כ"ש בכוונות שבועות)... ועל כן המקוה מושיע בכל הצרות, כמו שכתוב (ירמיה יד) מקוה ישראל מושיעו בעת צרה... ועל כן המקוה מטהר מכל הטומאות, כמו שכתוב (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו', כי אין יסורין בלא עוון וכו' (שבת נה). ועל כן המקוה, שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים, הוא מטהר מכל הטומאות ומכל החטאים — — —

(ליקוטי מוהר"ן ח"א סי' נו, ז)

בעת נסיעתו לארץ ישראל, נסע דרך ניקולאייב וחורסן לאדעס. שבת בחג השבועות בחורסאן, ואמר שם תורות נפלאות על פסוק "יקם סערה לדממה" ועוד כמה תורות... ובליל שבועות, אחר שהיה ניעור כנהוג, הלך למקוה עם איש אחד מאנשיו. וסיפר לי זה האיש שהלך עמו אז למקוה בשבועות, שאמר לו רבינו ז"ל בדרך הילוכו למקוה, ושאל אותו בכל פעם, אם שומע קולות, והשיב שאינו שומע כלל, ונתפלא מאד על שאינו שומע, ואמר: "איך אפשר לבלי לשמוע קולות כעת !!"... והבין האיש הנ"ל שהוא שומע קולות וברקים של קבלת התורה. אחר כך, כשיצא מהמקוה, אמר, שנודע לי עכשיו בעת קבלת התורה... שיש עוד יראה, שהיא גם כן עוד יותר ויותר מיראה עילאה... יראת אלקות שהיא יראה ופחד גבור ועצום ומרומם ומנושא מאד מאד.

(חיי מוהר"ן נלא"י ה)

בסוד שיח

להבליג ולשתוק

"ר' זלמן הרב" אב"ד מעדוועדעווקא, היה נכדו של תלמיד רבינו ר' יוד"ל, שבנו ר' ישעיה שלום אביו של ר' זלמן, ישב אף הוא על כס הרבנות במעדוועדווקא, והורישו לבנו ר' זלמן הלה היה אחוז ודבוק במוהרנ"ת כשלהבת בגחלים. אלא שבזמנו היתה ההתנגדות על מוהרנ"ת במלוא עוזה ותקפה, עד כדי כך, שפעם אחת נעלו אנשי עירו עליו את פתח בית הכנסת לבל ילך הביתה, והחלו משמיעים בפניו דברי חירופין וגידופין על מוהרנ"ת, והוא נאלץ בעל כרחו להאזין לכל דברי הנאצה.

אחרי מעשה זה, נסע לשבות עם מוהרנ"ת בשבת. נכנס לספר למוהרנ"ת, את כל אשר עובר עליו בענין ההתנגדות, החל מוהרנ"ת מקדיש לו שיחה נלבבת על הצורך להבליג ולהבליג עד אין סוף. נכנסו הדברים עמוק בלבו של ר' זלמן, ומאז היה תדיר מספר, שהודות לשיחה נפלאה זאת אגר כחות הרבה להבליג ולשתוק על הכל.

פנים קורנות

על אותה פגישה עם מוהרנ"ת היה ר' זלמן הרב מספר סיפור מעניין בהתפעלות ובהתרגשות רבה. לדבריו, כשנכנס למוהרנ"ת, באותו חדר בו היה סגור ועובד את השי"ת, נתגלו לפניו פני מוהרנ"ת זוהרות בקרן אור הולך וגובר — וואס זאל איך אייך זאגו, צוויי הונדערט לאמפן, דריי הונדערט לאמפן — א סך שטארקער ! — — — (מה אומר לכם, מאתיים פנסים, שלש מאות פנסים — (אור) חזק בהרבה !), הרהרתי לעצמי: אני זלמן אשלה את עצמי ?! הצצתי שוב בפני מוהרנ"ת, ושוב ראיתי אור גדול זוהר מפניו, שוב חשבתי: אני זלמן אשלה את עצמי ?! ושוב הצצתי בו ושוב ראיתי את אור פניו הקורנות. כך היה הדבר כמה פעמים, עד שהבחין בי מוהרנ"ת ופנה אלי. אה ! האתה זה ! זלמן ! ותיכף פשט צורתו והיה כאחד האדם" — — —

— "מה אומר, הוסיף ר' זלמן, הפשטת הצורה היתה בעיני פליאה עצומה יותר מעצם המחזה הנורא על פניו הקדושות של מוהרנ"ת לפני כן, המהירות הרבה בה פעל מוהרנ"ת בסילוק האור, הפליאה אותי יותר מכל".

אזמר בשבחין עם הניגון

פעם אמר רבינו ז"ל בתמהון. "מה שיהודים רוכשים (וואס אידן פארמאגן) ?! — אקדמות (של שבועות) עם הניגון ?" ומכלל דבריו היה, שהן השיר "אקדמות" והן הניגון הידוע שלו, ממקור עליון יהלכון וזכות גדולה הם לישראל, שקיבלום.

במקביל לכך אמר פעם ר' זלמן אבד"ק מעדוועדויקע: "מה שאנו רוכשים — אזמר בשבחין — מילים מהאר"י הקדוש, עם ניגון של רבינו ז"ל".

לא ידח ממנו נדח

ידועים שיחותיו המחזקות ביותר של מוהרנ"ת, בעלי עבירה גדולים שנכחו בשעת אמירת התורה שלו היו הופכים לבעלי תשובה. פעם נזדמן לאיש אחד מתושבי וילנה לשמוע את מוהרנ"ת משוחח שיחת התחזקות נלהבת, בה האריך להוכיח עד כמה לא אפסו סכוייו של כל איש באשר הוא שם, לשוב בתשובה שלימה.

ישב האיש ושתה בצמא את דבריו, המתין עד לסיום השיחה, אחר ניגש למוהרנ"ת וביקש לשוחח עמו בפרטיות. סיפר הלה למוהרנ"ת כדלהלן. בוילנה העיר היו בארון הקודש חפצי ערך רבים מאד, כפעמוני ספר תורה עשויים זהב, עטרות משובצות יהלומים וכדומה. בימי שנה רגילים היו מופקדים שומרים מיוחדים על ארון הקודש שלא הסירו עיניהם מן הארון יומם ולילה, רק ביום אחד בשנה, בליל יום הכיפורים, לא הושיבו בני העיר שומרים בהסתמכם על אימת היום, שתמנע כל עולה מבני ישראל.

אלא שדא עקא, הגנבים שתיכננו לרוקן את ארון הקדש מתכנו, החליטו שדוקא בליל קדוש זה יוכלו לבצע את זממם. וכן היה, בחשכת הלילה, כשהכל נמו את שנתם, רוקנו הם את כל אוצרות הזהב והכסף, לא הותירו מכל.

בבקר, והנה כל העיר כמרקחת. הכל השתוממו על העוול הגדול שעשו הגנבים בלילה של יום הכיפורים הקדוש והנורא, ומיד עם צאת החג, הושיבו בני העיר בית דין מיוחד, אשר הכריז חרם חמור על כל מי שיש לו יד באותה גניבה גדולה, ועל כל מי שיודע כל פרט על כך.

— אני, הפטיר איש וילנה בשברון לב, לא הייתי חס וחלילה בין הגנבים, אבל נמניתי על אלה שידעו פרטים על גונבי האוצר, ובכן, מבקש אני את מעלתכם על נפשי, אולי יש גם עבורי תיקון, שכן מימי חשבתי שאפסו סכויי, ואילו כששמעתי את דבריכם הבנתי, שעדיין עדיין לא אבדה תוחלתי, כי לא ידח ממנו נדח, ויכולני אף אני להתקבל בתשובה ברחמים.

לא ידוע מה השיב לו מוהרנ"ת, אך ידוע שמוהרנ"ת המשיך לשוחח עמו הרבה, והדריכו לתשובה שלימה באמת.

אילו הייתי נשאר...

מספר אחד מזקני חסידי ברסלב, נסעתי פעם ברכבת, פגשתי את אחד הבריונים שהיה ידוע ברוסיה בכינויו "וועלוול שייגעץ" (צבי שייגץ — כינוי למקולקל). כששמע שאני הנני חסיד ברסלב הציג עצמו בפני בתור תלמיד לשעבר של ר' פנחס מקיבליטש זצ"ל — מגדולי אנ"ש שמשך אליו תלמידים הרבה וכשגילה להם פעם שהוא מחסידי ברסלב פרשו הימנו רובם — "אני הייתי בין הפורשים — סיפר הלה והוסיף — אילו הייתי נשאר אצלו, לא הייתי זוכה היום לכינוי וועלוול שייגעץ"...

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

הערות, ושאלה בענין תיקון הכללי

ב"ה. ו' אייר, כ"א למספר בנ"י, בני ברק.

לכבוד העורכים היקרים ד' עליכם יחיו

ראיתי הירחון האחרון של ניסן על כל גווניו ונהניתי. אלא שלמראה כמה דברים — שלדעתי אפשר לטעות בהם, וכן הוספות חשובות — ראיתי להעתיקם כאן, ואקוה שתדפיסו זאת בהירחון הבא כדי שלא יטעו.

במדור **האריות שבחבורה** — תיאור ימי חייו של החסיד הנלהב ר' געצי' בפרק **פטירתו** — הביא הכותב שם, "בחודש כסלו, עלה ר' אברהם בר"נ, על ערש דוי". והנה, כל הקטע שם מופרך הוא מעיקרו, מאחר ור' אברהם בר"נ כבר חלה אנושות סמוך לראש השנה, ואיבד הכרתו כבר מאז. (וכבר רציתי לעורר זאת בירחונים הקודמים שהובא גם כן זאת בהתיאור על ר' אבר"ן).

עוד תירגם שם הכותב מתוך מכתב בהספר שארית ישראל, והוסיף שם דברים שלא אמרם, בכתבו: "יודע אני דברים עליונים" ור' געצי' לא כתב אלא "איך ווייס עפעס" שיודע מעט.

ואגב, שמעתי מאחד מחשובי אנ"ש בבני ברק הערה כללית, על מה שלאחרונה המושג של "גאון וצדיק" נעשה זול מאד. וכדוגמא לזה, בהנכתב שם בסוף: "נכנסו חכמי וצדיקי חסידי ברסלב אליו לבקרו". אם כי היו אלה בוודאי צדיקים, אך מכאן ועד לכנויים בזה צריך זהירות יתירה, כי זה פוגע במושג הזה. ודי"ל.

כנ"ל — תיאור ימי חייו של הרב המשפיע רבי אברהם שטרנהארץ זצ"ל. איך לקיים את "וקנה לך חבר" בהתקשרות חזקה. יש להוסיף לזה גם את חברותם בגמילות חסד, כנדפס בספר יקרא דחיי עמ' קס"ג, בזה"ל "והיה הולך עם חבירו ר' מרדכי שו"ב לקבץ צדקות בכל יום ו', עבור אנשי המעמד של אנ"ש מאומן. עד שקיבל אז מהרבה מאנ"ש את הכינוי "אברהם איש החסד" — ורואין מזה התקשרות חברים עד היכן וכמעט לא ידוע עוד בין אנ"ש על התקשרות כה חזקה בזמננו

ואמשיך בעוד כמה הערות, ואקוה שלא תקפידו, כי זה לתועלת, כי היכי דלא ליטעו וכך למדנו "שבשתא, כיון דעל על", והחובה מוטלת בכגון דא לתקן.

במדור "בסוד שיחי", שעל זה צריך זהירות בייחוד שלא לשנות הכוונה ולא לקצר במקום שצריך להאריך — א) בענין "תפלה ברומו של עולם", כתב בזה"ל. "שח רביז"ל שוטטתי בעולמות עליונים וכו'" ידוע הסיפור שרבינו אמר "ראיתי למעלה" והיינו, במקום שראה. ב) בענין "ציצית בכל דקדוקיה" כתב בזה"ל. "דע לך שכל ענינך הוא ציצית". והנה, בדבר זה צריך זהירות יתירה, כי תמיד אומרים אצלנו, שכשכתוב "דע" היא השגה מעולם האצילות, וכאן לא אמר רבינו זאת, אלא "דיין זאך איז ציצית" (ענינך הוא ציצית) עוד כתוב שם: "ומני אז נזהר וכו' המצוייצת בהידור רב". אמנם נכון הדבר, אך זהירותו התבטא בזה, שלקח לו עמו אגד ציציות שמא תפגם, שיוכל תיכף להחליף במהודרות, ולא כפי המשתמע מהכתיבה שם בזה, והבן

ג) בענין "יחול ל—לדברך יחלתי" כתב בזה"ל: "באחרית ימיו זכה ר' אפרים בר"ן לחונן עפר ארץ ישראל, הגיע משם לציון להשתטח על ציון רביז"ל — נחסר בזה פרט חשוב, כי בא על ר"ה באומן, ולא כהנכתב להשתטח על ציון רביז"ל סתם והדברים ידועים, שמדי שנה בשנה נסע על ר"ה לאומן מארץ ישראל. רק פעם אחת, מחמת חלישותו, התעכב לנסוע.

תודה רבה לכם על הביאור במילת "בחינת". שרבים נתקשו בזה.

בהמכתב של א.ש.ב. קרה שם טעות, ולא נכתבו רק ששה הבדלים, במקום התשעה הקיימים. וצריך לתקנם. גם, עם עוד כמה טעויות שנשתבשו בדפוס בשגיאות.

וברצוני לשאול על דבר אמירת תיקון הכללי שמוהרנ"ת חיבר לזה גם התפילה, אם צריך לענין התיקון להוסיף התפילה או רק הוא הידור בלבד וכו'. ואקוה, שתדפיסו כל זה. ואנ"ש ישלחו תשובות נכונות לזה

בכבוד רב,
ג. נחמן בני ברק

הצורך הרב בביאורים על התורה החדשית

בס"ד. יום א' לס' אחרי תשמ"א לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו
לכבוד הרה"ח ר' מרדכי טורץ שליט"א

באתי לקיים פה הבטחתי לשלוח עוד לפני פסח איזה סכום על חשבון החוב שיש לי על פרנס היום גם לא קיבלתי עדיין הקונטרסים מבועי הנחל מחודש אדר א' וב', ואבקש מכבודו שתשלחו זה כסדר. וגם חשבון עמהם, כמה אני חייב עבורם ובל"נ אשלח לכם הממון.

ואצרף עוד בקשה אחת מכם, מה שדיברנו כבר פה בבית חותני, אולי יש ביכלתכם לראות שיכתבו יותר דברי תורה וביאורים על התורות החדשיות, כמו שהיה בקונטרסים הקודמים, כי זה ממש מחי' אותי, ומקיל עלי הלימוד מאד ובאמת, צמא אני אל דבריכם בענין רביז"ל מאד.

ואסיים בברכת הדיוט, שתזכו לחג כשר ושמח, ונזכה כלנו יחד לביאת גוא"צ, ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים בעיה"ק ירושלים, בהתרוממות קרן התורה

א.ד. ידידו הנאמן,
דוד נח בן אלטא רחל לאה גוטמאן
ניו־יארק

בשבח גליונות הירחון

יום ה' ר'וצה י' א'ת י'ראיו, כ"ה למטמוני"ם ה'תשמ"א

כבוד המערכת הנכבדה, שלום וברכה, טובה והצלחה, אלף פעמים ככה.

בירחון האחרון מחודש ניסן (41), הופיע מכתבו של החבר ר' פ.ש. נ"י, ובין הדברים כותב הוא בדברי ברכה ותודה על שנתעורר דרך הירחון באורה ושמחה, ביום חג הפורים, מקריאתו המאמר "פורים ברסלב" שכתבתי אשתקד. וע"כ באתי בכתובים להשיב על תודתו, ולאחל לו הצלחה בכל, ע"פ דרכי רביה"ק, אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו בדבריו ועצותיו הק'.

וכבר הקדים לנו רבינו הק' בספר המדות (יראה ט"ו) "אין להתגאות בהשגות גדולות או מעש"ט, כי הכל ע"י הצדיק שבדור, והוא, אצל הצדיק כעט אצל סופר" הרי שהכל הוא בכוחו של הצדיק ודיבוריו הק' הפותחים גידי קשיות כל לב, וכל העוסק בהם זוכה לדברים הרבה, להתעורר ולהתחזק, להתחדש ולהתעלות, בקדושה ודעת, בששון ושמחה, באמת ואמונה, בכל זמן ובכל עת אולם, הנה מה טוב ומה נעים, כאשר מרוכז בפונדק אחד דברים עיקריים ויסודיים על איזה ענין שהוא, או על קדושת החגים והמועדים, ודבר בעתו מה טוב, והמאור שבהם מחזיר ומטיב ומועיל מאד, לעשות כדת היום, כדת של תורה

ומשום כן, אציעה בזה ואעורר תשומת לבם של החסידים והישרים, החפצים לקרבת אלקים לי טוב ע"פ דעת האמת של רבינו הק', שמאחר ואיכשר דרא בהגלות נגלות לעינינו בשנים האחרונות הירחון "מבועי הנחל" — שכשמו כן הוא, וכבר נתקבצו גליונותיו עד כה לכדי ג' ספרים מלאים וגדושים, והכל על טהרת חסידות ברסלב — הרי שכן ראוי והגון לכל בר לבב, לשקוד בהם, אם בעת הלימוד בלקוטי מוהר"ן בהתורות שנתחדשו עליהם ונדפסו בהירחון, אם במאמרים שראו אור כמאתיים במספר, בהם רוכזו דברים ועניינים נפלאים. ואף רעיונות נעלים ע"פ משנתה של ברסלב, ובצדם גם תולדות וסיפורי צדיקים, שאלה כאלה צריכין לימוד לחיי היום יום ואמר לי פעם חסיד אחד, כי לפעמים כאשר נצרך לו לשמוע איזה שיחת התעוררות וכדו', פותח הוא כרך אחד של "מבועי הנחל" ומעיין בו וכבר בא על מבוקשו וכמו כן לקראת השבת לכו נלכה בו, בביאורים לפרשת השבוע וגם בחגים וזמנים, אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם בהירחון, מקרא קודש הוא, להתעלות טפח בקדושתם, כאשר דיבר רביה"ק כי בהגיע המועדים והזמנים המקודשים "בין איך ניטדאס וואס פריער" (איני אותו כמקודם) וכוח נעלה זה שורה אף בעצותיו ודבה"ק

ואסיים בקצירת האומר, כי עוד דור לדור ישבח מעשיהם ופעלם של העומדים בראש הירחון, אשר זיכו את דורינו בהני מילי מעלייתא תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה, עד כי מלאה הארץ דעה את ה' ולכך החובה מוטלת לכל העוסקים בה, להגדיל תורה ולהאדירה, בעושר הצפון בספרי הצדיקים, ולנפות הדברים, וליישר ההדורים, בסולת נקיה ומבוררת.

החותם בברכה והצלחה

אשר בן ישראל

אנ"ש יודינו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **אהרן קרמר** הי"ו
לארוסי הנכדה ולהולדת הנין

הר"ר **משה בורשטיין** הי"ו
הר"ר **נחמן ישראל בורשטיין** הי"ו
להכנס הנכד—הבן בעוה"מ

הר"ר **אלעזר וויצהנדלר** הי"ו
הר"ר **ישראל יצחק וויצהנדלר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **אליהו חיים רוזין** הי"ו
הר"ר **קלמן רוזין** הי"ו
לארוסי הנכד הבן

הר"ר **אברהם מרגלית** הי"ו
לארוסי הבת

הר"ר **ישראל ברסקי** הי"ו
לארוסי הבן

הר"ר **נפתלי הרץ פרלמוטר** הי"ו
לנישואיו עב"ג תחי'

הר"ר **אברהם יעקובוביץ** הי"ו
טורנטו
לארוסי הבן **נתן** הי"ו

הר"ר **נחמן יארבלום** הי"ו
להכנס בנו לעוה"מ

הר"ר **אליעזר ברלנד** הי"ו
הר"ר **צבי צוקר** הי"ו
להולדת הנכד—הבן

הר"ר **נחמן גלינסקי** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **שמואל שפירא** הי"ו
הר"ר **אברהם בר"ש שפירא** הי"ו
להולדת הנכדה—הבת

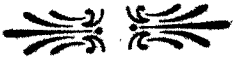
הר"ר **עמרם בר"א הורביץ** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **משה בורשטיין** הי"ו
הר"ר **חיים בורשטיין** הי"ו
להולדת הנכד—הבן

הר"ר **אריה אלבום** הי"ו
הר"ר **ירמיהו אלבום** הי"ו
להולדת הנכדים—התאומים

הר"ר **יעקב עזריאל זעליג אורלנצ'יק** הי"ו
הר"ר **מתתי' אורלנצ'יק** הי"ו
לחולדת הנכד—הבן

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

בתוכן

☆	**בשער**	
☆	**מענינא דיומא**	מל"ג בעומר עד שבועות
☆	**חרושים ובאורים**	בליקו"מ ח"א תורה ל"ד
☆	**בנתיבות הנחל**	צדיקים אמתיים (המשך)
☆	**נחלי אבות**	חדושים ובאורים על פרקי אבות
☆	**בסוד שיח**	שיחות קדש מרביז"ל ותלמידיו
☆	**אבות החסידות**	הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זצוק"ל
☆	**משל ומליצה**	משלי קדש מרביז"ל
☆	**מכתבים למערכת**	תגובות והערות מקוראים
☆	**שונות**	הודעות וברכות

ירחון "**מבועי הנחל**"
קובץ לתורה וחסידות

העורך: **מרדכי טורץ**
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת ד 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 8 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

קובץ לתורה ולחכמה

מעיני הנחל

עיי"ש רבש"ק

נחל נובע לקוי חכמה

שהו"ן מברסלב

חו"ב בתורות
לה
ליקוטי מוהר"ן

שנה רביעית
קובץ 43
סיון תשמ"א

הנה עבר חג השבועות, זמן מתן תורתנו. ההתעוררות הורגשה בכל, בתיקון הליל הקדוש, בתפילת הוותיקין שלאחריה וכו' וכו'. כל חד לפום מה דשיער בלביה חש, או רצה לחוש, את הטוהר והזוך אליו הגיעו ישראל עם קדוש עם סיומה של ספירת העומר.

אל נא ניתן להתעוררות זו לחלוף; עלינו לתפסה בכל הכחות! נתמסר נא ביתר שאת ללימוד תורתנו הקדושה ובעיקר לקיומה הנאות שניתנה ע"י רבינו הקדוש, שבא ללמדנו איך אמנם מקיימים תורת חיים זו שניתנה לנו בהר סיני.

תתבטא נא התעוררות זו בכל, בקיום עצות רבינו הק' ובעסק בספריו הקדושים, בשימושנו אותו ובהאדרתנו את ענינו. ואכן, על ידי ירחוננו החשוב מבועי הנחל, אשר על ידו ניתנת הזדמנות לכל אחד מאתנו לכתוב ולקרוא דין מן דין; להתבשם איש מרעהו, מחידושיו, מהגיגיו, מרעיונותיו, ומנקודותיו הטובות.

אמנם, מזמינים אנו בזאת את כל אחד ואחד מאנ"ש באשר הוא, להתבטא מעל דפי גליונותינו החדשיים, לכתוב בו מפרי הגיגיהם, כדי להרחיב תורה ולהאדירה. הלא ידעתם, אם לא שמעתם, שמוהרנ"ת זצ"ל רצה בכל מאודו שאנ"ש ילמדו את מלאכת הכתיבה ויבואו בקשרי הכתב ביניהם; הלא משאת נפשו של רבינו הק' גם היתה האהבה בינינו וקבלת "נקודת החבר" אחד מחברו, על ידי התדברות בעבודת השי"ת והתרשמות הדדית.

הזדמנות נאותה ניתנה לנו כיום, בחסדי השי"ת, להביע את עצמנו על ידי שופרנו החדשי מבועי הנחל; נצלו אפוא את ההזדמנות הנפלאה הזאת וכתבו בו כיד ה' הטובה עליכם, אם מעט ואם הרבה ובלבד שיכוון לבו לשמים.

ה מ ע ר כ ת

מענינא דיומא

יצחק גרסלבר

קבלת התורה — ולאחריה...

מעשה ובחג שבועות אחד נאסף קהל רב אצל מוהרנ"ת; רבים מאנשיו מערים רחוקות באו לחוג את החג הקדוש במחיצתו, כדי להתחמם באורו. ההתעוררות גדולה היתה; מוהרנ"ת אמר לפני הקהל את התורה הארוכה שבליקוטי מוהר"ן "תקעו תוכחה", ודבריו החוצבים להבות אש כבשו לבבות וגרמו להתלהבות נמרצת לעבודת השי"ת בלב כל הנוכחים, שעוד שנים רבות לאחר מכן היו קוראים לאותו שבועות "השבועות הגדול" (דער גרויסער שבועות), ושנים רבות עוד יותר נתונים היו תחת השפעת דברי מוהרנ"ת באותו יום טוב.

לכשנפרדו האנשים במוצאי חג השבועות מאת מוהרנ"ת, הביט בפניהם קט ואמר להם: **קיבלתם את התורה, סעו אפוא לשלום הביתה אך הזהרו לבל תעבדו את העגל...**

העגל הבא לאחר קבלת התורה, היה לפוקה ולמכשול לבני ישראל לאחר מעמד הר סיני, והינו נשאר עד עצם היום הזה לרוענ בכל דור ודור[1]. שמיד אחרי ההתעוררות הנלוית אל חג השבועות הקדוש, יש להשמר מכל משמר מירידה תלולה בעבודת השי"ת, שהיא בבחינת סגידה לעגל הזהב, אותו עשו בני ישראל במדבר.

והעגל הזה מתבטא בצורות שונות, אצל כל אחד ואחד בפרט. אך באופן כללי יאמר, שאותה ירידה נוראה בגדרי הצניעות החלה מיד עם רדת הקיץ על העולם, מהווה פוקה ומכשלה גדולה למאד שלאחר קבלת התורה שלנו בשבועות, כל אחד לפי דרגתו.

הקיץ הגיע בכל עוזו, ואם ואצל אנשים שונים מתגברת והולכת הרגשה של נופש, הבראה, וחילוץ עצמות, הרי אצל שומרי העיניים, אשר כרתו ברית לעיניהם לבל יתבוננו בכל כיעור ודומה לו, מתגברת והולכת ההרגשה המבחילה של הרחוב השטוף פריצות זוועתית.

הנהו הקיץ בשער, הבה נא ונגדור גדר חזק לעצמינו לבל נצא הרחובה, כי אם לצורך גדול. ואף אז, בעת הצורך, נתחזק ונתגבר כאריות לבלי להרעיל נפשותינו בראיות אסורות.

חז"ל אמרו: "יודעים היו ישראל שאין ממש בעבודה זרה ולא עבדו ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא"[2] שלא כיוונו הם כל כך לעבודה זרה מאשר לג"ע ואביזרייהו. ואם אמרו חז"ל שהעיניים ראשית כל חטאת[3] ואם אמר רבינו ז"ל שאותו חטא הוא עיקר הנסיון והבחירה של אדם בעולם הזה[4] הרי מובן למה היתה זו מטרת עבודת העגל ולמה מצווים ועומדים אנו להזהר מן העגל של פגם העיניים חס ושלום.

— שמירת עיניים רבותי! הצילו נפשותיכם!

.....

...כמו שהאדם מסתכל בעיניו תמיד להשי"ת, כמו כן השי"ת משגיח בעיני השגחתו יתברך עלינו תמיד... וכן להיפך ח"ו, שכשהוא מסתכל בעיניו למטה, בנ' ותאוות, על ידי זה מסיר השגחתו מעליו, ועי"ז נופל לכפירות וטעות של הטבע... נמצא שעיקר הבחירה הוא בעיניים... וז"ש האריז"ל, שעיקר השבירה היה באור העיניים כי עיקר כח הבחירה הוא על ידי סוד השבירה, כידוע, והבחירה הוא בעיניים כנ"ל.

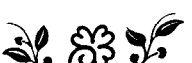
(ליקו"ה חו"מ הל' שלוחין ג')

---

1) עיין חז"ל באיכ"ר א' כ"ט: "אין לך דור ודור שאינו נוטל מחטאו של עגל" 2) סנהדרין ס"ג
3) איוב לא; סוטה ח' ע"ב; ירושלמי ברכות א' ה', במדב"ר י' ו' 4) שיחות הר"ן קט"ו וליקו"א ל"ו
עי"ש שהביא לשון הת"ז בדף צ"ג: "עריין דאינון אלקים אחרים"

כבר מבואר כמה פעמים שאין צריכין שום חכמות בעבודת הבורא יתברך, רק תמימות ופשיטות ואמונה. ואמר, שפשיטות הוא גבוה מן הכל, כי הש"י ב"ה הוא בודאי גבוה מן הכל, והוא יתברך הוא פשוט בתכלית הפשיטות.

(שיחות הר"ן ק"א)

היצר הרע נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה עורף ממנו, אף על פי כן, הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצר הרע ואינו פונה אליו כלל, אזי היצה"ר מסתלק והולך לו...

(ליקו"מ ח"ב נ"א)

סגולת חג השבועות לאור תורת רבינו

טוביה זוננשיין

תכונת הימים־טובים בכלל: גלוי רצונו יתברך בהנהגת העולם

בלקוטי תנינא (תורה ד') מבאר רבינו כי התגלות הרצון היינו פרסום ההכרה כי הכל מתנהג ע"פ רצונו ית' בלבד הוא ע"י ימים־טובים הנקראים מקראי־קודש, על כי כל יו"ט בפ"ע מכריז וקורא את הרצון ע"י האותות הנוראות שנעשו בו, אולם לא תמיד נשמע קול הקריאה, עקב מציאותם של חכמי טבע הרוצים להראות בחכמתם המוטעית שהכל מתנהג ע"פ הטבע ח"ו, וכאשר ידם רמה ח"ו משתקים הן את קול קריאת הרצון של יו"ט, והכנעתם של חכמי־טבע אלו היא ע"י חכם גדול שבקדושה שיכול לקשר את כל הרצונות בשורש הרצון והוא בבחי' מצח הרצון, אך כנגדו יש בחי' מצח הנחש שהוא שורש חכמת הטבע המתגבר לפעמים באיש פרטי היונק חכמתו הרעה משם ובכחה מנסה להוכיח שהכל מתנהג ע"פ הטבע ח"ו ויניקתו של מצח הנחש היא מזקני־הדור המאריכין ימיהם שלא בתוספת־קדושה והם בבחי' קצרי־ימים ושבעי־רוגז הפך הרצון, ותקנת פגם ימי הזקנים הללו היא ע"י צדקה שעבודתה היא שבירת האכזריות והפיכתה לרחמנות בחי' הפיכת הרוגז לרצון, ועיקר קשיה וכבדותה הוא בתחילת ההתנדבות, והיא בבחי' "ואת העורבים צויתי לכלכלך" ובכחה נכנע בחי' מצח הנחש ונסתם מקור יניקתם של חכמי הטבע ובטלה דעתם הרעה וקול קריאת היו"ט נשמע וע"י נעשית יראה ואז שופע עלינו חסדו יתברך עד שכל מלאכתנו נעשית ע"י אחרים ללא כל השתדלות מצדנו.

חג השבועות הנו הזמן המוכשר והמסוגל: לחזוק וקיום גלוי־הרצון

בסיום תורה זו מבאר רבינו כי השלמת דרגות תקון אלו נעשית בחג השבועות ועל זה יוסב ויתפרש הכתוב בפ' המועדים "וביום הבכורים בהקריבכם *מנחה חדשה* לד' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו" וביום הבכורים: בחי' ההתחלה, בהקריבכם מנחה חדשה: בחי' תחלת ההתנדבות לצדקה, בשבועותיכם: זה בחי' זקן, כי כה נדמה להם בשעת מתן־תורה, כלומר שע"י הצדקה נתתקן בחי' הזקן ומתבטלת יניקת מצח הנחש, מקרא קודש יהיה לכם: כי נשמעת אז קול קריאת הרצון של יו"ט, כל מלאכת עבודה לא תעשו: כי ע"י ההתגלות הרצון נעשית יראה ונשפע עלינו חסדו עד ללא צורך לכל עסק ומלאכה.

מהות נתינת התורה בחג השבועות: גלוי רצונו ית' בעולם בפרטיות

בלקוטי הלכות אור"ח ברכות השחר ה"ה הואיל מוהרנ"ת באר־היטב כי ביו"ט פסח היתה התגלות הרצון רק בכלליות בהתודע אז לכל דרי תבל כי לו לבדו המלוכה והכל מתנהג ברצונו אך טרם נתברר רצונו בפרטיות במה נזכה לעשות רצונו ולעבדו עד לחג השבועות זמן מתן תורה שאז נתגלה רצונו ית' בפרטיות ע"י התרי"ג מצוות שע"י יודעין לקשר את כל הרצונות בשורש הרצון.

הקדמות רבינו הנוראות נרמזים ונדרשים כמין חומר בפסוקי הנביאים

שם באותה ההלכה מאריך ר' נתן בדברי הק' לבאר כי ענין זה של התגלות הרצון ובטול ספיקות מצח הנחש נעשה בכל דור ודור ע"י חבור הספה"ק העוסקים בבירור עניני התורה ע"י חכמי הדור, אשר כתיבתם נעשית עקב וסיבת מחלוקת החכמים וחילופי דעותיהם בדברי התורה בבחי' וספר כתב איש ריבי (איוב לא) כמבואר בדברי רבינו, (תורה ס"א) והענין הוא כי כל מחלוקת בתורה ספק הוא ברצונו ית' שבתורה וע"כ בהתלבנות הספיקות מתבררים ומתגלים רצונותיו ית' ומתבטלים ספיקות מצח הנחש.

והנה בס' יהושע (פ' ט"ו פ' ט"ז) אחר תאור הכתובים חלוקת הארץ בין שבטי ישראל נאמר שם בפסוק: ויאמר כל אשר יכה את קרית־ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה", והנה חז"ל בתמורה כ"ב דרשו כתוב זה מענין לכידת קרית־ספר כמכוון על ההלכות שנשתכחו בימי אבל־משה והחזירן עתניאל בן קנז בפלפולו. והנה בשום לב לדברי רבינו המשולבין בדברי ר' נתן הנ"ל: כי חבור הספה"ק נעשה ע"י המחלוקת בבחי' וספר כתב איש ריבי" יאיר מאד טעם כנוי וקריאת הכתוב חדוש ההלכות: לכידת קרית־ספר, כי עתניאל בן קנז ע"י משאו ומתנו ופלפולו עם החכמים ליבן את כל הספיקות בהלכה ובודאי גם הציע דעתו ובירר דבריו בספרים שחיבר וע"כ יאות קריאת שם זה להשלמת אותו החפץ והנה עוד זאת נודע הוא כי עתניאל היה מנהיג העם ושופטם אחר מות יהושע בן נון ואמרו חז"ל (ב"ר נח ב') "עד שלא שקעה שמשו של יהושע זרחה שמשו של עתניאל בן קנז". ועתה לאחר הודע לנו כי הוא הגבר הוקם על להחזיר את עטרת התורה ליושנה בודאי היה הוא החכם הגדול שבקדושה בדורו שעסקו הק' היה סתירת והכנעת דעת חכמי הטבע הכופרים ברצון וקשור כל הרצונות בשורש הרצון ואמנם ע"פ דרך רמז ניתן להשקיף על ענין זה בכתוב, דשם בפסוק פורשה הבטחת כלב לתת את עכסה לאשה לאשר ילכוד את קרית־ספר והנה שם בתמורה דרשו חז"ל מאי עכסה: שכל הרואה כועס על אשתו הנה כי כן שם עכסה מרמז ומורה על מידת הכעס והרוגז. והנה אחר מבוא והקדמת דברי רבינו הנ"ל שע"י שבירת מדת הכעס והרוגז והפיכתה לרצון נכנע מצח הנחש נמתקים כאן הדברים ברמז בהכרזת כלב ובהבטחתו כי האיש אשר יחגור עצמו בכלי־זיין ויכניס עצמו במלחמתה של תורה ויכבוש את קרית ספר כלומר יחדש ע"י פלפולו את ההלכות שנשתכחו ועי"כ יתברר רצונותיו יתברך ונתתי לו את עכסה בתי לאשה: כלומר יזכה לכבוש תחתיו את מדת הכעס ולהפכה לרצון ויכניע את מצח הנחש, ואמנם מודיע ומבשר הכתוב: "וילכדה עתניאל בן קנז וכו' ויתן לו את עכסה בתו לאשה": כי עתניאל החכם הגדול שבקדושה

הצליח בפעולתו הק' וזכה להביא להתגלות רצונות ית' ואולם לפי הקדמת רבינו הנ"ל הלא מבואר כי חזוק וקיום התגלות הרצון מובטחים רק ע"י עבודת הצדקה, הנה גם הערה זו באה שם ברמז בכ' שלאחריו וזאת בתלונת עכסה ובמשאלתה מעם עתניאל כנא' בפ' "ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה השדה וכו' ותאמר הבה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתת לי גולות־מים". ופרש"י ברכה: פרנסה, כי ארץ הנגב נתתני: בית המנוגב מכל טוב אדם שאין בו אלא תורה כלומר העירתו היא טרם בואה והכבשה תחתיו, כי כדי לכבוש את מדת־הכעס בשלימות ולהפכה לרצון אין די רק בשלימות ידיעת התורה אלא צריך לצרף אליה גם את עבודת הצדקה וע"כ בקשה גולות מים כי מים זה בחי' צדקה כמ"ש "שלח לחמך ע"פ המים" (קהלת י"א א') וגם ע"פ הפשט ע"י קבלתה חלקות אדמה אלו מאביה ע"פ יקיים עמה מצות צדקה. והנה בס' שופטים פ' ב' פ' ז' מפורש בכתוב "ויעבדו העם את ד' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחר יהושע אשר ראו את מעשה ד' הגדול אשר עשה לישראל". הנה כאן רשום כתב מפורש מיד ד' להשכיל כי הזקנים הללו אשר עתניאל בן קנז היה בכללם וראשון למנינם עבודתם הק' היתה תקון ימי הזקנים קצרי הימים. וכה יתפרש הכ' אשר האריכו ימים, האריכו ימי זולתם הזקנים קצרי הימים ושבעי הרוגז ותקנו פגם ימיהם ואצ"ל שהאריכו ימיהם הם עצמם לבל תת מקור יניקה למצח הנחש ח"ו, וכן המשך הכ' אשר ראו את מעשה ד' הגדול אשר עשה לישראל יש לבאר כי מוסב זה על ישראל ואשר ראו את מעשה ד' הכוונה היא שהרי ראו הם כאילו בעיניהם ממש את האותות הנוראות אשר נעשו ע"י התגלות הרצון שגרמו הזקנים בעבודתם הק' ופעלו שתשמע קול קריאת הרצון של יו"ט המכריז על הנפלאות שנעשו בו.

סמך וטעם למנהג אכילת מאכלי חלב ודבש בשבועות ע"פ דברי רבינו

מבואר בדברי רבינו כי ע"י התגלות הרצון נעשית יראה ואז שופע עלינו חסדו ונעשית מלאכתנו ע"י אחרים ובח"א תורה נ"ו מבאר הוא, כי שבועות הוא בחי' שכל גדול וגבוה מאד כי בשעת מתן תורה נראה להם כזקן מלא רחמים (מכילתא בשלח) וגודל הרחמים תלוי בגודל הדעת ולפי הגדלת הדעת הפרנסה בנקל כמ"ש (במדבר יא') שטו העם ולקטו ומבואר (בזוהר בשלח) שטו העם ולקטו בשטותא. והנה כל משכיל יבין לבבו כי דברי רבינו שם תואמים הם לדבריו כאן ועניינים אחד הוא. כי ענין התגלות הרצון הוא התגלות הדעת והרחמים הגמורים התלויים בה בחי' הפיכת האכזריות לרחמנות הנ"ל. וקיום העולם בחסדו ללא צורך השתדלות הפרנסה.

הנמשך מזה הוא ענין פרנסה בנקל, ומבואר מזה כי חג השבועות הוא בחי' פרנסה בנקל, וע"פ זה יש לבאר מנהג אכילת מאכלי חלב ודבש בשבועות הבא להורות על ענין פרנסה בנקל, בחי' מציאות היום, כי אלו הדברים מציינים את שפעת חסדו וטובו כמבואר בפ' האזינו בתאור השבעת טוב ד' לעמו: יניקהו דבש מסלע וכו' חמאת בקר וחלב צאן וכו' בחי' ארץ זבת חלב ודבש.

חדושים ובאורים בתורה החדשית

מרדכי טורץ

תורה ל"ה זרקא

תורה חדשית לחדש ניסן תשמ"א

א) דע כי תשובה היא לשוב את הדבר למקום שניטל משם וכו'. תורה זו מדברת מג' מיני תיקונים כפי שמחלקם מוהרנ"ת בהל' נזיקין וג' תיקונים אלו הם כנגד ג' אבות אברהם יצחק ויעקב ומרמז על ג' בבות דסדר נזיקין לעומת ג' קליפות הטמאות.

תיקון א. שמירת החכמה. ב. חידוש המוח ע"י שינה. ג. בחי' החשמ"ל הנמשך ע"י ההנהגה של דובר אמת בלבבו. לפי"ז נ"ל שענין הזרקא שהוא להשיב הכל לשרשו שהיא החכמה, היא קיימת בכל ג' הנהגות אלו.

לאחר הקדמה זו נתחיל בביאור ענין הזרקא ומה היא העובדא מעשית שבזה הנה מפורש מבאר לנו רבינו שתיקון הב' הנז' שהוא חידוש המוח ע"י שינה שם נעשה בחי' זרקא בביאורו להלן בסעיף ד בסופו: פשטא מונח זרקא שפשטי אוריתא שהם בחי' ואמונתך בלילות, הם נייחא למוחין. והמוחין נתחדשו כבראשונה. וזהו זרקא דאיזדריקת לאתר דאיתנטילת מתמן, ע"כ.

הנה אם אמנם שרק בזה נקט רבינו לבאר את ענין הזרקא משום שכאן הוא שלימות התיקון שאפילו החכמה שהאדם כבר זכה לה גם היא צריכה שלימות ותיקון בבחי' תשובה על תשובה. תשובה על ההשגה הראשונה כדברי רבינו בתורה וא"ד בליקו"מ א' ואת החכמה הזו גם צריך להשיב ולבטל לחכמה עלאה יותר, עד שיגיע לשורש החכמה של כל החכמות. אבל בוודאי שגם בשאר התיקונים הנאמרים כאן בהתורה נמצא בחי' הזרקא בתיקוניה. כי לשוב את הדבר למקום שניטל.משם הוא גם בדרגא תתאה וגם בדרגא עילאה. ע"כ צ"ל שבתיקון השלישי מג' התיקונים הנז' כאן בהתורה מתבאר ענין הזרקא בבחי' העלאת הנצוצין קדישין שנתעלין ע"י בחי' החשמ"ל כדברי רבינו להלן בסעיף ח. בביאור תקוני קרבן התמיד והקטרת הקטורת שע"י הנהגתו במו"מ באמונה וחב"ד שלו עולין ביצירה עי"ז כל ניצוצות הקדושה שיש בתוך העכו"ם והארצות שסביבות ירושלים עולים לבחי' אמונה וכו' וגם מדברי מוהרנ"ת בהל' נזיקין הנ"ל מבואר שבזה מתקיים ענין הזרקא וע"ש בהל' נזיקין ה"ב סעיף ו' שמבאר שהיות והחשמ"ל שומר את האמונה והאמונה הזו היא עיקר קיום הדעת והחכמה כדברי רבינו כאן בהתורה ע"כ העלאת הניצוצין לבחי' אמונה נקרא בשם העלאה אל הדעת והחכמה.

ולפי"ז גם נבין איך שבסיום המאמר

שמפרש רבינו את הפסוק אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון מסביר רבינו שע"י המו"מ באמונה ומקבל חידוש המוחין חידוש הנשמה, עי"ז עולין כל הניצוצות ע"י י"א סממני הקטורת וע"ש.

ולכאו' כאן יקשה מדוע לא מסיים רבינו בהתיקון העיקרי שבה התחיל שעל זה סובב כל המאמר הזה כדרכו תמיד שמלביש בפסוקים את התיקון העיקרי שעליו סובב הכל ובענין התשובה בבחי' זרקא היה עליו לסיים את המאמר. אלא ע"כ הא גופא דהיינו העלאת הניצוצין זהו בחי' הזרקא והתשובה שמשיבים את הדברים לשרשם שהיא החכמה.

ועתה מבואר כי ב"ב התיקונים הנז' הב' והג' מתקיים בחי' הזרקא ז"א ששלימות התשובה היא בזה שמחדש מוחו ומעלה גם את החכמה לשרשר החכמה אך בד בבד גם צריך להעלות מעמקי הקליפות את הניצוצות שמונחין בין העכו"ם ולהעלותם לבחי' אמונה.

ועתה נראה להוסיף שגם תיקון הראשון שהוא שמירת החכמה מחכמות חיצוניות גם שם יש לנו את ענין הזרקא היות והחכמה הזו צריכה גם לעלות להלן יותר לחכמה עילאה שורש החכמות, וכלל בידינו שאי אפשר להעלות לעולם עליון יותר לבחי' מ"ן אלא כשהדבר הנתעלה הוא בשלימותו בלי פגם וע"כ בזה מתחיל רבינו את סדרי התיקונים ובסמיכות לענין הזרקא שצריך כל דבר להשיב לשרשו שהיא החכמה מיד מתחיל רבינו ואומר בזה"ל: **לכן צריך כל אחד לשמור את שכלו משכליות חיצונית** ע"כ. פי' היות והעיקר הוא להעלות לשרש החכמות לכן ראשית דבר על החכמה שיש לו עד עתה עליה להיות בשלימות בלי פגם כדי שתוכל להתעלות למעלה לשרשה הראשון.

ב) כשמדברים מענין החכמה עלינו לזכור את ההגדרה העמוקה והנוקבת שנותן רבינו בתורה פ"ב בליקו"מ תנינא שאומר כי החכמה היא בחי' כ"ח מ"ה מה חיינו מה כחינו וכו' וע"ש. היינו כשהאדם מגיע להכרה אמיתית וחזקה שכל חיותו וכחו הוא רק מאתו ית' ואין שום חיות וישות אחרת בעולם זהו החכמה האמיתית וזהו ענין שמירת החכמה וחידוש החכמה וענין הזרקא, היינו שצריך בכל דבר ודבר בגשמיות ורוחניות, להגיע להשגה זו, שאין לשום דבר חיות וישות כ"א ע"י כח וחיות הא"ס ב"ה. והוא בחי' הביטול לא"ס המובא כו"כ פעמים בליקו"מ כמו בתורה ד' כשבליקו"מ ח"א ובתורה ס"ה ועוד.

ג) בסעיף ג': **וחידוש השכל היינו חידוש הנשמה הוא ע"י שינה** ע"כ. ולהלן קורא רבינו לשינה זו בחי' אמונה, כמ"ש ואמונתך בלילות. באור הדברים למעשה הוא: כשהאדם זכה והשיג בשכלו חכמה עלאה השגות גדולות ועליונות בידיעת הש"י ואחר כל זאת הוא משליך את כל חכמותיו וידיעותיו ועובד את הש"י מתוך אמונה בלבד וזה נעשה ע"י שינה בגשמיות כשישן עם כוונה זו וגם ע"י משא ומתן או לימוד פשטי אורייתא, הכל הוא כשהם בכוונה זו לעבוד אותו ית' מתוך אמונה בלבד, אזי דייקא זוכה להשגת החכמה עליונה יותר וכנ"ל.

ומדברי מוהרנ"ת בהל' נזיקין משמע שסוד הדברים הוא שהאמונה שהיא בחי'

מלכות שכינתא קדישא לאחר שהאדם הניח אצלה את שכלו וביטל אלי' את חכמתו היא מתעוררת ומעלה את החכמה הזו למעלה יותר ואומרת חזי במאי ברא קאתינא לגבך, וזה נקרא התעוררות מ'ן בכ"מ ונעשה למעלה יחוד עליון גדול שנמשך עי"ז שכל חדש ונשמות חדשות, כי זה התענוג הכי גדול למעלה שהאדם בעוה"ז ביטל את שכלו לעבדו ית' באמונה תמימה. וזה בחי' מסירת נפש ממש, שמוסר נפשו לעבדו ית' גם בלי דעת וכידוע שמסירת נפש גורם למעלה יחוד גדול מאד וע"ש עוד בהל' נזיקין ה"ג.

ד) **בסעיף ה' ועיקר המוחין שמקבלין ע"י האמונה, אין מקבלין אלא מאור הפנים וכו'** אור הפנים הזה הוא אור גדול מאד והוא נמשך מתיקון "ואמת" שבי"ג תיקוני דיקנא דאריך אנפין כדלהלן בדברי רבינו בסעיף ט' ואור הפנים הזה הוא שורש המוחין ומשם מקבלין מוח ושכל חדש כדבריו ז"ל. כאן ראוי להתעורר בגודל כח האמונה הפשוטה (הבאה לאחר יגיעת המוח בחכמה כאו"א לפי השגתו) כי דייקא אז אחר שביטל חכמתו ומתנהג בתמימות ופשיטות ביסודי האמונה הקדושה מאיר עליו אור שורש החכמה והארת פנים שבזה נכלל כל הטובות שבעולם ברוחניות וגשמיות כדברי רבינו בליקו"מ סי' קע"ב בזה"ל: **וכשהש"י מראה פנים שוחקות חיים וטובה לעולם וכו'.**

ה) שם. **ויש כמה בחינות באור הפנים, כי יש מקבלים השכל מאור הפנים של התורה, כי שבעים פנים לתורה ויש מקבלים מאור פני הצדיקים וכו' היינו** שגם בלימוד התור"ה הקדושה לאחר יגיעתו בפלפול וסברא כ"א כפי כחו עדיין לא יכול להגיע לפני התורה ולהארתה האמיתית אם לא שיבטל שכלו להאמין בדברי התורה בתמימות, וגם בהתקרבות לצדיק צריך להשתמש בדרך זו להאמין בדבריו ולבטל שכלו מדי פעם וכמו שהוגדר מוהרנ"ת זיע"א באופן ביטולו לרבינו הק' שהרגיש כאילו אין בו שום שכל אחר מבלעדי הארת שכלו של רבינו ז"ל.

ו) שם בסעיף ז: **וצריך להמשיך בחי' חשמ"ל מעולם הבינה, להלביש את המלכות היינו אמונה שלא יינקו ממנה העכו"ם והארצות שסביבותיה. וכשאדם עוסק במו"מ באמונה כ"כ כמו רב ספרא ומקיים ודובר אמת בלבבו** (מכות כד) **זו הבחי' נעשה חשמ"ל ע"כ.**

הנה עם היות שהנהגת רב ספרא שייכת בעיקר לעניני משא ומתן, כשארז"ל שלא היה ר"ס משנה מהחלטתו שבלב על המקח וזה שייך בתיקון השינה שנתקיים ע"י מו"מ באמונה אבל ע"כ צ"ל שכמו שיש כמה אופנים בשינה, בגשמיות כפשוטו וגם לימוד פשטי אורייתא, הרי גם תיקון שמירת השינה שהוא ודובר אמת בלבבו שייך בשאר האופנים, ע"כ כדי לתת מושג ברוחניות. לענין זה נצרף את דברי מוהרנ"ת בהל' ק"ש שעל המטה שנאמרה על תורה זו, ושם מסביר שהווידוי שאומרים לפני השינה אחר קריאת שמע שעה"מ הוא בחי' ודובר אמת בלבבו להציל ולשמור את השינה מהמזיקים, וז"ל שם: כי עיקר מעלת הווידוי שחשוב בעיני הש"י כשמתוודין לפניו, הוא האמת, דהיינו מה שהוא מודה על האמת. שזהו עיקר לשון ווידוי מלשון מודה, דהיינו שהוא מודה

ומתוודה שחטא ופשע נגדו ית' וכזאת וכזאת עשה... כי צריך להתוודות בכל לבבו ולקבל עליו באמת בכל לב שלא יעשה עוד ולא ישוב עוד לכיסלה הרי לנו עוד הנהגה חשובה בתיקון של "ודובר אמת בלבבו".

גם מדברי מוהרנ"ת בהל' גיטין נוכל להוציא עובדא גדולה מעשית מענין זה וז"ל שם בהל' ג' המוסב על תורה ס"א שמדבר שם רבינו מענין חלוקת העצה שאין האדם יודע לשית עצות בנפשו, ע"ז אומר שם מוהרנ"ת בזה"ל: **וצריך כל אדם כשמסופק באיזה דרך והנהגה איך להתנהג ואינו יודע לשית עצות בנפשו עיקר תקנתו הוא האמת שיראה למשוך עצמו רק אל האמת לאמתו ולהסתכל רק על האמת ולבקש מהשי"ת שיוליכהו וידריכהו בדרך האמת כ"ש (תהלים כ"ה) הדריכני באמתך ולמדני.** וע"ש שמקשר זאת לתורה ל"ה שבה אנו עוסקים ואומר שם שע"י אור האמת הזה נמשך בחי' החשמ'ל לשמור על האמונה וכו'. הרי לנו עוד דרך עבודה בתיקון של "ודובר אמת בלבבו".

עוד אפשר להוסיף ולהסביר כי הסכנה והפחד מהחיצונים שיש דייקא לאחר שהאדם העלה את חכמתו בתוך בחי' השינה והאמונה, לפי דברי רבינו בסימן רנ"ה שהאמונה חייבת להיות עם דעת ומאמונה שבלי דעת אפשר ליפול, אבל אם יש לו גם דעת שמבין גם בהדעת אזי א"א לו ליפול. וע"כ כל זמן שהאדם השתמש גם בשכלו וגם בהאמונה אזי אחד מחזק את השני, אבל כשהאדם סילק את חכמתו מחמת שהתייגעו המוחין שלו אין לו במה לחזק את האמונה ואז הסכנה גדולה שיתגברו עליו אמונות כוזביות ואמונות נפולות כי האמונה קרובה לחיצוני' בבחי' זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה המובא במאמר זה. ע"כ שלימות העבודה היא כשאדם משתמש גם בשכל וגם באמונה וכשצריך לבטל שכלו אזי צריך לקיים ודובר אמת בלבבו היינו כמו רב ספרא שלא זז מהחלטתו שהחליט בלבו כך גם האדם הזה טרם יכנס לבחי' הביטול והשינה שאז לא יוכל להשתמש בשכלו מחמת שנתייגעו מוחותיו צריך להחליט בלבו יהיה מה שיהיה אני מקבל על עצמי קבלה אמיתית בלב את האמונה הקדושה כפי שהבנתי עד כה ויותר מזה אמונה בה' ובצדיקיו האמתיים וזאת אני מקבל בהחלטה נחושה גם אם יעבר עלי מה שיעבור במשך זמן השינה שנחשב לירידה.

וגם אפשר להסמיך את מאמר רבינו בסימן רכ"ב שאומר שם שצריך האדם להיות תמיד בשמחה ואף אם לפעמים נופל ממדריגתו, צריך לחזק עצמו בימים הקודמים שהיה מזריח לו איזה הארה כמו הסומא שהולך חבירו וחבירו אחר חבירו והראשון מאמין וסומך על מקלו אע"פ שאין רואה כלל, מכ"ש שראוי לילך אחר עצמו, דהיינו בהימים הקודמים שהזריח והאיר לו אור השי"ת וע"ש. גם הנהגה זו קרובה לבחי' ודובר אמת בלבבו שמצווים לאדם לפני שנכנס למצב של שינה שיקבל על עצמו לסמוך על הימים הטובים שאור החכמה הזריח והאיר לו כנז' והבן.

ז) מדברי רבינו בתורה זו היה נראה לומר כי השינה הוא תיקון גדול ויותר גדול מעצם החכמה כי זהו חידוש המוח וכו'. ובוודאי לא כן הם הדברים כי לא

יהיה העוסק במו"מ גדול מהחכם שמעמיק בהשגות אלקות ע"כ צ"ל שבוודאי החכם האמת כמעט ולא צריך להשתמש בתיקון השינה ואם הצדיק האמת צריך לרדת פעם לבחי' שינה הוא בשביל קירוב ההמון ואם בשביל עצמו אזי השינה היא שינה רוחנית בלבד וזהו שמפאר רבינו את ר' שמעון בר יוחאי שהוא בחי' עיר וקדיש מן שמיא נחית כי הוא עוסק בהשגות גדולות ונוראות הנקראים התעוררות השינה. אולם כדי להבין את סוד השינה שהוא אחר התייגעות המוחין צריך לשלב את דברי מוהרנ"ת בהל' ק"ש שעל המטה שכת"ש בזה"ל: **ובפרט מי שכבר נכשל במוחו ח"ו שהכניס צרה בתוך קדושת שכלו. והרהר הרהורים רעים וכו' שאזי קשה לו מאד לשמור שכלו, ואפילו אם מתגבר עצמו בכל כחו לשמור שכלו ממחשבות זרות והרהורים אעפי"כ נתייגע מוחו בכל פעם מחמת שמוחו הורגל בהרהורים רעים וכו' וע"כ נתייגע מוחו בכל פעם מאד וע"כ צריך בחי' שינה לתת נייחא למוחו, ועי"ז נתתקן ונתחדש מוחו וע"ש.** הרי מפורש שענין היגיעה הוא מחמת חלישת המוח בפגמים והרהורים רעים, וגם לפי"ז יובן מה שמובא בספר הא"ב אות שינה סעיף א' "כל המקודש ביותר רחוק מן השינה ביותר" כי הצדיק האמת לא זקוק לשינה כי מוחו לא מתייגע שאין הכוונה יגיעה בפשטות אלא מחמת הגשם והחומר שלא מניח את המוח להתרחק תמיד בא"ס ברוך הוא שזהו ענין החכמה כנ"ל בדברינו, ברם בוודאי גם להצדיקים ישנה בחי' השינה והביטול ואז הם בכח מכניסים עצמם לשינה שזה אצלם ממש מסירות נפש וזה הם עושים בשביל להמשיך מוחין חדשים בעולם כולו והבן.

אחד מאנ"ש ניו־יארק

על התורה מי האיש החפץ חיים תורה ל"ג

נראה לומר שהגם שכל התורה כלול בפסוק מי האיש החפץ חיים וכו' גם הפסוקים הבאים אחר כך גם בהם מרומזים התורה הזאת. נצור לשונך מרע, לשונך היינו שמיעתך ללשונותיהם, מרע, מלשונותיהם הרעים, שישמור עצמו ויזהר לכפות הימי רע והמדות רעות שרואה בהם, ושפתיך מדבר, כמו שכתוב באות ג' כשהוא מדבר עם העכו"ם, ומדבר היינו בשוא תחת המ"ם. מרמה, היינו מה שכתוב באות ב' ואפי' מי שעוסק במו"מ בעכו"ם וכו' מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם, כי עיקר המדות רעות בעסק במו"מ עמהם שרואה אצלם אז הוא מרמה, להרוויח יותר ממון, שמשקרים כדי לגזול, ואז הוא נתנסה במו"מ שלו מזה, היינו מהימי רע של המרמה, שרואה איך שהמו"מ שלהם אינו באמונה, לעשות כמותם. סור מרע, היינו הימי רע. ועשה טוב, ולא כמדותיהן הרעות, ע"י כפיית היצר. אז בקש שלום ורדפהו. כי צריכין לכל הנ"ל כדי לזכות לשלום כמו שמתחלת התורה הזאת, "והכלל הוא שצריך לבקש שלום", היינו בקש שלום ורדפוהו ע"י הנ"ל היינו כפיית היצר כי זו היא העצה איך לזכות לשלום בין ישראל ובמאורעותיו, ואז ימצא אותו.

מ קרמר

תורה ל"ה אשרי העם — זרקא

א) באות א'. **כי חכמה היא שורש כל הדברים כמ"ש** (תהלים קד) **כולם בחכמה עשית וכו'** ע"כ. ולכן מכונה החכמה בשם ראשית כידוע כמובא בתורה א'. כי היא הראשית והשורש של כל הבריאה. וכמו שתרגם ירושלמי בראשית ברא וגו' בחוכמתא ועי' זוהר בראשית (ה"ג ע"ג) מאי בראשית בחכמה דא חכמה דעלמא קיימא עלה וכו'.

ב) שם. **ישראל הם עם קדוש וכאו"א מישראל יש לו חלק אלוה ממעל שהוא בחי' חכמה וכו' ועש"ז נקראים ראשית כמ"ש** (ירמי' ב') **קדש ישראל לה' ראשית וכו'** ע"כ. מה שהתחיל בענין זה "כי ישראל הם עם קדוש". הכוונה בזה כי "קדש" הוא חכמה כידוע. ולכן נקראים ישראל עם קדוש ע"ש שהם מושרשים בחכמה הנקראת ראשית (כמ"ש ראשית חכמה) וזה שהביא הפסוק "קדש ישראל לה' ראשית" כי קדש וראשית שניהם רומזים על חכמה. ועי' זוהר משפטים (קכא.) ע"פ ואנשי קדש תהיון לי וגו'. ר' יהודה פתח (איוב כח) **והחכמה מאין תמצא וכו' זכאין אינון ישראל וכו' לא אעדי רחימותא סגיאה מנהון עד דקרא לון וגוי קדוש וכו' כי עם קדוש אתה וכו' ואנשי קדש תהיון לי דאיהו יתיר מכלא וכו' אורייתא מחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש וכו' וישראל כלילן מנייהו וכו' דכתיב** (ירמי' ב') **קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, ראשית ודאי, חכמה אקרי ראשית וכו'** עיי"ש.

וזה שישראל נקראים ראשית ע"ש החכמה שהם כלולים ומושרשים בהם עד שהם בעצמותם הם בבחי' הראשית ושרש כל הבריאה, וכל העולמות עומדים ומתקיימים עליהם.

ג) שם בתחילת המאמר, **דע כי תשובה היא לשוב את הדבר למקום שניטל משם וכו' ומאן הוא אתר חכמה כי חכמה היא שורש כל הדברים וכו' לכן צריך כ"א לשמור את שכלו וכו'**, ע"כ. נראה דרך אפשר קישור הדברים, ע"פ הנ"ל באותיות א' ב'. כי ישראל הם עצמם בחי' הראשית ושרש הבריאה ע"י שהם כלולים ומושרשים בחכמה. ויש לומר שהם בחי' הממוצע בין החכמה והבריאה. וכפי מה שישראל דבוקים בחכמה כמו כן הם מעלים ומחזירים את כל הבריאה אל שרשה שהיא החכמה. וכמו כן הוא בפרטיות דכאו"א כפי החלק אלוה ממעל שלו שהיא בחי' חכמה כדלקמן בדבה"ק, כמו כן תלויים בו חלק מהבריאה והעולמות, וכפי שהוא שומר שכלו וכו' כמ"כ מעלה ומחזיר חלק הבריאה התלויה בו לשרשה בחכמה כנ"ל.

ד) ועויל"פ דעיקר החכמה האמיתית של האדם הישראלי שהיא חכמת אלקות המב"פ הוא, שיש לו כח בשכלו להתבונן ולמצוא ולגלות את החכמה וחיות האלקות הנעלמת שבכל חלק וחלק מהבריאה ע"ד שמבו' בתורה א' "להסתכל בהשכל של כל דבר" ומביא שם ע"ז הפסוק "חכמת אדם תאיר פניו" נמצא שזהו עצם ענין השכל והחכמה של האדם, וא"כ מבואר שע"י שהאדם שומר שכלו כראוי ומשתמש בה כראוי היינו

שמוצא ומגלה את חכמת אלקותו שבכל הבריאה זהו בעצמו הוא בחי' העלאת והחזרת כל הדברים לחכמה שהיא שורשם.

ה) וי"פ עוד, דכשם שבכלליות הבריאה, תכלית הכל הוא להכלל בחכמה עליונה שהיא שורש כל הבריאה, כמו כן באדם שהוא עולם קטן כידוע מזוה"ק. עיקר שלימותו הוא כאשר כל פרטי ענייניו והנהגותיו כולם יוכללו בבחי' החכמה שלו שהיא שרש כל פרטי העולם קטן. היינו שתהי' כל התנהגותו ע"פ השכל הקודש "לכן צריך כ"א לשמור את שכלו וכו'". והבן כי הכל הולך אל מקום אחד. (עי' לקמן באות י"ב).

ו) שם. **כי עיקר החכמה לקנות שלימות אינם רק חכמות אלקות ושאר החכמות הם רק חכמות בטלות ואינם חכמות כלל וכת היא מרמזת על החכמה שאינה חכמה וכו' פרעה לשון ביטול** וכו' ע"כ. דקדק רבינו לבאר שהחכמות חצוניות יש בהם ב' גרעונות האחת שהם חכמות בטלות, והשני' שאינם חכמות כלל. וע"ש ב' הגרעונות האלו הם מכונים בשם "בת פרעה" כי "בת" מרמז על גרעון השני שאינם חכמות כלל. ו"פרעה" על הגרעון הא' שהם חכמות בטלות כמב"פ. וצריך להבין מהות ב' הגרעונות. וגם כי לכאורה סותרות זא"ז כי אם אינם חכמות כלל מה שייך לומר שהם חכמות בטלות.

ואולי הביאור הפשוט הוא כי החכמה האמתית שהיא חכמות אלקות שבשרשה העליון היא בחי' חכמתו ואלקותו ית' (כי הוא וחכמתו אחד כידוע) שהוא שורש כל הבריאה. שהיא הנצחיות האמתית וסוף כל הבריאה הגשמית להתבטל ולהכלל בשרשה שהיא החכמה הזאת. ולכן כאשר זוכה האדם להשתמש בשכלו רק בעניני חכמות אלקות שהוא בענין העלאת והחזרת הבריאה לשורשה, אשר זאת היא חכמה נצחיית בוודאי היא החכמה האמתית. משא"כ שאר החכמות שהם בעניני גשמיות העולם שסופם להתבטל יחד עם החכמות האלו בודאי שבאמת אינם חכמות כלל הואיל ואינם מושרשות בחכמה העליונה הנצחיית הנ"ל, וכל שם "חכמה" הנתון לה הוא רק בהשאלה אבל לאמתו של דבר אינה חכמה כלל מאחר שעומדת להתבטל והבן. וזה שאומר רבינו שהחכמות האלו הם "חכמות בטלות" כלומר שסופם להתבטל וע"כ מה שנקראים חכמות הוא רק בשם המושאל אבל באמת "אינם חכמות כלל", וע"כ מכונים בשם "בת פרעה" כלומר חכמה שאינה חכמה מאחר שהיא חכמה בטלה. וזה מה שאומר רבינו **"כי עיקר החכמה לקנות שלימות אינם רק חכמות אלקות"** דשלימות אינו שייך רק בדבר שהוא נצחי אבל דבר שעומד להתבטל אין לך חסרון גדול מזה, ועי' בדברי רבינו ז"ל בסי' כ"א וז"ל: "חיים נצחיים הם רק להשי"ת כי הוא חי לנצח ומי שנכלל בשרשו דהיינו בו ית' הוא ג"כ חי לנצח וכו' **וכן אין שלימות רק להשי"ת וחוץ ממנו כולם חסרים ומי שהוא נכלל בו יש לו שלימות"** ומבו' שם דלזכות לזה להיות נכלל בו ית' ולזכות ע"ז לנצחיות ושלימות הוא ע"י הדעת והשכל. והן הן הדברים המבוארים כאן, והבן.

ז) שם. **פרעה לשון ביטול**, כמ"ש (שמות ה') **אל תפריעו** וכו' ע"כ. היינו

כמו שתרגם שם אונקלוס "תבטלון". וע"ש ברש"י.

ח) שם. **וחכמות חיצוניות הם בחי' קנה, כי יש קנה בקדושה, הם חכמות קדושות,** כמ"ש (משלי ד') **קנה חכמה וזלע"ז וכו' היינו קנה שבקלי' כמ"ש** (תהלים ס"ח) **גער חית קנה וכו'** ע"כ. עי' ברכות (נו:) הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה שנא' קנה חכמה וכו'. וברע"מ פנחס (רלב.) דלית קנה דאיהו פחות מתרווייהו דאינון י' חכמה ה' בינה. וכ"ה עוד בכ"מ בזוהר.

ט) שם. **וכאו"א מישראל יש לו חלק אלוה ממעל שהוא בחי' חכמה** כמ"ש (תהלים ק"ד) **כולם בחכמה עשית וכו'** ע"כ. אינו מובן סמיכת פסוק זה לכאן. ובנוסחאות והגהות מכת"י (שנדפס ע"י הרה"ח ר' נתן צבי קעניג שליט"א) ליתא.

י) שם. **ועש"ז נקראים ראשית** כמ"ש (ירמי' ב') **קדש ישראל לה' ראשית** ע"כ. ר"ל דראשית רומז לחכמה כידוע כמ"ש "ראשית חכמה" ובנוסחאות והגהות מכת"י איתא כן להדיא.

יא) שם. כמ"ש (מלכים-א ה') **ותרב חכמת שלמה וכו'** ע"כ. נראה הרמז דחכמה הק' נקרא "חכמת שלמה" כי היא החכמה לקנות שלימות כלשונו הק' לעיל.

יב) שם. וזהו (סנהדרין כא:) **כשנשא שלמה וכו' היינו שגם למעלה מהשתלשלות הגבורות וכו' נעשה סוספיתא וכו' שהם חכמות חצוניות וכו'** ע"כ. הלשון "שגם למעלה" אינו מובן לכאורה. ואולי ראי' מכאן לביאור השלישי הנ"ל (באות ה') בקישור דברי רבינו שמתחיל לדבר בענין החכמה העליונה שהיא שורש כל הבריאה ותיכף אח"ז אומר "לכן צריך כ"א לשמור את שכלו וכו'". די"ל הביאור דמה שיש בכלליות הבריאה יש גם בעולם קטן שהוא האדם. והנה משם עד כאן מדבר רבינו מענין החכמה שבעולם קטן שיש בו זלע"ז חכמות חצוניות וזה שאומר כאן שכמ"כ "גם למעלה" יש זלע"ז סוספיתא דדהבא בחי' קליפות נגד החכמה העליונה דק' והבן, וכמו שמתנהג האדם למטה כן נתעורר למעלה כידוע. ולפ"ז מתבאר הביאור הנ"ל בכפליים שבאמת שע"י שהאדם שומר ומחדש שכלו עד שכל פרטי ענייניו והנהגותיו נכללים ומונהגים ע"פ השכל הקודש כמ"כ ע"ז בעצמו גורם שנתעורר גם בכלליות השפעת החכמה העליונה עד שכל הדברים שבבריאה נכללים בה בבחי' תשובה — זרקא.

יג) שם. **ועליו נבנה כרך גדול של רומי וכו'** ע"כ. מובן מקשרי דבה"ק, דענין "כרך גדול של רומי" הוא זלע"ז נגד ירושלים עיר הקודש שהיא בחי' האמונה הק' המבו' לקמן באות ה' ונקראת עיר קטנה, מאור הקטן שמקבלת מהמאור הגדול שהוא החכמה דק' (שהיא בבחי' עיר גדולה,) וכנגד זה הוא בחי' כרך גדול של רומי שהיא מבחי' הארצות שסביבות ירושלים המובא בדבה"ק באות ז' שהאמונה בחי' ירושלים שוכנת בתוך החצונים בבחי' (יחזקאל ה) זאת ירושלים שמתיה בתוך הגוים וסביבותי' ארצות. וכמו שמביא רבינו באות ח' המאמר "כשזה קם זה נופל" לענין ירושלים והארצות שסביבותי'. שזה נאמר בש"ס (מגילה ו') לענין ירושלים ורומי ע"ש.

יד) באות ה'. **האמונה הנקראת**

מלכות שהוא בחי' ירושלים כמ"ש (בראשית י"ד) **ומלכי צדק מלך שלם ותרגומו מלכא דירושלם וכו'** ע"כ. עי' לקמן באות ט' דשלימות האמונה היא ע"י שמקבלת מאור הפנים שהוא ש"ע נהורין וכו' עי"ש. ואפשר לרמז דע"כ נקראת האמונה בחי' **"מלך שלם"** כי מלך הוא בחי' אמונה הנשלמת ע"י ש"ע נהורין שהוא בגימ' **של"ם**. ואפשר שזה גם ענין (המבו' בפנים באות א') החכמה לקנות ש'ל'מ'ות, וענין חכמת ש'ל'מ'ה' (ועי' מש"כ למעלה באות י"א) והבן.

טו) באות ט' **כד תמחי לינוקא וכו' תמחי לשון טהרה וכו' בערקתא דמסאני וכו' שתמשיך חשמ"ל וכו'**, ובאות ח' מבו' שע"י העמדת האמונה שהוא ע"י המשכת אור החשמ"ל עי"ז עולין הנצוצות וז"ב כריתות זרעו של עמלק. נמצא שע"י מ'ח'י'ת' וטהרת הינוקא נעשה מ'ח'י'ת' עמלק והכל אחד. (ועי' בדרך עה"ח להרמח"ל ז"ל שע"י הכאת הנער מפרידין ממנו הערלה והס"א הנאחז בו עד שנכנס למצוות ע"ש נמצא מזה שהכאת הנער (שהו"ע כד תמחי לינוקא כפשוטו) הוא בעצמו הכאת ומחיית עמלק).

והנה הראי' שרבינו מביא דתמחי הוא לשון טהרה הוא מהכתוב "מחיתי כעב פשעיך" עיקר הכוונה שם הוא שימחה וימחוק ויכלה הפשעים וממילא נטהר האדם. וזהו גם הכוונה בביאור כד תמחי לינוקא היינו שימחה את זכר עמלק ע"י **מו"מ באמונה** שעי"ז מעלה הניה"ק מבין העכו"ם שממילא נטהרה האמונה.

טז) ועי' בלקה"ל יו"ד ה' ת"ת ה"א מבו"ש שענין הלימוד עם תלמידים הוא עצמו בחי' שינה בחי' מו"מ שהוא נייחא למוחין ע"ש. ואפשר שזהו ענין גודל האזהרה על המלמד שלא יניח את התינוקות ויצא ולא יעשה מלאכה אחרת עמהם ולא יתרשל בתלמודו ואם אינו נזהר בזה הר"ז בכלל ארור עושה מלאכת ה' רמיה כמבו' בגמ' ובשו"ע יו"ד ה' מלמדים סי' רמ"ח סעי' י"ז ומסיים שם לפיכך אין להושיב מלמד אלא בעל יראה מהיר לקרוא ולדקדק עכ"ל. היינו כמב"פ באות ז' "שכשאדם מכניס שכלו וכו' בתוך האמונה וכו' אזי צריך לשמור האמונה שלא ינקו ממנה החיצונים כי היא שוכנת בתוך החצונים וכו' וצריך להמשיך בחי' חשמל מעולם הבינה וכו' וכשאדם עוסק במו"מ כ"כ באמונה כמו רב ספרא ומקיים ודובר אמת בלבבו זו הבחינה נעשה חשמ"ל וכו'". ומובן ממילא שכל ענין זה שייך גם אצל מלמד הלומד עם תלמידים שהוא בחי' הסתלקות המוחין בבחי' שינה בחי' אמונה בחי' מו"מ שצריך להיות באמונה יתירה בבחי' ודובר אמת בלבבו היפך מבחי' רמי' הנ"ל. והיינו שהמלמד עם תלמידים צריך להיות באמונה כ"כ כמו ר' שמואל בר שילת כמשאז"ל (בב"ב ח:) ע"פ ומצדיקי הרבים וכו' אלו מלמדי תינוקות וכו' כגון ר"ש בר שילת דרב אשכחי' וכו' דהוי קאי בגינתי' א"ל שבקת להימנותך פרש"י שהי' רגיל ללמדם "באמונה" ולישב על גבם תמיד. א"ל הא תליסר שנין דלא חזאי והשתא נמי דעתאי להתם ע"ש, והבן. מובן שג"ז שייך לענין תיקון האמונה המבו' כאן שאם עובר ע"ז ח"ו יוכל להיות עי"ז יניקה להעכו"ם והארצות בחי' קלי' עמלק כמב"פ.

וזה שבגמ' ב"ב (כא:) בענין מלמד תינוקות שצריך להושיב מלמד דייקן שלא ישתבשו התינוקות ומביא ע"ז "דכתיב כי ששת חדשים ישב שם יואב עד הכרית כל זכר באדום כי אתא לגבי' דדוד א"ל מ"ט עבדת הכי א"ל דכתיב תמחה את זֵכֶר עמלק א"ל והאנן זכר קרינן א"ל לדידי זכר אקריון שיילי לרבי' וכו' שקל ספסירא ובעי למקטלי' וכו' דכתיב ארור עושה מלאכת ה' רמי' וכו' ע"ש. רמוז בזה הענין הנ"ל כי ע"י שאינו לומד עמהם באמונה נותן ע"ז ח"ו יניקה והתגברות לקלי' עמלק כמו שהי' שם בפשיטות וכמ"כ נעשה בהעלם בכל מלמד שאינו לומד באמונה ח"ו.

יז) ואפשר שזה גם ענין מאחז"ל כל זמן שקול תינוקות מצפצפין בב"כ ובבמ"ד אין ידי עשו שולטות בכם, כי ע"י שלימות המאור הקטן, ינוקא, פשטא אורייתא, מו"מ באמונה נעשה בחי' מחיתי כעב פשעיך בחי' כד תמחי לינוקא היינו מחיית עמלק כנ"ל. ועי"ז אין ידי עשו שולטות.

יח) וזה "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" וגם ענין הכי' "כחצים ביד גבור כן בני הנעורים (ועי' מהרש"א קידושין ל: אשרי רבם שהוא גבור שלהם) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו' כי ידברו את אויבים בשער" היינו ע"י לימוד תינוקות זוכין להכניע את האויבים והעכו"ם השוכנים סביב האמונה וכנ"ל.

ואפשר דזהו דאמרו בב"ב (שם) שנמשלו מלמדי תינוקות לכוכבים, כי הם ניתנו להפיס את הלבנה, שהוא בחי' המאור הקטן בחי' האמונה כמב"פ שהיא בחי' ינוקא הנ"ל.

יט) בלקה"ל חו"מ נזיקין ה"ב (המיוסדת על מאמר זה) באות ב' מביא דחית קנה המובא במאמר זה הוא בחי' עשו וישמעאל בחי' חזיר היער כמו שפרש"י שם ע"ש. ומצויין שם "(תהלים פ)" היינו עה"כ יכרסמנה חזיר מיער. אבל שם לא פרש"י כלום, ונראה דצריך לציין "(תהלים סח)" שהוא הכתוב גער חית קנה, ששם פרש"י זהו ישמעאל שנמשל לחזיר היער הדר בין הקנים, ובבראשית (כ"ו ל"ד) ע"פ ויהי עשו בן ארבעים שנה פרש"י עשו הי' נמשל לחזיר שנא' יכרסמנה חזיר מיער וכו' ע"ש. הרי שמבו' מפרש"י שעשו וישמעאל עליהם סובב הכתוב יכרסמנה חזיר מיער. ועי' בגמ' (פסחים קיח:) שמובא פסוק זה על מלכות רומי שהוא אדום, והיינו "כרך גדול של רומי" המב"פ שנבנה ע"י נעיצת הקנה הנ"ל, והם עצמם בחי' עשו וישמעאל שהם בחי' רומי רבתא ורומי זעירתא כמובא שם בלקה"ל והוא מרע"מ פנחס ומובא בדברי רבינו בלק"ת סי' ס"ז.

ואפשר דרומי ר'ב'ת'א הוא בחי' ה"כרך ג'ד'ו'ל של רומי" שהוא בקליפה נגד החכמה דק' שהוא בחי' גדלות ורבוי כמו שמובא בפנים ענין הפסוק ות'ר'ב' חכמת שלמה כי השכל הולך וג'ד'ו'ל' ע"ש, ורומי ז'ע'י'ר'ת'א' הוא בקליפה נגד האמונה הק' הנק' עיר ק'ט'נ'ה' כמב"פ.

כ) ואולי אפשר לבאר בפרטיות דמב"פ שהתגברות העכו"ם והקלי' הוא בשני בחינות, הא' הוא מה שמב"פ באות א' שהוא בנין "כרך גדול של רומי" על השכליות חצוניות, ומובן בלקה"ל שזה נעשה ע"י ששכלו הולך וגדול בלי שום מדה וצמצום ונעשה בבחי' רבוי אור שע"ז נעשה שבירת כלים שע"ז נבנה

"כרך גדול של רומי", היינו רומי ר"ב"ת"א' שהוא בחי' עשו שהוא בחי' חכמות חצוניות וכפירות, והב' הוא מה שמב"פ באות ז' שבעת שהוא בבחי' שינה שאז נכנסין המוחין בתוך האמונה להתחדש שם, ואז צריך שמירה גדולה שלא ינקו החצונים מהאמונה שהיא בחי' המאור הקטן בחי' הננס והינוקי, ואפשר שזהו ע"י בחי' רומי ז'ע"ר'ת'א' וי'נ'ו'ק' שינוק מהאמונה, והוא בחי' קלי' ישמעאל (אמונות כוזביות).

אבל ע"י מו"מ באמונה גדולה כמו רב ספרא ממשיכין בחי' חשמל מעולם הבינה ואז נשמר האמונה שלא ינקו ממנה החצונים (ונכנע רומי זעירתא) ואז נתחדשו המוחין ומקבל שכל חדש מאה"פ, ונכנעין השכליות חצוניות בחי' כרך גדול של רומי — רומי רבתא.

ועי"ז נעשה בחי' הקרבת התמיד והקטרת הקטרת כמב"פ, שע"י התמיד עולים חב"ד דעשי' ביצירה, וכל הניה"ק שבקלי' עולין בסוד י"א סממני הקטרת בבחי' מלכות. ואפשר שזהו כנגד ב' התיקונים הנ"ל שעל ידם מכניע רומי רבתא ורומי זעירתא, כי ע"י התיקון של התמיד ע"י שמעלה חב"ד דעשי' ביצירה שזה בחי' תיקון השכל והחכמה נכנע רומי רבתא, וע"י שמתקן בחי' המלכות והאמונה ע"י שמעלה הניה"ק שנפלו ביניקת הקלי' נכנע רומי זעירתא וכנ"ל.

כא) בסוף אות ח' **ובנין ביהמ"ק הוא בחי' אוה"פ וכו' מי שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו**, ע"כ. י"ל דהיינו זלע"ז וההיפך ממה שנעשה ע"י פגם הדעת שעליו נ'ב'נ'ה כרך גדול של רומי, אבל ע"י הדעת והשכל הק' נ'ב'נ'ה' הביהמ"ק כי כשזה נופל זה קם כמב"פ.

כב) באות א'. **וכשאדם מכניס בתוך שכלו הקדוש מחשבות חצוניות אזי נתמעט קדושת שכלו וכו' והחכמה חצוני וכו' ומחסר מקום הקדושה וכו'** ע"כ. היינו כמבו' בפנים לקמן באות ה' כשזה קם זה נופל ע"ש כמאחז"ל (מגילה ו.) ע"פ אמלאה החרבה אם יאמר לך אדם שחרבו שתיהן אל תאמין ישבו שתיהן אל תאמין. חרבה קסרי וישבה ירושלים וכו' תאמין וכו' אי מלאה זו חרבה זו.

כג) באות ג'. **כי כשהמוחין מתיגעין אז ע"י השינה הם מתחדשין כנראה בחוש וזה שאנו מברכין הנותן ליעף כח וכו'** ע"כ. היינו על התחדשות הנשמה והמוחין. וגם כפשוטו על התחדשות כחות הגוף כי הנשמה זנה את הגוף והחכמה תחי' וכו' כמב"פ באות הקודם.

כד) באות ט'. **כד תמחי לינוקא וכו' תמחי לשון טהרה כמ"ש** (ישעיה מד) **מחיתי כעב פשעיך וכו'** ע"כ. סיום הכ' הוא שובה אלי וגו'. אפשר שרמז בזה כי ע"י בחי' הינוקא והמאור הקטן היינו בחי' השינה נתחדשו המוחין שהוא בחי' זרקא כמב"פ באות ד', וזרקא הוא בחי' תשובה כמבו' בתחלת המאמר.

כה) מצרופי דבה"ק נראה מבו' שבחי' זרקא שנעשה ע"י המו"מ באמונה הוא בב' בחינות, הא' כי המוחין שלו נתחדשו כבראשונה בבחי' זרקא כמב"פ בסוף אות ד'. והב' כי הניה"ק שנפלו להקלי' עולין ושבין למקומם שניטלו משם כמב"פ שהוא ג"כ בחי' זרקא כמבו' בתחלת המאמר וכמובן בלקה"ל, וזהו בעצמו ב' התיקונים של הקרבת התמיד והקטרת הקטרת המב"פ (עי' לעיל אות כ').

כו) באות ח', מבו' שע"י בנין האמונה שהוא בחי' בנין ירושלים אזי אלו העכו"ם והארצות נופלים ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם וכו' ע"ש. י"ל דזה נרמז בפסוק (תהלים קמז) **בונה ירושלים ה' — ואז — נדחי ישראל יכנס**, והבן.

כז) באות א. **ועש"ז נקרא כרך גדול וכו' שהוא כרוך וכו' נחש הקדמוני שהוא כרוך אחר הקדושה וכו'** ע"כ. יש לרמז דלכן כר"ך בגי' עמל"ק שהוא ראשית גוים והארצות שסביבות ירושלים (כדלקמן בפנים באות ח') היינו שכרוך סביבות הקדושה כנחש.

ולפי המובן מדבה"ק ובלקה"ל שעיקר כחו הוא מחמת רבוי אור ע"י שאינו נותן נייחא למוחין ואז המוחין מתעייפין ומתייגעין ומתבלבלין ועי"ז יש לו אחיזה, מבו' לפ"ז מש"כ בפ' מחיית עמלק זכור את אשר עשה לך וגו' ויזנב בך וגו' **ואתה עיף ויגע וגו'**.

והתיקון הוא ע"י בחי' שינה שעי"ז מכניס מוחו בבחי' אמונה שהוא בחי' מאור הקטן בחי' ננס וכו' כמב"פ, שעי"ז נותן ליעף כח כמב"פ. וי"ל דלכן עי"ף בגי' ננ"ס דזהו תיקונו.

כח) באות א'. **פרעה לשון ביטול וכו'** ע"כ. יש לבאר לפי צרופי דבה"ק דעיקר כחו של פרעה הזה הוא פגם השנה דק', כי בקדושה צריך לפעמים בחי' שנה דייקא שהוא ענין ביטול שמבטל ומסלק מוחו ודעתו ונשאר רק בבחי' אמונה כמב"פ, וע"י שפוגם בזה מתגבר ח"ו בחי' השנה והביטול לגמרי שזה בחי' פרעה לשון ביטול שעי"ז מתגברים החכמות בטלות שהם בחי' בת פרעה כמב"פ, וי"ל דלכן פרע"ה בגימ' שנ"ה שהם זלע"ז.

כט) בסוף המאמר **וז"פ אשרי העם יודעי תרועה וגו' יודעי לשון התחברות תרועה מלשון שבירה וכו' ה' באור פניך יהלכון בחי' מו"מ וכו' כדי לקבל מאור הפנים וכו' עי"ז עולין וכו'** ע"כ.

הנה בכל מקום אשר אדמו"ר מכניס ומסמיך כל התגלות המאמר בתוך איזה מקרא ע"פ פירושים חדשים שמפרש התיבות שבמקרא (שלא לפי פשוטם) אנו רואים ע"פ רוב שהמקרא מתפרש ג"כ לפי פירושם הפשוט של התיבות ע"פ התגלות אותו המאמר עצמו, דוק ותשכח.

ובענין פסוק הנ"ל, הנה ע"פ המבו' בפנים שבעת שנתעורר משנתו מקבל מוחין חדשים מאור הפנים, ובסוף המאמר (באות י') מבאר בענין תקיעות ר"ה שהם בחי' התעוררות השינה שהוא חידוש המוחין מאור הפנים ומזה הוא התאדמות פני התוקע וכו'. א"כ זהו פי' הפסוק **אשרי העם יודעי תרועה** שמוסב לפי פשוטו על תקיעות דר"ה שהוא בחי' התעוררות השינה, **שעי"ז ה' באור פניך יהלכון** שזוכין לקבל שכל חדש מאור הפנים.

ל) באות י'. **ותקיעות הם התעוררות השינה שהוא חידוש המוחין וכו' ומזה הוא התאדמות פני התוקע שנתעוררו אורות מפנים עליונים** ע"כ. אפשר דזהו זלע"ז נגד כרך גדול של רומי הנבנה מפגם המוחין. חכמות חצוניות. כי רומי הוא עשו הוא אדום ועמלק, וכנגדו בקדושה הוא התאדמות הפנים בחידוש המוחין וכו' כמב"פ.

לא) שם. וז"ב **תקיעות** ר"ה וכו' ע"כ. אפשר דז"ב "תקיעה שברים תרועה" ע"ד שפי' רבינו להלן יודעי תרועה — התחברות השבירה, וזהו תקיע"ה לשון שלום והתחברות כמבו' בדברי רבינו במק"א. שברי"ם תרוע"ה, שניהם לשון שבירה כדפי' רבינו לקמן (תרועה מלשון שבירה) וזהו תקיע"ה שברי"ם תרוע"ה. היינו התחברות השבירה שנעשה ע"י התיקונים המב"פ.

לב) שם. כפי' אשרי וכו' **ה' באור פניך יהלכון בחי' מו"מ** כמ"ש (דברים לג) **שמח זבולון בצאתך** וכו' ע"כ. ר"ל דתיבת "יהלכון" רומז למו"מ בחי' "בצאתך" הנא' בזבולון שעי"ז מקבלין חידוש המוחין מאור הפנים וזה "ה' באור פניך" דשם הוי"ה הם בחי' המוחין שהם ארבע כנגד ד' אותיות הוי"ה (עי' בלק"ת סי' ס"ז) והם נמשכין מאור הפנים וזהו **הוי"ה באור פניך** ע"י מו"מ שהוא בחי' **יהלכון**.

והמו"מ של זבולון בודאי הי' עד"ז שזה בעצמו הוא בחי' שמח זבולון בצאתך, שמח דייקא כי עיקר השמחה הוא מאור הפנים (עי' תו' כ"ג). ויש לרמז דזהו בצאת"ך (שהוא המו"מ כנ"ל) עה"א והכולל עולה כמספר הוי"ה באו"ר פני"ך יהלכו"ן.

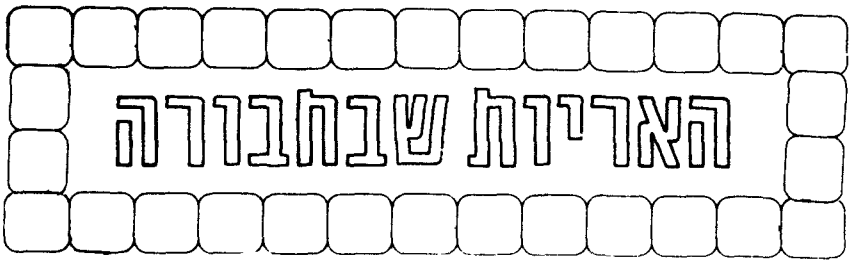
לג) באות ט'. **ודלא קרי להוי צותא לחברי היינו שהוא עושה טובה לחבירו שהוא משרשו** וכו' ע"כ. אפשר דזהו עצמו סוד יששכר וזבולון וכמובן מענין הפסוק שהביא לקמן "שמח זבולון בצאתך" [ויששכר באהלך]. היינו שע"י המו"מ של זבולון עשה טובה לחבירו יששכר שנתחדש שכלו ונשמתו כאילו הי' בעצמו עוסק במו"מ. וזהו דתיבת שמח שהו"ע אור הפנים כנ"ל (באות לב) מוסב על זבולון ויששכר שניהם יחד. כי ע"י זבולון בצאתך" נמשכה השמחה וחידוש המוחין גם ל"יששכר" "יששכר באהלך" ואפשר דלכן תיבת "ויששכ"ר" (שבפסוק זה) עה"כ עולה בגימ' כמספר "מש"א ומת"ן" כלומר שמוחו של יששכר נתחדש בתוך המשא ומתן של זבולון.

לד) מב"פ שע"י המו"מ בבחי' שמח זבולון נתתקן ונבנה האמונה שהוא בחי' עיר קטנה, וי"ל דלכן שמ"ח זבול"ן (כמ"ש בפסוק חסר ו') עה"כ עולה כמספר עי"ר קטנ"ה.

לה) באות ח'. **וכשאדם עוסק במו"מ באמונה וכו' זה בחי' הקרבת הקרבן תמיד** וכו' ע"כ. ויש לרמז דלכן עי"ר קטנ"ה שהוא בחי' האמונה עולה כמספר תמ"ד (בלא יו"ד כידוע מהאריז"ל ועי' בתו' כ"ח) וכמספר שמ"ח זבול"ן עה"כ כנ"ל.

לו) באות ט. מבו' מצרופי דבה"ק שע"י הערקתא דמסאני (שהוא בחי' שרוך הנעל, רצועות של תפילין, אור החשמ"ל כמב"פ) עי"ז הוא מחיית והכנעת עמלק והקליפות השוכנין סביבות האמונה והינוקא, שעיקר אחיזתם הוא מבחי' השבירה (והתרועה) ע"י שאינו נותן נייחא למוחין כנ"ל כ"פ. וע"י שרוך הנעל הנ"ל מחברין את השבירה בבחי' יודעי תרועה. ואפשר לכן שרו"ך הנע"ל בגימ' תרוע"ה. ועי"ז הוא בנין האמונה בבחי' מלכ"א דירושל"ם (כמב"פ באות ה') שעולה ג"כ כמספר הזה.

לז) באות י'. **ומזה הוא התאדמות פני התוקע, שנתעוררו אורות מפנים עליונים** ע"כ. עי' שעה"כ ענין ר"ה דרוש ז' "ונבאר ענין האדם התוקע אשר פניו מתאדמים וכו' כי ע"י השופר מתעורר יופי העליון של תרין תפוחין דעתיקא וכו'" ע"ש.

נתן אנשין

החסיד רבי שמשון בארסקי זצ״ל

נכד רבינו ז״ל ומגדולי המשפיעים באומן

(תרל״ג — תרצ״ה)

בשלל צבעי האילנות העולים ומלבלבים על גדות נהרי האפרסמון של הנחל הנובע, עולה נופו של אילן רחב ידיים שצילו נאה ופירותיו מתוקים — ר׳ שמשון זצ״ל, מגדולי אנשי המעלה שמבין חסידי ברסלב באומן.

וכלום יש פלא בכך, הרי כבר אמר רבינו למפרע על כל יוצאי חלציו **״שהם אילנות יקרים מאד ויוגדלו מהם פירות נפלאים מאד !״** [1]. ר׳ שמשון, שהיה נין ונכד לרבינו הקדוש מוהר״ן זיע״א, היה אמנם בבחינת אילן יקר מאד, שהימנו גדלו פירות נפלאים מאד; הוא בגודל ״ישוב הדעת״ שלו; בשפתו הצחה, ובעיקר, בדוגמא האישית ששימש לאחרים בעבודת השי״ת, נחרט עמוק עמוק בלב חסידי ברסלב של הדור האחרון באומן, טרם הוסר התמיד מעל אהל רבינו זיע״א.

ר׳ שמשון זצ״ל, השמור היטב באוצר הזכרונות הנעים של הימים ההם, באשיותו הכובשת לבבות, פורש לפנינו מסכת חיים מופלאה ורבת אנפין, מסכת חיים, הטבולה כלה במעיינות הזוך של האמונה הצרופה, על אף כל נחשוליה וגליה.

הבה נא אפוא ונתווה מספר קוים לדמות פלאית זו ולתולדותיה.

בעל יחוס

מיוחס היה ר׳ שמשון בארסקי מכמה צדדים. כאמור, בראש וראשונה היה נצר לרבינו הקדוש והנורא; אמו מרת פיגא היתה בתו של ר׳ אפרים בן שרה בת רבינו ז״ל, שכפי שכבר כתבנו (בגליון 41) העריך רבינו אותה יותר

1) ימי מוהרנ״ת ט״ז

מכל בנותיו והפליג בשבחה למאד. אלא שכאן אתנו מקום לציין שגם בנה של שרה, אפרים, היה הנבחר מכל שלשת בניה, בתורתו ויראתו, חכמתו וצדקתו.

ברם, גם מצד אביו, ר' ישראל מנחם (מנדל), מיוחס היה; אבי אביו, ר' שמשון בארסקי הראשון שעל שמו נקרא הוא, היה מתלמידיו המובהקים של מוהרנ"ת, תלמידו הגדול של רבינו מוהר"ן זיע"א. אליו התקרב עוד בימי ילדותו, תוך מסירות נפש.

ומעשה שהיה כך היה, לא הרחק מבית אביו היה בית מדרשו של מוהרנ"ת, מקום שם השמיע את שיחותיו הנלהבות ועשה נפשות לדרך רבינו הקדוש והנורא. לימים, נודע לו לר' שמשון על אודות חסידות ברסלב ודבר המצאו של תלמיד רבינו, מוהרנ"ת, בקרבת מקום מגוריו. תשוקה גדולה מלאה את לבו להתוודע אליו ולהתאבק בעפר רגליו. מן הספרים שהיו עמו למד על חסידות זו שמשכתו אליה כבמטה קסם, אלא שאביו מתנגד היה לדרך רביה"ק ועיכב בעדו להוציא את כיסופיו לפועל; שטף רב של דברי נאצה נגד דרך קדש זו השמיע באזניו ואף היה שומר את צעדיו לבל יבקר בבית מדרשם של חסידי ברסלב.

אלא ש"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה", וככל שמנע זאת אביו מעמו, כן הלך חשקו וגבר, לזכות ולראות את פני מוהרנ"ת הקדושות ולהתבשם מזיו הדר גאונו. ובדיוק כפי שאמר פעם רביז"ל: **"ועיקר גודל החשק נעשה על ידי המניעה שמזמינין לו. כי כשאיש הישראל צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסוע לצדיק אמיתי, אזי מזמינין לו מניעה. וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר. כי על ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על ידי זה נעשה התגברות החשק מאד"**[2].

והנה עלה בידי ר' שמשון הצעיר להתחמק מעיני אביו ותוך שעה קלה היה על מפתן ביתו של מוהרנ"ת שקבלו בסבר פנים יפות, קרבו אל לבו, חזקו ואמצו. עוד מספר פעמים הצליח לפקוד את בית מוהרנ"ת, אך הדבר נודע לו לאביו המתנגד שהשתייך לכת חסידות אחרת שאינה תמימת דעים עם דרך הקודש של רביה"ק; הוא שמע שבנו שמשון מנצל את שינת השבת שלו כדי ללכת אל הסעודה השלישית של מוהרנ"ת... היה הוא ר' שמשון עושה עצמו אף הוא כהולך לישון, פושט את בגדיו העליונים ונכנס למטתו... כיון שהיה אביו נרדם, קם בלאט, לבש את בגדיו והלך אל הסעודה השלישית שבבית מדרשם של חסידי ברסלב, שם שמע שיחות נפלאות כאלה שלא שמעם מימיו מהן היה "ניזון" לכל ימות השבוע, עד השבת הבאה.

2) ליקוטי מוהר"ן ח"א ס"ו

אלא שכאמור, לדאבון לבו, נודע על כך לאביו. בשבת אחת נעל האב את בגדיו על מנעול ובריח בהיותו בטוח שהפעם לא יוכל עוד בנו שמשון, מבלי בגדיו, להיות בסעודתו של מוהרנ"ת.

האב הלך לישון את שינת הצהריים הקבועה — שנמשכת היתה כבכל שבת שעות ארוכות עד לפנות ערב, קרוב לסוף זמן מנחה — אך ר' שמשון לא אמר נואש, החל הוא לחפש אחר בגדים כלשהם כדי להתלבש בהם וללכת למוהרנ"ת; תשוקתו רבה היתה לשמוע את דבריו הקדושים ולא ידע מרגוע לנפשו; לא יכל הוא לוותר עוד על שבת אחת בלי להיות אצל מוהרנ"ת בסעודה השלישית; חיפש הוא וחיפש — אך לשוא, לא מצא הוא אפילו את בגדי אביו הישנים שאף להם היה מתרצה ובלבד ללכת למוהרנ"ת.

אך הנה צץ רעיון במחו, בגדים רבים יש במרתף מבגדי החורף של אביו. הוא ירד אל המרתף ותיכף מצא זוג מכנסיים ישנות רחבות... מעיל פרווה בלי בד עליון וזוג מגפיים שהגיעו עד שוקיו... הוא לבשם על אתר ומבלי להסס רגע אץ רץ אל בית מדרשו של מוהרנ"ת — — —

אך נכנס לבית המדרש, וכל קהל המסובין על השלחן פרץ בצחוק שהדהד שעה ארוכה... תיכף זימנו לו בגדים אחרים וכששמע מוהרנ"ת על נסיבות בואו עם אותם בגדים משונים, קרא אותו אליו ואמר לו: "עס וועט דיר צו נוץ קומען" (זה ישמש לך) כלומר, מסירות נפש זו עוד תטיב לו באחריתו.

ואכן, לאחר שנים, כשנסתלק והלך לעולמו, בא בחלום הלילה לר' אברהם בער'ניו בן הצדקנית מרת אדל בת רבינו ז"ל, וסיפר לו שמוהרנ"ת בעצמו דאג להכניסו להיכלו של רבינו הקדוש והנורא בעולם העליון. היכל זה — הוסיף — מחליף את גווניו ומתעלה בכל יום ויום, כדרך שהיה רבינו הולך תדיר מדרגה לדרגה כאן בעולם הזה[3].

את ר' שמשון בארסקי הסב, בתור תלמידו המובהק של מוהרנ"ת מוצאים אנו גם בספר מכתבי מוהרנ"ת "עלים לתרופה"[4]. מכתב המיועד אל ר' שמשון ששהה אז בעיר אודיסה שנכתב על ידי מוהרנ"ת מעיר ברסלב נושא את התאריך "יום ב' אחרי תקפ"ו". המכתב הינו מענה על מכתב ששלח ר' שמשון לרבו מוהרנ"ת, בו ביקש מעמו לכתוב לו דברי התחזקות. אלא שמכיון שביקש ר' שמשון להתחזק נמצא מחזק ומחיה את מוהרנ"ת בדבריו הנעימים. שכך קוראים אנו בראשיתו של אותו מכתב:

3) הסיפור ע"פ קונטרס כפתור ופרח מהר"ר י. דוב שליט"א על סיבת בואו של ר"ש לר' א"ב בחלום ועל דברים נוספים הקשורים לכך, עיין בקונטרס הנ"ל המסונף לספר סיפורי מעשיות דפוס נ.י. תשל"ב

4) מכתב י"ז

לידידי וחביבי כנפשי ולבבי ה״ה הרבני המופלג מו״ה שמשון נ״י שלום וישע רב!

מכתבו הנעים קיבלתי אור לארבעה עשר בניסן... החייתני בדבריך הנעימים המגלים תשוקת לבך אל האמת...

דברי אוהבו באמת לנצח
המצפה לראותו בשמחה במהרה
נתן במו״ה נפתלי הירץ נ״י מברסלב

אותו ר׳ שמשון זכה, ובנו החשוב ר׳ ישראל מנדל, נישא לבת ר׳ אפרים בן שרה בת רבינו זיע״א. מזקני אנ״ש שהכירו את ר׳ ישראל מנדל נמסר שהיה הוא גברא רבה ובר אוריין וירא ה׳ מרבים. ואילו מדברי הר״ר נתן ברסקי ז״ל בן ר׳ שמשון האחרון משמע, שאף ר׳ ישראל מנדל היה כאביו ר׳ שמשון מתלמידי מוהרנ״ת המובהקים.

זכה ר׳ ישראל מנדל בארסקי ונשא את מרת פיגא נינת רבינו ז״ל לו לאשה הימנה נולד לו ר׳ שמשון בארסקי דנן, מגדולי המשפיעים בקרב חסידי ברסלב שבעיר אומן שחכמתו ואמונתו בהשגחה פרטית היו לשם דבר, כמסופר להלן בע״ה.

אפיו של ר׳ שמשון

כשאתה משוחח עם הזקנים על אודות ר׳ שמשון, שומע אתה תגובות מעניינות המתמקדות בעיקר על אפיו המיוחד במינו — צלילות דעתו, מתינותו, תפילתו השקטה ספוגת הדמעות, הסברו הבהיר וכו׳ — ולנגד עיניך מצטיירת דמות שונה לחלוטין של עובד ה׳, דמות בעלת גוון אחר מאלה המוכרים לך מאומן של הימים ההם. לא קולות מים רבים ומשברי ים אדירים, אלא קול של ״שמן בחשאי״ כפי שהגדירוהו אנ״ש, אישיות התחומה בגבולין של גינונים ונימוסים נאצלים כפי שנאה לצאצא רבינו הק׳ שדרש מאת אנשיו להתנהג בדרך ארץ, לא להדחק, לא להחפז, אלא לעשות הכל בעידון ובמתינות.

יושב היה בבית המדרש שבאומן ליד החלון הצופה על ציונו הקדוש של רבינו ז״ל ושופך דמעות כמים בתפילה להשי״ת ומאחוריו ומצדדיו לא ראו בו אף תנועה חורגת או קול אנחה רועמת, אלא כאותו שמן המשתפך בחשאי מחמת רכותו ועידונו, כן השתפכה תפילתו בקול דממה דקה שהרעידה כל לב רואה.

התבטא אחד מן הישישים: ״תפילתו היתה דבש, דבש״ ור׳ הירש לייב ליפל ע״ה [6] היה מגדיר: ״מיין מתיקין״, שכפי המבואר בליקוטי מוהר״ן [7] הרי כשאדם מתפלל וטועם מתיקות בדיבורי התפילה״ סימן הוא שקידש וטיהר

6) משרידי העובדים באומן. נפטר כ״ג מרחשון תש״מ 7) ח״א סי׳ נ׳

עצמו בקדושת הב' **"ומי שהוא בבחינת מיין מתיקין, אזי דיבוריו מתוקים וטובים"**. כי על כן, כאשר מזכירו ר' יצחק ברייטער ראש החבורה הקדושה בפולין הריהו כותב ש"זיכה את הרבים בדיבוריו המלאים חן אמת"[8] שכן היתה לשונו טבולה בחן ויצוקה בדבש ונופת צופים.

במכתב שקיבל כותב הטורים מותיקי אומן המתגורר כיום בארה"ב נכתב: "על אודות ר' שמשון — געווען א חכם מחוכם, געדאוונט ביים פענסטער וויא מען האט געקענט זעהן דעם ציון, שטיל, ווארט בא ווארט, זיין רעדן איז געווען קורץ ציא דער זאך, פיהל מיט יראת שמים און א' ב' — אמונה, בטחון — אין 1919, ווען דיא רוצחים האבען געגומען אלע חסידי ברסלב (בזמן הריגות ל"ע) גם ר' שמשון בתוכם — זיינע דברי התחזקות געזאגט אלעמען: 'אפילו חרב חדה מונחת על צווארו אל יתייאש מן הרחמים'. ב"ה מען האט אלעמען געלאזט געהן צוריק אהיים, חוץ דעם האלטן שמש נחמן (83) "מיט קראנקע פיס, האט א שייגץ דערשאסן צוליב נישט געקענט מיט געהן". (=היה חכם מחוכם, התפלל ליד החלון המשקיף על הציון, בשקט, מלה במלה, דיבורו היה קצר ולענין, מלא יראת שמים ואל"ף בי"ת — אמונה בטחון — בשנת 1919, כשהרוצחים לקחו את כל חסידי ברסלב [בזמן הריגות ל"ע] היה גם ר' שמשון בתוכם, דברי ההתחזקות שלו, הוא אמר לכלם: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו אל יתייאש מן הרחמים". ב"ה, החזירו את כלם הביתה, חוץ מאותו שמש זקן נחמן (83), בעל רגליים חולות. גוי צעיר ירה בו והרגו, משום שלא יכל ללכת עם הקבוצה).

אז בימי הרג ואבדון התבלט ר' שמשון בישוב הדעת שלו יותר מתמיד, וכפי שגם אחד מזקני אנ"ש בירושלים מוסר לנו, הרי בשנת תר"פ, בראש השנה, שלח ה"רב מטעם" של אומן לומר לחסידי ברסלב, לבל יהינו להתפלל השנה כבכל שנה, אלא שישכימו קום ויתפללו, ולאחר מכן ירדו אל המרתפים. כשהלך לו השליח נעמד ר' שמשון בגבורה על הבימה והכריז: "ס'איז דעם רביינס ראש השנה און מ'וועט דאוונען ווי אלע יאהר !" (הרי זה ראש השנה של רבינו ונתפלל כבכל שנה). בקרב הקהל השלך הס, אנשים שמקודם פקפקו אם לעבור את פי הרב מטעם אם לאו קלטו היטב את דבריו והתחשלו לקראת עמידה על נפשם.

השפעה רבה נודעה לדעתו והסכמתו של ר' שמשון לא רק בקרב אנ"ש באומן אלא גם מחוץ למסך הברזל שברוסיה הסובייטית, גם שם, בוורשה, בלודז', וביתר ערי חסידי ברסלב שבפולין חיכו למוצא פיו בשאלות מכריעות. היה זה כשהממשלה הקומוניסטית התבססה, והדרך אל רוסיה נחסמה כליל, גדולי אנ"ש שבפולין שניסו כל דרך לאומן העלו חרס, ובראש השנה תר"פ לא

8) ספר שארית ישראל מכתב ע"ב

הקדושה. עוד שנים רבות לאחר מכן, היה ר' שמשון מספר עד היכן הגיעה ידידותם, שכל כלה תלויה היתה בענינו של רביז"ל ובדרכו הקדושה.

עובדא אחת על אודות ידידותם היה ר' שמשון מספר בתור דוגמא לגודל השפעת דרך רבינו על המתקרבים אליה. מסוגלת היא — היה אומר — אף להפוך טבעי אנוש איתנים. היה זה כשלמד יחד עם ר' ישראל מקארדאן אצל ר' משה ברסלבר. ר' שמשון כבר היה אז לאחר נישואיו וביתו שימש לבית ועד לחכמים. הגיעו ימי הפורים, וחסידי ברסלב שבעיר נאספו לביתו כדי לקיים צו חכמינו ז"ל להתבסם ביין. שתה ר' ישראל יין "עד דלא ידע" והתחיל מקיא קיא רב שמילא את רצפת הבית, בני הבית וכל הנוכחים, ואף כל מי שאינו איסטניס ואנין דעת, לא היו מסוגלים לשהות עוד בבית מחמת הצחנה "ואילו אני שהייתי מטבעי מעונג ומעודן שלא יכל לסבול שום זוהמה או ריח רע — היה מוסיף ר' שמשון בלשונו הצחה — מרוב הרגשתנו המשותפת בצדיק האמת סבלתי את כל זאת, ואף ניקיתי בעצמי את כל הבית בלי שמץ של בחילה או סלידה — הפך כל מהותי וטבעי !".

הגיע ר' שמשון לגיל שלשים, נדבר עם ידידו ר' ישראל על אודות "התכלית" והוחלט ביניהם שהגיעה העת להתמסר לגמרי לעבודת ה' ולפרוש מכל עסקי העולם — צעד שנחשב גם אז לחריג ביותר שכן רבינו ז"ל לא הורה לנהוג כך. בשיחה אחת הנמסרת בשמו אמר בזה"ל: "**הפקירות אין צריכים... דהיינו מי שמפקיר כל עסקי עולם הזה מכל וכל ועוסק רק בעבודת ה' שזהו אצל העולם הפקירות, גם זה אין צריכים. כי יכולים להיות איש כשר בלי הפקירות**"[15]. אלא שלר' שמשון ולחברו ר' ישראל היתה כאן תכנית שונה לגמרי. בדעתם היתה להקים כמעין "כולל" לתורה ועבודת ה' גם יחד, שיהיה נתמך בידי חסידי ברסלב אמידים.

ואכן, קם והיה הדבר. באומן קמה "ישיבת אנשי מעמד". אלא שקדם לה ויכוח וקפידות מאנ"ש שבאומן, שבתחילה חששו מדרך חדשה זו. כאמור, חזיון נדיר היה זה להם ולא ראו בעין יפה שאברך כבן שלשים כמו ר' שמשון יעזוב אחר גוו את כל צרכי העולם ויתיישב על התורה ועל העבודה כאחד הגדולים ולא די לו בכך, הרי גם בעל בת דודתו החסיד ר' געצע ליובאוונא, שהיה אף הוא אז כבן שלשים התמסר גם הוא כלו לעבודת ה', והשליך אחר גוו את כל צרכי העולם. נחרדו אנ"ש באומן על התופעה, ועם כל ההערכה לרצונם הטוב הביעו חשש של "ריבוי אור" שכמוהו כ"ריבוי חשך" המזיק מאד בעבודת השי"ת[16]. החלו נטפלים אל שני האברכים ומעירים להם על כך "אז קם ר' דוד צבי, שהיה מחשובי וזקני אנ"ש, ועלה על הבימה של הבית מדרש וצעק בקול גדול: היות ונתקרבו שני צנתרי דדהבא לדעת אדמו"ר, ופרשו עצמם לגמרי מכל עסקי העולם, ועוסקים רק בעבודת הש"י, ויש

15) שיחות הר"ן נ"א 16) עיין ליקו"ה יו"ד נדרים ה"ג

מאנ״ש שמעוררים מדנים עליהם, ואף אותי מפתה היצר לרדפם, בכן, אני מודיע ברבים, שהכל הוא מצד היצר המסטין״ [17]. (גם ר׳ ישראל מקארדאן זצ״ל הקדיש את חייו לעבודת ה׳. אך לא עשה זאת במסגרת אנשי המעמד שבאומן. הוא נפרד מידיד נעוריו ונסע לארץ ישראל, שם התיישב בכפר השומם דאז מירון, עשה חיל בעבודת ה׳ וקירב רבים לדרך רבינו, כפי שעוד נספר בע״ה בסיפור חייו).

לילה ויום יושב הוא בבית המדרש ה״קלויז״ של חסידי ברסלב; עוסק בתורה ומאריך בתפילה; מרבה הוא להשתטח על ציונו הקדוש של רבינו ז״ל, לבקש על נפשו, בבכי ובדמעות שליש; בשעת התפילה בוחר הוא לו את הספסל העומד ליד החלון, וכשפניו אל החלון שופך הוא לבו כמים נוכח פני ה׳. שח אחד מזקני אנ״ש שליט״א: ״כשהיו רואים את ר׳ שמשון מתפלל בפינתו היתה אוחזת רעדה״ שכן מצדדיו לא ראו אותו רק מתנועע לאטו, ואילו כשהביטו בפניו נתגלו פנים לוהטות ועיניים רותחות, שטופות דמעות, ממש כפני מלאך אלקים וכשרף מעלה.

ובביתו יש לו חדר מיוחד סגור על מנעול, אף אחד מבני הבית לא הורשה להכנס בו, מיועד היה אך ורק לעבודת ה׳, תורה, תפילה, התבודדות ושיחה בינו לבין קונו.

ובחצות הלילה, למרות היותו חולני ותשוש כח, הריהו קם כארי ועורך תיקון חצות. לאחר מכן, כשהיה עולה השחר נכנסים היו אליו בני הנעורים, מי בשאלת עצה בעבודת השי״ת ומי בכדי להתבשם סתם כך מדבריו הטהורים.

והמתיקות שבתפילתו — הלא מתוארת היא לעיל. אלא שטרם סיפרנו על אותו אורח מעיר ראחוב — מקום מגוריו של ר׳ ישעיה אבד״ק ראחוב בעל מסגרת השלחן שהיה ידוע בתפילתו הנלהבת — אורח זה שבא לתהות על קנקני חסידי ברסלב כדי להתקרב לדרך רבינו הקדוש התפעל מדרכם של החסידים באומן, אלא מכיון שבנפשו פנימה תקועה היתה תפילתו הנעימה של ר׳ ישעיה זצ״ל פנה לאחד מחסידי המקום ואמר לו: ״אינני רואה כאן את תפילתו של ר׳ ישעיה מראחוב״ לחש לו הלה: ״הט אזנך אל תפילתו של ר׳ שמשון ותמצא מרגוע״... הטה אזנו לתפילתו השקטה של ר׳ שמשון, שמעהו מוציא כל מילה בנעימות ובלבביות מאין דוגמתה, קם ואמר: ״אמנם, תפילה נאה שכזאת לא שמעתי מעודי!״ — — —

אכן, לאיש אמונה כר׳ שמשון יאתה תפילה כזאת שכן בתורת רבינו מצינו שתפילה ואמונה חד הינם [18], האמונה בשינוי הטבע על ידי נסים מן השמים, היא המובילה אל התפילה והיא היא שורש מהותה של התפילה. משום שרק

17) יקרא דחיי, ר״ש בארסקי 18) ליקו״מ ח״א סי׳ ט׳

מי שמאמין באמת שכל הטבע מתנהג ונתון אך ורק בידי הקב״ה משתייך אל נכון אל התפילה ונדבק אליה בלהט.

המשך יבא בע״ה

...וגם עכשיו, עדיין מונח כל מיני כבידות ללמוד ספריו הקדושים, ויש עליהם כמה מניעות, אפילו מי שזוכה לידע מרבינו ז״ל ורוצה ללמוד אותם, יש לו כבידות גדול ומניעות רבות מאד, כידוע בחוש לנו. וגם עדיין האור נעלם ונסתר.
(שיחות הר״ן קפ״ה)

כשמתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש לו להקב״ה תענוג גדול מזה, והוא יקר מאד בעיני השי״ת. כמשל שיש אצל המלכים ביומא דפגרא, הם מניחים כמה חיות שינצחו זה עם זה, ועומדים ומסתכלים, ויש להם תענוג גדול מן הנצחון...
(ליקו״מ ח״א רל״ג)

כששני אנשים מחולקים ביניהם על איזה ענין, וכשיבוא השלישי, אף שאינו יודע כלל מענינם, אזי יסכים עם אחד יותר מעם חבירו — זה מחמת שהאחד סמוך לשרשו יותר מחברו... ומזה בא שהוא מסכים עם זה, והבן.
(ליקו״א רל״ח)

פעם אחד אמר: אם היו מניחין מת לעולם הזה להתפלל, בוודאי היה מתפלל יפה יפה בכל כחו...
(ליקו״ת קי״א)

בחינות הנחל

צדיקים אמיתיים

יעקב לב שמח

הארץ על מה עומדת... על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם
(חגיגה יב:)
עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו
(ז"ח ח"א רס"ה)
כד ברא קוב"ה עלמא, קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמו
(זהר בראשית ר"ח)

☆ מהותם (כביכול) של צדיקים אמתיים ☆ יעודם בעולם ☆ תכונותיהם המיוחדות ☆ החובה לחפש אחריהם ☆ האמונה בהם ☆ ההתקשרות לצדיקים ☆ מעלתם לאחר הסתלקותם ☆ מעלת מקוריהם ☆ סיפורים ועוד

(המשך ג)

האמונה בהם

קראנו עד כה על מהותם של הצדיקים האמיתיים — על יסודיותם ושרשיותם בבריאה כלה; קראנו על יעודם בעולם — להביא תורת חיים בהתאם לצרכי הדור; על תכונותיהם המיוחדות — רחמנותם, השגותיהם הגבוהות וכו'; על החובה לחפש אחריהם — מדברי חז"ל, מספרי חסידות ומספרי רביז"ל ותלמידיו. מעתה פרק חשוב לפנינו; פרק שהוא פועל יוצא מכל הפרקים הקודמים שעסקו יותר בהוכחות עד כמה גדולים ונוראים הם הצדיקים האמיתיים — דברים המחזקים את האמונה בהם ומבטיחים לה אורך ימים. שכן אמר רבינו ז"ל:[1] **"כשהאדם הוא מאמין בהצדיק בלי שום דעת, אפשר לו ליפול מהאמונה. כי מאמונה לבד אפשר ליפול, אבל אם יש לו גם דעת, שמבין גם בהדעת, אזי אי אפשר לו ליפול"** — — —[2].

והדבר חוזר חלילה, שככל שמאמינים יותר בצדיק כן קולטים יותר את אמיתת דבריו ומבינים אותם אל נכון. אלא שבלי כל קשר אל הפרקים הקודמים ובלי קשר אל השפעות הגומלין שיש בין הדעת והאמונה בצדיקים, הבה נא ונוכח שעצם האמונה בצדיק הינו תיקון גדול מאד לאדם וכי זהו היסוד והבסיס לאמונה בהשי"ת.

ובכן, בתורה כתוב **"ויאמינו בה' ובמשה עבדו"**[3]. פסוק זה הוא בנין אב לאמונתנו הקדושה לאמור, שהאמונה בה' חייבת ללכת שלובת זרוע עם האמונה בצדיק. שכן,

שאלו חכמינו ז"ל במכילתא על אותו פסוק: **"אם במשה האמינו — קל וחומר בה', ומה תלמוד לומר במשה — ללמדך, שכל המאמין ברועה ישראל כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם" — — —**

וכבר הקשו המפרשים שאין התירוץ ממין הקושיה, שהרי שאלו "מה ת"ל בה'" ותירצו "ומה תלמוד לומר במשה — ללמדך..." **"ועוד, דמשני כל המאמין ברועה ישראל וכו', דצריך הבנה בענין האמנה ברועה ישראל, איזה תועלת יוצא מזה לעבודת השי"ת שיהיה נחשב כאילו מאמין בו יתברך" — כך מוסיף לשאול בעל התולדות בספרו הקדוש.**

לא נלאה אפוא את הקורא בכל אותו פלפול חריף שר' יעקב יוסף מפולנאה זיע"א מתפלפל בכך, דיינו אם נביא מסקנתו בפירוש דברי המכילתא. לדבריו, הרי כוונת קושית חז"ל היא לאמור: **"ממה נפשך, מדכתיב במשה שהאמינו בו מכל שכן שהאמינו בה'. וכי תימא... דאיצטריך לאשמעינן שלא טעו ישראל בשיתוף ח"ו — לומר שהוא אמיתת עצם פעולת הנסים האלו, רק האמינו אמונה שלימה בו יתברך אשר הוא פעל כל זאת על ידי משה שלוחו — אם כן קשה מאחר שהאמונה זו שהאמינו במשה היא עצם האמונה בו יתברך ולא נתחדש בזה שהאמינו במשה שום דבר, זולת אמונתן בו יתברך, השתא מצא המקשן מקום להקשות: אם כן למה לי כלל 'במשה' כי מה בא ללמד בזה שהאמינו במשה שהיא טפל, אל העיקר שהאמינו בה' — וז"ש ומה ת"ל במשה — ומשני דבא ללמדנו ענין חדש, שכל המאמין ברועה ישראל וכו'".**

נמצינו למדים מדברי חז"ל הקדושים שחוץ ממה שצריך האדם להאמין בהשי"ת, הריהו צריך להאמין גם "ברועה ישראל". כלומר, שלא רק במשה בשעתו היה צריך להאמין, אלא "כל המאמין" — לדורות — "ברועה ישראל" אמיתי הריהו שלם באמונה הקדושה. שכן האמונה בצדיק הוא הראש וההתחלה לאמונה בה'. וכלשונו הטהור: "... **כי יהיה זה הדרגה וממוצע לזה — וזה שאמר ויאמינו בה' והיינו, על ידי שהאמינו במשה שנתדבקו בו, ומשם עלו שהאמינו ונתדבקו בו... ומעתה מה שאמרו חז"ל: 'ובו תדבק'[6] — הדבק בתלמידי חכמים אינו מוציאו מפשוטו, כי על ידי שידבק את עצמו לתלמידי חכמים הדביקים בו יתברך, על ידי תורתו ועבודתו, אז, על ידי דביקותו בו, יכול להגיע למדריגת דביקות בה'".**

הרי כאן שני מאמרי חז"ל איתנים בצורך שיש להאמין בצדיק, שעל ידי כן זוכים ומאמינים בהשי"ת באמונה שלימה. וכך היא מצות ובו תדבק — על ידי התלמיד חכם שבדור, על ידי הדביקות והאמונה בו.

מכאן אין לנו אלא לסור לדברי רבינו ז"ל בליקוטי מוהר"ן המבליטים יותר מכל את התועלת העצומה שבאמונה בצדיק — דבר המהווה ערך חשוב כשלעצמו: **"כשמקורב להצדיק, אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם כן טוב מאד. והאמונה לבדה שמאמין בהצדיק מועיל לעבודת השי"ת"[7] — — —**

צא וראה מה גדול כחה של אמונה בצדיק, שהיא מועילה בפני עצמה לאדם בעבודת השי"ת, אף אם אינו זורה עדיין לשריר תאוותיו ומידותיו הרעות

בבית מדרשה של החסידות הפך אפוא המונח "אמונת־חכמים" למטבע לשון רב שימושי ולמושג הכי גבוה בכל תורתה כלה. כך מזכיר רבינו ז"ל בליקוטי מוהר"ן לא אחת ולא שתיים את הערך הנעלה הלזה "אמונת חכמים". בתורה כ"א (ליקו"א) הריהו מונה זאת לאחד משבעת התנאים להגיע להשגת אלוקות; בתורה מ"ב הריהו כותב שבאמונת חכמים — "שמאמין שכל דבריהם ומעשיהם אינו פשוט ויש בהם רזין" — ממתיקים דינים; בתורה נ"ז מבואר שעל ידי אמונת חכמים נכנס כח בעשבי המרפא שנוטלים לרפואה; ואילו בתורה ס"א יש, שבכח אמונת חכמים ניתן להוציא הכרעות — "איך להתנהג הן לעצמו הן לאחרים" — מכל לימוד שלומדים. אך ראויה להדגשה היא ביותר התורה קכ"ג, בה נכתב כדברים האלה: "**העיקר והיסוד שהכל תלוי בו — לקשר עצמו להצדיק שבדור ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולבלי לנטות חס ושלום מדבריו ימין ושמאל. כמשארז"ל[8]: אפילו אומר לך על ימין — שמאל וכו'. ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק רעתו כאילו אין לו שום שכל בעלדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור. וכל זמן שנשאר אצלו שום שכל עצמו אינו בשלימות ואינו מקושר לצדיק**"[9]. ההתקשרות לצדיק האיתנה נובעת אפוא מאמונה שלימה בכל אשר יאמר; אמונה פשוטה ומוחלטת שיש בה הסתלקות הדעת העצמית — זוהי אמונת חכמים אמיתית המבטאת התקשרות נאמנה לצדיק — נושא שעליו נקרא בפרק הבא.

אך טרם ניגש ללמוד על מהות ההתקשרות לצדיקים, הבה נא ונציץ מן החרכים מה מוסיף מוהרנ"ת בספרו הגדול ליקוטי הלכות בענין האמונה בצדיקים.

א. **מה יעשה אדם ואין לו אמונת חכמים?** — אמנם, רבינו ז"ל מייעץ לכך לנדור נדר[10] ועוד עצות לאמונה בכללה, כמו ללמוד פוסקים[11] או להגות דברי אמונה בפה[12], הרי בכל זאת — שואל מוהרנ"ת — איך תועיל כל עצה אם אין מאמינים בעצה עצמה, מחמת חסרון אמונה? על כך הריהו משיב, שעצם העובדא שמצטערים על העדר אמונה מהווה נקודה מן האמונה; האמונה היא אפוא שבורה אצל אדם כזה, אך קיימת בלבו פנימה, מאחר שכל ישראל, עם קדוש, שרשו באמונה הקדושה. כך, שכאשר באים ומציעים לו לאדם עצה לתיקון האמונה "הוא חוטפה כמו אבן טוב, מאחר שעדיין יש בפנימיותו נקודת האמונה ומתגעגע באמת להשלים ולהעלות האמונה הנפולה והשבורה"[13].

ב. **למה אי אפשר להאמין בה' בלעדי האמונה בצדיק, ומדוע נזקקים להאמין בצדיק עצמו בדרך אמונה, כלום אי אפשר להבינו בשכל?** — שני קושיות אלו מתורצות בתירוץ אחד: הקב"ה מרומם ומנושא מכל השגה אנושית, והכלי להשיגו הוא האמונה, שעל ידה זוכים ברבות הזמן להשגה שכלית כלשהיא, הכל לפי חוזק האמונה. ברם, לגדל אור השי"ת האינסופי ו"מעוצם גדולתו ורוממותו אי אפשר לזכות אפילו לבחינת אמונה כי אם על ידי החכמים וצדיקי הדור האמיתיים שזכו על ידי יגיעתם ועבודתם ואמונתם השלימה להשיג השגות אלוקותו יתברך והם יכולים להמשיך לנו מאורו וטובו יתברך ולהכניס בנו אמונה הקדושה"[14].

אולם גם אור הצדיקים האמיתיים "רחוק וגבוה מאתנו מאד מאד ואין לנו שום השגה ותפיסה בהם" כי על כן גם כדי להשיג אותם נזקקים לכלי והכלי הוא האמונה

בהם. כך שכל עיקר האמונה בהשי"ת בנוי על האמונה בצדיק — "ויאמינו בה'" על ידי "ובמשה עבדו" כאמור לעיל.

ג. **במה ניכרת אמונתו של אדם בצדיק?** — "בזה דייקא ניכר האמונה באמת, כשמפזר ממונו בשביל החכמים האמיתיים"[15].

הלא אלה רק גרגירים אחדים מדברי מוהרנ"ת בנושא אמונת חכמים שהיא יסוד כל התורה כלה כפי שהוא מתבטא בדרך אגב בהלכות סוכה, הלכה ז' א', וכפי שהוא מסביר בארוכה בהלכות ר"ח הלכה ז'.

ההתקשרות לצדיקים

"העיקר והיסוד שהכל תלוי בו לקשר עצמו להצדיק שבדור"[16] כך חרץ רבינו במשפט קצר בליקוטי מוהר"ן את עיקר העיקרים עליו בנויה כל תורת החסידות — עיקר, שכפי שנוכיח בע"ה להלן בנוי הוא ומיוסד על דברי חז"ל, בש"ס, בזהר וכו' ועל כתבי המקובלים, הרמ"ק, האר"י וכו'. בכל אופן, בדרכו הקדושה של רבינו הקדוש והנורא מהווה כלל זה כלל כל הכללים ועיקר כל העיקרים, כפי שכבר הקדמנו בקצרה בהקדמה למאמרנו הנוכחי (בגליון 41).

ובכן, מה זו התקשרות? לאיזו תועלת היא מביאה? ומיהו הצדיק שבדור? — שאלות המתעוררות עם הוודע דבר הצורך בהתקשרות לצדיקים.

שאלה עקרונית יותר על דבר ההתקשרות לצדיקים, שגרמה לטשטוש תחומין חמור, התעוררה זה מזמן ובאה על ישובה הנכון עם הופעת ספרו של הרה"ח ר' גדליהו אהרן קעניג זצ"ל "חיי נפש"[17] **אשר גדולי התורה בהסכמותיהם עליו לא הסתירו את התלהבותם מ"הדברים היורדים ונוקבים" באותו קונטרס.** הלא היא השאלה אם אין בהתקשרות לצדיק בתפילה משום עבודה וסגידה לצדיק עצמו — דבר הגובל בעבודה זרה ח"ו.

כאמור מיושבת שאלה אחרונה זו היטב בספר החשוב "חיי נפש", אולם, טרם נביא בקצרה את סיכומי המשא ומתן המובא שם, עלינו לענות על השאלות הראשונות שהצגנו בתחילה.

מה זו התקשרות? — בליקוטי מוהר"ן תורה קל"ה אנו קוראים: **"ועיקר ההתקשרות הוא אהבה; שיאהב את הצדיק אהבה שלימה, כמו שכתוב** (בראשית מד) **ונפשו קשורה בנפשו ותרגומו חביבא ליה כנפשיה".** ובתורה קע"ו: **"והתקשרות היינו אהבת נפש מה שאוהב להצדיק מאד".**

מובן, שהאהבה לצדיק אינה באה אלא לאחר התעניינות רבה בדרכו, בכתביו ובעיקר על ידי השתמשות בפועל בעצותיו הקדושות. על כל פנים, זוהי התקשרות לצדיק; לאהבו; לרצות בטובתו והצלחת ענינו; ובעיקר — כפי שממשיך רבינו לבאר את העיקר והיסוד שהכל תלוי בו הנ"ל — "לקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולבלי לנטות חס ושלום מדבריו ימין ושמאל"[18].

אך אין פירוש הדברים שמבלי אהבה שלימה לצדיק אין מקושרים אליו. בליקוטי הלכות מובא בפירוש שאף בנתינת "ממון או חפצים" לצדיק מתקשרים אליו[19]. ואילו בספר חיי נפש הנ"ל מדוקדק מתוך ליקוטי מוהר"ן תורה ד', שאף ראיית פני הצדיק — כמובן מתוך השתוקקות אליו — מתקשרים אליו. שכן, באותה תורה; כשחוזר רבינו לבאר את שלשת התנאים שבהתקרבות לצדיקים, הריהו מזכיר במקום ראיית פני הצדיק "התקשרות לצדיקים"[20].

מכל מקום, ההתקשרות הנפוצה ביותר היא זו הנעשית לפני התפילה, על ידי אמירת "**הריני מקשר עצמי בתפילתי לכל הצדיקים וכו'**" שכן, בשיחות הר"ן[21], אחרי שמוהרנ"ת כותב שבשעת התפילה צריכים להתקשר לצדיקים שבדור כמובא בכמה מקומות, הריהו מפטיר: "**על כן הזהיר (רבינו) לאנשיו שיאמרו קודם התפילה הריני מקשר עצמי לכל הצדיקים שבדורנו**"[22] וגם כאן, אם אמנם יתכן שהאמירה בעצמה מהווה התקשרות, הרי מסתבר מאד שתלוי הוא מאד באהבה שבלב לצדיק וכל עיקרה של אמירה זו אינה אלא ביטוי ואמצעי מועיל להתקשרות לצדיקים.

אכן, לא רק בתפילה יש להתקשר לצדיקים. טובי אנ"ש היו נוהגים לומר הריני מקשר לפני כל מצוה ומצוה, ואף לפני האכילה, שכן, לא רק להתפלל אין אדם בעצמו יודע, אלא אף כל דבר אחר המוטל עליו לעשות יודע הצדיק איך להעלותו. וכשמתקשרים אליו, נמצאים סמוכים ובטוחים שהפעולה העומדת להעשות תביא אל התיקון. "ודבר זה מבאר מוהרנ"ת בטוב טעם ודעת בליקו"ה הרבה פעמים בגודל ערכה ונחיצותה ובפרט לאנשים כערכנו. באו"ח שבת[23] כתב בזה"ל: ... **שגם העוסקים בתורה ומצוות, אי אפשר להם להעלות עבודתם כי אם על ידי הצדיק האמת שמעלה הכל**"[24].

אולם, לעיקר סיוע צריך בעת התפילה. וכמו שאמר ר' יוחנן[25]: "**לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו**" **ופירש רש"י דהייגו: "שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים וכו'**". ולא רק לסיוע מן המלאכים צריכים אנו אלא גם מן הצדיקים שוכני עפר כמובא במדרש רבה[26] "**מה הגפן היא חיה ונשענת על עצים מתים, כך ישראל הם חיים וקיימים ונשענין על המתים — אלו האבות**". **ושוב בזהר הקדוש**[27]: "**ובשעתא דאצטריך עלמא רחמי, וחייא אזלי ומודעי להו לנפשייהו דצדיקיא ובכאן על קבריהו ... כדין אתערין נפשייהו דצדיקיא ומתכנפי ואזלין ושאטין לדמיכי חברון ומודעי להו צערי דעלמא, וכלהו עאלין בההוא פתחא דגן עדן... וכלהו בעאן רחמי על חי וחס קב"ה על עלמא בגיניהון**" (=**ובשעה שצריך העולם רחמים והחיים הולכים ומודיעים להם לנפשות הצדיקים וכוכים על קבריהם... אזי מתעוררות נפשות הצדיקים ונאספות והולכות ושטות לישיני חברון [האבות] ומודיעים להם צער העולם, וכולם עולים באותו פתח הגן עדן... וכלם מבקשים רחמים על החיים וחס הקב"ה על העולם בגינם**).

הרי שנזקקים אנו מאד לסיועם של צדיקים. ואם תאמר **מה מועילה ההתדבקות אליהם** תמיד ולפני כל תפילה. צא וראה מה שכותב מוהר"ר חיים ויטאל זצ"ל תלמיד האר"י הקדוש בשם רבו, וזה לשונו: **וזהו הסדר שציוני מורי ז"ל... תמיד אחשוב להדבק בנפש מורי ז"ל; קודם כל תפילה אתדבק ברבי עקיבא ז"ל בהזכירי שמו י' פעמים רצופים**"[28]. הרי כאן, לא רק צורך להתדבק אל צדיקים לפני התפילה, אלא "תמיד אחשוב".

שוב כתוב בשער הכוונות בתחילתו בזו הלשון "קודם שיסדר האדם תפילתו בבית הכנסת, מפרשת העקידה ואילך, צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך. ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו. כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי... ובפרט אם יש להאדם ידיעה והשגה לדעת ולהכיר את חברו בבחינת הנשמה"[29] הרי בודאי טוב ומועיל לכוון לאהבו מאד, לפני התפילה.

ומי לנו נשמה כוללת כצדיק הדור, הכולל את כל נשמות ישראל, שכאשר אוהבים אותו אהבת נפש ומתקשרים אליו, מתקשרים בכך אל כל נשמות ישראל. וכמובא בגמרא[30]: **"משה כיון דלרבים הוא בעי ברבים דמי"**. ובמקום אחר[31] **"דאמר רבה בר בר חנה שקולה נשמה של צדיק אחד כנגד כל העולם כולו"** וכמבואר הרבה בספרי חסידות ורביז"ל, שהצדיק הינו בעל נשמה הכוללת את כל ששים רבוא נשמותיהם של ישראל; כל נשמותיהם נעוצות בו ויונקים ממנו חיותם, כאותם ענפים רבים מגזע האילן העבה.

"... וצריך כל אחד לכוון בתפילתו שיקשר עצמו לצדיקים שבדור כי כל צדיק שבדור הוא בחינת משה — משיח. כמו שמצינו שהצדיקים קורין זה לזה משה כמו: 'משה שפיר קאמרת'[32] ומשה זה משיח, כמו שכתוב[33]: 'עד כי יבא שילה — זא משה — משיח'[34] וכל תפילה ותפילה שבכל אחד מתפלל הוא בחינת אבר מהשכינה, שהם אברי המשכן שאין שום אחד מישראל יכול לאעלא שייפא בשייפא כל חד לדיוכתיה (=אבר באבר, כל אחד למקומו) אלא משה בלחוד. בשביל זה צריך להביא ולקשר כל התפילות לצדיק הדור, כמו שכתוב[35] ויביאו את המשכן אל משה"[36].

ומיהו אותו צדיק הדור? — את זאת אנו מותירים לקורא שקרא את כל מאמרנו כלו מראשיתו עד כאן. שמאחר וכתבנו על תכונותיו המיוחדות של הצדיק ועל החובה של כל יחיד לחפש אחריו, חזקה על אדם היודע מה הוא מחפש שימצא. שכן אמרו חז"ל: יגעתי ומצאתי תאמן...[37].

(המשך יבוא בע"ה)

1) ליקוטי מוהר"ן ח"א רנ"ה 2) עיין נעימות נצח מכתב ט' 3) שמות יד 4) פר' יתרו 7) ליקו"מ ח"א קכ"ט, עי"ש שכתב "אך אעפי"כ העיקר תלוי ברצון אם רצונו חזק מאד להתקרב להש"י ולעבוד אותו רק שקשה לו לשבור תאוות גופו... אך אם אין רצונו כלל לעבוד את ה' לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים" וע"ע בספר חיי מוהר"ן פרק מעלת המתקרבים אליו ע"ה ופרק גדולת השגתו ל"א 8) ספרי פר' שופטים 9) לאיזה דעת התכוון רבינו לעיל בתורה רנ"ה עיין בנעימות נצח שם 10) ליקו"מ ח"א נ"ז 11) ספהמ"ד אמונה י' 12) שם פוסק ג' 13) או"ח, שבת ו' י"א 14) יו"ד, הכשר כלים ה"ב א' 15) חו"מ, גזילה ב' ה' 16) ליקו"מ קכ"ג 17) תל אביב תשכ"ח 18) ליקו"מ שם 19) חו"מ, גביית חוב מלקוחות והל' אפותיקי ה' א' 20) חיי"נ סעיף מט 21) רצ"ו 22) עיין במאמר החשוב שפירסם ר' א.ש.ב. בגליון 15 אודות ההתקשרות שם מופיעים כל המקורות לנוסח ההריני מקשר הנאמר כיום ע"י אנ"ש 23) ו' ט' 24) מתוך המאמר הנ"ל ועיין חיי נפש סעיף נ"ה 25) סנהדרין מד 26) שמות מד 27) פר' אחרי דף ע' 28) שער הגלגלולים ס"ג ירושלים תרע"ב 29) עד כאן דברי מהרח"ו 30) תענית ט' 31) סנהדרין ק"ג 32) שבת קא 33) בראשית מט 34) זהר בראשית כ"ה, כ"ז 35) שמות ל"ט 36) ליקוטי מוהר"ן ח"א ב' 37) מגילה ו'

אז נדברו

שיחות חשובי אנ"ש – בעריכת נ א ירושלים

שיחת הרה"ח ר' נתן צבי קעניג שליט"א

בכנס צעירי אנ"ש בני־ברק בחוה"מ פסח תשמ"א

באסיפת התחזקות, במעמד עשרות צעירי אנ"ש שבבני ברק הע"י. שמעו הנוכחים שיחות נלהבות מפי חשובי אנ"ש שליט"א. בין השאר: הרה"ח ר' שמעון ברגשטיין שליט"א, מנהל ישיבת ברסלב ב"ב; הרה"ח ר' נתן צבי קעניג שליט"א, ראש כולל ברסלב ב"ב; הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א, מרמ"י ישיבת שער השמים ירושלים.

בזאת מובאים לראשונה, במסגרת המדור "אז נדברו", דבריו של הרה"ח ר' נצ"ק שליט"א שבהם גוון נוסף למכלול הגוונים השונים שבשיחות חשובי אנ"ש שליט"א, נאומו קצר וקולע והננו לקוות שיפעילו את פעולתם הטובה בקרב הקוראים.

המערכת

רבינו ז"ל מתחיל דבריו בתורה קל"ה [1]: "**סגולה להנצל מגדלות – לכבד את הימים טובים ולקבל יו"ט בשמחה ובהרחבת הלב כפי יכלתו**". לכאורה, בכל המאמר כלו אין רואים את רבינו מבאר גדלות מהי, במה חסרונה ומה היא גורמת. אחת אומר הוא ז"ל: "סגולה להנצל מגדלות – לכבד את הי"ט" ואילו לאחר מכן ממשיך רבינו לבאר מהי קדושתו של הצדיק ומהי קדושת יו"ט, שעל ידם מכניעים את הגדלות.

אבל, מהי הגדלות עצמה, ענין של גדלות, שעליה בנויה כל התורה הזאת?

אמנם, אליבא דאמת, מביא רבינו להלן ענין שעל פיו יתבאר היטב הדבר; רבינו מדבר על מושג של "ראשית גויים עמלק" [2] המהווה את ראש ממלכות הטומאה שנתהוו בגין נפילת המלכות הקדושה. לדברי מוהרנ"ת בלקוטי הלכות קשה היא עד מאד "קליפת עמלק" זו, עד כדי שרק הש"ת בעצמו יכול להעבירה מן העולם [4] – דבר שיסתיים אך בביאת משיח צדקנו. קליפה זו שהיא ראש לכל הקליפות (הסטרא אחרא, כחות הרע, העברות וכו') קשה היא מאד, משום שכל עיקר התהוותה ממקום שרשי ביותר.

והענין הוא כך: שכשעלה ברצון הש"ת לברוא את העולם סילק – כביכול – את אורו לצדדים, על ידי כך נוצר חלל פנוי – כביכול – מאורו יתברך. שם, באותו חלל, ברא את העולם הגשמי המסולק מאורו האין סוף כביכול [5]. כך, שבריאת העולם מעצם מהותה נעוצה בצמצום אורו, טובו וחסדו של הש"ת. כלומר, שמקורה במידת הדין. שהרי עצם העובדא שהעולם נוצר הודות לצמצום אור האין סוף, הרי פירוש הדבר שכל עצם בריאתו

מבוסס על צמצום הטוב והרחמים — אור השי"ת — ובמידת הדין יסודו. מאותה מידת הדין — שבשרשה היא כלה קדושה וטהורה — נתהוו — אחרי השתלשלות והתגשמות רבה — כחות הטומאה; ארבעת מלכיות הסטרא אחרא שעמלק ראש הוא להם — ראשית גויים עמלק — כך מבאר מוהרנ"ת.

נמצא שמציאותו של עמלק אינו בשל עוון או פגם כלשהו, אלא פשוט תוצאה מצמצום אור השי"ת בבריאת העולם. שבאותו רגע שעלה במחשבתו יתברך לעשות חלל הפנוי מאורו, תיכף לכך נוצר עמלק שצמצום אור השי"ת מקור הוא לו לכפירה במציאות השי"ת רח"ל. רבינו מדגיש [6] שמציאותו של השי"ת באותו חלל פנוי אינו אלא מוסתר מאד, בהסתרה שבתוך הסתרה.

כך, שקליפת עמלק מהווה שרש כל ההתחכמות של כל אדם, נגד האמונה הקדושה, והיא הגורמת לכל ערעור ההתבטלות להשי"ת ולצדיקים האמיתיים, שזהו בעצם הגדלות השרשית והמזיקה ביותר — גדלות של הבנה עצמית כביכול בענינים של אמונה — — —

ואם קליפת עמלק יסודה ב"חלל הפנוי" במקום שלמעלה מדרך הטבע, למעלה מכח אנוש, הרי צריכים נגדה עצה שהיא "סגולה" — שהגדרתה לדברי רבינו בתורה כ"א הוא אמצעי "שאין השכל האנושי מבין זה" — ולפיכך צריך כאן "סגולה להנצל מגדלות" שכן הגדלות הזאת מקורה סגולית, שעבורה אין עצה אלא לכבד ימים טובים שהוא אמצעי סגולי שהוא למעלה מהבנת השכל האנושי.

רבינו ז"ל בתורה מ"ט אומר, שלא רק בבריאת העולם הכללי היה ענין של אור אין סוף והזדקקות לצמצומו, אלא שגם בלב כל אדם מישראל פרטי קיים אור אין סוף של "להביות" ותשוקה נמרצת להשי"ת שאף אותו יש לצמצם לצדדים, כדי שיהיה מקום לקיום מעשי של התורה הקדושה. והיכן הוא אותו להב אין סוף? מדוע אין רואים אותו חשק גדול ותשוקה עזה להשי"ת? מבאר מוהרנ"ת בליקוטי הלכות, תפילת המנחה הלכה ז', שאותה תשוקה להשי"ת, באשר אין היא באה לידי צמצום, אין היא יוצאת לפועל. כלומר, בכך שהאדם רואה בדבר שבקדושה כאילו הוא דבר שאינו שייך למדרגתו; בכך שאין הוא יודע איך לצמצם את האור הלזה ולהתאימו למצבו הוא, נעשית הלהביות הזאת ממנו והלאה רח"ל, והוא מוצא עצמו נעדר חשק וחיות בקיום התורה.

הרי, שבכל אדם יש חשק וחיות לעבודתו יתברך, אלא שראשית כל עליו לדעת היאך לצמצם לעצמו את החשק, כדי שיתהווה מזה קיום למעשה. ושנית, אף אם מצליח הוא לצמצם את האור, הרי שוב כאן מקור להתהוות מידת הדין שממנה נתהווה עמלק, ומיד הריהו עומד בפני "גדלות" של התחכמות כפירות וספיקות, בעניני אמונה. שכן, כאמור לעיל, אם יש צמצום הרי יש דין ויש עמלק המערער את האמונה הקדושה רח"ל.

על דרך זה כותב ר' יצחק מאטוואצק הי"ד [7] דבר נפלא בנוגע למעשה בן המלך ובן השפחה שנתחלפו המסופר בסיפורי מעשיות [8] לפי המסופר שם נולד בן למלכה ובו בזמן גם לשפחתה "**והלכה המילדת והחליפה הוולדות והניחה בן המלך אצל השפחה ובן השפחה אצל המלכה, למען תראה מה יצמח מזה ואיך יפול דבר**" — — —

וכך ביאר ר' יצחק: ידוע שעולם העשיה, העוה"ז, הינו בגדר שפחה כלפי העולמות העליונים, וכשרבינו מספר על אודות המלכה שילדה בן ובאותה שעה ילדה גם שפחתה בן, הרי פירוש הדבר שבשעה שעלה ברצונו יתברך לגלות מלכותו לברואיו היינו לעשות בחינת בן, עולם עשיה, מקום של צמצום מאורו, באותה שעה נוצר מצב שגם לשפחה, לאותו עולם גשמי נולד בן, שהם כחות הרע. מעתה נמצאו בעולם שני בנים, שני סוגי צמצום הפכיים, שני הבנות נגדיות, אך מוחלפות מאד, כלומר, שבלב האדם קיימים שני הבנות הפכיות אחת קדושה ואחת טמאה אחת של אמונה ואחת של כפירה רח"ל, ולא עוד אלא שדעת הטומאה ח"ו נחשבת לבן מלך לגבי הקדושה הנשפלת עד שאול תחתיה כבן שפחה. ואם לבריאה עלתה כך שנתחלפו הבנים, הצמצומים, ההשגות, הרי בכל אדם ישנו החילוף הלזה, שהקב"ה חפץ לגלות בלבו את מלכותו, ועושה בו צמצום, ועל ידי כן נעשה בו צמצום אף מצד הסטרא אחרא, השפחה. לעומת הדעת דקדושה מופיע "ראשית גויים עמלק" שהוא סמל הכפירה והאפיקורסות.

אלא שרבינו גילה בסיפור הנ"ל את הסוד הזה שעצם גילויו מהווה תרופה למכה. שכשיודעים שכך קורה, שברגע שמצטמצמים לעבודת השי"ת מופיעים בלבולי־אמונה, יש בכך די כדי לתת כח להתגבר על קליפת עמלק — הכפירות. שכך עשה השי"ת בכוונה תחילה; רצה הוא לתת בחירה בידי האדם, כי על כן העניק אפשרות לעמלק — מלכות הטומאה לשלוט וכפי שמספר רבינו להלן שאף כי ידע המלך את דבר החילוף של בנו "מה יעשה המלך בזה כי אין לו תקנה" כלומר שכביכול השי"ת מונע מלעכב את החילוף, למען הבחירה. ורק על ידי סיבוב שלם ודרכים ארוכות המרמזים על התיקון והבירור המושלם של העולם שיהיה לעתיד לבא ישיב את בן המלך האמיתי למקומו, אין הקב"ה ממגר את עמלק ביד חזקה, מותיר הוא זאת לבני האדם שיבררו ויזככו היטב את כל הטוב מן הרע.

ומהו הזיכוך — קירוב לצדיקים! "**כי הצדיק הוא בחינת קדושת יום טוב**" כפי שרבינו מבאר את הסגולה לבטל את הגדלות, שכדברנו זה עמלק המובא להלן בדברי רבינו שבאותה תורה, קל"ה.

וכך מובא בשם האריז"ל: "המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ" [9] — סוד דברי הפסוק הוא, שענין גאותו ושפלותו כביכול של השי"ת כלפי כל אדם תלוי במידת שפלותו הוא. שבמידה שהאדם שפל ועניו, הרי גם

השי״ת כביכול משפיל עצמו אליו ומיסב פניו אליו ומשגיח בו, ועל ידי כן משפיע עליו ״אור עיניים״ שלו יתברך, המחיים אותו ברוחניות וגשמיות. אולם, כאשר האדם מתגאה, הרי הקב״ה הופך כלפיו לבחינת ״גאָה גאָה״ [10] שהוא גאה על גאים ומסתיר פניו ועיניו ממנו ודינים שורים עליו רח״ל.

הדברים יקבלו משמעות מעשית מאד לאור דברינו הנ״ל: אם יש לנו גדלות בלב, התחכמות, כפירות רח״ל, הבה נא ונדע את הסוד, שכך הוא מראשית הבריאה, הן לגבי הכלל והן לגבי הפרט, — ״יסר מרע משתולל״ [11] — שהאדם הטוב, הסר מרע, משולל ומבוזה. שכן, נתחלפו בן המלך ובן השפחה, והפחות יותר חשוב יותר. כך הוא בחשיבותם של ישראל כלפי אומות העולם, שעם ישראל שפל ונבזה ואומות העולם עומדים בכבודו של עולם, וכך הוא לגבי עוזבי י-ה לעומת שומרי תורה ומצוות, שהללו הראשונים גבוהים ורמים ואילו האחרונים נחשבים לנחותי דרגה, וכן הוא גם לגבי המקורבים לצדיק האמת, שהחילוף גדול עוד יותר. שכן, כלל גדול הוא, שככל שהבירור גבוה יותר כן החילוף חריף יותר כלומר, שבירור הטוב מן הרע הנמשך לאורך כל הבריאה מראש ועד סוף, נעשה קשה וכבד יותר ככל שזה מגיע להבדל תהומי יותר שבין הטוב והרע. כדוגמת ההתקרבות לצדיק האמת, המנוגד לגמרי לכחות הטומאה ומבורר בתכלית מבחינת קדושתו. גדלות מזוייפת שורר בכל אלה, ובה במידה שאדם מכיר בזיוף ואינו נמשך אחר אותה גדלות מדומה, בה במידה זוכה הוא לאור עיני השי״ת המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ.

הצדיקים גילו לנו אפוא את הסוד הזה — ועלינו להודות להשי״ת על כך — הם גילו לנו שאותה גדלות — התחכמות — כפירה, המתעוררים בקרבנו בכל עת, למען הבחירה נוצרה, ואינה אמת כלל אלא בעמלק יסודה. וכדרך שמגלים לאדם תועה בדרך, שהוא במדבר שממה, כן גילו לנו זאת, שלפחות נדע שנמצאים אנו במדבר שמם, ולא שנחשוב שאנו בדרך הנכונה ושגדלות זו אמיתית היא ח״ו. ורק הודות לגילוי הסוד — שבעקבותיו מתעוררים רינונים ורדיפות — רק הודות לכך זוכים אנו סוף סוף לתכלית הבירור המקווה. וכפי שקרה עם אותו בן מלך הנ״ל שהמילדת החליפתו בבן השפחה ״**מחמת שנשים דעתן קלות הלכה וגילתה הסוד לאחד, איך שהחליפה הבנים... עד שנתגלה הסוד מאחד לחברו, כדרך העולם. עד שהיו מרננים בזה... והלך אחד וגילה הסוד באזני הבן מלך, איך שאומרים עליו שנחלף**״ — בן המלך הוא האיש הישראלי הסבור בעוונותיו הרבים שהוא בן השפחה. אולם בהיותו בן המלך האמיתי מתחילים הכל לרנן אחריו לרדפו ולגרשו — כפי שגירשו את בן המלך הנ״ל כמסופר שם — ורק בגין כל סבלותיו אלה מגיע הוא סוף סוף אל תיקונו האמיתי, כפי שאותו בן מלך — אחרי צרות ונידודים וגלויות רבות — הגיע אל המלוכה, רק משום שבתחילה ריננו עליו. היו מצבים אצל בן המלך שחש עצמו ירוע ברחרה מרו השפחה שיעיר על רס המלוכה אחר מוח

המלך, בו בזמן שהוא, בן המלך האמיתי, שקוע היה בעוונות וצרות רבות. כך הוא אפוא תחילת התיקון, שלא רק שאין חשים בחשיבות ההתקרבות לצדיקים, אלא שסוברים חי"ו ש"מאז דברך אל עבדך הרע לעם הזה" [12]. כלומר, יש חי"ו שמחמת המעברים הרבים שצריך העובד את ה' לעבור, בשביל התיקון, נדמה לו שעצם התקרבותו לצדיקים עוד הרֵעָה לו בעבודת ה', אך כשיודע הוא שכל זאת עובר על בן מלך שנתחלף, ושלבסוף הוא מגיע בחזרה אל המלוכה, ושכל הבלבולים הם מחמת "ראשית גויים עמלק", הרי יש לו את הדעת האמיתית, ובטוח הוא מכל פגע, לכל אורך הדרך.

ומהי הדעת האמיתית דקדושה שהיא הבסיס לכל ימי החיים — ההתקרבות לצדיק האמת! — לבטל את הדעת לגמרי בפני דעתו של הצדיק, שהוא החכם, הוא המבין, הוא היודע את הכל. או אז, כל המעברים, המשברים, הירידות והנפילות, מובנים היטב, ומתקבלים כאמצעים להגיע אל המלוכה. וברגע שמחליט האדם, שכל תהלוכות חייו ילכו לפי דעת הצדיק, הריהו כבר בן מלך ששבר את קליפת עמלק. עליו רק להמתין לסוף כל הבירורים, עד שכל נפשות ישראל תצאנה מן הקליפות. כי אז תצא המלכות הקדושה מן הקליפות "והיתה לה' המלוכה".

וזהו: **סגולה להנצל מגדלות** — שהשי"ת ישפיל עצמו אליו, שירגיש אותו יתברך ויאמין בו — **לכבד את הימים טובים** — שיתבטל לדעת הצדיקים האמיתיים ולא יפנה אחר דעת עמלק חי"ו — **כי עיקר כח יו"ט תלוי בצדיקים, כי עיקר בחינת יו"ט הוא להעלות בחינת מלכות דקדושה מבין הקליפות... ועיקר לבטל כח מלכות עמלק, כי היא כוללת כל הד' מלכיות, כמו שכתוב ראשית גויים עמלק"** [13].

השי"ת יעזרנו להזדכך בימי הספירה לקבלת הדעת האמיתית — קבלת התורה באמת.

1) ליקוטי מוהר"ן חלק א' 2) במדבר כד 3) ונפלו אל תוך הקליפות — זהו סוד "שבירת הכלים" 4) כ"ש בשמות י"ז "מלחמה לה' בעמלק מדור דור" 5) לפי ספר עץ חיים בתחילתו, עיין ליקו"מ ח"א סי' ס"ד 6) בליקו"מ ח"ב סי' י"ב 7) מגדולי אנ"ש בפולין שנהרגו בשואה 8) מעשה י"א 9) תהלים קיג 10) אשירה לה' כי גאה גאה — בשירת הים 11) ישעיה נט 12) שמות ד' 13) מתוך התורה קל"ה שבליקו"מ הנזכרת בתחילת מאמר זה.

ש. מ. זינקובר

ערמתו של נגזל

איש אחד הלך בדרך רחוקה, במדברות ויערות, פגע בו גזלן אחד וביקש לשודדו, שאלו: יש לך ממון? אמר לו: הן, את כל ממוני אתן לך כדי להציל את נפשי. מיד בדקו הגזלן מכף רגל ועד ראש, משמש את כל כליו וחפציו ונטל מעמו כל כסף וכל דבר ערך.

פנה הנגזל לאיש חמסו בערמה ואמר לו: הן שדדתני ולא הותרת לי מאומה; עתה, היאך אשוב לביתי ריקן ומחוסר כל; כל כך זמן ארוך הנני נע ונד מחוץ לביתי; באילו פנים אבוא לפני אשתי וילדי כשבידי אין פרוטה אחת שחוקה? בכן אפוא, אנא, ירה ברובךָ בכובעי, כדי שכל רואני יעיד שפגע בי שודד ושדדני...

לא סירב הגזלן, כיוון את רובהו למול כובעו של הנגזל וירה בו אחת ושתיים ושלש, עד אשר לא נותר צל של ספק כי כובע של שדוד הוא זה.

ראה האיש כי נאות לו איש הבליעל, ביקש מעמו לירות גם בשולי בגדיו, בשרווליו, ובכל מקום אפשרי. וכבר עמד הגזלן ללכת, התחנן אליו והפציר בו לירות גם בחפציו האחרים, שוב הפציר בו וירה בעוד ועוד מקומות...

הודה לו האיש בנימוס, וכשאך פנה שוב ללכת נזדעק אליו האיש, עוד הפעם, לבל ימאן לירות גם בקצה תרמילו, בו אין עדיין אף נקב אחד... — אזלו כל החצים ושוב אין לי במה לירות בך — נענה הגזלן מבלי משים... — אם כן — נענה האיש — הבה נא אראה לך את כחי — — —

התנפל עליו האיש הנגזל, אחזו בערפו וקרא לסייעתו, ותוך שעה קלה ניצח את אויבו, נטל מעמו את כספו השדוד והלך לו.

☆

את המשל הזה המובא בספר חיי מוהר"ן ח"ב (פרק מקום נסיוי"ש באומין) סיפר רבינו לגבי "אנשים הידועים הנכנסים אצלו, שהם חכמים בעיניהם, וסיפרו לפניו כמה מעשיות של שטות הנמצאים בספריהם". הכוונה, לגדולי החוקרים האפיקורסים שהתגוררו באומן עמהם עסק רבינו להחזירם למוטב. רבינו היה משפיל עצמו אליהם ומדבר עמהם בשפתם הם, אף האזין לכל שטויותיהם השאובים מספרי החקירות. לאחר שהלבו מעמו פנה רבינו לנוכחים ואמר להם: "בקרוב יכלה אצלי הרל, רי קל ומהרה לא יהיה להם מד לחפר, ורדדונימו את

המשל הנמסר לעיל ביקש להסביר למקורביו ששהו במחיצתו באותה עת, שמכיון שכל דעותיהם וסברותיהם של החוקרים אינם מבוססים על שום יסוד רוחני־נצחי, הרי הם כעלים נידפים אשר בבוא העת יתנדפו כלם ולא יוותר מהם ולא כלום.

להתגשמות חזונו זה של רבינו הנגו עדים כיום, כשלכל תנועת ההשכלה ויורשיהם ויורשי יורשיהם לא נותרה כל אחיזה רעיונית, וכל אותן תורות שדופות שביקשו להחדיר בקרב העם פשטו רגל. שום תודעה רעיונית אינה קיימת עוד בבאים אחריהם, אלא אך ורק שאיפה למילוי תאוותיהם נשארה אצלם — עובדה שהביאה בעקבותיה גל של חזרה בתשובה ושיבה אל המקורות מצד פורקי העול. הלא היא התופעה המרנינה של תנועת בעלי תשובה ההולכת ומתגברת מיום ליום.

צריך ליזהר מאד מעצבות ועצלות, כי עיקר נשיכת הנחש הוא עצבות ועצלות, בבחינת (ישעיה סה) "ונחש עפר לחמו" — עפר היא בחי' עצבות ועצלות, שהם באים מיסוד העפר. כמובא בספרים.

(ליקו"מ ח"א קפ"ט)

(תהלים ד) "בצר הרחבת לי" — היינו, שגם אפילו בהצרה עצמה השם יתברך מרחיב לנו. כי, אם יסתכל האדם על חסדי ה', יראה, שאפילו בעת שהשי"ת מיצר לו, גם בהצרה עצמה השם יתברך מרחיב לו. וזה בצר הרחבת לי וכו'.

(ליקו"מ קצ"ה)

בסוד שיח

א. י. ירושלים

כל השונה הלכות...

התבטא פעם ר' משה ברסלבר תלמידו המובהק של מוהרנ"ת: חז"ל אמרו: 'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא' הדברים מוסבים בוודאי גם על הלימוד בספר ליקוטי הלכות שחיבר מוהרנ"ת, המסוגל להביא את הלומדו לחיי העולם הבא

אינה דומה שמיעה לראיה

כשכולו אחוז התרגשות והתלהבות התהלך פעם ר' משה ברסלבר עם הליקוטי הלכות בידו, בהה בו ר' וועלוול מאומן, שהיה אז נער, כמביע פליאה על ההשתוקקות מה זו עושה. השגיח בו ר' משה ואמר לו: אם אתה היית רואה איך שיהודי זה (מוהרנ"ת) אמר את ההלכה — — —

משמשו של ראבר"ן

כשר' וועלוול היה בא לאומן היה ר' אברהם ב"ר נחמן שמח בו למאד, שכן היה הוא לו לעזר בעבודת השי"ת, מלווה היה אותו בחצות למקוה ולציון רבינו הק' וכדומה. אך היו פעמים רבות שר' אברהם ביקש מעמו ללכת, כדי שלא ישמע את שיחתו המיוחדת שהיתה לו הפעם עם רבינו...

הליקוטי הלכות — חיותי

כשהלקוטי הלכות לָחוץ בחיבה גדולה ללבו של ר' ברוך מבארדיטשוב, היה הוא הולך אנה ואנה בבית המדרש ואומר בהשתוקקות נמרצת: הרי זה חיותי... זה משיב נפשי...

מושגיו של עו"ד...

למבצר חסידי ברסלב היתה העיר ברדיטשוב מלפני כשבעים שנה. ר' אברהם ב"ר נחמן שהיה מבקר שם תכופות עשה שם התעוררות רבה בעבודת השי"ת, עד שהיו אנשים מלומדים וכדומה מתקרבים לדרך רביז"ל על ידו. כזה היה ר' ישראל, שהיה עורך דין במקצועו, ודוקא בביתו היה מתאכסן רבות ראבר"ן ומוסר בו את שיחותיו החוצבות להבות אש למקורביו. סיפר אחד מישישי אני"ש שליט"א, שפעם פגש את העו"ד כשהוא משתטח על ציון רבינו הקדוש, הטה אזנו לתפילתו ושמעהו מתפלל אך ורק עבור כלל ישראל וסבלותיו, מבלי שיזכיר את צרותיו הוא — — —

ממיס אבן בדיבוריו

"מקורב" אחד היה באומן שנקרא ר' מנדל ליטוואק, היה הוא מארץ ליטא, ומלפנים חסיד חב"ד, דבק הוא בדרך רבינו למאד ולתפילתו ושפיכת שיחו לפני קונו היו מתפעלים. עבר פעם "פריץ" גוי לפניו וראוהו עומד בתפילה ותחנונים כבן לפני אביו ממש ובדמעות שליש, התרגש הגוי ואמר: אני, אם היו מפצירים בי כל כך כאותו יהודי, הייתי עושה כל רצונו של המתחנן...

משמשו של הרב מטשעהרין

מקורב אחר מארץ ליטא שהיה חברו של ר' מנדל הנ"ל וגם הוא מלפנים חסיד חב"ד היה מלפנים "חוזר" אצל אדמו"ר מחב"ד בעל הצמח צדק. כלומר, היה הוא חוזר בעל פה על כל תורתו הממושכת שאמרה אצל השלחן לפני החסידים. שמו היה ר' ברוך אפרים. כשנתקרב לחסידות ברסלב היה לאיש אמונו של אחד מגדולי וגאוני אני"ש, ר' נחמן אבד"ק טשעהרין, בעל מחבר ספרי דרך חסידים, לשון חסידים, ליקוטי עצות המשולש, מ"מ לספר המידות, פרפראות לחכמה וכו' וכו' עזר על ידו ר' ברוך אפרים להוציא לאור מחדש ובהידור רב הרבה מספרי רבינו, ואף השתדל רבות בהוצאת ספריו הוא, שהם אזניים לתורת הבעש"ט ורביז"ל. סיפר פעם ר' ברוך אפרים שכשהיה משלחו הרב זצ"ל להדפסת ספריו היה אומר לו בשנינות: צריכים לבד לכתוב ולבד להדפיס ולבד ללמוד ולבד לקיים...

כיוסף הצדיק בשעתו

מחסידי ברסלב היו רבים שמוצאם מארץ ליטא. בראש השנה היה באומן שלחן שלם, סביבו התרכזו הליטאים. בחור אחד בשם נטע גורליק היה מבאברויסק, ואף הוא לפני כן חסיד חב"ד. על גודל מסירות נפשו בעבודת השי"ת מסופרים נפלאות. פעמיים שלחוהו לסיביר בשל עסקו הגלוי בתורה ומצוות וקירוב נפשות. כשחזר לראשונה מסיביר — אחר ששהה שם משך שמונה שנים — סיפר, שמשך שלש שנים

תמימות היה לו נסיון עצום אחד כנסיונו של יוסף הצדיק. תפקיד של מסיק התנור הוטל עליו מצד שלטונות בית האסורים, ואחרים מקנאים היו בו שאין הוא נזקק לעבוד בחוץ ולקפוא מקור עז, אך הוא מקנא היה בהם, שכן באותו בית תנור נאלץ היה לעמוד באותו נסיון חמור מדי יום ביומו.

כשחזר מסיביר מספר היה באילו כחות יכל לעמוד בנסיון גדול כגון זה· יוצא היה כל לילה לערבות סיביר למרות הקור הנורא וזועק בהתבודדות עד לב השמים שיוכל גם למחרת לעמוד בנסיון — "מצעק הייתי כל כך, עד שנתרציתי שלבי יקרע לי אפילו מרוב צעקות, ובלבד שלא אחטא" — — —

— "אכן, רק בכחם של הדיבורים ששמעתי כאן מרביז"ל יכולתי לעמוד באותו נסיון מר — היה מוסיף.

צבי אבינדב

הצלחה רוחנית בצד שפל כלכלי

בנוהג שבעולם שמכיון שהאמצעים החמריים מתדלדלים, מתמוטטים והולכים בעקבותיהם מפעלי הרוח, ומכיון שניטל הקמח ניטלת התורה וכמו שהוסיפו חכמינו ז"ל במ"א לומר, שדקדוקי עניות מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו.

לא כן קורה לנגד עינינו בת"ת הקדוש תורה תמימה; מעין זכות פלאים של אבי חסידות ברסלב מוהר"ן זיע"א מפרנסת את קיומה, מעל לדרך הטבע וחוקי הבריאה. שכן, מטבע הדברים היה ת"ת במצב כלכלי שפל שכזה צריך לעמוד בתחתית גרמי סולם המעלות של בתי הת"ת בעיה"ק ירושלים, ואילו המציאות הפוכה היא ב"ה, ת"ת תורה תמימה דחסידי ברסלב עומד בפיסגת סולם המעלות של החינוך החרדי המופתי.

לפנינו ת"ת המשמש דוגמא לכל; ת"ת היוזם רעיונות חדשים לבקרים, היאך לשפר ולקדם את חינוך הבנים. שני המשגיחים העומדים בראשו, **ר' אהרן דוד ברזסקי שליט"א ור' יהודה קיפניס שליט"א**, עושים עבודה מעל ומעבר לכל אפשרות מקובלת.

כלך לך למשל אצל יזמתם הנפלאה שיזמו בערב פסח זה שעבר, הורי הילדים השתוממו על אותו מאמץ נדיר שעשו המשגיחים, הם קיימו מסגרת לימודים סדירה, עם מטבח סדיר וכו', עד יומו של בדיקת חמץ ועד בכלל! ההורים העמוסים בעבודות החג המפרכות, לא ידעו במה להביע את תודתם להנהלת הת"ת על המבצע הנועז שביצעו. היה זה אמנם מבצע נועז, לשעבד את המלמדים והחניכים אל ספסל הלימודים בימים קשים הללו של ערב פסח.

יתר על כן, בכדי להנעים את הלימודים על התלמידים, שלא יחושו עצמם מקופחים מיציאה לחופש, נערכו להם טיולים על קברי צדיקים וכדומה, הגרלות ופרסים וכו' — הכל ביזמת הת"ת הקדוש, שצעד כזה אינו אלא דוגמא לצעדי הענק האחרים שהוא עושה בשטח החינוך.

בת"ת תורה תמימה אתה רואה את הילדים רצים לבית הספר, ולא בורחים הימנו; אתה שומע את התלמידים מביעים אהבה עמוקה ל"חדר", למלמד ולמחנכים, והנך משתומם: מנין להם אהבה כזו ללימוד התורה? אך מיד אתה משיב לעצמך, שרק הגישה האבהית, עם היזמות הנהדרות של ההנהלה בשטח החינוך, מרים את האוירה הנעימה הזאת בין כתלי הת"ת ומנעימים את שהות התלמידים בצל רבם.

זה מכבר שמנו לבנו להד הנרחב שיש לו לת״ת ברחוב הירושלמי הנפעם מן ההצלחה הלזו, אלא שעם הכנס הזמן החדש הגיע שמו הטוב של הת״ת לשיאו, ובטרם יצאו ימי הרישום בתורה תמימה וכבר הכיתות מלאות עד אפס מקום בלע״ה, עד שבא הצורך לדחות כל הרשמה חדשה של תלמידים בת״ת — ״פשוט מאד, אין מקום יותר״ — אומרים המשגיחים להורים המאוכזבים.

רמת הלימודים בתורה גם היא לשם דבר, ובו בזמן שבתתי״ם אחרים שומרים על מסורת של חומר לימוד מועט, מגייס הת״ת כחות חינוך מעולים, כדי לאפשר רמת לימוד גבוהה, הן בכמות והן באיכות. כשבו בזמן לא מוזנחים אף התלמידים הנחשלים. הת״ת דואג לסידור מורים פרטיים עבורם, כדי שיוכלו אף הם לעמוד ברמת הלימוד.

כי על כן, אין פלא מדוע כה גברה הדרישה בזמן הקיץ הנוכחי לקבלת תלמידים חדשים, ששמע הת״ת הגיע לאזנם. על כך יש להודות להשי״ת שכל הצוות החינוכי, מבלי יוצא מן הכלל, עושה עבודה מסורה למופת ממש. החל מגן הילדים הראשון, וכלה בכתה ז׳ שנפתחה זה עתה אחרי פסח עבור הילדים המתבגרים.

לכיתה זו התקבל מלמד מומחה מאד, שמתפקידו להגיע עם תלמידיו להבנה בריאה, בגמ׳ עם פירש״י — ובמקום הצורך בקצת תוספות — אין הוא מוותר להם לתלמידים על ״אונאה״ אחת קטנה בפירוש הסוגיה, ומשתדל בכל מאודו להכשירם לקראת הבנת הצורך בלימוד תוספות, שאינו אלא פועל יוצא מהבנה טובה בקשר דברי הגמרא.

כשאתה מתהלך בחדשים אלה על פני הפרוזדורים הארוכים של הת״ת, חש אתה באותו ריבוי אוכלוסין בלע״ה בכל האוירה; קול התורה הבוקע מכל כתה, וקול צפצוף התינוקת מהכתות הנמוכות, מכניסים אותך תיכף תחת השראה של אחרית הימים, בה מתגשם והולך פסיקתו של רבינו: **״ניצחתי ואנצח!״**. אתה רואה אותם, את פרחי חסידי ברסלב, כשהם בקיאים, לא רק בלימודי הת״ת, אלא גם בתולדותיה ומהותה הכללית של חסידות ברסלב. והנך משתומם. את ידיעותיהם אלה שואבים הם מתוך השיחות הניתנות להם תכופות על ידי חשובי אברכי אנ״ש.

ואף המלמדים עצמם מקבלים שיחות מחשובי אנ״ש. מדי שבוע בשבוע הריהם משתתפים השתתפות חובה בפגישה עם חשובי אנ״ש שונים, מהם שומעים הם דברים חוצבים בעניני חינוך, על פי דרך רבינו הק׳ ותלמידיו הק׳.

אכן, עלינו לשבח לאדון הכל על כל החסד הזה. אך מי יודע מה יעלה בסוף כל אותו נטל כבד מנשוא הרובץ על מנהלי הת״ת, שהינם בכל זאת רק בני בשר ודם, **וכל מסירות נפשם עבור הת״ת תלויה ועומדת אך ורק בהמשך התגברות העידוד החמרי והרוחני שינתן להם.** ובמידה שינתן להם העידוד הנכון, ביחוד מבחינה כלכלית, על ידי הצטרפות פרנסי יום נוספים וכדומה, כן יש לקוות שאותו מפעל אדיר שקם והיה לנגד עינינו אכן לא יכזיב — ישיבה קטנה תפתח בע״ה בעוד כשנתיים וישיבה גדולה לאחריה וכן הלאה והלאה, עדי נזכה לראות בהצלחת ענינו של רבינו הקדוש במלואו.

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

תיקוני טעות

כבוד העומדים בראש ירחון מבועי הנחל הנכבד!

הנני להביא לתשומת לבכם כמה טעויות שנשתרבבו לגליון ניסן, כנראה בשל החפזון של ערב החג.

א) במדור בסוד שיח — תפילה ברומו של עולם — "רבינו ראה למעלה" ולא כנדפס "שוטטתי בעולמות עליונים" וכן לאו דוקא שעמד ר' נפתלי "בקרן זוית" אלא עמד והתפלל.

ב) במדור הנ"ל — שמחה ושבירת לב — צריך להיות "חצי היום יום כפורים וחצי היום שמחת תורה" לא כנדפס שם "תשעה באב".

ג) שם — כלי עבודה חצות — העיקר חסר מן הספר: שר' מיכל'ה מטולטשין הקדים בדברו, כי לפי עוצם הפלגת הזהר הק' במעלת קימת חצות יוצא שכמו שא"א לו לרצען בלי מרצע, כן א"א לו לאדם כשר באמת בלעדי קימת חצות.

ד) שם — ציצית בכל דקדוקיה — חסר שרבינו אמר לר' נפתלי שלמרות שנפתלי הוא אותיות תפילין הרי ענינו הוא ציצית.

ה) בתגובת המערכת כתבתם שר' יצחק חתן המגיד מטירהאויצא הי' בתחילה תלמידו של הרבי ר' זושא זיע"א. והנה הדבר עומד בסתירה עם הנדפס בספר "טובות זכרונות" מהגה"ח הרב רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל שרשם שם בארוכה — ע"פ מה ששמע מזקנו הרה"ק מוהר"ן מטשעהרין — סדר התקרבותו של הר"ר יצחק חתן המגיד זצ"ל אל רביה"ק, ומשמע שם שבתחילה לא השתייך כלל לחסידות, אלא היה מהלומדים הכשרים והישרים ותודות לחותנו הגדול שדיבר על לבו שיסע פעם לתהות על קנקן רבינו, וכך קיים, זכה להתקרב. עי"ש עוד השתלשלות הדברים. פלאי פלאות.

וכך מצאתי גם מובא בהוספה שבספר חיי מוהר"ן (הוצאת פראמפאל) בזה"ל: "חתנו של המגיד מטירהאוויצע זצ"ל היה שמו ר' יצחק אייזיק, והיה יחסן גדול ולמדן גדול ואמר לו המגיד בזה"ל: 'בני כל איש צריך שיהיה לו רבי סמוך לו', אמר לו (חתנו): 'אתם הוא הרבי שלי' אמר לו המגיד: 'קיין אייגינעם קען מען נישט מאכן פאר קיין רבי!' ואמר לו: 'א"כ את מי אעשה לרב?' וא"ל (המגיד): 'תסע אצל כל הצדיקים, רק תביט בעין האמת, ומי מהם אשר ייטב בעיניך תבחר לך, רק אצל הרבי שלי תהיה גם כן, ומי אשר יטב בעיניך תתקרב אליו'. הר' יצחק אייזיק קיים דבריו (של חמיו המגיד) והיה אצל כל הצדיקים. ואח"כ נתקרב אל רבינו" עכ"ל.

וכנראה נשתרבבו שמות בעלי הסיפור, וזה שהיה קודם מחסידיו של הרבי ר"ז היה כנראה איש אחר.

ו) במכתבו של א.ש.ב. אודות ההבדלים שבין הודו שבנוסח התפילה לבין הודו שבנוסח התהלים, יש בהבדל א', בנוסח התהלים, טעות דפוס, ובמקום "ומשפיי" צ"ל "ומשפטיי" ובהבדל ד', בנוסח התהלים, צ"ל במקום "ושבועות" — "ושבועתו". ההבדלים ז'ח'ט' נשמטו

כנראה בעת ההדפסה וצ"ל: — בנוסח התפילה "וממלכה" ובנוסח התהלים "ממלכה"; בנוסח התפילה "לאיש" ובנוסח התהילים "אדם"; בנוסח התפילה "ובנביאיו" ובנוסח התהילים "ולנביאיו".

בכבוד רב ובתודה על עבודתכם הפוריה
שלמה ליקר

תשוקה וכליון עיניים לירחון

בעזהי"ת אור ליום שלישי י"ח אדר ב' שנת תי'הי שינת מישיח א'מן ה'תשמ"א
השלום והברכה חיים חן וחסד וכטו"ס אל "אגודת מבועי הנחל"

הנני בחור ישיבה... שיעור א'. בתור חסיד ברסלבר חזק עוד מזמן (ואודות הלימודים שלי פה, זה עוד סיפור בפני עצמו. וד"ל).

נהנתי עד למאד מחוברות "מבועי הנחל" הן בתוכן והן באיכות... ובפרט על הדברים המעוררים של הניחל הניובע מיקור חיכמה רביז"ל כ"י וכיוצא, גם על הסיפורים אשר מובאים שם אודות אנ"ש וכיוצא

ולכן חפצה נפשי וגברה תשוקתי להיות מנוי לזה ולקבל את הנ"ל בתור קביעות מתי שיוצא. ובכן בנוגע לכסף חודשי, או איך שזה מסתדר אצלכם, הייתי רוצה לדעת. וכן את כל הפרטים בשביל להיות רשום גם בקבלת הנ"ל

וכן בשביל אי הנעימות הייתי רוצה שזה ישלח לביתי, ולא לישיבה, ואחכה בכליון עינים לתשובה מצידכם ע"כ. ועתה שלום וכל אשר לכם שלום.

מאת **ש. אברהם**
בת"ים

דע שכל אחד מישראל, אפילו צדיק גדול, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום. וגם מי שדעתו יותר גדולה, צערו גדול ביותר. בבחינת (קהלת א) "יוסיף דעת יוסיף מכאוב". וההמתקה הוא על ידי אכילה בקדושה וביראת שמים וכו'
(ליקו"ת ע"ז)

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **נפתלי** בר"א **אנשין** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **בנימין זאב חשין** הי"ו
להולדת הנינה

הר"ר **נפתלי גלנט** הי"ו
הר"ר **יעקב גלנט** הי"ו
להכנס הנכד—הבן בעוה"מ

הר"ר **אברהם ישעיהו קרלבך** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **אריה גור־אריה** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **יוסף שטרן** הי"ו
לאירוסי בנו

הר"ר **אלעזר ויצהנדלר** הי"ו
הר"ר **אברהם ויצהנדלר** הי"ו
להולדת הנכד—הבן

הר"ר **משה פרידמן** הי"ו
לנישואי בנו **נחמן**

הר"ר **אבנר אלוש** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **שמואל שפירא** הי"ו
הר"ר **נחמן שלמה יצחק שפירא** הי"ו
לנישואי הנכד—הבן **נתן** נ"י

הר"ר **אריה לייב שפירא** הי"ו
לנשואי הבן **נתן** נ"י

הר"ר **אהרן** בר"ש **הורביץ** הי"ו
הר"ר **עמרם הורביץ** הי"ו
להולדת הנכד—הבן

הר"ר **ישראל ברסקי** הי"ו
לארוסי הבת ולהולדת הבת

הר"ר **מרדכי לוינגר** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **זאב לינדן** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **ישראל סקס** הי"ו
לארוסי הבן

הר"ר **יעקב הכהן ברזסקי** הי"ו
הר"ר **יצחק** ברש"מ **אנשין** הי"ו
להולדת הנינה — הנכדה

הר"ר **אברהם אנשין** הי"ו
לנשואי הבת והולדת הנכד

הב' **חיים זוברמן** הי"ו
לארוסיו עב"ג תחי'

הר"ר **יעקב יהודה קניגסופר** הי"ו
להולדת הבת

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

בתוכן

☆	**בשער**	
☆	**מענינא דיומא**	קבלת התורה — ולאחריה...
		סגולת חג השבועות לאור תורת רבינו
☆	**חדושים ובאורים**	בליקו"מ ח"א תורה ל"ה
☆	**בנתיבות הנחל**	צדיקים אמתיים (המשך ג')
☆	**האריות שבחבורה**	הרב החסיד רבי שמשון בארסקי זצוק"ל
☆	**אז נדברו**	שיחות הרה"ח ר' נתן צבי קעניג שליט"א
☆	**בסוד שיח**	שיחות קודש מרביז"ל ותלמידיו
☆	**משל ומליצה**	ערמתו של נגזל
☆	**מכתבים למערכת**	תגובות והערות מקוראים
☆	**במוסדות ברסלב**	ת"ת "תורה תמימה"
☆	**שונות**	ברכות, הודעות

ירחון "**מבועי הנחל**"
קובץ לתורה וחסידות

העורך: **מרדכי טורץ**
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת ד 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 10 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

קובץ לתורה וחסידות

מגדל עמק

ע"ד רבינו הק'

נחל נובע מקור חכמה

מוהר"ן מברסלב

שנה רביעית
קובץ 45-44
תמוז — מנ"א
תשמ"א

חו"ב בתורות
לו-לז
ליקוטי מוהר"ן

גליון מוגדל

תמוז... אב... חדשי קיץ יבשים, אך מלאי תוכן נשגב. הימים ימי חורבן בית המקדש, שדוקא בהם מתחדשת התקווה לבניינו במהרה.

אין ימי בין המצרים ותשעה באב, אצל יודעי דבר, ימים סתם. וכבר אמר המגיד הק' מקאזניץ זיע"א, שמה שהוא פועל בשמחת תורה בריקודיו, הריהו פועל בתשעה באב בקינותיו — — —. אצל אחרים — יום תשעה באב, אולי אינו יום של עבודה מיוחדת. אבל אצל חסידים אמיתיים, יום אחד בשנה הוא זה, בעל חשיבות רוחנית מיוחדת.

אף שלשת השבועות שנוהגין בהם אבל, מי"ז בתמוז עד תשעה באב, אינם ימי סרק כלל וכלל. מי שמדפדף קצת בליקוטי הלכות, רואה נוראות במשמעותם של אותם ימים מלאי תוכן ולימוד.

מאמר חשוב שהכין, בפתח הגליון, מיודענו ר' יצחק ברסלבר, משקף זוית אחת, אבל מאלפת למאד, ממשמעותם של ימי בין המצרים. המאמר מקיף דרוש אחד מליקוטי הלכות, הדולה את ההלכה למעשה שימים הללו מורים לכל אדם באשר הוא; היאך יתנהג הוא בכל אבל וצער הקודם לכל דבר שבקדושה — כאותה קליפה הקודמת לפרי — וכיצד יראה הוא, האדם הפשוט, בשלשת השבועות האלה, מקור להתחזקות בעבודת השי"ת בכל עניניו.

הלא זוהי דרכה בקודש של חסידות ברסלב, שבכל חג או מועד, יש לחפש ולחתור אחר משמעותו המעשית וההוראה היוצאת ממנו לעניני עבודת השי"ת, בעיקר בתחום ההתחזקות וההתעודדות — להמשיך הלאה והלאה במאמצים להגיע אל השלימות — שלשם כך דרושים ידיעות רבות ומגוונות, כאלה המוגשים בשבעה משיבי טעם בספר הגדול והחשוב ליקוטי הלכות. בו מתבאר כל דין בשלחן ערוך מבחינת הוראותו ההשקפתית, וביחוד, כל חג ומועד, מנקודת ראיתו הפרטית של כל אדם, בכל מקום ובכל זמן.

ואם תמצו לומר, הרי זאת היא מגמת החלק הרעיוני שבגליונות מבועי הנחל — להבליט את הדרך, העצה, ההדרכה וההנחיה בחיי היום יום, שרבינו ז"ל ומוהרנ"ת בעקבותיו דלו מכל סיפורי התורה, אגדות חז"ל ודיני השו"ע. "כי כל הלימודים שהאדם לומד, צריך שיקבל ויוציא מהם משפטי אמת... דהיינו, שיקבל וילמוד מכל הלימודים שלומד, משפטי הנהגות; שידע איך להתנהג, הן לעצמו הן לאחרים שמתנהגים לפי דעתו". — מתוך ליקוטי מוהר"ן ח"א סי' ס"א.

יהי רצון שבנחמת ציון נראה במהרה.

ה מ ע ר כ ת

הרה"ח ר' צבי יוסף וואסילסקי זצ"ל

ברגע האחרון

עם סגירת הגליון נתקבלה הידיעה המעציבה, שפגעה כרעם בכל אנ"ש חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל, על פטירתו של אחד ממיוחדי החסידים בארה"ב הרה"ח ר' **צבי יוסף וואסילסקי** זצ"ל. עם השמע הבשורה המרה פסקו התפילות הרבות לשלומו, שהלכו וגברו מיום ליום, מזה שנה ומחצה, מאז נפל למשכב בעקבות מחלה רבת יסורים ומכאובים.

נולד בוילנה בשנת תרפ"ב. נמנה היה על משפחת מתנגדים מפוארת, אך עם זאת, נתקרב עוד בצעירותו לחסידות ברסלב; בה דבק בכל מאודו ונפשו. כיהן מרבית ימיו כמלמד תשב"ר בישיבת "תורה ודעת" בברוקלין, ושמו יצא לתהילה כמחנך מחונן מאד; אלפי תלמידיו נשארו ידידיו כל ימיהם, וקשורים אליו בכל נימי נפשם.

אף כי היה עני מרוד ודל אמצעים כספיים, גייס תרומות ענקיות למען מוסדות חסידי ברסלב בארץ ישראל, וביחוד למען הת"ת הקדוש "תורה תמימה" בו ראה התגשמות חלומו זה שנים רבות. רבים, רבים, מאנ"ש. ובעיקר, לומדי התורה והחשובים שבהם, נהנו מתמיכתו הקבועה, בהם ובמשפחותיהם. אהבתו לכל חסיד ברסלב היתה לשם דבר, לטובתם פעל ללא ליאות ובנאמנות מופלגת כשהוא אינו נהנה מכך כמלוא נימא. אין לתאר את החביבות הרבה בה קיבל אורחים מאנ"ש שבאו אליו, מי כדרכו לאומן ומי בדרכו להשיא בניו, — את כלם שירת ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו ובמסירות נפש סיפק את כל צרכיהם וסידר בעצמו את ענייניהם.

ביתו פתוח היה לרווחה ממש לכל קשה יום ומבקש עצה; הודות לפקחותו הרבה, בה ניחון מטבעו, משך רבים לקבלת תושיה מפיו, וביתו היה הומה מרוב מבקרים אותם חיזק ואימץ ועזר ככל שביכלתו.

מנקיי הדעת היה ושיטתו בלתי מתפשרת ובכל זאת מחבב היה כנפשו את כל אחד ואחד מישראל, אף כי לא הלך עמו בתלם אחד. מוכיח היה ומקנא לה' מתוך אהבה מסותרת אמיתית, עד שמקבל התוכחה בטוח היה באהבתו זו אליו. בו נתקיימו דברי הזה"ק (ויחי דף רמ"ה ע"א): "כל רחימותא דלא קשור עמה קנאותה לאו רחימותא רחימא" ואין פלא שכ"ק **אדמו"ר מסאטמר** זצוק"ל חיבבו מאד, והסתמך עליו בכל הקשור לחסידות ברסלב.

הפרץ אלפי ספרי רבינו ז"ל ותלמידיו, ואת כל תחיית חסידות ברסלב בארה"ב יש לזקוף לזכותו. ביקר כמה פעמים בארה"ק ועמד מקרוב על בעיות אנ"ש כך יסד את חברת ה"שלש סעודות" לנערים בירושלים ומימנה, כן היה הראשון להתעוררות בעיה"ק בני ברק לקרב את נפשות בני הישיבות, כך שכל המוסדות והארגונים הקיימים כיום הינם הודות לו.

זכה לארגן קבוצות ולעלות יחד עמם להשתטח על ציון רבינו הק' באומן שברוסיה, ולעודד רבות את ענין ההשטחות שם.

בחדשיו האחרונים גברה מחלתו; בקרב אנ"ש בא"י הורגשה התעוררות רבה לעריכת תפילות לשלומו; לא אחת נאמר ספר תהילים בקהל רב מרישא לסיפא; חוברת מיוחדת של פרקי תהילים לרפואתו הודפסה על ידי מוקיריו; ומאות מאנ"ש ערכו תפילות מיוחדות לבריאותו.

ביום הששי, ערב שבת ראש חדש מנחם אב, יצאה נשמתו בטהרה לאחר יסורים קשים ומרים. הותיר בנין וחתנין רבנן, סמוכי הוראה ויראי ה' מרבים ומשפחה מפוארת של לומדי הישיבות ויקירי חסידי ברסלב.

ת.נ.צ.ב.ה.

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רבינו נחמן מברסלב זיע"א

עיה"ק ירושלים תובב"א.

אוי לנו כי השברנו
ניטלה עטרת ראשנו ותפארתנו

המומים ומזועזעים אנו עד עומק נפשנו, מהסתלקותו של האי גברא רבה ויקירא חסידא ופרישא, מקים עולה של תורת רביה"ק בגולה, ידידנו, ידיד כל אנ"ש, עמוד התווך ויוזם רעיון הת"ת הקדוש, שהפקיר והקריב עצמו על כל דבר שבקדושה, עובד ה' במסירות נפש, חכם הרזים, הוגה ומחנך, ידיו רב לו בתורה ובחסידות, קירב נפשות רבות להשי"ת עפ"י דרך הקודש של רבינו זיע"א ותלמידיו הק', תומך אוריתא ורחים רבנן, אהוב לשמים ולבריות, מקנא קנאת ה', ומחזק לבבות באמונה הצרופה

ה"ה מוהרה"ח רבי **צבי יוסף וואסילסקי** זצ"ל

מגדולי וחשובי אנ"ש חסידי ברסלב בארה"ב, אשר עלה בסערה השמימה בערב שב"ק פר' מסעי, ער"ח אב התשמ"א, בק"ק וויליאמסבורג יצ"ו ונטמן במעלי שבתא.

בנחמת ציון וירושלים יתנחמו בני המשפחה הרוממה, ובהמשך דרכו ימצאו תנחומים ולא יוסיפו לדאבה עוד.

המנהלים המחנכים החניכים

מענינא דיומא

יצחק ברסלבר

משמעות האבל שבין המצרים

בבית מדרשה של ברסלב למדנו, שאין לך אף הלכה או מנהג ישראל שאינו בא ללמדך הנהגה פרטית כלשהי בעבודת השי"ת. יהיו אלה אפילו הלכות יבום באבן העזר, או הלכות ביצים ביורה דיעה, יש ויש בהן, באותן הלכות, הדרכות נסתרות במלחמת היצר והכנעת התאוות והמידות הרעות — — —

הלא זו היתה כל מגמת הספר הגדול ליקוטי הלכות שחיבר מוהרנ"ת תלמיד מוהר"ן זיע"א ובפקודתו **"לבאר ולחדש בכל הלכה והלכה מכל ד' חלקי השלחן ערוך; למצוא סמך וטעם בכל הלכה. והלכה, בדרך חכמת האמת; בדרך חכמה ומוסר השכל ועצות נפלאות ונוראות והתחזקות עצום ונשגב עד אין סוף ואין תכלית, שיתחזק כל אדם להתקרב להשי"ת בכל דרגא ודרגא, בכל מקום שהוא"**[1].

ואם בעניני אבילות שבבין המצרים עסקינן, הרי לא יפלא שדוקא בהלכות ביצים שבליקוטי הלכות מתפרשת כל הנהגת בין המצרים כהדרכה נפלאה ואמיתית בהנהגתו של כל אדם, בכל מקום ובכל זמן.

בשלחן ערוך יורה דיעה בהלכות ביצים[2] כתוב, שסימן לביצים טמאות הוא היותם "שני ראשיהם כדים או שני ראשיהם חרים". דהיינו, שאם יש לה לביצה שתי קצוות עגולים — כדים — או שתי קצוות מחודדים — חרים — הריהי בודאי טמאה למאכל, ואילו כשראשה האחד כד וראשה השני חד, יתכן שהיא כשרה לאכילה, ודי אם יעיד המוכר שהוא מעוף פלוני כשר.

ולכאורה הלכה "יבשה" היא זו, מבלי כל סממן של הדרכה בענינים שבלב. אולם, תמונה שונה בתכלית מתקבלת מתוך ההלכה הזאת לאחר עיון בליקו"ה, חלק יורה דיעה הלכות ביצים הלכה ה'. שם אנו מוצאים את מוהרנ"ת — כדרכו — תיכף מוצא את השורש בליקוטי מוהר"ן, ועל כך הוא בונה רעיון שמבלי ספק מהווה את הכוונה האמיתית והרמז הנכון ביותר הטמון בחובן של אותן הלכות ביצים טמאות וטהורות.

בליקוטי מוהר"ן ישנה תורה אחת קטנה[3] שממבט ראשון יכולה אף היא להראות כעוסקת בעניני קבלה שאין בהם משום הדרכה מעשית עבורנו. מדובר שם על "אגוזים הנקראים לוזים", ש"הם רומזים לבחינת לאה שהיא בעורף, שהיא נוקבא ראשונה, ואחר כך נכנסין לבית המקדש, שהוא בחינת יעקב קראו בית א-ל"[4]. וזהו שפירש רש"י[5] שדרך לוז נכנסין לבית א-ל" כשלהלן מבאר רבינו ש"זהו בחינת[6] נחמו נחמו ב' פעמים נחמו גימטריא קדקד שהוא בחינת עורף, שעל ידה נכנסין לבית א-ל. **וזהו ג' שבועות שהם**

כ"א יום שבין המצרים וכנגדו באילן לוז. בשביל זה נוהגין לאכול ביצה בסעודה המפסקת בתשעה באב, כי הביצה נגמרת בכ"א יום כמאמר חז"ל (בכור' ח') תרנגולת מולדת לכ"א יום וכו' וכנגדו באילן לוז. וזהו העצם לוז שיש בעורף האדם שישאר אחר כליון הגוף. וממנו יתחדש בנין הגוף בשעת תחיית המתים. וזהו עיקר נחמותינו בחי' נחמו נחמו...

אלא שכלל גדול הוא בכל ספרי רבינו הקדושים, שאין לך בהם דברים שהם להשכלה בלבד; אין הם נמסרים לנו רק בכדי לסבר את אוזננו במושגים רמים, עניני קבלה וסתרי תורה; באים הם, כל דברי רבינו הקדוש והנורא, להורות לנו את הדרך נלך בה ואת המעשה אשר נעשה, וטעות גדולה היא לחשוב, שישנן תורות בליקוטי מוהר"ן הבאים ללמד רק קבלה ותו לא. אין הדבר כן, ההיפך הוא הנכון, שדוקא זוהי מגמת הליקוטי מוהר"ן, לבאר את התוכן המעשי שבתורת הקבלה, ואת הנפקא מינה האנושית לכל אותם סתרי תורה רוחניים.

כך למשל היא תורה זו בליקו"מ שאנו עסוקים בה; מדובר בה לכאורה על דברים שביסוד תורת הקבלה — מהותו השרשית של זיווג יעקב — לאה ורחל, וכאילו רק את זאת רוצה רבינו להוסיף: שיש קשר בין הדרך שעשה יעקב עד שנשא את רחל — שהלך לפני כן דרך לאה שהיא העורף — לבין הכוונה הפנימית של כ"א יום שבין המצרים, ולבין אכילת הביצה בערב תשעה באב, ולבין עצם הלוז שבעורף האדם שממנו יתחדש הגוף בתחיית המתים.

כך, שלולא דברי מוהרנ"ת המאירים כספירים היינו עוברים על דברי רבינו אלה, כשם שאנו עוברים על הלכות סימני ביצים הנ"ל שבשלחן ערוך יו"ד. ומי מאתנו היה שם לבו, שדוקא באותה תורה קטנה שבליקו"מ, ובאותה הלכה פשוטה שביורה דיעה, גלומה דרך חיים שלימה?

אכן, דרך חיים שלימה.

כי הנה **"לכאורה תמוה — מאחר שהביצה בחינת לוז מרמזין על הנחמה, מדוע הם דייקא נגמרין בכ"א יום שמרמז על האבילות שמתאבלין כ"א יום שבין המצרים, וגם אוכלין הביצה בעת האבילות בסעודה המפסקת, הלא אדרבא, הביצה הוא בחינת לוז, שהם עיקר הנחמה, בחינת תחית המתים?!"** — כך שואל בתחילה מוהרנ"ת, בבואו לבאר את התורה הנ"ל שבליקו"מ. ומתכוון הוא לשאול כך: הרי לכאורה סותרים דברי רבינו ז"ל את עצמם, שמצד אחד הריהו מעמיד את הלוזים והביצים בשורה אחת עם ימי האבל שבין המצרים, כשהמשותף לשלשתם הם הכ"א יום, ומצד שני הריהו מעמיד את הלוזים והביצים בשורה אחת עם הנחמה הבאה לאחר האבלות של הכ"א יום. באמרו, שלכן עצם הלוז באדם היא הנחמה, כי ממנה יתחדש בנין הגוף לעתיד לבוא, וכי על כן אוכלים ביצה בסעודה המפסקת בתשעה באב — כדי להתנחם.

— **"אך כל זה מורה ומרמז לאדם, שאי אפשר לשום אדם, בכלל ובפרט, לבא אל התקוה טובה, כי אם על ידי צער ויסורים ומרירות גדול ... וכל זה מרומז בענין לוז וביצה הנ"ל. כי כל הדברים שבעולם לא נבראו כי אם בשביל זה; ואין להם שום חיות כי אם על ידי זה; על ידי שיש בהם חיות מעצות התורה שמשם חיות וקיום כל**

הדברים כידוע. ועל כן הלוז והביצה שמרמזין על עיקר הנחמה, על כן, הם דייקא נגמרים בכ"א יום שמרמז על האבילות של בין המצרים. להורות כל הנ"ל, שאי אפשר לבוא אל הנחמה, כי אם על ידי אבילות וצער. בבחינת שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה" — — —

אגוזי לוז וביצים, שהם — ככל יצור אחר — הרכב של אותיות תורתנו הקדושה שעל ידה נברא העולם מייצגים גם הם — ככל הנבראים בעולם — דרך מסויימת מדרכי התורה. מכיוון שהתורה הקדושה, שהיא אמם הורתם, מהווה כולה עצות ודרכים לעבודת השי"ת[8], על כרחך כל הנבראים שנבראו על ידי אותיותיה הקדושות מהוות גם הם דרכים ועצות לעבודת השי"ת. על האדם רק להתבונן בכל יצור, דומם חי או צומח, — "להסתכל בשכל של כל דבר" כפי שמבתטא רבינו בתורה א' שבליקו"מ — ולהסיק מכך מסקנה נכונה להמשך דרכו בעבודת השי"ת[9]. כך, שכאשר מתבוננים ביצורים כמו אגוז וביצה, ונזכרים במאמר חז"ל ש"תרנגולת מולדת לב"א יום וכו' וכנגדו באילן לוז" ואף רואים שרבינו ז"ל מוכיח ששניהם מרמזים על נחמה ואבל — הרי זה לנו לימוד שלם בעבודת השי"ת — לדברי מוהר"ן ז"ל.

והלימוד הזה נפלא ומאלף הוא; בא הוא להורות לנו שאף בעת הצער הקודם לכל דבר שבקדושה כמו "גם כשמתאבלין וממררין על הצער והחורבן — והעיקר על שאנו רחוקים כל כך בגלותנו מאבינו שבשמים — גם אז אסור לישאר בזה חס ושלום, רק לנחם את עצמו בכל פעם, בגודל התקוה שאנו מקוים, לאחרית טוב, לצאת מהגלות; מאפילה לאור גדול. כי חסדי ה' לא תמנו וכו', כמבואר באיכה, במרירות הקינה, שצועק בקול מר: אני הגבר ראה עני וכו' שצועק שם במרירות גדול: אותי נהג וילך חשך וכו' השביעני במרורים וכו' וכו' בתוך כך, בתוך מרירות צעקתו, מנחם את עצמו בעצמו, כמו שכתוב שם: ואומר אבד נצחי וכו' זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל, חסדי ה' כי לא תמנו וכו' חדשים לבקרים וכו' — ופירש רש"י שהחסדים מתחדשים בכל בוקר וכו' — טוב ויחיל ודומם לתשועת ה' וכו' וכו'.

— ומי שרוצה לפקח על חייו האמיתיים, צריך לקבל לעצמו עצות מזה, שבכל המרירות והצער והיסורין שעוברין עליו — בפרט, בעיקר היסורים האמיתיים, שהם יסורי הנפש וגלותה הגדול, שהיא רחוקה כל כך מאביה שבשמים. וכל מה שמצפים לצאת מרע לטוב מתגבר הרע בכל פעם יותר ויותר, עד אשר הבעל דבר (=יצר הרע) מסיתו לומר: אבד נצחו, ח"ו ח"ו, אבל הוא צריך לנחם את עצמו בכל פעם, ולהיות בכלל אסירי התקוה, שנאמר עליהם שובו לבצרון אסירי התקוה — להשיב לעצמו בכל פעם לומר: עדיין יש לי תקוה. כמו שאמר אדוננו מורנו ורבינו ז"ל שאין שום ייאוש בעולם כלל, ולקיים: זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל, חסדי ה' כי לא תנמו, כי לא כלו רחמיו לעולם וכו'. כי הצדיקים תחלתן יסורין וסופן שלוה, וכל אחד מישראל הוא בחינת צדיק, כמו שכתוב ועמך כלם צדיקים.

— וכל מי שרוצה להתקרב אל קדושת ישראל באמת, בהכרח שיעבור עליו מרירות הרבה מאד, בלי שיעור. ואי אפשר לזכות לשום קדושה אמיתיית, כי אם על ידי מרירות גדול. ולא היה אפשר לסבול המרירות והיסורין, רק השם יתברך נותן ליעף כח לסובלם, על ידי התקוה שמקוים לאחרית טוב, בכח הצדיקי אמת שכבר זכו לנצח לאחרית טוב כזה".

מוהרנ"ת מבאר אפוא שדברי רבינו הקצרים — שדרך לוז נכנסים לבית א-ל" ו"שעל ידי בחינת לאה שהיא ראשונה יכול לבוא לבחינת רחל" — משמעם, שרק על ידי צער ותקופת סבל קודם, ניתן להגיע אל התכלית הטובה — הלוז בבשילתו והביצה בגמירתה, רחל כזיווגו הטוב יותר של יעקב, תחיית המתים — ובנית בית המקדש כתכלית תקוותנו ונחמתנו.

ומעצם הסתירה שיש לכאורה בדברי רבינו — שמחד הוא מכנה לוז וביצה כעיקרם של אבל ומאידך כעיקר נחמתנו — למד מוהרנ"ת כלל חשוב נוסף, שכל עיקר האבל חייב ללכת שלוב זרוע עם התקווה הטובה "וזהו בחינת סימני ביצים שמרומז בהם ענין זה. כי ב' ראשיהם כדים או שניהם חדים, הוא בודאי סימן טומאה. **כי זה דרך הרשעים וכל הרחוקים מן האמת, שכשנופל עליהם אבילות וצער ויסורין, אינם מנחמים את עצמם כלל, ואין מקווים לצאת משם — כמו שכתוב: לא יאמין שוב מני חשך**[10] **— ונשארים שקועים בדאגה ומרה שחורה ואבילות עד שנפרדים על ידי זה מהשי"ת ומהתורה והצדיקי אמת לגמרי. ולפעמים להיפך, כשיש להם איזה טוב, אכילה ושתיה וכו' הם ממלאים פיהם שחוק ועושים כל ימיהם כחגים, כמו שכתוב: והנה ששון ושמחה וכו' אכול ושתה וכו'**[11] **— — —**

— וזה בחינת ב' ראשיהם כדים או שניהם חדים. כי 'כד' מרמז על אבילות וצער, בחינת גלגל הוא שחוזר בעולם, שבשביל זה אוכלין ביצים ועדשים בשעת אבילות ר"ל, וכמו שכתוב: ונרוץ הגלגל אל הבור[12]**. ו'חד' זה בחינת עזות ושמחה, בחינת וישם פי כחרב חדה**[13]**, היפך האבל שאין לו פה... ועל כן שני ראשיהם חדים או כדים ... שהאבילות והצער שלהם משני ראשיהם, מראש עד סוף, כי אינם מקוים לאחרית טוב כלל, כמו שאמר אדומו"ר ז"ל שמי שאין לו אמונה חייו אינם חיים כלל, כי תיכף כשבא לו איזה צרה אין לו במה לנחם את עצמו וכו', ולהיפך כשהשעה משחקת לו הם מלאים שמחה ושחוק**, שזהו בחינת ב' ראשיהם חדים שעל שמחה כזאת נאמר לשמחה מה זו עושה".

כלומר, שמחתם של רשעים בעולם הזה, כאבלם, בלתי מרוסנת היא, שכן סבורים הם שרק כאן בעולם ההזדמנות לשמוח; כאן הוא אצלם הראש והסוף של התענוג שבשמחה. כי על כן, חפצים הם לנצלה עד תום. אולם, הכשרים, יודעים, שעוד בוא תבוא עת תחיית המתים לעתיד לבא "אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה". כי על כן, אף בעת שמחתם, מרוסנים הם, בהיותם מצפים אך אל הסוף. הרי ששני ראשיהם של טמאים חד; שגם הראש וגם הסוף הוא אצלם בהוללות של עולם הזה, ואילו שני ראשיהם של צדיקים, אחד כד ואחד חד; שרק הקצה האחד, הסוף הטוב שיבוא במהרה, מהווה אצלם זמן של שמחה מושלמת, ואילו בראשיתם, אף שמחתם איננה נחשבת, לעומת שמחת העתיד — כך מתבאר מדברי מוהרנ"ת בפנים.

ולהיפך — "**הצדיקים והכשרים, כשיש להם צער ח"ו, הם בבחינת אסירי התקוה, ומחיין ומנחמין עצמן בגודל תקוותם לאחרית טוב.** וזה בחינת ראשו אחד כד וראשו אחד חד. כי כד וחד הוא בחינת אבילות וצער ונחמה ותקוה טובה כנ"ל. כי אצלם מקושר האבילות והצער בהתקוה והנחמה, ועל ידי זה אינם מייאשין עצמן לעולם מהשי"ת, ער שזוכין לאחרית טוב.

ועל כן גם זה הסימן אין סומכין עליו לבד — כמ"ש בשו"ע — כי את זה לעומת זה, **כי גם בהרשעים והעכו"ם נמצא לפעמים בחינה זאת בתאוות העולם הזה בעצמו, שמצטער הרבה ביסורים בשביל להשיג איזה תאוה, ממון או כיוצא בו, ובשעת יסוריו מנחם את עצמו במה שאחר כך ישיב תאוותו בעולם הזה ... וזהו בודאי טמא.** ועל כן, אף על פי שראשו אחד כד ואחד חד, צריך עוד ראיה שהוא טהור; שהוא מסטרא דטהרה: שצערו ותקוותו הכל רק בענין התכלית הנצחי, ששם עיקר התקוה"[14].

נמצינו למדים שאבלם של צדיקים שונה שינוי קטבי מאבלם של רשעים, הראשונים מתאבלים מתוך תקוה ואילו האחרונים מתאבלים מתוך יאוש רח"ל.

זהו אפוא החידוש שבאבל בין המצרים ותשעה באב, שהוא מלווה בציפיה ואמונה שלימה בישועה אמיתית בקרוב. באבל עצמו טמונה איפא התקווה, בבחינת "**כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה**"[15].

מי שרוצה לכנוס בעבודת ה' באמת ... מקודם צריך שיעברו עליו ספקות ועצות חלוקות הרבה מאד ... על כן תקנתם שידעו האמת שאין יודעין שום עצה, ויתפלל על זה לה' יתברך ... וזהו בעצמו התיקון, כשיודעין שאין עצה, וצועקין ובוכין על זה לפני השי"ת, שזהו בחינת איכות וקינות שאומרים בתשעה באב ... היינו, שאנו בוכין על נפשינו, שנתרחקנו כל כך, עד שאין אנו יודעין כלל איכה אנחנו, ואיכה הדרך והעצה לשוב אליו יתברך. וזהו מ"ש רבינו ז"ל (סי' רמ"ז) שתיק"ו הנאמר בש"ס הוא בחינת מחוסר תיקון, והנון נכפפת ונעשית קינו"ת, ולעתיד יתתקן הכל, ואז נתתקן התיק"ו, כי יופשטו כל האיבעיות והספיקות, ואז יחזור ויהיה נעשה מקינות תיקון ... כי על ידי זה בעצמו שאומרים קינות, שהם בחינת איכה ... על ידי זה בעצמו השי"ת ירחם עליו ומורהו הדרך הישר והנכון ויודע העצה איך להתנהג.

(ליקוטי הלכות הלכות גיטין ג' כ"ה)

1) מתוך שער הספר 2) יו"ד סי' פ"ו ס"א 3) בחלק שני סי' ה' 4) פסחים פ"ה 5) שופטים א' 6) ישעיה מ' 7) בכורות ח' 8) תרי"ג המצוות הם תרי"ג עטין — עצות — וזהר יתרו פ"ב ע"ב. מובא בליקו"א ז' 9) מן הענין לצטט כאן מליקו"מ ח"א ס' נד — על אודות הרמזים שמרמזים לו לאדם מן השמים בכל יום. ע"י כל מחשבה דיבור ומעשה שלו, כדי לקרבו לעבודת ה' — שם מדגיש רבינו, שהדבר "צריך להיות במדה, שלא יצא מגבול הקדושה, רק לפי שכל אנושי שלו, כן יגדיל המחשבה בזה. וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדריגתו, כי במופלא ממך אל תדרוש" 10) איוב ט"ו כ"ב 11) ישעיהו כ"ב י"ג 12) קהלת י"ב ו' 13) ישעיה מ"ט ב' 14) כל המובאות, מליקו"ה הלכות בצים הלכה ה' 15) תענית ל' ע"ב

מענייני ימי בין המצרים לאור תורת רבינו

טוביה זוננשיין

שבירת הלוחות בחדש תמוז: המקור לשכחת התורה

בליקוטי־קמא (תורה רי"ז) מסביר רבינו כי תמוז זה ר"ת: ז'כרו ת'ורת מ'שה חסר וא"ו, כי הלוחות ארכן ו' ורחבן ו' (ב"ב י"ד) ובחדש זה נשתברו. ומאחר שנשתברו נסתלק מהן הו' ועקב שבירתן נתהוה השכחה, כמאחז"ל (עירובין נ"ד) אלמלא לא נשתברו הלוחות הראשונות לא נשתכחה התורה מישראל, ולכן צריכים אז להמשיך הזכרון ולתקן השכחה.

ע"י צרות־עין ולשון־הרע נפגם הזכרון ושולטת השכחה

(בתורה נ"ד ח"א) אומר רבינו כי צריכים לשמור מאד את הזכרון שלא יפול לשכחה, ועיקר הזכרון הוא לזכור תמיד בעלמא דאתי, ושם מבאר הוא כי כדי לשמור על הזכרון צריך להזהר מליפול לבחי' רע — עין בחי' מיתת הלב כי שוריינא דעינא בלבא תליא (ע"ז כ"ח עמ' ב') כי השכחה באה ע"י רע־עין ע"י מיתת הלב בבחי' נשכחתי כמת מלב. (תהלים ל"א) ומיתת הלב היא בחי' שברי־לוחות מדכתיב כתבם על לוח לבך (משלי י"ג) ושם מבואר עוד כי צריך לשמור את העין מכח המדמה והכח המדמה בא ע"י לשון־הרע, כי כח־המדמה הוא כח הבהמיות והמוציא דבה נתגבר עליו כח־המדמה כי מוציא דבה הוא כסיל (משלי י') וכשהרעת נסתלק ממנו נופל מאהבת השי"ת לאהבת הבהמיות ואז נפגם הזכרון ונופל לשכחה, וע"פ הקדמה זו מבאר רבינו את אגדת אבא שאול בגמ' (נדה כ"ד עמ' ב') דתניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי וכו' ומפרש רבינו קובר מתים הייתי: כי אבא שאול השתדל תמיד לתקן את הרע־עין הנקרא מיתה כנ"ל ועל יסוד וקוטב זה ממשיך הוא ומשלים באור זאת האגדה.

מדת הרוע — עין גורמת באופן טבעי לשכחה

שנינו באבות (פרק ב' מ"ט) אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין־טובה, וכתב ע"ז התפארת־ישראל וז"ל ר"ל צאו מלדון לפי מדריגתכם דמילתא זוטרתא היא לגבייכו להתנהג כמנהגכם, אבל שוטטו לדון לפי כח ההמון איזה וכו' שיזכה בסוף כמוכם, ר' אליעזר אומר עין־טובה שבטובת מדתו מסתפק במעט שיש לו ושמח בהצלחת חבירו ואינו מקנאו ואינו דואג ואינו כועס דכל אלו מחלישין כח הזכרון, אבל כשיהיה בעל מדה כזאת יהיה כבור סיד שאינו מאבד טפה ע"כ. למותר הוא להדגיש כי ר' אליעזר מורה דרך העין־טובה נשתבח במשנה הקודמת

ע״י ר׳ יוחנן רבו בזכרונו המיוחד והוגדר שם כבור־סיד שאינו מאבד טפה, והנה כאן דלה דלינו בס״ד סמך חזק לדברי רבינו ונמצאו הן ערבים ונחמדים לאזן שומעת. כי הנה בא כאן ר׳ אליעזר להציב אורח לכל איך יוכלו להגיע גם הם למעלתו ולמדריגתו הלזו והודיעם בזה דרך ישרה שהיא קניית מדת טוב־עין אשר בסגולתה נשמר כח הזכרון באין מקום למיני המזיקים והמפסידים אשר לו הבאים ממדות הרעות כאשר נתבאר.

בחדש תמוז שולטת ומתגברת מדת רוע־העין

ע״פ הקדמת רבינו בה נתבאר כי שבירת הלוחות היא בחי׳ מיתת־הלב ובחי׳ מיתת־הלב היא בבחי׳ רע־עין ידענו נתיב בינה כי בחדש תמוז בו נשתברו הלוחות נתעוררה בחי׳ מיתת־הלב ונתגברה בחי׳ הרע־עין כי שלשת עניינים אלו בחי׳ אחת למו.

חדש תמוז מוכשר ומזומן למכשול וביחוד לחטאת־העין עוד מראשית־הבריאה

מובא בספר יצירה: המליך אות ח׳ בריאה וקשר לו כתר וצרפן זב״ז וצר בהן סרטן בעולם ותמוז בשנה וכו׳ המליך אות ח׳ בשמיעה וקשר לו כתר וצרפן זב״ז וצר בהן אריה בעולם ואב בשנה וכו׳ וכתב ע״ז בספר בני־יששכר ע״כ הנך רואה אותיות ח׳ ט׳ המה השולטים בב׳ החדשים הללו וזהו הנרמז חטא חטאה ירושלים וכו׳ וכתב עוד עיין בבעה״ט פר׳ ויחי ויקרא יעקב אל בניו ביקש לגלות להם הקץ ונסתם ממנו אמר שמא ח״ו יש בכם חטא אמרו תדקדק בשמותינו ולא תמצא בהם אותיות ח׳ ט׳ הרי לך שהאותיות גורמים (הגם שבודאי הבחירה חפשית עכ״ז הזמן והמקום והנפש לפעמים מסייעים לכל עניין הבן) והוסיף שם עוד וכתב הנה תתבונן וכו׳ דהנה המרגלים הלכו לתור את הארץ בכ״ט סיון וממילא הלכו בתמוז חדש הראיה ויראו את הארץ ויניאו את לב בנ״י וכו׳ ונפגם בחי׳ הראי׳ והנה וישובו מתור את הארץ בחדש אב חדש השמיעה והוציאו דבת הארץ רעה ונפגם בחוש השמיעה ונגזרה גזירה על אלו החדשים ע״כ, הנה השכלנו דעת מזאת כי אמנם חדש זה עוד מקדם ומאז נכון הוא למעודי־רגל ומזומן הוא לחטאת, וביתר יחוד עלול הוא למכשלת העין.

מדת רוע־העין הנה השורש לכל פגמי הראיה

הדברים הללו האמורים לעיל מכוונים ועולים בקנה אחד עם ההקדמה היוצאת מדברי רבינו כי בחדש תמוז גוברת מדת רוע העין כנתבאר לעיל. על כי מדת רוע־העין ודאי הנה המקור לכל פגמי הראי׳ כי הטוב־עין אינו מקנא במוכן לחבירו ועינו תשבע בשלו ע״כ אינו נמשך להביט חוץ לד׳ אמותיו והפוכו של דבר הרע־עין אינו מרוצה לעולם בשלו ואך נושא עיניו בכל עת להביט בחלק האחרים ותצר עינו במוכן להם. וע״כ תמיד משוטטות עיניו בכל.

שורש חטא המרגלים מדת — רוע־העין

כבר נתבאר לעיל בדברי רבינו כי ע״י הוצאת דבה נופל האדם לכסילות ובהמיות כעדות הכתוב מוציא דבה הוא כסיל ועי״ז מתגבר עליו הרוע־עין. והנה מצינו לחז״ל (במדבר־רבה פ׳ ט״ז) שדרשו פסוק זה על המרגלים באמרם שם: אלו לא נקראו כסילים אלא על שהוציאו דבה על

הארץ שנא׳ מוציא דבה וכו׳ והנה איתא בזוהר (במד״ר קנ״ח) עה״כ וישלח אותם משה וכו׳ כולם אנשים ראשי בנ״י המה (במדבר י״ג י״ז) כולם אנשים כלהו זכאין הוו ריישי דישראל הוו אבל אינון דברן לגרמייהו עיטא בישא אמאי נטלו עיטא דא אלא אמרו אי יעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהוי ריישין וימני משה ריישין אחרנין דהא אנן זכינן במדבר אבל בארעא לא נזכי וכו׳ הנה מפורש לנו כאן היטב כי שורש המנעותם וסירובם של המרגלים לביאת־הארץ היה רוע־עינם כי חששו הם שמא יעבירום שם מנשיאותם וימנו אחרים תחתיהם.

הליכת המרגלים בחדש תמוז
עת התגברות מדת — רוע־העין סייעה לכשלונם

והנה נודע הוא כי זמן הלוך המרגלים לאר״י הי׳ בחדש תמוז, כי אחז״ל (סוטה ל״ה) עה״כ ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו, (במדבר י״א א׳) אמר רבה אמר ר׳ יוחנן אותו היום ערב ט׳ באב הי׳ וכו׳ ומדכתיב וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום ש״מ כי עיקר הליכתם היתה בתמוז והנה דברים אלו מאירים הם ומשלימים לדברי רבינו הנ״ל אשר מדברות קדשו שמענו כי אמנם בחדש תמוז מתגברת בחי׳ הרע־עין, והנה אף שבודאי הוא כי נכשלו המרגלים ע״י בחירתם הרעה יתכן גם כי הזמן גרם לכך כי מצד תכונתו היו הם אז יותר מוכשרים ומסוגלים לכך וכדנתבאר כבר לעיל.

הקב״ה לא מנע שליחת המרגלים
מתוך תקוה שבכח סגולת אר״י תתוקן מדת רוע־עינם

חז״ל (במד״ר ט״ז; סוטה ל״ו) הגידו לנו בבאור הכ׳ שלח לך: (במדבר י״ג ב׳) לדעתך אני איני מצוה לך אם תרצה שלח, והקשו ע״ז המפרשים איך יסכים ד׳ על הרעה ויופיע מאמרו על עצת רשעים. ובארו זאת כל אחד לפי דרכו, ובס״ד אפשר וניתן להאיר מסלול ודרך קדש ולהסביר פנים בדבר ע״פ הקדמות רבינו דהנה בליקוטי־תנינא (תורה ח׳) מבואר כי עיקר האמונה תלויה בכח המדמה כי במה שהשכל מבין אין שייך אמונה ובמה שהשכל אינו מבין נשאר רק בחי׳ כח־המדמה ושם צריכין אמונה, וכן מבואר שם עוד כי עיקר קדושת אר״י הוא ע״י בחי׳ כח מעשיו הגיד לעמו וכו׳ דהיינו אמונת חדוש העולם, נמצא כי באר״י שם עיקר ברור המדמה, והנה כבר נתבאר לנו לעיל כי עיקר השמירה הנצרכת למדת טוב־העין היא גדר הזהירות לבל ישלוט בה כח המדמה והעולה לנו מזה הוא כי באר״י אין שום שליטה לכח־המדמה וכל אחיזה איננה קיימת בה למדת רוע־העין ואך בטלה היא שם מאליה. נמצא אפוא כי באר״י נתתקנת מדת רוע־העין, ולפי זה יש לומר כי אכן בעבור זה לא מנע הקב״ה מהמרגלים שליחותם אף כי עצתם עצת רשע היתה וזה דרכם כסל למו. כי מעומק עצת חסדו הי׳ לא למנוע מאתם הדבר שמא ע״י ביאתם לארץ הקדושה ישתנו לטובה ותבוטל מעמם מדה־רעה זו שורש עצתם הרעה ומקור חטאתם.

הקב״ה מעורר את הזכרון דקדושה של האדם
ע״י רמזים ששולח לו בכל עת כדי לקרבו לעבודתו

בתורה הנ״ל אומר רבינו כי בחי׳ הזכרון בעלמא דאתי בפרטיות היא להעמיק מחשבתו ולהגדיל בינתו כדי להבין מהן הרמיזות בכל מחשבה דבור ומעשה אשר מזמין לו השי״ת בכל יום.

כי הקב"ה מצמצם אלוקותו מאין סוף עד א"ת עד נקודת המרכז של העולם הגשמי ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה לפי היום ולפי המקום ולפי האדם ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה רמזים כדי לקרבו לעבודתו.

השי"ת שלח רמזים מיוחדים למרגלים כדי לעוררם לבטול מדתם הרעה

הנה בענין תלונת המרגלים בתארם את ארי' כארץ אוכלת יושביה נאמר בגמ' (סוטה ל"ה) דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכא דנטרדו ולא לשאלו אבתרייהו, והנה דברים אלו יאירו מאד אל מול יסוד באור רבינו לאגדת אבא שאול בתורה הנ"ל שפירש בה רבינו, אבא שאול אומר קובר מתים הייתי: כי אבא שאול השתדל תמיד לתקן את הרע־עין הנקרא מיתה כנ"ל דזו הנה גם הכוונה בדרשת רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו דהקב"ה ברוב רחמיו כיון לפתוח למרגלים פתח ולעוררם לתשובה וזאת בסבבו בהשגחה נפלאה את מיתת הגדולים והחשובים בכל מקום בואם למען יתעסקו הכל בקבורתם ורמז להם בזאת כי עליהם לתקן את מדת רוע־העין בחי' מיתת־הלב שהיו אחוזים הם בה למאד, ר"ל שמוטל עליהם להתעסק בקבורת מיתת־הלב דהיינו בטול מדת הרע־עין, וענין הרמז במיתת חשוביהם דוקא יובן בטוב טעם לפי המבואר עוד בתורה הנ"ל כי יש כמה בחי' רע־עין וכשנופל לרע־עין של התנשאות שעינו צרה בהתנשאות חבירו צריך להכניע בשורש של ההתנשאות וכו' והנה אצל המרגלים מדת רוע־עינם היתה בהתנשאות זולתם ע"כ עוררם השי"ת לבטול מדתם הרעה ע"י מיתת החשובים הללו ובזאת רמז להם כי צרות עינם בחי' מיתת לבם היא בענין ההתנשאות ולכן עליהם לתקן זאת לקבור ולבטל אצלם את שורש ההתנשאות. וכן המשך דרשת רבא כי היכי דנטרדו ולא לשאלו אבתרייהו המכוון בזה מאת השי"ת הי' כדי שהמרגלים יחדלו להטריד את מחשבתם בעסק הנשיאות ובל יבקשו גדולות לעצמם דוגמת החשובים הללו, ועוד יש לפרש זאת כי כיון שיראת המרגלים מבוא ארצה היתה מדאגתם פן יאבדו שם נשיאותם הראה להם השי"ת את נשיאי ארי' מתים למען יחדלו ממחשבתם זו ולא יבקשו וישאפו לנשיאות כמותם.

הקב"ה הטעים למרגלים מקדושת ארי' למען יזכו ע"י למדת — הענוה, ויוכשרו להשאר בנשיאותם גם אח"כ

הנה עוד לאלוק מלים בבאור דרשה זו בדרך רמז ע"פ דברי רבינו (תורה קכ"ט ח"א) עה"פ ארץ אוכלת יושביה שביאר שם רבינו שארץ אוכלת יושביה הוא בחי' אמונה כמ"ש (תהלים ל"ז) שכן ארץ וראה אמונה וזה אוכלת יושביה כי כשנכנס לארץ שהיא בחי' אמונה נאכל אצלה ונתהפך למהותה, וזהו בס"ד גם המכוון והנרמז בדרשת רבא הנ"ל וכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו, כלומר בכל מקום מדרך כף רגלם בארי' מיד נתפעלו ע"י ונתהפכו למהותה הקדוש. ועי"ז באו למדרגה כזאת שבטלה בעיניהם חשיבותם העצמית. וכונת הקב"ה היתה לטובה כי היכי דנטרדו ולא לשאלו אבתרייהו, ר"ל כדי שיוכלו להשאר בנשיאותם גם אחרי כן ולא יחקרו אחריהם אם ראויים הם לכך אם לאו כדברי רבינו (תורה ו' ח"א) שהממעט בכבוד עצמו זוכה לכבוד אלוקים ואז אין בני־אדם חוקרים על כבודו לדעת אם ראוי הוא לכך אם לאו, אולם על אף כל זאת לא אסתייעא מילתא כי המרגלים אשר הליכתם בעצה רעה היתה כדברי חז"ל בגמ' שם לא השכילו

להבין את הרמזים הללו כי ראו רק את החצוניות ושטחיות הדברים ויחשבו זאת לרעה וישובו ויוציאו דבת הארץ רעה לאמור ארץ אוכלת יושביה היא וכו', ואף כי בבואם לאר"י טעמו מנועם קדושתה וזכו אז למדריגה הנ"ל הי' זה רק לשעה, כי בשובם ובחזרתם למדבר התגבר עליהם שוב הרוע עין ונכשלו.

יצר ההתנשאות גרם לבטול השפעת קדושת אר"י על המרגלים

דברים אלו אפשר להטעים יותר ע"פ דברי רבינו בתורה (ע"א ח"א) כי שם מבאר הוא שיש מוחין של אר"י ומוחין של חו"ל מוחין של אר"י הם בחי' נועם ומוחין של חו"ל הם בחי' חובלים. ובעת ששופע הנועם העליון אזי אלו המוחין של חו"ל שהם בחי' חובלים נופלים ג"כ באלו המוחין של אר"י שהם בחי' נועם כדי להתתקן ע"י בבחי' חבלים נפלו לי בנעימים, (תהלים ט"ז) ועיקר פגם המוחין של חו"ל הם ע"י פגם הכבוד שעי"ז אינם יכולין לינק ממוחין של אר"י, והנה חטא המרגלים נבע בודאי מיצר ההתנשאות שהוא פגם הכבוד ע"כ בשובם למדבר לחו"ל וגברה עליהם השפעתה לא יכלו לקבל שם שוב את המוחין של אר"י.

חטא המרגלים שנבע מרוע־עין
שורש פגם הזכרון דקדושה הָוֶה את גרעין החורבן

הנה בגמ' הנ"ל נאמר: אמר רבא אמר ר' יוחנן אותו היום ערב ט' באב הי' אמר הקב"ה הם בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם בכיה של דורות, וכן מובא גם (במד"ר פ' ט"ז), ושם נוסף, ומן אותה השעה נגזר על ביהמ"ק שתתחרב כדי שיגלו ישראל לבין האומות שכה"א וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל זרעם בגויים ולזרותם בארצות (תהלים ק"ו) דשם בפסוקים הקודמים כתיב וימאסו בארץ חמדה וכו', הנה הודיענו חז"ל בזה כי חטא המרגלים גרם את חורבן הבית וגלות ישראל. והנה בליקוטי־הלכות (הל' בר"ה ה') מסביר מוהרנ"ת כי עיקר הזכרון נמשך מקדושת ביהמ"ק אשר בו היתה עיקר התגלות האלוקות וע"י יכולים לזכור היטב בעלמא דאתי, ומוסיף עוד ומבאר כי אכן הרע־עין התקנא מאד בגדולת ישראל שהיתה להם כאשר היו בארצם וביהמ"ק על מכונו עד אשר התגבר להפיל שכחה וגרם שישכחו להסתכל על תכליתם וחטאו וכו' עד אשר מפני חטאינו גלינו וכו' ונחרב בית מקדשנו ועדיין עומד מרבוי עוונותינו מחמת שאינו מניח אותנו לזכור היטב בעלמא דאתי ולשוב אליו ית', ומשם ממשיך ר' נתן בארה כי ע"כ התחיל החורבן בי"ז בתמוז כי אז התחילה השכחה כי נשתברו אז הלוחות שע"י באה השכחה לעולם אשר היא הנה הסבה לכל החורבנות. והנה לפי דרכנו אשר דרכנו בה ע"פ הקדמת הזוהר הנ"ל כי פגם המרגלים הי' רוע העין שהוא מקור השכחה תואר ותובן אורח דעת חז"ל במאמר הנ"ל בו תולין הם את ראשית סבת החורבן בהשפעת חטאת המרגלים, כי אמנם אמת הוא ונכון הדבר כי מדת רוע העין בה פגמו המרגלים היא היא שעוררה הולידה והצמיחה את החורבן כנ"ל.

טעם צמיחת החורבן והוייתו בדור הבנים
עקב המצא שורש חטאת באבותיהם

הנה ענין זה של התגלות שורש החטא באבות והשפעתו על בניהם בעתיד ביאר היטב בספר מכתב מאליהו (ח"א) בהקדם פי' הגר"ח מוואלוז'ין בספרו (רוח־חיים ע"פ אבות) ע"פ מתהלך

בתומו צדיק אשרי בניו אחריו (משלי כ׳) שפי׳ בו כי כמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגם ולבניו אחריו הם כמו טבע מוטבע ובקצת יגיעה יגיעו לזה. והסביר בספר הנ״ל דבריו דהנה האבות לא יוכלו לבחור בעד בניהם כי כל אדם בוחר לעצמו אבל מדריגת נקודת הבחירה תבוא לאדם מאבותיו ומחנכיו, מצאנו הרבה בני צדיקים שנעשו רשעים והוא מפני שבחרו ויוסיפו לבחור ברע ויורידו את מדרגת בחירתם מזאת אשר הנחילם אביהם הצדיק אך תחילת בחירתם היתה בנקודה אשר הכינו להם אבותיהם ויותר מזה, כי האבות מורישים ממדותיהם וו וחם לבניהם והנה דברים מאירים אלו מכוונים בדיוק אל באור הגמ׳ (ברכות ד׳ ז׳) אמר מר צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק צדיק ורע לו צדיק בן רשע איני והא כתיב פקד עון אבות על בנים וכתיב ובנים לא יומתו על אבות, ורמינן קראי אהדדי ומשנינן לא קשיא הא כשאוחזין מעשי אבותיהם בידיהם והא כשאין אוחזין מעשי אבותיהם בידיהם. וזהו גם תוכן כונת הגמ׳ כי באופן שאבותיהם היו רשעים ובודאי הנחילום מדותיהם הרעות נמצא שתחילת נקודת בחירתם היתה במדריגה נמוכה ואמנם על אף זאת ודאי הוא וברור כי לא ניטלה מעמם אפשרות הבחירה בטוב ובדרך ההתעלות ממדריגתם הנ״ל כי אין הקב״ה בא בטרחות עם בריותיו ולא בא על האדם אלא לפי כחו (שמו״ר פ׳ ל״ד) ואך סיבת המנעותם לפרוש מדרך אבותיהם הם הגורמים לפורענותם. ועתה הנה לפי המתבאר לעיל נמצא אפוא כי מדת רוע־העין שהיתה מושרשת באבות האומה בני דור המדבר הגיעה בתורשה אל בניהם בני דור החורבן. וכעדות חז״ל נאמנה על מהות חטאות העם באותה העת שהסבו את חורבן שתי בתי המקדשות באמרם (יומא ט׳) מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו ע״ז גלוי־עריות וש״ד מקדש שני מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת־חנם כי אמנם כל המדות הרעות והמעשים המושחתים הללו נבעו מצרות־עין שמקורה בגאוה וחשיבות־עצמית, וביחוד מדת השנאת־חנם סיבת חורבן בית־שני אשר עליו מכוון יותר קביעות בכית הדורות כי מגלות בבל לקץ ע׳ שנה נגאלו, ודאי שמוצאה הוא ממדת רוע־העין אשר נותרה ירושה בעם מזכרת־עון אבותיהם לצנינים בצידיהם ועל שלא השכילו לשרש מדת רעה זו מעמם המיטו עליהם הם עצמם את החורבן.

שורש מציאות החטא וסיבת הויתו הרע והחורבן מקורן במחלוקת שבין היסודות והתגברות האחד על משנהו

הנה נודע הוא מספרים כי עיקר התהוות — העולם הוא מד׳ יסודות א׳ר׳מ׳ע׳ ועיקר עמידתו וקיומו הוא ע״י הרכבתן יחד במזג השוה, כן מבואר בספה״ק כי כלל המדות — רעות מקורן הוא בד׳ היסודות וכנז׳ זאת בדברי רבינו בכ״מ, והנה בלק״ה (ה׳ מצרנות ד׳) מבאר ר׳ נתן כי כפי המחלוקת שחולק האחד עם חבירו כן נעשה פרוד בין הד׳ יסודות כי נתקלקל השלום שביניהם, כי כל אדם יש לו אחיזה במדה מיוחדת וביסוד פרטי אע״פ שכל אדם כלול מכל הד׳ יסודות ומכל המדות אעפ״כ עיקר אחיזתו היא ביסוד פרטי ובמדה מיוחדת וע״כ יש שינויים גדולים בטבעי בני־אדם ובמדותיהם כי זה כנגד חבירו בחי׳ אש וחבירו בחי׳ מים כנגדו וכאשר נתעורר ח״ו מחלוקת ביניהם נוגעת המחלוקת לשרשי היסודות שהם נאחזין בהם, וכשנעשה מחלוקת בין היסודות מזה באים ח״ו כל החורבנות, כי כשאין הד׳ יסודות מתנהגים במזג השוה ח״ו אזי הן מצירים זל״ז כי מתגבר האש כנגד המים והמים כנגד האש וכן השאר, וזה בחי׳ חורבן ביהמ״ק שהתגברו המאורי אש על המאורי אור וחרב ביהמ״ק כמבואר בתורה (ס״ז ח״א) וכשרז״ל שעיקר חורבן הבית־שני הי׳ ע״י שנאת־חנם כי נעשה אז מחלוקת בין היסודות בחי׳ ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה (איכה ד׳) כמבואר בתורה הנ״ל, כי הביהמ״ק הוא בחי׳ כללות הד׳ יסודות (כי אבן שתיה היתה שם

שממנה הושתת העולם) (יומא נ"ד) וזה בחי' כל רודפיה השיגוה בין המצרים (איכה א') בין המצרים דייקא, כי ע"י שלא הי' שלום בין הד' יסודות ונעשו מצרים זל"ז כל רודפיה השיגוה ונגרם החורבן.

השי"ת הקדים רפואה למכת החורבן וברא את נשמות הצדיקים האמיתיים בחי' משיח אשר אורם זורח ומתנוצץ בתוקף ועוצם ימי החושך וההסתר

הנה הודיעונו חז"ל (ירושלמי ברכות פ"ד ב' וע"מ) כי בו ביום שנחרב ביהמ"ק נולד המשיח, ובטעם הדבר מובא בשם הרה"ק ר' פנחס מקוריץ שהסביר זאת כי הנה ודאי הוא אשר נשמת המשיח היא היותר גדולה וכוללת וע"כ צריכה היתה לזווג היותר גבוה ועליון. וכמו שבאהבה גשמית שבהיות יחד הרעים לא ניכרת כ"כ האהבה. משא"כ כשרוצים להפרד ולהתרחק אזי יתפעלו הנפשות בגעגועים, אשר מאותו הטעם חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך, נמצא אפוא כי בשעת הפרידה הי' הזווג היותר עליון. ע"כ נולדה אז הנשמה היותר עליונה. ולפ"ז ביאר גם הא דלכאורה קשיא הא דאמרו חז"ל (יומא נ"ד) כי בת"ב מצאו האויבים את הכרובים פא"פ והלא הם הודיעונו (ב"ב צ"ט) כי אין זה אלא כשעושין ישראל רצונו של מקום, אך לאור האמור לעיל מיושב שפיר. הרי לנו מזה כי דוקא אז בעת גזירת הפרוד המופלג וחתימת דין הרחוק הגדול של השי"ת מעמו העיר הוא את אהבתו ועורר את רחמיו עליהם ויקדים רפואה למכתם בבראו אז את אור גאולתם וברוח דברים אלו כתב גם ר' נתן בלק"ה (הל' ראשית הגז ד') וזת"ד בביהמ"ק היו מאירים הגוונים הק' של מעשיהם הטובים של ישראל בחי' תפארת־ישראל וע"כ נקרא ביהמ"ק בית־תפארתנו, וכאשר גברו העונות עדי כי בחטאותינו נחרב ונחשך אורו סברו הגויים כאלו אבדה תפארת־מעשיהם הטובים של ישראל ובטלה חשיבותם בעיני השי"ת ועתה ככל הגויים בית־יהודה וכל זה הי' לטובה גדולה כי דוקא אז נתגלה הכשר יתרון מעשיהם של ישראל על העכו"ם כי בודאי כן הוא הדבר אשר נמצאו אז עדיין בישראל נקודות טובות ומעלות רבות כנגדם ובאותה העת נכמרו רחמי השי"ת על עמו ונמתק דינם, וזה המכוון בדחז"ל מזמור לאסף קינה לאסף מיבעי אלא על ששפך חמת חמתו על עצים ואבנים ולא כילה את ישראל, והנה להגדרת תוכנה הפנימי של מציאות אותה שעה כותב ר' נתן כי כל ענין המתקה זו היא בחי' התנוצצות משיח והנה בענין התגלות רוחו של המשיח דרשו חז"ל (ב"ר ג') עה"פ והארץ היתה תהו ובהו וחשך ע"פ תהום ר"ש ב"ל פתר קריא במלכויות וכו' ורוח אלוקים מרחפת ע"פ המים: זה רוחו של מלך המשיח. והנה בבאור כוונת דרשות חז"ל זו כתב ר' נתן בלק"ה (בר"ה ד') וז"ל: עיקר קיומנו בפרט בגלות המר הזה הוא ע"י שהשי"ת ממשיך עלינו גם עכשו בתוקף עומק נפילתנו וירידתנו הארה נפלאה בהעלם גדול מרוחו של משיח שיבוא ב"ב שעל ידו יהיה עיקר תיקון העולם וזה מרומז בפ' והארץ היתה תהו ובהו שמרמז על הגלויות כמאחז"ל אך כל הקיום שלנו הוא ע"י ורוח אלוקים דא רוחו של משיח וכו' כי השי"ת ממשיך עלינו הקדושה מתכלית תקון האחרון, והנה מבואר הוא בדברי רבינו (תורה ע"ט א') כי בכל צדיק וצדיק אשר הוא אמיתי יש בו התגלות משיח ויש בו מדה של משיח שהוא בחי' משה כמ"ש בזוה"ק (בראשית ד כ"ה ע"ב) משיח דא משה והצדיק הוא בחי' משה כמ"ש (שבת ק"א) משה שפיר קאמרת, נמצא אפוא כי עיקר סמיכתנו ותקותנו עתה הוא עליהם ומהם תהיה כל צמיחת קרן גאולתנו וישועתנו.

שורש צמיחת אורו של משיח:
על רקע מצב של שיא הירידה ותכלית שברון־הלב דוקא

אמרו חז"ל (ב"ר פ' פ"ה) עה"פ ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו (בראשית פל"ח א') ר"ש ב"ר פתח כי אנוכי ידעתי את המחשבות (ירמי' כ"ט) שבטים היו עסוקים במכירתו של יוסף, ויוסף הי' עסוק בשקו ותעניתו ראובן הי' עסוק בשקו ותעניתו ויעקב הי' עסוק בשקו ותעניתו ויהודה הי' עסוק ליקח לו אשה והקב"ה הי' עסוק: בורא אורו של משיח, והנה בס' קול־שמחה לרה"ק ר' ש"ב מפרשיסחא הביא מדרש זה וכתב עליו בזה"ל: המדרש הזה תמוה לכל רואים, ונראה לפרש דבא המדרש להורות לנו ענין נפלא דכל השבטים ויעקב היו עסוקים בצום וצעקה לד' בכל לבם ונפשם השבטים בשביל מכירת יוסף וגם יוסף על מכירתו וגם יעקב התאבל על בנו וכו' והיו מתפללים וכו' ויהודה הי' עסוק ליקח אשה, נמצא לעיני בשר הי' ענינם יותר לד' כי הוא הי' עסוק בנשיאת אשה, אעפ"כ אמר המדרש דאין שום אדם יודע מחשבות הטמונים בלב איש וראה הקב"ה יותר מעשה יהודה וממנו הי' בורא אורו של משיח ומעתה יחרצו דברי המדרש על נכון דוק ותשכח והבין ע"כ. ובהגהת המלבה"ד לפי' רמחיים־צופים על התד"א הביא דבריו וציין כי דברי הרבי הנ"ל נאמרו ברמז גדול מאד ולא נאמר בהם כלל מה היתה כונת יהודה בנשיאת אשה והביא פי' כונת דבריו בשם תלמידו הרה"ק מקוצק והוא: כי כאשר ראה יהודה מה שנעשה וכו' וגרם ע"פ עצתו נמס לבבו בקרבו והלך במרירות גדול מאד עד כי נתבטל ממציאותו שכ"כ דן בדעתו והחליט במחשבתו שבודאי האביד את כל מה שסיגל מיום הולדו עד היום וכמעט כלתה נפשו מגודל המרירות עד כי נתיישב בדעתו ואימץ את רוחו ואמר בלבו להתחיל לקיים את התורה מחדש ולהכין לבבו מעתה לעבוד את ד' אלוקיו כתינוק שנולד. (מפני שכבר איבד את כל הראשונות) והתחיל לחדש עבודתו מהמצוה הראשונה שבתורה וזאת המחשבה היתה כ"כ יקרה לפני היודע מחשבות ובוחן לבות עד שממנו הי' בורא אורו של משיח ע"כ. הנה הראונו חז"ל בזה לדעת כי אכן שורש אור גאולתם וישועתם של ישראל גנוז דוקא בתוך מצב ההסתר הגדול, וע"כ בודאי אין קיים כלל שום יאוש בעולם כי הנה אורם הגדול של הצדיקים הנ"ל שמור ועומד להתגלות ולהאיר דוקא אז כדי להפוך את הירידה לתכלית העליה ולשנות את הכל לטובה.

עיקר האבילות על חורבן ביהמ"ק הוא על הסתלקות והעלם אור־הצדיקים הנ"ל שבכחם להשכין שלום בין היסודות

בתורה (ס"ז) הנ"ל מבאר רבינו כי יש צדיק אמיתי שהוא היופי הפאר וההדור של כל העולם והוא בחי' צדיק יסוד עולם בחי' יסוד הפשוט שממנו נמשכין כל הד' יסודות בבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים, (בראשית ב') וכאשר צדיק זה נתפרסם ונתגדל שמו בעולם אזי כל מי שמתקרב אליו ונכלל בו נפתחין עיניו ויכול לראות איך הוא אוחז בכל המדות הנמשכין מד' היסודות וכו' ואז יש בעל בית לעולם בחי' ראש־בית, והנה ר' נתן בלק"ה הנ"ל מוסיף בבאור הדברים וכותב כי עיקר קיום כל העולם ומלואו הוא ע"י היסוד הפשוט שהוא הצדיק יסוד עולם כי הוא מחיה ומקיים כולם כי ממנו נמשכין כולם והוא מחברם מרכיבם וממזגם יחד במזג השוה ועושה שלום ביניהם, כי מחמת שהוא יסוד פשוט בלי שום שינוי כלל ע"כ הוא יכול לחבר כולם ולכוללם במזג השוה וכו' וע"כ שנאוי המחלוקת מאד, ובפרט כשחולקין ח"ו על צדיק האמת וכשרי־הדור וכו', כי ע"י שנאה ומחלוקת בפרט כשחולקין על צדיקי אמת שמהם עיקר החבור וההרכבה של הד' יסודות שזה עיקר קיום הכל, וכשחולקין עליהם אזי נעשה מחלוקת

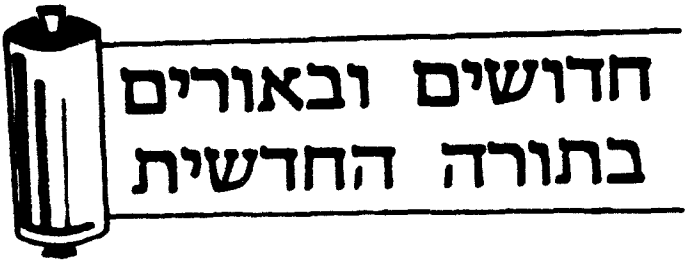
בין הד' יסודות וכו' ועי"ז נחרב ביהמ"ק וכו' וזה שאיתא במדרש איכה (סוף פ"א) חטאו בראש ולקו בראש ומתנחמים בראש וכו'. היינו כנ"ל כי עיקר החורבן הי' ע"י שפגמו בהראש־בית ואמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה ועי"ז גרמו כל ראש לחלי וכל לבב דוי וכו' כי החולאת וכל הדוים וכל הצרות ר"ל הכל ע"י קלקול הד' יסודות וכו' ע"י שפגמו בהראש־בית כנ"ל. וע"כ עיקר הנחמה ע"י הראש שנא' ויעבור מלכם לפניהם וד' בראשם וכו' וע"כ צריכים לבקש ולהתחנן הרבה לפני השי"ת שנזכה להתקרב להראש־בית אמיתי כי העולם בכלל הוא כמו בית שעיקר קיומו הוא כשיש לו ראש וכו' שידע להנהיג כל הד' יסודות שמהן כל המדות הנ"ל.

הנה, מה שעבר אין, כי כבר נשרף בית מקדשנו. אך כעת, שהש"י מצפה לשוב אלינו ולחזור ולבנות בית מקדשנו, ראוי לנו שלא לעכב ח"ו בנין בית המקדש, רק להשתדל בבנינו. על כן, מאד צריך ליזהר לקום בחצות להיות מתאבל על חורבן ביהמ"ק. כי אולי בגלגול הראשון היה הוא הגורם שיחרב ביהמ"ק. ואפילו אם לאו, אולי הוא מעכב עתה בנין בית המקדש...
(ליקו"מ ח"ב ס"ז)

... עיקר האבילות והבכיה על חורבן בית המקדש הוא על מה שנתרחקנו מאבינו שבשמים כל כך, ואין אנו יכולין לבטל עצמינו ולהתסכל על התכלית מגודל החורבן...
(ליקוטי הלכות יו"ד מילה ה' י"ח)

...עיקר הקינות הם על הסלקות הצדיקים האמיתיים, ששקולה כפליים כחורבן בית המקדש... וכמו שאמרו רז"ל, שירמיהו היה מקונן 'איכה יתעם' על הסתלקות הצדיק יאשיהו. וכן בכל דור ודור, הוא מרמז על הסתלקות והתעלמות אור הצדיק האמת שבדור...
(ליקו"ה או"ח נט"י ד' ה')

משה קרמר

תורה ל"ו (בקרוב וגו')

א) באות א'. וזלע"ז וכו' שכנגד ע' נפש של בית יעקב הם ע' לשון וכו' ע"כ. כמ"ש (דברים לב, ח) בהנחל עליון גוים וגו' יצב גבולות עמים למספר בני ישראל פרש"י למספר שבעים נפש של בני ישראל וכו' הציב גבולות עמים שבעים לשון ע"כ. ובשו"ט (ט') מן נח ומבניו העמדתי שבעים אומות וכו' ואת שני גוים בבטנך ומאחד מהם אני מעמיד שבעים נפש.

ב) שם. ומחמת המדות האלו הם מרוחקים מע' פנים של תורה ע"כ. עי' זוהר יתרו (פז.) תא חזי זכאין אינון ישראל קמי' דקוב"ה דאחידן באנפין עלאין דמלכא וכו' ושאר עמין אחידן באינון פנים רחיקין באינון פנים תתאין ובג"כ אינון רחיקין מגופא דמלכא וכו'.

ועי' בתורה ק"א דשם מובא ג"כ ענין זה דעכו"ם מחמת מדותיהן הרעות הם רחוקים מע' פנים של תורה, ושם מסמיך לזה דברי חז"ל (בספרי וזאת הברכה ובע"ז ב: זוהר בלק קצ"ג) ע"פ הופיע מהר פארן, שרצה הקב"ה ליתן התורה להאומות וכאו"א לא רצה לקבלה מחמת ששמעו שאותה מדה שהם כרוכים אחרי' אסרה תורה וכו' ע"ש.

ג) שם. כיולדת שקודם הלידה היא צועקת ע' קלין (זוהר פנחס רמט:) כנגד ע' תיבין שבמזמור יענך ע"כ. המ"מ של הזוהר ראוי להיות אחר התיבות של "כנגד ע' תיבין שבמזמור "יענך" כי ג"ז מבו' שם בזוהר.

ועי' במדרש שו"ט ע"פ יענך וכו' משל לאשה מעוברת וכו' ובזוהר (פנחס רמא:) ה"ד יענך וכו' כעוברתא דיתבא בעקו.

ד) שם. כי קודם התגלות של תורה אזי היא בבחי' עיבור שהתורה היא נעלם ממנו וכו' בבחי' ואנכי הסתר אסתיר היינו בגלות במדות הרעות של ע' לשון כי הקלי' קדמה לפרי וכו' ע"כ. וזהו ענין הא דאיתא בזוה"ק ע"פ וימרדו את חייהם בעבודה קשה בקושיא בחומר בחומרא דהלכתא ובלבנים בלבונא דהלכתא, היינו התגברות הקליפות להעלים ולהסתיר התגלות דעת התורה שמזה באים כל הקושיות והספיקות שבתורה וכמובא בשם האריז"ל שהקושיות בהלכה הם מצד הקלי' וכשהאדם יגע לתרצם הוא משבר הקלי' ומוציא אור ההלכה לאמת.

ה) באות ב'. ובשביל זה משה רבינו לפי שהוא כלל של התגלות התורה שהוא

בחי' דעת וכו' ובשביל זה הי' צריך לפרוש את עצמו מכל וכל כמ"ש (דברים ה') ואתה פה עמוד עמדי וכו' ע"כ. הנה כ"ז מבו' באותו פסוק עצמו כמ"ש שם ואתה וגו' ואדברה אליך את כל המצוה וגו' אשר תלמדם וגו', היינו משום שהוא כלל של התגלות התורה לישראל והי' צריך לקבל בכל עת התגלות חדשות ע"כ הי' צריך לפרוש א"ע מכל וכל, וכדאמרינן (בשבת פז.) נשא קו"ח בעצמו ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהם אלא שעה אחת וקבע להם זמן אמרה תורה והיו נכונים וגו' אל תגשו, אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן עאכ"ו ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דכחיב וכו' ואתה פה עמוד עמדי ואית דאמרי פה אל פה אדבר בו. שבכ"ז רמוז ענין הנ"ל שגילה רבינו שכפי בחי' מדרגות התגלות דעת התורה כך צריך להיות דרגת הפרישות. ומזה הטעם בעצמו הוא שנצטוו ישראל בזמן קבלת התורה להיות אז בפרישות, אך משה רבינו לפי מדריגתו הי' צריך לפרוש א"ע מכל וכל.

ו) גם בחיבות עמ"ד עמד"י עצמן נרמז ענין זה שזכה לקבל התגלות הדעת ע"י קדושתו ופרישותו דייקא, כי זלע"ז אצל בלעם שהי' ההיפך ממש כמב"פ נא' "נופל וגלוי עינים" פרש"י נופל וכו' מפני שהי' ערל, היינו מפני טומאתו בתאוה הכללית לא הי' לו עמידה. ועי' בלקה"ל נשיאות כפים ה"א (שעל מאמר זה) שכתב שם דע"כ נשיאות כפים הוא בעמידה שהוא בחי' סטרא דדכורא היפך בלעם הרשע שהי' נופל מחמת שהי' ערל כמ"ש רש"י ז"ל וכו' ע"ש. וזהו שאצל משה רבינו שהוא כלל התגלות הדעת דק' שתלוי בקדושה ופרישות דייקא נא' אצלו עמוד עמדי, עמוד דייקא.

ז) וע"פ צרופי דברי רבינו מבו' מאד ענין הכתוב הנא' בבלעם "נופל וגלוי עינים" דמב"פ לקמן באות ג' דהמלכות דק' שהיא היפך התאוה הזאת היא בחי' עולימתא שפירתא דלית לה עיינין שזהו ענין עצימת עינים בשעת קבלת מלכות שמים בפסוקי שמע וגו' וברוך שם וגו' ע"ש. וזה שבלעם שהי' שקוע בתאוה זאת הכלולה מעי"ן תאות נא' בו "גלוי עינים" דייקא ומחמת זה בעצמו הי' "נופל" ולא הי' יכול לעמוד.

ח) ולפי הנ"ל מדבה"ק מבו' דמשה רבינו ע"י קדושתו ופרישותו זכה להיות דבוק במלכות דק' שהוא בחי' עולימתא שפירתא דלית לה עינים ועי"ז דייקא זכה לבחי' "עמד עמדי" (ההיפך ממה שנא' בבלעם נופ"ל וגלו"י עיני"ם). והנה מבו' בפי' הזוהר (צה.) דעולימתא שפירתא הוא בחי' רחל (ע"ש בנצוצי אורות ובמק"מ). והנה יש לרמז דלכן עמ"ד עמד"י עולה בגימ' כמספר רח"ל, כי זכה לבחי' עמידה ע"י שהי' דבוק במלכות דק' בהי' רחל עולימתא שפירתא דלית לה עיינין.

ט) שם. **ובלעם שהיה כנגד משה בקליפה וכו'** ע"כ. כמ"ש חז"ל (במדב"ר נשא פי"ד) באוה"ע קם ומנו בלעם. ועי' זוהר בלק (קצב.) וידע דדרגין דמשה עלאין ויקירין וכו' וידע דדרגין דבלעם הוו לקבלייהו. ושם (קצג:) משה לית דכוותי' בכתרין עלאין בלעם לית דכוותי' בכתרין תתאין דא בסטרא דקדושה ודא בסטרא דשמאלא.

י) שם **ובלעם שהי' כנגד משה**

בקליפה כמ"ש (במדבר כ"ד) "ויוד"ע דע"ת עליו"ן" וכו' ע"כ. מבו' שפסוק זה הוא בבחי' הכנגד וההיפך ממה שנא' במשה "ואת"ה פ"ה עמ"ד עמד"י". וי"ל דלכן חושבנא דדין כחושבנא דדין.

יא) שם. גם אותיות בלעם מרמזין שהוא בקלי' כנגד התורה וכו' ע"כ. לפ"ז י"ל דזהו גם אשר מספר שמו עולה כמס' חכמ"ה בינ"ה עם הב' תיבות כי כלליות התורה הם חכמ"ה בינ"ה כמב"פ ובלעם הוא כנגדם.

יב) שם. גם אותיות בלעם מרמזין שהוא בקלי' כנגד התורה כי ב' וכו' ול' וכו' וע' כנגד ע' פנים ומם כנגד מם יום שנתנה תורה וכו' ע"כ. אפשר שזהו עצמו הוא מה שמב"פ באות א' שהתורה היא כביכול בגלות בין מדות רעות של הע' לשון רי הקלי' קדמה לפרי וכו', בבחי' ואנכי הסתר אסתיר וכו'. וזהו עצמו שנרמזו כל עניני כלל התורה בשמו של בלעם הרשע שהוא הוא הקלי' הסובבת את הפרי שהיא התורה.

יג) שם. כי ב' היא התחלת התורה ול' וכו' וע' כנגד ע' פנים ומ"ם כנגד מ"ם יום שניתנה תורה וכו' ע"כ.

הנה ידוע מכללי ר' אברהם בר"נ ז"ל דאין רבינו מרכיב במאמריו שום פרט כ"א כשהוא מקושר לכלל המאמר. ולפ"ז צריך להבין דבשלמא ענין ב' ול' שהוא התחלת וסוף התורה הוא מה שמבו' לקמן בדבה"ק באות ה' על "למעבד נשמתין וכו' בתרתין ובתלתין וכו' ל"ב נתיבות החכמה. ולהלן בהנמצא מכתי"ק מפרש בתרתין ובתלתין היינו התחלת וסוף התורה עיי"ש. וענין ל"ב ניתיבות החכמה" אפשר דהוא ענין התחלת ציור האור והתחלקותו לנתיבות ודרכים כי בתחילה (בכתר) הוא אור פשוט בלי שום ציור כלל, ועיקר גמר הציור הוא בבינה כידוע, שכלל ענין המאמר הזה הוא להמשיך אור התורה בתוך כלים שיצטיירו לטוב בבחי' זכה וכו' כמב"פ (באות ה' ו') שזה זוכין ע"י קדושת הברית דייקא. שזהו ענין חכמה ובינה שהם המוחין המבו' בכללות המאמר שהן הן עצמן בחי' ציור אור התורה לטוב כנ"ל. הרי מבו' ענין ב' ול' איך שהוא שייך לכללות המאמר, גם דב' ול' הם אתוון לב שהיא בחי' בינה כידוע ששם עיקר הציור וכמבו' בלקה"ל.

וענין הע' שהוא כנגד ע' פנים, הרי ע"ז מיוסד כל המאמר כי ע' נפש של בית יעקב הם כנגד ע' פנים שהוא בחי' כללות אור התורה הכלולה משבעים פנים ואיך יכול כ"א לזכות להמשיך ולגלות אותם. ואגב יש לרמז כי שבעי"ם פני"ם בגימ' או"ר פשו"ט וזהו כל העבודה להמשיכם ולציירם בתוך כלים שהם בחי' המוחין חכמה בינה כנ"ל.

אבל ענין המ"ם שכנגד המ"ם יום שניתנה תורה צ"ב איך הוא מתקשר לכללות המאמר ומה ענינו. ואפשר ע"פ המב"פ לעיל דהתגלות הדעת הוא בחי' לידה גם מבו' בדבה"ק דענין התורה הוא כלליות הדעת, וא"כ ענין התורה הוא בחי' התגלות כלליות הדעת שהוא בחי' לידה. ולפ"ז י"ל דמ"ם יום שנתנה תורה הם בבחי' ארבעים יום של יצירת הולד (וכמדומה דמובא כן) שהוא ענין ציור האור שבזה תלוי הכל שיצטייר האור לברכה ובלעם הרשע רצה להמשיך את האור שיצטייר ח"ו לפי כליו הפגומים כמב"פ לקמן. וזהו ענין המ"ם סתומה

שבשמו. וכמובא בכהאריז"ל (מובא בדברי רבינו סוף תורה קל"ה ע"ש) על מאחז"ל (בכורות מה) דיש צירים ודלתות לאשה שהם כ' דלתין וכשתחברם יחד יהיו צורתם מ"ם סתומה וכו' ואלו הם סודו מ"ם יום של יצירת הולד, וכשהולד בתוכה הוא צורת מ"ם סתומה וכשיולדת נפתח רחמה ואותן הב' דלתות שהיו דבוקות זו בזו ונעשו צורת מ"ם סתומה נפתחין ואז הולד יוצא משם וכו' (עי' ע"ח שער ל"ה פ"ג).

ולפ"ז יש לבאר עוד ענין המ"ם סתומה שבבלעם כי הוא הקליפה הקודמת לפרי, והוא רוצה לסתום ולעכב את הלידה דקדושה ח"ו בבחי' מקשה ללילד שזהו ענין הנסיונות והצירופים שיש קודם התגלות הדעת שהו"ע חבלי לידה כמב"פ לעיל היינו כי הקלי' רוצים להתגבר ולהעלים את הדעת לגמרי שלא יבא לכלל לידה והתגלות היינו שישאר בחי' מ"ם סתומה וסגורה ולא יהי' נפתח להעשות ב' דלתין שעי"ז הוא ההולדה. והיינו המ"ם סתומה של בלעם. ועי"ז רצה להתגבר ולהמשיך ח"ו קדושת הדעת לעצמו בקלי' ולציירו בכלי מוחו הטמאים ח"ו כמב"פ לקמן ע"פ הנה ברך לקחתי וכו'. וזה עצמו הרמז באותיות ב'ל'ע'ם' כי ב'ל'ע' רומזים על כלליות התורה (התחלת וסוף התורה וע' פנים) אבל הם סגורים וסתומים בקלי' שזה בחי' המ"ם סתומה שבסוף שמו. אבל השי"ת חמל עלינו ולא הפיק זממו לפי שהעיד הקב"ה שישראל נקראו שבטי י-ה, שמי מעיד עליהם, שהם בחי' מוחין חכמה ובינה ועשה הקב"ה נס שנפתח המ"ם סתומה ונעשה ב' דלתין ונולד ונצטייר הדעת לטובה ולברכה עבור כלל ישראל וכמב"פ שכבר נעשה הציור למעלה וכו' ע"ש.

וע"פ כל הנ"ל ושאר צרופי דבה"ק יש רמז בפסוק שאמר בלעם כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב וכו'. שמקודם נא' מה אקוב לא קבה א-ל וגו'. והטעם כי שמי מעיד עליהם שם י-ה שהם חכמה ובינה המכונים אבא ואמא כמב"פ. וזה כ"י מרא"ש צרי"ם אראנ"ו ומגבעו"ת וגו' פרש"י אני מסתכל מראשיתם וכו' ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים וכו' ע"י אבות ואמהות (שזהו התרגום של צורים וגבעות. עי' ת"י) היינו חכמה ובינה כנ"ל הנק' אבא ואמא, וי"ל מש"כ בל"ר אבות ואמהות כי כ"א מישראל זכה לבחי' מוחין חכמה ובינה שזה מה שנרמז בכ"א ה'חנוכי' ה'פלואי' כמב"פ.

וזהו ה"ן ע"ם לבד"ד ישכ"ן ובגוי"ם ל"א יתחש"ב ותי' ובנימוסי ערמיא לא מדברין היינו כמבו' בתחלת המאמר דע' נפש של בית יעקב מושרשים בע' פנים של תורה (שזהו כלליות המוחין אבא ואמא כמב"פ) וזלע"ז הם ע' לשון שכאו"א מהם יש לו מדה בפ"ע ומחמת זה הם מרוחקים מע' פנים, עיי"ש. נמצא שזה עיקר מעלת ישראל השומרים את מוחם ע"י שהם שוכנים לבדד ואינם מתערבין ומתנהגים בנמוסי עממיא שהם מדותיהם הרעות ועי"ז נשארו בקדושתם שהוא קדושת האבות ואמהות היינו קדושת המוחין י-ה שמי מעיד עליהם ועי"ז לא שלטה בהם ע'י'נ'י' הרעה של בלעם כי נצטיירו ונולדו המוחין למעלה טרם שירדו למטה כמב"פ.

וזה עצמו נרמז במש"כ כ"י מרא"ש צרי"ם אראנ"ו, כי צורי"ם הוא לשון ציור (כמאחז"ל ע"פ אין צור כאלקינו אין צייר וכו') היינו שכבר נעשו ציורי' המוחין

(שהם בחי' צורים וגבעות — אבות ואמהות) בראי"ש העליון היינו למעלה וכבר נעשה לידה לטובה ולברכה ע"י שנפתח המ"ם סתומה ונעשה ב' דלתין שע"ז נכנע הקלי' ויצאו ונתגלו כל הדעת והמוחין אל הקדושה. וזהו ה"ן ע"ם לבד"ד ישכ"ן וגו'. ע"ם לבד"ד אותיות בלע"ם ד"ד כי נפתח המ"ם סתומה של בלע"ם ונעשה ב' דלתין, ועי"ז יצאו ונתגלו המוחין והדעת שהם כלליות התורה שהם האותיות ב'ל'ע' כנ"ל. וזה ישכ"ן, אפשר לרמז י"ש כ"ן — י"ש בגי' ציר"י כ"ן בגי' ע', היינו שבע"ם פני"ם לתורה שהוא בגי' אור"ר פשו"ט, וזהו י"ש כ"ן שזכו לקבל השבעי"ם פני"ם שהם בחי' אור"ר פשו"ט ולציירם לטובה ולברכה כמבו' כ"ז בפנים. וזהו על־ידי וכגוי"ם ל"א יתחש"ב, ע"י שהם רחוקים מהע' מדות רעות של הע' אומות כנ"ל.

יד) בלקה"ל (יין נסך ד' כ"ח) שעל מאמר זה. מבו' שם בענין משה רבינו וכן כמה צדיקים קדושים שהמשיכו התורה בעולם שחיו ק"כ שנה שזה כנגד ק"כ צרופי אלקים שהם באורי וצרופי אור התורה וכו' ע"ש, והנה העיקר לזכות לזה ע"י תיקון ברית קודש כמב"פ. ואפשר דזהו אשר בפסוק המוב"פ ואתה פה עמוד עמדי שנא' לענין קדה"ב של משה מפני שהי' כלל התגלות התורה (שהם כלל באורי התורה הכלולים בק"כ צרופי אלקים כנ"ל) הנה נרמז בתיבת עמו"ד שהוא בגימ' ק"כ כמובא בבעה"ט שרמז לו שיחי' ק"כ שנים, והיינו שרמז לו לענין הק"כ צרופים שיזכה ע"י קדושתו ופרישותו. וכנ"ל.

טו) כי תאות ניאוף היא באה מעכירת דמים, היינו מטחול וכו' ע"כ. בזוהר (פנחס רל"ב:) דפסולת הפסולת הכבד נטל טחול דאתמר בי' יהי מארת, מארת ה' בבית רשע, (עי' בפנים אות ו').

טז) באות ג'. כי תאות ניאוף היא באה וכו' אמא דערב רב וכו' וכשאדם מקבל עול מלכות שמים שכולל את נשמתו כי"כ שבטי יה ומפריש את נשמתו מנשמת ערב רב — הבאים מאשה זונה וכו' ע"כ. הנה לקמן בדבה"ק (באות ה') מבו' דמהתגלות הדעת נעשה נשמות חדשות, היינו כי הדעת היא הנשמה (עי' תו' ל"ה), ולכן ע"י שדבוק בדעת דק' של משה רבינו ע"ה ע"ז הוא כולל נשמתו בנשמות י"ב שבטים שהם כלליות הדעת דק'. ולהיפך ח"ו הרי הוא דבוק בנשמותיהן דערב רב היינו דעת דקלי' דכלעם שנא' בו ויודע דעת וכו' כנ"ל בדבה"ק. וזהו ער"ב ר"ב גימ' דע"ת כמובא מהאריז"ל וזהו נשמותיהן דערב רב, נשמות דדעת דקליפה, היפך נשמות י"ב שבטי יה, שהם כלליות הדעת דק'.

ומה שדקדק בלשונו הק' לקראתם כאן בשם שבטי י-ה דייקא מבו' מדבה"ק בסוף המאמר מפרש"י דנקרֹאו שבטי י-ה דשמי מעיד עליהם שם י-ה שהוא בחי' מוחין וכו' ע"ש. והיינו כידוע דשם י-ה הוא חכמה ובינה היינו שלימות הדעת שע"י קדושת הברית.

יז) שם. וכשאדם מקבל עליו מלכות שמים וכו' בבחי' מפני שרי גבירתי אנכי בורחת וכו' ע"כ. ע"פ צרופי דבה"ק מדויק לשה"כ מפני שרי גבירתי וכו', מפני דייקא. כי המוחין דק' הם בחי' פנים בחי' העין פנים שזוכין להם ע"י עצימת העיני"ם בקבלת עומ"ש כמב"פ. ואז מפנ"י שרי גבירתי השפחה בורחת. וזהו גם שבענין העלמת הדעת באות א' מביא

רבינו את הפסוק "ואנכי הסתר אסתיר" שנא' על ההסתר פנים כמו שנא' ואנכי הסתר אסתיר [פני]. כי הפנים הם המוחין. ועי' גם בסוף המאמר שמפרש רבינו את הפסוק ראה אנכי וגו' לפניכם, לפניכם דייקא ע"ש. וזהו לפניכם דייקא. שהכל תלוי בבחי' הפנים שהם המוחין. וכן לקמן ממה שנמצא מכת"י קדשו של רבינו בענין הכתוב (תהלים מ"ב) כן נפשי תערוג שנא' על הצעקה שצועקין על הסתרת הפנים שהם המוחין ע"ש שזהו שנא' שם בהמשך הכ' מתי אבא ואראה פנ"י אלקים, פני דייקא. וע"ש לעיל מני' שהביא אה"כ אל תפנו אל האלילים לענין פגה"ב ע"ש, וזהו אל תפנ"ו דייקא לשון פנים, כי עי"ז נפגם הפנים שהם המוחין.

וע"פ המב"פ שהעיקר הוא לזכות למוחין שלימים שהם חכמה בינה שהם נשלמין ונתתקנין ע"י תיקה"ב ולהיפך להיפך ח"ו, י"ל דזהו הרמז בהפסוקים הנ"ל ואנכי הסתר אסתיר פנ"י, מפנ"י שרי גבירתי, מתי אבא ואראה פנ"י אלקים. כי פנ"י עולה בגימ' מכוון כמס' חכמ"ה בינ"ה שהם עיקר המוחין והפנים.

יח) באות ה'. **וכשבא להתגלות התורה אזי נעשה מההתגלות נשמות חדשות וכו'** ע"כ. כי כלל ההתגלויות של התורה כלולים בע' פנים כמבו' בפנים לעיל. ומשם שורש נפשות ישראל כמב"פ, וע"כ ע"י התגלות חדש נעשה נשמות חדשות.

יט) שם. **נמצא כשהצדיק מגלה איזה דבר תורה אזי מוריד נשמתין חדתין לכ"א מהשומעין התורה וכו'** ע"כ. עי' תק"ז (תיקון ו') דצדיק מני' פרחין נשמתין חדתין בישראל וכו' ע"ש.

כ) שם. **כי התורה יש לה שני כחות וכו' כמ"ש ושמתם וכו'** ע"כ. י"ל דזהו המשך הכתוב "על לבבכם" ל'ב'כם דייקא היינו בחי' ל"ב נתיבות החכמה דלעיל בדבה"ק שהו"ע ציור האור לברכה וכמבו' בלקה"ל דעיקר ציור האור הוא בלב דייקא, כי בינה לבא.

כא) באות ו'. **וזהו כלל גדול כי מפי עליון לא תצא וכו' אך לפי בחי' כלי המקבל וכו' אם הוא וכו' בשלימות אזי הוא מקבל בבחי' מאורות מלא ואם ח"ו הכלי אינו בשלימות אזי וכו' חסר ואו וכו'** ע"כ. ומבו' שכלל ענין לכוון לאמתה של תורה שהו"ע ציור אור התורה לטובה ולברכה. שהוא שבירת הקליפות וישוב הקושיות והספיקות שבתורה הוא להמשיך הואו כדאי להשלים ולמלאות את המאורות עי' בלקה"ל (יין נסך ד') שיש בזה כמה בחינות גסים ודקים ודק מן הדק ע"ש באות כ"ב.

ולפ"ז י"ל דזהו שמצינו כ"פ בש"ס (עי'חולין ט"ז) שכשאמורא אחד רצה לומר על חבירו שלא כיון לאמתה של תורה אמר "וי"ו דכתיב אאופתא קאמר" פרש"י כלומר טעם שאינו נכון כמו שכתוב וי"ו על הבקעת וכולה מנותחת לפרקים וכו' ע"ש. ור"ל שהטעם שלו הוא כמו אות וי"ו מקולקל, ואינו מובן לכאורה למה תפס משל כזה דייקא. אבל עם הנ"ל מבו' באר היטב כי כל ענין המשכת אור התורה לכוון לאמתה הוא בחי' המשכת אות ו' להשלים ולמלאות את המאורות והבן.

כב) שם. בהמב"פ דעיקר הציור לטובה — שע"ז נא' זכה נעשה לו סם חיים המובא בפנים באות ה' — הוא ע"י המשכת הוא"ו כנ"ל, אפשר שזהו הנרמז

בפסוק ושמתם וגו' המובא באות ה' שמזה דרשו (בקדושין ל:) סם תם דאם זכה נעשה לו סם חיים. דזהו ושמתם היינו ו' — שמתם היינו להמשיך ולהשים אות ו' בבחי' מאורות מלא ואז נעשה סם תם, סם חיים.

ויובן הדרשה סם תם — סם חיים ע"פ הידוע מדחז"ל ובזוה"ק דאמת הוא סימנא דחיי וכדאתנח סימנא ע"י הרה"ק מוהר"ש מאוסטרופליא בפסוק תתן אמ"ת ליעק"ב דהם אותיות יעק"ב ל"א מ"ת דהיינו הך, וזהו בחי' סם תם דהוא מדת אמת ליעקב איש תם כידוע, זהו בחי' סימנא דחיי, סם חיים.

ואפשר לפ"ז דלכן אז"ל (יומא עב:) לא זכה נעשה להיפך כמובא בדבה"ק והכל תלוי בבחי' הצירוף של אותיות התורה, זהו עצמו הנרמז באותיות ת"ם דיש לו ב' צירופים כידוע האחד הוא הצירוף הטוב והישר ת"ם שהוא סמנא דחיי אם זכה, ואם לא זכה ח"ו נתהפך הצירוף ח"ו ואז נעשה לו וכו' ח"ו.

והמובן בפנים דעיקר צעקת הנפש ע' קלין כיולדת קודם הלידה הוא על הענין הזה להמשיך ולצייר אור התורה לחיים ולברכה בבחי' סם תם ולא להיפך ח"ו. ובכתי"ק המוב"פ מביא ע"ז הפסוק כאיל תערוג וכו' כן נפשי תערוג, ומאחד מאנ"ש שמעתי הרמז כ"ן נפשי תערוג כ"ן בגימ' ע' היינו שצועקת ע' קלין להמשיך ולצייר אור הע' פנים של תורה לטוב, ואפשר דלכן נפש"י בגימ' ת"ם, דע"ז עיקר הצעקה שיצטייר בבחי' סם ת"ם וכנ"ל. וזה נפש"י דייקא דכבר נתבאר דדעת התורה שבע' פנים הוא עצמו בחי' עצמיות ע' נפשות של בית יעקב. ומבו' דכפי ציור אור התורה כן נחקק ציור כזה בנפשו ומבואר לפ"ז ביותר הענין שכל חיי נפשו תלויים בענין ציור אור התורה. ולכן נפש"י תערוג ותצעוק אל השי"ת מתי אבא וארא פני אלקים, פנ"י דייקא, בחי' השבעים פני"ם שהם כלליות המוחין חכמ"ה בינ"ה.

וזה פני אלקי"ם דייקא כפי המבו' בלקה"ל דכלל צרופי אור התורה כלולים בק"כ צרופי אלקי"ם ע"ש.

כג) באות ו'. וע"כ כתיב **בבלעם הנה ברך לקחתי בקמץ וברך וכו' בצירי וכו'** ע"כ. הנה רבינו מדבר מנקודת אות הבית שהוא תחלת התיבה שבזה הוא השנוי שבראשון הוא בקמץ ובשני הוא בצירי, אמנם ע"פ צרופי דבה"ק אפשר אולי לרמז גם בענין שאר הנקודות שבהם, דהנה ברך לקחתי נקוד קמץ וצירי. וברך נקוד ב' פעמים צירי. והיינו דלפי הסדר הרגיל תמיד הוא דהאור כשהוא למעלה הוא קמיץ וסתים ואח"כ כשיורד אצל האדם שם נעשה הציור, וע"כ הי' רוצה בלעם להמשיך האור שיצטייר לפי כליו ח"ו. אבל אז נשתנו סדרי בראשית דהאור כבר נצטייר למעלה, ומבו' בלקה"ל דאז לא די שאין כלי המוחין יכולין לקלקל האור ולציירו ח"ו להיפך, אלא אדרבה כיון שיורד אור מצויר לברכה אז האור המצויר הזה כשנכנס במח האדם הוא מצייר ומתקן גם את כלי מחו שיהי' מתוקן ומצויר לטוב והבן.

וזהו הנה ברך לקחתי בקמץ וצירי שכך חשב בלעם שיהי' כפי סדר הבריאה תחלה קמץ ואח"כ צירי ואז יוכל לשלוט בהם ח"ו כנ"ל, אבל וברך ולא אשיבנה כי גם למעלה כבר נצטייר לברכה ואז אח"כ כשירד האור גרם לצייר גם את כלי המוחין בציור טוב (ולענין מדריגת כלל

ישראל אז שכבר היו מוחין שלהם שלימים מקודם כמב"פ, אך בודאי כשירד להם אור העליון מצויר לברכה בודאי נצטיירו ע"ז כלי מוחיהם במדריגה יותר עליונה כמוכן) וזהו בחי' כ' פעמים צירי למעלה ולמטה והבן.

כד) שם. וזש"כ ראה אנכי נותן לפניכם דייקא כי למעלה הוא בבחי' קמץ וכו' אכל לפניכם למטה נצטייר האור ע"כ. וי"ל דזהו לפניכ"ם דייקא כי הכל תלוי בבחי' הפנים שהם המוחין, היינו דכפי הפנים של האדם שהוא בחי' כלי תפיסת המוחין שלו כך מאיר בתוכם הפנים העליונים שהם השבעים פנים המב"פ (וז"ב הנא' במתן תורה פני"ם בפני"ם רבר ה' עמכם והבן) וז"ע הכ' המובא בתחלת המאמר ואנכי הסתר אסתיר פנ"י וכו' — ולמה — כי פנ"ה אל אלהים אחרים היינו ע"י פגם הפנים שלו.

שם. והנה בהמשך הכתוב שם נא' א"ת הברכ"ה אש"ר תשמע"ו, דלכאורה הי' צ"ל אם תשמעו, ורש"י פי' על מנת אשר תשמעו. אמנם ע"פ צרופי דברי רבינו מבו' היטב, דעל התורה עצמה הוא שנא' זכה וכו' ולא זכה וכו', דאם הוא זוכה נצטייר אצלו אור התורה לברכה ולחיים היינו ששומע ומבין את התורה לאמתתה שזהו עיקר ציור אור התורה לברכה כמבו' בלקה"ל, ומבו' שפיר "את הברכה אשר תשמעו" וגו' שיצטייר אור התורה עצמה לברכה.

כה) שם. וזה בקרוב עלי מרעים תרין ריעין וכו' ע"כ. הנה רבינו לא מפרש להדיא ענין התיבות "בקרוב עלי", ואפשר ע"פ המב"פ שאור המוחין למעלה הם בחי' אור פשוט וכשיורדין למטה אל האדם אז הם נצטיירין כפי בחי' הכלי היינו תפיסת המוחין שלו כפי מה שתיקן ברית קודש עי"ש. וזש"כ בקרוב עלי מרעים בקרוב עלי דייקא היינו כשהמוחין יורדין ונשפעין ומתקרבין עלי להכנס בתוך כלי תפיסת המוחין שלי, אז צריך אני לראות שיכנסו ויצטיירו בבחי' ברכה וזהו ע"י בשר קודש כמב"פ.

כו) שם. בביאור הפסוק בקרוב עלי מרעים וכו' היינו המוחין ואכילתם וכו' היינו התחזקותם הוא בשר קדש וזהו לאכול את בשרי וכו' ע"כ. (ידוע מראב"נ ז"ל דפירושיו של רבינו הם כמאן דמחוי במחוג ואפשר למצא ולהוסיף ביאורים בתיבות הפסוקים המוב"פ ע"פ צרופי דבה"ק שבאותו מאמר גופא.) ואפשר דתיבת לאכול שבפסוק הנ"ל יתבאר בכפליים ע"פ המבו' בדבה"ק בתחל"ת המאמר דענין התגלות הדעת מכונה בשם אכילת פרי כמ"ש שם באות א' כי הקליפה קדמה לפרי ומי שרוצה לאכול הפרי וכו', וכן להלן בדבה"ק כ"פ. וזהו בקרוב עלי מרעים שהן המוחין והדעת כמב"פ "לאכול", בחי' אכילת הפרי כנ"ל. וזהו ג"כ ענין הכ' "אכלו רעים" המוב"פ.

כז) שם. בענין הפסוק בקרוב וכו' שנרמז שם כל תוכן המאמר הזה כמב"פ היינו תיקון המוחין ע"י קדה"ב שעי"ז מכניע הע' לשונות שבלעם הרשע הי' כלול מהם, והנה פלא שאותיות בלע"ם הם ר"ת ב'קרוב ע'לי מ'רעים ל'אכול שהו"ע תיקון המוחין כמב"פ שעי"ז מכניעין קלי' בלע"ם.

כח) בהנמצא מכתי"ק, ובשביל זה מובא בזוהר כד חזי ר"ש נשין שפירין אמר אל תפנו אל האלילים כי ניאוף וכו' אלקים אחרים מלכות הרשעה וכו' ע"כ.

נראה דנשי״ן שפירי״ן מלכות הרשעה הם ההיפך הגמור מבחי׳ מלכות דק׳ הנק׳ עולימתא שפירתא כמב״פ לעיל באות ג׳. כי הם מבחי׳ הב״ל היופ״י היינו יופי מדומה ושקר שיניקתו מבחי׳ נפילת היופי הק׳ הנ״ל שעלי׳ נא׳ אש״ה יר״את ה׳ היא תתהלל שנרמז באותיות שניות שר״ה שעלי׳ נא׳ מפני שרי גבירתי אנכי בורחת המובא לעיל בפנים באות ג׳.

ויש לרמז הב״ל היופ״י עולה בגימ׳ כמספר חכמ״ה בינ״ה עם הח׳ אותיות. כלומר שמי שזוכה לבטל ולההביל את היופי דסט״א הוא שזוכה למוחין שלימין חכמ״ה בינ״ה (וזה כמספר קדושת שם רבינו זי״ע).

כט) שם. **כי ניאוף הוא עריות אלקים אחרים וכו׳** ע״כ. עי׳ רש״י שה״ש (ד,ה) ד״ה כשני וכו׳ לא יהי׳ לך כנגד לא תנאף וכו׳ ע״ש. ועי׳ זוה״ק בראשית (לח:) דחלא אחרא דאקרי אשת זנונים.

ל) וכשצועק לאלקים וכו׳ אזי נפתחין לו סודות התורה וכו׳ ומוליד נפשין חדתין וכו׳ ע״כ, נראה מרחוק בלשון קדשו נפתחי״ן לו וכו׳ ומולי״ד וכו׳ דהו״ע פתיח״ת המ״ם סתומה לשני דלתין שעי״ז נעשה ההולדה, (דכל בחי׳ התגלות דעת שבכל המדריגות יש בזה מקודם בחי׳ עביר ומ״ם סתומה ואח״כ פתיחת המם לדלתין להוליד) ואפשר אולי לרמז מרחוק בלשון האריז״ל המוב״פ באות ה׳ למעב״ד נשמתין ורוחין חדתין — שלזה רמז ג״כ בכתי״ק הנ״ל. — ע״פ מה שרמזנו לעיל באות י״ג באותיות בלעם׳ שהמ״ם סתומה שבשמו רומז שרוצה לעכב בעד ההולדה שלא יפתח המ״ם סתומה, וכשלא עלה זאת בידו אמר הן ע״ם ל״ב ד״ד ישכן שנפתח המ״ם סתומה לב׳ דלתין. ואולי שזה נרמז ג״כ בתיבת ל׳מ׳ע׳ב׳ד׳ הנ״ל שהם אותיות הרומזים על כללות התורה כנ״ל בענין ב׳ל׳ע׳ם׳ שהם ל״ב נתיבות וע׳ פנים. וכאן המם אינה סתומה כי כבר נפתח ונעשה ממנה בחי׳ הדלתין) שזה ענין אות הד׳ שבסוף. ואז נולדו נשמתין ורוחין חדתין. וכו׳.

ונ״ל בד״א בלשון נפתחי״ן לו סודות התורה. דלעיל בסוף המאמר דיבר רבינו בענין נקודות קמץ וצירי וכו׳ עיי״ש. דידוע דקמץ הוא בכתר ששם האור קמ״ץ וסתים וצירי הוא בבינה שם עיקר הציור, אמנם חכמה הוא בחי׳ פתח כידוע שהוא התחלת הפתיחה וההתגלות מסתימתו והעלמתו עד שבא לבחי׳ ציור בבינה לבא. וזהו אשר רמז בלשונו נפתחי״ן לו וכו׳ שהוא סוד פתח שהוא בחכמה תחילת התגלות האור, ואשר כלל המאמר הולך וסובב בעיקר על ענין המשכת ותיקון ב׳ המוחין חכמה בינה שהם פתח וצירי, והבן.

ואפשר דגם נקודות קמץ פתח צירי רומזים על ג׳ בחינות שבהתגלות הדעת המבו׳ מכלל דבה״ק, דבתחלה הוא בבחי׳ עיבור ששם הוא בחי׳ ״קמץ״ דהוא קמ״ץ וסתים כעצמים בבטן המלאה כמב״פ. ואח״כ ע״י צעקת הע׳ קלין נפתח ונעשה ההולדה וכלשון רביז״ל הנ״ל בכתי״ק, וזהו סוד ״פתח״, ואח״כ צריך לצייר האור לטוב שיזכה למוחין שלימים כראוי שזהו סוד ״צירי״ כמב״פ. והם הג׳ בחינות — עיבור. לידה ויניקה, ומוחין, כידוע.

אחד מאנ"ש ניו-יורק

דרשו ה' ועוזו — ל"ז

באות ד' כתוב: "וע"י הצדקה דא"י תכלול עצמך באוירא דא"י, שהוא בחינות הבל הקדוש שאין בו חטא". ובתהלים (קי"ג)נאמר, המשפילי לראות בשמים ובארץ וכו'. נראה ענין השפלת עיניו ית' לראות להשגיח על השמים וארץ, הוא ענין צדקה שעושה לבריותיו בחסדו וברחמיו ית' כמ"ש מ' ש'ם פ'ה ל'אדם — ר"ת "משפיל". ששימת פה לאדם הוא מחסדיו ית'. וכמו שגמר החסיד: "מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו, מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה כו'". כי יש הבל בעולם, אבל אוירא דא"י הוא הבל קדוש שאין בו חטא. וזה, ה'משפילי ל'ראות ב'שמים — ר"ת הבל. וא"י גבוה משאר הארצות, שזה בחי' שמים, והשי"ת משפיל עיניו לראות בין בארץ ובין בשמים, היינו ארץ ישראל, עד המקום של קדש הקדשים, שהוא שער השמים. כמ"ש (ויצא כח): "וזה שער השמים", ופירש"י: "ומדרשו, שביה המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה" — בחי' שמים.

ובתהלים (מ"ז), בפסוק "נדיבי עמים נאספו, עם אלקי אברהם" פירש"י: "שהי' נדיב לב הראשון", תחלה לגרים וכו' ני"ש. ואברהם אבינו ע"ה, הוא כנגד חסד, כידוע. וזהו — להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו", שע"י הצדקה דא"י, בחי' הבל שאין בו חטא, וע"י "מקימי מעפר דל, מאשפות ירים אביון", נתגלו האבות בעולם להגן. אברהם — כנ"ל, ויצחק ויעקב ג"כ. שהאבות שייך להם לשון "נדיבי עמו" כמ"ש נדבות פי רצה נא ה'". והאבות תיקנו, שחרית, מנח"ה וערבית. ואצלם נתקיים "מושיבי עקרת הבית, אם הבנים שמחה". היינו, שרה, רבקה ורחל. היינו, שהשי"ת עושה צדקה של "מקימי מעפר דל, מאשפות ירים אביון". ומרומז, שע"י צדקה דא"י, והבל שאין בו חטא שנכללין בו, נתגלין האבות בעולם להגן. וגם, שלאבות הקדושים קיים השי"ת בצדקתו — מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה.

האריות שבחבורה

נתן אנשין

החסיד רבי שמשון בארסקי זצ"ל

(המשך ב')

השפעתו לשעה ולדורות

עד היכן מגעת כחה של מתינות וישוב הדעת למדים אנו מר' שמשון. עוד עובדי ה' היו באומן, מהם דמויות פלאים ממש, אלא שלדבריהם לא נודעה השפעה רבה כל כך כמו לדבריו של ר' שמשון, שבתבונתו הרבה לא הפריז בקיצוניות הטבועה בדמה של ברסלב ולא מתח את חבלי ההתקרבות של מקורביו יותר מדאי. דבריו בנחת, אמרותיו רכות ואך מחזקות, דרישותיו מגובשות היטב ואינם מותירות מקום לספיקות ולבטים. כשמעל הכל מנצחת ישרות שכלית מסורגלת, יציבה ועקבית מאד. ומכאן רוב מקורביו שסרו למשמעתו ברוסיה ובפולין המרוחקת. מוזמן היה ללולבלין, וורשה, לודז', שעדליץ, מדי פעם בפעם, שם השמיע את דבריו הנעימים שהיו לטל תחיה עבור אנ"ש חסידי ברסלב שבפולין.

במכתבים הרבים, ממנו ואליו, השמורים עד היום, משתקף היטב יחסם החם של אנשי פולין לר' שמשון בארסקי מאומן. ומאידך, את הרצון העז של ר' שמשון להניק יותר ממה שהעגל רוצה לינוק. נכסף היה לפחות שיודיעו לו בכתב "מענין תהלוכות חיי נפשם" של אנ"ש בפולין, כפי שהוא מתבטא במכתבים רבים, בהם הוא שואל על כל צעיר ואברך ביחוד: אם יש לו חבר ללימוד ספרי רביז"ל או אם יש לו שיעורים קבועים בגמרא, שולחן ערוך, משניות וכו'. הוא שואל הרבה על אודות ר' אהרן לייב ציגלמן, ישראל אהרן גודמן, ר' יצחק ברייטר, ר' יצחק מאיר קורמן, "ובפרט להודיענו משלום הגרים, מר דוד סאטאנאווייש ור' יצחק גיילערמאן ור' לייזער לאנגער... נכסף תי לכתוב להם ביחוד איזה דיבורי אמת הנובעים מדעת אדומו"ר ז"ל .."[19].

מכתביו הרבים אל ר' יצחק מאיר קורמן ז"ל בולטת ההתבטלות שהיתה לצעירי אנ"ש דשם אל ר' שמשון. כל שידוך שעלה על הפרק, כל ויכוח שניטש בא אליו, והוא הורה כיצד לנהוג. בנוגע לשידוך מסויים שהציעו לו לר' יצחק מאיר, שידוך שאבי הבת אינו מתלהב כל כך על היותו חסיד ברסלב, שואל הוא את ר' שמשון מה לעשות. והוא מורה לו: **"כי כל הזוכה להתקרב לדעת וביגו הקדוש ז"ל אסור לו להעלים שמו כששואלין אותו ומחוייב להשיב להשואל בפה מלא: 'עברי אנכי'! היינו: מקורב למוהר"ן הקדוש וגם להודיע בפירוש... כי הנסיעה לאומין על ראש השנה הקדוש הוא אצלו יסוד יהדותו, ובלתי אפשר לשנות בזה בשום אפן...** כי אסור לכנוס לשידוך

כזה שיתרחקו על ידו מאור אדומו״ר ז״ל. וצריכין לבטוח בה׳ שיזמין שידוך כזה שיהיה סיוע ועזר להתקרב יותר. וצריכין בודאי להרבות בתפילה על זה, והכל בתמימות ופשיטות״ [20].

בנוגע לויכוח רעיוני בין צעירי אנ״ש שבלובלין כותב הוא לר׳ יצחק מאיר: ״בענין התחברותך עם החברים אנ״ש דלובלין, אתה מוכרח להתנהג בחכמה גדולה... ואתה מוכרח לעשות עצמך כאילו אינך מבין ומרגיש כלל, ולבלי להתכעס ולהתרגז עליהם. כי בכעס וברוגז לא תפעול כלל ולא יתברר האמת על ידי זה״...

אל הכל התייחס במתינות ובארך רוח, התרחק מכל צד של ריב ומדנים ואף לימד אחרים לעשות כן, כשניגש פעם אליו מתפלל אחד מבית המדרש באומן וביקש להעמידו על דבר ההפרעה שגורם מאן דהוא בזעקותיו ובמחיאות כפיו בתפילה, קיוה הלה שר׳ שמשון יעמוד לצדו במאבקו נגד המפריע. אלא שלא כן היה, מענהו הרך של ר׳ שמשון השיב את חמתו של הלה, הוא אמר לו: ״האמן לי, גם לי הוא מפריע במחיאותיו וצעקותיו, אלא שירא אני להעיר לו על כך, שמא מתכוון הוא ברצינות״...

ואכן, בזכות התנהגותו הנבונה עם כל אחד שבא עמו במגע, זכה להשפעה כבירה על מרבית באי בית המדרש. בשיעורו הבהיר ישבו עשרות משתתפים, ורבים רבים מהבעלי בתים זכו והיו לחסידי ברסלב באמת הודות להערכה הרבה שרחשו לו ולמוצא פיו השקול והמדוד.

בשבת לאחר תפילת שחרית, היה הוא מהראשונים שנהגו במנהג הנפוץ כיום בקרב אנ״ש ללמוד ״סיפורי מעשיות״ אשר לרבינו הק׳. כמין הרגשה מיוחדת היתה לו בסיפורי המעשיות, עליהן דרש תילי תילים של הלכות והליכות חיים. מספרים, שלפעמים היה לומד בסך הכל שתיים—שלש שורות, ושעתיים ויותר היה מפרשם ודורשם. ידוע שגם חיבר פירוש על הסיפורים [21] אלא שאבדו מאתנו מחמת הפרעות ברוסיה. במוצאי שבת התכנסו אליו בחורי חמד מצעירי אנ״ש שאהבו את מחיצתו, כדי לסעוד סעודת מלוה מלכה בצל קורתו. אותה סעודה נמשכת היתה עד השעות הקטנות שבלילה, עד שהיו הבחורים הולכים ממנו מיד לתיקון חצות ולעבודת הבוקר — — —

אכן, מתון מתון היה, אך עם זאת לא ויתר אף על קוצו של יוד מהוראות רבינו ז״ל. על חצות, התבודדות, לימוד שולחן ערוך, עם כל מה שמשתמע הלכה למעשה מדברי רבינו שמר בכל תוקף. התרחק הוא למאד מרופאים ורפואות, ולמרות היותו אדם חלש וידוע חולי ומכאוב לא היתה רוח שבעולם

20) שם ר׳ 21) עפ״י ספר נוה צדיקים

שפיתתו להענות להצעה כלשהי על פי דרכי הרפואה. חדור אמונה ובטחון נחוש כברזל היה, ואת הכל עשה עם תפילה.

סיפור בפני עצמו הוא הביאור באידיש שעשה לספר ליקוטי עצות בו ראה את **"התמצית ועיקר הכוונה של אדמו"ר ז"ל אשר כוון בספרו הלקוטי מוהר"ן. כן אמר מוהרנ"ת כמה פעמים. ומחמת כי המוחין והלבבות של האנשים של אחרית הימים נחלשו ונתקטנו מאד, מחמת כמה טעמים אשר אי אפשר לבארם. וגם מחמת היסורין הקשים העוברין עתה כמעט על כל איש ואיש, ובפרט על הרוצים להתחזק בנקודת האמת, מחמת זה אי אפשר להשיג ולהבין תוכן דעתו של אדומו"ר ז"ל המרומז בספריו הק' לעובדא ולמעשה, לכל איש כפי מדריגתו... על כן, סיבב השי"ת ברחמיו שיתגלו העצות של ספריו הקדושים בלשון כזה ובהסבר כזה שיוכלו הכל ללמדם... ובלבד שיבטלו דעת עצמם ויתגברו בתמימות ובפשיטות לקיים כמו שמבואר שם כי לא המדרש עיקר אלא המעשה".**

— כך כותב הוא בקריאתו "לכל אנ"ש המקורבים לאדמו"ר מוהר"ן זיע"א די בכל אתר ואתר" וביחוד לאנ"ש חסידי ברסלב שבפולין שעמם פסק להתראות מזה עשרים שנה בקירוב מחמת המהפיכה הסובייטית, בגינה אף לא היתה לו כל אפשרות להדפיס את ביאורו ברוסיה, כי על כן נזקק להם, לתלמידיו וידידיו הרבים שבפולין, מקום שם ניתן היה להדפיס ספרים יהודיים ללא הפרעה, אף כי היתה שם הפרוטה מצויה יותר. אי לכך שלח ר' שמשון את קונטרסי כתב ידו לבנו ר' נתן שהתגורר אז בלובלין, כשהוא מבקש מכל אנ"ש שבפולין לסייע לו בהדפסת הספר "ליקוטי עצות עברי טייטש" (=מתורגם לאידיש).

אל קריאתו הנרגשת הצטרף ר' יצחק ברייטר הי"ד, ראש חבורת אנ"ש בפולין, שצלחה עליו הרוח לעשות למען הוצאת הספר היקר הלזה. בקריאתו הוא כותב:

"... ובכן אחי ורעי הרוצים לגשת אל הקדש לשאוב מים חיים מהנחל נובע מקור חכמה ולהפיץ מעיינותיו חוצה, להשקות בו את כל נפשות בית ישראל, שימו לב והתבוננו מאד לדברי אמת וצדק יוצאים מפי איש נאמן רוח, ה"ה ר' שמשון נ"י נכד רביז"ל היושב בשבת תחכמוני בישיבת רבינו ז"ל באומן, אשר כרוה נדיבי עם במחוקק במשענותם... לכן דעו אנ"ש כי מחוייבים אנחנו לבטל דעתנו הקלושה מפני דעתו הרחבה בענין התקרבות לרבינו ז"ל, ועל זה בודאי נאמר: כי יפלא ממך דבר למשפט וקמת ועלית אל המקום וכו' ומחוייבים אנחנו לקיים דבריו בפשיטות; להדפיס את הספר ליק"ע ע"ט בכל כחותנו. כי הספר הזה הוא התחדשות נפלאה אשר זיכה אותנו הש"ית בדורות הללו אשר החשך כיסה את הארץ, ותחשך הארץ, עד אשר קשה לראות את האמת... לכן ריחם ה' על עמו, וראה בענינו, והביט

בעמלנו, וחמל על בשתנו העצומה, ונתן כח ועוז ותעצומות דקדושה על ר' שמשון הנ"ל, אשר לא יאומן כי יסופר, אשר בעוצם חולשתו הגדולה וכו' וכו' עכ"ז נחה רוח ה' על האיש הנ"ל, ותירגם את הספר לק"ע על לשון ע"ט, בהסבר נפלא כזה, אשר כל מי שרוצה לשמוע דבר אמת ולהוודע מן דעת רביז"ל לעובדא ולמעשה יוכל למצוא בו מבוקשו... ובכן, חיוב ומצוה רבה לסייע בהדפסת ספרי רבינו זצ"ל בכלל, ולהדפסת הספרי לק"ע הנ"ל עם ביאור ע"ט בפרט".

ואכן, נענו לקריאתו אברכי חסידי ברסלב בוורשה ובלובלין ובפיעטרקוב; ר' אהרן לייב ציגלמן — הידוע לגיבור ההדפסה של ספרי רבינו ז"ל וכמי שהדפיס בלי כל אמצעים כספיים מספר מוגזם של כשבעים וחמש אלף אקסמפלרים של ספרי רביז"ל ותלמידיו — עשה מאמץ רב והדפיס לראשונה את אות אל"ף מאותו ליקוטי עצות "עברי טייטש", בשנת תרפ"ז בוורשה. כעבור שנתיים, בשנת תרפ"ט, שוב התאמץ והדפיס את האות מ"ם המהווה את חלק הארי של הליקוטי עצות המתורגם המצוי אתנו היום. בו מופיעים הפרקים: ממון ופרנסה, מחשבות והרהורים, מחלוקת, מניעות, מועדים.

בשנת תרצ"א נדפס אות ה"א בפיעטרקוב. שוב נדפס אות ת"ו בוורשה, בשנת תרצ"ג, על ידי אותו מפעל כביר שיזם ר' יצחק ברייטער הי"ד "בי כנישתא חדא" "אשר מטרתה תהיה להתאסף יחד בכל שבוע, לחשוב עצות איך לקיים דברי ועצות רז"ל, התבודדות, וגם לימוד ברבים, משמורים, כל היום, בביהמ"ד שלנו. וגם לדבר על האסיפה מענינא דיומא, מה שנוגע לכל אנ"ש בימים ההם בזמן הזה. וגם מי שרוצה ליכנס להבי כנישתא חדא מוכרח הוא לקבל על עצמו להפריש מכל מיני שפע שלו, באיזה אופן שתהיה 3%, כדרך שהיה לפנים בישראל, לשלם 2% לכהן וגם 1% תרומת מעשר לכהן... — 20 זל' ינתן לאהרן לייב (ציגלמן), העוסק בכל עניני רביז"ל. גם 10 זל' ינתן לעניים הגונים של אנ"ש דוואַרשא, וגם 5 זל' להישיבה, 5 זל' לאומין וכו' וכו'".

בשנת תרצ"ח, כשריח אבק השריפה של מלחמת העולם השניה וקול צחצוח החרבות בארופה ניסר כבר באויר, התאמץ ר' נתן ברסקי, בנו של ר' שמשון, והדפיס שוב את האות אל"ף שאזל לגמרי מחמת חביבותו. ומאז עד היום נדפסו בירושלים ובניו־יארק אותיות א'מ'ת' כל אחד בנפרד ואילו לאחרונה זכינו, והועד להדפסת והפצת ספרי רבינו בירושלים הוציא לאור את כל אותיות ה'א'מ'ת' בכריכה אחת מפוארת.

גלגולים רבים שכאלה עברו על אותו ספר יקר ונפלא שקירב לב רבים לעבודת השי"ת ולדרך רבינו הקדוש והנורא.

ספר זה הינו, גם תרגום וגם ביאור. שבנוסף על התרגום לאידיש של דברי

מוהרנ"ת שנכתבו בלשון הקודש, יש בו אריכות דברים, המתובלים בהרבה מהברקותיו של ר' שמשון בעצמו. כמו למשל על אודות "הניעור בלילה ומהלך בדרך יחידי" (אבות) שרבינו מפרשו לגבי הצורך ללכת בלילה לשדות להתבודד ולפרש את הלב בשיחה זו תפילה[22] הרי ר' שמשון מוסיף נופך: שהכוונה היא גם על מצב של "לילה" אצל האדם; כשחשוך לו בלבו ובנפשו, אז היא העת הנבחרת להתבודדותו ותפילתו בינו לבין קונו...

ברם, כשמגיע הוא, ר' שמשון, למשהו הנוגע לאמונה והשגחה פרטית, רואים "איך שהניח הקולמוס להתפשט"[23]. בנושאים אלה הוא כותב וכותב ואינו מתעייף. שכן, היה זה, כאמור, כל סוד גדולתו.

פטירתו

הגיעו ימי הקיץ של שנת תרצ"ה, בתחילת האביב, כשר' שמשון רק בן ששים ושתיים שנה[24] עלה על ערש דוי וחלה את חליו האחרון. אנ"ש באומן הוכו תדהמה; שארית העובדים באומן שעוד התקיימו באומן חרף משטר סטאלין העריץ, חשו לפתע בגודלו של אסון מחריד הקרב ובא; ר' שמשון יקירם, אשר בצילו חסו ולאורו התחממו מוטל במצב אנוש כשמכל שארית הפליטה נשאר מן הזקנים רק רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל, ועוד יחידים, שבקושי רב ראו אותם. מסתתרים היו רבות מעין המשטרה החשאית שאסרה כל התאספות של חסידים באומן.

באותה שעה נאספו כל אותם פליטים ושרידים; נמנו וגמרו אומר, לרדת אל ציונו הקדוש של רביז"ל ולזעוק מרות על אחד משיירי כנסת הגדולה, ר' שמשון בארסקי. אנ"ש ירדו אל הציון, והחלו מתחננים ומפצירים בתפילה להשי"ת, בזכות רבינו השוכן שם, למענו ולמען כל הצדיקים האמיתיים שוכני עפר, לבל יקח מעמם את אהוב נפשם, נחמתם ותקוותם, ר' שמשון.

אלא שלא כך עלה ברצונו יתברך; ובבין השמשות של ראש חדש חדש סיון תרצ"ה נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון אלקים!

— — — כהלומי רעם נפגענו מהשמועה, כי ניטל ממנו ומכלליות הקיבוץ אנ"ש שיחיו, הדר עוזנו עטרת ראשנו, מחמד נפשנו, שהמשיך בדורנו השארת זקננו, רבינו הקדוש, נחל נובע מקור חכמה זצ"ל, בין כלליות אנ"ש שיחי' די בכל אתר ואתר, זה ל"ב שנה, מיום ל"ג בעומר שנת תרס"ג, שמאז קבע את עצמו לתורה ועבודה בבית מדרשו של רבינו זצ"ל באומן. הלא הוא אבי, אדוני, מורי ורבי, נזר ראשי אורתי, גדולתי, קדושתי, תקוותי, תכליתי, נחמתי, ר' שמשון זצ"ל, הכ"מ...[25].

22) ליקו"מ ח"א סי' נב 23) מתוך דברי ההספד של בנו הנ"ל 24) מבוסס על הידוע שבגיל שלשים עבר לאומן בצירוף דברי בנו בחדש פטירתו, שהיה זה לפני ל"ב שנה (ראה להלן) 25) מתוך דברי בנו הנ"ל המופיעים בסו"ס ליקו"ע ע"ט.

— כך מספידו בנו ר׳ נתן במכתבו אל אנ״ש, וכך הספידוהו כל אנ״ש בכל מקומות מושבותיהם, מרוסיה ועד פולין, ומשם עד ארץ ישראל.

במכתב ההספד מדגיש בנו הנ״ל, חזור והדגש, את החידוש הרב שבאישיותו של אביו. בין השאר הוא מתבטא: **״הלא הוא היה החידוש הגדול בדורותינו, שהמשיך הדעת של רבינו ז״ל בכלליות הקיבוץ של אנ״ש שיחיו,** ובפרטיות, בין הקיבוצים של אנ״ש שיחיי דמדינת פולין, בדרך פשטיות ותמימות גדולה עד להפליא. וזיכה את הרבים בדיבוריו הנאמנים, המלאים חן אמת ואמונה טהורה... בדעה צחה כזאת בתבונה גדולה כזו, ובהסבר נפלא כזה, באופן שיהיה מובן לכל... להראות להם שגם הם יכולין להתקרב להשי״ת ולהתורה הקדושה ולהצדיקים האמיתיים. אף שסבל נסיונות רבים כאלו, בדוחק ולחץ כזה, הלא עיני ראו, שהיו כמה שנים שבזמן החורף, בימים שהיה הקור גדול עד למאד, ולא היו איזה פרוטות לקנות עצים להחם הבית עד שעה מאוחרת בלילה, אז השיג על פי נס איזה פרוטות, ועד אז לא נראה בפניו הקדושות חוט השערה של מרה שחורה חי״ו, אך בשמחה וחדוה גדולה הלך לקנות עצים... ותיכף כשהחם קצת קיבל לידו את השערי ציון, והתחיל לערוך תיקון חצות לילה, בבכיות כאלו, בתמימות גדולה כזו, ובהתעוררות דקדושה כזו, בישוב הדעת גדול כזה, ובדרך צמצום נפלא, עד שהיה אפשר להתבטל על ידי זה מכל התאוות ומדות רעות... ואח״כ התחיל לעסוק בהשיעורים שהיו לו בקביעות: תנ״ך, מדרש, זוה״ק, גמרא, שלחן ערוך, וכל ספרי רבינו זצ״ל.

— וכל זה אני מצייר לפניכם חלק אחד מאלף ממה שאני זוכר קצת, עד שנת תרע״ה, עת היותי בבית קדשו באומן. ומאז ועד היום, אין לי דיבורים לצייר לפניכם מדרגותיו בכל הנ״ל כלל. אך מכתבי מכתביו שזכיתי להשיג בכל השנים נראה, כי בכל יום ויום היה מוסיף קדושה ודעת, והלך מדרגא לדרגא עד להפליא״ — — —

ר׳ שמשון הגיע אפוא לשיא מדרגותיו הקדושות, החזיר נשמתו לבוראו והלך לעולמו.

כנכד רבינו הק׳ וכאחד מגדולי אנ״ש, הכניסו מטתו לבית המדרש ובכו אחריו בכי רב. לאחר מכן נטמן בבית החיים של אומן, כשהוא מותיר אחריו חלל ריק שלא נתמלא עד היום הזה.

תהיה נשמתו צרורה בצרור החיים

בתיבות הנחל

צדיקים אמיתיים

יעקב לב שמח

הארץ על מה עומדת... על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם
(חגיגה יב:)
עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו
(ז"ח ח"א רס"ה)
כד ברא קוב"ה עלמא, קאים ליה על סמכא חד צדיק שמו
(זהר בראשית ר"ח)

☆ מהותם (כביכול) של צדיקים אמתיים ☆ יעודם בעולם ☆ תכונותיהם המיוחדות ☆ החובה לחפש אחריהם ☆ האמונה בהם ☆ ההתקשרות לצדיקים ☆ מעלתם לאחר הסתלקותם ☆ מעלת מקוריבהם ☆ סיפורים ועוד

(המשך ד')

מעתה לעצם המבוכה וטשטוש המוחין כאילו יש ח"ו בהתקשרות לצדיק כמעין סגידה אליו. הבה נא ונציץ אל אותו קונטרס חשוב חיי נפש שהזכרנו לעיל.

הקונטרס נקרא חיי נפש, שכן מתייחס הוא אל דברי הספר "נפש החיים" של הרה"ג רבי חיים מוולח"ין זצ"ל שרבים טעו בדבריו שכאילו משתמע מהם שהתקשרות לצדיקים בתפילה מהווה — לא אחרת מאשר — עבודה זרה ח"ו, עפ"ל. הללו הוציאו את דברי הרר"ח מהקשרם; לא התייחסו לא לראשיתם של דבריו ולא לסופם, אלא לאמצעיתם של דברים המופיעים שם בזה: **"ואפילו להשתעבד ולהתדבק באיזה עבודה לבחינת רוח הקדש שבאיזה אדם נביא ובעל רוח הקדש, גם זה נקרא עבודת כוכבים ומזלות ממש"** — — —[1].

לא נחתו הללו לאיזו התדבקות והשתעבדות התכוון, ומיד הסיקו שח"ו אמירת "הריני מקשר עצמי לצדיקים" לפני התפילה מנוגדת היא לדבריו המבוססים על גמרות

מפורשות. אלא שבעיון קל על כל הפרק בשלימותו תיכף ניתן להבחין שמדובר שם **בדבר שונה לחלוטין, וכי כל אותן גמרות מפורשות עוסקות במקרה אחר לגמרי ובין דברי הגר"ח לבין דברי מהר"ן זיע"א "כגבוה שמים מעל הארץ וכרחוק מזרח ממערב, כן גבהו ורחקו תוכן דברי האחד מתוכן דברי השני ולא פגע ולא נגע ולא קרב זה אל זה ואין בין דבריהם שום סתירה ח"ו ולא קושיא ולא פירכא ולא תיובתא ולא תמיהה כלל"** — כמליצת לשונו של הרה"ח ר' גדליהו קעניג זצ"ל בקונטרסו החשוב[2].

שכן, באותו פרק מבאר ר"ח זצ"ל את דבריו כך: "**וזו היתה כל ענין העכומ"ז של דורות הראשונים מימי דור אנוש... לא שחשבו... שאותו הכוכב הוא אלוה שברא את כל... אלא שתחלת טעות דור אנוש היה שחשבו בשבוש דעתם כי רם ה', ועל השמים כבודו ואין כבודו להשגיח על ברואי זה העולם השפל, ולכן חשבו שהסיר הוא יתברך השגחתו מהם ומסרו לכחות הגלגלים והמזלות שהמה ינהיגו זה העולם כרצונם... לזאת השתעבדו עצמם וכיוונו כל עניני עבודתם ובקשתם לכחות הכוכבים והמזלות**".

ידועה היא אותה דעה פילוסופית מוטעית שהיתה נפוצה בימים ההם, שלא ח"ו שאין אלקים שליט בארץ, אלא שהוא כביכול סילק ידיו מהנהגת העולם ומסר את עניני העולם להנהגתם והשגחתם הפרטית של כוכבים, מזלות וכדומה.

הוכחות חותכות נוספות ישנן בקונטרס חיי נפש, מן הסברא ומדברי שאר ספרים, שאכן לכך היתה כוונת הרר"ח זצ"ל, ואין כאן המקום להאריך בהן. אלא שכדאי להצביע על רשימה של עשרות פסוקים, מאמרי חז"ל וכתבי קדמונים, על התפקיד המכריע שיש לו לצדיק בתפילות ישראל ועד כמה חשוב לדרוש אותו, להתדבק בו ולאהבה אותו. ובעיקר, מה גדול כחו של הצדיק — כמו למשל המובא במדרש[3]: "**ויצב שם מזבח ויקרא לו א-ל. אמר ריש לקיש: ויקרא לו אל אלהי ישראל — אמר, אתה אלוה בעליונים ואני אלוה בתחתונים**". וכמוה רשימת מובאות ארוכה המשתרעת על פני פרקים רבים בחיי נפש — מעמידה את המושג צדיק במקומו הנכון ומטפחים על פני המתחכמים הסבורים שמדריגת הצדיק והצורך להתדבק אליו הוא דבר של מה בכך — יסוד הוא ליהדות כלה ועיקר לכל דבר שבקדושה, שורש לכל הטוב והיקר ובסיס לכל דעה נכונה!

טעות גדולה היא לומר שאין ליחס לצדיק שיעור קומה גדולה כל כך כפי שחסידים מייחסים לו, שכן אין זה חידושים של חסידים לומר שהצדיק מעלה כל התפילות וממנו כל ההשפעות לעולם וכו' וכו', רבים הם דברי חז"ל המדברים מפורשות על כך, ואם הבאנו לעיל אחד מדברי חז"ל המעמידים את הצדיק ברום פסגת המדרריגות הקדושות, שומה עלינו להצביע אף על דברי ראשונים כמלאכים, כמו הרמ"ק בספרו "אלימה", המשמש ליסוד ועיקר לכל תורת הקבלה. בקטע מספרו המצוטט בספרים הקדושים הננו קוראים: "... ולכן, אם יש אדם והוא משובח, כולם יוטפלו אליו, ויהיה הוא המהלך ומעלה שירו בראש כל שירה וזמרה, וכולם משועבדים תחת ידו... ולזה יש להשכינה ב' אלו קוראותיה בשפע העליונים להשפיע לתחתונים, ולזה השכינה תסבב על האדם כשר והגון מישראל אפילו שהוא אחד לבד, כגון שת, משותלח, נח, אברהם, יצחק, ישראל וכל כיוצא. **ואפילו בדורות אחרונים כל מי שיהיה מזכך עצמו שכינה עמו; היא נוטלת שבח כל התחתונים ושאר כשרי ישראל ותפילתם ועבודתם, על ידי כשר ההוא**

ראש הדגל... ויהיו תפילתם של ישראל עולות דרך הסולם הזה, כענין שפי' ערך הבהמות אל האדם, כך הם שאר האדם אצל הצדיק שיזכך עצמו ויעשה עצמו מרכבה אל השכינה במעשיו ההגונים וכיוצא"[5].

הרי שהצדיק משמש סולם ששפע קודש יורד ועולה בו, שמצד אחד הקב"ה משפיע "שפע העליונים" לתחתונים דרכו ומצד שני הרי "תפילתם של ישראל עולות דרך הסולם הזה" שהוא הצדיק. כי על כן כותב גם הר"ר יהונתן אייבישיץ, בספרו הטהור יערות דבש, כדברים הללו: ...ובית המקדש הוא מקום ממוצע לקבל התפילה מבני אדם, ומשם עולים לה'. ולכן אמרו: 'והתפללו דרך ארצם'... אך בעוונותינו הרבים אשר אין לנו מקדש... בחסדו הותיר לנו שריד אשר אין דור שאין בו צדיקים מבני עליה, לא יחסר מל"ו צדיקים. **אם כן, כל תפלות סובבים לתפלתן של צדיקים ונתדבקו בתפילתן והוא שאין מסך מבדיל בינו לבין השם, ע"י תפלתו גם תפלת אחרים עולה[6].**

ובדברי תלמידו המובהק ביותר של הבעל־שם טוב רבי יעקב יוסף מפולנאה זצוק"ל, בספרו המופלא תולדות יעקב יוסף: "שמעתי ממורי שכל העולם ניזון בשביל חנינא בני — שהוא פתח הצינור ושביל השפע בעולם, ודפח"ח. וכמו שהוא בענין שפע מזונות, כך הוא לפתוח צנורות החכמה הוא על ידי הצדיק מומחה שבדור" — — —[5].

ובדברי תלמידו האחר של הבעש"ט הרב הצדיק רבי נחום מטשערנאבל בספרו היסודי מאור עינים: "הצדיק הוא אמצעי המקשר הקב"ה עם העולם ועל ידו בא טובה וברכה לעולם. כמארז"ל: צדיק בא לעולם טובה בא לעולם"[6].

ואחרון חביב, דברי רבינו הקדוש והנורא בליקוטי מוהר"ן[7]: **"כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת. ועל כן, כשמקורב להצדיק האמת יוכל לקבל בקל מה שצריך לו"[7].**

"... וצריך כל אדם לקשר את תפילתו לצדיק הדור, והצדיק יודע לכוין השיעורים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השייך" — דברי רבינו בתורה ט' בלקוטי מוהר"ן חלק ראשון;

"... דע, כי ההתקשרות באמת לצדיקים אמיתיים הוא תועלת גדול מאד מאד, כי על ידי זה זוכין לתשובה שלימה ולכפרת עוון ונמתקין הדינין ונתבטלין לגמרי ונעשה על ידי זה יחוד קוב"ה ושכינתיה" — דברי רבינו בתורה צ"א בלקוטי מוהר"ן חלק שני.

מעלתם לאחר הסתלקותם

רעיון מפליא ובלתי מובן די הצורך מופיע בכמה וכמה מאמרי חז"ל על אודות הצדיקים לאחר הסתלקותם מן העולם. כמו: **"יעקב אבינו לא מת"**[8] ופירש"י שרק **"סבורים היו שמת" "אלא חי לעולם"**. וכמו: **"לא מת משה** — כתיב הכא 'וימת שם'[9] וכתיב התם[10] 'ויהי שם עם ה'' — מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש"[11]. ובכלל אמרו חז"ל, ש**"צדיקים במיתתם קרויים חיים"**[12]. ואף אנו בקידוש לבנה בתחילת כל חודש אומרים: **"דוד מלך ישראל חי וקיים!"** — — —

הצדיק הוא אפוא "חי וקיים", אלא שאנו "כסבורים" שמת. דומה לנו שפעילותו הרוחנית עבורנו נפסקה עם פטירתו, ואין אנו יודעים כלל ש"צדיקיא שכיחי יתיר בהאי עלמא בתר דאסתלקו"[13] (=הצדיקים נמצאים יותר בעולם הזה אחרי שנסתלקו), וש"**גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם**"[14] שאדרבה אחרי מותם פעילים הם יותר, משיגים הרבה יותר ומצליחים הרבה יותר במשימתם העיקרית, לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים, לתקן ולהכשיר את נשמות ישראל לקראת תיקון העולם הכללי לעתיד לבוא.

יש והצדיק לאחר מותו מתלבש בגופו ממש, כרבי יהודא הנשיא שהיה בא לקדש בכל שבת בביתו, ויש שרק רוחו משוטטת בעולם — הכל לפי זכותו של אותו אדם המתדבק אליו. שאם זכה האדם הרי הצדיק מופיע בפניו אף בהקיץ ולא רק בחלום או בהשגה מופשטת או בהרגשה מסויימת דקה מן הדקה. מאידך, אם ח"ו חטא האדם הרי הצדיק במיתתו מת הוא לגמרי עבורו ומנתק עמו כל קשר מוחשי. שכן, כל מותו או חייו של הצדיק לאחר הסתלקותו תלוי ועומד בהתייחסות הבריות אליו, וכפי שמבאר מוהרנ"ת בדרוש מעניין ומאלף כדלהלן:

לפני שירת האזינו מוצאים אנו פסוק מוקשה; משה רבינו אומר להם לישראל: "כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר ציויתי אתכם"[15] — על כך שואל רש"י "והלא כל ימי יהושע לא השחיתו... אלא מכאן שכל זמן שתלמידו קיים כאילו לא מת". מוהרנ"ת בליקוטי הלכות[16] מוסיף להקשות: "הלא הצדיק האמת נקרא חי לעולם — כמו שאמרו חז"ל ע"פ, ובניהו בן יהוידע בן איש חי[17] וכו' מכל שכן וכל שכן משה רבינו בוודאי חי וקיים לעולם וכמפורש במ"ר שמשה רבינו לא מת, כי הוא עומד ומשמש במרום. וכמו שכתוב בזוה"ק[18]: 'תא חזי, משה לא מית, ומאי דכתיב וימת משה — הוא מסטרא דילן' (=בוא וראה, משה לא מת ומה שכתוב וימת משה — הוא מצדנו) ע"ש ומבואר שם: 'דבכל אתר לצדיקיא קרי ביה מיתה הוא מסיטרא דילן' (=בכל מקום שקורא בו לצדיקים מיתה הוא מצידנו)".

ובכן, מה שייך לומר "כאילו לא מת", הרי הוא לא מת במציאות, שכן כל מיתתו אינה אלא להשגתנו הפשוטה ו"מסטרא דילן" — מצידנו שייך לקרוא להסתלקותו מיתה, אולם מצדו של הצדיק הריהו חי וקיים ממש, מתהלך בין הבריות ומדריכם בדרך האמת כבחיים חיותו.

— "אך באמת הכל ניחא, כי זהו בעצמו כוונת המדרש שהביאו רש"י. היינו, שרש"י בשם המדרש מפרש כוונת הפסוק שאינו כפי פשוטו, שאחרי מותו הפשוט ישחיתו, כי הלא אנו רואין שלא השחיתו... אלא על כרחך מוכח מזה שפירוש תיבת מיתה הנאמר אצל הצדיק, הרבי האמת שיש לו תלמידים, שהוא בחינת משה, אינו כפשוטו ממש ח"ו... רק פירוש תיבת מיתה... הוא מסיטרא דילן... **היינו בכל עת שיהיה נקרא, 'אחרי מותי' דהיינו שלא תעסקו כרעוי בתורתו ולא תחפשו ולא תבקשו אותו היטב כראוי... אז יהיה נקרא 'אחרי מותי' שהוא בחינת המיתה שהיא מסיטרא דידכו (=מצדכם) ואז 'השחת תשחיתו' וכו'. אבל כל ימי יהושע והזקנים שעסקו היטב בתורת משה וסלסלו וחפשו כראוי בהרוח הקדש של משה בודאי לא השחיתו, כי עבדו את ה' כל ימיהם. ואז בודאי נחשב שמשה חי כי באמת לא מת משה.**

וכן נוהג מדור לדור לעולם, שבכל עת שנמצאים צדיקים שעוסקים כראוי בתורת משה, באותו העת נחשב כאלו לא מת משה גם מסטרא דידן (=מצד שלנו). ובעת שמתרשלים בה ח"ו, אז נקרא ח"ו לגבי דידן (=לגבינו) 'אחרי מותו'".

מוהרנ"ת מסביר אפוא, שכל אותו רעיון המצוי כל כך בחז"ל על אודות המצאותם בחיים של הצדיקים, תלוי בה במידה שעוסקים בתורתם והולכים בדרכיהם, וכי עצם ההנחה שאנו מניחים שעתה הוא "אחרי מות" הצדיק מנתקת אותנו מן הצדיק כאיש חי. ואין הדבר צריך להסבר רב, הרגשתם של חסידי ברסלב האמיתיים ברבינו ז"ל הינה ממש "כאילו לא מת". והודות לכך, הרי רבינו חי וקיים ושכיח ומצוי ביניהם, מורה להם את הדרך אשר ילכו בה והולך לפניהם כרועה נאמן.

צא וראה מה כותב מוהרנ"ת במכתב אחד למקורביו:

"... ואני יודע ומאמין באמת שאדומו"ר יודע היטב בכלליות ובפרטיות כל מה שנעשה עם כל הנפשות בכל דור ודור, מיום ברוא אלקים אדם על הארץ עד הנה ועד הסוף האחרון. ויודע כל התיקונים של כל אחד ואחד" — — —[19].

נמצא שהצדיק האמיתי אף לאחר מותו יודע ומביט עד סוף כל הדורות בתיקונו של כל אחד מישראל ומשתדל בטובתו. וכמו שמובא גם על כך בספר הק' יערות דבש[20] שכתוֹנת הכתוב על משה "לא כהתה עינו" — **"שלא סילק השגחתו מאתנו אף במותו, כי תמיד עינו על ישראל 'ולא נס ליחו' — הוא השקאת מימיו. ולהראות אותנו, כי תמיד עומד עלינו ומתדבק אתנו".** עיין גם בילקוט ראובני[21] שכתב בשם הציוני: "ויגוע יעקב ויאסף אל עמיו — ומיתה לא נאמרה בו. אמרו חז"ל: **יעקב אבינו לא מת, לפי פשוטו, נתלבש צורה כעין גוף האדם קדמאה קודם חטאו והוא משוטט בעולם הזה לתועלת עם קודש".** ובשם רבינו בחיי[22]: "יעקב אבינו לא מת כי שאר נפשות צדיקים כיון שעולים לא יורדים אבל יעקב לקדושת גופו ומעלתו היתה נפשו עולה ויורדת"[23].

הלא כאלה הם דברי רבינו על הצדיק, שיוכל להיות גם למעלה וגם למטה. "ואפילו כשמגיע זמנו להסתלק והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלימות שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה. רק עיקר השלימות של הנשמה היא שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם כן"[24].

אלא שרבים תמהים ושואלים על חסידי ברסלב: מה הם עושים אם בכל זאת נקלעים הם לבעיה סבוכה; היאך הם יודעים להחליט באיזו דרך לבחור? "בשלמא אנו — טוענים בני כתות חסידים אחרות — נכנסים לרבי ושואלים. אבל אתם, חסידי ברסלב שאין לכם רבי חי ממש, כלום כל בעיה ובעיה בחיים כתובה בספרי ר' נחמן?!"... כך הם שואלים, ובצדק, שכן מעולם לא התנסו בדרך רבינו הקדוש; אותה דרך, לא רק שאין היא חסרה פתרון אחד לאף בעיה אחת רוחנית או גשמית, אלא שהיא מוליכה הישר לאותו "כתובת" משם לוקח כל מנהיג אחר את העצות שמייעץ הוא לחסידיו... ושוב לא תובן אותו "כתובת" אלא רק למי שהתנסה בדרך ההתבודדות שלימד רבינו, שבכחה לתת עצה מבוררת ואמיתית לכל מבקש עצה באמת. הלא זוהי הדרך לייחד שעה בכל יום, במקום שאין איש ובישוב הדעת גמור, ולשיח את כל אשר עם הלב והנפש, כמשיח כל לבבו לפני חברו הטוב ביותר — דרך הנראית לכאורה כשייכת לגדולים, ואף על פי כן לימד רבינו בספריו כיצד ינהג בה כל אחד ואחד, יהיה מי שיהיה.

ושוב, כל זאת, רק בכח ההתקשרות אליו והאמונה בעצותיו של רבינו שככל שדבוקים בו כן מועילה ומנחה ההתבודדות.

אבל לכאורה אם מעיינים בליקוטי מוהר"ן הרי נראה שרבינו מדבר על צדיק חי ממש, כמו על נסיעה אליו, על ראיית פניו, על ווידוי דברים לפניו וכדומה, ומה מקום אפוא לכל אותם תיקונים אחרי הסתלקות רבינו הקדוש והנורא.

הוא אשר אמרנו, תלויים הדברים עד כמה חיים את רבינו, שכן אותו חסיד המתהלך עם רבינו תדיר, שקוע בספריו ואינו זז בלעדי הוראותיו, הרי **"כל המאמרים שגילה בענין מעלת התיקונים הנוראים והנפלאים שנעשין על ידי ההתקרבות להצדיק, וכל הפרטים שיש בזה, כל דבריו ז"ל בזה חיים וקיימים לעד. וגם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל, נעשה כל זה, על ידי שמתקרבין אל ענינו הק' ז"ל, ונכללין בתוך הקיבוץ הקדוש, ומקבלין עצותיו הקדושים, ובאים על ציונו הק', ומתפללין שם על התשובה והיראה והעבודה וכו'. בפרט כשזוכין להכלל בתוך הקיבוץ הק', בעת שמתאספין אליו ז"ל על ראש השנה"**[25].

— את הדברים הברורים הללו כותב הגאון והצדיק הרב מטשעהרין בעמח"ס דרך חסידים, לשון חסידים, הנפוצים כל כך בעולם החסידות ושהיה אחד מגדולי חסידי ברסלב הנדע בפירושיו, ליקוטיו, וחיבוריו הגדולים לספרי רבינו ותלמידיו הקדושים.

ואכן, מבאר הוא הרב מטשעהרין, בטוב טעם ודעת, רבים מאותם דברים המדוברים בליקוטי מוהר"ן כאילו רק על צדיק חי, היאך הם שייכים ומעשיים גם לאחר הסתלקותו. אין כאן המקום להאריך כל כך בביאוריו הללו, עיין בספרו פרפראות לחכמה על ליקוטי מוהר"ן תורות ד', ס"א, קצ"ב בח"א וה' ז' בח"ב ועוד, בהם הוא מטיב לבאר כל דבר על אפניו, אלא שכאן אתנו להעתיק קטע אחד על גדל התיקון שמשיג אדם בשעה שהוא בא אל הצדיק בתוך קיבוץ אנשים גדול וביחוד בראש השנה. רבינו בתורה מ' בח"ב מבאר את הפסוק בישעיה ל"ג "מלך ביפיו תחזינה, עיניך תראינה ארץ מרחקים ומפרשו כך שכשזוכים לראות את המלך — הצדיק — ביפיו — כשקהל רב מתקבץ אליו וביחוד בראש השנה — אזי זוכים להשיג וליצור קדושה של ארץ ישראל — ארץ המרחקים — בכל מקום ש"תחזינה" העיניים.

ואף על כך כותב הרב מטשעהרין: "שענין זה המאמר נוהג גם עכשיו. וביותר נראה זכות ההתפארות הזאת בראש השנה. בזמן הקיבוץ הגדול. (שהיה בשעתו באומן בביהמ"ד הגדול הנקרא על שמו ז"ל, סמוך ונראה להציון הק') **ומי שיש לו עיניים לראות, הוא מתפלא מאד בכל שנה ושנה בעת וזמן הקיבוץ. כי מי פועל ועוסק זאת לקבץ בכל שנה ושנה קבוץ גדול כזה ה' עליהם יחיו ?! ורובם ככולם הם בעלי תורה, והרבה מהם גם בעלי עסק, ויש להם עסקים גדולים מאד בביתם. ולפני ראש השנה משליך כל אחד מהם כל עסקיו שבביתו, ובא ביגיעות וטירחות גדולות. ויש שבאים ממקומות רחוקים וכו', ואין עושים שם שום דבר, רק כל אחד מבקש ומתחנן ושופך נפשו לפני ה' לזכות לתשובה שלימה וכו', ושיתקנו כל פגמיו שפגם עד עתה, ושמעתה לא יפגום עוד. ומרבים שם בתחנונים רבים... וכל אחד מקבל הארה והתעוררות מחבירו, ובכל שנה ושנה מתחדש ומתחזק בעז"ה האהבה וההתקשרות והאחדות שבין כל הקיבוץ לשם שמים, ושאינה תלויה בשום דבר כלל. וגם בעז"ה בכל שנה נתוספין נפשות חדשות אל כלל הקיבוץ בכל השנה על ידי זה ברוחניות.**

וכמעט שהחיות וההתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה כלה הוא על ידי החיות דקדושה וההארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקיבוץ... ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת ... בודאי הוא גם כן בבחינת 'מלך ביפיו תחזינה עיניך' וזוכה גם כן לכל הבחינות המבוארים בפנים" — — —

זה מכבר חיבר הרה"ח ר"ש צ'צ'יק שליט"א ספר חשוב למאד בשם "משך הנחל"[26]. אותו ספר העוסק ברובו ככלו בהוכחות מש"ס ומדרשים, מדברי הראשונים והאחרונים, ומדברי גדולי הקבלה והחסידות, על דבר מעלת הצדיקים, תקפם וגבורתם, והצורך הרב שיש בהתקרבות והתקשרות אליהם, מרבה להוכיח עד היכן החובה להסתופף בצל רבינו הקדוש והנורא, אף היום לאחר הסתלקותו.

בפרק ב' — על דבר "השארת הצדיק" — הריהו כותב — **"הנה יסוד מוסד, דברים ברורים וקיימים, אשר כעת הצדיק הדור הוא אדמו"ר רבינו הק' נ נמ"ח, כמבואר בדברי הר"ר נחמן מטולטשין זצ"ל באחד ממכתביו וזלה"ק שם: וכבר מונח כלל בידינו אשר כעת הוא הצדיק שבדור אדמו"ר זצוק"ל וכו'. אם כן, כל התיקונים שנמשך על ידי הצדיק הדור נמשך על ידי רבינו הק' נ נמ"ח זצוק"ל. והנה מבואר בספר הק' יערות דבש, שיש צדיק כזה, אשר גודל כחו וגבורתו נמשך גם אחרי עלייתו למרומים. וזלה"ק שם בדף ע"ב (דפוס יוזעפאף) ... ועיין עוד שם בספר יערות דבש בדף צ"ב, וזלה"ק... כי יש צדיקים שאף לאחר מיתתן יש להם דביקות לתחתונים, להשפיע להם כל טוב כאשר היה בחייהם כמו כן בהסתלקם שטבעם הטוב אז יותר מתגבר בקרבתם לפני ה' שהוא מקור הטוב".**

כך עוברת רשימה ארוכה של מובאות בספר משך הנחל, ביניהם הר"ן בדרשותיו הכותב על חכמי וחסידי הדורות: ... וכל שכן לאותם שהם מתקרבים אליהם ומשתתפים עמהם. ולא בחייהם בלבד, כי גם אחרי מותם, מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם מכל הצדדים. כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלקי, עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד, שיספיק לכיוצא בזה. ומפני זה אמרו רז"ל[27], שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם. כי התפלה במקום ההוא תהיה רצויה יותר להמצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלקי".

ומכאן מגיעים אנו לדבר החשיבות להשתטח על קברי הצדיקים, על עניניה שכבר נידונו בארוכה במאמרנו בגליון 35 במדור הנוכחי "בנתיבות הנחל".

ולסיכום הפרק על מעלת הצדיקים לאחר הסתלקותם — שני קטעים מספר ליקוטי הלכות למוהרנ"ת המהווים דברי חיזוק לאחר הסתלקותו של הצדיק:

"... שלא לומר ח"ו שכבר אפס תקוה, כדרך כמה אנשים שאומרים כך על הסתלקות הצדיקים; שאומרים שעתה כבר לא נשאר לנו כלום ח"ו, אבל באמת הם שוגים הרבה הרבה, כי אף על פי שמצד אחד אומרים קצת אמת — כי בודאי לא נשאר ממש צדיק כזה; כי בודאי כשנסתלק משה לא נשאר עוד צדיק ממש כמשה; כי פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושה וכו' כשרז"ל — אבל אעפי"כ, אסור לישאר ח"ו בזה לומר ח"ו שמחמת זה אפס תקוה ... **כי מהצדיק האמתי בודאי נשאר השארה טובה לנצח, רק צריכין לחפש ולבקש הרבה"**[28].

"... כי עיקר יגיעת הצדיק האמת הוא להמשיך השגות אלקות בתלמידיו, בדרכים נפלאים, עד שיוכלו להאיר בתלמידיהם ובתלמידי תלמידיהם לדורות, עד שכולם ידעו את ה'. והצדיק בחיים חיותו יודע בהשגתו העצומה איך לדבר עם כל אחד ואחד וכו' כנ"ל, **אבל לאחר הסתלקותו, עיקר חיותנו על ידי קיבוץ תלמידיו יחד לדברים שבקדושה, וכל אחד מתעורר להשי"ת כפי הנקודה טובה שהאיר בו הצדיק, וכל אחד מספר מה ששמע וראה ממנו. ועל ידי זה יכולין להחיות את כל העולם כולו"**[29].

(המשך יבוא בע"ה)

1) שער ג' פרק ט' 2) חיי"נ ס"ט 3) פ' ע"ט י' 4) מועתק מספר משך הנחל בתחילתו 5) תולדות יעקב יוסף פרשת צו 6) מאור עיניים חי' מס' ברכות 7) ליקוטי מוהר"ן סי' ר"מ 8) תענית ה' עקב 9) דברים לד 10) שמות לד 11) סוטה י"ג ע"ב 12) ברכות יח ע"א 13) זהר 14) מנחות ז' ע"ב 15) דברים כ"ה 16) חר"מ שלוחין ה"ה י"א 17) שמואל ב' כ"ג וכבהערה 12 18) פ' תרומה דף קעד 19) עלים לתרופה מכתב ש"נ 20) דף נא 21) פר' ויחי 22) שם בהגה"ה 23) עפי"ס משה"נ 24) ליקו"מ ח"ב ז' 25) פרפראות לחכמה על ליקו"מ תורה ד' 26) ירושלים תשל"ג 27) סוטה ל"ד 28) חו"מ שלוחין ה' י"ח 29) שם נזקין ד' י"ב.

האמת לאמתו

יצחק א. זילברמן
ירושלים

איתא במדרש (בראשית ח): א"ר סימון, בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדה"ר, נעשו מה"ש כיתים כיתים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא. ההי"ד (תהלים פה): חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו. חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים ואמת אומר אל יברא שכולו שקרים וכו'. מה עשה הקב"ה, נטל אמת והשליכו לארץ. ההי"ד (דניאל ח'): ותשלך אמת ארצה, עכ"ל.

ומאליה מתעוררת השאלה, למה השליך הקב"ה את האמת לארץ שחיים בו בני אדם בעלי בחירה, הרי האמת רצתה למנע את בריאת האדם שכולו שקרים. ואפשר לומר, שהאמת הנ"ל מקומה דוקא בעולם הגשמי, בתור משקל-נגד לאמת לאמתו. כי על מנת להגיע אל האמת לאמתו, על האדם לעבור קודם כל מיני מניעות, קשיים ומבחנים. חה לפי הכלל, שההכרה האמתית חודרת לאדם בבחינת ביתרון אור מן החושך. ולכן, *בתהליך הזה, האמת של המלאכים ממלאת תפקיד חשוב.*

ורכישת האמת לאמתו נעשה בשלושה שלבים. השלב הראשון הוא התגלית האמת לאמתו. כאשר האדם מוכן להודות על הטעויות שבעבר. השלב השני, הוא התפקחות מהשגיאות. והמצב הזה מלווה במשברים נפשיים, כגון פחדים ספקות לגבי העתיד. והשלב השלישי, הוא ההתחזקות, המשחררת מן המצוקה הנפשית ומוליכה להתעוררות של פעולות, על מנת לתקן את המעוות של העבר. ורק אז האמת לאמתו יכולה להמצא אצל האדם, בבחינת שכל הנקנה.

והאמת לאמתו יורדת לעולם הבחירה בלבוש הצדיק האמת, שמכונה בשם "אשת חיל". וזהו (משלי לא) "אשת' חיל' מי' ימצא' — ס"ת בגימ' **אמת**. כי על מנת לפרסם את האמת לאמתו בעולם הבחירה, צריכים להיות "אשת חיל", שמוכן ללחום בעקשנות, כדי לנצח. כפי שאמר רביז"ל: "נצחתי ואנצח".

וזהו "ורחוק מפנינים מכרה". כי ידוע, שהמצאותם של פנינים, מתחת מי הים. והצדיק מכונה בשם שמים (כמ"ש בליקו"מ ח"א סי' קי"ד ועוד בכמה מקומות) והשמים הם בתכלית הריחוק ממקום הפנינים הנמצאים בעמקי הים. ויש כאן רמז ברור, שהצדיק האמת הוא רחוק לגמרי משקר החן של הבלי עולם הזה, בבחינת פנינים. ומשום כך: "ורחוק מפנינים מכרה", רחוק דייקא כנ"ל. ועוד רמז נמצא בפסוק "ורחוק מפנינים מכרה", אחדות שני ההפכים בין הצדיק האמת לעומת מהותו של העולם הגשמי. כי הר"ת של "ו'רחוק מ'פנינים מ'כרה" בגימ' **הטבע** והצדיק מבטל את הטבע ע"י תפלתו (כמ"ש בליק"מ ח"א סי' ס"ו ועוד מקומות) והס"ת של ורחוק' מפנינים' מכרה' הם אותיות **קמה**, שהם נוטריקון "ה'שקיפה מ'מעון ק'דשיך" כמ"ש בליק"מ ח"א רל"ד, שהוא רמז לצדיק, שהוא בחי' שמים, הממשיך השגחה פרטית לעולם הגשמי.

אני רואים בחוש שכאשר נופל חפץ מגובה רב ומגיע לארץ אז הוא מתפצל לחלקים רבים. והתופעה הזאת אנו רואים אצל האמת, שהושלך ארצה ונעשה עדרים עדרים (כמ"ש בסנהדרין צ"ז). וכל אחד שמוצא את האמת הזאת תולה בה חשיבות רבה, עד כדי כך שמוכן למענה להחריב עולם ומלואו, מפני ששורש האמת שמצא, הוא מהמלאכים שאמרו לא לברוא את האדם כנ"ל, ואיתא במסכת בבא מציעא פרק ב': "דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים, אלא על שדנו בה דין תורה וכו' שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין". כי בתורה עצמה יש שתי דרכים, כדרז"ל על הפסוק "ישרים דרכי ה'" צדיקים ילכו בם יכשלו בם. וכאשר האדם מקושר לצדיק האמת, הוא יכול לברר האמת לאמתו. כמ"ש בליק"מ ח"א סי' ח' וזה לשונו: **"דע שעיקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור כי רוח החיים הוא בתורה כמ"ש "ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים הוא התורה והצדיקים דבקים בתורה וע"כ עיקר הרוח חיים אצלם** עכ"ל. והצדיק נמשל לאשת חיל שנאמר עליה "ותורת חסד על לשונה", דהיינו, האמת של הצדיק היא בבחי' תורת חסד, בחינת רוח חיים, וההיפך של דין תורה שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין, שגרם לחורבן ירושלים כנ"ל.

מבואר בליק"ה ה' ריבית אות ט"ו, שהאמת הוא "ראש תוך סוף". כי עיקר שלימות האמת הוא, כשהוא אמת מתחלתו ועד סופו עכ"ל. ולכן, הצדיק האמת, בתי' משה, הוא בבחינת ראש תוך סוף. כי משה רבינו ע"ה הוא בבחי' מה שהיה הוא שיהי'. ומבואר בלקוטי תנינא סי' כ"ו, שמשה מלובש בכל אחד ואחד מישראל, בכל אבר ואבר. וע"כ, משה נקרא מחק"ק, שבגי' רמ"ח. דהיינו, רמ"ח מצוות, כנגד רמ"ח אברים נמצא איפוא, שהצדיק האמת בחי' משה, הוא בבחינת ראש תוך סוף, שהוא שלימות האמת כנ"ל: והאמת היא בשלימות, כאשר היא במחשבה דיבור ומעשה. וזה מרומז בבחינת "ראש תוך סוף". כי "ראש" הוא בבחי' מחשבה, ו"תוך" הוא בבחי' "תוך כדי דיבור". וסוף הוא בבחי' "סוף מעשה במחשבה תחלה", ושלימות האמת בבחינת מחשבה הוא הזכרון בעלמא דאתי. כי עלמא דאתי הוא עולם האמת. ושלימות האמת, בבחי' דיבור, היא התפלה. כמ"ש בליק"מ ח"א סי' ט', וע"ש שדיבור התפלה נקרא אמ"ה, כי אמ"ה היא ה'

מוצאות, הכלולים מאש ומים. וזה א'מה ת'כלינה מ'למעלה ר"ת **אמת**, כמבואר שם. ושלימות האמת בבחי' מעשה, הוא קיום המצוות. וכתיב כל מצוותיך אמונה (תהלים קי"ט), ואמונה נקראת כד אתחברת בה אמת, כמ"ש בליק"מ ח"א סי' ז'.

עיקר שלימות האמת, כאשר מוציאים אותה מכוח אל הפועל ולפרסמה ברבים. וזה נעשה ע"י כוח הדיבור, בבחינת דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. כי מקום האמת הוא בלב, בבחי' ודובר אמת בלבבו. ומבואר בליק"ה (הל' אפוטרופס הי"ג) שכל השקרים הם בחי' עלמא דפירודא, היינו, בחי' פירוד בין הקול לדיבור, וע"כ נכרין דברי אמת, כי שמדבר איזה שקר אזי א"א שיתיישב ויתייחד ויתקשר אצלו הקול עם הדיבור, ומי שהוא איש אמת, יכול להכיר באחר אם דובר שקר עכ"ל.

אודות גודל החשיבות של הדיבור האמת אומר רביז"ל בליק"מ ח"א סי' קצ"ב: "**דע שדיבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת, אפילו במילי דעלמא, הוא יקר מדברי תורה של צדיק אחר. ובליק"מ ח"א סי' קי"ב, וז"ל: "והמשכיל המבין, יש לו להתפלל כל ימיו שיזכה פעם אחד כל ימי חייו, לדבר דיבור אחד של אמת לפני ה' כראוי".**

מתפקידה של המלכות דקדושה הוא לגלות ולפרסם את האמת בעולם. דהיינו, להודיע לבני אדם שהש"י הוא השליט של הבריאה, והכל מתנהג כרצונו. וזה מרומז בפרשת (שמות ח) "ויאמר משה לפרעה התפאר עלי, למתי אעתיר לך וכו' ויאמר למחר, ויאמר כדברך, למען תדע כי אין כה' אלקינו". וזהו הר"ת של ת'דע כ'י א'ין כ'ה' בגימ' אמת. כי המלכות דקדושה משתדלת תמיד להחדיר בעולם את ידיעת האמת, ולהוכיח שאין כה' אלקינו, בבחינת למען תדע כי אין כה' אלקינו כנ"ל. ומבואר בלק"ה ה' ערות ה"א, שעיקר עליית שלימות המלכות דקדושה הוא ע"י אמת. משום כך, נאמר אצל דוד המע"ה, שהוא שורש מלכות דקדושה — "נשבע ה' לדוד אמת, לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך". (תהלים קל"ב). ומהותה של האמת היא קיומה לדורות. בבחי' "מפרי בטנך אשית לכסא לך". כי "קושטא קאי". וזה הס"ת של בטנך' אשית' לכסא' לך' — בגימ' **אמת**. כי שלימות האמת היא, ע"י המשכיותה, בבחי' מפרי בטנך אשית לכסא לך כנ"ל.

דוד המע"ה התפלל "אחת שאלתי מאת ה' " (תהלים כ"ז), ו"אחת" היא בחי' אמת שהיא רק אחת. כי אין לה שום תחליף, ו"מאת" הוא אותיות אמת. כי דוד שאל מאת ה' שידריכהו תמיד בדרך האמת. ובמדרש תהלים, על הפסוק "אחת שאלתי מאת ה' ": "רבי אבא בר כהנא אמר, מלכות שאל. כי אמת היא חלק בלתי נפרד מהמלכות דקדושה כנ"ל.

בלק"ה ה' שבת ה"ז מ"ש, **שלפעמים יכול האדם ליפול ח"ו ע"י האמת דזיקא, כי יודע בנפשו שבאמת קלקל ופגם הרבה, וגם עתה הוא כמו שהוא, וע"כ מסיתו הבע"ד לרחותו לגמרי ח"ו ע"י האמת שלו. כמורגל זאת בפי כמה אנשים עכ"ל.** וזה מרומז בפסוק (תהלים נ"א): "אל תשליכני מלפניך וריח קדשך אל תקח ממני". הר"ת של א'ל ת'שליכני מ'לפניך הם **אותיות אמת**. דהיינו, דוד המע"ה התפלל להש"י, שהאמת לא תפיל אותו, ולא תרחיק אותו מהקדושה. ולכן הוסיף: "ורוח קדשך אל תקח ממני", כי רוח הקודש נקרא ע"ש החכמה, שהיא רוח חכמה, שבאה מקודש, כידוע (זוהר אחרי דס"א), וכמובא בליק"מ ח"א סי' כ"א. ודוד המע"ה התפלל על כך, שבעת משבר של

האמת, לא יאבד את חכמתו, ושיזכה לדעת שעל מנת להגיע אל האמת, מן ההכרח לעבור כל מיני ירידות ומשברים נפשיים, בלי להתיאש מן הרחמים.

דרך האמת היא להוכיח את האדם על מעשיו שאינם בגדר אדם, ופוגעים בחוש היושר. וזה מרומז בפסוק (תהלים לב): "אל תהיו כסוס כפרד". הר"ת של א"ל ת'תהיו כ'סוס כ'פרד בגימ' **אמת**, כי הפסוק מוכיח ומזהיר את האדם לא להדרדר לדרגת סוס ופרד, ולהמנע ממעשה בהמה. וע"י יראת השם האדם ניצל מזה. ומובא בספר המדות "שע"י יראה האדם זוכה לאמת". וזה מרומז בפסוק (משלי ב): "אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא". כי הס"ת של ודעת' אלקים' תמצא' הם אותיות **אמת**. כי שלימות הדעת הוא רק ע"י האמת שלו, כמבואר בפנים.

האמת הוא "ראש תוך סוף" כמבואר בפנים. דהיינו, שלימות האמת היא כאשר מסתכל מראש על הסוף של מעשיו, שצריך לתת דין וחשבון לפני הקב"ה. ובודאי יפול על האדם יראה בבחי' סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא (קהלת). וזהו הס"ת של את' האלקים' ירא' הוא אותיות **אמת**. כי ע"י האמת זוכה האדם ליראה כנ"ל.

ישנה נקודת אמת המושרשת בכל אחד מישראל, מבחינת כלליות קדושת ישראל. דהיינו מחמת קדושת נשמתו, שהיא חלק אלקי ממעל. ובלקה"ל ה' גניבה מבואר, שהאמת היא בחי' "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן", ואיתא במסכת נדה פרק ג' שכאשר הילד במעי אמו "נר דלוק על ראשו, וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך חשך" עכ"ל. והנר הזה, הוא אור האמת, בבחי' ראש תוך סוף. דהיינו, שדלוק על ראשו בתוך בטן אמו, וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו כנ"ל. וכאשר יצא האדם לאויר העולם, דהיינו לעולם הבחירה, נשכח ממנו כל מה שראה במעי אמו, כדי שיוכל לעמוד בנסיון דהאי עלמא, ולקבל עבור זה שכר אח"כ. נמצא שאור האמת הזה שראה במעי אמו, הוא בבחי' אבידה, כאשר האדם בא לזה העולם. וע"י התקשרות לצדיק האמת האדם יכול להחזיר לעצמו את הרשימו מאור האמת של מעי אמו. כי אצל הש"י כתוב: "השומר אמת לעולם" (תהלים קמו) והש"י שולח את הצדיק האמת לזה העולם, כדי להאיר האמת בתוך חשכת ותוקף הבחירה. ומבואר בליק"מ ח"א סי' קפ"ח: "**דע שצריך לנסוע להצדיק לחזור על אבידתו.**

כי קודם שיוצא האדם לאויר העולם מלמדין ומראין לו כל מה שצריך לעשות ולעבוד ולהשיג בזה העולם. וביון שיצא לאויר העולם, מיד נשכח מאתו. כמו שאמרו רז"ל (נדה ל) והשכחה היא בחי' אבידה, כמארז"ל (אבות פ"ה) מהר לשמוע ומהר לאבד" עכ"ל. וזהו הס"ת של השומר' אמת' לעולם' — אותיות **תמר**, בחי' "צדיק בתמר יפרח". והר"ת של "ה'שומר א'מת ל'עולם" הם אותיות **אהל**, שהוא לשון הארה, בבחי' "בהלו נרו עלי ראשי" (איוב). דהיינו, שהצדיק מאיר אור האמת בזה העולם. ומי שמחפש את הצדיק האמת, יכול למצוא אותו ע"י האתערותא דלתתא. כי מהותו של העולם הבחירה היא בבחי' "בדרך שהאדם רוצה ללכת מוליכין אותו".

וזהו עניית אמן על **ברכות**, שהיא בחי' מודה על האמת והמשכה אל האמת כי "אמן" הוא לשון אמת, כמ"ש בשו"ע א"ח. ואמ"ן הוא ג"כ לשון של המשכה, בבחי' "ויהי אומן את הדסה". ומבואר בליק"מ ח"א סי' ע', שהצדיק האמת הוא בחי' כוח המושך. ומבואר בליקה"ל ה' יו"ט ה"י: כאשר רצונו של האדם נמשך אל האמת, כדי לעשות רצונו של הש"י והצדיקי אמת, אזי מתגבר שורש כח המושך דלעילא, שהוא בחי' משכיני

אחריך נרוצה (ש"ה). וזה הר"ת של מ'שכיני א'חריך נ'רוצה, הם אותיות **אמן**, שהוא לשון אמת והמשכה כנ"ל.

מבואר בליק"מ ח"ב סי' מ"ח: **"שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאד מאד, והכלל והעיקר שלא יתפחד כלל"** עכ"ל. ומורנ"ת זצ"ל בליקה"ל ה' תפילין ה"ה מרחיב את הדיבור על קביעת רביז"ל, ח"ל: **"עיקר הגשר לעבור עליו בזה העולם הוא אמת. כי האמת הוא הגשר דקדושה, שע"י עוברים בתוך כל המים השוטפים, וניצול מכולם. ואצל יעקב כתוב: 'ויעבר את מעבר יבק' ופרש"י 'עשה עצמו כגשר'. כי יעקב הוא בחי' אמת, שהוא הגשר לעבור עליו בשלום** עכ"ל. כי האמת נאלצת בזה העולם לחפש לעצמה שבילים צרים, על מנת שתוכל לדרוך שם. אבל לעתיד, היא תוכל לפעול בלי הגבלות. כמ"ש (ישעי'): "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" — נחלה בלא מצרים (שבת), בלא מצרים דייקא. ומבואר בליק"מ ח"א סי' קצ"ב ח"א, שהאמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה. בבחי' (תהלים כד): "מבקשי פניך יעקב סלה", בחי' "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז). וי"ל, שהמושג "פנים", מראה על התגלות האור ההיפך של הסתרת פנים, שהיא בחי' חושך. ובסוף אות "אמת" שבספר המדות מבואר "שע"י האמת בא הקץ", וזה מרומז בפסוק הנ"ל "מבקשי פניך יעקב סלה". כי הר"ת של מ'בקשי פ'ניך י'עקב ס'לה בגימ' קץ. דהיינו, ע"י האמת בא הקץ כנ"ל. **וככל שהאדם משתדל ללכת בדרך האמת, כן הוא מסייע לזרז את הקץ שאנו כבר מצפים אליו בכליון עינים. ואז מקוימת תפלתנו "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" אמן.**

לעתיד לבא כתיב: "לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה". אבל מי שהוא מקורב לצדיק אמתי, אזי יחזיק ויאחוז עצמו בהצדיק, ויהיה נשאר קיים ולא יהיה נבער עם הרשעים.
(שיחות הר"ן כ"ב)

אין תקנה לנשמות העשוקות בקליפות ר"ל, כי אם על ידי הצדיק שמעלה אותם. ואדוני אבי זקני (הבעש"ט) ז"ל אמר, שעיקר תיקוני התשובה אי אפשר בלא הצדיקים. כי רק על ידו יוכל להתעלות. ואדם הראשון לא היה יכול ליתקן, כי אם באבות הקדושים כנודע.
(דגל מחנה אפרים פ' כי תשא)

מבלתי חברת הצדיק והדבקו בו קשה לעשות תשובה כהוגן, וכמעט בלתי באפשרות כלל. ומה גם, בדורות האלו, שנתמעטו הלבבות. אך העיקר לחבר א"ע לצדיק הדור ולקדושים אשר בארץ המה, אשר הם יקשרו את נפשו לשרשה ויורו לו לשוב באמת אל ה' וירחמהו וכו'.
(מאור ושמש פר' נשא)

משלות קדש מרבי"ל ותלמידיו הקדושים

ש. פ. זינקובר

הסוס הדמיוני[1]

מעשה באדם אחד שלא האמין לכל אותם סיפורים המסופרים בפי הבריות על אותם שדים "לצים" הבאים להתל בבני אדם ומטעים אותם בעלילות שוא, כדי לשימם ללעג ולקלס.

והנה, באחת הלילות, בא אליו "לץ" אחד וקראו החוצה. יצא האיש אחריו, הראה לו סוס נאה, והציע לו לקנותו בסך ארבעה אדומים[2] השתומם האיש על המחיר המוזל וראה שהיא שוה בשופי[3] ח' אדומים, כי הוא סוס מובחר וטוב מאד. וקנה אצלו הסוס בעד ד' אדומים, והיה אצלו מציאה גדולה"[4].

לא ידע האיש שהסוס מעשה שדים הוא, ואינו אלא רוח תעתועים, המיועד לשחוק בו ולמשכו בחבלי קסם אחרי דמיונות שוא ותפל. שהרי לא האמין בעצם קיומם של כוחות טומאה כלצים וכדומה, חשב הוא שכל הנעשה בעולם אמיתי הוא, וברוב תמימותו סבר גם כאן, שמציאה גדולה באה לידו.

יצא האיש ליום המחרת עם סוסו לשוק, נעמד לו בין מוכרי הסוסים, הציעו לו קונים מחיר טוב, אך הוא עמד על המקח, באמרו בלבו: "אם נותנין לי סך כזה, הוא שוה כפליים. ולא נתרצה"[4] הוליך את הסוס להלן, שוב הסכימו קונים לשלם לו כפליים, אך שוב הרהר, שאם כך מציעים לו, הרי הסוס שוה כפל כפליים. כך הוליך את הסוס הלאה והלאה, עד שהגיע לשווקי הסוסים המובחרים ביותר בעולם. ואף שם, כאשר הציעו לו אלפי אדומי זהב לא נתרצה עם איש למכרו, שכן, ככל שעלה מחירו של הסוס, כן הלך חשקו לממון כפול מזה. "עד שלא נמצא מי שיקחהו, רק המלך. והוליכו למלך, ורצה ליתן לו המלך סך עצום, כי הסוס הוטב מאד מאד בעיני כל, ולא נתרצה עם המלך גם כן. כי אמר: מסתמא שוה יותר... עד שגם המלך לא קנה הסוס" — — —[4]

כל כך הצליחה יד הסטרא אחרא להטעותו, כשמדי פעם הריהו רודף יותר ויותר אחר תאוות ממון שאין לו אף אחיזה במציאות...

בינתיים לקח האיש עמו את הסוס אל הבאר, כדי להשקותו. על פי הבאר היה פלומפ (משאבה), שממנו שותים ומשקים. אך ניגש האיש עם סוסו אל

הפלומפ, והנה אותו סוס מובחר ונאה — בהיותו רק רוח תעתועים — קפץ קפיצה דמיונית אל תוך נקבו הצר של הפלומפ, ונעלם ואינו...

והאיש עומד ורואה את כל רכושו כביכול יורד לטמיון לעיניו. החל מצעק ותולש בשערו, נאספו אנשי העיר לקול זעקתו, וכששאלוהו על מה ולמה הוא נרגש, השיב שסוס קפץ לו לתוך הפלומפ...

חששו האנשים שאין הוא שפוי בדעתו, ביקשו להשתיקו, והכוהו הכה ופצוע עד זוב דם... אך הוא בשלו, צועק הוא מרות על אבדן סוסו, אך לאנשים נדמה למשוגע. כי נקב הפלומפ צר מאד, ואיך אפשר שיקפוץ הסוס לשם. וראה שמכין אותו, והוא נראה כמשוגע, ורצה לילך משם.

— בתוך שרצה לילך משם, והנה הסוס מתחיל להושיט ראשו מתוך הפלומפ, והתחיל לצעוק שנית: אהה! אהה! — מחמת שנדמה לו שיש שם סוסו — ונתקבצו שוב אצלו בני העולם, והכו אותו שנית, כי הוא משוגע כנ"ל. ורצה שוב לילך משם. כיון שרצה לילך, והנה מושיט שוב הסוס את ראשו מן הפלומפ והתחיל לצעוק עוד כנ"ל ונתקבצו שוב אליו והכוהו כנ"ל"[4].כן היה פעמים אין ספור — — —

☆

כך הוא הענין ברדיפה אחר הבלי העולם והתאוות הרעות; לאדם נדמה תמיד שהנה הנה ימלא את תאוותו; חשקו הולך גבוהה גבוהה, וסבור הוא להגיע להרבה מעל ומעבר הנראה אפילו לעין; דמיונו מריצו ומרדפו אחר אותן תאוות דמיוניות שאינן אלא רוח תעתועים, והוא אמנם רץ... אין הוא מאמין שאלו הם כחות הטומאה, היצר, הלץ, המהתל בו, למען יאבד את עולמו בזה ובבא; מתייחס הוא האדם ברצינות לכל אותם פיתויים, ורודף אחריהם ללא הרף. ומשמשתכנע הוא לפעמים שהכל הבל, ואין בכל אותן תאוות ממש, הריהו אמנם מחליט "ללכת" ולסור מהם, אך שוב מוציאים התאוות את ראשם מן ה"פלומפ"; שוב מופיעים הם בכל עוזם, והוא בתמימותו שוב מתייחס אל התאוות ברצינות, ומתחיל לרדוף אחריהם. והדבר חוזר חלילה עד בוש...

— "כך הסטרא אחרא, מטעה את האדם בכל פעם, על לא דבר, בשקר גמור שאין בו ממש. והוא ניסת אחריה, והולך אחריה ונדמה לו בכל פעם שירויח יותר, וימלא תאוותו יותר, ורץ אחריהם כמה עתים. ופתאום נתעלמו ובורחים ומסתלקים ממנו כל התאוות — כאשר מזדמן לפעמים שהתאוות מסתלקים קצת — וכאשר האדם רוצה ליפרד מהם, אזי חוזרים ומושיטים ראשם, והוא חוזר ורודף אחריהם. וכן מתנהג להלן, שתיכף שמושיטים ראשם הוא חוזר לרדוף אחריהם"[4].

1) את הסיפור עם הנמשל סיפר רבינו ז"ל בעצמו ומובאים בסוף ספר סיפורי מעשיות 2) מטבע זהב — דוקאט רוסי 3) בלי ערעור 4) לשון המקור בסיפומ"ע שם.

"נחלי אבות"

חדושים ובאורים על "פרקי אבות"

נחמן ברים

לזכרו של מו"ר הדגול הגה"ח ר' גדליהו אהרן קעניג זצ"ל
ליום השנה הראשון

יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם... יהי ביתך פתוח לרוחה. ויהיו עניים בני ביתך
(אבות פ"ד מ"ה)

אמר התנא "יהי ביתך", ולא אמר "עשה ביתך". ללמדנו שאין הדבר תלוי בכך שיכריז האדם על ביתו כ"בית ועד לחכמים והכנסת אורחים" כמו באשר ישמש הבית מאליו ויהפוך מעצמו לועד כזה, על הצד הטוב ביותר.

ויבחן הדבר במציאות: יש ואחד מתארח אצל בעלי-הבית, ומגישים לפניו כל טוב לסעוד לבו, אלא שההתייחסות אליו היא כאל מעמסה ומטרד, ומתקבל הרושם כאלו רוצים הם כבר לראותו יוצא את ביתם, הרי שבאופן זה לא ירגיש האורח בנוח כל עת המצאו במחיצתם, ואף כל מעדני מלכים לא יערבו לחכו באופן זה, כי אליה וקוץ בה הוא, וביציאתו מהו אומר בלבו — אין בית זה אלא של צרי־עין ואבוי לו למי שנקלע לתוכו שלא יערב לו אכל ושתה.

אולם, לא כן יאמר זה המתקבל בהתרוממות ובסבר פנים יפות, נכנס ויוצא בשלום, ושלוה וקורת רוח מרובה ישאב בכל עת המצאו בבית הזה, וירגיש את עצמו כבן בית לכל דבר, כל מאכל יערב ויבושם לו, כמעדני מלך. לזאת כוון התנא ואמר: יהי ביתך...! יהא מאליו בית כזה, בית ראוי לשמו, המשמש מקום ועד לחכמים. וכן פתוח לרווחה, לעניים ושאר אורחים, לא בזה שתקבע אתה שמו עליו כך, אלא שהחכמים העניים, הם שיכירו בו כבית זה, והם שיטביעו חותמם בו.

זכו בני דורנו, להכיר מקרוב את ענק הרוח, מלא דעת וחכמה, מוהרג"א קעניג זצ"ל, איש חי ורב פעלים, אשר התהלך בקרב החסידים בענוות חן הנסוכה על פניו, אם כי משכמו גבוה היה ולמעלה. תיאורו כ"איש האשכולות" הדר הוא לו ולפעלו, בהיותו טוב לשמים וטוב לבריות. גם איש חסיד בכל רמ"ח ושס"ה המתחסד עם קונו תדיר וגם ריע אהוב לבריות, ועושה חסד לזולתו.

בהערצה מיוחדת נתחבב על כל יודעיו ומכריו. כי ביראתו שקדמה לחכמתו; בשפתותיו שהוצקו חן, מצא לו מהלכים ללבות בני אדם באשר הם; לפקח עיניהם ולהאירם נתיבה; במסילה העולה בית-אל. וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם; אהבתו והתמסרותו לבריות לא ידעה כל גבול, ונדירה היא במציאות. רבים הם על כן הפותחים בכבוד אכסניא מכובדת זו, שחרתה בהם רשמים עמוקים לכל מהלך חייהם; הימנה נהנו בעצה ותושיה וניזונו בה בגשם כברוח.

דברי משנתנו זו בתפקידו של ה"בית" נתקיימו בו ברבי גדליהו זצ"ל, וכותלי ביתו הוכיחו זאת לאין שיעור וערך. כי רבים רבים הם שקיבלוהו להם לרב ומורה־דרך, והשכימו לפתחו בתמידות **להתאבק בעפר רגליו ולשתות בצמא את דבריו.** ביתו, שכפשוטו, **פתוח היה לרווחה לעניים**; להאכילם להשקות ולהשיב לבם. עוד זאת שימש ל"תל תלפיות"; **בית ועד לחכמים**, לקבל חכמה ודעת תורה וחסידות, בית פתוח לכל דורש ומבקש ה' המתקבל שם בחפץ לב, בקירבה אבהית ולבבית גם לרחוקים ועניים בדעת. שמתוך היותו אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, הקרין בהם דעת דקדושה; להשיבם למקום צור מחצבתם בדעת רביה"ק מברסלב זיע"א.

ביטוי עז לדמותו ומסירותו זאת, משתקף לא במעט מתוך מכתבו במענה לאחד השואלים: "אימתי הוא העת הנוחה לבוא לשוחח אתו?" ענהו במכתב חוזר ותו"ד כדברים האלה: **"ביתי פתוח לרווחה בכל עת ובכל זמן שרגילים בני אדם לבוא"!...**

לא פחות ולא יותר — עשרים וארבע שעות ביממה רתם והעמיד לרשות המתדפקים על פתחו, להשיב על משאלתם ולהיטיב אתם כפי יכלתו. ואמנם, התמסרות נדירה זו, מתוך אהבת הבריות, העמידה תלמידים הרבה, וקירבה נפשות רבות לתורת אל חי. אשרי לו ולחלקו!

□ □ □

ישראל חיים דויטש

(פ"א ב') **"שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדול. הוא היה אומר: על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים"**, ונראה לפי זה לבאר דגם הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן מתחיל בשלשה דברים שהעולם עומד עליהם,

והוא: **בתורה** א' מדבר בענין מעלת וכח התורה, וכלשונו: **"דע כי ע"י התורה מתקבלים כל התפלות וכו'. וזה עמוד התורה.**

ותורה ב': בענין עמוד השני, שהוא עבודה שהיא כיום תפלה. ובלשונו: **"עיקר כלי זינו של משיח הוא תפלה".**

ובתורה ג' — מעמוד השלישי שהוא חסד. ובלשונו: **"וכשלומד בלילה חוט של חסד נמשך עליו. וזהו: כי גדול מעל שמים חסדך.**

(פ"ד י"ב) **"רבי שמעון אומר: שלשה כתרים הן: כתר תורה, וכתר כהונה וכתר מלכות.** ונראה לרמז, דרבינו בתחלת ליקוטי מוהר"ן הכתירו בשלשת הכתרים, וכתר שם טוב עולה על גביהן.

והוא: בתורה א' מדבר בענין **התורה** — וזה **כתר תורה**, ובתורה ב' — **אמור אל הכהנים** וכו' — **מכתר כהונה.** ובתורה ג' — **מכתר מלכות.** שמדבר מענין בנין המלכות דקדושה.

קטעים נבחרים מכתבי הרה״ח ר׳ גדליהו אהרן קעניג זצ״ל

— ליום היארצייט הראשון, כ״ג תמוז תשמ״א —

חלפה שנה מאז נלקח מעמנו הארי שבחבורה רבי גא״ק זצ״ל, ומיום ליום מתגלים לעינינו עוד ועוד מאוצרותיו שבכתב שהשאיר אחריו ברכה. ביאורים, הסברים, חידושים ומכתבי תשובה וכו׳ שכתב בלשון חדה וקולעת המגלים טפח אחר טפח מרום קומתו, ומעמידים אותנו ע גודל האבידה יותר ויותר. ואם אמנם מקוים אנו שבבוא היום יעלו דבריו כלם על מזבח הדפוס לתועלת הכלל, הרי עם הגיע יום השנה הראשון החל בין המצרים, לא יכולנו שלא להביא כמה קטעים נאדרים בדברים הנוגעים אל הימים הללו, משום אל תמנע טוב מבעליו ולמען זיכוי הרבים.

הימים ימי חורבן בית המקדש, שבהם מתאבלים יודעי דבר, יותר מכל, על הסתלקות והעלמת הצדיק האמת שאיהו ניהו חורבן הבית במלא משמעותו, כמו שמבואר היטב בתורה ס״ז שבח״ב מלקו״מ: ״כי יש צדיק שהוא היופי והפאר והחן של כל העולם כולו... ׳צדיק יסוד עולם׳ בחי׳ יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הד׳ יסודות... ועל כך כשנתגלה זה הצדיק שהוא החן והיופי של העולם, כל מי שמתקרב ונכלל בזה החן האמת, נפתחין עיניו ורואה ומסתכל על עצמו איך הוא אֵוחז בכל המידות, שנמשכין מד׳ יסודות, שהם נמשכין מהצדיק כנ״ל... ובשביל זה נקראים הצדיקים ׳עיני העדה׳, כי על ידם נפתחין העיניים כנ״ל... וזהו ׳בראשית׳, ראש בית, בחי׳ הבעל הבית של העולם, היינו הצדיק האמת... כי על ידו קיום הבית מקדש וקיום הבתים והדירות של ישראל... על ידי זה... — ׳לעיני כל ישראל׳... נפתחין עיני ישראל... שכל הדורות כולם נמשכין מן הצדיק שהוא הראש... ואזי, כשיש זה הצדיק שהוא הראש בית, אזי יש בחי׳ ראש ויש בחי׳ בית, ואזי, כלנו, דהיינו כל בני הדור, כולם הם בחינת בני בית. אבל כשנסתלק ונתעלם זה הראש, שהוא הפאר, אזי מתגברין... המפורסמים של שקר... ואזי אין בית, ומתגלגלין בחוצות ח״ו. ועל זה נאמר ׳תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, בני ציון היקרים המסולאים בפז׳. דהיינו, שישראל קדושים מתגלגלים ח״ו בראש כל חוצות, כי נסתלק ונתעלם הראש בית״.

כך שהאבל של בין המצרים אצל חסידי ברסלב, הוא על הסתלקות אדמו״ר מוהר״ן זיע״א. כפי שמתבטא כאב פנימי זה, על הסתלקותו והעלמת אורו, בתפילה ס״ז המקבילה לתורה הנ״ל שבלקוטי תפילות. בה מביע מוהרנ״ת את ההתמרמרות העצומה שבהעלמת אור רבינו מו העולם.

ולהרגיש את הכאב האמיתי הלזה הרגיש ר' גדליהו זצ"ל, בכל אבריו וגידיו. לא אחת התבטא ברוח זו. בדבריו ניתן היה לחוש עד היכן הוא יורד אל עומק הצער שבהסתלקות והעלמת אור הצדיק רבינו זיע"א. פעם אמר, שכל כך יסודית היא תפילה ס"ז הנ"ל שבליקוטי תפילות, שראוי הוא שכל יראי השם יאמרה לפחות פעם בשבוע, בכל ימות השנה, ואילו בימי בין המצרים, לפחות כל יום. שכן, נפסק בשו"ע, להתאבל בכל יום מאותם ימים עד חצי היום על החורבן, ואין לך חורבן גדול מהעלמת שם הצדיק, שהוא שורש, תיקון, וחיות העולם כלו, שכאמור, חד הנו עם חורבן הבית. מה גם, שנפסק בשו"ע, שעל כל יראי שמים להצר ולדאוג בכל יום על חורבן בית המקדש.

התמימות הנפלאה שהיתה לו באמונתו בכל דברי הצדיק, היתה רק ביטוי לגודל בהירותו באמיתת רבינו הקדוש והנורא. ואכן, כבדבריו בעל פה בחייו, כן עוברת תמימות, אמונה, ובהירות נפלאה זו, בכל כתביו שהותיר לאחר הסלקותו, המהווים רכוש שלא יסולא בפז, בשביל הצמאים אל דבר ה' וביחוד למתלבטים בשאלות משאלות שונות, כמשתקף מן המכתב המובא בזה, בו השיב לשואלו דברים ברורים, לאמיתה של תורה.

לאחר המכתב מובא כאן ביאורו היסודי לתורה ס"ז הנ"ל העוסקת בפירסום והעלמת שם הצדיק. כששני הקטעים יחד, הן המכתב והן הביאור המובאים בזה, מהווים דברים נחוצים לענינא דיומא, והינם דוגמא קטנה אחת משלל כתבי ידו המופלאים.

ה מ ע ר כ ת

בע"ה אור ליום ד' פ' בהר ל"ב למב"י טו"ב ימים לירח זיו התשכ"א לפ"ק פעיקו"ת ירושלים תובב"א

שפעת שלומים וכל טוב מהר הקודש ירושלים קרתא דשופריא, למעלת כבוד חד מן חבריא, ידידי עוז ידיד בן ידידי-ה, חוטר מגזע קודש הקדשים נצר משורש תקותינו וחיותינו ונשמתינו רוח אפינו משיח ה' אדומו"ר הננמ"ח זיע"א, ה"ה האברך הנעלה והמרומם פרי צדיק עץ חיים המופלג בתורה ויראת ה' טהורה כש"ת .....

אחדשה"ט כמשפט, אודיעך כי לנכון קבלתי מכתבך הנעים וניתוסף לי שמחה על שמחתי בראותי שמע"כ מתעמק היטב בספרי אדומו"ר זיע"א ובספרי תלמידו הקדוש מוהרנ"ת זיע"א, ובדבר שאלותיך הנני להשיבך מפני הכבוד מאשר אתי כפי מה ששמעתי וקבלתי מפ"ק כבוד מו"ר עט"ר הגאון החסיד האמתי כקש"ת הרב ר' אברהם זצוק"ל שטעהרינהארץ, ויען כי ידעתי שתמצא סמוכין הרבה לדברינו בכל מקום שתסתכל בספרינו הקדושים על כן לא אאריך ודי לחכימא ברמיזה.

א) אשר שאלת להגדיר מובן של מנהיגים אמתיים, דע לך אהובי יקירי נפשי ולבבי כי גדר מנהיגים אמתיים כהיום הוא כשמתנהגים ומנהיגים אנשיהם התלויים בהם עפ"י דרכי תורתינו הק' הכתובה והמסורה לנו מסיני על ידי משה רבינו ע"ה בנגלה ובנסתר כפי שמבואר בהשו"ע ונושאי

כליו ומכניסים בהם דעת אמונתינו הק' והטהורה ונועם זיכוך המדות עפ"י דרכי הזוהר הק' האריז"ל הבעש"ט ז"ל ורבינו הננמ"ח זיע"א עפ"י המבואר לנו ע"י תלמידו הגדול מוהרנ"ת ז"ל בספריו הק' וכו' ועכ"פ שלא יהיו מהחולקים עליהם ושלא יהיו מהמונעים את בני ישראל הק' מלהתקרב אליהם וללמוד ספריהם הקדושים ולקיים עצותיהם הקדושים.

כ) ואשר שאלת מה הי' למהרנ"ת ז"ל בזה שמבקש כ"כ הרבה בתפילותיו להש"י שיזכיהו למצוא את המנהיג האמתי הלא ידע מרבינו ז"ל והוא אמר שממנו עד משיח צדקינו שיבוא ב"ב לא יהיו חדשות, ואם הי' מוצא את המנהיג האמתי כפי מה שביקש מהש"י האם לא הי' נוסע שוב לאומין על ציוה"ק על ראש השנה. הנראה מדבריך שרצונך להוכיח מזה שיש סברא לומר שגם מוהרנ"ת ז"ל מודה שצריכין עכשיו לחפש ולמצוא מנהיג אמתי ואם זוכין למצוא צריכין לעזוב את אדומו"ר ז"ל ולהתקרב אליו ולהתנהג על פיו.

אבל באמת דע לך יקירי שאין הדבר כך כי הנה הצדיק האמת שהוא הצדיק יסוד עולם הוא רק יחיד בעולם וכל צדיקי הדור הם רק בבחי' ענפים ממנו כ"א וא' לפי בחינתו. וכולם צריכים אליו כמבואר להדיא בליקו"א סי' ע' בהתורה ויהי ביום השמיני ע"ש וכן מבואר להדיא בספר פרי עץ חיים שער י"ט שער ר"ח וחנוכה ופורים בפרק ג' בד"ה להרח"ו ז"ל ענין ידוע שהאצילות וכו' בסופו ע"ש היטב וע"ע בספר הליקוטים להאר"י ז"ל קהלת בפי' הכתוב וזרח השמש וכו' והגם דמשמע שם שהוא בכל דור ודור הנה באמת אין אנו יודעין מהו בחי' דור לאמתו כי אפשר לומר שבדורות האחרונים כמה דורות נחשבים לדור אחד בלבד כמובן בכ"מ בכתבי האריז"ל, והעיקר כי הצדיק האמתי המופלג במעלה מאד מאד אשר זכה ברוב קדושתו ופרישותו מכל עניני עוה"ז בתכלית, לשלימות כזה שאין שלימות אחריו הוא רק יחיד בכמה דורות, וכן מבואר להדיא בהקדמת הרמב"ם ז"ל לסדר זרעים וז"ל שהאיש החכם (כן הוא קורא את הצדיק האמת) המואס בעולם הוא יחיד בין רבים לא ימצא אלא אחד בדור מן הדורות עכ"ל ע"ש

ואותו הקדוש הרב ר' נתן זצוקללה"ה ברוב יגיעתו וטרחתו בעבודת הש"י מילדותו כידוע והרחקתו מעניני העוה"ז מכל התאוות הן ממון וכבוד וכדומה בתכלית ויגיעתו הנוראה בחיפוש אחרי האמת האמתי כמבואר בימי מוהרנ"ת ז"ל ובספר טובות זכרונות ע"ש זכה לדעת בודאות אמתי כי רק רבינו הננמ"ח זיע"א הוא הצדיק והמנהיג האמתי אשר בו בחר ה' לרעות ולהנהיג את צאן מרעיתו ישראל עם קדוש עד סוף כל הדורות, והחליט זאת מאז שזכה להתקרב אליו אחרי שכבר הסתופף בצל כמה מהצדיקים הקדושים האמתים כמו שידוע לנו, ובכל פעם נתוסף לו ידיעה על ידיעותיו הקודמות שחיזק את אמונתו זאת ברבינו זיע"א כמבואר היטב בספר מכתבי מוהרנ"ת עלים לתרופה *מכתב ש"נ ע"ש וברוח זה הנהיג הוא ז"ל את כל העולם שזכו להתקרב אליו אחרי* ההסתלקות אדומו"ר זיע"א ומסר את נפשו על זה כמו שידוע.

עוד זאת הודיע להם שבכדי לדעת מאדומו"ר הננמ"ח זיע"א עכשיו צריכין לחפש הרבה בכל מיני חיפוש אצלו כמבואר היטב שם בהמכתבים למהר"י וחבריו הנדפסת במכתב כל ע"ד ועד"ז הנהיגו תלמידיו הקדושים את המתקרבים לדרכי אדומו"ר זיע"א בימיהם כמבואר היטב במכתב משנת תר"ל שכתב תלמידו המובהק הצדיק מוהר"ר נחמן זצ"ל מטולטשין למוהר"ר מיכילי זצ"ל הנדפסת שם בסוף הספר ע"ש. וגם עכשיו העיקר אצל אנ"ש יצ"ו להתנהג בדרך זה לנצח.

ובודאי שמוהרנ"ת ז"ל בתפילותיו להש"י שיזכיהו למצוא את המנהיג האמתי כוונתו בזה שיזכיהו הש"י למצוא ולגלות בכל פעם יותר ויותר את הרוח הקודש האמתי הזך והבהיר של רבינו ז"ל הטמון וגנוז ונעלם בדברי תורותיו ושיחותיו וסיפורי מעשיותיו ורמזיו הק' שרמז אליו בעיניו

בפיו ובידיו הק' וכו' (וע"ש בהקדמת הרמב"ם ז"ל הנ"ל וחבין ביותר) וכן הרוה"ק שיצא ביחד עם ההבלים הקדושים שהוציא מפיו הק' בלי דיבור ודמעותיו הקדושים ושמחותיו הקדושים שהשאיר והניח בזה העולם, כי גם הבל אחד שיצא מפיו לא יצא בלי חידוש כמבואר בספר חיי מוהר"ן ח"ב במעלות תורתו וספריו הק' סי' מ"ה. וכן אפי' מהעשנים של הספר הנשרף ששרף הוא בעצמו ז"ל בחיים חיותו בעלמא דין כידוע ואשר נשרפו עפ"י צוואתו לאחר פטירתו ז"ל עת הי' מונח על הארץ כידוע, שהם נמצאים במקום שהם נמצאים, כי גדולת קדושת אמיתות הצדיק האמת הוא אין סוף לא יכילם כל רעיון וכל כמה שחותרים ומוצאים עדיין האור גנוז ונעלם ויש לחתור מחדש כי מוצאים בכל פעם חדשות אמתיות וגם כהיום כן הוא כי הוא נחל נובע מעין המתגבר בכל פעם מים חיים מים מתוקים חדשים לגמרי וכו'.

וחס מלהזכיר או אפילו להעלות על המחשבה שהי' כוונתו בתפלותיו למנהיגים אמתיים אחרים אעפ"י שהוא מעריץ ומכבד אותם מאד מאד וכמבואר הרבה בהספרים הקדושים אבל אין הם תמורה או חליפין לרבינו ז"ל לעזוב אותו ח"ו או את הציוה"ק בימי ר"ה הק' וכו' ולהתדבק באחרים אעפ"י שהם צדיקים ומנהיגי ישראל כי הלא כל המפורסמים כולם יודו בעצמן ולא יבושו שאין להם זה הכח שהוא הכח של משה רבינו להאיר בנו הדעת הזה שישיג כ"א וא' התכלית האמתי בזה העולם מכל הדברים שבעולם אשר לכך נוצרנו, כמובא לשון זה בפירוש בליקוטי תפלות ח"ב תפלה כ"ח אותה הזכרת במכתבך, ובאמת כל זמן שאין יודעים ומכירין בבירור מי הוא הצדיק האמת הנ"ל בודאי צריכין להתקרב באחד מצדיקי הדור שיחיו ולבקש משם את האמת לאמתו עד שיזכה ויבחין וכמבואר בליקוטי הלכות ח' או"ח ה' שבת הל' ה' אות י"ג ע"ש, ואסיים בזה מכתבי כעת בברכה שנזכה להבין מה רוצה אדומו"ר לעשות מאתנו לטוב לנו כל הימים בזה ובבא לנצח עפ"י דרכי תורתו המבוארים לנו ע"י תלמידו הק' מוהרנ"ת ז"ל וכו'. ובזה אחוי קידה ואומר שלו"ם.

הכ"ד ידידו עוז דו"ש באהבה רבה ואהבת עולם מלונ"ח.

גדלי' אהרן קעניג
(מקום החתימה)

ב"ה. ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' ס"ז. בראשית לעיני כל ישראל

ראיתי לסדר ההשתלשלות שיש מד' אותיות הוי' ב"ה עד הד' יסודות כפי המבואר בהתורה הנ"ל. ונתעוררתי לזה כי ראיתי הרבה טועים בלימוד זה, ואכתוב תמצית הדברים מתחילה ואח"כ אבארם איך שהוצאתים מדברי רבינו ז"ל.

מד' אותיות הוי"ה ב"ה משתלשל לבחי' צדיק יסוד עולם שהוא יסוד הפשוט, וממנו נעשין ד' מוחין ואח"כ נעשה בחי' תלת גווינין דעינא ובת עין שהם בחי' כח הראות והם מאירים להבית המקדש שהוא בחי' עינים שהם כלי הראות ומשם נשתלשל ונעשה ד' יסודות ארמ"ע, דוק ותשכח כי נכון הוא בעזה"י.

כי הנה כתב רבינו ז"ל, וז"ל: כי שמו ית' הוא אחדות פשוט וכו' כי שמו אחד ית' הוא בחי' ד' אותיות השם וע"כ למטה משתלשל משמו ית' בחי' הד' יסודות ומתחילה משתלשל מד' אותיות הוי' בחי' תלת גווינין דעינא ובת עין ואח"כ משתלשל לד' יסודות ומקודם משתלשל לבחי' צדיק יסוד עולם וכו' עכ"ל. ובהכרח לומר כי מ"ש ומקודם משתלשל לבחי' צדיק וכו' פירושו קודם

התלת גווניין דעינא וכו' דא"א לפרש ומקודם הד' יסודות לאחר התלת גווניין וכו' דהנה בסוף ד"ה וזה בחי' העלמה כתב רבינו ז"ל כי מתחילה וכו' ואח"כ נעשה בחי' תלת גווניין וכו' ואח"כ ד' יסודות הרי דהד' יסודות סמוכין לתלת גווניין וכו' רק שמבחי' תלת גווניין דעינא וכו' מאיר מקודם בביהמ"ק ואח"כ משתלשל להד' יסודות כמפורש וכמבואר שכח הראות מוכרח לכלי הראות. ועוד ראי' שהצדיק מאיר בעינים מם"ש וזה ראו וכו' ראו דייקא כי ע"י שנתגלה ונתגדל שם בצלאל (שהוא שם הצדיק) עי"ז ראו וכו', ולא עוד אלא מ"ש ומקודם משתלשל לבחי' צדיק פירושו מקודם הד' מוחין וזה מבואר שם להדיא בד"ה ובשביל זה וכו' ממ"ש ואזי כשנתגלה הפאר והיופי של הצדיק האמת ונתגדל שמו שזה בחי' הגדלת שמו ית' כביכול וכו' שעי"ז נעשין המוחין וכו' הרי להדיא כמו שכתבנו וזה ברור בעזה"י. ואולי אפשר לומר דהפסוק ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים מורה על זה, והמשכיל יבין. וזאת למודעי כי בוודאי יש ויש עוד כמה וכמה בחינות ביניהם מה שלא נזכר כאן אבל כתבתי את הסדר בדברים אלו שרבינו ז"ל הזכיר פה וד"ל.

ירוחם רויכר

פטרונה של צפת העתיקה

מורנו הר"ר גדליה אהרן קניג זצ"ל

— ליום הסתלקותו הראשון כ"ג בתמוז —

עברה שנה מאותו יום שנפרד מאתנו מורנו ר' גדליה זצ"ל, אבל דמותו האצילה, עיניו הקדושות, היוקדות, המפיקות טוב שעובר על כל גדותיו, עומדות מול עינינו. רוחו מתהלכת בין החברים ובין סימטאות צפת"ו העתיקה שבה התהלך והתפלל; דלה ושאב מהנחל נובע מקור חכמה והשקה אותנו בשעוריו המאלפים והמרתקים.

מורנו ר' גדליה ע"ה שתל גן יפה בצפת"ו, בתוך הגן שתל פרחים יפים, עצים יפים וחסונים, שהם: תלמוד תורה לתשב"ר, כולל לאברכים, בית כנסת, ועוד מוסדות שונים. ומסר את נפשו לשמור ולטפח את הגן הזה, עד שלדאבוננו הרב נפל על משמרתו, כפי שאמר בשבת האחרונה לפני פטירתו: כשעובדים למען צפת, אז צריך לעבוד עד יציאת הנשמה.

השאיר לנו ירושה, שאנו נמשיך לשמור ולטפח את הגן בלי הפוגה ובכל המאמצים, כדי שיתפתח יפה לתפארת.

כ"ג בתמוז הוא גם יום הסתלקותו של הרמ"ק הקדוש זיע"א. בראש השנה במירון סיפר אותו אברך שמורינו ר' גדליה זצ"ל התארח בביתו ושהיה נוכח בשעת הפטירה, שבאותו יום, כ"ג תמוז תש"מ, נגש ר' גדליה ע"ה לאנשים ואמר להם: האם אתם יודעים שהיום יום היארצייט של הרמ"ק הקדוש — — — ומספרים, שבשעת הלויתו של הרמ"ק, ראה האר"י הקדוש זיע"א עמוד אש ליד המטה, ובהספד עליו אמר האר"י ז"ל את הפסוק שבפרשת כי תצא פרק כא' פסוק כב' "וכי יהיה באיש חטא וכו' ותלית אותו — את הסיבה שהוא מת — על עץ" על עץ הדעת, שבגלל זה בא מוות לעולם, כי הוא היה צדיק.

קרית נ.נ.מ.ח. בצפת"ו מתפתחת בזכות רבנו, אור האורות זיע"א, שעל שמו נקראת הקריה, ובזכות הרה"ח ר' אברהם שטרנהרץ זצ"ל, ובזכות תלמידו המובהק מורינו ר' גדליה זצ"ל, שהתחיל להגשים את צוואתו של ר' אברהם ע"ה.

נתפלל ביום הסתלקותו, שהקב"ה יתן כוח לב"ב ולמשפחתו הממשיכים את שרשרת הזהב, וימליץ טוב בעדנו ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

תלמוד תורה "תורה תמימה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

עטרת פז ושלל ברכות

לידידנו ידיד הת"ת הקדוש, תפארת אנ"ש שליט"א בארה"ב, חלוץ הפעולה למען מוסדות תורה תמימה בארה"ק, היקר באדם, ת"ח מובהק וירא שמים מרבים

ה"ה הרה"ח ר' **צבי יוסף וואסילסקי** שליט"א

לנשואי בתו המהוללה תחי'

עם אחד המיוחדים שבחבורה, מטובי ישיבת לייקוואוד ויקירי צעירי אנ"ש

כהרב **אהרן נתן ליכטנשטיין** הי"ו

מקרב לב הננו מאחלים לו החלמה מהירה, בזכות פעליו הרבים, רבות בשנים, להרמת קרן רבינו ולהאדרתה

יזכה לראות מהם דורות ישרים על ברכיו, תוך בריאות ונחת ועונג דקדושה מכל צאצאיו, בטוב ובנעימים, בביאג"צ במהרה אמן.

ה ה נ ה ל ה

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

תשובה לשואל וביקורת

יום ד' ח' סיון אסרו חג שבועות ה' תשמ"א, פה וויליאמסבורג יצ"ו
לכבוד מערכת "מבועי הנחל"
שלוכט"ס

רצוני להגיש כמה הערות והארות לפני המערכת.

א) בנוגע להשאלה ששאל נחמן נתן פ. במכתבו בירחון אדר או"ב ה'תשמ"א מהו פירוש המילה "בחינת" ?

בעזהי"ת יצא לאור ספרים ממכתבי גדולי אנ"ש משנים קדמוניות ויכולין לראות וללמוד מהם איך להתנהג בדרך רבינו ז"ל בכל יום, וגם פירושים ורמזים נפלאים על ספרי רבינו ז"ל. ואחד מספרים אלו הוא "אור צדיקים", ושם יוכל כל אדם לראות שנכתב בלשון קל מכתב מאחד מגדולי אנ"ש מפולין, הרה"ח ר' אהרן לייב ציגילמאן זצ"ל, שנכתב בשנת תרע"ט, מכתב א', וזהו לשונו:

"התבוננו נא מאמר רביז"ל: כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה הוא מעין עוה"ב. וכפי מה שזכיתי כבר **לפירוש תיבת 'בחינה'** — שהוא ממש מהות הדבר שנדבר מאתו, רק שהוא במעט הכמות. אבל באיכות, הוא עצם ממש. כמו למשל איזה בחינה (פראבקע) מאיזה מין סחורה, הבחינה הוא ממש מהות הסחורה באיכותה, אבל בקטנות הכמות. כמו כן, כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה הוא מעין עוה"ב ממש" עכ"ל.

ב) בנוגע למכתב ר' דוד שפירא שליט"א בירחון ניסן ה'תשמ"א, על פירוש המילה "בחינת", הוא כותב שם: "ואם כי בודאי ספרי רבינו הם **שוים לכל נפש**... מכל מקום כל אחד צריך לדעת מה **ערכו**, ועד היכן הוא יכול להבין לפי **הבנותיו**". לא הבנתי כלל דבריו? אם האדם צריך לידע "ערכו" "והבנותיו", זהו ממש חסרון ב"שוים לכל נפש".

שוים לכל נפש פירושו הוא, כל נפש לפי ערכו והבנותיו, כפי שהוא מבין בלא איש אחר וחכמות, רק כפשוטו. וזהו הגדלות דייקא מספרי רבינו ז"ל משאר ספרים אחרים, שכל נפש, מקטן ועד גדול, יכול לעיין שם וללמוד לפי דרגתו וליקח התחזקות ממש, כפשוטו, בלא דברים אחרים. [אגב, זוהי טענת המתנגדים על דרך רבינו ז"ל, שטוענים שספרי רבינו ז"ל הם קדושים וטהורים, אבל הם גבוהים ביותר להבין לאנשים פשוטים כדורנו].

ג) בנוגע להחלק **"סוד שיח"** — ידוע איך שר' נתן ז"ל פחד ונתן סימן בין דבריו ודברי רבינו ודברי חביריו, ולא עירבב שום דבר. וכמו שכתב ר.מ.ק. במכתבו בירחון ניסן, מענין כתיבת או אמירת דבר בלא שינוי כל דהו. ומדברי ר' אברהם בן ר' נחמן'ס ז"ל. ובכלל, אפילו בזמננו, ששורש רוב השיחות הוא מאחד מזקני אנ"ש שליט"א, ידוע לכל שהוא מדקדק באמירת כל שיחה וכל דבר כמו שהי', בלא שום שינוי כל דהו. ובאמת, זה הענין של מסורה אצל כלל ישראל, ואחד מהי"ג עיקרים, שזאת התורה לא תהא מוחלפת אפילו בכל דהו. ובדרך זה הוא גם תורת וספרי וסיפורי רבינו ז"ל ותלמידיו, להיות אמת לאמיתו.

ואני רוצה להעיר, שהחלק בסוד שיח הוא "כהבנתי" מיוסד לנו ולבננו, לידע איך לנהוג בדרכי והנהגות רבינו ותלמידיו ז"ל, אבל ע"פ רוב, אם רוצים שהנהגה תהי' מושלמת צריכין להקפיד שהכתיבה והאמירה תהי' כמו שהי'. וראיתי שכבר הי' כמה אנשים, העירו זה בירחונים, שיש כמה שיחות שאינם כתובין בהגי"ה מדויקת, וכמה פעמים טעותים ממש. וכדוגמא: המכתב מר.מ.ק. שהעיר בענין זה בירחון ניסן.

ואני רוצה להעיר אודות שיחה בזה הירחון ניסן: "בזכות המקוה של מוהרנ"ת" ובדרך אגב אכתוב להמערכת איך אני יודע בדיוק זה השיחה, משום מעשה שהי' פה בחוץ לארץ ...שנוהגין לטבול קודם חצות, ומימי לא שמעתי וראיתי בין אנ"ש דבר כזה. וכשהייתי בירושלים עי"ק תשרי ה'תש"מ אצל הרה"ח.... בהושענא רבה, שאלתי אותו אם ר' נתן הי' נוהג לטבול בכל לילה קודם חצות, ואמר לי, שר' נתן רק טבל פעם אחת ביום קודם התפילה. ובשנות המחלוקת, באותו הזמן דייקא, היו זמנים שהלך שתי פעמים, גם קודם חצות. ואח"כ המשיך הסיפור אודות המים קרים, ור' יוסל בעדֶער [לא אשתו כנדפס בירחון]. הוא הכין מים חמים, והוא [לא אשתו כנדפס בירחון] בא אח"כ לר' נתן, ור' נתן אמר לו תן לי השני בנים, והם חונכו אצל ר' נתן ז"ל.

והיוצא לנו מדברינו, שפעולתכם היא דבר טוב מאוד ועל דבר קטן כזה הוא לא כדאי שלא יהי' דבר שלם. ומשום גודל ותועלת הענין זה החלק, קודם הדפוס יהי' מוגה בהגי"ה מדויקת ... ואפילו אם כותבין מכתבים בירחונים אחרונים לתקן הטעות. משום שאם בא לי'ד אחד רק ירחון א' ולא האחר, הטעות עדיין במקומה עומדת. ואני מקוה שהמערכת תבין מה שכתבתי, לאמיתו של הדבר, כדי שידעו כל אחד ואחד שדיבור ושיחת רבינו צריכין לאמר ולכתוב ולהדפיס כמו שהוא, ואם אינו יכול, צריך להוסיף שהוא לא דבר מוגה.

ואני מסיים שתמשיכו במלאכת הקודש, להפיץ ולקרב ולפאר דרך ודברי רבינו ז"ל בהעולם, עד ביאת גואל צדק בעגלא בימינו.

אברהם משה וואַסילסקי

בעניני התיקון הכללי

לכ' מערכת מבועי הנחל הנכבדה
שלו' וברכה, מאלקי המערכה,

בדבר שאלת השואל בענין התפלה שיסד מוהרנ"ת לומר אחר אמירת העשרה מזמורים, אם זה מעכב בענין התיקון, הנה הדבר ברור שלא, וזה א"צ לפנים.

ובאתי בזה להעיר ולהזכיר על דבר הנראה כשכוח מההמון, והוא, המבו' בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' ר"ה שצריך לכוין בעת אמירת היו"ד מזמורים ש**תהלים** בגימ' **תפה**, שהוא מכוון כמספר הב' שמות **א-ל א-ל-הים** במילואו, כזה: אל"ף, למי"ד: אל"ף למי"ד הי"י יו"ד מ"ם. עי"ש ביאור הענין, ונדפס בהקדמה לספר תיקון הכללי, ואע"פ שנראה פשוט שהכוונה הזאת אינה מעכבת. אבל אחר שרבינו הצריך לכוין זאת, בוודאי שזה מוסיף הרבה בענין התיקון. וכעין שכ' רבינו, שגם האמירה בעצמה מסוגל מאד. אבל אעפ"כ, אם יאמרום בכוונה כראוי, בוודאי מה טוב. כמו כן, הוא לענין כוונת היחוד הנ"ל, שאז האמירה היא במעלה יתירה, ומועלת יותר בלי ספק. וגם כדי לקיים צווי רבינו, גם מבלי ידיעת טעם.

והנה, אינו מבואר בדבה"ק מתי ראוי לכוון כוונה הנ"ל, רק "בשעת האמירה". ופשוט, שיש לכוונה בהתחלת האמירה, שאז הכוונה מוסבת על כל האמירה. ומסתמא הוא, שאם שכח לכוון בהתחלה, נכון לכוון בכל מקום שנזכר

אמנם, על דא יש לעורר, שזה איזה שנים שנדפסו ע"י מי שהם ספרי תיקון הכללי, והדפיסו שם, בדף הראשון בעמוד השני, ש"המקום הנכון לכוונם הוא, באמרך מזמור ע"ז, בפסוק "קולי **אל א-ל-הים** ואצעקה קולי **אל א-ל-הים** והאזין אלי". וכפלו דבריהם בפנים; במזמור ע"ז נדפס על הגליון: "באמרך אל א-ל-הים, תכוין המילוי וכו'".

וזו שגיאה גדולה מאד, ה' הטוב יכפר. כי מי הוא האיש אשר ערב לבו להוסיף ולבדות מלבו בענינים כאלו, בדבר אשר רבינו לא צווה ולא קבע לנו לכוונם באמירת איזה תיבות. ובפרט, בענין כוונת יחודי שמות, אשר ידוע מספה"ק, כי גם יחודי שמות המפורשים בכתבי האריז"ל, אין לכוונם בתפלה, אם אין מבוארים בפירוש בספר הכוונות. ובפרט, אשר בדרך כלל, לפי דעת רבינו, אנו מסתיגים מכוונות ויחודים כידוע. ואין לך בו אלא חידושו, מה שצווה רבינו בפירוש לכוין בסתם, אבל מאין לנו לייחד מקום הכוונה, באמירת איזה תיבות ?! וידוע, שבענין כוונות ויחודים, יש סכנה כששוגים בזה ח"ו.

זאת ועוד, שבכלל שגו וטעו בדבר שתשב"ר יודעין בו. כי תיבת "אל" שבפסוק הנ"ל, אינו שם משמות הק', כי נקוד בסגול, ואיך שייך בכלל לכוון שם כוונה הנ"ל ?!

וכבר נשמע, שהרה"צ מוה"ר גדלי' קעניג ז"ל, הגיב מאד נגד זה, וצריך לפרסם הדבר, ולהודיע לכל, שלא יטעו בזה, וישתקע הדבר.

הרחמן הוא יזכנו לילך בדרכי הצדיקים באמת ובלב טהור, על כל אשר יאמרו כי הוא זה דייקא, אכי"ר.

ש. אמיתי

תשובה בענין התפילה שלאחר תיקון הכללי

לכבוד המערכת הנכבדה "מבועי הנחל" הי"ו לנצח אכי"ר.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום!

הנה ראיתי בהירחון של חודש אייר, במכתבים למערכת, שאלה בענין תיקון הכללי, על דבר אמירת תיקון הכללי שמוהרנ"ת ז"ל חיבר לזה תפילה אחריה. ושואל שם, אם צריך לענין התיקון להוסיף התפילה, או הוא רק הידור בלבד וכו' עכת"ד. ונפלאתי על השואל בענין זה, כי אין לנו אלא מה שעינינו רואות, תורה ושיחה מפורשת מרבינו הקדוש, כי אלו העשרה קפיטל תהלים הם תיקון גמור. ואמר בפירוש, שלו עזר השי"ת, שזכה לעמוד על זה בשלימות. וענין תיקון זה, ע"י אמירת היו"ד קפיטל תהלים, הוא דבר חדש לגמרי, חידוש נפלא. כי הוא תיקון נפלא ונורא מאד מאד, ומי שיוכל לילך למקוה ואח"כ יאמרם, בוודאי מה טוב. אך אפילו אם הוא אנוס, שא"א לטבול, כגון, שהוא חולה, או שהוא בדרך, אעפי"כ, אם יאמרם, אשרי לו. כי הם תיקון גדול ונורא מאד, ואם יאמרם בכוונה כראוי, בוודאי מה טוב אך גם האמירה בעצמה מסוגל מאד. ואמר, כי לא נודע זאת מיום בריאת העולם. עיין כל זה בשיחות הר"ן אות קמ"א. ומקודם שגילה בפרטיות איזה עשרה קפיטל תהלים שיאמרו, אמר בפירוש, שכל עשרה קפיטל תהלים, איזה שהם, כולם הם כנגד עשרה מיני נגינה, שהם תיקון לזה. אך אח"כ, גילה בפרטיות, איזה הם העשרה קפיטל שצריכין לומר לתיקון זה. ואמר בזה"ל: "ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר, שאלו היו"ד קפיטל מועילים מאד מאד. ואלו הן היו"ד קפיטל תהלים: ט"ז, ל"ב, מ"א, מ"ב, נ"ט, ע"ז, צ', ק"ה, קל"ז, ק"ן, ויאמרם כסדר שהם כתובים בתהלים. ואמר, שהוא תיקון הכללי. גם אמר אז, שענין הנ"ל, של אלו י' קפיטל תהלים, יאמרו ויגלו בפני הכל. ואמר: אע"פ שהוא דבר קל, לומר יו"ד קפיטל תהלים, אעפי"כ, גם זה יהי' כבד מאד לקיים. וכן נתקיים עתה בעוה"ר, שמחמת ריבוי המחלוקת, רוב ההמון רחוקים מאד לקיים זאת. והוא ז"ל הודיע כל זאת מקודם. ואנחנו עשינו מה שמוטל עלינו, להודיע התיקון לכל החפץ להתתקן. וכל אחד הטוב

בעיניו יעשה, השומע ישמע, והחדל יחדל ואנחנו את נפשנו הצלנו״ עכלה״ק בשיחות הר״ן סי׳ קמ״א.

ובפרפראות לחכמה להרב הקדוש מטשערין זצוק״ל, בליקו״מ ח״ב סי׳ צ״ב בא״ד, כתב בזה״ל. ״וטעם הדבר מה שבחר באלו העשרה קפיטל דייקא, זה עמוק עמוק, מי ימצאנו. עין לא ראתה וכו׳ כי הוא מפלאי פלאות גודל נוראות השגותיו הק׳ ז״ל, אשר לא יכילם כל רעיון וכו׳״ ע״כ. ובסוף דבריו כותב בזה״ל: ״אך עומק פנימיות מחשבותיו הק׳ שהי׳ לו לרבינו ז״ל בזה, איך שדייקא אלו העשרה קפיטל הם מסוגלים לתיקון זה, ושהוא תיקון גמור, בוודאי וכו׳ כמבואר בשיחות הר״ן סי׳ קמ״א הנ״ל, ושגם אחר הסתלקותו יבואו על קברו ויאמרו שם אלו העשרה קפיטל תהלים וכו׳, זה בוודאי נורא ונשגב ומרומם ומופלא מאד מדעתינו. כי גבהו שמים מעל הארץ וכו׳ כן גבהו וכו׳ ומחשבותיו ממחשבותינו״ עכלה״ק. והגם שכל הנ״ל, הכל כתוב הדר הוא, אבל מכיון שדבריו הק׳ מפוזרים אחת הנה ואחת הנה, הרי כשרואין הכל בבת אחת נתעוררין אחרת.

עכ״פ רואין מכל הנ״ל, איך שרבינו הקדוש הי׳ חזק מאד באלו העשרה קפיטל דייקא, אשר עליהם אין להוסיף ואין לגרוע ח״ו. רק להאמין באמונת אומן, באמונה שלימה ובאמונה פשוטה בתמימות גמור, שאלו העשרה קפיטל הם תיקון גמור ותיקון נפלא. וכידוע, כי עיקר הכבדות מלקיים הנ״ל הוא האמונה בזה, להאמין שעשרה מזמורים אלו דייקא יהי׳ תיקון גמור. אבל אין לנו אלא דברי רבינו הקדוש, וע״י האמונה במשה עבדו, שגילה התיקון הנ״ל, בוודאי יהי׳ האמירה באופן אחר. ואלמלא אתינא לעלמא אלא לקבל זאת מרבינו, ג״כ די. על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת וכו׳.

ואודות התפלה שלאחר העשרה מזמורים. ידוע ששאלו פעם למוהרנ״ת ז״ל על זה, וענה להם מוהרנ״ת ברוב ענוותנותו: ״איך האב דאס געמאכט פאר מיר״ (עשיתי זאת בשבילי). והרב החסיד כמוהר״ר לוי יצחק שליט״א הסביר פעם הענין, ודימה את זה למה שאמר פעם מוהרנ״ת ז״ל, שענין שלו הוא יום כפור. והסביר, כי ענינו של רבינו הקדוש הוא ראש השנה, וזהו כמו הנתוח שעושין לבן אדם, אשר בלעדי זה לא ירים איש את ידו ואת רגלו ואחרי שעשו לו כבר הנתוח, בראש השנה, כי אז עוסק רבינו להוציא כל החיצים, ע״י העשרה מיני נגינה. אח״כ צריכין לרחוץ היטב המקום שעשו לו הנתוח, וזה עוסקים ביום כפור, ע״י ריבוי התפילות ובקשת ״סלח נא״ שהוא ענינו של רבי נתן, כידוע. וכמו כן הוא ענין התפלה שלאחרי העשרה מזמורים. כי העשרה מזמורים הוא עצם הנתוח, שעל ידי העשרה מזמורים מוציא החצים שזרק בו הס״מ, ובלעדי זה התיקון לא ירים איש את ידו ואת רגלו לרפאות את עצמו, אבל אחרי העשרה מזמורים, אחרי הנתוח, צריכין לרחוץ את המקום היטב. כמו שעושין אחרי נתוח. וזהו התפלה שתיקן מוהרנ״ת אחרי המזמורים, ודפח״ח וש״י

ומדי דברי בו, הי׳ מן הראוי לעורר את כל אחד המאמין ברבינו הקדוש, אשר צווה לגלות ולפרסם זאת התיקון בפני הכל, שנעשה כל האמצעים לגלות ולפרסם את אלו העשרה מזמורים, בכל תפוצות ישראל, בכל מקום שהם. והגם שכבר עשו בזה גדולות ונצורות בפרסום גדול, אבל עדיין יש הרבה מאחב״י שצריכין עוד לגלות להם. ומן היושר לגלות הסגולה לעם סגולה. ובזכות תיקון זה יקבץ נדחינו ויקרב פדות נפשינו ע״י ביאת משיח צדקינו בב״א.

רצוף פה סך חמישים שקל עבור חודשיים ואסיים בברכת הדיוט, להצלחה מרובה בכל הענינים, ושתזכו להפיץ אורו של רבינו ז״ל, ושיתאהב ויתקדש שם שמים ושם רבינו הקדוש על ידיכם

הכו״ח דוש״ט כה״י

שלמה חיים וויטריאל

אודות ר' יצחק חתן המגיד

אל אגודת מבועי הנחל שיחיו.

בתגובה לירחון חודש סיון מובא במכתבים למערכת מכתב תחת הכותרת "תיקוני טעות". שם בסעיף ה' מובא שר' יצחק חתן המגיד לא היה בתחילה תלמידו של הרבי ר' זושא זיע"א.

אבל מצאתי בספר כוכבי אור לראב"ן בחלק אנשי מוהר"ן סעיף כ"ד — שר' יצחק חתן המגיד נתגדל בבית הציס"ע הר"ר זוסיא זצ"ל ועיין שם המשך ההתקרבות שלו לרבינו ז"ל.

וכן מובא בספר דער אוצר פון יראת שמים.

וכן שמעתי מרלו"י שליט"א שסיפר את המעשה כמובא בכוכבי אור ששמע מראב"ן.

יעזור ד' שתזכו להפיץ דעת רבינו בעולם.

ו. בן אבא

צמאון מארץ מרחק

יום ב' לס' לא הביט און ביעקב וכו', ד' תמוז תשמ"א

לכבוד ידידי, ידיד אנ"ש וידיד כל ישראל ר' מרדכי טורץ נ"י

אחדשה"ט כראוי כנ"ל, אחרי בקשת סליחה, אכתוב דיבורי. במשך כל השנה הגיע אלי הירחון מבועי הנחל כרגיל, אבל אחר הרבה כליון עיניים. חודש ניסן הגיע בשביעי של פסח, וכן חדש אייר. ולגודל צערי, הירחון של חודש סיון, קבלת התורה וכו', שכל כך ציפיתי לו, לא הגיע. אני דן אתכם לכף זכות, במלוא מובן המילה, אבל יש לי צער גדול מזה ... ואין לשער גודל התועלת והשמחה שיש לי מהירחון. ולמה תמנע טוב מבעליו !!

גם שילמתי עבור כל השנה בהיותך פה. קשה עלי הכתיבה ... ובאתי בזה במטותא מנכון, ברחמין דנפישין, שתשלחו הירחון הנ"ל, וכן של חודש תמוז וכו' כרגיל. נא ונא. — וכי מפני שאני רחוק מאה"ק מגיע לי זה, אדרבא, רבינו הק' זיע"א סובר אחרת — דוקא להרחוקים !...

אסיים בזה כעת, ונא אל תשיבוני ריקם.

בידידות רבה

יחיאל מיכל קאהן בן חי' פייגא

תגובת המערכת

הננו חוזרים ומדגישים שאין בידינו כל שליטה על סדרי הדואר הממושכים השוררים כאן. לדוגמא: בחדש ניסן נשלחו כל חוברות מבועי הנחל בערב החג, ולרוב רובם של הקוראים — כולל ירושלמים — הגיעה החוברת בשבוע שאחרי פסח. ועמכם הסליחה.

לי.ק. מב"ב שכתב תשובה ארוכה על שאלתו של ג. נחמן בענין תיקון הכללי, מצטערים אנו שמכתבך הנהדר השתבש מסיבה טכנית. נא לחזור ולשלוח אלינו מכתב דומה. ועמך הסליחה.
המערכת

איכה יועם זהב ישנא כתם הטוב

בלב מורתח וקרוע הננו מתאבלים על השבר הגדול אשר פקד אותנו ואת כל אנ״ש שליט״א עם הלקח מחמד עינינו, ידיד נפשנו, מאנ״ש היקרים המסולאים בפז, פה מפיק מרגליות, המסור ומקושר בכל לב ונפש לרביה״ק ותלמידיו הק׳ זיע״א ואשר הרבה פעלים למען שם הצדיק בעולם בלי לאות

הרה״ח ר׳ **צבי יוסף וואסילסקי** זצ״ל

שטרח ויגע רבות בשנים כדי להעמיד את עניני רבינו ז״ל ואנשיו על תילם, קירב נפשות רבות לאביהם שבשמים ועשה חיל בתורה וחסידות.

הוי מי יתן לנו תמורתו

חסידי ברסלב בארץ ישראל

מוסדות ״מבועי הנחל״

התאחדות חסידי ברסלב באה״ק

קשה סילוקם של צדיקים

יחד עם כלל אנשי שלומינו בארץ ובחוץ לארץ, הננו מבכים מרה את פטירתו של היקר באדם, תומכנו הדגול, ת״ח מופלג וירא״ש מרבים, ראש וראשון לכל פעולה קדושה בדרך רביה״ק, ממבססי אגודתנו הראשונים ומפטרוניה העיקריים

הרב החסיד רבי **צבי יוסף וואסילסקי** זצ״ל

שנסתלק ועלה למרום, עם פרוס החודש אשר בו נהפך לאבל מחולנו ושמחתנו ליגון, ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה, בעוה״ר

בני ציון סיפדו והילילו על השריפה אשר שרף ה׳ !

מערכת הירחון	**התאחדות האברכים**	**חברות המתמידים**
חברות התפילה	**כולל מבועי הנחל**	**ארגון הצעירים**

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **בנימין פיש** הי"ו
להיכנס בנו לעול המצוות

הר"ר **צבי פרקוביץ** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **דב הלפרין** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **שרגא לוי** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **יהושע שניצר** הי"ו
הר"ר **שרגא שניצר** הי"ו
להולדת הנכדה — הבת

הר"ר **אליהו ברגר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **יעקב הכהן ברזסקי** הי"ו
הר"ר **יצחק ברש"מ אנשין** הי"ו
הר"ר **יהושע לייב חשין** הי"ו
הר"ר **אפרים חשין** הי"ו
להולדת הנין — הנכד — הבן

הר"ר **יוסף כהן** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **משה בורשטיין** הי"ו
לנשואי הנכדה
והולדת הנינים

הר"ר **אהרן קרמר** הי"ו
לנשואי הנכד
והולדת הנינים

הר"ר **נחמן י. בורשטיין** הי"ו
הר"ר **שמואל משה קרמר** הי"ו
הר"ר **אברהם שמעון בורשטיין** הי"ו
להולדת הנכדה — הבת

הר"ר **ברוך זילבר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **בנימין זאב חשין** הי"ו
הר"ר **יוסף חיים קירשנבוים** הי"ו
להולדת הנינה — הבת

הר"ר **שמעון ברש"מ אנשין** הי"ו
להולדת הנכד

הר"ר **אורי וולטובסקי** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **נחמן שמעון לבל** הי"ו
להכנס בנו לעוה"מ

הר"ר **יעקב ירוסלבסקי** הי"ו
להכנס בנו לעוה"מ

הר"ר **נתן צבי קעניג** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **יהודה קעניג** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **שמואל ליאני** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **אריה לייב שפירא** הי"ו
הר"ר **מרדכי שפירא** הי"ו
להולדת הנכד — הבן

לאנ"ש בארה"ב

הר"ר **דוד אסולין** הי"ו
להיכנס בנו לעול המצוות

הר"ר **אליעזר טרענק** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **צבי יוסף וואסילסקי** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **אהרן נתן ליכטנשטיין** הי"ו
לנישואיו עב"ג תחי'

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב נחת ועונג דקדושה כשאיפתם הטהורה

בתוכן

☆ **בשער**

☆ **מענינא דיומא** — משמעות האבל שבין המצרים, ענינו בין המצרים לאור תורת רבינו

☆ **חדושים ובאורים** — בליקו"מ ח"א תורות ל"ו-ל"ז

☆ **בנתיבות הנחל** — צדיקים אמתיים (המשך ד'), האמת לאמיתו

☆ **האריות שבחבורה** — הרה"ח רבי שמשון בארסקי זצ"ל (המשך)

☆ **משל ומליצה** — הסוס הדמיוני

☆ **נחלי אבות** — פנינים וחידו"ת בפרקי אבות

☆ **מכתבים למערכת** — תגובות והערות מקוראים לקוראים

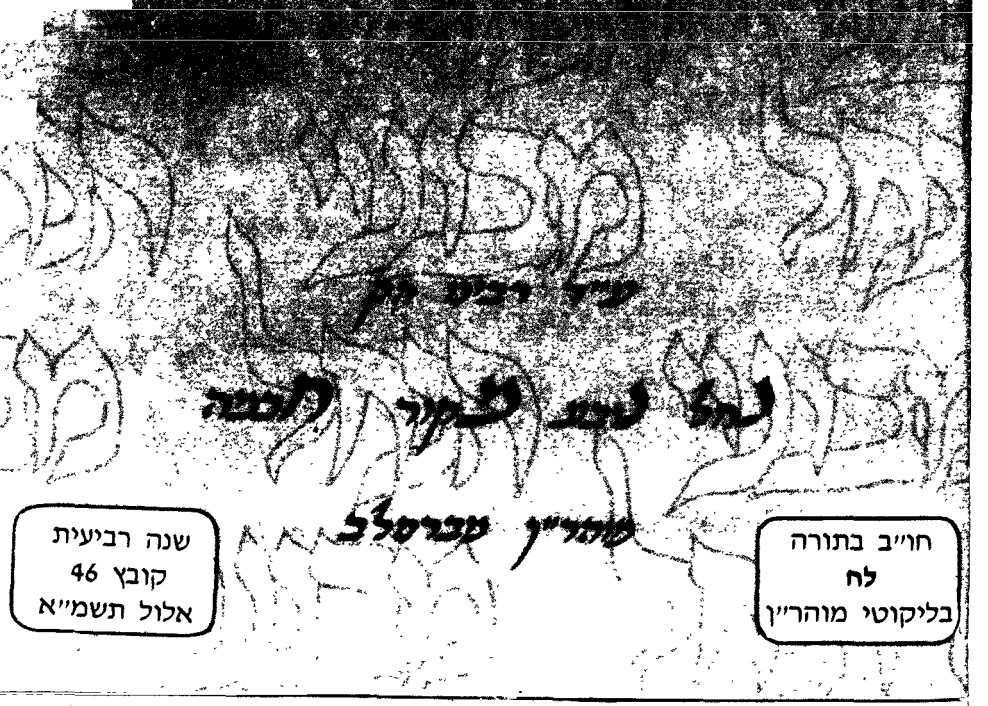
☆ **שונות** — ברכות הודעות

ירחון **"מבועי הנחל"**
קובץ לתורה וחסידות

העורך: מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת.ד. 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 10 שקל בחו"ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל

מסעי תשמ"ו

שנה רביעית
קובץ 46
אלול תשמ"א

חו"ב בתורה
לח
בליקוטי מוהר"ן

עם פתיחת שערי גליון חדש אלול באה שנת קיומו הרביעית של הירחון אל סיומה. התרגשותנו לא קטנה, מודים ומשבחים אנו להשי"ת שזיכנו לבוא עד הלום.

אם נבוא לערוך את מאזן הישגנו בשנה החולפת – איזה עידוד כביר נשאב מכך! ב"ה זכינו להצעיד את רמת החומר בירחון בצעדי ענק שטרם ידענו דוגמתם; מאז הופיעה הכותרת בשער "חדש בירחון מבועי הנחל" זכינו לשקוד על קיום מדורים יוצאים מן הכלל; מדורים שבהם מבחר לכל קורא לפי טעמו והבנתו.

אך בעיקר תפארתנו על המדור "בנתיבות הנחל", בו הושקעה עבודה רצינית ורבת תועלת, לשעה ולדורות. בעל המדור שם לו למטרה להבהיר היטב דרכיו של רבינו ז"ל, נושא אחר נושא, מדי חדש בחדשו. החל מגישת רבינו לעניני רפואה אשתקד, וכלה בגישתו לנושא "צדיקים אמיתיים" – מאמר שהופיע בחמשה המשכים ומסתיים זה עתה.

לא בנימה של גאות ח"ו, אלא בלב מלא שבח והודיה לשמו יתברך הננו מברכים על גמר שנה פוריה זו בעבודתנו הקדושה; שנה שהביאה לעולם כרך רביעי למבועי הנחל (יופיע בקרוב); שנה שבה זכינו להיות אצל הצדיק "כעט אצל סופר" – כמובא בספר המידות אות גאוה סימן ט"ו; שנה בה הצלחנו בחסדי ה' לרתק קוראים למדורים מעניינים, כמו, האריות שבחבורה, חידושים וביאורים בתורה החדשית, בסוד שיח, מענינא דיומא, אבות החסידות (אינו מופיע בקביעות), משל ומליצה וכו'.

ידינו פרושות למרום שנזכה לשפר עוד ועוד את ירחוננו החשוב, לעשותו עוד יותר מעניין ולהעלות את רמתו מכל הבחינות.

ה מ ע ר כ ת

הודעה חשובה

לקראת כריכת הכרך הרביעי של מבועי הנחל אנו מקבלים ירחונים לכריכה לא יאוחר מחג הסוכות הבעל"ט.

לפנות למשרדי מבועי הנחל רח' יואל 19 ירושלים, לפנה"צ.

מענינא דיומא

ומל ה' אלקיך
א'ת ל'בבך ו'את ל'בב זרעך[1]

א-ל-ו-ל !!! הלב נרתע ונחרד... מרוץ החיים נעצר לרגע קט של ישוב הדעת: **אלול בא** !... בשטף של מחשבות עובר אותו רגע של ישוב הדעת; אין יודעים מהיכן להתחיל בתשובה, ומה בכלל ניתן לעשות כדי לשנות שיגרה בת שנים. ודאי יש באלול להתגבר בתורה, תפילה, בין אדם לחברו וכו' וכו', אבל איך ? איך עושים דרך בים הגדול הסוער והגועש ? כיצד סוללים מסילה במימות אדירים של משברים וגלים ? דרך שתהא יציבה וקיימת גם לאחר חלוף הימים הנוראים; דרך "שיעיד עליה יודע תעלומות"[2] שלא תתגבב עוד באבני נגף.

אכן, מבלי הדרכה אובדים דרך ואך מסתבכים. שכן, אם חפצים לשוב בתשובה — פשוטו כמשמעו, ללמוד כדבעי, להתפלל היטב ולהזהר מכל מכשול — הרבה דרכים יש לכך, ולא אחת נראית דרך מסויימת טובה וישרה, ולאחר מכן מתברר שדרך חתחתים היא זו, אם לא "אחריתה דרכי מות"[3] ח"ו. כי על כן, אי אפשר לו לאדם להחליט בעצמו אם דרך זו או אחרת טובה היא בשבילו; עליו לשמוע דברי חכמים ונבונים שהתנסו בכל אותן דרכים וידעים ו"בקיאים" בכל העליות והמורדות שבהן. מה גם, שנהירים להם דרכים מקוצרות ובסיסיות ביותר, שהינם שורש כל הדרכים.

ואם ובכל ימות השנה דרכי חכמי האמת פתוחים לכל דורש, הרי ימי אלו הם ימים מיוחדים, בהם השי"ת הוא "**הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה**"[4]. בימים אלה — נכתב בכתבי האר"י הקדוש — "**מאיר הדרך בים**". וכבאורו של רבינו, מסוגלים ימי אלול לפתוח דרך לכל דופקי בתשובה, גם לאלה הנמצאים בשאול תחתיות[5]. דרך יש בחדש אלול לכל הטוב והיקר, דרך לתיקון הברית — יסוד ושורש כל התשובות והתיקונים ! זוהי הדרך בים, לה התכוון האר"י ז"ל בכתביו הקדושים. אמנם, עוסקים דבריו בכוונות אלול המקושרות לספירות עליונות ושייכות ליחידי סגולה, אולם, לפי פירושיו של רבינו, הכוונות הקדושות הללו מיועדות גם אל הפשוט שבישראל.

והיאך ? — שתי תורות הן בליקוטי מוהר"ן העוסקות בכוונת אלול, ושניהן מקרא אחד דרשו — "הנותן בים דרך". האחת — תורה פ"ז,[6] המתחילה: "**דע שכוונת אלול**

הם תיקון לפגם הברית. כי סוד כוונות אלול הוא הנותן בים דרך ... להאיר בחינת דרך בים. והרך זה נפתח בחדש אלול. ועיקר פגם הברית הוא בבחינת דרך הזה ... בבחינת 'כי השחית כל בשר את דרכו'[7]. ואילו השניה היא תורה ו' המכונה "קרא את יהושע"[8], בה נידונות כוונות אלול. ואף כי לא באו בה עניני תיקון הברית אלא ברמיזה, הרי יש בה **אחד הבללים הגדולים בדרך העבודה של הפשוט שבישראל, בצד דרך העבודה של הגדול בישראל.**

מוהרנ"ת בסוף תורה פ"ז הנ"ל מציין: "גם עיין במאמר המתחיל ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע (בליקו"א סי' ו'), כי שם מדבר מכוונות אלול. והוא תיקון לפגם הברית כנ"ל. היינו, לעיין באותו המאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה בעבודת ה', על ידי זה יתקן פגם הברית". אכן, הבה נא ונעיין יחדיו באותה תורה נבבדה, ובכך נעשה לא רק "סגולה" לתיקון הברית, אלא נוציא עצה והדרכה מעשית לתיקון זה. שכן, באותה תורה מובאת אחת הדרכים הנפלאות ביותר בעבודת ה' **ומה לנו עיקר גדול יותר בעבודת ה' כתיקון הברית!**

"כי אי אפשר לידע מהש"י בירועה שלימה כראוי באמת, כי אם על ידי קדושת הברית. כמבואר בכמה תורות (בליקוטי מוהר"ן): בהתורה בקרוב עלי מרעים וכו' (סי' לו) שאי אפשר לבא להתגלות בתורה ועבודה כי אם על ידי שנתנסין ונצטרפין תחילה בגלות התאוה הזאת וכו' ע"ש. וכן בהתורה צוות צרק וכו' מבואר, שאי אפשר לחזות בנועם ה' וכו' כי אם על ידי שמירת הברית בבחי' ומבשרי אחזה אלקי, שע"י תיקון הברית, שהוא בחי' בשר קודש, על ידי זה זוכין לחזות אלוק; להשיג אלוקותו ית'. וכן בהתורה תפילה לחבקוק (סי' יט), ובהתורה האי מאן דאזיל למינסב (סי' כט) מבואר באריכות נפלא, שעיקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים הוא על ידי תיקון הברית, שעל ידי זה בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וכו'. וכן בכמה וכמה תורות, כמעט כולם, מבואר זאת, שעיקר הקדושה הוא שמירת הברית. וכן בכל הספרים מבואר, שזה עיקר הקדושה ובפרט בספרי זוה"ק ותיקונים. ויותר מזה דיבר עמנו רבינו ז"ל כמה שיחות נפלאות בענין זה, והיה ממאס מאד מאד תאוה זאת, כמבואר קצת מעט בספרים הנדפסים — נמצא שהעיקר הוא לשבר תאוות ניאוף"[9].

תורה שלישית יש בליקוטי מוהר"ן שאינה מתייחסת לכוונת "הנותן בים דרך", אך עוסקת בעניני אלול ותיקון הברית, אגב גילוי נפלא ונורא שגילה רבינו הקדוש והנורא: **"אם יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו — היינו, כשימול את ערלת לבבו. כי כל זמן שלבו ערל ואטום אי אפשר לו להרגיש באמת, רק כשימול את ערלת לבבו ויהיה לו חלל בלב, ואזי ירגיש לבבו באמת גודל כאבו, ויצטער ויתחרט באמת — ואזי מגודל החרטה ירגישו גם כל הלבבות ... שנמשכו ממנו. ולכל מקום שנמשכו ירגישו שם במקום שהם ... ויתוודע להם האמת, היאך הם מוטלים במקום טינופות, בשאול תחתית. כי מתחילה נדמה להם שטוב להם, כי הן מזיקי עלמא, רק אחר כך, כשנימול לבבם, על ידי שנימול לבב אביהם, אזי מרגישין היכן הם, ומתחילים לקונן ולהצטער, ונעשה שם רעש גדול ביניהם. וזהו 'ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב**

זרעך'[10]. היינו, כשימול ה' את לבבו ימול גם לבב זרעו ... והזמן המסוגל לזה הוא חודש אלול. כי אלול — ר"ת: א'ת ל'בך ו'את ל'בב. היינו, שימול ה' את לבבו ואת לבב סתם התלוי בו, להיכן שנמשך כנ"ל"[11]

הגילוי כאן מדהים. עבירות חמורות ביותר, שבקושי יש עליהן תשובה;[12] חטאים שאינם אלא "איבוד אבידות"[13] שאינן חוזרות לכאורה לעולם — עדיין תלויים בלבו של אדם, וקשורים במידת חרטתו וצערו עליהם. כי אז גם לבבותיהן של העוונות מהרהרים בתשובה, ובאים אל תיקונם.

מעתה אם שואל אדם לעצמו, בחדש אלול, במה להתחיל. הרי לו קו ברור — בתיקון הברית! ברם, טרם ברור לו איך להתחיל בזה בעצמו. ומשני סיבות קורה שאין אדם יודע זאת — או משום שנדמה לו שאין מדריגה גבוהה מזו שאליה הגיע, או שהוא סבור שאין מדריגה תחתונה מזו שאליה נפל. אשר על כן, לא בכדי הזכרנו את התורה ו' הנ"ל — העוסקת בדרכי התשובה לקטן ולגדול בד בבד עם כוונות אלול — שכן, בכדי לדעת איך לגשת אל עבודה קשה זו של תיקון הברית, עלינו לרכוש את ה"בקיאות" שבתורה זו.

ובכן, באותה תורה נפלאה מתפרש הפסוק "אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך[14]. שלכאורה, מה חידוש בכך שהשי"ת נמצא הן בשמים והן בשאול כביכול. — רבינו מפרש זאת כמין חומר, כשהוא מקדים לקבוע כלל גדול — המבוסס על דברי הזהר[15] — ששני מצבים שונים יש בעבודת ה'. יש מצב של "רצוא"[16] — מצב של עליה וריצה אל על, הקרוי גם "עייל" כלומר כניסה. ויש מצב של "שוב" — מצב של ירידה בעבודת ה', אור חזרה מעליה ודביקות הקרוי גם "נפיק" כלומר יציאה. והוא מבאר את דבריו: **"שמי שרוצה לילך בדרכי התשובה, צריך לחגור מתניו; שיתחזק עצמו בדרכי ה' תמיד, בין בעליה בין בירידה, שהם בחינת, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הינך'. היינו, בין שיזכה לאיזה עליה; לאיזה מדריגה גדולה, אעפי"כ, אל יעמוד שם, ולא יסתפק עצמו בזה. רק צריך שיהיה בקי בזה מאד; לידע ולהאמין שהוא צריך ללכת יותר ויותר וכו'. שזהו בחי' בקי ברצוא; בבחינת עייל; שהוא בחינת 'אם אסק שמים שם אתה'. וכן להיפך — שאפילו אם יפול חס ושלום למקום שיפול, אפילו בשאול תחתית, גם כן אל יתייאש עצמו לעולם. ותמיד יחפש ויבקש את הש"י, ויחזק עצמו בכל מקום שהוא, בכל מה שיוכל, כי גם בשאול תחתית נמצא הש"י; וגם שם יכולין לדבק את עצמו אליו יתברך. וזה בחינת 'ואציעה שאול הינך'. וזה בחינת בקי בשוב. כי אי אפשר לילך בדרכי התשובה כי אם כשבקי בשני הבקיאות האלו"**[17].

מעתה, הבה נא ונתבונן באותה בעיה בה אנו עסוקים; שואלים אנו איך יגיע אדם פשוט לתיקון גדול כתיקון הברית. התשובה היא: **"אל יסתפק בהישג הכי גדול בענין ואל יזלזל בהישג הכי קטן"**[18]. אל יסתפק בהישג גדול כיצד? "לרחם על עצמו לשבר תאוה זאת בתכלית כי בשביל זה בא לעולם"[19] ואל יזלז בהישג קטן כיצד? — **ש"אפילו אם אינו גבור חיל לכבוש את יצרו ותאוותו לגמרי; להיות קדוש בתכלית הקדושה כראוי, על כל פנים, יחוס על עצמו ועל נפש בניו ובנותיו וכל הדורות התלויים בו,**

ואל יפגום בברית באיסור ח"ו... עכ"פ ישמור עצמו מלבא לידי עבירה ח"ו. בפרט בדורות הללו, שגם להיות נשמרין מעבירה גמורה ח"ו, צריכין גם כן מלחמות גדולות והתחזקות גדול ותחינות ובקשות הרבה והתקרבות לצדיקים וכשרים אמיתיים וכמה דרכי עצות קדושות ולעסוק בתורה ותפילה ומצוות ומע"ט הרבה, כדי לזכות על ידי כל זה להנצל מעבירות ח"ו. כי גם מי שנשמר מעבירות, אף על פי שאינו קדוש ופרוש כראוי, אף על פי כן, הוא גם כן בכלל שמירת הברית. כמבואר בהתורה אני ה' הוא שמי וכו'[20] **ע"ש**"[21].

הרי לנו כאן רק דוגמא אחת מני רבבות של מדריגות אנוש בעניני קדושה וטהרה **כי יש אלפי אלפים ורבי רבבות דרגות בבחינת שמירת הברית. וכל החילוקים שבין מדריגות הצדיקים והכשרים — שיש ביניהם אלפים ורבבות מדריגות עד אין קץ — רובם ככולם בענין שמירת הברית**". כי על כן, על כל אדם לשקול היטב במאזני שכלו "היכן הוא בעולם"[22] — אם סבור הוא שהשיג את קצה גבול יכלתו בענין, ידע "ויאמין" שיש ללכת הלאה והלאה עד אין סוף, והיה אם נראה לו שמדריגתו ודרך התנהגותו בענין שפילה למאד, עליו לדעת שגם שם "נמצא השי"ת". כלומר, שגם בעומק שפלותו ישנן בו נקודות טובות[23], אותן הוא צריך למצוא ולהתחזק בהן, ולא ירפה מהן, לפחות, אלא יאחז בהן בכל מאמצי כחותיו; ידע נא ויאמין, שטרם הגיע ח"ו לשפל המדריגה. שכן, שומר הוא עדיין על גבולות כלשהן הידועות לו. וגבולות אלה יקרות מאד בעיני השי"ת **"ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו יתברך ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו יתברך. עם כל זה, כנגד זה תרע, שאיש כזה, שהוא מגושם כל כך — כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להשי"ת היא גדולה ויקרה מאד מאד. ואפילו נקודה קטנה מאד שהוא נעתק מן גשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים**"[24].

זוהי אפוא הדרך הקדושה שנסללה עוד על ידי משה רבינו ע"ה בחדש אלול, בו עלה למרום לקבל לוחות אחרונות. אחרי שחטאו ישראל בעגל "ופתח דרך כבושה לילך בה"[25]; "דרך כבושה לתשובה שהוא בשני בחינות הנ"ל; בחינת אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך ... כי זה עיקר התשובה, כשיודעים ומאמינים שהש"י נמצא עמו תמיד בכל עת ובכל מקומות שהוא. כמו שכתוב, בכל מקומות ממשלתו[26]. ועל ידי זה יזכה לילך בדרך התשובה שעשה משה. **כי עיקר היצר הרע והסטרא אחרא, כל כחם על ידי השקר, שהוא הרע, שהוא הטומאה** ... כי בתחילה מחטיא את האדם על ידי שקרו, שמטעה אותו בכמה מיני הטעיות, ואחר כך, כשבא על דעתו לשוב, מחליש דעתו, ומכניס בלבו שכבר נסתלק הש"י ממנו, והוא רחוק כל כך, עד שאי אפשר לו לשוב. ובאמת הוא להיפך, כי באמת 'מלכותו בכל משלה'[27], אפילו בעשר כתרין דמסאבותא (כתרי הטומאה). וכמו שכתוב[28]: 'השוכן אתם בתוך טומאותם' וכמו שפירש רש"י: אפילו כשהם טמאים שכינה עמהם.

ועל כן צריכין לידע, שזה עיקר התשובה שעשה משה באלול. שהעיקר הוא במה שיודעים ומודיעים בכמה לשונות ואזהרות וכרוזים הרבה בלי מספר, שהש"י עדיין עמנו; עם כל אחד ואחד, אפילו עם החוטא הגרוע שבכל העולם כולו. 'כי מלכותו בכל משלה'.

בחי' 'ואציעה שאול הנך'. וכל זמן שהאדם חוזר זאת בדעתו ולבו, ומכניס זאת בלבו באמת, בבחי' 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת וכו' וכנ"ל, אזי בודאי יש לו תקוה לכל ימי חייו, לזכות לדרך התשובה באמת.

כי זה עיקר דרך התשובה שעשה משה והצדיקים שאחריו וכנ"ל, בחינת 'הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה'[29]. שזה הפסוק הוא סוד כוונות אלול כמובא. שהכוונה הפשטיות שיוצא מזה לכל בני אדם הפשוטים הוא, שהש"י ברחמיו הודיע לנו ע"י צדיקיו האמיתיים, שהוא נותן בים דרך וכו'. דהיינו, שאפילו בתוך מצולות ים הרבים מאד, מאד השוטפים על האדם כהמון גלי הים ממש בבחי' 'כל משבריך וגליך עלי עברו'[30], בחי', ותשליכני מצולה בלבב ימים'[31] בחי' 'שתני בבור תחתיות במחשכים במצולות'[32] וכן בפסוקים הרבה, מכל שכן כמו שיודע האדם בעצמו מה שעבר עליו ולהיכן ירד ונשלך על ידי מעשיו — אף על פי כן, גם שם יש דרך ונתיב תמיד לשוב אליו יתברך; ועיקר הדרך נעשה, על ידי בחינה הנ"ל; על ידי שיודע ומאמין 'כי מלכותו בכל משלה' כנ"ל, בחי' 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך'. שזהו סוד כוונות אלול, בחינת הדרך הנ"ל, שכל אדם יכול לזכות אליו, בכל מקום שהוא, בפרט באלול, אם יאמין בכל זה באמת ובפשיטות"[33].

— "וזה סוד כוונת אלול" — — —[34]

*

1) דברים ל'ד'. 2) כלשון הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ב'. 3) משלי י"ד י"ב. 4) ישעיהו מ"ג. 5) עפ"י ליקו"מ ח"א תורה ו' "קרא את יהושע". 6) בליקוטי מוהר"ן ח"ב. 7) בראשית ו'. 8) ליקו"מ ח"א. 9) ליקו"ה אבה"ע קידושין ג'ג'. 10) דברים שם. 11) ליקו"מ ח"א קמ"א. 12) עיין זהר בראשית דף קפ"ח ע"א ודף רי"ט ע"ב ועיין מ"ש ע"ז רביז"ל בשיחות הר"ן ע"א. 13) עפ"י ליקו"מ ח"ב פ"ח השייך ג"כ לתיה"ב וכוונות אלול. 14) תהלים קל"ט ח'. 15) "זכאה מאן דעייל ונפיק !" — ויקהל רי"ג ע"ב, האזינו רצ"ב ע"א. 16) עפ"י יחזקאל א' י"ד. 17) ליקו"מ ח"א ו'. 18) מקביל למאמר נפרץ בברסלב: "אדם חייב להמשך ולשאוף אל הגדול ביותר ולא ליפול מהקטן ביותר". 19) עיין הערה 9. 20) ליקו"מ ח"א י"א. 21) עיין הערה 9. 22) סיפומ"ע .... 23) עיין בתחילת ליקו"ה או"ח: "כי הנקודה טובה שאדם מוצא בעצמו זה בחי' אלקות כביכול. כי כל הטוב מאתו יתברך". 24) ליקו"מ ח"ב מ"ח. 25) שם פ"ב. 26) תהלים ק"ג כ"ב. 27) שם י"ט. 28) ויקרא י"ז י"ז. 29) ראה הערה 4. 30) תהלים מ"ב ח'. 31) יונה ב' ד'. 32) תהלים פ"ח ז'. 33) ליקו"ה חו"מ, עדות ה"ה ט'. 34) לשון ליקו"מ תורה ו' ד'.

שלם דמי מנוי מדי חדש בחדשו!

חדושים ובאורים בתורה החדשית

ש.מ. קרמר

תורה ל"ח מרכבות פרעה

א) באות א'. **תפילין הם סימן על הדביקות** ע"כ. אפ"ל דגם לשון תפילין הוא מלשון דביקות והתחברות ע"ד שכתב רבינו בלק"ת סימן פ"ד בענין תפילה דהוא לשון התחברות ודביקות כמ"ש (בראשית ל') נפתולי אלקים נפתלתי פרש"י דהוא מלשון צמיד פתיל חבורים מאת המקום נתחברתי עיי"ש. ונמצא שתיבת תפלה הוא לשון דביקות (ונראה שהוא בחילוף סדר האותיות כמו כבש כשב כידוע) וכמו כן לשון תפילין שבלשון יחיד הוא תפלה. (ובפרט לפי המבו' בסי' מ"ז דנפתלי אותיות תפלין).

ואולי יש לרמז עוד ע"פ מה דאיתא בתק"ז (תי' מ"ז) תפלה איהי בגין דאיהי סוס לקוב"ה ואיהי אתעבידת טפלה לרוכב וכו' אית טפל בט' ואית תפל בת' וכו' עיי"ש. היינו דמפרש תפלה מלשון טפלה דהוא לשון חיבור כמו הנטפל לעושי מצוה, ועי' גם במאמר זה בסופו בביאור הכתוב מרכבות פרעה, דתפילין נקרא מרכבות כמ"ש (דברים ל"ג) רוכב שמים אש ומים בחי' גוונין וכו' ע"כ נמצא ג"כ כי ת'פלין הם ט'פלין לרוכב.

ב) באות ב'. **מלכות פה הוא בחי' ים שכל הנחלים הולכים לתוכו** וכו' ע"כ. היינו דכשהמלכות פה היא במלואה ושלימותה היא מתמלאת ביו"ד ספירות כידוע וכדמובא לקמן באות ג' מהתיקונים בבחי' כל הנחלים הולכים אל הים שמאירים בה מכל הט' ספירות העליונות. וזש"כ ובינו להלן שהכ"ז אותיות כ"א כלול מעשרה היינו בחי' העשר ספירות כנ"ל.

(ומה שפירש שם בס' "באבי הנחל" דהוא מטעם דיש עשר נקודות לכאורה צ"ע דהלא יש רק ט' נקודות כידוע, ואולי כוונתו דהט' נקודות עם האות בעצמו הוא עשר והוא ע"ד הנ"ל דידוע דהט' ספירות העליונות יש לכ"א נקודה אחרת מהט' נקודות, והמלכות היא בלי נקודה. עוי"ל דמש"כ דיש עשר נקודות הוא משום דיש חירק גדול וחירק קטן כידוע ולפ"ז הם עשר נקודות).

ג) שם. **והוא בחי' אדנ"י** וכו' **וכשפוגמין** וכו' **נעשה מרוח פיו רוח סערה כי כ"ז אותיות כ"א כלול מעשרה** וכו' **ורוח סערה הוא מקטרג הגדול** וכו'

והוא מסער גופי' דבר נש וכו' ע"כ.

עי' תק"ז (תי' י"ח דף ל"ה ע"ב) מאי קול רעש גדול דאית רעש ואית רעש, אית רעש דאתמר בי' לא ברעש ה' וכו'. ואית רעש דייתי תמן, אלא רע"ש בהיפוכא ער"ש כמה דאתמר (תהלים מ"א) ה' יסעדנו על ערש דוי, ודא איהו כל משכבו הפכת בחליו, דאתהפך רע"ש לער"ש ומאי ניהו ערש אלא איהו עש"ר בהיפוך אתוון, ודא שכינתא (מלכות פה) דאיהי כללא דעשר ספירן וכו' ובגינה ה' יסעדנו, ובמאי על ערש דוי על שכינתי' ודאי, ואם שכינתא (מלכות פה) לאו תמן רוח סערה תמן דאסעיר גופי' דבר נש וכו' ע"כ. והמורם משם, דהשכינתא היא בחי' רע"ש הרומז על עשר ע"ש דאיהי כלול מעשר ספירות ובזה נא' ה' יסעדנו על ער"ש אתוון עשר. ואית רעש דלא ייתי תמן. כשהמלכות לאו תמן דאז נעשה מעש"ר סע"ר (כפי' המפרשים שם) והיינו רוח סער"ה דאסעיר גופי' דב"נ דהוא ענין החולי וכל היסורין שמתגברים ח"ו על האדם, וע"ש ובזמנא דשכינתא סמיכת לה מיד קלא נפיק (יחזקאל ב') בן אדם עמוד על רגליך וקאים ממרעא דילי' וכו'. אולי שייך לזה מה שמבו' בדבה"ק להלן (באות ד') דבתיקון הדבור (מלכות פה) נא' עומדות היו רגלינו כי הדיבור נקרא רגל וכו' עי"ש.

ד) שם. **וזה בחי' (תהלים קמ"ח) רוח סערה עושה דברו שעושים ומתקנים** (כמבו' בכ"מ דעשיה הוא לשון תיקון) **את הדבור** ומעלין אותו מבחי' רוח סערה ע"כ.ולהלן מובן שהרוח סערה הוא המלה"מ. ועי' גם בזוהר שלח (קע"ב:) דמפרש ענין הרוח סערה שבפסוק הנ"ל למלה"מ עי"ש.

ה) שם. **ונעשה מבחי' הדבור וכו' סערה וכו' וזה בחי' רוח סערה וכו' והוא מסער גופי' דבר נש וכו'.** ע"כ. ועי' לקמן בדבה"ק דענין הרוח סערה הוא בחי' זוהמת הנחש שגרם מיתה וקץ כל בשר. ועי' גם בדבה"ק בסי' י"ט דכנגד הדיבור דק' שהוא בחי' לשון הקודש רוח הקודש יש רוח שטות רוח סערה והוא בחי' זוהמת הנחש עי"ש. ומבו' שם שהוא בחי' תבערת המדורה של תאוות ניאוף שכלולה מכל התאוות והמדות רעות של ע' לשון. ולפ"ז י"ל דזהו ענין המבו' כאן דהרוח סערה מסער גופי' דבר נש, היינו בחי' התגברות הדמים רעים שמתגברים כרוח סערה ומעוררים את האדם לכל מיני תאוות ומדות רעות ח"ו, שעי"ז שולטין עליו כל הע' אומות ברוחניות ובגשמיות כמב' במק"א.

ו) שם. **ורוח סערה הזה הוא מקטרג הגדול וכו' והוא אחר הדברים שהוא יונק מהדיבור כשמוצא פתח לינק היינו לפתח חטאת (בראשית ד) וכתיב (מיכה ז') שמור פתחי פיך** ע"כ. היינו דמהפסוק שמור פתחי פיך מביא רבינו ראי' דהפה נקרא בשם פתח, ומעתה מש"כ לפתח חטאת רובץ, מתפרש, שהחטאת שהוא הנחש המקטרג רובץ אצל פתחי הפה למצא שם פגם שיוכל עי"ז לינק ח"ו מהדיבור.

ז) שם. **כי הוא בחי' קץ כל בשר (בראשית ו')** ע"כ. זה נאמר בדור המבול.

ומבואר לפ״ז ששורש ענין הקטרוג והעונש של המבול נתעורר ע״י פגם הדיבור שמזה יונק בחי׳ הרוח סערה בחי׳ קץ כל בשר וכו׳. ומבו׳ לפ״ז מה שמובא דמדות התיבה שנצטווה נח לעשות להנצל מעונש המבול היו בהם צירוף תיבת לשו״ן היינו שלש מאות אמה ארכה (ש׳), חמשים אמה רחבה (נ׳), שלשים אמה קומתה (ל׳). וזה מבו״ל ר״ת מ׳ות ו׳חיים ב׳יד ל׳שון כמובא. כי כשזוכין לקדושת הדיבור זוכין עי״ז לכל מיני השפעות טובות בחינ׳ כל הנחלים הולכים אל ים הדיבור כמב״פ. וזוכין עי״ז לארץ החיים כדלקמן בדבה״ק. ולהיפך ח״ו נדבקין ח״ו באילנא דמותא כמב״פ. וזהו גם מה שמובא בספה״ק לענין תיבת נח שרומז על ענין הדיבור, כי עיקר ההצלה מסטרא דקץ וכו׳ הוא ע״י קדושת הדיבור כמב״פ.

ח) שם. ובנ״א שהם דנים את הכל לכף חובה וכו׳ הם מבחי׳ קץ וכו׳ כמ״ש (איוב כח) קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר וכו׳ שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר וכו׳ כמ״ש (ישעי׳ נ״ז) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ע״כ. לכאורה צ״ב דהיכן נרמז בפסוק ענין זה שהם רוצים לעשות כליון ח״ו. ואפשר דזה נרמז בר״ת כ״י ה״שקט ל׳א י׳וכל שהוא צירוף כלי״ה. וזהו ענין והרשעים כי״ם וכו׳. היינו בחי׳ זלע״ז כנגד הים דקדושה הנ״ל שהוא בחי׳ מלכות פה שכל הנחלים הולכים לתוכו והוא משפיע כל מיני השפעות וחיות בעולם, כנגדו הוא בחי׳ הי״ם סוער ברוח סערה לעורר דין ולעשות כלי״ה ח״ו.

ועי׳ במדרש (שוחר טוב מזמור ב׳) למה רגשו גוים זה שאמר הכתוב והרשעים כים נגרש, מה הים הזה כל סירותיו על פיו, כך סירותיהן של רשעים על פיהם וכו׳. הנה מבו׳ מדברי המדרש דפסוק והרשעים כים נגרש מכוון על דבורם של הרשעים שהוא כים נגרש והיינו כי מפגם הדבור נעשה רוח סערה כמב״פ.

ט) שם. וצריך כ״א לראות לאכפיא סטרא דקץ וכו׳ תחת הדיבור של הקדושה כמ״ש בזוהר (ויחי רל״ח, וכו׳) אוסרי לגפן עירה דא כ״י כמ״ש (תהלים פ) ופקוד גפן זאת וכמ״ש (בראשית מ״ט) וזאת אשר דבר וכו׳ ע״כ. ר״ל דבזוהר מבו׳ דגפן דא כנסת ישראל (שהוא כנוי למלכות), וע״ז מביא הזוהר ראי׳ מפסוק ופקוד גפן זאת. דידוע דזאת היא מכנויי המלכות. ורבינו מצרף לזה ג״כ הפסוק וזאת אשר דבר, כי גם הדבור הוא בחי׳ זאת, כי הדבור הוא מלכות פה כדלעיל. ונמצא דגפן שבפסוק אוסרי לגפן יתפרש על הדיבור.

ובזה מפרש רבינו אוסרי לגפן עירה, דעירה היינו סטרא דקץ וכו׳ יאסור ויכוף אותה לגפן היינו הדיבור. והנה רבינו לא מפרש להדיא איך עירה רומז על סטרא דקץ. וכו׳. (ועי׳ בזוהר בלק המצויין בפנים עירה דאיהו קטגורא דילהון) ועי׳ מה שמביא רבינו לקמן באות ד׳ מהזוהר ע״פ הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם אינון וכל סטר מסאבא. ע״ש. וזהו ג״כ עירה דהוא חמור רומז על סטרא מסאבא.

ויש לרמז בזה ע"פ המבו' לעיל בדה"ק לענין צירוף סער"ה דאותיות ר"ע הם בחי' כ"ז אותיות שכ"א כלול מעשרה. ועד"ז י"ל דר"ע שבתיבת עירה הם כ"ז אותיות הנ"ל והאות יו"ד הוא בחי' כלליות העשרה שבכ"א מהאותיות שע"ז נעשה מספר ר"ע, והאות ה"א היינו ה' מוצאות הפה. (וכמדומה ששמעתי כן (או כעי"ז) בשם הגה"ח מו"ר ר' אברהם שטערינהארץ ז"ל).

עוד אפשר לרמוז בתיבת עיר"ה, דבדבה"ק לקמן על מאמר חז"ל וסערה על זרועו של הקב"ה, מבאר דהשתלשלותן של קץ כל בשר הוא מגבורות עלאין כי הוא טוב מאד וזהו שסערה בזרוע אלו חמשה גבורות שמשם חיותו עד זמן בלע המות לנצח עכ"ל. וזהו גופא המבו' בדבה"ק בסמוך (באות ג') דצריך להעלות הדיבור שנפל לקץ כל בשר לשרשו שהוא הזרוע שהם חמש אצבעון שביד שמאל שהם חמשה גבורות, ה' מצואות הפה. שזהו ביאור על מש"כ כאן ע"פ אוסרי לגפן עירה לאכפיא סטרא דקץ כל בשר תחת הדבור של הקדושה.

והנה ידוע שהם בחי' ה' גבורות מנצפ"ך (ומסתמא היינו דקחשיב רבינו לעיל (באות ב') בענין הדיבור מספר כ"ז אותיות, שהוא עד ה' אותיות מנצפ"ך, כי הם עיקר שורש הדבור) ומהם יונקים קץ כל בשר ח"ו, כי יניקתם מדינים כידוע, וזהו עצמו סוד יניקתם מהדיבור שהוא בחי' וגבורתך ידברו. וצריך להמתיק הה' גבורות, והמתקתם הוא ע"י ה' אלפין כידוע (וכידוע מהבעש"ט זיע"א ע"פ א'מר א'ויב א'רדוף א'שיג א'חלק (— שהוא בחי' סטרא דקץ כל בשר שעליהם מוסב הפסוק המוב"פ מרכבות פרעה דלקמן בדה"ק —) שהמתקתן הוא ע"י ה' אלפין ע"י שמוצאין שם אלופו של עולם) וזהו עצמו המתקתן וכפייתן אל הקדושה בבחי' "אוסרי לגפן עירה", וזהו עיר"ה מספרו מנצפ"ך עם ה' אלפין.

י) שם. גפן דא כ"י כמ"ש (תהלים פ') ופקד גפן זאת וכו' ע"כ. כנסת ישראל הוא כנוי למלכות פה כנ"ל. אמנם בקשר לפשוטו דהכוונה לכנסת ישראל שלמטה וכפשטות הכתוב ופקד גפן זאת (וזהו אשר גפ"ן זא"ת בגימ' ישרא"ל) נראה דבאמת כלל נשמות ישראל הם סוד המלכות דק' כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. וענין יציאת ישראל ממצרים הוא סוד ענין הוצאת המלכות פה מגלותו ונפילתו בסטרא דקץ כל בשר וכמובן בדבה"ק לקמן בביאור הכתוב מרכבות פרעה (בקשר לפשוטו של מקרא דמצרים הם זלע"ז בחי' קץ וכו') וכנאמר שם (תהלים פ) "גפן ממצרים תסיע". וכידוע שמצרים הוא סוד מיצר הגרון שהי' שם הדיבור בגלות וכשיצאו זכו לבחי' פ"ה ס"ח, וכדבה"ק לק' ואז הדיבור יוצא בשיר ושבח וכו'. שזה זכו בליל פסח כמ"ש השיר יהי' לכם כליל התקדש החג.

ולדברי רבינו שעיקר פקידת גפן זאת הוא שהוציאה מק"ץ כל בשר ובזה יהי' סוף וק"ץ לכל צרותינו, היינו שישוב ויתהפך הקץ עליהם וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, וכענין פשטות הכתוב המוב"פ קץ שם לחשך שיהי' קץ וסוף לחשך כי בהאיר היום תכלה החשך (כפי'

המצ"ד שם) היינו שיהי' סוף וקץ לבחי' קץ כל בשר ולכן נרמז ופקד גפן זאת, ופק"ד גימ' ק"ץ, שזה עיקר פקיד"ת והתנשאות ראש ישרא"ל עם קדוש, גפ"ן זא"ח,. מלכות פה.

יא) באות ג'. וצריך להעלות את הדיבור לשרשו שהם חמשה גבורות וכו' וכו' וזה בחי' עיקם הכתוב וכו' זה רמז כשרוח סערה שולט אזי אין ביכולת לדבר בדרך יושר וצריך לעקם את הדרך ע"כ. נלע"ד מרחוק שכל ענין זה נרמז בפסוק (מות י"ג) **ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים.** פרש"י **ויסב הסיבם מן הדרך הפשוטה לדרך העקומה.** ועי' בתורה ויסב (סי' ס"ב) שמפרש וחמשים **פרש"י אחד מחמשה היינו ה' מוצאות הפה היינו תיקון הדבור עי"ש.** והנה ים סוף רומז על סטרא דקץ כל בשר כמובן לקמן בדה"ק בבאור הכתוב מרכבות פרעה וכו' ע"ש. כי הם בחי' והרשעים כי"ם נגרש שרוצים לעשות קץ וסוף וכו' ח"ו. גם מבואר בסי' ס"ב הנ"ל דפרעה הוא אותיות הער"ף שהוא בחי' אחר הדברים שיונק מהדיבור ע"ש, ושבמאמר זה מבואר שהאחר הדברים הוא בחי' הרוח סערה, קץ וכו', הנ"ל (והוא ההיפך מבחי' פרע"ה דק' המבו' לק' בבאה"כ מרכבות פרעה, שהוא בחי' בינה דכל נהורין אתפרעין מני' שמשם שורש הדבור כידוע כי משם משתלשלין הה' גבורות שמשם הדבור בה' מוצאות הפה כמב"פ, וע"כ צריך לשוב ולהעלות הדיבור לשם) ולפ"ז מובן שענין קריעת ים סוף הוא סוד בחי' הכנעת סטרא דקץ כל בשר שהוא בחי' ים סוף כנ"ל שהוא המקטרג הגדול כדלעיל בפנים, וזהו שמבו' בדחז"ל שאז לפני קריעת ים סוף נתעורר קטרוג גדול, ובקריעת ים סוף נכנע סטרא דקץ כל בשר שאז יוצא הדיבור בשיר ושבח והלל להקב"ה שזה בחי' השירה שאמרו ישראל אז.

אמנם לפני שנקרע הים אז הי' קטרוג גדול כאמור שזה בחי' התעוררות והתגברות הרוח סערה כמב"פ שאז צריך דייקא לעקם את הדרך כמב"פ, וזש"כ שם **ויסב אלקים** וכו' פרש"י הסיבם מדרך הפשוטה לדרך העקומה, וזהו "דרך המדבר"" היינו דרך הדיבור, היינו שבדרכי הדבור צריך לעקם את הדרך כי בלא"ה יכולים הם לינק מהדיבור דייקא, וזה ים סוף. היינו שלכן הסיבם ועיקם את הדרך כי עדיין הי' שולט הרוח סערה הנקרא י"ם סו"ף. **וזהו וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים.** שכל ענין זה הי' כדי להעלות הדיבור שהוא בחי' חמשה מוצאות הפה (ישרא"ל, גפ"ן, זא"ח) מקץ כל בשר בחי' ארץ מצרים. (וי"ל דלכן אר"ץ מצרי"ם גימ' תרע"א שהוא מלוי רשם אדנ"י שהוא סוד הדיבור כמב"פ).

יב) וע"פ כל הנ"ל יש לבאר ענין "מה תצעק אלי" היינו כמב"פ שבעת שליטת הקץ כל בשר א"א לדבר בדרך יושר. היינו דאע"פ שכך הוא דרך הישר והפשוט להתפלל ולצעוק להשי"ת על כל צרה שלא תבא, אבל אעפ"כ לפעמים בעת תוקף שליטת המקטרג ח"ו א"א לדבר בדרך יושר, וצריך לעקם את הדרך.

ואפשר שזהו ענין המובא (בס' נופת

צופים) מהרה"ק ר' פנחס קאריצער ז"ל שבעת תוקף הסכנה אז אין זמן תפלה רק להתחזק בתוקף אמונה ובטחון. גם כעי"ז מצינו אצל רבינו ז"ל (בס' שבחי הר"ן) בעת שהיה בהספינה כשנסע מסטמבול לארץ ישראל שהי' רו"ח סער"ה גדולה מאד מאד והיתה הספינה בסכנה גדולה יעל"ו שמי"ם ירד"ו תהומו"ת וכו' ולא הי' עוד בלב איש להנצל מן המית"ה והיו צועקי"ם כולם אל ה' והיתה לי"ה אחת כמו יוהכ"פ ממש שהכל בוכים ומתוודים ומבקשים כפרה על נפשם, וכו' ורבינו ז"ל הי' יושב ודומ"ם, והתחילו כמה אנשים לומר לו מפני מה הוא שותק בעת צרה כזאת ולא השיב אך אשת וכו' ואמר לה הלוואי הייתם שותקים גם אתם היה טוב לפניכם, ובזאת תבחנו אם אתם תשתקו ישתוק הים מעליכם ג"כ, וכן היה ופסקו מלצעוק ושתקו ואזי מיד כשהאיר היום, יק"ם סער"ה לדממ"ה ויחשו גליהם וישמחו וכו' עכ"ל, והוא פלא גדול. אך ע"פ הנ"ל מובן קצת דזהו ענין "מה תצעק אלי" הנא' בעת שהיו ישראל אצל הים סוף שנתעורר הקטרוג הגדול בחי' רוח סערה קץ וכו' סטרא דמותא שאז הוא בבחינת והרשעים כים נגרש וכו' ואז א"א לדבר בדרך יושר ע"י בלבול הרוח סערה בחי' יעלו שמים ירדו תהומות כמב"פ, ואין אין זמן צעקה בבחי' מה תצעק אלי שהוא הדרך הישר באמת, אבל עכשיו צריך דייקא לעקם את הדרך ולשתוק, ועי"ז דייקא יקם סערה לדממה. ואפשר דזהו ג"כ ענין מאחז"ל להקדים תפלה לצרה ולעולם יתפלל אדם עד שלא יחלה.

ודו"ק, וכ"ז נראה בד"א. ועיקר התיקון אז הוא להתגבר ולהתחזק בעסק התורה שעי"ז נתקיים אלקים אל דמי וכו' עד שנתעורר בחי' בוקר דאברהם והאנשים שולחו המה וכל סטר מסאבא כמב"פ, לקמן באות ד'.

יג) באות ד'. **חסד הוא בחי' בוקר דאברהם וכו' וכמ"ש (רות ג') שכבי עד הבוקר וכו'** ע"כ. עי' רע"מ פנחס (דלח:) הבוקר אור דאברהם דאתמר בי' וכו' שכבי עד הבוקר, ובהשמטות הזוהר (בראשית רס"ג.) שכבי עד הבוקר דאיהו בוקר דאברהם.

יד) ולהבין קצת ענין שייכות הפסוק הזה לכאן וגם מה שמביא עוד רבינו בהמשך דבה"ק **"ואז הדיבור יוצא בשיר ושבח והלל להקב"ה כמ"ש (תהלים פ"ג) אלקים אל דמי לך וכו'"** נעתיק קצת מדברי האריז"ל בכוונות תפילין (שעליהם מיוסד המאמר הזה) וז"ל בשעה"כ (ענין תפילין דרוש ה') והנה נודע כי ביום יש קירוב לז"א עם נוקבי' (המכונה כאן בדברי רבינו ז"ל בשם הדיבור — מלכות פה) לפי שיש בהם בחי' מוחין אבל בלילה שהמוחין מסתלקין לגמרי וכו' אז זמן פירוד וכו' ואז היא שואלת אליו ואומרת לו שימני כחותם וכו' ופי' אע"פ שעתה הארתך מסתלקת ממני, עשה באופן שאותו החותם שלי שהוא הרשימו של המוחין שלי וכו' שתשים זה החותם על לבך וכו' ולא יסתלק לגמרי וכו' וטעם הדבר מפני רוב האהבה שיש לי עמך וזמ"ש כי עזה כמות אהבה ואיני יכולה להתפרד ממך לגמרי וכו'. וע"ש עוד שבלילה מתמעטת השכינה (מלכות פה)

ונסתלקין ממנה כל הט' ספירות ונשארה רק בבחי' נקודה אחת בלבד ולכן התעוררות הדינים הם בלילה וכו'. וע"ש עוד כי זאת הספירה היו"ד של השכינה יורדת בלילה מעולם האצילות אל עולם הבריאה ועומדת שם עד אור הבוקר וכל אותה חצות לילה יושבת ומזמרת וקוראה אל ז"א וזה סוד אלקים אל דמי לך אל תחרוש ואל תשקוט אל וכו'. ועיי"ש עוד שע"י עסק התורה שעוסקים ישראל הקמים אחר חצות לילה הם מוסיפים כה כח והיא עולה מעט מעט עד שנמצא כי באור הבוקר גמרה היא לעלות באצילות.

ובדרושי הלילה (דרוש ד') ז"ס משרז"ל שבחצות לילה נכנס הקב"ה בג"ע להשתעשע שם בנשמות הצדיקים והוא בחי' נקודה השרשית של השכינה (מלכות פה) אשר ירדה אל הבריאה ושם משתעשע בנשמותיהן של צדיקים וז"ס משה"כ ויהי בחצי הלילה וכו' והנה אשה (עולם הדבור, מלכות פה) שובבת מרגלותיו וכו' ואז ויחרד האיש וילפת על שנטרדה בת זוגו ונפלה בעולם הבריאה כי כ"ז הוא מחמת עוונותיהם של ישראל וכמו שהקב"ה יושב ושואג וכו' כמו כן השכינה בוכה וצועקת ושואגת וכו' וז"ס אלקים אל דמי לך אל תחרש וכו' הנדרש בזוהר לך לך בענין השכינה הנקראת אלקים ואל תחרש ולא תשקוט בקול צעקה אל דודה יעלנה מבור שאון אל מקומה הראשון אצלו בעולם האצילות. עכ"ד האריז"ל בקיצור הנוגע קצת לענינינו.

והרי ראינו שהאר"י הק' דורש את הפסוק הנאמר ברות (ג') ויהי בחצי הלילה והנה אשה שובבת וכו' שהוא סוד השכינה מלכות פה שהיא אז בסוד מיעוט וירידה (וע"כ מתגבר אז שולטנותא דקץ כל בשר רוח סערה שהוא נגד בחי' הדיבור דק' כמב"פ) ובמצב הזה היא שובבת שם עד אור הבוקר שזה שכתוב שם אח"כ שאומר לה בועז שכבי עד הבוקר. ועד אז היא יושבת ומזמרת וקוראה אל דודה בבחי' אלקים (שהוא השכינה, בחי' הדיבור — מלכות פה) אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. ויש לבאר ע"פ צרופי דבריהם הק' של האריז"ל ורבינו ז"ל שהמלכות פה שואגת וזועקת בחי' אל תחרש ואל תשקוט עד שמעוררת בחי' חסד אל שהוא בחי' בוקר דאברהם כמב"פ.

והמובן מדבריהם הק' שהכח הזה לשאוג ולזעוק עד שנתעורר בחי' בוקר דאברהם שאז יוצאת בשיר ושבח וכו'. הכח הזה ניתן לה ע"י עסק התורה של התחתונים שלומדים בלילה (ובצר בעניות ובדחקות שהוא בחי' לילה כמב"פ) שעי"ז יש לה כח לזעוק עד שמעוררת בחי' החסד בוקר דאברהם, וזה בחי' הכתוב אלקים אל דמי לך, היינו שע"י עסקינו בתורה בלילה אנו נותנים לה כח לצעוק, והו"ל כאילו אנו אומרים להשכינה אלקים אל דמי לך אל תחרש וכו', היינו שאנו מעוררים אותה לצעוק וכו' ע"י עסקינו בתורה והבן.

טו) וכפי מה שרבינו ז"ל דורש כל הענין על בחי' הדיבור שהוא בחי' מלכות פה ושעלי' נאמר שכבי עד הבוקר וכו' ואז הדיבור יוצא בשיר ושבח והלל וכו'. יש לומר שזה נרמז בתיבת שכב"י שהוא

נוטריקון י״ש כ״ב היינו כ״ב אותיות בחי׳ הדיבור (אשר כעי״ז איתא בכהאריז״ל ע״פ וישכ״ב יעקב).

טז) עוד י״ל דפשטות הכתוב נאמר על רות שעלי׳ ארז״ל למה נקרא שמה רות שיצאה ממנה דוד שריווה להקב״ה בשירות ותשבחות. והיינו דוד בחי׳ מלכות פה עולם הדיבור, ונמצא שהשם רות עצמה רומזת על הדיבור שעיקר שלימותו הוא **״כשיוצא בשיר ושבח והלל להקב״ה״** כלשון רבינו ז״ל בפנים שהיא בחי׳ דוד **שריווה להקב״ה בשירות ותשבחות.** אבל בלילה היא יורדת ושוכבת מרגלותיו ובכח עסק התורה שלנו היא זועקת להקב״ה עד שכאור הבוקר היא עולה ונשלמת ויוצאת בשיר ושבח והלל, שזהו עיקר שלימות הדיבור כנ״ל.

יז) עוי״ל ע״פ הנ״ל ברמיזת הכתוב שכבי עד הבוקר שאז הדיבור יוצא בשיר וכו׳. שרומז על יציאת דוד מרות שאז יהי׳ עיקר יציאת המלכות פה וירווה להקב״ה בשירות ותשבחות וזהו עד הבוקר. ועיקר שלימות ענין זה יהי׳ כשיתעורר בחי׳ בוקר הגאולה ויבא משיח בן דוד ויצא ״יתגלה מלכותו ית׳ בעולם בתכלית שלימותו וכל הבריאה כולה תרנן ותשיר ותשבח להקב״ה כמבואר בפסוקים שזה עיקר תכלית פנימיות כוונות הפסוק שכבי עד הבוקר, ואז יתבטל שולטנותא דקץ וכו׳ לגמרי ויקוים ובלע המות לנצח כמובן בפנים.

יח) שם. כמ״ש (תהלים פ״ג) **אלקים אל דמי לך וכו׳** ע״כ. כבר נעתק למעלה מכוונות תפילין שפסוק זה נאמר על מצב השכינה עולם הדבור בלילה וכו׳. ושאז מחמת מיעוטה וירידתה מתגבר שולטנותא דקץ כל בשר שזהו הענין שבכלליות הגלות הנמשל ללילה וישראל הם בעניות ובדחקות שדייקא אז כשמתגברים ומתחזקים בעסק התורה על ידי זה נותנים כח לשכינה מלכות פה בבחי׳ אלקים אל דמי לך כנ״ל, עד שתתעורר ב״ב בחי׳ בוקר דאברהם בחי׳ הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם אינון וכל סטר מסאבא שהם המקטרגים השולטים על הדיבור כמב״פ וכן נעשה כ״ז בפרטיות אצל כאו״א כאשר מתגבר עליו בחי׳ דחקות ועניות בחי׳ חשכת לילה שכ״ז נמשך ע״י התגברות שולטנותא דקץ וכו׳ היונק מפגם הדיבור אז תיקונו להתגבר אז דייקא בעסק התורה עד שעי״ז נמשך עליו חוט של חסד בחי׳ בוקר דאברהם וכו׳ כמבו׳ כ״ז בפנים.

וזהו שבהמשך הפסוק הנ״ל אלקים אל דמי לך וכו׳ נא׳ שם כי הנה אויביך יהמיון וגו׳ על עמך יערימו סוד וגו׳ אמרו לכו ונכחידם מגוי וגו׳ אהלי אדום וישמעאלים וגו׳ עיי״ש כל דברי הפסוקים שמדברים מעוצם התגברות הרוח סערה המקטרג הגדול קץ וכו׳ שרוצה ח״ו להתגבר ולעשות ח״ו תכלית וסוף וכו׳ שכ״ז ענין התגברות חשכת ליל הגלות וע״ז מבקש דוד המע״ה וכל אחד מישראל ע״י עסקו בתורה ״אלקים אל דמי לך וגו׳ ואומר ״כן תרדפם בסער״ך ובסופת״ך תבהילם״ היינו שכנגד הרוח סערה שלהם הגדול בשעתו ומתגבר

לעשות ח"ו סר"ף וכליון הוא אומר כן תרדפם בסער"ך דייקא ובסופת"ך דייקא לעשות סוף וקץ וכליון לסטרא דקץ וכו'. שזהו ענין הזעקה של השכינה הנרמז בפסוק הנ"ל שבתחילת המזמור אלקים אל דמי לך וכו' עד שנתעורר בחי' בוקר דאברהם וכו'.

יט) שם. ואז ברן יחד כוכבי בוקר (איוב לח) ע"כ. וזהו המשך הפסוק "ויריעו כל בני אלקים", כי אלקי"ם הוא בחי' הדיבור שעלי' נא' בלילה אלקי"ם אל דמי לך כנ"ל, עד שכאור הבוקר הוא יוצא בשיר ושבח בבחי' ויריעו כל בני אלקי"ם, ואולי יל"פ הלשון "בני אלקים" שהם בחי' ניצוצי קדושת הדיבור שנפלו ונתפזרו ח"ו ביניהם וכשמתבררים ויוצאים אז ויריעו כל בני אלקים.

כא) שם. כי הדבור נקרא רגל כמ"ש (ישעי' מ"א) צדק יקראהו לרגלו, וכמ"ש (תהלים נה) צדק תדברון ע"כ. היינו דמב' הפסוקים האלו מבו' דבין הרגל ובין הדיבור מכונים בשם צדק הרי שהם בחי' אחת. ומצורף לזה המבואר בתק"ז דצדק מלכותא קדישא, היינו מלכות פה כמב"פ.

כב) שם. כי הדיבור נקרא רגל וכו'. ע"כ אף שלמעלה בפנים מובן ומבו' שהדיבור הוא בחי' פרצוף וקומה שלימה ויש בו בחי' ראש ושאר אברים. כ"ז הוא בבחינ' עצמה. אבל בכלליות קומת הקדושה בבחי' כל עשר ספירות עולם האצילות, המלכות היא בבחי' רגלין וסוף הקומה. אמנם בבחי' עצמה היא קומה שלימה בבחי' עשר ספירות הכלולים מבחי' רמ"ח אברים ושס"ה גידים כידוע.

כג) שם. וזהו עומדות היו רגלינו, כי הדיבור נקרא רגל וכו' ע"כ. היינו כי מקודם היה הדיבור בבחינ' שכיבה כמ"ש שכבי עד הבוקר כנ"ל בפנים ועכשיו כאור בוקר נתעלה ונעשה בבחי' עמידה בבחי' עומדות היו רגלינו הוא הדיבור ע"י בשעריך ירושלים שהוא עסק התורה בלילה כמב"פ.

כד) באות ה'. היינו שהבושה הוא בפנימיות ואין מתגלה על פניו כמ"ש (תהלים סט) כסתה כלימה פני וכו' ע"כ. נראה דהכוונה, דהפסוק מדבר מהבושה השלימה שהיא מתגלה ומכסה על הפנים, וז"ש רבינו דהבושה הזאת שאנו מדברים ממנה עכשיו עדיין אינה בבחי' הבושה הנאמר בכתוב כסתה כלימה פני כי עדיין אינו מתגלה על פניו, והיינו דתיבת "ואין" שבדבה"ק מוסב גם על "כמ"ש כסתה וכו'" היינו שאינו בבחי' מה שאמר הכתוב כסתה וכו'. שמדבר מבושה המתגלה על פניו, אבל האדם הזה עדיין לא זכה לזה. ושמעתי מבארים באופן אחר אבל הנ"ל נלע"ד פשוט יותר.

כה) שם. כמ"ש (ירמי' ג) ומצח אשה זונה היי לך מאנת הכלם ע"כ. היינו בחי' העזות מצח המבו' לקמן באות ו' שבא מזוהמת הנחש שגרם מיתה ושולטנותא דקץ כל בשר שהוא בחי' הרוח סערה פגם הדיבור דלעיל, וזה "אשה זונה" היפך עולם הדיבור מלכות פה, שהוא בחי' אשה יראת ה' כידוע (שעל ידה באים ליראת ה' זו הבושה כדקלמן בדבה"ק) היינו בחי' אש"ת ר"ת א'דני ש'פתי ת'פתח הנזכר לעיל בדבה"ק והיא בחי' א'ש'ת'ך כגפן פורי', בחי' גפן זאת המבו'

לעיל בדה"ק, שעל ידה באים ליראה ובושה היפך מצח אשה זונה שממאנת להכלם ולהתבייש.

כו) שם. **ובזה יכולים אנו להבין וכו' וז"פ אז תבין וכו' ע"כ.** מתיבות "ובזה יכולים וכו'" מתחיל ענין חדש לפרש עוד באופן אחר הפסוק אז תבין וכו'.

כז) באות ו'. **ועי"ז ויירו מגשת אליו, כי האיר עליהם היראה וכו' ע"כ.** אולי יש לרמוז ע"פ המבו' לקמן בדבה"ק בפי' מאחז"ל אוי להם לבריות וכו' וסערה על זרועו של הקב"ה "כי הבריות צריכין לקץ כל בשר כמ"ש והנה טוב מאד דא מ"ה (ב"ר פ"ט) והשתלשלותם מגבורות עלאין כי הוא טוב מאד וכו' עד זמן בלע המות לנצח" ע"ש והיינו בחי' יראת העונש וכמבו' בדבה"ק במק"א, כי אע"פ שהזוהר מגנה מאד יראת העונש אבל אעפ"כ א"א להתחיל ולהכנס ליראת ה' עד שיהי' לו מקודם יראת העונש המשתלשל בשרשו מיראה עלאה. וזהו שו:בריות צריכין דייקא לקץ וכו' כדי לבא ע"י"ז אח"כ ליראה עלאה יראה האמתית.

והנה ענין הארת היראה שהאיר משה על ישראל אז אחר שנפלו ונכשלו בחטא העגל, שזה בחי' ויירו מגשת אליו כמב"פ שזה היה מכח קירון עור פני משה ביראה ובושה עליונה מאד. ומובן שהיראה שנשתלשלה לישראל אז הי' בחי' יראה נמוכה מאד רק שמכח זה עלו ונתעלו מיראה ליראה עליונה ביותר וכו'. אבל תחלת היראה למטה היא בבחי' התעוררות היראה שעל ידי הסערה שעל זרועו של הקב"ה שהיא טוב מאד לעורר את היראה בתחלה. אבל גם לזה צריכין הארת הצדיק שיתעורר האדם ליראה זו כי בלא"ה אדרבה ע"י הסערה וסטרא דקץ וכו' הוא נתבלבל ונופל ליראות נפולות ח"ו, אבל ע"י הצדיק בחי' משה מאיר על ידי הארת עור פניו ביראה עלאה שנתעורר במדרגתינו להעלות ולעורר את היראה דק' מסטרא דקץ כל בשר הנ"ל. וזה יש לרמוז בתיבת מגש"ת שהוא בגימ' ק"ץ כ"ל בש"ר ע"ה. וזהו ויירו מגש"ת היינו שהוציאו והעלו את היראה דקדושה משם. ואפשר דזהו שתיבת מגש"ת עולה באחד יתירה מתיבות ק"ץ כ"ל בש"ר. האחד יתירה היינו אלופו של עולם המסתתר שם והבן.

כח) שם. **וקין שהיה מזוהמת הנחש וכו' ע"כ.** ובזה מובן ביותר מה שהביא רבינו לעיל בפנים (באות ב') את הפרסוק לפתח חטאת רובץ לענין התגברות הרוח סערה לינק מפתחי פה הדבור, כי כתוב זה נאמר אצל קין שהוא נפל בזה.

וי"ל דזה שנא' שם אם תטיב שאת ואם לא וגו' לפתח וגו'. שא"ת ר"ת א'דני ש'פתי ת'פתח המוב"פ. שעי"ז מתבטל ונופל ונכנע זוהמת הנחש קץ כל בשר וכו'.

כט) שם. **וזשאחז"ל (תענית ז:) מי שיש בו עזות בידוע שנכשל באשת איש וכו' ע"כ.** אפשר דהיינו האשה הזונה הנ"ל בדבה"ק שעלי' נא' ומצח אשה זונה הי' לך מאנת הכלם וזה שיש לו עזות בידוע שדבק בה רח"ל היינו שנתן לה יניקה מהדיבור הק' ותיקונו עסק התורה כמב"פ.

ל) שם. **וישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן** ע"כ. היינו כי עיקר התיקון הוא עסק התורה כנ"ל בדבה"ק וא עומדות היו רגלינו הוא הדבור כנ"ל בשעריך ירושלים ע"י עסק התורה כנ"ל. וז"ס עמיד"ת רגל"י ישרא"ל (גפ"ן זא"ת) על הר סיני בקבלת התורה, שע"ז נכנע הרוח סערה ונפסק זוהמת הנחש.

לא) באות ז'. **וז"פ אם תשיב משבת רגלך עשות וגו' כי שבת בחי' בושה. רגלך, בתחלה צריך לתקן הדבור הנקרא רגל וכו'** ע"כ. (ועי' ביקרא דשבתא דזהו הנרמז בר"ת א"ס ת"שיב מ"שבת צירוף אמ"ת היינו כמבו' בפנים לעיל דהתחלת עליית הדבור הוא ממובחר האמת שיש בו).

ויש לרמז (עוד) בפסוק זה, דמכלל דבה"ק מבו' דתיקון הדיבור הוא להוציאו מסטרא דקץ כל בשר שיונק מאחר הדברים והוא ע"י שממשיך קדושת שבת לימי החול, שז"פ הכ' אם תשיב משבת רגלך, רגליך היינו הדבור כמב"פ. וזהו אם תשיב שצריכין להוציאו מסטרא דקץ כל בשר ולהשיבו לשרשו כמב"פ לעיל. וזהו אם תשיב משבת דייקא כי תיבת משב"ת בגימט' ק"ץ כ"ל בש"ר, ויש לומר עוד דשבת הוא לשון השבתה וכליון כמו להשבית אויב דזהו פעולת סטרא דקץ וכו' שרוצין לעשות תכלית וכליון וכו' כמב"פ. וזהו אם תשיב משבת רגליך, היינו להוציא הדבור מסטרא דקץ כל בשר ולהשיבו לשרשו, והוא ע"י קדושת שבת כמב"פ. וזהו הנרמז בתיבת משבח לפשוטו, כי ע"י קדושת שבת מוציאין הדיבור מקץ וכו' שהוא בגי' משב"ת והבן.

לב) שם. **אם תשיב משבת וכו' ועי"ז עולה הדבור** ע"כ. עי' זוהר בלק (כא:) אתקדש יומא סליק פומא דשליט על כלא פי ה' ע"כ.

לג) שם. **כי הבריות צריכין לקץ כל בשר וכו' עד זמן בלע המות לנצח** ע"כ. ויש לרמוז בל"ע המו"ת לנצ"ח עם האותיות בגימ' ק"ץ כ"ל בש"ר שהוא המקטרג הגדול שיבולע ויתבטל לנצח.

לד) שם. **מרכבות פרעה וכו' שפרעה היא אמא וכו' ותפילין נקרא מרכבות כמ"ש (דברים לג) רוכב שמים וכו' אש ומים בחי' גוונין, כי תפילין הם נהרין מאמא עלאה** ע"כ. נראה הפי' דרוכב שמים היינו הבינה רוכב על שמים שהוא תפילין כי משם נמשך התפילין נמצא דהתפילין הם מרכבה לבינה. וע"כ נקרא "מרכבות פרעה" דהוא בינה.

לה) שם. **בים סוף, סוף הוא בחי' קץ כל בשר וכו'** ע"כ. וכן לעיל באות ב' כתב בלשונו הק' שעושה קץ וסוף לכל בשר. ואפשר שהוא ג"כ מלשון **סופ"ה** וסערה וכנ"ל בדבה"ק שהוא בחי' רוח סערה.

ויה"ר שיקויים כן תרדפם בסער"ך ובסופת"ך תבהלם, ויצמח פורקני' ויקרב ק"ץ משיחי' בב"א.

נתן אנשין

ר' אהרן לייב ציגלמאן הי"ד
ממיוחדי חסידי ברסלב בפולין מלפני השואה

יש חסיד ויש חסיד; יש חסיד העושה מעשיו בהסתר ובהצנע וזוכה להשאר נסתר אף לאחר הסתלקותו; יש חסיד שבחייו זכה להסתר, אך במותו התגלו מעשיו הגדולים בעולם; אולם, יש חסיד שהן בחייו והן במותו לא היה ולא נשאר נסתר, אך עם זאת, לעומת מעשיו בכל היקפם ומימדם הריהו סתום ונעלם מעין כל. שכן, כל הגדולות אשר עשה והותיר אחריו ברכה לאחר פטירתו, משקפות רק חלק מזער מרוב עבודתו ויגיעתו בקודש.

כזה היה ר' אהרן לייב ציגלמאן זצ"ל — זה שעסק בדור שמלפני השואה במסירות נפש ממש להעמדת דבר רבינו ז"ל על תילו — שאך מעטים ידעו ויודעים, כמה גדול היה האיש וכמה תוכן רוחני יצוק היה באישיותו הפנימית.

הן ידעו בחייו שהוא המוציא והמביא של חסידי ברסלב בפולין, הוא המדפיס ספרי רבינו ותלמידיו לרבבות, וכי הוא המפקיר עצמו ומשפחתו עבור עניני אנ"ש בפולין, הן יודעים זאת הכל גם היום, אך טרם בא מי וגלל את מגילת חייו כולה, על כל סיפוריה סיפוריה ועובדותיה, שאינם אלא חטיבה אחת של עבודה רצופה בלתי לה' לבדו.

אכן, רק אלו שהתאבקו בעפר רגליו תדיר יכולים להעיד על כך, ורק מי שהכירו מעבר לעסקנותו ופעילותו הגלויה יכול לכתוב כפי שכתב עליו אחד מחשובי אנ"ש יוצאי פולין במכתב אל כותב הטורים: **"אה! מה דלה שפתי ומה רסוק עטי לתת הערכה על איש צדיק תם וישר הזה המורם מבין אנ"ש!"**. במכתב המשתרע על גבי שמונה עמודים צפופים, מנסה הלה לתאר את דמותו הטהורה של ר' אהרן לייב ציגלמאן הי"ד, ובצירוף הערכות נוספות שהגיעונו מכל עבר, הרי לפנינו דמות צדיק וחסיד שהתבטל כליל לדעת רבינו הק', ועשה ככל שביכלתו להתנהג ולהנהיג אחרים בדרכו הקדושה.

לפי חישוב זהיר שעשו אנ״ש זכה ר׳ אהרן לייב להדפיס עד שנת תרצ״ו שבעים וחמש אלף כרכים מספרי חסידות ברסלב[1] אותם הפיץ בישראל, באותן שנים, שמשנת תרע״ב בערך, קירב רבים לעבודת השי״ת, התכתב עם אנ״ש מכל קצוות הארץ, ביסס בית מדרש בוורשה, יסד יחד עם חשובי אנ״ש בפולין את הקיבוץ הקדוש שבראש השנה בלובלין, הרצה שיעורים יום יום, תמך בגדולי אנ״ש והפיח רוח חיים בכל הקשור לחסידות ברסלב. עם זאת, עסק בעצמו בקימת חצות, התבודדות, לימוד התורה, לימוד ספרי רביז״ל ותלמידיו וכו׳ וכו׳. אלא שלכל זאת לא תהיה חשיבות רבה כל כך טרם נעמוד על תנאי חייו, סביבתו, אמצעיו וכו׳ שעל אף היותם קשים במיוחד זכה ועשה את כל המעשה הזה משך שנות חייו הקצרים[1]*.

התקרבותו לחסידות ברסלב

בוורשה שמילפני מלחמת העולם הראשונה, חי ופעל אחד מגדולי חסידי ברסלב, **״ר׳ שלמה גבריאל זצ״ל״**[2] שכעדות אנ״ש דפולין היה ״לפיד אש״ ממש בעבודת ה׳ יתברך. היה הוא מותיקי אנ״ש, שהכיר ושימש את גדולי אנ״ש באומן, ושעל תבערת לבבו בעבודת השי״ת מספרים נפלאות.

בימים ההם, טרם היו חסידי ברסלב בפולין לשם דבר; בוורשה הבירה היו אך זעיר פה זעיר שם, אנשים חסידים, שנקראו על שם רבינו הקדוש. לא היוו הם ציבור המונה מספר רב, ואף לא היה האיש שיאחדם וידאג לגיבושם הנאות.

והנה דרך כוכבו של ר׳ שלמה גבריאל, ותצלח רוח ה׳ עליו ותחל לפעמו; החל הוא להשפיע מאורו על אחרים ובחורים ואברכים רבים החלו נוהרים אליו ומתקרבים לעבודת ה׳, בחום ובלהט בו התייחד הוא. עד מהרה נוצר הצורך לייסד בית מדרש מיוחד לחסידי ברסלב, ובהשראתו קם והיה הדבר. ברובע היהודי המובהק, ברחוב דזיילנה הסמוך ל״נלבקי״ הידוע בישראל, נוסד בית המדרש דחסידי ברסלב, שם החל ר׳ שלמה גבריאל ללמוד ספרי רבינו ברבים. בקול חוצב להבות אש היה הוא משוחח על אפסות העולם ופחיתותו, זיקוקין דינור היו יוצאים מפיו בשעה שהרצה את שיעורו בפני הנוכחים המרותקים למקומם כבמסמרות. ומספרים, שכאשר נפטרים היו אנ״ש מלימודו ויצאו כל אחד לביתו, חשו כאילו כל המון האדם והרכב ברחובות וורשה, על חומותיה הגבוהות שאונה ומסחרה, בטלים ומבוטלים כאין וכאפס. — משהו המזכיר רק את אותה הרגשה שהיתה לרשב״י ובנו בשעה שיצאו מן המערה — כך מוסיף אחד מאנ״ש דפולין.

הדבר הכה גלים בעיר ובכל הסביבה וצעירים רבים החלו נמשכים אל דעת

רבינו ז״ל כנחלים הללו ההולכים אל הים הגדול. בחשק ובהתלהבות רבה הופיעו יום יום ״מקורבים״ חדשים לדעת רבינו זיע״א, ותור הזהב של חסידות ברסלב בפולין קרב ובא בצעדי ענק — — —

ביום בהיר אחד, הופיע בחור צעיר עדין נפש, על סף ביתו של ר׳ שלמה גבריאל וביקש בנימוס רשות כניסה. הזמינו בעל הבית לשבת אצל השלחן, הגיש לפניו טעימת מה ונכנס עמו בשיחה.

— מאין תבוא ומה הביאך הלום ? שאל ר׳ שלמה גבריאל בעיניו היוקדות אש קודש.

— מעיר סמוכה הנני, נתוודעתי לתלמידו הצעיר ר׳ יצחק ברייטער[3], ממנו שמעתי דברים בשבחו של מר היודע להצית אש קודש בלבות בני אדם.

— כלום שבחי שלי הוא; שמא אני הוא המצית אש ?! הלא רבינו הקדוש והנורא, בכחו ובכח כחו הנני עושה זאת!

לא ארכה השעה, ור׳ אהרן לייב הצעיר מצא עצמו בשטף דיבורים מחיים ומחזקים שלא שמע דוגמתם מעולם. עוד לפני כן היה בחור בעל שאר רוח, מאס בתאוות ומידות רעות ודבק אל כל הטוב והיקר, אך מאז הכיר את ר׳ יצחק ברייטער — שלעתיד היה לגדול משפיעי אנ״ש בפולין[4] — חש במין סחף אדיר לדרך רבינו הק׳ והנורא ולהכרה מעמיקה בהרבה בתכליתו של אדם בעולם הזה. כי על כן לא היסס רבות ושם פעמיו לוורשה, הישר אל ר׳ שלמה גבריאל.

הגיעה המלחמה הגדולה של שנות תרע״ד — ע״ח, והמצב הכלכלי במדינה ירד אל נקודת שפל חסרת תקדים; בעלי משפחה סובבו ריקנים בלי מלאכה; צעירים על אחת כמה וכמה. ואילו העסק בסחורה — מאן דכר שמיה. הכל כאשר לכל ירד פלאים, ואולם, דוקא הזיקה לעבודת השי״ת ולעסק התורה עלה ונתעלה, כפי שלא היה לפני כן. חסידי ברסלב רבים, שבטרם המלחמה עסוקים היו במשלח ידם, מי בחנות ומי בסחורה, הפכו תוך תקופה קצרה לחובשי בית המדרש עניים ... בחסותו של ר׳ שלמה גבריאל עסקו בתורה ובתפילה, לילות כימים ממש. בחצות הלילה היה בית הכנסת מלא מפה אל פה מעורכי תיקון חצות, וכל פינה צדדית מלאה מתבודדים בדרך רבינו ז״ל.

ויהי רעב בארץ, רעב כבד אשר כמוהו לא היה; נפוחי כפן מתו מיום ליום ואת אשר הותיר המחסור אכלו המגיפות רח״ל שבאו בעקבות תזונה ירודה. ואם בכל הארץ כך, הרי אצל אנ״ש חמור המצב פי כמה,שכאמור שקועים היו היום יותר מאי פעם בעבודת ה׳, ובמקום לבלות ימים ולילות בנבירה

באשפתות בחיפוש אחר קליפות תפוחי אדמה למאכל ובלויי סחבות להגנה מן הקור, יושבים ואוכלים היו פרקי משניות ושותים פרקי תהלים ומתלבשים במצוות ... כפי שאמר רבינו זיע"א: **"אשרי מי שזוכה לאכול כמה פרקים משניות ולשתות אחר כך איזה קפיטליך תהלים ולהתלבש באיזה מצוות"** — — — [5].

באותה תקופה נסתלק והלך לעולמו ראש החבורה הקדושה ר' שלמה גבריאל, ועינו של רבינו החל מיטרף כספינה בלב ים. אז הופיע ר' אהרן לייב כמלאך מושיע ונטל את העניינים לידיו. הוא נתמנה לגבאי בית המדרש, וברוב תבונתו החל להשתלט על המצב. בראש וראשונה החל מטיף למידת הצמצום, ותוך כדי לימוד ברבים בספרי רבינו החדיר מתינות רבה בעבודת השי"ת והזהיר מ"פן יהרסו לעלות אל ה'", מרסן היה צעירים נלהבים מעבודת ה' יתירה על המידה, ומשגיח על בריאותם; השליט סדר בבית המדרש ודאג לכל קשה יום. אגב לימודו ברבים הרעיף דברי התחזקות לרוב, ולעומת דברי ההתעוררות של קודמו ר' שלמה גבריאל זצ"ל לימד את דרך החסד וה"נקודות טובות" [6] של רבינו, היינו לשמוח ולהתעודד מעצם נקודת היהדות ומן המעשים הטובים שעשו אי פעם וכדומה.

היה זה אפוא ר' אהרן לייב שהצליח להחזיר את החבורה הרוממה בוורשה אל שביל הזהב בעבודת ה', כתואם לימי פורענות כאלה.

משפיע ומורה דרך

המלחמה שככה, צבאות גרמניה נחלו מפלה, אך הותירו בעקבותיהם שמות בארצות אירופה ואבדון ברוב חלקי תבל; מליונים רבים מצאו עצמם בלי קורת גג ורבים יותר יתומים ואלמנות; אמידים בעלי רכוש התהלכו לבושי סחבות ועשירים מופלגים למפרע יחפים על הארץ. אלה כאלה נאחזו בחסידות ברסלב כשלהבת בגחלים, ובניצוחו של ר' אהרן לייב הפכו לחסידי ברסלב אמיתיים.

באותה עתה, טרם נסגרו גבולות רוסיה, ור' אהרן לייב עם עוד כמה מאנ"ש נוסעים מדי ראש השנה לאומן, כדי להצטרף אל הקיבוץ הקדוש שם. בסיפור משנת תרס"ו מוצאים אנו אותו מוסר כל כספו לקופה משותפת של עוד שבעה מאנ"ש, כדי לנסוע לאומן. עוד מנסיעותיו הקודמות זכה להכיר את גדולי זקני אנ"ש שבאומן, מהם שאב רובי תורתו וצדקתו ומהם למד את דרך העבודה האפיינית לחסידים שברוסיה, שבניגוד לאחיהם יוצאי ארצות אחרות הריהם פחות רועשים בעבודת השי"ת, ולמודים במלאכת "צמצום האור לצדדין".

כך, שכאשר באותה תקופה החלו זורמים ובאים כתות כתות של צעירים ממשפחות חסידיות מפוארות, שאבותיהם ואבות אבותיהם נאמנים היו לגזעי חסידות אחרים, היה זה ר' אהרן לייב שברוב תבונתו ידע היאך לצמצם את התלהבותם היתירה, הן כדי שלא ינזקו הם והן שלא יעוררו מדנים מצד משפחותיהם.

אכן, היתה סיבה מוצדקת להתלהבותם היתירה של אותם צעירים, שכאן מצאו ציבור שלם בלי הבדל גיל, שכלם כאחד מפיקים רשפי אש בתפילתם, בלימודם, וכל שיגם ושיחם אינם אלא בענינים שלא מעלמא הדין, דברים הקשורים אך ורק לתכליתו הנצחי של האדם עלי אדמות. הדבר הדהימם מאד, והחליטו אף הם להתמסר לעבודת ה'. אך טרם ידעו שריבוי אור שובר את הכלים וריבוי שמן מכבה את הנר, כי על כן נחלץ ר' אהרן לייב, שהיה המשפיע העיקרי בבית המדרש, ללמדם את ה"מדרגא לדרגא" או כפי שקורין בלשון חסידות, את ה"שוב" שלעומת ה"רצוא".

בכלל היה הוא, ר' אהרן לייב, זה שקיבל את פני הבאים. ובסבר פנים יפות מקרבם בכל מיני קירוב ודברי טעם. מהם שבאו לתהות על שיטת ברסלב, שואלים שאלות ומתווכחים על צדקת דרכו של רבינו הקדוש, ואף כאן היה זה ר' אהרן לייב שידע להשיב על כל טענותיהם ושאלותיהם.

הופעתו של ר' אהרן לייב כמשפיע, אחרי השרף ר' שלמה גבריאל, היתה איפוא בבחינת דבר בעתו מה טוב. שכאמור, לעומת ה"התעוררות" הרבה לעבודת ה' שגרם ר' שלמה גבריאל, היתה דרושה עתה מידה גדושה של "התחזקות". שכן זוהי דרכה בקודש של ברסלב, שעל כל כף של התעוררות שהיא נותנת, הריהי מרעיפה לגין מלא של התחזקות ... כמאמרו של מוהרנ"ת, גדול תלמידי רבינו מוהר"ן זיע"א[7].

רגיל היה להחדיר בצעירים מידה גדולה של סבלנות וכח המתנה בבחינת "אריכת אפיים" המובא בליקוטי מוהר"ן[8], אורך רוח ואמונה בישועה הרוחנית הפרטית אשר בוא תבוא לאחר ימים ושנים של עובדות מעשיות, תורה, תפילה, עמידה בנסיונות וכו' וכו'. חוזר היה לבחורים הצמאים להתגלות אור השי"ת עליהם על מה שכתב רבינו ז"ל בספר המדות (תשובה ע"ו): "הן אמת חפצת? — האמנם מתכוונים אתם באמת? — אם כן — בטוחות! — הניחו על כך ערבונות של עבודת ה', אף מבלי שיהיה לכם חשק רב. תנו על כך 'בטוחות' של קיום תורה ומצוות, אף מבלי התעוררות מיוחדת כזו שאליה אתם מצפים".

וכך כותב האחד מחשובי אנ"ש הנ"ל, כותב המכתב: "סבלנות רבה לימד

ר׳ אהרן לייב את המקורבים החדשים שהתחילו בתבערת ההתקרבות לעסוק בתפילה והתבודדות; שלפעמים לבם נשא את רגלם באמצע היום מהשוק המסחרי שבנלבקיס וגנשה להביהמ״ד, ששם היה מוכן להם ספרי רביז״ל וליקוטי תפילות, גם חדר מיוחד בשביל התבודדות, שזאת עוררה תרעומות מצד משפחתם — שאנשי מסחר יעזבו מסחרם בעת פדיון?! באו בני משפחתם אל ראי״ל בקובלנא שמתרשלים מן המסחר. ובקשו ממנו שלא יניחם לבוא עוד אל הביהמ״ד. ראי״ל הקשיב לטענותיהם במתינות רבה, ובפקחותו ידע מה להשיב להם, ותיווך ביניהם, עד שנעשו אוהבים זה לזה. ולפעמים, אותם המעוררים בעצמם, התחילו לבקר את הביהמ״ד, מפני שנתפעלו מאישיותו הנפלאה של ר׳ אהרן לייב״.

אכן, זו היתה עבודתו של ר׳ אהרן לייב, ללמד וליישם את ה״דרכי נועם״ של רבינו ז״ל, שאמר פעמים רבות דברים ברוח זו. פעם אמר: ״רצוני שתהיו מעורבים עם הבריות״; בפעם אחרת אמר שאף קיסרים היו צריכים לשלוח את בניהם ללמוד אצלו דרך ארץ, ועוד דברים רבים בדומה להם.

ואמנם, בדרכו זו הצליח לקרב רבים רבים לדרך רביז״ל. בתחילה בעל פה, בלימוד ספרי רבינו ברבים בלבד, ולאחר מכן גם בהפצת ספרים וארגון אני״ש בפולין כפי שנספר בע״ה בהמשך.

על לימודו ברבים כדאי לקרוא שוב מה שכותב הנ״ל במכתבו על ר׳ אהרן לייב ציגלמאן: ״**בלימודו ברבים מצא ראי״ל תמיד אזניים מקשיבות, וקולטות כל הגה היוצא מפיו. דבריו נאמרו בחן של אמת, בתמימות רצינית, וטל אמונה היה נוטף מהם.** רגיל היה לישב על ידו זקן אחד, ור׳ יעקב ציגלר ז״ל שמו, שהיה מנענע את ראשו ועושה תנועות של שביעות רצון — אַה, אַה — בעת לימודו, כמי שנהנה ממקוה חמה ... בלמדו תורה ז׳ בלקו״מ היה אומר: העולם חושבים את קריעת ים סוף להנס הכי גדול, אמנם אצל המאמין — שרואה השגחה נפלאה בכל מה שמתרחש אתו יום יום — בעיניו גדול יותר הנס מה שהקב״ה שם חול גבול לים שלא ישטוף את העולם בכל רגע ורגע. שזה נס תמידי, וקרי״ס היה רק לשעה ... בזה היה רגיל להסביר מה שאיתא שם, שאמונה, תפילה ונסים וא״י הם בחינה אחת״.

והוא מוסיף לספר: ״**מכל חוגי וורשה באו לשמוע לימוד ספרי רבינו ז״ל בבית מדרשנו והם: חסידים, מתנגדים, ואף חפשים. וביותר בשבת קדש בשלוש סעודות, אפשר היה לראות פה פרופסור ידוע, שם עתונאי או ראש מפלגה, עומדים אצל הפתח ומקשיבים בהתעניינות רבה ללמודו של ר׳ אהרן לייב, שהיה בקול רם, שגם אצל פתח הכניסה יכולים היו לשמוע. ראי״ל מעולם לא הזמין אותם פנימה. — חיצונים הם, אמר. אמנם, אין לנו רשות**

לדחותם, מפני ששיטת רביז"ל היא התקרבות ולא התרחקות. וכן נהג עמהם רביז"ל כידוע. ובאמת היו בהם גם כאלה, שבאו מתחילה להתלוצץ מאנ"ש, אמנם, במשך הזמן, נכנסו לריקוד שלאחר הלמוד, ואחדים מהם נתקרבו אחר כך ונעשו בעלי תשובה גמורים. אחד מהם שהיה רקדן בבתי טיאטראות, נהפך והיה לאחד מאנ"ש. והיה רגיל לשמח את הקהל במועדים, בריקודיו הנפלאים להפליא. פעם שאלו לפרופסור אחד, שיצר שיטה מיוחדת בפסיכולוגיה, מנכדי בעל התניא ושניאורסון שמו, שהיה שומע ברצינות ללמודו של ר' אהרן לייב: מה הניעו להטריח עצמו ולבא הנה השכם בבוקר? אמר: מפני שספרי רביז"ל יש להם דרך אינטימית וגישה מיוחדת ישרה אל נשמת האדם"...

בספר יקרא דחיי שמחברו התעניין רבות על תולדות אנ"ש בדור הקודם אצל אנ"ש יבחלט"א שהכירום, מובא תרשים קצר וממצה על ר' אהרן לייב זצ"ל בין השאר מוגדרת גם דרך לימודו של רא"ל בספרי רבינו ז"ל ברבים: **"היה אחד מהלומדים ספרי אדמו"ר בקביעות לפני אנ"ש. ולימודו היה דרך משל; שהיה מלביש דברי אדמו"ר במשל, עד שהוציא מזה איך לעבוד השי"ת"** [9].

ליישוב דעתו של רא"ל יצאו מוניטין, ואנשים רבים התייעצו עמו בעניני עבודת ה'. לאחד ששאל מה לכוון בעת עטיפת הטלית אמר: "תכוון בעיקר שלא תפגענה ציציותיך בשעת העטיפה בעיני אחרים... ואף בעניני עסק ומסחר שאלו לעצתו, הודות לפקחותו ובהירות שכלו. והוא בסלנותו הרבה, הקשיב לכל אחד, והשיב לו תשובה הוגנת כיד ה' הטובה עליו. לזה חיזק באמונה, לזה בבטחון, ולזה בעניני השגחה פרטית. כזה האחרון היה אותו חסיד שרצה להתפטר ממשרתו, מחמת "נסיונות" בהם הוא מתנסה במקום עבודתו יום יום. העמידו ר' אהרן לייב על טעותו ואמר לו בתבונה: "אולי דוקא משום כך נתן לך הקב"ה משרה זו; כדי שתעבדהו מתוך נסיונות כאלה כלום יודע אתה אי אלו נסיונות צפויים לך במשרה האחרת שתמצא לך?! לכן אחי, עמוד על עמדך, והתחזק באמונה בהשגחתו יתברך, וברח לך אך אליו יתברך, פרש לפניו לבבך וחְיֵה".

הנה כי כן, קנה לו ר' אהרן לייב אהבה עזה בלב הקרובים אליו בפרט וכל אנ"ש שהכירוהו בכלל. קרה ואחד מאנ"ש חלה באמצע הלילה ונטה למות; הלה חש באפיסת כחות, ודומה היה לו כי הנה יוצאת נפשו ופורחת נשמתו. החל לומר "נשמת כל חי" כמתכונן למות וכן ווידוי וקריאת שמע. אך לפתע הביע את משאלתו לפני הנוכחים לקרוא לו את ר' אהרן לייב. הלכו והבהילוהו למטת החולה והנה זה פלא, אך ראה החולה את ר' אהרן לייב דורך על מפתן

הבית וכאילו נשמה חדשה נכנסה בו — — — . שעה ארוכה ישב ר׳ אהרן לייב על ידו הרעיף עליו טל תחיה בדברי התחזקות, אמצו ודיבר על לבו, עד שהחזירו לאיתנו בדבריו בלבד, וכל בני הבית הלכו לישון את שנתם רגועים ושביעי רצון.

אט אט הפך ביתו, שברחוב גנשה 27 לדופק החיים של חסידות ברסלב בוורשה. ולכשנחלץ לרעיון ההדפסה, ועל כל ספר הופיע כתבתו, היה ביתו הדל למרכז כללי של חסידי ברסלב בפולין כולה. ולא רק לשם קניית ספרים שימש בית זה לכתובת מרכזית, אלא גם למי שרצה סתם כך להוודע מענינו של רבינו ז״ל, או למי שחשק לו להשתעשע בדברי חסידות בכתב, או אף לקיים שיחת חברים הגונה פנים אל פנים, פנה אל ר׳ אהרן לייב. ואך למותר להוסיף, שכאשר נקלע היה אורח מאנ״ש מעיר אחרת לוורשה, וחפץ היה להתאכסן אצל חסידי ברסלב, מצא את ביתו של ר׳ אהרן לייב פתוח לרווחה. אלה כאלה מצאו עצמם אצלו כבאוירה הספוגה כולה ברוח רביז״ל; את כלם קיבל בסבר פנים יפות; הגיש אוכל ומשקה לרעב ולצמא בגוף ובנפש וכל אורח יצא מעמו שבע רצון וטוב לב. מארבע פינות הארץ הגיעו אליו מכתבים, אם בנוגע לרכישת ספרים ואם בשאלת עצה והדרכה בעבודת השי״ת. והוא, ר׳ אהרן לייב, השיב לכל אחד בטוב טעם ודעת, בפשיטות ובתמימות.

— ״**אהה ! כמה נפיש חילא דההוא אילנא רברבא !**״ מפליג אחד מאנ״ש שהכירו והתאבק בעפר רגליו בצעירותו.

בד בבד עם הצלחתו בהדרכת צעירים ובהכוונתם בדרך מתונה ומיושבת בעבודת ה׳, חש ר׳ אהרן לייב שמבין אלה שהכירו עוד את ר׳ שלמה גבריאל, מסתמנים געגועים לאופן לימודו של זה האחרון שכולו היה אומר התלהבות והתעוררות. הבין אל נכון להרגשתם של אלו — המהרהרים בודאי ״פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה... ״ — לפיכך העלה בלבו רעיון, להעביר את ר׳ יצחק ברייטער מעיירתו נלאנטשוב לוורשה, בה יקבע את דירתו ויחמם את כל סביבתה בגחלתו. ברעיונותיו החדשניים, ברוחו הנפעמת ובכושר דיבורו היוצא מן הכלל. ידע הוא שר׳ יצחק ברייטער, באישיותו הרב גוונית, יוכל לספק היטב את כלם. כי על כן השתדל בזה והעבירו הנה. בכך יצר מסגרת מושלמת של משתתפים קבועים, בשיעורים הנאמרים בספרי רבינו ותלמידיו הקדושים. אך בשבת, לאחר תפילת הבוקר, היה זה לדעת הכל, שיעורו של ר׳ אהרן לייב, המעניין ביותר. אז לימד ברבים את ספר סיפורי מעשיות הקדוש, בו היה מוצא, תוך אומנות נפלאה, רמזים מרמזים יקרים מפנינים בכל שורה ושורה. דולה היה כוונות דברים מתוך הסיפורים, שהיו ערבים ביותר לאוזן השומע, ושימשו שימוש רב לעבודת השי״ת. לאחר מכן יצאו המשתתפים

בריקוד נאה למאד אשר העיד עד היכן חדרו דבריו ללבות המשתתפים; עמוק עמוק אל נבכי הלב. הדבר התבטא בשמחה העצומה שפרצה מיד לאחר השיעור בריקוד הנפלא.

בתור גבאי בית המדרש — תפקיד בו נבחר עם פטירתו של ר' שלמה גבריאל זצ"ל — לא הרשה לדבר דברים בטלים בבית המדרש. טבע טבוע היה בו, שעם כל מתינותו ידע גם לעמוד על דעתו בתוקף במקרה הדרוש. כך לא הניח לשוחח אף מילה אחת של פוליטיקה וחדשות, ורק דברים השייכים לעבודת ה' התיר לדבר בבית המדרש הנקרא על שם רבינו ז"ל. פעם, באמצע לימוד הסיפורי מעשיות בבוקרו של שבת, נכנסו שני אברכים חסידיים בהתלהבות, וביקשו לדרוש על דבר הבחירות למועצת העיר, לא הניחם ראי"ל ובמקומם הכריז הוא בקצרה, שמי שרוצה להשתתף בבחירות יצביע עבור החרדים. ומיד שב ללימודו.

כאמור, היתה זו תקופת התעלות ותחיה גדולה בקרב אנ"ש בורשה. בית המדרש עלה למרום שיאו, והפך למגדל אור לחסידי ברסלב בכל קצוי פולין. היה אז ר' אהרן לייב בשיא פעילותו כשמידי יום הגה רעיונות חדשים לחיזוקה של החבורה הקדושה שהלכה ותפחה בקצב רב. כך הגה והזמין את גדולי אנ"ש מקרוב ומרחוק לבוא לוורשה ללמד ברבים מתורתם, ועל ידי כן הפיח רוח התחדשות מפעם לפעם בקיום עצותיו של רבינו הלכה למעשה. בעידן פריחה זה, היה בצדק יכול בית המדרש להקרא "**מרכז של יראת שמים ועבודת השי"ת**" — כפי שמתבטא אחד מאנ"ש, מבאי בית המדרש ההוא, החי עמנו היום.

ברם, רעיון כביר ביותר, העולה על כלנה — שהביא לאחדות עצומה והתלכדות נפלאה של כל שורות אנ"ש מכל קצוי פולין — הוא מבלי ספק הרעיון שצץ בינו לבין ידידו הטוב ר' יצחק ברייטער — **להשיא משואות ולקבץ את כל אנ"ש חסידי ברסלב מכל מרחבי פולין אל מקום אחד לראש השנה.** למטרה זאת נבחרה העיר העתיקה לובלין המעטירה שלא בכדי נקראת היתה "ירושלים דפולין" שכן, בה חיו ופעלו מאורי הדורות, כהחוזה מלובלין, ולפניו המהרי"ם מלובלין, המהרש"ל, ר' שלום שכנא חותן הרמ"א ועוד, שעיצבו את דמותה הרוחנית של העיר ולא עזבוה אף לאחר מותם. בבית החיים הישן שבלובלין נטמנו גדולי הדור הללו, ועל כן גם העדיפו גדולי אנ"ש את לובלין על פני ערים אחרות, כדי שבערב ראש השנה יוכלו חסידי ברסלב המשתתפים ב"קיבוץ-לובלין", להשתטח על קברות אדירים אלה ולהשען על זכותם.

הדרך לאומן חסומה היתה זה מכבר, מסך הברזל שירד בין רוסיה לפולין יצר חיץ בין הכא להתם, וכל נסיון מצד אנ"ש לעבור את הגבולות כדי להשתתף ב"קבוץ" ראש השנה באומן עלה בתוהו. לפיכך, כאשר העלו רא"ל ורי"ב את רעיון ההתקבצות בלובלין, נתקבל הדבר בהתלהבות בכל שורות אנ"ש לפזוריהם. ובהגיע ראש השנה שנת תרפ"ח, נהרו כל חסידי ברסלב בפולין ללובלין. — **"ברכבות, באוטובוסים, באניות קטנות דרך נהר וויכסל, התאספו במסירות נפש נפלאה לובלינה, ערך שש מאות איש. ההתעוררות שם בתפילות, בלימודים ובריקודים — אין לשער. אשרי עין ראתה זאת!"** — כך מסכם כותב המכתב הנ"ל את ההתקבצות הראשונה בראש השנה בפולין.

למוקד משיכה סוחף יותר מכל, הפך "קיבוץ לובלין", ואם בשנה הראשונה התקבצו רק שש מאות, הרי משנה לשנה הלך הקיבוץ ורב, עד שקטן היה בית מדרשו הגדול של החוזה מלובלין זיע"א, — שם נערכו בתחילה התפילות ברי"ה — מהכיל את כל הבאים.

הגיעה שנת תרצ"א, ור' אהרן לייב ציגלמאן בא בדברים עם ראש ישיבת חכמי לובלין, הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, שניאות למסור את האולם הענק של ישיבת י.ח.ל. לאנ"ש הבאים לראש השנה.[10] ובראש השנה תרצ"ד יצא הדבר לפועל; קהל עצום מילא את היכל הישיבה המפואר שברחוב לוברטובסקה; מחזה נדיר למאוד היה זה, בתיאור הנמסר על כך בספר "שיח צדיקים", בולטת התפעלותו העצומה של המחבר והרושם האדיר שעשה קיבוץ נאדר בקודש זה.

לדברי הכותב, הרשים מאד ר' אהרן לייב ציגלמאן באמירת התורה שלו בערבו של יום; הוא דיבר אז מעניני ראש השנה על פי דעת רבינו, ודבריו הוסיפו נדבך חשוב לתפארת שם רבינו באותו מעמד. מרשים ביותר היה סדר התשליך, ההליכה בצוותא אל הנהר ביסטריצה והחזרה הימנו, בריקודים ובשמחה גדולה, השרתה הוד קדומים על רחובות העיר העתיקה. וכשבראש התהלוכה רבי מאיר שפירא זצ"ל, הושווה אז לקיבוץ חסידי ברסלב גוון כללי מכובד ביותר.[11]

(המשך יבוא בע"ה)

התרומה החדשית
מבטיחה המשך הופעת הירחון!

בתינות הנחל

צדיקים אמיתיים

יעקב לב שמח

הארץ על מה עומדת... על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם
(חגיגה יב:)
עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו
(ז"ח ח"א רס"ה)
כד ברא קוב"ה עלמא, קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמו
(זהר בראשית ר"ח)

☆ מהותם (כביכול) של צדיקים אמתיים ☆ יעודם בעולם ☆ תכונותיהם המיוחדות ☆ החובה לחפש אחריהם ☆ האמונה בהם ☆ ההתקשרות לצדיקים ☆ מעלתם לאחר הסתלקותם ☆ מעלת מקורביהם ☆ סיפורים ועוד

מעלת מקורביהם

(המשך ה')

סגולה אחת גדולה ויקרה בולטת מאד בין שאר סגולותיהם של מקורבי הצדיקים האמיתיים, שבכוחם לקרב נפשות רבות להשי"ת, כמעט ובלי הגבלה. כמין "כלי עבודה" משובחים יש להם בידיהם, שבאמצעותם הינם עושים את הדבר הנפלא הלזה, להפוך לבבות מאבן לבשר ומאטימות להתלהבות. ויהיה זה אף הקטן מבין מקורבי הצדיק האמיתי, הרי ביכלתו לקרב גם נפשות גדולים וטובים הימנו, **וכמו שאמר פעם רביז"ל לאיש פשוט לגמרי, שבכוחו "לעורר אפילו אדם גדול לעבודת ה' כי עץ קטן יכול להדליק ולהבעיר עץ גדול מאד"**[1]. והדבר פלאי, והוכיח את עצמו, שכן, לא אחת ולא שתים, אלא פעמים אין ספור קרה כדבר הזה אצל המקורבים לגדולי החסידות בכלל ולרבינו ז"ל בפרט, שעל ידי דברי יראה פשוטים ועל אחת כמה וכמה על ידי רעיונות ותורות החסידות, התקרבו נפשות רבות לעבודת השי"ת הצרופה.

ואכן, מה מתמוגג לב הרואה, שדרך הבעש"ט הקדוש, על כל שלוחותיה, כבש עולם ומלואו, ופילסה דרך אל היהודי הנחות כאל היהודי המורם מעם. הלא את המהפיכה

הזאת חוללו תלמידים קטנים כגדולים, שהאמינו והלכו בדרכי הצדיקים האמיתיים; צעירים וזקנים מקורבים לרבותיהם נשאו בקרבם כח פלאים זה, והביאו לאותו מפנה קטבי בחייהם של מרבית שלומי אמוני ישראל לדורי דורות. ועד עצם היום הזה, הרי הלהב החסידי שבאנשי הצדיק, סוחף ומוסיף שורות שורות לנדבכי היכל הצדיק.

ומה טיבו של כח עצום זה? כלום יש כאן כח גשמי, חכמת חיים, שיטה "מחושבת", גישה נוחה ללבות בני אדם — בשום אופן לא! כח אדיר שכזה אינו שאוב משכל אנושי כלל וכלל; אין כאן לא תבונה אנושית ולא עצות חמריות, אבל יש כאן כח של התקשרות ל"בעל כח גדול"[2] ועצמה של קירבה אל "שורש כלליות נשמות ישראל"[3] — הצדיק האמת.

כחו האדיר של המקורב אל הצדיק לקרב אחרים לעבודתו יתברך אינו אלא פועל יוצא מהיותו קשור ודבוק בצדיק, וכפי שכותב מוהר"ר נתן זי"ע תלמידו המובהק של רביה"ק בפתיחת ספרו הגדול ליקוטי הלכות: **"שכשם שאני קטן בעיני מצד עצמי — כאשר בוחן לבות הוא יודע — כן יקרה נפשי מצד מעלת הדרת קדושת המשפיע עלי חכמה ובינה ודעת, הוא כבוד אדוני מו"ר, הרב הקדוש והנורא הרב האמת זצוק"ל. ואם אמרתי אספרה כמו אפס קצה מאת כל אשר עשה לנפשי לא תספיק הארץ להכיל את כל דברי"** — — וכה היה אומר תלמיד תלמידו, רבי אברהם ב"ר נחמן מטולטשין זצ"ל[4]: "אני ננס על גבי ענק"[5]. ושניהם, הן מוהרנ"ת והן ראבר"ן, לדבר אחד נתכוונו. לאמור, שאין המקורב לצדיק מחזיק לעצמו ח"ו כח עצמי כלשהו, אלא שמצד המנהיג אותו, הצדיק, כחו גדול ורב **"ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש"** — כפי שמתבטא שם מוהרנ"ת בהמשך דבריו. ומכאן אותו כח ומכאן אותה עצמה, לקרב לבות בני ישראל לאביהם שבשמים. **כי על כן אמרו חכמינו ז"ל "הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים"**[6] **שזנב האריות חזק הוא שבעתיים מראש השועלים והמקורב הקטן של הצדיק האמיתי עולה בכחו על פני הגדול שאינו מקורב אליו. שכן, הראשון מסוגל לקרב נפשות לעבודת השי"ת ואילו האחרון מתקשה בכך מאד.**

ואכן, כח זה לקרב נפשות מהווה קנה מידה ברור למידת התקרבותו של המקורב אל הצדיק, שככל שחזקה היא התקרבותו אל הצדיק כן רבות הן הנפשות המתקרבות על ידו "כי זה סימן שנתקרב באמת — כשנתקרבין בו עוד נפשות. כי יש אילן וענפים, וענפים לענפים וכו' והצדיק הוא גופא דאילנא והנפשות שמתקרבין הם בחינת ענפים וצריך שיצאו עוד ענפים וכו' עד שיצמחו עוד עמהם, כמה וכמה אילנות עד שתתמלא פני תבל תנובה"[7].

ברם, זוהי רק מעלה הנראית לעין, אבל כמה מעלות טובות וסגולות יקרות יש בפנימיותם של המקורבים לצדיקים האמיתיים — מי יתאר וישער! — — — ראשית, חשוב מאד לדעת את מאמרו של רבינו: **"הפחות שבאנשיי אני מוליך אותו בדרך של צדיק גדול מאד"**. ניטול לדוגמא את סדר היום שהציב רבינו לאנשיו — קימת חצות, שעה התבודדות בכל יום, לימוד בהספק רב במיוחד[8] וכו' וכו'. או למשל את הלך המחשבה ודרך החיים שהחדיר באנשיו, כמו, השתוקקות תמידית אל התכלית, אי שימוש בדרכי רפואה[9], התחזקות עד בלי די, התקדשות עד קצה גבול היכולת, ועוד ועוד

— הרי זוהי דרך של צדיקים גדולים! יתר על כן, כל החידוש שבתורתו של רבינו הינו לפשט כל מעלה עליונה, תהיה עליונה ככל שתהיה, ולפלס אליה נתיב בטוח עבור הפשוט שבישראל, מבלי שיוותר לו כל צד ספק שהוא, כאילו אינו שייך לכך. ושמא תאמר מוגזמים הדברים צא ולמד מכיסופיו של הקטן שבאנשי רבינו; אל מה הוא שואף ועל מה הוא מצטער ודואג בפנים לבו; אם לא להגיע לכל אלה ביום מן הימים.

וחסידים אמנם הגיעו אל כל אותן מעלות שהציב להם המנהיג למטרה, מי מעט ומי הרבה, הצד השווה שבהם, ש"בדרך של צדיק גדול מאד" הלכו ואל כך שאפו, בעידוד והכוונת הצדיקים האמיתיים. אמר רבינו: **כל מי שיצויית אותי ויקיים כל מה שאני מצווה, בוודאי יהיה צדיק גדול, יהיה מה שיהיה. והעיקר להשליך שכל עצמו לגמרי; רק כאשר יאמר הוא, יקיים הכל כמאמרו".** ואף זהו כחם הנפשי הרב של המקורבים לצדיק, שמסוגלים הם להשליך את השכל, ולהתבטל כליל אל הצדיק והדרכתו — דבר שאינו קל כלל כלל. כוח אדירים חבוי בפנים נפשם של אנשי הצדיק לעמוד בנסיון ההתקרבות עצמו, שכן, **"יש על זה כמה בלבולים ומחשבות הטורדות וכיוצא"**[10] — כדברי רבינו ז"ל ומהווה **"הנסיון העשירי (כזה של אברהם אבינו ע"ה), וצריך לעמוד בזה הנסיון ולסבול בזיונות ושפיכות דמים ... והכל צריך לשבר ולעמוד בנסיון (בבחי' עקדת יצחק) ולסבול ולאחוז עצמו בשם הצדיק ולהתקרב אליו"** — כדברי הרב החסיד הותיק ר"ש הורביץ ז"ל במאמר מיוחד במינו על אודות ההתקרבות וההתקשרות לצדיק האמת[11].

בכל אופן, לא בדרך פשוטה מהלכים מקורבי הצדיק; דרכם דרך צדיקים גדולים היא, אך עם זאת גם שפלים ונבזים בעיני עצמם, עד שאינם מסוגלים לנשא עצמם כלל[12] ראשית, משום שהבחנתם הטובה בין טוב לרע מגלה להם היטב את נגעי לבבם ומכאובם, וכבר רחוק מאד הדבר שיבואו לגאווה. שנית, כלל גדול הוא שככל שגדולים יותר כן חשים יותר את הפגם של כל עוון ועוון רח"ל. שלישית, הרי המחלוקת הגדולה שיש על הצדיק האמיתי שהוא בבחינת משה אינה מותירה כבר מקום כמלוא מחט סידקית לפניה בשעת עבודת ה' וכמו שאמר פעם רבינו הק': **"את הגדלות כבר שיברתי בכם, איך וכיצד שתתפללו יאמרו (בביטול) — איי הרי זה ברסלבר! ..."**[13].

ואם כל אלה מעלות מוחשיות הינן, הרי מבחינה רוחנית ישנם ענינים גבוהים ורמים הנעשים בין נשמותיהם של המקורבים לבין נשמת הצדיק בחייהם ובמותם, ובכך גדולה וגבוהה היא כל תפילה שלהם, וכל לימוד או מצווה שהם עושים, אם מפאת האמור לעיל באריכות, שהצדיק כשמתקשרים אליו הריהו מעלה כל עבודה למקומה הראוי, ואם בגין כל אותן דוגמאות רבות מליקוטי הלכות שאחדים מהם נביא בזאת:

א. ידוע ומובן מספרי אמת, שכל עיקר עבודתו של האיש הישראלי הוא, כדי **"להמתיק דינים"**. היינו, שמטרת קיום כל מצווה ומצווה היא, כדי לגרום התהפכות החרון, הגזירות, הרע בשרשו — לחסד, לרחמים ולטוב. כלומר, שהשי"ת יסיר את חמתו כביכול מעלינו, ויתנהג עמנו ברחמים. לעבודה זו קוראים **"פדיון"**. היינו, פדות והמרה של הרע בטוב ושל הדין ברחמים. אלא, שאין עבודת הפדיון קלה כל עיקר, שכן ישנם בעולמות העליונים **"עשרים וארבעה בתי דינים"** שעל ידם הדינים משתלשלים אך

לעומת ל"ד בתי"ד אלה, מסר הקב"ה לצדיקיו האמיתיים כ"ד מיני פדיונות, כדי למתק גזרי דיניהם. אלא שלא אחת אינו מועיל הפדיון שעושים **"כי לא כל אחד ואחד יודע כל הכ"ד פדיונות. ואפילו אם יודע אותם אינו עושה כולם. ועל כן, כשאינו עושה הפדיון המיוחד לאותו הדין, על ידי זה אינו מועיל. אך דע, שיש פדיון אחד שכולל את כל הכ"ד בתי דינין, ויכול להמתיק כל הכ"ד בתי דינים, ולזה הפדיון צריך עת רצון... אך אפילו הצדיקים, לאו כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כי אם חד בדרא שידע זה הפדיון"**[14]. אלה הם דברי רבינו ז"ל בליקוטי מוהר"ן, ועל כך כותב מוהרנ"ת בליקוטי הלכות:[15] "ועל כן צריך שתדע, שכל הגאולות והישועות בכלליות ישראל ובפרטיות לכל אחד, כולם הם על ידי המתקת הדינים; על ידי פדיונות של הצדיקים, שעסקים וטורחים עבורנו להמתיק כל הדינים מעלינו ולפדות אותנו מכל הצרות והיסורין, בכל עת, בכלל ובפרט. **אבל בוודאי יש חילוק גדול בין המתקרבים אליו ובין מי שאין מתקרבים אליו**, מכל שכן וכל שכן מי שחולק עליו ח"ו; שאף על פי שהצדיק האמת בטובו הגדול מתפלל עליהם גם כן וממתיק דינים מעליהם לפדותם — וכמו שאמר דוד המע"ה 'ואני בחלותם לבושי שק וכו' ותפילתי על חקי תשוב' — **אבל החילוק שבין המתקרבים להחולקים וכו' יוכל כל אחד להבין מאליו"** — — —.

ב. בשלחן ערוך[16] מבואר, שכאשר לווה פורע חובו למלווה על ידי שליח, עליו לשאת באחריות המשלוח, ובמידה שהכסף ניזוק או נאנס בדרך — אחריות התשלום היא על הלווה. בליקוטי מוהר"ן[18] מבואר, שגניחתו של האיש הישראל להשי"ת יקרה מאד, באשר עיקר קיומו של כל יצור בעולם הוא רוח החיים שבו, וכשיש בו חסרון הרי החסרון בודאי נובע מחסרון וליקוי ברוח החיים שבו. כך, שכשיש לו לאדם חסרון בדבר מה, והוא נאנח על כך, הרי בהארכת נשימה זו המתבצעת על ידי האנחה הינו מפיח רוח חיים למקום החסרון והוא משלימו. רוח חיים זה — מוסבר בליקוטי מוהר"ן — אינו בא מכח האנחה בלבד; האנחה איננה אלה אמצעי למשיכת הרוח ממקור רוח החיים — תורתנו הקדושה. כמו שכתוב[19]: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" ואין מים אלא תורה. ושוב — לא הישר מן התורה נמשך הרוח הזה, אלא באמצעות הצדיקים הדבקים בתורה הקדושה. וכשאדם מקושר לצדיק שבדור, הרי באנחתו הוא מושך רוח חיים מהצדיק הדבק בתורה, ומשלים את חסרונותיו. כי על כן נקרא הצדיק "איש אשר רוח בו"[19] — — —

בליקוטי הלכות מתבאר, שהצדיק אינו נותן להם לאנשיו המקורבים אליו את רוח החיים בגדר מתנה, אלא בגדר מלווה. ועיקר כוונתו בהלוואה "כדי שהם יעבדו את הש"י בהחיות שממשיך להם ובכל שמשפיע ומשלים להם. **כי רק זה עיקר התבלית ... ובשביל זה הוא יתברך מקיים ומחיה את העולם על ידי הצדיקים ... כדי שהם (הנבראים) יחזרו ויעבדו את ה' בחיות הזה שממשיך להם הצדיק בכל עת ורגע"**[20]. כך שכשם שהמלווה בא להשלים חסרונו של הלווה בממון, כן הצדיק בא להשלים חסרון רוח חיים באדם. וכשם שזה מצפה לפרעון החוב, כן זה מצפה להחזר החיות, על ידי עבודת השי"ת **"ועל כן העיקר להיות מקורב להצדיק ודבוק בו באמת ... ומי שהוא דבוק בהצדיק האמת ... הוא מסלק חובתו מיד. ליד הצדיק בעצמו. וכן מחזיר החיות ומעלהו בהצדיק באמת, וממשיך הרוח חיים מהצדיק בעצמו. וכן מחזיר החיות ומעלהו**

להצדיק בעצמו. כי הוא דבוק בהצדיק, וכל כוונת עבודתו ותפלתו הוא שתגיע העבודה והתפילה להצדיק האמת והוא יעלה אותה למקום הצדיק. וכמבואר כמה פעמים, שעיקר התפילה והעבודה צריך להיות בהתקשרות לצדיקים אמיתיים. אבל מי שאינו דבוק ומקורב להצדיק האמת, אזי, אף על פי שאינו חולק עליו, אזי אינו מחזיר הרוח חיים תיכף להצדיק, רק על ידי בחינת שליח ... יש כשרים קצת שאינם חולקים לגמרי על הצדיק, רק שאינם מקורבים אליו, ועושים מצוות, ועוסקים בתורה ותפילה, אבל אינם מקושרים לצדיקי אמת. אזי, עבודתם וכל עסקם הולך דרך כמה בחינות שלוחים, עד שחוזרים ומגיעים להצדיק האמת. ואז, האחריות על הלווה, שהוא המקבל החיות להשלים חסרונו. כי אז יש כמה וכמה בחינות אחריות בדרך, שלא יגזלו אותו האורבים על הדרך, ויכול להיות שיגיע סילוק החוב הנ"ל ליד מי שיגיע חס ושלום, דהיינו להסט"א והקליפות"[21].

עד כדי כך יש הפרש בין תפילתו ועבודתו של המקורב, לזה שאינו מקורב אל הצדיק.

ג. אמרו חכמינו ז"ל: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, כמו שנאמר ועמך כולם צדיקים"[22] ולכאורה תמוה הדבר, האם אמנם כל ישראל צדיקים הם, הלא כמה וכמה מבני ישראל אינם צדיקים כלל?! אלא, שידוע מספרי רבינו, שאחת מיגיעותיו העיקריות של הצדיק האמיתי מושקעת בחיפוש ולימוד זכות על כל אחד מישראל, וכל עיקר קירובו את הבריות והחזרתם בתשובה הוא על ידי מציאת צד טוב שבהם; ע"י הבלטת ה"צדיק" שבהם והכרעתם לכף זכות. שכן, על ידי כך עולה חינו של האדם, אף השפל ביותר, בעיני השי"ת המקבלו לתשובה שלימה, בזכות צד הצדקות שבו.

כך, שעל ידי הצדיק ולימוד זכותו, הרי "עמך כולם צדיקים" והופכים אמנם לצדיקים ובעלי תשובה גמורים. אולם, כל זה תלוי במידת ההתקרבות אל הצדיק "**וכל מי שמקורב ונכלל יותר בהצדיק האמת הוא נקרא יותר בשם צדיק ... ועל כן המבזה את הצדיק נקרא אפיקורס ואין לו חלק לעולם הבא**[23] **כי אי אפשר לזכות לעולם הבא כי אם מי שהוא צדיק ורוב בני אדם אינם צדיקים רק בכח הצדיק האמת שמצדיק אותם על ידי הטוב שמוצא בהם**"[24].

הרי כאן שוב הבדל תהומי בין המקורב לשאינו מקורב.

ואם בעולם הבא עסקינן, הרי כתבנו כבר לעיל[25] שטובות גדולות יש לו למקורב אל הצדיק בעולם הבא. ולא טובות של מה בכך, אלא הצלות מגיהנום, מעונשים, מעולם התוהו וכו'. עדיפות מיוחדת יש להם למקורבים לצדיקים לאחר מיתה ולעתיד לבא גם יחד, בכך, שהצדיק עוזר להם ופורש כנפיו עליהם. משהו מעין המובא על אברהם אבינו ע"ה[26] "**לעתיד לבא אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד לתוכו**" — — —

"**קרבת הצדיקים טוב בעולם הזה ובעולם הבא**" כתוב בספר המידות אשר לרבינו[27]. ואילו בשיחות הר"ן, מובאות שתי שיחות נוראות בזה אחר זה, במעלת נשמות

המקורבים לצדיק בעולם הבא ובטובות הגדולות להם זוכים הם שם על ידו:

א. **"טוב מאד מי שזוכה להיות מקורב לצדיק אמיתי, כי לעתיד לבוא כתיב**[28], **לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה — שיאחז בכנפות הארץ וינער את הרשעים. אבל מי שהוא מקורב לצדיק אמיתי, אזי יחזיק ויאחז עצמו בהצדיק, ויהיה נשאר קיים, ולא יהיה ננער עם הרשעים, מאחר שיחזיק ויאחז עצמו בצדיק".**

ב. **"ענה ואמר: הרחמנות של העולם הזה הכל רואין, ובשביל זה הכל רודפין אחר העולם הזה. כי רואין כשהאדם רעב וצמא וכיוצא קשה לו מאד, ויש רחמנות גדול עליו. וכן מי שהולך ערום ויחף, יש רחמנות גדול עליו. אבל מי שיש לו עיניים, ורואה גודל הרחמנות שיש על הנשמות שבעולם הבא, כי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים ערומים ממש, ואי אפשר לרחם עליהם כלל. כי בעולם הזה, כשהאדם ערום, בלא מלבוש, אזי אפשר לקבץ נדבות עבורו ולעשות לו קאפטין (=לבוש עליון). אבל בעולם הבא, מי שהולך ערום, אי אפשר לרחם עליו כלל. כי שם אין מועיל שום רחמנות. כי איזה מלבוש הוא צריך? — הלא הוא רק מלבוש של תורה ומצוות! ולזה אין מועיל שם רחמנות. אבל מי שזוכה להתקרב לצדיק אמיתי, הוא יכול לרוץ להצדיק וליקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו" — — —.**

צא וראה מה מעלה יש לו למקורב לצדיק גם בעולם הבא!

מעלתו של המקורב אל הצדיק מתבטאת אמנם ברווחים הרוחניים הרבים שהוא מפיק מן ההתקרבות, אולם, גם הקירבה עצמה אל הצדיק הינה מעלה בל תשוער. **שכן אמר פעם רבינו הקדוש, שאפילו אם עוברים על המקורב לצדיק "כמה שנים ואינו נעתק ועולה ממדריגתו למדריגה עליונה ממנה ביראת שמים, רק הוא עומד במדריגתו הראשונה כבתחילה, ואפילו אם הוא גרוע יותר מבתחילה — אם הוא מקורב לצדיק האמיתי, ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שיעור וערך"**[29] **ומדוע? מפני ש"אם לא היה מקורב לצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר"**[30].

מעתה, הבה נא ונספר קצת בתועלת העצומה שגרמה ההתקרבות וההתקשרות אל הצדיק לאנשיהם — מקורביהם "אשירה נא לידידנו מה שעשה לנפשנו, לתקן בריתנו להטיב אחריתנו" — כך, כפי שמתבטא ר' יצחק ברייטער הי"ד[31] בשירו הידוע[32], הנני גם אנו לספר זאת קבל עולם, כדי לקיים את מאמר רביז"ל: **"שיספרו כמה מעשיות מאנ"ש ומכל אחד ואחד יהיו כמה מעשיות"**[33]. לא מעשיות של שטות והבל העולם, אלא מעשיות של גבורה בעבודת השי"ת וסיפורי הישג בקיום התורה והמצווה. כפי שרק ממקורבי הצדיקים האמיתיים ניתן לספר.

סיפורים מעניני התקרבות לצדיקים

מעשה בתלמיד אחד, שישב לפני רבו הבעל שם טוב הקדוש, והקריא לפניו פרקים פרקים מספר "עין יעקב". והיה הבעל שם דורש תילי תילין של דרושים ותורות על כל מאמר ופרק של אגדתא, והתלמיד מקשיב ומתרכז מאד בדבריו. לפתע נבהל התלמיד

והזדעזע, ראה הוא לפניו מת אחד מתלמידי הבעש"ט לשעבר, שבא במלבושי שבת מעולם העליון, לשמוע תורת רבו. קפץ לאחוריו וערד מרוב פחד. לאחר מכן נעלם "האורח" והיראה טרה מעמו. החלה מחשבה טורדת את התלמיד ומנקרת במוחו — כלום למדריגה גדולה שכזאת הגעתי, שאוכל לראות מת? הרי ראיית נשמת צדיק כמוה כמדריגת נבואה, וכלום גדול הנני כל כך, הרי ידעתי נגעי לבבי ומכאובי?! ... הציע את שאלתו לפני רבו הבעש"ט והשיב לו בניחותא: "תנוח דעתך, הואיל והיית קשור כל כך לי ולדברי בשעה שהקראת לפני מתוך הספר ואני אומר תורה, הרי ההתקשרות העלתה אותך לרום המדריגה עד כדי לראות צדיק מת" — — —[34].

כך גדולה היא ההתקשרות בלבד כשהיא בכל לב ונפש!

שוב מעשה בר' חייקל, חזנו של רבינו הק' מוהר"ן זיע"א, שביקש מרבינו שיראה לו מת אחד, אמר לו רבינו: הלא תתפחד ממנו, נענה ר' חייקל: "אינני כל כך טיפש כדי שאתפחד מדבר כגון זה". התרה בו רבינו פעמיים ושלש שיפחד, ועמד על שלו שלא יפחד. הראה לו רבינו נשמת נפטר אחד, ויתחלחל ויתבהל מאד, עד שחשש רבינו ז"ל שהפחד יזיק לו. הרגיעו והפחד חלף מעמו.

כעבור זמן מסויים, ביקש שוב מרבינו ז"ל שיראה לו נשמת אדם שעבר מן העולם. אך הוסיף לבקש, שגם לא יבהל מכך. ניאות לו רבינו, והבטיח לו את הדבר.

באותו רחוב בו התגורר רבינו ז"ל, היה בית תנור של לחם. והיה האופה מטיב עם אנ"ש, ומסביר להם פנים. כשהיו יושבים אנ"ש לסעודת מלוה מלכה במוצאי שבת, היה בדרך כלל חסר להם לחם לסעודה נכנסים היו אליו וקונים שיירי מאפה מערב שבת, לחם בצוע או בלתי אפוי היטב. ומשום כך הטיב עמם אף הוא, ומכר להם תדיר לחם בזול.

לימים נפטר האופה, היה זה לפני חנוכה באותה עת בה ביקש ר' חייקל מרבינו לשוב ולהראות לו מת, והנה, בימי חנוכה קרא רבינו לתלמידו ר' חייקל ואמר לו: "עתה תראה נשמת מת" — — — וישא עיניו וירא את האופה, שזה סמוך נפטר, עומד לפני רבינו בקידה ובכפיפת ראש ומבקש על נפשו ואומר: "הלא אני הטבתי עם אנשיך למכור להם לחם בזול לסעודת מלווה מלכה, לפיכך הנני מבקש מעמך תיקון לנפשי"... נענה לו רבינו ואמר לו: **"אכן, הואיל והטבת עם מקורבי אעסוק אף אני בתיקונך"**[35]. מיד נעלם הנפטר, ור' חייקל נותר משתומם ומשתאה על גודל זכותו של אדם רק בגין קירבה כלשהיא אל הצדיק. ולא עם הצדיק עצמו, אלא עם אנשיו. ולא קירבה רוחנית, אלא קירבה של משא ומתן...

אכן, לא בכדי כה מסרו נפשם גדולים וטובים, לחפש בלי הרף אחר הצדיק האמיתי ולהתקרב אליו. ועד זקנה ושיבה מחפשים היו אחריו, עד שמצאוהו. כזה היה תלמידו הקשיש ביותר של רבינו ז"ל, ר' יקותיאל המגיד מטירהאוויצא, שחש בגדולתו של רבינו ובהסתתרותו מן העולם.

פעם אחת חָבַר עם ידידו, מצדיקי הדור, ר' נחום מטשערנאבל — שעוד הכיר את

הבעש"ט והיה תלמידו — ונסע עמו לראות את פני רבינו ז"ל. מגדולי דורו היה ר' יקותיאל מטירהאוויצא ומזקני הצדיקים ואף על פי כן השליך אחר גיוו את כל גדולתו וצדקתו. בא לו אצל רבינו שהיה רך בשנים וצעיר לימים ואמר לו: "אתה הוא רבי!" — — אחר אמר על רבינו: **"הוא מסתתר מפני העולם כולו ולפני עוד יותר, אולם, מפני לא יחבא, יודע אני את גדולתו, ואף ידעתי כי יבקרוני קשות על התקרבותי אליו. אכן, כבר יורים עלי בחצים ומוצעים אותי על כך מכל צדדי — ירה איירה ומן האמת לא אסוג אחור!"**[36].

צדיק אחר מפורסם בדורו היה ר' יוד"ל אב"ד דאשוב השוכנת בקרבת הערים הידועות ברסלב ואומן. היה הוא חתנו של אחד ממיוחדי צדיקי הדור ר' לייבלי מטראסטיניץ זצ"ל, שכאשר נפטר בדרך נסיעתו על הים אמר: אילו היה כאן חתני ר' יוד"ל לא היה מניח אותי להסתלק כאן. לאחר שנסתלק הניחוהו על דף עץ, שצף מעצמו עד לנמל בלווית עמודא דנורא. שם קיבלו אותו אנשי עיר אחת בכבוד גדול. ר' יחדל בעצמו, חתנו, **"היה למדן גדול. גם בעל מקובל וזקן בשעה שנתקרב אל רבינו ז"ל, ורבינו ז"ל היה אז רך בשנים, והיה אז במעדוועדיבקע והוא היה דר בעיר דאשיוו, בערך שלשים פרסאות ממעדוועדיבקע. ואמר: איך יכולין לישב מרחק כזה מרבי כזה, ועקר דירתו משם סמוך למעוועדיבקע"**[37]. עד מהרה היה לאחד ממובהקי תלמידי רבינו הקדוש והנורא, ולכשנסתלק רבינו לשמי רום היה הוא משוחח עמו תכופות מעל קברו הקדוש שבאומן. ר' יוד"ל שואל היה מעמו שאלות ורבינו עונה לו — — —

כך דבוקים היו אל רבינו התלמידים בחייו ובמותו. אך עם כל דבקותם בו היו תדיר דואגים ומתפחדים לבל ינתקו מעמו ח"ו. ואף לאחר שנים רבות של התקרבות אליו ז"ל, לא האמינו בעצמם, עד יום מותם, שאכן ישארו הם קשורים בו. שכן, גדול הוא כח היצר המבקש להטריד את האדם מן ההתקרבות לצדיקים המהווה יסוד היסודות. כה היתה גם הרגשתו של גדול תלמידי רבינו זיע"א ר' נתן זצ"ל, שגדולתו גבעה כידוע מהתבטלותו המוחלטת לרבינו ז"ל. הגיע הוא בכך לגדלות כזו עד שרבינו התבטא פעם שאף אחד אינו מבינו ומשיגו "חוץ מנתן ונפתלי"[38] מעט"[39] — — —. ר' נתן כשלעצמו לא היה לפני כן ממפורסמי הדור אך היה חתנו של הרב המפורסם ביותר באוקראינה ומחוצה לה ר' דוד צבי אויערבאך זצ"ל אבד"ק מאהליב שאריגראד וקרעמניץ שכונה בפי כל "ר' דוד צבי הגדול"[40]. ר' נתן בעצמו היה פאר חתניו בלמדנותו ובצדקתו. אך משהכיר את רבינו, סילק כל חכמתו לצדדין "מירק והוציא את כל תוכן מוחו" — כפי שהתבטא בעצמו[41] והתבטל לדעת רבינו "על כל אשר יאמר כי הוא זה דבר קטן ודבר גדול"[42].

עם כל זאת, לעת זקנתו, השפיל עיניו והביט בזקנו המלבין, אחר אמר: "אֲ ווּאַ! (קריאת התפעלות) — זקן לבן וערייַן חסיד ברזולב!"...[43] שכן אף אחד — ולו הגדול ביותר — אינו בטוח בכך לכל ימי חייו. וכך אמר מוהרנ"ת בזדמנות אחרת: "צדיק שנפטר צדיק, הרי זה דבר פלא"[44] שכבר אמרו חכמינו ז"ל "אל תאמין בעצמך עד יום מותך"[45] וכפי שפירשו הוא ז"ל בספרו: "אל תאמין שתוכל להתקיים ביהדותך —

בעצמך בלעדי הצדיק — עד יום מותך". כי על כן כה מתגבר היצר לנתק את האדם מן הצדיק עד זקנה ושיבה כדי שלפחות לא ימות כצדיק.

אך אם כאלה היו גדולי חסידי ברסלב, הרי אף הקטנים שבהם חוללו נפלאות. כזה היה ר' נחום הסנדלר[46] שכל זוהר חסידות ברסלב בפולניה החלה בגינו. ומעשה שהיה כך היה[47] "אותו נחום התגורר בעיירה לומאז הסמוכה ללובלין. שם רבינו טרם התפרסם באופן מהותי בכל אזור פולין. רצתה ההשגחה ונחום זה נתייתם מאביו. בני משפחתו בדאגתם לפרנסת היתום הצעיר שנשאר ללא משען, החליטו לשלחו לבארדיטשוב שברזסיה, שם ילמד מלאכת הסנדלרות ויחזור לעיירתו לאחר שיהיה בקי במקצוע. נחום ארז את חפציו ויצא לבארדיטשוב, והוא בשנתו השבע עשרה — שמונה עשרה.

בארדיטשוב עיר ואם לחסידות, חבורות חבורות חסידים ואנשי מעשה מבלים שם בתורה ועבודה. וה'קלויזים' וה'שטיבלאך' (בתי מדרש של חסידים) מלאים תמיד מתפללים ולומדים.

בין החבורות הללו מצאה להם קבוצת אנ"ש מקומם, בעסקם בתורה ועבודה, תוך קיום עצות רבינו בתמימות ובפשיטות. מיודענו נחום פגש בבני חבורה זו, ומשום מה משכו מאד את לבו, והחל להתרועע עמם. כדרכם של חסידי ברסלב, קרבו הם את נחום והדריכוהו בדרכי רבינו; דבריהם השפיעו עליו מאד, ואף הוא החל להמנות בין החבורה, וכבר קשה היה לו להפרד מהם. מהכרח לחזור לעיירתו, לא מצא לו נחום שום עצה, וחזר לעיירתו לומאז.

בהגיעו לעיירתו, לא שכח מכל אשר למד בבארדיטשוב, ואף ביתר שאת התחיל בעבודתו. ומדי לילה היה שופך שיחו לפני אביו שבשמים בפינתו המיוחדת שבעזרת הנשים. כמסופר, היו באי בית המדרש מציקים לו. אך בין באי בית המדרש היו שנים שהיו רחוקים מאד מן ההמון, והביטו בעין אחרת בבחור היושב לו בפינת עזרת הנשים, ויודע לבכות מדי לילה בלילה כמה שעות ללא הפוגות. היו הם תלמידי חכמים ויראי השם, מתלמידיו של האדמו"ר מראדזין זיע"א בעל התבלת. אחד נקרא בשם ר' מרדכי מסוקלוב, ואחד בשם ר' שלמה גבריאל, הם הביטו בהערכה על בחור בעל מושגים כעין אלה; ענין זה גרם להם להרבה מחשבה; בחור פשוט מאד בכל מהלכיו, מבין לקום בחצות לילה ולהזיל דמעות על עניינים רוחניים, ועוד לבכות שעה ארוכה על חורבן בית המקדש וגלות השכינה באמירת תיקון חצות — — —

ביום מן הימים, החליטו לגשת אליו, ולברר 'מאין ירק זה חי'; מהיכן שאב צעיר זה חיות כה רבה, עד שגם בפשטותו השפיעה היא עליו ושינתה היא אותו מן הקצה אל הקצה. נגשו אליו ושאלוהו: "הגד לנו נחום, אצל איזה רבי ביקרת לאחרונה, ממנו שאבת את מנהגיך החדשים? ונחום עונה להם בנימה שהכנעה מרובה בולטת בה: "לא הייתי אצל שום רבי, ואף לא קיבלתי על עצמי מנהגים חדשים, רק לאחרונה, בהיותי בבארדיטשוב, פגשתי בקבוצת חסידים הנוהגים על פי דרכו של האדמו"ר ר' נחמן מברסלב זיע"א, והם האירו בי מה רב ריחוקי מהקב"ה, ונתנו לי עצות האיך להתקרב לעבודתו ית"ש. בין העצות הללו, אף הציעו לי לשפוך שיחי לפני אבי שבשמים על כל

העובר עלי, ועל ידי כך אנצל מכל מה שאני צריך להנצל, ואזכה לכל מה שאני צריך לזכות" — — —.

דבריו התמימים נבנסו עמוק בלבם והחלו להרהר: אם על בחור פשוט כנחום השפיעו דרכיו של האדמו"ר מברסלב, עד כדי הגיעו למדריגה של לב שבור להקב"ה שרק מעטים זוכים לכך, הרי אנו על אחת כמה וכמה. כמו כן נזכרו בכמה שיחות מפי האדמו"ר מראדזין רבם, שאמר בשבחו של ר' נחמן מברסלב. — נכנס הענין עמוק בלבבם ולא נתן להם מנוח.

כעבור זמן מה נפלה איזו סיבה ממסובב כל הסיבות, והאדמו"ר מראדזין שלח את הר"ר מרדכי מסוקולוב לעיר בארדיטשוב, לקבל עליו התמנות כלשהיא. ר' מרדכי שמח על מציאה זו כמוצא שלל רב, בידעו שעל ידי כך יוכל להפגש עם חסידי ברסלב ולתהות על קנקנם. ואכן, ר' מרדכי הגיע לבארדיטשוב, וכעבור זמן לא רב בא במגע עם אנ"ש, והתפעל מאד מדרכם; היאך שעל כל צעד ושעל מאיר ומשפיע עליהם אור הצדיק, שכבר אז עברו יותר ממאה שנה להסתלקותו. ר' מרדכי בהשגותיו הרמות, נכנס לעומק ענייני רבינו, וכעבור זמן מה החל להמנות על חבורת אנ"ש שבבארדיטשוב, ואף נעשה מהחשובים שביניהם.

בחזרו לעיר לומאז, החל ר' מרדכי — יחד עם ר' שלמה גבריאל שגם הוא נתקרב בהשפעת ר' מרדכי חברו — לקרב אנשים לעבודתו יתברך, על ידי קיום עצות רבינו. השפעתו של ר' מרדכי הלכה וגברה, עם התמנותו למורה הוראה בעיר סוקולוב. לא עבר זמן רב, וחסידי ברסלב בפולין רבו למאד.

זה היה הניצוץ הראשון של חסידות ברסלב בפולין!".

לא נאריך בסיפורים הרבים שישנם בענינים אלה; נסיים בדבריו של החסיד הוותיק ר' שמואל הורביץ זצ"ל במאמרו החשוב על הצדיק:[48] **"הכלל, שאי אפשר לספר ולדבר ולהעריך כלל, גודל ענין התקרבות והדביקות וההתקשרות להצדיק האמת שעולה על הכל. ועל כן צריך האדם להבין שכל יהדותו ושלימותו ורפואת נפשו והצלחתו תלוי רק בזה; בהתקרבותו להצדיק האמת. ויכסוף וישתוקק לזה, וכל עיקר מעיינו והשתדלותו יהיה רק שיזכה לזה; וישמח את עצמו בזה. השי"ת יזכנו לזה באמת, אמן כן יהי רצון".**

1) חיי"מ מעלת המתקרבים אליו ס"ח. 2) ליקו"ת ח' ג'. 3) ליקו"א ל"ד ב'. 4) ראה אודותיו בגליונות 36—37. 5) עפ"י אולפן חד"ת ג' "שיחה ומאמר לקיום התורה ושרשיה ומצוותיה" לר"ש הורביץ ז"ל. 6) אבות ד' כ'. 7) ליקו"ה חו"מ הרשאה ד' י"ג. 8) עיין שיחות הר"ן ע"ו. 9) שם נ'. 10) חיי"מ שם ע"ח. 11) ראה הערה 5. 12) .... . 13) אבניה ברזל כו (א). 14) ליקו"א רט"ו. 15) ברכת השחר ה"ה י"ז. 16) חו"מ קכ"א הל' העושה שליח לגבות חובו. 17) ח"א י"ח. 18) בראשית א'. 19) במדבר כ"ז. 20) חו"מ שם ג' ב'. 21) שם. 22) סנהדרין צ'. 23) שם צ"ט: 24) ליקו"ה חו"מ נזיקין ד' כ"א. 25) פרקים: "יעודם בעולם" "תכונותיהם המיוחדות". 26) בב"ר א' מ"ח. 27) ערך צדיק נ"ג. 28) איוב ל"ח י"ג. 29) חיי"מ שם ע"ה. 30) שם בהגהה. 31) ראה אודותיו גליונות 33—31. 32) נדפס לראשונה בקונטרסי אור זורח שיצאו על ידו בפולין. מאז הועתק בספרים שונים, בין היתר בסוף ספר חיי מוהר"ן ירושלים תשכ"ב. 33) חיי"מ מעלת המתקרבים אליו פ"ו. 34) עפ"י שבחי הבעש"ט. 35) כוכבי אור ל"ד עיי"ש. 36) סוף חיי"מ הנ"ל בהשמטות א'. 37) שם ד'. 38) חברו של מוהרנ"ת. 39) אבניה ברזל י' (א). בנוגע להתבטאות זו קיים ויכוח אם המילה "מעט" מחייסת לשניהם או רק לר' נפתלי זצ"ל. 40) ראה אודותיו שם גליון 30—29. 41) מפי השמועה. 45) לשון הליקו"מ ח"א קכ"ג. 46) אבניה ברזל מ"ה. 47) שם. 48) ברכות כט. 49) שם משפחתו "שטרקס". אחיו ר' נחמן, שאף הוא היה לחסיד ברסלב, התפרסם בנחישות צדקתו בפרשת נכדו הילד יוסלה שוחמכר. 50) הסיפור דלהלן מצוטט ממאמרו הח' של רב"צ פרידמן הי"ו

במוסדות ברסלב

רשמי ביקור במוסדות מבועי הנחל בירושלים

אחד מאנ"ש בני־ברק

הבטנו איש בפני רעהו בהשתאות, לא האמנו למראה עינינו. היינו אז קבוצה של חסידי ברסלב מבני־ברק שהוזמנה במיוחד על ידי אגודת מבועי הנחל, כדי להתרשם ממגוון פעולותיה הברוכים. האמת, התרשמנו מעל ומעבר למצופה, בתחילה סברנו שזוהי רק מערכת ירחון ואיזו חברת תהילים לכמה נערים, אך כאשר באנו לביקור הנהדר, לא מצאנו את ידינו ואת רגלינו בין שלל הפעילויות של מבועי הנחל; החברות והמסגרות השונות, המטפלות בחסידי ברסלב בירושלים, מגיל רך עד לכולל אברכים ועד בכלל. ולא טיפול סתם, כזה המוכר לנו בכל מסגרת חסידית איתנה. אלא טיפול שרשי בבעיות חינוך וחברה, תוך יישום רעיונות יוצאים מן הכלל. מן הראוי היה, שכל חסיד ברסלב באשר הוא יבוא ויראה במו עיניו, כי אז לבטח היה אף הוא מברך על המראה הנפלא הלזה.

אך כמי שהכיר והיה עד למצב הארגוני הקשה בתקופת הביניים שבין השואה לתקומתם של חסידי ברסלב בארץ ישראל — כשטובי אנ"ש היו ברובם פליטים מרוסיה, מפולין, או מטולטלים מירושלים העתיקה ועניים מרודים — התפעל כותב הטורים עוד יותר ויותר מכל אחר בקבוצה, על הרמת קרן רבינו הקדוש בתקופה כה קצרה, בעיר הקדש והמקדש. אך לפני שני עשרות שנים, ישבנו באסיפות התייעצות עם חשובי אנ"ש בעיה"ק, והתחבטנו איך לסלק את עיי מפולת החרבן האחרונים של השואה האיומה, מלחמת תש"ח וכו'. העלנו הצעות להקמת מסגרת חזקה לצעירים לאברכים ולנוער, אך ידינו קצרות היו מלהושיע; לא היו לנו האמצעים הכספיים; כולנו בעלי משפחות, אברכי כולל וכדומה; טרם היה האיש אשר יקום ויקדיש את כל עתו וזמנו למען הענין.

והנה קם האברך החשוב ר' **מרדכי טורץ שליט"א**, שעד לפני זמן לא רב ישב מסוגר באהלה של תורה, ונטל את הענין לידיו, במרץ ובתנופה שלא ידענו דוגמתו. אכן, בתחילה לא האמנו בהצלחתו; ראינוהו יוזם רעיונות חדשים לבקרים; קורא לאסיפות ועורך נסיעות; כולנו חשבנו שבמוקדם או במאוחר יווכח בקושי שבדבר, וימשוך ידיו מכך.

אך טעינו טעות גדולה. ולאחר ביקורינו הנהדר במוסדות מבועי הנחל בירושלים, כבשנו פנינו בקרקע מרוב בושה; שאלנו את עצמינו מדוע לא הושטנו ידיים עוזרות לכל המעשה הגדול הזה ?! אמנם הגיע לנו הירחון החשוב מדי חדש בחדשו, והתענגנו בקריאתו לא מעט, אבל טרם באה לאזנינו ההצלחה המרובה שקצר העומד בראש הענין, בארגון אני"ש בירושלים, מהמסד עד טפחות. מאז באנו למסקנה, שרק ענוונתותו של הרמ"ט שליט"א לא הביאו לפרסום הנדרש למפעל כביר זה ששינה את פני חסידות ברסלב בירושלים, מבחינה ארגונית חיצונית, מן הקצה אל הקצה.

כי על כן אמרתי, אספרה כמו לאחי ורעי די בכל אתר ואתר את כל אשר ראו עיני ולא זר; ישמעו המה ויראו את המפנה החשוב שחולל איש אחד — כמובן בעידוד חשובי אני"ש שליט"א — בעשר אצבעותיו.

הגענו בערב שבת קדש לירושלים; שם התארחנו בביתו של אחד מחשובי אני"ש שליט"א, שקיבלנו בסבר פנים יפות, ועשה ככל שביכלתו להנעים את שהותנו בעיר. כשהגיע זמן מנחה, הלכנו לבית המדרש המרכזי שע"ש רביה"ק במאה שערים, ותיכף הופתענו לראות קבוצה די גדולה של ילדים, שהקדימו לבוא לבית הכנסת, כדי להשתתף **באמירת שיר השירים**, עם אחד האברכים החשובים שקרא עמהם פסוק בפסוק בהתלהבות רבה שהפליאה אותנו כשלעצמה. מיד אמרנו בלבינו, זהו חינוך של דוגמא אישית; של מחנך שעצם הופעתו מחנכת לחשק וכוונה באמירת דברים שבקדושה. אכן, התנועעו הילדים סביבו בחשק ובנועם עליון; ניתן היה להבחין שטעמי שיר השירים הקדושים נכנסים כמים בקרבם וכשמן בעצמותיהם.

אך עדיין היה כל זה ולא כלום, לעומת המראה הנהדר של **ארגון הנערים בתפילת מנחה וערבית:** במרכזו של בית המדרש השתרעו שלחנות ארוכים, עליה נפרשו מפות צחורות; מרגע לרגע מגיעות כתות כתות ילדים, הממלאים את השלחנות. בהמשך תפילת המנחה כבר היו השלחנות מלאים בכחמשים נערים כי"י, שהתפללו בקול ובנעימות, בניצוחו של אברך אחר מאני"ש, שאף הוא אינו אלא דוגמא אישית של מתפלל בכוונה, בחשק ובשמחה. ראינו את הילדים מסתכלים עליו ומחקים את תפילתו הנלהבת. אך הגיעה **שירת "לכה דודי"** וכעין מקהלה של ילדים מכל הגילים פצחה בשירה מעל גבי השלחנות הגדושים. כל הילדים, בלי יוצא מן הכלל, שרו בשמחה ובלהט חסידי, כתואם לשבת קודש. לא פיגרה אחר קבלת השבת הנלהבת תפילת הערבית, בה הפך בית המדרש כולו למעין ים סוער של גלים גלים, מעורבים מקולות זקנים ונערים, אברכים וצעירים; צפצופם של התינוקות מעל השלחנות השתפך בחלל ובקע שחקים. לאחר התפילה הצטופפו הם סביב האברך המשגיח עליהם, לקבלת ציונים, ששוויים ממומן על ידי **אגודת מבועי הנחל.** באותה הזדמנות שמענו על הגרלות, פרסים ונסיעות לקברי צדיקים, שנערכים עבור ילדי החבורה הקדושה.

למחרת היום, חזר אותו מראה מרהיב על עצמו. וכשהגיעה הסעודה השלישית הרי שוב, כמי שהכיר את המצב הארגוני מימי מגורינו בירושלים, השתאה כו

הטורים, באילו חבלי קסם הצליחו כאן לרכז את כל ילדי בית הכנסת לחדר צדדי, ולערוך לפניהם סעודה, מבלי שיפריעו בעד המבוגרים, הצמאים לשמוע את דבר רבינו בתורה הנאמרת ב"שלוש סעודות" כנהוג. סרנו אל החדר, ושוב מצאנו אברך שלישי, המעוסק על ידי **אגודת מבועי הנחל**, בתור מנהל "**חברת שלש סעודות לנערים**", שילדים רבים מאד בלע"ה משתתפים בה, ומבלים כשעה ומחצתה בניגונים וזמירות קודש, ושמיעת תורת רבינו זיע"א לפי הבנתם, מפי המפקח הממונה עליהם.

במוצאי שבת קדש היינו **במסיבת המלוה מלכה** הרוממה של "**התאחדות האברכים מבועי הנחל**". בבית הכנסת פאר הנחל. התרשמנו עמוקות משיחות החברים ומשיחת אחד מחשובי אנ"ש שדיבר אל האברכים לענין. גם שם נערך הענין בטוב טעם; הוגשה סעודה, נזדמרו זמירות של אנ"ש, בהתרגשות עילאית והתרוממות הנפש. וכמובן, עם הריקוד הנהוג אצל אנ"ש. — כל זה השרה עלינו הרגשה של התחזקות והתעודדות בדרכי רביה"ק ותלמידיו הקדושים זיע"א. משם פנינו **לסעודת המלוה מלכה**, הנערכת בנפרד עבור **צעירי אנ"ש הבחורים**, בראשות אחד מחשובי אנ"ש. גם כאן מוציאה **אגודת מבועי הנחל** למאכל ולמשקה, מקופתה הדלה. אלא שכאן מדובר בסעודה כפולה ומכופלת, שכן, בסעודת מלוה מלכה זו משתתף ציבור צעירים גדול בהרבה מזה של האברכים. ואף כאן שומעים הצעירים **שיחות חסידות** מעשיות ומועילות, מפי חשובי אנ"ש שונים, המוזמנים מדי פעם להשמיע דברם.

במשך השבוע שלאחר שבת נפלאה זו, ביקרנו **בכולל האברכים "מבועי הנחל"** שבבית הכנסת של אנ"ש בשכונות הצפון "פאר הנחל" (אגב גם ביהמ"ד זה מפרי טיפוחיו ומאמציו של הרה"ח רמ"ט שליט"א). שוב התמוגג הלב, ונזכר בשנים קדמוניות, עת היה כולל אברכים אחד לאנ"ש, שלא היה באפשרותו לקבל אברכים רבים, מחמת העוני. ואילו כאן, ראינו לעינינו את הכולל השלישי במספר, של אנ"ש בירושלים: "**כולל מבועי הנחל" המתנוסס לתפארת בעיה"ק ומשמש אכסניה לתלמידי חכמים מופלגים, המודרכים בתורה הקדושה וביראת שמים, על ידי חשובי אנ"ש** המוזמנים אף לשם, מדי פעם בפעם, כדי להשמיע שיחות התעוררות והתחזקות.

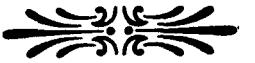
בהזדמנות זאת שמענו מפי ראשי האגודה הקדושה על מבצעי **תפילה בכח** הנערכים מדי פעם לאברכים; על מבצעי "**הניעור בלילה**" ביציאה להתבודדות, המתארגנות מפעם לפעם; ועל **לימוד התורה החדשית בחברותות**, שאף גם זאת פרי רעיונם של ראשי אגודת מבועי הנחל. כן הופנתה תשומת לבנו אל **הכינוסים הארציים הנערכים לצעירי אנ"ש ולכלל אנ"ש בארה"ק, ע"י מבועי הנחל, בחוה"מ פסח וסוכות.**

כאלה וכאלה ראינו ושמענו בביקורינו הנפלא הלזה, ולנו לא נותר אלא לחזור על **קריאתם הנרגשת של גדולי אנ"ש בירושלים — מהם הרה"ח ר' שמואל שפירא שליט"א, ר' לוי"צ בנדר שליט"א, ר' אלחנן ספקטור שליט"א, ר' גדליה קעניג זצ"ל — וזו לשונם: "הננו פונים בזה לכל אנ"ש בכל מקום שהם, שיתנו ידם ויעזרו**

בהונם לפעולות נשגבות הנ״ל, ועכ״פ לא יפחתו מהסכום שייקבע על ידי העוסקים בזה. וזכות רביז״ל יגן על כל העושים והמעשים, להתברך בכל טוב סלה אמן״. עכלה״ט.

ביקרנו במפעליהם הקדושים; תהינו על קנקנם; ונוכחנו בגודל הענין. ועם זאת, בגודל המשא הכספי המצטבר להם בשל כך, והננו כויהודא ועוד לקרא, לשמוע בקול חשובי אנ״ש, ולעודד את העומדים בראש אגודת מבועי הנחל בעיה״ק ירושלים. בכל האפשר, ברצון בטירחא ובממון.

ברכתנו הלבבית לאגודה הקדושה, שתעלה ותצליח לעשות חיילים למען רבינו הקדוש והנורא; להפיץ ולהחדיר דעתו הקדושה בעולם כפי שחרתה על דגלה.

רבונו של עולם! מלך מתרצה בדמעות! אתה יודע עוצם הרחמנות שעלי, וכמה אני צריך לבכות לפניך על גודל ריחוקי ממך בלי שיעור, כאשר אתה יודע. רחם עלי ופתח לבי, שאזכה להרגיש כאבי באמת, עד שאבכה לפניך הרבה בכל יום ויום, ובפרט בימים הנוראים, שהם ימי אלול וראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום הכיפורים והושענא רבה, שהם ימי רצון, ימי תשובה, ימים קדושים ונוראים מאד.

(לקוטי תפילות ח״ב נ״ז)

כוס תנחומין

שלוחה בזה למשפחת וואסילסקי הרוממה
עם הסתלקות אביהם הדגול מאד נעלה

מוהרה״ח ר׳ **צבי יוסף** זצ״ל

עמכם אנו באבלכם הכבד ויהי רצון שיבולע המוות לנצח ולא נוסיף לדאבה עוד

חסידי ברסלב
טורונטו — קנדה

משלות קדש מרביז"ל ותלמידיו הקדושים

ש. מ. זינקובר

בן המלך החולה

מעשה בבן מלך אחד שהיה יחיד לאביו ולאמו; ילד תפנוקים היה הבן, והוריו לא חסכו מעמו כל תענוג ושעשוע שבעולם; ממון רב מסרו בידו, והוא הלך ושוטט בעולם, ועשה ככל העולה על לבו; זלל בשר וסבא יין, ומילא כריסו במעדנים ומגדנות לרוב.

לא חש בן המלך בחולי כבד הממשמש ובא עליו בעקבות אכילתו היתירה, שתייתו המרובה, ומלוי שאר תאוותיו במידה מוגזמת, שכן, שקוע היה למאד ברדיפת התענוגות, ולא שם לב לגופו ההולך וכלה.

ביום מן הימים, והוא בבית המלוכה, נפל על הארץ מתעלף, וכל גופו מרתת מקור וחום גם יחד. נזעקו אליו המלך והמלכה; נחרדו למראה עיניהם; ציוו על הרופאים אשר על הבית להצילו. עד מהרה עוררוהו מעלפונו; הניחוהו על המטה ומצבו הלך והחמיר משעה לשעה. עמלו הרופאים להתחקות אחר סיבת התמוטטותו, וימצאו את כל גופו נשחת; מכף רגל ועד ראש אין בו מתום. וילאו הרופאים למצוא תרופה למכתו האנושה.

הזעיק המלך את הרופאים הגדולים שבמדינת מלכותו; משכו אף הם את ידיהם מבנו, ואמרו נואש לרפואתו. ספק המלך כפיו, והכה על לבו מרוב צער. לא יצאה שעה ארוכה, ושמועת חליו של בן המלך עשתה לה כנפיים והגיעה למרחקים. בא הדבר לאזניו של רופא אחד מופלג בחכמה; הזדרז ובא אצל המלך, ביקש מעמו המלך, בבכי ובתחנונים גדולים, להשתדל עם בנו החולה. הלך ובדק את הבן; נענה ואמר לאביו המלך: אמת היא שרפואתו קשה ורחוקה

למאד, אך משער אני בדעתי, שאם ינסו עוד תחבולה אחת "אזי אפשר דאפשר שיהיה לו רפואה" — — — וכמחכך בדעתו המשיך ואמר: עם זאת, מסופקני אם עלי להציע לך הצעה זו, באשר כבידה וקשה היא לעשותה.

נתקפץ המלך ממקומו וזעק מרות: אף דבר אחד בעולם לא יקשה בעיני לעשותו! אנא גלה לי אותה תחבולה ואעשנה! קם הרופא ממושבו, ובארשת פנים רצינית מאד פנה אל המלך ואמר לו: "תדע, שבנך הוא חולה מסוכן מאד בתכלית, עד שכבר אי אפשר ליתן לתוך פיו אפילו טיפה אחת מסממני הרפואות. אך הנה, יש סממני רפואות יקרות כאלה, אשר צלוחית אחת קטנה מאד עולה לסך אלפי אלפים, וצריכין למלאות חביות מלא מסממנים היקרים האלה, וליקח בדליים מלאים מסממנים האלה, ולשפוך על בנך החולה. וממילא מובן, שכל הסממנים היקרים האלה ילכו לאיבוד לגמרי, אך אף על פי כן, יתחזק גופו מעט על ידי זה, ואולי מתוך שישפכו עליו הרבה כל כך, יכנוס לתוך פיו גם כן איזה טיפה על כל פנים — על ידי זה אפשר שיהיה לו רפואה".

אורו עיני המלך, ועל אתר ציווה לעבדיו, ומסר בידם הון תועפות כדי לקנות את הסממנים היקרים הללו. לא עבר זמן רב, ודליים רבים מאותו הרכב רפואי יקר נשפכו על בן המלך שאמנם הלך והחלים מרגע לרגע עד שנרפא כליל.

*

כך, ועוד יותר, אנושה היא מחלת הנפש הרוחנית של בני הדורות האחרונים; תאוות וטינופים ובלבולים לרוב פוגעות בכל נשמה ומשחיתות אותה עד תום. והמלך — הקב"ה, מצטער על בניו אהוביו למאד, ובוכה עליה כביכול ואילו הבנים שוקעים יותר ויותר בחליים הנפשי כשרופאי הנשמות — הצדיקים כמעט ונואש מלהושיעם ישועה רוחנית אמיתית.

ירד אפוא לעולם, הרופא המופלג בחכמתו, הצדיק הגדול מוהר"ן זיע"א, כדי לרפאות אל חליינו ולהעלות ארוכה לפגיעינו; נגעי לבבנו ומכאובינו. ותחבולותיו, אף הן, יקרות למאד; כל סממן, כל עצה, כל תורה, כל שיחה וכל סיפור שלו — מאור הגנוז לצדיקים הוא; מהם שופך הוא לרוב על ראשינו; מעתיר הוא הרבה עלינו "תורות נפלאות ומעשיות ושיחות נפלאות ונוראות... אף על פי שלכאורה נראה שכמעט הכל הולך לאיבוד חס ושלום, אף על פי כן, ריח טוב קולט, וברבות הימים, אולי נזכה לחטוף מהם איזה טיפה יקרה ונפלאה לתוך פינו ופנימיותנו, עד שעל ידי זה, אולי יש תקוה לזכות לרפואה שלימה ברוג אכי"ר (חיי"מ סו"פ מעלת תורתו וכו').

— זוהי שיטתו של רבינו הק', וכך הצליח להחדיר בנו ניצוצות קדושות ונוראות בעומק שפלותנו.

בסוד שיח

מהיתוליו של יצר הרע

ותיקי אנ״ש באומן משוחחים היו לפעמים שיחה נאה בגנות תאוות הממון, המכלה ומאבדת את הזמן היקר מכל הון. אומרים היו: היצר משיא לבו של אדם לבלות זמנו לריק, ומשמסרב הלה להצעתו, הריהו מבטיח לו כסף מלא על שעות איבוד הזמן ... לאחר מכן לוקח היצר מעם האדם את הכסף, ונשאר קרח מכאן וקרח מכאן — לא זמן ולא ממון ...

כחו העצום של היצר

ישב פעם מוהרנ״ת ושח שיחה מיוחדת עם אנשיו בגודל כחו של יצר הרע, שבידו אמצעי מחץ אדירים להשפיע על האדם ולהטותו מדרך הטוב ח״ו. דיבר מוהרנ״ת והפליג בכחו הרב, ובתפקידו הקשה של האדם אשר עליו לעמוד נגדו ואף להכניעו לגמרי. לא עצר מוהרנ״ת כח ופרץ בבכי מר על גודל כחו של היצר. וכל הנוכחים נבהלו מפניו; מעתה עמדו היטב על מהות המלחמה המרה הנטושה בין האדם לבין יצרו.

שונא בצע בתכלית

מחשובי תלמידיו של רבינו היה ר׳ דוב מטשעהרין. עוד שנים רבות לפני שנתקרב מוהרנ״ת התקרב הוא לרביז״ל, ועל ידו נתקרבו ר׳ יודל ור׳ שמואל אייזיק, מגדולי תלמידי רבינו הקדוש. אך שלא כשאר התלמידים, הנהיג אותו רבינו בדרך מיוחדת של עשירות מופלגת. כוונה מיוחדת היתה לו לרבינו בכך להשפיע לו שפע רב מן השמים. אך מרוב עבודתו את השי״ת עשה מלאכתו ארעי ותורתו קבע. אף יראתו נוראה היתה, עד שרבינו אמר עליו שהוא ירא כל כך מהשי״ת ״כמו שמניחים אצל הרוסישן צו שמייסן״ (אצל הרוסי להלקות) שונא בצע היה בתכלית, ומפעם לפעם ניגש לתיבה בה שמור כספו הרב, וזעק בהשתוממות: ״געוואלד! מה רצה מעמי הרבי? — שאהיה שומר על תיבת זוהמה זו?! — — —.

לכל יהודי גיץ — יש לדעת איך ללבותו

סיפרו לפני מוהרנ״ת, שהמגיד מדובנא, בבואו לעיר אחת, נתבקש לדרוש לפני

הקהל במתק דבריו. ניאות להם ודרש. אך לא נכנסו דבריו בלב השומעים, ולא הושפעו לטובה. העירוהו על כך, ואמר: אמשול לכם משל, אברך אחד סמוך היה על שלחן חותנו. משלמו ימי שבתו על שלחנו, מסר החותן בידי הצעיר סכום נכבד, כדי שיעשה לו מעמד פרנסה בעצמו. הלך האברך אל השוק, וראה היאך אנשים מציעים למכירה מפוחיות להבערת גחלים. השתומם על הרעיון החדש וסבר שבהפחה לבד ניתן להצית בכך אש, אף על גחלים קרים... קנה כמות גדולה מהם, הלך והציע לקונים, באמרו שבאמצעי זה, שוב אין צורך בהצתת אש... אמרו לו: טיפש שכמוך, בלעדי גיץ אש אחד לפחות, לא יועילו עשר מפוחיות. כן עמכם — סיים המגיד — לא שאני לא לביתי את האש היהודית בקרבכם, אלא שלדאבוני אין בכם גיץ אש כלל.

שמע מוהרנ"ת, והפליג בשבח המגיד ודרשותיו. "אבל כאן, — אמר — דומה שלא כן הדבר, גיץ אש יש בכל יהודי בעולם, יהיה שפל כמו שיהיה, אך יש לדעת היטב היטב, היאך ללבות את הגיץ החבוי הלזה"...

האמת היא הקובעת

ר' משה ברסלבר, מתלמידיו המובהקים של מוהרנ"ת היה. הרגשה נפלאה היתה לו בדרך רבינו ז"ל, ובגודל כח התפילה, כשהיא באמת, בלי פניה צדדית. פעם אמר: "קרוב ה' לכל קוראיו — לכל מי שקוראו, הריהו עונה לו. אך כל זאת רק — לכל אשר יקראוהו באמת — האמת שבקריאה להי' היא הקובעת הענותו יתברך.

איחולים שכאלה...

אהבה עזה שררה, בין איש לרעהו, בקרב חסידי ברסלב באומן. באים היו אחד לשמחותיו של חברו באהבת נפש בלתי רגילה. אך מה היו מאחלים איש לרעהו — לא אחרת מאשר: "דער אייבערשטער זאל העלפן מען זאל תשובה טהון" (השי"ת יעזור שנשוב בתשובה) — — —.

משמעותו של ר"ת

עם כל דרך ההתחזקות בה הלכו חסידי ברסלב, הרי כשהגיע חודש אלול הסתמנה היטב דרך ההתעוררות לתשובה. בימים קדושים אלה תבעו חסידים מעצמם משנה התמסרות לעבודת ה', ולא הסתפקו כלל וכלל במה שהשיגו עד כה בתורה ותפילה; האשימו יותר את עצמם על ליקויים שונים בעבודה, וזעקו על כך בתפילה לא-ל חי.

על רקע זה התבטא פעם החסיד הותיק רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל "אוי לי ויי לי — ראשי תיבות אלול" !!!

מכתבים למערכת

"...וכל אנ"ש צריכים להשתמש בכתיבה, לזכות את הרבים בכמה ענינים". (מכתבי מוהרנ"ת)

ענייני תיקון הכללי

כבוד מערכת הירחון החשוב "מבועי־הנחל", ה' עמכם!

אחדשה"ט, ראיתי בגליון אייר, במדור "מכתבים־למערכת", שאל השואל. האם התפילה אחר תיקון־הכללי חייבת להאמר וכו'. שמעתי מאחד מאנ"ש הסבר בערך כזה: כי לכל דבר יש תיקון, ע"י מצוה שעושה וכו' בעולמות העליונים, וכן נמשך גם לתיקון נפשו. ולהיפך ח"ו, ע"י פגם גורם פגם בעולמות עליונים, וכן פוגם בעצם נשמתו. והיו"ד מזמורים, הוא תיקון לפגם שנפגם בעולמות עליונים. אמנם, כדי לעלות מדרגה לדרגה, צריך לזכך נפשו. ועל זה באה התפילה; שכל הפגמים שפגם בנפשו יתוקנו ע"י היו"ד מזמורים, בה מתפלל אני, שעכשיו תתוקן נפשי ע"י הנ"ל, כדי שאוכל לעלות עוד ועוד.

עוד הערה מענין לענין: בהקדמה לתיקון־הכללי כותב מוהרנ"ת: **"ואמר בזה הלשון:** איך וועל מיך וכו', **פון דעם שאול תחתית"** ע"כ. ולעומת זה בתפילה שחיבר ר' יצחק ברייטער זצ"ל, לזכות לבא לציונו הק', כתב: **"ובזה הלשון אמר:** איך וועל מיך וכו' **פון שאול תחתית ומתחתיו"** — עם מלת ומתחתיו אמנם אין זה נפ"מ, כי כח רביז"ל גדול גם על "ומתחתיו" כיון שאמר, כי נתקרבו אליו אנשים אשר השאול לא הי' מספיק להם. אך בלשון רבינו יש חילוק, ואין להאריך.

בהזדמנות זו אמרתי להעיר הערה אחרת. בליקוטי־הלכות (הל' הודאה הל' ו' אות נ"ו), מביא מה שאמר יעקב, לרחל: התחת אלקים אנכי — "כי א"א לדחוק השעה כנ"ל. ולפי זה קצת צ"ע, שבמדרש־רבה פר' ויצא, עה"פ ויחר אף יעקב וכו' נאמר: "כך עונים המעוקות! חייך שבניך עומדים לפני בנה וכו' ע"ש. ולפי זה, מדוע קיבל עונש! ואפשר לתרץ, שאמנם הכוונה עצמה של דבריו הוא לומר, שאסור לדחוק השעה וכו', ובזה ודאי אין שום פגם, רק האופן שאמר "התחת אלקים אנכי", בלשון תקיפה, אפשר בזה הי' פגם, וע"ז נענש. כי בספר מסילת־ישרים, במדת הנקיות, הוכיח, שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט־השערה והביא ממדרש הנ"ל ואפשר גם כנ"ל, שאמנם יעקב ח"ו לא פגם בכוונה, אלא הקב"ה מדקדק עם צדיקים גם על אופן הדיבור, ודו"ק. ואולי יש עוד הסברים, וכל זה רק בדרך הערה.

אחד מאנ"ש

בענין התפילה שלאחר תיקון הכללי

ב״ה. יום חמישי ט״ז סיון תשמ״א.
מערכת נכבדה!

על דבר שאלתו של ג. נחמן מב״ב בגליון אייר ש״ז, אם צריך לעניין תיקון הכללי להוסיף גם התפילה שחיבר מוהרנ״ת או שהוא רק הידור, יש לי מכתב ממו״ר הגה״ח גדלי״ה קניג זצ״ל ובו תשובה לשאלה הנ״ל ובודאי ראוי לפרסם המכתב בגליונכם היקר לכן אעתיק מהמכתב את הנוגע לשאלה ובענין תיקון הכללי בכלל.

וזה לשונו שם: ...נחזור לענינינו, שצריך להיות טבוע בדמינו אמונת אומן אמיתת תועלת תיקון הכללי בתכלית שלימות התיקון, שהוא רק ע״י אמירת יו״ד מזמורי תהילים הנ״ל, בשביל תיקון הברית, בתמימות ובפשיטות גמור. **ודע**, שגם אם המצא ימצא מי שהוא, יהיה מי שיהי׳, אפילו צדיק, אפילו קדוש מפורסם, אשר יחס לבבו להוסיף על אלו היו״ד מזמורים הנ״ל עוד איזה מזמור אחד, או כמה מזמורים — כי לא יוכל לקרר דעתו באמירת יו״ד מזמורי תהלים הנ״ל, לצד שנדמה לו ונראה בעיניו שאין זה לבד מספיק לתקן החטא הנורא הזה — תדע נאמנה, שלא זו בלבד שאינו מתקן כלל בזה, אלא הוא בכלל אלו שנאמר עליהם, כל המוסיף גורע׳. ומקלקל הוא בזה, ולא מתקן. כי כבר מנוי וגמור בסוד חכמי התורה האמתיים, שאין שום חכם בעולם אחרי רבינו — שיוכל לבוא עד תכלית תבונת סוד תיקון הכללי שהוא תיקון הברית, שהוא ע״י אמירת יו״ד קפיטל הנ״ל — שיוכל לחגור מתניו להוסיף או לגרוע, אפילו קוצו של יו״ד מתיקון הכללי הנורא והנפלא הזה, שהוא בתכלית השלימות, שאין שלימות אחריו, שגילה אותו רבינו הגדול, האדם השלם בתכלית השלימות, שאין שלימות אחריו כלל ומי יבוא אחרי המלך את אשר כבר עשהו, ויכניס ראשו לחוות דעה משלו, ולא ידע כי ח״ו בנפשו הוא. כי מאחר שפשט צורה ולבש צורה אחרת, לא גושפנקא דרבינו הקדוש חתום עליה, ואין זה תיקון הכללי שגילה הוא ז״ל, ובוודאי שאין בזה כדי לתקן החטא. ומאחר שאין מתקן החטא, שוב לא יפלא אם נעשה עמו מה שנעשה. כי אזי הקליפות שנבראו מהחטא מתגברים עליו ומחטיאים אותו שוב פעם, ושוב ר״ל, והבן. זולת, אם מוסיף לומר עוד מזמור אחד או עוד כמה מזמורים סתם בכדי לקדש דבור פיו, אבל לא בכוונה לשם איזהו חלק השייך לתיקון הכללי שגילה הוא ז״ל **ראה הזהרתיך.**

ועתה עשה אזנך כאפרכסת ושמע את אשר אספר לך, סיפור נורא, מה ששמעתי מפ״ק, מו״ר עט״ר, הרב ראי״ש כ״ל זיע״א הנ״ל. כידוע ייחד רבינו ז״ל שני עדים כשרים על תועלת תיקון הכללי הלזה, ואחד מהם היה תלמידו החסיד, הגאון הקדוש והחכם השלם, המופלא שבסנהדרין, כבוד קדושת שמו הרב ר׳ אהרן זיע״א, הרב ואב״ד דק״ק בראסליב (שעליו העיד רבינו ז״ל שהלך לחופתו בכתונת נקיה). וכשסידר גאון עוזינו מוהרנ״ת זיע״א תפילה על התיקון הכללי והדפיסה, ומסרה לרבים, נודע זאת גם להרב ר׳ אהרן הנ״ל, וחכה לו, כי חשב שכוונת מוהרנ״ת לצרפה לשם חלק מתיקון הכללי. מיהר להפגש עם מוהרנ״ת, והוכיחו על זה, איך מלאו לבו להוסיף מה על תיקון הכללי. השיב לו מוהרנ״ת בענות חן, בזה הלשון: ״חבירי יקירי (כן קראו זה לזה), יודע ומאמין אנכי כמוך, שאך ורק אלו העשרה קאפיטליך תהלים, שגילה רבינו הקדוש לאמרם בשביל תיקון הברית, הם הם תיקון הכללי, בלי שום גרעון או תוספת, וזאת התפילה לא סידרתיה אלא לעצמי, בכדי לעורר את עצמי ליראה את ד׳ ולשמוח בו בתפלה זו, כמו בכל שארי התפלות שעזרנו ד׳ יתי לייסד על תורות רבינו הקדוש, בפקודתו ז״ל עלי. ואם נמצאים גם עוד מה יראים מאנ״ש שראו את התפלה הזאת, וחושבים להפיק ממנה תועלת והוטבה בעיניהם לאומרה — שמתוך כך באים הם לאיזה התעוררות

בעבודת חשי"ת — איך אמנע הטוב מהם שלא למסור להם התפלה. ורק אז נחה עליו דעתו של חבירו הגה"ק הרב ר' אהרן זצ"ל הנ"ל. הרי, שא"א להיות שום משוא פנים בדבר הזה..." עכ"ל.

אקוה שיהיו הדברים תשובה מספקת על השאלה הנ"ל, ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שיתפשט הענין של אמירת תיקון הכללי בכל העולם, ונזכה כלנו להיות קדושים באמת, וע"י זה נזכה לגאולה שלימה קרובה בימינו אמן.

י.ק.

עוד תשובה בענין התפילה

כבוד מערכת מבועי הנחל שלום וברכה!

מה נמלצו לחכי אמרותיכם הנעימים המופיעים מדי חודש בחודש, בפרט המדורים בסוד שיח ומכתבים למערכת כי נעמו.

ואען ואומר, הלא כתר תורה מונח לכל, ואבוא גם אני הקטן ואענה חלקי אף אנכי.

ובכן, אודות המכתב שפורסם בחודש אייר ש.ז. שמובא שם שאלה בענין התפילה אחרי תיקון הכללי, (עי"ש במדור למכתבים). אולי יש לומר, שיש לחלק הענין לשני אופנים: "התיקון עצמו", כי תיקון הכללי הוא באמת התיקון, הנעשה למעלה תיקונים נפלאים למאד, אך "האיש עצמו" צריך בכל זאת לעבור זיכוכים, עד שיעשה תשובה, וזהו התפילה.

וכעין זה ראיתי בירחונינו מחודש תשרי תש"מ, במדור דבר ברסלב, וז"ל: "הנה ידוע, שכל עוון עיקר פגמו מתבטא בכך שגורמים למעלה קלקולים עצומים ונוראים, ועל ידם מוסיפים כח להסטרא־אחרא, וגורמים עיוותים איומים רח"ל. הרי, שבחלק זה עוסק רביז"ל עם אנשיו, ועל כך דיבר הרבה בספריו, שכן, אין תשובתו של האדם נוגעת עד כדי תיקון אותם קלקולים רוחניים. כי על כן, באו הבטחותיו השונות של רביז"ק, ככל מי שיבוא למשל על ציונו הק', או על עצם התקרבות אליו, שלגדולתה אין לשער. וביחוד דבריו ז"ל על ענין ר"ה, באמרו על משתתפי הקיבוץ "אכלו משמנים", בהתייחסם לעצם התיקונים שרבינו עושה באותם קלקולים שגרמו המקורבים אליו...

אולם הוסיף, במה שנוגע לחלקה השני של תשובה, היינו מה שאנו חייבים לזכך עצמנו ולצאת ממעשינו הרעים, את זו אנו צריכים בעצמינו לעשות. שעד כמה שנטהר את גופנו, כן ייטב לנו בעולם הבא. ואילו, אם ח"ו להיפך, אין הצדיק מונע את הזיכוכים שיהיה עליו לעבור, ע"י עונשים וכדו'" עכ"ל.

ואולי יש לומר כל הנ"ל בקשר לשאלת התפילה אחרי תיקון הכללי.

אסיים בטוב, שתזכו להגדיל תורה ולהאדירה אמן!

בנימין ד. בני־ברק

ישיבת אור הנעלם

מרכז חסידות ברסלב

נוסד בשנת תרצ"ז בעיה"ק ירושלים ת"ו

יתומים היינו ואין לנו אב

שבורים ורצוצים אנו בהלקח מאתנו חברנו החשוב מנהלנו הדגול והמסור בארה"ב, הרב הגדול חסידא ופרישא

רבי **צבי יוסף וסילסקי** ז"ל

למעלה מיובל שנים הקריב עצמו למען הכלל והפרט בהרמת קרן אור רבנו ז"ל בכל אתר. יומם ולילה, ללא ליאות, רדף צדקה וחסד — כביר המעש.

קבל יסורין באהבה והחזיר נשמתו הטהורה למחצבתה ביום ו' ער"ח מנ"א תשמ"א.

ת.נ.צ.ב.ה.

ההנהלה

אנ"ש ידידנו היקרים
מתבקשים בזה להודיענו על כל מאורע משפחתי
ושמחה במעונם למען נוכל להכלילם בברכותינו

הר"ר **ישראל ברסקי** הי"ו
הר"ר **משה ברסקי** הי"ו
להולדת הנכד־הבן

הר"ר **דוד לנגר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **יהושע זאב פרידמן** הי"ו
לנישואיו עב"ג תחי'

הר"ר **מכאל כהן** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **נתן גרינוולד** הי"ו
הר"ר **גרשון רוטמן** הי"ו
להכנס הנכד־הבן בעוה"מ

הר"ר **ברוך זאב זילבר** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **ישראל נחמן ברש"מ אנשין** הי"ו
הר"ר **יצחק אנשין** הי"ו
להולדת הנכד־הבן

הר"ר **בצלאל נהרי** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **יצחק כהן** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **נתן צבי קעניג** הי"ו
לנשואי הבת

הר"ר **שלמה יפה** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **בן ציון גרוסמן** הי"ו
להולדת הבן

הר"ר **בנימין זאב חשין** הי"ו
להכנס הנכדים בברית הנישואין ובעוה

הר"ר **משה בורשטיין** הי"ו
הר"ר **נחמן י. בורשטיין** הי"ו
להולדת הנין־הנכד

הר"ר **נפתלי דובינסקי** הי"ו
הר"ר **ברוך יעקב גלנט** הי"ו

הר"ר **מנחם מנדל גלנט** הי"ו
להולדת הנין־הנכד־הבן

הר"ר **אברהם זאב רוזנבלט** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **משה שטיינמץ** הי"ו
להולדת הבת

הר"ר **אברהם ברגר** הי"ו
הר"ר **אהרן גרייפמן** הי"ו
להולדת הנכדה־הבת

הר"ר **אברהם נפתלי שטראוס** הי"ו
לנשואי בנו

הר"ר **אליהו נחום קירשנבוים** הי"ו
לנישואיו עב"ג תחי'

הר"ר **משה בורשטיין** הי"ו
הר"ר **נחמן בורשטיין** הי"ו
לארוסי הנכד־הבן
שמואל הי"ו

הר"ר **נחמן קניילסקי** הי"ו
הר"ר **נפתלי דובינסקי** הי"ו
לארוסי הנכדה

הר"ר **יצחק גולדברג** הי"ו
להולדת הנכדה

הר"ר **נתן מנדלאיל** הי"ו
הר"ר **יצחק מנדלאיל** הי"ו
להולדת הנכד־הבן

הר"ר **מנחם גרשון פרידמן** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **ברוך הלוי הימן** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **יהושע זאב** הי"ו
לנשואיו עב"ג תחי'

הר"ר **לייב ברגר** הי"ו
הר"ר **יעקב הורביץ** הי"ו
להולדת הנכד־הבן

יזכו לרוות מהם ומכל יו"ח רוב יחד ועוני דר־דוער ר

בתוכן

☆ **בשער**
☆ **מענינא דיומא** — ומל ה׳ אלקיך את לבבך
☆ **חדושים ובאורים** — בליקו״מ ח״א תורה ל״ח
☆ **האריות שבחבורה** — ר׳ אהרן לייב ציגלמן הי״ד
☆ **בנתיבות הנחל** — צדיקים אמתיים (המשך ה׳)
☆ **במוסדות ברסלב** — רשמי ביקור במבועי הנחל
☆ **משל ומליצה** — בן המלך החולה
☆ **בסוד שיח** — שיחות קדש מרביז״ל ותלמידיו
☆ **מכתבים למערכת** — תגובות והערות מקוראים לקוראים
☆ **שונות** — ברכות, הודעות

ירחון **״מבועי הנחל״**
קובץ לתורה וחסידות

העורך: מרדכי טורץ
בהוצאת
מוסדות — **מבועי הנחל**

המען: ת.ד. 5177 ירושלים
מחיר הגליון: 10 שקל בחו״ל 2 $
עבור משלוח: 2 שקל